LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն

208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
1
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1927

1 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 507

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՉ ԹԷ ԳԱՒԱՌԸ, ԱՅԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Երէկ առիթ ունեցանք յիշելու հայրենակցական միութեան մը ծրագիր-կանոնագրին հետեւեալ միամիտ խօսքերը.

— «Իւրաքանչիւր Տիվրիկցի, որ կը զգայ իր մէջ Տիվրիկցիական ոգին եւ չաթալմադիր? է Տիվրիկցիութեան բարձրացման» եւլն.։

Որքան գիտենք, ուրիշ հայրենակցական միութիւններ չունին այսքան ձախաւեր ծրագիր, թուղթի վրայ։ Բայց առ հասարակ, նոյն ոգին կը տիրէ բոլորին մէջ,— տեղական, շրջանային հայրենասիրութիւնը, որ նախարարական, աւատական դարերը կը յիշեցնէ։ Մշեցին Մուշը, Վանեցին Վանը, Սեբաստացին Սեբաստիան ունի իբրեւ իրական հորիզոն, ինչպէս Արծրունիները եւ Բագրատունիները՝ իրենց տիրապետութեան կամ հարստութեան սահմանը միայն կը ճանչնային։ Թող թոյլ տան ըսելու որ քիչ մըն ալ «աշիրէթ»ական է այս հոգեբանութիւնը։

Իսկ մենք անցեր ենք այդ օրերը։ Ինչպէս որ Պոլսեցին, աւթանտական թուականներէն, աղքին կ'ամչնար «խըմ.պըլ» կոչել «գրսեցիները», այնպէս ալ իւրաքանչիւր գաւառի բնակիչ, յարգելով հանդերձ իր ծննդավայրը, չպիտի սահմանափակուի անոր նեղ պատերուն մէջ։ Պիտի զգուշանայ իւ էալ մը քարձնել իր գաւառը, քաղաքը կամ գիւղը։ Մանաւանդ հիմա, երբ որոշ նուաճումներ կատարած ենք ազատագրութեան ճամբուն վրայ, եւ կ'ուզենք ազատ հայրենիք ստեղծել։

Ի՛նչ խօսք որ Տարօնցին իր գաւառին հետ պիտի յիշէ ու արծարծէ անոր խիզախութիւնը, Վասպուրականցին՝ իր առկուն յարատեւութիւնը, Կարնեցին՝ իր շէնշող բնաւորութիւնը։ Կը հասկնանք բոլորին խանդաղատանքը՝ իրենց ամենի լեռներուն եւ ձորերուն, արգասաբեր դաշտերուն, ծիծղուն վտակներուն եւ ուրիշ բազմազան յիշատակներու հանդէպ։ Կը սիրենք անոնց դարաւոր աւանդութիւններն ալ, որոնք ոգի եւ գոյն կուտան իւրաքանչիւրին։ Բայց եթէ Պոլսեցին միշտ Վոսփորով յափշտակուի եւ Պարտիզակցին անվերջ ստտոստէ Ցատկան Ջուրի սարսուռներով, կամ Տարօնցին «Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետը» գերադասէ Վարագէն ու Սեւանէն, կ'ունենանք պատկեր մը որ սրտառուչ է, բայց ոչ համապատասխան՝ մեր հիմնական շահերուն։

Սիրէ՛ ծննդավայրդ, գաւառդ, գուրգուրա՛ անոր գեղեցկութիւններուն եւ յիշատակներուն վրայ, համախմբէ ու ոգեւորէ հայրենակիցներդ, բայց մի տարուիր նեղմտութեամբ։ Չէ՞ որ մենք ձեռնարկած ենք հաւաքական հայրենիք մը հաստատելու, հայրենի ժառանգութեան մը աւերակներուն վրայ, այսօր փոքր, բայց հետզհետէ մեծնալու ընդունակ։

Ի՞նչ կը նշանակէ «Տիվրիկցիական» կամ «Երեւանցիական» ոգի, «Տիվրիկցիութեան» կամ «Ալաշկերտցիութեան» բարձրացում, երբ ամէնքս տեղահան, ցիր ու ցան եղեր, իրար խառնուեր ենք, եւ իրարմով շնչելու, իրար խրախուսելու եւ ընդհանուր հայրենիք ստեղծելու ճամբուն վրայ կը գտնուինք։

Ճիշդ է, կան Պոլսեցիներ, Տիգրանակերտցիներ կամ Շիրակցիներ։ Բայց ատոնք բացատրութեան ձեւեր են, եթէ կ'ուզէք՝ աշխարհագրական անուններ։ Ինչպէս գաւառական խնդիրներու մէջ անիմաստ է լուսաւորչականի, հռոմէականի եւ բողոքականի խտիրներ հաստատել ու շեշտել, Հայրենակցական Միութիւններու պարագային ալ, ընդունելով հանդերձ իւրաքանչիւր շրջանի առանձին հանգամանքը, մենք չպիտի տարուինք տեղական խտրութիւններով եւ նախասիրութիւններով։

Հայրենակցական միութիւնները հզօր ազդակներ են արտասահմանի մէջ, ազգային յատկանիշը եւ ի հարկին համրանքը պահպանելու, պարզէն բաղադրեալը երթալով։ Եւ մենք միշտ ալ գնահատած ենք անոնց աշխատանքը։ Անպատեհութիւն չկայ, եթէ գաղութներու ամբողջ թափառական բազմութիւնը վերածուի Հայրենակցական Միութեանց, իբրեւ ընդհանուր բանակի մը զանազան գունդերը։

Բայց, ինչպէս որ, բարի նախանձէն զատ, իւրաքանչիւր գունդ ուրիշ ոգի եւ նպատակ չունի, բայց եթէ հայրենիքի պաշտպանութեան և զօրացման գաղափարը, այնպէս ալ, ո՛ր և է հայրենակցական միութիւն ինքնիրեն թոյլ չպիտի տայ միայն տեղական, շրջանային մտահոգութիւններով առաջնորդուիլ, եւ իր գիւղին կամ քաղաքին բարձրացումը ունենալ իբրեւ հիմնական ծրագիր։

Թող քովի պիտի գանք, իրարմով պիտի թեւաւորուինք, պիտի խայտանք հայրենի յուշերով ու երգերով, բայց բոլորիս հորիզոնը պիտի ըլլայ ոչ թէ գաւառը, այլ ընդհանուր հայրենիքը, մէկ եւ ամբողջական։

Այլապէս, վաղը երբ ամէնքս մէկ համախմբուինք ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ, վախ կայ որ նորէն արծարծուին տեղացիի եւ գրսեցի, քաղաքացիի եւ գիւղացիի, կեսարացիի եւ Սասունցիի խնդիրներ, եւ ստեղծուի նոր բաբելոն մը։

Տարագրութեան եւ ինքնամփոփ աշխատանքի այս շրջանին մէջ, հարկ է սրբագրել այդ կարգի նախապաշարումները, որպէսզի աւելորդ եռանդ սպառելու չստիպուինք վաղը։

Հա՛րկ է պայծառ եւ ամուր գաղափարներ ունենալ, եւ ի հարկին զատ-զատ գործելով հանդերձ, բոլոր ճիգերը կեդրոնացնել եւ ուղղել դէպի ընդհանուր հայրենիքը։

Այլապէս, շատ պիտի նմանինք վաչկատուն ցեղերուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՔԱՅԼԵՐ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Յուսաբեր» կը գրէ (22 նոյ.).

— «Քանի մը յարգուած, խաղաղասէր ազգասէր Հայեր, անկախ ամէն հոսանքէ, նախաձեռնարկ եղած են Աղեքսանդրիոյ մէջ, համաձայնութեան գետին մը գտնելու, պայքարող կողմերու միջեւ։

«Անհրաժեշտ էր խաղաղեցնել եգիպտահայ գաղութի խռով կեանքը, որ եւ է տեղէ սկսելով, Գահիրէէն կամ Աղեքսանդրիայէն։ Աղեքսանդրիոյ մէջ աւելի շուտ սթափեցան, թէեւ նուազ ծանր չէ կացութիւնը հոս, Գահիրէի մէջ։

«Շարժումը կրնայ Աղեքսանդրիայէն ալ ծաւալ գտնել դէպի Գահիրէ։

«Եւ որպէսզի կարելի ըլլայ, բանակցողները պէտք է սեղանի վրայ դնեն եգիպտահայութեան պատակող հիմնական պատճառները։

«Այս պատճառներէն առաջինը՝ եւ հիմնականը՝ Օրէնքի ու Ազգ. Սահմանադրութեան ոտնակոխումն է։ Որքան ատեն որ չի գործադրուիր Օրէնքը, եւ չի պատժուիր օրինազանցը, խաղաղութիւնը չի կրնար հաստատուիլ այս գաղութին մէջ։ Միայն Սահմանադրութի՛ւնը կրնայ սահման գծել պատասխանատու եւ քմահաճ գործունէութեանց։ Միայն ան կրնայ կանոնաւորել ազգային կեանքը։ Ամենաթերի Օրէնքն իսկ, աւելի բարեբար է քան ամենաբարի իշխանաւորը, որ առիթներ շատ ունի չարանալու կամ խաբթարուելու։

«Բայց, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ Օրէնքի ճշմարիտ գործադրութիւնը եւ տարրերու համախոհութիւնը, անհրաժեշտ է կանխաւ հետացումը Թորգոմ Եպիսկ.ի, որ ոչ միայն Սահմանադրութեան ճշգրիտ գործադրութեան վրայ չհսկեց, այլ և ոտքի տակ առաւ Օրէնքը, չարաչուշակ նախընթաց մը բանալով մեր Սահմանադրական պատմութեան մէջ։»

ՍՐՏԱՅՄԼԻԿ ՁԱՅՆ ՄԸ ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ

Կեսարիոյ առաջնորդապահը կը գրէ Պոլսոյ Թերթերուն.—

«Կեսարիոյ Ս. Կարապետի որբերը ներկայ ձմրան շրջանին հագնելիք զգեստեղէնի եւ ստնամանի պէտքն ունին։ Բարեսէրներու ուշադրութեան կը յանձնենք ազգին ձագուկներուն սոխալողական այս պէտքը, առանց որոյ չեն կրնար դիմանալ անշուշտ մեր որբերը։ Հայրե՛ր, մայրե՛ր, գթացէք մեր տղոց, որոնց աչքերը ձեզի յառած են որպէս զի կօնակնին ու ոտքերնին տաքցնէք։ Անոնք ալ ձեր զաւակները կը համարուին, եւ երբ ձերիններուն դուք կը հոգաք, նոյն զգացումով հոգացէք նաեւ Ս. Կարապետցիները, որոնք մանր խոշոր ամէն բաներու հետ զրկուած են զգեստեղէնէ եւ ոտնամանէ։ Այս կոչը սրտիս յուզումովը եւ աչքերուս արցունքովը կը գրեմ, գիտնալով որ ի՛նչքան դժուար է որդեգրութիւն խնդրելը»։

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ
ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԸ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐԷ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ

Երէկ գրեցինք թէ Ուաշինկթընի Թուրք դեսպան Ահմէտ Մուխթարի Ամերիկա հասնելուն առթիւ Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան կոմիտէի նախագահ Ճէրըրտ բողոքած է։

Նիւ Եորքէն 29 նոյ. թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ.

Այսօր «Լէվիաթան» շոգենաւով հոս հասաւ Թուրք դեսպան Ահմէտ Մուխթար պէյ, որ յայտնեց թէ նախկին դեսպան Ճէյմս Ու. Ճէրըրտի յայտարարութիւնները ճիշդ չէին։

«Քանի մը օրէն, ըսաւ, կարող պիտի ըլլամ այս մասին ամէն ինչ պատմելու», երբ իրեն հարցուեցաւ թէ ճի՞շդ է այն ամբաստանութիւնը, որուն համաձայն ինք պաշտօնապէս պատասխանատու է 30.000 Քրիստոնեաներու Թուրքերու կողմէ ջարդուելուն։ Աւելցուց թէ թերթերուն մէջ կարդացած է նախկին դեսպան Ճէրըրտի ամբաստանութիւնը, որ ճիշդ չէ։ Անմիջապէս որ Ուաշինկթըն հասնի, ցեկոյց մը պիտի հրատարակէ այս մասին։

Մինչ այդ, Թուրք դեսպանի կեանքին վրայ մօտիկ հսկողութիւն կը կատարուի։ Քարանթինայի մէջ դեսպանը եզերապահ նաւի մը մէջ առնուեցաւ եւ մինչեւ Պէթըրի իրեն ընկերացան արտաքին նախարարութեան չորս պաշտօնեաներ, որոնք նախզգուշութիւններ ձեռք առին՝ վախնալով Հայերուն կողմէ կատարուելիք ցոյցէ մը։

Մուխթար պէյ Նիւ Եորքէն մեկնեցաւ առտուան ժամը 7.10ին — Պէթըրիէն մինչեւ կայարան իրեն ընկերացան տասներկու ոստիկանական զրահապատ ինքնաշարժ հեծելանիւներ, իւրաքանչիւրին վրայ երկու ոստիկանով։

∴ «Թայմզ»ի Ուաշինկթընի թղթակիցը եւս կը հաստատէ Ճէյմս Ճէրըրտի այն ամբաստանութիւնը թէ Մուխթար պէյ յանցաւոր է 30.000 Հայերու ջարդուելուն մէջ եւ թէ իր Ամերիկա գալը «նախատինք» մըն է Մ. Նահանգներուն։ «Ասիկա նշանակալից է գլխաւորաբար անոր համար, որ Խորհրդարանի յառաջիկայ նստաշրջանին անգամ մը եւս պիտի խնդրուի ջնջել Լօզանի դաշնագիրը՝ գգացումներէ տարուելով։

«Անցած տարի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ, ետքէն համաձայնութեան եզր մը գտնուեցաւ եւ առեւտրական խնդիրներու մէջ երկու կողմերը ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի պայմանը ընդունեցին փոխադարձաբար։ Այժմ դեսպաններու փոխանակութիւնը արգիլել Խորհրդարանի կարողութենէ վեր է, սակայն կրնայ չփոթութեան մատնել Նախագահը, մերժելով քուէարկել Թուրքիոյ ամերիկեան դեսպանին թոշակը»։

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Լրագիրները հաղորդեցին Էտիրնէի ճամբուն վրայ պատահած Թուրքեւհելլէն միջադէպը։ Վերջին թղթարերով առնուած Թուրք թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան.—

Միլլիյէթի թղթակիցը միջադէպը նկարագրելէ յետոյ կը գրէ.
— Երեսփոխանները շատ սրտնեղած էին Հելլէններու այս ընթացքէն։ Ոմանք կ'ըսէին թէ երբ Էնկիւրի վերադառնան Ազգ. Մեծ Ժողովին «թագրիր» մը պիտի տան, որպէսզի չորս միլիոն ոսկի ծախսելով նոր երկաթուղագիծ մը շինուի։ Ուրիշներ կատակով կ'ըսէին թէ պէտք է գիծը ետ առնել Հելլէններուն ձեռքէն։ Միջազգային օրէնքի մասնագէտները խնդրին իրաւական, իսկ զինուորականները՝ զինուորական մասը բացատրեցին։ Երկու ժամ տեւող սպասման շրջանին ոչ ոք կրնար վակոնէն դուրս ելլել։ Շատեր անօթեցած էին, ճաշարան-վակոնը կառախումբէն անջատուած էր։

«Ուշագրաւ կը նկատուի նաեւ այն պարագան թէ, Հելլէնները անցեալ տարի ո եւ է առարկութիւն չէին ըրած նոյն նպատակով Էտիրնէ այցելող երեսփոխանական պատուիրակութեան, հակառակ անոր որ անոնց կառախումբն ալ դրօշազարդուած էր։ Տիմօթէքայի հելլէն հրամանատարին մասնաւոր կերպով Գուլէլի Պուրկազ ժամանումը կը հաստատէ թէ Հելլէնները ուզած են խնդիր հանել»։

"ԷՏԻՐՆԷՆ ԹՈՒՐՔ Է ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ„

Էտիրնէի ազատագրման տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած հանդիսութեանց ընթացքին «Ագշամ»ի խմբագրապետ Նէճմէտտին Սատրգ պէյ, ճառ մը խօսելով ի մէջ այլոց ըսած է.

«Ցակալուին կան ազէտներ, որոնք պատերազմի ծակատագրին դէպքերէն բայց առժամեայ հետեւանքներէն քաջալերուած կը յանդգնին կարօտի զգացումներ տածել Էտիրնէի մասին։ Անոնց այս յոյսերը յաւիտենական յուսախաբութեան պիտի ենթարկուին։ Էտիրնէն Թուրք է եւ Թուրք պիտի մնայ։ Անոր երկինքին վրայ յաւիտենապէս Թուրք դրօշը պիտի ծածանի, եւ մինարէներէն էզանի ձայներ միայն պիտի լսուին»։

Պուլկար համայնավարներ վտարուած Պոլսէն

Պոլսոյ ոստիկանութիւնը ձերբակալելով սահմանէն դուրս հանած է վեց պուլկար համայնավարներ, որոնք վերջերս Պոլիս եկած էին։ «Ագշամ» կ'ըսէ թէ անոնց մէկ քանին մտաւորականներ են։

«Պուլկարիա վտարեց մեզ, որովհետեւ համայնավար ենք։ Թուրքիայէն ալ վտարուեցանք։ Չենք գիտեր թէ ո՛ւր պիտի երթանք»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏԱԳՆԱՊԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Աղեքսանդրիայէն կը գրեն «Յուսաբեր»ի (21 նոյ.).—

Քանի մը օր առաջ խումբ մը չէզոք հայրենակիցներ իրենց վրայ առած էին նախաձեռնութիւնը քով քովի բերելու պայքարող կողմերը եւ խաղաղութեամբ կարգադրելու վիճելի հարցերը։

Բանակցութիւնները սակայն, որոնք կը տարուէին չէզոքներու միջնորդութեամբ, վերջին պահուն, Շաբաթ առաւօտ, խզուեցան։

Անմիջապէս Դաշնակցութիւնը իր միթինկի պատրաստութիւնն ունեցաւ, որ նշանակուած էր յաջորդ օրը, եկեղեցիի բակին մէջ։

Հակառակորդը ամէն ճիգ թափած էր միթինկը խափանելու համար եւ նոյն օրն իսկ աղդ մը լոյս ընծայած էր՝ միթինկին արգիլքը ծանուցանող։

Դաշնակցութեան երկրորդ ազդը լոյս տեսած էր ժամը 2 ուկէսին։

Ժամը 5ին «Պլոք»ը առժամեայ պայմանագրի նոր առաջարկ մը ղրկած էր, դարձեալ չէզոքներու միջնորդութեամբ։ Այս առաջարկը Դաշնակցութեան կողմէ ենթարկուած էր նոր փոփոխութիւններու եւ յանձնուած բանագնացներուն։

Ժամը 8ին աննշան սրբագրութիւններով Դաշնակցութեան առաջարկը «Պլոք»ը վերադարձուցած էր Դաշնակցութեան։

Այս վիճակին մէջ առաջարկը Դաշնակցութեան կողմէ վաւերացուելէ ետք, ժամը 10ին վաւերացուած եւ ստորագրուած էր նաեւ «Պլոք»ին կողմէ, բանակցութեանց համար չորս օրուան խաղաղութիւնը հաստատելով Աղեքսանդրիոյ մէջ։

Ահա պայմանագիրը, որ կուշով մը հաղորդուեցաւ հասարակութեան.—

«Խումբ մը չէզոք ազգայիններ, փափաքելով վերջ տալ Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութին մէջ ստեղծուած պայքարներուն, իրենց վրայ առած են նախաձեռնութիւնը քով քովի բերել պայքարող կողմերը եւ բանակցութեանց միջոցով գետին պատրաստել, վիճելի հարցերը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար։

Այս խաղաղարար առաքելութեան աջակցած ըլլալու համար, պայքարող կողմերը յօժարած են մինչեւ 4 (չորս) օր, երկուստեք վերջ տալ պայքարներուն։

«Առժամեայ Ազգ. Յանձնախումբ»ը եւ «Ժողովրդային Պլոք»ը կը դադրեցնեն ընտրական գործողութիւնները, հանրաքուէութեանց պատրաստութիւնը, թռուցիկներու հրատարակումը եւ միթինկներու կազմակերպումը։

Նոյնը պիտի ընէ նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ դադրեցնելով իր թռուցիկներու հրատարակումը եւ միթինկներու կազմակերպումը»

∴ Վերջին պահուն կը հաղորդեն Աղեքսանդրիայէն թէ բանակցութիւնները վարելու համար որոշուած է.— «Պլոք»էն երկու հոգի, Հնչակեաններէն երկու, Ռամկավարներէն երկու, Դաշնակցութեան կողմէ երեք հոգի, բանագնաց նշանակել։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ անգլիական դեսպան Սըր Ճօրճ Քլարք Պոլիսէն Լոնտոն մեկնեցաւ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

Կիրակի երեկոյ տեղի ունեցաւ հրապարակային բանախօսութիւն մը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ուսանող. Միութեան կողմէ։ Ներկայ էին մասնաւորապէս երիտասարդներ։

Կը նախագահէր ընկեր Կ. Սասունի որ ընդհանուր ակնարկներով գծեց պոլշեւիկեան իշխանութեան տասնամեայ գործունէութիւնը եւ այդ առթիւ հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի վրայ անոր ունեցած քանդիչ ազդեցութիւնը։ Նկատեց կարեւորութիւնը այն հաշուետուութեան, որուն մասին ոչ խօսք կը խօսին հայ պոլշեւիկները։

Հայաստանը որ եօթը տարիներէ ի վեր կը գտնուի նոյն իշխանութեան ձեռքը, ստացա՞ւ այն ամէնը ինչ որ կը խոստանային հայ ժողովուրդին։ Օրուան դասախօսներուն ձգելով այս կենսական հարցերու փաստացի լուսաբանութիւնը, նախագահը եզրակացուց.

— «Ընկերներ եւ քաղաքացիներ, եօթը տարի առաջ հսկայ քար մը գլորեցաւ հայ ժողովուրդի անկախութեան եւ յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ, պէտք է աշխատիլ որ այդ քարը մեր ճամբէն դուրս ելլէ»։

Առաջին բանախօսն էր ընկ. Ա. Ջամալեան, որ սկսաւ.

— Փետրուարեան յեղափոխութեան գլխաւոր նպատակն էր նախ. ընդհ. պատերազմը պատուաւոր վախճանի մը հասցնել։ Այսինքն 1.— Հողերու գրաւում չըլլայ, 2.— Պատերազմական տուգանք չպիտի դրուի պարտուած կողմերուն վրայ, 3.— Ազգերու ինքնորոշման լայն իրաւունքներ պիտի տրուին։ Կարճ ժամանակ յետոյ, իշխանութեան գլուխ եկան պոլշեւիկները որոնք ամբողջութեամբ որդեգրեցին վերոյիշեալ նպատակները։ Ռուսաստանի հաշտութեան ժողովին պատուիրակ նշանակուած էր Տրոցկին, ան որ, Գերմանիոյ առաջարկութիւններուն վրայ կատարեց առաջին նահանջը, ընդունելով իրենց հռչակած նպատակներուն հակառակ յօդուածները։ Ան կը զիջէր հողեր, կ'ընդունէր դրամական հատուցում, եւ տեղի կուտար փոքր ազգերու ինքնորոշման հարցին մէջ։

Փետրուարեան յեղափոխութեան վարիչները չմտածեցին երբեք խզել իրենց յարաբերութիւնները դաշնակից քաղքենի պետութեանց հետ։ Եկան պոլշեւիկները ու արար աշխարհի յայտարարեցին դէկրետներով (Հոկտ. 28-29-30) թէ ոչ մէկ գործ կ'ուզեն ունենալ քաղքենի պետութեանց հետ։ Այժմ տեսնենք այս յիմար ազդակներու հետեւանքը՝ բուն գործը։ Անոնք ոչ միայն ուզեցին գործ ունենալ քաղքենի պետութեանց հետ, այլ եւ լալագրով փափաքեցին, բարեկամանալու համար։ Դուք կը զարմանայիք տեսնելով այդ օրերու պոլշեւիկ վարիչներու անձկութիւնն ու անհամբերութիւնը թէ արդեօք ե՞րբ պիտի ճանչցուէր իրենց իշխանութիւնը Եւրոպայի մեծ պետութեանց կողմէ։ Աւելի խայտառակը։ Երբ ֆաշիստ Մուսոլինին առաջարկեց որ կ'ուզէ յարաբերութիւն մշակել պոլշեւիկեան Ռուսաստանի հետ, ոչ մէկ պոլշեւիկ չբողոքեց եւ յարաբերութիւնները հաստատուեցան։ Ամէն մարդ գիտէ թէ ի՛նչպէս իրար անցան եւ սրտնեղեցան պոլշեւիկները, երբ քաղքենի Անգլիան խզեց իր յարաբերութիւնները։ Նոյն անհանգստութիւնը տակաւին այս օրերուս, երբ Ֆրանսան ալ կ'ուզէր խզել իր յարաբերութիւնները։

Պոլշեւիկները զիջման գաղտնի դիւանագիտութեան, բայց իրականին մէջ, աշխարհի վրայ չէ եղած իշխանութիւն մը որ վարած ըլլայ այնքան գաղտնի դիւանագիտութիւն, ինչպիսին վարած է պոլշեւիկեան իշխանութիւնը։ Օրինակներ չեն պակսիր։ Մեզի ամէնէն մօտը յիշենք, Մուսթաֆա Քէմալի հետ ունեցած յարաբերութիւնները եւ անոր յարակից խնդիրները ամբողջութեամբ եղած են գաղտնի դիւանագիտութեամբ։ Այս խնդրի մէջ եւ խօսքը հակասեց գործին։

Համաշխարհային յեղափոխութիւնը նոյնպէս ցնորքի վերածուեցաւ։ Երրորդ Միջազգայինի կազմութենէն յետոյ, յեղափոխական պետութիւնները աւելի քան ամրապնդուեցան, այսինքն շնորհիւ պոլշեւիկեան ագմէարար եւ յիմար քաղաքականութեան, քաղքենի երկիրները գիտցան ամփոփուիլ եւ պատնէշները ամրացնել։

Ընկեր Ջամալեան այնուհետեւ փաստերով եւ թուականներով պարզեց թէ Պոլշեւիկները ինչպիսի խայտառակութեամբ ձախողեցան եւ պարտուեցան Պավարիոյ, Սաքսոնիոյ, Հունգարիոյ, Բուլկարիոյ եւ Չինաստանի մէջ, եւ այդ կերպով ջուրը ինկաւ համաշխարհային յեղափոխութեան ծրագիրը։ Այս պարագան հրապարակաւ խոստովանեցաւ նոյնիսկ Բուխարին որ ըսաւ թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը մօտաւոր օրերու գործ չէ, այլ կարօտ է 100 տարիի։ Այս ձախող ելքերէն յետոյ պոլշեւիկները չորս կողմ ինկան, փոքր պետութիւններու համակրանքը շահելու եւ անոնց միջոցաւ պայքարելու մեծ պետութեանց դէմ։ Ապահովեցին Թուրքիոյ բարեկամութիւնը, ապստամբութեան ուզեցին մղել Մարոքը, Աֆղանիստանը, Սուլթան էլ-Աթրաշը, բայց անմիջապէս դուրս տուին իրենց գոյնը ու շահագէտ մտայնութիւնը, ծիծաղելով քրտական ապստամբութեան եւ անոնց անկախութեան ձգտումին վրայ, որովհետեւ ատկէ կը վնասուէր իր անդրանիկ դաշնակիցը, Թուրքիան։ Չինաստանի ձախողութիւնը յայտնի է բոլորին։

Ընկեր Ջամալեան յետոյ անցաւ ներքին խնդիրներու։ Ըստ Պոլշեւիկներուն, առաջին օրերուն իսկ պէտք էր երկրին մէջ մտցնել ընկերվարական կարգերը, բայց Լէնինը, յեղափոխութեան հիմնադիրը կը խոստովանէր թէ կարելի չէ, որովհետեւ Ռուսաստանը չունի անհրաժեշտ տուեալները եւ արդիւնաբերութիւնը ինքզինքը ապրեցնելու համար։ Արդարեւ Ռուսաստանի արդիւնաբերութիւնը 1917էն յետոյ խորտակուեցաւ ու կը հասնէր հազիւ նախապատերազմեան արդիւնաբերութեան 1/5ին։ Հողերը հաւաքուեցան, գիւղացին հող առաւ, ճիշդ է, բայց այնպիսի սարսափելի տուրքեր սահմանուեցան որ խեղճ գիւղացին հնարաւորութիւն չգտաւ աշխատելու։

Անոնք աշխարհի կը յայտարարեն թիւերով թէ Հայաստանի արդիւնաբերութիւնը արդէն գրեթէ կը հասնի նախապատերազմեան շրջանին, ճիշդ է, թիւեր կան որ կը համեմատին, բայց այդ թուական ճշմարտութեան մէջ ճարպիկօրէն կ'ուզեն սպրդեցնել հսկայ կեղծիք մը, այն է, այս օրուան ապրանքները կէս արժէքը անգամ չունին նախորդին եւ կը վաճառուին Չորեքս անգամ աւելի սուղ։

Ընկերը եզրակացուց.

— «Ցայտուն կենդանի օրինակը կը տեսնենք այսօր իսկ. յեղափոխութեան տիտանները, ինչպէս Տրոցկի, Զինովիեւ եւ ուրիշներ վտարուած են կուսակցութենէն։ Այս բոլորէն յետոյ մէկ խօսք ունինք միայն ըսելիք. «Պոլշեւիկները չպիտի տեսնեն երկրորդ տասնամեակը»։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկ. Ս. Վրացեան, որ մանաւորապէս եւ ջախջախիչ փաստերով պարզեց պոլշեւիկեան քաղաքականութեան չարաչէտ ազդեցութիւնը հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի վրայ։

— Պոլշեւիկեան իշխանութեան շնորհիւ մեծ հարուած կրեց Հայաստանը։ 1916ին ռուսական բանակը գրաւեց Թրքահայաստանի երեք նահանգները։ Նոյն Թուականին կնքուեցաւ համաձայնագիր մը որուն համաձայն Հայաստանը կը բաժնուէր 2 մասի։ Տաւրոս լեռներէն դէպի հիւսիս-արեւելք կ'անցնէր Ռուսներու ձեռքը։

Ռուսական յեղափոխութենէն յետոյ, Կէրէնսկիի ատժամեայ կառավարութիւնը (1917 Փետր. 28) յայտարարեց որ Կովկասահայաստանը կը մնայ առանձին երկրամաս եւ անոր կը տրուի ինքնորոշման իրաւունք։ Կէրէնսկիի կառավարութիւնը շատ նպաստաւոր էր հայ ժողովուրդին համար, ան էր որ տուաւ հայկական սկզբունքներով կազմակերպուած վարչութիւններ եւ ինքնավար բնագաւառներ։ Հնարաւորութիւններ տուաւ որ հայ ժողովուրդը գաղթէ եւ զարգանայ իր բնագաւառներուն մէջ ազգային տեսակէտով։

Եկաւ պոլշեւիկեան իշխանութիւնը։ Լէնինի եւ Ստալինի ստորագրութիւնը կրող դեկրետներով յայտարարուեցաւ փոքր ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը։ Նոյնը կը տրուէր ի հարկէ Թրքահայաստանի գրաւուած հողերու մասին։

Նոյն օրերուն կը հրամայուէր ռուսական բանակին քաշուիլ այդ սահմաններէն։ Լէնինը ի հարկէ շատ լաւ գիտէր թէ բանակի հեռանալով կը վնասուէր հայ ժողովուրդը ֆիզիքապէս, որովհետեւ թուրքերն էին որ պիտի յառաջանային։ Պոլշեւիկները հայ ժողովուրդին վրայ կը նայէին այնպէս ինչպէս ուրիշներուն վրայ, մեզ կը նկատէին միս եւ շահագործման նիւթ, յօգուտ համաշխարհային յեղափոխութեան, բայց թէ այդ գործէն կը վնասուէր եւ կը սպաննուէր հայ ժողովուրդը,—ատիկա հետաքրքիր չէր պոլշեւիկներուն համար, ինչպէս չշահագրգռուեցան միլիոնաւոր զոհերով։

Ընկեր Վրացեան թուականներով եւ նոյնիսկ պոլշեւիկեան աղբիւրներէ առնելով ընդարձակօրէն խօսեցաւ Թուրք եւ ռուս բանակցութիւններու վրայ։ Ռատէկի եւ Թալէաթի Պերլինի մէջ, Էնվէրի Մոսկուայի մէջ վարած բանակցութիւնները, Պէքիր Սամիի պատուիրակութեան գործերը եւն., Իթթիհատի եւ պոլշեւիկներուն դաշնագիրը Սամսոնի մէջ, ու կարդաց դաշնագրին պատճէնը որ հրատարակուած էր իր ժամանակին «Հայաստանի Ձայնի» մէջ։

Այդ դաշնագրով Թուրքիան և Ռուսիան փոխադարձաբար կ'օգնէին իրարու եւ կը կազմուէր կոմիտէ մը Մոսկուայի մէջ, որուն կը մասնակցէին Թալէաթ, Էնվէր եւ ականաւոր պոլշեւիկներ։ Անոնք մարդիկ կը ղրկէին Կովկաս, Ազրբէջան, Պարսկաստան եւ Աֆղանիստան մէջ պրոպագանդ ընելու համար յօգուտ համաշխարհային յեղափոխութեան։ Այս գործակցութեան հետեւանքն էր Պրէսթ Լիթովսքի դաշնագիրը 1918ին, որուն համաձայն ռուսական բանակը պէտք է վերջնապէս քաշուէր Կովկասէն։ Թուրք եւ պոլշեւիկ գործակցութեան անմիջական արդիւնքներէն է նաեւ Ազրբէջանի խորհրդայնացումը եւ այս վերջինը անմիջական պատճառը Հայաստանի խորհրդայնացման, որովհետեւ ճիշդ այդ օրերուն հայ պոլշեւիկները, որոնց մէջ էին Միկոյեան, Մռաւեան, Կասեան եւն., քաշուելով կազմակերպեցին Հայ Տարագիրներու Կոմիտէ մը, որուն նպատակն էր Ազրբէջանի պոլշեւիկներուն դրամական օգնութեամբ փութացնել Հայաստանի խորհրդայնացումը։

Սեպտեմբեր 1ին Բագուի մէջ կը գումարուի կոմինտեռնական համագումար մը, որուն կը մասնակցէին պարսիկ բրինձի վաճառականներ, չամչավաճառներ, ջարդարարներ եւ Թափթփուք մարդեր, կը նախագահէր Զինովիեւ։ Այնտեղ Էնվէր խօսեցաւ՝ պոլշեւիկեան հաւատարմութեամբ և ուղղափառ հաւատացեալի ճառով մը ջատագովելով եւ ողջունելով պոլշեւիզմը եւ համաշխարհային յեղափոխութիւնը։ Ան կ'ըսէր ի միջի այլոց թէ ինք Գերմանիոյ գործակցած է ջախջախելու համար Եւրոպայի միւս քաղքենի պետութիւնները։

Յաջորդ օրը տեղի կ'ունենայ հետաքրքիր դէպք մը, Բագուի ազգայնականները մեծ միթինկ մը կազմակերպեն մզկիթի մը մէջ ուր Էնվէրն ալ կը խօսի համիսլամութեան համար։ Զինովիեւը կը լսէ ու կ'ուզէ միջամտել, բայց ազգայնական խուժերը դուրս կը նետեն անոր ներկայացուցիչ Նարիմանովը։

Մինչ Կասեան, Մռաւեան, Միկոյեան կոմիտէն կ'աշխատէր Բագուի մէջ, Հայաստանի կառավարութիւնը ղրկեց Մոսկուա իր պատգամաւորութիւնը նախագահութեամբ Շանթի։ Մոսկուա հասնելէն երեք օր յետոյ, պատուիրակութիւնը կը հեռագրէր թէ համաձայնութիւն գոյացած է բոլոր խնդիրներու մասին եւ կը մնայ միայն ստորագրել։ Բագուի Տարագիրներու կոմիտէն եւ Ազրբէջանի պոլշեւիկները աշխատեցան որ չստորագրուի այդպիսի դաշնագիր, եւ ահա հիւսիսէն եւ հարաւէն, Արեւելքէն եւ Արեւմուտքէն յարձակումներ Հայաստանի վրայ, որուն արդիւնքը եղաւ Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը եւ Հայաստանի խորհրդայնացումը։

Ընկեր Վրացեան իր մէկ ու կէս ժամուան բանախօսութեամբ հրապարակ դրաւ կարեւոր փաստաթուղթեր ու եզրակացուց.

«Եւ այսօր յեղափոխութեան ամենախաղոր դէմքերը կը մնան բանտերու մէջ եւ Սիպերիոյ ճամբուն վրայ. չեմ կասկածիր երբեք որ այսօրուան իշխանաւորները վաղը պիտի հասնին նոյն վ. ճակին, որովհետեւ դահիճներով, բանտերով, հալածանքներով, կեղծիքով արդար գործ չի կրնար կատարուիլ»։

Ցանկալի էր որ Շրջ. կոմիտէն յաճախ կազմակերպէր այսպիսի դասախօսութիւններ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆէրիտ էֆ. շատ լաւ գիտէր թէ երկու հոգիով կարելի չէր կեդրոնական մարմին մը կազմել Էնկիւրիի մէջ։ Այս նկատումով Ֆէրիտ էֆ. Սալիհ եւ Նուրի պէյերուն յայտնած էր, է հինգ զարգացած թուրք երիտասարդներ եւս պիտի մասնակցին Էնկիւրիի կեդրոնին, որ իսկոյն գործի պիտի լծուէր։ Ֆէրիտ էֆ. այս առթիւ պայման դրած էր սակայն որ կազմակերպութեան անդամները անպայման երդում կատարելու էին։ Առաջին անգամ Ֆէրիտ էֆ. Սալիհ եւ Նուրի պէյերու հետ Թաղապետական պարտէզին ամայի մէկ անկիւնը քաշուելով սկսած են քննել եւ բացատրել ծրագիր-կանոնագիրը։

Սալիհ էֆէնտի իր կրթութեան շնորհիւ երկար բարակ քննութեան պէտք չէ տեսած, սակայն Նուրի պէյի պնդումներուն վրայ հաւանած է անգամ մը աչքէ անցնել ծրագիրը։

Ծրագիր-կանոնագիրն ընթերցումէն յետոյ, հասկցնելով որ ան վտանգաւոր բնոյթ մը չունի, Ֆէրիտ էֆէնտի երդմնցուց երկու անդամները։

Ըստ բանակի կազմակերպութեան անդամներուն երդումի բանաձեւը հետեւեալն էր.

1.— Հաւատարիմ մնալ կազմակերպութեան,

2.— Գաղտնիքները երբեւէ չյայտնել,

3.— Առանց վարանումի գործադրել միութեան բոլոր հրամանները,

4.— Դաւաճանութեան պարագային մահուամբ պիտի պատժուի (այս յօդուածը վերջէն աւելցուած էր Ֆրանսիայի մէջ։)

Երդումի արարողութեան համար մասնաւոր տեղ գոյութիւն չունէր։ Անդամները ուր է տեղ երդում կ'ընէին։

Էնկիւրիի կեդրոնին առաջին անդամները առանց վարանումի կատարած էին երդումը։ Այս ձեւակերպութիւնը կատարելէ անմիջապէս յետոյ, անոնք գործունէութեան լծուեցան՝ նոր ընկերներ գտնելու համար։ Առաջին անգամ որ չորս անգամ աւելնար ներկաներուն վրայ, որոշուած էր գումարել կազմակերպութեան առաջին համաժողովը։

Ֆէրիտ էֆէնտիի հետ համաձայնելէ յետոյ Նուրի եւ Սալիհ պէյերը շփման մէջ մտան Վէրսոֆի հետ։ Այս առթիւ տեղեկացան որ Շէրիֆ Մանաթօֆ նախապէս երդում կատարած եւ մտած էր Էնկիւրիի կեդրոնին մէջ։ Այսպէսով, Էնկիւրիի կեդրոնը առաջին իսկ կազմութեան օրերուն երեք անդամ ունէր։

Համբուրելու Սալիհ եւ Նուրի պէյերը Շէրիֆ Մանաթօֆը առաջ կը քշէին՝ շփումներ ունենալու համար զանազան անձերու հետ։ Մանաթօֆ այս առթիւ շփման մէջ մտած էր Արիֆ Օրուճ, Սատրի Էտհէմ եւ Ահմէտ Հայգը պէյերուն հետ, որոնք մեծ դժուարութիւններով Պոլսէն Էնկիւրի եկած էին։ Այս վերջին երիտասարդները լրագրողներ էին, եւ 20 Ապրիլ 1920ին մեկնած էին Պոլսէն։ Այս երիտասարդները Էրէնգէօյի եւ Ըլէմ-Տաղի ճամբով հետիոտն Էնկիւրի եկած էին։ Այս խումբին կ'ընկերանային նաեւ «Թանին»ի նախկին խմբագրապետ Մուհիտտին, կոյր Ալի Իհսան, խուլ Վէհպի, ձախլիկ Ալաշէհիրլի, Քէմալ Րագըպ պէյերն ու քանի մը սպաներ։ Առաջադրի ըմբոստութեան առթիւ, այս երիտասարդները ստիպուած էին Քանտրա ապաստանիլ։ Քանտրայէն Քէֆքէն գացած էին, ուրկէ Իսիսիկ Բէճնկ Բէհիսի գրաւած մէկ շոգեմակոյկով Էրէյլի մեկնած էին։ Հոն, երեք թեւի բաժնուելով դէպի Էնկիւրի շարունակած էին իրենց ճամբան։

Նուրի պէյ այս երիտասարդներուն Էնկիւրի ժամանումէն օգտուելով, իսկոյն դիմած էր Արիֆ Օրուճ պէյի, եւ «Կանաչ բանակի» ծրագիրը ցոյց տալով, առաջարկած էր որ ան ալ մասնակցի կազմակերպութեան։ Միւս կողմէ Նուրի պէյ յաջողած էր կազմակերպութեան մէջ մտցնել Եգգ. Մեծ Ժողովի պատգամաւոր տոքթ. Ֆէրիտուն պէյը։ Այս պայմաններուն մէջ, «Կանաչ բանակի» կեդրոնական մարմինը կազմուած էր հետեւեալ հինգ անձերէն.— Սալիհ, Շէրիֆ Մանաթօֆ, Ֆէրիտուն, Նուրի եւ Արիֆ պէյեր։

Էնկիւրիի կեդրոնական մարմնին կազմութենէն յետոյ, հարկ զգացուեցաւ ժողովատեղի մը գտնել։ Անատոլուի Հայգարապետ Սալիհ պէյ կը բնակէր Թաշհանի քովը։ «Կանաչ բանակի» կեդրոնական մարմինը որոշեց շաբաթը երեք անգամ — Կիրակի, Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը — կէսօրէն յետոյ հոն գումարել հաւաքոյթ Սալիհ պէյի տունը։

(3)

ԽՄԲ.— Հոս կ'ընդհատուի Սօն Սաաթի պատմական ուսումնասիրութիւնը պատճառով մը։

ՏԷՔԱՐԹԻ ԱՃԻՒՆԸ

Ֆրանսական մամուլին մէջ աղմուկ մը կայ։ Ինչպէս գիտէք, կը խնդրուի Տէքարթի աճիւնը փոխադրել Պանթէոն։

Սակայն ո՞ւր է աճիւնը «Ճառ մեթոտի վրայ» գիրքին հեղինակին։ Ինչպէս կը մնայ [illegible] բազմաթիւ այդ մեծ փիլիսոփային [illegible] մեռելներու ինքնութեան խնդիր մը երեւան ելաւ վերջերս։ Շատ մեռելներ կան, որոնց ինքնութիւնը կասկածելի է։ Այսպէս անցեալները, ամենաղմուկ [illegible] բարձրացաւ վոլթէրի աճիւններուն մասին։ Շատեր կը պնդէին թէ Պանթէոնի տակ քնացող մեռելը սկեպտիկներուն իշխանը վոլթէրը չէ։ Թերեւս «Ջատիկին» հեղինակը իր ոսկորները թաղած է անծանօթ տեղ մը, եւ կը ծիծաղի իր ճգնոտ [illegible] մարդկային ապուշութեան վրայ, երբ զինք կը կարծեն գերեզմանել Պանթէոնի տակ, կամ կ'ենթադրեն յարգել փոխանակ վոլթէրի՝ պարտիզպանի մը դիակը։ [illegible] Հիմա նոյն ցաւը, որ Տէքարթի աճիւնը անյայտ կը մնայ։ Տէքարթ, մարդկային մտածումի այս մեծագոյն ճարտարապետը, Քրիստինէ Թագուհիին խնդրանքով, քաշուած էր Ստոքհոլմ, [illegible] մեռաւ 1650ին։ Կ'ըսուի թէ 1666ին ոսկորները Շուէտէն փոխադրուած է Ֆրանսա [illegible] «Յեղափոխութեան օրերուն կը գտնուէր Սէն-Թ'էթիէն տիւ Մոն եկեղեցին։ Ուրիշ մը կը պնդէ թէ Սէնթ-Ժընըվիէվ [illegible] եկեղեցին մէջ էր պահուած։ [illegible] յետոյ տարուած է Սէն-Ժէրմէն տէ փրէի եկեղեցին։ Մինչդեռ այդ վերջին եկեղեցին մէջ, ոչ թէ դամբան, այլ Տէքարթի անունով փորագրութիւն մը միայն կայ։ Ո՞ւր է ուրեմն աճիւնը։ Փոլ Սուտէ «Թանփ»ի նշանաւոր քննադատ որ ստորագրած էր առաջին կոչը Տէքարթը փոխադրելու Պանթէոն, կը ցաւի որ [illegible] կողմէ Տէքարթը Պանթէոն փոխադրելու առաջարկը [illegible]։

ԼԷՆԻՆԻ ՈՒՂԵՂԸ

Փրոֆ. Օսքար Վոկթ, [illegible] Պէրլինի Վիլհէլմ Կայսեր կաճառին, որ կը զբաղի միայն ուղեղի ուսումնասիրութեամբ, կը հրատարակէ իր տեղեկագիրը Լէնինի ուղեղին մասին, որ յանձնուած էր իրեն քննութեան համար։

Ան նկատած է որ Լէնինի ուղեղին բջիջները սովորական ուղեղի մը բջիջներէն աւելի [illegible] գաձեւ են։ Ասկէ զատ, բջիջները աւելի մեծ են և աւելի [illegible] յարակցութիւն մը կը ներկայացնեն իրարու հետ։ Գիտունը [illegible] յատկանշական ձեւերը կը [illegible] բացէ գործնական ոգին, որ շատ զարգացած էր յեղափոխական [illegible] մօտ։

Փրոֆէսէօրը մտադիր է [illegible] ընդարձակել իր աշխատութիւնը, պատկերազարդելով [illegible]։

ՀԱՅ ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՆԵՐ

Պոլսոյ ոստիկանութիւնը յաջողած է մաքսանենգներու կազմակերպութիւն մը երեւան հանել։ Այս կազմակերպութեան անդամները կը զբաղէին միայն սիկարի թուղթի մաքսանենգութեամբ։

Նախ ձերբակալուած է Մինէվվէր անուն թրքուհի մը, որ 1000 տուփ սիկարի թուղթ [illegible] ծախած էր Մուամմէր պէյ անուն անձի մը։ Մինէվվէր յայտնած ըլլալով որ սիկարի թուղթերը առած է Սիւլէյման անուն զինուորէ մը, ոստիկաններ զինուորն ալ ձերբակալած են։ Այս վերջինը իր կարգին յայտնած է միւս ընկերներուն անունները։ Այսպէսով ոստիկանութիւնը յաջորդաբար ձերբակալեց Գումգաբու բնակող Գրիգոր, Մարիքեան, Անտրէասեան, Մինասեան եւ Վահանը։

Կատարուած քննութեան [illegible] է [illegible] տեսանքով հասկցուած [illegible] Վահան, Մինօ եւ Անդրէ [illegible] հանգիստ մտնող [illegible] կը մտնէին եւ իրենց ծանօթ [illegible] աստիճաններուն բերած սիկարի թուղթերը ցամաք հանելով [illegible] փնտռութիւնները [illegible] կը տարուէին։

...ՆՑԵԱԼ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

...Հինգշաբթի ցորեկուան ...«իրենց» երեկոյին նուի... ընթերցումի եւ նուագի։ ...մը գրական անցք էր ...անցաւ։ Օր. Ն. Գալ... մէջ ընդ մէջ նուագեց ...վրայ։ Ցետոյ ծագում ...ժամանութիւնմը նուագ... ...մը մասին, որ ներ... էր իբրեւ արդիա... (moderne)։ Օրիորդը բացա... ...տուաւ այն երաժշ... ...մասին, որ կոչուած ...խաղին։ Ցետոյ վէճը փո... ...ընդհանուր ար... ...գեղանկ վրայ, բացատ... ...համար արդիականութիւնը ...մէջ։

...երկակցութիւն, կար... ...կը հաւաքուէին այն ...թէ ար... ...(modernisme) ...կազմուած, դպրո... ...ստացած չէ, ...իր վարդապե... Արդիապաշտութիւ... ...այն յանդուգն, ...ձեւերուն ...կը ժխտէն արտայայ... ...ընդունուած սովորա... ...զարմացնելու ...կը նորո... ...ու ճինգած զգայ... ...եւ հաւատարմօրէն ...օրուան կեան... ...նորութիւններէն, յա... ...ինքներէն։

ՆԻՐՎԱՆԻՆ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան երեկոյթ-պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Շաբաթ գիշեր, Պէլվիլի մէջ։ Հինգ հարիւրէ աւելի հայրենակիցներ հաւաքուած էին ներկայ ըլլալ, ...որ սրահը լեցուն էր։ ...ծաղկազարդ կը զարդարէր ...քաղաքի մեծագիր մէկ ...հայկական եւ ֆրանսական ...միջեւ։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով ու ...յեղափոխական ...թեկերակցութեամբ, որմէ ...ունկնդրուեցան հա... ...կողմէ, Վարչու... ատենապետ Պ. Արիս Միու... գործունէութիւնը ներկա... յետոյ, բեմ հրաւիրեց Պ. Արշ Արսեանը որ Հայրենակցական միութիւններու նման... ...մէջ արկածի են... ...հաւի օգնութեան փու... ...նաւակներու եւ ...նաեւ ալ փոխարկայ... ...մը մէջ ինկած է։ Երկինքը ...ու մառախլապատ ու մեր ...ճնշուած քններ ստացած է, ...դրերը սուգ ու չի... ...ն, խեղական նաւապետը չկայ ու փորձկան պաշտօնեաներն ալ իրենց պարտականութիւններուն անգիտակից՝ Հայաստանի սեւերուն վրայ նստած կարմիր դրօշի տակ ճառուկ կը խաղան»։

Ցետոյ պարզեց Հայրենակցական Միութեանց գերը գաղութներու մէջ։ Պ. Դ.ն. Պէշիկթաշլեան արտասանեց «Ցարգանք քեզ»ը, որմէ յետոյ ժողովուրդին փափաքով բեմ հրաւիրուեցաւ Ա. Ահարոնեան, որ հմայիչ ու բանաստեղծական խօսքերով գովեց օտար ափերու վրայ սրտով հոգիով, կամքով ազգային իտէալի կառչելու հանգամանքը, եւ իբրեւ օրինակ յիշեց «Բարձր-Հայք»ի երեկոյթը։ Փառաւորելէ յետոյ այդ ժողովուրդի բարձր հոգին, զոհաբերութիւնը, մշակոյթը, աւելցուց. «Քանի կայ այս ժողովուրդը, որու մէջ կը տեսնեմ ամբողջ հայ ազգը, վստահ եմ հայ ժողովուրդի յաղթանակին»։

Ցաջող արտասանութիւններ ըրին Տիկ. Փ. Սարգիսեան. Օր. Հ. Գագացեան եւ Տ. Մելիքեան։ Երգեցին օրիորդներ՝ Ա. Պէգիրկէնեան եւ Դեղձանիկ. Օր. Լիւսա գաշնակի վրայ նուագեց «Թօսքա»յէն կտոր մը, իսկ Պ. Գ. Գոնեան ջութակի վրայ՝ «Կռունկ»ն ու «Ալ ծիծեռնակ»ը։ Պարահանդէսի հայկական պարերու նուագի բաժինը բարեհաճօրէն ստանձնած էին Պ. Պ. Զ. Ճարահեան եւ Մ. Լուսիկեան։

Հանդէսը անցաւ յաջող ու տաք մթնոլորտի մէջ։ Կարնոյ մեծագիր լուսանկարը աճուրդի դրուելով, մինչեւ հազար ֆրանքի բարձրացաւ։ Նկարը շահեցաւ Պ. Պետրոս Լուսիկեան։ Ընդհ. մուտք կ'ենթադրուի 3000 ֆրանք։

Հանդիսատես

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Նոյ.— Խումբ մը Խարբերդի քաղաքացի երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ, մայրենի լեզուն վառ պահելու եւ մեր հայրենակիցներուն մտաւոր եւ բարոյական զարգացման սատարելու նպատակով 1927 Նոյ. 6էն սկսեալ հիմը դրուած է Խարբերդ քաղաքի նոր... Միութեան։

Միութիւնը արդէն իր օրինաւոր վարչութիւնը ընտրած եւ ձեռնարկած է իր հիմնական նպատակի գործադրութեան։ Առաջին առթիւ հիմնած է գրադարան մը։

Կը հրաւիրենք Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հայրենակիցները որ հաճին քաջալերել մեր նորածին միութիւնը, գիրքեր եւ թերթեր նուիրելով. Մինչեւ այժմ կը խնդրենք մեր մտաւորական հայրենակիցներէն, որ բարի ըլլան իրենց թղթակցութիւններով եւ օգտակար թելադրութիւններով իրախուսել մեզ։ Հասցէ.— 4 Rue des Dominicains, Marseille.

(Կնիք)

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՊՈԼԻՍ, 28 Նոյ.— Ամուսնացողները, որ մինչեւ հիմա դիւրութեամբ կը ճարէին իրենց պէտք եղած թուղթերը քաղաքային պսակի համար, այժմ, լուրջ դժուարութեան ենթարկուած են։ Վերջերս, Քաղաքապետարանը ամուսնացող զոյգէն կը պահանջէ Certificat de coutume կոչուած վկայագիրը Մարսիլիոյ Առաջնորդարանէն, որպէսզի ընթացք տայ ամուսնական ձեւակերպութեանց։

Ամուսնացողները, շուարած, ամէն կողմ կը դիմեն, ամէն դուռ կը զարնեն, բայց Մարսիլիոյ Առաջնորդարանը չի կրնար ճարել այդ վկայագիրը։

Շատեր ծախքերու ենթարկուած են յաճախ, բայց անօգուտ։ Դժուարութիւնը արմատէն պէտք է հարթել։

Կարժէ որ իրաւասու մարմինները լրջօրէն նկատի առնեն խուլ անկիւնները ճարող բեկորներուն տագնապը։

*** Գործազրկութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի։

Անցեալները, յանկարծակի 10—12 բանուորներ ալ ճամբուեցան «Ֆիլիփ»ի գործարանէն։ Այս ճամբուածները միայն երկու հայեր իբրեւ սիրուած կամ հին գործաւոր։

Ցաւալին այն է որ միայն հայերը կը ճամբուին։ Եւ պարապ տեղը չէ որ կ'ըսեն, «Իրաւունքը զօրաւորինն է»։

Ասս— Անդ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. ՇԱՄՕՆ, 27 Նոյ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ ծանօթ դերասան Շահան Սարգսեանի, Աւրաթ իրիկուն Սինէմա Վարիէթէի սրահին մէջ ներկայացուեցաւ Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածները»։

Օրուան անյարմարութեան հակառակ, ամէն ոք հազիւ վերադարձած իր աշխատանքէն ու առանց նկատի ունենալու թէ հետեւեալ առտու ստիպուած է կանուխ երթալ իր գործին, սրահը լեցուած էր հանդիսականներով։

Ներկայացման համար իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր Ամերիկայէն նոր հասած դերասան Մ. Ցէրտէրեան, նոյնպէս կը մասնակցէին տեղական ուժեր։

Խաղի սկզբնաւորութենէն մինչեւ վերջ ժողովուրդը հետեւեցաւ լուռ ու մունջ։

Պ. Սարեան քաջալերուած իրեն հանդէպ ցոյց տրուած յարգանքէն, խոստացաւ Փարիզէն վերադարձին կրկին անգամ կազմակերպել աւելի լաւ ներկայացում մը։

Այսպէս Ս. Շամօնի հայ գաղութը պահ մը մոռնալով իր գործարանական կեանքը, ունեցաւ ուրախալի ժամեր։

Սպասելի է որ մեր բոլոր տաղանդաւոր դերասանները փոխանակ Փարիզի մէջ համախմբուելու, գան գաղութները, ուր պիտի գտնեն քաջալերանք եւ համակրանք։

Մալաթիացի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՀՈՒԱՄԲ ՄԻԱՑԱԾ — Պատմութիւն մը, որ վիպային վերջաւորութիւն մը ունի։ Դռներուն Սպանիացի մը, որ ամբողջ աշխարհի վրայ թափառական շրջած էր, առանց երբեք օր մը հիւանդանալու, վերջապէս յոգնած ու պարտասած, ուժաթափ ու անկար կը վերադառնայ դարձեալ Սպանիա եւ կը դիմէ հիւանդանոց մը, խնամուելու համար։ Բժշկութիւնը սեւ է ու ժ չունէր այլեւս փրկելու համար այս սպառած կեանքը։ Եւ մարդը մեռաւ։

Օր մը յետոյ հիւանդանոց հասաւ տառապած կին մը։ Երկար թափառեր, թափառեր ու յոգներ էր այլեւս մինչեւ իր հոգին։ Խնամքներ տրուեցան ի զուր, օր մը չդիմացաւ եւ մեռաւ։

Երկու դիակները փոխադրուեցան դիարաննարան։ Մարմարէ ճերմակ սեղանի մը վրայ դրուած էին երկու մեռելները։

Եկաւ բաժանում. սգոթելէ առաջ սաուգեց անունները։ Մեծ եղաւ զարմանքը բոլորին, երբ տեսան որ Պարոս Փէրէզ եւ Ցիկին Մաթէա Ռէտոնտօ ամուսնացեր էին իրարու հետ, սակայն հարսանիքէն շաբաթ մը յետոյ բաժնուեր էին ու հեռացած՝ անծանօթ երկիրներ, տարբեր ճամբաներով։ Մահը իրարու մօտ բերեր էր անոնց դիակները։

«ԳԻՇԵՐԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ՑՈՒՓԸ».— Անցի գիշեր, երկու ֆրանսացիներ մտան սրճարան մը, որ կը կոչուի «Գիշերաշրջիկներու Ցուփը» եւ սկսան խմել։ Յանկարծ սկանդալ... դանակը շողաց։ Երիտասարդ մը, որ ներկայ էր, ուզեց միջամտել. կռուողներէն մէկը սխալ մեկնեց միջամտութիւնը եւ դանակը մխեց երիտասարդին փորը։ Ցետոյ փախաւ։ Միւս հակառակորդն ալ վիրաւորուած ըլլալով, երկու վիրաւորները փոխադրուեցան հիւանդանոց, ծանր վիճակի մէջ։ Ոճրագործը կը կոչուի Փրէտօ։

ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ.— Գիէրվիլի անտառին մէջ, երկու անտառապահներ ձերբակալեցին գող փայտահատ մը։ Իմանալով որ փայտահատը ուրիշ ընկերներ ալ ունի, անտառապահները շարունակեցին իրենց հետախուզութիւնը։ Մութը կ'իջնէր արդէն անտառին վրայ, երբ տեսան անծանօթ մարդ մը, որ արագօրէն կը հեռանար։ Հրամայեցին որ կենայ։ Անծանօթը փախաւ։ Սկսան հալածել զայն անտառապահները։

Անծանօթը ատրճանակը հանեց եւ կրակեց։ Անտառապահին մէկը սիրտէն վիրաւորուելով գետին փռուեցաւ։ Միւսը, սակայն, հակառակ իր ստացած վէրքին, հետապնդեց ոճրագործը եւ վերջապէս ձերբակալեց։

Ոճրագործը երրորդ անտառապահին որդին է, որ, ըստ իր յայտարարութեան, կարծելով որ գողերու հետ է իր գործը, կրակած եւ փախած է։

ԴԻՄԱՐՆԸ.— Ցիկին Փուրիէր Մարսէյլի մօտ ունէր ագարակ մը, զոր ծխարանի վերածած էր։ Հոն կը հաւաքուէին ափիոնի սիրահարները եւ թմրեցուցիչ դեղեր կը ծխէին ու ամէն տեսակ հաճոյքներ կ'ըմպէին։

Ոստիկանները, անցեալ օր, ուզեցին խուզարկութիւն մը կատարել։ Ագարակին պարտէզը մտնելով, եւ ...գուռնէն անցան խոհանոց։ Ցանկարծ իրենց դէմ ելաւ Ցիկին Փուրիէր, որ առանց բառ մը արտասանելու կրակեց։ Երկու ոստիկաններն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Հասան ուրիշ ոստիկաններ եւ ձերբակալեցին նշանաւոր կինը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ

Ցառաջի մէջ Պարիզէն թղթակցութիւն մը՝ յայտնելէ առաջ թէ «հաստատուած ըլլալով Օր. Ազնիւ Պէրպէրեանի դատապարտելի գործունէութիւնը ի վնաս իտալական շահերու, որոշուած է զայն վերջնապէս արտաքսել Իտալիայէն», կ'եզրակացնէր թէ «անխոհեմ աղջիկը» իմ «խաղեութեան զոհն է եղած»։

Օրիորդ Պէրպէրեանի հետ թղթակցած ըլլալս՝ չի կրնար երբեք պատասխանատուութիւն հրաւիրել ո՛չ ինծի, ո՛չ ալ իրեն։ Ոչ ալ Օրիորդին կատարածը գործի մը շահերուն վնասակար եւ իմ ալ ջանքս կրնայ «խաղ» նկատուիլ, հետեւեալ հիմնական պատճառներով.—

Ա.— Աշխատաւորներուն իրենց գործատէրէն հեռանալ ուզելու փափաքը՝ ինքնայօժար եւ թախանձագին պաղատանքով խնդրուած առաջարկ մըն է՝ երկու տարիէ ի վեր։

Բ.— Այդ նոյն աշխատաւորուհիները ուրիշ դիւանատէրի գործին փոխանցել եթէ մեղք է, առաջին «դատապարտելի գործունէութիւն» ունեցողը Պ. Նազարեանց ինքը կ'ըլլայ, քանի որ այդ ջանքը ի՛նք փորձած է առաջին անգամ։ Վկաները կը թուեմ, եթէ պահանջ զգացուի։

Գ.— Մեկնիլ ուզող խումբը՝ իմ Իտալիայէ հեռանալուս պահուն ամէնուն գիտութեամբը բացայայտօրէն ինծի հետ բանակցած է, և այդ քայլին մէջ ոչ ոք «դատապարտելի գործունէութիւն» մը չէ տեսած. քանի որ աշխարհի ոչ մէկ կէտին վրայ արգելք կրնայ յարուցուիլ՝ գործէն դժգոհ ըլլալով հեռանալ ուզողին դէմ։ Առոր հակառակը փաստարանել՝ ենթակաները գերի նկատել կը նշանակէ։

Դ.— Այդ քայլը ա՛յնքան բնական, օրինական եւ անժխտելի իրաւունք մըն է, որ անոր ոչ միայն համախոհ, այլ նաեւ քաջալերող կը գտնուին նիւթով զբաղող երկու ուրիշ անձեր՝ որոնց ցոյց տուած նախանձախնդրութիւնը կշիռ ունի։ Պարիզի հայ գաղութին վիճակը մօտէն տեսնող և հոն երկու շաբաթ ապրող ազգային խիստ ծանօթ դէմք մը՝ հետեւեալը կը գրէ ինծի.— «Անոնք (աշխատաւորուհիները) խնդրեցին ինձ գրել «ձեզ որ՝ ինչու՞ մինչեւ հիմա «կ'սպասցնէք զիրենք։ Ես անձ«նապէս անոնց գրկուելու մասին «խօսեցայ նաեւ կոմս Պիանքօի, որ «իր կողմէ ալ պիտի ընէ ինչ որ «կարելի է, զանոնք գրկելու համար։ Հաճեցէք, ուրեմն, կատարել ձեր խոստումը զոր տուեր «էք այդ աղջիկներուն և եթէ իրենց համար թուղթեր պատրաստէք, կրնաք գրկել ուղղակի «կոմսին, վստահ ըլլալով որ ան «կը կարգադրէ մնացածը»։

Նշանք Արմէն

ԼԻՒՍԻ ՍԵԽՈՒՄԵԱՆ
ԵՒ
ՏՈՔԹ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ
Միլանօ 27 Նոյ. 1927

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Քանի մը օրէն կ'աւարտի մեր թերթօնը՝

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՑՍԸ

որ այնքան հետաքրքրութեամբ կարդացուեցաւ:

Անմիջապէս վերջ կը սկսինք նոյնքան հետաքրքրաշարժ նոր թերթօնի մը:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՑՍԸ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱ

ԴՐԱԽՏԷՆ ՓԱԽՈՒՍՏ

...Բարեբախտաբար, դեռ իրարու ...բառ մը չէինք փոխանակած, ...լեհական ոստիկանութենէն ...ներկայ անցագիրս պահանջե... ...եւ վերջ դրաւ մեր յուզում... Անշուշտ, վրաս ինքնու... ...ունէ թուղթ չէի կրնար ու... ...չկրցայ ուրիշ իր փափաք... ...գոհացնել, որով ստիպուեցաւ ...անմիջապէս երթալ քաղաքին կեդրոնական ոստիկանատունը։

Ոստիկանապետին հարցաքննու... ...պատասխանեցի, համառօ... ...պատմելով արկածները ...ինծի պատահեր էին, Ռուսիա ...ձգելէս ի վեր ընթացքին։ ...Բանտերու հաստատելու հա... ...անոր յանձնեցի այն զանազան թուղթերը, յանձնարարագիրը եւ գրամը որ զգեստին գրպաններուն մէջ գտեր էի. յետոյ խնդրեցի ոստիկանապետէն, որ չէր կրնար հաւատալ ոչ աչքերուն ոչ ալ ականջներուն, որ խնդրէ տեղին բրիտանական հիւպատոսէն,— Օքսֆորտի իմ հին ընկերոջ, էօ մէկը— որ գայ եւ ինքնութիւնս ճշդէ։

Բայց երկար ժամանակ գիս այնքան փոխած էր որ իմ նախկին դասընկերս չկրցաւ գիս ճանչնալ. սակայն մեր անցեալին մասին այն տեսակ մանրամասնութիւններ տուի, որ ստիպուեցաւ ըսելու թէ «եթէ ես սատանան չեմ, կրնամ Նօսթոտին եղած ըլլալ:»

Ցետոյ վստահեցուց ոստիկանապետը թէ ամէն կերպով կ'երաշխաւորէր ինծի համար եւ թէ յաջորդ օրն իսկ իմ վիճակս կանոնաւորուած պիտի ըլլար եւ արտօնութիւն ստացաւ գիս հետը տանելու։

Փողոցին մէջ գտանք Պոլինան որ մեզի կը սպասէր։

Զայն ներկայացուցի հիւպատոսին եւ երեքս մէկ, անոր ինքնաշարժովը բնակարանը գացինք։

Սովորական ձեւակերպութիւններէն յետոյ, հարցուցի օդանաւորդին.

— Կրնա՞ք ըսել, սիրելի բարեկամ, թէ ինչու՞ գիս Ռիկա տանելու տեղ հոս բերիք։

Անոր դէմքը լուսաւորուեցաւ, յետոյ պատասխանեց.

— Նկատեցի՞ք չէ՞, թէ օդանաւիս մէջ անթելի գործիք մը ունէի։

— Անշուշտ։

— Լաւ ուրեմն, մեր մեկնումէն հազիւ քառորդ մը յետոյ, ինծի իմաց կը տրուէր ձեր ինքնութիւնը, ձեր փախուստը եւ կը հրամայուէր անմիջապէս ձեզ Մոսկուա դարձնել։

— Գո՞ղ, եւ յետո՞յ։

— Ցետոյ, ձեզ ճանչնալով իբրեւ Քարասոֆի մէկ բարեկամը եւ գիտնալով թէ ինչե՞ր էք ըրած մեր դատին համար. չհնազանդեցայ. տասը վայրկեան յետոյ, երկրորդ լուր մըն ալ առի որ Մոսկուայի օդանաւի խմբակի մը կը հրամայուէր գիս հետապնդել Ռիկայի ուղղութեամբ, եւ եթէ ինծի հանդիպէին, այդ հրամանին համաձայն գիս վար պիտի ձգէին, եթէ մերժէի յանձնուիլ։ Այն ատեն էր որ որոշեցի ուղղութիւն փոխել եւ պոլշեւիկեան օդանաւերը տարտղնելով, բռնել Վարշաւայի ճամբան։

— Հիանալի է ինչ որ ըրած էք, գոչեցի, եւ կեանքս փրկեցիք։

— Պարտքս կատարեցի, պատասխանեց համեստութեամբ. Երկէն, գնդապետ Թեթրովիչը չպիտի ներէր ինծի, եթէ ուրիշ կերպ վարուէի. շատ ուրախ պիտի ըլլայ, երբ քիչ յետոյ, իրեն լուր տամ։

— Ինչպէ՞ս, ընդմիջեցի, գնդապետը հո՞ս է։

— Բայց այո՛, եւ պատճառներէն մէկն ալ ձեզ հոս բերելուս, ատիկա է։

— Անշուշտ, ըսի, այնքան համոզուած որ շատ զուարճացուց խօսակիցներս, ամէն կողմէ բախտ կը բանի։

Դառնալով հիւպատոսին որ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր մեր խօսակցութեան.

— Անպատեհութիւն մը կը տեսնէ՞ք որ երթամ անձամբ պարտքս կատարեմ հանդէպ գնդապետին։

— Բնա՛ւ, պատասխանեց, ինքնաշարժս ձեզ հիմա իսկ հոն կը տանի, կը սպասէ ձեզի եւ ձեզ հոս կը բերէ։

— Ուր կայ որ, ըսաւ Պոլինա, գնդապետը հոս ծպտուած կ'ապրի եւ որ եւ է մէկուն արգիլած է իր հասցէն յայտնել. եթէ կ'ուզէք, երթամ իրեն լուր տամ Պ. Նօսթոտի ժամանումը եւ հաւանօրէն ինքը գայ ձեզ տեսնելու։

Այդպէս ալ որոշուեցաւ եւ Պոլինա մեկնեցաւ։ Ժամ մը չանցած, ան վերադարձած էր։

Գնդապետը եւ իշխանուհի Անուշկա Քարասոֆ անոր հետ էին։

Այս վերջինը սուգի զգեստներ կը կրէր։

Երբ գիս նշմարեց, աթոռի մը վրայ ինկաւ եւ փղձկեցաւ...

— Ձեզ այստե՞ղ պիտի գտնէի, մրմնջեց, մինչ ես կը խոնարհէի, անոր ձեռքը համբուրելու համար...

Գալով գնդապետին, չկրցաւ կարեկցութեան շարժում մը զսպել, երբ գիս նշմարեց.

— Ի՞նչ վիճակի մէջ կը վերադառնաք, խեղճ բարեկամս, գոչեց, թեւերուս մէջ նետուելով եւ ռուսական սովորութեան համաձայն, գիս ողջագուրելով։

Թրգմ'. Մ. ԽՐԻՑԵԱՆ

(Շար.)

ըսեր են յիշեալ համայնավարները, որոնք են՝ Պօեւա՞ն Մանքօֆ, Տիմիթրի Իվանքօշէֆ, Եուվանօֆ Քօսմա, Եօրկի Տիմիթրի Պէրաթօֆ, Փափա Սթէֆան Իլիա, Տրական Նիքօլօֆ։

Անգլեւռուս յարաբերութիւնները

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, երեսփոխան մը հարցուց թէ Մոսկուա ո՛ եւ է ձեռնարկ ըրած է անգլեւռուս յարաբերութիւնները վերահաստատելու համար։ Կամ թէ կառավարութիւնը կը խորհի՞ նոր միջոցներ ձեռք առնել այդ գործը դիւրացնելու համար, վարչապետը ժխտական պատասխան տուաւ։ Ուրիշ երեսփոխան մը ուզեց գիտնալ թէ որ եւ է ձեռնարկ չկա՞յ ըլլայ դիւրացնելու համար առեւտուրը երկու երկիրներուն միջեւ։ Պ. Պօլտուին գիտել տուաւ.— Խորհրդային իշխանութիւնը տակաւին հաւաստիք տուած չէ թէ այլեւս չպիտի միջամտէ Անգլիոյ ներքին գործերուն։

Արմենները միշտ կը յուսան

Աթէնքի «Փրօյիա» թերթը կը հրատարակէ Եօրկիոս Թագաւորին հետ տեսակցութի՛ն մը՝ Գահրէնկէց արքան, որ այժմ Պուքրէշ կը գտնուի, յայտարարեր է թէ ինք կատարեալ վստահութիւն ունի հելլէն ժողովուրդին միապետական ձգտումներուն վրայ եւ թէ պատրաստ է նորէն գահ բարձրանալու, եթէ հրաւիրուի ամբողջ ազգին կողմէ։ Սակայն եւ այնպէս, գիտել տուած է թէ իբրեւ վեհապետ չպիտի վերադառնայ յեղափոխութեան մը կամ քաղաքական դաւի մը հետեւանքով։

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Երէկ առտու Ժընեւի մէջ բացուեցաւ Զինաթափութեան ժողովը, որուն կը մասնակցի նաեւ խորհրդային իշխանութիւնը։ Գերմանական Ա. պատուիրակը, կոմս Պէրնստորֆ, Ժընեւ հասնելուն պէս տեսակցեցաւ ռուսական պատուիրակութեան պետին հետ։ Տեսակցութիւնը շարունակուեցաւ յաջորդ օրն ալ։ Երկու պատուիրակներուն նպատակն է հանաքական ուղեգիծ մը որոշել իրենց համար, որովհետեւ երկուքն ալ կ'ուզեն որ ամբողջութեամբ ընդհանուր վիճաբանութեան ենթարկուի զինաթափութեան խնդիրը։ Զրոյց կայ թէ անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական պատուիրակութիւնները համաձայնած են, կանխահաս վիճաբանութենէ մը խոյս տալու համար։

∴ Ռուսական պատուիրակութիւնը, որ ամէնէն առաջ հասաւ, շաբաթ օրուընէ ի վեր կ'ուսումնասիրէր Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան կողմէ տրամադրուած վիճակագրական թղթածրար մը (12.000 էջ)։ Լիթվինոֆի գիմումին վրայ, Ժընեւի ոստիկանութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, ռուս պատուիրակներուն ապահովութեան համար։ Լիթվինոֆ գիտել տուած էր թէ վտանգաւոր էր ժողով գումարել սրահի մը մէջ որ ամէն կողմէ ենթակայ է յարձակման։ Ոստիկանութիւնը որոշեց ամէն երթեւեկ արգիլել ընդհանուր քարտուղարութեան շէնքին հարեւան փողոցէն։ Միւս կողմէ, բոլոր թղթակիցները, նոյն իսկ անոնք որ Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովներուն համար արտօնութիւն ունին քանի մը տարիէ ի վեր, պիտի լուսանկարուին ընդհանուր քարտուղարութեան գրասենեակին մէջ։

Զանազան զրոյցներ կը շրջին ռուս պատուիրակութեան գիտումներուն մասին։ Մասնաւորապէս կը հաւաստուի թէ անոնք պիտի պահանջեն ոչ-յարձակողական ընդհանուր դաշինք մը կնքել եւ 100էն 50 գեղչել ներկայ սպառազինութիւնները, աստիճանաբար, տասը տարուան ընթացքին։

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ զինաթափութեան յանձնաժողովին աշխատանքները պիտի կատարուին առանց ծանր միջադէպի։

Իտալացի նաւապետը արձակուեցաւ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ՝ Լոյտ Թրիէսթինօ ընկերութեան պահանջին վրայ Թուրք ոստիկանութիւնը երաշխաւորութեամբ ազատ արձակեց իտալական «Ավէնթինօ» շոգենաւին նաւապետը, որ ձերբակալուած էր Մէրսինի առջեւ, իբրեւ հեղինակ նաւային արկածի մը։ Դատը տեղի պիտի ունենայ Մէրսինի մէջ։

Հունգարական պարտաթուղթերու խնդիրը

Վերջին լուրերու համաձայն, Վիեննայի ոստիկանութեան աջակցութեամբ, ֆրանսական ոստիկանութեան ներկայացուցիչը յաջողած է «Պօտէն Քրէտիթ» դրամատան մէջ ցուցակագրել Պլումէնշթայնի անունին արձանագրուած պարտաթուղթերը։ Ասոնց թիւը հարիւր հազար կը հաշուեն, անուանական արժէքը՝ հարիւր միլիոն ֆրանք։ Պարտաթուղթերուն մէկ մասը հունգարական է, միւսը ոսկի արժէքով թուղթեր որ կը կրեն ֆրանսական դրամատան մը կնիքը։

Տակաւին կը փնտռուի դրամարկղ մը ու կը կարծուի թէ Պլումէնշթայն պահած է այս գործին ամէնէն կարեւոր ոտփ տաթուղթերը։ Այդ արկղին տեղը գաղտնիք է տակաւին։

∴ Ֆրանսացի ծերակուտական Բէյնալտ, որուն մեղսակցութեան մասին կը պնդեն կարգ մը թերթեր, կը յայտարարէ թէ չորս տարիէ ի վեր Վիեննա չէ գացած, իսկ 22 ամիսէ ի վեր չէ հեռացած Ֆրանսայէն։ Պլումէնշթայնի զաւակին մէկ մտերիմը կը յայտարարէ թէ անցեալ ամառ, Ցուրիխէն Օգոստոս, ֆրանսացի ծերակուտական մը եկաւ Վիեննա, կրանտ Օթէլ։ Անոր դիւանագիտական անցագրին շնորհիւ, կարելի եղեր է ամէն դժուարութիւն հարթել եւ դիւրութեամբ Ֆրանսա փոխադրել կեղծ պարտաթուղթերը։

Քննութիւնները կը շարունակուին Վիեննայի, Ժընեւի եւ Փարիզի մէջ։ Այստեղ տակաւին պիտի լսուին հարիւր վկաներ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱ-ԲԷՀՐԱՆ օդանաւային սպասարկութիւն մը հաստատելու համար պայմանագրութիւն մը ստորագրուեցաւ գերման Եունքէրս օդանաւային ընկերութեան եւ՝ խորհրդային կառավարութեան միջեւ։

ՎԷՆԻԶԷԼՕՍ ազատ[illegible]ած ըլլալով Համլայէն (կրետէ) Աթէնք հասաւ եւ հոն պիտի մնայ տարի մը, նուիրուելով «հրատարակութեան եւ ժողովուրդի դաստիարակութեան»։

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ իր սանը մէջ արգելափակման հրաման տուած է իտալացի նշանաւոր Թատերագիր Ռոպէրթօ Պրաքքոյի մասին, որ ծանօթ է իբրեւ հակաֆաշիստ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիոնի վերնայարկը։ Մէթրօ Իթալի։

Օրակարգ.— Զեկուցում Շրջ. կոմիտէի եւ ընտրութիւն։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ-ի Փարիզի Հայ Սկաուտներուն կողմէ

11 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Salle de Géographieի մէջ, (184 Bld. St. Germaine)

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, երգ, ներկայացում Սկաուտներու կողմէ։ Կը մասնակցին Օր. Աճեմեանէն (դաշնակ) եւ Թառիստ Աբգար։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Տուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ-ի մասնաճիւղի այս տարուան պարահանդէսը 3 դեկտ. Շաբաթ երեկոյ, տեղի կը ունենայ Tête Noireի (24 Qua Beaubourg) մեծ սրահներուն մէջ։ Երգ, դաշնակ, ներկայացում, Թառիստ Աբգարի եւ վրացի կինտօի ընկերակցութեամբ կովկասեան պարեր, ճազ-պանտ եւ եւրոպական պարեր։ Մուտք 5 Ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple։ Կը խօսի, ընկ. Վաղգէն Յուշանեան։

Հ. Յ. Դ. Լուսաւի Շրջ. կոմիտէն կը հրաւիրէ Աէն-Շամոնի ընկերները ընդհ. ժողովի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է իրենց անդամավճարներով։ Կը հրաւիրուին սոփաղոդաբար ԱԷնթ-Լէթիէնի ներկայացուցիչները։ Օրակարգ.— Զեկուցում շրջ. կոմիտէի եւ ընտրութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Երիտ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին, 138 Rue Etienne Doletի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները հին թէ նոր։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը՝ 339, 334, 330, 326, 320, 293, 277, 266, 246, 238, 270, 219, 248, 202, 210, 215, 233, 208, 220, 221, 88, 96, 95, 93, 91, 77, 59, 32, 29, 27, 15, 63, 5, 110, 177, 114, 178, 127, 157, 103, 182, 155, 176, 102, 134։ Դիմել՝ Աւետիս Փիրզիկեանի, 26 Bld. Vauban, Valence (Drôme).

ՑԱՐԴԻՕԼԻ Գրական երեկոն այսօր Հինգշաբթի ժամը 9ին, Յօրիա։ Խ. Կեավուրեան կը ներկայացնէ Մարքերդի գաւառաբարբառը։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կազմակերպուած Զ. Ի. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, իր նախաձեռնած ձմեռնային դասախօսութեանց առթիւ նուիրուած նոր սերունդի դաստիարակութեան։ Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Յօրիա Ճաշարանը, 61 Rue Mr. le Prince, բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին։

ՄՈՒՏՔ 7.50 ՖՐԱՆՔ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարեւոր գործի մը համար կը փնտռուի Տիկ. Ոստանիկեան որ վերջերս Ռումանիա իր եղբօրը մօտ գացած ըլլալը իմացուած է։ Իմացնել E. Berberianի, 208bis Rue Lafayette, Paris (10e).

— Կը փնտռուի Օրտուցի Գէորգ Անմահեան, 21 տարեկան, որ մինչեւ 1924ի վերջերս կը գտնուէր Աթէնքի Զափիոն որբանոցը, եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա եկած է. իմացնել՝ իր եղբօրը՝ Mardiros Anmahianի

Collegio Armeno Mechitarista, Viale Umbria No. 62, Milano, (Italia).

— Իզմիրցի Տիկին Մարքուհի Ավանոզեան կը փնտռէ իր որդիներէն Սանփանը որ Իզմիրի դէպքին Հալքա Բունարէն գերի բռնուած էր, իր միւս եղբայրներն էին Կարապետ եւ Ալեքսան, Սանփանը կ'աշխատէր Ֆրանկօյ Թաղը վաճառատան մը մէջ։ Սանփանին ո՛ւր գտնուիլը իմացնողները իրր նուէր պիտի ստանան 500 ֆրանք։ Հասցէ.— J. Avanozian, 24 Bld. Hagues, St. Bernabé.

Կը խնդրուի արտատպել թերթերէն տրատապել

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆ.	
Անգլիա.	L. St.	124	02
Տոլար.	Dollar	25	42
Մարք (ոսկի) 100	Mack	606	33
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	13	17
Թրք. ոսկի	»	110	—
Մէճիտիէ	Medjidie	9	50
Պէլկա 100 հատը	Léva	18	50
Դրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	25
Պելժ. ֆրանք »	Belga	355	50
Զուից. »	Frc. Suisse	490	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	70
Ֆլորին	(Florin)	1027	50

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3410	—
» II »	2110	—
» III »	1680	—
Թուրքիոյ երկթղ. Lots turcs	467	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

2 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 508

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԶԻՆԱԲԱՓԱՆԱՆ

Զինաթափութեան 4րդ նախապատրաստական ժողովը հագիւ բացուած, ռուսական պատուիրակութեան պետը մէջտեղ նետեց ծրագիր մը, որ աւելի շատ զուարճալիք է։

Ի՞նչ կ'առաջարկէ Պ. Լիտվինոֆ. — 1. Արձակել բոլոր ցամաքային, ծովային եւ օդային բանակներու զինուորները եւ արգիլել անոնց կազմութիւնը ո՛ր եւ է թաքուն ձեւով։ 2. Ոչնչացնել բոլոր զէնքերը, ռազմանիւթերը, քիմիական պատերազմի բոլոր միջոցները, սպառազինութեան միւս բոլոր միջոցները եւ քանդիչ մեքենաները, բանակին մէջ ըլլան, մթերանոցներու թէ ընդհանուր գործածութեան եւյլն.։

Միւս մանրամասնութիւնները կը կարդաք լուրերու բաժնին մէջ։

Այս հնաշխարհիկ ծրագրին գործադրութիւնը դիւրացնելու համար, խորհրդային պատուիրակութիւնը կը ցուցնէ միջին ճամբայ մը, — միաժամանակ սկսիլ կատարել զինաթափումը, այս տարուընէ, եւ չորս տարիէն լրացնելու պայմանով։

Անշուշտ մեր գործը չէ քրքրել այս չափազանց... քրիստոնէական ծրագրին բուն ծալքերը։ Մոսկուայի մօգերը նոր փորձ մը կը կատարեն, արծարծելու համար համաշխարհային յեղափոխութեան կրակը, որ իրենց սահմաններէն անդին չանցաւ, հակառակ զանազան փորձերու։

Այս ցնորական ծրագրին եւ հռետորական մարդանքներուն մէջ, ամէնէն զարշելի երեւոյթը այն է որ, ռուս յեղափոխականներն ալ, քաղքենի-աշխարհակալ պոլիտիկոսներուն պէս, կը ճգնին գեղեցիկ խօսքերով ծածկել կամ մոռնալ իրենց միտքը և ակներեւ իրողութիւններ։

Անոնք անվերջ կը ճառեն իրենց խաղաղասիրութենէն, եւ կը դատապարտեն մեծ պետութիւններն ու մեքենամիտները։ Բայց մէկ վայրկեան իսկ չեն անդրադառնար թէ՝ իրենց մեթոտներն ու գործերն ալ երբեք տարբեր չեն Չէմպըրլէններու միտումներէն ու գործունէութենէն։

Գիտենք. քաղքենի գիշատիչները գաղթավայրեր կը պահեն ու կը շահագործեն, իրենց թնդանօթներու եւ գրահաւորներու սարսափին կ'ենթարկեն բազմազան ժողովուրդներ։

Տարբե՞ր կը շարժին Լիտվինոֆներն ու Լունաչարսկիները։ Տարբերութիւն կա՞յ Թրանսվալի կամ Իրագի գրաւման եւ Կովկասի գրաւման միջեւ։

Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Ամերիկա կամ Իտալիա կը սպառազինուին, պաշտպանելու համար իրենց գաղթավայրերը, կամ նոր նուաճումներ կատարելու առաջադրութեամբ։

Նոյն ձեւով ալ, Մոսկուան աշխարհի ամէնէն հզօր բանակը կազմած է եւ քիմիական պատերազմի բոլոր միջոցները կ'օգտագործէ, որպէսզի խղդէ ըմբոստ ժողովուրդներու ընդվզումը, եւ արեան բաղնիքներ սարքէ։

Փորձերն ալ տեսանք։ Սուտ կը խօսին, երբ կ'ըսեն թէ Հայաստանի, Վրաստանի կամ Ուկրայնայի աշխատաւորները գիտակցութեան հասած ըլլալով, օգնութիւն խնդրեցին եւ իրենք ալ եղբայրաբար անոնց կողքին կանգնեցան։ Ճիշտ ինչպէս կը սեն միւսները, իբրեւ ազատարար ներկայանալով Ասիոյ կամ Ափրիկէի զանազան ցեղերուն։

Եւ, աւելի գռեհիկ աշխարհակալութիւն է Կովկասի կամ Ուկրայնայի սորկացումը, որովհետեւ այնտեղ ժողովուրդներ կան որոնք տասն անգամ տասը ձեւերով հաստատած են թէ չեն ուզեր ո՛ր եւ է լուծի ենթարկուիլ, բայց տեղի տուած են յեղափոխակա՛ն Ռուսաստանի սպառազէն եւ կայծակնացայտ ուժերուն առջեւ։

Առանց Լիտվինոֆի՝ ծրագրին մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ներելի՞ է հարցնել թէ՝ անկեղծօրէն զէնքերը վար դնելու տրամադիր պետութիւն մը ինչո՞ւ ամէնէն առաջ իր լուծէն ըմբոստ ժողովուրդներու գլխուն կը շողացնէ այդ զէնքերը։

Ընենք նորէն, — միւսներու մասին խօսք չունինք։ Անոնք իրենց բնաւորութեան եւ արհեստին կը հետեւին, իբրեւ հաբզատ աշխարհակալներ։ Իսկ Լիտվինոֆները յեղափոխականնե՛ր են, աշխարհի լուսաւորիչները եւ արդարութեան առաքեալնե՛ր։

Եթէ մէկը չբռնանայ, միւսը զէնք չառներ։

Աւելի ճիշտ, եթէ մէկը բռնանալու, կեղեքելու, գրաւելու միտք չունի, զէնքի ալ պէտք չունենար։

Բոլոր զէնքերը վա՛ր, բոլոր բանակներու ջնջո՞ւմ, — Հրաշալի՛ երազ։

Զագացքէ՞ն կուգան այս մարդիկը, թէ կը զուարճանան։

Զուարճանալու ձեւ մըն ալ՝ ամերիկեան պատուիրակութեան ընթացքը։

Ամէն անգամ որ միջազգային կարեւոր խնդիր մը կ'արծարծուի եւ գործնական քայլեր առնելու հարց մը կը ծագի, Միացեալ Նահանգները կը քաշուին իրենց պատեանին մէջ։ Ժողովներու կը մասնակցին, — իբրեւ «դիտող»։ Տեսակէտ մը կը պարզեն, եւ կ'անցնին կ'երթան։ Եւ այս՝ գիտնալով հանդերձ որ եթէ գործնապէս մասնակցին եւ պատասխանատուութիւն ստանձնեն, շատ մը հարցեր կը լուծուին։

Երէկ արքաները կը զուարճանային, այսօր՝ նախարարներն եւ պոլիտիկոսները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Ճիւմհուրիյէթ, խօսելով Թրակիոյ Թուրքեւհելլէն ծանօթ միջադէպին վրայ, կը գրէ. (26 Նոյեմբեր).—

— «Արտաքին գործավարութենէն կը պահանջենք արագ եւ կարեւոր ձեռնարկներ կատարել հելլէն փալիքարիաներու այս կոշտ ընթացքին դէմ։ Տումլու Փունարի, Իզվիրի եւ Լօզանի յաղթանակներուն վախկոտ պարտեալները սարքուած են հաշիւ տալ իրենց խայտառակ ընթացքին համար։ Այդ լիրբերը, որ իրենց հաւնոցին մէջ կռուցնին կարմրցնելով աքաղաղի ձեւեր կ'առնեն, կրնան մոռնալ իրենց կերած ծեծը, ու կոշտ շարժիլ, բայց պարտաւո՛ր են յարգել Լօզանի դաշնագիրը։ Այլապէս կ'ազդարարենք թէ գիտենք անոնց գլխուն զարնելով խօսք հասկցնել։»

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ, բազմատեսակ շայլութիւններու կարգին, Մոսկուայի մէջ սարքուած էր նաեւ փոքր ազգերու մշակութային հանդէսներ։ Այդ հանդէսներուն մէջ եւս պատգամաւորներ գոց սորված ճառերը արտասանելէ յետոյ, տեղի ունեցան համերգներ, որոնց կը մասնակցէին հայկական խումբեր, գնահատուելով ներկաներէն։

Հայաստանի Երաժշտանոցին խումբը, ղեկավարութեամբ Ալ. Մելիքեանի, երգեց հայերէն «Միջազգայինը», Կոմիտասի «Հառովելը», «Լօ լօ»ն եւ ուրիշ ժողովրդական երգեր։ Գերմանական, հրէական երգչախումբերուն երգերէն յետոյ, ուժեղ լուսարձակներու ճառագայթներուն տակ Հայերը պարեցին խմբական պարեր, ընկերակցութեամբ, տավուլ զուռնայի, ինչպէս «Քոչարի», «Լէյփա-հօ-լէ-լէ», եւ թիքահայաստանեան հին պարեր։ Այս պարերը մեծ ոգեւորութիւն առեղծեցին ներկաներուն մէջ։

Յետոյ պարեցին ու երգեցին գնչուները, որոնք 30 փոքրիկ գնչուհիներով եւ գնչուներով խումբ մըն էին կազմեր։ Հրեաները ներկայացուցին մը տուին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՁԵՆ ԸՆԴՈՒՆԻՐԱԾ

Ազդարար կը գրէ (27 Նոյ.).—

Սեբաստիոյ մեր թղթակիցը անկէ առաջ գրած էր թէ վեց հայ ընտանիքներ (26 հոգի) դէպի Սամսոն մեկնած են, Հայաստան երթալու համար։

Կ'երեւի թէ Կովկաս մտնելու արտօնութիւն չեն ստացած այդ գաղթականները, որ աղջի օր Պոլիս եկան եւ կայաններու մէջ հաստատուեցան։

Բանի մը օր առաջ ալ Ազատ Մատէնէն 3 ընտանիք (12 հոգի) եկած են։

Մ. ՔԷՄԱԼ ՊԻՏԻ ԱՄՈՒՍՆԱՆԱՅ

Գահիրէէն անգլիերէն թերթերուն կը հեռագրեն թէ զրոյցի մը համաձայն, Մուսթաֆա Քէմալ փաշա մօտ օրէն պիտի ամուսնանայ Աֆղանիստանի թագաւոր Էմիր Ամանուլլահ խանի քրոջ հետ։

Իշխանուհի Բիւբրա՝ թուրք հանրապետութեան նախագահին ապագայ կինը ներկայիս կը գտնուի Փարիզ ուր կ'ուսանի։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԹՐՔԱՑՈՒՄԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ պարտաւորիչ ծառայութեան ենթակայ երկու հարիւր յիսուն թուրք ուսուցիչները մօտ օրէն Արեւելեան Նահանգները պիտի ղրկուին, այնտեղ պաշտօնավարելու համար։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՌՈՒՍԵՐԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՋՆՋԵԼ

ԲՈԼՈՐ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ, ԶԷՆՔԵՐԸ, ՄԱՐՏՆԱՒԵՐԸ, ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ...

Զորեքշաբթի առաւօտ Ժընեւի մէջ բացուեցաւ Զինաթափութեան նախապատրաստական Յանձնաժողովին 4րդ նստաշրջանը։ Ներկայ էին խորհրդային Միութեան պատուիրակները՝ Լիտվինոֆ, Լունաչարսկի, Պուկաչէֆ եւ Ուզարոֆ։ Նախագահ Լուտոն (Փարիզի հոլանտական դեսպան) ողջունելով բոլոր պատուիրակները, ըսաւ թէ զինաթափութեան հասնելու համար անհրաժեշտ է ընթանալ հանգրուաններով եւ թէ Յանձնաժողովը իր ուսումնասիրութիւնները պիտի շարունակէ այն կէտէն, ուր թողած էր զանոնք։

Գերման պատուիրակին մէկ դիտողութենէն վերջ, խօսք առաւ պոլշեւիկ գլխաւոր պատուիրակ Լիտվինոֆ, որ կարդաց անգլիերէն երկար ճառ մը։

Ըսաւ թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը իր կառավարութենէն պաշտօն ստացած է առաջարկել ամբողջական ջնջումը ցամաքային, ծովային եւ օդային բոլոր ուժերու։ Ատիկա իրականացնելու համար, խորհրդային կառավարութիւնը կ'առաջարկէ հետեւեալ միջոցները.

Ա.— Արձակել ցամաքային, ծովային եւ օդային բոլոր ուժերը եւ արգիլել զանոնք ո եւ է ծածկուած ձեւի տակ։

Բ.— Ոչնչացնել բոլոր զէնքերը, ռազմանիւթերը, քիմիական կռիւի եւ սպառազինման բոլոր միջոցները, եւ քանդել ամէն կարգի գործիքները, ըլլան անոնք բանակներու, զինուորական մթերանոցներու մէջ թէ ընդհանուր գործածութեան համար։

Գ.— Ամբողջովին հաշուեյարդարի ենթարկել բոլոր մարտանաւերն ու պատերազմական օդանաւերը։

Դ.— Զինուորական մարզանքի համար զօրակոչերը դադրեցնել, խորհրդարաններու միջոցաւ ջնջել զինուորական պարտաւորիչ կամ կամաւոր ծառայութիւնը։

Ե.— Արգիլել զինուորական ծառայութիւն տեսած պահեստիներու դրօշի տակ առնուիլը։

Զ.— Ամրոցները քանդել եւ ծովային ու օդային խարիսխները ջնջել։

Է.— Ջնջել մասնաւոր պատերազմական գործարանները եւ ծառայարարութեան ուրիշ գործարաններուն մէջ զինուորական արտադրութիւններ չպատրաստել։

Ը.— Պետութեան եւ ընկերային այլ կազմակերպութեանց նիւթացոյցին մէջ ո եւ է գումար չնշանակել զինուորական նպատակներու համար։

Թ.— Ջնջել պատերազմական, ծովային եւ զինուորական օդանաւորդութեան նախարարութիւնները, ջնջել սպայակոյտները, եւ զինուորական ամէն կարգի վարչութիւնները, հաստատութիւններն ու հիմնարկութիւնները։

Ժ.— Օրէնքով արգիլել ժողովուրդին մէջ ամէն կարգի զինուորական պրոպագանդ եւ կրթութիւն. պետական եւ այլ կազմակերպութիւնները պիտի արգիլեն զինուորական ամէն մարզանք երիտասարդներուն։

ԺԱ.— Հնարիչի արտօնաթուղթ չտալ սպառազինումի եւ քանդումի միջոցներուն վերաբերեալ ամէն կարգի գիւտերու համար, որպէսզի այս կարգի գիւտերը չքաջալերուին։

ԺԲ.— Հրատարակել օրէնքներ, որոնց համաձայն վերոյիշեալ պայմաններուն չյարգումը պետութեան դէմ ամէնէն մեծ ոճիրը պիտի նկատուի։

ԺԳ.— Ջնջել կամ փոխել այն բոլոր կառավարական կամ միջկառավարական պայմանագրութիւնները, որոնք կը հակասեն վերոյիշեալ առաջարկներուն։

ԺԴ.— Խորհրդային Միութեան պատուիրակութիւնը լիազօր է կատարեալ զինաթափութեան լիշեալ ծրագիրը իրականացնելու համար, անմիջապէս որ մասնաւոր պայմանագրութիւն մը կնքուի այս մասին, որպէսզի պատերազմական պիտոյքներու ջնջումը աւարտի մէկ տարուան մէջ։

Եթէ դրամատէր պետութիւնները մերժեն անմիջապէս ջնջել տեւական բանակները, խորհրդային կառավարութիւնը կ'առաջարկէ զինաթափումը կատարել չորս տարուան մէջ։ Առաջին հանգրուանը պէտք է կատարուի գալ տարուան ընթացքին։ Զինուորական պիւտճէի յատկացուած գումարները ամէն պետութիւն կրնայ գործածել իր ուզած ձեւով, բայց միայն արդիւնաբերական եւ մշակութային նպատակով։

Պոլշեւիկեան այս ծրագիրը մերժուեցաւ միւս պատուիրակներուն կողմէ։ Առաջին յարձակումը գործեց Ֆրանսայի պատուիրակ ընկերվարական Փօլ-Պոնքուր, որուն յաջորդեցին Պէնէշ եւ Փոլիթիս։ Գերման պատուիրակ կոմս Պէրնսթորֆ առաջարկեց Լիտվինոֆի ծրագրին քննութիւնը յետաձգել յանձնաժողովի յառաջիկայ նստաշրջանին։

Ատանայի Համայնավարներուն ծրագիրը

Ենի Ատանա թերթը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ Ատանայի մէջ ձերբակալուած համայնավարներու գործունէութեան մասին. —

Ձերբակալութիւններէն գրեթէ ամիս մը առաջ, Ատանայի Ոստիկանութեան Քաղաքական Բաժինը տեղեակ էր համայնավարներու գործունէութեան։ Նոյն իսկ միջոցներ ձեռք առնուած էին՝ յանցանքի վրայ ձերբակալելու համար զանոնք։ Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած ձերբակալութիւններուն վրայ սակայն, Ատանայի ոստիկանութիւնն ալ գործի ձեռնարկած եւ առաջին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԻՆԵՐԸ ԱՅՐԵՐԷՆ ՇԱՏ

Վերջին մարդահամարին համաձայն, Թուրքիոյ ընդհանուր բնակչութեան թիւն է՝

13.649.945 հոգի, որու 6,854,404ը այր և 7,065,541՝ կին։ Ուրիշ խօսքով, կիները այրերէն շատ են։ Բաժանումը հետեւեալն է, ըստ նահանգներու.—

Էնկիւրիի նահանգ՝ 197,85[illegible] կին, 206,868 այր, Պոլիս՝ 397,254 կին, 409,606 այր, Էտիրնէ՝ 76,931 կին, 73,95[illegible] այր, Էրզրում՝ 137,176 կին, 133,200 այր, Օրտու՝ 110,47[illegible] կին, 90,824 այր, Երզնկա 70,027 կին, 63,942 այր, Իզմիր՝ 260,636 կին, 271,37[illegible] այր, Էսկիշէհիր՝ 79,612 կին, 74,583 այր, Ատանա՝ 111,25[illegible] կին, 116,401 այր, Աֆիոն Գարահիսար՝ 137,930 կին, 120,811 այր, Ամասիա նահանգ 59,189 կին, 55,756 այր, Ուրֆա՝ 104.397 կին, 104.14[illegible] այր, Այտըն՝ 112,531 կին, 99,073 այր, Պրուսա նահանգ 204,010 կին, 195,535 այր, Թէքիրտաղ՝ 66,222 կին, 65.898 այր, Տիարպէքիր 96.677 կին, 96,672 այր, Սվազ՝ 174.831 կին, 154,910 այր, Տրապիզոն՝ 160,464 կին, 132,109 այր, Կարս՝ 96,806 կին, 108,658 այր, Գաստեմունի՝ 187,009 կին, 148,592 այր, Կեսարիա՝ 132,172 կին, 118,318 այր, Գոնիա՝ 262,313 կին, 239,915 այր։

Կը տեսնուի թէ Թուրքիոյ ամէնէն շատ բնակիչ ունեցող քաղաքը Պոլիսն է, որ ունի 806 860, իսկ երկրորդն է Իզմիր, որուն ընդհ. բնակչութիւնն է 532,009։

ՖՈՒԼԼԸՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մասաչուսէցի կառավարիչը, Ֆուլլըր, որ անդրդուելի մնաց Սաքքօ-Վանզէթթիի մահավճիռին վրայ, հակառակ իրեն ապառնացող վտանգներուն, երկու շաբաթ Փարիզի մէջ ապրելէ յետոյ, աղջի օր Ամերիկա վերադարձաւ։ Ֆուլլըր ուրիշ անունով մը, իբրեւ պարզ զբօսաշրջիկ, իջած էր Փարիզի բարձր մէկ պանդոկը։ Մեկնելէն քանի մը օր առաջ իր իսկական անունով սորագրեց հեռագիր մը, որով կ'իմացնէր թէ Պար-լը-Տիւք հասած է, այցելելու համար այն տեղը, ուր պիտի կառուցուի Մասաչուսէցի մեռեալներուն դամբարանը։ Փարիզցիները երբ իմացան թէ Ֆուլլըր Փարիզ եկած է, անիկա արդէն նաւ նստած էր Նէվյորքէն։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Ալճերիոյ աղէտը չափազանց մեծ եղած է։ Ողողուած հողամասերուն տարածութիւնն է 2500 քառակուսի քիլոմեդր։ Վնասը կը հասնի 600 միլիոնի։ Զոհերուն թիւն ալ նոյնքան մեծ է։ 250 եւրոպացիներ խեղդուած են, ինչպէս նաեւ 2500 բնիկներ։ Այն-Թէմուշանի կողմէ կը վախցուի նոր աղէտէ մը։

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ԵՒ ՉԱՐԼՍԹՈՆ

Իտալիոյ պատերազմական նախարարը շրջաբերականով մը կ'արգիլէ Իտալացի զինուորականներուն պարել նոր եւ տարաշխարհիկ պարերը, «որոնք վայրենի են, ո եւ է լրջութիւն չունին եւ չեն պատշաճիր իտալական գեղեցկագիտական ճաշակներուն, ինչպէս նաեւ արքայական համազգեստներուն ու շքանշաններուն։ Իտալացի զինուորականը իր լրջութեամբ բարի օրինակ պիտի ըլլայ ժողովուրդին, եւ պիտի պարէ միայն ազգային պարեր, այլապէս խստիւ պիտի պատժուի։»

ՏԱ՛ՆՔ ՄԵՐ ՏՈՒՐՔԸ «ՆՈՅԵՄԲԵՐ 29»ԻՆ

«Դիեկտ. 2ին, դէպի Սալ Վակրամ . . .»

Այս կարգախօսն է աՀա՛, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր նորէն մը Հրամցուի Փարիզի Հայութեան քանի մը փճացած կարմիրներու եւ անոնց անողնայար Բոլշեւիկներու կողմէն։ Այս Հրաւէրն ժողովուրդը տանիլ իր «քաղաքական տօն»ը, եւ միաժամանակ տեսնել Հայ մտքի եւ ճարտարարուեստի մէկ գործը, «Նամուս»ը շարժանկարի վերածուած։

Ազատ Հայրենիքի, քաղաքական տօնի իրապէս թշնամի տարրերու մէկ անորակելի «շանթաժ»ի ապացոյց մը եւս ընծայած՝ այն բացայայտ անտարբերութենէն որ կը սիրէ աւելի քան երբեք Հանդէպ խորՀրդային շայակրատութեանց. զո՞ւր են միջոցը խաբելու Հայրենաբաղձ Հայիններ՝ Հրապուրելով զանոնք «Հայաստանի շարժանկարի» կամ «Նամուսի» ցուցադրութեան անվայրը եւ չափազանցուած խոստումներով։ Թերեւս կարելի ըլլայ լեցնել սրաՀը այսպիսի խայծերով, բայց դիւրին չէ լեցնել այն բարոյական մթնոլորտը, որ սառն է եւ անՀրապոյր, ու անՀաղորդ՝ այս ժողովուրդին։

«Դիեկտ. 2ին, դէպի Սալ Վակրամ . . .»

Այո՛, ըսէք եւ կանչեցէք, որքան կ'ուզէք. բայց քաջութիւն ունեցէք, յայտնելու նաեւ բուն իմաստը, նշանակութիւնը այդ աՀաւոր օրուան։

Ըսէ՛ք, եթէ տղամարդկան յարգանք ունիք գոնէ ձեզի Հանդէպ, թէ ի՞նչ է իրապէս ձեր փառաբանած «Նոյ. 29»ը. որուն փառքին, կ'ուզէք, որ Հայութիւնն ալ մասնակից ըլլայ ձեզի Հետ։

Դուք ոչինչ կրնաք ըսել այս մասին, որքան ատեն որ Հրաժեշտ էք տուած մարդկային ամենատարրական ազատութիւններուն։ Դուք ալ չէք Հաւատար ձեր Հրապարակային կոչերուն. եւ կը ծպտնիք չլսել ձեր «Ներքին ձայն»ը, ի Հաշիւ ձեր գիրքերուն, ձեր փուճ աթոռներուն։

Սակայն ինչո՞ւ չըսենք մենք այդ ամէնը, մե՛նք «Հայաստանի թշնամի եւ Հայութեան ոչնչացումը նիւթողներս»...

Թողէ՛ք որ ձեզ Հետ մենք եւս կանչենք «Դիեկտ. 2ին դէպի Սալ Վակրամ . . .»

* * *

Այսօր ամէն մէկը պէտք է, որ տայ իր Հարկը «Նոյեմբեր 29»ին։

Ու այս նուիրական պարտքին Համար, գո՛նէ, Հայ աշխատաւոր ժողովուրդ։ Սալ Վակրամի առջեւ նոյնքան նուիրական պարտք մը ունիս կատարելիք։ Երեւակայէ՛ մը՛ որ պէտք է երթաս առանց խրախճանքի, առանց պար ու խնդուքի, եւ մանաւանդ առանց աղմկալի Հրաւէրներու։ Պէտք է երթաս Հոն լո՛ւռ, մտամփոփ եւ մեծ երկիւղածութեամբ։ Պէտք է փակես աչքերդ Հրապուրիչ բոլոր տեսարաններու առջեւ եւ վայրկեան մը ամփոփուիս քու մէջդ։

Եւ աՀա պիտի տեսնես բուն «Հայկական շարժանկարը» արեան ժապաւէնի վրայ գրոշմուած։ Ամբողջ պատմութիւն մը՝ իր բոլոր ծալքերովը։ Հոն պիտի տեսնես Հայրենիքը իր զուլումի օրերուն, Հայ քաղաքական միտքին ճիգերը, յեղափոխական գրոՀները, պայքարի անթիւ տեսարանները, քու սիրելիներդ, բոլորն ալ պարտքի եւ գիտակցութեան ճամբուն վրայ ինկած անվՀատ։ Պիտի տեսնես սերունդներ ամէն Հոսանքներէն, բոլորն ալ՝ սալոնին ճանապարՀներով միեւնոյն սրբազան գրօշին տակ Համախմբուած։

Երբ Հայրենի օջախից մախրակալները տեսնես, ու անՀամար անթաղ մեռելներդ, պիտի լաս անտարակոյս, բայց եւ պիտի Հրճուիս խիղճդ. երբ այդ բոլորէն ետք, այդ բոլորի կործանին գնով, քու Հայրենական աշխարՀի մէկ այլ անկիւնին մէջ տեսնես Հայկական կեանքի վերածնունդը. քաղաքական շէնքի կառուցումը։

Հոդ, այդ իսկ շէնքին վրայ դուն պիտի տեսնես ծփուն Հայկական եռագոյնը, վրան մակագրուած՝ «Մայիս 28»...

Ու արցունքներդ Հազիւ չորցած, սարսուռ մը պիտի բռնէ քեզ. եւ դուն պիտի դողաս Կորէն կայծակ եւ արտամուղ Ամպերու խուռն քող մը Հիւսիսէն եւ Արեւմուտքէն, մարդկային նոր կերպարանքներ քեզի ծանօթ «բարեկամ» եւ «թշնամի» բանակներէն, գիրկընդխառնուած քու իսկ «եղբայրներ»ուդ Հետ, վայրենի քրքիջներով կը պաշարեն քու ազգային նորակերտ օջախդ... Մշուշի թանձր շերտ մը եւս աՀա՛, եւ Հոն քու եռագոյնիդ տեղ, կարմիր պատանք մը, Հիւսիս եւ Արեւմուտք երկարած՝ «Նոյեմբեր 29» մակագրութեամբ։

ԱՀաւոր սարսուռ մը եւս պիտի բռնէ ամբողջ էութիւնդ, երբ տեսնես այդ անծայրածիր պատանքին տակ ճզմուած ուրիշ պատկեր մը։ Հոն մարդիկը լուռ եւ գլխիկոր, խռովայոյզ եւ անձկու, սպառնած իրենց մայր բնութեան, նոր կեանքին մէջ աշխատանքը կ'արգիլուի իրեն։ Անոնք չեն լսեր իրենց շուրջի ժխորը, չեն դիտեր իրենց վիրի շուրջպարը... Ամբողջ տարին լուռ. անոնք կը խօսին օր մը միայն եւ այդ օրուան ազգարարութիւնը անոնց կուգայ իրենց Հեռկած Հոգին ծոցերէն։ Այդ օր աւելի կ'ընդարձակուի իրենց գլխին փռած մշտական պատանքը. փոխարէն մը նարէն ու Հայոց ամպամած երկինքին վրայ ոսկեգոյն մակագրութիւն մը՝ «Մայիս 28»ը։ Ակնթարթ մը սակայն, եւ աՀա՛ նորանոր տեսարաններ։ Քու անխօս եւ գլխիկոր եղբայրներուդ բազմաթիւ խումբերը կը քշուին քու մայր երկրէդ, լացի եւ սուգի մատնելով անոնց սիրելիներն ու Հարազատները։ Անոնք կը քանդուին սրբավայրերդ. կ'աղծտուի լեզուդ...

Դուն այլեւս չպիտի կրնաս բան մը տեսնել, որովՀետեւ պէտք է որ ալ չտեսնես շարանը այս սարսափներուն, որոնք կան գրոշմուած այդ կարմիր ժապաւէնին վրայ։ Դուն պէտք չէ տեսնես մանաւանդ բարբարոս [illegible] Հայ բնանկարն է ցուցադրուած իր նոր բարոյական ըմբռնումներովը։ Դուն պէտք չէ տեսնես Հայ մտաւոր աշխարՀը. այնքան բիւր ու աննկարագրելի կապկիվող կապկապուած եւ մանաւանդ չպիտի տեսնես այն վիժասու Հրէշն աչքը որ Հայոց աշխարՀէն կը դիտէ Հեռուները եւ իր գլխին փռուած պատանքը ամբացնողները։

Դուն այլեւս պէտք է դիտես շուրջդ։ Հոս արդէն առանց ոեւէ ծիգի կրնաս տեսնել գաղութներու կեանքը իր բոլոր տխուր կողմերովը։

Հայրենիք ունիս, կ'ըսեն «ազատ ու անկախ» Հայրենիք։ Ու չեմ ըսեր, որ այս բոլորէն ետք չըսես բարձրաձայն. «Հայրենիք, այո՛, իմ նուիրականութիւնը. բայց ինչո՞ւ ես Հոս, օտարութեան մէջ, Հայրենիքէս Հեռու, Հայրենիքիս կարօտ»։

Եւ այսպէս, այս նախնական պարտքեդ ետք, այո՛, տօնէ «Նոյեմբեր 29»ը եթէ սիրտ ունիս, եւ գնա Սալ Վակրամ, այսօր, Դիեկտ. 2ին։

Այս ալ պարտք մըն է, այո՛, «Նոյեմբեր 29»ի պարտքդ, որմէ ոչ ոք անՀաշտ պիտի ուզէ խուսափիլ...

Մ. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՎՏԱՆԳԻՆ ԱՌՋԵՒ

Անցնող Հոկտեմբերէն ի վեր Մարսէյլի մէջ կազմուած է «Դրամատիկ Ստուդիա», ղեկավարութեամբ տաղանդաւոր դերասան Մ. Մարութեանի։

Անցնող ամառէն ի վեր Մարսիլիան կը բոլորէ թատերական բեղնաւոր շրջան մը։ Մարութեան եւ յայտնի վարպետ Զարիֆեան Մարսէյլի մէջ իրական թատրոնի Հիմը դրին։ Պ. Զարիֆեան մեկնեցաւ. Մարութեան միայն այստեղ, եւ խումբ մը արուեստասէր տղոց գլուխը կեցած, կը յամառի Հերոսական ճիգով մը՝ արուեստի ջաՀը վառել սա մեր դաժանօրէն երաշտ անդաստանին մէջ։

Ճիգը՝ ինչ մարզի վրայ ալ երեւան գայ, առաքինութիւն է եւ արժանի Հիացումի։ Իսկ նոյն ճիգը՝ յաճախ նաՀատակութիւնը, որ երեւան կուգայ արուեստի կալուածին մէջ, Հիացումէն աւելի բանի մը արժանի է։ Արժանի է մեր ջերմ Հետաքրքրութեան, մեր ալ սատարող ճիգին։ Անտաւոզն պիտի ստեղծենք միջավայր, մթնոլորտ, որպէսզի ծաղկի։ Հասակ նետէ արուեստը։ Եթէ չենք կարող անապատը Համակ ծաղկեցնել, գէթ կարող ենք թարմաշունչ ովասիսներ ստեղծել։ Գէթ կրնանք [illegible] թափուած քրտինքը։ Գէթ կարող ենք աշխատողին եռանդը բազմապատկել, չունինք ընդլայնել։

Դաժան, անգութ լքումի մատնուած են Հայ գիրը, գրականութիւնը, արուեստը։ Մեր Հաւաքականութիւնը խանդավառուելիք մօր մը զուրգուրանքը բոյց չի տար իր իսկական էութենէն ծնած արժէքներուն։ Ձենք ըսեր զարգացնելու, այլ զանոնք պաՀելու չափ փութաջանութիւն, սրտացաւութիւն չունինք։ Այսպէսով կը տուժեն, կը զունատին մեր ազգային արժէքները յօգուտ օտար արժէքներու։

Որքան կը սիրենք բանը բանէն անցնելէն յետոյ ախ ու վախ քաշել, ափսոսալ. Այլասերումը, ապազգայնացումը արագ թափով կը գործեն։ Մեր երախաները մէկ քանի տարի յետոյ պիտի կորսուին։ Մեր ընտանեկան զրոյցներու, բաժին, մանուկէն բառած խօսքեր են առնուած։ Երախաներու մասին Հոգացողները թող նային Հասակաւորներուն։ Ամէն Ֆրանսերէն խօսող Ֆրանսացի, ամէն Հայերէն խօսող ալ Հայ չէ. այս մէկը պէտք ընդունինք որոշ եւ վերջնապէս։

Ի Հարկէ, լեզուն՝ ազգութեան առաջնակարգ յատկանիշներէն մէկն է։ Մէկը եւ ո՛չ բոլորը։ Ազգ մը կ'ապրի եւ վճռապէս ընդունողը անոր ընդՀանուր խռովքն է, Հոգեկան կեանքի նիւթին ամբողջ ներդաշնակութիւնը, մտաւոր ապրումները, շաՀերու եւ զգացումներու անխզելի միութիւնը։ Նաեւ՝ ֆիզիքական գոյութեան, քաղաքական կեանքին թէ Հոգեկան վճիռ գերեզմանութեան սպառնացող բնաջնջումի վտանգին առջեւ երեւան բերած Հաւաքական արտակարգ կորովը։ Մենք մեր ֆիզիքական գոյութեան պաՀպանութեան Համար անցնող քառասնամեակին որոշ ընդՀանուր ճիգ Հրապարակ բերելով, զատած զատուն. նաՀանջէ նաՀանջ, յաճախ քաղաքէ քաղաք կամ գիւղէ գիւղ ոգի մը նեղմուծեցինք. վտանգը բոլորին Համար է անխտիր, դիմադրութիւնը ընդՀանուր եւ միաձայնաւ պիտի ըլլայ. թէ Հաւաքական շաՀեր եւ կենսաթրթիռ զգացումներ կան որոնք պիտի պաշտպանուին, պաՀուին ու զարգանան Հաւաքական գոՀաբերութեամբ, Հաւաքական պայքարով, անշուՀաւէր կազմակերպութեամբ։

Այս ընդՀանուր, յաղթեցուցիչ պայքարին շնորՀիւ էր որ երբեմնի բաժան բաժան, կտոր կտոր ժողովուրդէն ազգը կերտուեցաւ։ ՍաՀմանէ սաՀման Հոգեկան ներքին Հզօր կապակցութիւններ յառաջ եկան, ա՛ւ-բաղինդ շղթայ մը։ «Ինծի չզպչող օձը Հազար տարի ապրի» մեղկ, անտանական բնազդին յաջորդեց Հաւաքական ծայրայեղ զգայնութեան Հասած բնազդը։ Այսպէս էր որ Զէյթունցին առիւծի պէս կը ցնցուէր, երբ իր քոյր Սասունը կը Հառաչէր, այսպէս էր որ Կովկասը ՏաճկաՀայաստանին ցաւերով բռնուած էր, ՏաճկաՀայաստանը արիւն արցունք կուլար Հայ թաթարական կռիւներու ժամանակ, եւ իր լաւագոյն Հերոսները Հոն կը ճամբէր, ու Պարսկաստանի մէջ արի արանց Եփրեմը եւ Քեռիները, Իշխանները կը Հպարտացնէին բովանդակ Հայութիւնը մինչեւ Քալիֆորնիա։ Ամէնքը մէկի Համար, մէկը ամէնքի Համար ոսկեղէն կանոնը որ արդի մեր ընկերային կառուցուածքի ընկերային ազգային պայքարներու Հիմքն է, Հայութեան մէջ կը մանէր։

Դեռ այս գիտակցութեան արձագանգն է որ երբ այսօր Հայրենիքէն աքսորի, բանտարկութեան, գնդակաՀարութեան լուրեր կ'առնենք, կը ցնցուինք ուժգնօրէն։ Դժբախտաբար կը գործածեմ այդ բառը՝ արձագանգ։ ՈրովՀետեւ, պիտի խոստովանինք որ գաղթաՀայ կեանքը կը չորցնէ մեր Հոգիները։ ալլապէս կարելի բա՞ն էր այնքան զուլումի լուրեր առնել եւ ընդՀանուր, Համերաշխ բարկաճայթ աղաղակներով չցնցել, չառողել կարմիր իշխանաւորը։ Կուսակցական գործ չէ այդ, ազգային գործ է, զօրաւոր գիտակցութիւն անՀրաժեշտ է։ Չէ՞ որ ամէնքը մէկի Համար եւ մէկը ամէնքի Համար սկզբունքը կայ։

Բայց շեղեցայ՝ նիւթէս. խոշոր եղաւ այս փակագիծը։

Ըսել կ'ուզէի որ երեւութապէս մեր ֆիզիքական գոյութեան վտանգ չկայ գաղութներու մէջ։ Բայց աւելի խոշոր վտանգ կը սպառնայ մեր Հոգեկան բնական ջնջումին։ Եթէ մեր ֆիզիքական գոյութեան պաշտպանութեան Համար անՀրաժեշտը զէնքն էր, մեր Հոգեկան կեանքի, ազգային արժէքներու պաՀպանութեան Համար ալ պէտք ունինք զէնքի. աւելի ամուրինին. մեր զէնքերն են դպրոց, գիր, գրականութիւն, գեղարուեստ, թերթ եւայլն։ Այդ զէնքերէն մէկն է թատրոնը։

Իրական թատրոնը եւ ոչ թէ «Արշին Մալ Ալան»ի, «Մաշտի ի պատ»ի նման գռեՀկութեանց եւ օտարամուտ բարքերու ցուցադրութիւնը։ Այս բոլորը բաւական չըլլային կարծես, անոնց կողքին ու մեր անտարբերութենէն սկսեր է ծաղկիլ նաեւ զուտ թիւրքական թատրոնը՝ «Զարբճըլար»։ Արտակարգ յուզում պէտք է պատճառէ իւրաքանչիւր գիտակից Հայու թէ ի՛նչ կը նշանակէ Մարսէյլի մէջ Հայ Հասարակութեան Համար ապրեցնել թուրք թատերախաղեր։ Եւ այս ի վնաս Հայկականին։

Խորապէս ցաւալի է, օրինակի Համար, «Հին Աստուածներ»ուն, «Զար Ոգի»ին կամ «Տրիլբի»ին առեն Հազիւ Հանդիսական տեսնել եւ «Զաբքըճըլար»ին 600, «Արշին Մալ Ալան»ին 500։ Այս երկրորդը եթէ ճաշակի խնդիր է, առաջինը (Ցաբրճըլար) Հետեւանք է թրքամոլութեան, սարկամտութեան։

Դեռ գոՀ ըլլանք որ Մ. Քէմալին ողջոյնի Հեռագիր չեն քաշած իր վերընտրութեան առթիւ։ ԱՀա այսքան խոր է տգետութիւնը, եթէ ոչ թրքամոլութիւնը։

Կ'առաջարկեմ ամենազօրեղ պայքարը բանալ մեր ազգային զգացումները որՀամարՀող այդ յետադարձ եւս շարժումին դէմ, ուժգնօրէն փարելով իսկական թատրոնին Հայկական խաղերը ներշնչող բարձր ու մաքուր թատրոնին։

Հազար տեսակ միութիւններ ունինք, իւրաքանչիւրի ծրագրին մէջ կայ պայքար ապազգայնացման դէմ։ Ո՞ր օրուան կը սպասեն այդ միութիւնները, եթէ լաւ կէտը ծրագրին մէջ զարդի Համար դրուած չէ, Հապա ինչո՞ւ կեցած են, կամ արդեօք վտանգը չե՞ն տեսներ։

Հարիւրաւոր երիտասարդներ ունինք որոնք տոգորուած են ազգային խանդաղներով. պէ՛տք է միանան ու աշխատին։

ԱՀա գեղեցիկ առիթ մը։

Ունինք «Դրամատիկ Ստուդիա» մը։ Աշխատինք անոր մէջ առնել բոլոր ուժերը. մենք ալ առանց դիրքաւորներ ըլլալու, մտնենք անոր մէջ կամ անոր շուրջ կազմենք Հայ թատրոնին սատարող ընկերակցութիւն մը։ Եւ առոր Համար նիւթապէս ալ զոՀելու պէտք չունինք, կը բաւէ որ աշխատինք, պարասրաՀներու յաճախորդ մեր ընկերները, բարեկամները առաջնորդենք Հայ բեմը դիտելու. եւ այո՛ քանի մը անգամ. ՈրովՀետեւ, ի վերջոյ արուեստը իր մոգական գաւազանով կը տպաւորէ, եւ նոյն սրբազան գաւազանով Հրապարակէն ընդմիշտ կը վտարէ կեղծն ու խարդախը, տգեղն ու անճարակը։ Ընդմիշտ կը չքանան թրքական ներկայացումները կամ «Արշին մալ ալան»ները։

Ստեղծենք մայրենի բեմ մը, ստեղծենք որքան կարելի է շուտ, քանի ուժեր ունինք։ Ստեղծենք եւ Համախմբուինք անոր շուրջ այն գիտակցութեամբ թէ Հայ մշակոյթի տարածումով միայն կրնանք մաքառիլ ապազգայնացման վտանգին դէմ։

Նոյնքան Հերոսական պիտի ըլլայ այն դիմադրութիւնը կամ ինքնապաշտպանութեան կռիւը՝ մեր Հոգեկան բնաջնջումին ձգտող այլասերման դէմ։

Կռիւ այլասերման դէմ եւ գուրգուրանք մեր ազգային արժէքներուն։ Այս պիտի ըլլայ մեր կարգախօսը, եւ այս կարգախօսին տակ պէտք է Համախմբուին բոլորը։

ԴԻՏՈՂ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՕԴԸ ԵՒ ՄՈՒԽԸ

Ֆրանսական գիտական Ակադեմիայի Սեպտ. 27ի նիստին, յայտնի տարրաբան Բօհն-Ամբէզ, Հետաքրքրական զեկոյցով մը տեղեկութիւններ տուաւ իր կարգ մը փորձերուն մասին, որանցմով ուզած է ինք ստուգել Փարիզի օդին մէջ գտնուող ծուխի քանակութիւնը։

Յայտնի է որ քաղաքի մը օդը ապականող գլխաւոր տարրերն են նախ փոշին. եւ յետոյ ծուխը, որ կազմուած է մեծաւ մասամբ երկու կազերէ, ածխական թթուուտէն (acide carbonique) եւ ածուխի թթուուկէն (oxyde de carbone)։ Այս կազերէն առաջինը առաջ կուգայ կատարեալ այրումներէ, ինչպէս նաեւ կենդանիներու արտաշնչումներէն եւ ինքնին եթէ ոչ թունաւոր, բայց շնչառութեան անյարմար կազ մըն է, այնպէս որ զուտ ընածխական թթուտի մէջ մերճուող կենդանի մը պարզապէս պիտի խեղդուէր, որպէս թէ ջուրի մէջ ինկած ըլլար։ Մինչդեռ երկրորդ կազը՝ ածուխի թթուուկը՝ արդիւնք անկատար այրումներու՝ սարսափելի թոյն մըն է, որովՀետեւ մեր արեան կարմիր գնդիկներուն, աւելի ճիշդը էմոկլոպինի Հետ կը կազմէ անլոյծ բաղադրութիւն մը եւ այս կերպով Հիմնովին կ'արգիլէ թթուածինի խառնուածը արեան կողմէ։

Արդ, աւելի քան յիսուն տարի է որ ԱռողջապաՀական վարչութեան աշխատանոցը տեւական վերլուծումներու ենթարկած էր Փարիզի օդը, ճշտելու Համար մանաւանդ ընածխական թթուտի քանակութիւնը մայրաքաղաքի օդին մէջ։ Բոլոր այդ յաջորդական փորձերը իբր արդիւնք տուած էին գրեթէ միջին թիւ մը՝ Հարիւր Հազարին Հազիւ 30 - 45 Համեմատութեամբ ընածխական թթուտ. ինչ որ վտանգաւոր ըլլալու աստիճանէն շատ Հեռու է. այդ պատճառաւ Հակառակ Փարիզի խճողումին, իր օդը բժիշկներու կողմէն նկատուած էր բաւականին եւ շնչելի, շնորՀիւ բնական է իր պարտէզներուն եւ պուրակներուն։

Բայց աՀաւասիկ ինքնաշարժերու արագ ծաւալումը Հրապարակ բերած է նոր մտաՀոգիչ Հարց մը. մեծ քաղաքներու օդը արդեօք վտանգաւոր Համեմատութեամբ չի՞ ծանրաբեռնուիր ածուխի թթուուկով, որ այնքան առատութեամբ դուրս կը ժայթքեն Հազարաւոր ինքնաշարժներ, պէնզինի անկատար այրումներու Հետեւանք։

ԱՀա ճիշդ այս կէտն է զոր ուզած է ստուգել Բօհն-Ամբէզ։

Միեւնոյն օրուան եւ միեւնոյն ժամուն մէջ, ինք միեւնոյն քանակութեամբ օդ առնել տուած է Էյֆէլի աշտարակին ստորոտին (0 մեթր բարձրութիւն), առաջին յարկին վրայ (57 մեթր բարձրութիւն) երկրորդ յարկին վրայ (115 մեթր բարձրութիւն) եւ երրորդ յարկին վրայ (288 մեթր բարձրութիւն)։ Արդ այդ տարբեր բարձրութիւններու վրայ առնուած միաձուլ օդերու վերլուծումը տուած է Հետեւեալ արդիւնքը։

Ընածխական թթուտի Համեմատութիւնը նոյն է գետնի մակերեսին վրայ օդի 31 Հարիւր Հազարերորդ մասը. առաջին եւ երկրորդ յարկին վրայ նմանապէս նոյն թիւը. իսկ երրորդ յարկին վրայ 38 Հարիւր Հազարերորդ մաս։

Ածուխի թթուուկի Համեմատութեան գալով, գետնի մակերեսին վրայ անոր Հետքն իսկ [illegible] գտած. առաջին յարկին վրայ օդի 0,5 Հարիւր Հազարերորդ մասը գտած է, երկրորդ յարկին վրայ՝ 1 Հարիւր Հազարերորդ իսկ գագաթի վրայ կրկին անգոյ։

Այս թիւերը պէտք է բա… մտաՀոգիչ ըլլալէ շատ Հեռու են. բայց երեւան կը Հանեն կէտ մը, որ որոշ չափով կը Հակառակի ընդունուած կարծիք մը. մինչ յարդ կ'ենթադրուէր թէ քաղաքի մը օդը գետնի երեսին վրայ ամէնէն ՀակառողջապաՀիկն է, ու որքան վեր բարձրանաք, այնքան աւելի մաքուր եւ շնչելի կը դառնայ. այս ենթադրութիւնը փոշիի մասին ճիշդ է, բայց վտանգաւոր կազերու Համար ոչ. որովՀետեւ մեծ քաղաքներուն մթնոլորտին մէջ 50էն 100 մեթր բարձրութեան մը վրայ կը տատանի օդի ամաքուր խաւ մը, ծուխի … մը կամ գմբէթ մը, որ կարելի է ըսել, ուր կը խառնան բոլոր կազային … խառնուրդները, … ները … տարտարարական աշխատանոցներու եւ Հնացող … բոլորներու։

Պարզ է Հետեւաբար որ երկնասլաց վիթխարի շէնքերը … կուտակումը չէ որ … կեանքը աւելի տանելի … առողջապաՀիկ պիտի … մեծ քաղաքները պէտք է … լայնին ոչ դէպի վեր, ոչ դէպի … վար, այլ աւելի դէպի … դէպի դաշտերը։

Փ. ՍԱՄԱՍ…

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Քանի մը օրէն կ'սկսինք մեր … թերթօնը՝

ԿՐԷՄԼԷՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

որ այնքան Հետաքրքրութեամբ … կարդացուեցաւ։

Անմիջապէս վերջ կը … նոյնքան Հետաքրքրաշարժ … թերթօնի մը։

Մանրամասնութիւնները … սով։

«ՅԱՐԴԳՈՂ»

[illegible] ...թեան մէջ:

...իրին ճիգինակը եթէ կին ...է կը նայինք անոր սլաու... եթէ գործերնուդ եկար, ...ձեռքի կ'անցընէք անգամ ...ցնէ: Իսկ այր ճիգինակնե... համար, «Յարդգողի» գնա... նշանակը կը տար... ...ակս[ի]ն:

...գրադարակին մը կը խօսի ...մակի մը մասին, ուրիշ մը ...ին մասին, իսկ միացեալ ...ներ... իրենք իրենց վրայ...:

...պէս է որ «Յարդգող» կը ...ոյ ճամփիլ իր անունին ատ... ...գիտական բարձրութեան, ...ապահովենք, ուր կը սորվի ...ռնալ ճիգը՝ առանց գայն ...ած ըլլալու, չարտադրել ...որ նման ճիգին, եւ սպա... ...ոքին անակնկալ յայտ... ...թեան, փնտռել միշտ, բնաւ ...ալ, մինչեւ որ կորսնցնէ ...մը...:

...չէ՞ արդէն կեանքն ալ...:

ԽԱՐՏՈՑ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Վառնայէն գրկուած կոչէ մը կը տեղեկանանք թէ կազմուած է յանձնաժողով մը, տօնելու համար՝ Արմէն Շիտանեանի գրական ու կրթական գործունէութեան 35ամեայ յոբելեանը (1892—1928)։

Ա. Շիտանեան, Վառնցի, յաջորդաբար պաշտօնավարած է Տարտանէլի, Էտիրնէի, Ֆիլիպէի, Պուրկասի, Սլիվէնի, Պուրքբէշի, Օտեսայի, Շումէնի եւ Վառնայի ազգ. վարժարաններուն մէջ, իբրեւ ուսուցիչ եւ տնօրէն։ Հեղինակած է բազմաթիւ ազգ. վէպեր. — ինչպէս Աւազակապետը, Թիապալոր, Մատնիչը, Վաշխառուն, Աքսորական մը, Թափառական Հայը, եւլն.։ 1903ին կը խմբագրէ Սուլթան Համիտ խորագրով գաւեշտական գրքոյկ մը, որուն համար Սուլթան Համիտ դատ բացած է։

Ա. Շիտանեան ներկայիս կ'ապրի Վառնայի մէջ, մէկ աչքով կուրցած եւ հիւանդկախ վիճակի մէջ։

Յոբելենական Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերն ու հոսանքները, նիւթապէս ու բարոյապէս քաջալերել ազգային այս գործիչը, որ 35 տարիներ ծառայած է այս ժողովուրդին։

Յոբելենական հանդէսը տեղի կ'ունենայ 1928 Յունուար 22ին։

ՉԸՅՆՈՒՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՎՕ-ԱՆ-ՎՕԼԷՆ 29 Նոյ.— «Յառաջի» մէջ կարդացինք Ամերիկեան Նպաստամատոյցի քարտուղարին տեղեկութիւնները՝ չափահաս որբերու մասին, որոնք հայերէն գիրքի եւ թերթի կարօտը կը քաշեն։ Այս առթիւ «Յառաջ» արտատպած էր նաեւ Պոլսոյ «Ազգարարի» Նոյ. 17ի խմբագրականը, որուն հետեւեալ տողերէն խորապէս յուզուեցաւ մեր գաղութը.

— «Ո՞ւր են «Ցիկնալք փախստեանք», ո՞ր օրուան կը սպասեն հաստատելու համար թէ խղճապէս ունին փափուկ սիրտ եւ զգայուն հոգի։

«Ի՞նչ կայ աւելի յուզիչ, քան սա պզտիկներուն ճիչը, յանուն պուտ մը «ջուրի», եւ ի՞նչ աւելի արդար գործ, քան յագեցնել այս տեսակ ծարաւներ քանի մը թերթ ու գիրք թղթատարին յանձնելով . . .»

Այս կոչին վրայ մեր գաղութը անմիջապէս գործի սկսաւ։ Քանի մը տիկիններ եւ օրիորդներ, իրիկունը մինչեւ ուշ ատեն, նոյնիսկ մոռնալով իրենց ընթրիքը, կ'որոշեն կազմել Յանձնախումբ մը։ Գլխաւորութեամբ Օր. Մարի Աճէմեանի Յանձնախումբը Շաբաթ իրիկուն քարոզ ըլլալով պիտի կրնար յառաջ գայ նաեւ կողմնակի մասնակցութեան ալ ապահով ըլլալով դէպի Ցէսինի շատ մօտ Վօ-ան-Վէլէն։ Մեր հայրենակիցները ժամանակին առատաձեռնութեամբ։

Յանձնախումբը քաջալերուած Վօ-ան-Վէլէնի լիառատ մասնակցութենէն, հետեւեալ օրն իսկ, Կիրակի, շարունակեց իր հանգանակութիւնը Ցէսինի մէջ մինչեւ իրիկուն։ Ցամարը բաց պիտի մնայ մինչեւ 4 Դեկտ. Կիրակի իրիկուան ժամը 8։ Դիտեմ, անկարելի ըլլալով Ցէսինի ցիրուցան հայրենակիցներու բոլոր տուները այցելել, կը խնդրուի որ իրենք ալ մասնակից ըլլան մեր կոչին եւ չմնայ յետ իրենց լումաները։

Հասոյթը պիտի յատկացուի բոլորովին գիրքի ու թերթի եւ պիտի ղրկուի ուր որ աւելի պէտք ունին, եւ կամ բնաւ չունին։

Այս առթիւ կը խնդրենք «Յառաջէն» որ մեզ տեղեկացնէ գաղութներու Հ. Ա. Ե. Միութեանց կամ ուրիշ բազմակարօտ միութիւններու հասցէները։ Գնուած գրամներու ցանկն ու հաշուեկշիռը «Յառաջի» պիտի ղրկուի Յանձնախումբին կողմէ։

Մինաս Գալթագճեան

ԿԵԱՆՔԸ ՄՈՒԼԱԺԻ ՄԷՋ

Մուլաժ փարիզէն 130 քիլոմեդր հեռաւորութեամբ գիւղաքաղաք մըն է, ընկէ կէս ժամ հեռուն կը գտնուի Վ. ոգին գիւղը, ուր կայ քառուղի գործարան մը՝ մօտ 5000 - 6000 գործաւորներով, գրեթէ բոլորն ալ օտարական մեծամասնութիւնը Ռուս. Օրականները 22 - 23 ֆրանք է, տասը ժամուան համար կարող աշխատողները քիչ մը աւելի կը ստանան։ Ընդհանուր աղուորութիւնը գրեթէ փարիզի նման է։ Բնակարանի տագնապը անտանելի է։ Անոնք որ կանխաւ եկած են՝ գործարանատիրոջ կողմէ շինուած են տուներուն մէջ։

1926ին հոս եկած են երկու հայ ընտանիք եւ քանի մը ամուրի երիտասարդներ։ 1927ի գործադրկութեան շրջանին ասոնց թիւը բազմապատկուած է. մեր շատ մը հայրենակիցները փարիզէն յոյսերնին կտրած հոս եկած են։ Այժմ մեր հայրենակիցները կը բաղկանան 15 - 20 ընտանիքներէ եւ 150 - 200 ամուրի երիտասարդներէ։ Ըստ նախ որ այժմ գործարանը իր դուռները փակած է՝ վերջերս քանի մը հայրենակիցներ եկած էին հոս, անոնք ալ յուսահատ վերադարձան փարիզ։ Մաս մը ընտանիքներ գործարանի փայտաշէն տուներուն մէջ տեղաւորուած են՝ փոխարէն չնչին վարձքի մը։ Այն ընտանիքները որ վերջերս եկած են, գիւղի մօտակայ պանդոկներու մէջ կը բնակին, բնակարանները շատ վատառողջ են։

Շէնքերու անբաւականութեան պատճառաւ, մէկ սենեակի մէջ 4—5 հոգի կը պառկին։ Մինչեւ հիմա տեւէ կազմակերպութիւն գոյութիւն չունի։ Կը մեղադրենք որ փարիզի մէջ մեր հայրենակիցները սրճարանները ժամանակ կ'անցընեն, մինչդեռ այստեղ բոլորս ալ ստիպուած ենք այդ կեանքին ենթարկուելու։ Սրճարանէն ներս մտնող մը շատ գէշ տպաւորութեան կ'ենթարկուի, լսելով տաձկերէն խօսակցութիւններ (խօսքս անշուշտ հայերէն գիտցող եւ չխօսողներու մասին է)։ Անախորժ միջադէպեր յաճախակի են. Ընցեալ օր Ֆրանսացի աղջկան մը եւ հայ երիտասարդի մը միջեւ դէպք մըն ալ պատահեցաւ։ Մանրամասնութիւնները վերապահելով, կը խնդրեմ հայրենակիցներէս որ այդ տեսակ դէպքերէ զգուշանան։

Այստեղ հաստ օրս իսկ կայ շատ մը գաղափարի ընկերներ, գանազան խումբերէ։ Այս տառապանքներուն մէջ, մեր ընկերները օեւէ յուսալքում չունին, ընդհակառակն բոլոր հայ գաղութներու մէջ ալ, ուր որ գտնուի է ընկեր մը, իր շուրջ հաւաքեր է համակիրներ ու հիմը դրեր է նոր խումբերու։ Հոս ալ քանի մը օրէն մտադրութիւն կայ Հ. Յ. Դ. խումբ մը կազմելու. արդէն մեր շուրջը ունինք շատ մը համակիրներ։

Ն. Պատրիկեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ Ա. ԽՈՒՄԲԸ ԹՈՒՐԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրեցինք, այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի Ա. խումբը հրաւիրուած է Թուռ քաղաքը, մրցելու համար տեղական «A. S. Centre» խումբին դէմ։

Թուռ կը գտնուի փարիզէն 286 քիլոմէթր հեռու եւ ունի 250 հազար բնակիչ։ 1925 Սեպտեմբերին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը անգամ մը մրցելով յիշեալ խումբին հետ՝ պարտուած է 0ի դէմ 3 նշանակէտով։ Այժմ ֆրանսական խումբը աւելի զօրացած է եւ 1922-27 կեդրոնական ֆրանսայի ախոյեանական մրցումներուն մէջ առաջնութիւն շահելով մեծ համբաւ մը վայելէ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը ալ լաւ կազմով մը պիտի երթայ յիշեալ քաղաքը, կը յուսանք թէ պիտի կարողանայ պատուաւոր յաղթանակ մը տանիլ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին ժամադրավայրն է կիրակի առաւօտ ժամը 6.30ին Gare d'Orsay, Nord-Sud: Solferinoի քով։ Մեկնում ժամը ճիշդ 7ին։

Գ. Դաւապեան

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս տարի Վալանսի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի Ա. խումբը Տռօմ-Արտէշի Բ. դասակարգի ախոյեանական մրցումներուն մէջ՝ բաւական յաջողութիւններ ցոյց տալ սկսած է, շնորհիւ իր եռանդուն խաղացողներուն։

Իր Ա. ախոյեանական մրցումը կատարեց Վալս-լէ-Պէնի Ա. խումբին հետ 1-1 ով հաւասար մնաց։ Բ. Սէն փօլ լէ-Րօմանի Ա. խումբին հետ՝ որուն յաղթեց 3-1 ով։ Գ. Թէնի Ա. խումբին հետ՝ որմէ թէեւ պարտուեցաւ (0-4) բանաւոր պատճառներով, սակայն վստահ ենք թէ երկրորդ մրցումին պիտի կարենայ յաղթել։ Իսկ չորրորդ մրցումը տեղի ունեցաւ 27 Նոյեմբերին Թուռնոնի Ա. խումբին հետ, հայ խումբը յաղթեց 3-0 ով։

Անշուշտ գովելի են մեր հայ մարզիկներուն այս ձեռք բերած յաջողութիւնները։ Մաղթենք որ մեր հայ խումբը իր եռանդուն ճիգերով կարենայ շարունակել իր վրայ պարտադրուած մրցումներու շարքը եւ 1928ի ախոյեան հանդիսանայ Տռօմ-Արտէշի Բ. դասակարգին։

Ցաւալի կէտ մը միայն, այն է թէ, Վալանսի հայութիւնը երբեք չի փութեր գնահատել եւ քաջալերել Հ. Մ. Ը. Միութիւնը։

Յ. Խաչատուրեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ՀԱՅՐՍ.— Սէնթ-Աննի հիւանդանոցին ծառաներէն Թէօտի, երիտասարդ հիւանդապահ, ատրճանակի հինգ հարուածով սպաննեց իր հայրը։ Հարցաքննութեան պահուն, պատմեց այսպէս.

— Անհանդուրժելի մարդ մըն էր հայրս։ Խմող մըն էր, այս պատճառով՝ կռուազան։ Ամէն օր կռիւ կ'ընէր մօրս հետ։ Գերի դարձեր էինք ձեռքը։ Երէկ առանց իրաւունք ունենալու՝ բացեր էր անհրաժեշտ դրկուած նամակ մը։ Կինս նեղացաւ նամակը բանալուն համար։ Միջամտեցի ես ալ։ Սպառնաց մեզի. «Բոլորդ ալ պիտի սպաննեմ»։ Վառանզէ խուսափելու համար արոշեցի հեռանալ տունէն։ Վարձեցի սենեակ մը եւ երբ կը վերցնէի բեռներս, հայրս սկսաւ հայհոյել, պոռալ ու գոռալ վրաս։ Կատաղութիւնը այնքան սաստկացաւ, որ բացաւ դարակը ատրճանակը առնելու համար։ Մայրս ուզեց միջամտել, սակայն հրեց ու գետին ձգեց։ Այդ ատեն, բնազդաբար հանեցի ատրճանակս եւ հինգ անգամ կրակեցի։

Հայրասպանը բանտ ղրկուեցաւ։

ԹԻՊՕ— Այսպէս կը կոչուէր այն երիտասարդը, որ հրաշալի բնակարան մը շոկած էր իրեն համար։ Գիշերները կ'անցընէր Մոնմարթրի լոյսերուն մէջ։ Կը ճամբորդէր պերճ ինքնաշարժով մը, օրական վարձք տալով 300 ֆր.։ Հարուստի զաւակ, սակայն քաշուած էր տունէն։ Առանձին կ'ապրէր, բայց ի՞նչպէս դրամ կը գտնէր։

Շատ գիւրին։ Իրիկուն մը մտաւ հարուստ Ամերիկուհիի մը տունը։ Վերցուց մուշտակ մը, որ կ'արժէր 100 000 ֆր.։ Ժողվեց բոլոր ադամանդները, մօտ 150,000 ֆր. արժէքով։ Ցերեկը դուրս ելած պահուն, մեկնեց աչք մը պտտցնել վարի յարկաբաժիններն մէջ, որ կը պատկանէր վաճառականի մը։ Բանալի մը ունէր, որ մոգական մատի պէս ամէն դուռ կը բանար։ Եւ կողոպտեց վաճառականին տունն ալ։ Քանի մը ժամուան մէջ բիւրահազար ֆրանք շահեցաւ։

Սակայն յաջորդ առտու քիթէն եկաւ։ Ոստիկանութիւնը հոտ առաւ, ձերբակալեց եւ բանտ ղրկեց։

ՎԱՑՐԵՆԻ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Թուրի մօտակայ գիւղերէն մէկուն մէջ, Տըփիլ. 44 տարեկան մարդ, բարկացած ըլլալով կնոջ դէմ, մերկացուց զայն եւ պաղ ջուրով լեցուն տակառի մը մէջ խոթեց։ Քանի մը ժամ յետոյ տակառէն դուրս հանելով, փողոց նետեց կինը. որ ցուրտէն զարնուած՝ ինկաւ գետին։ Ժամեր անցնելէ յետոյ, զգաց թէ ի՞նչ ծանր բան մըն էր ըրածը։ Դուրս ելաւ, գտաւ կինը եւ տուն տարաւ։ Սակայն կինը հոգեվարքի մէջ էր, ու եւ է խնամք օգուտ չըրաւ եւ դժբախտ կինը մեռաւ։

Վայրենի ամուսինը բանտարկուեցաւ։

ԱՆԱՐԺԱՆ ՀԱՅՐԸ.— Պրաթոմի մէջ վաճառական մը, որ քանի մը կին փոխած էր, անպայման իր անհանդուրժելի նկարագրին պատճառով, շատ կը խմէր։ Վերջերս, գինովութեան պահուն, խոստովանեցաւ իր խօսակիցներուն թէ տանը մէջ խենթ աղջնակ մը ունի։ Դրացիները, որ երբեք չէին տեսած աղջնակը, լուր տուին ոստիկանութեան, որ խուզարկեց տունը եւ նկուղէ մը դուրս հանեց 12 տարեկան աղջնակ մը, այնքան նիհար, որ կարելի էր համրել ոսկորները, ցնցոտիներ հագած էր միայն եւ աղտով ծածկուած էր մարմինը։

Անարժան հայրը բանտարկուեցաւ եւ զաւակը յանձնուեցաւ Ազգ. Խնամատարութեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՕՍՎԱԼՏԸԿԸՆ
ԴՐԱԽՏԵՆ ՓԸԼՕՈՒՍՏ

— Ես որքա՞ն փոխուեր էք, ...քանի մը քայլ հեռանալով, ...ւ դիտելու համար, սաւեր ...էք ծնցեր։

— Իրականութիւնը այն է որ, ...փախնելի, ապրելակերպը ...ենթարկուեր էի, գիս կազ...ելու համար չէր։

Եւ ձերբակալումէս մինչեւ ...գլխէս անցած բոլոր ...գերուն մանրամասն պատմու...ը ըրի իրենց։ Թէեւ գժուա...կնային իրենց գայրոյթը ...ել, բայց լռութեամբ մտիկ ...ին։

— Այս բոլորը, ըսի վերջա..., անցեալին է. Թէեւ շատե... ...պարզ կը սեպէն կանկա..., ես կը յուսայիմ կարծել ...ան է որ կը պայմանաւորէ ապագան։ Այդ ապագան՝ ամբողջովին կ'ուզեմ վըէժի նուիրել։ Այս օրուընէ սկսեալ ախոյեանը կը դառնամ հազարաւոր դժբախտներուն, որոնք կը փտին սովետական զնտաններուն մէջ։ Ցեկայի եւ իմ միջեւ, ասկէ այսու, մահացու կռիւ կը սկսի։ ԵՒ ՔԱՆԻ ՈՐ ՃԵՐՃԻՆՍԿԻ ՉԻՍ ԻՐ ՁԵՌՔԷՆ ՓԱԽՑՈՒՑ, ԵՍ ՉԱՅՆ ԻՄ ՁԵՌՔԷՍ ՉԵՄ ՓԱԽՑՆԵՐ։

«ՄԻՒՇՑ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ»

— Ասոր խօսիլ կ'ըսեն, բացականչեց Ընուշքա Քարասօֆ, որ ձեռքերը երկարած՝ մօտեցաւ ինծի, եւ գտնելով գնդապետին, որ բոլորովին յուզուած էր. ըսաւ.

— Չեղի՞ չէ՞ ըսեր. սիրելի փեթրովիչ. թէ նշդօտին ոչ միայն պիտի կրնար գործը գլուխ հանել, այլ թէ՛ միայն այն կար որ Չեկայի դաղտնիքներուն թափանցած ըլլալով պիտի կրնար յաջողցնել իմ խեղճ եղբօրս...

Այս յայտնութիւնը պաշտօնացուց գիս։

— Ի՞նչ, բացագանչեցի, իմ կարգիս, Քարասօֆը հոս չէ՞։ Մէնժինսքի հաստատած էր սակայն թէ՝ ան՝ «կարմիր պալատին» հետ մէկտեղ փախած էր, այն պահուն որ կախաղան կը տանէին. նոյնիսկ ըսաւ թէ փախուստ մը չէր կատարուածը, այլ առեւանգում...

— Առեւանգո՞ւմ, բնաւ տխրութեամբ գնդապետը, ո՞վ զանոնք պիտի առեւանգէր, քանի որ խմա Շթառալի զգուելի մասնութեան հետեւանքով, մեր բարեկամներէն շատերը,— այսինքն անոնք որ սովետական սահմաններուն մէջ, մեր կազմակերպութեան շրջանակները կը կազմեն— Չեկային ձեռքը ինկած են խորհրդաւոր կերպով անյայտացան։

— Սակայն, ըսի մտածկոտ, երբ նկատենք թէ ի՞նչ պարագաներու տակ Մէնժինսքի ինծի ըրաւ այդ խոստովանութիւնը, պիտի ըսեմ թէ ոեւէ շահ չունէր զիս խաբելու մէջ։ Ընդհակառակն շատ լաւ գիտէր թէ՝ եթէ յօժարէի Չեկայի ծառայութեան մէջ մտնել, պիտի կրնայի ճշմարտութիւնը գիտնալ։ Այս պայմաններուն տակ, չեմ կարծեր որ ուզէ ստած ըլլալ։

— Ո՞հ. գիտէ՞ք, առաջին անգամ չէ որ կը ստէ։

— Այո՛, գիտեմ. պատասխանեցի. բայց չէ՞ որ ներկայ պարագային մէջ, ստելը կրնար իրեն դէմ դառնալ։

Այս խօսքիս վրայ, տեսայ որ իշխանուհին եւ գնդապետը սարսափեցին։

— Չեր կարծիքով, ի՞նչ կրնան եղած ըլլալ ուրեմն, հարցուց այս վերջինը։

— Պահ մը մտածեցի. յետոյ

— Չէ՞ք կարծեր որ (Չեկան մէկզի գնենք) կրնայ գտնուիլ ուրիշ կազմակերպութիւն մը, որ նոյնիսկ իբրեւ պատանդ, զանոնք ձեռք անցընելու մէջ ակնյայտնի շահ մը ունեցած ըլլայ։

Գնդապետը զարմացած գիս դիտեց։

— Ուրի՞շ կազմակերպութիւն մը. ո՞րն է այդ.

— Բայց թերեւս այն՝ որուն կը պատկանի խմա Շթառալ,— գերման փոխ-լրտեսական կազմը։

— Ի՞նչ նպատակով կրնայ մտնել այս գործին մէջ։

— Թոյլ տուէք որ բացատրեմ։

«Չեկիստներու անծակէտով, գործը ինքնին կարգադրուած է, քանի որ Քարասօֆ եւ Կոստանդինովա, մերժելով խօսիլ, չէին կրնար խուսափիլ մահուան պատիժէն։

«Միւս կողմէ, ձեզի փաստեցի թէ Մէնժինսքի մեծ սխալ մը գործած պիտի ըլլար, եթէ ճշմարտութիւնը ծածկէր ինծմէ։

«Կը մնայ գերմանական տեսակէտը։ Հարցնէք թէ ի՞նչ նպատակով խմա Շթառալ կը միջամտէ այս գործին։ Կը մտնա՞ք ուրեմն թէ՝ առանց ճաշուելու Մարցլօֆը որ հասարակ մեղսակից մըն է այս գործին մէջ, Սէնիա-կոռայայի մէջ ձեր ձեռքերուն մէջ ունիք ՏՕՊՐՈՒՇԿԷՖԸ ԵՒ ՔՐՈՓԹՕՒՆ, ՑԱՐԻՆ ԵՐԿՈՒ ՍՊԱՆԻՉՆԵՐԸ։

«Արդ, աւելորդ է ձեզի փաստել թէ՝ Գերմանիան ի՞նչ դեր խաղացած է կայսերական գերդաստանի սպանութեան գործին մէջ. ճշմարտութեան տարածումը ուրեմն, մեծ վնաս կրնար պատճառել այս կառավարութեան։

«Անոր շահը կը պահանջէ ուրեմն, որ այս մարդիկը անհետանան։

«Գիտնալով որ, երբեք չպիտի յօժարիք զանոնք իրենց յանձնել, ո՞վ կրնայ փաստել թէ՝ ան չէ որ մեր բարեկամները առեւանգեց, որպէսզի երբ օրը գայ, փոխանակութիւն մը առաջարկէ։

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ
(Շար.)

առթիւ ձերբակալած է չորս կասկածելիներ, որոնց տուներէն վտանգաւոր գրքոյկներ գտնուած են։

Քաղաքական Բաժնի պետ Նիազի պէյ երկար քննութիւններէ յետոյ յաջողած է երեւան հանել համայնավարներու բոլոր գաղտնի նպատակները։

Առանայի կազմակերպութիւնը ունէր հետեւեալ սկզբունքները. — Ս. Թ. Ք. Փ. (այսինքն՝ Սիհուն Թիւրք բոմիւնիսթ փարթիսի)։

Սիհունի Թուրք համայնավար կուսակցութիւնը կը բաղկանար հինգ հոգինոց «բջիջ»ներէ։ Կուսակցութեան անդամակցութեան պայմանները դժուար են, որովհետեւ՝ առանձին անդամակցութեան դրութիւնը չէ ընդունուած։ Անոնք որ կ'ուզեն անդամ ըլլալ, նախ պէտք է քանի մը «ընկեր» գտնեն, եւ «բջիջ» մը կազմելէ յետոյ մտնեն կազմակերպութեան մէջ։ «Բջիջ»ները ծանօթ չեն միւս «բջիջ»ներուն, կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը միայն ծանօթ է բոլորին։

Առանայի կազմակերպութիւնը շատ նախնական բնոյթ մը ունի, տակաւին ո՛չ կանոնաւոր «բջիջ»ներ գոյութիւն ունին, ոչ ալ ժողով գումարուած է. միայն քարոզութիւններ կատարուած են ի նպաստ «Սիհունի Թուրք համայնավար կուսակցութեան»։

Առանայի մէջ ընդամէնը ձերբակալուած են 14 հոգի. 3 հոգի ալ ազատ արձակուած են։ Հաստատուած է թէ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը ստանձնած էր «շօֆէօր» Շէվքէթ անուն անձ մը, որ Նախաձեռնարկ եղած էր Առանայի կազմակերպութեան։

Ռումբը ինչո՞ւ դրուած էր

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Հելլէնները նպատակ չունէին Թուրք պատուիրակութիւնը կտրինէ տանող կառախումբը օդը հանելու։ Հելլէն սահմանապահները սովորութիւն բրած են ռումբ մը դնելու երկաթուղագծին վրայ, որպէս զի արգիլեն որ եւ է կառախումբի սահմանը անցնիլը՝ առանց նախապէս կենալու։ Այս ռումբը գիծէն կը վերցուի՝ իւրաքանչիւր կառախումբի հասնելէն անմիջապէս առաջ, ու դարձեալ կը դրուի հոն՝ անգամ մը որ կառախումբը անցնի սահմանը։

Այս մեթոտ շատ վտանգաւոր է, կ'ըսէ թղթակիցը, եւ կրնայ դիւրաւ լուրջ միջադէպ մը առաջ բերել երկու երկիրներուն միջեւ, որոնց յարաբերութիւնները արդէն այնքան ալ լաւ չեն։

Ըսմէթ փաշայի Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ ըրած յայտարարութիւններէն վերջ, այս միջադէպը կարծի է փակուած նկատել. սակայն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ երկաթուղիով երթեւեկի խնդիրը մօտ օրէն կրկին պիտի արծարծուի։

Ապստամբութիւնը արիւնով խեղդուած

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն 30 Նոյ. Թուականով —

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Պեսարապիոյ թղթակիցը անթելով կը հաղորդէ որ Տնիէսթեր գետի երկայնքը Ուկրայնական քաղաքներու եւ գիւղերու ապստամբական շարժումները արիւնի հեղեղներով մարած են պոլշեւիկ զինուորները։ Աշնան յաճախակի կռիւներ տեղի ունեցած են ապստամբներուն եւ խորհրդային ուժերուն միջեւ, ու 10 օր առաջ Մոսկուայէն հասած օգնական ուժերով կռիւը ընդհանուր բնոյթ ստացած եւ վերջացած է յեղափոխականներու պարտութեամբ։

Սահմանը կարելով Պիշնեւ հասած գաղթականները յայտնած են լրագրողներուն թէ վերջին երեք ամսուան ընթացքին 4500 ապստամբ զինուորներ սպաննուեցան Ուկրայինայի մէջ, քանի մը գիւղեր հիմնայատակ այրեցան եւ հունձքերը փճացան։

Կը հաստատուի թէ Օտեսայի մէջ մարտանաւի մը նաւաստիները ապստամբած են, յետոյ մարտանաւը գրաւելով նաւաստիները գնդակահարուած են։ Այժմ պոլշեւիկները զսպած են ապստամբական ամէն շարժում։

Պոլսոյ մէջ 250 դեղարաններ պիտի փակուին

Անցեալ տարի Էնգիւրիի Ազգային Մեծ Ժողովին կողմէ ընդունուած դեղագործներու օրէնքին համաձայն, Առողջապահական գործավարութիւնը կուսակալութիւններուն ղրկած է հրահանգ մը, որուն համաձայն իւրաքանչիւր 10.000 հոգիի համար մէկ դեղարան միայն պիտի պահուի, իսկ մնացեալները պիտի փակուին։

Նկատելով որ Պոլսոյ բնակչութեան թիւը 700.000 է, 70 դեղարան միայն պիտի պահուի եւ մնացեալները պիտի փակուին։ Վիճակագրութիւնները ցոյց կու տան սակայն թէ ներկայիս Պոլսոյ մէջ կան 300 դեղարաններ։

Առողջապահական գործավարութիւնը տարի մը միջոց տուած էր նոր օրէնքին գործադրութեան համար, այդ պայմանաժամը լրացած ըլլալով, այժմ պիտի գործադրուի։ Դեղագործներու Միութիւնը նիստ գումարելով խորհրդակցութիւններ կատարած է կացութեան մասին։ Կարգ մը դեղագործներ կը խորհին միանալ եւ միասին գործել։ Այլեւս թոյլ չպիտի տրուի, որ Մըսըր Չարշըի խանութպանները բժշկական դեղեր ծախեն։

Մօտ ատենէն Պոլսոյ Առողջապահական Տնօրէնութեան պաշտօնատան մէջ մասնաւոր Յանձնաժողով մը նիստ պիտի գումարէ, դեղարաններու տեղն ու թիւը որոշելու համար։ Շատ մը դեղագործներ հիմակուընէ սկսած են հաշուեյարդարի ենթարկել իրենց գործերը։ Առողջապահական գործավարութիւնը այսպէսով կը յուսայ գոհացնել Անատոլուի դեղագործի պակասը։ Այսուհետեւ նոր դեղարաններ չպիտի բացուին, եւ դեղագործական վարժարանը աւարտողները իբր պաշտօնեայ կամ ընկեր պիտի աշխատին դեղարաններուն մէջ։ Իսկ անոնք որ պիտի ուզեն առանձին դեղարան բանալ, ստիպուած են Անատոլու մեկնիլ։

Մակեդոնացիները կը գործեն

Նէվկէլիէն (Սերպիա) կը հեռագրեն թէ յիշեալ քաղաքի մէկ փողոցին մէջ մահափորձ կատարուած է վաճառականի մը վրայ, որ վերջերս մերժած էր աջակցիլ Մակեդոնական Յեղափոխական կազմակերպութեան։ Կ'ենթադրուի որ մահափորձը կատարուած է մակեդոնացի հայդուկի մը կողմէ։ Վաճառականը ծանրապէս վիրաւորուած է։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, քաֆէ օ Ֆլէօ տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ Իթալի։

Օրակարգ.— Զեկուցում Շրջ. կոմիտէի եւ ընտրութիւն։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԺԻւմիւլիի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի այս տարուան պարահանդէսը վաղը Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյն Tête Noireի (24 Quai Beaubourg) մեծ սրահներուն մէջ։ Երգ, դաշնակ, ներկայացում, թատրոն Աբգարի եւ վրացի կինոյի ընկերակցութեամբ կովկասեան պարեր, ծաղ-պատմ եւ եւրոպական պարեր։ Մուտք 5 Ֆր.։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Այգիւր Սերոբ խումբի ընկերական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին, քաֆէ օ Ֆլէօ տը Լիւնի վերնայարկը.

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի կոմիտէի գաւառական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 Fbg-du Temple։ Կը խօսի ընկ. Վաչէ Շուշանեան։

Հ. Յ. Դ. Սարսէլի Հրայր խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիր. ժամը 2.30ին, Rue des Beauves, Hôtel Beauséjourի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Լուսաւի Շրջ. կոմիտէն կը հրաւիրէ Սէն-Շամօնի ընկերները ընդհ. ժողովի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է իրենց անդամատետրերով։ Կը հրաւիրուին նաեւ համակիր Սէնթ-Էթիէնի ներկայացուցիչները։ Օրակարգ.— Զեկուցում Շրջ. կոմիտէի եւ ընտրութիւն։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» Ենթ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին (քան Ըստոյի նախկին գաղթակայանի քովի օրճարանը)։ Բոլոր ընկերներու եւ մանաւանդ Սէնթ-Անթուանի ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 5 Դեկտ. Երկուշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼի Երիտ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին, 138 Rue Etienne Doletի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները հին թէ նոր։

Հ. Մ. Ը. Մ. Շավիլ-Վիռօֆլէյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ վաղը՝ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Pointe de Chavilleի սրճարանի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կազմակերպուած Զ. Ե. Օ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, իր նախաձեռնած ձմեռնային դասախօսութեանց առթիւ նուիրուած նոր սերունդի դաստիարակութեան։ Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ֆլօրիա Ճաշարանը, 61 Rue Mr. le Prince. Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին.

ՄՈՒՏՔ 7.50 ՖՐԱՆՔ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒՇՏՈՒՔ...
ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՋԱՒԻՇՏԸ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ուրֆացի Գէորգ Յակոբ Սեւեան, այժմ 20 տարեկան, 1922ին Ուրֆայէն մեկնած Արեւելքի Նպաստամատոյցի Ճէպէլ-Պէյրան որբանոց փոխադրուած է, անկէ ալ Յունաստ. Գրել՝ իր եղբօր՝ Նիկոլէս Յակոբ Սեւեանի, Հայոց Եկեղեցին, Պալատա, Իզմիր։

— Երբեմն Տէօրին (Թուրքիա), բնակող եւ ներկայիս բնակավայրը անծանօթ Յունագգի Իլիա (Ակնեցի մասնաւորեան Գրիգորեան)ի ողջ կամ մեռած ըլլալը եւ կամ ուր գտնուիլը գիտցողներէն կը խնդրուի իմաց տալ Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան 80, Avenue Péreire, Asnières. (Seine).

— Կարապետ Գեւորգեան (Խարբերդի Ցոր գիւղէն) կը փնտռէ իր հօրեղբօր զաւակները Գեւորգ եւ Փարէզ որոնք 1923ին Յունաստանի Հայոց որբանոցն էին։ Իմացնել՝ Կարապետ Գեւորգեանի, 40 Բիւ Ցօմփիրէն, Մարսէյլ։

— Կարեւոր գործի մը համար կը փնտռուի Տիկ. Ռոստոմեան որ վերջերս Ռումանիա իր եղբօրը մօտ գացած ըլլալը իմացուած է։ Իմացնել E. Berberianի, 208bis Rue Lafayette, Paris (10e).

— Կը փնտռուի Օրտուցի Գէորգ Անմահեան, 21 տարեկան, որ մինչեւ 1924ի վերջերս կը գտնուէր Աթէնքի Զափիոն որբանոցը, եւ այժմ կը կարծուի թէ Յունաստան եկած է. իմացնել՝ իր եղբօրը՝ Mardiros Anmahianի Collegio Armeno Mechitarista, Viale Umbria No. 62, Milano, (Italia).

— Իզմիրցի Տիկին Մաքրուհի Ավանոզեան կը փնտռէ իր որդիներէն Ստեփանը որ Իզմիրի դէպքին Հալքա Բունարէն գերի բռնուած էր, իր միւս եղբայրները էին Կարապետ եւ Ալեքսան. Ստեփանը կ'աշխատէր Յիրանկաց թաղը վաճառատան մը մէջ։ Ստեփանին ո՛ւր գտնուիլը իմացնողները իբր նուէր պիտի ստանան 500 ֆրանք։ Հասցէ.— J. Avanozian, 24 Bld. Hagues. St. Bernabé.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Գարամուսալի Մէրտէկեօզ գիւղէն Գրիգոր Պարախգարեանի որուն գտնուիլը ըլլալը իմացուած է։ Իմացնել՝ հօրեղբօր տղուն Աղասիի Պանոսեանի, 75 Bld. Madeleine Nice, France.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant : H TEURNIER

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքացիութեան Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոփոխման պատճառաւ, զժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը. 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։
3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.
4. Ծննդեան թուղթերու եւ գիրհակներու թարգմանութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

1 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	100 Mark
Թրքական Ոսկ.	L. Tq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Leva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Belge
Զուիցր. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Ազգ. Ֆր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

3 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 509 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒ ԽՕՍՔ

ԱԹԱՆՑ «ՆԱՄՈՒՍ»Ի...

Այս տողերը գրուած են Դեկտեմբեր 2ի տօնակատարութենէն առաջ, որ տեղի պիտի ունենար երէկ իրիկուն։

Բայց ոչինչ։ Քանի մը տարիէ ի վեր սովորութիւն եղած է Մարդիկ հաւաքել Սալ Վակրամի մէջ, Հայաստանի անկախութեան տապալումը տօնելու համար։ Անցի տարին, Հօկի յաջորդ պատուիրակութիւնը ունէին իբրեւ հրապուրիչ աւելորդ Ցետոյ ցուցադրեցին Հայաստանի շարժանկարը։

Իսկ այս տարի, երբ առագաստները բաւական իջած են, և հայոր դէմքերն ալ հրապարակէն քաշուած, հնարեր են ուրիշ ձեւ մը, — Շիրվանզադէի «Նամուս»ին Ներկայացումը՝ շարժանկարով։

Սրտանց կը շնորհաւորենք այս հանճարեղ գիւտը։

«Նամուս»ը՝ շարժանկարով, Նոյեմբեր 29ի կամ Դեկտեմբեր 2ի առթիւ, եւ մասնակցութեամբ շողշողուն անուններու, որոնք ամենազան հանրային օրկաններ կը ներկայացնեն, — Բարեգործական, Կարմիր Խաչ, Տիկնանց Միութիւն։

Բոլորն ալ՝ «Նամուս»ի տէր մարդիկ, որոնք, սակայն, Թուսեանի մը չափ ալ պատասխանդիր չեն։

Որովհետեւ, Շիրվանզադէի հերոսը «խալի մը պատմութիւ» ն միայն գիտէ։ Սովորական արկած մը։ Մինչդեռ անոնք որ կը մասնակցին Դեկտ. 2ի տօնին եւ յարգանքի արտայայտութիւններ կը թօթուեն, գիտեն շատ աւելի բաներ։

— Ամբողջ ժողովուրդի մը Ջախջախման եւ ստրկացման պատմութիւնը։

Հազար խաղեր եւ խարէութիւններ՝ այդ ժողովուրդին եւ Ազգափրկութեա՛ն անունով։

Հազար փորձանք՝ այդ ժողովուրդի գլխուն։

Հազար բանտարկեալ՝ ճիշդ այն պահուն որ կը տօնեն ու կը ցնծան...

Մարդկային երեւակայութիւնը կը սարսի, տեսնելով բեմին վրայ Տիկին Եսայեան մը, որ Կիլիկիոյ սպանդը նկարագրեց եւ «ավանտուրիստ» կամ «մաւզերիստ»... Մուրատեաններու քաջագործութիւնները գրի առաւ։

Կամ գրոց - բրոց Զօպանեան մը, — Պատուոյ Լեգէոնական — որ ամբողջ հայ ժողովուրդի հոգին Լուսաւորչի կանթեղին կապած է, եւ սակայն ձեւէ՛ր կը գտնէ այդ կանթեղը մարողները փառաբանելու։

Կամ Բարեգործականի ընդհ. տնօրէն մը, որ գիտէ թէ այդ հաստատութիւնը ժողովուրդին օգնելու համար հիմնուած է, ոչ թէ անարժան իշխանաւորներու արեւշատութեան համար մաղթանքներ հիւսելու կամ քաղաքականութիւն վարելու։

Կը մասնակցին ու կը խօսի՛ն այս մարդիկը, «Նամուս»ի շարժանկարն ալ օգնութեան կանչելով, բայց առանց մէկ վայրկեան մտածելու իրենց «Նամուս»ի մասին...

Առանց մէկ վայրկեան անդրադառնալու՝ թէ Շիրակի յետին գիւղացին ալ պիտի թքնէ իրենց երեսը։

Այդ «աննամուս» կերպարանքները կը մոռնան թէ՝ ճիշդ այս միջոցին արիւն - արցունք կուլայ Հայաստանի ժողովուրդը, որուն իսկ անոնց շնորհիւ որոնց փառքը երգել՝ հայրենասիրութիւն կը սեպեն։

Թուրքիոյ հալածանքներուն առեն, Եւրոպայի մէջ բարեկամ մարդիկ կը գտնուէին որոնք բողոքի ժողովներ կը գումարէին, կամ կոչեր կը ստորագրէին։

Ահաւասիկ հայ մտաւորականներ, որոնք, ոչ միայն չեն հետաքրքրուիր հազար բանտարկեալներու, աքսորականներու եւ փախստականներու տառապանքով, ամբողջ ժողովուրդի մը անօթի խաչելութեամբ, այլ եւ պատի՛ւ կը համարեն սաղմոս երգել այդ բարբարոսութեանց հեղինակներուն կարմիր արեւուն։

Եւ ահաւասիկ «Տիկնայք փափկասուն», որոնց ներկուած մատնենքներուն վրայ ծիծաղ մը կը թառի, երբ կը պատմես թէ այնտեղ, Հայաստանի մէջ, անհամար մայրեր կուլան, քոյրեր կը ծիւրին, երախաներ կը ճչան, շնորհիւ... Դեկտեմբեր 2ի հերոսներուն գազանութեանց։

Սովետներու գահակալութեան տարեդարձին առեն, օրուան պատրիարքները, ամիրաները կամ էֆէնտիները, արեւշատութեան մաղթանքներ հիւսելով հանդերձ, կը համարձակէին «բարձանքներ» կամ «աղերսներ» մատուցանել «յոյժ կայսերական» եւ «բանտարկելոց ազատութիւն» եւ զանազան շնորհներ խնդրել։

Դեկտեմբեր 2ի հարսնեւորները այդ շնորհն ալ չունին, երբ հազար հոգի կը հեծեն Հայաստան աշխարհի գնտաններուն մէջ, ժողովրդի դահիճներու մտրակին տակ։

Կը սարսափին անոնք, աւելի քան գեղջուկ տէրտէր մը՝ ռուսական վալիին առջեւ։

Կը փախչի՛ն որ արատ կուգայ իրենց հաւատարմական զգացումներուն։

Աչքերն ու ականջները կը փակեն հալածանքին, բանտերու, տառապանքին առջեւ։

Կը հեգնեն գուժկան լուրերը։ Կը հայհոյեն լրատուներուն։

Ոչ իսկ բարեկամական գիտցողութիւն մը։

Այլ միշտ պատրաստ՝ գոչելու «Փառք Ձեզ բարերար Խորհրդային Կառավարութեան» — հոգ չէ թէ իրենց «Նամուս»ն ալ վրայ տան...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐԷՆ ԼՕԶԱՆԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ դեսպաններու փոխանակութեան առթիւ, Հայրենիք դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (22 նոյ.).

— «Դեսպաններու փոխանակումը Թուրքիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ, ինչպէս յայտնի է, ժամանակաւոր եւ անհաստատ բնոյթ ունի, որովհետեւ տակաւին վաւերացուած չէ տնտեսական դաշնագիր մը երկու պետութեանց միջեւ։ Եւ եթէ ամերիկեան Ծերակոյտը առաջիկայ նստաշրջանին եւս երկու երրորդի մեծամասնութիւն մը չկարենայ գոյացնել եւ վերջնականապէս յետ մղէ Լօզանի դաշնագիրը, այն ատեն խիստ փափուկ կացութիւն մը պիտի ստեղծուի Էնկիւրիի եւ Ուաշինկթընի կառավարութեանց համար, որոնք, առանց բաւականաչափ հիմք ունենալու իրենց բրած քայլի օրինականութեան մասին, ժամանակէն առաջ փութացին կատարուած իրողութեան մը առջեւ դնելով իրենց երկիրները եւ այդպիսով հարթել ձգտելով եղած դժուարութիւնները։

«Մինչեւ Մուխթար պէյ Ուաշինկթըն հասնի (հասած է արդէն, Յառ.), ամերիկեան Ծերակոյտն ալ ոգոած պիտի ըլլայ իր ձմեռուան նստաշրջանը, որ ամենայն հաւանականութեամբ վերջնականապէս պիտի որոշէ Լօզանի դաշնագրի բախտը։

«Սպասողական պատահական չէ այդ զուգադիպութիւնը։ Թուրքական դեսպանը հարկաւ չիգար Ամերիկա անտարբեր ու կրաւորական դիրքէ մը դիտելու համար այս երկրին մէջ Լօզանի դաշնագրին շուրջ մղուած պայքարը։ Բնական է սպասել, որ Մուխթար պէյ իր տրամադրութեան տակ գտնուած բոլոր միջոցները ի գործ պիտի դնէ, աւելի եւս ուժ տալու համար Լօզանի դաշնագրի պաշտպաններու անոնց ձեռքը դնելով նոր զէնքեր, եւ զանոնք կաշառելով նորանոր խոստումներով։

«Այս պարագաներու պէտք է առնեն բոլոր անոնք, որոնք դէմ են Լօզանի դաշնագրին։ Մասնաւորապէս ամերիկահայ մեր հայրենակիցները, որոնք չեն ուզեր այդ չարաշուք դաշնագիրը վաւերացուած տեսնել, պատուհասել կրկնապատկուած եռանդով պէտք է կենան Լօզանի դաշնագրին ընդդիմադիր կամփէն կողքին, տրամադրելով անոր բաւականաչափ նիւթական միջոցներ պայքարը շարունակելու համար։»

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Լիբանանի Բաղաքական մողովը որոշած էր Պէյրութի երեք հեռաւոր թաղերուն — Մուսէյթպէ, Բասթէյրութ եւ Թաղարիս-մէլ — հիմնել վարժարաններ, անուսում մնալու դատապարտուած քաղաքացի փոքրիկներ, փրկելու համար այդ դժբախտութենէն։

Արդէն Մուսէյթպէ թաղին մէջ 50 աշակերտներ արձանագրուած են եւ ուսուցչուհի մըն ալ վարձուած։ Նշանակուած յանձնախումբը կը շարունակէ հանգանակութիւնը։ Ցարդ 70 ոսկիի մօտ գումար մը հայթայթուած է եւ յոյս կայ որ գեռ 100ի բարձրանայ։

Առ այժմ վարձուած է ընդարձակ սենեակ մը որ պիտի կրնայ 50 աշակերտներու բաւել։ Յանձնախումբը խորհի պիտի ձեռնարկէ նոր տաղաւարի մը շինութեան։

Միւս թաղերու համար Բաղ. ժողովը որոշած է յառաջիկայ տարի իրականացնել իր ծրագիրը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Յունաստանի ծանուցագիրը Թուրքիոյ

Գուլէյի Գուրկայի Թուրքեւհեյլէն ծանօթ միջադէպը դեռ չէ փակուած։

Աթէնքէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ հելլէն կառավարութիւնը ուժգին բողոք մը ուղղած է Էնկիւրիի կառավարութեան՝ Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ Յունաստանի դէմ գործածուած խիստ խօսքերուն համար։ Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ այս կարգի խօսքեր չեն պատշաճիր Յունաստանի ներկայիս բռնած ուղղամիտ քաղաքականութեան, ուստի եւ շատ գէշ տպաւորութիւն առաջ բերած են Յունաստանի մէջ։

Պոլշեվիկեան համագումարը բացուած

Պոլշեւիկեան 15րդ համագումարը, որուն անհամբեր կը սպասէին ընդդիմադիրները, անցի օր բացուեցաւ Մոսկուայի մէջ։ Ներկայ էին 1500 պատգամաւորներ, եկած Խորհրդային Միութեան զանազան կողմերէն։ Առաջին նիստը յատկացուեցաւ ընդդիմադիր խմբակի պետ Տրոցկիի և Զինովիեւի խնդրին։

Այս համագումարը պատմական թուական մը կը կազմէ համայնավարութեան համար, քանի որ պիտի ճշդէ կուսակցութեան վերջնական դիրքը հանդէպ ընդդիմադիրներուն։

Վերջին համագումարը տեղի ունեցած էր 1925ի Դեկտեմբերին, երբ Ստալին տարած էր յաղթանակը Զինովիեւի եւ Կամէնէֆի վրայ։ Անկէ ի վեր Ստալին՝ յենած Ռըքովի վրայ, իր դիրքը ամրապնդեց եւ ի վերջոյ ջախջախեց ընդդիմադիրները։

Ընդդիմադիրներու «Կարմիր Խաչ»ը

«Թայմզ» կը գրէ թէ խորհրդային իշխանութիւնները, որոնք կնքած էին անձնապան Եոֆֆէի գոյքերը, գտան խիստ կարեւոր փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ Եոֆֆէ եւս ընդդիմադիր վարիչներէն էր եւ տնօրէններէն մէկը «Կարմիր Խաչ» անուն գաղտնի կազմակերպութեան մը։ Այս վերջինին նպատակն էր օգնել այն ընդդիմադիրներուն, որոնք կը հալածուէին Ստալինի կուսակցութեան կողմէ։

Գտնուեցաւ յիշեալ կազմակերպութեան ծրագիրը, որուն համաձայն օգնութիւններ կ'ըլլան ոչ միայն ընդդիմադիրներու համայնավար անդամներուն, այլ նաեւ այն ոչ-համայնավար «համակիր»ներուն, որոնք կը բանտարկուէին Ստալինի հրամաններով։ «Կարմիր Խաչ»ը օգնութեան մասնաւոր հիմնադրամ մը ունէր. կեդրոնը Մոսկուա կը գտնուէր եւ մեծ քաղաքներու մէջ մասնաճիւղեր ունէր։

Անգլիա եւ Միջագետքեան դաշնագիրը կը կնքեն

Ֆէյսալ թագաւորը տակաւին Լոնտոն կը մնայ եւ կը շարունակէ իր տեսակցութիւնները պետական շրջանակներու հետ։ Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ բանակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ են եւ թէ վէճի առարկայ բոլոր կէտերուն մասին կարելի եղած է համաձայնութիւն մը գոյացնել։

Միջագետքի վարչապետ Ճաֆէր փաշա, որ կիրակի օր Լոնտոնէն մեկնած էր Պաղտատ վերադառնալու համար, ստիպողաբար ետ Անգլիա կանչուեցաւ։ Կ'ըսուի թէ յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին նոր դաշնագիր մը պիտի կնքուի Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ եւ թէ վարչապետին Լոնտոն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է՝ դաշնագիրը ստորագրելու համար։

Քրուփի գործարանները կը տեղափոխուին

Պերլինէն կը հեռագրեն. — Քանի մը տարիէ ի վեր ծրագիրներ կը կազմուէին ջնջելու համար Վէսթֆալիոյ ծանր ճարտարարուեստի փոխադրութեան ահագին ծախքերը, Ռուրի շրջանէն դէպի Հոլլանտայի եզերքները՝ Տիւսէլտորֆէն մինչեւ Համպուրկ տեղափոխելով կարելի եղածին չափ շատ թիւով երկաթի եւ պողպատի գործարաններ։ Այդ շրջանին մէջ գետի միջոցաւ փոխադրութիւնը աւելի աժան է եւ աւելի դիւրին։

Այս խնդիրը դարձեալ օրակարգի վրայ դրուած է։ Երկու մեծ հաստատութիւններ՝ Քրուփն ու Ֆէնիքսը՝ իրենց գործարաններն ու ձուլարանները Էսսէնէն կը փոխադրեն աւելի յարմար վայրեր։ Քրուփ կը ծրագրէ իր գործարանները փոխադրել Ռայնհաուզէն՝ Հռենոսի վրայ, արդէն Էսսէնի մեծ գործարանները կը տեղափոխուին դէպի հիւսիս՝ Ռայն Հէրնէ Քանալ։

Ապագային գլխաւոր գործարանը պիտի կառուցուի Էսսէն-Պորպէքի մէջ, որ արդէն Քրուփի սեփականութեանց մաս կը կազմէ։

Ռուսական Ազգերու Դաշնակցութիւնը

Մոսկուայէն անթել հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Երեքշաբթի օր Քապուլի մէջ Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի միջեւ ապահովութեան դաշինք մը կնքուեցաւ։ «Ասիկա վերջին օղակն է այն շղթային, որ կը միացնէ Խորհրդային Ռուսիան, Թուրքիան, Պարսկաստանը եւ Աֆղանիստանը։ Աֆղանիստան Հնդկաստանի սահմանակից է, որով այս միութիւնը կը տկարացնէ Անգլիոյ դիրքը այդ շրջանին մէջ»։

Հայ միջնորդի մը գլխուն եկած փորձանքը

Խաղաղութեան հայ միջնորդ մը՝ Պ. Օննիկ Փիլիպոսեան, որ կը բնակի լա Պառ, առջի օր Սէն-Մէրի թաղի ոստիկանատունը եր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Առջի օր գրած էինք թէ չոլս օրուան համար խաղաղութիւն հաստատուած է Եգիպտոսի մէջ, չէզոք հայրենակիցներու միջամտութեամբ։

Եգիպտոսի վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ՝ այս ձեռնարկն ալ ձախողած է։ Այս առթիւ Աղեքսանդրիայէն կը գրեն Յուսաբերի (25 Նոյ.).

— Համերաշխական ձեռնարկը, որ խումբ մը չէզոքներու կողմէ սկսուած էր եւ որուն ընդառաջ գացած էր Հ. Յ. Դ. Տեղական Մարմինը, արդէն իսկ վիժեցաւ։

Չէզոքները Դաշնակցական պատուիրակներուն ներկայացուցած են հետեւեալ առաջարկները, Նոյ. 22ին, պահանջելով անոնց պատասխանը հետեւեալ օրը, Չորեքշաբթի.—

1.— Թեմական ժողովի վիճակաւո՛ր դադարեալ անդամները ի սէր գաղութին մէջ խաղաղութիւն հաստատելու՝ ինքնաբերաբար եւ ամբողջովին կը հրաժարին։

2.— Վեց նոր անդամներ, առաջարկուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ կ'աւելցուին Առժամեայ Յանձնախումբին վրայ, պայմանաւ որ չէզոք ազգայիններ ըլլան։

3.— Ընտրողական ժողովը կը բաղկանայ երեք բոլորովին չէզոք ազգայիններէ, երկու Դաշնակցականներէ, երկու Ռամկավարներէ եւ երկու Հնչակեաններէ։

Դաշնակցական պատուիրակները գրաւորապէս ներկայացուցած են իրենց պատասխանը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Խնդրելով առնելով չէզոք ազգայիններու բերած առաջարկը, հարկ կը համարինք յայտարարել հետեւեալը.

1.— Չէզոք ազգայիններու բերած առաջարկը իբր նպատակ ունի ոչ թէ Օրէնքն ու Սահմանադրութիւնը, այլ այսօրուան ստեղծուած փաստական կացութիւնը։

2.— Հոկտ. 29ի աքթը, որով խումբ մը ազգայիններ բռնի կերպով տիրացած են առաջնորդարանին, իրենց այս աքթը վաւերացնել տալով Թորգոմ Սրբազան Գուշակեանի կողմէ, վտանգաւոր նախընթաց կը ստեղծէ գաղութիս կեանքին մէջ՝ իրաւունք տալով իւրաքանչիւր խումբ մը քաղաքացիներու, այսահն վայրկեանին յարձակելու Առաջնորդարանին վրայ՝ եւ բռնութեամբ տիրանալու անոր։

3.— Այս վտանգաւոր նախընթացներու առաջն առնելու համար, մենք պատրաստ ենք մեծամեծ զիջումներու — ըլլայ թեմականի, ըլլայ քաղաքական ատեաններու թիւին նկատմամբ— պայմանով սակայն, որ ամէն խաղաղարար առաջարկ հիմ ունենայ Օրէնքն ու Սահմանադրութիւնը։»

Պլօքը իր կողմէ գրաւոր յայտարարութիւն մը տուած է, յայտնելով որ չէզոքներու առաջարկներէն 1 եւ 3րդ կէտերը ընդունելի են իրենց համար, իսկ 2րդ կէտը՝ ոչ։

2րդ կէտի մասին Պլօքը առաջարկած է որ Առժամեայ Յանձնախումբին վրայ աւելցուին ոչ թէ 6 հոգի (ինչպէս չէզոքները առաջարկած են), այլ 2 հոգի, ոչ-Դաշնակցականներ, Պ. Պ. Բարսեղ Օհանեան եւ Յ. Ազատեան։

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐԸ

Վերջին օրերս Փարիզի մէջ կնքուած Ֆրանքօ-իտալական գիտակցութիւնը եւ Թիրանայի երկրորդ իտալօ-ալպանական դաշնագիրը դարձեալ օրակարգի վրայ դրին իտալական խնդիրը։ *Մաթէնի* խմբագիրներէն Ժիւլ Սաուէրվայն Հռոմ այցելած ըլլալով, կը հրատարակէ իր տպաւորութիւնները Իտալիոյ քաղաքական ձգտումներուն մասին։ Կը քաղենք գլխաւոր կէտերը.—

Որո՞նք են Իտալիոյ քաղաքական ձգտումները։ Կան պզտիկներն ու մեծերը, յստակներն ու մութերը, խոստովանուածներն ու չխոստովանուածները։ Իտալացի հին պետական մարդ մը, որ տակաւին այսօր ալ խիստ բարձր դիրք մը կը գրաւէ եւ որ իր երկրին քաղաքականութիւնը վարած է, վերջերս կ'ըսէր.

— Չապէս երեք բան կ'ուզենք մենք. 1.— Մասնակցութիւն Թունիզի վարչութեան մէջ. 2.— Թունուզի իտալացիներուն ներկայ դրութեան ամրապնդումը. 3.— Սահմանագլուխի ճշդում մը Թունուզի հարաւակողմը, այն ձեւով որ մենք ալ կարենանք ծաւալիլ դէպի Աֆրիկէի կեդրոնը։

— Աֆրիկական ու Ալպանիան մեր պաշտպանողական Թումբերն են։ Անոնց անխոցելութիւնը մեզի համար կենսական ապահովութեան խնդիր մըն է։ Համաշխարհային պատերազմի սկիզբէն ի վեր, նոյն իսկ Աւստրիոյ դէմ պայքարելէ առաջ, չէ՞ որ մեր կառավարութիւնը գրաւել տուաւ Վալոնան։ Մտնելով այս պատերազմին մէջ, որ մեզի արժեց աւելի քան 600.000 մարդ, մեր էական նպատակն էր Ադրիականէն քշել Աւստրիա-Հունգարիան, եւ ահա այժմ Եուկօսլաւիա Ադրիականի մէջ կը սպառնայ մեզի՝ մեր աջակցութիւնով։ Մեզի համար Ալպանիան այն է, ինչ որ է Ջիպրալթարն Անգլիոյ եւ Հոլանտայ՝ ձեզի համար։ Անիկա շրջան մըն է, զոր պէտք է մեր հովանաւորութեան ենթարկենք, այնպէս կը դադրինք մեծ պետութիւն մը ըլլալէ։

Ձեմ ըսեր թէ այս պահանջները զանցառելի են, մասնաւորապէս երրորդը կը յայտնաբերէ գաղթային ծաւալումի ցանկութիւններ, զորս կ'արժէ մօտէն քննել։ Սակայն եթէ իրապէս միայն այս ըլլար Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ բաժնողը, ի՞նչպէս կարելի էր ըմբռնել պատճառները այն անհլութեան, որ անդրան բացայայտօրէն կ'արտայայտուի ֆրանսական քաղաքականութեան դէմ։ Ուրիշ խնդիր կայ.— Ադրիականի հարցը։

Երբ Ֆրանսա երեք շաբաթ առաջ Եուկօսլաւիոյ հետ ստորագրեց 18 ամիս առաջ ծրագրուած դաշնագիրը, անկեղծօրէն կը հաւատամ որ Իտալացիներու մեծամասնութիւնը խիստ մեծ յուզումի ենթարկուեցաւ։ Չէ՞ որ փաշիստ Իտալիոյ աչքին Եուկօսլաւիան կոչեց լաւագոյն Աւստրիա-Հունգարիոյ, խմբաւորումը տասը ցեղերու, որոնք Իտալիան ատելու համար միայն կը միանան իրարու հետ։ Չէ՞ որ Եուկօսլաւիոյ ամէնէն գործունեայ եւ յառաջադէմ մասը, ա՛յն որ Իտալիոյ սահմանակից է, բնակուած է Խրուաթներէ, որոնք Իտալացիներու ժառանգական թշնամիներն են եւ ահարկու զինուորներ, որոնք մինչեւ Մեծ Պատերազմի վերջին օրը եւ նախորդ պատերազմներու ընթացքին բուռն կերպով կռուած են Իտալիոյ դէմ։

Անկէ զատ, Եուկօսլաւիա դեռ չէ վաւերացուցած եւ վաւերացնելու միտք ալ չունի այն դաշնագիրը, զոր 1926ին Մուսոլինի ինք իր ձեռքով խմբագրեց Նէթթունոյի գիւղակին մէջ։ Ահա՛ ահա ծրագիրներ անուղղակի այս կասկածելի ժողովուրդին հետ է որ Ֆրանսա կը զինակցի՝ անոր հայթայթելով վերջ զէնքեր ու ռազմամթերք, որոնք գիտակցաբար կերպով ցամաք հանուեցան Սալօ, այսինքն Ֆիումէի դուռներուն առջեւ։

Շատ մը Իտալացիներու կարծիքով, Ֆրանսա Եուկօսլաւիոյ հետ կը զինակցի պարզապէս իտալական ծաւալապաշտութեան առջեւ փակելու համար Եւրոպայի այն միակ երկիրը, ուր անիկա կրնայ գերակշռութիւն ձեռք բերել.— Պալքաններու թերակղզին։

Քանի որ բառ փաշիստական թէզին, Եուկօսլաւիա տեսակ մը վերակենդանացած Աւստրիա-Հունգարիա է, չէ՞ որ անիկա աւելի ահարկու կը դառնայ շնորհիւ Ֆրանսայի աջակցութեան։ Դիտեցէ՞ք քարտէսը. Օթրանթոյի ջրանցքը, որ Ադրիականի նեղքին վրայ կը գտնուի, 60 քիլոմեթր երկայնք ունի։ Եթէ, ինչպէս կ'ենթադրեն Իտալացիները, Եուկօսլաւիա իր դաշնագրին շնորհիւ խիստ փառաւէր արկածախնդրութիւններու փարձուի, եթէ Եուկօսլաւիա ոտք դնէ Ալպանիոյ, Իտալիոյ առեւտրական եւ պատերազմական նաւատորմը կրնայ ամէն վայրկեան փակուիլ Ադրիականի մէջ։

Արտաքին նախորդութեան մէջ խնդի բառն.

Պէտք է քաջութիւն ունենալ նախ խոստովանելու թէ Եուկօսլաւները բուռն եւ ձախաւեր ցոյցերով վառ կը պահեն Իտալիոյ դրգռութիւնը, եւ յետոյ Իտալիոյ աշխարհագրական դիրքը ունեցող մեծ պետութիւն մը բացարձակապէս իրաւունք ունի թեւարկութեան ենթարկելու Ալպանիան։

Ոչ միայն 1921ի Դեսպանաժողովը, այլեւ նոյնինքն ֆրանս. կառավարութիւնը դիւանագիտական խօսակցութեանց ընթացքին ճանչցած են Իտալիոյ մասնաւոր շահագրգռութիւնը այդ շրջանին մէջ, միայն լրագրական վէճերը արգելք կ'ըլլան որ հաշտարար քաղաքականութիւն մը իր պտուղները տայ։

Երէկ Մուսոլինիի թերթին՝ Փոփոլօ տ'Իթալիայի մէջ կարդացի յօդուած մը, որուն հեղինակը թուելէ վերջ պատերազմէն ի վեր Իտալիոյ կրած բոլոր յուսախաբութիւնները, կ'եզրակացնէր այսպէս.

«Մենք չդինակցեցանք անոնց հետ որ Ֆրանսայի ժառանգական թշնամիներն են. զէնք չհայթայթեցինք անոնց որ բացէ ի բաց հակառակ են Ֆրանսայի, բարոյապէս չքաջալերեցինք զանոնք, ոչ ալ դաշնագիր մը շօշափելի ապահովութիւնը տուինք անոնց, իրաւունքը բոլորովին մեր կողմն է։ Այսօր փարձի շրջանը անցած է։ Ամէն ոք իր պատասխանատուութիւնները պիտի ստանձնէ։»

Ամփոփենք. Իտալիոյ դառնութիւնը աննախընթաց ատոք. ճանի մը հասած է, իր քէնը 1919ի Հաշտութեան ժողովին ատոր թէ Իտալացի պատուիրակներուն դէմ, իր ցաւը՝ որ յարմար առիթին գաղթային տաւելութիւններ չէ պահանջած, իր յուսախաբութիւնները Փոքր-Ասիոյ եւ Հապէշիստանի մասին, իր դիւանագիտական քանի՛ քանի արկածալի փորձերուն ձախողութիւնը, վերջին ութ տարիներու բոլոր յուսախաբութիւնները՝ օրինաւոր կամ ոչ, իրենց գերագոյն ատրճանին հասան ա՛յն օրը, ուր բոլոր թերթերը նոյն արդարախօսէն դրդուած եկան բանիլ իտալական ժողովուրդին թէ՝ Եուկօսլաւիա որ Ադր. ական մէջ Իտալիոյ կը սպառնայ, այսուհետեւ Ֆրանսայի զինակիցն է։

Դիկտատորը առաջ պատասխանեց Ալպանիոյ հետ կնքելով Թիրանայի դաշնագիրը, որ թէեւ պարզապէս կը նուիրագործէ գոյութիւն ունեցող իրական վիճակ մը, բայց որ կոչուած է Ալպանիոյ եւ Եուկօսլաւիոյ միջեւ սահմանագլխի մը եւ է միջադէպի տալ խիստ վտանգաւոր հանգամանք։ Իրերը անշուշտ նոյն ձեւով պիտի ընթանային ինչ կառավարութիւն ալ որ գտնուէր Իտալիոյ մէջ, սակայն պէտք է հաստատել թէ ինչո՛ւ Փաշիստի պատճառաւ այժմ զգացումները գրգռուած եւ իրենց գագաթնակէտին են հասած, իրականին մէջ միակ նպատակ ունենալով Ֆրանսան։

ՄԵՂՄԱՑՈՒՄ...

«Յառաջ»ի Նոյեմբեր 28ի խմբագրականը կը սկսի այսպէս.—

«Հայաստանէն հասած վերջին լուրերու համաձայն ձերբակալութեանց թափը մեղմացած է, համեմատելով առաջին օրերու հետ»։

Զարմացայ այդ տողերը կարդալով գերազանցօրէն քաղաքական թերթի մը խմբագրականին մէջ։

Ընչուշտ պարկեշտ խմբագիրներու յատուկ է միայն՝ անողոք խստութեամբ խարազանել գէշն ու անարդարը, եւ վեր հանել ու գնահատել դրական երեւոյթները։ Ցաճախ առիթն ունեցած ենք «Յառաջ»ի պարկեշտ քաղաքականութեան ապացոյցները տեսնելու։ Ի հարկէ քաղաքական լրագրութեան մէջ այնքան հազուագիւտ առաքինութեան մտահոգութեամբ է որ «Յառաջ» փութացած է յայտնել թէ, ձերբակալութիւնները առաջուան զանգուածային թափով չեն շարունակուիր։

Բայց միթէ՞ հազար խուզարկութիւններու, ձերբակալութիւններու, բանտարկութիւններու եւ աքսորներու վրայ-երկրորդ ու երրորդ հազար բանտարկութիւններն ու աքսորներ չաւելցնելը եւ ժողովուրդը առժամապէս հանգիստ ձգելը քաղաք հալածանքներու մեղմացո՞ւմ է։ Երբ գիտենք մանաւանդ որ բանտարկեալները կը մնան արգելափակուած, իսկ աքսորեալները աքսորի ճամբուն վրայ, կամ հեռաւոր Հիւսիսի մէկ խուլ անկիւնը նետուած։ Երբ գիտենք, մանաւանդ թէ, գիշատիչութիւնը խոտիւ կը շարունակուի, իսկ այդպիսի գործողութեան մը անհրաժեշտ մասերն են, խուզարկութիւնը, ծեծը, տուգանքը եւ բանտարկութիւնը։

Մեղմացում կ'ըլլար միայն այն ժամանակ, երբ Հայաստանի կառավարութիւնը այս զանգուածային անմիտ հալածանքներէն յետոյ, աւելորդ անգամ մը նոր համոզուէր թէ ամբիշխանութիւն է գաւառգրութիւն փնտռել Հայաստանի մէջ եւ նիրքին Ռուսաստանի խմորումները փոխադրել Հայաստան, ու պարզ հեռագրական կարգադրութեամբ մը ստորակ կամակատարի հոգեբանութեամբ հազարաւոր բնակիչներ ու օրինապահ քաղաքացիներ մոխիրի վրայ նստեցնել։ Չէ՞ որ Հայաստան ունի իր առանձնայատուկ պայմանները եւ այդ իսկ պատճառով եւ միայն այդ պատճառով չի կրնար մտահոգութիւններ պատճառել կամ երբ ձերբակալութիւններէն անմիջապէս յետոյ պարզէր խնդիրը եւ նոյնպէս զանգուածօրէն ազատ արձակէր բոլորը, պահելով իր տրամադրութեան տակ իրապէս յանցաւորներ, եթէ կան, գաղրեցնէր խստութիւններն ու հալածանքները, թոյլ տալով որ ամէն մարդ գոնէ խաղաղ ապրի իր տան անկիւնը, երբ զրկուած է ազատ քաղաքացիի իր իրաւունքներէն ու արժանապատուութենէն։

Եթէ ձերբակալութիւններու առաջուան թափով չեն շարունակուիր, պատճառը այն է որ այլեւս ձերբակալելիք մարդ մնացած չէ։ Եւ իրապէս, որքա՞ն ձերբակալուած են հազար մարդ, որոնք անգամ չեն պոլշեւիկեան կուսակցութեան եւ տարբեր ձեւով կը հասկնան աշխարհի չարն ու բարին։ Այդ կը նշանակէ Հայաստանը ամայացնել մտածող եւ կենսունակ տարրերէն եւ մէջտեղը ձգել միապաղաղ գորշ զանգուած մը, բառ կամս կաղապարելու համար զայն։

կան պոլշեւիկներ ու անոնց քաղաքականութիւնը լաւ չճանչցող մարդիկ, որոնք բարեշրջում կը յուսան ապագայի համար, երբ կը նկատեն թէ այժմ ամբողջ Հայաստանի մէջ չկան հազարաւոր ու հարիւր հազարաւոր գնդակահարութիւններ, որով պոլշեւիկները աշխարհ սասանեցուցին իրենց ազգային համայնավարութեան շրջանին, կամ Հայաստանի մէջ այլեւս չկան կալուածատէրեր եւ զանգուածային ջարդեր։

Բայց ով որ լաւ կը ճանչնայ պոլշեւիկեան վարչաձեւը, գիտէ թէ՝ խորհրդային վարիչները հուրով ու սուրով սրբելէ յետոյ իրենց քաղաքական հակառակորդները, սպաննելէ յետոյ իրենց մականին տակ կքած բազմաթիւ ու բազմալեզու ժողովուրդներու ընտրանին, ստեղծեցին օրհասական զանգուածներ։ Արդ, եթէ տարիներու ընթացքին կը գտնուին մարդիկ, որոնք կ'ուզեն փոխանակ սողալու, ոտքի կանգնիլ քալելու համար, խստութիւններն ու հալածանքները կը վերսկսին, իսկ երբ գտնուին մարդիկ, խմբակցութիւններ կամ փոքր ազգեր որոնք փորձութիւն ունենան կարեւորելու պոլշեւիկեան իշխանութեան դէմ, այն ժամանակ կը վերսկսին հին սարսափները նոյնքան անողոք ու անխիղճ վճռականութեամբ ու դարձեալ անհամար ձերբակալութիւններ կը լեցնեն բանտերը ու հարիւրներով ու հազարներով գնդակահարութիւններ կը սարսռացնեն ամբողջ աշխարհը։

Օրինա՞կ կ'ուզէք. ահա՛ վրացական խորհրդային դեսպանի սպանութեան պարագան կամ միապետականներու վերագրուած ահաբեկումը։ Ընդհանուր տրուեցաւ եւ հոկայ հալածանքներ ծայր տուին Ռուսաստանի մէկ ծայրէն միւսը եւ բազմաթիւ գնդակահարութիւններ՝ վրդովելով քաղաքակիրթ մարդկութիւնը։ Աւելի լաւ օրինակ գիտենք բոլորս, որոնց երիտասարդութիւնն ու մտաւորականութեան ընտրանին 5—10.000 հոգի,— ո՞վ կրնայ ճշդել թիւը— խեղդուեցաւ արեան ծովերուն մէջ, երբ շատեր պոլշեւիզմի բարեշրջման մասին կը խօսէին։

Պոլշեւիզմի համար անծանօթ է մեղմ քաղաքականութիւնը։ Ան հուրով ու սուրով եկած է իշխանութեան գլուխ եւ զայն կը պահէ նոյն միջոցներով։ Իսկ մենք գիտենք որ ոեւէ բռնակալ իշխանութ ին վերջ մը ունի— ո՞ր բռնակալութիւնն է յաւիտենական եղած— մինչեւ որ ինքն ալ կործանի հուրով ու սուրով։

Իսկ մինչեւ այդ՝ չսպասենք ոեւէ մեղմացում անոնց քաղաքականութեան մէջ։

Վ. Ք.

ԸՆՈՂԸ ԿԸ ԳՏՆԷ

Ջուրյուրը Սուրիոյ մէջ խմբագրին տակ Ս ՍԱԹ կը գրէ թէ, սուրիական կառավարութիւնը, ֆրանսական մարզպանին հրահանգով, արգիլած է երկրէն մեկնումը այն թուրքերուն, որոնք թրքական հպատակութիւնը նախընտրած էին Երկրին մէջ դեռ ի զօրու է այն արգելքը, որով վերոյիշեալ թուրքերը չեն կրնար իրենց ինչքերն ու կալուածները ծախել։ Այս առթիւ կառավարուած բոլոր գիմումները անհետեւանք մնացած են։ Այս կացութենէն օգտուելով, կարգ մը ճարպիկ անձեր կը յաջողին կերպով մը համոզել թուրքերը եւ անոնց կալուածներուն արժանալ արժէքին կէսը կամ աւելի նուազ գին վճարելով։

Դարձեալ յիշեալ թերթին հաղորդածին կը տեղեկացնեն թէ, ձերբակալուած ու բանտարկուած են այն թուրքերը, որոնք նախապէս թուրքիա եկած, եւ վերջերս հոն գացած էին, իրենց առկախ մնացած գործերը կարգադրելու համար։

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ

Ֆրանսացի բարեկամ մը անցեալ օր զարմանքով գիտել կուտար թէ ինչո՞ւ Փարիզի մէջ Հայ Ուսանողական Տուն մը չկայ։ «Մինչ, կ'ըսէր, Ծայրագոյն Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա ֆրանսասէր գրեթէ բոլոր ազգերը քիչ ժամանակուան մէջ ունեցան իրենց ուսանողական տուները՝ կառավարութեան տրամադրած հողերուն վրայ, դո՛ւք, Հայերդ, որ երկար տարիներէ ի վեր Փարիզը մտաւորական ուխտատեղի մը կը նկատէք՝ եւ վերջին տարիներս ալ գաղթային կեդրոն մը ըրած էք զայն, ինչո՞ւ չէք փորձած ուսանողական երդիք մը կառուցանելու, օջախ մը հիմնելու, որ նաեւ կեդրոնը ըլլար ձեր զուտ մտաւորական շարժումներուն ու ժամադրավայրը՝ ձեր մտաւորական դասուն...։ Իրաւունք չունիք նիւթական եւ այլ առարկութիւններ ընելու, քանի ձեր մեծահարուստները չեն դադրած կարեւոր նուիրատուութիւններ ու կտակներ ընելէ ազգօգուտ հաստատութեանց, մինչ որ նման հիմնարկութիւն մը կարելի է դիւրաւ ինքնաբաւ դարձնել...»

Ֆրանսացի բարեկամիս այս գաղափարը անցած է բոլոր հայ ուսանողներու միտքէն ալ։ Արդարեւ կա՞յ հայ ուսանող մը, որ այս վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին երազած չըլլայ մայրենի յարկ մը ունենալ, հոգ չէ թէ ինչ ձեւով, այս լոյսի ոստանին մէջ։ Քանի, քանի հաւաքական ու մենակեցական ճիգեր արուեցան կամ գիտութեան, մարզերուն մէջ ամլութեան դատապարտուած են՝ լոկ նիւթական կապի մը ու հետեւաբար հական մըիջ տարրի մը չգոյութեան պատճառաւ։

Մեր գիտակից երիտասարդութիւնը Հայ Ուսանողական Տան մակդիրին տակ ոչ միայն ուսանողական հասարակ պանդոկ-ճաշարան մը, այլ նաեւ հայ մտքի ցրուած ուժերու հաւաքավայր մը պիտի սիրէր տեսնել... վաղուան վառարանը ռուսհիկ մշակոյթի։ Բայց նախ քան այսպիսի ծրագրի մը իրականացման մասին խանդավառ ենթադրութիւններ ընելու, կ'արժէ քննել թէ ի՛նչ է «Ուսանողներու Տուն» մը, ի՛նչ է իր դերը եւ որո՛նք են անոր իրականացման նիւթական պայմանները։

Ան հասարակ «Ուսանողներու Տուն» մը բարերարներու նուիրատուութեամբ կամ կառավարական մասնաւոր վարկով եղած հիմնարկութիւն մըն է, նպատակ ունի օտար համալսարանական կեդրոնի մը մէջ համեմատաբար նպաստաւոր պայմաններով առողջապահիկ բնակութիւն, մաքուր սնունդ ու աշխատանքի յարմար միջավայր մը ապահովել ազգակից ուսանողներու։ Նոյն իսկ մայր երկիրներու մէջ կան նման հաստատութիւններ, կառավարական նախաձեռնութեամբ, գաւառացի կամ ուժամ կեդրոններէ հեռու բնակող ուսանողներու համար։ Վերջերս Փարիզի մէկ ծայրամասին մէջ կառուցուեցաւ Cité universitaireը որ իր ճարտարապետական ամբողջութեամբ ու ներքին կազմակերպութեամբ կրնայ իբր նախատիպար ծառայել այս կարգի ձեռնարկներու։ Տակաւին չենք թուեր Փարիզի անմիջական շրջակաները բարձրացած այլ ազգի «Ուս. Տուն»երը որոնք պէտք է շահագրգռեն մեզ իրենց օտար հանգամանքով։ Դրեթէ առանց բացառութեան ասոնց բոլորին ալ ծրագիր նպատակն է՝

ա) Մաշչելի վարձքի մը փոխարէն սենեակ մը տրամադրել իւրաքանչիւր ուսանողի, անհրաժեշտ պարզ կարասիներով, բայց կանոնաւոր, մաքուր եւ կոկիկ։

բ) Առանց պարտաւորիչ ըլլալու, նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք մատակարարել, բայց սննդարար ու մանաւանդ դուրսի ճաշարաններէն անհամեմատ նուազ գնով։

գ.) Ունենալ Ընթերցարան, Մատենադարան մը եւ աշխատութեան սրահներ, կարելի եղածին չափ համախմբելով հոն մասնագիտութեան հետեւող ուսանողները, աշխատութեան ոգին լաւ պահելու ու նիւթական փոխադարձ դիւրութիւններ պահովելու համար։

դ.) Մտերիմ երեկոյթներ կազմակերպել երկսեռ ուսանողներու միջեւ, ուսանողական միօրինակ կեանքի դէմ պայքարելու ու կարելի եղածին չափով վտանգաւոր ազդեցութիւններէ զերծ կացուցանելու համար, առանց որ եւէ ձգտում կամ ճնշման անօրէնութեան կողմէ։

ե.) Առողջապահական, ֆիզիկական ու մարմնամարզական դիւրութիւններ ընծայել ուսանողներուն, ինչպէս՝ լողարաններ, մարզադաշտ, մարզարանելն., առաւելութիւններ որոնք մէկ գրեթէ բոլորովին զրկուած համեստ պիւտճէի տէր ուսանող մը, պարզապէս իր մեկուսացման պատճառով եւ հարկադրուած՝ գոհանալու երբեմն կարգի պանդոկի մը խուցի կեղտոտ խցիկով ու ամեն ճաշարաններու գարշելի պատրաստութիւններով, վայրկեան մը իսկ խորհիլ անգամ գործնելու սիրոտ եւ այլ երանութեանց մասին։

Ընկերային յառաջդիմութեան ու մեքենայի ներկայ ոգւոյն մէջ աւելի զգալի դարձած է ուսանողին կենցաղը կանոնաւորելու պահանջը։ Վերջապէս այլեւս պոռնկները... Ներկայիս ուսանողը փոքր մըն է որ քիչ ժամանակի մէջ շատ բան ունի իւրացնելիք։ Տանք իրեն դիւրութիւններ, որ գիտքը դիւրաւ պիտի քաղէր, խնայեցէք իրենց ժամանակը աւելորդ մախումները առողջ չնչին հոգերով, գիտցէք կոկ մակերպել իր ժամերը, հաւ խմբեցէք ճիգերը ու ջանացէք երեւան հանել մեկուսացած տարրերը, յաւագոյն օգտագործելու համար զանոնք։

Իսկ ի՞նչ պէտք ենք խորհիլ մենք մեր սակաւաթիւ ուսանողութեան մասին որ օտար երկիրներու տակ նիւթական անհամար խոչընդոտներէ զատ սփիւռուած է նաեւ ժարանգ այլասերման վտանգին դէմ։ Զա՞րմեր ճիգ մը ընել — թէ մըն ալ գոհութիւն — ուղղութեամբ հիմը դնելու մար փարիզահայ ուսանողական բոյնի մը, որ հակառակ իր գաղափարական արտաքինին շատ ալ գործնական ու գրեթէ անտեսական ձեռնարկ մըն է իր այդ հանգամանքովն իսկ որ մանի գործունեայ գաղափարի մշակութեան։

Գիտենք թէ սուն գաղափարին խանդավառներ չեն պակսիր, նոյն ուսանողական շրջանակներէ զուրս։ Բայց կը կարծենք թէ պաշտօնական բարեմարմիններէ աւելի, փարիզի Հայ Ուսանողական Միութիւնն է որ իրաւասութիւնը ունի այս նպատակով ամէն նախաձեռնութիւն ստանձնելու աւելի լայն գործունէութեան մարզ իր ծրագրին անդամներուն քան իրականացումը իրենց թերեւս շատերուն գեղեցիկ բաղձին՝ Փարիզի Հայ Ուսանողներու Տան։ Միութեան գործի Տիկնանց Միութեան գործը բանքն ալ չի պակսիր։

Նկատելի կարեւոր պարագայ մըն ալ այն է որ պաշտօնական անհրաժեշտ գիմումներ քաղաքապետութեան մօտ, բաւական են գիւրութեամբ ձրի հող ստանալու համար։ Կը մնայ բեմը գտնել շէնքին կառուցման անհրաժեշտ դրամագլուխը։

Այս մասին կը գտնուին տակաւին ենթադրութիւններ նելէ, հոգ պիտի կայանայ ուսանողական Միութեան գործը բոլոր գերը, եթէ առկային

ՖՈՄԵՐ

ԼԵԶՈՒ ԵՒ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

«Ինտուզրիալիզացիայի ռացիոնալիզացիան եւ առալիզացիայի ֆինիզացիան իրենց իդէոլոգիական սկրտուրբացիայի գնայում...»

Ըուր.թախտաբար» Թոքելոնեան այս նախադասութեան մէջ, կայ *իրենց* բառը որ կը մատնէ թէ՝ հեղինակը դեռ Հայ է...:

Եթէ չափազանցուած կը գտնէք, կրնաք նոյն իսկ ձեր անձին փորձովը ստուգել. երգ բառով խօսք մը արտասանեցէք, որուն երկուքը Թուրքերէն, մէկ ու կէսը Ֆրանսերէն, մնացեալը միայն հայերէն բառեր պիտի ըլլան, որոնց իմաստին վրայ շատ ալ վստահ չէք: Այս մասին գրաւոր անգամ չեմ մտներ. այնքա՛ն համոզուած եմ:

Ու նաեւ, պահ մը մտաբերեցէք Թուրքիոյ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Ռուսաստանի, Յունաստանի եւ Հնդկաստանի Հայոց լեզուները, քիչ մը մտածեցէք եւ դուք ալ, ինծի հետ պիտի ընդունիք թէ՝ *խօսուած հայերէնը՝ Հայն իսկ է*։

Այս մասին ալ, այնքա՛ն վստահ եմ, որ երբ հանդիպիմ անծանօթ հայու մը, կ'ըսեմ անոր.

— Խօսէ՛ քուրիկամ, որ ըսեմ թէ՝ ի՞նչ տեսակ մարդ ես։

Ու դժուար թէ խաբուիմ:

Որովհետեւ գիտեմ թէ՝ մեր խեղճ լեզուն որ մեզի հետ մէկտեղ կը տանջուի, կը Թափառի, ջարդ ու փշուր կ'ըլլայ եւ հակառակ ինքզինքը ժողվելու փորձեր մը ըրած՝ նոր փոքրութեան կ'ենթարկուի, ամէն աստղի տակ մեզի հետ մէկտեղ կը ծպէ իր լուսաւորմը, ինչ որ պիտի ուղէինք պահել մասունքի պէս, եւ ամէն հողի վրայ՝ մեզի հետ մէկտեղ կ'առնէ ինչ որ նետուելիք է, կամ նետուած արդէն.

Նկատեցէք նաեւ թէ՝ ամէն մէկ Հայ, իբր վարպետ քուչախալ՝ օտար աղբամոցը կը քրքրէ բառ իր խառնուածքին...:

Բառեր եւ ոճեր կան որ Թեթեւամիտին, կնամոլին, պարծենկոտին, միամիտին եւ անմիտին յատուկ են:

Հաճոյասէրը, խաղամոլը, բարին, բարկացոտը, ագէտը, մտաւորականը, յուրջն ու ինքնահաւանը, նաեւ աղքատը, միջակն ու հարուստը ունին իրենց նախասիրած բառերն ու ոճերը եւ աւելի՛ չեն փախցներ երկու բառ այերէնի մէջ գանոնք Թխմելու:

Ու քալորը՝ մասամբ Հայուն մտքին կը պարտադրին սա անհեթեթ ոճերը:

«Լեզո՞ւն է որ մեզ կ'աղճատէ, թէ մենք ենք որ զայն կ'աղճատենք»։

ԽՈՐՏԱՅ

կարդացէք եւ Տարածեցէք

ՅԱՌԱՋ-Ը

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ 19 6—1927ԻՆ

Թիֆլիսի Զարիա Վոստոկա» Թերթը (28 Հոկտ.) կը հրատարակէ Անդրկովկասեան արտածումներու վիճակագրութիւնը Այդ արտածումները կը վերաբերին մասնաւորապէս նաւթի, մանկանէզի եւ փայտի արտադրութիւններուն։ Արտածումները, ընդհ. գումարով, կը հասնին 78,903,000 րուբլիի.

	Րուբլի
Նաւթը՝	58.486.000
Մանկանէզ՝	12.101.800
Հողագործ. արտադր.ներ	8.314.600

Հինգ տարուան արտածումներուն բաղդատութիւնը ցոյց կուտայ, որ, 1926 1927ի արտածումներուն մէջ, նաւթին արտադրութիւնը հարիւրին 6.5 համեմատութեամբ շատցած է, մինչդեռ 1926—1927ի հողագործական արտադրութիւնները աւելի քիչ են քան նախընթաց տարուան թիւը։ Ամէնէն աւելի բուրդի եւ մետաքսի արտադրութիւնն է, որ նուազած է. Այսպէս,

	1925—1926	1926—1927
Մետաքս՝	3,248,400 րբլ.	1.334.500
Բուրդ՝	367.900 »	—
Գումար՝	3,616.300 »	1.334.500

Փայտի արտածումներն ալ զգալի նուազում մը կրած են։ Վրաստանի մէջ գրեթէ այլ եւս կազմի մնացած չէ։ Այսպէս Վրաստան շուտով պիտի մասնուի անտառային տագնապի։

Նաւթի արտածման տեսակէտէն, յեղափոխութենէն առաջ, մրցանիշը շահած էր 1894 տարին, որ տուած էր 1,837,000 թոնօ նաւթ։ Իսկ 1926-1927ին, առանց հաշուելու Պարսկաստան արտածուած քանակը, արտածուած է 2,083.000 թոնօ, որուն 2)3ը անցած է Պաթումէն։

Նաւթի արտածումը դէպի Անգլիա քիչ աւելի է քան նախորդ տարուանը։ Ֆրանսա ղրկուած արտածումները, հարիւրին 115, խոշոր չափով աւելցած են։ Գերմանիա եւ Կեդր. Եւրոպա ղրկուած արտածումները աւելցած են հարիւրին 45, Իտալիա՝ հարիւրին 25 համեմատութեամբ։

ՀԱՅԵՆԻՔ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՕՆՏ ՏԸ ՇԵՐԻԻ, 27 Նոյեմբեր — Երկուշաբթի գիշեր, Ֆաւքեան Հոս եւս ներկայացուց «Նամուսը» եւ Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածներ»էն արար մը, նաեւ շարք մը արտասանութիւններ։

Նոյն օրը հոս էր նաեւ Պալաքեան եպսկ. որ հոգեհանգիստ կատարեց գործարանատէր Ալէքպրամ-ի համար։ Մարդն վարչութեան հրաւէրով ներկայ էին գործարանատէր Տէր եւ Տիկին Լաֆէնը որոնք 100 ֆրանք նուիրեցին եկեղեցիին

Թատերական ներկայացման շատ բազմութիւն չի գար։ Ցաւալի է ըսել որ մեր հայրենակիցները, սրճարաններու անկիւններն շռայլօրէն կը ծախսեն, իսկ հայկական ազգային ներկայացումներու կը փակեն իրենց քսակները։

** Ստիպուած ենք հարցնել թէ մարդն վարչութիւնը ինչու մէկ տարուան նիստական ու բարոյական հաշիւը չի տար քանի որ ժողովուրդի ձայնով ընտրուած, եւ մէկ տարուան համար։ Այս վարչութիւնը կը բաղկանար հինգ անձերէ։ Վարչութիւնը ինքնագլուխ երկու հոգի առած է. ինդիրը այն է որ մանկապարտէզի ծախքն անգամ չեն կրնար ստանձնել։

Ընդհակառակ կիրակի օր մարդն վարչութեան հրաւէրով տեղի ունեցաւ ծնողական ժողով մը դպրոցին համար։ Առաջարկուեցաւ որպէսզի ծնողները 300 ֆրանքի ամսաթոշակ մը յատկացնեն ուսուցիչին։ Պէտք է ըսել որ բարեպաշտ ուխտի չի պակսիր ծնողներու մօտ, բայց մարդն վարչութեան մէկ-երկու անդամներն են որ թոյն կը գանեն ժողովուրդին մէջ, եւ իրենց քննախնդրական գգացումներուն կը զոհեն հանրային շահը։ Արդէք այն ծնողներու կաթին, քանի որ այդ պիսիններուն գոհ կ'երթան։

Թղթակից

ՄԵՐ ՀՈԳԵՐԸ

ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱ. — Կաթող. պատրիարքը վերջերս մեր քաղաքն ալ այցելեց։ Պալաքեան եպիսկ. եղած պահանջներուն վրայ յայտարարեց

«Ձեր բոլորի ներկայութեամբ կը խոստանամ որ 8 օրէն վերջ ձեր պահանջներուն գոհացում պիտի տամ՝ ղրկելով ձեզի քահանայ մը»։ Այս առթիւ բողոքներ եղան թէ մեր ժողովուրդը բաժնուած է երեք մասի.— Ա. լուսաւորչական, Բ. «Բուհճի», Գ. կաթոլիկ։ «Բուհճին», որ ունի յատուկ քարոզիչը (Գ. Փափազեան) վարակած է մեր ազգակիցները, ամբողջ օրը ինքզինք տրամադրած է մարդ որսալու։ Այդ գործի մասին այն չափ ծայրայեղութեան հասած է որ ամբողջ ժողովուրդը բողոք բարձրացուց։ Կաթող պատրիարքը խոստացաւ տեսակցիլ քարոզիչին հետ։ Գալով քահանային, ամիսը անցած է եւ եկող գացող չկայ։ Լիոնի Ազգ. Առաջնորդական Մրութիւնն ալ չուզեր ղրկել, իրեն յատուկ հաշիւներով։ Իսկ նոր սեւուգիը կ'օտարանայ, որո՞ւ հոգ։

Ա. Տ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՒԱՆՔԱՐԷՆ ՏԵՍՆԵԼ Կ'ՈՒԶԵՄ.— Առջի օր, գեղագործ մը ներկայացաւ Թարհրդարան եւ բարապանի մը յայտնեց.

Փուանքարէն տեսնել կ'ուզեմ։ Բարապանը ուզեց ճամբել զայն։

— Կարեւոր տեսակցութիւն մը ունիմ, շուտով քովը առաջնորդեցէք զիս։

Հարկ եղաւ վարպետութեան մը դիմել, լռեցնելու համար խենթը։

— Գացէք ըսէք, նախարարութիւնը, ուր կը գտնուի։ Նստեցէք այս ինքնաշարժը եւ գացէք տեսնել։

Խենթը նստաւ ինքնաշարժ։ Քիչ վերջ ինքնաշարժը կը կենար յիմարանոցի մը առջեւ։ Ներս։

ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ ՇՆՉԱՀԵՂՁ ԵՂԱՆ.— Սէն-Տընիի մէջ, տիկին Փէրիւֆէլ օրօրոցին մէջ քնացուց իր երկուորեակ նորածինները։ Օրօրոցին մօտ անկողին մտաւ նաեւ իր փոքրիկ աղջնակը։ Բոլորը քնացան։ Գիշերը, քունի մէջ, աղջնակը վրայէն կը նետէ իր վերմակը, որ կ'իյնայ օրօրոցին վրայ եւ կը ծածկէ երկուորեակները։ Առտուն մայրը տեսաւ որ երախաները շնչահեղձ եղած էին։

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Ամերիկայի մէկ նահանգին մէջ, վաճառական մը, Տէյթըն, մերժած էր խափշիկ կուտսի ծառայութիւնը։ Խափշիկը անոր դիմաց ինդիր էր, որ առտու մը զարկաւ սպաննեց Տէյթընը եւ դիակը ձգեց ճամբուն վրայ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կուտսը, որ բանտարկուեցաւ Ուիթմօրէկի բանտին մէջ, որուն տնօրէնն է կին մը։ Ժողովուրդը, սակայն, դժգոհ այդ արդարութենէն, 150 ինքնաշարժներով հաւաքուեցաւ բանտին առջեւ։ Բոլորն ալ զինուած էին, այնպէս որ կարելի չեղաւ արգիլել, երբ սղոցներով կտրեցին երկաթաձողերը, դուրս հանեցին բանտարկեալը, վիզէն անցուցին երկաթէ շղթայ մը, յետոյ լեռ տարին։ Թարկուծեցին մինչեւ որ խափշիկը զգայազիրկ ինկաւ։ Յետոյ քարիւղ լեցուցին եւ մոխիր դարձուցին դժբախտ խափշիկը։

ՆՈՐԱՆՈՒՆ ՄԸ ԵՒ 40,000 ՖՐԱՆՔ — Ջաղացպանի մը աշկերտը Սէն-Մէարէն իր գործատէրին կ'երթար, երբ ճամբուն եզերքէն լսեց երախայի մը ճիչը։ Ուշադրութիւն ըրաւ, որ ձայնը կուգար սակառի մը մէջէն։ Բացաւ սակառը, որ լաւ պաշտպանուած էր։ Սակառը լաթերու մէջ փաթթուած էր նորածին մը։

Բռաւ եւ տարաւ իր տունը։ Մեծ եղաւ իր զարմանքը, երբ լաթերուն մէջ գտաւ նաեւ 40 հազար ֆր. եւ նամակ մը, որ կ'ը-

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Ներքին գաւառներէն Թղթակցութիւններ կը ստանանք որոնք քանի մը շաբաթ առաջուան դէպքեր կը պատմեն։ Այսպէս, Թղթակից մը Նոյ. 12ի անցուդարձը կը նկարագրէ Նոյեմ. 29ին (մեզի հասած՝ 30ին). ուրիշ մը՝ երկու շաբաթ առաջուան հանդէս մը։

Կը յայտարարենք թէ միայն օրը օրին գրուած Թղթակցութիւնները նկատի պիտի առնենք։

Շուտով կը հրատարակենք նաեւ ուղեցոյց մը, մեր Թղթակիցներուն եւ առ հասարակ բոլոր անոնց որ կ'ուզեն գրել Յառաջի։

Խմբագրութիւն

սէր «Ով որ մանուկը առնէ եւ մեծցնէ, պիտի վարձատրուի»։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ.— Ամերիկացի գազտնի ոստիկան մը, Հաքնէյ, շատ կը պարծենար իբրեւ ախոյեան որսորդութեան և փորձ նշանառու ձամբորդ մը, Պլուքէր, աւելի պարծենկոտ փորթաւ Գրաւի մտան։ Կարգով պիտի փորձէին գնդակով մէջտեղէն կտրել վեց սիկարէթ, որ պիտի դրուէր շրթներուն մէջ։ Հաքնէյ կարգով մէջտեղէն կտրեց այն վեց սիկարէթները, զորս ծխելու ձեւով բերանն էր առած Պրուքէրը. կարգը եկաւ Պրուքէրի, և այս անգամ Հաքնէյ սկսաւ ծխել, իսկ Պրուքէր կրակեց։ Երեք սիկարէթ կրցաւ կտրել մէջտեղէն, չորրորդ գնդակը, սակայն, կտրեց Հաքնէյի... քիթը։ Հաքնէյ, որուն քիթը թռեր էր և երեսն ու բերանը արիւնի մէջ թաթխուած էին, ուրախութենէն ցատկեց և սկսաւ պոռալ.

— Յաղթութի՛ւն, ախոյեանը ես եմ։

ԻՆՉ ԿԱՄՔ. — Սթրազպուրկի հիւանդանոցին մէջ վեց տարեկան Ռընէ գիշեր ատեն ելաւ անկողինէն եւ մտաւ վառարանին։ Կրակ առաւ շապիկը եւ փոքրիկ տղան ծանր այրուածներ ստացաւ։ Սակայն վախնալով որ յանդիմանութիւն կը լսէ, ձայն ձուն չհանեց եւ գնաց պառկիլ։

Քիչ յետոյ գիշերահսկիչը անցաւ եւ լսեց խուլ հեծկլտուք մը. մէկը կը խեղդէր իր ցաւին աղաղակները։ Մօտիկ ըրաւ եւ գտաւ փոքրիկ տղան, որ հակառակ իր ստացած ծանր վէրքերուն, կը դիմադրէր ցաւին, կը զսպէր իր անդիմադրելի ճիչերը։

Գիշերահսկիչը քննեց վէրքերը, ամբողջ մարմինը այրած էր։ Անմիջապէս կանչեց բժիշկը։ Օգուտ չըրաւ։ Առաւօտուն մեռաւ դժբախտ տղան։

ՊԱՐՏՔ ՍՈՒՆԻ՛Ս

«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 127

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՎՀԷՏՐԱՆԷՆ

ԴՐՈՒԺԷՆ ՓՐՒԽԻՈՏՍ

Հիւանդ ըլլալու է, գոչեց կայսրը։

— Անշուշտ, մանաւանդ ատէն կը հաւատամ անոր համար Լոնտոնէն Հիմացայ ինքը, ակ ինծի ... ցեր էր, երբ գիտ ... թէ ... կը գտնուէի, թէ իմ ... համար ամէն ինչ ... էր.

— Կարելի չէ.

— Այո՛, Արդ. ... ... կատարեալ մը ... ... անոր ... ... եւ ... ... էր ... ...

— Շատ ճիշտ է, ըսաւ բժշկապետ Փորսոֆ եւ հաւանական է ... եւ «Կարմիր կոյսը»,

այս պահուս, քերման բերդի մը մէջ բանտարկուած ըլլալու են։

— Այդ մէկը չեմ գիտեր, բայց շատ չանցած պիտի գիտնամ։

— Իրա՛ւ, ըսաւ Ընուշքա, որքա՛ն ծրախտապարտ պիտի ըլլամ ձեզի։

Խոստովանութիւն մը ըրի շնորհակալութիւն յայտնելու համար, յետոյ ըսի

— Ինչ որ ալ ըլլայ, մինչեւ որ հանգստակը չիմանայ, ենթադրութիւնս ճիշդ կը նկատեմ։

— Ես ալ այդ կէս կը կարծեմ, ըսաւ գնդապետը եւ հիմա, ի՞նչ պիտի ընենք։

Ընուշքա, ... անձնական մը ուզեց ինծի

— Կը կարծեմ թէ, ըսաւ, շատ լաւ կրնանք ճակատ ճակատի կռուիլ Չէկային դէմ, ինչպէս նաեւ աւագ տանիլ մեր բարեկամներու անյայտացման շուրջ խուզարկութիւնները

— Ինչպէ՞ս, ընդմիջեց հիւպատոսը, որ ուշադրութեամբ հետեւած էր խօսակցութեան, ինչպէ՞ս կը մտածէք արդէն պայքարի սկսիլ, երբ գործէն նոր ելեր էք։ Գնդապետին դառնալով ըսաւ.

— Ի՞նչ կասաղի ասամանայ է այս մարդը։

Ընուշքան ... ... ըսաւ, որ հակառակ վայրկեանին ծանրութեան չկրցանք մեր խնդուքը զսպել։

Բայց արդէն հիւպատոսը վերսկսեր էր, այս անգամ խօսքը ուղղելով ինծի

— Չէ՞ք տեսներ թէ ի՞նչ վիճակի մէջ էք։ Մարդուն հոգին քաշելու ատեն կը հագաք. եւ ամէն մեզքիս վրայ, վերէն վար յօդացուէ բռնուած էք. առէք ձեզի լաւ ապարանք մը։

Եւ մինչդեռ ուսերս կը թօթուէի աւելցուց.

— Մի հեգնէք, կ'աղաչեմ հիւպատոս ըլլալէս առաջ, քիչ մը բժշկութիւն ըրի, եւ կարող եմ կ'ըսեմ թէ եթէ չխնայէք ձեր ուժերը, եթէ անմիջապէս չհանգստանաք, դուք չէք որ Չեկան ձեռք պիտի անցընէք. այլ այն է որ ձեզ ձեռք պիտի անցընէ։

Այս մարդը ճի՛շդ գուշակած էր, թէ յոգնութիւնը եւ այն օրուան բազմաթիւ ... ... սպառած էին իմ դիմադրական կորովս զգացի թէ կը նուաղիմ,

— Այո՛, ի՞նչ կ'ըսէք, ըսաւ հիւպատոսը կը նուաղի արդէն

Եւ հրամայեց ծառաներուն, որ վազած եկած էին.

Հանեցէք պարո՛ն տանիլ բարեկամներու սենեակը.

Հոն էր որ յաջորդ օրը, բուռն տենդի մէջ, սկսայ շփոթել անհետանալ կեանքի հետ,

Երկու ամիսէն աւելի սափրուեցայ սենեակէն դուրս չելլեր

Այս բուռն հանգիստը զգաստ...

գործելով, սկսայ ներկայ ճշգրիտ պատմութիւնը տուն տալ Ընուշքային, որ առաջին օրէն իսկ, երբ հիւանդապահուհի ուզեր էր ինծի ծառայել.

Մարդկային վաւերաթուղթ մըն է այս: Մի՛ մոռնաք.— ՉԷԿԱՆ՝ ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ։

Նոյն իսկ անոր բոլորովին հակառակն է։ Եթէ ընթերցողը ուզէ անոր ապացոյցը ունենալ՝ եւ գիտնալ թէ «քաղաքական Բիւրօյի» ծոցին մէջ ի՛նչ կը գաւեն եւրոպական խաղաղութեան դէմ, թող կարդայ, ինչպէս ես կարդացի, «ՉԷԿԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻ ԹՂԹԱՏՈՒՐԵՐՆԵՐԸ».(1) անունը իսկ, զորս ձերբակալուած յանձնած էր «Կարմիր կոյսին», վախնալով որ կը գողնան իրմէ։

---

1) Այս վաւերաթուղթերը հրատարակուած են առանձին հատորով

ԱՅՍ ՎԵՐՋԻՆԻՆ ԿՈՂՄԷ ՃՇՏՈՒԱԾ ԵՒ ԱՄԲՈՂՋԱՑԱԾ, ՑԱՆՈՒԹ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ ԱՄԼՆԷՆ ԱՀԱՐԿՈՒ ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ ՈՐ ՑԱՐԴ ԳՐՈՒԱԾ ԸԼԼԱՅ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ։

Կ'ուզեմ թէ խորհրդածէիք եւ հասկնայիք։

Թրգմ՝. Մ. ԽՐԻՄԵԱՆՑ

ՎԵՐՋ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Մինչեւ մեր նոր Թերթօնին պատրաստութիւնը, վաղը, միջանկեալ պիտի հրատարակենք երիտասարդ գրողի մը պատմուածքը,

ՋՐԱՀԻՐ ՈՂԿԻՄ

որ հազիւ տասը օր կը տեւէ։

ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ ԹԵՐԹՕՆՆ ԷԼ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՆՈՅՆՔԱՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՈՐՔԱՆ ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Թալով պատմից գլխուն ելած ինտեւեալ ածուխի փոփոխությունը. —

— Այս առաւօտ, ինչպէս ամէն օր, Շօշա փողոցի մէկ դրամատունէն առի կաշիէ երկու պայուսակներ, որոնցմէ մէկուն մէջ 700,000, միւսին մէջ 300,000 ֆրանք արժէքով թանկագին քարեր եւ ադամանդներ կային։ Հաղորդակցութեան զանազան միջոցներ գործածելով հասայ Ռիվոլի փողոցի մէկ մեծ վաճառատունը։ Սակայն այդ պահուն ձեռքս ունէի միայն պզտիկ պայուսակը. Միւսը, որ 700,000 ֆրանքի գոհարեղէն կը պարունակէր, գողցած էին ձեռքէս։

Անծանօթ նշանաւոր գողը յաջողած էր խոշոր պատառը թռցնել։ Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկեց զայն երեւան հանելու համար։

Փիլիպպոսեան 29 տարեկան է։

Իրեն վստահուած ադամանդները կը պատկանէին իր յաճախորդներէն Պ. Խնտամեանի եւ Փէրէրայի։

Թերթի մը համաձայն, Պ. Փիլիպպոսեան Իւնիոն Փարիզիէնի իր գրամարկղէն մէկ միլիոն արժէքով ադամանդները առնելէ վերջ, երկու մասի բաժնած է. 700,000 ֆրանքի ադամանդներն ու մարգարիտները դրած է վերարկուին ձախ գրպանը. իսկ 300,000նոցը աջ գրպանին մէջ։ Յետոյ մեծ Պուլվարներէն առած է է R օթոպիւսը։ Երբ հասաւ Օթէլ տը Վիլի հրապարակը, ուր կը վերջանայ R գիծը, եւ ամէն մարդ վար իջաւ, Փիլիպպոսեան նշմարեց որ ձախ գրպանի ծրարը գողցուած էր, հաւանաբար օթոպիւսի դուրսի կողմը, ուր կանգնած էր ամբողջ ճամբու ընթացքին։

Աֆղանիստանի Էմիրին ճամբորդութիւնը

Աֆղանիստանի թագաւոր Ամանուլլահ խան Հինգշաբթի օր Քապուլէն ճամբայ ելաւ դէպի Պոմպէյ, ուսկից շոգենաւ պիտի նստի Եւրոպա գալու համար։ Հաւանաբար առաջին անգամ Իտալիա ցամաք պիտի ելլէ, յետոյ պիտի գայ Ֆրանսա, անկից ալ պիտի երթայ Անգլիա։

Թագաւորը 35 տարեկան է եւ որդին է Էմիր Հապիպուլլահի, որ 1919ին սպաննուեցաւ ճէլալապատի մէջ։ Ամուսնացած է Փարիզի նախկին աֆղան դեսպանին եւ այժմ արտաքին նախարար Սարտար Մահմուտ խան Թարզիի աղջկան հետ։ Ունի աղայ մը եւ աղջիկ մը։ Գահաժառանգը կ'ուսանի Փարիզի մօտ Վանվի Լիսէ Միշլէին մէջ, ուր կան ուրիշ աֆղան աշակերտներ ալ։

Ամանուլլահ խան ունի ուրիշ հօթ եղբայրներ, որոնց ամէնէն մեծը 39, ամէնէն պզտիկը 12 տարեկան է։ Երբ հայրը սպաննուեցաւ, իրենցմէ Նասրուլլահ ինքզինքը թագաւոր հռչակեց եւ մեծ եղբայրը հպատակեցաւ։ Երիտասարդ Ամանուլլահը տապալեց զայն եւ տեղը ինք անցաւ։

Այժմ իրեն կ'ընկերանան թագուհի խան եւ ուրիշ երեւելիներ։

Փոթորիկ Սեւ եւ Կասպից ծովերուն վրայ

Կովկասէն կը հեռագրեն թէ Կասպից և Սեւ ծովերուն վրայ բուռն փոթորիկ կը տիրէ։ Կասպիցի ամբողջ հիւսիսային մասը սառած է։ Շիլօյէ կղզիներուն մօտ նաւ մը ընկղմած է իր բոլոր նաւաստիներով։

Աստրախանի մէջ Վոլկան սառոյցի ահագին զանգուած մըն է։ 23 ձկնորսանաւեր սառոյցներու մէջ մնացած են, ուրիշ 700 նաւեր ցամաքէն կտրուած են Կուրոլօֆի շրջանին մէջ, Ուրալի բերանը։

Օդանաւերով հաղորդակցութիւն կը պահուի նաւերուն հետ։ Ցուրտը 0էն 15 աստիճան վար է Ռէօմիւրի ջերմաչափի։

Փարիզ-Պոլիս օդանաւով

Օդային ճամբորդութեան Միջազգային ընկերութեան բաժանորդէն պէթար ինտեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ Փարիզ-Պոլիս օդային գիծին մասին.

Այն բանակցութիւնները, որ սկսանք Պուքրէշ - Պոլիս Օդային ճամբորդութեան Սպասարկութեան ընդհ. տնօրէնին հետ, վերջացան եւ կնքուած է պայմանագրութիւն մը քսան տարուան համար։ Անհրաժեշտ շինութիւնները ընելէ յետոյ, մեր օդանաւերը կանոնաւորաբար սկսան երթեւեկել 30. Մարտ 1926էն մինչեւ 15 Նոյեմբեր, երբ ընդհատուեցաւ օդային ճամբորդութիւնը մեր բոլոր գիծերուն վրայ։

Փարիզ - Պոլիս գիծին վրայ, 1926ի ընթացքին մեր օդային երթեւեկը եղած է հետեւեալը. —

Փարիզ - Պուքրէշ - Պոլիս, 216 ճամբորդութիւն։

Պոլիս - Պուքրէշ - Փարիզ, 217 ճամբորդութիւն։

Կանոնաւորութիւնը՝ 100ին 91.51 համեմատութեամբ։

Այս տարի Պուքրէշ - Պոլիս օդային երթեւեկը ուշ սկսաւ, մինչեւ որ վերջացան Սան - Ստեֆանոյի օդանաւային կայանին վրայ մեր ընկերութեան սկսած շինութիւնները, որոնք մօտ մէկ միլիոն ֆրանքի նստան։ Այնպէս որ սպասարկութիւնը սկսաւ 3 Մայիս 1927ին, եւ կանոնաւորաբար տեւեց մինչեւ 15 Նոյեմբեր։ Այս ժամանակամիջոցին տեղի ունեցան 349 ճամբորդութիւններ։

Թէ 1926ին եւ թէ 1927ին, բոլոր ճամբորդութիւններն ալ կատարուեցան առանց արկածի եւ միջադէպի։

Միւս կողմէ, Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած պայմանագրութեան մը հետեւանքով, մեր ընկերութիւնը, Ապրիլ ամսուն, բացաւ Պելկրատ - Սոֆիա գիծը, զոր երկարեցինք յաջորդ ամսու մինչեւ Պոլիս։ Այս գիծն ալ պշխատեցաւ կանոնաւորաբար մինչեւ 15 Նոյեմբեր։

Վերջապէս, մեր ընկերութեան կողմէ բանակցեցայ Թուրք օդանաւային սպասարկութեան տնօրէնին հետ եւ արտօնութիւն ստացանք մեր օդային գիծը երկարել Պոլիսէն մինչեւ Հալէպ, Անատոլուի վրայէն։ Էնկիւրիի գործավարներու խորհուրդը եւ հանրապետութեան նախագահը պաշտօնապէս վաւերացուցին այս ծրագիրը։ Այնպէս որ, 1928 տարուան ընթացքին, մեր ընկերութիւնը պիտի իրականացնէ Ֆրանսա - Սուրիա գիծը, եւ շուտով նաեւ՝ Փարիզ - Պաղտատ գիծը, իբրեւ ամբողջովին ֆրանսական ճամբայ օդային երթեւեկի։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ գէմ մահափորձ կատարուած ըլլալու մասին շրջած զրոյցները կը հերքուին։

ՇԹԻՊ-ՔՈՋԱՆԻ երկաթուղագիծին վրայ առջի օր գտնուեցաւ գմոխային մեքենայ մը։ Պահակ մը յաջողեցաւ զայն վերցնել կառախումբի մը անցնելէն քանի մը վայրկեան առաջ։ Թերթերը Մակեդոնացի յեղափոխականներուն կը վերագրեն այս եղեռնափորձը։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

դեկավարութեամբ՝ Ն. ԹՕԼԱԵԱՆԻ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ

Անկիէնարնակ Հայերու Չէքօ [illegible] խնդրանքին վրայ

11 դեկտ. կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին

Salle des Fêtes Rue de Casinoի թատրոնը (Կայարանին դիմացը)

ՏԻՐԱՆ-ՏԻՐԱՆ

Ալպէն Վալապրէքի խիստ ծիծաղաշարժ զօմէտին 4 արար թարգմ. Ս. Մաքսուտեանի։ Կը մասնակցի ամբողջ խումբը

Յետոյ Թաւիտ Աբգար կը նուագէ միջնարարներուն

Գին՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք։ Երկաթուղին կը մեկնի Gare du Nordէն 7.34 և 8.5 անցած, վերջին երկաթուղիները Enghienէն Փարիզ 11.50, 12 2։ Ներկայացումը կ'աւարտի ժամը 11 25ին։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի այս տարուան պարահանդէսը այսօր Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյն Tête Noireի (24 Quai Beaubourg) մեծ սրահներուն մէջ։ Երգ, դաշնակ, ներկայացում, Թաւիտ Աբգարի եւ Վրացի կինտոյի ընկերակցութեամբ կովկասեան պարեր, ճազ-պանտ եւ եւրոպական պարեր։ Մուտք 5 ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ազգիւր Սերոբ խումբի ընկերական ժողովը վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին, Քաֆէ օ Կաս տը Լիոնի վերնայարկը։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի կոմիտէի դաստիարակչական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 Fbg. du Temple։ Կը խօսի ընկ. Վազգէն [illegible]։

Հ. Յ. Դ. Սարսէյլի Հրայր խումբի ընկերները ժողովը կը հրաւիրուին վաղը կիր. ժամը 2.30ին, Rue des Beauves, Hôtel Beauséjourի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Լուսաւորիչ Շրջ. կոմիտէն կը հրաւիրէ Սէն-Շամոնի ընկերները ընդհ. ժողովի վաղը կիրակի, ուրէ վերջ ժամը ճիշտ 2ին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է իրենց անդամատետրերով։ Կը հրաւիրուին առիթով Սէնթ-Էթիէնի ներկայացուցիչները։ Օրակարգ. — Զեկուցում Շրջ. կոմիտէի եւ ընտրութիւն։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» Նոթ-Դամ կոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին Թան Թոռոյի Նալսկին գաղթականի քովի սրճարանը։ Բոլոր ընկերները եւ մանաւանդ Սէնթ - Անթուանի ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 3 դեկտ. երկուշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Երիտ. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին, 138 Rue Etienne Doletի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները ինչ թէ նոր։

Հ. Մ. Ը. Մ. Շավիլ-Վիրօֆլէի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Pointe de Chavilleի սրճարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Պ. Գ. ԴԱՍԱՊԵԱՆ խմբագրատուն կը հրաւիրուի այսօր Շաբաթ կէսօրէ վերջ։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կազմակերպուած Զ. եւ Ս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, իր նախաձեռնած ձմեռնային դասախօսութեանց աւարտը նշելու եւ նոր սերունդի դաստիարակութեան, այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիա սրահը, 61 Rue Mr. le Prince. Յայտագիր առատ եւ գեղարուեստական [illegible]

ՄՈՒՏՔ 7 .50 ՖՐԱՆՔ

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Պարուհի Տիկին Արմէն Օհանեանի երեկոյթը, կազմակերպուած Ֆրանսական համալսարանական միութեան կողմէ, 7 Դեկտ. Չորեքշաբթի Լիոնի պետական թատրոնը։

Կը մասնակցի Թաւիտ Աբգար։

«ԿԱՎՌՈՇ»

ՀԱՅ ՄԻԱԿ ԾԻԾԱՂԱԹԵՐԹԸ

կը հրատարակուի ամէն շաբաթ

Ազգ. բոլոր այժմէութիւնները

Գինն է ձեռքէ 1 ֆր. 50

Տարեկան բաժնեգին 100 ֆր.

Հասցէ՝ Y. TOLAYAN

208bis Rue Lafayette, Paris (10e)

[illegible]

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

(ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»)

Գինն է 8 ֆր., Ամերիկա, Անգլիա եւ անգլ. գաղութները կէս տոլար։

Դիմել.— H. Kentouni, 36, Ave. Chevreul, Asnières (Seine).

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «ՅԱՌԱՋ»Ի

գործակալն է

Գ. ՃԵՐԻԿԵԱՆ

որ փոխադրուած է 13 Rue des Dominicains Marseille

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետութեան Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վկայականներու և ընկերութեան փոխանցման ...ապա... ճամաս, ... դիմեցէք երգահան Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու եւ գիրհակներու թարգմանութեան։

ԻՐԱՒԱԴԻՏԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿ

Ե. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

կը կատարէ Ֆրանսա եւ Ֆրանսա մտնելու կամ մնալու արտօնութեան գործողութիւնները.

[illegible] Աֆիտավիթ

գիմել՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ գիւրամատչելի պայմաններով սենեակներ եւ ափարթըմանը [illegible] 18ter Rue de Bezons à Courbevoie. Թրամուէյ Porte Maillotէն 41 եւ 76, շոգեկառք Gare St. Lazareէն 13 վայրկեան։

JACQUES DE PADOVA

24, Rue Albouy, Paris (10e)

Metro: Lancry

24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)

Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ - ներկայացուցիչը հայկական, լեհական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փայլերու, ճոխ մետաղ նոր ֆոնոկրաֆներու եւ ասեղներու։ Փորձառական գնահատման մեծագանական արժէքով։ Եթէ կ'ուզէք վայելել արեւելքը՝ գնեցէք մեր նոր փայլերը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարպետ կօշկակարի մը մօտ վարպետ կօշկակար մը եւ օգնական կարող գործաւոր մը. դիմել՝ 13 Rue de Paris, Asnières (Seine)։ Առաւօտեան 8—12 կէս օրէ վերջ 2—7։

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Ստեռլին,	L. St.	124,02
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Եգիպտական Ոսկ.	L. Tiq	[illegible]
Թրք. ոսկի		[illegible]
Մէճիտիէ	Medjdie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Leva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible] 20
Լիր »	Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3510
II	»	2110
III	»	1080
Օսմանեան Բանկ. Lots turcs		1071

ՔԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

56, Rue Julien Lacroix

PARIS (20e)

Métro BELLEVILLE

Փափաքողներուն կը սորվեցնէ քանոն իր երաժշտական փէշրէվներ ու մաքիւ եւ շարքիները' ամենահետաքրքիր ընթացիկ եղանակներով

կը ծախէ' ամէն կարգի [illegible] [illegible]

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1886

Ամէն տեսակ մասնաւոր եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համով, անխառն։

ԳԻՆԵՐՈՒ ՍԱԿԱՐԱՆԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆԸ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU

23. Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ. Կը փնտռուին Պոլսոյ եւ գաւառներու ճանչցուած վաճառականներ, որոնք ներկայացուցիչներ կ'ուզեն ... ... բացի Փարիզ, Նիս, Լիոն եւ Մարսէյլ քաղաքներէ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ջէր եւ Ցնորքէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue Place des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը քննեն ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն 18 ֆրանք, Մանոն Լէսքօ 15, Թաքաւիթին 15 գիշեր (Լամարթին) 8, Խաչէր Է. Անտրիէվ 12, Թափառականներ 15, Տը. Մոպասանի կորին (Ուէլս) 12, Միրզա եւ Աննա 12 (Ֆօրմ Սամ) 10, Միրոյ Խարանին առջեւ 5, Սամանալին 3 Քէոր օղլու 2.50, Թոփալ Օսման 5, Արուսյակա Մանիայի 5, [illegible] Նոր Դուռեան) 5, Միլիոն մը Հայերու ջարդը 18, Հայաստանի ջարդը 15, Արտաքին գիտութեան առջեւ 7, Լուսանկարչութիւն Աշուղ Վալիխ 5, Երգարան 5, 6, 10 եւ 25, Երազահան 6 եւ 10 ֆր., Ֆրանս. հայ. խօսակց. 6, 8 եւ 15, Արշին մալ ալան 4, [illegible] անկումները 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Ծաղրորդը 6, Կը [illegible] լէ 2, Ժամագործ Ժինաս 2, Բանի ամուսնութիւն 2, Ազատ վասն ...ակումը 3, Դոյութեան պայքարը (առամ հայ գաղթ. կեանքէն) Կոյր Երգչուհին 4, Սալոմէ 4, Օթէլլօ 10, Համլէթ 10, ... 5 ... պէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր։

ՆՈՒԷՐ.— 25 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի, իսկ 100 ֆր.է աւելիին համար 25 ֆր.ի գիրք։ Ընտրեցէք նուէրցու գիրքերը մեր գրացուցակէն։

Դիմել՝ L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e

Բոլորդ ալ գիտէք որ ակռայի կայ, ակռան ալ կայ... ... մէկը անուղով ակռայ, իսկ միւսն ալ՝ համով ... առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած ... որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՋԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

LOCOUM AUGUSTA

պատրաստուած՝ նուշով, պիստակով, կաթիմով, ...ով եւ զանազան ախորժելի հոտերով

Սառնամ որ մասնագիտութիւն Ճոլոլաքով Լոքում որ ... համով է։ Դիմել՝ Comptoir «AREK»

104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊՐԸՅԸՔԵԱՆ

10 RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ԳՈՐԳԻ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻՆԵՐ

Դուրսացուցիչ պայմաններով, բնակարանի դիւրութիւն եւ ... Փափաքողները նամակով կամ անձամբ դիմեն ... տատութեան հասցէին՝

K. AVANEZIAN

Campagne des Tours, Traverse Durbec, la Rose, Marseille

Վաճառելի է Issy-les-Moulineauxի մէջ ժէվլօի եւ Ռընոյին մօտիկ կահաւորուած սենեակ մը, պատշաճ բնտանիքի մէջ։

Ելեկտրականութիւն, ջերմութիւն, խոհանոց։ Շատ դիւրամատչելի գին։ Դիմել՝ Պ. Ս. Նաւասարդեանի, 28 Rue Nationale, Billancourt.

Գտնուած է ալիանսօ տանիք մը Իսի Հայերէն Հարինեկց. Միութեան երեկոյթին, Դիմել՝ Ա. Պէնլեանի, 106 Rue Ménilmontant.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H TEURNIER

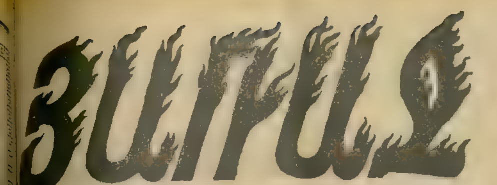

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 [illegible] 200ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

4 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 510 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

[...]Ի ԽՕՍՔ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՄԵՐ ԲԱԺԻՆԸ

Որբերու Օրն է այսօր, 4 Դեկտեմբեր։

[...]տարին մէկ անգամ «Ոսկեղէն Պատուիրան»ի օրը հաստա[...] Մերձաւոր Արեւելքի Օգնութեան կոմիտէները կ'ուզեն [...] յիշեցնել նուիրական պարտք մը։

[...]նք յաճախ առիթ ունեցած ենք հրատարակելու Ամե[...] Նպաստամատոյցի եւ Մերձաւոր Արեւելքի Օգնութեան [...]գային կոմիտէին տեղեկագիրները, որոնք թանկագին [...] կը պարունակեն որբերու խնամատարութեան մասին։ [...] Բարեգործականի կոչն ալ չեչտած էր, «Ոսկեղէն [...]ուիրանը» կը գործադրուի յիսուն երկիրներու մէջ, սկան[...]եան հորիզոններէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք, եւ ամէն [...] կ'արտադրէ աւելի քան մէկ միլիոն տոլար։

Ուրիշները կ'ուզեն որ մենք ալ մեր պարտքը կատարենք։

Անոնցմէ առաջ, եւ անոնցմէ աւելի, մե՛նք պիտի զգանք [...]րու սերունդին տառապանքները։

Ջարդերէն եւ անապատներէն փրկուած այդ սերունդը [...]ուած է այժմ, մէկ մասը դարձած ըլլալով չափահաս եւ [...]նապահ։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը վերջերս, ժողովի մը [...]ցքին, 10,000 կը հաշուէր չափահասներուն թիւը. — 3500 [...]իա եւ Լիբանան, 100 Պաղեստին, 3700 Յունաստան, 900 [...] 5900 մանչ, 4000 աղջիկ,։ Առանց հաշուելու անչա[...]հասները, որոնք տակաւին կը խնամուին զանազան որբա[...]ցներու մէջ, այս մեծերն ալ միշտ կարօտ են աջակցութեան։

Ինչո՞ւ ծածկել. դժգոհութիւններ շատ ունինք օտարներէն։ [...] մամուլը կ'արձանագրէ տխուր փաստեր՝ յոռի մատա[...]րարութեան եւ անհանդուրժելի խտրականութեանց։ Գիտենք [...] տեղ տեղ Նպաստամատոյցի այս կամ այն պաշտօնեան, [...]եմն ալ հայանոտ սորուկներ, յատկապէս հակահայ քաղա[...]կանութիւն կը վարեն։ Վերջերս Թաւրիզէն ալ ստացանք [...] մը մերկացումներ, որբերու եւ որբուհիներու ամարդի [...]ակյարգարի մասին։

Բայց այս բոլորը պատճառ չեն, որպէսզի անտեսենք մեր [...]րտքը։

Շատ մը անախորժ իրողութեանց մէջ, երբեմն մե՛նք ենք [...] պատասխանատու [...] անփութութեամբ, կամ սխալ [...]թիւններով։ Տարբեր ձեւերով դժգոհ չե՞նք նաեւ [...]բեգործականէն։

Ամէն մէկուն մեղքը իրեն ձգելով, կ'ուզէինք որ, այսօր, [...]անոյ գաղութին մէջ ալ, ամէն մէկ անհատ յօժարու[...]եամբ պատասխանէր Դեկտ. 4ի կոչին։

Մէկ ձեռքով հազարաւոր տոլարներ տալ՝ վեր է մեր ցիր ու [...] բազմութեանց ուժէն։

Բայց եթէ ամէն մէկը իր կրցածը տայ, ըլլայ իսկ հինգ [...]նք կը կազմուին գումարներ, որոնց բարոյական արժէքը [...] աւելի մեծ է։

Որքան գիտենք, ամէն տեղ կազմուած են մասնախումբեր, [...] հաւաքելու համար։

Աւելորդ պիտի ըլլար սրտաշարժ կոչեր ուղղել գաղթակա[...]ութեան մուրբը քամած հայրենակիցներու։ Անոնք իրենց ան[...] փորձովը կրնան չափել անտէր տղու մը կամ աղջկան մը [...]չարանքը, մանաւանդ օտար ափերու վրայ։

Մենք ուզեցինք յիշողութիւնները թարմացնել, այս օրուան [...]մար։

ԱՄԻՐԱՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ՊԱՏՆԷՇԻՆ ՎՐԱՅ

Կը հաստատուի թէ՝ Փարիզի ջոջերը յաջողեր են կրօնա[...] ընկերակցութեան վերածել եկեղեցին և իրենց հոգաբար[...]ութիւնը։

Ուրիշ խօսքով՝ տէր-տիրական դառնալ ժան Կուժօն փո[...] հարստութեան եկեղեցի, շարժուն եւ անշարժ գոյք, [...] իշխանութիւն.

Միւս կողմէ, կ'իմանանք թէ այդ միեւնոյն մարդիկը 400 [...] ճամբու ծախք են գրկած էջմիածին, նոր պատուիրակ [...]երելու համար։ Անունն ալ կուտան, — Գարեգին եպիսկ. [...], գիտնական մը։

Ուրեմն, նոր օրերու ամիրաները պատնէշին վրայ են միշտ, [...]օրինական բոլոր նրբութիւնները կը լրացնեն, ապարէզ [...]ելու համար ժողովուրդին։

Այսինքն այն բազմութեան, որ թէեւ 15 - 20,000 համրանք [...] իրենց 40—50ին դէմ, բայց ստորադաս կը համարուի [...] աչքին, իբրեւ գաղթական։ Ընենք նոյն իսկ Թուրքերէն [...] մուհաջիր։

Պաղարիւնութեամբ արձանագրենք այս իրողութիւններն [...] եւ սպասենք նոր առաքեալին, եւ յառաջիկայ ձեռնարկ[...]րուն։

Այս մարդիկը ուխտած են ոտքի տակ առնել տրամաբա[...]թեան եւ արդարութեան բոլոր պահանջները, հանրութեան [...]ր, եւ Փարիզ փոխադրել պոլսական բարքեր։

Վերահաստատել այն ինչ որ ֆէսով հասկնալի էր, — տար[...] պայմաններու մէջ — և զզուելի կը դառնայ գլխարկի տակ։

Անոնք կ'ուզեն մինչեւ վերջը վայելել անմիտ եւ ազգովին [...]աղթականի մը պտուղները։

Փարիզի Հոգաբարձութիւնը կամ Վարչական ժողովը ար[...]ենտապետութի՞ւն է, արհեստակցակա՞ն միութի՞ւն է թէ առե[...]րական ընկերութիւն։

Դժուար է պատասխանել։

Սպասենք։ Ձագեր կան որ երկար կը տեւեն, բայց ոչ յա[...]տեան։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ Հայրենիք դիտել կուտայ (20 Նոյեմբեր).

— «Պոլսոյ եւ Էնկիւրիի մամուլը վերջերս շատ ոգեւորուած է Մուսթաֆա Քէմալի յղացած այն ծրագրով, ըստ որուն հայկական արեւելեան նահանգները լեցուելու են Կովկասէն եւ Ռուսաստանէն տարուելիք թուրք գաղթականներով.

«Այս հարցի շուրջ Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի միջեւ սկսուած բանակցութիւնները եթէ յանգին դրական եզրակացութեան մը, առանց այլ եւս երկար յապաղման, առաջին առթիւ իսկ 2500 տուներ պիտի շինուին Վանի, Պիթլիսի, Խարբերդի եւ Տիգրանակերտի նահանգներուն մէջ։

«Համապատասխա՞ն է այս տիպի ծրագիր մը հայ ժողովուրդի հիմնական շահերուն։ Մենք կը կարծենք ոչ։

«Նախ պէտք է շատ վերապահութեամբ ընդունիլ խորհրդային մամուլի կիսաւ-պաշտօն յայտարարութիւնները թէ անդարձելի թուրք գաղթականութեան մէկ կարեւոր մասը տարուելու է Ներկայ Հայաստանէն։

«Երբ դեռ վերջերս Երեւանի մէջ 300 տուն թուրքեր կը տեղաւորուին, իսկ Դարալագեազի մէջ կը հաստատուին 10 թրքական գիւղեր, այլ եւս դժուար կ'ըլլայ մեզ հաւատալ որ արդէն ամրացած եւ հողային արմատներ [...] պայմաններու տիրացած թրքութիւնը, վաղը անմիջապէս մէկ հրամանի վրայ պիտի հեռանայ մեր երկրէն։ Մանաւանդ որ Էնկիւրի եւս այդ պիտի չկամենայ, քանի որ թուրքերու մեր երկրէն հեռացումը որքան օգտակար է մեզ՝ նոյնքան վնասակար իրեն՝ իր ապագայ շահերու տեսակէտէն։

«Միւս կողմէ յատկապէս Վանը, Պիթլիսը, Խարբերդն ու Տիգրանակերտը թուրքերով լեցնել, Էնկիւրիի փափաքները այսօր կը հետապնդեն մէկ նպատակ, այն է, Հայերու ուշադրութիւնը այլ եւս բոլորովին հեռացնել Վանէն, Մուշէն ու Էրզրումէն եւ այս կերպով ընդմիշտ մեռցնել թաճկա-հայկական դատը։

«Ինքնին վտանգաւոր այս ծրագիրը եթէ իրականանայ, հայկական հարցը իրօք որ պիտի ստանայ ծանր հարուած։ Որովհետեւ տօտ 1,300,000 բնակչութիւն ունեցող հայկական երկիր մեծ վիլայէթները այսօր ունենալով հազիւ 100—120,000 բնակչութիւն, փաստօրէն զորգրած են, թուրքերով իրական հողամասերը ըլլալէ։ Անոնք դատարկ տարածութիւններ են։ Բայց վաղը երբ անոնք թուրքերով կը լեցուին, պիտի դառնան նաեւ կենդանի մասերը Թուրքիոյ եւ այս կերպով մեծապէս պիտի դժուարացնեն նաեւ մեր հարցի լուծումը։

«Սակայն մեր կարծիքով այնքան ալ մտահոգուելու չէ, որովհետեւ մեզ համար կը թուի շատ անհաւանական Թրքական այս նոր ծրագրի իրականացումը։»

ՆՈՐԱԿՈՉ ՀԱՅԵՐՈՒ ՏՆՈՂՔՆԵՐ

Էթնոս եւ Փրօթօ թերթերը կը գրեն թէ, կառավարութիւնը յունաստանէն պիտի հեռացնէ նորակոչ հայ զինուորներու ծնողքները, այն պարագային եթէ անոնց զաւակները արտասահման մեկնին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ապստամբութիւն Օտեսայի շրջանին մէջ?

«Շիքակօ Թրիպիւն» Պուքրէշէն կը ստանայ հետեւեալ տեղեկութիւնները 3 դեկտ. թուականով.

Հարաւային Ռուսիոյ կարգ մը վայրերուն մէջ ապստամբութիւն եւ յեղափոխութիւն ծագեցաւ Տրոցկիի վտարման հետեւանքով։ Անոր հաւատարիմ սպաներն ու զինուորները մերժեցին հնազանդիլ Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէի հրամաններուն, եւ երբ զինուոր ղրկուեցաւ զանոնք զսպելու համար, արիւնալի յեղափոխութիւն ծագեցաւ։

Տրոցկիականներու ապստամբութիւնը կը վարէր զօրավար Լէսէյվիք՝ Հարաւային Ռուսիոյ զօրաբանակին հրամանատարը, որ Չեկայի կողմէ ձերբակալուեցաւ, սակայն իր զինուորները շուտով ազատեցին զայն։ Զօրավար Տաչէնքոյի հետ խորհրդային ուժերը վարող քաղաքական կոմիսար մը ապստամբ զինուորներուն կողմէ սպաննուեցաւ եւ գլուխը Նիզակի մը ծայրը անցնելով Օտեսայի փողոցներուն մէջ ցուցադրուեցաւ։

Խորհրդային կառավարութեան հաւատարիմ մնացած զինուորները Օտեսայէն քշուեցան, եւ դիրք բռնեցին քաղաքէն դուրս։ Զօրավար Պուտէկնով 20, 21, 23, 25 եւ 35րդ գունդերով ծանր ճակատամարտ կը մղէ անոնց դէմ։

«Փոլիթիքա» թերթը խիստ գէշ կը ներկայացնէ Ռուսիոյ վիճակը։ Կ'ըսէ թէ Օտեսա ներկայիս ապստամբ զինուորներու ձեռքն է, քանի մը ուկրայնական զօրագունդեր Ուրալ փոխադրուած են։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Սիպերիոյ մէջ կարգ մը պահակազօրքեր ապստամբած են։ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը դողդղայ։

Ռուս բանակը ամենէն զօրաւորն է

Խորհրդային պատուիրակութիւնը, որ երէկ մեկնեցաւ Ժընեւէն, Զինաթափութեան Նախապատրաստական Յանձնաժողովին անդամներուն եւ մամուլին ներկայացուած յուշագրով մը կ'աշխատէր հաստատել թէ «յաղթական եւ չէզոք երկիրները, գերման աշխարհակալութիւնը ջախջախելէ յետոյ, 1913էն աւելի աւելցուցած են իրենց բանակին թիւը՝ 1,183,000 հոգի», մինչդեռ ռուսական բանակը ունի միայն 562,000 զինուոր»։ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը պատասխանեց թէ, Ֆրանսայի բանակը բաղդատմամբ 1913ի թիւին, 100ին 45 կրճատուած է։ Գալով ռուս զինուորական ուժերուն, դիտել կը տրուի որ Խորհրդային Միութիւնը ունի՝ 1.— 562,000 հոգինոց մնայուն բանակ մը, որ 2-4 տարի զինուորական ծառայութիւն կը կատարէ։ 2.— 750,000 ցամաքային զինուորներ 9 ամիս զինուորական ծառայութեան ենթակայ են։ 3.— 350,000 հոգի կը մարզուին շրջանային կեդրոններուն մէջ 6 ամիս։ 4.— Կէփէուի մնայուն ուժերը։

Մարզուած պահեստիներէն զատ, այս զանազան դասակարգի զինուորական միութիւնները կը կազմեն 1,300,000 հոգինոց հսկայ բանակ մը։ Թէեւ Ռուսիոյ բնակչութիւնը նուազած է 30 միլիոն, սակայն կարմիր բանակը ցարական բանակէն պակաս չէ։

Կէփէուի մաքրագործումը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Ստալինի գործակալները դիմակազերծ ըրած են երկու դաւաճաններ, մէկը թղթատարական գործավար Զմիռնօֆը, միւսը յայտնի չեկիստ եւ Կրէմլինի հրամանատար Փեթէրսընը։ Այս վերջինը Ճերճինսկիի աջ բազուկն էր եւ Ստալինի հաւատարիմը։ Զմիռնօֆ եւ Փէթէրսըն կուսակցութեան Նախագահութեան, Քաղաք. Բիւրօին եւ գործավարներու խորհուրդին մասին գիտէին խիստ գաղտնի տեղեկութիւններ, զորս կը հաղորդէին Տրոցկիին։

Դ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՀԻՄՆԵՆ ?

Ցուրիխէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Տրոցկի եւ Զինովիեւ ծրագրած են հիմնել Դ. Միջազգային մը։ Պերլինի մէջ ընդդիմադիր համայնավարները պատրաստութիւններ կը տեսնեն բոլոր ընդդիմադիրներու համաժողով մը գումարելու համար Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ուր հիմը պիտի դրուի Դ. Միջազգայինին։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Վարչապետ Վինթիլա Պրըթիանու գործակցութեան առաջարկ ներկայացուց ազգային-գիւղացի կուսակցութեան նախագահ Մանիուի։ Բոլոր կուսակցութիւններու մասնակցութեամբ միացեալ դահլիճ մը կազմելու մասին խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ, նախագահութեամբ վարչապետին։ Ներկայ էին Մանիու, Յուքա եւ Թիթուլէսքու, արտաքին նախարարը, որուն կ'առաջարկուի վարչապետութիւնը։

Վերջնական համաձայնութիւն մը կարելի չէ եղած գոյացնել.

Պոլշեւիկեան համագումարը

Մոսկուայի պոլշեւիկեան 15րդ համագումարին առթիւ պաշտօնաթերթ «Փրավտա» կը հրատարակէ ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ կատարուած վիճարանութեանց արդիւնքները։ Այսպէս, 724,036 հոգի քուէարկած են ի նպաստ կեդր.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

"ԴՐՕՇԱԿ,,

[...]յս տեսաւ դեկտեմբերի թիւը. ճոխ բովանդակութեամբ։

[...] [illegible] յա[...]

ԱՆՃՈՌՆԻ ԲԱՐՔԵՐ

Աթէնքէն կը գրեն Հօրիզոնի.—

Նոյ. 20ին, կիրակի գիշերը, փիրէայի Լիփադմա թաղին մէջ, կարգ մը նախկին ճնչակեան եւ ներկայիս համայնավար բախտախնդիրներ ազատ դէպքերու պատճառ դարձած ու յարձակած են դաշնակցականներու բնակարաններուն վրայ։

Այսպէս, յիշեալ բախտախնդիրներէն 5—6 հոգի, Լիփադմայի սրճարաններէն մէկուն մէջ լաւ մը գինովնալէ վերջ, գիշեր ատեն փողոց կը թափին ճնչակեան երգեր երգելով, «կեցցէ խորհրդային Հայաստան» պոռալով եւ աջ ու ձախ գռեհիկ հայհոյանքներ արձակելով

Դատարկապորտ գինովները կանգ կ'առնեն ցիկլին թամելյայի բնակարանին առջեւ ու կը սկսին անլուր հայհոյանքներով նախատել ընկերը։ Յետոյ կը մտնեն ազգ. վարժարանի սրահը, ուր, նոյն պահուն, «Երեւան» թատերախումբը ներկայացում մը սարքած էր ի նպաստ թաղին ազգ. վարժարանին։ Գինովները կը սկսին պոռալ-կանչել, — «կեցցէ՛ խորհրդային Հայաստան, անկցի՜ն դաշնակցականները... հոս մեր տեղն է...։ Ո՞վ որ դաշնակցական է, թող հասակը ցոյց տայ...» եւլն.։

Այս յիմար պոռչտուքներէն յետոյ, միեւնոյն խումբը դուրս կուգայ փողոց եւ այս անգամ ուղղակի կը յարձակի դաշնակցական ընկերոջ մը տան վրայ, ուր այդ պահուն կը գտնուէին յիշեալին կինն ու քոյրը միայն։ Կը մտնեն տունէն ներս եւ հայհոյանքներով կը սկսին ծեծել անպաշտպան կիները, որոնք զանազան վէրքեր կը ստանան։

Լուր առնելով, ոստիկանութիւնը անմիջապէս կը հասնի դէպքին վայրը եւ հոն իսկ կը ձերբակալէ չարագործներէն երկուքը։

Վիրաւոր կիները կը փոխադրուին հիւանդանոց, իսկ ոստիկանութիւնը կը փնտռէ միւս երկուք դատարկապորտ պոլշեւիկները։

Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Նոյ. 30ի առտուն սկսած են քակել Ս. Յարութեան տաճարի գմբէթը, որ անցեալ Յուլիսի երկրաշարժէն գէշ կերպով ազդուած էր։ Ժամանակաւոր տանիք մը պիտի շինուի եւ գալ գարնան նոր գմբէթ մը պիտի կառուցուի։ Արդէն վար առնուած է գմբէթին վրայի մեծ խաչը։ Հանրօգուտ շինութեանց եւ Հնութեանց ճիւղէն մասնաւոր պաշտօնեաներ կը հսկեն աշխատութեանց։

ՆՈՐ ԴՐՕՇՄԱԹՈՒՂԹԵՐ

Թղթատարութեան պաշտօնական համար հրապարակ հանուած դրոշմաթուղթերէն զատ, առեւտրական նախարար Պոքանովսքի որոշած է հինգ տեսակ նոր դրոշմաթուղթեր եւս հրապարակ հանել։ Այդ դրոշմաթուղթերուն օրինակները պատրաստուած են արուեստագէտ նկարիչներու կողմէ եւ կը ներկայացնեն, 1— Էթուալի Յաղթութեան Կամարը, 2—, Կարի կամուրջը, 3 —, Ռէնսի կաթուղիկէն, 4 —, Մօն-Սէն Միշէլը. 5— Ռօշէլի նաւահանգիստը։ Առեւէ զատ պիտի շինուի նաեւ ուրիշ դրոշմաթուղթ մը «Ռէնսի [...]»։ Այդ դրոշմաթուղթերը պիտի փոխարինեն 2, 3, 5, 10, եւ 20 ֆրանքնոց դրոշմաթուղթերը։

ԴԷՊԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Փոքրիկ Աւստրիան ծանօթ յուշագրէն յետոյ, որ Նրբամիտ փոխառութիւն մը մտահոգութեան առարկայ չդարձուց, այժմ միտքերը կը զբաղեցնէ գերման արտաքին նախարարին եւ վարչապետին դէպի Վիէննա կատարած այցելութիւնը

Շմիտգէմանն կ'ըսէր «Հասկնալի է որ երկու լեզուակից եւ արենակից երկիրներ այսպիսի յարաբերութիւններ մշակեն, բայց քաղաքական ոեւէ մտադրութիւն չկայ մեր այցելութեան մէջ»։

Եւ պաշտօնականօրէն յայտարարելով Լոյտ Ճորճի վերջին ճառին, կը շարունակէր իր Վիէննացի արենակիցներուն առջեւ. «Ոչ սակայն ո՛չ Լոքարնոյի դաշնագիրին, ո՛չ Հաշտութեան յաւիտենական խաղաղութեան եւ ոչ ալ փոխադարձ ապահովութեան հետ կարելի է համաձայնիլ, ըլլայ տրամաբանօրէն թէ բարոյապէս, Հաննոսեան գերման այս հողամասին գրաւումը»։

Մարքսի խօսքերը այսպէս կը վերջանային «ինծի այնպէս կու գայ, որ կը գտնուինք կարեւոր մշակութային յառաջդիմութեան մը շեմին։ Քաղաքական այս մրցման մէջ գերման ժողովուրդը նշանակելի դեր մը պիտի ունենայ։ Նոյն իսկ ընդհանուր մեծ միտքի մէջ աշխատող իր գերման ազգին համար, այն առեն պիտի յառաջդիմենք»։

Որքան ալ բարեմիտ ըլլան մարդիկ, չպիտի կրնան առանց այլեւայլի հաւատալ, որ պարզ քաղաքավարական այցելութիւն մըն էր եղածը, ճիշդ այն պահուն երբ պիտի կը ստորագրէր Փրանքօ-Իտալական դաշնագիրը, եւ գերման երկրին ներսը, օրէ օր կը հասուննայ միացման քաղաքականութիւնը. այսինքն գերման պետութեան մաս կազմող զանազան երկիրները (Պաւարիա, Սաքսոնիա, Փրուսիա եւլն.) արտաքին թէ ներքին քաղաքական միակ մեքենայի մը շուրջ բոլորելու գաղափարը։

Իսկապէս, ինչ նպատակ ունէր Մարքսը Վիէննայէն վերադարձին Պերլինի փառաւոր հիւրը ըլլալու։ Հակառակ իր հանրապետական առաւելագոյն պաշտօնատարի դերքին, ան հին շրանշաններ կ'երթ Ներկայացուցիչ ծայրայեղ ցինուորապաշտ պահպանողներուն, ինչպէս Փրուսիոյ վարչապետ Բրաունն ըրաւ. Իսպառելիլ Պերլինէն, իր երկրին եւ կուսակցութեան ամէնէն հակառակորդ տարրին հետ սեղանի նստելու, ու պայթեց եղբայրացման երկիրներուն եւ վարչապետներուն կենացը։

Այս բոլորը անոր համար, որ թէեւ անուղղակի տեսակ, բայց քաղաքականապէս հզօր Պավարիան, որուն խօսքը կշիռ ունի, պէտք է շուտով համաձայնի միացման քաղաքականութեան, եւ ալ ժամանակ է որ Sau Preuss (Սաու Փրուս) ... Sues dreuss (անուշ Փրուսիայի), քանի որ ընդհանուրին շահը այդ կը պահանջէ։

Այստեղ նկատելի է անշուշտ այն լուրջ հայրենասիրական գործունէութիւնը, զոր ունին ...... բոլոր գերման կուսակցութիւնները։ Ինքնին, բնական է այս միացման քաղաքականութեան յաջող ելքը։ Ինչու մէկ ծնունդ, մէկ լեզու, մէկ մշակոյթ, մէկ արտաքին քաղաքականութիւն ունեցող երկիրներ զատ-զատ ձգտումներ կազմեն, ունենան պաշտօնէութեանց շարան մը փոխադարձ գեսպաններ իրենց մայրաքաղաքներուն մէջ եւ Թրայխստագին հետ լանտթակ մըն ալ...

Հարկաւ առէնին բոլորը իրենց արժանի տեղերը ունէին գերման քաղաքական կեանքին մէջ, որովհետեւ դքսութիւններ եւ թագաւորութիւններ առանձին պայմաններով միացած էին։ Սակայն հիմա որ, մօտ տասը տարի է, հանրապետական կարգեր կան, իսկապէս աւելորդ բաներ են անոնք։ Եւ անկասկած գերման գործնական ժողովուրդը երկար չպիտի տանի այս բեռը, որ իր վրայ դրուած է, պաշտօնեաներու անպէտ շարք մըն ալ պահելու համար։

Գալով Աւստրիոյ հետ միացման, թէեւ նոյն տեսակէտէն կարելի է դիտել, ինչպէս միւս երկիրներուն համար, որովհետեւ Աւստրիա ալ միեւնոյն լեզուն եւ միեւնոյն մշակոյթը ունենալով, քաղաքականապէս ևս երկար տարիներէ ի վեր անբաժան գիրք մը ունի գերմանիայէն, բայց Աւստրիոյ տնտեսութիւնը մասնաւորապէս կախում ունի ուրիշ օտար ազդակներէ, զորս զանց առնել դժուար է կամ ժամանակի խնդիր, պատերազմէն յոգնած եւ պարտադրուած այս երկիրներուն համար։ Իսկ Անգլիոյ հաւանութիւնը այս տեսակ միացման մը, անհրաժեշտ քաղաքական մեծ խոստումներ պիտի պարտադրէ Մեծն Գերմանիոյ, ի խնդիր կարմիր վտանգին եւ ասիական պատառներու... Բայց ինչպէս համաձայնին այս բոլորը՝ դիրքին (գերմանիստական) դաշնագրին եւ «Լեհաստանի գաւառին հետ...

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

62.— ՍԻՐԵՐԳ ՎԱՆԵՆ

Արեւ առեր ծովուն մէջտեղ,
Նոյնու խորոտ(1) կարմած մէկտեղ,
Մէկ պլլով էր մէկն էլ անպլլ,
Էն անպլլն էր իմ սրտին դեղ:

Վարդին ա բացուեր քաղուել չի
գար,
Խորոտ սիրտ Թարկել չի գար,
Ա՜խ եար, ա՜խ եար, քօլօղով(2)
եար,
Քօլօղ քէթուր(3) սրտի ծի տար:

Կանոն նկաւ կարկի պէս
Եկաւ կանգնաւ մեր դռան կէս
Գուն վառուեցար ես էլ քու պէս,
Հէ՜յ ջան, հէ՜յ ջան, չմնար եար-
ջան:

Ես էրի աղն, դու էրիր վախ,
Մեր ասպիզքար երկնուց ի կախ,
Սարի գլուխ ես բարձրացայ
Քու դարտուրէն ես պառվցայ:

Էլեր կ'երթաս խէրանց էգին,
Կը շորորաս ինչպէս մաքին,
Գուն կը ճօճես կարմիր գլխին
Հէ՜յ ջան, հէ՜յ ջան, չմնար եար-
ջան:

Գետի բոլոր ծրմէն արոտ,
Բարակ բուժին(4) Թեւցի կարօտ:
Գետի բոլոր բաղջի փուշ ա,
Գետի մէջի խարն անուշ ա:

Ջնէն ելեր կայներ ես դուռ,
Քու բաժ բարակ սիմին(5 ուռ,
Մէջդ ես գործեր ջուխտով մը
նուռ,

Ամէն խասին ծի պաց մը սուր:

Եւթանը քաղենք կանանչ գարի,
Իմ եար եկաւ խաղար բարի,
Քէլա էրթանք սարն ի սէյրան,
Քաղենք բերենք փունջ փունջ
ջէյրան:

Սարէն կուգէր նոյարին(6 ծէն,
Ջորէն կուգէր նոյարի ծէն,
Խեր չեմնեմ մեր խէրն ու մէր,
Որ չգիտցան մեր սրտի սէր:

Ես պէրիվան(7 գուն էլ շչան(8),
Արի նստինք բաղչէնի սիվան,
Հէ՜յ եար, հէ՜յ տար, լօլօղով եար,
Քօլօղ քէթուր սրտի ծի տար:

Հաւաքեց՝ Դէորգ Կարճիկեանց

ԲԱՌԵՐԸ.— (1) Գեղեցիկ, (2) բրդէ գլխարկ, (3 ծուռ դնել, (4 հասակ, (5) ուռենիի բնութր տեսակ, (6 Թորիկ, (7) ոչխարկիթ (քրդերէն), (8) հովիւ

ԲՐՏԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԵՐԷՆ

ՇԵԱՌԷ ԱՆԴՐԱՆ ՓԱՇԱ

(Անդրանիկ փաշայի կռիւը)

Լօ՛, լօ՛, լօ՛, լօ՛, Լէ՛, լէ՛ լէ՛ լէ՛
Աւզօրնե՛ր, եկէ՛ք, եկէ՛ք, գինւորներ կապէք, ձիեր հեծէք,
Այսօր, երեք օր է, մեծ կռիւ կայ Խալի դաշտէն մինչեւ Ցիլման,
Խալիլ փաշան երկու հազար Թուսեր ջարդեց,
Հիմա Մուղանջուքն է հասեր, կռիւ շատ ծանր է։
Փախան քեաֆր Մոսկովցիներ, թնդանօթ ու զէնք Թողին,
Փախան Կազակներ ... փախփախ. Անդրանիկը մինակ թողին,
Աջամներ փախան, պառաւհաններէն խռացած ջուր լեցուցին,
Նախանձոտ Մոսկովի զինուորներ, հայ կին ու երախաներ խաշեցին։
Զայրացած է Անդրանիկը, վրէժ կը գոռայ,
Թուրք, Քիւրտ ու Աջամ կրակի պիտի տայ։

Աւզօրնէ՛ր, հեծէ՛ք, քշեցէ՛ք, հասէ՛ք եկաւ, «շուտով հասէք»։
Անդրանիկը կարմիր սարէն, Շեաքեարբաղի բարձունքներէն,
Մշոյ, Սասնոյ, Վանի Հայեր, հայ զինուորներ դաշտն է բերեր,
Ու Սալմաստի կանանչ-փեթութ դաշտը արնով կարմրցուցեր։
Անդրանիկը ունի քաջեր, Սմբատ հսկայ ու գեղասեր,
Բաջեր անվախ, կրակի պէս, կայծակ մորմէ ծնած կարծես,
Անդրան փաշան կը գոռգոռայ, «իմ քաջ տղե՛րք, ձեռք չարժեցէք.
Թող զուր չանցնին ձեր գնդակներ, թշնամիներ գետին փռէք»,
Սմբատ զո՛ւ զարկ, Աւօ զո՛ւ զարկ. Ջարդէ՛ր, ջարդէ՛ ...
Որ Երզրում, արար-աշխարհ, Հայու նամուսը ճանչնան։

Անդրանիկ փաշան սիրտն պղպղ է, ոսկի սուրը քաշեր,
Աչքեր կրակ-կայծակ. ձայնն առիւծի է նման,
Գնդակները մագերով. չապիկին մէջ կը մնան,
Փաղպաղէ ծածկոցով իր մարմինն ապահով,
Թիլիամ ունի մեր մեծ շէյխերէն գրուած,
Գնդակ չանցնիր երբեք. Հեբոսի մարմինէն։
Սարեր կարմիր ձիուն է եկեր. ալ ճար չունինք, Քրտե՛ր,
Սմկօն մեզ ջարդել կուտայ, շատ ոսկի է լափեր.
Մերթ Թուրքին հնազանդ, մերթ Մոսկովին ծառայ,
Մեր կինն ու երախան պիտի թողնէ որբ անտէր։

Նազար-Բէկովը Թոյ հասած է, Հայ է, այս պինդպաշին,
Անթիւ կազակ ու զինուոր ողջ լեռն են բռներ,
Սալմաստը. Փէշաւիններու բոյնն էր, լեռ-ձոր լա՛ւ գիտեն,
Անդրանիկի զօրքեր վիշապ են դարձեր։
Խալիլ փաշայի սիրտ, վախ-գողն է մտե՛ր
Երեք հազար ասկեարներ, Թափուեցան տերեւի պէս։
Անդրանիկ ձի հեծած առջեւէն կ'երթայ,
Անդրանիկի զօրքեր գնդակ կը տեղան,
Ա՛խ, ես վիրաւոր եմ, որդիքս որ պիտի մնան,
Անէ՛ծք քեզ, Խալիլ փաշա, զօրքդ ջարդել կուտաս։

Սասնոյ աշխարհէն, Հայոց մեծ արքան,
Արիւնի ծով շինեց Սասուն, Մուշն ու Ցիլման։
Փախաւ Խալիլ փաշան, Սա մայի եւ Վան։
Սմկօն ալ փախած է, Անդրանիկն է մէյդան։
Կը տեքան հինգ հարիւր Քիւրտերը վիրաւոր,
Հասաւ Նազար-Բէկով, զօրքով ձիաւոր,
Եկան հասան Հայեր, սիրուն կիներ եկան.
Եարալու քաջերուն կ'ընեն պէգ դարման,
Քաջ Սմբատի զօրքեր «առոտա՛» կը գոռան,
Հայոց քաջ Անդրանիկ մտաւ Ցիլման։

(6 Թարգմ.՝ ԱԶԳԻՆ

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Revue Musicaleի Հոկտեմբերի եւ Նոյեմբերի Թիւերուն մէջ Օր. Մարգարիտ Բաբայեան ունի շարք մը յօդուածներ՝ Արեւելեան երաժշտութեան մասին: Կը Թարգմանեմ Յառաջի ընթերցողներուն համար:

Վ Տ

.

Հայկական երաժշտութիւն.— Մոսկուայէն ստացանք երիտասարդ երաժիշտ Բարխուդարեանի հինգ՝ դաշնամուրի կտորները, հրատարակուած Մոսկուայի Հայ Արուեստագէտներու միութեան կողմէ։ Ասոնք են.— երկու Esquisses, մէկ Orientale, Nocturne մը եւ Feuillet d'Automne մը։ Զմայլելի գործեր են, որոնք երեւան կը բերեն հեղինակին նուրբ եւ անձնական յատկութիւնները։ Հեղինակը անպատճառ կը ճանչնայ Գ. Լ. Տիգրանեանի գործերը, որոնցմէ շատ լաւ ներշնչուած է։

Այս տարուան ընթացքին Փարիզի Edition Senartը Կոմիտաս վարդապետի Յանձնախումբին ջանքերով հրատարակած է երկու տետրներ վարդապետին անտիպ գործերէն։

Առաջինը կը պարունակէ վեց պար դաշնամուրի համար, զանազան զուարթութեան ... Երկրորդը չորս գեղջուկ երգեր, ի մէջ այլոց «Օրօրը», որուն վրայ անմահն Debussy այնքան զմայլած էր որ չէր կրնար հաւատալ թէ պարզ հայ գեղջուկի մը կարող ըլլայ այդպիսի գլուխ գործոց մը յղանալ։

Ա. տետրին պարերը կը պատկանին ժողովրդական զբօսներու շարքին եւ շատ յաջող յարմարցուած են արեւմտեան նուագարաններու համար։ Վեցերորդ պարը ուր հեղինակը աւելի ընդարձակութիւն զանել ուզած է, միւսներէն նուազ յաջողած է։ Անտարակոյս վարդապետը զայն կը բարեփոխէր, եթէ ի վիճակի ըլլար կրկին աշխատելու։ «Կոմիտաս վարդապետի Յանձնախումբը ուղեց առանց ոեւէ փոփոխութեան ներկայացնել զայն ինչպէս որ էր։ Revue Musicale, 1 Հոկտեմբեր)։

Անոր եկեղեցական, գեղջկական, բազմաձայն երգերու հրատարակութիւնը պիտի շարունակուի 1928ին.

ԿԻՒՄՐԻՑԻ ՆԻՔՈԼԱ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ եւ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անհատական ռուսերէն լեզուով գործ մը՝ նուիրուած հայ երաժշտի մը Նիքոլա Տիգրանեանի (ակադեմիայի անդամ Ն. Մառի եւ երաժիշտ Սպենդիարեանի յառաջաբաններով իրրեւ մի. շատակ անոր քառասնամեայ երաժշտական գործունէութեան։ Անոնք որ արեւելեան երաժշտութեամբ կը հետաքրքրուին, մանաւանդ հայ երաժշտութեամբ, պիտի գտնեն հոն մանրամասն տեղեկութիւններ երաժշտութեան նուագարաններուն եւ պարսկահայ նուագախումբերու գործերուն վրայ։

Ն. Տիգրանեան ծնած է 1856ին Լենինականի Ալեքսանդրապոլ մէջ. շատ բարեկեցիկ ընտանիքէ մը։ Եօթը տարեկանին տեսողութիւնը բոլորովին կը կորսնցնէ, բայց երաժշտութեան շատ յարմարութիւն ունենալով, ծողքը զինքը Վիէննայի կոյրերու վարժարանը կը ղրկեն, ուր իր բոլոր ձիրքերը կը զարգանան։ Վերադարձին կը մղուի ուսանելու եւ հաւաքելու արեւելեան երաժշտութիւնը։ Կը գտնուէր մօրեղբօր Մ. Մելիք-Ազամալեանի մօտ՝ որ այն ժամանակուան ամենալաւ թառահարներէն էր եւ երգիչ Սաթթարի աշակերտութեան տակ։ Այս վերջինը շատ մը ռուս բանաստեղծներ ներշնչած էր իր երգերով։

Տիգրանեան սկսաւ նօթագրել այս գեղեցիկ երգերը, յետոյ զանոնք յարմարցուց դաշնամուրի. ապա ջութակի եւ անկէ վերջ գործեր արտադրեց որոնք տասը տետր կը բաղկանան։

Տիգրանի արժէքը շատ մեծ է։ Ան է որ այդ երգերէն՝ ասոնք իբր բացարձակ մնացածը ... զատուած է։ Ինք առաջիններէն եղաւ որ այս գործը ստանձնեց իր հեղինակութիւնը՝ շատերը Ժ. դարուն կը պատկանին։

Շատ մը ռուս երգահաններ Տիգրանեանի հաւաքած գործերէն քաղած են իրենց «Սէնֆոնիքը» նիւթերը, ինչպէս Գ. Գ. Իփանօֆ, Իփօլիթօֆ, Իվանօֆ, Ղորղանօֆ (ծագումով Հայ) Քաոսէնիւս եւ Հայերէն Սպէնդարեան, Բարխուդարեան եւ Տէր Գէորգեան.

Այս հեղինակութիւնը ընդարձակ վիճաբանական խնդիրներ յառաջ կը բերէ բոլոր արեւելեան երաժշտութեանց, անոնց ծագման վրայ եւ սա հարցին շուրջ թէ արդեօք արեւելեան երաժշտութիւնը իսկապէս ազգային է, քանի որ մինչեւ հիմա արեւմտեան ձեւերու փոխելով, կը կորսնցնէ իր բոլոր արեւելեան ներքնական անուշութիւնը։

Մենք գիտենք Արեւելքցիներու ականջի նրբութիւնը։ Անոնք շատ դիւրութեամբ կ'որոշեն tiersն ու quartsը։ Ասիկա գլխաւոր փաստ մըն է երաժշտական հարստութեան վրայ, բայց հեղինակը Գ. Տիգրանեանը յիշելով, կը մտնայ թէ Կոմիտաս վարդապետն զատ, ուրիշ ոչ մէկ երաժշտահան կրցած է արեւելեան եղանակները անխախտ զգացնել արեւելեան նուագարաններով։

Շատոնց ի վեր ռուս երգահաններ իրենց նիւթերը կը փնտռեն Արեւելքի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ եւ ո՛վ գիտէ թէ հանճարեղ Ստրավինսկին չէր ազդուած արեւելեան երաժշտութենէն, անոր ճախ կշռոյթէնու Զմռնանը Սփրինկը կշռոյթ որ չափազանց ազդած է ներկայ երաժիշտներու վրայ։ Ո՛չ, այդ երաժշտութիւնները աղքատ չեն։ Սպասենք անոր որ պիտի կարենայ այս երաժշտութիւնները այնպէս մը արտայայտել որ արեւմտեան ականջներու վրայ ազդէ։

Գիրքը շատ գեղեցիկ պատրաստուած է եւ զարդարուած՝ Գ. Տիգրանեանի եւ Գ. Գ. Մելիք Ազամալեանի եւ Սաթթարի նկարներով։

Գիրքին վերջը, հեղինակը կ'ակնարկէ հայ երաժշտութեան վրայ գրուած յօդուածի մը Մոսկուայի Encyclopédie desSovietsի մէջ, Հատ. Գ. էջ 413, 1926, ուր կը յիշուին բոլոր անծանօթ երաժիշտները, բացի Կոմիտաս վարդապետէն եւ Եկմալեանէ (Հայ եկեղեցական ... ... հեղինակը, Leipzig 1884) եւ Գ. Տիգրանեանէն։

Կը մաղթենք որ Գ. Տիգրանեանի շատ մը անտիպ գործերը լոյս տեսնեն, հակառակ այն դժուարութեանց, որ այժմ կը տիրեն Կովկասի մէջ եւ մանաւանդ Լենինականի մէջ, ուր երկրաշարժը մեծ աւեր գործած է։ Անոնք թանկագին փաստեր են բոլոր անոնց համար որոնք արեւելեան երաժշտութեամբ կը հետաքրքրուին։

Անձնապէս շատ ուրախ եմ յայտնելու իմ երախտագիտութիւնս Գ. Տիգրանեանի, որ իմ մանկութեանս մեծ բարեկամը եղած է։ Ան է որ ինծի առաջնորդեց դէպի այդ երաժշտութիւնը եւ ըմբռնել տուաւ անոր անուշութիւնները։ Ճշմարիտ ... ... Քիւրտ, Պայաթի-Շիրազ, կինեւոււ, ... վառվռուն պարերը, աշուղներու ... երգերը, ժողովրդական երգերը, զորս յետոյ Կոմիտաս վարդապետ բոլորին զգացնել տուաւ։ (Revue Musicale, 1 Նոյ.)

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

Դեկտեմբեր 16ին, Օր. Մարգարիտ Բաբայեան Salle Comoediaի մէջ պիտի տայ իր առաջին նուագահանդէսը շատ ճոխ յայտագրով մը։

ՔՐԱՖԹ ՊՈՆԱՐ
ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, փաղաքաւ ծանօթ հայասէր Գ. Քրաֆթ Պոնար, որ «Հայոց բարեկամ» Ջուիցերիացի քաղաքացին կողմէ կազմուած ... կեդր. վարչութեան ... քարտուղարն է եւ հայ ... Լէյնի նախագահութեամբ ... նուէր աշակերտական ... կուրն ալ իսկական հայ ... ներ են, որոնց մասին ... միշտ տեղեկութիւններ ...

Պրիւսէլի զաղթական ... թեան եւ Հայ Ակումբի ... ներկայ էր հոծ բազմութիւն ...

Նախագահ Ներսէս ... Գանճեան, գաղութիս ... հոգւոյ հովիւը, հակի... նախագահութեամբ մը ներ... ցուց ներկաներուն Քրաֆթ ... Նարը եւ իր գործը։

Գաղութի վարչութեան ... այս տողերը գրողը Փրա... բարի զալուստեան ուղերձ ... ատոնցմէ

Ապա խօսք առաւ Գ. Քրաֆթ Պոնար եւ տեղեկութիւն ... տուաւ վերջերիշեալ կազմակ... հաստատութեանց ... 100ի մօտ հայ երկսեռ ... կերտներ կ'ուսանին եւ ... նան ազգային խնամք ... տրապական ... մը։

Հայ որբերու դաստիարակ... թեան զուիցերիական ... հիմնուած է 1896ին եւ ... նախօրեակ փոքր Ասիոյ ... քաղաքներուն մէջ, ... բայց Սեբաստիա ... կան դէպքերու բերումով ... կեդրոնացաւ Գ. Պալս ... ու յետոյ փոխադրուեցաւ ... ցերիա 1922 Դեկտ ...

Հայ կարօտ աղոց ... ման հետեւանքով ... գործը նիւթական ... աւելի կամ նուազ ... վիճակ մը կը ներկայ ... կայն անոր բարոյական ... թիւնը ինքնին հոյակապ ... պերճախօս։

Վերջերս Գ. Քրաֆթ Պոնար այցելած ըլլալով Խորհրդային ... բազմաթիւ հայ գաղթական... յաջողած է կարեւոր ... ձեռք բերել եւ անով ... գրասեր տակ գրուած ... հայ դպրոցն ու իր ... ղերը։ Այսօր այդ կալուածներ ... հայ ժողովուրդին ... թիւնը կը կազմեն, ... գային երբ գաղութներ ... յութիւնը Հայաստան ... եւ այդ վարժարանին ... թիւնը աւելորդ ... շէնքն ու կալուածները ... լով արդիւնքը ... պիտի յատկացուի հայ ... կան որեւէ հիմնարկութեան ...

Ի վերջոյ հաւաքոյթի ... խօսք շնորհեց համերաշխ ... պէտքը հայ համայնքին ... իր մեծ ուրախութիւնն ... նախաձեռնութիւնը յայտնեց ... րանեանի եւ Գ. Բոշալեան ... ու համերաշխ գործակ... մասին:

Քրաֆթ Պոնար հայ ... րանախօսութիւնը ... ծափերով ողջունուեցաւ ... ներէն։

Ցերեկոյ Ակումբի ... վարչութիւններուն կողմէ ... յանձնուած մը տրուեցաւ ... տիւ հիւրին։ Ներկաները ... յայտնեցին, Անվերսի ... կիցներուն նման. Պրիւսէլ... բացին մէջ հայ ... գրել եւ անոր ... ման ծախքերը հոգալ։

Փափաքելի է որ ... միւս գաղութներն ալ ... Պելճիքայի օրինակին։

Հ. ՏԷՐՏԷ...

Պրիւսէլ

ՁՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

— Աշխարհի առաջին ... հիմնուած է Տէյվիզ ... տէլի կողմէ. 16րդ ... ակիզբները, Մէքսիքի մէ...

— Մօն Պլանի ... մասի տարեկան ... թիւն է 400.000 ... կանինը 350.000 ... նինը 270.000։

— Շօփէնհաուէր ... ունէր ամէն տարի ... ծայրէ ի ծայր ... նուագելու, Խօսաբինի ... գինակաութիւնները։

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(ՄԸ ԹՂԹԱԿՑԷՆ)

[illegible] Միութիւնը այս տարի բազմաթիւ գործունէութիւն մը ունեցաւ քան նախորդ տարիները։ [illegible] համագումարին «Միութիւն»ի հաստատելու իր նախաձեռնութիւնը, առա գեղմանիոյ [illegible] համալսարան գիրքը որ այս [illegible] սկիզբը բացուեցաւ, [illegible] Մոսկուի կիսամեայ շէնքին մէջ [illegible] առաջին քայլերը առնուած [illegible] հոգեւոր հովիւ մը ունենալու համար, յանձին Գր. վրդ. Ըահ[illegible]եանի

Կը տեսնուի որ ջանքերը արդիւնաւոր կ'ըլլան, որովհետեւ [illegible] մեր կայ որոշ տրամադրութիւն։ Կը բաւէ գործը ձեռնհաս ղեկավարութիւն է [illegible] թէ, [illegible] միութիւնը, որ [illegible] շրջանին անախորժութեան գործունէութիւն ցոյց տուաւ, սկսած [illegible] գիրք մը առնել եւ կը [illegible] իր հաւաքոյթներին մէջ։ Արդ[illegible] պատրաստութիւնն՞ կը տեսնուին նոր եղանակին համար։ Ցու[illegible] բայց աւելի արագ եւ գործօն պէտք է ըլլան մեր ողաքը, որովհետեւ արդէն շատ ուշ մնացած եւ շատ բան կորսնցուցած ենք [illegible] ազգային կեանք մը չունենալով։ Միւս կողմէ հասկնալի է որ ամբողջ գաղութը զօրավիգ պէտք է հանդիսանայ մեր երիտասարդութեան։

Կը յուսամ թէ պատրաստութիւններ կը տեսնէ Կանանց Միութիւնը փոքրերու համար ձմեռնային տօն մը սարքելու, մխիթարական կատարելով, Փաղթային Միութեան հետ, դպրոցի բացման [illegible] Արգէն Կանանց Միութեան տրամադրած ֆոնտը մեծապէս նպաստեց դպրոցի վերջնական կարգադրութեան։ Կեցցեն մեր տիկինները բայց բոլ մը մենք [illegible] — անդամուհիներ կան՝ որոնք իրենց անդամավճարի օրէն [illegible] աւելի բան չեն խաւած իրենց [illegible] թէ ինչո՞ւ չէ՞ ընկերութիւնը եթէ քիչ մը մօտէն յարաբերութիւն ունենար իր անդամներուն եւ ամբողջ գաղութի տիկիններուն հետ, դասախօսական, [illegible] կամ [illegible] ժողովներով, որոնք առիթ պիտի [illegible] աւելի [illegible] արժանանալու, աւելի ուժով գործելու այսպէս օգնելով նաեւ ամբողջ գաղութի կեանքին

ԻՏԱԼԱՑԻ [illegible] վերջացուց իր [illegible] [illegible]թիւնը։ Այս օդանաւը կը [illegible] 15 թոնս եւ պիտի կրնայ փոխադրել 100 ճամբորդ իրենց [illegible]

ԳՐԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ

Վերջերս յաճախողէպ դարձան մենամարտները Փարիզի մէջ։ Մտաւորականներ են անոնք, որ, յանկարծ [illegible] դէմ դէմի գիրք կը բռնեն ու [illegible]

Գրագէտ Ժորժ Մ[illegible] մենամարտէն յետոյ կռուեցաւ Ֆիլպէր Շարլ եւ Փօլ տը Քասան[illegible]

[illegible] մարտէն Ֆիլիփ Պարէս եւ Հանրի Մոնթէրլան ծանր պայմաններով, ատրճանակով։ Սակայն երկու կողմի վկաները, Ֆլէօրիէօ, Մարթէլ, Փօլ Վալէրի եւ Մարթէն տիւ Կար [illegible] եւ խնդիրը փակեցին

Այս մենամարտին պատճառը գրական է։ Ֆիլիփ Պարէս կը մեղադրէ Մոնթէրլանը թէ ցանկութեան ատլիւմ եր գիրքով եւ ուրիշ յօդուածով մը անարգած է իր հօրը հանգուցեալ Մորիս Պարէսի [illegible] Մոնթէրլան յայտարարեց թէ երբեք չէ անարգած Պարէսը. ու կարելի եղաւ հաշտեցնել զանոնք։

ՀԱՅԵՆԻՔ ԳՈՒՆԱՐԳԵԱՆ

«ՀԱՅ ՏՈՒՆ»

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր 26ին Սալոն փլէսիմի մէջ իր բացման հանդէսը կատարեց «Հայ Տուն» անուն նորակազմ երկսեռ ընկերակցութիւնը, որ իր ծրագիր-կանոնագիրը կառավարութենէն վաւերացուած ըլլալով, կ'ուզէր միութեան շարքերը խտացնել նոր անդամներով։

Կազմակերպիչները լուրջ եւ անկախ անձեր են, սրտցաւ հայրենակիցներ, որոնք իրենց մորթին վրայ զգացած ըլլալով հայկական տառապանքները, ձեռք ձեռքի տուած՝ կը ձգտին այլասերումէ փրկել հայ երիտասարդութիւնը։ Սոյն նպատակը իրագործելու համար, որոշած են ձեռնարկել կարգ մը շահեկան միջոցներու, ապաւինելով [illegible] [illegible]թեան ընդգարձակ է միութեան ծրագիրը։ [illegible] [illegible] ծրագիրներ, գործնականին մէջ անիրականանալի դարձած են շատ [illegible] Մարսիլիոյ գաղութին մէջ։

[illegible] ամէն ամիս նոր միութիւն մը կը կազմուի հոս [illegible] նպատակներով [illegible] փրկել նոր սերունդը այլասերումէ, պատրաստելով առողջ հայորդիներ, որպէսզի երբ օր մը հայրենիքի դռները բացուին, ազգային ազնիւ զգացումներով եւ

անսպառ եռանդով մը ջանանք վերադառնալ մեր [illegible] երկիր։ Անշուշտ գովելի են այս [illegible] ամէն նէն պզտիկ շարժումները, բայց դժբախտաբար ցարդ ոչ մէկ կազմակերպութիւն չէ կրցած պէտք եղածին պէս իր նպատակները իրագործել [illegible] [illegible] ներկայացուցիչներու։ Կը յանձնարարենք նոր միութեան հիմնադիրներուն քիչ մը շրջահայեաց ըլլալ [illegible] միութեան [illegible] գիծը շաղճատուի եւ որակը միշտ բարձր մնայ։

*** Նոյեմբեր 27ին տեղի ունեցաւ Մարաշի Հայրենակցական Միութեան ցերեկոյթը։

[illegible] ըլլալով սրահը լիքն էր երկսեռ [illegible] թեամբ։ Եղան հայրենաշունչ արտասանութիւններ, Ց. Թումանեանի եւ Խաչատուր Աբովեանի գործերէն, երգիչ եւ նուագներ ու յետոյ երկու պզտիկ զաւեշտներ։ Ցաւով գիտեցի որ հանդիսականներուն մեծ մասէն զատ, միւս անդամներէն շատերն ալ թուրքերէն կը խօսէին իրարու հետ։

Ա. Միլտոնեան

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ. 29 Նոյ.— Ըմբոխ մը [illegible] [illegible] քնք. Համբարձեանի նախագահութեան աշխատութեանց շնորհիւ, Նոյեմբեր 13ին հայ մատրան մէջ գումարուեցաւ տիկիններու ժողով մը։ Ներկայ էին 60է աւելի տիկիններ եւ օրիորդներ [illegible] կարծիքի փոխանակութիւններէ վերջ, ներկաները փափաքին համաձայն որոշուեցաւ իսկոյն կազմել «Հայուհեաց Աղքատախնամ Միութիւն» մը, նպատակ ունենալով.—

1 Սերտելու միութեան եւ գործակցութեան սերտ կապ մը, ու աշխատիլ առաջին առթիւ իսկ որոշ պի տնէ մը գոյացնելով հայաշատ կեդրոնի մը մէջ մանկապարտէզ մը բանալ մեր մատաղ սերունդին իր մայրենի լեզուն սորվեցնելով այլասերումէ փրկելու համար։ 2. Բարձր պահել փոխադարձ [illegible] սերին ընկերական եւ մտաւոր մակարդակը, արծարծել անոր ազգասիրական զգացումները։

Վարչական կազմը կը բաղկանայ 9 անդամներէ — Ա. Ատենապետուհի՝ տիկին [illegible], Բ. ատենապետուհի Օր. Գէրմանեան, Ա. ատենադպրուհի Տիկին Աշթունեան, Բ. ատենադպրուհի Տիկին Զաքէոսեան, գանձապահ Տիկին Հօխթուրեան, հաշուապահ Օր Սէմէրճեան, [illegible] Օր Խաչատուրեան, խորհրդականներ՝ Օր Գէօճեան եւ Տիկին Խավշանճեան։

Տիկնանց Միութեան հասոյթի աղբիւրները կը կազմեն՝ մուտք, անդամավճար, երեկոյթ-ցերեկոյթ, [illegible] նուիրատուութիւն եւն։

Քանի մը օրէն տեղական իշխանութենէն պաշտօնապէս կը վաւերացուի ծրագիր-կանոնագիրը։

Պատուական անդամ պիտի ընդունուին առաջին առթիւ 100 Ֆր նուիրողները։

Ներկայ պայմաններուն մէջ «Տիկնանց Կոյթ Միութեան» գոյութիւնը Լիոնի մէջ, ամէն ժամանակէ աւելի կարեւոր է, նկատի ունենալով որ լիոնահայ գաղութը [illegible] տարիներու ընթացքին [illegible] աճած է եւ այսօր հայերի դաստիարակութեան կարօտ երախաներու թիւը բաւական շատ է։ Անհրաժեշտ է որ գաղութը արթննայ իր թմրած վիճակէն եւ օժանդակէ թէ նիւթապէս թէ բարոյապէս

Յաջողութիւն մաղթելով նորակազմ միութեան, կը յուսանք թէ ան իր ժրաջան անդամուհիներու աշխատանքով պիտի արժեցնէ իր անունը

Յ. Նիկողոսեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիէն. Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի մասնաճիւղը նոր յաղթանակ մը եւս տարաւ C. S. Portugaise-ի դէմ, 6-1ով։

Մրցումը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Նոյեմբեր 27ին, Փարքտը Սփորի դաշտին վրայ։ Որոշեալ ժամէն առաջ հոծ բազմութիւն մը փութացած էր. Հայեր եւ Ֆրանսացիներ։

Առաջին անգամ դաշտ ելաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը բուռն ծափեր խլելով հանդիսականներէն։ Քիչ վերջ եկան Փորթուկալցիները։ Խաղը սկսաւ մեր յառաջապահներու մէկ գեղեցիկ յարձակումով։ Հազիւ երկու վայրկեան անցած շահեցանք առաջին նշանակէտը. քիչ վերջ երկրորդը։ Առաջին խաղամասին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղին տիրապետած էր՝ և շուտով շահեցաւ երրորդ եւ չորրորդ նշանակէտերը։ Առաջին կիսախաղը լրացաւ Հ. Մ. Ը. Մ. 4, C. S. Portugaise 0։

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, խաղը սկսաւ Փորթուկալցիներու յարձակումով։ Քանի մը անգամ անոնք ուզեցին մեր [illegible], [illegible] տարար մեր պաշտպանողական գիծը կատարեալ պատնէշ մըն էր։ Դարձեալ մեր յառաջապահները սկսան իրենց [illegible] ներգաշնակ փասերը ի գործ

դնել եւ շահեցանք հինգերորդ նշանակէտ [illegible]. Խաղը [illegible] սաստկացաւ։ Փորթուկալցիները սկսան յառաջանալ եւ գեղեցիկ վարէնջքով մը շահեցան մէկ նշանակէտ։ Լրանալու երեք վայրկեան մնացած մեր յառաջապահները շահեցան վեցերորդ նշանակէտը եւ խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի գնահատելի յաղթութեամբ 6-1։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը եօթը խումբերու մէջ երրորդ տեղը կը գրաւէ։ 1.— Charly, 2.— C. S. Demilunois, 3.— U. G. Arménienne։ Գովեստով կը խօսի Լիոնի «Օթօ Սփոր»ը Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին։

* Այսօր, Կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ը հինգերորդ ախոյեանական մրցումը պիտի կատարէ C. S. Charly-ի խումբին դէմ, Շարլիի դաշտին վրայ՝ այս խումբին դէմ մեր ֆութպոլիստներու յաղթանակին չենք սպասեր, այլ պատուաբեր խաղ մը, որովհետեւ այս խումբը վեց խումբեր չարաչար պարտութեան մատնած է։

[illegible]

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այսօր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը պիտի մրցի Tours. մրցելու համար A. S. du Centre-ի դէմ։ Հաւաքավայր՝ Gare d'Orsay առաւօտեան ժամը ճիշդ 6.30ին։

Իսկ Շավիլի մասնաճիւղի Ա. խումբը պիտի մրցի U. S. Viroflay-ի երկրորդ խումբին դէմ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՅՏԱՌԱԿ ԲԱՐԲԵՐ.— Փոնթ-Էքրիւէն կը գրեն մեզի.— Երկու շաբաթէ ի վեր գաղութիս մէջ տեղի կ'ունենան խայտառակ պատմութիւններ.—

Հայրենակից մը ամուսնացած էր Ֆրանսուհիի մը հետ, որ անբարոյական ընթացքին պատճառով վտարուեցաւ տունէն։ Դատարան դիմեց, սակայն դատարանը իրաւունք տուաւ մեր հայրենակիցին։ Մէկ տարեկան երախան ալ տրուեցաւ հօրը։ 4—5 ամիսներ անցան։ Պոլսեցի բնտանիք մը խարելով իրենց տունը կը հրաւիրէ մեր հայրենակիցը։ Փառաւոր սեղանի մը գլուխը, կը համոզեն որ հաշտուի իր կնոջ հետ։ Քիչ յետոյ Ֆրանսուհին կուգայ, ներողութիւն կը խնդրէ և կը հաշտուին։ Հազիւ 4 օր անցած էր, նոյն բնտանիքին մեղսակցութեամբ, Ֆրանսուհին կ'առնէ երախան և զանազան գոյքեր եւ կ'անհետանայ։

.. Երկրորդ դէպք մը, որ մեծ զայթակղութիւն պատճառեց մեր ժողովուրդին։ Թանթինը, ամուրիներուն ննջարաններին մէջ կը պառկին 30—35 հոգի։ Հայ մը գիշերը, բնազդէ պահուն, կ'ուզէ բռնաբարել երիտասարդի մը պատիւը։ Առտուն երիտասարդը մկրատով կը յարձակի անբարոյականին վրայ եւ կը վիրաւորէ գլուխէն։ Գործը

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Նիրքին գաւառներէն թղթակցութիւններ կը ստանանք, որոնք քանի մը շաբաթ առաջուան դէպքեր կը պատմեն։ [illegible]

Կը յայտարարենք թէ միայն օրը օրին գրուած թղթակցութիւնները նկատի պիտի առնենք։

Շուտով կը հրատարակենք նաեւ ուղեցոյց մը, մեր թղթակիցներուն եւ առ հասարակ բոլոր անոնց որ կ'ուզեն գրել Յառաջի։

Խմբագրութիւն

դատարան պիտի իյնար, սակայն ընկերոջ մը միջամտութեամբ խնդիրը փակուեցաւ։ Սակայն գործարանը վտարեց երկուքն ալ։

[illegible] ինկիւրիցի տղայ մը, որ յոյն ճաշարանի մը մէջ թէ կ'ուտէր, թէ կը պառկէր, կը սիրահարի ճաշարանապետին կնոջ, որ Ֆրանսուհի մըն է։ Ամուսինը կ'իմանայ պատմութիւնը։ Կը հրաւիրէ հայ տղան, որ միասին խմեն։ Գլուխները տաքնալէ յետոյ, Յոյնը վեր կ'ելլէ ատրճանակը առնելու։ Ուրիշ հայ երիտասարդ մը, գուշակելով վտանգը, կը փախցնէ ընկերը։ Յոյնը վար կ'իջնէ, երբ կը տեսնէ որ փախած է Հայը, յուսահատութենէն կը փորձէ անձնասպան ըլլալ։ Յոյն մը վրայ կը հասնի, կը զարնէ ձեռքին, գնդակը կը վրիպի, ճաշարանապետը կ'ազատի մահուընէ, սակայն կը վիրաւորուի ձեռքէն

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ.— Ցիւֆուրմանթէլ [illegible] Լ [illegible] եկեղեցիին քրիստոսի այս բարի ծառան գպրոց մըն էր բացեր եւ կը հրաւիրէր ծնողքները, «թողէք որ ինծի գան մանուկները» ըսելու։ Սակայն բարիդաշիկը ուրիշ բան կը սորվեցնէր անոնց։ Ուրիշ կերպ կը վարուէր անոնց հետ։ Գաղտնիքը հասաւ ծնողքներուն ականջին։ Հարկ եղաւ խոստովանցնել միամիտ տղեկները, որոնք անխոստովանելի բաներ պատմեցին վարդապետին մասին։ Ցիւֆուրմանթէլ բանտարկուեցաւ։

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.— Պերլինի մէջ ծերուկ կին մը, Լիէպիխ, յանկարծ խենթեցաւ եւ ուզեց անձնասպան ըլլալ իր թոռնիկին հետ։ Ու գրկեց իր եօթ տարեկան թոռնիկը, բռնեց պատուհանին մօտ ցցեկը, մեծ մօրը յանկարծական փոփոխութենէն. սարսափած, կարասիներուն ու վարագոյրներուն կը կառչէր իր ամբողջ ուժովը։ Սակայն մեծ մայրը ուժով էր եւ յաջողեցաւ, թոռնիկը գրկին մէջ, նետուիլ պատուհանէն վար։ Դժբախտ կինը անմիջապէս մեռաւ, գանկը ջախջախուած ըլլալով։ Սակայն փոքրիկը, մեծ մօրը վրայ ինկած ըլլալով, ողջ մնաց, միայն ոտքն ու ձեռքը կոտրեցան։

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

I

Ցիւան տարեկան կար, բայց իր արտաքին երեւոյթէն դատելով վաթսունը անցած ըլլալ կը կարծուէր։ Ցաւագանքն ու ցաւը, ինչքա՞ն շատ ծերացուցեր էին զինքը

Նիհար բարակուկ կազմուածքով, պզտիկ մարդ մըն էր։ Գէժ-ձեր փոխ եւ մազերը գանգուր բարակ եւ անխնամ պեխերով։ Նայուածքը չէ՛ լ բայց տրտում ու [illegible]

Կարելի չէ Ովկիմի տարազին մասին որոշ բան մը ըսել ընդհանրապէս առանց կապկպարի եւ [illegible] կարմիր ֆէսմը կը դնէր, [illegible] եթէ մարդ ուրիշ ձեւի գլխանոց մը տար եւ յանձնարարէր [illegible] գործածել, Ովկիմ կը համաձայնէր։ [illegible] կը քաշէր կանակին, երբեմն պատռտած կարկտուած, ծալք-ծալք ժաքէթ մը։ Թէեւ շալվար կը հագնէր, բայց կը պատահէր ալ որ տափատով անցնէր, որուն առջեւի կոճակները կոճկելու յաճախ կը մոռնար եւ եթէ հարկ ըլլար գիտել տալ, կը պատասխանէր

— Մեղէթին, հոգ կոճակ ըլլալը մոռցայ, շալվարին վարժուած ըլլալուս

Այսպէս անորոշ ու յարափոփոխ էր Ովկիմի հագուելակերպը ինչպէս նաեւ այլակերպը։ Շատ գործածուած եւ մաշած հագուստներ կուտային իրեն որոնք օրը օրին մաշ կը գտնային ու կը [illegible] [illegible] գլխուն գրպանոցը եր կարկտուքը, գլուխը կախած. հազիւ աչքը զօրելէն, երկու օրը անգամ մը նոր ձեւի եւ գոյնի կտոր մը կ'աւելցնէր հագուստներուն վրայ։ Օր մը օրանց չտեսնուեցաւ որ քոյր ու եղբայր նոր տարազով երեւէին, նոյնիսկ, Զատկին կամ Ծնունդին երբ գիւղաքաղաքին ամենայետին աղքատն անգամ կը նորուէր ու կը շքուէր այդ մեծ օրերուն ու եկեղեցի կ'երթար «հարգութիւն» առնելու։

Քոյր մը ունէր միմիայն, իրմէ հինգ տարի մեծ պառաւ մը, որ իրեն պէս ամուրի էր մնացեր։ Աղքատ ու անտեսք աղջիկը ով կ'առնէ եւ չոր հացի կարօտ մարդուն ո՞վ աղջիկ կուտայ։ Ովկիմ, տասնըհինգ տարեկան, որբ տղայ, ստիպուած էր ամէն դուռ զարնել, հարցնել թէ ջուր կ'ուզէի՞ն կամ յանձնարարելի գործ մը կա՞ր իրեն համար. շատ հոգիներ յուզուած այս տղուն խօսքերէն — որ զաւակին, տրտմունակ շեշտ մը ունէր իր մէջ— առանց գործ մը վստահելու անոր, փոքրիկ նուէրներ կուտային սակայն. եւ, այսպէս, կ'ապրէին օր ու արեւ չտեսնելով տղաքը

Օրեր ու տարիներ անցան Ովկիմ ժողովուրդին կողմէ ճանչցուեցաւ իբրեւ անկեղծ, բարի եւ վստահելի տղայ։ Մինչեւ այդ տարիքը ջրկիրութեամբ ապրեցաւ, եւ ապրեցուց քոյրն ալ միասին։ Կէս կուշտ, կէս անօթի, օրերը իրիկուն բրին։ Մարդ չզգուշացաւ որ մօտէն, սրտակցի պէս հետաքրքրուէր անոնցմով իրենք ալ խոնարհօրէն ականները սեղմած, ոչ մէկուն պատմեցին իրենց վիշտն ու ցաւը, տառապանքն ու թշուառութիւնը. լուռ ու մունջ տարին իրենց վիճակուած կեանքի-դաժան ու ծանրագոյն բեռը։

Ովկիմ ու Աննան, ինքնեկ, բնազդական գուրգուրանք ու սէր ունէին իրարու հանդէպ։ Զոյգ մը լքեալ եղներու պէս վարժուած մէկ մէկու կ'ապրէին հաշտ ու խաղաղ։ Օր մը օրանց իրարու դէշ խօսք չըրին, իրար չնեղացուցին եւ իրարու [illegible] [illegible] [illegible] խարհի լոյսէն ու սովորութիւններէն բոլորովին անտեղեակ։ Ընտանիին չէին կրնար գրել, մարդու մէջ ելած չունէին, եւ չէնք-շնորհք երկու խօսք չէին կրնար քով-քովի բերել ու խօսիլ մէկու մը առջեւ

Սակայն Ովկիմ, մայր թռչունի մը պէս՝ որ իր ձագերը կը սնուցանէ, ինչ որ տուին իրեն, պատառ մը քրոջը համար պահեց եւ տուն տարաւ։

[illegible] մէկ ծայրն էր. Մէկ սենեակ եւ մէկ մառանով մը, խրճիթ մը պարզապէս։ Առջեւը պզտիկ պարտէզ մը ունէր, ուր բան չէր ցանուած [illegible] Ջրգուն չկար. լուսամուտները փաթաթուած չունէին։ Ու իսկ նստելու աթոռ մը կար։ Գետնի վրայ մաշած, բզկտուած փսիաթ մը եւ անկիւնը՝ ծալլուած քանի մը աղտոտ մթնեներ, որոնց պատռուածքներէն բուրդեր կը կախուէին։

II

Ովկիմ կ'անցնէր փողոցներէն շատ դանդաղ, գլխահակ կամ դուռներու եւ պատուհաններու նայելէն։ Երբեմն կը նստէր դրան մը սեմին եւ չէր ելլեր։ Այսպէս, օր մը տունի մը քիւին տակ կայնած մնացեր էր.

— Նո՛ Ովկիմ

Չլսեց. այնքա՜ն մտազբաղ էր։

— Ա՜յ Ովկի՜մ.

Խորունկէն եկած ձայնի մը պէս ականջին հասաւ, շուրջը մարդ փնտռեց. ոչ ոք կար։

— Հօ՛ս, հօ՛ս, ինծի նայէ.

Վեր դարձուց հայեացքը տարտամութեամբ, եւ տեսաւ կին մը, տան վերնայարկի պատուհանէն գլուխը ցցած։

(Շարունակելի)

Կոմիտէի քաղաքականութեան, 4120ը միայն հակառակ քուէ տուած են, այսինքն ժողովներուն ներկայ համայնավարներու 100ին 0,5ը: 2676 հոգի ձեռնպահ մնացած են, այսինքն 100ին 0,3ը: Նոյեմբեր ամսուան ընթացքին աւելի քան 70.000 բանուորներ դիմում ըրած են համայնավարներ կուսակցութեան մէջ մտնելու համար:

Գործազրկութիւնը կը վերանայի?

Աշխատանքի նախարարութեան հրատարակած պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, Նոյեմբեր 26ին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու ընդհանուր թիւն էր 10.080 հոգի, որոնց 8.106ը այր եւ 1974ը կին: Անցած շաբաթ այս թիւն էր 9611, ուրեմն մէկ շաբթուան մէջ նպաստընկալներու թիւը աւելցած է 469 հոգի: Վերոյիշեալ գործազուրկներէն 5344ը (4285 այր եւ 1059 կին) կը գտնուէին Փարիզի մէջ: Անցած շաբաթ անոնց թիւն էր 4946, որով մէկ շաբթուան մէջ նպաստ ստացող գործազուրկներու թիւը 398 հոգի աւելցած է Փարիզ քաղաքին մէջ. իսկ ամբողջ Սէնի նահանգին մէջ այս յաւելումն է 475 հոգի:

Վերջացող շաբթուան ընթացքին գործի համար դիմում կատարողներէն 28.474 հոգիի (19.646 այր եւ 8828 կին) կարելի չէ եղած գործ հայթայթել: Անցած շաբաթ 27.396 հոգիի կարելի չէր եղած գործ գտնել, որով անգործներու թիւը 1078 հոգի աւելցած է մէկ շաբթուան մէջ:

Երկու Հայեր ձերբակալուած Պելճիքայի մէջ

Պրիւսէլէն կը հեռագրեն թէ Պելճիքայի մէջ ձերբակալուած են երկու փարպետորդի Հայեր՝ Վէմեան եւ Արադեան (ԽՄԲ.— Ժիւռագրին մէջ գրուած է Verniam եւ Aradjan), որոնք 30.000 տոլար շորթած են Նիւ Եորքի երեք առեւտրական հաստատութիւններէն: Իրենք զիրենք իբրեւ հարուստ ցորենի վաճառականներ ներկայացնելով, Վէմեան եւ Արադեան Զուիցերիոյ մէջ հիւպատոսական կեղծ թուղթեր եւ կեղծ բեռնագիրներ կը շինեն եւ Ամերիկա կը ղրկեն գանձումի: Այդ թուղթերը ստանալէ վերջ, յիշեալ ամերիկեան ընկերութիւնները բեռնագրին արժէքը յանձնեցին Նիւ Եորքի մէկ դրամատան: Այս վերջինը Ցուրիխէն եւ Պեռնէն ստացուած հեռագիրներու վրայ, 30.000 տոլարը հեռագրով փոխադրեց զուիցերական դրամատուն մը, ուր Վէմեան հաշիւ մը բացած էր: Վէմեան դրամը գանձեց եւ անհետացաւ իր ընկերոջ հետ: Ամերիկացիները ի զուր սպասեցին ցորենը բեռցած շոգենաւերուն, որոնք բնաւ չհասան:

Առջի օր երբ այս նշանաւոր խաչագողները նման գործ մը կ'ընէին պելժ հաստատութեան մը հետ, ձերբակալուեցան Պրիւսէլի մէկ պանդոկին մէջ: Իրենց գրպաններէն գտնուեցաւ 8000 տոլար դրամ: Առաւ փախուները պիտի յանձնուին զուիցերական ոստիկանութեան:

Մ. Քեմալ չամուսնանար

Փարիզի Աֆղան դեսպանատունը եւ Անատոլուի գործակալութեան կը հերքեն այն զրոյցը, որուն համաձայն իբրեւ թէ Մուսթաֆա Քէմալ պիտի ամուսնանայ Աֆղանիստանի թագաւոր Ըմիրին քրոջ՝ իշխանուհի Քուպրայի հետ: Այս վերջինը ներկայիս գիշերօթիկ է Փարիզի Վիքթոր Տիւրիւի լիսէին մէջ եւ Հինգշաբթի օր երբ արձակուրդով աֆղան դեսպանատունը կը գտնուէր, զարմանքով կարդաց իր մասին գրուածները: Իշխանուհին երբեք չի ճանչնար Մ. Քէմալը եւ Թուրքիան:

Լիսէի տնօրէնը կը յայտարարէ թէ իշխանուհի Քուպրա երբ անցեալ փետրուարին դպրոց մտաւ, արդէն նշանուած էր ուրիշի հետ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ 30 համայնավարներ ձերբակալուեցան: Դրամատունէն բազմաթիւ փաստաթուղթեր, որոնք ցոյց կու տան թէ համայնավարները կը ծրագրէին վերսկսիլ իրենց գործունէութիւնը Պուլկարիոյ մէջ:

ԱԼՊԱՆԻԱՅԻ կառավարութիւնը արգիլած է յունարէնի ուսուցումը դպրոցներու մէջ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Արփիար Սերոբ խումբի ընկերական ժողովը այսօր կիրակի ժամը 10.30ին, փաքէ ս Վեկա ու Լիոնի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. Պելվիլի կոմիտէի դաստիարակչական ժողովը այսօր կիրակի, ժամը 3ին, 131 Fbg-du Temple: Կը խօսի ընկ. Վազգէն Շուշանեան:

Հ. Յ. Դ. Սարգէսի Հրայր խումբի ընկերները ժողովը կը հրաւիրուին այսօր կիր. ժամը 2.30ին, Rue des Beauves, Hôtel Beauséjourի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 5 դեկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208ter, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

6 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 511

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐԷ ՕՐ

ԱՆՏԵՂԻ ԹԱՓԱՌՈՒՄՆԵՐ

Թղթակից մը կը գրէ թէ արտագաղթի նոր հոսանք մը յայտնուած է Յունաստանի մէջ։

— «Գաղթողները առ հասարակ Յունաստանի մէջ չորս հինգ տարի է ի վեր գործի տիրացած, իրենց ու ընտանիքին ապրուստը ապահովելու միջոց մը ստեղծած՝ աշխատող եւ չահող մարդիկ են, արհեստաւոր կամ արհեստաւորներ։

Բայց ամէն բան կը ձգեն ու կ՚երթան։ Ո՞ւր. — Հարաւային Ամերիկա, որ միակ բաց դուռն է, առ այժմ։

Միայն Սինկրուի (Աթէնք գաղթականներէն 90 ընտանիք պատրաստուած են մեկնելու այս օրերս. ու Քոքինիայէն (Պիրէոն) 50։

1922ին, մինչեւ 120.000 կը հաշուէին Յունաստան ապաստանած գաղթականներուն թիւը։

Կը կարծենք թէ այս թիւը չափազանցութիւն է եւ 70-80.000 պէտք է ըլլայ, որ 1925ին իջած էր 45.000ի, իսկ այսօր 35.000ը չանցնիր. հին եւ նոր գաղթական միասին հաշուելով։

Չեռացողներէն հազիւ 5000 հոգի Հայաստան գացած եղան, իսկ միւսները մեծ մասով Ֆրանսա, Հարաւային Ամերիկա եւ Սուրիա։

Առեն մը, լուրջ սպառնալիքի տակ էին մեր հայրենակիցները, Յունաստանի մէջ։ Բռնի հեռացում, տեսակ մը տեղահանութիւն կը պարտադրուէր մանաւանդ Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ իշխանութեանց կողմէ։ Հայ փախստականներուն երկրորդ երբորդը ցրուելէ յետոյ, յունական հաստատութիւնը մնաց. կը ձգած է իր վճռին։ Թէեւ, Ազգերու Դաշնակցութեան պարբերական ժողովներուն եւ քննութեանց առեն, միշտ ալ կ՚օգտուի առիթէն, այդ ծրագիրը իբրեւ բնո ներկայացնելու համար։

Առանց կասկածի տակ դնելու յունական կառավարութեան բարեացակամութիւնը, կրնանք ըսել թէ Յունաստան կամ Պուլկարիա ապաստանած հայ գաղթականութիւնը երբեք իրական բնո մը եղած չէ այդ երկիրներուն համար։ Եթէ Յունաստանի մէջ զանազան օգնութիւններ եղած են, անոնց փոխարէնը լիովին զանձուած է 1923—24ի տեղահանութեանց առեն։ Իսկ Ազգերու Դաշնակցութիւնն ալ մեծագումար օգնութիւններ ըրած է բոլոր գաղթականներու օգտին։

Իսկ հիմա, բնո ըլլալու խօսքն անգամ աւելորդ վիրաւորանք մըն է մեր թափառական բազմութիւններուն հանդէպ, քանի որ անոնք ոչ միայն տուն-տեղ են եղած, յախտեւ աշխատանքով եւ չարքաշութեամբ, այլ եւ մեծապէս նպաստած երկրին անտեսութեան զարգացման։ Եւ եթէ առեն-առեն գնացքի հարուածներ չտրուէին եւ մէկ օրէն միւս ծովափ նետուելու սպառնալիքը չըլլար, ինչպէս կար առեն մը, Յունաստան տասնապատիկ աւելի պիտի օգտուէր հայկական ձեռներէցութենէն եւ տոկուն աշխատանքէն։

Մեր խորին համոզումով, այլ եւս անցած է տխուր անակնկալներու շրջանը, եւ մնացեալ գաղթականութիւնը կրնայ հանգիստ կենալ իր ինկած տեղը, պայմանով որ միայն իրաւունքներու մասին չմտածէ, այլ եւ յիշէ իր պարտականութիւնները։ Որուն վարիչները հարկադրուած են երբեմն տրտունջներ յայտնել, Ազգերու Դաշնակցութեան աջակցութիւնը ապահովելու համար. բայց 35.000 նոց աշխատունակ եւ ինքնապահ համրանք մը անտանելի չէ Յունաստանի համար։

Այս կէտը ամէնէն առաջ պէտք է հասկնան մեր հայրենակիցները իրենք։ Աշխարհի վրայ չկայ պետութիւն մը որ հանոյք զգայ օտար փոքրամասնութեանց գոյութենէն։ Երբ մենք երկուքը մէկ մեր աչքերը դուրս յառենք, բնականաբար տիրող իշխանութիւնը կ՚ուզէ, որ բնիկները կապենք եւ երթանք։

Բայց, չկայ նաեւ քաղաքակիրթ իշխանութիւն մը որ ինքն իրեն թոյլ տայ դուրս նետել անտէր բազմութիւն մը։ Իսկ երբ մենք աճապարենք օգտուիլ բաց դուռէ մը, անշուշտ կը խրախուսէ։

Արդ, ո՞րն է գաղթական բազմութեան համար բաց դուռը պիտի ըլլայ մեր հայրենիքը.— Հայաստանը։

«Հայաստան երթալ կ՚ուզե՞ս».— պիտի հարցնէ կառավարութիւնը կամ Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը։— Այո ։ — «Բայց ճամբայ չկայ, չեն ընդունիր»։ — «Այն ատեն կը մնամ ուր որ եմ. ո՛չ Ֆրանսա, ո՛չ Պրազիլիա, ո՛չ Արժանթին ։

Այս կարճ պատասխանը կը լուծէ ամէն դժուարութիւն։ Եւ իշխանութիւնը չի կրնար բռնանալ։

Բայց մենք վարժուած չենք այս տարրական ողջմտութեան։ Ջափազանց վարակուած՝ բախտ փնտռելու հիւանդութենէն, կը հրապուրուինք եւ հակասական պատասխաններ կուտանք. առտու մը Հարաւ. Ամերիկա առնելով մեր շունչը։

Կորստաբեր է այս վիճակը, թէ անհատին եւ թէ հաւաքականութեան համար։

Ի՞նչ նոր դժբախտութիւն պատահեցաւ Յունաստանի մէջ, որ նորէն աչքերը դուրս յառած են։ Քսաներկու տարեկաններուն զինուորագրութի՞ւնը։

Սակայն, ո՞ւր տեսնուած է ամէն բարիք վայելել երկրի մը մէջ, իսկ խուսափիլ ո՛ր եւ է նեղութենէ։

Ամէն երիտասարդ զինուոր չէ՞ իր հայրենիքին մէջ։

Ի հարկէ նախընտրելի է որ իր հայրենիքին մէջ ըլլայ։ Բայց երբ իր ձեռքը չէ բանալ այդ հայրենիքին դուռնե՞րը... Զինուոր չեղա՞նք Թուրքիոյ մէջ։

Հերի՛ք է, բարեկամներ. վերջ տուէք այս անտեղի թափառումներուն, որոնց ամէն մէկը միւսէն աւելի աղիտաբեր է։

Շ.

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

1927ԻՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՆԵՐԸ ՄԻՆՉԵՒ 1928Ի ՎԵՐՋԸ ԱՐԺԷՔ ՈՒՆԻՆ

Տարին վերջանալու վրայ է եւ ինքնութեան թուղթերու խնդիրը դարձեալ օրուան հարց դարձած է։ Այս մասին լուսաբանութիւններ ստանալու համար դիմեցինք Փարիզի Ոստիկանական Ցեսչութեան օտարականներու գիւանին պետ Գ. Փիքարի, որ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ մեզի.—

Ինչպէս գիտէք, վերջին օրէնքէն առաջ շատեր 375 կամ 40 ֆրանք (գեղչեալ սակ) վճարած էին ինքնութեան թուղթերու համար, որոնք միայն մէկ տարի արժէք կը ներկայացնէին։ Արդ, եթէ վերոյիշեալ գումարները վճարուած են 1926ի ընթացքին, այն ատեն այդ կարգի ինքնութեան թուղթերը իրենց արժէքը պիտի կորսնցնեն ներկայ ամսուան վերջը. իսկ եթէ 1927ի ընթացքին վճարուած են եւ ինքնութեան թուղթերուն վրայ նշանակուած է «Valable pour 1927», այդ կարգի ինքնութեան թուղթերու տէրերը պէտք է ներկայանան Ոստիկանական Տեսչութիւն, իրենց անձնագիրներուն վրայ կնքել տալու համար «Valable pour 1928» նախադասութիւնը։ Ինչպէս յայտնի է, նոր օրէնքով ինքնութեան թուղթերը կ՚արժեն 100 եւ 20 ֆրանք (գեղչեալ սակ) եւ ի զօրու են երկու տարուան համար։ 1926ին եւ 1927ին 375 եւ 40 ֆրանք վճարողները չեն կրնար իրենց վճարած յիշեալ գումարները ետ ստանալ, միայն թէ, ինչպէս ըսի, իրենց ինքնութեան թուղթի տեւողութեան շրջանը մէկ տարի եւս կ՚երկարաձգուի։ Ճիշդ է թէ Սէնի Նահանգէն դուրս ուրիշ կարգ մը նահանգներու մէջ 375 եւ 40 ֆրանք վճարողներու աւելորդ գումարները վերադարձուած են։ Դժբախտաբար Սէնի Նահանգին մէջ օտարականներու թիւը շատ ըլլալով, եւ նախապէս վճարուած գումարներն ալ ըստ օրինի պետական, նահանգային եւ համայնքային սնտուկները մտած ըլլալով, նիւթապէս անկարելի է զանոնք վերադարձնել իրենց տէրերուն։ Հետեւաբար, ներքին նախարարութեան հրահանգով, միայն մէկ տարի եւս պիտի երկարաձգուին այդ կարգի ինքնութեան թուղթերը։

«Ուրեմն, ձեր հայրենակիցներէն անոնք որ 375 եւ 40 ֆրանք վճարած են, պէտք է դիմեն Սէնի Ոստիկանական Տեսչութեան եւ առանց նոր վճարումի կնքել տան իրենց ինքնութեան թուղթերը՝ 1928ի համար։

ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԷՋ

Դրօշակի վերջին (դեկտեմբեր) թիւին մէջ կը կարդանք.—

Երբ «Դրօշակ»ի ներկայ համարը գրուած էր արդէն մամուլի տակ, ստացուեցին Ղարաբաղից տեղեկութիւններ այնտեղ կատարուող զանգուածային ձերբակալութիւնների մասին։ Ձերբակալուածների թիւը հասնում է հարիւրների։ Խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ են տեղի ունեցել Խանքենդում, Շուշում եւ բազմաթիւ գիւղերում։ Ձերբակալութիւններին զուգընթաց կատարւում է եւ զինաթափութիւն. ծեծի ու բռնութեան տակ զէնք են հաւաքում հայ գիւղերից։

Հաղորդում են նոյնպէս ընդարձակ ձերբակալութիւնների մասին Ազրբէջանում։ Բոլշեւիկների ձեռքից ճողոպրած շատ թուրքեր ապաստանել են Ղարաբաղի եւ Զանգեզուրի լեռներում եւ կամ անցել Պարսկաստան։

Ընդդիմադիր կոմունիստները վերջերս բուռն գործունէութիւն են երեւան բերում եւ Ղարաբաղում։ Բնորոշ է, որ այստեղ ընդդիմադիրների կուսակից են այն տարրերը, որոնք պաշտպանում են Ղարաբաղը Հայաստանին կցելու միտքը։ Ընդդիմադիրների աչքի ընկնող պարագլուխներին, Բագուից ստացուած հրամանի վրայ, յարմար պատրուակ ստեղծելով, հեռացրել են Ղարաբաղից։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԸ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԻ

Սոն Սապահ կը տեղեկանայ թէ որոշուած է ոստիկանական տնօրէնութեան յատկացնել Սանասարեան խանը. կ՚ըսուի թէ այս որոշումը տրուած է, նկատելով որ Սանասարեան խանը կեդրոնական տեղ մը կը գտնուի։ Նախապէս թէեւ կը խօսուէր նախկին երեսփոխանական շէնքին մասին, բայց յարմար չէ դատուած այդ շէնքը, մանաւանդ որ ան շատ հեռու է միւս ոստիկանական պաշտօնատուններէն։

Պատերազմի ընթացքին ոստիկանութեան տնօրէնութիւնը արդէն փոխադրուած էր Սանասարեան խանը, ուր մնացած էր մինչեւ զինադադար։ Զինադադարէն Անգլիացիները գրաւած էին հայապատկան խանը, որ յատկացուեցաւ վիճակ ընկերութեան։ Ազգային կառավարութեան Պոլիս հաստատումէն յետոյ գրաւման ենթարկուած եւ ազգային կալուած նկատուած էր Սանասարեան խանը, որուն տէրը արտասահման փախած էր. ներկայիս Սանասարեան խանին մէջ գրասենեակներ ունին Սասուն Զատէները, բազմաթիւ կաշիի վաճառականներ եւ փոխադրական ընկերութիւններ։

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐԸ ՇՈՒՏՈՎ ՊԻՏԻ ԾԱԽՈՒԻՆ

Ելմտական գործավարութիւնը շրջաբերական մը ղրկած է բոլոր կուսակալութեանց, հրահանգելով որ լքեալ հետապնդուին «լքեալ» գոյքերու վաճառման եւ վարձակալութեան գործերը։ Այս շրջաբերականին համաձայն, լքեալ գոյքերու վաճառումը կարելի եղածին չափ արագ պիտի կատարուի տարւոյս վերջ. վարձու յատկացուած կալուածները միայն պիտի մնան։ Լքեալ գոյքերու վերաբերող պարտքերու գանձումը պիտի կատարուի կալուածական օրէնքին համաձայն ... ղրկուած է այս գործողութեանց մէջ ... պաշտօնեաները խիստ կախակայելու։

... վերջերս մեռած է հայազգի ... ծանօթ վաճառականներէն մը, որ բացի ... շուկայի մէջ կարեւոր վաճառատունէ մը, տէրն է նաեւ ... Լյոնէի շէնքին կէս բաժնին եւ ուրիշ կարգ մը կալուածներու։ Բայց յիշեալին ոչ մէկ ժառանգորդը կը գտնուի Թուրքիա։ Կինն ու տղաքը Զինադադարէն ետք անցագրով փախած են եւ այժմ կը գտնուին Իտալիա։ Հիմա այս սեփականութիւնները «լքեալ» գոյք կը նկատուին եւ պիտի անցնին պետական գանձին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ՀՐՈՍԱԽՈՒՄԲԻՆ ՇՈՒՐՋ

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պոլսոյ Մէրճան Ալթունեան հրոսախումբին խնդիրը նոր փուլի մը մէջ մտած է եւ թուրք կառավարական շրջանակներն ու մամուլը մեծ շահագրգռութիւն ցոյց կուտան։ Կ՚ըսուի թէ այս խնդրի մասին ուղղակի քննութիւններ կը կատարուին կառավարութեան կեդրոնին մէջ եւ թէ ծանր մեղադրանքի տակ կը մտնեն ընդհանուր կազմակերպող ոստիկանները։

Այսպէս, հրոսախումբին վիրաւորող երկու անդամները Րէճայի եւ Մուրատ, երդում կ՚ընեն ըսելով թէ ընդհարման միջոցին ոչ մէկ զէնք ունէին իրենց վրայ։ Ցետոյ յայտնի եղած է որ ընդհարման կազմակերպութեան մասին նախապէս ոչ մէկ լուր ունեցած են կուսակալը, ոստիկ. տնօրէնն ու փոխ տնօրէնը։

Քանի կը խորանան քննութիւնները, այնքան խորհրդաւոր ձեւ մը կը ստանայ Մէրճան Ալթունեանի հրոսախումբին գործը։ Հակառակ անոր որ հարցաքննիչ դատաւորը ասկէ առաջ աւարտած էր գործին քննութիւնը եւ տեղեկագիրը ընդհ. դատախազութեան տուած, այժմ նոր քննութեան ձեռնարկուած եւ թուղթերը վերադարձուած են հարցաքննիչ դատաւորին։

Խնդրին առանցքը սա է.— Դէպքը իրապէս սարքովի՞ է եւ եթէ այո, ի՞նչ նպատակով սարքուած է։

Ընդհ. դատախազութեան պաշտօնատունը տարուեցաւ Հօրձի անունով անձ մը, որ կարեւոր լուսաբանութիւններ տուաւ։ Հաստատուած է նաեւ թէ հրոսակներուն կողմէ պատրաստուած չէ «Պոլսոյ ոստիկանական տնօրէնութիւն, 6» վերտառութեամբ թուրքերէն նշանատախտակը, որ կ՚ըսուէր թէ Րէշատֆէ ափարթըմանին մէջ գտնուած է։ Ըսլտըզը կողոպտելէ յետոյ, հրոսակները այս նշանատախտակը պիտի դնէին իրենց ինքնաշարժին վրայ, ոստիկանութիւնը խաբելու համար։ Ամբաստանեալները կը պնդեն թէ իրենք տեղեկութիւն չունին այս նշանատախտակէն, ինչպէս նաեւ ափարթըմանին մէջ գտնուած բեւեռաձեւ ռումբերէն, եւ կ՚ըսեն թէ ատոնք ուրիշներու կողմէ ափարթըման դրուած են։

Դէպքին մէջ դեր ունեցող բոլոր գաղտնի ոստիկանները հարցաքննուեցան դատական իշխանութեան կողմէ։ Տիրող համոզումը այն է թէ դէպքը սարքուած է ոստիկանութեան կողմէ։

Սոն Սաաթ կարգ մը կասկածներ յայտնելէ յետոյ այս մասին, կը հարցնէ թէ «Ափի մը տարածութեամբ սենեակի մը մէջ ինչպէ՞ս կ՚ըլլայ որ երկու պաշտօնեաներ կը նահատակուին, երբ հրոսակները օրերէ ի վեր կը հետապնդուէին։ Միւս կողմէ, դիահերձութիւնը հաստատած է թէ նահատակներու մարմինէն ելած գնդակները ոստիկանական ատրճանակներու կը պատկանին, եւ թէ ատրճանակները մահացողներու կուրծքին դպչելով կրակուած են, ինչպէս ցոյց կուտան վառօդի հետքերը»։

Միլլիյէթ կը գրէ թէ ձերբակալման միջոցին մեռած Մուսա, մեր ձավիտ պէյի վրայ կատարուած դիահերձութենէն հասկցուած է որ Մուսամմէր ձավիտ պէյ կռնակէն վիրաւորուած է եւ հաւանական նկատուած է, որ այդ կապարը կռնակէն նետուած ոստիկանի մը գնդակն է։ Միւս կողմէ այն ափարթըմանը որուն մէջ այս դէպքը պատահած է, Վահանի կողմէ վարձուած եւ դրամն ալ անոր կողմէ հայթայթուած է։ Կը յիշուի թէ ստո՞յգ է որ Մէրճան Ալթունեան պարզ պրաունինկ ատրճանակով մէկ ձեռք կրակ բացած է։ Ճի՞շդ է թէ միւս ամբաստանեալներու քով զէնք չկար եւ գտնուած պարզ ատրճանակ մը անոնց չէր պատկաներ։

Ընկերվարականներու համագումարը

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը ամսոյս 26—29ին համագումար պիտի ունենայ՝ որոշելու համար կուսակցութեան ծրագիրն ու գործելակերպը յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց առթիւ։ Կիրակի օր Սէնի Դաշնակցութիւնը Փանթէնի մէջ գումարեց նախապատրաստական համաժողով մը։ Նախ վիճաբանութիւն կատարուեցաւ կուսակցութեան 1928ի ելմտացոյցին շուրջ եւ վաւերացուեցաւ (Մուտք եւ ելք 875.000 ֆրանք ։ Ցետոյ վիճաբանութիւն կատարուեցաւ նաեւ կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Փոփիւլէր»ի մասին, որ ամսոյս սկիզբէն ի վեր աւելի մեծ ծաւալով կը հրատարակուի։ Կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան ընտրական հարցին շուրջ եւ ի վերջոյ կազմուեցաւ յանձնաժողով մը, որ օրակարգի բոլոր հարցերուն մասին բանաձեւեր պատրաստելով պիտի ներկայացնէ Դեկտ. 18ի երկրորդ նախապատրաստական ժողովին։ Բացի ընտրականէն, օրակարգի կարեւոր խնդիրներն են՝ դրամագլուխի վրայ տուրք հաստատելու եւ համայնավարներուն հետ մէկ ճակատ կազմելու հարցերը։

Պրիան-Լիտվինոֆ տեսակցութիւնը

Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պրիան Կիրակի առաւօտ Ժընեւ հասաւ եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Լեհաստանի արտաքին նախարար Զալէսքիի, Քանատայի պատուիրակին եւ ֆրանսական պատուիրակներուն հետ։ Ցետոյ ճաշի հրաւիրեց սըր Օսթըն Չէմպըլէյնը, որուն հետ կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցաւ օրուան քաղաքական կարեւոր հարցերուն, մանաւանդ լեհեւլիթուանական վէճի մասին։

Կէսօրէն վերջ, Պրիան ընդունեց այցելութիւնը Խորհրդային Միութեան արտաքին փոխ-գործավար Լիտվինոֆի, որուն քիչ վերջ միացաւ կրթական գործավար Լունաչարսկի։ Նախապէս կարգադրուած էր որ Փօլ-Պոնքուր եւ Լունաչարսկի եւս ներկայ ըլլան խօսակցութեան, սակայն Լիտվինոֆ փափաքած ըլ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՋՐԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ
ԻԲՐԵՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑ

Հայաստանը ջրային ուժի կողմէ անհուն պահեստարան մըն է, զոր կարելի է միշտ ամէն եղանակով ու ամէն նպատակներով օգտագործել։ Իր ընձեռած անսահման հնարաւորութիւններու դիմաց, սակայն, շատ քիչ բան է եղած մինչեւ հիմա, ծառայելու համար մեր ժողովրդի երական շահերուն եւ բարօրութեան գործին։ Այդ հարստութիւնը կրնայ օգտագործուիլ աշխատանքի մեքենայացման, լուսաւորութեան, ոռոգման, արդիւնաբերական նպատակներով։ Կրնայ օգտագործուիլ նաեւ իբրեւ հաղորդակցութեան-փոխադրութեան միջոց։

Մեր ջրային ուժը վերջին նպատակով օգտագործելու մասին մինչեւ հիմա ոչ միայն որ եւ է փորձ, այլ եւ այդ մասին, որքան մեզ յայտնի է, խօսք անգամ չէ եղած։

Մինչդեռ այդ հանգամանքը խոշոր նշանակութիւն ունի մեր երկրի տնտեսութեան համար։

Նախ՝ Հայաստանի մեծ մասին մէջ հաղորդակցութեան արդիական, կատարելագործուած միջոցներու (երկաթուղի, ինքնաշարժ, չորսութեան ուղեւորութ), այդ դերը կը կատարեն երկրի անասունները։ Սովորական բան է մեր երկրին մէջ կէթան գոմէշը եւ ցուլն ու արօրը գոմէշը վաղաժամ ներքինացնել լուծի տակ դնելու եւ բեռներ փոխադրելու համար։ Եթէ կէթանը, ցուլը իրենց նպատակին չեն ծառայեր՝ պարզ է, որ անասուններու տեսակներու ազնուացման գործը միշտ ալ արգելքներու կը հանդիպի՝ որքան ալ այդ ուղղութեամբ միջոցներ չխնայուին եւ ջանք ու եռանդ չթափուին։ Միւս կողմէ, երբ անասունները կը կատարեն փոխադրական գործը՝ պարզ է, որ երկրագործութիւնը ամենայն պիտի տուժէ եւ երկրի խոշոր մէկ մասը խոպան պիտի մնայ՝ որքան ալ այդ երկիրը սակաւահողութենէ տառապի։

Յետոյ երկրագործական արտադրութեանց համար վճռական նշանակութիւն ունի այն հանգամանքը, թէ անոնք ի՛նչ արագութեամբ շուկայ կը հանուին։ Գիւղացի բերքին շուկայ շատ կամ ուշ հասնիլէն անհամար բան է կախուած։ Իսկ նահապետական անասուններն իրենց կրեայի քայլերով, ի՛նչ խօսք, որ գիւղացիի ամէնէն տնտեսական գործն իսկ կը կասեցնեն ու անոր անտեսութեան վճռական հարուած կը հասցնեն։

Բայց արդեօ՞ք մեր գետերը նաւարկելի են, արդեօ՞ք բնութիւնը մեզ չէ պատժած, մեր գետերը դարձնելով յորձանուտ, ինչպէս աւանդեր են մեզ մեր պատմագիրները եւ ինչպէս սորվեցուցած են մեզ մեր աշխարհագրութեան ուսուցիչները։

Ճիշդ է որ արդի Հայաստանի մէջ մանող մեր գետերն ու գետակները ներկայ դրութեամբ չեն կրնար օգտագործուիլ նոյն նպատակով։ Սակայն անանք բնականէն նաւարկութեան յարմարութիւններ չունենալով հանդերձ, ամենայայն կերպով կրնան ծառայել մեր փոխադրական գործին, եթէ անհրաժեշտ աշխատանքը թափուի։

Մեր խօսքը մեր գետերու ընթացքի արհեստական կանոնաւորման եւ նպատակայարմար եղանակով վերայիշեալ գործին ծառայեցնելու մասին է։

Հայաստանի գետերն ու գետակները, հազարաւոր տարիներ մաշելով իրենց ափերը, ասուփճանաբար իջեր են ամենացած հարթութեան վրայ։ Այդ բանը, ինչ խօսք, որ կարեւորիր ներգործութիւն է ունեցեր երկրի բնակչութեան համար։ Մէկ կողմէ անոնց, ոռոգման դաշտը կրճատուելով հետզհետէ հասեր է նուազագոյն սահմանի, միւս կողմէ վերջնապէս շղթայազերծուելով՝ սպառնալի դիրք են բռներ իրենց իսկ շնորհիւ կենդանութիւն ունեցող հովիտներու հանդէպ։ Այնչափ վտանգաւոր է դարձեր այդ գետերու եւ գետակներու ընթացքը, որ խորհրդային իշխանութիւնը սկսած է լրջօրէն անոնց կանոնաւորման մասին մտածել։

Այսպէս, Հայաստանի գետերը հետեւեալ աշխատանքներ կը պահանջեն.—

1. Քասախ գետի ափերու ամրացում Դճիս գիւղէն մինչեւ Հայ Ջէյվա գիւղը՝ 30 վերստ երկարութեամբ։

2. Վէդի գետի ափերունը՝ 25 վերստ։

3. Դառնոյ գետինը՝ 20 վերստ։

4. Գեղամ գետինը Նորքէն սկսած մինչեւ Շէնգաւիթ գիւղի սահմանները՝ քանի մը տասնեակ վերստ։

Ասոնց մէջ չեն մտներ մանրմունր գետեր, որոնց ափերուն կանոնաւորումը կը կատարուի գիւղական համայնքներու սեփական միջոցներով, մասամբ նա՛եւ կառավարութեան աջակցութեամբ եւ այն գետերու ափերու կանոնաւորման նախագծերը, որոնց մասին ծրագրային տուեալներ չունինք ձեռքի տակ։

Բայց, չնայած տարուան մեծաւ ջան աշխատանքներուն, շնորհիւ անոնց սխալ ուղղութեան իրենց հիմքէն իսկ, անոնք շատ քիչ արդիւնք կուտան եւ շատ յաճախ նոյնիսկ բոլորովին ապարդիւն կը դառնան։

Ամէն տարի տասնեակ հազարաւոր աշխատաւոր ձեռքեր, եւ հարիւր հազարներ կը ծախսուին այդ նպատակով, բայց դարձեալ ձիւնհալի հետ կը սկսի մեր գիւղացիութեան ողբերգութիւն՝ ո՛չ նուազ սրտաճմլիկ տեսարանը՝ յորդած գետերը տարեկալին կերպով կը բշեն կը տանին քար ու խոիւ ու կ'ողողեն ամէն կողմ։ Երբեմն ե՛ւ քաղաքացիներու տունն ու տեղը — Երեւանի հոյակապ ու Դիլիջանի այս տարուան ո՛չ նուազ աղետալի հեղեղները։ Ոռոգման ենթակայ վայրերու մէջ ամէն տարի հարիւրաւոր ընտանիքներ կը կորսնցնեն իրենց ունեցածը, արտերը, բամպակի, ծխախոտի դաշտերը եւ անգամ խաղողի այգիներուն արմատախիլ ըլլալուն ու չքանալուն պատճառով։ Ինչ խօսք որ ամէն տարի, երբեմն տարին երկու անգամ —գարնան ու աշնան— կ'ունենան երկրագործական կենդանի ու անկենդան հարստութեանց կորուստներ եւ մարդկային զոհեր։

Եւ դժբախտութիւնը այն է, որ առկէ յետոյ ալ երբ մեր գետերու ափերուն ամրացումը կատարուի լրիւ, քար ու կիրով՝ դարձեալ չպիտի կարողանայ դիմանալ յորդումներուն։

Միակ ելքը ոչ թէ անոնց ափերու կանոնաւորումն է, այլ ընթացքի կանոնաւորումը եւ փոփոխութիւնը (թունելու)։ Ով որ ուշի ուշով դիտած է մեր երկրի ոռոգման հին սիստէմի բեկորները եւ քիչ-շատ ծանօթ է այդ երկրի անցա՛մ Խանական-Սարդարական կառավարութեան պատմութեան մտերմութիւններուն, ա՛յդ եզրակացութեան կուգայ։ Խնդիրը այն է որ մէկ-երկու դար առաջ Հայաստան ունեցեր է ջրանցքներու հրաշալի ցանց մը, այն սահմանին, որ ներկայիս համար կրնայ խոհէլ համարուիլ։ Այժմ անհամեմատ աւելի շատ կը ծախսուի ոռոգման համար, կ'օգտագործուին արհեստագիտութիւնն ու գիտութիւնը, սակայն եւ այնպէս անշահ արդիւնք կը ստացուի։ Պարզ է թէ ինչու համար։ Ինչպէս բանիս, մեր գետերու կանոնաւորումը կը պահանջէ արմատական հիմնական աշխատանք։

Անա այդ աշխատանքն է, որ մէկ կողմէ մեր պետական եղանակը պիտի ազատէ ծանր բաբեկումներէն, միւս կողմէ մեր երկրի մինչ այժմ անջրդի մնացած հողերը նորէն պիտի ոռոգուին եւ ապա փոխադրական գործին զարկ պիտի տրուի, դնելով զայն ցանկալի բարձրութեան վրայ։

Այդ բանը մէկէն ի մէկ կը բարձրացնէ մեր բոլոր գաւառներու, ուրեմն եւ ամբողջ Հայաստանի տնտեսական - արդիւնաբերական կեանքը։

Գետերն ու գետակները որպէս կենդանութեան աղբիւրներ, իրենց շուրջ են համախմբած մարդկային հասարակութիւններ։ Մեր բոլոր գետերու ափերուն դուզանեա ինկած են բազմամարդ գիւղեր։ Մեր երկրի բնակչութեան վրայ ջուրը այն աստիճանի խոր եւ անջնջելի կնիք է դրած, որ մեր շրջաններէն շատերը կը կրեն իրենց կենդանութիւն տուող գետերու անունները—Հրազդանի, Վէդիի, Դառնոյ եւ այլ շրջաններ։ Այդ, ինչպէս նաեւ այլ պատճառներու համար, բարեկարգ տեսակ յարմարութիւն մէկն է որմէ պէտք է օգտուիլ չստացուածը եւ լաւագոյն կերպով։

Բացի գետերու ափերու կանոնաւորման աշխատանքներէն, խորհրդային իշխանութիւնը կը զբաղի նաեւ նոր ջրանցք - գետակներու կառուցմամբ։

Այդ աշխատանքներու ընթացքին, երկրի վարիչները կ'առաջնորդուին մէկ կամ առաւելն երկու նպատակով, ոռոգում եւ ելեկտրական ուժ։

Անոր նմանօրինակ ալ կը վարուին մեր երկրի ջուրերուն հետ, առանց նկատի ունենալու փոխադրութեան - հաղորդակցութեան գործը։ Այդ հանգամանքը խիստ աննպաստ անդրադարձում կ'ունենայ եւ մանաւանդ առաջիկային եւս պիտի ունենայ Հայաստանի տնտեսական - արդիւնաբերական կեանքին վրայ, եթէ այդ ընթացքը նոյնութեամբ շարունակուի։ Այդ սխալը յետագային սրբունցներ ալ չպիտի կրնան սրբագրել՝ այնքան դժուարութիւններու հետ կապուած պիտի ըլլայ։

Երեւանի Շահումեանի անուան, Էջմիածնի՝ Լէնինի անուան, Կարճեւանի, Շիրակի ջրանցքները կլանելով տասնեակ միլիոններ՝ ջրային հաղորդակցութիւն, փոխադրութեան գոնէ նուազագոյն յարմարութիւն չունին։ Միւս կողմէ Հայաստանի բազկերակը կը կազմէ ջուրը, և ներկայիս կառավարութեան առջեւ դրուած են մեծամեծ ծրագիրներ Այգըր լճի, փոքր Սարդարապատի Չիրին Արեւմտեան եւ Հարաւ-Արեւելեան Ղըռերու։

Այդ մեծածախս կառուցումներն ու ջրաշինարարական աշխատանքները կատարած ատեն, հաշուի չառնել փոխադրական գործը՝ անհեթեթութիւն է կառավարութեան կողմէ։

Ոռոգման, հեղեղման եւ փոխադրական հարցը լուծած ատեն, երկրի վարիչները պէտք է ղեկավարուին գետերու եւ գետակներու ընթացքի եւ հուներու փոփոխութեամբ։ Իսկ ջրային նոր ճիւղաւորումներ եւ ջրանցքներ շինած ատեն, անպայման նկատի պէտք է ունենան փոխադրական հաղորդակցութեան գործը։

Այս խնդիրներուն վրայ կը հրաւիրենք մասնագէտներու և առաջին առթիւ խորհ. իշխանութեան ուշադրութիւնը։

Գ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ,

ՋԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ԲԱՇԽՈՒՄ

Քաղաքապետութեան ներկայացուած է ծրագիր մը, որ կ'առաջարկէ կազի եւ ելեկտրականութեան նման ընկերութեան մը յանձնել փարիզ քաղաքը տաքցնելու հոգը։ Փոխանակ ամէն բնակարան առանձին հնոց ու ջեռուցիչ պահելու ընկերութիւնը պիտի ստանձնէ բնակարաններուն կից մասնաւոր խողովակներով, տաք ջուր եւ ջերմութիւն, ինչպէս կը ղրկուի ամէն տուն կազ եւ լոյս։

ԽԱՂԵՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՅՆԻ ՄԸ ՇՈՒՐՋ

Ենովք Արմէնին

«Յառաջ»ի Դեկտ. 1ի թիւին մէջ կարդացի ձեր «Ճչում»ը, որու մէջ դուք, դուք ձեզ պաշտպանելու ընթացքին, ցոյց տալու համար թէ «Նոր Արաքսի» շուրջ ձեր ստեղծած տխուր դէպքերուն մէջ՝ ազգային դատի մը պաշտպանն էք եղեր, վկայութեան կանչելու ձեւով մը կը գրէք.—

«Պարիզի հայ գաղութի վիճակը մօտէն տեսնող եւ հոն երկու շաբաթ ապրող ազգային խիստ ծանօթ դէմք մը՝ հետեւեալը կը գրէ ինծի»։

Եւ մէջ կը բերէք անոր նամակէն.

«Անոնք (աշխատաւորուհիները) խնդրեցին ինծ գրել ձեզ որ՝ ինչո՞ւ մինչեւ հիմա կը սպասցնէք գիրենք։ Ես անձնապէս անոնց գրկուելու մասին խօսեցայ նաեւ կոմս Պիանքօին, որ իր կողմէ ալ պիտի ընէ ինչ որ կարելի է, դանոնք զրկելու համար։ Հաճեցէք, ուրեմն, կատարել ձեր խոստումը, զոր տուեր էք այդ այրիներուն եւ եթէ իրենց համար թուղթեր պատրաստէք, կրնաք զրկել ուղղակի կամսին, վստահ ըլլալով, որ ան կը կարգադրէ մնացածը»։

Ինչ կը հասկնայ ձեր «Ճչում»ին մէջ այս տողերը կարդացողը։

Կը հասկնայ,

1.— Որ Ենովք Արմէն «Նոր Արաքս» գիւղի հայ գրկուած ու խոշտանգուած աշխատաւորուհիներուն գաղափարական պաշտպանն է եւ այս առիթով թերթերու մէջ իր գրածները անգամ մըն ալ կրկնել փորձելով իր «Ճչում»ով, իր խօսքերուն վրայ կը ներկայացնէ «ազգային խիստ ծանօթ դէմք» մը։

2.— Որ անոնք՝ (աշխատաւորուհիները ¹) հաւաքականութիւն մը, որոնց պատիւին ու շահերուն պաշտպանն է ինք, գիմած են «ազգային խիստ ծանօթ դէմք»ին, եւ այդ դէմքն ալ հասած նոյն եզրակացութեան եւ համոզուած այդ աշխատաւորուհիներուն ու եղած զրկանքներուն եւ խոշտանգումներուն, ինչպէս ինք, Ենովք, իրեն (Ենովքին) կը գրէ, որ ազատէ այդ «խեղճ»երը, որոնց փրկիչն ըլլալու կոչուած է։

Ենովք Արմէն կը ստիպէ զիս, որ հրապարակով յայտնեմ, թէ իմ նամակէն մէջբերումով վկայ կանչած «ազգային խիստ ծանօթ դէմք»ը, որ «Պարիզի հայ գաղութին կեանքը մօտէն տեսած» է, ես եմ, այս տողերը ստորագրողը։

Եւ քանի որ հրապարակով կ'ընդունիմ զիս իբր այդպիսին, չի կրնար խուսափիլ, ուրեմն, ընդունիլ իմ գաղափարներն ու վճիռը Պարիզի գաղութին եւ իր մասին։

Քաշուած ըլլալով հրապարակագրութենէ, կը յամառէի դիմադրել փորձութեան, որ կը մղէր հայ տխուր անապատին վրայ, Պարիզի մէջ գոյութիւն ունեցող պզտիկ ովասիսի մը տպաւորութիւնը, գրելու այն մըխիթարական բաներու մասին, որ տեսայ։ Բայց Ենովք Արմէնի կողմէ իմ նամակին հրապարակային շահագործումը եւ այն ալ այնքան գձուձ ու զզուելի անհատական նպատակներու ի նպաստ, կը ստիպէ զիս ըսել քանի մը խօսք։

Նախ, ուրեմն, քանի մը բառ Պարիզի հայ գաղութի մասին։

Ո՛չ մէկ երկրի մէջ, ուր հայ կոտորած ժողովուրդը գաղթական անունով ապաստան մը գտած է (եւ ես ականատես եմ եղած բոլոր տեղերու գաղթականութեան վիճակին) հայ գաղթականը համեմատութեան եզր անգամ կրնայ կազմել Պարիզի հայ գաղթականութեան հետ, որ իր տնտեսութեամբ, իր ապրելու եւ բնակելու պայմաններով կրնայ ոչ - գաղթականի մը անգամ նախանձը շարժել։ Իսկ այս բոլորը շնորհիւ այն անհաւատալի գուրգուրանքին դէպի հայ անունը, որ ցոյց կուտան ֆրանսական կառավարութիւնն ու ժողովուրդը։ Այս գուրգուրանքի չօշափելի արտայայտութեան մէջ ալ շեշտուած դեր ունին կոմս Ծանօթթի Պիանքօ, մարդ մը, որուն նմանը հազիւ կարելի է գտնել եւ որու դէմ Ենովքը դատ բանալու տոնքիշոթական սպառնալիք ալ է ըրեր ու Հայ մը, Հրանտ Նազարեանց։

Բաւական է ըսել միայն, թէ «Նոր Արաքսի» Հայը ո՛չ տուրք ունի, ո՛չ ինքնութեան թուղթի պէս հոգեր. թէ տունը ձրի է, կան կարասին մաքուր ու ձրի, պարտէզը ձրի, ջուրը ձրի, լոյսը ձրի, եւ կ'ապրի «Հայ եմ» երկու բառերու տարօրինակ պաշտպանութեան տակ, կոմս Պիանքօի գուրգուրանքին առարկայ։ Այս պատուական մարդը կը մտածէ այդ բուռ մը հայութեան ե՛ւ տնտեսական, ե՛ւ կրթական ու դպրոցական, ե՛ւ եկեղեցական, եւ առողջական հոգերու մասին, կը հետաքրքրուի, թէ հայ աշխատաւորը օրական օր իր աշխատանքին արդիւնքը առա՞ւ թէ ոչ, կը շինէ դպրոց, կը շինէ հիւանդանոց, եւ ասոնք բոլորը սքանչելի սիրտով ու ուղեղով մը, որ ֆրանսականեւ անգլիական արիւններու խառնուրդէ մը կրնար ծնիլ։ Կոմս Պիանքօ միշտ կը գործէ Հայը Հայ պահել անխարդախ ոգիով եւ կը յայտարարէ, որ Հայը Հայ կը մնայ միայն ինքն իր ուժերու ամբողջականութիւնով եւ ինքնաբաւ ու ինքնագոհ հաւաքականութիւնով, եւ ֆրանսացի Պիանքօն կ'երազէ «Նոր Արաքս»ը դարձնել այդպիսի հաւաքականութիւն մը եւ անգլիացի Պիանքօն կը գործէ, կը գնէ նոր հողեր, նոր շէնքեր, այդ նպատակով, որ հանրութիւնը ըմբռնէ, թէ ի՛նչ է Պարիզի հայ գաղութին վիճակը։

Ահա այս է «Պարիզի գաղութին վիճակը մօտէն տեսնող ազգային խիստ ծանօթ դէմք»ին տեսածը։

Բայց դժբախտաբար ան տեսած է նաեւ այն, որ դուք, Ենովք Արմէն, շատ պզտիկ, շատ գձուձ եւ անհատական շահերու եւ կիրքերու գոհել ուզեր էք այդ գեղեցիկ գիւղը, գիւղը տնտեսապէս ապրեցնող գործի գործարանը եւ այդ պատճառով ալ Պարիզ գանուած ատեն ուղղակի, իսկ անկէ հեռանալէ յետոյ Օր. Պէրպէրեանի միջոցով ձեր հրահանգներով եւ թելադրութիւններով ստեղծեր էք աղմուկ, տեղի տուեր էք ծեծկռտուքի, որպէս զի «Ժամանակ» թերթին մէջ զզուելի բաներ գրելու չափով գոնէ ձեր պզտիկ հոգին յագեցնէք, քանի որ չէիք յաջողած ձեր կնտրիկներուն մէջ եւ պատճառ դարձած նաեւ աղջիկի մը բանտարկութեան եւ արտաքսման։

Դժբախտաբար տեսայ նաեւ այս եւ հաստատեցի հէնց այն այրիներու բերաններով, որոնց պաշտպանը կը ներկայանաք, և որոնց անունն ու շահը դրօշակ բռնած մէկ կողմէն յօդուած կը գրէք, միւս կողմէն «քիթերէն բռնելու» հրահանգ կուտաք ձեր գործակատար օրիորդին, որու պատասխանատուն դուք էք եւ այս բոլորէն վերջը երբ ձեր գոհերէն աղէտ ու գրել կարգալ չգիտցող նենգ-դ որու թերեւս «քիթերէն բռնուած» այր, ներուն ձեր տուած խոստումը յանդիմանական շունչով յիշեցնող նամակէս մէջբերում կ'ընէք ձեր «Ճչում»ին մէջ, ձեզ ի նպաստ վկայութեան մը ձեւով։

Երեւի բարոյապէս որոշ աստիճանի անանկութեան մը կը յաջորդէ ուղեղի անհաւասարակշռութիւն, այլապէս, ինչպէ՞ս թոյլ տուիք իմ նամակի մէկ մասը գործածել այդ ձեւով։ Չէ՞ք կարծեր որ հրապարակային կեղծարարութիւն է այդ, անհատական նամակ մը խարդախել, հաշիւ մաքի կեղծելու, ձեզ ծեցի՞ք որ նամակ գրողը կրնայ կարդալ ձեր «Ճչում»ը։

Կը հրաւիրեմ ձեզ, ուրեմն, քանի որ ձեզ հետ գործ ունենալու ...

Ստիպեցիք զիս, իմ նամակին ամբողջութեամբ եւ fac simili ... տպագրութեան տալ, որպէս ... ան գրուած է ձեզ յանդիմանելու համար եւ ո՛չ թէ ձեր արարքները պաշտպանելու իբր վկայութիւն։

Եւ եթէ գրեր եմ այդ նամակը ձեզի, եթէ խօսեր եմ անոնց պէս կոմս Պիանքօին, եթէ այստեղ ալ հետաքրքրուած եմ Նազարեանի անցագիրով 3-4 այրիներուն համար պատճառն այն է եղեր, որ իբր ... բախտագիտութիւն ֆրանսական երկրի ցոյց տուած ... գուրգուրանքին՝ նախ ձանձրացայ մը պահի այդ գուրգուրանքներուն, յետոյ մաքրուի Նոր Արաքս գիւղը եւ ամէնէն վերջը իբր ընտիր, ինչպէս բոլոր 3-4 այրիներուն, եւ իբր անոնց գալին ձեզ ... բավհետեւ ձեզ պատժելու ... գոյ միջոցներէն մէկը այդ այրիները ձեր գլուխին հասկցող գտեր էի։

Եթէ միայն հանրութեան ինծ չուզէի խնայել պզդանք այն պատմութիւններուն, ուր ինք պատմեցին Պարիզի մէջ ոչ միայն Հայեր, այլ եւ Իտալացիներ, հայութեան անունը պատիւը եւ շահը ձեր մուծ բարուն դէմ պաշտպանող Իտալացիներ, այս խօսքերը շատ թեւ պիտի թուէին։

Եթէ չստիպէք զիս կրկին զբաղիլ ձեզմով կամ ձեր թերթութիւնով գործողներով, ... անոնք սկսած են շահեկան ... խորհուրդ կուտամ ձեզ ... ուրիշ անկիւն մը ... չիյնայ ձեր վրայ եւ եթէ իյնայ անգամ՝ հայ աչքեր ձեզ չտեսնեն արեւի տակ.—այնքան յանցաւոր էք դուք եւ ... հայ անունին հանդէպ։

ՇԱՀԱՆ ՆԱՒԱՒ

ՊՈՒԼՈՆԵԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Պուլոնեի անտառը գեղ ... բիւր տարեկան չկայ 1852ին փարիզ քաղաքը 600 հեկտար պարապ հողամաս մը ունէր, ... ուր այսօր կը տարածուի անտառը ... չկային այն ատեն ... ալ ծառուղիները ... ու շուքերով։ Պաշտպաններ ... ուեցան, եւ անտառը վերածուեցաւ զբօսավայրի մը ... արդէն անտառը ունէր իր ... փոքր, լոյսը տանձեր ... կը հասնէին գիշեր, ... սուն պահապաններ ... էին խաղաղութեան եւ ... թեան համար ... անդաստաններ, ... ներ հիմնուեցան ... րու մէջ։ Պատերազմի ... չոուաւ շարունակել ... ները, որ սկսեր էին ... մէջ։ Երբ գինադադարէ ... անտառը կանչեց փարիզի ... թիւնը հրճուելու եւ ... թատրոններուն մէջ ... րոյ խնճոյքներ կը ... ինքնաշարժները կ'ընէր ... սորդներ կը թափէին ... անկիւններու մէջ։ ... անտառին խորքերէն ... աղաղակներ կը բարձրանային ... ու գոմոր։ ... թիւնը անհրաժեշտ ... կիներն ալ խառնուած էին ... րային խրախճանքներուն ... որ ծպտուած կուգային եւ ... րու հետ կ'առանձնանային ... թեան մէջ։

Ոստիկանութիւնը ... թեւերու ցանցով մը ... հսկողութեան տակ ...

ՅԱՌԱՋԻ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԷՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԽՈՒԼ ՊԱՐՈՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Դեկտ. — Rue Baignoir *մէկ պանդոկին մէջ կը բնակէր իմ մէկ բարեկամս, որուն յաճախ այցելութեան կ'երթայի, եւ ուր քանի քանի անգամներ հանդիպեր էի դէպքերու, հայ վարձակալներու եւ հայ պանդոկատիրոջ միջեւ. Բայց լսելով հանդերձ այդ դէպքերու եւ անոնց պատճառներու մասին երկար պատմութիւններ, կարեւորութիւն չէի տուած, ո րովհետեւ ես ինքս անձամբ ոչ ականատես էի եւ ոչ ալ ենթակայ։*

Բայց անցեալ Կիրակի օր նորէն այցելութեան գացած ըլլալով յիշեալ պանդոկին մէջ, պատահաբար ականատես եղայ անհաճոյ դէպքի մը, որու մասին լուռ անցնիլ իմ գործը չէ։

Դանիլն հազիւ նիրս կոխած, տեսայ որ պանդոկի սանդուխներուն եւ միջանցքներուն վրայ խռնուած են պանդոկի բնակչութիւնը, կիներ եւ մանուկներ, երիտասարդներ, ծերեր։ Մինչ փոքրիկիս ձեռքէս բռնած դժուարաւ վեր կը բարձրանայի սանդուխներէն, աղմուկը երթալով կը սաստկանար։

Բազմութեան մէջէն երիտասարդ մը յանկարծ մէջտեղ նետուելով բարձր ձայնով կ'ըսէր.

— Միհրան աղա, ալ հերիք է, հերիք, ամբողջ չորս տարի մեզ կողոպտեցիր, ինչքան ուզեցիր սենեակի վարձք առիր։ Բայց դուն, ապերա՛խտ մարդ, մեզի երէկ ալ, այսօր ալ, չտուիր ու չես տար, ոչ լոյս, ոչ ջուր, ոչ մաքրել, ոչ սաւան, ոչ մէկ պիտոյք սենեակի, ոչ կարասի, ոչ հանգստութիւն...։

Ուրիշ մը ընդհատելով առաջինը

— Անկիրթ Միհրան, դուն մեր տղաքը ամէն անգամ անուանելով անհայր կատուներ, չունիր, մեր ընտանեկան սրբութիւններուն դէմ անարգ սանձգութիւններ գործեցիր...

Երրորդ մը.

— Լեռա՛ն մարդ, տարիներ կ'ընէ ամբողջ, որ մեզ աղտեղութեան մէջ խեղդեցիր պանդոկին մէջ, սանդուխներն ու միջանցքները բնաւ չմաքրեցիր, արտաքնոցները աղբանոցի վերածեցիր, իսկ ջուրի ծորակները ու խողովակները փակուց...

I.— Այս միութեան կրնան մասնակցիլ բոլոր հայ աշխատաւորները՝ առնուազն 5 ֆրանք ամսավճարով։ 2.— Գործի շրջանին գանձուած 5 ֆր. ամսավճարը՝ անգործութեան ընթացքին 5 ֆր. նպաստ պիտի տայ՝ միայն իր անդամներուն։ (Անշուշտ ամէն անդամ անգործ չի կրնար ըլլալ)։ 3 — Պատմաճիչներու միջոցաւ պիտի կրնայ հաղորդակից ըլլալ թէ ուր գործ կայ։ Եթէ անգործը անկարող է, կրնայ իր ծախքով ուղարկել հոն։ 4.— Արկածներու առեն պէտք է որ իր կարգին նպաստ տայ։ 5.— Պատմաճիչները պէտք է հանդէսներ եւ պարահանդէսներ սարքեն ի նպաստ անգործներու անունքին։ 6.— Նուիրատուութիւններ։ 7.— Ամէն ամիս իր գործունէութեան հաշուետուութիւնը պէտք է ընէ եւ երեք ամիսը անգամ մը հրապարակային։

Անշուշտ գիտակից եւ ողջամիտ հայ գործաւորը պիտի գնահատէ մէջտեղ նետուած գաղափարը։ Մենք չենք կրնար տեղական սէնտիքաներուն մասնակցիլ, քանի որ անոնք ամէն բանէ առաջ ...

ցելով մեծ մրցումներու։ Ցորդուրեց բոլորն ալ անդամ արձանագրուիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, երիտասարդները կմնան մարզական փորձեր կատարել, իսկ չափահասները՝ պատուոյ անդամ ըլլալ, քաջալերելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդ մարզիկները։ Անդրանիկի նկարէ մը գոյացաւ 81 փէսօ։ Ցետոյ ներկայացուեցաւ Յ. Պարոնեանի «Երկու տէրով ծառայ մը» զաւեշտը։ Բոլոր դերակատարներն ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն էին։

Ժամը մէկ ու կէսին տեղի ունեցաւ երկու կռփամարտիկներու մրցումը, չորս շրջան։ Երկու կռփամարտիկները հաւասար հուշակուեցան քննիչներու կողմէ։

Մինչեւ ժամը չորս եղան անակնկալներ։ Ներկաները չէին ուզեր բաժնուիլ հայկական մթնոլորտէն։ Միութեան անդամներուն Թիւը 25էն 60ի բարձրացաւ։ Ցոյս կայ որ աւելի բազմապատկուի։ Առաջին անգամ Գ. Մինասեանն էր որ հիմը դրաւ այս քաղաքին մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին։

Ցոմսակներէն գոյացաւ 105 փէսօ, ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՆՏԻՔԱ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. ԴՈՒՆԿԵՍՅԱՅՐԵՍԻ ՄԷՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 2

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

Ս. ՁԱՐՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

լալով նախ առանձին տեսակցիլ Պրիանի հետ, Լոնտոնյարսկի հասաւ խօսակցութեան ընթացքին. կ'ըսուի թէ, պարտքերու խնդրին մասին բան չէ խօսուած եւ ամէնէն աւելի խնդրոյ առարկայ դարձած է զինաթափութեան հարցը: Պրիան յայտնած է թէ Ֆրանսա սիրով ընդառաջ պիտի երթայ, եթէ Խորհրդային Միութիւնը ուզէ արեւմտեան Լոքարնօ մը ստորագրել եւրոպական պետութեանց հետ:

Պոլշեւիկեան համագումար

Մոսկուայի պոլշեւիկեան 15րդ համագումարին կը մասնակցին 887 պատուիրակներ վճռական եւ 725 պատուիրակներ՝ խորհրդակցական ձայնով:

Ռիկովի բացման խօսքէն վերջ, ընտրուեցաւ դիւան մը 52 անդամներէ, որոնց մէջ են Ստալին, Ռիկով, Կալինին, Բուխարին, Վորոշիլով, Մոլոտով, Տոմսկի, Օրճոնիկիտզէ եւ Մէնժինսկի: Ընտրուեցաւ նաեւ 65 անդամներէ մասնաւոր յանձնաժողով մը, քննելու համար ընդդիմադիրներու խնդիրը: Կլարա Ցէտկին ողջունեց համագումարը՝ յանուն Գ. Միջազգայինի Գործադիր կոմիտէին:

Յետոյ Ստալին վեց ժամ տեւող ճառով մը պարզեց կուսակցութեան 14րդ համագումարէն ի վեր երկու տարուան ընթացքին պատահած դէպքերը:

Խօսելով միջազգային յեղափոխական շարժումին մասին, վեր առաւ չինական յեղափոխութեան զարգացումը եւ հաստատոյս յայտնեց թէ ապագային անոր յաջողութիւնը անխուսափելի է: Յետոյ շեշտեց Խորհրդային Միութեան ջանքերը՝ խաղաղութիւնը պահպանելու համար: Ըսաւ թէ ներքին բարեշրջում մը անհրաժեշտօրէն պիտի առաջնորդէ յեղափոխական մեծ ցնցումներու:

Պարզելով խորհրդային ազգային տնտեսութեան զարգացումը, Ստալին ըսաւ թէ Խորհրդային Միութիւնը այդ մարզին մէջ կը գլէ կ'անցնի բոլոր դրամատիրական երկիրները:

Գալով կուսակցութեան ներքին կեանքին, Ռուսիոյ նոր դիկտատորը յայտնեց թէ շարքերը օրէ օր կ'աճին եւ կուսակցութեան անդամները հետ զհետէ կը զարգանան մշակութային տեսակէտէ:

Անցնելով ընդդիմադիրներուն, Ստալին ըսաւ թէ ժամանակին կարելի էր հարցնել ընդդիմադիրներու թէ ո՞ր կէտերու մասին անհամաձայն են կուսակցութեան հետ, մինչդեռ հիմա պէտք է հարցնել թէ կա՞յ նոյնիսկ կէտ մը, որուն մէջ ընդդիմադիրները համակարծիք ըլլան կուսակցութեան հետ:

Ստալին աւելցուց. «Կ'ըսեն թէ ընդդիմադիրները նպատակ ունին համագումարին ներկայացնելու յայտարարութիւն մը, ըսելու համար թէ «պատրաստ են ենթարկուելու կուսակցութեան որոշումներուն, լուծել իրենց հատուածները եւ կը խոստանան, առանց հրաժարելու իրենց քաղաքական տեսակէտներէն, զանոնք պաշտպանել յառաջիկային՝ կուսակցութեան ծրագրին թոյլատրած սահմաններուն մէջ»:

Պատգամաւորներու ծափերուն մէջ, Ստալին յայտարարեց. — Ասիկա ո՛չ մէկ բանի կրնայ յանգիլ: Եթէ ընդդիմադիրները կ'ուզեն կուսակցութեան մէջ մնալ, պէտք է որ լիովին եւ ամբողջովին, գաղափարականօրէն եւ կազմակերպականօրէն զինաթափ ըլլան, ազնուաբար ճանչնան իրենց յանցանքները կուսակցութեան եւ բանւոր դասակարգին առջեւ:

«Խնդիրը դրուած է այսպէս. կա՛մ ընդդիմադիրները այս կերպով կը գործեն, եւ կամ պէտք է փնտռեն երկրորդ կուսակցութիւն մը»:

Ստալինի տեղեկագիրը լսուեցաւ երկիւղածութեամբ եւ ջերմ ծափերու արժանացաւ: Համագումարը յետոյ լսեց գաւառական գործավար Կուրսկիի տեղեկագիրը Վերստուգիչ Կեդրոնական Յանձնաժողովի աշխատանքներուն մասին: Նոսխոր զեկոյց տուաւ հետր, Կոմիտէի կազմակերպչական գործերուն մասին: Յետոյ սկսան վիճաբանութիւնները: Նախ խօսեցաւ Մոսկուայի կազմակերպութեան քարտուղար Ուգլանոֆ, որ խստիւ քննադատեց ընդդիմադիրներու տեսակէտները:

Նոր Թուրքասուրիական սահմանին վրայ

Սուրիական պաշտօնական ցեկոյցի մը համաձայն, հրոսախումբ մը երկու տղայ առեւանգած էր: Ֆրանսական հօգատարութեան կուսակիցները հետապնդեցին զանոնք, եւ բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Լէչի մէջ. հրոսապետ Թամր սպաննուեցաւ, երկու տղաները ազատուեցան. հրոսախումբի մնացորդը խուճապահար թրքական հողը ապաստանեցաւ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՓԱՐԻԶԻ Ֆուտպոլի Ա. խումբը կիրակի օր յաղթեց Թուրի A. S. du Centreի Ա. խումբին 6—2: մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընդհ. քննիչ կարգուած է Ալբաթիմ Թալի պէյ, որ քանի մը օրէն իր պաշտօնատեղին կը մեկնի: ընդհ. քննիչը լայն իրաւասութիւններ պիտի ստանայ ի հարկին կուսակալները կախակայելու առաւելութեամբ.

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդի 48րդ նստաշրջանը բացուեցաւ Ժընեւի մէջ երէկ առաւօտ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՅՈՆՍԻՒԷԻ նոյեմբեր 15ի վիճակահանութեան 50,000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ երեք թիւերը.— 119,702 1886ի պարտաթուղթերէն), 513,355 (1903ի պարտաթուղթերէն, եւ 197,805 (1911էն), 5000 ֆրանք շահեցաւ թիւ 339,131ը, նոյնպէս (1911էն):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ միջեւ համաձայնագիր մը կնքուեցաւ Փարիզի մէջ, որով երկու երկիրներու հպատակներուն վերաբերեալ խնդիրները բարեկամաբար կը կարգադրուին

ԼԻՈՆ - ԿՐԸՆՕՊԼԸ գիծին վրայ կառախումբ մը գիծէն դուրս ելաւ եւ երեք վակոններ ձորի մը մէջ ինկան: Մէկ ճամբորդ մեռաւ, երեք հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան:

ՌՈՒՍԻՈՅ մէջ Եկատերինէնպուրկի գիծին վրայ կառախումբ մը գիծէն դուրս ելաւ. արդիւնք՝ 7 մեռեալ եւ 47 վիրաւոր:

ԻՐԱՔԻ Թագաւոր Ֆէյսալ երէկ Լոնտոնէն մեկնեցաւ:

ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎՈՒՆ մէջ փոթորիկը կը շարունակէ աւերներ գործել: Ընկղմած են 230 ձկնորսանաւեր, որոնց մէջ 620 ձկնորսներ կային:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլօրիա: Յաւարշ Նարդունի կը ներկայացնէ իր Թէզը. «գրականութեան [illegible]»: կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Բանակի Նախկին Հայ [illegible] ընկերակցութեան [illegible] ժողովը [illegible] թի իրիկուն ժամը 9ին, 37 Rue Lamartine, Լամարթին [illegible]

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Պարուհի Տիկին Արմէն Օհանեանի երեկոյթը, կազմակերպուած Ֆրանսական համալսարանական միութեան կողմէ, վաղը Չորեքշաբթի Լիոնի պետական թատրոնը:

Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար:

ԴՐԱՄԱՑՈՅՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լը Քուքան, Ս. Ն.— 25:
Շավիլ, Գ. Գ.— 50:
[illegible] — [illegible]
[illegible] Ս Մ [illegible]
[illegible] Ս Ձ [illegible]
Փարիզ, Յ. Մ. 35:
Լիոն, Գործ.— 765:
Վալանս, Գործ. — 250.90:
Գրինօպլ, Ա. Մ.— 70:
Լիոն, Օ. Ֆ. — 70:
Մարսէյլ, Գործ. Սատաղանք
Փուժէ, Գ. Գ.— 70:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի էօժէն Իմաստունեան, Տէմիրճեան կամ Բանարճեան, 16 տարեկան, հօր անունը Վարդան, մօր անունը Լուսին, ծննդավայր Ատանա: Ստացուած տեղեկութիւններու համաձայն էօժէն կը գտնուի Մարսէյլ: Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bld. des Italiens, Paris.

— Կը փնտռուի Նուպար Թոփլեան, 25 տարեկան, հօր անունը Մհերալ մօր անունը Սառա, Չարշամպայի Բանուրյուր գիւղէն, [illegible] նոյնպէս Չարշամպայի [illegible] Տեղեկացնել՝ վերի հասցէին:

— Պրուսայի Ճէրահ գիւղէն Յակոբ Ալիքսանեան կը փնտռէ իր մօրը [illegible], որ 1920ին մնացած է Ամերիկա, իր երեք զաւակներուն հետ, Սերոբ 20 տարեկան, աղջիկները 18 եւ 16 տարեկան: Իմացնել՝ Յակոբ Ալիքսանեանի, 6 Rue Bayard, Valence, Drome, France.

Կը խնդրուի Հայրենիքէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Իզմիր-Բաղրաթաշէն Սարգիս (Սերգօ) Աւագեան, 21 տարեկան, որ Իզմիրի աղէտին գերի մնացած էր, Զինքը տեսնողներ եղած են Փարիզ: Իր հասցէն գիտցողներէն և զինքը ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Տիկ. Ռօզա եւ Մելիք Աւագեաններուն, 35 Rue Dunoir, Lyon, (Rhône).

— Կը փնտռուի [illegible] Գէորգ [illegible] Սեւեան, [illegible] 20 [illegible] 1922ին [illegible] [illegible] Արեւելքի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

— Երեւան էէսին (Ֆրանսա), [illegible] եւ Ներկայիս [illegible] [illegible] [illegible] համաձայն նոր [illegible] [illegible] կամ թէ ուր գտնուելը գիտցողներէն կը խնդրուի իմաց տալ նամակով [illegible] 80, Avenue Péreire, Asnières, Seine.

— Դարամանալի Մէլքոնեանց Գրիգոր Պարոնեանը [illegible] իր եղբօր [illegible] [illegible] 75 Bld. Madeleine Nice, France.

Կը խնդրուի ուսումնական Թերթերէն արտատպել:

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ

«ՈՐԲԱՇԽԱՐՀԻ ԱՍՏՂԸ»

պատկերազարդ

Հանդէս - ամսօրեան

Սիրելի Ազգակիցներ

Որբ. Ընդհ. Միութեան

Հասցէ՝ «Red Star» B. P. No. 245 Beyrouth, Liban.

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Սուրիոյ եւ Լիբանանի համար 80 Սուր. դահ.: Արտասահման 25 ֆր. Միացեալ Նահանգները 1 տոլար:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ [illegible]

Մինչեւ «Որբաշխարհի Աստղը»ի երկրորդ տարեգլուխը (Մարտ 1928) իրենց բաժնեգինները կանխիկ ղրկողներ կրնան առաւելութեան պայմաններէն օգտուիլ:

Պէյրութի համար՝ 50 Ս. Գ.: Արտասահման 16 ֆր.: Սուրիոյ համար 60 Ս. Գ.: Միացեալ Նահանգներ 30 սէնթ.

Մ. Ա. Ո. Ը. Միութեան անդամ - անդամուհիներուն համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ միայն 50 Ս. Գ. է:

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՍԻՐՈՎ

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Դեկտեմբեր 1927

ՓՈԽԱՐԺԷՔ

Սթերլին.	L. St
Տոլար.	Dollar
Մարք [illegible]	100 Mark
Թրքական Ոսկի	L. Tq.
Թրք. [illegible]	" "
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 համար	Leva
Տրախմի	Drachme
Լիր	Lire
Պելժ. ֆրանք	Belga
Զուից.	Frc Suisse
Լէյ 100 համար	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
" II	
" III	
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ED[illegible]
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H TEURN[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	1 տ.	6 ամս.	3 ամս.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

7 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 512

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆՐԿԱՅԻ ԽՕՍՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Ֆրանսական մամուլը վերջերս շատ կը զբաղի ցեղակից ազգի մը՝ Իտալիոյ քաղաքական ձգտումներով։

«Մաթէն» կարգ մը երեւոյթներ պարզեց, որոնք լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն։

Իտալիա գոհ չէ իր միջազգային դիրքէն։ Մուսոլինի ամէն առիթով կը յիշեցնէ՝ թէ պատերազմական աւարը արդարութեամբ չբաժնուեցաւ։ Թէ Ադրիականի խնդիրը առկախ կը մնայ, իսկ ինչ որ 1916ին խոստացեր էին Իտալիոյ, Փոքր Ասիոյ մէջ, երազի պէս ցնդեցաւ։

Ֆաշիստներուն համար, այս յուսախաբութեան մէկ պատճառ եթէ Դաշնակիցներուն նենգամտութիւնն է, միւսն ալ՝ Իտալիոյ նախորդ վարիչներուն ապիկարութիւնը կ'ապացուցանէ։

Իսկ հիմա որ կուռ միութիւն մը կազմած են սեւ շապիկներու հմայքին տակ, Իտալացիները չեն ծածկեր իրենց ախորժակներն ու անհամբերութիւնը։ Բայց, միւս կողմէ, կը խուսափին յախուռն շարժումներէ, եւ գետին կը պատրաստեն յամառ աշխատանքով, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը։

Եւ ամէնէն առաջ, Արեւելեան Եւրոպայի մէջ։

Վերջին տարիներու իտալական քաղաքականութիւնը շատ կը նմանի հանգուցեալ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արեւելեան քաղաքականութեան։ Այսօրուան Իտալիան եթէ ոչ գերակշռութեան, գոնէ հաւասարակշռութեան ազդակ մըն է Պալքաններուն մէջ։ Եւ իբր այդ, լրջօրէն կ'ընդհարի միւս դաշնակիցներուն, մանաւանդ Ֆրանսայի շահերուն։

Դիւանագէտները թէեւ կ'աշխատին փրկել երեւոյթները, բայց կասկած չկայ որ Ֆրանսայի եւ Եուկոսլաւիոյ վերջին դաշնագիրը պատասխան մըն է Թիրանայի դաշնագրին, իսկ իտալեւալպան նոր համաձայնութիւնը՝ իր կարգին պատասխան մը միւսին։

Ուրեմն, խուլ պայքար մը կայ երկու լատին ցեղերուն միջեւ, եւ պաշտօնական զեկոյցները չեն որ պիտի ժխտեն ակներեւ իրականութիւնը։

Իտալիա կ'ուզէ ամբողջովին տէր դառնալ Ադրիականի։ Ֆիումէի գրաւումը առաջին քայլն էր եւ դէպի Տալմացիա վայրէջք մը հեռաւոր ծրագիր չէ Հռոմի համար։ Ճիշդ այս նպատակով, հետզհետէ կ'ամրապնդէ իր ազդեցութիւնը Ալպանիոյ վրայ, որ դատապարտուած է դառնալու գաղթավայր մը։ Իր դիմացը իբրեւ մրցակից ունի Եուկօ-Սլավիան, որուն կողքին կանգնած է Ֆրանսան։ Այս շրջանին մէջ իտալական ծաւալումը կրնայ խախտել Ֆրանսայի դիրքը ոչ միայն Պալքաններու, այլ եւ Միջերկրականի մէջ։ Եւ արդէն, հետզհետէ յօշափելի կը դառնայ իտալական ուժը՝ աշխարհի այդ մասին մէջ։ Թունիզիա կը յուսայ, իսկ Յունաստան կը մտատանջուի։

Միւս կողմէ, այս մրցակցութիւնն ու ծաւալումը կրնան իբրեւ գրաւական ծառայել, ուրիշ տեղերու մէջ զիջումներ հարկադրելու համար։

Այսպէս կամ այնպէս, Իտալիա աստիճանաբար, բայց հաստատ քայլերով կը մշակէ քաղաքականութիւն մը, որուն հետեւանքները դժուար է նախատեսել։

Ծովերու տիրապետութիւն, բնակչութեան աճում, հողի եւ շահաստանի պահանջ,— այս բոլորը կենդանի գործունէութեան կը մղեն Հռոմը, սրելով իր ցեղակցին կասկածները, իսկ Անգլիոյ համար դառնալով նոր զէնք մը, բոլորը իրենց — աւելի ճիշդ՝ իր ուզած — սահմանին մէջ պահելու եւ ամէնուն վերեւ իշխելու համար։

Բրիտանական խորամանկութեան նորագոյն փաստերը երեւցան Ժընեւի մէջ։ Զինաթափութեան Նախապատրաստական ժողովէն մինչեւ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին գումարումը, Չէմպըլէն եւ ընկերները երբեք չծածկեցին իրենց հիմնական ծրագիրը.— Թող ուրիշները խօսին ու վիճին, վճիռը մեզի կը մնայ, քանի որ Ազգերու Դաշնակցութեան բանալիները մեր ձեռքն են։

Ուշագրաւ է որ, բրիտանական պատուիրակութիւնը երբեք լրջօրէն չզբաղեցաւ Լիտվինոֆի հռչակաւոր ճառով,— բանակ, նաւատորմ, օդային ուժ, զէնք, զինարան եւլն. ջնջելու մասին։ Ուրիշներուն ձգեց ճարտասանական մարզանքները, իսկ իրեն վերապահեց նրբանցքներու աշխատանքը, որ աւելի արդիւնաւոր է։

Լիտվինոֆի հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ ալ, Չէմպըլէն բռներ է այնպիսի ընթացք մը, որ ըսել կ'ուզէ.— Եթէ մեզի հետ բարեկամանալ կ'ուզէք, լուծեցէք Գ. Միջազգայինը։ Անշուշտ այս բառերը չեն գործածուած, բայց Մոսկուա ինչպէ՞ս կրնայ լուրջ խօսք տալ թէ չպիտի խառնուի Անգլիոյ ներքին գործերուն, առանց իր դէմ գանելու Գ. Միջազգայինը, իր հիմնական յենարանը։

Հակառակ բոլոր պոռոտախօսութեանց, խորհրդային իշխանութիւնը չարաչար զղջացած է անգլեւռուս յարաբերութեանց խզումէն։

Ամիսներէ ի վեր փորձեր կը կատարուին այդ յարաբերութիւնները վերահաստատելու։ Լիտվինոֆի և Լունաչարսկիի Ժընեւ այցելութիւնն ալ միայն շնորհալից ճառ մը խօսելու համար չէր։ Մոսկուա թանկագին առիթ մը կը նկատէր զինաթափութեան խորհրդակցութիւնները, քաղքենի-աշխարհակալ պետութեանց վարիչներուն հետ սակարկութիւններ կատարելու համար։

Եւ իսկապէս, Զինաթափութեան ժողովը պարզ փակագիծ մը, միջանկեալ գործ մը եղաւ։ Իսկ ինչ որ տեղի ունեցաւ անմիջապէս յետոյ, երկար տեսակցութիւններով, կը կազմէ կարմիր առաքեալներուն իսկական դրամագլուխը։

Առ այժմ արտաքին աշխարհը ոչինչ գիտէ արդիւնքի մասին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Կ'ԵՐԹԱՆ, ԲԱՅՑ ԿԸ ՃԱՄԲՈՒԻՆ

Հայրենիք խմբագրականի մը մէջ գրել կուտայ (15 նոյ.)։

— «Ոչ-օրինական միջոցներով Միացեալ Նահանգները մտնող օտարականներու թիւը հետզհետէ այնպիսի խոշոր համեմատութիւններ կը ստանայ, որ այս երկրի իշխանութիւնները մնացած են ուղղակի շուարած ու անճար։ Ճատոնց է որ ծանր ու տքնաջան աշխատանքի եւ գիշերային տքնութիւններու այս երկիրը մեղր ու շաքար հոսեցնող ամենայն աշխարհի հասարակ հանած է։ Ներգաղթի օրէնքի սահմանական խստացումները աւելի քաղցրացուցած են զայն եւ այսօր Ամերիկ, ուր ալ գտնուին, կը յաջողին ձեւ մը, միջոց մը գտնել իրենց ոտքերը այս հռչակուած երկրի հողերուն վրայ դնելու։

«Կ'ըսուի թէ հարիւրաւոր օտարականներ Ամերիկա կը մտնեն նախապէս այս երկրի նաւահանգիստներէն հանդիպող շոգենաւերու մէջ նաւաստիի պաշտօն ստանձնելով։ Եւ անգամ մը որ այդ նաւաստիները ոտք կը դնեն այս հողերուն վրայ, այլ եւս չեն վերադառնար նաւ, իրենց նախկին զբաղումներուն։ Շատեր նոյն իսկ իբրեւ «ապրանք» կը մտցուին հոս, վերին աստիճանի ճարպիկ զգեստ ու սարքերի մը ենթարկուելէ յետոյ։

«Սակայն օտարականներու ներխուժումը զգալի է ամէնէն աւելի քանատական ու մեքսիկեան սահմանագլուխներուն վրայ ու Ֆլորիտայի մէջ։ Միմիայն վերջին մէկ տարուան ընթացքին 19,000 օտարականներ են ձերբակալուած այդ վայրերուն մէջ։ Իսկ ընդհանուր կարծիքն այն է որ 1926—27ի ընթացքին 170,000 օտարականներ ապօրէն կերպով մուտք գործած են այս երկիրը, որոնց մէկ փոքրիկ մասին ձերբակալումը այլ եւս զանազան պատահականութիւններու հետ կապուած պէտք է համարել։

«Պարզ է որ ոչ արտաքին որ եւ է ազդեցութիւն, ոչ ալ այս երկիրը ներգաղթել ուզողներու ախորժակները կարող են ամենափոքր չափով փոփոխել այս երկրին օրէնքները, որոնք ամենայն խստութեամբ պիտի գործադրուին այսուհետեւ։ Նկատի ունենալով այս հանգամանքը, աղէտաբեր պիտի ըլլայ ուրեմն որ եւ է օտարականի, ինչպէս եւ որ եւ է Հայու համար, փորձել ոտնահարել Մ. Նահանգներու օրէնքները, որոնք յետոյ աւելի դաժանօրէն կրնան պատժել իրենց ենթակաները։»

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ռիկայէն Թայմզի կը հեռագրեն թէ Մոսկուայի սովետական գերագոյն խորհուրդը արտօնած է Օրիանթիօ (Արեւելեան շարժանկար) կազմակերպութիւն մը, որ պոլշեւիկեան պրոպագանդայի ֆիլմեր պատրաստէ՝ սահմանուած մանաւանդ արեւելեան ժողովուրդներուն։ Վերջերս խորհրդային իշխանութիւնը Մոսկուայի դուռներուն առջեւ սկսաւ շինել շարժանկարի մեծ կեդրոն մը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանը բացուեցաւ Երկուշաբթի օր։ Հաւանական է որ այս նստաշրջանին դարձեալ օրակարգի վրայ գայ Լօզանի դաշնագրին վաւերացման խնդիրը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՔԻՒՐՏԵՐԷՆ ՄԱՍ ՄԸ ԻՐԵՆՑ ՏԵՂԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՆ

Նոյեմբեր 30ին Էնկիւրիի մէջ ժողով գումարեց խալքի խորհրդարանային խմբակը, որ ամէնէն աւելի զբաղեցաւ Արեւելեան նահանգներու խնդրով։ Անատոլուի գործակալութեան այս առթիւ հրատարակած պաշտօնական զեկոյցին մէջ կ'ըսուի.—

Վարչապետ Իսմէթ փաշա ժողովին մէջ երկար բացատրութիւններ տուաւ Արեւելեան Նահանգներու կացութեան մասին, յայտնեց թէ այդ նահանգներէն մէկ քանիին մէջ գործադրուած պաշարման վիճակի պայմանաժամը լրացած է, սակայն պէտք չկայ աւելի երկարաձգելու զայն, այլ անհրաժեշտ է Ընդհանուր Քննչութեան կազմակերպութիւնը հաստատել հոն։ Վարչապետը այս առթիւ առաջարկեց կարգ մը օրինագիծեր, որոնք ընդունուեցան։ Խալքի խորհրդարանային խմբակի անդամներէն ոմանք եւս այս խնդրին մասին արտայայտուեցան։

Ընդունուած օրինագիծերէն մէկը կը վերաբերի Արեւելեան Նահանգներու ոստիկան-զինուորներու զօրացման։ Այս նպատակին մէկուկէս միլիոն ոսկի վարկ պիտի յատկացուի։ Այդ գումարը պիտի հայթայթուի կառավարութեան ձեռքը գտնուած կարգ մը լքեալ գոյքերու վաճառումէն։

Ասկէ զատ ուրիշ օրինագիծով մը որոշուեցաւ Արեւելեան Նահանգներէն Արեւմտեան Նահանգները փոխադրուած բնտանիքներէն (Խմբ. Քիւրտ) անոնք որ ապստամբութեան մէջ ո և է գործնական դեր չեն ունեցած, իրենց տեղերը վերադարձնել, քանի որ երկիրը այժմ իր բնականոն վիճակը վերստացած է։

Ժողովը նոյնպէս քննութեան առաւ Ընդհանուր Քննչութեան օրէնքը եւ որոշեց անմիջապէս գործադրել զայն. Արեւմտեան Նահանգներէն մաս մը այս կազմակերպութենէն դուրս պիտի մնան։ Ժողովը վաւերացուց Իպրահիմ Թալի պէյի ընդհանուր քննիչ անուանումը։

Թալի պէյ արդէն մեկնած է Էնկիւրի, ուր իր պաշտօնին մասին կառավարութեան հրահանգները ստանալէ յետոյ պիտի վերադառնայ Պոլիս եւ յետոյ անմիջապէս պիտի մեկնի Արեւելեան Նահանգները։

Քիւրտերը կը տեղաւորուին Սուրիոյ մէջ

Թայմզի Թղթակիցը Հալէպէն կը հեռագրէ.—

Հալէպէն կը հաղորդուի թէ Թուրքիոյ ապստամբական շրջաններէն վերջերս մօտ 300 քիւրտ հեծեալներ տեղաւորուելու համար հասած են Բէս-իւլ-Այն, ուր պատերազմէն առաջ սովորաբար կը բնակէին Քիւրտերը։ Կարգ մը քիւրտ վարիչներ յաճախակի խօսակցութիւններ կ'ունենան Հալէպի մէջ ֆրանսական պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ։ Կը կարծուի թէ շատ մը քիւրտ գաղթականներ հասած են արդէն եւ թէ իշխանութիւնները առաջարկած են հողեր տրամադրել անոնց ֆրանսական Միջագետքի հիւսիսը Ճազիրէի շրջանը, ուր կը յաճախեն Շամմէր եւ Հարպ ցեղախումբերը, Պէտէվիներ եւ նաեւ մաս մը Քիւրտեր։ Կը կարծուի թէ ֆրանսական քաղաքականութիւնն է օգտագործել Քիւրտերը,— ինչպէս աւելի հարաւ բնակող Չէրքէզները — Սուրիացի ազգայնականները զսպելու եւ պէտէվի ցեղախումբերը հակակշռելու համար։

Պոլսոյ Հայոց «լքեալ» գոյքերը

Էնկիւրիի կառավարութիւնը Պոլսոյ կուսակալութեան ծանուցած է թէ Պոլսոյ Նահանգին մէջ գտնուող Հայոց լքեալ տուները պէտք չէ գաղթականներու տրուին։ Բացառութիւն կը կազմէ Չաթալճայի Նահանգը։

Թուրք թերթերը դիտել կուտան թէ այս հրամանը պիտի դժուարացնէ գաղթականներուն կացութիւնը։ Սակայն կը կարծուի թէ կառավարութիւնը նոր օրէնք մը պիտի պատրաստէ։

«Ճիւմհուրիյէթ» ալ կը գրէ թէ փախստական Հայերու կալուածներուն վերաբերեալ խնդիրը լուծուած է։ Ներկայիս գոյութիւն ունեցող այս կարգի կալուածներէ գաղթականներուն տրուելիքները զատուելով, մնացեալը պիտի ծախուի։ Այս մասին օրինագիծ մը կը պատրաստուի ելմտական գործավարութեան կողմէ։

Տեղաւորման գործերը մինչեւ Մայիս վերջնապէս պիտի աւարտին։ Գաղթականներու յատկացուած եւ անոնց բաժնուելիք կալուածներու վերաբերեալ գործողութեանց համար վերջնական որոշումներ տրուած եւ միջոցներ ձեռք առնուած են։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Սօն Սաաթ»էն առնելով գրած էինք եւ էկ թէ Պոլսոյ ոստիկանական տնօրէնութիւնը պիտի փոխադրուի Սանասարեան խանը։ Այս առթիւ յիշեալ թերթը կ'աւելցնէր թէ այդ խանը փախստական Հայու մը կը պատկանի, թէ ընդհ. պատերազմի ընթացքին ոստիկանական տնօրէնութեան պաշտօնատուն ըլլալով, զինադադարի սկիզբը Անգլիացիներու կողմէ պարպուած եւ յանձնուած է արդի վարձակալ Մ. Ուիթօլի եւն.։

«Նոր Լոյս» կը գրէ այս մասին.—

«Որովհետեւ այս շէնքը ժամանակին օրինական ամէն պայմաններով եւ յատուկ վաւերագիր մ'ով վաքֆ եղած է ազգին, փաստ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ
Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԾԱԽՍԵՆ

Ոսկեղէն Կանոնի Կիրակիին առթիւ (Դեկտ. 4), Ամերիկեան Նպաստամատոյցը կոչ մը ուղղած է Ամերիկայի Հայերուն։ Կը քաղենք գլխաւոր մասերը.—

«Մենք կը խնդրենք որ Ամերիկահայերը Ոսկեղէն կանոնի Կիրակիին առթիւ 50,000 տոլար նուիրատուութիւն մը ընեն. Նիւ Իսթ Ռիլիֆը այս գումարը պիտի գործածէ Հայերու անյետաձգելի պէտքերուն՝ հետեւեալ կերպով.

25,000 տոլար Սուրիոյ գաղթական Հայերուն տեղաւորման համար։

9000 տոլար Յունաստանի եւ Սուրիոյ հայ գաղթականներու կրթական գործին համար։

3000 տոլար չափահաս տղոց եւ աղջիկներու կրթութեան եւ խնամակալութեան համար։

2000 տոլար որբանոցներէ դուրս կամ ներս գտնուող որբերու կրօնական դաստիարակութեան համար։

2000 տոլար ընտրեալ հայ փոքրերու ուսումնագին՝ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար։

9000 տոլար որբանոցներու ծախքերուն համար։

Մենք պահեստի գումարներ չունինք այս ծրագիրը առաջ տանելու համար, եւ պէտք է, ձեռք ձգենք այս գումարը. վստահ ենք թէ Ամերիկահայերը մեզի պիտի հայթայթեն զայն։ Եւ կը կարծենք որ ասիկա խոշոր գումար մը չէ, եւ փոքր զոհողութիւն մը Ամերիկայի բոլոր հայ ընտանիքներուն կողմէ պիտի ապահովէ զայն։»

ԻՆՉ ԿԸ ԲԱՐԲԱՌԻ ՍՏԱԼԻՆ

Թայմզի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Մոսկուայի պոլշեւիկ համագումարին մէջ Ստալին ութ ժամ տեւող ճառով մը բոլորովին հակառակ Լիտվինոֆի Ժընեւի մէջ ըրած խաղաղասիրական յայտարարութիւններուն։ Ստալին յեղափոխական նոր ալիք մը կը նախատեսէ գաղթավայրերու եւ նոյն իսկ Եւրոպայի մէջ եւ կ'ըսէ թէ աշխարհակալ պետութեանց հետ պատերազմ մը անխուսափելի է։ Սակայն Սովետները պէտք է սպասեն որ յեղափոխական համայնավարութիւնը կատարելապէս հասուննայ։

— Մենք անկեղծօրէն յեղափոխութիւն եւ խաղաղութիւն կ'ուզենք միաժամանակ, մինչ Ազգերու Դաշնակցութիւնը միայն սուտեր կը խօսի, ու զինաթափութեան մասին ճառելով մէկտեղ կը քաջալերէ պատերազմը։ Լ. Ժորժ, [illegible] ստացումը եւ իր խորհրդակցութիւնները կը ծառայեն միայն պատերազմի նոր պատճառներ հայթայթելու։ Անիկա զինաթափութեան գործիք մը չէ, այլ ընդհանուր սպառազինման կը մղէ, միջնորդութեամբ քաղքենի վարձուած մամուլին։ Հետեւաբար պատերազմը անխուսափելի է եւ կարելի է ըսել թէ պատերազմի ոգին հիմնական տարրերէն մէկն է Լոքառնոյի ոգիին»։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Մոսկուայի մէջ հրատարակուեցաւ մարդահամարին վերջնական արդիւնքը, որ ահաւասիկ.

Ամբողջ խորհրդ. միութեան մէջ՝ 144,805,000, որմէ բուն Ռուսաստան՝ 99,670,000, Ուկրայնիա՝ 22,970,000, Բելոռուսիա՝ 4,970,000, Անդրկովկաս՝ 5,691000, Ուզբէկիստան՝ 4,452,000, Թուրքմէնիստան՝ 587,000, մնացած շրջանները՝ 6,250,000

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս կրկնակ խորագիրներուն տակ Թայմզի մէկ աշխատակիցը կը գրէ (3 դեկտ.).—

Լիբանանի եւ Սուրիոյ հոգատարութիւնները ընդունելով, Ֆրանսացիները իրենք զիրենք զտան կանխակալ գաղափարները արմատական կերպով բարեփոխելու անհրաժեշտութեան առջեւ։ Ասկէ զատ, Սուրիոյ մէջ միատարրութեան պակասը գրեթէ անլուծելի դժուարութիւններ յարոյց հոգատար պետութեան համար։ Որովհետեւ Լիբանան, որ 30 տարիէ ի վեր վայելած էր տեսակ մը անկախութեան, Քրիստոնեայ էր՝ իսլամ եւ տիրողի զօրաւոր փոքրամասնութիւնով մը։ Ճէպէլը Հաւրան Տիւրզի էր, օժախը ստգմասէր տրաք վաչկատուններու, որոնք ունին Միութենականներու նման կրօնք մը, ոչ Իսլամ են, ոչ Քրիստոնեայ, եւ որոնք կ'ապրին իրենց ընիկ սովորութիւններով, անմատչելի են, որով եւ խիստ արկածախնդրական եւ վտանգաւոր հարց է տիրապետութեան ենթարկել զանոնք։ Մեծ Սուրիան, Դամասկոսի եւ Հալէպի նահանգներ Արաբ եւ Սիւննի էին, Ալէվիները, հիւսիս-արեւմտեան «լեռնական» ժողովուրդը, բոլորովին տարբեր միաւոր մը կը կազմէին։

Գաղտնիք մը չէ թէ 1919ին սուզմաճի Ֆրանսացիներ շատ սկեպտիկ էին ընդունելու պատասխանատուութիւններ, որոնք այնքան օտար եւ խորթ էին իրենց ազգային ոգիին եւ ծանրաբեռնուած՝ ա՛յնքան այլազան խնդիրներով։ Սկիզբը երկիր սուրիական միութեան մասին գաղափար չկար։ Երկիրը զուրկ էր միացման տարրերէն եւ Ֆրանսացիները շատ ճիշդ կերպով իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին դաշնակցային քաղաքականութեան մը վրայ, զանազան նահանգները տեղական ինքնավարութիւն պիտի ունենային եւ հոգատար պետութեան հակակշիռը հետզհետէ պիտի նուազէր։ Սուրիական պատմութիւնը Չինազայթէն ի վեր պատմութիւնն է այս քաղաքականութեան զարգացման։

Կամաւոր տարամերժութիւնը

Ամէնէն առաջ, Ֆրանսացիները պահպանեցին Գրաւուած Թշնամի Հողամասերու Վարչութիւնը, անգլիացի պաշտօնեաներու տեղ Ֆրանսացիներ դնելով, օգնելու եւ առաջնորդելու համար տեղական պաշտօնէութեան՝ ի հաշիւ հոգատար պետութեան։ Սակայն ինը ամիս վերջ խռովութիւններ ծագեցան Դամասկոսի մէջ, որովհետեւ Էմիր Ֆէյսալ անուանած էր Ազգայնական Կուսակցութեան անկախութեան ազդակին՝ «առանց ո եւ է ձեւի օտար միջամտութեան»։

Ֆէյսալ վտարուեցաւ եւ իր կառավարութիւնը ջնջուեցաւ Այնպէս, միեւնոյն տարրաորոշելէ վերջ, Ֆրանսացիները պատրաստ էին գործադրելու իրենց դաշնակցային քաղաքականութիւնը, եւ 1920ի ձմեռը Լիբանան անկախ հռչակուեցաւ եւ երեք ինքնավար կառավարութիւններ հաստատուեցան Դամասկոսի, Հալէպի եւ Ալէվիներու նահանգներուն մէջ։

Նոյն ատեն, Թուրքերը սկսած էին արշաւել սահմանին վրայ, որ այն ատեն Կիլիկիոյ հիւսիսէն մինչեւ Եփրատ կ'երկարէր։ Արշաւանքները շուտով պատերազմի վերածուեցան, հետեւանքը եղաւ Ֆրանքլէն-Պուիյոն Մասնաժողովի՝ Կիլիկիոյ համաձայնութիւնը եւ եւ Հալէպի հիւսիսը գիծի մը վրայ սահմանագլուխի ճշտումը՝ տնտեսապէս անյարմար ձեւով մը։ Լեռնիւրիի հետ այս կարգադրութիւնը ընելով, Ֆրանսացիները գործեցին իրենց դաշնակիցներէն անկախաբար, ազնուագիւրէն փառաւոր արեւմտեան շահերուն Միջնաւոր Արեւելքի մէջ։ Ասոր անմիջական հակահարուածը եղաւ Ալէվիներու ապստամբութիւնը Անտիոքի շուրջ եւ տարի մը յարձակողական տեղական կռիւներ տեղի ունեցան, մինչեւ որ հոգատար իշխանութիւնը վերահաստատուեցաւ այդ շրջանին մէջ։

Սակայն երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ, Ֆրանսացիները, կրկին ձեռք առին իրենց դաշնակցային քաղաքականութիւնը եւ 1922ին յայտարարուեցաւ երեք ինքնավար պետութեանց դաշնակցութիւնը՝ հսկողութեանը տակ Դաշնակցային Խորհուրդի մը, որ պատասխանատու էր հոգատար պետութեանառջեւ Մէկուկէս տարուան փորձը եւ ցեղային ու կրօնական նախանձախնդրութիւնները բաւական եղան ցոյց տալու թէ այդ ծրագիրը անիրագործելի էր։ Դաշնակցութիւնն ու իր Խորհուրդը ջնջուեցան, Հալէպ եւ Դամասկոս վարչական մէկ միաւորի մէջ ձուլուեցան, եւ երկիրը ապակեդրոնացեալ կառավարութեան մը վերածուեցաւ։ Յաջորդ տարին էր Տիւրզիներու ապստամբական շարժումը հարաւ եւ հարաւ-արեւելեան կողմէ, որ քաշքշուեցաւ 18 ամիս։

Դաշնակցային քաղաքականութիւնը

Գ. տը Ժուվընէլ յաջորդեց Զօրավար Սարայլի, որ պաշտօնազրկ եղաւ տիրողի պատասխանատուութեան պատճառաւ։ Անիկա իր 12 ամսուան խաղաղասէր պաշտօնավարութեան ընթացքին Լիբանանը օժտեց խորհրդարանային բարդ վարչաձեւով մը։ Այս մարմինը, առաջին վայրկեանէն իսկ ընդդիմադիր դիրք բռնեց հոգատար պետութեան դէմ՝ Լիբանանի ներկայացուցիչ որոշ կէտերուն առթիւ։ Ասոր վրայ, Գ. Փօնսօյի՝ նոր մարդպանին վիճակեցաւ Խորհրդարանը խելքի բերելու անհաճոյ գործը։ Փօնսօ արձակուրդով գնաց Փարիզ — ու Արեւելքեան մտայնութեամբ այս ճամբորդութիւնը մեկնուեցաւ իբրեւ Ֆրանսական քաղաքականութեան մէջ մեծ փոփոխութիւն մը։ Սակայն վերադարձէն ի վեր մէկ անգամ խօսեցաւ, այն ալ դաշնակցութեան գաղափարը ջատագովելու համար։

Սուրիան մարդու եւ դրամի մեծ զոհողութեան արժեց Ֆրանսայի, որ փոխարէն շահեցաւ մշակելիք ամայի եւ ապերախտ ակօս մը։ Մանաւորապէս այսպէս է խնդիրը Լիբանանցիներու համար, որոնք 1919ին շատ կը պնդէին Ֆրանսական հոգատարութեան մասին, ու այսօր անոր ամէնէն խիստ եւ անտրամադրան քննադատներն են։ Ո՛չ մէկ ատեն, ո՛չ մէկ տագնապի ընթացքին անոնք գործակցութիւն կամ նոյնիսկ համակրութիւն ցոյց տուին Ֆրանսացիներուն։ Այսօր անոնք կրնան բաղձալ իրենց թերթերուն, սակայն իրենց իրենց ձեռքով ինկան։ Միւս նուազ առանձնաշնորհեալ նահանգներու դրութիւնը տարբեր է։ Անոնք ո՛չ հոգատարութիւն պահանջեցին, ոչ ալ բոլոր թէ կը սիրեն զայն, այլ անոր դէմ զէնք առին, ու հիմա երեւնին կախեալ անձնատուր եղած են։

Ու այս տխուր միջնորդութին մէջ, Ֆրանսական վարչութիւնը աչքերը սեւեռած է սուրիական սահմաններէն անդին, այս միշտ եւ խռովութեանց ի պատասխան թիւն տալու համար։ Այսպէս, վերջին ութ տարուան ընթացքին սահմանակից երկիրներու մեր հոգատարական քաղաքականութեան դէմ զանգատներու անվերջ տեղատարափ մը սաուցուած է, Պաղեստինի, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի մէջ մեր զինուորական ուժերու տարիճանական կրճատումը ներկայացուած է իբրեւ Մաքիավէլեան ծրագիր մը մեր կողմէ։ Ֆէյսալին մեր ա-

ջակցութիւնը նկատուած է իբրեւ դաւաճանութիւն մը։ Նոյնիսկ զանգատ եղած է որ Պէյրութի ասփրիչն ու կառապանը կը սակարկեն ո՛չ թէ սուրիական այլ եգիպտական դահեկանով, որ նպաստաւորած է Անգլիոյ Պանքային կողմէ։ Այս բաները բացէ ի բաց կը խօսուին եւ ոչ թէ միայն Ֆրանսական սալոններու առանձնութեան մէջ. անոնք նոյնիսկ հրատարակուած են փիէռ Պընուայի «La Châtelaine du Liban» անուն վէպին մէջ։

Վերջացնելով, յօդուածագիրը բանի մը սող կը գրէ Անգլիացի ճամբորդներու պատասխանատու մասին։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ,,

Կ. Խրայեանի «Ծովք-կէօլ-ձիւք» գործէն յետոյ, Վահան Համբարձումեանի "Գիւղաշխարհ"ը երկրորդ գործն է հայկական գաւառներու, ազգային, հանրային, պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութեանց, որոնց շարքը անհրաժեշտ է որ շարունակուի բոլոր հայրենակ գաւառներու ներկայացուցիչներուն կողմէ, իսպառ կորուստէ փրկելու համար անգին հարստութիւններ՝ ուրիշ գուրս է խօսիլ վիէննայի Մխիթարեանց հրատարակութիւններուն վրայ։

«Գիւղաշխարհ»ը աւելի հարուստ է եւ աշխատուած քան "Ծովք կէօլձիւ"ք, Հեղինակը կատարած է համբերատար պրպտումներ, կանգ առնելով բոլոր հայ ու օտար աղբիւրներու առջեւ։ Ցառաջաբանին մէջ կը կարդանք —

" Ֆրանսական խորհրդարանը 25 Հոկտ. 1919ին որդեգրեց օրինագիծ մը, որուն համաձայն պատերազմի դաշտն ինկած բոլոր զոհերուն անունները պէտք է արձանագրուէին ոսկեմատեանի մը մէջ եւ դրուէին Պանթէոն, իսկ մենք, մինչեւ այսօր, ի յիշատակ մեր անթիւ ինկելի զոհերուն ոչինչ ունինք։

Այս կարգի գործերու շարքը պիտի կազմէ հայկական Պանթէոնը, որուն առջեւ երկիւղածութեամբ կանգ պիտի առնէ իւրաքանչիւր Հայ, դաղելով կսկիծը եւ խոկալով ապագայի մասին։ Անոնց շնորհիւ պիտի ապրինք հին օրերը, լաւ օրերը, պիտի արծարծուի հայրենիքի զգացումը եւ նոր սերունդն ալ պիտի պատուաստուի հարազատ ոգիով։

«Գիւղաշխարհ»ը կը բաղկանայ երեք մասերէ.— Առաջին մասին մէջ հեղինակը աշխատած է նկարագրել Սեբաստիոյ նահանգին պատմութիւնը, աշխարհագրական դիրքը, երկրագործական հարստութիւններն ու արդիւնաբերական վիճակը ու մտաւոր շարժումը։ Այս գլուխները կազմելու համար հեղինակը հետեւած է լէօի աշխատութիւններուն, Վ. Ալիշանի ընդարձակ ուսումնասիրութիւններուն եւ ուրիշ պատմական-բանասիրական գործերու։ Վ. Համբարձումեան զոհելի համբերատարութեամբ կցած է հաւաքել այդ բոլորը եւ շաղախել իր անձական տպաւորութիւններովը ու տեղեկութիւններովը։

Աշխարհագրական եւ վարչական գլխուն մէջ կը տեսնենք Սեբաստիոյ ամբողջ նահանգը իր գլխաւոր քաղաքներով, որոնց բնակչութեան բաղդատական թիւն ալ կը ներկայացնէ համաձայն 1890ի, 1912ի եւ 1914ի մարդահամարներուն։ Պիտի ըլլայ որ իւրաքանչիւր մարդահամարի զգալապէս պակսած է Հայերու թիւը։ Նահանգին արտադրութիւնները, արտածումներն ու ներածումները ներկայացնել է յետոյ. "Գիւղաշխարհ"ը կուտայ գաւառին գլխաւոր կեդրոններու — Սեբաստիոյ, Ամասիոյ, Շ. Գարահիսարի, Թոքատի, Զիլէի եւյն. տնտեսական եւ արդիւնաբերական պատկերը, մտաւոր թուանշաններով։

Ընտեսական կեանքին կը յաջորդէ հարկային դրութիւնը Սեբաստիոյ նահանգի հարկային վիճակը՝ ինչպէս ամէն Թրքական հողի մէջ, չափազանց անտանելի էր։ Ընդր անբաղդատելի ճնշումին տակ կը քամուէին խեղճ աշխատաւորն ու առեւտրականը ի՛նչ գեղեցիկ են սա պարզուկ տողերը զորս այրած սրտով կ'արտասանէ ամէն գաւառացի Հայ, իբրեւ առած.

«Եղ ու ճմուր Մուհամմէտին
«Ցոյժ ու տուգանք կարապետին»։

Առաջին մասը կը վերջանայ նահանգին մտաւորական վիճակի պատկերով, որ մինչեւ 60ական թուականներու վերջերը եղած է չափազանց ամուլ եւ աննախանձելի։

Երկրորդ մասը յատկացուած է միայն Հաֆիք գաւառակին, որուն առանձնայատուկ բարքերուն, ուխտավայրերուն, տօներուն, նիստ ու կացին, գիւղին եւ քաղաքին փոխ-յարաբերութիւններուն եւ մտաւորական եւ մարտական շարժումի մասին կը խօսի մանրամասնօրէն։ Գաւառակի դէպքերու շարքին ամենախոշոր տեղը տրուած է անմահ Մուրատին, ընիկ կովտունցի, անոր գործակիցներուն մանրամասն կենսագրութիւններով։ Գեղեցկօրէն ներկայացուած են գաւառակի ցանքը, կալ ու կուտը ու մանաւանդ աշնանամուտին գիւղացիներու պատրաստութիւնը ձմրան համար։ «Ցուլէն ներս» գլուխին մէջ կը մտնեն ճաշու մանելը, թոր գործելը, քիմանամանելը, կով կթելը, ջրաղացի ճաշ թխելը։

Հեղինակը զանց չէ առած նաեւ ազգագրական նիւթեր,— առած, հանելուկ եւյն։

Կ'արժէ որ մեր մտաւորականներն ու բանաստեղծները ուշադրութեամբ կարդան այս ուսումնասիրութիւնը։ Սեբաստիոյ նահանգի մասին շատ քիչ խօսուած է, համեմատելով միւս նահանգներուն հետ որոնք շնորհիւ իրենց աշխարհագրական դիրքին եւ տուեալ պայմաններուն եղած են թատերաբեմը հայ յեղափոխութեան։

Գիրքին վերջին մասը յատկացուած է 1896ի եւ 1915—16ի ջարդերուն եւ տեղահանութիւններուն։ Ցաւերութիւնը անմիջապէս կը փոխուի։ Արտէն ու կալէն, լեռնէն ու գետէն, ածուէն ու այգ էն կը փոխադրուի արեան դաշտերու մէջ ու կը փակէ գիրքը, անզօր կատարութեամբ գիտելով նահանգի քարտէսը։ "Գիւղաշխարհ" յաջող գործ մըն է։

Յ. ՊԱՇԻՆՃԱՂԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՃՈՐՃ ԻՆՉ ԿԸ ՇԱՀԻ

Լոյտ Ճորճի հակառակորդները ակնարկութիւններ կ'ընէին վերջերս անգլիական մամուլին մէջ, ազատական կուսակցութեան քաղաքական ֆոնտերուն մասին, որ կ'անուանէին «Լոյտ Ճորճի ֆոնտը»։ Լոյտ Ճորճ կը պատասխանէ այդ ակնարկութիւններուն եւ կ'ըսէ. «Առանց ավարութենէն հեռանալէս ի վեր, ես շարունակ կ'աշխատիմ հրապարակագրութեամբ [illegible] յօդուածներս կը հրատարակուին աշխարհի գրեթէ բոլոր մեծ օրաթերթերուն մէջ, եւ վարձատրութիւնները, չորս տարուան ընթացքին, աւելի շատ էին, քան ինչ որ ստացայ կառավարութենէն, 17 տարուան ընթացքին, երբ նախարար կամ վարչապետ էի»։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հետեւեալ ծաւալուածը կը քաղենք Հիւսիսային Կովկասի կարմիր «Մուրճ-Մանգաղ»էն (27 նոյեմբեր), խորհրդածութիւնները ընթերցողին ձգելով.

1920 թուականը դաշնակցական սեւ «օլիկարշի»ին ընդարձակման, բայց նաեւ վերջնական պարտութեան շրջանն էր։ Մայիսին խմբապետները ճնշեցին երկրի մէջ բռնկած պոլշեւիկեան ապստամբութիւնը։ Այդ ժամանակները կնքուեցաւ Սէվրի տխրահռչակ դաշնագիրը, որը որքան ստորնացուցիչ էր Թուրքիոյ համար, նոյնքան նպաստաւոր էր դաշնակցականներուն համար։

Սէվրի դաշնագրով զոր կ'իյնար 1918ին կնքուած Պաթումի դաշնագիրը, որով Հայաստանին տրուած էր միայն փոքրիկ հողամաս մը Երեւանի եւ Գանձակի նահանգներէն։

1920 թուականին արդէն դաշնակցական պետութեան ձեռքն էր նաեւ Կարսը իր եւ իր մօտակայ շրջաններով Ալ յայէսով «Հայաստանի Հանրապետութեան» իրաւասութեան տակ էին ո՛չ միայն հայկական, այլ եւ քանի մը թրքական շրջաններ։

Իմ պերիալիստները սակայն, յանձին Սէվրի դաշնագրի, թուղթի կտոր մը նետեցին Ահարոնեանի եւ ընկերութեան ու այնուհետեւ «անկիւնը քաշուեցան»։

Քէմալական Թուրքիան, որ առնելով կ'առնէր Սէվրի դաշնագիրը եւ անոր հետ նաեւ Դաշնակցականները,— առիթ մը կը փնտռէր, որ սահման մը դնէ վերջիններու սխրագործ աւելին։

Դաշնակցականները երկար սպասել չտուին եւ շուտով իրենք հրամցուցին այդ առիթը,— անոնք ձեռք զարկած էին «մաքրելու քաղաքականութեան», վայրենի բռնութիւններ գործադրելով երկրի ներսը եղած Թուրք ազգաբնակութեան վրայ։ Ցայտնի են Զանգիբասարի, Ալլահարայի եւ ուրիշ շրջաններու դէպքերը։ Դաշնակցականները կը պարծենային որ, երբ թէ իրենց «քաջարի» զօրքը կը յաղթէ Թուրքերուն։ Սակայն եթէ այդ զօրքը կը կարողանար գնդակ արձակել Թուրք գիւղերու վրայ ու փախցնել բնակիչները,— ատիկա միայն թալանի շնորհիւ էր։ Եւ դաշնակցական զօրքը անխնայ կը թալանէր Թուրք գիւղացիին ինչքը։

Թուրք ազգայնականներու զայրոյթը անսահման էր։ Ցայտնի է որ Էրզրումի Կարապէքիր փաշան, մէկէ աւելի անգամներ պահանջեց Դաշնակցականներէն, վերջ տալ իրենց գազանութիւններուն, բայց գոռոզ Դաշնակցականները ուշադրութիւն չէին դարձներ այդ սպառնալիքներուն վրայ։

Թուրք-Դաշնակցական պատերազմին գլխաւոր առիթը սակայն ուրիշ էր։ Հայաստանի երկաթուղիները այդ ժամանակ վառելիք չունէին։ Հարեւան Ատրպէյճանը խորհրդայնացած էր եւ Դաշնակցականները մաօը մասին չէին դարներ համաձայնութեան մը գալու համար խորհրդային իշխանութեան հետ Բագուէն նաւթ ստանալու համար։ Երկաթուղիի շոգեմեքենաները փայտով կը տաքցուէին։ Որքան անէծք ու զայրոյթ կը թափէին դաշնակցականներու գլխուն այն ճամբորդները որոնք այդ երկաթուղիով ճամբորդելու դժբախտութիւնը կ'ունենային։

Դաշնակցականները կը փորձեն իրենց թաթը դնել Օլթիի հանքածուխի հանքերուն վրայ։ Այս հողի վրայ Թուրք զօրամասերու հետ ընդհարում տեղի կ'ունենայ, եւ որը յիշեալ «պատերազմի» ազդանշանը կ'ըլլայ

ԿԵԱՆՔԸ ՍՈՒԼԹԱՆԱՊԱՏԻ ՄԷՋ

Պարսկաստան, 15 Ն.

«Հայ Մշակոյթի Օր»ը — Անցեալ Հոկտեմբեր 9ին ազգային դպրոցի ուսուցչական խումբը հրաւէրով գաղութիս անդամները տօնեցին «Հայ Մշակոյթի Օր»ը, բանախօսեց դպրոցի անդամները տալով օրուան պատմականը եւ շեշտեց զայն ամեն տարի տօնելու անհրաժեշտութիւնը։

Դժբախտաբար «Յառաջ»ը ուշ հասաւ մեր ձեռքը, եւ անհնարին հանդիսաւոր կերպով տօնելու համար ժամանակը կարճ էր։ Այսուհանդերձ «Յառաջ»ի ձայնը այս հեռաւոր գաղութին մէջ լսուեցաւ։ Կը հաւատանք թէ յառաջիկայ տարիազգային տարեդարձները միացած ուժերով պիտի տօնեն «Մշակոյթի Օր»ը, որուն անդրանիկ նախաձեռնութեան համար մեր դպրոցի ուսուցչական խումբը առաջնութիւնը շահած եղաւ։

Անդրանիկի յիշատակը — Նոյեմբեր 7ին, Հ. Յ. Դ. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ անմահ Անդրանիկի յիշատակին։ Հանգիստէն ետքը պատարագէն յետոյ հերոսի մասին խօսեցաւ ընկ. Մաքսապետեան։ Բաղմութիւնը բաժնուեցաւ խոր վիշտով։

Խրիմեանի մահուան 20ամեակը.— Աշակերտական միութեան նախաձեռնութեամբ, նոյեմբեր 13ին դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հանդէս մը Խրիմեանի մահուան 20ամեակին առթիւ։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով դպրոցի երգեցիկ խումբին կողմէ։ Ներկաները ունկնդրեցին յատկապէս Սրահը ծայր ի ծայր լեցուն էր։ 10-15 տարեկան աշակերտ-աշակերտուհիներ [illegible] ձող արտասանութիւններ եւ բանախօսութիւններ ըրին, հափիր խլելով ներկայ հանդիսականներէն։ Երկու աշակերտուհիներ երգեցին «Մայր Արաքսի» ջութակի ընկերակցութեամբ։ Խումբը երգեց Խրիմեանի նուիրուած «Թող բարձրացնեն»ը։

Ընկ. Ս. Մաքսապետեան ընդարձակ բանախօսութեամբ պարզեց Խրիմեանի գործունէութիւնը եւ պատմեց «Հայրիկ» կոչման արժանացած Մեծ Հայուն գործունէութեան բոլոր կողմերը։

Հանդէսը փակուեցաւ «Ազատ» [illegible] ընկերով։

Հանդիսականները ցոհ եւ նման հանդէսներ կրկին անգամ տեսնելու ցանկութեամբ։

Աշակերտական միութիւնը որ երեք տարուան կեանք ունի, իր ինչպէս նախկին տարիներուն նոյնպէս եւ այս տարուան առաջին ձեռնարկով արժանի է խրախուսանքի։

Ե.

ԹՈՔԱԽՏԻՆ ԱԻՍԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

1902էն մինչեւ 1926, քսան հինգ տարուան ընթացքին Պոլսոյ մէջ պատահած մահերու միջակ ստատիստիկը [illegible] տուած է քաղաքապետութեան կողմէ։ Վիճակագրութիւնը [illegible] ւսկան մանրամասն է, եւ ցոյց կուտայ թէ ո՛ր հիւանդութեան քանի հոգի մեռած են։

Ամէնէն շատ մահ պատահած է 1918ին, որ ատեն 35[illegible] հոգի մեռած են։ Նոյնպէս [illegible] քախտով մահերը որ ամէն [illegible] մեծ թիւը կը կազմեն [illegible] նոյն թիւին մէջ, ամէնէն [illegible] ւելի պատահած են այս [illegible] ուան ընթացքին, 3510 զոհեր։

Թոքախտի մահերու [illegible] նուը թիւն է 69 հազար[illegible] հաշուով տարեկան 3760 [illegible] Համեմատաբար ամէնէն [illegible] մահ պատահած է 1925ին [illegible] միայն Թոքախտէն [illegible] 2274 հոգի։

... ՈՐԲԵՐՈՒ ԹԷՅԱՍԵԱՆԸ

[illegible]

անոնց։ Դուք պէտք է վստահիք միայն ձեր ուժերուն եւ քալէք առաջ։

Յառաջի կողմէ Հրանդ-Սամուէլ յիշեց թէ ճիշդ տարի մը առաջ նոյն սրահին մէջ ներկայ եղած էր Որբերու Գրադարան-Ընթերցարանի բացման, այսօր ուրախ է որ Միութիւնը նոր քայլ մը եւս կ՚առնէ՝ գիշերային դասախօսութեանց շարք մը հաստատելով։ Որբերու կրթութիւնը կիսատ մնաց պատերազմի պատճառով, գրադարան եւ դասախօսութիւն կոչուած են լրացնելու այդ պակասը։ Հայուն կենսունակ ուժն է որ զինք կանգուն պահած է դարերու աղէտներուն մէջէն եւ այսօր ցեղին այդ կենսունակութիւնն է որ ի յայտ կուգայ յանձինս չափահաս որբերուն՝ որոնք կը պայքարին ձուլման դէմ, Փարիզի հրապուրիչ միջավայրին մէջ։

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցին քարտուղարուհի Տիկին Պերճուհի Բարսեղեան տեղեկութիւններ տուաւ Ֆրանսայի ագարակներուն մէջ ցրուած որբերուն մասին եւ յիշեց դէպքեր, որոնք ցոյց կուտան թէ ինչպէս այդ որբերը իրենց ազատ ժամերը կը յատկացնեն գիրի ու ընթերցումի, փոխանակ զուարճութեան վայրեր երթալու։

Սրտաբուխ խօսքեր ըրին նաեւ Պ. Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան եւ Արման Կոթիկեան, յորդորելով որբերը աւելի շատ իրենք իրենց ուժերուն վրայ վստահիլ։

Վարչութեան քարտուղար Պ. Հ. Խանէտանեան գեկոյց տուաւ Միութեան աշխատանքներուն մասին եւ մասնաւորապէս գանգատեցաւ թէ Գրադարանը պէտք եղած կերպով չէ ճոխացուած։

Պ. Թէոդիկ եւ մամուլի ներկայացուցիչները խոստացան այս մասին պէտք եղած աջակցութիւնը ընել։

Երկու որբեր սրինգով եւ ջութակով մէջընդմէջ նուագեցին։ Պ. Պէշիկթաշլեան քանի մը արտասանութիւններ ըրաւ։

Պ. Թէոդիկ երեկոյթը փակեց խանդավառ խօսքերով։

ԶԼՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՏԽՈՒՐ ԲԱՐՔԵՐ

ՓՐԻՎԱ. 3 Դեկտ.— Նոյ. 25ին տեղի ունեցաւ դատավարութիւնը երկու Հայերու, որոնք եկած էին Օպնա յէն։ Մէկը ընիկ Սեբաստացի Պ. Տիգրան Հայկազեան 27 տարու, միւսը անոր աները՝ Ընդհ. դատախազը Օպնայի ոստիկանութեան տեղեկագիրը կարդալով, Տիգրանի կինը դատապարտեց 500 ֆրանք տուգանքի, իր ամուսինը ծեծել տալէ յետոյ՝ լքած ըլլալուն համար։

Տիգրան Հայկազեան 18 ամիսէ ի վեր ամուսնացած է Խոսէմիշցի 27 տարու Թագուհի Օհանեանի հետ։ Իր մրաջան աշխատանքով կրցած է վերջին ծայր գոհ ըլլալ ... բայց Օգոստոս ամսուն Տիգրան Օպնա-Վալսի գործի վրայ ինքնաշարժ մը զարնուելով ծանրապէս կը վիրաւորուի եւ կը փոխադրուի հիւանդանոց։ Տիկին Թագուհի երբեւ աանձնուլթեան ձանձրանալով, կը դառնայ ծնողքին մօտ։ Քիչ յետոյ ամուսինը հիւանդանոցէն կ՚ելլէ եւ կը հրաւիրէ կինը որ տուն գայ եւ խնամէ զինք։ Կինը կը մերժէ։ Երիտասարդը կ՚աղաչէ որ գոնէ մինչեւ ապաքինումն իր քովը գտնուի։ Ընտանեկան կռիւ. ... երբ կը տեսնեն որ իրենց աղջիկը կ՚ուշանայ, ափ կ՚առնեն իրենց փեսին տունը, ... կը յարձակին հիւանդին վրայ եւ լաւ մը ծեծելէ եւ քիթն ու ականջները արիւնելէ ետք՝ աղջիկը կ՚առնեն կ՚երթան։ Տիգրան արիւնլուայ վիճակի մէջ անկողնէն կ՚ելլէ եւ կ՚ուղղուի դէպի ոստիկանատուն։ Հոն երկու վկաներու ներկայութեամբ եղելութիւնը կը պատմէ։ Ոստիկանապետը տեղեկագիր պատրաստելով անմիջապէս կը ղրկէ Փրիվա յի ոստիկանութեան։

Բայց այսքանը կը բաւէ՞։

Եզատ երկրի մէջ ապրելով չկարծենք թէ ազատ ենք ամէն ինչ գործելու։

Գէորգ ... եան

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՆՈՅՆ ՑԱՒԸ

ՓՈՒԺԷ-ՍԻՒՌ-ԱՐԺԱՆ, 2 Դեկտեմբեր.— Մեր գաղութը, Վառ նահանգի ամէնէն բազմահայ գաղութն է։ Ունինք 130 հայրենակիցներ, բոլորն ալ գործաւոր եւ գործաւորուհիներ, որոնք կ՚աշխատին տեղւոյս միակ Աղիւսի գործարանը։

Գործը դժուար է եւ աշխատանքի ժամերն ալ երկար, սակայն տեւական է։ Սենեակները ձրի են եւ գործադրկութեան վախ չկայ։ Այնպէս որ, մեր հայրենակիցները իրենց վիճակէն գոհ են։

Մինչեւ հիմա Ազգային իշխանութիւնները մեր կեանքով հետաքրքրուած չեն, մեզ լքած են մեր բախտին։ Այստեղ կան բաւական թիւով փոքրիկներ եւ պատանիներ։ Ամէն տարի երբ կը սկսի դպրոցական վերամուտը, հայ ծնողը կը մտատանջուի։ Իր երախայի կրթութեան հոգը կապարի պէս կը ճնշէ իր հոգին։ Հայ ծնողը շատ լաւ գիտէ որ իր երախան առանց հայրենի կրթութեան դատապարտուած է մոռնալու իր լեզուն եւ ենթակայ է ձուլման։ Միւս կողմէ կը վախնայ որ մանուկը անուսում կը մնայ եւ օր մը կ՚անիծէ իր ծնողը։ Ընտրելով երկու չարեաց փոքրագոյնը, երախան կը ղրկէ ֆրանսական դպրոց։

Պատանիներու վիճակը աւելի ողբալի է։ Ապրուստի հոգը խեղճերը կը նետէ գործարանի ծուխ ու մուրին մէջ։ Օրական տասը ժամ չարաչար աշխատանքով հազիւ կրնան իրենց օրուան հացը հոգալ։

Գաղութիս անկազմակերպ ու լքուած վիճակը տեսնելով, քանի մը Դաշնակցական ընկերներ Նոյեմբեր 13ին ունեցանք խորհրդակցական ժողով մը եւ որոշեցինք կազմել Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէ մը։ Մեր կոչին պատասխանեցին նաեւ համակիրները եւ նոյն ամսուն 27ին կազմեցինք Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէն։ Կոմիտէն իր առաջին գործը պիտի ընէ գաղութին մէջ վառ պահել ազգային ոգին եւ պատանիներու մէջ արթնցնել հայ գրականութեան ճաշակը, տրամադրելով թերթեր, մինչեւ որ ունենայ իր ընթերցարանը։

Գարեգին Գէորգեան

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

ԼԻՈՆ ... Գաղութիս մէջ Մանկապարտէզ մը հիմնելու անկեղծ փափաքով մը, կազմուեցաւ «Կրթասէր Հայուհեաց Միութիւն» մը, որուն միակ նպատակն է փրկել հայ մանուկ սերունդը մոռացումէ ձուլումէ եւ ապազգայնացումէ։

Կ՚ո՞չ կ՚ընենք բոլոր մեր հայրենակիցներուն, որպէսզի հաճին նեցուկ ըլլալ մեզի, այս ազգօգուտ գործին մէջ, եւ բերել իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը։

Որ եւ է նուէր, դրամ, դպրոցական առարկաներ (հայերէն քերական, գրիչ, տետրակ, սանտրը, մելան եւ այլն) եւ թղթակցութիւն ղրկել հետեւեալ հասցէին, Օր. Զիլօմէն Զէյմանեան, 63, Rue Dunoir, Lyon. (Rhone)։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԿԻՐԱԿԻԻ ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ինչպէս գրեց Յառաջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ֆութպոլի Ա. խումբը Toursի մէջ փայլուն յաղթանակ մը տարաւ A. S. du Centreի Ա. խումբին դէմ։ Հայ խումբը Կիրակի օր ճիշդ ժամը 12ին հասաւ Թուր, ուր բնակող ափ մը Հայեր նախապէս իմացած ըլլալով, գիմաւորելու եկած էին։

Մրցումը տեղի ունեցաւ տեղւոյն գեղեցիկ մարզադաշտին մէջ, ուր 5000է աւելի հանդիսատեսներ փութացած էին դիտել մրցումը։ Մրցումը սկսաւ ժամը 2.30ին։ Ա. կիսախաղին մեր յառաջապահները, իրենց կարճ ու ճարպիկ փասերով սկսան նեղել հակառակորդ կողմը։ Քիչ վերջ Ֆրանսացի յառաջապահները արագ վայրէջքով մը յաջողեցան նշանակել Ա. նշանակէտը։

Առոր վրայ մերինները սկսան կրկնապատկել իրենց ջանքերը եւ լաւ յառաջխաղացումով մը յաջողեցան ընել առաջին նշանակէտը, որմէ քաջալերուած ըրին երկրորդ նշանակէտը։ Այս արդիւնքէն վերջ մեր խումբը տիրապետեց խաղին եւ առաջին կիսախաղը վերջանալու 5 վայրկեան մնացած յաջողեցաւ զօրաւոր հարուածով մը շահիլ երրորդ նշանակէտը։

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, երկու խումբերը կրկին դաշտ ելան, սկիզբի առաջին վայրկեաններուն մեր յառաջապահները արագ վայրէջքով մը ապահովեցին չորրորդ նշանակէտը, քիչ վերջ Ֆրանսացիք մեծ ջանքերով մտեցուցին գնդակը մեր բերդին։ Այդ պահուն մեր ձախ միջնապահը ձեռքի հպում մը ունեցաւ գնդակին, որուն համար դատաւորը փէնալթի յայտարարեց եւ Ֆրանսացիները ապահովեցին իրենց երկրորդ նշանակէտը։ Այս արդիւնքէն խանդավառուած Ֆրանսացիները արագ խաղարկութիւն մը ի գործ դրին։ Մերինները այս անգամ գլխի կոկիկ դարձուածքով մը յաջողեցան շահիլ հինգերորդ նշանակէտը, բուռն ծափեր խլելով հանդիսատեսներէն։ Ֆրանսական խումբը այլեւս յաջողութեան բոլոր յոյսերէն զրկուած միայն պաշտպանողականին ուժ կուտար։ Բայց մեր խումբին ամբողջ գիծը յարձակողականի անցնելով խաղի վերջաւորութեան 3 վայրկեան մնացած զօրաւոր հարուածով մը գնդակը նետեց անոնց բերդին մէջ։ Ու խաղը վերջացաւ 2ի դէմ 6 նշանակէտով, մերիններու յաղթութեամբ։

Ինչպէս գրած էինք, 1925 Հոկտ.ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը Օի դէմ 3 նշանակէտով յաղթական էր նոյն խումբին։ Այս մրցումը փոխ վրէժ մրցում մը հանգամանքը ունենալով խիստ հետաքրքրական էր։ Մերինները կրցան խաղի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին եւ արագ խաղարկութիւն մը ցոյց տալ, գնահատումը արժանանալով հանդիսականներուն, բոլոր խաղացողները կրցան իրենց վրայ դրուած յոյսերը լի ու լի իրականացնել։ Կիրակի երեկոյին տեղական թերթերը մրցման մասին խօսելով կը գնահատեն մեր խումբին յաջողութիւնը։

Մրցման փայլը աւելցնելու նպատակաւ քաղաքին նուագախումբը հրաւիրուած էր եւ դադարներուն նուագեց գեղեցիկ կտորներ։

Մրցումէն անմիջապէս վերջ ֆրանսական միութեան վարիչները հրաւիրեցին մեր խումբը իրենց մասնաւոր կեդրոնատեղին ուր գինիի բաժակներ պարպուեցան ի պատիւ խումբին։

Անոնց նախագահը յայտնեց թէ ժողովուրդը խիստ գոհ մնացած է հայ խումբին գեղեցիկ խաղարկութենէն, բսաւ նաեւ թէ իրենք բնաւ չէին սպասեր իրենց խումբէն այդպիսի ջախջախիչ պարտութիւն մը, ու գնահատելէ վերջ մեր խումբին յաջողութիւնը, խոստացաւ երկու ամիս վերջ կրկին հրաւիրել մեր խումբը։

Գ. Գասպարեան

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՐԲԵՐՈՒ

Տիկին մը Յառաջի մէջ կարդալով «Որբեր» ... մասին գրուածները, քսան ֆրանք կը նուիրէ այդ նպատակին։ Պատկան մարմինէն կը խնդրուի ստանալ սոյն գումարը համապատասխան ընկալագրով մը։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՊԷՇԻՐ՝ ԿՐԿԻՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Շաբաթ երեկոյ Sporting Central Clubի մէջ տեղի ունեցաւ հայ կռփամարտիկ Պէշիրի (Աւետիս Ապլաղաթեան) եւ Ֆրանսացի Կիյեօի միջեւ։

Պէշիր՝ երկրորդ շրջանի սկիզբներուն իսկ հարուածներու տեղատարափին տակ դգետնեց իր հակառակորդը, բայց անմիջապէս ոտքի ելլելով սկսան երկուստեք տաք կռիւ մը։ Երկրորդ շրջանը վերջանալուն՝ ներկայ ... Ֆրանսացիները իրենց ազգակիցը քաջալերելու համար սկսան դրամական նուէրներ տեղացնել։ Բայց մեր քաջ կռփամարտիկին վրայ որ եւ է ազդեցութիւն մը չըրին այս բոլորը։

Երրորդ շրջանին նորէն Պէշիր սկսաւ իր ուժգին հարուածները տեղացնել եւ իր հակառակորդը նետեց չուաններու վրայ են յետոյ գետինը ու բաւական երկար մնալէ վերջ նորէն սկսաւ ծեծը։

Եւ այսպէս մինչեւ ութերորդ շրջանը Պէշիր իր հակառակորդը գետին տապալեց 3 անգամ եւ ութերորդ շրջանին արդէն արիւնլուայ վիճակի մէջ Կիյեօ լքեց խաղը։

Բուռն ծափերու մէջ Պէշիր՝ յաղթական հռչակուեցաւ օրուան դատաւորին կողմէ։

Պէշիր յառաջիկայ Շաբաթ նորէն կը մրցի նոյն տեղը։

Մ. Աւետիսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԻՍ ԱԿԱՆՋ.— Հարուստ Ամերիկուհի մը կորսնցուցեր էր ականջը։ Ոչ թէ տեղ մը ձգեր ու մոցեր էր, այլ արկած մը խածեր փրցուցեր էր։ Ուզեց ականջ մը առնել եւ կարկտել 5,000 տոլար գին կուտար։ Մայր մը, որ զաւակներու եւ պարտքերու տէր էր, ձանձրացած այլեւս պարտապահանջներու յանդիմանութիւնները լսելէն, ծախեց իր ականջը։ Գործողութիւն մը եւ ականջը կտրեցին եւ կարեցին հարուստին վրայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 13

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

II

... այն օրերուն մեծ զարմանք ... էր մեզի։ Ովկիմի, ... մարդ ճանչնալու իր գիտութիւնը։ Բա՛, մութ գնտան ... Քրքրեալ ձայնէն կը ... ինքնութիւնը, եւ եթէ ... չմիջեց, անմիջապէս դէպք ... մը կը գծէր ու կը ... թէ ճանչցուած ես։

— Հէլլպէթ գիտեմ քեզ, ան ... պէս տաք հավայի, պոլիս ... գամքած էր նէ, կուց մը ... տուիր ինծի, կօնակի ... վար առնելու։

... ուրիշի մը։

— Ընտանիք չիտեմ ամա՛, աղ... էջ մը ունիք նէ գու ք, ան էս ...

... համար, երբ մեր փա... դար. մենք չորս-հինգ գրպաց... մէկս աչքերը կը գո...

գէր. —Ովկիմ չէր ընդդիմանար— միւսները շուրջ կազմած ... գոգ. խուլ, թեւ ու ոտք ձայներ կը հանէինք կարծելով որ կրնանք անոր ականջները խաբել, հակառակ մեր միշտ տեղափոխուելու ճիգին, որ կողմէն ալ գար ձայնը, ան մեր անունները կուտար (իր գիտցած ձեւով) գրեթէ անսխալ։

— Դուն, ազնիւ-մանչ —ինծի էր խօսքը— ան կնկայ պէս ձան հանեցիր։

— Դուն սեւուկ —Երթօին էր— ձանդ մարի է հա։

Երբ մայրերէն մին, դուռը եկած, կամ ճամբէն անցնող տարիքաւոր մարդ մը մեզ յորդորէր որ ծերը թողունք եւ իրեն ալ թեւալդրէին գործին երթալ, ան կ՚ըսէր։

— Գործ չունիմ հիմա, թող էյլէնմիշ ըլլան տղաքը, ես ալ ֆէյֆսըլանմիշ կ՚ըլլամ անոնց նայելով...

Հակա ինչպէս մոռնայինք իր նուէրները որ այն օրերուն թէեւ սոյոր մը իսկ արժէք ունէր մեզի համար երբեմն գրպանէն կամ ծոցէն, վեց մը կամ քարէ կարմիր ու կանանչ գիծերով գնդակ մը կը հանէր կուտար։ Աչխարհ մեր կ՚ըլլար, եւ կը հիանայինք այդ մարդուն վրայ։ Երբեմն իր վրան մենք կը խուզարկէինք։ Պատահեցաւ որ ուրիշներուն տուած պտուղին հանդիպինք, թերեւս ինք հաւ մը բերանը դրած չէր ըլլար, բայց կը բաժնէր անխտիր էինք, ուրախութեամբ կ՚ընդունէինք եւ ագահօրար կ՚ուտէինք։ Ցրտ. մը լավը չլսէր, կը համոզէր, կը յորդորէր եւ մեր ձեռքէն բռնած իրբեւ թէ չաքար գնելու համար, Ցօնիկին կը տանէր. բայց կէս ճամբէն ետ կը դարձնէր, տեսնելով որ մեր թաց աչքերով արդէն կը ժպտէինք մենք։

Բայց ինչքան կը սիրէինք գարձեալ զինքը

Մենք մեծցանք, Ովկիմ մնաց միեւնոյն բնաւորութեամբ մարդը, շարունակելով իր անձը սիրցնող սովորութիւնները հանող սերունդին մէջ։

III

Այդ իրիկունը տուն գնաց Ովկիմ։ Ընութին տակ հաւաքած ունէր փայտի կտորներ եւ կրկուտներ. գիշերը զանոնք պիտի վառէին տաքնալու եւ խոհանոցը լուսաւորելու համար, լամբար չէին գործածեր, ամէն երեկոյ քարիւղի դրամ ո՞ւրկէ գտնէին կը խօսէին քոյր ու եղբայր մերթ մութին մէջ, մերթ լոյսերուն դէմ. քանի մը պատառ հաց ծամելէ վերջ կ՚երթային պառկելու, իրենց հոգին տաքցնելու համար մթէններուն տակ։

Ովկիմ. անկողնին մէջ, իւրովի քանի մը անգամ կրկնեց թէ վաղը Լուսիկ քոյրիկին պիտի երթար, յետոյ անգաւ իր ծրագրին է՛շ մը պէտք էր գնել, բայց ինչ... ... ինչ միջոցներ ստեղծէր։ Ճարահատ՝ Ովկիմի լալը կուգար, կ՚անիծէր բախտն ու կեանքը։

Նախօրդ գիշերները օրնձացած մտածումներն ու գաղափարները, այդ պահուն ալ իրենց տաղանցումը կատարեցին մտքին մէջէն, առանց արդիւնքի մը հասնելու սակայն։ Միշտ իր ծերութիւնը արգելք կը հանդիսանար, որ մէկզի ձգուէն շատ մը կարելիութիւններ, եւ որ կինային չահաբեր ըլլալ ու իր բազձանքները իրագործեր։ Բայց ուժ ու կարողութիւն կը պակսէին այդ բոլորը, ինչպէ՞ս երիտասարդ օրերուն չէր խորհած էշու մը տէր ըլլալ։

Ովկիմ կը թանանար մտքին վրայ, կը ծնէր որ վերջապէս բան մը ըսէ իրեն հնարաւորութիւն մը ... ... ի վար։ Արտնեղեցաւ եւ մէկ խողմէն միւսը դարձած պահուն, ցուցամատը օդակած՝ գլխուն զարնելէն՝

— Հա՛ պէ, պօշ խաֆա, ըսէ՛ բան մը ըսէ տէ ազատիմ սա սրտմաշուքէն ...

Քանի մը վայրկեան անցաւ, ... Ովկիմի մտածումը կեցաւ, գլուխը թեթեւցաւ, պարպուեցաւ, գլխէն բան չէր անցներ դառնար։

Ինքզինքը ձգեր էր, երբ յանկարծ, ինքնաբերաբար, առանց ճիգի, բան մը ինկաւ միտքը, լոյս մը ցաթեց կարծէք, եւ մութ տրտմութիւնը, մշուշը փարատեցաւ, ամէն բան պայծառ կը տեսնէր հիմա, աշխարհ իրենն էր։

Օ. ԶԱՐԹՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵԻՐՈՊԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ

բխարքքաանի շրջանակին մէջ քննութիւն մը կատարելով հասկցանք թէ այդպէսի տեղեկութիւն մը չունին ու այդ տեսակ ցանկ մըն ալ չէ եղած իրենց.

Միեւնոյն ատեն տեղեկացանք թէ 2 տարի առաջ ալ Պոլսոյ կուսակալութեան լուր տրուած ըլլալով որ նոյն խանը փախստական հայու մը կը պատկանի, կուսակալութիւնը քննութիւն կատարած եւ ստուգած է որ շէնքը վագֆ եղած է ազգին 25 տարի առաջ:

Լիտվինոֆի տեսակցութիւնները

Խորհրդային պատուիրակութեան նախագահ Լիտվինոֆ, Բրիանէն վերջ, տեսակցեցաւ նաեւ Չէմպըլէյնի, Շդրէզէմանի եւ Լիթուանիոյ պատուիրակ Վոլտէմարասի հետ։ «Թասս» Գործակալութեան թղթակցին համաձայն, Լիտվինոֆ խաղաղասիրական խորհուրդներ տուած է Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ պատուիրակներուն։ Փափաք յայտնած է Լեհաստանի հետ ոչ-յարձակողական դաշինք մը եւ առեւտրական դաշնագիր մը կնքել։

Չիչէրինի հետ իր տեսակցութիւնը տեւած է 55 վայրկեան։ Խօսակցութիւնը դարձած է մասնաւորապէս երկու երկիրներու միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատելու խնդրին շուրջ։ Թերթի մը համաձայն, Չէմպըլէյն յայտնած է Լիտվինոֆի թէ յարաբերութիւնները վերսկսելու համար առաջին պայմանն է Գ. Միջազգայինի գործունէութիւնը դադրեցնել բոլոր երկիրներու մէջ։

Մակեդոնացիներու նոր եղեռնագործը

Պելկրատէն 5 Դեկտ. Թուականով կը հեռագրեն թէ կիրակի իրիկուն ժամը 7ին 30 մակեդոնացի յեղափոխականներ յաջողեցան մտնել սահմանին վրայ Սթրումիցա քաղաքը եւ ռումբ մը նետեցին կեդրոնական մեծ սրճարանին մօտերը այն պահուն, ուր երթեւեկը խիստ շատ էր։ Յեղափոխականները օգտուելով պայթումին առաջ բերած խառնաշփոթութենէն, ամբոխին վրայ քանիցս ատրճանակի գնդակներ պարպելէ յետոյ փախան։ Կին մը, երկու մանուկներ եւ երկու քաղաքացիներ վիրաւորուեցան։ Փոխ-տեղակալ Ճէֆթիչ որ ատրճանակի գնդակ մը ստացած էր, մեռաւ։

Նախնական քննութիւնով մը հաստատուեցաւ թէ եղեռնափորձը կատարած են երեք հայդուկներ, որոնք պաշտօն ունէին ռումբեր նետել այն պանդոկին վրայ, ուր սովորաբար կը հաւաքուէին պահակազօրքի սպաներն ու պաշտօնեաները։

Զինուորներն ու ոստիկան զօրքը անմիջապէս սկսան հետապնդել յեղափոխականները։ Խոր յուզում կը տիրէ Սթրումիցայի մէջ։

Ֆէյսալ թագաւոր Փարիզի մէջ

Իրաքի Թագաւորը աոջի իրիկուն Փարիզ հասաւ ընկերակցութեամբ իր անձնական քարտուղար Հայտար պէյի եւ Թիկնապահ Թահսին Քատրի պէյի։ Թագաւորը քանի մը օր մնալէ վերջ Միջագետք պիտի մեկնի։

Իրաքի վարչապետ Ճաֆէր փաշա էլ-Ասքէրի, հագիւ Աղեքսանդրիա հասած, հեռագրական հրահանգի մը վրայ կրկին նաւ նստած է վերադառնալու համար Լոնտոն, ուր դաշնագիր պիտի ստորագրէ Անգլիոյ հետ։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ գաղթային փոխ-Նախարարը պատասխանելով հարցումի մը, ըսաւ թէ Ֆէյսալ Թագաւորին հետ կատարուած բանակցութիւնները գոհացուցիչ համաձայնութեան մը յանգած են, թէ առ այժմ չի կրնար մանրամասնութիւններ տալ, միայն կրնայ ըսել թէ նոր համաձայնագիրը Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին պիտի ներկայացուի։

«Եավուզ»ի նորոգութիւնը

Թուրքիոյ միակ մեծ մարտանաւը «Եավուզ» նախկին «Կէօպէն» Մեծ Պատերազմին ծանր վնասներ կրած ըլլալով, երկար ատենէ ի վեր ծրագրուած էր նորոգել զայն։ Գերման ընկերութիւն մը Իզմիթի նաւամատոյցին մէջ մասնաւոր տեղ մը պատրաստած էր զայն նորոգելու համար։

Այժմ 15 օրէ ի վեր «Եավուզ» ջուրէն դուրս հանուած է եւ նորոգութիւնը կը կատարուի ֆրանսական ընկերութեան մը կողմէ։ Արդէն ֆրանսացի քանի մը ճարտարագէտներ հասած են Իզմիթ։ Ասկէ զատ Նոյեմբեր 30ին Սէն-Նազէրէն դէպի Պոլիս ճամբայ ելան 30 ֆրանսացի մասնագէտ գործաւորներ իրենց ընտանիքներով։ Մօտ օրէն 70 գործաւորներ եւս պիտի մեկնին այս նպատակով։ Նորոգութիւնը պիտի տեւէ 18 ամիս։

Այս առթիւ «Աքշամ» կը հրատարակէ յօդուածաշարք մը, ցոյց տալու համար, որ եթէ «Եավուզ»ի կողքին տրամադրուին բաւականաչափ թեթեւ ուժեր, այն ատեն Թուրք նաւատորմը գերակշռութիւն պիտի ունենայ Եգէականի եւ Սեւ ծովու մէջ։ Թուրք հանրապետութիւնը վճռած է, եթէ ոչ հեյլէն նաւատորմէն զօրաւոր, գոնէ անոր հաւասար նաւային ուժ մը ստեղծել։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախկին նախագահ Աղեքսանդր Միքայէլ Պէյրութ կ'երթայ։ Շոգենաւը երբ Աղեքսանդրիա հասաւ, Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի Յոյնաստաններուն կողմէ ջերմ ցոյցերու արժանացաւ։

ՖՐԱՆՍ. «ՄԱՍՍԻԼ» շոգենաւը Խլամտայի առջեւ փոթորիկի բռնուած եւ ծանր կորուստներ կրած է։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց պատերազմական նախարարութեան ելմտացոյցը։

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային նորընտիր դեսպան Տովկալեվսքի Թոքիոյէն Մոսկուա հասաւ։

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ վերջ, այժմ ալ գերման պարտաթուղթերու կեղծարարութեան խնդիր մը երեւան հանուեցաւ։ Ասոր հեղինակն ալ նոյնինքն հրեայ գրամատէր Պլումէնշթայնն է, որ այժմ Սանթէի բանտն է։ Տեղեկութիւնները հաղորդողն է գերման դեսպանատան փաստաբան Տիէց

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱՎԱՐ երեք թերթերու՝ փրովանսի իվլէստրիայի ... սերէն) և Էմիլ (Նիւթրիչ) Պագեաոին մասերը արգիլուեցաւ։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍԵՐ նորընծայ քեռայր երիտասարդ Ալեքսանտր Զուպքոֆ Գերմանիոյ մէջ ինքնաշարժ հեծելանիւով ճամբորդած ատեն։ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ եւ հիւանդանոց տարուեցաւ։ 63ամեայ նոր հարսը շատ յուզուած է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

Թիւ 12 (դեկտեմբեր)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Ինչ են ասնում Խորհրդային Հայաստանի մէջ գաղափարական պայքարը (Ա. Ջամալեան).— Թուրք-Անգլիական հակամարտութիւնը Արեւելքում (Ա. Սահակեան).— Վրաց մենշեւիկեան տագնապը (Ս. Մասուրեան).— Թուրքիոյ շուրջը.—Մեր գոհերը.— ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Սթամպոլթոցկի պայքարը Մոսկուայի).— Քաղաքական տրամադրութիւնները Լեհաստանում (Թ. Նիկոլաևիչ).— Էջեր իմ օրագրից (Աշոտ):

ՕՐ. ԿԻՒԼՓԶԱՐ ՉԷՅԹՈՒՆԵԱՆ

ԵՒ

ՉԱՐԵՀ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

3 դեկտ. 1927 Քուրպըվուա

ՕՐ. ՄԱՌԻ ԱՐԱՊԵԱՆ

ԵՒ

ԳՐԻԳՈՐ ՉԷՐՉԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

4 դեկտ. 1927 Փարիզ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ուսանողական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին. 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք:

ՑԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը ... Շաւարշ Նարդունի կը ներկայացնէ իր Թէզը. «Դրականութեան քաղաքականութիւն ...» ... հրաւիրուին անդամները ... համակիրները.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Բանակի նախկին Հայ կամաւորներու ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, 37 Rue Lamartine, Լամարթինի ծուղակին մէջ: Օրակարգ. ա. ընկերակցութեան նոր վարչութեան գործի ներկայացում, բ. նախկին կամաւորներու ... գումարին եւ ... թիւններու ... գ. ընկերական ... եւ սպառնալիք: Գ. ...

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կէսէի շրջանէն Յարութիւն Պարոնեանը, կինը՝ Արաքսի եւ երկու փոքրիկներ Եղիսաբէթ եւ Մարիցա, որոնք 927ին Ֆիլիպէ Պուլկարիա կը գտնուէին: Իմացնել՝ Վահրամ Ճէզայիրլեանին. 4 Rue du Turin Arnouvilles-les Gonnesse S-etO.

Կը խնդրուի պուլկարահայ թերթերէն արտատպել:

— Պրուսայի Աէրան գիւղէն Յակոբ Ալիքսանեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը Փայլուր Կրնալէթճեան, որ 1920ին մեկնած է Ամերիկա, իր երեք զաւակներուն հետ, Սերոբ 20 տարեկան, աղջիկները 18 եւ 16 տարեկան։ Իմացնել՝ Յակոբ Ալիքսանեանի, 6 Rue Bayard, Valence, Drome, France.

Կը խնդրուի Հայրենիքէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Իզմիր-Քարաթաշէն Սարգիս (Սերգօ) Աւագեան, 21 տարեկան, որ Իզմիրի աղէտին գերի մնացած էր, Զինքը տեսնողներ եղած են Փարիզ։ Իր հասցէն գիտցողներէն և զինքը ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Տիկ. Ռօզա եւ Մելիք Աւագեաններուն, 35 Rue Dunoir, Lyon. (Rhône).

— Երեւանի Չէօրին (Չալ...ն), բնակող եւ ներկայիս բնակավայրը անծանօթ Յունապ ... (մականուանեալ Գրիգոր...) ... ըլլալու եւ ... կը խնդրուի ... 80, Avenue Péreire, Asnieres (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

6 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄ ... Ի

Անգլիա,	L. St.	[illegible]
Տոլար	Dollar	[illegible]
Մարք ... 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկի	L. Tq	[illegible]
[illegible]		[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Leva	[illegible]
Տրախմի	Drachme	[illegible] 20
Լիր	Lire	[illegible]
Պելճ. Ֆրանք	Belga	[illegible]
Զուիցր. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	102

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Կր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc Eg.	[illegible]
»	II	[illegible]
»	III	[illegible]
Թուրքիոյ Վիճակ.	Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10

Le Gérant - H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

8 DECEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 513

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՄԵՐ ՔՈՅՐԵՐՈՒՆ ՃԻԳԵՐԸ

Անցեալ շաբթու Տէսինէն թղթակից մը կը գրէր թէ Վօ-ան-Վօլէնի մէջ, խումբ մը տիկիններ եւ օրիորդներ յանձնաժողով մը կազմեր եւ փողոցէ փողոց ինկեր են, դրամ ժողվելու եւ որբերուն գիրք եւ թերթ ճարելու համար։

Ուրիշ թղթակից մը, Լիոնէն, կը հաղորդէր Հայուհեաց Միութեան մը կազմութիւնը, մանկապարտէզ մը բանալու համար Միութեան կոչն ալ հրատարակեցինք երէկ։

Ու վերջապէս, կ՚իմանանք թէ Մարսէյլի մէջ ձեռնարկներ կը կատարուին, «Եւրոպահայ Կարմիր Խաչ» մը հաստատելու համար։

Կը հետեւի թէ հայ կիներն ալ կը ձգտին հետզհետէ լայն ներկայացուցչութիւն ստանձնել մեր հանրային կեանքին մէջ, որ ... տաժանելի հոգեր կը ներկայացնէ։

Արդար ըլլալու համար, ըսենք թէ առաջին ճիգերը չեն ասոնք։ 1913էն ի վեր, Փարիզի մէջ կը գործէ «Հայ Տիկնանց Միութիւնը», որ ունի երեք մասնաճիւղեր, — Ա.— Որբերու Օգնութիւն, Բ.— Կարմիր Խաչ, Գ.— Ուսանողներու Օգնութեան Սնտուկ։ Իրենց մէկ տեղեկագրէն կը տեսնենք որ 1913-1926 այս Միութիւնը ունեցեր է 1,711,337 ֆրանք հասոյթ եւ 1,420,926 ֆրանք ծախք։ Աւելի մանրամասնելով, Որբերու Օգնութեան ճիւղը 1925—1926ի ունեցեր է 126,877 ֆրանք հասոյթ, եւ ...775 ֆրանք ծախք։ Կարմիր Խաչը՝ 56,693 ֆրանք հասոյթ եւ 51,473 ֆրանք ծախք։ Ուսանողներու Օգնութեան Սնտուկը 71,198 ֆրանք հասոյթ եւ 31,843 ֆրանք ծախք։

Կարելի չէ ուրանալ այս ճիգերը։

Բայց, միեւնոյն արդարամտութեամբ, կ՚ուզէինք դիտել տալ, ... ասոնք հարուստներու, այսպէս կոչուած ազնուականներու ... [illegible] ... ներն են։ Փարիզի Տիկնանց Միութիւնն ալ, ... օրկաններու պէս, նախընտրած է ամփոփուիլ նեղ, եթէ ... սեղմ շրջանակի մը մէջ, եւ չի խօսիր լայն խաւերուն։ Ուրիշ խօսքով, Բարեգործականի մէկ մանրանկարն է, որ դրամ կ՚արտադրէ եւ նպաստ կը բաշխէ, իր հայեցողութեամբ եւ «ընտրեալ» անդամներով։

Եթէ այդպէս չըլլար, մենք խորապէս համոզուած ենք որ, ... Միութիւնը կը դառնար տեսակ մը Ազգանուէր, իրեն ... ելով գոնէ ֆրանսահայ գաղութին բոլոր կիներն ու օրիորդները եւ հոգալով բազմազան պէտքեր։ Տարեկան 250,000 ֆր. ... արտադրող միութիւն մը օժնութիւն է ինքնին, կը ... որ աւելի լայն հորիզոն ունենայ եւ աւելի ժողովրդական ..., կեդրոնացնելով բոլոր մասնակի ճիգերը։

Այսպիսի հեռանկար չենք տեսներ մենք, ծանօթ ըլլալով ... հոգեբանութեան։

Ու ճիշդ ատոր համար, ամէն տեղ իր հասկցած եղանակով ... շարժի։

Փարիզի «հայ լայֆ»ը, իսկական «Տի՛նայք փափկասունքը» ... ուած ատեն, հարկ է հինգ անգամ աւելի գովել այն ... կիներն ու օրիորդները, որոնք իրենց ամենօրեայ չարչարանքին մէջ, ժամանակ եւ տրամադրութիւն կը գտնեն հանրային գործերով զբաղելու։

Կարելի չէ առանց խանդաղատանքի յիշել Վօ-ան-Վօլէնի ... — ապահովաբար աշխատաւորուհիներ— որոնք մէկ ... վրայ, իմանալով որ հայ որբերը գիրքի եւ թերթի կարօտ ..., փողոցները ինկեր են, գիւղէ գիւղ ման են եկեր գի... ուշ ատեն, դրամ հաւաքելու համար։

Նոյնը եւ Լիոնի մայրերուն եւ քոյրերուն համար, որոնք ... սեւցեր են ձեռք-ձեռքի տալ, գոնէ մանկապարտէզ մը ... համար այդ հայաշատ կեդրոնին մէջ։

Ինչպէս ըսինք, այս մասնակի ճիգերը կարելի էր ամփոփել ... իսկական «Կիներու Միութիւն», լայն ծրագրով։ ... գիտենք որ Փարիզի «Տիկնանցը» շա՜տ բարձրէն կը նայի ... Լիոնի կամ Մարսէյլի, այլ իր շրջապատին վրայ։

Այնպէս որ, ամէն կեդրոն իր կրցածը պիտի ընէ, ս ... դուռը յառելու։

Անշուշտ այդ է պատճառը որ Մարսէյլի մէջ ալ, սկզբնա... Կարմիր Խաչը երկուքի ճեղքուելէ միջտ մէկը պետական ... մէկ հալելէ յետոյ, հիմա ձեռնարկուեր է նոր մը ...։

Ուրախութեամբ կ՚արձանագրենք այդ ճիգն ալ, վստահ՝ ... իրական պահանջ մը պիտի գոհացնէ։

Մինչեւ որ կարելի ըլլայ մէկ նշանակի տակ համախմբել ... թին կիներն ու աղջիկները, ոչ թէ քաղաքական-դաւանա... այլ կրթական, հայրենասիրական եւ մարդասիրական ... մը, մեզի կը մնայ շնորհաւորել մեր քոյրերը, մասնաւորապէս խոնարհ տարրերը, իրենց նախաձեռնողութեան ճիգերուն համար։

Ամէնէն համեստ ձեռնարկն ալ իր արժէքն ունի, այս հա... յորձանքին մէջ։

Մեր քոյրերը հրաշքներ գործած են զանազան շրջաններու ... թեան մէջ, պատերազմի ատեն։

Այսօր ալ ինքնապաշտպանութեան կռիւ մըն է որ կը մղենք, ... բերած աջակցութիւնը տասնապատիկ աւելի թանկագին ... պայմաններուն մէջ։

Երէկ հայ կինը միայն տան գործերով կը զբաղէր։ Այսօր ... կը տքնի գործարանի ծուխին ու մեքենաներու ժխորին ... հիւանոցի մը անկիւնը, ապրուստի համար, եւ կը ... նաեւ «ազգ»ի մասին...։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ

Սօֆիայի «Արաքս»ը խմբագրականի մը մէջ պարզելով պուլկարահայ կիներու պարտականութիւնը, կ՚առաջարկէ (24 Նոյ.)։

— «Սպասելով որ մեր ազգային պաշտօնական մարմիններու շուրջ ստեղծուած քաոսը պարզուի, մենք կը սպասենք որ անկէ առաջ, այժմէն իսկ հայ կիները վերսկսին իրենց բարեբար գործին ու ամէն քաղաքի մէջ ստեղծեն մէկ մէկ բարենպատակ միութիւն։

«Նաւագոյնը ըրած պիտի ըլլային եթէ ... ծել ընդհանուր կազմակերպութիւն մը «Պուլկարահայ Կարմիր Խաչ» անունով, բան մը որ անցեալին մէջ գոյութիւն ունէր։

«Այսպիսի միութիւն մը, կ՚ունենայ այն առաւելութիւնը որ հիմնուած չըլլար միայն ... մասնաւոր նպատակի մը համար։ Այսօր չէր արժեր հիմնել օրինակ «Որբախնամ» մը, որովհետեւ մեր գաղութը բարեբախտաբար չունի այնքան մը որբեր, որոնց համար անհրաժեշտ ըլլար հիմնել յատուկ միութիւն մը։

«Պուլկարահայ Կարմիր Խաչը» եթէ ստեղծուի, ոչ միայն պիտի կրնայ խնամել մասի վրայ համբուող որբերը, այլ պիտի օգնութեան հասնի դպրոցներու աղքատ աշակերտներուն, անգործ ու ծեր հայ բանուորներուն եւ բոլոր անկար հայ մարդոց, որոնց թիւը փոքր չէ։

«Բարեգործութիւնն ալ երբ անկազմակերպ կ՚ըլլայ, չի՛ հասնիր իր նպատակին։

«Անհրաժեշտութիւն մըն է «Պուլկարահայ Կարմիր Խաչը», այդ խաչը կրելու կոչումը կ՚իյնայ ամէնէն առաջ հայ տիկիններուն եւ օրիորդներուն։

«Նման ձեռնարկի մը կարեւորութիւնը տեսնել քան երբեք զգալի է մանաւանդ այսօր, սա ձմեռնամուտին, երբ թշուառութիւնը աւելի կը շեշտէ ինքզինքը եւ աւելի դաժան կ՚ըլլայ չքաւոր յարկերու տակ»։

«ԼՖՆԱՆ» ԳՈՅՆԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Էնկլիզի եմոտական գործավարութենէն հրաման տրուած էր Հրատարակչ... ... կուսակցութեան մէջ գտնուած «լֆնալ» գոյները ... Այս պարագան մեծ խռովութիւն մատնած է ... բայց, տեղեկութեան ամբողջութիւնը յայտնած է թէ ինք ներքին գործավարութեան ենթակայ ըլլալով, ըստ առաջնոյն պիտի շարունակէ կալուածներուն յանձնումի գործողութիւնները, որքան ատեն որ ներքին գործավարութիւնը հակառակ հրահանգ մը չէ տուած իրեն։

ՄՈՒՐԱՑԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Նահանգային ժողովի անդամներէն Լըֆէպըր կ՚առաջարկէ արգիլել մուրացկանութիւնը եւ դատարկապորտութիւնը եւ այդ արհեստներուն հետեւողները աշխատցնել մասնաւոր տուներու մէջ, ինչպէս կ՚ընեն զանազան երկիրներու մէջ։ Այսպէսով չպիտի յանկրծագուի ծուլութիւնը, պիտի արգիլուի մուրացիկներուն գիտումնաւոր աղատութիւնը եւ պիտի խնայուի Փարիզի ժողովուրդին, որ տարեկան մօտ 18 միլիոն կուտայ այս մուրացիկներուն։

Պոլսոյ մէջ եւս նման շարժում մը սկսած է։ Քաղաքապետութիւնը սկսած է հաւաքել մուրացկանները եւ աշխատցնել զանոնք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

Կ՚իմանանք թէ քրտական շարժման վարիչները վերջերս համաժողով մը գումարելով, որոշած են անվհատ շարունակել ազատագրական պայքարը։

Այս առթիւ, համաձայնութիւն գոյացած է զանազան հոսանքներու միջեւ, հիմնական ծրագիր ընդունելով Քիւրտիստանի անկախութիւնը։

Պայքարը վարելու համար, կազմուած է կեդր. Մարմին մը։ Շարժումը ուղղուած է Թուրքիոյ դէմ։

Իսկ դրացի պետութիւններու, ինչպէս Սուրիոյ, Իրաքի եւ մանաւանդ Պարսկաստանի դէմ չունենալով ոչ մէկ քաղաքական ձգտում՝ որոշած են մշակել սերտ բարեկամութիւն։

Պաշտպանութեան միջոցները

Անատոլու Գործակալութիւնը Էնկիւրիէն կը հեռագրէ 6 Դեկտ. թուականով.—

Ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն վերջ Արեւելեան Նահանգներուն մէջ ձեռք առնուած միջոցները սպասուած արդիւնքը տուին։ Ուստի «վարչական եկած է այդ նահանգներուն մէջ հաստատելու բնականոն քաղաքային վարչութիւն մը՝ Տեղի չկայ երկարաձգելու պաշտպանման վիճակը, որովհետեւ կառավարութեան ուժը բաւարար է՝ օրէնքը յարգել տալու համար»։

Խորհրդարանը յետոյ քուէարկեց օրինագիծ մը, որով Արեւմտեան Նահանգները փոխադրուած մարդոց հնարաւորութիւն կը տրուի իրենց տեղերը վերադառնալու, եթէ իրենց վարքը գոհացուցիչ նկատուած է։

Թուրք-Յունական վէճը կարգադրուած

Աթէնքէն կը հեռագրեն.—

Հելլէն մամուլը գոհունակութեամբ կ՚արձանագրէ Պուլկէր-Պուրկազի միջադէպին առթիւ վարչապետ Իսմէթ փաշայի խոհեմ յայտարարութիւնները Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ։ Հելլէն կայարանի հրամանատար գնդապետ Անակնոսթոփուլոս քաղաքավարօրէն խնդրած էր Թուրքերէն, որ հելլէն հողէն անցած ատեն իրենց վակոնը զարդարող դրօշները վերցնեն։ Այս պարագան կարելի չէր նկատել իբրեւ նախատինք մը, այլ պարզապէս կենցաղավարութեան խնդիր մըն էր։

«Մէսաժէ տ՚Աթէն» կը քննադատէ թուրք մամուլը որ իր գրգռիչ յօդուածներով կիրքերը կը լարէ եւ երկու երկիրներու միջեւ կռիւ ստեղծել կ՚ուզէ։ Բարեբախտաբար, կ՚աւելցնէ, Էնկիւրիի վարիչները չեն ազդուիր թուրք թերթերու գրածներէն եւ կը ջանան լաւ յարաբերութիւններ ապահովել երկու երկիրներուն միջեւ։ Ու եզրակացնելով կը հարցնէ. «Ինչո՞ւ թուրք մամուլը ա՛յնքան գէշ կ՚օժանդակէ իր կառավարութեան»։

Քուլիճ Էրկըզոյքի նոր պաշտօնը

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Քուլիճ Երկուշաբթի օր ընդունած է Թուրքիոյ նոր դեսպան Մուխթար պէյը, որ ներկայացուց իր յանձնարարագիրները։

Իր ընդունելութեան ճառին մէջ Նախագահը շեշտեց դեսպանի պաշտօնին նշանակութիւնը՝ իբրեւ առաջին ներկայացուցիչ Թուրք Հանրապետութեան եւ վստահութիւն յայտնեց թէ «ձեր ջանքերուն շնորհիւ արդի Թուրքիոյ իտէալներն ու յառաջդիմութիւնները աւելի լաւ պիտի ճանչցուին եւ աւելի լայնօրէն պիտի հասկցուին»։

Մուխթար պէյ յայտարարեց թէ իրեն պաշտօն յանձնուած է Միացեալ Նահանգներուն հետ մշակել սրտագին բարեկամութեան մը վրայ հիմնուած յարաբերութիւններ, գլխաւոր առաջնորդ ունենալով փոխադարձ յարգանքն ու անկեղծութիւնը երկու երկիրներու մերձեցման մէջ։

Ա՛լ մէկ փչում ընդդիմադիրներուն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութեան համագումարին մէջ առջի գիշեր խօսք առաւ Կամէնեւ։ Ժողովը թշնամական ընդունելութիւն ըրաւ իրեն։ Կամէնեւ յայտարարեց թէ ընդդիմադիրները պատրաստ են դադրեցնել իրենց գործունէութիւնը եւ լուծել իրենց կազմակերպութիւնները, բայց աւելցուց թէ չի կրնար հաւանիլ որ ընդդիմադիրները լքեն իրենց տեսակէտները, խոստովանելով հանդերձ որ զանազան խնդիրներու մասին ընդդիմադիրները կրնան խաբուած ըլլալ։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ համագումարի Դեկտեմբեր 6ի նիստին մէջ պատուիրակները միաձայնութեամբ մերժած են ընդունիլ Կամէնեւի, Ռակովսկիի, Եւտոկիմովի, Սմիլգայի եւ ուրիշ ընդդիմադիրներու հպատակութեան յայտարարութիւնը։ Ռիկով դիտել տուած է թէ հպատակութիւնը շատ ուշ կուգար եւ թէ կառավարութիւնը տապալելու իրենց փորձին մէջ ձախողելուն հետեւանքով է որ ուրացողները այսօր ներողութիւն կը խնդրեն։

Ինքնապաշտպանութեան համար խօսք առաւ Փարիզի նախկին դեսպան Ռակովսկի, որ քննադատեց Սովետներու արտաքին քաղաքականութիւնը, ըսելով որ Մոսկուայի կառավա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԱՔՍՈՐՆԵՐ

Երեւանէն կը գրեն Նոյեմբեր 12 թուականով.—

— Խանտարկեալներէն ալպաստ ձգուեցան 20,25 հոգի, իսկ ուրիշներ մաս մաս կ՚աքսորուին Թուրքեստանի խորերը։

Վերջին օրերս Էջմիածնի շրջանէն աքսորեցին 8 հոգի, Ալեքսանդրապոլէն՝ 23 հոգի (անունները կը վերապահենք)։

Բոլոր միայն որ կարաւանին մէջ կան Դաւիթ Անանուն, Սասունի խմբապետներ Չօլօ եւ Ախօ եւայլն։

Վերջին լուրի մը համաձայն, աքսորականներու թիւը արդէն հասած է 170ի, որոնց հարիւրը Երեւանի շրջանէն։

ԹՐՈՑ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Փրավտա (20 Նոյ.), քաղելով դատական ընդդիմադիրներու յայտարարութիւններէն, հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ ընդդիմադիրներու կազմակերպութեան մասին.

—«1926ին ընդդիմադիրները արդէն ունէին կեդր. Կոմիտէ մը, հետեւաբար կազմուած էր երկրորդ կուսակցութիւն մը։ Այս գաղտնի կեդր. Կոմիտէն իր աշխատանքները վարելու համար Ուրալի շրջանին մէջ նշանակած էր գաղտնի Հնգեակ մը։ Այս Հնգեակը իրաւունք ունէր նշանակելու զանազան շրջաններու մէջ Հնգեակներ եւ քաղաքներու մէջ լիազօրներ։

«Ընդդիմադիրներու կեդրոնը հրահանգ կը գրկէր Մոսկուայի կեդրոնին։ Եւ բջիջներու մէջ դասախօսութիւններ կը կատարուէին։ Շատ անգամ, անհրաժեշտ նկատուած պարագային, նոր կուսակցութիւնը հեռագիրով ժողովի կը կանչէր իր անդամները։ Նոյ. 7ին, Սմիլգայի բնակարանին մէջ տեղի կ՚ունենայ լիակատար նիստ կեդր. Կոմիտէներու կողմէ, նախագահութեամբ Կամենեւի։

«Ուրալի մէջ գումարուած ընդդիմադիրներու ժողովը կ՚առաջարկէ փոխել պայքարի եղանակները։ Տրոցկիականները կ՚որոշեն «գրգռել դասակարգը կուսակցութեան դէմ», որովհետեւ «այժմ կուսակցութեան հետ գործը վերջացած է»։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Սաքսոնիոյ մէջ ընդունուեցաւ օրինագիծ մը, որ կը ջնջէ մահապատիժները։

Ֆրանսա. խորհրդարանին մէջ եւս, ընկերվարական Ժիւլ Ուէրիի կողմէ ներկայացուեցաւ առաջարկ մը, մահապատիժներու ջնջման մասին։ Երեսփոխան մը պատասխանեց.

— Նախ ոչնչացնենք մարդասպանները։

Եւ 145ի դէմ 367 քուէով մերժուեցաւ առաջարկը։ Մահապատիժներու դէմ առաջին անգամ 1846ին արտայայտուեցաւ Վիքթոր Հիւկօ։ 1906ին եւս Բրիան ներկայացուց նոյն առաջարկը, բայց մերժուեցաւ Ծերակոյտին կողմէ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԷ ՁԵՐ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԸ

Դեկտեմբերի առաջին օրէն սկսեալ, Պերլինի եւ Վիէննայի հեռագրատուներուն միջեւ սկսուած է գործել սպասարկութիւն մը, որ հեռագիրով լուսանկար պիտի ղրկէ մէկ մայրաքաղաքէն միւսը։ Նոր գործիքները կրնան հեռանկարել ամէն լուսանկար։

ՀԱՅՐԵՆԻ ՈԳԻՆ՝ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հ. Ասլուշանին

Ա.

Ճիշդ տասը տարի առաջ, 1917ի ամրան, երբ պնացքը կանգ առաւ Անի՝ կայարանին առջեւ, իջանք վակոնէն, սայլ մը վարձեցինք եւ մեր թեթեւ ճամբորդական իրերը վրան դնելով բռնեցինք ճամբան՝ Բագրատունեաց երբեմնի շէն ու հայաբնակ, իսկ այժմ ամայի եւ աւերակ Անի մայրաքաղաքին։ Անոր պարիսպները հեռուէն կ'երեւին արդէն, եւ մեր սիրտերը կը լեցուին անհուն յուզումով եւ մեր փառաւոր անցեալի յիշատակներով։

Աղօթարանը կը բացուի, լոյսը կը ճեղքուի արեւելքէն, արշալուսային ցօղը ու հով օդը կը փչէ ուժգնօրէն եւ մենք քարքարուտ, խորտ ու բորտ ճամբաներով կ'անցնինք, բայց մը առաջ հասնելու Ախուրեան գետի ափը։

«Առաւօտ լուսոյն՝ արեգակն արդար» իր արծաթ ոսկի շողերը կը ցոլացնէ արար աշխարհի վրայ։

Կը զրուին ամպն ու մշուշը Արագածի վրայէն եւ քիչ յետոյ կարծես արեգակը իր ամբողջ վեհափառութեամբ բազմեր է Արագածի գագաթագագաթ կատարին։

Բովանդակ դաշտը — հայաստան Շիրակը, կը հագնի արեւի ծիրանի պատմուճանը։ Արագածի լանջերէն, Մանկաշի ձորերէն փչող սրտախառն զով հովերը կը մեղմանան արեգակի ցոլքերուն տակ, իսկ մենք կը շարունակենք մեր ուխտա՛ն սիրելի ճամբան։

Ահա Ախուրեանի ձորը, ուր կ'իջնենք զառիվար փորփորուտ արահետէ մը եւ կը հասնինք այն Ջրաղացը, որ տեսակ մը կայան ու «նաւահանգիստ» է, Ախուրեանի ձախ ափին, որուն հանդէպ է հոյակապ Անին։

Կը տեղաւորուինք նաւակի մը մէջ եւ երկու շիրակցի գեղջուկները, իրենց հուժկու բազուկներով կը թիավարեն ու մեզ կը հանեն Ախուրեանի աջ ափը, Անիի հսկայանիստ պարիսպներուն տակ։

Նստեր եմ Ախուրեանի ափը, քարի մը վրայ եւ քարացած մնացեր եմ, աչքերս պիշ պիշ յառեր եմ հայրենի գիւղի արծաթավարս ջուրերուն, որոնց մէջ չգիտեմ ի՞նչեր կ'որոնեմ — Շիրակի անցեալ փա՞ռքը, թէ՞ ներկայի տխուր վիճակը։ Ո՛չ մէկը ո՛չ միւսը։ Գետը կը սուրայ խշշալով, վշշալով, ջուրերը կը շոյեն իրենց ափերը եւ կը համբուրեն գետին մէջ ցցուած քարերը։

Տխուր, վշտահար, նոր փեսայ կորսնցուցած հարսի մը նման սգաւոր կուլայ Ախուրեանը, որուն ջուրերը կարծես Հայոց ազգի ու աշխարհի անհուն վշտի եւ տանջանքի արցունքներէն կազմուած են, արցունքները՝ զուլալ, վճիտ, մարգարտափայլ։

Ա՛խ, ո՛ւր, ո՛ւր Ախուրեան, վիրաւոր ու ողբերգու գետ հայկական, ո՞ւր կ'երթաս այդպէս ոլոր մոլոր, փշատերդ ու տառապանքներդ ո՞ւր կը տանիս, Մայր Արաքսի՞ն յանձնելու, որ քեզմէ աւելի մեծ կսկիծներ եւ ցաւեր ունի իր արգանդին մէջ։

Մինչ ես տարուած եմ հայրենի հին յիշատակներու խորհրդածութիւններովս եւ մտմտուքներովս, յանկարծ հեռուէն կը լսեմ «սազ»ի եւ «չունգուռ»ի մեղմիկ ու տխուր ծընկ-ծընկ ձայները, որոնք կը շոյեն ականջներս եւ կը թրթռացնեն սիրտս։

Ոտքի կ'ելլենք ու կը սկսինք բարձրանալ զարն ի վեր եւ ահա մեր աչքին կը պարզուի այս հոգեպարար տեսարանը։

Շիրակցի երկու աշուղներ, իրենց հայրենի տարազներով զարդարուն նստեր են Անիի վեհափառ պարիսպին տակ եւ կռնակնին տուեր են պատին։ Մէկուն ձեռքը «սազ» մը կայ, իսկ միւսինը՝ «չունգուռ» մը։ Վշտալի դէմքով գեղջուկ պատանի մըն ալ, — որուն երկու աչքերը լոյսով կը փայլին, առաջնորդն է, այդ աչազուրկ եւ լուսազուրկ զոյգ աշուղներուն, որոնց կողքին նստած լուռ եւ անհոգ կը դիտէ մեզ։

Երբ մենք արդէն կը մօտենանք անոնց, պատանին «չունգուռ» նուագողի ականջին կը փսփսայ եւ ահա աշուղը գլուխը կը տնկէ, բերանը կը բանայ, աչքերը որոնք կոյր են եւ փակ, կարծես կը ջանայ բանալ եւ տեսնել մեզ։ Բայց ի զո՛ւր, կը կը զարնէ «չունգուռ»ի լարերուն եւ տխուր ու մելամաղձոտ ձայնով մը կ'եղանակէ, Աշուղ Ջիւանիի հիւսած Անիի ողբերգը.

«Հանդիպողը քեզի տխուր կը մնայ,
Տեսնելով վիճակդ թշուառ քաղ Անի՛,
Անիրաւը երբեք էլ մօտդ չի գայ,
Բախտդ ուրացել է իսպառ քո Անի...

Անի՛ ջան, Անի՛ ջան, Անի՛,
Քանդուողին տունը քանդուի,
Քեզ որ մի ազգը չը շինեց,
Մի լացողը ի՞նչ անի...։

«Ո՞ւր է Աշոտ Երկաթ, ո՞ւր է
[illegible]
Ո՞ւր է մեծ Շահնշահը Սմբատ
Վեհափառն,
Վեստ Սարգսի ձեռքով կորաւ
Հայաստանն,
Ո՞ւր է սեգ Գագիկդ պայծառ
քո Անի՛...

Ընթա բազում նահատակ,
Պատկեր ես սեւ հողի տակ,
Քեզ պէս քաղաք չեր լինի,
Ափսո՛ս եղար աւերակ...

Անի՛ ջան, Անի՛ ջան, Անի՛,
Քանդուողին տունը քանդուի,
Հէ՜յ, ջէ՜յ, ջէ՜յ, ջէ՜յ Անի...

Ո՞ր քար սիրտ եւ երկաթ ջիղեր ունեցող Հայն անգամ, պիտի չկրնար գոնէ քանի մը կաթիլ վշտի եւ յուզումի արցունք կաթեցնել Անիի չոր հողերուն վրայ, ի լուր աշուղի երգած այս ողբերգին։ Եւ մենք բոլորս լացինք, առատօ՛րէն եւ խոր յուզումով լացինք, երբ ներքնապէս ալ կարծես մեր սիրտը կ'արիւնէր։ Կարելի՞ էր տոկալ արդեօք այդ յուզիչ եւ արտասուաթոր խոհարանին, որ աչքիդ առջեւ կը [illegible] յաղթութեան, մշակոյթի, գեղարուեստի երբեմնի հոյակապ ոստանը, մայրաքաղաք Անին, որուն շէնութիւնն ու պայծառութիւնը եւ հազարումէկ փառաւորութիւնը [illegible] Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բռնակալները եւ վայրագ ցեղերը։ Անոնք իրարու հետեւէ [illegible] ցին Անին, որ այսօր իբրեւ հոյակապ եւ փառաւոր անցեալի մը յիշատակարան կը մնայ աւեր եւ անպաշտպան։

Կը զգաս, որ աչքիդ առջեւ ինկած է վիրաւոր հսկայ մը, որուն ծոցին մէջ հայ միտքն ու սիրտ, գրիչն ու բրիչը հրաշալիքներ կերտեցին, զուտ ազգային եւ հայկական սքանչելի յուշարձան մը կառուցին, որն այսօր նորէն բարբարոսներու հարուածներուն ենթարկուեր է։ Վիրաւոր ու վշտահար Անին, այսօր նորէն վէրքեր եւ հարուածներ կը ստանայ։

Այսպէս կը մտածեմ, երբ միւս աշուղ՝ իր թառ ու քաղցր ձայնը [illegible] միացնելով կ'երգէ.

«Անի քաղաք նստեր կուլայ,
Ձի կայ բոստ մի՛ լայ մի՛ լայ,
Կ'ըսեն թէ չէ թող նստի լայ
Ա՜խ, ի՞նչ ըսեմ մի՛ լայ, մի՛ լայ...։

Ա՛խ Հայ ազգ [illegible] ինծի,
Ցե՛ս քո Անին ինչպէս է.
Հիրի՛ք ես լամ դու չը գտաս,
Ցէ՛ք քո Անին ափսոս է»։

Աշուղի այս ողբերգին եւ աղերսանքին ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր պատասխանը, եթէ ոչ շարունակել երգել.

«Գնա՛ն ժողովին Հայք միաբան,
Գեղեցկանաս շատ աննման,
Չալա մի՛ լայ, սիրուն Անի,
Անի՛, Անի՛, իմ ջա՛ն Անի...»։

Մինչ աշուղները, երկուքն ալ իրենց սազն ու չունգուռը կը ծընկ-ծընկացնեն, մենք կը շարունակենք մեր վերելքը, իսկ սազերու թրթիռները մեղմանալով ելեւէջներով կը խառնուին Ախուրեանի խշշոցներուն, երբ արդէն կը մօտենանք Անիի աւագ դուռին, ներս կը մտնենք աւերակ մայրաքաղաքը, որ կը հանգչի ահաւոր եւ խորհրդաւոր լռութեան մը մէջ։

Միշտ անշէջ հին դարերու յիշատակներով։

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Երկար ատեն է լռութիւն կը տիրէ Աբեղեանի չարաշուք ուղղագրութեան քննութեան հարցին շուրջ։ Հայաստանի Թերթերը միշտ լուռ են։ Թիֆլիսի հայերէն թերթերն են, որ ատեն ատեն կը յիշեցնեն։ Այս անգամ դարձեալ Թիֆլիսի Պրոլետար թերթին մէջ (19 Նոյ.) Աբեղեանի հակաճիչ ուղղագրութեան քաջ ըմբռնողներէ՞ Ս. Մալխասեան յօդուած մը կը նուիրէ ուղղագրական Յանձնաժողովին աշխատանքներուն մասին եւ կը պարզէ կարծիքները բանասէրներուն, Թերեւս արթնցնելու համար քնացող Յանձնաժողովը.—

Հայաստանի Գիտութեանց եւ Արուեստի կաճառին միացեալ բաժինները երեք նիստ ունեցան Մայիս 29էն մինչեւ Յունիս 8, լսելու համար ուղղագրութեան եւ հայերէն տառերու բարեփոխութեան յանձնաժողովին զեկոյցը կատարուած աշխատանքներուն մասին։ Առաջուընէ կաճառին անդամներուն բաժնուած էր Յանձնաժողովին տպագրուած տեղեկագիրը, որ կը բաղկանար երկու մասէ։ Առաջին մասը կը պարունակէր փրոֆ. Բաբախանեանի (Լէօ) «Պատմական տեսութիւն հայերէն ուղղագրական գրութիւններին». չորս հայագէտներու (փրոֆ. Աճառեանի, փրոֆ. Խաչատրեանի, Դր. Ղափանցեանի, Ս. Մալխասեանցի) զեկոյցներն ու առաջարկները հայերէնի ուղղագրութեան մասին, չորս հայագէտներուն ուղղագրական առաջարկներուն համադրական աղիւսակը։ Գ. Լեւոնեանի «Խնայողութեան հարցը հին եւ նոր ուղղագրութեան [illegible] մէջ» եւ զեկուցումն մանկավարժական ենթայանձնաժողովին աշխատանքներու մասին։ Երկրորդ մասը կը պարունակէր փրոֆ. Բաբախանեանի «Հայերէն տպագրական տառերի բարեփոխման հարցը». Լեւոնեանի, փրոֆ. Աճառեանի եւ Ս. Մալխասեանցի զեկոյցները տառերու բարեփոխման մասին. բժշկական եւ գրաշարներու խորհրդակցութիւններու արձանագրութիւնները. քաղուածքներ Յանձնաժողովի արձանագրութիւններէն, եւ վերջապէս ուղղագրութեան եւ տառերու բարեփոխումին մասին եղած առաջարկներու քուէարկութիւնը։ Փետրուարին մէջ Յանձնաժողովը 16 հայ եւ օտարազգի հայագէտներու ղրկած էր Յանձնաժողովին չորս հայագէտներուն առաջարկներուն համադրական աղիւսակը, խնդրելով իրենց կարծիքները առաջարկներուն մասին։ Ստացուած պատասխաններէն երկուքը, ակադեմական Մառի եւ փրոֆ. Մէյեէի, գրուած էին տեղեկագիրին «Արձանագրութիւններէն Քաղուածքներ» բաժինին մէջ։ Միւս կարծիքներուն մասին, որոնք ուշ հասած կամ ընդարձակ ըլլալով չէին արձանագրուած տեղեկագիրին մէջ եւ պիտի մտնէին Ս. Կանայեանի «Գրաբարի ուղղագրական ձեւերի մասին» զեկոյցին հետ երկրորդին մէջ, փրոֆ. Խաչատրեան եւ Ս. Մալխասեան զեկոյց մը տուին կաճառին։ Այդ չարձանագրուած կարծիքներն են փրոֆ. Ն. Ադոնցի, Արշ. Չօպանեանի, Թորգոմ եպս. Գուշակեանի եւ Վիեննայի Մխիթարեաններուն տպագրուած կարծիքները։

Ծանօթանալով այս նիւթերուն, միացեալ նիստը որոշեց կէտ առ կէտ քննութեան ու քուէարկութեան չենթարկել Յանձնաժողովին բերած առաջարկները, այլ միաձայն քուէարկութեամբ ընդունիլ կամ չընդունիլ։ Միայն քանի մը հարցումներ բրաւ բացատրելու համար զանազան կէտեր, որոնց պատասխանեցին Յանձնաժողովին անդամները։ Յետոյ միացեալ նիստը քուէարկութեամբ, միաձայնութեամբ (բացի մէկ ձեռնպահէ) ընդունեց Յանձնաժողովին աշխատանքը ուղղագրութեան մասին։ Միեւնոյն ատեն, միացեալ նիստը որոշեց մամուլին եւ արտասահմանեան Թղթակիցներուն ուղարկել տեղեկագիրը։

ԽՄԲ.— Բանասէր Մալխասեան յետոյ կը ներկայացնէ այն ընդունուած կարծիքները, որոնց մասին Յառաջ գրած է ժամանակին։ Յիշեցնելու համար, յստիր թէ Նախկին ուղղագրութիւնը վերընդունուած է, բացի հետեւեալ փոփոխութիւններէն.

Է. գիրին մասին — Բառերուն մէջ, երբ չկայ ստուգաբանական անհրաժեշտութիւն եւ նմանաձայն բառերու շփոթութիւն, գրել փոխանակ էի ե, օրինակ՝ հրաւեր։ Ուրիշ առթիւ է գիրը կը պահէ իր սովորական տեղը։

Օ եւ ո գիրերուն մասին.— Բառերուն մէջ, երբ չկայ ստուգաբանական անհրաժեշտութիւն, գրել փոխանակ օի ո, օրինակ՝ կոշիկ։ Ո գրել նոյնպէս բառերուն վերջը, օրինակ՝ քո, այո, Կարո։

Օվ հնչումը.— Բառերուն սկիզբը օվ հնչումը գրել օվ, օրինակ՝ օվկիանոս։ Պահել հայերէն ով բառը ո գիրով։

Վ հնչումը.— Ամէն ատեն գրել վ եւ ոչ թէ ւ եւ ու, օրինակ՝ վանկ, ավագ, կը փակվի։

ՈՒ հնչումը.— Գրել ու, օրինակ՝ բուլա, օյ հնչումին համար ոյ, օրինակ՝ կոյուղի։

Յ գիրը.— Ջնջել բառերուն վերջէն։ Օրինակ՝ վկա։ Երբ ձայնաւոր մը աւելնայ, պահել յ գիրը. օրինակ՝ վկայի։

Այսպէս, երբ այս առաջարկները վերջնական ընդունուին, մասնաւոր յանձնաժողով մը պիտի պատրաստէ ուղղագրութեան մանրամասն բացատրութիւնը, բացառութիւն կազմող բառերուն ցուցակներով։

Դժուար է սահմանել ուղղագրական այնպիսի դրութիւն մը, որ ընդունելի ըլլայ ամէնուն համար։ Ուղղագրութեան տարբեր [illegible] մէջ դէմ առ դէմ կը ծառանան երկու իրար ժխտող սկզբունքներ՝ մէկը հնչականը, որ կ'ըսէ. «Գրէ ինչպէս որ կը հնչուի, մէկ հնչումին մէկ գիր, եւ մէկ գիրին մէկ հնչում»։ Միւսը ստուգաբանականն է, որ կ'ըսէ. «Հնչէ, ինչպէս որ կ'ուզես, բայց գրէ ինչպէս որ ընդունուած է դարերով»։ Երկու սկզբունքներն ալ ծայրայեղ են եւ վնասակար։ Պէտք է միջին ճամբայ մը, փոխադարձ զիջումներ ընել երկու կողմէն,— հնչական սկզբունքներով փոփոխութիւն մտցնել աւանդական ուղղագրութեան այն կէտերուն մէջ, որոնք հասունցած են եւ անվիճելի են դարձած, այնպէս որ նոր ուղղագրութիւնը մեզի չխանգարէ կարդալ հին ուղղագրութեամբ գրուածները, եւ չխզէ մեր կապը անցեալին հետ։ Տառերու ձեւի բարեփոխութեան մասին Յանձնաժողովը որոշ աշխատանքներ կատարեց, քանի մը սկզբունքներ քուէարկեց, բայց գործնական քայլ չառաւ։ Այս գործը թերի մնաց եւ կը պահանջէ նոր աշխատանքներ, որպէսզի հասնի արդիւնաւոր հետեւանքի։

Ս. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑ

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»ին
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԱՄՍՈՅՍ ՎԵՐՋԸ

ՆՈՐ ՑՈՅՑ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի վերջին Թղթաբերէն կ'իմանանք թէ յուզումը չէ անցած ոչ Գահիրէի, ոչ ալ Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Նոյ. 27ին նոր ցոյց մը տեղի ունեցեր է Գահիրէի մէջ, Թորգոմ եպիսկոպոսի դէմ. Այս մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Յուսաբերէն (28 նոյ.).

Նոյ. 27ին, Գահիրէի ժողովուրդը, չորրորդ անգամ ըլլալով, մեծ ու տպաւորիչ ցոյց մը բրաւ [illegible] բոլորովին անակնկալ։

Առաւօտ, մինչեւ ժամը 9ը [illegible] բազմութիւն մը միայն լեցուած էր եկեղեցի։ Հասարակութիւնը ի վերջոյ հեռացնելու [illegible] եւ անակնկալի եկաւ հոն տեսնելով Եգիպտոսհայութեան Չար Ոգին (Թորգոմ եպիսկ.)։

Անարժան եպիսկոպոսին անունը լսելուն պէս, բազմութիւնը եկեղեցին բոլոր կողմերէն դուրս խուժեց իսկոյն։ Եկեղեցին պարպուեցաւ, կիներ, ծերեր եւ որբեր ու աշակերտներ մնացին, քանի մը բանի չխառնուող անձերու եւ Ռամկավար վարժապետներու հետ։

Բազմութիւնը լեցուելով բակը, սպասեց որ Թորգոմ եպիսկ. փորձէ քարոզ խօսիլ։

— Չենք ուզեր, անկցի՛ Թորգոմ եպիսկը, անկցի՛, անկցի՛ պառակտիչը։

[illegible] թիւնը աւելի քան յիսուն հոգի բերելով վրայ հասաւ. [illegible] մութիւնը երկնելով կը խոստանար եւ մէկ բերան կը գոռար.

— Անկցի՛ Չար Ոգին, մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք. պէտք է հեռանայ խռովարար ոգին։

Ասոր վրայ, վարժապետներ ու քանի մը ռամկավար ու բախտախնդիր անձեր, առաջնորդարանի պաշտօնեայ, ժամկոչ, բարապան եւ մինչեւ իսկ տիրացու, շապիկ հագած տիրացու, փորձեցին փակել եկեղեցիին դուռը. [illegible] Թորգոմ եպիսկ. քարոզ խօսի։

Առաջնորդ եպիսկոպոսը առաւօտ շատ կանուխ բերուած էր եկեղեցի, [illegible] յետաձգուած էր յիշատակութենէն ետք, բայց այս ծուղակն ալ ձախողեցաւ։

Հասարակութիւնը «Անկցի [illegible] անարժան եկեղեցականը» պոռալով ներս խուժեց եկեղեցիէն եւ բռնեց դուռը ու մէկ ձայն շարունակեց իր աղաղակը։

Թորգոմ եպիսկ. որ կը պատրաստուէր քարոզ խօսիլ, տեսնելով այս [illegible], քովնտի պահարանէն դուրս փախաւ, քանի մը տիրացուներու, քահանաներու եւ վարժապետներու ընկերակցութեամբ, ոստիկանական շղթային մէջէն անցնելով։

Հասարակութեան մէկ մասը որ Առաջնորդարանի սանդուխներուն առջեւ հաւաքուած էր, անոր երեսին պոռաց «անարժա՛ն, անարժա՛ն եւ պառակտիչ եպիսկոպոս»։

Թորգոմ եպիսկոպոս գունատ եւ ուրուատեսիլ, ձեռքերով փակած դէմքը, սմքած ու հալածեալ, երկու ոստիկանի մէկ [illegible], [illegible] Առաջնորդարանէն ներս փախաւ։

Հասարակութիւնը յետոյ խռնուեցաւ Առաջնորդարանի սանդուխներուն առջեւ եւ շարունակեց իր ցոյցը։

Սանդուխին վրայ շարուած էին ճիշդ 10 հոգի, բարապան, տիրացու, ժամկոչ եւ ռամկավար, որոնք որպէս թէ փորձեցին «կեցցէ՛» մը պոռալ. Հասարակութեան աղաղակը խեղդեց անոնց ձայնը եւ «Անկցի՛ Թորգոմ» եպիսկը եւ իր [illegible], անկցի Գահիրէի թեմա-

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

Պրիւսէլ, 4 Նոյ...

Զանազան առիթներով ... տեղեկութիւն ունեցայ ... Պրիւսէլի Հայ Ակումբի ...

Այսօր ո րախ եմ ... թէ Ակումբը, հակառակ ... տական ձեռնարկ մը ըլլալո... իր կանոնագրին ի՛նչ ի՛նչ [illegible] թիւնութեանց ատենէ մը ի ... սկսած է գնահատելի գործ... թիւն մը ունենալ եւ իր [illegible] սահմանել աւելի կամ նուազ ... փով համակրական մթնոլոր...

Ակումբին նախորդ վար... թիւնը, թէեւ կազմուած ան... տապէս յարգելի անձերէ, կամ... թէ ակամայ կրեց որոշ ... ցութիւններ, սակայն ներկ... վարչութիւնը բաղկացած մեծ... սամբ չէզոք տարրերէ, ... այսօր իր պաշտօնավարութ... շրջանին ջանաց պահել իր ան... խութիւնը եւ զերծ մնալ խմբ... ցական կամ կուսակցական ... ժարտութիւններէ։ Վերջերս ... նակցութեամբ [illegible] առթիւ Ակումբի սրահներ... ժողովը ինքնին գնահատելի ... մըն էր եւ շօշափելի ... մը՝ հաստատելու իր անկախ ... ծունդութիւնը.

Որչափ ատեն որ Ակում... պահէ իր չէզոք ուղղութիւ... չարարի [illegible] պահով ըլլալ թէ իր շուրջը ... գտնէ միշտ համակիրներու ... մը. եւ ասով արդարացուցած ... Ըլլայ Հայկական Օճախ (Foyer Arménien) յորջորջումը։—

* * Գաղթային վարժարանի [illegible] վտանգին առաջքն առնելու ... մար, Նախաձեռնարկ եղած է ... մակերպելու հայերէն ... դասախօսութիւններ [illegible] տակով կազմուած [illegible] Յանձնախումբը նախ ... կաններ ուղղեց [illegible] պա ծնողական ժողովի ... պուակ ունենալու ... Այս գիմումներուն իբր ... առ այժմ բաւական թիւով ... կերտներ արձանագրուած ... երկու շաբաթէ ի վեր կը ... հայերէն լեզուի դասաւանդ... թեանց, որոնք տեղի կ... կանոնաւորապէս շաբաթը ... անգամ, Հինգշաբթի եւ ... օրերը. Հայ Ակումբին մէջ ... դութեամբ Գաղափարական ... հոգեւոր հովիւ՝ Ներսէս ... ձեռանի եւ Օր. Ցեփանեան.

փափաքելի է որ հայ ... ները աւելի նախաձեռն ... գոյց տան հայերէն լեզու ... սուցման մասին, որուն ... ուրիշ ամէն բանէ աւելի ... դական պարծած է ... մէջ.—

* * Ինչպէս գրած էր ... ալի Լոյսարանական Միութ... խաձեռնարկ եղած է, որ ... դութիւններու նման, հա... լու հայ «Մշակոյթի Օրե»ր ... դէպը տեղի պիտի ունենայ ... 13ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ... 3ին, Հայ Ակումբին մէ... մէն պատրաստութիւն ... տեսութին մասնաւոր ... ռութեամբ ... կոյթի Օրեը ...

կանք եւ քաղաքականը ... ներով դուրս ելաւ իր ... լով բոլորը, բացի ... սոցանքով 16էն, որոնք ... դարան աշխատանքներ ... ցեշ անելու համար ... պիսկոպոսին հետ

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ...
ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐ...

ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ

[illegible] անշուշտ որ «Արեւի» [illegible] խմբագիրը արտօնուեր [illegible] Հայաստան մտնել։ Զարմանա[illegible] կայ։ Հայաստան անգամ [illegible] կը փաստէ թէ՝ գաղթա[illegible] կը նախընտրէ մտա[illegible] եւ ունեւոր դասակարգը։ [illegible] տնտեսագիտական [illegible] մըն է որ կը կիրարկէ [illegible] կանխատեսութեամբ… [illegible] ազգութեան աւելորդը — [illegible] գիւղացիներ եւ բանւոր[illegible] կ՚արտածէ Ռուսիա, ու [illegible] ներածէ ինչ որ իրեն կը [illegible] — խելք եւ դրամ։ Գի[illegible] թէ՝ խելքը ամէն բան չէ, [illegible] քաւեր կառավարելու [illegible] խլեցիր մը, երբ հայ[illegible] անունը կը կրէ, դրամ [illegible] է ու մանաւանդ դրամ. [illegible] Հայաստան՝ ոչ մէկն ունի [illegible] միւսը։ Ասոր համար է որ [illegible] կառավարութիւնը կուտայ ա[illegible] որ կամ մէկն ունին, կամ [illegible] միանգամայն երկուքն [illegible] ունեցող, չեմ կարծեր որ [illegible] գրեանքի այս աշխար[illegible] մէջ։ Եւ եթէ գտնուի իսկ [illegible] յաջողի Հայաստան մտնել [illegible] «բարեկամ» կառավարու[illegible] գիտէ անոր դրամը եւ [illegible] ռանելու կերպը, ոչըն[illegible] այս տեսակ բացառիկ [illegible] կրնայ փառնգաւոր նը[illegible] երկրին ապահովու[illegible] համար։

[illegible] մեր «խորհրդային» [illegible] կը յամառի երկրէն [illegible] այն դասակարգը, [illegible] ամուլէն կը քաղէ իր իշ[illegible] պատճառը դարձ[illegible] շատ պարզ է եւ ոչ խորհր[illegible] Ան շատ լաւ կը ճանչ[illegible] կարգերու տկա[illegible] եւ գիտէ թէ դրա[illegible] կեանքերու մէջ, [illegible] է, ու խելքը [illegible] փառամոլ ուրիշ [illegible] կը ծգէ արտա[illegible] մէջ, որպէսզի խելք [illegible] դրամ շահի, ու դրամ [illegible] ալ խելք։

— Բայց, հայր՚ս, մենք բան[illegible] [illegible] ծայրը ծայրին [illegible] ինչպէ՞ս դրամ շինենք, [illegible]

— [illegible]

ԴԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՄԵՌԵԱԼ ԾՈՎԸ

Պաղեստինի, Լաթի և Մոզբի սահմանական այդ երկրին մէջ կը գտնուի աշխարհի ամէնէն պղտորիկ, բայց ամէնէն աղի ծովը։ Այնքան աղի, որ չի թոյլատրեր իր մէջ կամ իր շուրջը ոչ բուսական եւ ոչ ալ կենդանական կեանք. եւ իր այդ հանգամանքով իսկ այնքան թանձր է, որ մարդ մը դժուարութեամբ պիտի մխրճէր իր ջուրին մէջ, եւ եթէ ճիշդ են հաւաստումները, հոն խեղդուիլն իսկ անհնար է։ Միապաղաղ, դժխեմ ծով մը, բոլոր ծովերու ամենէն խոր խոռոչ մը մեջը ցած, որու մակերեսէն միջին հաշուով օրական 6 միլիոն մեթր խորանարդ ջուր կը շոգիանայ… Ահա թէ ինչու ան, հին աւելի մեծ ծովու մը այդ բեկորը այսօր աւելի ցածնալու հակամէտ է ու իր ջուրերը տարուէ տարի կը դառնան աւելի աղի, աւելի դառն… Կատարեալ մեռեալ ծով մը արդարեւ, որու ափերուն վրայ կը հանգչին.բստ Աստուածաշունչին, հին Սոդոմի եւ Գոմորի անյայտ մոխիրն ու փոշին։

Պաղեստինի կառավարութիւնը վերջերս գնահատել տուած էր այդ ծովուն պարունակած աղերուն քանակութիւնը։ Համաձայն հրատարակուած պաշտօնական գեկոյցի մը, Մեռեալ ծովը այսօր կը պարունակէ մէկ միլիառ թոնօ պոտաս [illegible] [illegible] իր ջուրերուն մէջ աղ, մագնեզիում եւ [illegible] աղեր, սասմնապարենց սովորական աղ եւ վեց միլիառ թոնօ բրոմիւր ալ քալսիոմ։

Ու պիտի գտնուին անյայտ մարդիկ, որոնք պիտի ուզեն այդ ծովուն աղերն ալ վերածել արծաթի կամ ոսկիի։ Եթէ ատիկա անիրագործելի է գիտական աշխատանոցի մը մէջ, բայցսակայն մարդոց համար թուաբանական պարզ հարց մըն է միայն։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԽԱՐԱԲԱ ԳԻԼԱՆ

Հնագէտ Տէր-Աւետիսեան, որ [illegible] ճամբորդական [illegible] [illegible] կը կատարէ [illegible]

ԽԱՐՏՈՍ

ԶԱՑՆԱԻ ԴԱՇԱՌՆԵՐԷՆ

ՁՎԵՐՋԱՑԱՒ…

ԼԻՈՆ, 5 Դեկտեմ. — Ինչպէս գուշակած էինք, պալաքեան եղբ. խարբեց եւ չեկաւ Դինէ. Ալ ընտրութիւնը կատարելու համար, որպէսզի փափաքեան եւ երկու ընկերները կուրծնային նոր խաղ մը խաղալ այս խեղճ գաղութին մէջ։ Հեռագիր տուեր է խմբակին թէ Լիոն կ՚երթայ եւ պիտի չկրնայ գալ։ Խմբակը ուրախութենէն գինովցած, եւ[illegible] Վրէկի, [illegible] կանուխ կը վազէ եկեղեցի եւ խոկալ ազդ մը փակցնել, կուտայ թէ ընտրութիւն պիտի չըլլայ։ Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ ոստիկան կը կանչէ, եւ կը խնդրէ որ արգիլէ [illegible] ժամուն ընտրողները իրենց քուէն կը տանին։ Եւ յառաջ կ՚ըլլան [illegible] կ՚ըլլայ ոստիկանութեան թէ «Զլիքը» գիտամբ կ՚ընէ այս խաղը՝ որպէսզի մեր [illegible] ինք եւ կանխաւ ամէն հոգ տարուած ընտրութիւնը չըլլայ։ [illegible] կը բարեւէ [illegible] [illegible] ընտրութիւնը կատարել, [illegible]

եւ «Զլիքին» խարէութեամբ հ[illegible] ամիսէ ի վեր կը ձգձգուի ընտրութիւնը, ո՞ր կանոնը, ո՞ր օրէնքը, ո՞ր խելքը թելադրեց նոր հարուած մը տալ ազատօրէն կատարուած քուէարկութեան

Խորէնք

… Ռուբէն Թղթակից մը կը գրէ.—

Ազգ. Միութիւնը, արձանագրուած 220 հայրենակիցներէն միայն 15 հոգի ունի իր կողմը։ Հիմա նորահնար ձեւ մը կ՚առաջարկեն, որ առանց տուրքի ընտրութիւն ըլլայ։ Հակառակ թեմական կանոնագրքին։ Այս ալ ձգձգելու համար եղած «էնթրիկ» մըն է։ Եւ Նէկի ընտրութեանց ընթացքին [illegible] ոստիկան [illegible] վրայ կը հսկէր. ուրիշ երկու ալ միւս սենեակին մէջ. Փափազեանին անձը կը պաշտպանէին։ 180 հոգի ազգային տուրք վճարողներէն ստորագրութեամբ, Ֆրանսերէն հանրագրութիւն մը պատրաստուեցաւ որ պիտի յանձնուի պատկանեալ մարմիններուն։

[illegible]

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ — [illegible] [illegible]

2. Գ. Միութեան, որ այս տարի [illegible]

*** Հ. Հ. Միութեան Էլ Միէ [illegible]

Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՆՈՐՆԵՐ

ԼԱ ԿՈՏԻՆԻԷՌ.— Ինչպէս գրուած էր, Գարակէօզեան Հօմի եւ Վիլ-օ-Քլէռի Ֆրանսական միութիւններու գործակցութեամբ տարիէ մը ի վեր կազմուած էր մարզական ընկերութիւն մը Club Athlétique de la Ville-aux-Clercs անունին տակ, որ մաս կը կազմէ Թուրէնի կեդրոնին։

Այս միութիւնը Նոյեմբեր 20ի կիրակին կազմակերպած էր երաժշտական-թատերական երեկոյթ մը, որուն Հօմն ալ իր մասնակցութիւնը բերաւ. երկու աշակերտներ՝ Հայկ Արամ Գազանճեան եւ Վահագն Թըրըշեան՝ Ֆրանսերէն ներկայացուցին պզտիկ կատակախաղ մը. երգչախումբ մըն ալ երգեց հայերէն քանի մը գեղեցիկ եւ ազգային երգեր։

Նոյեմբեր 26ի կիրակին, նոյն միութեան ֆութպոլի առաջին և երկրորդ խումբերը որոնք կէս առ կէս կազմուած են հայ եւ ֆրանսացի խաղացողներէ, Վիլ-օ-Քլէռի մարզադաշտին վրայ մրցում մը ունեցան Վանտոմի ժան տ՚Արք միութեան առաջին եւ երկրորդ խումբերուն հետ։ Ընդհանրապէս հայ տղոց ճարպիկ եւ ճիշդ խաղարկութիւնը ուշադրութիւն կը գրաւէր. մեր առաջին խումբը 2 նշանակէտով պարտուեցաւ, մինչ երկրորդը 3 նշանակէտով յաղթանակ շահեցաւ իր հակառակորդին վրայ։

Փ. Ս.

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷՏԻՐ.— [illegible]

Մեր Թղթակիցներուն եւ Բարեկամներուն

Ինչպէս շեշտած ենք զանազան առիթներով, եւ նոյն իսկ խմբագրականով, «Յառաջ»ը բոլորին սրամադրութեան տակ է, իրենց շրջանի կեանքը ներկայացնելու համար։

Մեզի համար չկայ խտրութիւն փարիզի, գաւառի կամ արտասահմանի։

[illegible] ուշադրութեամբ կը հետեւինք յետին գիւղին, ուր հայկական կեանք մը կը կայծկլտայ։

«Յառաջ» [illegible] մեր գլխաւոր ջանքն եղած է ստեղծել մասնաւոր թղթակցութիւններու ցանց մը։ Մասնաւորապէս Ֆրանսայի վրայ խօսելով, «Գաւառի ձայներ»ը եւ հարցարանները կը ներկայացնեն կենդանի պատմութիւնը ամբողջ գաղութի մը կեանքին, իր համբանքով, իր ապրուստի հոգերով ուշադրութիւնքով, իր բաղձանքներով եւ ճիգերով։

Մեր թղթակիցներուն եւ բարեկամներուն կը մնայ զարգացնել այդ բաժինը, միշտ վստահ ըլլալով թէ յետին անկիւնէ հաւաքած տեղեկութիւնն ալ արժէք ունի խմբագրութեան համար։

Բայց, աւելորդ յոգնութիւններ եւ տարակոյսներ խնայելու համար, կը յանձնարարենք որ մեր թղթակիցները, ընկեր թէ բարեկամ, եւ մեր լրատուները նկատի ունենան հետեւեալ կէտերը.—

1. Գրել լուսանցքաւ, մէկ երեսի վրայ միայն.

2. Զգուշանալ երկար նախադասութիւններէ, հասարակ անձերուն բացատրութիւններէ, թեմայի [illegible]

3. Կարելի եղածին չափ ճիշդ գրել տեղական խնդիրները եւ անձերու անունները [illegible]

4. Ընդհանրապէս արհամարհել բացատրութիւնները, անհաս [illegible]

5. Մասնաւոր ուշադրութեամբ հետեւիլ գաւառին, քաղաքին, գիւղին, մինչեւ անգամ գործարանին և պանդոկի կեանքին — տնտեսական, ընկերային կամ ֆիզիքական։

6. Դէպքերը, հանդէսները, [illegible] [illegible]

7. Անարդիւն բացատրութիւններու եւ լուսանցքներու փոխարէն, [illegible]

[illegible]

ՅԱՌԱՋ-Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 4

ՁԻԿԻԲ ՈՎԿԻՄ

III

[illegible]

Ս. ԶԱՐԵՄՈՆՅԻ

Կարգացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

բութիւնը զուր տեղ չյաւակնած էր թէ կրնայ օգնել եւրոպական պրոլետարիատին։ Իր կարծիքով Խորհրդային-Միութիւնը կղզիացած է եւ թէ պարզ յիմարութիւն պիտի ըլլար յոյս դնել եւրոպական ու եւ է երկրի բանւորներուն վրայ։

Մինչեւ հիմա 33 հռետորներ խօսք առին Ստալինի զեկոյցին առթիւ։ Բոլոր պատուիրակներն ալ վաւերացուցին կեդր. կոմիտէի երկու տարուան քաղաքականութիւնը եւ խստիւ քննադատեցին Տրոցկիականներու ընթացքը։

Կամէնեւ, Ռակովսկի եւ ուրիշ ընդդիմադիրներ, որոնք խօսեցան, իբրեւ պատուիրակ չէ որ ներկայ կ'ըլլան համագումարին, այլ խորհրդակցական ձայնով միայն կը մասնակցին ժողովներուն։

Ստալին խօսելով ընդդիմադիրներու հպատակութեան նոր յայտարարութեան վրայ, ըսաւ. «Ընդդիմադիրներու ասկէ առաջուան յայտարարութիւնները բացարձակապէս ժխտական արդիւնք տուին։ Անոնք երկու անգամ խաբեցին կուսակցութիւնը։ Այսօր կուսակցութիւնը ամբողջ աշխարհի առջեւ պայման կը դնէ ընդդիմադիրներուն, որ հրաժարին իրենց հակապոլշեւիկ տեսակէտներէն։

Թուրք նոր թղթադրամները

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի օր շրջաբերութեան հանուած են նոր թղթադրամները, որոնք տպուած են անգլիական Տը Լա Րիւ տպարանին մէջ։ Նոր թղթադրամներու արժէքն է մօտ 150 միլիոն թրքական ոսկի։ Այս գումարը հետզհետէ հրապարակ պիտի հանուի յառաջիկայ վեց ամսուան ընթացքին։ Ներկայիս շրջաբերութեան մէջ գտնուող հին թղթադրամները, որոնք 1916ին հրապարակ հանուած էին, դեռ վեց ամիս արժէք պիտի ունենան։

Նոր թղթադրամները 1, 5, 10, 50, 100, 500 եւ 1000 ոսկիի արժէքով են։ Ուստի 25 ոսկինոց եւ 50 դրուշնոց թղթադրամները բոլորովին պիտի վերնան հրապարակէն։ Բացի մէկ ոսկինոցներէն, միւս բոլոր թղթադրամներուն վրայ կայ Մուսթաֆա Քէմալի պատկերը։

Բրիան Մուսոլինի տեսակցութիւնը

Բրիան եւ Մուսոլինի պիտի տեսակցին այսօր Տոմոտոսայի մէջ, իտալական հող՝ Զուիցերիոյ սահմանին վրայ։ Պիտի խօսին Պալքաններու, Ազրիականի, Ալճերիոյ, Մարոքի եւայլն խնդիրներու մասին։ Լօզանի հաշտութեան ժողովէն 1922, ի վեր առաջին անգամ է որ իտալացի եւ ֆրանսացի նախարարներ հանդիպում կ'ունենան։

Անգլիրաքեան համաձայնութիւնը

Ֆէյսալ թագաւոր Փարիզէն մեկնեցաւ Ճենովա, ուսկից պիտի անցնի Աղեքսանդրիա, յետոյ անկէ ալ օդանաւով պիտի երթայ Պաղտատ։

Երբ թագաւորը Էքս-լէ-Պէն էր, Անգլիոյ ներկայացուցիչներու հետ նախնական բանակցութիւններ ունեցաւ. այն ատեն Անգլիացիները հաշտարար տրամադրութիւններ ցոյց կուտային։ Բայց երբ թագաւորը Անգլիա անցաւ, Միջագետքէն հասած աննպաստ լուրերը փոխեցին Անգլիացիներու տրամադրութիւնները ի վնաս Իրաքի։ Թագաւորին բացակայութենէն օգտուելով, ամբողջ երկրին մէջ ցարցութիւններ եղած էին զինուորագրութեան հակառակ։ Այսինքն Իրաքցիները անգիտանալով որ անկախութեան անհրաժեշտ տարրերէն մէկն ալ երկրի ժողովուրդին զինուորական ծառայութեան ենթարկուիլն է, կը հակառակին զինուորագրութեան սկզբունքին, ու կ'ուզեն որ անգլիացի զինուորները պաշտպանեն Միջագետքը ներսէն եւ դուրսէն։ Ու երբ իրենց երկրին պաշտպանութիւնը Անգլիոյ կը թողուն, բնականաբար անտրամաբանական կ'ըլլայ մերժել Անգլիոյ հակակշիռն ու հեղինակութիւնը։ Այս անտրամաբանական պայքարը զուգադիպելով բանակցութիւններու տաք շրջանին, բոլորովին ջլատեց Իրաքի պատուիրակները։

Միակ բանը որուն յաջողեցաւ Ֆէյսալ թագաւոր՝ իր վարչապետին մեկնելէն վերջ, այն է որ անգլիական կառավարութիւնը յանձնառու կ'ըլլայ 1923ին Իրաքը մտցնել Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ. այն ատեն Իրաք որոշ չափով անկախութիւն պիտի կրնայ ստանալ։

Ֆրանսայի օդանաւային գիծերը

Ֆրանս. Խորհրդարանը, 1927 տարուան համար, 78,650,000 ֆրանք քուէարկած եւ յատկացուցած էր ազգային ու միջազգային օդային գիծերուն։ Օդանաւային նախարարութիւնը, 1928 տարուան համար, կը պահանջէ 121,550,000 ֆրանքի վարկ մը։

Այս նոր վարկը կը վերաբերի մեծ մասամբ այն երկու գիծերուն, որոնք խորհրդարանին կողմէ, անցած տարի, անհրաժեշտ նկատուած էին։ Հաղորդակցութիւն Հարաւային Ամերիկայի հետ Ֆրանսա-Մարոք-Սենեկալ-Բրազիլիա-Ուրուկուէյ-Արժանթին), եւ հաղորդակցութիւն՝ Սուրիոյ հետ Մարսիլիա-Աթէնք-Պէյրութ։

Պաշտօնական անձնաւորութիւն մը այս մասին հետեւեալը կը յայտարարէ. —

«Փարիզ — Պուէնոս-Այրէս օդային ճամբան հետզհետէ կենսական կը դառնայ մանաւանդ այն վայրկեանին, երբ սպանեւ գերմանական օդանաւորդական սպասարկութիւնը, հիմնելով նոր գիծ մը՝ Միւնիխ-Ժընեւ-Մարսիլիա-Պարչէլոնա-Մատրիտ-Սէվիլլա, կը ջանայ հաւասարակշռել ֆրանսական օդարշաւը դէպի Հարաւային Ամերիկա։ Մեր ընկերութիւնը տեղական կառավարութիւններուն հետ կնքեց կարեւոր պայմանագրութիւններ, որոնք մեզի կ'ապահովեն մենաշնորհը 100ին մինչեւ 25 համեմատութեամբ Եւրոպայի հետ փոխանակուած սուրհանդակին վրայ։ Թէեւ շուտով այս սպասարկութիւնը շահաբեր միջոց մը պիտի դառնայ, սակայն առ այժմ ծախքերը չեն գոցուիր։ Այս պատճառով կառավարութիւնը նպաստ մը յատկացուց մեզի։

«Ֆրանսա-Սուրիա գիծն ալ կենսական է՝ Արեւելքի մէջ մեր պատիւին տեսակէտէն։ Միւս կողմէ, մեծ շահեր կապուած են անոր, երբ նկատի առնենք թէ այս գիծին օդանաւերը պիտի րնան փոխադրել Հնդկաստանի սուրհանդակը, տարեկան մօտ 100 թօնօ ծանրութեամբ։ Նկատի ունինք նաեւ զարգացնել Մարսիլիա-Ալճերիա, Փարիզ-Մարսիլիա եւ Փարիզ-Պոլիս գիծերը։»

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գիյեմոնքուրի Զաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, սովորական [illegible].

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէին ընկերները ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի առտու ժամը 8.30ին, Դրօշակ-րանի սրահը։ Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ռայոնական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 րիւ տը լա Բէփիւպլիք։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Գասոնեկան միութեան ընդհ. ընկերական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, միութեան Դրօշ. սրահ-ընթերցարանին։

ՅԱՌԱՋԻ գրական երեկոն, այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Փարիզ։ Շաւարշ Նարդունի կը ներկայացնէ իր թէզը, «Գրականութեան քաղաքականութիւնը»։ Կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ երիտ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին, 138 Rue [illegible] Doletի սրճարանը։ Այս երկրորդ ժողովին ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի, եւ տրուած որոշումները օրինաւոր։

Զ. Ե. Ս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին, Միութեան ընթերցարանին մէջ. 61. Rue Monsieur le Prince։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Զ. Ե. Ս. Միութեան վարժարանի [illegible] Թէյասեղանը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, իր սեփական ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր քոյրերը, եղբայրները եւ համակիրները։ Արտասանութիւններ, [illegible], մեներգներ, եւ [illegible]

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կէմէրի շրջանէն Յարութիւն Պարոնեանը, կինը՝ Արաքսի եւ երկու փոքրիկները Եղիսաբէթ եւ Մարիամ, որոնք 927ին Ֆիլիպէ [illegible] կը գտնուէին։ Իմացնել՝ վաճառական Ճէզայիրլեանին, 4 Rue du T[illegible] Arnouvilles-les Gonesse S.[illegible]

Կը խնդրուի [illegible] թերթերէն արտատպել

— Պրուսայի Ալբաշ գիւղէն Յակոբ Ալեքսանեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը Գայլուբ Կրնալէթճեան, որ 1920ին մեկնած է Ամերիկա, իր երեք զաւակներուն հետ, Սերոբ 20, տարեկան, աղջիկները 18 եւ 16 տարեկան։ Իմացնել՝ Յակոբ Ալեքսանեանի, 6 Rue Bayard, Valence, Drome, France.

Կը խնդրուի Հայրենիքէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Իզմիր-Քարաթաշէն Սարգիս Սերգօ) Աւագեան, 21 տարեկան, որ Իզմիրի աղէտին գերի մնացած էր, Զինքը տեսնողներ եղած են Փարիզ։ Իր հասցէն գիտցողներէն և զինքը ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Տիկ. Ռօզա եւ Մելիք Աւագեաններուն, 35 Rue Dunoir, Lyon, (Rhône).

— Երեմեան ցեղին (Ֆրանսա), բնակող եւ ներկայիս բնակավայրը անծանօթ Յովհաննէս (մականուանեալ Գրիգորեան)ի որդ կամ մնացած ընտանիքը կամ ու գտնուիլը գիտցողներէն կը խնդրուի [illegible] Գասպարեանին 80. Avenue Péreire, Asnières (Seine).

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Արտէն Լիւբէն 18 ֆրանք, Մանոն Լէսքօ 15, Թաարութիւն [illegible] զիէլլա (Լամարթին) 8, Խաւար Լ. Անտրիէվ 12, Խաժակ [illegible] Ներ 15, Տը Պօսաջի կոյսին ու[illegible] 12, Միրզա եւ Ձիան 12, (Փոլ Ճան) 10, Միրոյ խորանին առջեւ 5, Պատանեկային [illegible] Քէօր օղլու 2.50, Թովմայ Թուման 5, Արուլայա Մաճարի 5, Փե[illegible] Ներ Դուրեան) 5, Միլիոն մը Հայերու ջարդը 18, Հայաստանի [illegible] դերը 15, Արարիչը գիտութեան առջեւ 7, Լուսանկ[illegible] Աշուղ Ղարիպ 5, Երգարան 5, 6, 10 եւ 25, Երազահան 6 եւ 10 Ֆրանս. հայ. խօսակց. 6, 8 եւ 15, Արջին մալ ալսոն 4, Բարեկ[illegible] անկուածները 2, Մոլորեալ ծամբորդը 2, Շողովրդը 5, [illegible] լէ 2 Փամագործ մինաս 2, Բանի առուտուրութիւն 2, Ակ[illegible] ռոմանը 3, Գոյութեան պայքարը (տուած հայ գաղթ. [illegible] կը երգչուհին 4, Սալոմէ 4, Օթէլլօ 10, Համլէթ 10, Ցերմ[illegible] 5 [illegible] ամէն տեսակ գիրքեր։

[illegible] — 25 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք [illegible] 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի, իսկ 100 ֆր.է աւելիին [illegible] ֆր.ի գիրք։ Ընտրեցէք նուէրցու գիրքերը մեր գրացուցակէն

Դիմել՝ L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e.

ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիական	L. St	12[illegible] 25
Տոլար	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի	1% Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Tq	13
Թրք. ոսկի	»	110
Մէճիտիէ	Medjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆիորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg	[illegible]
II	[illegible]
III	[illegible]
Օսմանեան երկթ. Lots [illegible]	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԻՆ	
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	[illegible]

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927
9 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 514 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԿԱՄԱՑ–ԿԱՄԱՑ, ԲԱՅՑ ՎՃՌԱԿԱՆ

Երկուող յուր մը կուտան Պոլսոյ թերթերը։

Ոչ-իսլամ եւ օտար դպրոցներու Թուրք ուսուցիչները անցեալ շաբթու ժողով գումարելով, որոշեր են խնդրել կառավարութենէն որ յանձնարարէ ոչ-իսլամ դպրոցներու վարչութեանց, որպէսզի աշակերտները թրքերէն խօսին, դասերէն դուրս։

Առաջին ախտանշանը կամ ազդանշանը չէ այս, Թուրքիա մնացած ափ մը փոքրամասնութիւնները թրքացնելու քաղաքականութեան։ Բայց բաւական պերճախօս է, այդ չարաշուք ծրագրին բովանդակութեան տեսակէտէն։

Վերջերս Թուրք պէյ մը կը սլքտկայ Պոլսոյ հայկական դպրոցի մը պատերուն տակ, եւ անմիջապէս «Ակշամ»ի խմբագրատունը վազելով, հետեւեալ տողերը տպել կուտայ.

– «Ցաւը վայրկեան սպասեցի, եւ սակայն մէկ հատիկ Թուրքերէն բառ չլսեցի աշակերտներու բերնէն։ Ցաւայ, նաեւ, որ ծիլերը ծայլերէն հրամաններով դասարան կ'առաջնորդէին աշակերտները։»

Երրակացութի՞ւնը. —«Անյապաղ փակել այն դպրոցները, ուր թուրքերէնէ տարբեր լեզու կը խօսին»։

Ինչպէս կը տեսնէք, լրտեսական յամառ աշխատանք կը կատարուի, փոքրամասնութեանց, եւ մանաւանդ Հայերու եւ Յոյներու ձեռքը մնացած կարգ մը բնական իրաւունքներ ալ ջնջելու – խաղաղ թրքացման ճամբան հարթելու համար։

Հսկողութեան տակ են ոչ միայն դպրոցները, այլ եւ խանութներն ու փողոցները, շոգենաւն ու հանրակառքը։ Ո՛ւր որ թուրքերէնէ տարբեր լեզու կը լսուի, անմիջապէս կը մատնանշուի։ Եւ մամուլը սլաքներ կը տեղայ ոչ-Թուրքերու «ապերախտութեան» մասին։ Ինչպէ՛ս կարելի է հանդուրժել որ, «մեր փառաւոր անունը, Թուրք պատուանունը վայելելով հանդերձ, այդ մարդիկը շարունակեն իրենց լեզուն գործածել, եւ մեր ականջները վիրաւորել»։

Այս իմաստով քսուեթիւններ եւ գաղտասուքներ ամէն օր կ'երեւան թուրքերէն թերթերուն մէջ։

Ուրիշ խօսքով, յարատեւօրէն կը մշակուի, կը պատրաստուի Թուրք հանրային կարծիքը։ Եւ երբ խնդիր մը հասուննայ, Էնկիւրիի չուշանար հրամանագիր մը հասցնել, այս կամ այն պատուէրը տալով։

Աւելի ճիշտ, կառավարութիւնը ինք է որ, որոշումը տալէ և հրամանագիրը խմբագրելէ յետոյ, ներշնչումներ եւ թելադրութիւններ կ'ընէ մամուլին, որպէսզի, վերջէն, իբրեւ հանրային կարծիքին թարգմանը հանդիսանայ։

Չէ՞ որ Թուրքիան ալ հանրապետական, ժողովրդավար իշխանութիւն է, արտայայտիչը՝ ժողովուրդի կամքին...

Այս լուսաբանութիւններէն յետոյ, ինչո՞ւ զարմանալ որ ոչ-իսլամ դպրոցներու Թուրք ուսուցիչները կը պահանջեն թուրքերէն խօսակցութիւն պարտադրել աշակերտներուն։

Անոնք ուսուցիչներ ըլլալէ աւելի, պետական պաշտօնեաներ են, կառավարութեան կողմէ նշանակուած, թէեւ թոշակը փոքրամասնութիւնները կը վճարեն, ամսէ ամիս, հայ կամ յոյն ուսուցիչներէն զրկելով, եկեղեցիներու կամ կալուածներու դրամը խուզելով։

Առտու մը թուրք-ուսուցիչներու այս հայրենասիրակա՞ն առաջարկն ալ գոհացում կը գտնէ, մանաւոր շրջաբերականով մը։ Ո՞վ կը համարձակի բողոքել։ Կամ ո՞ր բողոքը նկատի առնուեր է մինչեւ այսօր։

1922էն ի վեր, քէմալական կառավարութիւնը կամաց-կամաց, բայց վճռական եղանակով մը կը տարածէ եւ կը զարգացնէ թրքացման ազդակները։

Դպրոցները իր թաթին տակ են ամէն կերպով։ Ինքն է որ կ'որոշէ ուսման ծրագիրը։ Նոյն իսկ ուսուցիչներն ու դասագիրքերը։ Թուրք ուսուցիչներն ու կրթական կամ ոստիկանական քննիչները ազատ ելեւմուտ ունին ո՛ր եւ է դպրոցի բոլոր դասարաններուն մէջ, օրուան ո՛ր եւ է ժամուն։

Տարին տասներկու ամիս է, բայց ամիսը քանի մը շրջաբերականը բաւական չեն գտներ, օղակները սեղմելու, բաց մնացած ճեղքերը փակելու, շնչառութիւնը դժուարացնելու համար։

Այս քաղաքականութիւնը այնքան այլասերած է բարքերը որ յաճախ ոչ-Թուրք ուսուցիչներ, թաղականներ կամ տնօրէններ, նեղը մնացած ատեն, կառավարութեան դուռը ափ կ'առնեն, հասարակութեան դէմ բողոքելու համար...

Այս անորակելի սայթաքումն ալ ուժ կուտայ կառավարութեան, իր միջամտութեան ձեւերը բազմապատկելու։

Արդէն շատ բան մնացած չէ որ, Էնկիւրի առտու մը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը աւելի լաւ կը մատակարարէ փոքրամասնութեանց գործերը, հետեւաբար պէտք է անոր յանձնել ամէն գործ,— եկամուտ, կալուած, տետրակ և հաշիւ։

Միւս կողմէ, անխափան կը շարունակուի փոքրամասնութիւնները տեւական հասոյթներէ զրկելու քաղաքականութիւնը։ Գաւառները մնացած քանի մը հազար Հայերը քստմնելի վիճակ մը կը ներկայացնեն այս տեսակէտէն։ Դպրոց, եկեղեցի, վանք, ինչ որ մնացեր է վերջին աւարէն, բացարձակապէս կը մերժեն վերադարձնել իբրեւ աղօթավայր կամ կրթարան։ Իսկ եթէ աէրտէր մը կամ վարդապետ մը Պոլիս երթայ գործի համար, այլեւս չի կրնար վերադառնալ։ Ոչ ալ ուրիշի մը թոյլ կուտան Սեբաստիա կամ Կեսարիա երթալու։

Կոճղը ջարդեցին։ Ժամանակի խնդիր է ճղակոտոր ոստերուն թրքացումը կամ անճիտումը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻ՛ ԳԱՂԹԷՔ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի Նոր Օրը կը բողոքէ նոր արտագաղթին դէմ, թուելով Յունաստանի առաւելութիւնները (22 Նոյ.).

— «Պարագան միեւնոյնն է Յունաստանի մէջ։ Մեր հայրենակիցները սխալ դատողութիւն ներէ կ'առաջնորդուին, կարծելով որ այս երկրին մէջ դժնդակ պայմաններ կան։ Ընդհակառակն, երկրին վերելքը, բարքերուն առաւել կամ նուազ չափով ծանօթութիւնը եւ վերաշինութեան շրջանի մը մէջ գտնուող երկրին պայմանները, կարեւոր ազդակներ են կեանքի մէջ յաջողելու համար։

«Մ'էկդի դնենք սովորական յառետեսութիւնները եւ ակնարկ մը նետենք Յունահայերու տնտեսական վիճակին վրայ։ Հազարի կը հասնի միայն հայ մեքենագործներու թիւը, որոնցմէ շատեր սեփական ինքնաշարժերու տէր դարձան եւ ընտանիք կ'ապրեցնեն։ Ուրիշներ իրենց պզտիկ կրպակները լայնցուցին։ Ծխախոտի գործարաններու մէջ աշխատող հայ գործաւորը նուազ վարձատրութիւն կը ստանայ, բայց միեւնոյն եւ աշխատանքին ենթարկուողները Ֆրանսայի գործարաններուն մէջ միթէ՞ աւելի բախտաւոր կը զգան ինքզինքնին։

«Յունաստան ներկայիս տնտեսական տագնապ մը կ'անցընէ, որ ազդած է առ հասարակ առեւտրական հրապարակին վրայ, բայց ան ժամանակաւոր բնոյթ մը ունի։ Այս երկիրը դեռ կոյս վիճակ մը ունի, մեծ դրամատիրութիւնը դեռ չէ յաջողած իր թաթին ներքեւ առնել տնտեսական աղբիւրները. ահա թէ ինչո՛ւ հայ առեւտրականը այստեղ յաջողելու աւելի շանսեր ունի։ Հայ վաճառականներ կը ճանչնանք, որոնք ուրիշ երկիրներ շրջելէ յետոյ, կրկին հոս վերադարձան։

«Նոյնպէս, հայ գործաւորը կրնայ այստեղ յոյս ունենալ մէկ օրէն միւսը իր վիճակը բարւոքելու, պզտիկ տնտեսութիւն մը ստեղծելու եւ նոյն իսկ սեփականատէր դառնալու։ Մեծ երկիրներու մէջ, դրամագլուխի հակայ կուտակումով, փակուած են ակարներուն առջեւ բախտի ճամբաները եւ դատապարտուած են անոնք յաւիտեան ընչազուրկ մնալու»։

15,000 ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿ

Այս տարի յիսունի չափ հսկայ շոգենաւեր պիտի հասնին Պոլսոյ նաւահանգիստը, 15,000 զբօսաշրջիկներ բերելով։ Առաջին շոգենաւը ճամբայ ելած է արդէն Ամերիկայէն եւ, Միջերկրականի եզերքները հանդիպելէ վերջ, Դեկտ. 24ին Պոլիս կը հասնի։ Փետրուարի մօտերն ալ պիտի հասնի Ատլիաթիք նաւը, որ աշխարհի ամենամեծ շոգենաւերէն մէկն է։ Քաղաքապետութիւնը կարգադրած է որ եկող զբօսաշրջիկներուն թուրք թարգմաններ միայն ընկերանան քաղաքին մէջ։

ՆԱՐԻՆՋԻ ԵՒ ԼԵՄՈՆԻ ԱՐՏԱԾՈՒՄԸ

Խորհրդային առեւտրական դաշնագրին համաձայն, Թուրքիայէն նարինջի եւ լեմոնի արտածումը սկսած է արդէն։ Մինչեւ հիմա 3000 սնտուկ նարինջ եւ 2000 ալ լեմոն արտածելու արտօնագիր առնուած է Առեւտրական Սենեակէն։ Այս տարի նարինջի եւ լեմոնի բերքը բաւական առատ է թէեւ, բայց վաճառականները կը դանգատին փոխադրութեանց սղութենէն, որուն պատճառաւ անկարելի պիտի ըլլայ իտալական ապրանքներուն հետ մրցիլ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Լքեալ» գոյքերը չպիտի վերադարձուին

Էնկիւրիի ներքին գործավարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը ղրկած է կուսակալութիւններուն.

«Այն պարագային երբ լքեալ գոյքերու տէրերը կամ անոնց ժառանգորդները դատարան դիմելով գաղթականներու յատկացուած լքեալ գոյքերուն վերադարձուիլը պահանջեն, վարչական մարմինները կալուածը կամ գոյքը գաղթականին տրամադրուած շրջանի գինները նկատի ունենալով արժէք մը պիտի որոշեն եւ համապատասխան գումարը պիտի յանձնուի դիմում կատարողին։

«Այս առթիւ դատական գործավարութիւնը եւս դատարաններու նախագահներուն հրամայած է նկատի առնել Գործավարներու Խորհուրդին կողմէ ընդունուած 13 Յունիս 1926 թուակիր հրահանգին Բ. հատուածը։ Հետեւաբար թոյլ չպիտի տրուի, որ այդ կարգի կալուածները գաղթականներէն ետ առնուին»։

Միլլիյէթի Էնկիւրիի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

«Գաղթականներուն տրուելիք կալուածներու գործողութեան դադրեցուցուելուն եւ այդ կալուածներուն ի վաճառ հանուելուն մասին ելմտական գործավարութեան նոր որոշումին առթիւ քննութիւն կատարեցի։ Ստացած տեղեկութեանս համեմատ, ելմտական գործավարութիւնը կ'ըսէ թէ տակաւին չտեղաւորման գաղթականները կարելի է զետեղել Արեւելեան Նահանգներուն մէջ։ Գործավարութիւնը Տեղաւորման Վարչութեան հաղորդած է իր տեսակէտը»։

Արեւելեան Նահանգներու բարենորոգումը

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Արեւելեան Նահանգներու ընդհանուր քննչութեան շրջանակը պիտի բաղկանայ 18 նահանգներէ։ Ներքին գործավարը շարունակ կը խորհրդակցի ընդհ. քննիչ Իպրահիմ Թալի պէյի հետ։ Գործավարներու Խորհուրդը այս շաբթու պիտի ճշդէ ընդհ. քննիչին իրաւասութիւնները։ Ազգ. Մեծ Ժողովը դարձեալ վիճաբանած է վերստին Արեւելեան Նահանգները փոխադրելի անձերու վերաբերեալ օրինագծին շուրջ։ Հանրապետութեան Նախագահը վաւերացուցած է պաշտօնը Իպրահիմ Թալի պէյի, որ ընդհանուր քննիչ կարգուած էր Արեւելեան Նահանգներուն։

Աղաջին բաւէ ընդդիմախօսը

Վագըթի Պոլսոյ թղթակիցը խօսելով Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովի այն նիստին մասին, ուր որոշուեցաւ Արեւելեան Նահանգներու վրայէն պաշարման վիճակը վերցնել եւ քիւրտերէն մաս մը իրենց տեղերը վերադարձնել, կը գրէ.—

«Արեւելեան Նահանգներու մէջ կատարուելիք բարենորոգումներուն վերաբերեալ նոր օրէնքին յօդուածներէն մէկուն մէջ այդ շրջանի տարրերէն որոշ մաս մը իբրեւ «բռնապետներ եւ աւազակներ» կ'որակուէր։ Այս բացատրութիւնը քննադատեց Ղազի Այնթապի երեսփոխան Րէշիտ աղա։ Այսպիսի միջադէպ մը նշանակալից է անոր համար որ գրեթէ առաջին անգամն է որ մէկը ձայն կը բարձրացնէ ներկայ կառավարութեան դէմ»։

Արեւելեան Նահանգներու ընդհանուր քննիչ Իպրահիմ Թալի պէյ իր կեդրոնատեղին պիտի հաստատէ Տիարպէքիրի մէջ և մինչեւ մէկ ամիս պաշտօնատեղին պիտի մեկնի։

Փուանքարէ կը սաստէ համայնավարները

Երեսփոխանական ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, երբ ոստիկանութեան ելմտացոյցը կը վիճաբանուէր, համայնավար երեսփոխանները խիստ քննադատութիւններ ըրին։ Մարթի յիշեց Ժօրէսի մէկ խօսքը՝ արտասանուած 21 Նոյ. 1893ին, Շառլ Տիւփիի դահլիճին դէմ, որով ընկերվարական մեծ հռետորը կ'ըսէր թէ կառավարութեան բոլոր խօսքերն ու շարժումները պատերազմի ազդանշանը կուտան։ Յետոյ յիշեց թէ կառավարութիւնը անցեալ Սեպտ. 2ին հրատարակուած զեկոյցով մը կը պարծենար թէ կրկնապատկած է վտարումները, բազմապատկած ոստիկանական արշաւներն ու խուզարկութիւնները։ Մարթի բողոքեց հարիւրաւոր համայնավարներու բանտարկութեան եւ իբրեւ լրտես ամբաստանուելուն դէմ։

Ներքին Նախարար Ալպէր Սարօ պաշտպանեց ոստիկանութեան արարքները։ Մարթի եւ միւս համայնավարները միջամտեցին։ Աջակողմեան երեսփոխանները բողոքեցին, որ Մարթի շատ կ'երկնցնէ։ Ատոր վրայ յայտարարեց.

— Եթէ չպիտի կրնանք վիճաբանիլ, Գ. Փուանքարէ թող արձակէ երեսփոխանները։

— Այն օրը որ, ըսաւ վարչապետը, դուք արձակուրդի մէջ ըլլաք, մեր իրաւունքները պիտի վերստանանք եւ այլեւս փողոցին մէջ չպիտի տեսնեն ձեզ։ Երեսփ. ժողովը իրաւունք ունի ձեզ ազատ արձակելու, իսկ մենք իրաւունք ունինք ձեզ կրկին բանտարկելու, ու այդ մասին չպիտի թերանանք։

Կէսօրէն վերջ գաղտնի վարկերու քուէարկութեան առթիւ ընկերվարական Քուեթօ առաջարկեց ջնջել այդ վարկերը՝ համայնավարները ձայնակցեցան։ Սարօ վստահութեան խնդիր հանեց, եւ ընկերվարական առաջարկը մերժուեցաւ 140ի դէմ 404 ձայնով։

Յետոյ համայնավար երեսփոխան Ալպէր Փուանիէ քննադատեց կառավարութիւնը, ըսելով որ երբ մէկ կողմէ Երեսփ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԼԻՈՆԻ
ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿԸ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Լիոնի մեր թղթակիցը կը գրէ.

Կիրակի օրուան քուէարկութիւնները տուին հետեւեալ արդիւնքը.— Արձանագրուած՝ 227, քուէարկող 148։ Դաշնակցութեան ցանկը ընտրուեցաւ ամբողջութեամբ։ Ահա՛ անունները.

Գ.Պ. Հրանտ Օհաննէսեան 147 քուէ, Վարդան Զուլէրեան՝ 146, Արշաւիր Հարէլեան 146, Աղեքսանդր Կիւլպէնկեան՝ 147, Եր. Ճանկէօզեան՝ 147, Թագւոր Այվազեան՝ 147, Եր. Տէր-Անդրէասեան՝ 146, Հայկ. Գասպարեան՝ 146, Յրթ. Նիկողոսեան՝ 145, Արմ. Գարաճէմեան՝ 140, Յակոբ Թայեան՝ 143, Յրթ. Վարդանեան՝ 144։

Ընտրուած պատգամաւորները ունեցան իրենց առաջին նիստը Երեքշաբթի օր ու հինգ հոգինոց դիւան մը կազմելով, ներկայացուցին կառավարութեան, ինչպէս նաեւ թեմական խորհուրդին, առ ի վաւերացում նախկինները (Ազգային Միութիւն) կը յամառին իրենց դիրքերը չձգել։

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ ոչ-իսլամ եւ օտար վարժարաններու Թուրք ուսուցիչները վերջերս նիստ մը գումարելով, ի մէջ այլոց հետեւեալ որոշումը առած են.—

«Առաջարկել գործավարութեան, շրջաբերականներով յանձնարարել ոչ-իսլամ վարժարաններու տնօրէնութեանց, որպէսզի հոգ տանին որ աշակերտները դասէն դուրս թուրքերէն խօսին։

Յետոյ անդամներէն ոմանք խօսելով ուսուցիչներու թոշակի խնդրոյն վրայ, ըսած են.

«Նախակրթարաններու մէջ Թուրք ուսուցիչները 75 դրուշ եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ 150 դրուշ կը ստանան եւ չորս տարի առաջ ընդունուած է որ այս գումարները նուազագոյն աստիճանը կը ներկայացնեն։ Հակառակ երկար ատեն անցնելուն, թոշակները չեն աւելցած։ Այս մասին ալ պէտք է դիմում ընենք կրթական գործավարութեան։

Ասկէ վերջ վարժարաններու մէջ դասախօսուած պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասաժամերու յաւելման խնդիրն ալ խորհրդակցութեան առարկայ եղած է։

"ԼՕԳՈՒՄՃԻ"ՆԵՐԸ ԵՏ ԴԱՐՁԱՆ

Ազգարար կը գրէ (4 դեկտ.).—

Ինչպէս յայտնի է, Ֆրանսացիներու կողմէ Թուրք լօգումճիներ տարուած էին Մարսիլիա, ֆրանսական շաքարի գործարաններուն մէջ աշխատելու համար։ Այս Թուրք վարպետներէն երկու հոգի առջի օր Պոլիս վերադարձան դժգոհած։ Վերադարձողները կ'ըսեն թէ այնտեղ գիրենք դպրոց ղրկած են լեզուն սորվեցնելու համար եւ դրամ չեն վճարած։ Միւս լօգումճիներն ալ պիտի վերադառնան եղեր, որովհետեւ Մարսիլիոյ մէջ մեքենաներով կը պատրաստեն լօգումը եւ բոլորովին տարբեր կերպով։

ԼԻՈՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Երէկ, Հինգշաբթի, ժամը 5ին տեղի ունեցաւ լուսնի ամբողջական խաւարումը, որ տեսանելի էր պարզ աչքով։ Այս խաւարումը կը պատահի երեք տարին մէկ անգամ։

ՀԱՅՐԵՆԻ ՈԳԻՆ՝ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Բ.

Գիշեր է։ Մեր սրտերը լեցուած նստեր ենք Բագրատունեաց արքայական պալատի կիսակործան, բայց շատ բարձր մէկ պատին վրայ եւ լուսնակի ցոլքերուն տակ կը դիտենք Ծաղկոցաձորը, որուն մէջտեղէն գլգլալով առուակ մը կ՚անցնի։ Այս առուակը կարծես թէ վճիտ արցունքներու հաւաքարան մըն է։ Անի քաղաքը այցելող իւրաքանչիւր հայ ուխտաւոր պէտք է քանի մը կաթիլ արցունք խառնէ այդ ջուրերուն հետ։

Ահաւոր եւ սարսռազդեցիկ է Անին, գիշերով, լուսնի լոյսին տակ, ուր ամէն քար ու փլատակ, ամէն բան կարծես շունչ ու ոգի կ՚առնէ կամ ստուեր կը դառնայ՝ կենդանի մարդուն սարսափ տալու համար։ Դարերու հոլովոյթին մէջէն, աչքիդ առջեւէն կ՚անցնին հին Հայոց միամիտ փառքերը — թագաւորն ու նախարարը, իշխանն ու տիկինը, զօրավարն ու ռազմիկը, նետաւոր եւ նիզակաւոր զինուորները, արհեստաւորն ու առեւտրականը, քաղքենին ու շինականը եւ բոլորին վրայ իբրեւ հովանի՝ Հայոց եկեղեցական նուիրապետութիւնը՝ իր ամբողջ աստիճանաւորներով։

Որքա՜ն ահաւոր, բայց եւ խորհրդաւոր են Անիի գիշերները, որոնց մէջ ապրելով իւրաքանչիւր հայ անհատը, իր մտքի եւ հոգիի թռիչքներով կրնայ կարդալ ու տեսնել Բագրատունեաց իշխանութիւնը իր փառաւոր մշակոյթով եւ յաղթական կռիւներով, իր դաւերով եւ ողբերգութիւններով եւ ապա իր ողբերգական անկումով։ Այս բոլորին իբրեւ լուռ վկայ՝ այսօր միայն՝ Անի քաղաքը կայ։

Այսպէս ահա անդուն եւ մտատանջ՝ բայց յաւէտ անմոռաց յուշերով կը լուսնան Անիի գիշերները, որոնք համակ փառք ու ողբ են, երկուքն ալ ճշգրտօրէն իրարու ներդաշնակ։

Կը բացուի բարի լոյսը, որուն առաւօտեան օրհներգութիւնը եթէ պարտք է, որ երգենք, ապա ուրեմն մտնենք Կատրամիդէ Հայոց Թագուհիի կառուցած հրաշակերտ Մայր եկեղեցին — բուն հայկական ճարտարապետութեան այս յուշարձանը — որուն մէջ կը հնչէ Միքայէլ Վարդապետի խորտա ձայնը.

«Զարթի՜ր, փառք իմ, զարթի՜ր։

Ա՜խ, Միքայէ՜լ Վարդապետ, թէեւ 25 տարի դու շարունակ իբրեւ վանահայր աւերակ Անիի, հսկեցիր այս քաղաքին, թէեւ դու վերակոչեցիր աղօթքներովդ Հայոց հին փառքերը, թէեւ կոչմանդ եւ պաշտօնիդ հաւատարիմ մարդ ես, բայց հաւատա՛, հաւատա՛նք, Վարդապետ, որ դու անզօր ես քու աղօթքներով Հայոց փառքը, Անիի եւ Բագրատունեաց փառքը ոգեկոչել եւ վերակենդանացնել։ Այդ կրնայ ընել միայն հայ միտքը, հայ գրիչը, եւ մանաւանդ հայ սուրը...

«Սրտիմս բոցով՝ գէն խրեմ»։
Իսկ դու Միքայէ՜լ Հայր Սուրբ,
«Վարդապե՛տ, Վարդապե՛տ,
Առ քո կնգուղ պայծա՛ռ եմ»,

որպէսզի խաչիդ հետ՝ այս աւերակներուն մէջ, նաեւ Հայոց սուրը շողայ...

Կ՚երթանք դէպի Հովուի եկեղեցին, որուն կառուցման աւանդութիւնը ա՜լ գեղեցիկ է ա՜լ յուզիչ։

Անին իր փառքի օրերը կ՚ապրէր, երբ Ջատկի խթումն գիշեր, հայ իշխանի մը հովուի կինը տօնական հանդերձներով զարդարուն մտաւ քաղաքը, որպէսզի եկեղեցի երթայ հաղորդուելու։ Ոչ ժամին դուռը, որ տփ առաւ, տեսաւ, որ լափլեցուն՝ ժողովուրդը խռնուեր էր, այնպէս որ ոչ կրցաւ եկեղեցի մտնել, եւ ոչ ալ հաղորդութիւն առնել։

Դարձաւ տուն եկաւ, տխուր եւ սրտակոտոր։ Ուշ գիշեր եկաւ հովիւը, կինը արցունքը աչքերուն գանգատ բրաւ.

— Մարդ Աստուծոյ եւ արքայի, եօթը շաբաթ պահք պահեցի, այսօր եկայ Անի գացի, ըսի հաղորդուիմ, ո՛ր ժամը որ մտայ, անգամ կանգնելու եւ աղօթելու տեղ չգտայ։ Ա՜լ ի՞նչիս պէտք է «հազար ու մէկ եկեղեցիներ» ու քաղաք Անին, երբ այսօրուան օրը՝ անհաղորդ մնաց քո կինը։ Խնդիրս է, ծախե՛նք իմ զարդերն ու պահածանքները, ես ու դու արիւն քրտինք մտնենք, դրա՛մ են աշխատա՛նք գանենք, վարպետ, քարտաշ եւ բանուոր բերենք եւ մեզ համար եկեղեցի մը շինենք։ Ես կ՚ուխտեմ պահք պահել, շարունակել այնքան ժամանակ, մինչեւ որ մեր եկեղեցին կառուցուի, պատարագ ընել տանք եւ ապա հաղորդուինք։

— Օրհնեալ լինիս կինս, շատ շան բերա՛ն հովուակին, իրա՛ւ կ՚ըսես, ես եկեղեցի մը պիտի շինել տամ, որ տարիէ տարի յիշուի ժողովուրդին մէջ եւ թող ըսեն, որ Անիցի հովիւն անգամ այնքան հարուստ էր, որ իր սեփական եկեղեցին ունէր։

Հովիւը գնաց քաղաքը, ներկայացաւ իշխաններուն եւ անկիւն մը խնդրեց, եկեղեցի շինելու համար։

— Դու հովուութի՞ւնդ բրէ՛, թշուառակա՛ն, բուն իշխանները, դուն եկեղեցի շինե՞լ ես, կը վայլէ՞ քեզի, որ արքաներու եւ իշխաններու հետ համեմատուիս եւ եկեղեցի շինես։

Տխուր եւ գլխահակ հեռացաւ հովիւը եւ քաղաքապարիսպէն դուրս, պարիսպներէն շա՛տ հեռու, մինակ եւ ամայի դաշտի մը մէջ շինել տուաւ եկեղեցին —«Հովուի եկեղեցին»— ուր հովիւն ու իր կինը տարիներ շարունակ աղօթեցին, երջանիկ ապրեցան մեռան եւ այնտեղ, կողք-կողքի թաղուեցան։

Ահա նստեր ենք «Հովուի եկեղեցի»ի պատին տակ եւ կը դիտենք Շիրակցի գութանաւորներու սուրբ աշխատանքը, որուն օրհներգութիւնն ու գովքը լսէ՛նք, լսեցէ՛ք Հայեր, հայ մաճկալի բանահիւսած երգը՝ որուն մէջ ամբողջ Գութանը իր թափորով, իր մարդ, լծկան անասուն եւ անդուն իրերով լեզու կ՚առնէ.

«Ես գութանն եմ անգին քա՛ր եմ,
Կոկլիկ-մոկլիկ ակօս կը շարեմ,
Հողոտ արտեր լաւ կը վարեմ,
Ես գութանի խէլքին դուրբան։

«Մաճկալին բասէ՝ նալըն շարեմ,
Արտին բասէ՝ գէշով քար եմ,
Խոփն բասէ՝ լաւ կը վարեմ,
Ես գութանի խէլքին դուրբան։

«Ջինջինի բասէ՝ ուզմանե՞լ եմ,
Լծկանի հետ դուզմանե՞լ եմ,
Նոր հարսի պէս բըզմանե՞լ եմ,
Ես գութանի խէլքին դուրբան։

«Բուժիկն բասէ՝ կոլոպան եմ,
Հաւիկ տալիս՝ լա՛ւ կը տանեմ,
Գլաբալ-դալըի մէ՛ջ կը ճանեմ,
Ես գութանի խէլքին դուրբան։

«Եզը բասէ՝ այլի՛ն աշեմ,
Ճիպոտ տալիս լա՛ւ կը քաշեմ,
Դուզադայ գոմէշ շա՛տ կըմաշեմ,
Ես գութանի խէլքին դուրբան։

«Զիւրկըն բասէ՝ ձեռ մ գըմեմ,
Ցանգեալ գոմէշ գութանին կ՚ուզեմ,
Խոփից առաջ հո՛ւ կը ձգեմ.
Ես գութանի խէլքին դուրբան։

«Մաճկալն բասէ՝ խաշի՛լ բերէք,
Հօտաղնե՛ր ջան, աբէ՛ք-կերէ՛ք,
Օրուայ վարը ան՛որ բերէք,
Ես գութանի խէլքին դուրբան»։

Շիրակն է այս, հացառատ եւ բերրի, լայնարձակ եւ արգաւանդ Շիրակի դաշտը, որուն ամբարները անզօր էին լեցնելու շատակեր Շարայի որկորը. «Թէ քո Շարայի որկորն է, մեր Շիրակայ ամբարն չէ՜...»։

Այսպէս կ՚աւանդէ մեզ մեր պատմահայր Խորենացին, որու յիշատակած Շիրակայ դաշտը էր «արգաւանդ եւ բարի յորում գնան ջուրք ոչ սակաւք, ի թիկունս հիւսիսոյ լերինն, որ անուանեցաւ Արագած, յորոյ անունն եւս զգաւառն այսին անուանել Շիրակ»։

Շիրա՜կ... որ ունի իր թագն ու պսակ վսեմ Արագածը՝ բնութեան զարդ, Աւետիք Իսահակեանը՝ բանաստեղծ գրիչ, և հայ փառքի ու արուեստի հիասքանչ յիշատակարանը՝ Անին, որուն կ՚ուղղենք մեր խօսքը, հայ ժողովուրդի հոգիէն բխած խօսքը խորհուրդ խորին իմաստով.

«Անին չէ՜ն՝ աշխարհն աւեր,
աշխարհը չէ՜ն՝ Անին աւեր...»։

Մնաս բարո՛վ Անի՛, սիրելի՛ Անի, «Անի՛ ջան, Անի՛ ջան, Անի՛, քանդողիդ տունը քանդուի...»։

Թաւրիզ — ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՎԵՐՋ

ԴԷՊԻ ԱՅԼԱՍԵՐՈՒՄ

Պզտիկ ակնարկ մը, Մարսէյլի հայ կեանքին վրայ, երեւան կը հանէ տգեղ եւ խոր վէրքեր։

Ծով մը կապոյտ ու հեշտաբորբ, երբեմն ու փոթորկայոյզ։ Հայ տարրը այդ ծովին վրայ ձգուած՝ փայտաշէն հինցած մակոյկ։ Հովը կը սուլէ անվերջ. ջուրը կը զարնէ կողերուն, սրտին շառաչիւնով թիավարները ուժասպառ. խոյանք մը, տարերային թափ մը պէտք է եզերելու, հանգրուանի մը հասնելու համար։

Բազմութիւն մը գորշ ու պղտոր ջուրի մէջ որ օրէ օր կ՚այլասերի, կը մեղկանայ։ Հաստատուն, պրկուած՝ հաւատքի փոխուած ծիգ մը՝ սթափումը պէտք է, այս առկախ ու տժգոյն վիճակը առողջ ելքի մը բերելու։

Փարիզը տարբեր է Մարսէյլէն։

Մեր արուեստագէտներու եւ մտաւորականներու մէկ ստուար հոյլը բազմած է հոն, ուսկէ ու լուսայեղց այդ քաղաքը։ Գեղարուեստական ու ազգային բոլոր շարժումներն ու կազմակերպութիւնները, մեր թերթերը, գրավաճառներն ու տպարանները փարիզ են հաստատուած, մասամբ ժողովուրդի սրտին տիրապետած են, կուտան ինչ որ ունին, ինչ որ կրնան։

Սակայն տարբեր է Մարսէյլը. ոչ մէկ մշակութային խոշոր կազմակերպութիւն, ոչ մէկ լուրջ հեղինակաւոր ձայն, որ մեր սիրտերը յուզէ, մեր յոյսերուն խօսէր, մեզի բերէր ինչ որ հոյակապ է եւ կ՚ապրեցնէ։

Կաղմի արհեստ արհաւիրքը, աներեւակայելի բարբարոսութիւնները, անհեղրացրելի մահերն ու տառապանքը ժողովուրդը նետած են անտարբերութեան գիրկը։ Կոյրութիւն, մեղկացած ձեւեր։

Մասնաւորապէս կայ դասակարգ մը, մեծամասնութիւն մը գրեթէ, որ կ՚ապրի կղզիացած, հեռու ազգային կեանքէ։ Հայ գիրն ու թերթը անծանօթ են իրեն, իսկ հայկական գոյութիւնը անիմաստ ու անպէտ։ Ան իր անհատական գոյութիւնը կը գտնէ աշխատելու, խաղաղ ապրելուն մէջ միայն։

Քամիները կը փչեն աճեղօրէն, փոթորիկը կը բարձրանայ, կ՚ուռի. իսկ մենք գօսացած տերեւներու պէս անտէր, մեր փրկութիւնը կը փնտռենք լռութեան մէջ, պարերու սեղաններու առջեւ, յաճախ շուայտութեան ու լրբութեան մէջ։

Ունինք երիտասարդ սերունդ մը հարիւրին յիսուն համեմատութեամբ մ՚օրայած, որ կը ծիծաղի մեր սրբութիւններուն վրայ եւ գինիներու մէջ կը նետէ մեր նկարագիրը։

Ունինք դասակարգ մը մնափառներու, որոնք կ՚արհամարհեն եւ՛ լեզուն եւ՛ գրականութիւնը, ինկած ազգութեան եւ խաւարի ծանծաղներուն մէջ։

Հայ մանուկը կը մեռնի հոգիով։ Ո՞ւր հոգ։ Հայ տղան ֆրանսացի է այժմէն. իսկ երիտասարդը կը հիւծի ֆիզիքապէս։

Այս ազատ ու լուսաւոր գաւառներու երկրին մէջ սմքեր, կծկուեր, հաճոյքի եւ ոսկիի կուռքերուն մօտ կը վառենք մեղկօրէն.

Սինէմաները հրապուրիչ են, ծծող կայ, համբոյր կայ եւ ծեծծեծքուն, լպրծուն աղջիկներ։ Սինէմաները Հայերով լեցուն են։ Ցերեկը հայերէն յայտարարութիւններ իսկ կը հրապարակեն։ Խեղճ Մարութեան, իր արուեստագէտի ամբողջ հեւքը, ուժն ու կորովը կուտայ բեմի վրայ... 100—150 հոգիի առջեւ. իսկ անդին, ժեժեւայիկ թընկրեան մը, թող ներուի ըսել — անպատկառօրէն թուրք Օսմաններու հետ միացած, սէֆով, զուռնայով կը ներկայացնէ "Չագրձըլարը"։

Ո՞ւր են, հին օրերուն, Պոլսոյ երիտասարդական, ուսանողական յորդահոս շարքերը, որոնք ժողովուրդ մը ապրեցուցին եւ հիմը գրին պայծառ ու առողջ մշակոյթին։

Հայրենիքը փակ է եւ կրակի մէջ գաղութները անկազմակերպ, մեր կրթական ու ազգային հիմնարկութիւնները անելի մատնուած, ձուլումի վտանգը հետզհետէ ծանրացող, անտեսական անկում՝ որուն մէջ կը լողանք խեղդուելու չափ։

Այս բոլորին դէմ՝ ոչ մէկ լուրջ կազմակերպութիւն։

Ու արիւն-արցունքով կը հանդիպիս ամէն արշալոյսին կանուխ, այս ցուրտ ու կծու օդին, հայ կիներու, հալ ու մաշ, ցնցոտիապատ, կուռէ տոպրակներով թուղթի կտորներ կը հաւաքեն, քուրջի կտորներ իրենց ուսերուն։

Հայ կինը, մաշած կողերով, անօթի չմնալու համար, փողոցներուն մէջ իր տժգոյն գոյութիւնը քարշ կուտայ.— իսկ Զավէլ խմբապետներ, Հայաստանի անփառունակ գովքը կ՚երգեն օրն ի բուն, սիկար բերաններուն։ Թող այցելութիւն մը տան խանաւ ու փայտաշէն այն ցածլիկ խրճիթները, որուն մէջ հարիւրներ կ՚ապրին, կը հասնին անդգալաբար։

Եթէ բուրժուագիրպիր դոհեր են, դէ՛հ, բացէք դռները մեր գրախտավա՛յր Հայաստանին եւ ներս առէք այս թշուառները։ Եւ յետոյ խօսեցէք. շիտակ խօսեցէք։

"Հայաստան թող գան անոնք որ ժամանակ մը ապրելու նիւթական հնարաւորութիւն ունին» կ՚աղաղակէք. իսկ այս խեղճե՞րը... անոնք երբեք չպիտի՞ կրնան իրենց հողը տեսնել, իրենց կարօտցած, սիրած հողին վրայ ապրիլ ու հոն տեղաւորուիլ։

Հայ ընտանիքին մէջէն ալ փչուած է։ Ըմբոստացումներն ու ընտանեկան կռիւները անպակաս են։

Հայ բանւորը անկազմակերպ, քմահաճոյքներու եւ շահագործումի խաղալիք։ Ազգային հողի վրայ կազմակերպելու ոչ մէկ ձգտում։

Բարեգործականը իր գրամները «Թիրոթի»ի կը վերածէ ու եկած ամանոթներուն վրայ թառած՝ կը քըքջայ ժողովուրդէն եկած գրամ մը շատ կը տեսնեն ժողովուրդին անտուազ ու կիսամերկ զաւակներուն, եւ բոլոր ձեռնարկներուն կը մասնակցին լումաներով միայն։

Եկեղեցին իր հեղինակութիւնը կորսնցուցած է, իսկ ստեղծուած մարմիններուն արժէք տուող չկայ, որովհետեւ հայ են, մերը։ Օտար անպիտան պաշտօնեայի մը հրամանին կ՚անսան, կը դողդողան, բարեւի կը կենան ոտքերը միացուցած, իսկ ազգայինին հեռուէն կը նային ու կը ծաղրեն։

Կ՚արհամարհենք ինչ որ մերն է, ճշմարիտ ու փաստօրէն իրական. իսկ կը հաւատանք օտարին։ Ոեւէ գործի հարիւրներ կը վատնենք օտար շէմքի վրայ. իսկ մերիններուն կը գժկամակինք 50 ֆրանք տալ, որպէս արդար իրաւունք։

Հայրենիք մը ունինք, համբոյրով ու կարօտով կ՚երազենք հերկել, ցանել, աշխատիլ ու նամուսով ապրիլ, բայց չեն թողուր մեզի։

Հայրենիքի մէջ միայն կրնանք մեր գոյութիւնը պահել եւ սակայն հայրենիքը շինական պարիսպներ ունի, Ստալինեան լարախաղացներ։

Պետութիւն ունինք (կ՚ըսեն) ու մեր շահերը, մեր անզօր կամքը, պատիւը ենթակայ են ժողովուրդներու ծաղրին ու ապտակին։

Ո՞ւր են հայ պետութիւնն ու հայ պետական մարդը, որ մեր ուժասպառ կողերուն պզտիկ նեցուկներ դնէր, պաշտպանէր մեզ իբր հարազատ զաւակներ եւ բերէր այս ցուրտ գիշերներուն՝ մեզի. «Եկէ՛ք, եկէ՛ք, ես փարաւոն ունիմ, կտոր մը հաց ու թէյթեւ վերմակ մը, ձեզի ցուրտէն պաշտպանող»։ Ո՞ւր է իշխանութիւնը որ ի հարկին տէր կանգնէր մեր իրաւունքներուն, մեր արդար պահանջներուն, եւ պոռար աշխարհին, թէեւ տկար, բայց յստակ ու հայու ձայնով «Ես կամ ու կը մնամ։»

Մարսէյլ — Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՑԱՐԻԳՐԱԴ

ՏՊԱՐԱՆԸ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԷՋ

Անցեալ Հինգշաբթի Խ. Կեավուրեան բանաւոր պատասխան մը պատրաստ ըլլալով, մէջտեղ դրուեցաւ վիճաբանութիւն մը, «Տպարանները արուեստին մէջ» նիւթին շուրջ։

Ն. Քոչարեան. — Արուեստագէտները մինչեւ այժմ արուեստի զարդ տալու համար կը փնտռեն տիպարներ, կը հաւաքեն իրականութիւններու յատկանշական կողմերը, զանազան անկիւններէ փրցուած նկարագրութիւններով կը շինեն ամբողջութիւն մը։ Այսպէս, տիպարները, որ կը շինուին զանազան հոգեբանութիւններու համադրութեամբ, գոյութիւն չունին, որովհետեւ իրականութեան մէջ հազի՛ միայն կայ, եւ ո՛չ հոգեբանութիւն։ Ճշմարիտ արուեստը կը մօտենայ հոգիին. ատոր համար պէտք է դիմել անհիւթական ճամբաներու եւ ո՛չ գիտութեան նիւթական բռնազբօսիկ ճամբաներուն, փնտռելով ու գտնելով զանոնք ներաշխարհեցողութեան ուժով։ Դասական արուեստը արհեստաւորի արտադրութիւն էր, մինչդեռ այսօրուանը՝ մեքենայի, առանց մասնայատուկ դրոշմի, առանց տիպի։ Լեզուի խնդրին մէջ ալ նոյնն է։ Պէտք է գրագիլ մայր երակով, պէտք է ստեղծել արագ ու առատ արտադրող միատարր լեզու մը։ Դասաւորարբանները պէտք է օգտագործել այս ուղղութեամբ։

Յ. Սասունի. — Տիպարներու հարցը ես ճիշտ հակառակը կ՚ըմբռնեմ. կ՚ընդունիմ որ հոգեբանութիւն կայ եւ հոգի չկայ։ Օրինակ, ելեկտրականութեան բոլոր երեւոյթները (որ իր հոգեբանութիւններն են) կը ճանչնանք, մինչդեռ ելեկտրականութիւնը՝ ո՛չ, եւ կարելի չպիտի ըլլայ ճանչնալ։ Տիպարները
յաւիտենական են
իր ժամանակին շապիկը
կը հագցնէ անոնց, որով կ
նազանութիւն իրարմէ, երբ
տական հոգեբանութիւնը
շատ անգամ հասարակ
չունի նոյնիսկ հաւաքական
գեբանութեան հետ,
կրնայ ունենալ մեքենայա
թեան հետ։ Հոգեկան
փոփոխութիւնը ցուցահանու
չէ նիւթական կեանքի փո
խութեան հետ։ Այսօր
տարի առաջուան մարդուն
տաքինը չունինք, բայց
քինը գրեթէ նոյնն է։ Մեր
գին անմիջական ազդեցութ
տակ չէ մարմինը։ Տիպարներ
գոյութիւն ունեցած են եւ
այսօր ալ, թէեւ նոր բովա
մով։

Օշին-Կարօ.— "Ես հարց
տամ թէ կարելի՞ է մեքենայա
արտադրութիւնը արուեստագ
համարել։

Ոստանիկ.— Մենք
քինը որքան դասաւոր
տեսնենք, այնքան կ՚ա
եւ ա՛յս է տիպարին
Ցաջող տիպարը յատկանշ
բէն մէկն է ուժեղ արտա
գէտին կամ գրագէտին։

Բագրատունի. Տիպար
գոյութիւնը անհրաժեշտ
հարկ ըլլայ Մարգէյի
պարը արտադրել, ի՞նչպէս
բելի պիտի ըլլայ յաջող
ռանց անոր արտաքին յատ
նիշներուն դիմելու։ Լեզուի
դրին մէջ ալ ես հոգեխնդի
ձամ որ մենք ունենանք միօ
սակ, ձուլածոյ եւ գործածո
պէս արտադրող լեզու մը,
բանի՛ թէ մենք ալ ունենան
մեր լեզուաբանական հաստա
թեանց վրայ, այդ լեզուն
նաւանդ իր առողջակազմ
ծծմամբ աղճատումներէն
թարկուի։

Վ. Ալեքեան.— Տղա՛ք,
առ նուազն երեք անգամ
տարեց եմ եւ ամբողջ կեանքս
տեւողութեանը հետապնդ
եմ լեզուի հարցով, եւ
բակացութեան համար
մեր լեզուն դեռ պէտք
կայ աշխատանքի։ Դասաւոր
բանները կրնան մեծ
տարել, պէտք է հաւաքել
նոնք։ Եթէ առ այժմ
պէս անհրաժեշտ չ
ապագային կրնան
նպաստել մեր լեզուաբանն
մեր լեզուին վրայ կատար
որ եւ է աշխատանքի
նանք չափով գանց

Գ. Ճիզմէճեան.— Կրնա
արուեստը հաւաքական
պատկերացումն են։
կան հոգիէն վեր կայ
կան հոգին, որուն մէջ
է անհատին հոգին։
տեն ամբողջականը
մասնակի հոգին չի փա
մէն բան պէտք է համա
խառնէ հաւաքական կեանք
ծիրին։

ԲԱՐԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Զուլցեբիրեան Յ
տաքբաքլորեան պաշտ
կը պատմէ Մուսուլիմ
տէն։

Զուլցեբիրեցի
բիւն պաշտօնութեան
է, յղուածի մը մէջ
կ՚անուանէ «բռնակալ»
ջապէս կը ձեռքակալ
ղեկավար դատաւորն.

Իր պաշտպանողական
Զուլցեբիրեցին
դաս մը կուտայ
տուութեան մասին
«բռնակալ»
կ՚ա
ներկայացնելը
խը. «բռնակալ»
թեան վարչութեան
չունէին «կառոյց»
եւ կը կրկնել
արգիլելու համար
տուլթիւնը
նեքին պայքարել
կը սկսէ Զուլցեբիրեցի
պետ» անուանեցի
համաձայն ճիշտ եւ
ցին բանուորին
լեզուին։ Մեղադրել
«բռնակալ» բառին
ծանր իմաստ մը

Ցաչխառ դատարանը
հրապարակագիրին, եւ
պարտեցնեց միայն
տարկութեան։

ՃՈՒՌՆԵՐ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

մեր կալապետը, որ տուքը մալուխ դրած օրն իսկ ճաւլի փոխուած էր, իրիկուն մը գոր-ծատունէն դարձին, սրճարանին մէջ՝ իր բարեկամներուն ճաղոր-դեց մեծ լուրը.

— Ցզա՛ք կը կարգուիմ կոր:

Թրջենք այն ատեն, պոռա-ցին ամէն կողմէ,

Ու սեղանը՝ վայրկեանին լեց-ուեցաւ գոյնզգոյն բաժակներով:

— Ինտո՞ր է ծօ՛, ճաւլօ՛, խոյս մէկը, կը բռնէ՞ կոր...

Ի՛նչ... որտեղէ գալը կարապետ աղբար, մականունին ճաւլօ:

— Եղբա՛յր, կմկմաց ճիտա-րը բարեկամը, ի՛նչ յարու-մարդ ես. ես գէշ մտքով կուտ ոչն՛ ըսել ուզեցի՝

Հա՛, դեռ ձայն տուած, բայց կարծեմ կը բռնէ...

— Հայ է.

Աստուած չը՛...

— Վզցե՛ս, ծօ՛ ճաւլօ.

Ու գաւաթները յաջորդեցին գաւաթներուն:

— Ի՞նտո՞ր է, գոնէ սե՞ւ է, Հա՛, աղուոր աղջիկ է, մը՛...

Ի՛նչ, պատմէ՛, ծօ՛ ճաւլօ, ամէն կողմէ:

Մեր կարապետին գլուխը յուած էր. բերնին կալերը ցած էին, ամպարմար չնկա-ղ բարեկամներու ճաղորդել ած մը, որ գինքը կը տան-էլ...

կարծեմ, բան. քիչ մը...

Այդ ոչ ի՛նչ, քաջալերեցին կամները. առանցին ֆրանսա-ն, սրատամփո բլալու է, ա՛յ

Ու մեր կարապետին սրտա-, որ չնա քովէն չէր բաժ-, ճամբայ ելաւ:

— Այս բոլորը աղէ՛կ բայց այն տուածդ... ի՛նչ եղաւ...

Ի՛նչ առած

Եղբա՛յր, սա ճիւանդու-ո... որովհետեւ գիտե՞ս, չէ, որ կինդ ալ քանուի ...

Թող ի՛նչ, հարցուց նկամա-ք յանդգի՛ն տուեր:

Հարկա՛ւ, կինդ ինչո՞ւ, բայց ես՛ բարեկամներու կը մտածեմ...:

ԽԱՐՏՈՑ

ՆՈՒԱԳ ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾԻՔԻ

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԳԻՒՏ ՄԸ

Ինչպէս գրեց «Ցառաջ», ռուս ճարտարագէտ երիտասարդ մը, Լէոն Թէրէմէն, հնարած է գոր-ծիք մը, որ ելեկտրականութեամբ կ'արտադրէ փափաքուած բոլոր ձայները: Այս երիտասարդը եր-կուշաբթի գիշեր Փարիզ հասաւ երկու ներկայացում տալու հա-մար, առաջինը Գշ. գիշեր, կա-փօյի սրահը, երկրորդը՝ Օփէրայի մէջ. Հինգշաբթի գիշեր «Ցա-ռաջ»ի նախորդ թիւերով բացա-տրած ենք այս գիւտին հիմնա-կան կողմերը: Ցիշեցնենք որ Թէրէմէնի գործիքը ռատիօ-ե-լեկտրական գործիք մըն է, որ դրուած է սովորական փայտէ տուփի մը մէջ: Տուփին վրայ կայ մետաղեայ ցուպ մը ուղղա-հայեաց, ելեկտրական հոսանք մը կը գրէ տուփին մէջ եւ ցուպը ելեկտրօ-մագնիսական ա-լիքներ կ'արձակէ: Թէրէմէն կը շարժէ աջ ձեռքը ցուպին ալիք-ները կառավարելու համար: Այդ ձայնի ալիքները կը տարածուին սրահին մէջ եւ մանաւոր բարձ-րախօսներու միջոցով գգալի կը դառնան ամէնուն ականջին մէջ: Գործիքը ունի նաեւ հորիզոնա-կան, օղակաձեւ, մետաղեայ թել մը, որ կցուած է տուփին՝ ձախ կողմէն: Թէրէմէն կը շարժէ ձախ ձեռքը կառավարելու համար ձայնին խտութիւնը: Ուրեմն աջ ձեռքով կը կառավարէ ձայնին բարձրութիւնը, ձախով՝ խտու-թիւնը: Այսպէս, ելեկտրականու-թեան միջոցով, առանց թելի, առանց գործիքի, Թէրէմէն կը նուագէ ամէն երաժշտական կտոր, արտադրելով ամէն ամէն գոր-ծիքի ձայն, ջութակի, սրինգի, փողի եւն. եւ այս կրնայ կատարել ամէն մարդ ալ: Երկու գործիքով կարելի է սարքել նուագախումբ մը, նոյնիսկ քառանուագ:

Այսպէս ապագայ նուագա-խումբը մեծ յեղաշրջում պիտի կրէ: Փոխանակ ամէն նուագող իր գործիքը ունենալու պիտի կենայ Թէրէմէնի ռատիօ-ելեկտրական գործիքին առջեւ եւ ձեռքի պարզ շարժումներով պիտի տայ պա-հանջուած ձայները: Ոչնչութիւնը չափազանց բնական է եւ ձայները կը հասնին սրահին բոլոր անկիւնները: Եւ այսպէս կը ջնջուին բոլոր երաժշտական գոր-ծիքները:

Թէրէմէն համեստութեամբ խօսելով իր մասին, կ'ըսէ. «Շատ կը հետաքրքրուիմ երաժշտու-թեամբ, ոչ իբրեւ ճարտարագէտ մը, որ ... երեւոյթի մը, լուծութեան գաղտնիքները կ'ուսումնասիրէ այլ իբրեւ սիրող մը: Եւ կը փնտռէի ռատիօ-ելեկտրականութեան անծանօթ մարզին մէջ երաժշտութեան ե-րեւոյթները: Բոլոր բնագէտներն ալ ծանօթ են այն երեւոյթին որ ելեկտրական փոփոխական հո-սանքներու ընթացքին ձայներ կը լսուին: Ես ուզեցի կանոնաւորել այդ ձայները, վարել անոնց բարձրութիւնը եւ ձայնագրումը՝ վերջապէս հոգի տալ այդ ձայ-ներուն»:

Թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին այս գիւտին եւ հեղինակին մասին:

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՊՈՒԱ-ԿՈԼՈՄԲԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա Գոլոմպի մասնաճիւղի նորակազմ Վար-չութիւնը ձեռնարկած է Սկա-ուտներու խումբի մը կազմու-թեան, օժանդակութեամբ ձեռն-հաս եւ փորձառու սկաուտա-պետներու:

Արդէն իսկ արձանագրուած են մօտ երկու խմբակ նորընծայ սկաուտներ:

Ամէն Կիրակի առաւօտ կա-նոնաւոր կերպով տեղի կ'ունե-նան սկաուտական դաստիարակու-թիւններ եւ փորձեր. 80, Ave-Péreire, Asnières, Կաթողիկոս. Գատուիրակութեան յարակից պարտէզը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Քոլոմպի, Պուա-Քոլոմպի, Անիէ-րի, Պէզոնի եւ Արժանթէօյի հայ ծնողները՝ որպէսզի հաճին մօտէն հետաքրքրուիլ մեծաւ կազմակերպութեամբ եւ յանձ-նեն իրենց զաւակները ամենայն վստահութեամբ Մասնաճիւղիս սկաուտ - խմբապետին:

(Գիւան վարչութեան)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Նոյ 9ին Սլիվէնի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Հ. Մ.ի Գ. Պատգամ. ժողովը:

Իրաւասու ձայներով պատ-գամաւոր ընտրուած էին հետեւ-եալները.— Շրջ. Վարչութեան կողմէ Պ. Պ. Կարօ Ղազարոսեան և Արտաշէս Սարգիսեան. Ֆիլի-պէ՝ Նշան Աշպախեան և Մար-տիկ Տողրամաճեան, Պուրկազ՝ Թորոս Աւետեան և Միհրան Գալֆաեան, Սօֆիա՝ Լեւոն Գա-զանճեան, Սլիվէն՝ Գ. Սրենց եւ Գ. Սամիկեան, Սթ. Զակօրա՝ Գ. Փափազեան, Խասքօյ՝ Օննիկ Նշանեան, Ռուսճուգ՝ Հրանտ Սա-րաֆեան, Թ. Փազարճըգ՝ Յ. Փայրաճեան, Եամպոլ՝ Գ. Հա-մամճեան, խորհրդակցական ձայնով:

Վանոս չէր մասնակցած՝ ինչ-պէս նումէն: Վանոս միայն բա-ւականացած էր տեղեկագիր մը ղրկելով: Բեմը զարդարուած էր Հայկ. և Պուլկ.եռագոյններով: Բացումը եղաւ Սլիվէնի «Կամի-տաս» երգեցիկ խումբի կողմէ երգուած «Յառաջ Նահա-տակաց»ով: Շրջանային Վարչու-թեան ատենապետ Պ. Կ. Ղազա-րոսեան բացումը կատարելով ըսաւ թէ որոշուած է յետ այսու Պատգ. ժողովները գումարել՝ համեստ վայրերու մէջ, որպիսին է Սլիվէնը:

Միաձայնութեամբ նախա-գահ ընտրուեցաւ Պ. Կ. Ղազա-րոսեան, իսկ քարտուղարներ՝ Պ. Պ. Գ. Փափազեան և Գ. Սրենց:

Բացման օրը մասնաւորապէս հրաւիրուած էին, Ազգ. մարմին-ները, մշակութային միութիւն-ներն ու կազմակերպութիւն-ները:

Այս առթիւ տրուած որոշում-ներէն կը քաղենք հետեւեալ կէ-տերը.—

2.— Ընդհ. մարզական դաս-ընթացքի մը կազմակերպումը գործնականացնելով, որոշուե-ցաւ Շրջ. վարչութեան իրա-ւունք տալ և ուզած մասնաճիւղը ղրկել ուզող մասնաճիւղին մօտ նիւթականի հոգը թողելով նոյն մասնաճիւղին:

5.— Տարւոյ ընթացքին պի-տի կազմակերպուին մասնակի ցուցահանդէսներ Արինդրու ձե-ռային աշխատանքներէն: Աւելի վերջ ընդհ. ցուցահանդէս մը Սօֆիայի մէջ:

6.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տասնա-մեակը տօնել 1928 Յուլիսի կի-սուն, ուր որ գոյութիւն ունին մասնաճիւղեր:

7.— Բոլոր մասնաճիւղերու համար շուէտական մարզանքը պարտաւորիչ պիտի ըլլայ: Այս առթիւ պարբերաթերթը առան-ձին բաժին մը պիտի յատկացնէ մարզանքի եւ ֆութպօլի նորա-գոյն մէթոտներուն համար:

9.— Պուլկարահայ Ողիմ-պիկանի համար վայր որոշուե-ցաւ Սօֆիան, Օգոստոսի երկրորդ կէսուն:

10.— Որոշուեցաւ վերստին հրատարակել պարբերաթերթը, որուն պիտի հայթայթուի պիտ-ճէ մը բացառիկ և ծրագրեալ ձեւով: Առանձին, Պուլկարիոյ շրջանը պիտի ապահովէ, նուազա-գոյն 500 օրինակ:

11.— Թերթը պիտի հրատա-րակուի Սօֆիայի մէջ: Միա-ձայնութեամբ խմբագիր ըն-տրուեցաւ Պ. Յ. Մարթաեան, իսկ վարչութեան անդամ Պ. Պ. Լ. Գազանճեան, Թ. Փափազեան և Հ. Էմիրեան:

16.— Միաձայնութեամբ որոշ-ուեցաւ բողոքել վերջերս Փարիզի մէջ գումարուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի շրջանի Պատգ. ժո-ղովի ոչ օրինաւոր կազմակերպ-ման դէմ, նկատելով որ, նախա-ձեռնարկ մասնաճիւղերը անտե-սած են Միութեան կանոնագրի այն պարզ ու բացարձակ սրամա-դրութիւնը, որով մասնակցող պատգամաւորները պէտք է ըն-տրուած ըլլան մի միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովներէն եւ ձուլուող միութիւնները նախ պարտաւոր են իրենց ամբողջա-կան կազմով անդամագրուիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, եւ այդ անունին տակ գումարուող ընդհ. ժողովէն ընտրել իրենց պատգամաւորը.

Արդ. Պուլկարիոյ շրջանի Գ. Պատգ. ժողովը խիստ կերպով կը դատապարտէ Ֆրանսայի մասնաճիւղերուն կողմէ կանո-նագրի այս ոտնակոխումը (յա-նուն ինչի ալ ըլլայ անիկա) ու կը մերժէ ճանչնալ այս ձեւով գումարուած Պատգ. ժողով մը: Գալով այս կամ այն հարցի մա-սին տրուած որոշումներուն, կը գտնէ, որ 6 եւ 7 շրջան իրա-ւունք չունի ընդհանուր հարցե-րու մասին որոշումներ տալու, կամ ընդունուած որոշումները չեղեալ նկատելու, որ իրաւունքն է բոլոր ապաստանեալ ընդհ. Պատգ. ժողովին:

Նոր Շրջ. Վարչութիւնը որ պիտի նստի Ֆիլիպէի մէջ, ըն-տրուեցաւ հետեւեալներէ.— ՊՊ. Տոքթ. Թովմասեան, Մինաս Մի-քայէլեան, Կարօ Ղազարոսեան, Ստեփան Հայրապետեան, Աշոտ Պասմաճեան, Լեւոն Գազանճեան և Ներսէս Գասապեան: Փոխան-դամներ՝ Պ. Պ. Արտաշէս Սար-գիսեան, Կարօ Թորոսեան և Գր. Թէքզեան: Իսկ հաշուեքննիչ մար-մնի անդամներ՝ Պ. Պ. Մկրտիչ Գազազեան, Թաթուլ Արզումանե-եան և Արշաւիր Պօվեզեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԱՐԹՆՑԱՒ — Շրուպար, չեխ գործաւոր մը, գլխու սաստիկ ցաւ մը ունէր դեղ ու դարման օգուտ չէր ըներ: Դիմեց իր տան-տիրոջ, որ յանձնարարեց քնարեր դեղ մը: Շրուպար խմեց դեղէն քիչիկ մը: Քնենակի համ ունէր: Պառկեցաւ եւ ուզեց քնանալ:

— Ի՛նչ աղուոր համ ունի, քոնեակ է, կը խորհէր:

Ցաւը մոռցաւ, քնանալու փափաքն ալ մոռցաւ:

— Քոնեակ է, քոնեա՛կ, կը խորհէր եւ շրթները կը ծծէր:

— Արդեօք քիչ մըն ալ խմե՞մ, այսպիսի բան խմած չունէի, կը մտածէր:

Ելաւ անկողինէն, վերցուց շիշը, դարձուց, նայեցաւ մէջը ...

— Դեղագործը խաբեր է գիս, քոնեակ է ասիկա, ուրիշ բան չէ: Ալէնք:

Ու կլլեց ամբողջ մըն ալ Ու մէկ մըն ալ վրայէն: Երբ հասաւ, գնաց պառկելու, խորհելով քոն-եակին անուշութեան վրայ:

Քունը եկաւ: Խորո՛՛նկ քնա-ցաւ: Սակայն այլեւս չարթնցաւ:

ԿՆՈՋ ՀԱՄԱՐ.— Տիկին Կօ-կէն, դեռ շատ երիտասարդ, խարուեցաւ Պէրնարի խոստում-ներէն եւ ձգեց ամուսինը, գնաց սիրականին տունը: Երկու շա-բաթէն ձանձրացաւ եւ դարձաւ տուն: Ամուսինը ներեց: Սակայն սիրականը չներեց, նոյնիսկ կատ-ղեցաւ:

Ու երբ տէր եւ տիկին Կօ-կէն, անցեալ իրիկուն փողոց ե-լած էին եւ իրենց քիթը կը թը-քէին խանութներուն լոյսին մէջ, յանկարծ տնկուեցաւ Պէրնար և հրամայեց տիկին Կօկէնի որ ի-րեն հետեւի:

Կօկէն միջամտեց եւ պաշտ-պանեց իր կինը: Սակայն Պէր-նար վտանգաւոր էր: Տիկինը վախնալով նետուեցաւ խանու-թէ մը ներս: Պէրնար ետեւէն վազեց եւ երեք անգամ կրակեց: Յետոյ փախաւ: Գնդակին մէկը հանդիպեցաւ խանութին յաճա-խորդներէն երիտասարդի մը սրունքին:

Ոստիկանութիւնը կը հետա-պնդէ Պէրնարը:

ԴԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՈՃԻՐԸ.— Սուպոթիցայի մէջ մեծ յուզում պատճառեց հին դատ մը, որ խլած էր, սխալի մը պատճառով, մարդու մը կեանքը:

1913ին, Թոմքա անունով մարդ մը դատարան կը տարուի իբրեւ սպանիչը իր աղջկան: Վկաներ կը բուսնին ամէն կող-մէ եւ կը պնդեն Թոմքայի ո-ճիրին վրայ: Թոմքա կը դա-տապարտուի մահուան, հակա-ռակ իր բուռն բողոքին:

Անցեալ օր Թոմքայի տունը քանդուեցաւ եւ աւերակներուն մէջէն գտնուեցաւ տոմսակ մը: Դեղնած թուղթի կտոր մը, ո-րուն վրայ կը յայտնուէր Թոմ-քայի աղջկան գիրը:

Աղջիկը հրաժեշտ կուտար հօրը, ըսելով որ որոշած է անձ-նասպան ըլլալ: Այս տոմսակը գրուած է աղջկան մահուան օրը: Թոմքայի ազգականները դատա-րան դիմած են, գոնէ փրկելու համար խեղճ մարդուն որդեգ պանի պատիւը ի՛նչ օգուտ:

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ

ԻՄՑԷՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Նորվէկիոյ կրթական նախա-րարին հաւանութեամբ Օս-լոյի մէջ պիտի տօնուի Իպսէնի հարիւրամեակը: Այդ տօնը պիտի տեւէ Դեկտեմբերի 14էն մինչեւ 20. Պիտի տրուին ներկայացում-ներ Իպսէնի գործերէն, պիտի տրուին դասախօսութիւններ մեծ թատերագիրին կեանքին մասին, պիտի ցուցադրուին իր ձեռագիրները եւ ի վերջոյ պիտի տրուի մեծ հացկերոյթ մը:

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

III

Չպատասխանեց, միայն հար-ցուց թէ սափորն ու գոյլը պատ-րաստ էին՝ երթալ աղբիւրէն ջուր բերելու համար: Ճիշդ ժամանա-կին էր եկած ու շիտակ աղբիւր գնաց: Երբ վերադարձաւ Լուսիկ բոլորիկ հարցուց իրեն թէ, հաց կերա՞ծ էր — Չէ՛, մինչեւ Ովկիմ տուն գնաց, հաց ու կերակուր բե-րաւ ու գրաւ անոր առջեւ,

— Հա՛ նայիմ, աղուոր մը կշտացուր փորդ

Բերուած հացը շատ չէր թէեւ իրեն համար բայց միայն կէսը կերաւ եւ կէսը ծոցը պահեց: Ի՛նչ կերակուր էր առ, ամէն օր ջուր բերէր, ամէն օր թող առանձ հա-ւով կերակուր տային իրեն: Այս-պէս կը մտածէր Ովկիմ բերնին համը մնացած ամէն բան կ'ու-զէր որ այդ տան ծառան ըլլար:

Երբ կրկին ջուր բերելու հա-մար գուրս ելաւ, յետմիջօրէի ժամա-նակ էր, քոյրը Ըննան տունը ա-եւելի կը սպասէր: Աղբիւրը ձգեց սափորը ծանօթ կնիկներ ըլլալուն, եւ ինք այլանդակ, շատ քալ-ուած քով մը տուն գնաց, ծոցը պա-հած հացը քոյրը տալու համար, եւ վերադարձաւ:

Իրիկունը նորէն փոքր կշտա-ցուց Լուսիկ քոյրիկ, Ըննային համար ալ հաց ու պանիր տուաւ, ինչպէս նաեւ գլուխ մը լերեւ փոր-ձառութիւն: Ովկիմ իր շնորհա-կալութիւններն ու մաղթանքները յայտնեց իր գինուած աղքատիկ բառերով եւ դուրս ելաւ անհամ-բերութեամբ կարծես բանտէն կ'արձակուէր:

Երկու սիրող արտերու նման, շատ դժուար էր եկած իր բաժա-նումը պարտէզէն: Ցուն հասնելուն պէս, բրիչը առած դուրս ելաւ եւ սկսաւ փորել: Մութը սկսած էր թանձրանալ, բայց կ'աշխատէր Ովկիմ, ժամ առաջ լմնցնելու այդ գործը: Շատ կը յոգնէր, շատ կը քրտնէր, բայց յառաջիկային լաւ ըլլալու, հանգիստ ապրելու մեծ յոյսը կը մոռցնէր ամէն ինչ:

— Թող չուշտիկ մը ունե-նամ տէ...

Գիշերը, անկողին մէջ, Ովկի-մին միտքը կը գգւեր. կը թա-փառէր Լուսին շուրջ, մինչեւ որ յոգնած, ալ քունը տանելը չէր ի-մանար: Նոր սովորութիւն էր ը-րած. քանի մը անգամներ կ'ար-թննար, իմանալու համար թէ լոյսը սկսա՞ծ էր ծեգքուիլ: Ըռա-ւօտուն կանուխ, երեւ չլուացած, բերանը պատառ մը հաց չդրած, պարտէզ կը վազէր կարծես վայր-կեանով եւ պարտաւորիչ եղած ըլ-լար կ'աշխատէր, կը փորէր խեղճ մարդը քրտնաթաթախ:

Օրուան մէջ քանի մը անգամ փողոց կ'ելլէր, ջուր կը բերէր, որ-ուան հացը կամ հացի դրամը ե-լա՞, ալ պարտէզն էր, մինչեւ մութ, անընդհատ բրիչը ոտին մէջ փայլեցնելով: Այսպէս յաջողեցաւ երկու օրէն, քարի գոյն հողը, սեւ հողի վերածել: Ընդամէն մըն ալ փորեց եւ կոշտերը մանրացուց Այնչափ ուրախութիւն կը զգար Ովկիմ, երբ կը նայէր պարտէզին, բայց երբ ընկերներու անփերջ կ'իրկը կը սկսէր. շփոթած կը մնար:

Ի՛նչ պիտի ցանէր հիմա. սեր-մերու չունէր: Արդեօք շատ դրամ կ'ուզէին: Ինք մէկ դրուշ միայն ունէր, թաշկինակին ծայրը կա-պած, չէ՞ր բաւեր այդ դրամը: Ի-րիկուան մը նորէն իրեն ծանօթ եր-կրագործին վրան գնաց:

— Ցէնթէգ մը ունիմ, աղբա-րիկ. ինծի մարուլի, սոխի, սխտորի հունտ տուր, գոնէ մէկ պաղչան դիտես, հո՛ն պիտի ցանեմ, ըսաւ:

— Ովկիմ, մէկ չէնթէգով տալիք սերմնցան, հողին կէսը չի գոցեր:

— Հիմա Թամամ տուր ալ ինծի, մնացածը ետքէն կուտամ, թող տալիքս ըլլայ, էնելով կուտամ:

Մշակը, ալնիւ սրտի տէր մարդ մէկ դրուշը առաւ, տուաւ սերմնե-ցուն, բացատրեց թէ ինչպէս պէտք է ցանել, եւ աւելցուց,

— Ըս էսելին թող իմնուէրս ըլլայ, Ովկի՛մ, տալիք բան չունիս

— Ըստուած մեծեցնէ լու-սաւորէ, չէն մնայ. Ըստուած սրտիդ կէօրէ. տայ

Ցաջորդ օրն իսկ ցանեց Ովկիմ: Եւ հասնելու ժամը ժամին կ'ուզէր որ հունտերը իրենց կանանչ եւ ա-գարծի գլուխները դուրս հանէին հողէն ու հասակ նետէին: Կը սպա-սէր անհամբերութեամբ կը դիտէր հողին արտանքներուն կամ գիծե-րուն մէջերը: Երբ միջատ մը տեսնէր, կը բռնէր եւ պարտէզէն դուրս կը նետէր, մեղքնալով սպաննել զայն: Մէկ երկու օրը տարիներու չափ երկար էին Ովկիմի համար: Հունտերը ինչո՞ւ չէին բուսներ: Ինչո՞ւ պարտէզը չէր կա-նանչնար: Ինչո՞ւ կ'ուշանային: Հի-ւանդ սիրելիի մը անարին հսկող անձկագին հոգիին պէս, հողին գլ-խուն սպասեց Ովկիմ. կանանչին յոյսին աչքը յառած: Թէեւ ինք շատ լաւ փորած էր հողը, բայց նորէն կը մտատանջուէր պարզ մը կատակախօս մարդիկ չարամտօրէն՝

— Ան քարի պէս հողին վրայ խոտ ալ չի բուսնիր, ա՛յ բաներն ըսեր էին իրեն...

IV

Էն յաջողը եղաւ Ովկիմին բերքը: Բախտը խնդացած էր իրեն այս անգամ: Ըստուած ալ իր ծե-րութեանը մեղքցած ըլլալու էր: Քաշած ցաւերուն ու թշուառու-թեան չէ՞լէն լեցած էր ալ կ'երեւի՝ որ այսպէս լաւ հունձք բրաւ, որ-պէսզի հանգիստ ապրի: Այս էր իր տրամադրութիւնը, առանց անդ-րադառնալու թէ «պատկած» հող ըլլալուն, շատ ուժով էր եղած, եւ թէ ինք, քանի մը անգամներ էր փորած:

Օ. ՁԱՐՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

ժողովը կ'ուզէ Ֆրանսացի դարձնել օտարականները, միւս կողմէ կառավարութիւնը կը շարունակէ զանոնք վտարելու իր մեթոդը։ Դիտել տուաւ մանաւորապէս որ օտար աշխատաւորներուն կ'արգիլուի սէնտիքա կազմել, համայնավարական թերթեր հրատարակել եւ ժողովներ գումարել։ Աւելցուց որ հակապոլշեւիկ օտարականները ընդհակառակն կը պաշտպանուին։

16 միլիոն ծախսուած օտար հիւանդներուն

Ֆրանսերէն թերթերը դարձեալ սկսան տրտնջալ օտար հիւանդներու խնդրին համար։ Կը գրեն թէ՝ Թաղապետական պիւտճէն շատ ծանրաբեռնուած է անոնց պատճառով։ Օտար հիւանդները հիւանդանոց կը մտնեն և չեն վճարեր։ Այս առթիւ՝ պիւտճէի ընդհանուր տեղեկաբեր Ֆրանսուա Լաթուրի խնդրանքին վրայ, Ընդհ. Խնամատարութիւնը, ներկայացուց հետեւեալ վիճակագրութիւնը այն օտարական հիւանդներուն մասին, որոնք ծրիաբար խնամուած են Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ։

1926ին հիւանդանոց ընդունուած են 2012 Պելժ, 439 Լիւքսէնպուրկցի, 4826 Իտալացի, 3555 Լեհեր, եւ 9105 այլ ազգերէ, ընդհանուր գումար՝ 19,937։ 1927ին, առաջին կիսամեակին, յիշուած ազգերէն 5417, միւս ազգերէն 5027, ընդհ. գումար՝ 10,444։

1926ին այս հիւանդներուն համար ծախսուած է 15.800.000 ֆրանք։ Այս գումարը կը ներկայացնէ 100ին 7.7 համեմատութիւնը հիւանդանոցներուն հա՛մար եղած ծախքերուն, որոնք կը հասնին 222,015,628 ֆր. 75 սանթիմի։

Փարիզի մաքրագործումը

Փարիզի եւ արուարձաններու «մաքրագործումը» կը շարունակուի դեռ։ Անցի գիշեր ժամը 12էն 2 փորթ Սէն-Մարթէն թաղի ոստիկանապետը այդ շրջանի սրճարաններուն եւ պարասրահներուն մէջ հարցաքննեց մօտ հարիւր օտարականներ։ 51 հոգի տարուեցան 10րդ թաղամասի ոստիկանատունը՝ ինքնութիւնները ճշտելու համար։ 7 հոգի ձերբակալուեցան զանազան պատճառներով։

Խուզարկութիւններ կատարուեցան նաեւ 4րդ, 13րդ, 17րդ եւ 18րդ թաղամասերուն մէջ։ Բազմաթիւ անձեր հարցաքննուեցան։ 20 հոգի ձերբակալուեցաւ։ Նոյնպէս Լըվալուա-Փէրէի, Շուազի-լը-Ռուայի, Պուլոնեի եւ Նէօյեիի մէջ հարցաքննուեցան շատ մը օտարականներ։

Պրիան եւ Մուսոլինի չպիտի տեսակցին

«Շիքակօ Թրիպիւն», որ գրած էր թէ Պրիան եւ Մուսոլինի Հինգշաբթի օր պիտի տեսակցին Տոմոտոսոլայի մէջ, իր երէկի թիւով կ'ըսէ թէ այս տեսակցութեան գաղտնիքը կանխաւ հրապարակուած ըլլալուն հետեւանքով հանդիպումը յետաձգուած է։

Միւս կողմէ «Հավաս»ի գործակալութիւնը եւս կը հերքէ այսպիսի տեսակցութեան մը լուրը։

Լեհ-Լիթուանական վէճը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը առջի օր երկարօրէն զբաղեցաւ Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ վէճով։ Ինչպէս յայտնի է, վէճի գլխաւոր առարկան է Վիլնայի խնդիրը։ Այս քաղաքը, որ այժմ Լեհաստանի իշխանութեան տակ է, կը պահանջուի Լիթուանիոյ կողմէ։ Վերջերս „անհամաձայնութիւնը շատ առաջ գնաց եւ նոյն իսկ երկու երկիրներու մէջ պատերազմի յայտարարութեան խօսքեր եղան։ Ռուսիա կը պաշտպանէ Լիթուանիան եւ վերջերս Լեհաստանի ուղղուած ազդարարագրով մը կը պահանջէր վերջ տալ Լիթուանիոյ՝ հետ պատերազմական վիճակին։

Խորհուրդին առջեւ Լիթուանիոյ տեսակէտը պաշտպանեց վերջապետ Վալտէմարաս, որ ամբաստանեց Լեհաստանը թէ սահմանակից հողերուն վրայ զինուոր կը համախմբէ եւ տարագիր Լիթուանիացիներու հրոսախումբեր կը կազմէ։ Ըսաւ նաեւ թէ մարաջախտ Փիլսուտսքի ծրագրած էր շարժման մէջ դնել լեհակ'ան բանակը Լիթուանիոյ վրայ արշաւելու համար։ Ահա՛ թէ ինչու կը պահանջէ կազմել քննիչ Յանձնաժողով մը, որ հսկէ սահմանին երկու կողմերը կատարուած դէպքերուն վրայ եւ ճշգրիտ տեղեկութիւններ ստանայ կացութեան մասին։ Պահանջեց նաեւ որ Վիլնայի շրջանին մէջ Լիթուանիացիներու դէմ կատարուած հալածանքներու մասին քննութիւն կատարուի։

Լեհաստանի արտաքին նախարար Զալէսքի անմիջապէս պատասխանեց. յիշեց Վալտէմարասի մէկ ճառը արտասանուած զօրագունդի մը ներկայութեան, որուն մէջ կ'ըսէր թէ մօտ է պատերազմը՝ Լեհաստանէն ետ առնելու համար Վիլնան։ Վերջացնելով ըսաւ. «որքան ատեն որ տեւէ Լիթուանիոյ կառավարութեան կողմէ յայտարարուած պատերազմական վիճակը, Արեւելեան Եւրոպայի ապահովութիւնը երեւութական բան մը պիտի ըլլայ եւ պիտի ազդուի փոքր միջադէպէ մը։ Ամբողջ աշխարհի առջեւ Լեհաստան անգամ մը եւս խաղաղութիւն կը յայտարարէ Լիթուանիոյ եւ հանդիսաւորապէս ձեռք կ'երկարէ անոր։»

Խորհուրդին կողմէ տեղեկաբեր նշանակուեցաւ Հոլանտական պատուիրակ Պէլէրց, որ խնդիրը ուսումնասիրելով տեղեկագիր պիտի ներկայացնէ։

Վէհապետներու յարձակումը

Պասրայէն կը հեռագրեն թէ վէհապետները կիրակի առաւօտ յարձակեցան Քովէյթի Սուլթանութեան ծովեզերեայ գիւղերէն Ջաքրա Ճահրայի վրայ։ Այս վէհապետները, որոնց թիւն էր 500 հոգի, կը գտնուէին շէյխ Թիւրայիպ Իպնի Շիւքայրիի հրամանին տակ։ Գիւղը ամբողջովին կողոպտեցին եւ սպաննեցին երեք հոգի։ Վէհապետները դեռ հոն կը մնան, մինչ գիւղացիները կը քաշուին դէպի երկրին ներսերը։

Այս արշաւներուն մէջ, կ'ըսէ «Թայմզ», շատ կասկածելի կը նկատուի Վէհապետներու թագաւոր Իպնը Սուուտի դերը։ Վերջերս շէյխ Ֆէյսալ էտ Տովիշ առաջարկած է Սուլթան Իպնը Սուուտի՝ միասին արշաւել Նասիրիյէի վրայ, որ կեդրոնն է Իրաքի Ուղտերու զօրագունդին։ Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, ընդհակառակն Իպնը Սուուտ դրացի ցեղապետի մը զէնք և ռազմանիւթ տուած է՝ յարձակելու համար էտ Տովիշի վրայ, եթէ անիկա մերժէ հպատակիլ Սուլթանի հրամաններուն։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պիյանքուրի Զաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Իշխան» Ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, իր սովորական հաւաքատեղին. անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը իրենց անդամատետրներով միասին։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէին ընկերները ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի առտու ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը։ Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ռայոնական ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ընկերական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, միութեան Դրադարան-ընթերցասրահը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ երիտ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին, 138 Rue Etienne Doletի սրճարանը։ Այս երկրորդ ժողովին ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի, եւ տրուած որոշումները օրինաւոր։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիր. իրիկուն ժամը 9ին, Միութեան ընթերցարանին մէջ, 61, Rue Monsieur le Prince։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի թէյասեղանը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, իր սեփական ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր քոյրերը, եղբայրները եւ համակիրները։ Արտասանութիւններ, անակնկալներ, մեներգներ, եւ նուագախումբ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զարսանճագցիներու Հայրենակցական Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 3 Rue du Dauphine, Place d'Aix։ Օրակարգ. Վարչական դեկոյց եւ հաշուետուութիւն։ Կը հրաւիրուին բոլոր Զարսանճագցիները։

Շ.ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ Արծիւ միութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան ցերեկոյթ թէյասեղան մը, որուն կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները, այս կիրակի ժամը 1ին, 17 Bld. Maurice Clercի սրահը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը՝ փնտռուի կէմէի շըրջանէն Յարութիւն Գարոնեանը, կինը՝ Արուսեր եւ երկու փոքրիկներ Եղիսաբէթ եւ Մարիցա, որոնք 927ին Ֆիլիպէ (Պուլկարիա) կը գտնուէին։ Իմացնել՝ Վահրամ Ճէզվէյիրեանին, 4 Rue du Turin Arnouvilles-les Gonnesse S.etO.

Կը խնդրուի պուլկարահայ թերթերէն արտատպել։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆ.
Սթեռլին.	L. St	[illegible]
Տոլար	Dollar	[illegible]
Ոսկի մարք 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	490 [illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	102[illegible]

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ 1	Cr. Fonc. Eg	3410	—
	II »	2110	
	III »	1680	—
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	467	

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT[illegible]

208bis, Rue Lafayette Paris [illegible]

Le Gérant: H TEURN[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ		ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
10
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1927

10 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 315

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

Ճիշդ այն միջոցին երբ Էնկիւրի կը ջնջէ Արեւելեան Նահանգներու պաշարման վիճակը, «ապահով պէտք քէմալը» հռչակելով, քիւրտ քաղաքական գործիչները միացեալ ճակատ կը կազմեն, ազատագրական պայքարը շարունակելու համար։

Ինչպէս գրեցինք առջի օր, վերջերս քրտական համաժողով մը գումարուեր է, ուր որոշեր են շարունակել կռիւր Թուրքիոյ դէմ, յանուն անկախ Քիւրտիստանի։

Այս անգամ բնորոշ է կեդր. Վարիչ Մարմին մը, ինչ որ նորութիւն է Քիւրտերուն համար։

Միւս կողմէ, ժողովը խորապէս համոզուելով որ իմաստութիւն չէ խնդիր ունենալ հարեւան երկիրներու, Սուրիոյ, Միջագետքի եւ մանաւանդ Պարսկաստանի հետ, որոշեր է բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել անոնց հետ։

Կարճ խօսքով, կռիւը ուղղուած է առանձնապէս Թուրքիոյ դէմ։

Ուրեմն, նոր շրջանի մը մէջ կը մտնէ Քիւրտերու ազատագրական պայքարը, որ մինչեւ հիմա ունէր տարերային հանգամանք, առանց կեդրոնական կապի եւ առանց յստակ ծրագրի։

Մինչեւ հիմա, այլազան հոսանքներ կը տիրէին Քիւրտերուն մէջ։ Այսօր ալ բոլորովին անհետացած չէ քրտական մենամարտութիւնը (մէկկալումանի), նման հայկականին, որ ծովերէ ծով կը սաւառնէր։ Ժամանակը պիտի սրբագրէ շատ մը միամտութիւններ, անսահման բաղձանքները զարնելով իրականութեան ժայռերուն, եւ ցոյց տալով հիմնականն ու հնարաւորը։

Պարզմտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ՝ մէկ համագումարով եւ շարք մը բանաձեւերով կարելի է քաղաքականապէս հասուն մակարդակի մը վրայ դնել նախնական ժողովուրդ մը։ Մանաւանդ որ, տակաւին տիրապար կ'իշխեն «աշիրէթ»ական յարկերը։

Մեր մէջ անգամ, քանի՞ տարիէն կրցանք ներարկել «ազգ»ի եւ «հայրենիք»ի գաղափարը։

Այսօր իսկ, երբ չափահաս կը համարուինք իբրեւ ժողովուրդ, չունի՞նք հատուածական, դաւանական նախապաշարումներ, որոնք յաճախ վարագոյր կը քաշեն մեր աչքերուն։ Չունի՞նք ամիրաներ եւ էֆէնտիներ, որոնք իրենց հեւեւորդներ կը շահին — եւ ուսումնակա՛ն մարդիկ— ծին կառքին ետեւէն լծելու համար։

Քրտական համագումարին գլխաւոր արժէքն այն է որ՝ գոնէ քիչ-շատ խելահաս եւ վարիչ տարրերը պիտի վարժեցնէ քաղաքական դատ մը հետապնդելու ձեւերուն, կապուելով կեդրոնի մը, եւ հետեւելով ընդհանուր ծրագրի մը։

Տրուած որոշումներուն համաձայն, կարելի պիտի ըլլայ նաեւ, գոնէ ատրեան մը, համախմբել կռուող ուժերը եւ մէկ նպատակի ուղղել ցիրուցան ճիգերը։

Ինչ կը վերաբերի բուն քրտական շարժման, այդ արդէն կը շարունակուի, հակառակ թրքական հերքումներուն։ Եւ եթէ համառութեամբ եւ վճռականութեամբ գործադրուին համագումարին որոշումները, կրնայ նաեւ զարգանալ։

Անշուշտ այս անգամ աւելի ծանր պիտի ըլլայ հարուածը, քանի որ պայքարը պիտի մղուի համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը, ազատ՝ խաչաձեւումներէ եւ թարթափումներէ։

Սխալ չեն վերջին տեղեկութիւնները, Արարատի շուրջը մղուած կռիւներու մասին։

Թրքական 12րդ կիսաբաժնի հրամանատար Ալի-Նէճիպի տեղեկագրին համաձայն, այդ կռիւներուն մասնակցեր են 9րդ կիսաբաժինը, որ կազմուած է 9րդ եւ 12րդ զօրաբաժիններէն, ինչպէս եւ Պայազիտ կեդրոնացած կիսաբաժին մը, հրամանատարութեամբ Ասըմ փաշայի։ Ցարձակման մասնակցեր են նաեւ չորս օդանաւեր։

Համաձայն քրտական տեղեկութեանց, արդիւնքը եղեր է ծանր պարտութիւն մը Թուրքերուն համար։ 9րդ կիսաբաժինը խախտուած նահանջեր է, ձգելով գնդացիրներ, ինքնաշարժ հրացաններ, ռումբեր եւ ահագին ռազմամթերք։ 28րդ գունդը ամբողջովին փճացեր է, գերի թողլով հրամանատարը, քանի մը սպաներ եւ բազմաթիւ զինուորներ։ Միայն մեռեալներու թիւը կը հաշուեն չորս հարիւր։

Ենթադրելով որ չափազանցութիւններ կան այս լուրերուն մէջ, նորէն կարելի չէ ժխտել մղուած ճակատամարտին արժէքը։

Իսկ ամէնէն էականը այն է որ, քրտական ճակատը կը մնայ ամուր եւ անմատչելի, եւ հետեւաբար պատրաստ՝ նոր անակնկալներ ստեղծելու։

Հայկական բարձրաւանդակի զարհուրելի ձմեռը ի հարկէ թոյլ չի տար լայն գործողութիւններ կատարել։ Բայց գարնան եթէ կռիւները վերսկսին, թրքական ուժերը դժուար թէ կարենան այնպիսի յաղթանակներ տանիլ, ինչպէս Շէյխ Սայիտի տարերային արշաւանքի օրերուն։

Ինչպէս նման խնդիրներու, քրտական հարցին մէջ ալ պակաս չեն մութ խաղեր եւ ակներեւ խարդախութիւններ։

Այս անփառունակ լարախաղացութեան մէջ, առաջին տեղը կը գրաւէ խորհրդային իշխանութիւնը, որ, 1925ին, իբրեւ գլ. նակիցը Թուրքիոյ, մասնաւոր խնդակցութեամբ ողջունեց Թուրք ասկեարներու յաղթանակը եւ Քիւրտերու պարտութիւնը, ինչպէս, անկէ առաջ, շնորհաւորած էր Կիլիկիոյ և Փոքր-Ասիոյ պարպումը։

Շէյխ Սայիտի շարժումէն ի վեր, Մոսկուայի գործակալները, գեղջուկ կամ հիւպատոս, քիւրտ վարիչներու ետեւէն ինկած են, զանոնք մոլորեցնելու եւ ծուղակի մէջ ձգելու համար։

Անոնց գլխաւոր նպատակն է շարժումը օգտագործել, ուղղելով Պարսկաստանի կամ Անգլիոյ դէմ (Միջագետք)։

Քրտական վարիչ կեդրոնին կը մնայ արժանի պատասխանը տալ այս գիւային խաղերուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՆ

Խօսելով Հայաստանի վերջին ձերբակալութեանց մասին, Ֆրեզնոյի Ասպարէզը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (23 Նոյեմբեր).

— «Եւ մեր մտքին մէջ շատ կարեւոր հարց մ' կը ծագի— եթէ վերջին խառնակութիւնները ուղղուած են պոլշեւիկ ընդդիմադիրներու դէմ, ինչո՞ւ համար դաշնակցական եւ ոչ-դաշնակցական մտաւորականներ ալ կը ձերբակալուին եւ կ'աքսորուին։ Եթէ պոլշեւիկ ընդդիմադիրներու դէմ հալածանքն ու խառնակութիւնները անհրաժեշտութիւն են, որովհետեւ վերջիններս ակտիւ պայքար կը մղեն տիրող տարրերուն դէմ, ինչո՞ւ համար այդ հալածանքը պիտի տարածուի նաեւ Դաշնակցականներու մէջ, որոնք ոեւէ ակտիւ քայլ մը առած չեն տապալելու համար ներկայ իշխանութիւնը եւ կամ չեզոքացնելու անոր տիրապետութիւնը։

«Անմտութիւն է նման հարցեր ուղղել հայ պոլ. երիկներուն։ Անոնց գործունէութիւնը հիմնուած չէ ո՛չ տրամաբանութեան եւ ոչ ալ առողջ գիտակցութեան վրայ։ Իրենց միակ քաղաքականութիւնն է վախի մէջ պահել հասարակութեան գիտակցութիւնը, վստահելով թէ այդ միջոցով միայն կարելի է զսպել ծայր տուող դժգոհութիւնը։ Երբ Վարշաւայի մէջ սովետ գեսպան Վոյքովը սպաննուեցաւ, գնդակահարութիւններ եւ ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան նաեւ Հայաստանի մէջ, ուր հակապոլշեւիկ տարրերը որ եւ է կապ, առնչութիւն կամ տեղեկութիւն չունէին այդ սպանութեան մասին։ Պոլշեւիկ իշխանաւորներու համար սարսափները պարբերական անհրաժեշտ ներարկումներ են՝ հոգեկան եւ կամ մտաւոր սարկութեան զգածութիւնը երկարաձգելու նպատակաւ։

«Երբ Մոսկուայի մէջ ընդդիմադիր պոլշեւիկները ցոյցեր կը կազմակերպեն եւ բողոքի բանաձեւեր կ'անցընեն, անդին Հայաստանի մէջ, տեղի կ'ունենան ձերբակալութիւններ եւ աքսորներ, հակառակ այն իրողութեան որ հայ ժողովուրդը ոեւէ կապ ունեցած չէ ընդդիմադիրներու խմբակին հետ»

Ուրիշ պարագայ մը.—

«... Երբ Շիրակի մէջ աղէտ մը տեղի կ'ունենայ եւ քանի մը տասնեակ գիւղեր կ'աւերուին, մեր պահպանողական տարրերը առջի կը կանգնին եւ իրենց լումաները նետելով եղբայրական օգնութիւն կը հասցնեն. իսկ երբ հազարաւորներ կը ձերբակալուին եւ հարիւրներով հայ ընտանիքներ թշուառութեան կը մատնուին, քար անտարբերութիւնն ու Զաքարիայի պապանձումը կ'ըլլան այդ տարրերու քաղաքականութեան հիմունքները։»

ՔՈՒՊԱ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷ ՄԸ

Քուպայի կառավարութիւնը պաշտօնապէս վաւերացուցած է Հավանայի Հ. Յ. Դ. Իշխան Կոմիտէն։ Այս առթիւ նահանգային քարտուղարը հետեւեալը բսած է. «Ոչ ոք կրնայ ձեզ կաշկանդել այս երկրին մէջ, գացէք շարունակեցէքձեր գործերը։ Մենք, Քուպացիներս, սրտաբուխ ցանկութեամբ կ'ուզենք ողջունել ճնշուած բոլոր մեծ ու փոքր ազգերու ազատութիւնը»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Արեւելեան Նահանգներու Ընդհ. Քննչութիւնը

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ Արեւելեան Նահանգներու Ընդհ. Քննչութեան հրահանգը դահլիճին կողմէ քննուեցաւ եւ վաւերացուելով ներքին գործավարութեան վերադարձուեցաւ ի գործադրութիւն։ Այս հրահանգին համաձայն, Ընդհ. Քննչութեան շրջանակը էլ-Ազիզէն (Խարբերդ) սկսելով իր մէջ կ'առնէ Ուրֆա, Պիթլիս, Հէքքեարի, Տիարպէքիր, Սղերդ եւ Մարտին նահանգները։

Ընդհ. Քննչութիւնը իր քով պիտի ունենայ աւագ-խորհրդական մը եւ իւրաքանչիւր գործավարութենէն կարգուած մէկ մէկ խորհրդական, ինչպէս նաեւ զետեղման, անդորրութեան, լրատուութեան եւ մասնաւոր գիւանի տնօրէնութիւններ։ Ընդհ. քննիչը իր շրջանակին մէջ կառավարութեան փոխանորդը եւ բոլոր գործավարներուն ներկայացուցիչն է։ Ըստ այնմ կուսակալները եւ պաշտօնեաները ընդհ. քննիչին պատասխանատու են։ Կուսակալները եւ պաշտօնեաները իրենց գործունէութեանց մասին Ընդհ. Քննիչին համար տալու պարտաւոր են. սակայն կուսակալները բստ առաջնոյն իրենց օրինական իրաւասութեան շրջանին մէջ պիտի գործեն։ Ընդհ. քննիչը անոնց վրայ վերին հսկողի պաշտօնը պիտի կատարէ. անոնց գործառնութիւնները պիտի հակակշռէ եւ զանոնք քննութեան պիտի ենթարկէ։

Ընդհ. Քննիչը երբ ոեւէ գործի ձեռնամուխ ըլլայ, պիտի կրնայ ատոր վերաբերեալ թղթածրարը իր մօտ բերել տալ։ Ասոնցմէ զատ Ընդհ. քննիչը կուսակալներուն պիտի կրնայ ուղղութիւն եւ ի հարկին հրամաններ տալ. կրնայ նաեւ գործածել իբր գործադիր ուժ իր շրջանակին մէջ գտնուած ոստիկաններ, ոստիկան-զինուորները եւ պարզ զինուորները։ Վերջապէս Ընդհ. քննիչը իր շրջանակին անդորրութեան ու կարգապահութեան, օրէնքներուն եւ կանոններուն ճշգրիտ գործադրութեան պէտք է յարատեւ հսկէ։

Ընդհ. քննիչը իր շրջանակին տնտեսական, առողջապահական, ընկերային, մշակութային, բարեգործական եւ քաղաքակրթական պէտքերը պէտք է ապահովէ, անոնց համար միջոցներ հայթայթէ եւ զանոնք լաւագոյն կերպով գործադրէ ու ժողովուրդին անհատական եւ սեփականութեան իրաւունքները պահպանէ, գիւղացիները եւ ագարակապանները հողատէր ընէ։

Ներքին գործավարութիւնն ալ Ընդհ. Քննչութեան գործառնութիւնները հակակշռելու ու քննելու իրաւունք ունի։ Ընդհ. քննիչը կեդրոնի կառավարութեան առջեւ պատասխանատու է իրեն տրուած իրաւասութեան համար։

ԹՈՒՌՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԱԼԶԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

«ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԳՆԱ՛», ԿԸ ՊՈՌԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ԵՐԵՍԻՆ

Երեսփոխանական ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ Ալզաս-Լորէնի պիւտճէի վիճաբանութեան ընթացքին ծանր միջադէպեր ծագեցան։ Խօսք ուզած էին բազմաթիւ երեսփոխաններ, որոնք վարչապետին կոչին վրայ հրաժարեցան խօսելէ, համաձայնելով որ խնդրին էութեան մասին վիճաբանութիւնը յետաձգուի Յունուարին։ Միայն Ալզասի համայնավար երեսփոխան Հիւպէր է որ չհրաժարեցաւ իր խօսքի իրաւունքէն եւ ուզեց անպայման կարդալ իր գրած ճառը։ Հիւպէր բսաւ թէ, Ալզաս-Լորէնցիներու մեծամասնութեան մայրենի լեզուն գերմաներէն է, ուստի եւ Ֆրանսական Խորհրդարանը իրաւունք չունի արգիլելու որ ալզասցի երեսփոխանները գերմաներէնով արտայայտուին։ Ցետոյ բսաւ.

— Արդարեւ կայ Ալզաս-Լորէնի խնդիր մը, վարչական և պատմական կրկնակ տեսակէտներով։ Վէրսայլի դաշնագիրը չի կարգադրեր Ալզաս-Լորէնի խնդիրը, պատմութիւնը կանգ չառներ դաշնագրի մը առջեւ։ Մնաց որ մենք՝ Ալզաս-Լորէնցիներս չստորագրեցինք զայն։ Մի՛ կարծէք թէ մենք կ'ընդունինք յաղթականներու քմահաճոյքը։ Պայքար ուզեցիք։ Կ'ընդունինք։

Հիւպէրի առաջին խօսքերէն իսկ երեսփոխանները սկսան աղմկել եւ գրասեղաններուն զարնել։ Իրարանցումը սաստկացաւ, երբ Հիւպէր յայտարարեց թէ «ամուսնալուծում կայ Ալզաս-Լորէնի եւ Ֆրանսայի միջեւ»։

Երեսփոխաններէն շատեր ոտքի կանգնած, կը պոռային Հիւպէրի երեսին։ Վարչապետ Փուանքարէ բսաւ.

— Պ. Հիւպէր այստեղ ոչ թէ ինքնավարութիւն պահանջողներու ներկայացուցիչն է, այլ Գերմանիոյ։ Ներկա իր երեսփոխանի հանգամանքէն օգտուելով, դուք վերջերս Գերմանիա ... Ֆրանսա ներմուծեց ինքնավարական գրքոյկներ պայուսակի մը մէջ, որուն կզպանքին վրայ խստիւ կը հսկէր.

— Ոչ, բսաւ Հիւպէր, ես համայնավար եմ։

— Դուք ազգային զգացումը կը վիրաւորէք։ Ձեր խօսքերը չպիտի հրատարակուին պաշտօնաթերթին մէջ, յայտարարեց նախագահը։

Հիւպէր փորձեց թուանշաններով ցոյց տալ թէ Ալզասի մէջ տուրքերը Ֆրանսայի միացեալ մասէն 3—4 անգամ աւելի են եւ թէ տեղացիները հանրային պաշտօններէ հեռու կը պահուին։ Երկաթուղիի աշխատաւորները լաւ չեն վճարուիր, դժգոհութիւնը ընդհանուր է, Ալզասցիներու մայրենի լեզուին դէմ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԸ ՏԱՔՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Անցեալ օր, գրեցինք թէ առաջարկ մը ներկայացուած է քաղաքապետութեան, ելեկտրականութեան սպասարկութեան նման, ջերմութեամբ եւս օժտելու համար փարիզ քաղաքը։ Արդ, առաջարկը ընդունուած է եւ որոշուած է մէկ տարիէն-առաջ սկսիլ աշխատանքները։ Հինգ տարուան ընթացքին պատրաստուած եւ զետեղուած պիտի ըլլան 6 քիլոմեդր երկարութեամբ խողովակներ, որոնք ջերմութիւն եւ տաք ջուր պիտի հայթայթեն բնակարաններուն։

Այս փորձը շատոնց կատարուած է ուրիշ երկիրներու մէջ։ Այսպէս, Միացեալ Նահանգներուն մէջ 300 քաղաքներ այս եղանակով ջերմութիւն կը հայթայթեն բնակարաններուն։ Նոյնպէս Գերմանիա 1900ին Տրէզտէնի քաղաքը օժտեց այս եղանակով։ Փարիզին եւ բազմաթիւ քաղաքներ ջերմութիւն կը ստանան կեդրոնական հնոցէ մը։ Այս ձեւով զետեղումի մը շնորհիւ, կարելի պիտի ըլլայ խնայողութիւն ընել ջերմութեան, որովհետեւ կեդրոնական ջերմութեան այս եղանակով կ'օգտագործուի արտադրուած տաքութեան հարիւրին 70ը, մինչդեռ երբ ամէն բնակարան ինք կ'արտադրէ իր ջերմութիւնը, կ'օգտագործէ հարիւրին 50։ Խնայողութիւն է նաեւ վառելիքի համար։ Միւս կողմէ, կը կարծուի թէ քաղաքային կեդրոնական ջերմութիւնը աւելի աժան պիտի նստի, քան բնակարանային կեդրոնական ջերմութիւնը։ 1000 գոլը (calorie) պիտի ծախուի 15—20 սանթիմի։

Ինչպէս նորութ ստացող ընկերութիւնը ջերմութիւն արտադրելու համար, առ այժմ, պիտի գործածէ թէ որ լա թափելի ճին գործածութիւնը։ Այս գործարանով կարելի պիտի ըլլայ տաքցնել 7000 շէնքեր։ Խողովակի առաջին գիծը պիտի դրուի Պէրսիի եւ Թիէրայի միջեւ։ Խողովակները պիտի դրուին ներքնուղիներու միջեւ, հսկելու եւ նորոգելու կարելութիւն ստեղծելու համար։ Այնպէս որ գետնուղիներու (մէթրօ) շինութեանց նման ահագին աշխատանքներ պիտի կատարուին։ Մէկ քիլոմեդր գիծին համար կ'ենթադրուի 8 միլիոն ֆրանք ծախք։

60 ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՊԱԹՈՒՄԷՆ ԵՏ ԴԱՐՁՈՒԱԾ

Աթէնքէն կը գրեն թէ Պաթումէն ետ դարձուած են 60 հայ գաղթականներ, որոնք Հայաստան մեկնողներուն հետ շոգենաւ նստած էին Յունաստանէն։ Պատճառը այն է որ օրինական վիզէ չունէին։

Կ'ըսուի թէ այս 60 անձերը խաբէութեան զոհ գացած են։ Քանի մը գործակալներ մեծ գումարներ առած են անոնցմէ, հաւատալով թէ բաւական է շոգենաւ նստիլ, Հայաստան երթալու համար։ Մերկացումներու կը սպասուի։

ՆՈՊԷԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Նոպէլի խաղաղութեան այս տարուան մրցանակը պիտի բաժնուի Ֆէրտինան Պիւիսոնի (Նախկին Նախագահ Մարդու եւ Քաղաքացիի Իրաւունքներու պաշտպան ընկերութեան) եւ ... (... Գերմանիոյ) միջեւ։ Երկու պսակաւորները այսօր, Շաբաթ, մրցանակը պիտի ստանան Օսլոյի մէջ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՍԻԹԷ ԱՄԷՆԻԷՆ Թաղին մէջ 21.000 ֆիթի հող մը գնած է Պ. Կամբէլթէն, դպրոց եւ մատուռ շինելու համար։

ԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Ներքին սուր եւ կրքոտ պայքարը, որ ատենէ մը ի վեր ալեկոծութեան էր մատնած եգիպտահայ գաղութը, վերջերս դարձաւ գերազանցապէս վտանգաւոր գաղութի ազգային շահերու տեսակէտէն։

Փոխադարձաբար լեզու գտնելու փորձերէն յուսահատ, պայքարող կողմերը արդէն իսկ դիմած են երկրի իշխանութեան, վերջ տալու համար ստեղծուած կացութեան։

Այս ծանր եւ խրատիչ անախորժ փորձն ալ ինքնին կ՚ապացուցանէ թէ այլ եւս անհնար դարձեր է միայն բարոյական զէնքերով կատարել այն, ինչ որ պէտք է եւ կարեւոր ձեւ այս տաղնապալի օրերուն մէջ։

Դժբախտութիւնը հոն է, որ նման կացութիւն ստեղծուած է նաեւ տարբեր գաղութներու մէջ ալ,— Յունաստան, Պուլկարիա, Միջագետք, Եթովպիա, Սուրիա եւ նոյն իսկ Ֆրանսա։ Ու դեռ ո՛չ ոք կրնայ պնդել թէ նոյնը չպիտի կրկնուի միւս՝ համեմատաբար խաղաղ գաղութներու մէջ եւս։

Այս կացութեան դէմ չեն պակսիր լաւ թելադրանքներ եւ խորհուրդներ — ինչպէս նաեւ թունոտ եւ կրքոտ քննադատութիւններ։ Ամէն մէկը իր տեսակէտն ունի այս կամ այն վայրին մէջ պատահած վէճի մասին եւ իր վճիռը՝ այս կամ այն կողմին հանդէպ։ Սակայն այսքանով վտանգը չանհետանար, քանի որ ո՛չ ոք կ՚ուզէ մտածել բուն չարիքին, թարախոտած վէրքին։ Եւ դժբախտաբար այդ վէրքը բուժել այնքան ալ դիւրին գործ չէ, չըսելու համար անհնար, որքան ատեն որ չբարեփոխուի մեր քաղաքական կեանքի ներկայ վիճակը։

Հետեւաբար, որքան ալ անթոյլատրելի, ծանր ու կործանեբեր ըլլան, մեր ազգային շահերու տեսակէտէն, այս անախորժ դէպքերը, պիտի ընդունինք զանոնք իրենց ընդհանուր գիծերուն մէջ իբրեւ անխուսափելի և բնական։

Ահա՛ թէ ինչո՞ւ.—

Անժխտելի փաստ է, որ բոլոր ազգային քաղաքական կազմակերպութիւններու եւ մարմիններու հիմնական նպատակներէն մէկն է պահել արտասահմանի հայութիւնը իբրեւ հայ հաւաքականութեան մէկ մասնիկը, օժտել զայն ազգային ամբողջ դաստիարակութեամբ, կոփել այլամերժի, ստորացումի դէմ, ամուր կապերով կապել զայն մայր հայրենիքին հետ։

Մեր բոլոր ճիգերն ու հոգերը գաղութներու մէջ կը ծագին այս հիմնական նպատակներէն։

Կա՞յ մէկը որ հակառակ ըլլայ այս նպատակներուն, կուսակցական կոչուի թէ չէզոք, դաշնակցական թէ ռամկավար։ Ո՛չ պիտի ըսենք, առանց վերապահութեան։

Ա՛րդ, եթէ այս այսպէս է, ինչո՞ւ չենք կրնար այս բոլորին համար ընդունելի, ցանկալի նպատակներու շուրջ միացեալ ճակատ մը կազմել, ու վերջ տալ իրար չէզոքացնող, վնասող եւ պառակտող ձեռնարկներուն։

Խնդիրը այս սահմաններուն մէջ քննելով, ո՛չ «մէկ» լուրջ պատճառ կարելի է մատնանշել։ Բայց երբ կը փնտռենք խնդիրը գործնականացնելու ճամբաները, կը տեսնենք որ անջրպետ մը կը բացուի։

Ուրեմն, կանգ առնենք նպատակը գործադրելու միջոցներուն վրայ։ Հոս արդէն մեր առջեւ կը ցցուին նորանոր հարցեր — ի՞նչ ձեւով եւ ի՞նչ միջոցներով։

Այստեղ է, որ մեր ազգային ներքին կեանքին մէջ կը նշմարենք օտար ուժեր, որոնք թէեւ հայ ընդհանուր անունին տակ, բայց բոլորովին տարբեր նպատակներով միասնացուցին՝ կը ճիւղաւորեն մեր ճամբաները, իրար անհամաձայնելի դարձնելու աստիճան։

Պարզենք մեր միտքը։

Գաղտնիք չէ թէ գաղութներու կազմակերպութեան շուրջ տարիներէ ի վեր կը յուզուին երկու գլխաւոր տեսակէտներ։

Դաշնակցութիւնը եւ իրեն հետ գաղութներու մէկ ստուար մասը, այն հիմնական տեսակէտն ունի թէ, մեր ազգային կեանքը կազմակերպելու համար, պէտք է առաջնորդուինք ժամանակի եւ օրուան պահանջներէն, ստեղծելով համապատասխան մարմիններ։ Ո՛չ մեր անցեալը, ո՛չ ներկան եւ ոչ ալ վաթսունական թուականներէն գոյութիւն ունեցող մեր Ազգ. Սահմանադրութիւնը կը ներեն մեզի, եթէ այսօր փորձենք խափանել ժողովրդավար ընտրութեան այնքան նուիրական սկզբունքը, մեր ազգային մարմիններու հանդէպ։ Ուրիշ խօսքով, անոնք որ կոչումն ու պաշտօնը պիտի ունենան վարելու մեր ազգային կեանքը զանազան գաղութներու մէջ, պէտք է որ ընտրուին ժողովուրդի բացորոշ քուէարկութեամբ, եւ ոչ թէ նշանակուին այս կամ այն խմբակցութեան, այս կամ այն անհատին կողմէն համաձայն իրենց նախասիրութիւններուն։

Այս տարրական եւ արդար պահանջին դէմ են ռամկավարները, մաս մը հոգեւորականներն ու ժառանգական հոգաբարձութաղականները։

Եթէ վերջիններու հակառակութիւնը կը բացատրուի քիչ մը անձնական դիրքի եւ շահու, քիչ մըն ալ իրենց հոգեկան եւ բարոյական ըմբռնումներով, անըմբռնելի կը մնայ Ռամկավար-Ազատական կոչուած կուսակցութեան ընթացքը։ Անըմբռնելի՝ իրենց իսկ կուսակցութեան հիմնական դաւանանքի տեսակէտէն։ Անհերքելի է որ Ռամկավարները գործնապէս կը ժխտեն իրենց իսկ հիմնական սկզբունքները՝ ընտրական հարցին մէջ։

Ժամանակի ընթացքին, իրենց այս հակասական վերաբերմունքը արդարացնող բազմաթիւ պատճառաբանութիւններու մէջ քննադատութեան դիմացող ոչինչ կարելի է գտնել։ Եթէ կայ կէտ մը, որ կրնար վերջին հաշուով արդարացնել իրենց ընթացքը, եւ նոյնիսկ նպաստել ընդհանուր շահին վիճակի բարուոքման, այդ մասին ալ իրենք լուռ են։ Բայց այդ լռութիւնը ոչինչ կ՚արժէ, իրենց վարքի տեսակէտէն, եւ ընդհակառակն կը մղէ զանազան մեկնութիւններու։

ա) Ռամկավարները դէմ են ընտրական սկզբունքին, որովհետեւ հակառակ իրենց մեծ խօսքակութիւններուն, ո՛չ մէկ գաղութի մէջ կրնան վստահիլ իրենց ուժին եւ համեմատաբար բաւէներու վրայ։ Անոնք շատ լաւ գիտեն, որ քուէարկութեամբ ընտրուած մարմիններու մէջ, իրենց դիրքը կրնայ հաշուի չառնուիլ եւ նոյն իսկ մոռցուիլ, շնորհիւ իրենց զանցառելի քանակութեան։

բ) Անվստահ՝ իրենց սեփական ուժին, անոնք թիւ մը շահելու համար պէտք է գտնեն դուրսէն օգնող ուժեր։ Այս պարագային բնականաբար պէտք պիտի զգան համաձայնութեան եւ գործակցութեան գալ ոչ ռամկավար տարրերու հետ։ Բայց որո՞ւ հետ։

Խօսք չի կրնար ըլլալ անշուշտ Դաշնակցութեան մասին, որու հետ չգործակցիլը եւ որու դէմ գործելը հիմնական պայման է անոնց համար, ուրիշ ուղղութեամբ։ Ուրեմն պէտք է օգտուիլ մնացած ուժերէն։ Չէզոքներու հետ համաձայնիլը այնքան ալ հրապուրիչ նպատակ մը չէ Ռամկավարներու համար, որովհետեւ պէտք պիտի ըլլայ միշտ հաշուի առնել, չէզոքներու նախասիրութիւններն ու պահանջները։ Որով, եթէ անոնց հետ գործակցին անգամ, արդիւնքը կրնայ օգտակար ըլլալ իրենցմէ աւելի անոնց, որոնց հետ պիտի գործակցին։

գ) Հանրածանօթ յանձնառութիւնը, որու մասին ակնարկեցինք վերը, եւ որ պէտք է բացայայտել։

Գաղտնիք չէ այն խնամակալութիւնը որ կայ ռամկավարներու եւ հայ համայնավարներու միջեւ։ Գաղտնիք չէ նոյնպէս, որ այս կապը հաստատուած է երկու հիմնական պայմանով. ա) գաղութներու մէջ կռուիլ բոլոր միջոցներով Դաշնակցութեան դէմ. բ) խանգարե՛լ ե՛ւ է կազմակերպութիւն, որ չի թոյլատրուիր հայ համայնավարներու կամ Խորհրդային վարիչներու կողմէն։

Պարզ է նոյնպէս թէ Ռամկավարները տառացի կը գործադրեն իրենց այս յանձնառութիւնները, ի հաշիւ իրենց նեղ միտ շահերուն։

Այս երեք պատճառները ինքնին բաւական են մղելու համար մեր ռամկավարները, որպէսզի ոգի ի բոյն դէմ կենան ընտրական ոեւէ ձեռնարկի։

Կարելի՞ է հաշտեցնել այս երկու տեսակէտները.— Ո՛չ պէտք է ըսել, միայն և միայն այն պատճառով, որ հարցին մէջ իրենց վճռական դերը կը կատարեն օտարները, համայնավարները։ Իսկ անոնց համար ո՛չ միայն ցանկալի այլ եւ դատապարտելի է գաղութներու կազմակերպութիւնը։

Ահա՛ ուրեմն պառակտումի բուն պատճառը։

Կը խօսինք նաեւ ելքի մասին։

Մ. ԹԱՖՈՒԼ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ

Նո՛ր աւետիս մը եւս անոնց, որ անձկութեամբ կը սպասեն երիտասարդացումի փորձերուն յաջողութեան։

Չյաւակնեցա՞ն մարդիկ իրենց ճիգին մէջ՝ հաւասարելու համար աստուածներուն, յափշտակելու համար հաճոյքները անմահութեան, առնուազն երկարակեցութեան։

Օ՜, ծերութի՜ւնը, մղձաւանջ մը, որ կը ճնշէ ու կը սեղմէ մարդոց հոգին, ամէն ատեն ու հինէն ի վեր։

Հին պատմութեան մէջ, մարդիկ դիցաբանական հրաշքներու մասին այնքան հաւատք ունէին, որ, երիտասարդ մնալու փափաքով կը փնտռէին Անմահութեան Աղբիւրներ, խմելու համար կենդանարար ջուր։ Հռովմայեցի պատրիկները, երբ կը զգային թէ այլեւս սպառած են իրենց ուժերը, կրկէս կը մտնէին եւ կը խմէին արիւնը, որ կը հոսէր, կախեիներէն յետոյ, թարմ վերքերէն երիտասարդ սուսերամարտիկներու։ Այսպէսով անոնք կ՚ուզէին նորոգել իրենց մարմինը երիտասարդ արիւններու կենսատուութեամբ։ Միջին դարուն, ծերունիները կը գործածէին մոգական (philtre, զորս վհուկները կը պատրաստէին խորհրդաւոր անձնիկներու մէջ։ Դարձեալ, մեծ յարգ կը վայելէր օձերուն միսը, եւ շատեր ողջ ողջ կը լափէին, երբ մորթափոխութեան ատեն նոր երիտասարդութիւն մը կը ստանային օձերը։

Հասա՛ւ իրապաշտ դարը։ Երիտասարդ մնալու համար, շատեր կը ջատագովէին հայկական մածունը, ուրիշներ բուսակերութիւնը։ Դարավերջին մտածողներ կը պնդէին ճգնակեցութեան կամ սակաւապիտութեան մասին։

Այժմ շրջանը փորձառական է։ Գիտունները, իրենց աշխատանոցներուն մէջ փակուած, կը քննեն մարդկային կազմին գաղտնիքները, ծերութեան պատճառները եւ դարմանները։

«Յառաջ», քանի մը ամիսներ, յատկութեամբ ներկայացուց Տոքթ Վորոնոֆի մեթոտը։ Ծագումով ռուս այս գիտունը կը կարծէ թէ, ամէն մահ անպայման արդիւնք չէ կազմուածքին ամբողջական տկարացման։ Այսպէս, երբ երիտասարդ մը կը մեռնի սիրտի հիւանդութենէ, անոր միւս գործարանները տակաւին շատ երիտասարդ են։ Նոյնիսկ կարգ մը գեղձեր դեռ քանի մը ժամ ողջ կը մնան թարմ մեռելին վրայ։ Ինչո՞ւ չօգտագործել այս ողջ եւ երիտասարդ գեղձերն ու գործարանները եւ մեռցնել ու թաղել զանոնք մեռելին հետ։ Ինչո՞ւ մեռելներուն ողջ եւ դիմացկուն գործարանները չփրցնել եւ չհանել, պատուաստելու համար տկար, ծիւրած եւ ծերացած մարմիններու վրայ։ Ահա բաղձանքը Տոքթ. Վորոնոֆի, որ այս միջոցին կը դիմէ, երբ օրէնքները կ՚արգիլեն նման գործողութիւն մը կատարել ողջերուն վրայ, մինչդեռ կը թողուն որ մէկը իր արիւնը տայ հիւանդի մը։ Գործողութիւնը միեւնոյնն է։ Արիւնն ալ գործարան մըն է։ Տոքթ Վորոնոֆ իր այս եզրակացութեան եկած է կապիկներէն առնուած պատուաստումներու ճամբով։ Այսպէս, կապիկներէն փրցնելով զանազան գեղձեր, կը տնկէր հիւանդ մարդու մը վրայ։ Սակայն կապիկները անբաւական են, որքան ալ բուծանուին անոնք։ Եւ Վորոնոֆ պրոպագանդ կը մղէ, եթէ ոչ մարդէ մարդ, գոնէ թարմ մեռելներէն առնելով ողջ գործարանները, պատուաստելու եւ երիտասարդացնելու համար մարդիկը։ Եւ իր փորձերը, զորս կատարած է մարդոց վրայ կապիկներու սեռական գործարաններու պատուաստումով, չափազանց խրախուսիչ են։ Տկար ու հիւանդկախ, ծիւրած ու ծերացած մարդիկ, յանկարծ կ՚երիտասարդանան, կը կենդանանան, կ՚առուգանան պատուաստէն յետոյ։ Հոս պէտք է յիշել Ամիրտովլաթը, հայ բժիշկը, որ հին դարերու մէջ կը քարոզէր, «երիտասարդանալու համար՝ ուտել ծամիրնի հետ եփուած ամորձիքը»։

* * *

Բայց նոր աւետիս մը, ահա Վորոնոֆի մեթոտէն զատ, շիճուկաբուժութիւնը (sérothérapie) նոյնքան յաջող փորձերուն հետ, ահա նոր յոյս մըն ալ՝ հասնելու, եթէ ոչ անմահութեան, գոնէ գեղեցիկ երիտասարդութեան։ Փարիզի Բժշկ. Համալսարանին Դեղագործութեան փրոֆէսէօրներէն, Տոքթ Հ. Պիւսքէ, վերջերս Կենսաբանութեան Ընկերութեան ժողովին կը ներկայացնէր իր յաջողութիւնը։

Փրոֆ. Պիւսքէ կ՚ըսէ թէ ծերութիւնը արդիւնք է ոչ միայն կենսատարրերու սպառումին, այլ նաեւ կարգ մը թունատարրերու, որոնք կը յառնեն մարդկային մարմինին ներքին միջավայրին մէջ (ներքին միջավայր կը կոչուի արիւնը, որովհետեւ, արտաքին միջավայրին նման, որ կը գրկէ մեր մարմինը, արիւնը կը թաթխէ եւ ներքնապէս կը ծածկէ մեզ)։ Արդ, համաձայն շիճուկաբուժումի մեթոտներուն, կարելի է ներարկել ծեր արիւնի մը շիճուկը երիտասարդ կազմուածքի մը մէջ, ուր կը ծնին անմիջապէս, թունատարրերուն հակազդելու համար, հակաթոյններ (antitoxine)։ Այսպիսի հակաթոյներով հարուստ շիճուկ մը այլեւս կրնայ երիտասարդութիւն պարգեւել ծերունիներուն։

Այս մեթոտով, փրոֆ. Պիւսքէ ծեր ճագարներու շիճուկը կը ներարկէ երիտասարդ ցուլերու։ Զանոնք ժամանակ մը խնամելէ յետոյ, կ՚առնէ [illegible] շիճուկը եւ կը ներարկէ ծերացած աքաղաղներուն։ Քանի մը օր յետոյ, ուժանորոգ (dynamogène) շիճուկը հրաշքի դեր կը խաղայ, աքաղաղները, որոնք գառամած էին ու չէին երգեր այլեւս, կը դառնան կռուազան՝ աղուոր հաւերու տէր դառնալու համար, կ՚երգեն նոյն թափով աքաղաղներուն հետ մրցելու համար, թառամած բումբները կրակի կտոր կը դառնան անոնց գլխուն վրայ, փետուրները կը վառին գոյն գոյն։

Այս յաջողութիւնն է, զոր ստացած է երիտասարդ փրոֆէսէօրը այնքա՜ն փորձերէ յետոյ եւ կը ներկայացնէ գիտական աշխարհին։ Ան դեռ կը շարունակէ իր փորձերը եւ համբերութեամբ ու հանդարտութեամբ կը սպասէ ուրիշներու հաստատումին։ Իր փորձերը մարդոց վրայ դեռ չեն կատարուած։ Միայն քանի մը ծերունիներ, երկու սեռէ, փրոֆէսէօրէն առած են ոսկեգոյն շիճուկը եւ... խմած։ Փոխանակ ներարկելու, անոնք գործածած են մարսողութեան ճամբով։ Եւ կը յայտարարեն թէ նոր ուժ եւ կորով կը զգան եւ հիմա քիչ մը շատ... կը համբուրուին։

Հ.Ս. ՆՈՒ

ԻՆՉՊԷ՛Ս ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ՉԷՄՊԸՐԼԷՅՆ ԼԻՏՎԻՆՕՖ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Պոսլէտնիյա Նովոստի» ռուսերէն թերթը հետեւեալ նամակը ստացած է Ժընեւէն.—

Եւ այդպէս Լիտվինոֆ յաջողեցաւ ընդունուիլ Չէմպըրլէյնի կողմէ։ Ան ձեւի գրած էր արդէն, երկար, շողոքորթ եւ անպատուաբեր առաջարկներուն մասին, զորս Լիտվինոֆ ըրած էր։ Գրած էր թէ ինչպէս Լիտվինոֆ, Հէնտէրսընի, Պոնքուրի եւ Պրիանի միջոցով, աղերսեց որ միջնորդեն ընդունելու։ Եւ Լիտվինոֆ յոյսը կտրած էր արդէն, սակայն հեռաձայնով իրեն բուռ եղաւ թէ Չէմպըրլէյն կ՚ընդունի զինք, պայմանով որ գրաւոր աղերսագիր տայ արտաքին նախարարին՝ իրեն։ Այդ աղերսագիրէն յետոյ, ժամը 2.30ին Չէմպըրլէյն ընդունեց զայն իր Պօ Ռիվաժ պանդոկին մէջ։ Պաշտօնական յայտարարութիւնները արդէն յայտնի են ամենուն։ Սակայն մանրամասնութիւնները, որոնք տեղի ունեցած են անոնց միջեւ, տարածուած են դուրսը եւ ես քաղելով կուտամ ահաւասիկ։

Լիտվինոֆ առաջարկած է Չէմպըրլէյնի՝ հետեւեալը. խորհրդային Ռուսիա կը յայտարարէ թէ ոչ մէկ կերպով պիտի խառնուի անգլիական շահերուն Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի մէջ։ Նաեւ ամբողջ Ասիոյ մէջ ոչ մէկ միջամտութիւն Անգլիացիներուն դէմ։ Ինքնին պարզ է որ Անգլիոյ մէջ չպիտի կատարէ հակաանգլիական պրոպագանդ։

Չէմպըրլէյն պատասխանած է հետեւեալը. 1.— Կրնա՞յ Խորհրդային Ռուսիա լուրջ երաշխաւորութիւն տալ թէ չպիտի կրկնուին անցեալ դէպքերը, որոնք խզեցին յարաբերութիւնները։

2.— Լուրջ երաշխաւորութիւն կրնա՞յ տալ թէ ոչ մէկ կոմունիստ. կուսակցութիւն, որ անշուշտ Ռուսիոյ պետական հսկողութեան տակ կը գտնուի, չպիտի խառնուի Մեծն Բրիտանիոյ եւ գաղութներուն ներքին գործերուն։

3.— Վերոյիշեալ երկու հարցերուն համար ի՞նչ երաշխաւորութիւն կուտայ Լիտվինոֆ

Լիտվինոֆ պատասխանած է թէ խօսք կուտայ կատարել այդ պայմանները։ Սակայն ինչ կը վերաբերի կոմինտէրնի, որովհետեւ ան չենթարկուիր Խորհրդ. Ռուսիոյ, չի կրնար զայն երաշխաւորել։ Երրորդ հարցին, երաշխաւորութեան մասին, կուտայ իր ստորագրութիւնը։ Այդ ատեն Չէմպըրլէյն ոտքի կը կանգնի, յայտնելու համար թէ տեսակցութիւնը վերջացած է։

Այսպէս կը խզուին խօսակցութիւնները։

ՈՒԳՕ ՖՈՍԿՈԼՕ

Նոյեմբեր 27ին, Զաքինթ… մէջ տօնուեցաւ իտալացի… նշանաւոր Ուգօ Ֆոսկոլոյի… բիւրամեակը։ Հանդիսութ… ներուն մասնակցեցան… նապէս իտալական եւ… կառավարութիւնները։

Ֆոսկոլօ ծնած է 1777… ուար 26ին։ Ծնողքը, վենետ… եան ծագումով, երկար ա… նակէ ի վեր հաստատուա… Զաքինթոսի մէջ, երբ ա… Վենետիկեան Հանրապետ… թեան մասը կը կազմէր։

Ֆոսկոլօ հելլէնացած ե… ցուցած էր հելլէն բարքեր… զգացումները, զորս… մինչեւ իր մահը։ Իր… Անտրէ Ֆոսկոլօ՝ բժիշկ… մայրը Տիամանթօ՝ Սպաթ… գիին ազնուական ընտանի… քին մէկուն շառաւիղներէն։ Փոքրիկն Ուգօ կատաղի կռ… զան եւ ծոյլ էր։ Իր ընթաց… պատճառաւ, երկու անգամ… ժարանէն վռնտուած է։… ունէր մեծ ուշիմութիւն… երեւակայութիւն։ Իր հօր… վերջ, 1794ին Վենետիկ… նեցաւ իր ուսումը շարու… լու և զարգանալու… մեծ դաշտ մը ունենալու… Հոն ինքզինք նուիրեց… քական գիտութեանց… զանցութեան եւ… նութեան ուսումնասիրութ… կարդաց հին ու նոր գրականութ… թիւնները, մասնաւոր… թեամբ կարդաց Հոմեր… Պլուտարքոսը, Տանթէն… բարքը և ուրիշներ։ Վեներ… երիտասարդ գրողներու… մեծ տպաւորութիւն թողած… անոր առաջին երկերը… յայտ կը բերէին մեծ… մը։ «Թիէսթէ» եղած է անոր… ջին քերթուածը, որ… գնահատուած է ժամանակի… քննադատներու կողմէ։

Ֆոսկոլօ, Վենետիկի մէջ… կանութեանն զատ… նաեւ քաղաքական… Զաքինթոսի բանաստեղծը… բարէս կը հաւատար… քաղաքական վերածնունդի… բուռն նուիրեց իր… կեանքը։ Իր ժամանակի… յետոյ, Ֆրանսական յեղափ… խութեան ազդեցութիւնը… տուաւ այն բռնակալութեան… դարերէ ի վեր կը ճնշէր… տիկը։ Նոյն թուականին… կոլօ, Սանթ Անճելօ թատրոն… մէջ իր առաջին ողբերգութիւն… ներկայացնել տուաւ։

Ֆրանսացիներու կողմէ… նետիկի գրաւման առաջ… պէտին, Պոնափարթ փրցնե… թուեցաւ Ֆոսկոլոյի… պատիւ տալ մը գրել… հասան հալածանքները… զոլօ ստիպուեցաւ Միլան… չիլ։ Հոն ծանօթացաւ… բանաստեղծ Մոնթիի հետ… Ֆրանսացիներու կողմէ… ուած էր հանրային… տանքէ։ Ֆոսկոլօ բուռն… պաշտպանեց իր բարեկամ… իր կարգին ինքն ալ սկսաւ… լածուիլ։ Ժամանակ մը պա… տելէ վերջ, ան յաջողեցաւ… լանել ազատատենչ Հոն… ուսուցութեան… տարակիչ մը ծախեց իր… բանաստ գործերէն մէկը… ներու հաւաքածոյ, որ յայ… սաւ 1802ին։ Փլորանսէն, Ֆոսկոլօ… Միլանո գնաց, ուր յա… բութիւն մշակեց Նիկոլինի… Ֆիէրիի հետ։

Քիչ յետոյ բանաստեղծ… նակցեցաւ պատերազմներ… պաշտպանեց… նակ մը ծառայից Ֆրանս… բանակին մէջ եւ յետոյ… դարձաւ Միլան, իբրեւ… բարխօս… ծել Իտալիոյ ազատագր… մասին։ Իբրեւ… Ֆրանսայի պատերազմ… խաբարութիւնը բանակի… սարեց Ֆոսկոլօն։

Իր սուրին գրկուած… տեղը ինքզինքը նուիրեց… կանութեան։ Իտալիա… նալով, փառաւոր… նին մէջ, գրաւեց…

Մոնթիի աթոռը։ Կարճատեւ ե- ղաւ այս փառքը. դարձեալ մտաւ պայքարներու մէջ։

Ի վերջոյ աւստրիական իշ- խանութեանց կողմէ աքսորուե- լով նախ Զուիցերիա եւ ապա Անգլիա գնաց։ 1817էն յետոյ զբաղ'ցաւ լրագրութեամբ եւ գրագիտութեամբ. Փիլիսոփա- յական ուսումնասիրութիւն պատ- մական «Ատոնս» Տանթէի «Աստուածա- յին կատակերգութեան» վրայ։ Քանի մը գլուխներ թարգմանեց Համերոսի Իլիականէն։ Բիշուա- ռեթեան եւ խեղճութեան մէջ, թոքատապէ մեռաւ 1827ին Լոնտոնի մէջ։ 1871ին իտալական կառավարութիւնը անոր ոսկորները փոխադրեց Ֆլորանսի Պանթէոնը։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Չորեքշաբթի օր գրական ե- րեք մրցանակներ տրուեցան տար- ւան յուռթոռոյն գրողներուն.

Կոնքուրներու Ակադեմիան, ինչպէս իր սովորութիւնն է, Հաւ- կիրոյթի հաւաքած էր իր «Տան- ծաշնիրթը» Դեկտեմբերի առաջին Չորեքշաբթին եւ այդ օրը գրա- ւոր ընտրութեամբ իր տարե- կան մրցանակը, որով անդամ- ները քուէարկեցին, որոնց մէջ՝ Լէոն Տոտէ, որ գիր փախստական կը ճամբորդէ, Պոպականներ գրաւոր գրած էին իրենց քուէն։ Չէզ ձայնով ընտրուեցաւ Մորիս Պրոէլ, իր «Ֆեբրոն» վէպին համար։

Պսակուողը բժիշկ է եւ ծա- ռայած է բանակին մէջ։

Նոյն օրը, փարիզի փրանսացի գրողներուն հիմնած «Թէոֆրաստ Ռընոտօ մրցանակի» անդամներն ալ հաւաքուելով ընտրեցին իրենց պսակաւորը, որ կը դրագիրելը դարձեալ Մորիս Պրոէլն է։ Սակայն երբ իմացան թէ Պրոէլ շահած է Կոնքուրներու մրցանակը, ընտրե- ցին Պէռնար Նաւոն, իր «Մայ- թենա» վէպին համար։

Դարձեալ նոյն օրը, «Ֆեմի- նա» գրական մրցանակի դատա- ւորները, բոլորն ալ ֆրանսացի գրա- գիտուհիներ, ընտրեցին 11 ձայ- նով Օր. Մարի Լը Ֆրանք, իր «Ըն- տիր Մեծն Լուգովիկոսը» (Grand Louis l'Innocent) վէպին համար։ Օրիորդը կը գտնուի Քանատա, ուր ուսուցչուհի է։ Իր ձեռագիրը ղը- րկած էր փարիզ ֆրանսացի ծանօթ վիպասանի մը, որ զայն ներկայա- ցուց Հրատարակչական տան մը։ Հրատարակիչը մերժած եւ ձեռա- գրին վրայ գրած էր, «տխմար բան»։

ՊԱՐՏՔ ՍԻՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ին
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԱՄՍՈՅՍ ՎԵՐՋԸ

ՏՈՄՍԱԿ

ՊԱԿԱՍ ԲԱՌ ՄԸ

Անօրինակ է ռամկավարներու սիրոյ ուժգնութիւնը՝ պոլշեւիկ- ներու հանդէպ։

Կը հայհոյեն պոլշեւիկները։ Ռամկավարները փառք կու տան.

Անկման կը զարնեն մէկ կող- մէն։ Անմուռնչ եւ յաճախ ծըղ- տապլին, տեսակ մը երախտագի- տութեամբ կ՚ընդունին հար- ուածները միւս կողմէն եւ, եթէ դիպուածով՝ պաղատագին սըր- տունչ մը փորձեն, կը յիշեցնեն կոլտրդիլոսի կանչերը։ Կը նման- նին այն կիներուն, որոնք քանի ծեծ ուտեն, այնքա՛ն կը փարին իրենց էրկան։

«Երեսիդ մէկը ապտակողին միւսն ալ դարձուր», ըսեր է Տէրն մեր.

Բայց մարդ արարածը, որ աշխարհ եկեր է Աստուծոյ պա- կասը լրացնելու եւ առեղծագոր- ծութեան թերութիւնները սրբա- գրելու, սխալ է գտեր իր Տիրոջ այս խօսքն ալ եւ մէկ մը զար- նողին՝ երկուք իջեցնելու սկզ- բունքը ու գտեր է, ինչ որ պէտք էր անոր ձեռքը կարելու համար։

Իսկ հայ ռամկավարը կ՚ուտէ մէկ երեսին, կը դարձնէ միւսը. չի կշտանար կը բանայ կռնակը՝ չի գոհանար, ոտքերն ալ մեր կ՚առնէ...։

Արդեօք՝ իր թմրած ջիղերուն կարող ներարկելու միջո՞ց մըն է։

Գիտենք թէ՝ յոգնաբեկ չոր- քոտանիները շարժելու համար, մարդը ծեծի կը դիմէ...։

Բայց ասոնք...

«Երեսին թքնեւ, անձրեւ կու գայ», ըսեր են մեր ծերերը։

Բայց այն ատեն ռամկավար չկայ եղեր. ու թէեւ երկերեսու- թեան եւ աներեսութեան մասին, մեր նախնիքը գաղափար ունէին եղեր, բայց բազմերեսութիւնը՝ իբր ժամանակակից առաքինու- թիւն՝ մեր ռամկավարներէն կը սկսի։

Ի՞նչ պիտի ըսէք ցալմնեանի պապը, եթէ աշխարհ գար։

— «Գէշ եղեք» էշ մի ըլլաք», կը հասկցնեն պոլշեւիկները։

— Չէ՛, կը պատասխանեն ռամկավարները. էշ կ՚ըլլանք ձեզի հետ, գէշ չենք ըլլար. ծառայ՝ եւ ... [illegible] հանդուրժութիւնները. քանդեցէք եկեղեցին, լռեցուցէք լեզուն, պղծեցէք Հայր Ինք- զինքէն, կապտեցէք ամէն ազա- տութիւն, ըրէք ինչ որ կ՚ուզէք. միայն՝ մնացէք յաւէտ Եղնամի «կրպաղականները»։

Կը տեսնէք թէ՝ շատ ալ իրա- ւունք չունինք պարծենալու մեր լեզուին հարստութեամբը։ Արդի ռամկավարը որակող բառ չունի։ Դէշը հոն է որ ուրիշ որեւէ լե- զուէ ալ չենք կրնար փոխ առ- նել։ Ուրիշներն ալ չունին եւ չեն կրնար ունենալ։

Որովհետեւ, տեսակը միայն հայկական է։

ԽԱՐԵՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԷՃԵՐԸ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կար- դանք (30 Նոյ.).

Կը տեղեկանանք թէ երէկ գիշեր Գահիրէի Առաջնորդարա- նին մէջ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցած է, Թորգոմ եպիսկ. ի նախագահութեամբ։

Առաջնորդարանը մասնաւոր հրաւէրներ ղրկած է աւելի քան 50—60 անձերու, իր ընտրու- թեամբը եւ իր յարմար գտ- նած անձերուն. բժիշկ, փաստա- բան, առեւտրական եւ այլ անձեր, խորհրդակցելու համար Գահիրէի ազգային կացութեան շուրջ։

Հրաւէրին պատասխանած են միայն 30 անձեր, որոնք պատ- րաստ օրակարգ մը գտած են սե- ղանի վրայ։

Այս օրակարգը կազմուած է հետեւեալ կէտերէն — Եկեղեցիի մէջ կատարուած ցոյցերը եւ ա- նոնց առջեւն առնելու միջոց- ները։

Խօսած են բազմաթիւ անձեր, Թորգոմ եպիսկ. եւ Պ. Վահան Թէքէեան։

Ոմանք ջատագոված են հաշ- տարար ընթացք մը, մինչ ու- րիշներ պնդած են խիստ ու կտ- րուկ միջոցներու դիմել վերջ տալու համար այս անկարգու- թիւններուն։

Մասնակցողներու մէջ գտ- նուած են մասնաւորապէս Ռամ- կավարներ եւ ռամկավար համա- կիրներ, որոնք ամէն գնով հա- կառակորդներն ու «խռովարար»- ները ճզմելու կուսակից եղած են։ Եղած են նաեւ չէզոք հայրենա- կիցներ, որոնց մէջ նաեւ մէկ եր- կու ռամկավարներ, որոնք ընդ- հակառակն, համաձայնութեան մը կարելիութիւնը ջատագոված են։ Անոնք յայտնած են թէ կա- րելի չէ տրակոնական միջոցներու դիմելով ամէն բան խաղաղեցնել եւ «խիստ» միջոցները բարիք չեն կրնար բերել։

Թեր ու դէմ երկար վիճա- բանութիւններէ ետք, առաջար- կուած է յիշատակագիր մը ներ- կայացնել կառավարութեան, այս խռովութեանց շուրջ։

Այս առաջարկը գրուած է քուէի եւ 30 ներկաներէն 15ը ի նպաստ արտայայտուած է, իսկ 10ը՝ դէմ, եւ 5ը ձեռնպահ։

Կը նշանակէ 50—60 հայե- րէն, Առաջնորդարանի փառաւո- րութիւնը վայելողներէն, պատաս- խանած են հրաւէրին միայն 30 հոգին։

Այս 30էն 15ը հակառակ կամ ձեռնպահ մնացած է. պնդե- լով համաձայնութեան եւ հա- մերաշխութեան գալու անհրա- ժեշտութեան վրայ, իսկ 15 հոգի ալ հակառակ արտայայտուած են համերաշխութեան եւ ամէն պատասխանատուութիւն ստանձ- նելով. անձնատուր եղած են «կտ- րուկ» քաղաքականութեան մը, որ կիրքի, ատելութեան եւ վրէժ- խնդիր հետեւանքներով լի քա- ղաքականութիւնն է։

Ու մէկ մեկնաբանութիւն մեր կողմէ. Միայն դիտել կու տանք, եւ խորին ցաւով, որ այս ընթացքով պէտք կործանում կ՚երթայ մեր ազգային կեանքը»։

"ՆՈՐ ԶԷՅԹՈՒՆ" Ը

Սուէյտիայէն կը գրեն.—

Մուսա լերան արեւելեան կո- ղերուն վրայ, Պարա-Զայ գե- տակին մօտերը, անտառներով շրջապատուած ագարակ մը կայ, ուր պատերազմէն առաջ կ՚ապրէին քանի մը թուրք ըն- տանիքներ։ Այդտեղ է, որ կը կառուցուի «Նոր Զէյթուն»ը՝ Աղ- գերու Դաշնակցութեան Աշխա- տանքի Գիւրոյին հայթայթած միջոցներով։ Մինչեւ այժմ հոն հաստատուած են երեսուն Զէյ- թունցի ընտանիքներ, որոնց թիւը հետզհետէ պիտի հասնի 50ի։ Արդէն շինուած են 15 տուներ, Զէյթունի արուարձան- ներու տուներու ձեւով, եւ շին- ուելու վրայ են նաեւ ուրիշներ։ Հաստատուող գաղթականները շատ գոհ են իրենց վիճակէն եւ խանդավառութեամբ փարած երկրագործական աշխատանքի։ Իրենց տրուած են, բացի հողէն եւ տուներէն, լծկան եզներ, երկ- րագործական գործիքներ, սեր- մեր, այծեր եւայլն։ Մինչեւ հունձքը բաւելու չափ ուտելիք գնելու համար մասնաւոր գումար մը եւս պիտի տրուի իւրաքան- չիւր ընտանիքի։

Կ՚իմանամ որ հայ գաղթա- կան ընտանիքներ տեղաւորելու նպատակով ուրիշ ագարակներ ալ գնուելու վրայ են Գրըգ- խանի շրջանին մէջ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՄԱՆԸ. — Սէն-Թ՚էթիէնի մէջ բանուոր թիպոլիսի կատա- ղի խման մըն էր։ Բայց ոչ բա- րի խմաններէն, այլ վտանգաւոր գինով մը։ Անցեալ օր շաբաթա- կանը զանձելէ յետոյ գնեց ատր- ճանակ մը եւ ուղղակի գնաց տուն։ Կինն կը պատէկար բերա- նէն։ Երկու փոքրիկ տղայ ունէր։ Հրամայեց տղոցը, որ երթան համբուրեն իրենց մայրիկը վեր- ջին անգամ։ Համբուրէն յետոյ, թիպոլիսի կրակեց երեք ան- գամ եւ կինը փռեց գետին։ Կի- նը ծանր վիճակի մէջ փոխա- դրուեցաւ հիւանդանոց։ Տակա- ւին ոստիկանները չհասած, խմա- նը տանը առջեւ ծառէն չուան մը անցուց եւ կախուեցաւ։

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻ- ...

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«Որբերու Կիրակի»ին առ- թիւ տասնական ֆրանք ղրկած մեզի Պ. Պ. Գարեգին Սարգիս- բէկեան եւ Սիրակ Սիսլեան։

Ստանալ համապատասխան ընկալագրով

Եօրքի մէջ հողագործ Շավէ գա- տարան կանչուեցաւ, որովհետեւ ամբաստանուած էր թէ գանա- կով սպաննած է իր դրացիին։

Հողագործը խնդրեց որ իբրեւ վկայ լսուին իր զաւակները։ Հարկ եղաւ հինգ ինքնաշարժ տրամադրել, դատարան տանե- լու համար հողագործին զաւակ- ները, 48 հոգի։ Դատաւորները շատ զգածուեցան, երբ տեսան ջոկատ մը մարդիկ, բոլորն ալ զաւակները ամբաստանեալին։ Դատաւորները, առանց հարցա- քննելու, ազատ արձակեցին հո- ղագործը, որ հայրենասիրութիւն էր ըրեր 48 զաւակներ պարգե- ւելով երկրին։ Հողագործը ա- մուսնացած էր երեք անգամ։

Ո՞Վ ՕՐՀՆԵՑ — Մոնմարթրի մէջ մարդ մը մեռաւ։ Մեռելը, իր կենդանութեանը, ամուսնա- կան դատի մը պատճառով, զրկուած էր կրօնական պատիւ- ներէ, ուստի մերժուեցաւ թա- ղումն ալ կատարել կրօնական պատիւներով։ Ի զուր մեռելին պարագաները դիմեցին ժամէ ժամ։ Աստուծոյ պաշտօնեաները անդրդուելի էին։

Սակայն եւ այնպէս մեռելը թաղուեցաւ, նոյնիսկ տէրտէրով ու աւետարանով։ Մոնմարթրի գերեզմանատան մէջ աղօթքին վերջին վանկերը կ՚ոլորուէին, երբ եկեղեցիի մը լուսարարը զարմանքով ներս երկնցուց գլուխը եւ տեսաւ որ բանադր- ուած մեռելը պատուով կը թաղ- ուի։ Վազեց սարկաւագին մօտ.

— Ո՞ր ժամէն ես, մա՛նչ։

— Մեր ժամէն։

— Ձեր ժամը ո՞րն է։

— Աստուծոյ ժամը։

Լուսարարը հասկցաւ որ բան մը չպիտի կրնայ հասկնալ սար- կաւագէն, կը դիմէ տէրտէրին։

— Ո՞ր ժամէն ես, տէրհայր։

— Օրհնա՛ծ, ձայնդ ներս քա- շէ։ Չգէ որ մենք ալ հանենք մեր հացին դրամը։

Սարկաւագը եւ քահանան, տեսնելով որ լուսարարը մատ- նելու կ՚երթայ, նետեցին բուր- վառ, շապիկ ու կնգուղ, ցատկե- ցին կառքը եւ փախան։

Կեղծ տէրտէր մըն էր, որ կորսուեցաւ եւ մարդ չի գիտեր թէ ո՞վ օրհնեց մեռելը։

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ»ը ձեր տրամադրու- թեան տակ է, ձեր շրջանի կեանքը լայնօրէն եւ օրը օրին ներկայացնելու համար։

Բայց, աւելորդ յոգնութիւն- ներ եւ տրտունջներ խնայելու համար, կը յանձնարարենք որ մեր թղթակիցները, ընկեր թէ բարեկամ, եւ մեր ընթերցող- ները նկատի ունենան հետեւեալ կէտերը.—

1. Գրել բովանդակալից, ամ- փոփ եւ յստակ։

2. Զգուշանալ երկար խոր- հրդածութիւններէ, հասարակ տեղիք բացատրութիւններէ, նիւ- թին հետ կապ չունեցող քաշ- քշուքներէ։

3. Կարելի եղածին չափ քիչ զբաղիլ տիրացուական խնդիր- ներով, տեղական բանակռիւնե- րով եւ անհատական վէճերով։

4. Ընդհանրապէս արհամար- հել բացայայտ ստախօսներն ու զրպարտիչները, մոռնալ խօսքի տակ չմնալու արեւելեան ու- նակութիւնը։

5. Մասնաւոր ուշադրու- թեամբ հետեւիլ գաւառին, քա- ղաքին, գիւղին, մինչեւ անգամ գործարանին և պանդոկի կեան- քին— տնտեսական, ընկերային եւ ֆիզիքական։

6. Դէպքերու, հանդէսներու նկարագրութիւնը ղրկել օրը օրին, խուսափելով կրկնութիւններէ և ամէն մանրամասնութիւն կամ անուն լրագրին մէջ տպել տա- լու սովորութիւններէ։

7. Անարգական բացատրու- թիւններու և լուտանքներու փո- խարէն, իրողութիւններ եւ փաս- տեր յիշել։

8.— Թերթին չղրկել ընտա- նեկան-անհատական խնջոյքնե- րու նկարագրութիւններ (հարս- նիք, անունի տօնախմբութիւն, մկրտութիւն եւլն.)

9. — Ծանր ամբաստանու- թիւններ կամ դէպքեր հաղոր- դած ատեն, լրջօրէն ստուգել ի- րականութիւնը։

10.— Գրել մաքուր, թուղթին լուսանցքը լայն, եւ մէկ երեսի վրայ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Միլանոյի ճարտարապետա- կան վարժարանէն շրջանաւարտ եղաւ Պ. Ս. Մարտիրոսեան։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 6

ՁՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

IV

Իրիկունները կայթի (սէյէ) մը մէջ սոխ, սխտոր եւ հազար խուրձ կապած, շուկայ ելլալու թանգա- րաններուն (մեր տեղը ընթերցա- րանի իմաստով կը գործածուի այս բառը) առջեւ, բազուռմայից աքա- սիաներուն ստուերին տակ, քարի մը վրայ նստած, կամ երբեմն ոտ- քի կեցած չէր՝ պոռար, ամէն ոք գիտէր գինքը։ Եթէ տեղն իսկ փա- խած ըլլար այդ շարքին մէջ կը փնտռուէր։ Իր շուրջը կը հաւաք- ուէին ուրիշ տղաքներ, իրենց կայ- թերը ձգած ուսին։ Ովկիմ ի խուր ձեռուն շարքը կ՚աւրշտկէին, կը պոհէին եւ վանդակ կտակներ կ՚ընէին այդ «շփացածները» ո- րոնք խօսքէ չէին հասկնար։ Ովկ- կիմ ճար մը կը փնտռէր այդ սառնակ արհեստակիցներուն ձեռ- քէն ազատելու, բայց այդ շրջա- նակէն դուրս չէր կրնար ելլել, ժողովուրդը հոդ վարժուած էր գալ, այդ կարգի բանջարեղէններ գնելու համար Ովկիմ համար գժ- գոհ համբերութեամբ հանդուր- ժեց այդ տղոց խաղերուն։

Ինչպէս բոլորը՝ Ովկիմ ալ, իւ- րաքանչիւր տեսակէն մէկ կապ- ուածք կը ծախէր հինգ փարա՛յի։ Ի՞նչ կ՚ըլլար— կը խորհէր ան— եթէ մարդիկ քան փարայի գնէին. առանց այդ հինգին իսկ առար- կութիւն ընելու շատ անգամ։ Ա- մէն իրիկուն, ժպտադէմ, համար- ձակ խոշոր քայլերով տուն դար- ձաւ Ովկիմ, կայթին ապրանքը սպառելէ վերջ։

Ներած դրամը, մեծ գուր- գուրանքով, քրջէ կարել տուած քսակին մէջ կը դնէր, առանց համ- բելու թուա-թուա դրա՛մ, ամէն իրիկուն որքան անուշ բան էր այդպէս փաստած տուն գալը։ Որքա՛ն կ՚ուզէր որ պարտեզ մը ունենար, ուրկէ անպակաս ըլլային տարին տասներկու ամիս այդ կար- գի բոյսեր։

Օդերը հետզհետէ կը տաք- նային. մեղուները, ճանճերը եւ մժեղները կը թռչտէին բզզելով, ծառերը ծաղիկներով կը զարդար- ուէին եւ կը կանանչանային։ Պար- տէզը ալ ծախելու բան մնացած չէր, երբ Ովկիմ գիշեր մը քսակը բացաւ ու պարպեց դրամը։ Պզտիկ բլուր մը կազմած էր այդ հինգ- տասը փարաներէն խանութխանն հաւաքածն է՛հ, եթէ ոտքբերէն Ովկ- կիմ, կը բաւէ եւ կ՚աւելնայ իսկ, եւ բուռը լեցուցած քանի մը ան- գամ օդին մէջ բարձրացուց ձեռ- քը յաղթական եւ վար թափեց, անոնց հաճոյալի հնչիւնը վայե- լելու համար։

Տանը տանուտէրին վրայ շփո- թեցնելով — մէկ, երկու, երեք — սկսաւ համրել։ Ընդամէնը քառա- սուն եւ վեց ղրուշ հաւաքած էր։

Ի՜նչ յուսախաբութիւն սա- կայն. իր ակնկալած դրամին կէսը անհաւատալի էր աս. բայց ակնե- րեւ իրողութիւն։

— Աղբար, մէռէթին պէյէ- քէթը չփախի սէյի չհամրեցի ալ.

Ովկիմ յիշեց ի ծանր աշխա- տութիւնը առաւօտէն մութէն մինչեւ գիշերուան մութը. յիշեց տանջալից վայրկեանները, եւ ձեռ- քերուն խեղճութիւնը եւ մարմին ոսկորներուն կոտտանքը. յիշեց որ ինչ յոյսերով ու սպասումներով յանձնառու եղած էր այդ դժուար աշխատանքին, որ չվարձատրեց գինքը արդարօրէն։ Այս մասին իր տխուր խորհրդածութիւնները ա- ռաջնորդեցին զայն տեղ մը, ուրկէ Ովկիմի մաքուր սիրտը չար կասկած մը մտաւ։ Քոյրը՝ որուն վստահած էր քսակը պահել արդեօ՞ք քիչ մը դրամ առած ու պահա՞ծ էր իրմէ գաղտուկ։ Սկսաւ վարա- նիլ ու կասկածոտ քոյրը երեսը նայիլ։

— Ցեղ մը փոխ փարա տուած չըլլաս, Աննա.

Երբ քոյրը երդում-պատառ եղաւ եւ վշտացած կ՚երեւար, Ով- կիմ զղջաց արդէն այդ խօսքը ը- րած ըլլալուն, որ դժուարու- թեամբ արտասանած էր գրեթէ։ Սկսաւ կրկին անգամ դրամները համրել, Աննա յետոյ թղթեր հրաւիրելով այս անգամ, բայց ճիշտ քառասուն եւ վեց ղրուշ էր նորէն։

Ցետոյ խօսքը փոխելով Ով- կիմ քրոջ խորհուրդին դիմեց մածուն ծախելու իր որոշումին մա- սին։ Ինք հաւատք չունէր այդ գործի յաջողութեան գիշերը աչ- քերը չէին տեսներ։ Եւ սակայն այդ ալ փորձեց. իրիկուն մը սկսաւ մածուն ծախել, ձեռքը բռնած «պէշիկ»ով, կը պոռար կտրած, թաւ ու այլանդակ ձայնով

— Մածո՜ւն, խայմախլը մա ծուն։

Փողոցներէն անցած միջոցին, առանց վայրկեան մը հեռացնել կարենալու մտքէն. իրեն հետ կը պտտցնէր ամբողջ ծրագիրները եւ էշուն պատկերը։ Ցաճախ ա՛յր փողո- ցէն քալելը եւ որու տան առջեւէն անցնիլը չէր գիտեր։

Ցաճախորդ մը կրնար սթա- փեցնել գինքը։ Եւ կ՚անդրադառ- նար թէ մածուն ծախելու ելած էր. մէկդի կը դնէր պահ մը ամէն մտածումը։ Մածունները չը ավեր- ցնելու մասին կը մտահոգուէր։

Երեք կուսայ ծախած էր ինքնաբերաբար մուքովը էշը գնած, հուլի թիթեղներ բեռցուած, փայտ մը ձեռքը՝ կը քալէր անա- սունին հրամայելով, երբ յանկարծ մութին մէջ ոտքը ցցուն քարի մը զարնուելով գետին փռուեցաւ Ով- կիմ, մթին սալայատակին վրայ ճերմակութիւն մը պղպղաց, եր- կու յախճապակի պնակներ կոտ- րեցան եւ մէկը մնաց ճաթած։

Օ. ԶԱՐՄՈՒՆԻ
(Շարունակելի)

մղուած պայքարին արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ աշակերտները ո՛չ ֆրանսերէնը, ո՛չ ալ գերմաներէնը շիտակ կը խօսին։ Միակ լուծումն է՝ Ռուսիոյ մէջ եղածին պէս՝ բանալ դպրոցներ՝ հիմնուած տղուն մայրենի լեզուին վրայ։ Լեզուի խնդրէն զատ իրական դիկտատորութիւն մը կը տիրէ Ալզասի մէջ։ Չկայ հաւաքոյթի եւ մամուլի ազատութիւն։ Շատ մը թերթեր խափանուեցան։ «Ալզաս-Լորէնի ֆրանսացիներուն 100էն 80ին լեզուն ձեզի համար օտար է», եզրակացուց Հիւպէր։

Ընդհանուր ժխորին մէջ, միւս համայնավար երեսփոխանները ամբած անձայն կը մնային իրենց անկիւնը։ Հիւպէր կը փորձէր շարունակել իր ընթերցումը։ Նախագահութեանց կտորներ հազիւ կը լսուէին։

Վերի խօսքերը արտատպեցինք «Իւմանիթէ»էն, որ կ'երեւի ճառին օրինակը ունէր իր մօտ։

Երեսփոխանները «դո՛ւրս, դո՛ւրս» կը պոռային։ Ուրիշներ «Գերմանիա գնա, քու տեղդ Րայխսթակի մէջ՝ է» կ'ըսէին։

Նախագահը ընդհատեց ժողովը կիրքերը հանդարտեցնելու համար։ Երբ նիստը վերսկսաւ, միւս Ալզաս-Լորէնցի երեսփոխանները դատափետեցին Հիւպէրի խօսքերը եւ միջադէպը վերջացաւ յայտարարութիւնովը նախագահին, որ բսաւ.

«Ալզաս եւ Լորէն ֆրանսական են եւ կցուած Ֆրանսայի ու Հանրապետութեան, մի եւ անբաժանելի»։

Ցետոյ Ալզասի խմտացոյցը ընդունուեցաւ նոյնութեամբ։

Պոլշեւիկեան համագումարին շուրջ

Օրժոնիկիձէ, Վերստուգիչ կեդրոնական Յանձնաժողովի նախագահը պոլշեւիկեան 15րդ համագումարին ներկայացուց տեղեկագիր մը՝ իրենց գործունէութեան ու բանւորներու եւ գիւղացիներու վրայ գործ դրուած հսկողութեան եւ հակակշիռին մասին։

Կանգ առնելով ընդդիմադիրներու կողմէ կուսակցութեան դէմ մղուած պայքարի զանազան հանգրուաններուն վրայ, Օրժոնիկիձէ յայտարարեց թէ Վերստուգիչ կեդրոնական Յանձնաժողովը կարելին բրած է ընդդիմադիրները լենինականութեան ճամբուն մէջ բերելու համար։

— Օգոստոսին կեդր. կոմիտէի լիագումար ժողովին մէջ, բսաւ, օրերով դժուարութիւններու հետեւանքով ընդդիմադիրներու երեսէն, եւ միայն Ստալինի եւ Մոլոտովի յայտարարութիւններուն շնորհիւ է որ լիակատար ժողովը որոշեց զինովիեւն ու Տրոցկին պահել կուսակցութեան շարքերուն մէջ։ Ընդդիմադիր վարիչները իրենց օգնելու եւ իրենց սխալները հասկցնելու մեր ջանքերը մեր տկարութեան նշանը կը համարէին։ Այս բոլոր փորձերու ձախողութենէն վերջ է որ կեդր. վերստուգիչ Յանձնաժողովը առաջարկեց ընդդիմադիր պետերը կուսակցութենէն վտարելու որոշում տալ։

Վերջնագիր ընդդիմադիրներուն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ պոլշեւիկեան համագումարը հրատարակեց վերջնագիր մը, որով 15 օրուան պայմանաժամ կը տրուի Տրոցկիի կուսակիցներուն, յայտարարելու համար հրապարակով թէ իրենց տեսակէտները սխալ են եւ թէ կը ջնջեն իրենց կազմակերպութիւնը։

∴ Ստալինի զեկոյցին մասին վիճաբանութիւնները փակուելէ առաջ, դիկտատորը կրկին խօսք առաւ, պատասխանելու համար ընդդիմադիր ճառախօսներուն։ Կամենեւի ճառը որակեց «փարիսեցիական» եւ բսաւ թէ ընդդիմադիրները երկու երես ունին, մէկը՝ դարձած դէպի կուսակցութիւնը, միւսը՝ դէպի «երրորդ ուժ» մը։ Կամենեւ եւ զինովիեւ յարելով Տրոցկիի, որուն դէմ դեռ վերջերս կը կռուէին ամբողջ կուսակցութեան հետ, իրենց շատ մը գաղափարներէն հրաժարեցան։ Կը հետեւի թէ անոնք հիմա ալ կրնան նոյն բանը ընել։ Ուստի Կամենեւի այն խօսքը թէ չեն կրնար իրենց կարծիքներէն հրաժարիլ, վիճաբանութեան չի դիմանար։ Այժմ ընդդիմադիրներուն կը մնայ կա՛մ առանց պայմանի հպատակիլ եւ կամ համայնավար շարքերէն դուրս ելլել։

∴ Կեդր. Կոմիտէի տեղեկագրին առթիւ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, ուր կ'ըսուի թէ ընդդիմադիրները գաղափարականօրէն բաժնուած են լենինականութենէ եւ դարձած են մենշեւիկեան խմբակ մը անձնատուր միջազգային եւ ներքին բուրժուազիայի։ Նկատելով որ ընդդիմադիրները ո՛չ միայն գործելակերպով, այլ նաեւ ծրագրային տեսակէտէ բաժնուած են կուսակցութենէն, պոլշեւիկեան շարքերուն մէջ անոնց ներկայութիւնը անընդունելի է։

Խաղաղութիւն Իտալիոյ մէջ ?

Տէյլի Հէրըլտի Թղթակիցը կը հեռագրէ իտալական սահմանագլուխէն. — Իտալական «Մոսթօ» յածանաւին մէջ ապստամբութիւն մը ծագեցաւ։ Նաւաստիները քակեցին թնդանօթները եւ ծովը նետեցին։ Յածանաւին մէջ գտնուողները —հրամանատար, սպայ եւ զինուոր ձերբակալուեցան։

Հակաֆաշիստներու դաղտնաբար Ալպեան սահմանէն անցնիլը արգիլելու համար, կառավարութիւնը պիտի ամրացնէ սահմանի ֆաշիստ պահականոցները եւ փշաթելերով պիտի փակէ Փըթի - Սէն - Պեռնարի կիրճը։

Պիէլլայի մէջ փիէմոնթէի ամէնէն հին մէկ դրամատան սնանկութեան հետեւանքով, ծանր անկարգութիւններ պատահեցան։ Դրամատան բացն է մօտ 216 միլիոն լիրէթ եւ դրամատունը պահանջատէրերուն պիտի կրնայ վճարել միայն այս գումարին 100էն 40ը։

Թուրք գաղթականներու խղճալի վիճակը

Իզմիր կը գրէ. — Սերպիայէն եկած Թուրք գաղթականներուն Պոլսոյ մէջ ունեցած վիճակը լրջօրէն խիստ ուշադրաւ է եւ կարեկցութեան արժանի։ Այդ գաղթականները Պոլիս գալէ ետք իրենց ձեռքի դրամով քանի մը օր խաներուն անկիւնները կը պառկին ու երբ դրամնին կը սպառի, խաներու տէրերուն կողմէ դուրս կը հանուին։ Այս կերպով փողոց մնացող գաղթականները Պոլսոյ անկիւններուն մէջ բացօթեայ կը պառկին։

«Մանաւորապէս այս ցուրտ օդերուն յիշեալ գաղթականներուն վիճակը իսկապէս ցաւալի է։ Գիշերները Նոր Նամազգահ շրջակայքը եւ Սիրքէճիի կայարանին երկաթեայ բազրիքներուն մէջտեղը իրարու փաթթուելով քնանալու կ'աշխատին։ Այսպէս իրենց օրերը անցընող գաղթականներուն վիճակը սրտաճմլիկ է։ Ջեռեղման Տնօրէնութիւնը չի՞ կրնար ապաստան մը ընծայել անոնց»։

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ
"ՅԱՌԱՋ,, ՊԻՏԻ ՉՍՏԱՆԱՆ
ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՔ ՈՐ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ՑՈՒՑԱՏԵՍԻ

Հ. Յ. Դ. Պիյեանքուրի Ջաւարեան խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 10ին, սովորական խաւտաբանիդին

Հ. Յ. Դ. Լուազոյն խումբի ժողովը այսօր Եր. իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէին ընկերները ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը. Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ընկերական ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ, միութեան Գրադարանին մէջ

ՆԷՅԱՌԻՆԻ Ե. միութ. միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին, 138 Rue Etienne Doletի սրճարանը։ Այս երկրորդ ժողովին ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի, եւ տրուած որոշումները օրինաւոր։

Զ. Ե. Ս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը կիր. իրիկուն ժամը 9ին, Միութեան ընթերցարանին մէջ, 61, Rue Monsieur le Prince։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զարասնճացիներու Հայրենակցական Միութեան անդամական ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին, 3 Rue du Dauphine, Place d'Aix։ Օրակարգ. Վարչական զեկոյց եւ հաշուետուութիւն։ Կը հրաւիրուին բոլոր Զարասնճացիները։

Շ.ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ Արմիւ միութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան ցերեկոյթ թէյասեղան մը, որուն կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները, վաղը Կիրակի ժամը 1ին, 17 Bld. Maurice Cléryի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուս. Միութեան ընդհ. ժողովը, 12 Դեկտ. Եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G. սրահին մէջ, 28 Rue Serpent

Օրակարգ.— Զեկոյց յանձնախումբներուն կողմէ եւ ընտրութիւն վարչութեան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ձէսին, Ա. Ն.— 180։
Մոնթէսքիօ, Պազ.— 30։
Ժազիկօ, Գ. Գ.— 35։
Ձէսին, Յ. Գ.— 20։
Լիլիէն, Ն. Ս 70։
Մարսէյ, Գ. Շ.— 280
Վալ-Ըն Պէն, Լ. Մ. 70.
Մայեա, Ս. Շ.— 130։
Թուլոն, Մ. Գ.— 50 ֆր.։ Համաձայն ենք։
Վիէն, Յ. Մ. 75։
Ալէս, Ն. Յ. 35 ֆր.։ Սկսանք ղրկել։
Մարսէյլ, Ս. Ա.— 40։
Վիէն, Ա. Խ.— Սկսանք ղրկել։ Ձեր հին հաշիւը փակուած է։
Մարսէյլ, Գործ.— Ստացանք, կարգադրեցինք։
Լը Լիլա, Է Յ. 35։
Մարթիկ, Ա. Ն. 35։
Նէյսի, Ֆէն.— 30։

Կը խնդրուի Մշեցի Գ. Խուրէն Բոլէեանէ, եւ Տիգրանակերտցի Գ. Գառնիկ Քիլէրճեանէ իրենց հասցէն իմացնել՝ Լեւոն Տոնիկեանի, 12 Rue Elie Gentilly Seine.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եալովա-Օրթագիւղցի Համբարձում Ասլանեան։ Իմացնել՝ իր եղբօրորդւոյն Հայրապետ Ասլանեանի, Platcia Anaktora, Cafe Averof, Larissa, Grèce։

— Կը փնտռուի Եդուարդ Ճիւհէրեան, որուն հասցէն էր մինչեւ վերջերս, 36 Rue Polonceau, Paris, իմացնել՝ Թորոս Սիմոնեանի, Gaudinière. Villeeux-Clercs. L. et C.)

— Կը փնտռուին Կեսարիացի Տիկին Փրլանթի Արմազանեան, ծնեալ Էրքիլէթլեան, քոյրը Կիւլիւզար Էրքիլէթլեան եւ փեսան Յարութիւն Տէօվլէթեան, որոնք երեք տարի առաջ դորգի գործին համար Յունաստանէն Մարսէյլ եկած էին եւ հիմա Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուին։ Իմացնել՝ Sarkis Lekilethanի, c/o Mr. A. Baltaian, Larnaca. Cyprus.

— Կը փնտռուի Կէյվէի Զըլջանէն Յարութիւն Պարոնեանը, կինը՝ Արաքսի եւ երկու փոքրիկներ եղիսաբէթ եւ Մարիցա, որոնք 927ին Ֆիլիպէ Պուլկարիա կը գտնուէին։ Իմացնել՝ վանկրամ Ճէզայիրլեանին, 4 Rue du Turin Arnouvilles-les Gonnesse S.etO.

Կը խնդրուի սուլկարական թերթերէն արտատպել։

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆ.
Սթերլին,	L. St	124 [illegible]
Տոլար,	Dollar	2 [illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	607
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13 [illegible]
Թրք. ոսկի	» or	116
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	18 [illegible]
Տրախմի »	Drachme	33 20
Լիր »	» Lire	13[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	490 2[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	1 [illegible]
Ֆլորին	(Florin)	102 25

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc Eg	3410	—
II »	2110	—
III »	1680	—
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs	467	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H TEURNIER

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն 18 Ֆրանք, Մանոն Լէսքօ 15, Խառնուրդ ... Գրազիելլա (Լամարթին) 8, Խաւար (Լ. Անտրէեւ) 12, Թափառականներ 15, Տր. Մուսոյի կտակը (Ուէլս) 12, Միլթոն եւ Աննա 12, ... (Փորձ Աստ) 10, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Սասունական ... Քէօր օղլու 2.50, Թոմաս Սոմա 5, Աբուլալա Մահարի 5, ... ներ Գուրեան) 5, Միլիոն մը Հայերու ջարդը 18, Հայաստան ... դիրը 15, Արարիչը գիտութեան առջեւ 7, Լուսանկարչութեան ... Աշուղ Պարիզ 5, Երգարան 5, 6, 10 եւ 25, Երգարան 6 եւ 10 ... Ֆրանս. հայ. խօսակց. 6, 8 եւ 15, Արշին մալ ալան 4, ... անկութիւնը 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Շողոքորթը 5, ... լիէ 2, Ժամագործ Մինաս 2, Բանի ամուսնութիւն 2, ... Պոլշեւիզմ։ 3, Գոյութեան պայքար (առաւ հայ գաղթ. կեանքէ) ... գայր եւ ... 4, Ալտոմէ 4, Օթէլլօ 10, Համլէթ 10, ... պէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր։

ՆՈՒԷՐ.— 25 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի, իսկ 100 ֆր.է աւելիին համար ... ֆր.ի գիրք։ Ընտրեցէք նուէրցու գիրքերը մեր դրացուցակէն։

Դիմել՝ L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

[illegible]	
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible] ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	5 տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

11 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 516

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՄԵ՛ՂՔ Է, ՈՃԻ՛Ր Է

Հակառակ Հայաստանի մէջ կատարուած Թրքավարի բռնութեանց, բանտարկութեանց եւ աքսորի լուրերուն հաստատման, հակառակ բռնի զինաթափման եւ ահ ու սարսափի քաղաքականութեան մասին հրատարակուած անվիճելի փաստերուն, որոշ հոսանք մը կը շարունակէ օրօ՛ր կարդալ հայ ժողովուրդի գլխուն, Սէնի կամ Ատլանտեանի ափերէն։

Մենք հրապարակաւ ապարէզ կարդացինք— և քանի՛ անգամ - այդ անրուժելի ծանծաղամիտներուն, շեշտակի դնելով հարցը.

– Հետաքրքրուեցէ՛ք, գացէք տեսէք, ստուգեցէք եւ եթէ կրնաք, հերքեցէ՛ք։

Անօգո՛ւտ։ Ճիշդ է, անոնք այլեւս չունին առաջին օրերու վճռականութիւնը, հրատարակուած լուրերը կասկածելի ցուցնելու համար։ Օրը օրին, լախտի պէս երենց գլխուն իջան անհամար ձերբակալութեանց եւ կարաւան-կարաւան աքսորներու փաստերը։

Բայց, իբրեւ հարազատ «պէնտէկեան»ներ, ուրիշ ռազմավարութեան մը, աւելի անպատիւ միջոցներու կը դիմեն, ջաջրեր ծածկելու եւ չարագործները չքմեղացնելու համար։

Կը ճգնին ապացուցանել թէ՝ կառավարութիւնը պարզապէս իր պարտականութիւնը կը կատարէ, հալածելով, բանտարկելով, ծեծելով, զինաթափ ընելով կամ աքսորելով։

Թէ, կառավարութիւնը իր «արթնութիւնը եւ աչալրջութիւնը» կը հաստատէ, անձար ժողովուրդի մը ողնայարը ճզմելով, անոր թեւերը կոտրտելով, հազարաւոր բնտանիքներ մոխիրի վրայ նստեցնելով։

Անհաւատալի, նորէն, «Պայքար»ը, Ամերիկայի ռամկավարներուն ծանծաղամիտ օրկանը։

Պոռթկին բազմած, մեր իմաստուն խմբագիրը կը յայտարարէ թէ «բոլորովին սխալ, աւելին՝ չարամտութիւն է,» ազմուկ հանել թէ, Հայաստան բաց այգիի մը կը նմանի, ուր ամէն ոք կրնայ մտնել իր ուզած ժամուն»։

Մարդ կը փորձուի հարցնել թէ՝ այս «մարդիկը», սա՛ քուէկ սենեակի մը մէջ թուղթ մրոտած ատեն, վայրկեան մը մտքէ անցուցի՞ն Հայաստանի քարտէսին վրայ նայիլ։ Գոնէ գոնէ փնտռե՞ն անոր սահմաններու դասաւորումը, արեւելքէն, արեւմուտքէն եւ հարաւէն։ Փնտռե՞ն թէ ի՛նչ կը նշանակէ «ինքնավար» Ղարաբաղ մը եւ Նախիջեւանի «Հանրապետութիւն» մը Ազրպէյճանի թեւարկութեան տակ, չինծու Քիւրտիստան մը։ Կը ճանչնա՞ն Սուրմալուն, Ախուրեանը, այսօրուան Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանագիծը…։

Կ՚երեւայ թէ բաներ մը իմացեր են։ Գոնէ այդ կը հետեւի սա տողերէն. «Ներկայ Հայաստանը շրջապատող պայմանները, իր դիրքն ու դժուարութիւնները բացատրութիւններու պէտք չունին։»

Բայց ա՛յդքան։ Եթէ աւելին գիտնային,— կամ գոնէ չկեղծէին— ապահովաբար պիտի համարձակէին ստրկաբար պաշտպան կանգնիլ իշխանութեան մը, որ քմահաճօրէն կամ գիտակցօրէն կը ջլատէ, կը թեւատէ՝ մնացու ոչխարներու հօտի մը կը վերածէ իր վարած ժողովուրդը։

Զպիտի գրէին հետեւեալ խարդախ տողերը.

— «Ոմանք, երկրի մը պաշտպանութեան համար կարելի՞ է երբեք [illegible] ժողովուրդին քով գտնուած բանի մը հրացանի կամ [illegible] վրայ»։ (24 նոյ.)։

Եւ, քանի մը տող վարը.

— «Յեղափոխական կամ ապստամբական շրջանի մէջ, [illegible] է որ քաղաքի մը կամ գիւղի մը ժողովուրդը իր ինքնապաշտպանութեան մասին խորհի, բայց պետական շրջանի մը մէջ, [illegible] ինքնապաշտպանութիւնը անիմաստ է եւ ցնորք։ Վերջապէս, [illegible] չէ մտնալ որ զէնքը կարեւոր է, բայց անհրաժեշտ [illegible] ժողովուրդին մէջ ոգեկան ոգւոյ եւ քաղաքական բարձրութիւն է»։

Եթէ, կ՚ըսենք, պայծառ ըլլար իրենց հոգին եւ ամուր իրենց հայրենագիտութիւնը, պիտի կարմրէին տակէ տակ շարել նակասութեան եւ ըթամտութեան այս գոհարները։

Որովհետեւ, իրենց իսկ բացատրութեամբ, «ներկայ Հայաստանը շրջապատող պայմանները, իր դիրքն ու դժուարութիւնները բացատրութեան պէտք չունին»։

Ճիշդ է, Հայաստանը այսօր չի գտնուիր, բառին սովորական առումով, «յեղափոխական կամ ապստամբական շրջանի մէջ։ Բայց, չէ մտած նաեւ, արեւմտեան իմաստով, «պետական շրջանի մը մէջ»։

Ան հրաբուխի վրայ է միշտ, հակառակ մեր կամքին, եւ հակառակ աշխարհի բոլոր ռամկավարներու կամ կարմիր աքսորներու ներբողական տաղերուն եւ լորձնաշուրթն փառաբանութեանց։

Մե՛ղք է, ոճի՛ր է, մի՛ մտնէք լռութեան դատապարտուած ժողովուրդի մը արիւնը։

Մե՛ղք է, ոճի՛ր է վճիռներ եւ պատգամներ արձակել առանց գիտնալու, առանց հասկնալու, առանց ուսումնասիրած ըլլալու։

Երեւանի վարիչներն անգամ կ՚արգահատին ձեր տգիտութեան եւ ստրկամտութեան վրայ, ի խորոց սրտի…։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՍՈՐԻՆԵՐՈՒՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Հայրենիք վերլուծելով քրտական եւ ասորական խնդիրները Միջագետքի մէջ, կը նկատէ (13 նոյեմ.)

— «Իրագի միւս այլացեղ փոքրամասնութեանց վերաբերեալ խնդիրը Ասորիներունն է, որոնք շատ քիչ անգամ ուշադրութեան կ՚արժանանան, որովհետեւ փոքրաթիւ են եւ Մերձաւոր Արեւելքի մարզին վրայ քաղաքական գործօն մը չեն կրնար ըլլալ։

«Մուսուլի, ինչպէս եւ Միջագետքի ամենահին ազգերը Ասորիներն են, սակայն պատմութիւնը՝ չէ քաղաքական կեանքի գլխաւոր ազդակը։ Ատեններ եղան, վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, երբ ծրագիր կազմուեցաւ՝ Ասորիները տեղաւորելու հիւսիսային Իրագի որոշ հողամասերուն վրայ եւ անոնց ասորական շրջան մը ստեղծելու։ Այս ծրագիրը ընդունելութիւն չգտաւ, նոյնօրէն նիւթին քաղաքական պատճառներով, որոնց պարզաբանումը մեծապէս շահեկան պիտի ըլլար։ Ասորական ծրագրին անյաջողութիւնը տակաւին կը մնայ մութի մէջ։

«Ներկայիս 20,000 ասորի գաղթականներ կան Մուսուլի կողմերը, եւ, ինչպէս կը տեղեկանանք Ազգերու Դաշնակցութեան որոշած տեղեկագրէն, այս գաղթականներուն թոյլատուութիւն պիտի ըլլայ հաստատուելու Արպիլի եւ Մուսուլի բլուրներուն եւ հովիտներուն մէջ։ Ասորիներուն զլացուած վերջին շնորհը խմբովին ապրելու եւ ազգային կեանք մը կազմելու՝ այս սակաւաթիւ, քրիստոնեայ ժողովուրդը կը մատնէ չափազանց տկար կացութեան մը բուն իսկ իր նախահայրերու փառայեղ հայրենիքին մէջ։ Ազգերու Դաշնակցութեան որոշած տեղեկագիրը, սակայն, յոյս կը յայտնէ թէ Ասորիները պատսպարուած պիտի կրնան պահել իրենց ազգային յատկանիշները։

«Ի՞նչ կ՚արժեն այս կարգի խօսքեր, երբ կը մերժուի Ասորական Շրջանի մը կազմութիւնը եւ զուգէ յաւիտեան կը թաղուի այդ ցեղին վերածնունդի վերջին պատեհութիւնը»։

ՊՈԼՍՈՅ 24 ՏԵՍԱԿ ՏՈՒՐՔԵՐԸ

Թուրք նիւթական գործավարը կը խորհի միացնել բոլոր [illegible] [illegible] որոնց թիւը կը հասնի 24ի. Ինչպէս որ անկարելի կը թուի այդ ծրագրին իրականացումը։ Տուրքերը.—

Ուղղակի տուրքեր. 1.— կալուածական, 2 [illegible] չահատուրք, 3. զինուորական (պէտէլ), 4.— միանուագ, 5. - հիմնական (ապրանքի), 6 — փառանգներու եւ փոխանցման, 7.— մսանաւոր անտառներու, 8.— հանքերու, 9.— ժողովրդութեանց, 10. Թրաքթէօրի, 11.— ելեկտրականութեան եւ լուսաւորութեան։

Անուղղակի տուրքեր. 12.— մաքսատուրք, 13.— գործառնութեանց, 14.— բնդհ. սպառման, 15.— ծովային, 16. - կենդանիներու առողջապահութեան, 17.— որսորդութեան, 18.— կարգ մը գործառնութեանց ամէնօրեայ առնուած տուրքեր, 19.— դրօշմաթուղթի տուրք, 20.— բնդհ. ակնքեր, 21.— [illegible] 22. Նիւպատոսական ծախքեր։ Ասոնցմէ զատ կան նաեւ 23 — ճամբու եւ 24 — կրթական տուրքերը։ Մնացորդներն ալ անսակ մը տուրք են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Դիմում բանտարկեալներուն համար

Ընկերվարական Բանուորական Միջազգայինը կազմած էր յանձնախումբ մը, որ պաշտօն ունէր քննութիւններ կատարել խորհրդային Միութեան քաղաքական բանտարկեալներուն մասին։ Յանձնախումբին երկու նախագահները՝ ոեւէ ծերակուսական մը Պրուքէր եւ գերման երեսփոխան Բրեյթշայտ խորհրդային Միութեան կեդր. Գործադիր կոմիտէի նախագահ Կալինինի ղրկեցին նամակ մը, որուն մէջ կ՚ըսուի.

Տասնամեակի առթիւ հրատարակեցիք ընդհանուր ներման հրամանագիր մը, որուն քաղաքական բանտարկեալներու վերաբերեալ կէտերը այնքան առաձգական են, որ անկարելի է հասկնալ թէ ընդհանուր ներումէն պիտի օգտուի՞ն նաեւ այն բազմաթիւ ընկերվարականները, որոնք կը հիւծին պոլշեւիկեան բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ։

Ձեր քաղաքական ոստիկանութիւնը՝ որ կը գործէ գաղտնի, առանց հրապարակային հակակշռի, իշխանութիւն ունի ընկերվարական բոլոր կուսակցութիւնները ամբաստանելու թէ հետամուտ կ՚ըլլան խորհրդային իշխանութիւնը տապալելու, առանց քննելու թէ խնդրոյ առարկայ կուսակցութիւնը իրապէս այդ ձգտումը ունի թէ ոչ, և իւրաքանչիւր անհատ ընկերվարական նկատելու անդամ այդ կուսակցութեան, առանց խորը քննելու թէ անիկա անդա՞մ է թէ ոչ։

Այս պայմաններուն մէջ, պարտականութիւն կը համարինք, յանուն Եւրոպայի միլիոնաւոր պրոլետարներուն, խստիւ պահանջել որ Խորհրդային Միութեան մեր կուսակցական եւ գաղափարական ընկերները աւելի երկար չպահուին բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ, ուր նետուած են յաճախ առանց ռեւէ դատավարութեան, առանց օրինական ապահովութեանց, նոյնիսկ առանց իրական ամբաստանութեան։

Ընդհանուր ներումի գործադրութեան հրահանգը պատրաստելու համար մէկ ամիս պայմանաժամ յայտարարած էիք։ Տակաւին ժամանակ ունիք ընդհանուր ներումը տարածելու համար բոլոր ընկերվարականներուն անխտիր, ըլլան անոնք գործօն թէ կրաւորական, որոնք ձեր դատարաններուն կողմէ կամ վարչական եղանակով դատապարտուած են իրենց քաղաքական ընկերվարական գործունէութեան համար։ Կը պահանջենք նաեւ որ ընկերվարական կուսակցութիւնները օրինաւոր նկատուին Խորհրդային Միութեան մէջ։ Բանուոր դասակարգի ազատութեան պայքարը կը խափանէք դուք՝ ճնշումի տակ պահելով այդ դասակարգը։ Դեռ ժամանակ է։

Յունաստան կը ճնշէ համայնավարները

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ տեղւոյն դատական իշխանութիւնները, որոնք քանի մը օրէ ի վեր քննութիւններ կը կատարեն հելլէն համայնավար կուսակցութեան գործունէութեան մասին, հաստատեցին թէ համայնավար կուսակցութիւնը հնազանդելով Վիէննայի կեդրոնէն ստացուած հրահանգներուն, իր վերջին ժողովին մէջ կազմած է գործունէութեան նոր ծրագիր մը։ Մասնաւորաբար ուժ պիտի տրուէր Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ ինքնավարութեան համար շարժում առաջ բերելու խնդրին։ Այս պատճառով Աթէնքի մէջ եօթ եւ գաւառներու մէջ տասը համայնավարներ ձերբակալուեցան իբրեւ դաւաճան։

Դատարանը նոյնպէս որոշեց իբրեւ հայրենիքի դաւաճան դատի ենթարկել հելլէն Խորհրդարանի տասը համայնավար երեսփոխանները։ Այս առթիւ դիմեց Խորհրդարանին որպէս զի յիշեալներուն անձեռնմխելիութիւնը վերցուի։ Երեսփ. ժողովի դատական յանձնախումբը վաւերացուց այդ առաջարկը եւ շուտով Խորհրդարանը իր հաստատական վճիռը պիտի տայ։

Վերջին հեռագրի մը համաձայն, ձերբակալուած են 45 հոգի։

Աշխատաւորականները պատերազմի դէմ

Աշխատաւորական երեսփոխան Արթըր Փոնսոնպի վարչապետ Պալտուինի յանձնեց նամակ մը, ստորագրուած 16 տարեկանէն վեր 128.770 Անգլիացիներէ, որուն մէջ կ՚ըսուի.

«Ստորագրեալներս համոզուած թէ ազգերու միջեւ կռիւները կրնան կարգադրուիլ ըլլա՛յ դիւանագիտական բանակցութիւններով, ըլլա՛յ միջազգային իրաւարարութիւնով, կը յայտարարենք համեստօրէն թէ մեր աջակցութիւնն ու զինուորական ծառայութիւնը պիտի մերժենք որեւէ կառավարութեան որ զէնքի պիտի դիմէ»։

Լոնտոնէն Մուսուլ մէկ շաբաթէն

Հալէպէն Մուսուլ ինքնաշարժի սպասարկութիւն մը հաստատուած ըլլալով, այժմ կարելի կ՚ըլլայ Մուսուլէն Լոնտոն երթալ մէկ շաբաթէն։ Եթէ ճամբորդ մը Մուսուլէն մեկնի Չորեքշաբթի առաւօտ, գիշերը կ՚անցընէ Տէր-Զօր եւ Հալէպ կը հասնի Հինգշաբթի իրիկուն։ Երկու քաղաքներուն միջեւ հեռաւորութիւնը 5-600 մղոն է։ Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7ին ճամբորդը կրնայ առնել Հալէպէն Հայտար-Փաշա տանող մահճակալ կառախումբը։ Այս ճամբորդութիւնը կը տեւէ 48 ժամ։ Գիշերը Պոլիս անցընելէ վերջ, յաջորդ օրը՝ Կիրակի ճամբորդը կ՚առնէ Սէմփլոն-Օրիան ճեպընթացը եւ Լոնտոն կը հասնի Չորեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։

Միակ անպատեհութիւնը այն է որ Մուսուլի մէջ չկան պուլկար եւ սերպ հիւպատոսներ, այնպէս որ այդ երկիրներէն անցնելու «վիզա» ստանալու համար հարկ կ՚ըլլայ Պոլիս մնալ 24 ժամ։ Որպէսզի այսպիսի ժամավաճառութիւն տեղի չունենայ, դիմում կատարուած է, որպէս զի «վիզա»ները առնուին [illegible]

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի ուսանողներուն թիւը այս տարի 1117 է։ Ասոնց 399ը Սուրիացի են, 213ը Պաղեստինցի, 142ը Իրաքցի եւ 141ը Հայ։ Թիւի տեսակէտով չորրորդ տեղը կը գրաւեն Եգիպտացիները՝ 85 հոգի։ Կան նաեւ [illegible] պարսիկ, 28 յոյն, 22 եւրոպացի ուսանողներ։

Ուսանողներէն 577ը քրիստոնեայ եւ 540ը ոչ-քրիստոնեաներ են։

Համալսարանի տարեկան ընդհանուր ծախքն է 450,684 տոլար։ Այս գումարին միայն 162,565 տոլարը կը հոգացուի ուսանողներու տարեվճարէն եւ հիւանդանոցի հասոյթէն։

Այս տարի 214 ուսուցիչներ եւ վարչական պաշտօնեաներ կը պաշտօնավարեն համալսարանին մէջ, որոնցմէ 67ը Ամերիկացիներ են։ 1927—1928 տարեշրջանի բժշկական ճիւղին կը հետեւին 94 ուսանողներ, ատամնաբուժութեան 29, դեղագործութեան 83, հիւանդապահութեան 52, իսկ 477 ուսանողներ արուեստի եւ գիտութեան։

Հիւանդանոցը ունի 179 անկողին։ Կան նաեւ անհատական դարմանատուններ հարուստ հիւանդներու համար, եւ զատ յարկաբաժին մը՝ աղքատներու համար։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆԸ

Լիբանանի առողջապահական նախարար Տոքթ. Մանասա, ընկերակցութեամբ Թաղապետութեան առողջապահական սպասարկութեան պետ Տոքթ. Պայտունի, քարանթինայի գաղթական վրանաքաղաքը երթալով, քննած է վրաններու առողջապահական վիճակը։

Նախարարին կարգադրութեամբ, կազմուած է բժշկական մասնաւոր յանձնախումբ մը, որ վրանաքաղաքի մէջ ձեռք առնելիք առողջապահական միջոցներու շուրջ տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ։

ԻՏԱԼԵՒԹՈՒՐՔ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ

Պոլսոյ կրթական տնօրէնութեան կողմէ քննութիւններ կը կատարուին Պալըգլիի իտալական վարժարանի տնօրէնին եւ Թուրքերէնի ուսուցչին միջեւ տեղի ունեցած միջադէպի մը մասին։

Նախորդ օրերը, ժամը 14ին, բոլոր դպրոցի աշակերտները մէկ դասարանի մէջ հաւաքուած՝ Թուրքերէն դաս կ՚առնեն եղեր։ Տնօրէնին կարգադրութեամբ վերջերս այդ պահը կը յատկացուի նաեւ կաթոլիկ աշակերտներու կրօնի դասի։ Անցեալ օր.. Թուրքերէն դասին պահուն, դպրոցի ծառան կ՚երթայ Թուրք ուսուցչին կ՚իմացընէ թէ տնօրէնը կաթոլիկ աշակերտները կ՚ուզէ կրօնի դասի համար։ Ուսուցիչը չուզեր կատարել տնօրէնին այդ հրամանը, առարկելով թէ Թուրքերէնի յատկացուած է այդ պահը։ Ասոր համար քանի մը անգամ կ՚երթեւեկէ տնօրէնին եւ ուսուցչին միջեւ, իսկ այս վերջինը անդրդուելի կը մնայ։ Ի վերջոյ տնօրէնը անձամբ կուգայ իր հրամանը հաղորդելու, եւ երբ այս անգամ ալ կը մերժուի, ուսուցչին երեսին կը պոռայ բարկութեամբ թէ, կա՛մ պէտք է իր հրամանը գործադրէ կամ դասարանէն մեկնի։ Յետոյ, կաթոլիկ աշակերտները դասարանէն դուրս կը տանի։ Թուրք ուսուցիչը իր դասը շարունակած է եւ յետոյ իսկոյն լուր տուած է կրթական տնօրէնութեան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՐՔԵՐԸ

"ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ"

Աչքի առջեւ ունիմ, Թլկատինցիի Սանձրու Միութեան նախաձեռնութեամբ Պոսթընի մէջ հրատարակուած, վեց հարիւր էջնոց պատկառելի հատորը, որ դժբախտ հեղինակին ամբողջական գործը կը ներկայացնէ գրեթէ։

Միութիւն մը ասկէ աւելի դրական, օգտակար եւ երախտագիտական աշխատանք չէր կրնար կատարել։ Երանի թէ այնքան բազմաթիւ Միութիւններ, այսպիսի ազդող աշխատանքներու լծուած ըլլային, որոնցմէ պիտի օգտուէին հայ գրականութիւնը, ազգագրութիւնը, բանասիրութիւնը, պատմութիւնն ու նաեւ գիտարուեստները։

Ահաւասիկ, տարիներ տարիներու կը յաջորդին, եւ մենք հազիւ կ'ունենանք Պոլսոյն արժէք ներկայացնող, անհետացած գրական սերունդին, ինքնատիպ հեղինակի մը գործերուն հրատարակութիւնը։

Այս հատորին մէջ ամփոփուած են Թլկատինցիին քրոնիկները, նորավէպերը, գեղջ նամակները, քանի մը քերթուածներն ու թատերգութիւնները։ Սկիզբը կը գտնենք Գ. Ա. Զօպանեանի մէկ յառաջաբանը, իսկ հատորին վերջը կը կարդանք Ռ. Զարդարեանի տարիներ առաջ «Ռազմիկ»ի մէջ հրատարակած մէկ յօդուածը, ինչպէս նաեւ հեղինակին գործածած գաւառական բազմաթիւ բառերուն մէկ ցանկը՝ անհրաժեշտ լուսաբանութիւններով։

Իբրեւ անտիպ թատերական էջեր, հատորին մաս կը կազմեն կտակը եւ Դէպի աքսորանքի պատկերները։ Ամբողջութեամբ կը պակսի Ո՞ր մէկուն խուլէն թատերախաղը, որ տարիներ առաջ Պոսթընի մէջ հրատարակուեցաւ, եւ որ սակայն պէտք էր մասը կազմէր ամբողջական գործի մը։ Միւս կողմէ, մեզի կը թուի թէ Լինդի գիւղին թատերախաղէն կը պակսին քանի մը տեսիլներ։ Այս ուշագրաւ գործը լոյս տեսաւ «Արեւելեան Մամուլ»ի 1902 տարուան առաջին չորս թիւերուն մէջ։

. .

Թլկատինցին մէկն է մեր այն գրագէտներէն, որոնք անծանօթ մնացեր են տարիներ շարունակ, եւ որոնց բովանդակ ստեղծագործութիւնը տեսակ մը նախապաշարումով դիտուեր է։ Ան շատ ուշ նկատուեցաւ ներկայացուցիչը, եւ առաջնակարգ ներկայացուցիչը անտարակոյս, գրական ուղղութեան մը, որուն ակունքը սկիզբ կ'առնէր հայ հողէն։ Եւ երեւակայել տաժանքն ու տառապանքը, որ անոր կրունկէն անբաժան եղան. երեւակայել միջավայրի ու բնութեան այն բազմաթիւ արգելքները, որոնք իր արմատին մէջ ընդունակ են խեղդելու որեւէ հասակ նետող ցօղունի մը շարժումները։

Թլկատինցիի տաղանդը ու ինքնան ներզօր եղաւ սակայն, որ յաղթահարեց բոլոր դժուարութիւններուն, տալու համար մեր գրականութեան անմոռանալի գործը, որակով «գնական», առնչային եւ հարազատ։

Գրական հարազատութիւնը յատկանիշ մըն է, զոր դժուար կը գտնենք առհասարակ մեր շատ մը գրագէտներուն քով։ Արուեստի այդ յատկանիշը մանաւանդ անհետանալու վրայ է հիմա, նոյնիսկ մեր տաղանդաւոր նորերուն մօտ, որոնք մղուած հեռու մեր Հայրենիքէն, Հայ գիւղէն ու Հայ հասարակութենէն, երեւակայութեան ուժին ապաւինած, կը փորձեն վերապրիլ ու ստեղծագործել մեր երէկի — այսօր անհետացած — կեանքը, իր վայելչութեամբ ու ցաւերով, իր հոգեբանութեամբ ու արդարութեամբ։ Թլկատինցին մնաց միշտ հաւատարիմ արուեստի այդ թանկագին շունչին, որուն շնորհիւ, երբ այսօր իսկ գեղեցիկ առիթը կը տրուի մեզի թղթատելու իր գործը, օտար ու անցած չենք գտներ զինքը։ Այդ անկեղծ էջերէն հառնող շունչը թեւ կուտայ մեզի փոխադրելու մեր բնաշխարհը, զոր գրի առաւ ու անմահացուց տաղանդաւոր արուեստագէտը։ Ընթերցողը կը մտնէ տաժանքը, որուն լծուած է, ու կը հետեւի բոլոր տիպարներուն, յամր քայլերով, որոնց ճակատը համբուրեց առտուան արեւակը, արտերուն ճամբուն վրայ, մինչ իրիկուան հովն ալ կը ցամքեցնէր անոնց փոշոտած քրտինքը։ Ահաւասիկ մայրեր ու աղջիկներ, ծերեր ու երիտասարդներ, գիւղական տիպարներ, ամէն տարիքէ, լծուած ընտանեկան ու գաւառային աշխատանքներուն, եւ որոնց վիշտն ու հոգը, Թլկատինցիի մը արուեստը միայն կրցաւ այնքան ինքնատիպ արուեստով։ Այսօր մենք զինքը աւելի կը սիրենք, ու իր գործին վրայ, – իբրեւ թանկագին ու կորուստէ փրկուած աւանդ մը,— աւելի կը գուրգուրանք, որովհետեւ չունինք այն աշխարհը, որ առանց թեւ ու շունչ տուաւ մեր անդուգական գրագէտին։ Այդ աշխարհը այսօր կայ ու չկայ։ Ու մանաւանդ չկայ, իր մարդկային շունչովն ու հոգիներովը։ Պատկերը, երազուած պատկերը, ամփոփուած կը գտնենք գրական այլազան էջերու մէջ, նման արուեստագէտի վրձինէն ելած նկարին, որուն առջեւէն պիտի չուզէինք բաժնուիլ ժամերով։

Կը հաւատամ մանաւանդ, որ վաղուան սերունդը մասունքի մը նուիրականութեամբ մօտեցող մը պէտք պիտի բանայ այս թանկագին գիրքը, որ ոչ միայն գիւղի մը համայնական կենցաղը, եւ կամ անհատի մը,— զինքը գրի առնողին—, հոգւոյն պատկերը կը ցոլացնէ, այլ եւ հաւաքական պատկերացումն է բովանդակ հայ կեանքին։

Անիկա մեր գրականութեան չտուաւ մեծածաւալ վէպեր։ Եւ սակայն, ինչ որ տուաւ նորավէպ կամ իրական պատկեր, խտացումն է այն մեծ պայքարներուն ու հակադրութիւններուն որոնց թատերաբեմը կրնան դառնալ նաեւ գեղջուկ հոգիները, արտաքինով այնքան պարզ ու համեստ։

Մարդկային հոգիին բոլո՛ր զգայնութիւնները, տարբերութիւններ ու մեղքեր, նկարագրի գրական ու բացառիկ բոլո՛ր մեծ գիծերը, չարն ու բարին, անոր հոգիէն կտորներ խլեր են, կազմելու համար մեծ գործը, որ Թլկատինցիէն կը մնայ մեր գրականութեան։

Ու այդ գործը երկա՛ր տարիներ, իրարու յաջորդող սերունդներու կողմէն գուրգուրանքի պիտի արժանանայ, որովհետեւ ան բառին իսկական առումով, «դժբախտ գրագէտ»ի մը հոգիին անխարդախ հայելին է, անկեղծ՝ շունչով ու՝ կրակով թրծուած։

Անոր դժբախտութիւնը շատ խորո՛ւնկ էր ու անհասանելի։ Մարդուն իսկ էութենէն ծնող ու զինքը հատցնող։ Այդ դժբախտութիւնը արտաքինէն աւելի ներքին էր անոր համար։ Այս էր գլխաւոր պատճառը, որ Թլկատինցիին բովանդակ գրականութիւնը օծուած է յոռետեսութեան լոյսով։ Եթէ անոր անձուկ հորիզոնի մը մէջ ապրիլը, գիւղէն քաղաք ասպրելի կարճ ճամբորդութիւն մը ընելը», որուն պատմութիւնը սիրտը տերեւուկի մը վրայ խոցելու եւ փակելու փորձը» ըրեր էր գրելով քանի մը էջ իր կեանքին «միշտ նոյն» էջը քրքրելով ու թերթատելով, եթէ ուսուցչական ապերախտ ասպարէզին ամենօրեայ նուիրական հոգերը իր կեանքին թելը կը կարճեցնէին, առանցմէ զատ յոռետեսութեան ուրիշ պատճառներ դժգոհութեան որոմը կը ցանէին իր գրականութեան մէջ։

Դժգոհ էր կեանքէն, ու անոր վրայ կը նայէր կատարեալ անտարբերութեամբ. առկէ՝ այն ազնուական երգիծանքը, որ թեւ կ'առնէր իր գործին մէջ, հասնելու համար բարձրագոյն ձեւի մը։ Գեղի կեանքը, իր պարզունակ, անմեղունակ ու անարուեստ յղացումներով, Թլկատինցիին առաջին համբաւին հիմնաքարը եղաւ։ Առկէ դժգոհ, ան դէպի քաղաք ճամբորդութիւն մը ըրաւ. Նոր յոյսեր ու նոր ակնկալութիւններ, նոր հորիզոններ բացին իր առջեւ։ Եւ սակայն քաղաքը ինչ որ կը կարծէր ու կ'երազէր, միշտ նոյնը գտեր էր։

Արտաքին ձեւերով տարբեր այդ միջավայրին մէջ կեանքէն ակնկալուած վայելքը չէր գտեր։ Միշտ նոյն անհաւասարութիւն։ Աւելցուցէք ասոր վրայ անապահով գրողի մը գիտակցութիւնը եւ կեանքի ու մահուան մեծ հարցականին առջեւ ինքզինքն անզօր զգացող էակի մը հոգեկան տառապանքը, եւ դուք գտած պիտի ըլլաք անոր գրականութեան բանալին։

«Տարին մէջ քանի օր ունեցայ խնդալու, կը գրէ տեղ մը, քանի՛ շապիկ կոնակի վրայ, որ մետաքսին քնքշութիւնը զգացնէր ու կօշիկներն ալ քանի զոյգ, որ փուշերէ ազատ պահէր ոտքերս»։ Ահաւասիկ իր կեանքը, մալէ՝ մանկութենէն մինչեւ չափահասութիւն, միշտ նոյնը, որուն համար դառնութեամբ կը հարցնէ. «որո՞ւ համար պիտի գրէի. որո՞ւ համար արցունքը, որո՞ւ աչքը հրապուրել. գրիչը թող պզտիկներուն ձեռքը չիյկափալո մնար, անոնք անով շատ աղուոր կը խաղան, աղուոր պատահնութիւնը ունին ցատկելու»։ Անիկա հաւատք ալ չունէր իր գրականութեան արժէքին ու տեւականութեան վրայ։

1895էն ի վեր Դիարպէքիր փիլիսոփայական պէս տակառի մը անկիւնը կծկուած, «Կ'ապրիմ ու չեմ ապրիր, միշտ որտէս կը զգամ հատնումս» աղաղակը լսելի կ'ընէր իր լուսագրոյ՝ Մալքարացի Կարօին (Արտաշէս Յարութիւնեանը)։

. .

Կ'արժէ որ մեր նոր գրական սերունդը խորապէ՛ս ճանչնայ Մարդը եւ իր Գործը:

Տակաւին մենք շատ առիթներ պիտի ունենանք ուսումնասիրելու եւ ճանչնալու գրական այս մեծ դիմագծութիւնը, իր լայնքին ու խորքին մէջ. շնորհիւ այս գեղեցիկ հատորին, որուն հրատարակիչները անփոխարինելի ծառայութիւն մը կատարած եղան, մեր ձեռքը յանձնելով փոշիներուն մէջ կորսուած թանկագին գործ մը։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

63.— ՊԱՐԵՐԳ ԽՆՈՒՍԷՆ

Քու սըլը չինարի ծառի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու ճակատ Հալպու մէյտան
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու յօնքներ խալըմով քաշած
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու մազեր ոսկի թելի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու աչքեր պիլլուրի չուշի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու ակռէք շարած սատափ
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու երես Մըլըթու լոնտըր
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու լեզուն պլպուլի խօսքի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու պակնըր ճըկարի մէթի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու քերան մեղրի փնթկի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու մատներ մեղրէ մոմի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:
Քու ծէնիկ կըռնկու ծէնի
կը նմանէր, եա՛ր, եարօ ջան:

Հաւաքից՝ Ն. Դաւիթեան

ՀԱՅԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ 1618ԻՆ

Ամերիկեան «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթոր» վերջերս հրատարակեց շահեկան յօդուած մը Ամերիկայի հայ գաղթականութեան ծագման մասին:

Յօդուածը ստորագրած է M. D. A. (Մանուկ Տէր Ալիքսանեան): Կը քաղենք հետեւեալ շահեկան մասերը.—

Արժանի է նկատել սա փաստը թէ Հայերը եղան Ամերիկայի առաջին գաղթականներէն։ Սկզբնական գաղթային փաստաթուղթերէն կը տեսնենք թէ «Մարթին Հայը» — Martin the Armenian *Վիրճինիայի Ճէյմսթաուն քաղաքին մէկ անդամն էր 1618ին։ Մարթին յետոյ վերադարձաւ Անգլիա։*

Վիրճինիայի մէջ 1653ին մեծ ցանկութիւն կար մետաքս արտադրելու։ Բազմաթիւ անյաջող փորձեր եղած էին հոն շերամ եւ թթենի մշակելու։ Էտուըրտ Տիկկըս գաղութին գիւղավար անդամներէն մին, լսած ըլլալով իր հօրմէն, որ այն ատեն Թուրքիոյ անգլիական դեսպանն էր, թէ Հայերը փորձ շերամապահներ են, իր ծախքով Ամերիկա բերաւ անոնցմէ երկու հոգի, որոնք իրենց բնիկ երկրին մէջ մեծ համբաւ կը վայելէին ճարտարութեամբ եւ փորձառութեամբ։

Այս Հայերու աշխատութեանց արդիւնքը այնչափ խոստումնալից եղաւ, որ 1654ին Ճոն Ֆարրար (John Farrar), *ընկերութեան չէրմ պաշտպաններէն մէկը, բանաստեղծութիւն մը նուիրեց «Ան ամենազնիւ եւ արժանաւոր պարոն Տիկկըս—Թուրքիայէն Վիրճինիա եկող անոր երկու Հայերուն ժամանման առթիւ։*

Բանաստեղծութեան մէկ մասը հետեւեալ տողերը կը պարունակէ.

«Բայց Տիկկըս առաւ տարաւ Ջանգակը
(Աղջի՛կ, ծաղկիդ չկնալը ա՛յնքան պզտիկցուց փորձը)
Թուրքիայէն դրկուած իր երկու Հայերը
Այժմ շատ զբաղած են անոր քաջ ձեռնարկին վրայ
Եւ եթէ բաւական յաջող ըլլայ այն՝ գալ տարի
Տասը հազար փաունտ մետաքսի պիտի արտադրուի
Եւ անոր արժանի գործը երկինքները պիտի սաւառնի ․
Քաջութի՛ւն ունեցէք․ [illegible] Աստուծմէն գրուած է,
Շարունակէ՛, գնա, առաջ մղէ քու մեծ գործդ»:

. .

Վիրճինիայի ժողովը 1656 Դեկտեմբերին սա որոշումն անցուց. «Գէորգ Հայը մետաքսի առեւտուրին տուած իր քաջալերութեան համար որոշուած է որ կենայ երկրին մէջ, որպէս զի նոյն գործը շարունակէ եւ ասոր համար ալ ժողովը չորս հազար փաունտ ծխախոտ կուտայ անոր»։

Երբ ամերիկացի միսիոնարները 1831ին սկսան Թուրքիա հաստատուիլ, Հայերու մէջ նոր շահագրգռութիւն մը երեւան եկաւ հանդէպ Ամերիկայի։

Միացեալ Նահանգներու վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ 1895էն առաջ Ամերիկայի մէջ 3000 Հայ կեցած է, սակայն յանկարծ 1895ին 2767 Հայեր ընդունուեցան Ամերիկա։ 1896ին 4139, 1897ին՝ 4732, իսկ 1898ին 4275 Հայեր մտան Միացեալ Նահանգները։

Ներգաղթի արձանագրութիւնները ցոյց կուտան որ 1899էն ասդին, այսինքն 1899ի եւ 1917 Յունիս 30ի միջեւ 55,057 Հայեր եկած են Միացեալ Նահանգները, ամբողջ Հայերու թիւը բարձրացնելով 70,980ի, որուն վրայ պէտք է աւելցնել 1894էն առաջ եկողները։ Այսպէս Միացեալ Նահանգները բնակող Հայերու ընդհանուր գումարը կը հասնի 73,980ի։

Ներկայիս, սակայն, Ամերիկայի Հայերու ընդհանուր գումարը կը գնահատուի 100,000էն աւելի։

Այս գաղթականութեան պատճառը նախ եղաւ Միսիոնարներու ներկայութիւնը եւ չփումը անոնց հետ եւ, երկրորդ, Թուրքիոյ քաղաքական անհանդարտ վիճակը, որուն հետեւանքով հայ գաղթականները դիմեցին դէպի Միացեալ Նահանգները։

Թէպէտ Հայերը հաստատուած են Միութեան իւրաքանչիւր նահանգին մէջ, սակայն անոնց 90 առ հարիւրը հաստատուած են Նիւ Եորք, Մասաչուսէց, Ռոտ Այլընտ, Քոննէքթիքըթ, Փէնսիլվանիա, Իլլինոյզ, Միչիկըն, Վիսքանսըն եւ Քալիֆորնիա նահանգները։ Այս նահանգներէն իւրաքանչիւրին մէջ անոնք հաստատուած են եկեղեցի, մամուլ եւ ակումբներ։

Հայերը կը զբաղին վաճառականութեամբ, ճարտարարուեստով, երկրագործութեամբ, առեւտուրով եւայլն։ Անոնք խաղաղասէր են եւ օրինապահ, նաեւ դիւրահաղորդ։"

Յօդուածագիրը Հայերու ցեղային ծագման մասին ամփոփ տեղեկութիւններ տալէ ետք, կ'ըսէ. «Հայերը առանց վարանելու ամերիկեան եկեղեցիները կը յաճախեն եւ կ'ամուսնանան Ամերիկացիներու հետ»։

Լորտ Պրամուէլ ըսած է թէ «Հայերը Արեւելքի մտաւորական սերն են»։

ՌՈՒՍԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ «Լը Փըթի Ժուռնալ»էն)

Ռուսե՛ր, Ռուսե՛ր, ամէն կողմ Ռուսեր։ Զօրավարներ ու իշխաններ, ճարտարագէտներ ու բժիշկներ, կոմսուհիներ ու իշխանուհիներ ամէն կողմ և ամէն տեղ։ Անոնք ինքնաշարժ կը քշեն, ուրիշներ գործարաններուն մէջ բնակութիւն կ'ընեն, իշխանուհի մը կը ծառայէ ճաշարանի մը մէջ, Բազազ մը կ'աշխատի կայարանի մը մէջ։

Հետաքրքիր է մօտենալ անոնց եւ իմանալ մտայնութիւնը, որ ունին անոնք աքսորականի իրենց այս կեանքին մէջ։

Գիշեր է։ Կը մտնեմ Հալը։ Հսկայ շուկան ալեկոծ է։ Ահա, կազմուած գլուխներ դէզ են կազմեր։ Անոնց մօտ Ռուս մը, նախկին կառավարիչ։ Ոչխարի կողիկ մը բերնին մէջ, շարունակ կը կրծէ։ Յետոյ, մատները ծծելով, թաւ ձայնով մը կը պատասխանէ։

— Ինծի Բազազ կ'ըսեն։ Յետոյ, դառնալով իր ընկերոջ.

— Այնպէս չէ՞, անունս Բազազ չէ՞։

Վայրենի քրքիջ մը կ'արձակէ։ Յանկարծ լուրջ խորհրդածութեան մը մէջ կ'իյնայ։ Աչքին մէջ կը կազմուի մշուշ մը, որ կը ծածկէ անհաւոր տեսիլքը իր անցեալին։

— Ինչո՞ւ գանգատիմ։ Պոլշեւիկները պատուաւոր մարդիկ են։ Կողոպտեցին հարստութիւնս, տունս, կալուածներս։ Ես ըսի իրենց. «Այո՛, իրաւունք ունիք, ես ոեւէ բանի պէտք չունիմ։ Ձեզի ըլլայ։ Ես ուժով եմ եւ կրնամ դրամ շահիլ»։ Սակայն վերցուցին կնոջս հարստութիւնն ալ։ Կինս յիմարանոց ինկած էր։ Բայց պոլշեւիկներուն «կնոջս հարստութիւնն ալ առիք, հիմա ո՞վ պիտի վճարէ հիւանդանոցին ծախքերը»։ Ինծի պատասխանեցին. «Հոգ մի՛ ըներ, կնոջդ հոգը մեր վրայ»։ Կը տեսնէք որ պոլշեւիկները շա՛տ պատուաւոր են։

Յետոյ դառնալով.

— Ընկե՛ր, միթէ պատուաւոր չե՞ն պոլշեւիկները։

Ու սարսափելի քրքիջ մը արձակեց նորէն։

— Օ՛, դուք չէք հասկնար ռուսական հոգին։

Յետոյ ցոյց տուաւ երկու երիտասարդ Ռուսեր.

— Հայրենակիցներս։ Սորպոնի ուսանողներ են։ Գիշերը կուգան բեռնակրութիւն ընելու շուկային մէջ, իսկ ցերեկին՝ ուսանողութիւն։

— Երբ կը քնանան։

— Իրիկուան ժամը 6էն մինչեւ 12։

— Ֆիզիքական աշխատանքի ժամանակ հոգին կը հանգչի, կը պատասխանէ ուսանողը։

— Դոստոյեւսկի թ… տութեան տաժանքներ… էր որ անցուց կեանքը… տան հող կը հերկէր, … սափայորէն միայն։

Կը յիշեմ նոյն կամաւոր… մը ճակատագրապաշտ… կերպութիւնը, որ տեսա… բարձր դասու տիկնոջ մը…

— Երէկ երջանիկ էինք… չէինք հասկնար… վիճակը։ Այսօր կը… կ'ըսէր ան։

Յետոյ կ'աւելցնէր.

— Արդեօք երջանիկ… Ի՞նչ է երջանկութիւնը։ … տխուր եմ եղած։ Կը… կեանքը այնպէս ինչպէս…

. .

Գիշերանց է։

Բանուորները քաղաքի… …րիզի դուռներուն վրայ…

Կ առաջ… տեսայ… քէն։ Սաղացող… կըզեակ մը կը լողնայ… րուն մէջէն կարմիր կզմ… խճանկար մը կը դծէ… բաններ, աշտարակներ… լոյսերով։

Կ'անձրեւէ։ Ծխախոտ… մը կը ճեղքէ։ Բա… ները կը խուժեն դուռ… ցիներ, Իտալացիներ, Սպ… ցիներ, Ռուսեր։ Այս վերջին… անմիջապէս կը զանազան… իրենց կանոնապահ… րով։ Ըմբիշի թիկունք… եւ… սուր ախորժակ ու կը… զէն ճաշելու։

— Կը հաճի՞ք բանի… մէնէն մօտիկ գործար… հասցնել։

— Ռո՞ւս էք… կը հա… անմիջապէս։

Կը բացատրեմ… թէ եկած եմ ուսումնասիր… ռուս բանուորներու կեանք… կը փափաքիմ տեսնել… բանուորներու հետ։

Բանուո՛ր Ցոյց կուտամ… ձեռքերը, սեւցած ու… Մատները, որ կը… իրենց ուղղութիւնը… որ կազմուեր են։

— Ի՞նչ էր ձեր… Ռուսիոյ մէջ։

Իրարու կը հարցնեն… բառ կը փնտռէ։ Ֆրանսերէն… գիտեր արդեօք, թէ կը… նոյն անվստահութիւնը… Ռուսերուն մօտ։ Կը… իրենց անունը։ Կը փափ… պատասխանել։ Հարցում… ալ կ'ընեն, եւ քեզ կը… ուրիշ ընկերոջ մը մօտ… կարգին քեզ կը ղրկէ… մը։ Սակայն մի՛շտ… ով մը։

Այդպէս ըրին ինծի… խօսակիցներս ալ։

— Ռուսերը, հոն, ճաշ…

Ճաշարան կը մտնենք… սթոռները գրաւուած են… ալ Ռուս։ Մէջ ընդ մէջ կը… ուի ձայն մը.

— Ճագարի միս։

— Մածուն մը։

Բոլորն ալ խօսքի մէջ… ները կը խառնուին իրար… կը կազմուի ներդաշնակ… մը, թաւ եւ ուրախ… թեան եւ աշխատանքի… անոնք կը պահեն նոյն… բարեկամութիւնը իրենց… տոցի բանուորները հետ… անոնց այդ բնաւորութեան…

Անիկա կը հաստատէ… Ֆրանսացի բանուոր մը… նիի դասակիցը չըթերուն…

— Շատ լաւ կ'ընեն… բառերը չեն վայլեր անոնց… նին։ Սակայն, մենք… վարժուինք։ Մեր աշխատա… ցին մէջ կը բանի իշխան… մը․․․

— Իշխանուհի՞ մը.

— Այո՛, իսկական իշխա… հի մը, կեցէք յիշեմ… Տրիկոյէնի… ու, բայց վերջ… առար նման անուն մըն է… իշխանուհի կ'ըսենք, կար… իշխանուհին աշխատելու… մեր մօտը, ինքզինքը… ծախելու համար, դրամը… սեցաւ հետը, իսկութիւն… Իրիկունը, մեկնումի… իշխանուհին քովս եկաւ… երկնցուց եւ ըսաւ, «Գիշեր… պարոն»։ Յաջորդ օրը… կեցի բանուորները, միշտ… աղէկները։ Եւ այսպէս… խառնանցը Ակադեմիա…

ԶՈՒԱՐՃ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՁԲԱՑԻՆ

Փարիզի մեր ջոջերը որոշեր [illegible] բանալ:
[illegible] գոցելիք բան մը ու-[illegible] — կէս միլիոնին վրայ բաց-[illegible] աչքե՛րը արդեօք...

Կոմիտէները սպասեցին, յու-[illegible] ցին եւ ուրախացան այս լու-[illegible] բայց կարճ տեւեց [illegible] փելացի են մեր ջոջերը ու ո-[illegible] մինչեւ գործադրու-[illegible] չեմ գիտեր թէ ինչ եղե-[illegible] ունեցաւ անոնց գծպանը, [illegible] վստահ եմ թէ անոնք ան-[illegible] փարթան իրենց սխալին եւ [illegible] սանդիմ չծախսած, փու-[illegible] սրբագրել զայն:

Հապէ գործի ձեռնարկած' [illegible] պատրաստ պտոյտ մը դէպի [illegible] արուարձանները', ջա-[illegible] նշմարեցին որ մեր [illegible] ազգը, արդէն [illegible] լեզուներ կը գրեն ու [illegible] բայց երբեք հայերէն: [illegible] կ'աղօթեն ու կը [illegible] բանի մը լեզուներով, [illegible] երբեք հայերէն:

[illegible] ամբողջ աշխարհի անոց [illegible] ներկան ու նոյնիսկ ապա-[illegible] բայց Հայոց պատմութե-[illegible] չեն յիշեր իրենց նախահօր [illegible] անգամ...

[illegible] ամէն մէկ ան-[illegible] կը ճանչնան իրենց գըր-պանններուն պէս, բայց կ'ուրա-նան Հայաստանի աշխարհա-գրութիւնը: (Այս կէտին մէջ' ի-րաւունքը մեր տոյն է. երկիր մը որուն սահմանն այր դեռ չեն գծուած (ըստ Հ. Յ. Դաշնակցու-թեան),չի կրնար աշխարհագրու-թիւն ունենալ իր անունով:

Արդէն կը պարեն չարլսթօն մինչեւ իրիկուն, պլէքպաթթըմ մինչեւ լոյս. բայց երբեք հօրա կամ խարշըլամա:

Կ'ուտեն պիֆթէք, ֆրիթ, պուլյապէս, բայց երբեք տօլմա եւ կամ հարիսա:

Ու մեր ջոջերը որ մութին մէջ խոկ կրնան դերձանը անցընել ասեղին ծակէն, դժուարութիւն չկրեցին նշմարելու թէ' դպրոցը որ կուզէին բանալ իբր «Հայ» տպաւորող գործատուն, պիտի պատրաստէ մարդիկ որ [illegible] չեն անշուշտ, բայց շնորհիւ կըր-թութեան որ փողոցներուն մէջ կը ստանան' Հայ ալ չեն:

Այս անստոյգ եւ ողջամիտ արդիւնքին հասնելու համար, կ'արժէ՞ր դրամ վատնել:

Եւ ի մեծ [illegible] ժողովականերու, փակեցին դպրոց-ները, չորս չեղին բացած...

Բարեբախտաբար, որոշում տալ եւ ետ առնել ծախքի չի կարօտիր

ԽԱՐՏՈՒՆ

[illegible] խօսակցիս սկսաւ ներ-կայանել այն Ռուսերը, որոնք [illegible] էր ճամբան եւ որոնք [illegible] կեղծեցին թէ ֆրանսե-րէն չեն գիտեր.

— Մեծ պայ ինչ Ռուս բան-ուորներուն մեծ մասը գիտուորա-կան է, Շատ քաղաքավար են եւ [illegible] կ'ըսեն: Երկրորդ ֆրանսերէնի ուսուցիչ է եղած [illegible] մէջ:

— Ֆրանսերէնի; Հապա չկր-ցա՞ւ խօսիլ հետը:

Ինչ սատանայ էր Կրակի պէս կ'այրէ ինկած տեղը: Մարկ պէտք է ըսել իրեն, երբ սկսի պատմել յարգական արկածները [illegible] Պոլշեւիկ չէ, ինչպէս [illegible] [illegible] Միապետական ալ չեն անոնք: Կը ծագրէ ու կը հեգնէ: Իր ըն-կերները երբեք գէշ չեն ըսեր [illegible] [illegible] անխնայ կը ծաղրէ, եւ ըն-կերները կը ախորժին: Սակայն [illegible] ալ աղէկ են իրարու հետ [illegible] մէջ, աշխատանքի պահուն. [illegible] [illegible] կարեւորութիւն չեն տար: Եղ-բայրացած են ապրելու իրենց կեանքին մէջ:

Անցեալ օր իշխանուհիին [illegible] մեծ էր: [illegible] իրենց հին [illegible] կը համբուրեն [illegible] ձեռքը: Ես ալ համբուրեցի իշխանուհիին ձեռ-քը: Ընկերս չարամտութեամբ ըսաւ. «Շուտով պիտի ալ կը տեսնենք։ Չէ չպիտի կրնայի ըսել, եթէ պատկուէինք: Ննջիրը [illegible] չէ: Իշխանուհին [illegible] [illegible] ձախրեցաւ, շա՛տ ախրեցաւ:

Ցիշեցի իր ամուսինը, որ մեռած էր երկիրին մէջ:

ՓՐՏԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Ինձ հարիւր խորամանկութիւն [illegible].

Մինչ ես, աղջիկ, քու սանրդ-ներուդ կոկոններ տեսած եմ,
Անոնց ծայրերը կարմիր են.
Անոնց ստորոտը ծերմակ,
Միրանդ բարձր չաքար է
Բերան ու շրթներդ իրանի
Թէլին պէս են.
Կուրծքդ ու փոքր ծովերու
Կարասի ու հացալուսներու պէսեն
Լեթէ Աստուածը կը սիրես ու անոր կը հաւատաս,
Եկուր համբոյր մը շնորհէ ինծ.
Մեղքիս լուծերը ծանր են,
Փոքր մը առնել.
Իմ հոգւոյ թափառաշրջիկ, եար, եար,
Վիրաւոր եմ
Հարիւր անգամ վա՜յ ինծ,
Աղջիկ, որու գլխուն կայ Հա-մայի բոյր,
Անոնց ծայրերը կորուած են,
Ու խոպոպներ չկան:
Հասակդ գեղեցիկներու ստո մը ուէհանի պէս է,
Կամեցութիւն կը սփռէ ա-մէն կողմ
Գուն ինծ աշխարհի մէջ քաղաք-քէ-քաղաք պտըտցուցիր,
Ցնոր բերիր ու նետեցիր խո-պանները վրայ:
Հուր ու խորամանկութիւններ ըրիր ինծ.
Աղջիկ, որու աչքերը կը նմա-նին մարիի աչքերուն.
Երեք խոպոպներդ կը նմանին
Նաւի ուսին փռուած պա-րաններուն:
Ես գիտէի որ հովիւ ու նախ-րապանի աղջիկ եմ,
Ես չէի գիտեր որ իշխան ու մեծամեծներ
Քու քով լուացուցին [illegible] բի ու աղուոյսնքի:

Թարգմ. Օհան Կարօ

ԻՏԱԼԻԱ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻ ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պարիզէն կը գրեն ֆրանսերէն թերթի մը.

Ըստնէք մը ի վեր իտալիոյ պատերազմական եւ ծովային նա-խարարութիւնները մասնաւոր ու-շադրութիւն կը դարձնէին Պարիի գօրապտանակին վրայ, որուն վար-չական սպասարկութիւնները ու սպասակայտը կ'ամբողջացուէին ու կը ճոխացուէին: Միւս կողմէ ուշադրութիւն կը գրաւէին նաեւ իտալիոյ զանազան կողմերէն ե-կած զինուորները, որոնք Պարիէն անմիջապէս նաւ կը գրուէին դէ-պի Ալպանիա:

Արդ այս օրերս կառավարա-կան հրամանագիր մը եւ իտա-լիոյ զինուորական իշխանութեանց ուղղուած շրջաբերական մը կը յուսաբանեն այս շարժումները եւ Ալպանիոյ կցումը, որ պիտի յաջորդէ առոնց: Ցիշեալ հրա-մանագիրը 5000ի կը բարձրա-ցնէ թիւը այն սպաներուն եւ են-թասպաներուն, որոնք սահման-ուած են Ք... ալպանացի զինուոր-ները մարզելու: Նորագիրները արդէն սկսած են գրկուիլ Պարի, ուսկից նաւով պիտի փոխադրուին Ալպանիա:

Գալով շրջաբերականին, հե տեւեալ հատուածը գոյց կու տայ թէ ինչի' կը ձգտի անիկա.—

«Ալպանիա գացող սպաներն ու ենթասպաները անմիջապէս սպայական հրատակութիւնը պիտի առնեն.. սակայն իրենց զինուորական ձառայութիւնը ա-ւարտելէ եւ իտալիա վերադառ-նալէ վերջ պիտի կրնան անկէ հրաժարիլ եւ իտալական հպա-տակութիւնը վերստանալ»:

Մուսոլինի կ'ուզէ առժամեայ հպատակութեան հին հովմար-գելին եռեւ պաշտպանիլ ծած-կելու համար Ալպանիոյ կցումը, կ'եզրակացնէ թղթակիցը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԿՕՅԻ ՏՕՆԸ

Այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին, Թրոքատէրոյի մէջ մի-ջազգային մեծարանքներ պիտի ըլլան Վիքթօր Հիւկոյի յիշա-տակին յամանեակին [illegible] հարիւրամ-եակին առթիւ:

Հանդէսին պիտի նախագահէ Էռիօ: Կը մասնակցին միջազգա-յին ծանօթ գրողներ: Պիտի խօսին Պլասքօ Իպանէզ եւ Հ. Մանն: Գե-ղարուեստական բաժնին կը մաս-նակցին փարիզի մեծ արուեստա-գէտներն ու արուեստագիտուհի-ները:

Օտէօն եւս պիտի ներկայացնէ տեսարան մը Ինծնօյնը վ.հեցէն. 600 նուագողներ պիտի մասնակ-ցին Հ. [illegible] գերազանցու-թեամբ, Աստուածացումի եր-գին:

ՁԵՐԵՆԱՐ ԳՈՒԽՈՐՆԵՐԷՆ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՓՈՆ՝ՍԷՆԹ ԼՍՓՈՒ, 7 Դեկտ. — Ձեր միջոցաւ կը ղրկեմ 100 ֆրանք, իբրեւ աշխատաւորներու համեստ նուէրը՝ Ծնունդի կա-նոնի օրուան առթիւ:

Գիտենք թէ ոչինչ է այս գումարը, սակայն աւելին չկր-ցանք ձեռք բերել, քանի որ գա-ղութը հազիւ թէ քանի մը ըն-տանիքէ կը բաղկանայ: Աշխա-տողները բազմանգամ ընտանիքի տէր մարդիկ են, Դեկտեմբեր 4ին, երեք գեղատի օրիորդներ' Լուսիկ Գզիրեան, Մէնտուհի Ճան-սըզեան եւ Ֆլօրա Մեսրոպեան նուագոյն ժապաւէններով՝ իրրեւ հայկական գրօշակ. տունէ տուն պտտեցան եւ հաւաքեցին այս 100 Ֆրանքը:

Այս առթիւ ըսեմ որ եթէ ժամանակ մը եւս շարունակուի այս ժողովուրդի թափառական վիճակը, կորսուած ենք: Շատեր կան որ ժայռի պէս քարացած են ազգ տօն, պարտականութիւն բա-ռերը չեն հասկնար, եւ սինէմա-ներն ու կազինոները դեգերին:

Վ. Յ. Վարդանեան

ԽՄԲ. — Կը խնդրուի ստանալ համապատասխան ընկալագրով:

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՑԻՒՆԻԷՌ (Հօթ Լուար), 9 Դեկտ.— Մենք այստեղ հինգ ընտանիքէ կը բաղկանանք, Պրու-սացի, Ըֆ Գարահիսարցի, Էն-կիւրիցի, ընդամէնը 22 հոգի. մեծ ու պզտիկ: Ամէնքս ալ Մուլինոյի գործարանը կ'աշխա-տինք եւ իրարմէ մէկ-երկու քի-լոմեթր հեռու ենք: Ճիշդ երկու տարի է որ հոս կը գտնուինք, օդը եւ ջուրը լաւ են: Կան չորս պզ-տիկներ, որոնք կը մոռնան ի-րենց մայրենի լեզուն, ֆրանսա-կան դպրոց յաճախելով: Երկու տարուան մէջ երկու հարսնիք ունեցանք. մէկ ալ նշանտուք: Ծնունդ չկայ, ոչ ալ մահ:

Յ. Թագւորեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Իթալիի մաս-նաճիւղի ֆութպօլի Ա. խումբը պիտի մրցի A. S. Ascenseurի Բ. խումբին դէմ: Ժամադրու-վայր' Porte de Clignancourt, ժամը 12ին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլի Ա. խումբը պիտի մրցի C. S. Blanc Mesnilի (Ա. Հ.)ին դէմ: Ժամա-դրավայր' Gard du Nord ժամը 1ին, մեկնում ժամը 1.26ին:

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Sporting Central (Ցուէ մէջ Պէչիր (Ահմետ Աղ-յազաթեան) կը մրցի Ֆրանսացի Robergeի դէմ, 10 շրջան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՐԵՐԸ ԲԱՐԵՒ ԿՈՒՏԱՆ.— Մուսոլինիի երկրին մէջ, Միէն քաղաքը ունի աղջիկ մը, Սիլ-վիա Ճիարտի, որ երբ քալէ, քարերը վեր վեր կը ցատկեն եւ կ'իյնան իր ոտքերուն տակ: Նախ ոչ ոք հաւատաց: Սակայն դէպքը հաստատուեցաւ շատով ամէնուն կողմէ: Ոստիկանները անգամ հետեւեցան աղջկան եւ տեսան որ քարի կտորներ, ճամբուն եզերքէն վեր կը ցատ-կէին, պար կը դառնային աղջկան ոտքերուն շուրջ: Քաղաքին բժիշկն ալ հետաքրքրուեցաւ, սակայն բժիշկին ներկայութեան չէին պարեր քարերը: Բայց տե-ղացիները այնքան կը պնդեն դէպքին ճշտութեան մասին, որ բժիշկը ոգեհարցութեան, աղջ-կան հիւանդագին հոգիին եւ տեղացիներուն... երազատեսու-թեան կը վերագրէ զայն:

ԳՈՂԸ. Ժուֆրուա փողոցին ճաշարանին մէջ, գետնայարկը, խոհարարուհին կրակ կ'ընէր կե-րակուրներուն համար: Յանկարծ տեսաւ որ ծխնելոյզին մօտ, լու-սանցքէն ներս կախուեցան եր-կու կօշիկներ, յետոյ երկու սը-րունքներ, յետոյ կռնակ մը, յե-տոյ մարդ մը: Խոհարարուհին զարմանքի մէջ թողուած էր տեսնելով այս որգը, որ ծակէն ղուրս ելաւ: Ցետոյ ճիչ մը ար-ձակեց: Գողը ետ դարձաւ, պնակ-ներուն մէջ կոխեց ու կապտեց: Սարսափելի աղմուկ մը: Մարդը շուարեցաւ, վազեց սանդուխնե-րուն, սակայն ձաշարանատէր բռնեց զայն: Ռուսահացի մըն էր, որ անգործ ըլլալուն, ձանձրա-ցեր էր եւ խորհեր էր գողու-թիւն ընել:

ԽԵՂԴՈՒԵԼՈՎ ՄԵՌԱՒ. Պոլէյի մէջ հօղագործ տիկին մը, հօտիքէր, իր գործերէն ետ չմնա-լու համար, մէկ տարեկան երա-խան ամէն օր կը կապէր աթոռի մը վրայ եւ դուրս կ'ելլէր կ'աշ-խատէր: Անցեալ օր երախան սա-հեցաւ աթոռին վրայէն, սակայն կապը հանգուցեցաւ վիզին ու խեղ-դուեցաւ:

Երբ մայրը վերադարձաւ, մանուկը մեռած էր արդէն:

ԿՆՈՋ ՄԸ ԴԱՏԸ.— Քալմ իի մէջ Հիւժ կոփի գնաց ընկերոջը Շարլի վրայ, որ գլխէ հանած էր կինը: Սակայն Շարլ զօրաւոր եւ փոանդաւոր մարդ մըն էր: Գա-նակի երկու հարուածով ծանր վիրաւոր ձգեց Հիւժը: Կինը Շարլ բանտ գնաց, Հիւժ՝ հիւան-դանոց, եւ անհաւատարիմ կինը' մինակ մնաց:

ՑԱՐԸ ԽԱՂԻ Է — Մանկամարդ աղջիկ մը, Փօրժէթ, երիտասարդ տղայ մը, Ռընէ: Ի լաւ. կը սի-րէին զիրար պարզապէս: Սիրուն խօսքեր ըսին իրարու, փոքրիկ նուէրներ զրկեցին իրարու: Այսու մը, սակայն, աղջիկը կանուխ ար-թնցաւ եւ ըսաւ.

— Ռընէ, ձանձրացայ այլեւս քեզմէ: Բաժնուինք: Գնա ուրիշ մը գտիր. ես ալ՝ ուրիշ մը:

Ռընէ. սրտիկը կտոր կտոր, մտածեց իր սիրուհիին չարութեան վրայ: Ցանր եկաւ աղջկան լքու-մը, մանչու արժանապատուութիւ-նը բզիկ բզիկ եղած էր: Գոնէ ի՞նք ըլլար առաջին լքողը:

— Աղջիկ մը, որ կը լքէ՜ զիս

Կատղեցաւ: Սպասեց ճամբան: Ու երբ մութին մէջ աղջիկը տուն կը դառնար, շողաց Ռընէի դանակը: Աղջիկը երեք վէրք ստացած էր կռնակէն ու վիզէն: Ոստիկանը կը փնտռէ տղան:

ՍԻՐՈՒՆԸ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ — [illegible] մ'Արմէնի քաղաքապետը գոռ բացած էր աւազակներէն դէմ: Պաստրանի որոշեց աւազակները արտաքսել եկեղեցիէն: Բարապանը եւ ոստիկանը եկան յայտնելու աւազակներուն որ բոլորը ժողվէ: Սակայն եկեղեցիին դուռը ամ-րապէս փակուած էր: Ոստիկանը կանչեց գործին մը, սակայն ոչ ոք ուզեց գալ: Հարկ եղաւ դիմել [illegible] կաննինաւ. Այս անգամ ալ ամբողջ քաղաքացիները ե-կան եւ շղթայ կապեցին եկեղե-ցիին շուրջ, արգիլելով փտարումը եկեղեցիի աւազակներին:

ՄԷԿ ԳԻՐՔԸ 345.000 ՖՐ.

Գերմաներէն գիրքերէն, Աստուածաշունչի օրինակը Նիւ Եորքի մէջ ծախ-ուեցաւ 14.000 տոլարի (345 հազար ֆր.): Գիրքը տպուած է Ալլահապատի մէջ, 1891ին:

ՋՐԱԿԱՌՔ

Երկու ֆրանսացի համեստ գործաւորներ յղացած ու շինած են ջրակառք մը, որ տեսակ մը ինքնաշարժ է' ջուրերուն վրայէն սուրալու համար:

Ինքնաշարժի ձեւով կառք մը, որ կը հանգչի ծփուն գլանի մը վրայ: Գլանը պտտտակաձեւ շրթ-ներ ունի եւ կը շարժի ելեկտրա կանութեամբ, յառաջ մղելով կառ-քը պահանջուած արագութեամբ:

Առջի օր այս ջրակառքին փոր-ձը կատարուեցաւ Քոնքորտի աւա-զանին մէջ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ, պա-տասխան առ Պ. Արշակ Ալպօյա-ճեան. ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ. 42 էջ: Հրատարակութիւն Օշական, Պա-րիս 1927, տպ. Մասիս: Գին 5 ֆրանք:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ՑՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

IV

Ովկիմ գլուխը ձեռքերուն մէջ առած սկսաւ մտածել. Թափած մածունններուն եւ փշրուած կուժերուն կտորներուն կը նայէր եւ կը զղջար այդ գործին ձեռնարկած ըլլալուն համար: Քիչ վերջ ակէշ-[illegible] եւ այդ ճաթած պնակը առած ինքնիրեն խօսելով, տիրոջը քով գնաց: Պոկոպը սմուեր էր, մարդ խօսք չընէր կարծէք անմիջապէս պիտի լար:

Երբ Ովկիմ, տիրոջ հին բա-ցատրեց դժբախտութիւնը, այս վերջինը խիստ [illegible]:

— Ձանը քեզի պէս մարդուն բան տալը խելք չէր, գնա՛, ը-սաւ եւ աւելցուց ձայնին ուժ-գնութիւնը քիչ մը մեղմացնելով.— մենք ալ մեղքնալիք մարդը գտանք.

— Հոգ մ'ըներ, քո՛յր, — պատասխանեց Ովկիմ յուզումէն գողդողացող ձայնով մը, մինչ աչ-քերը լեցուեր էին արդէն.—Հոգ մ'ըներ, ի՞նչու առանց նեղացար քի, ի՞նչ կայ. երեսիս կը պոռաս քանի՞ փարա է մէկ կուժը:

— Կէնթէզ մը:

— Ըսէ քոյրիկս, վեց չէնթէզ. երեք ամաններուն, երեք մա-ծուններուն համար, ծախուած երեն ալ փողը կը բերեմ:

[illegible] Տէր կարծէք Ովկիմ. [illegible] շատ սիրելի. Թանկագին բաներ մը կը փրցնէր ու անգամնալ [illegible] կը կոր-սնցնէր ձեռքը ակամայ երկարեց կնոջ դրամները տուած առանց ինք ինչպէ՞ս գժուարութեամբ շա-հած էր:

[illegible] քառասուն հինգ սա-րեկան մը ըլլալու էր. Ովկիմ այս, անպատսելի վերաբերումէն եւ բա-րի խօսքերէն զգածուեցաւ: Եւ քիչ առաջուան իր ամբարտաւան ընթացքը իրմէ մեծ այս մար-դուն հանդէպ աններելի եւ ամօ-թալի յանցանք մը նկատեց իրեն համար ու ներողութիւն խնդրեց Ովկիմէն:

Ովկիմ գլխիկոր տուն գնաց, յանցաւոր տղու մը պէս: Մտա-խոհ նստած էր հիմա քովը դէմ սկսաւ պատմել գլխուն եկած փորձանքը: Երբ վերջացաւ իր խօսակցութիւնը, խորհեցաւ թէ գուցէ ինք քրոջը վրայ բան կա-կած ըլլալուն. Ըստուած զինքը պատժած էր: Արդեօք Ըննան գէշ անէ՞ծք մը ըրած էր իր մասին, ինչո՞ւ քոյրը վիրաւորած եւ նե-ղացուցած էր առ փարային հա-մար, եթէ ինք այդ խօսքերը ը-րած եւ մոքէն գող բռնած չըլ-լար իր քոյրը, Թերեւս Տէրը առ-պէկթ քարին դարնել չտար իր ոտքը:

Երբ պառկեցաւ, ոսկորներուն ցաւը եկած էր կարծէք: Դրամի կո-րուստը մէկ. երկրորդ՝ էշը ո՞ր պի-տի կապէր, անհանգիստ էր եւ ա-նել ճամբու մէջ ինկած վերստին: Երբ քրոջը հաւանութիւնը խնդ-րած էր Ովկիմ, գնելիք էշը խո-հանոցը կապելու համար, Ըննան պաղատած էր որ ուրիշ տեղ մը մտածէ, ուրիշ ճար մը նայի: Ըլ ինտո՞ր համարձակէր քրոջը խօս-քին չանսալ զայն նեղացնելը գլ-խուն փորձանք կը բերէր կոր, սիր-տը կոտրելու չէր գար:

Ովկիմ գտաւ եղք մը, բայց այնքան ուրախ չեղաւ որքան ա-ռաջին գիւտին: Մածուններուն մնաց. փոքր մը պէս մեռու ծ սր-տին մէջ. քանի կը յիշէր. կը խուն-ւէր այդ մտածումը, սիրտը կը ցաւէր ի՞նչ կ'ըլլար, եթէ այդ կորուստը չունենար:

Իրենց տունէն քիչ մը վար, հօն, ցածը աղիւսագործ Պետոն կար: Կորսուած, կիսուած աղիւսներ պիտի խնդրէր անկէ: Պետոն ցաւէ հասկցող մարդ է, չի մերժեր զիս, համոզուած էր Ովկիմ:

Սովորութեան համաձայն, առաւօտուն կանուխ գնաց ծախած մածուններուն պնակները հաւա-քեց ու տարաւ յանձնեց տիրու-հիին: Ցետոյ Պետոյին աշխատանո-ցը իջաւ, նախ վարանեցաւ խօսք ընելու իր նպատակի մասին: Ըմէն մարդ մեղուի պէս կ'աշխատէր ցե-րեկուան տաքերուն չմնալու հա-մար: Բաւական վերջ Պետո Ովկիմին նայեցաւ եւ սկսաւ խօսիլ անոր արտայայտութենէն վերջ:

— Ընոնք ալ կը ծախուին Ով-կիմ, — պատասխանեց Պետո.— կոտրած ըլլալուն ի՞նչ կը նայիս գուն, աման-կարապետ կուտամ կ'երթայ: Զծախուեցա՞ւ, կը թրջեմ, խմոր կը շինեմ նորէն կոխել կու-տամ:

Ըյնպիսի տխուր երեւոյթ մը առաւ Ովկիմ որ կարծէք պիտի լար, կարծէք արիւնը կեցաւ ե-րակներուն մէջ, արձանի պէս ան-շարժացաւ:

Պետոն հարցուց.

— Ըա՞տ պէտք էր, Ովկիմ:

— Ի՛, ի՞նչ կ'ըսես աղբարիկ, տունս, օճախս, սա սեւ բախտս բսէ, վազուան կեանքս բսէ, ի՞նչ կ'ու-զես բսէ, շինելու համար էր:

Պետո քիչ մը խորհեցաւ, մին-չեւ այդ օրը, առաջին անգամն էր որ Ովկիմ իրեն կը դիմէր: Մեղ-քացաւ անոր ծերութեան եւ սիր-տը չդիմացաւ պարապ ու յուսա-խաբ վերադարձնել զայն, ու ըսաւ.

— Ըս Ովկիմ, [illegible] ու, թող գործդ էս աւրած չըլլամ:

— Աղէ ճիշտ աղբարիկ, չէն ճիշդ, մէկին տեղ հազար տայ Աստուած

Օ. ՁԱՐՄՈՒՆԻ
(Շարունակելի)

արեւելեան ճեպընթացին մէջ, երբ յիշեալ երկիրներու սահմանը կը հասնի կառախումբը: Ուրիշ անպատեհութիւն մը այն է որ Հալէպէն Պոլիս գացող ճեպընթացին մէջ ճաշարան-վակոն չկայ և ճամբորդները ուտելիքէ կը նեղուին: Այս ճամբորդութիւնը, մէջն ըլլալով Տէր-Զօր եւ Պոլիս անցուած գիշերները 40 անգլիական ոսկիի կը նստի, առանց հաշուելու ուտելիքը:

Միլռանի եւ Համիտի ժառանգորդները

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն 9 Փետր. Թուականով.—

Սուլթան Ապտիւլ Համիտի ազգականներն ու Թուրք կառավարութիւնը դատ բացած են՝ Սուլթանին Յունաստանի մէջ ունեցած կալուածները ձեռք ձգելու համար: Իրենց պաշտպան փաստաբանն է Ֆրանսայի նախկին Հանրապետութեան Նախագահ Ալեքսանդր Միլռան: Սուլթան Համիտ ընդարձակ կալուածներ ունի Յունաստանի, Իրաքի, Իտալիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Ամէնէն առաջ պիտի տեսնուի դատը Յունաստանի ստացուածքներուն, որոնք կը բաղկանան մշակելի հողերէ, Սելանիկի քարափներէն, ձկնարաններէ, հանքերէ եւայլն: Քանի մը անգլիական եւ ամերիկեան ընկերութիւններ կազմուած էին շահագործելու համար այս ստացուածքները. ասոնց կարգէն են Anglo-Hellenic Finance Co, Ltd., Sultan Abdul Hamid Estates, Inc., եւ Abdul Hamid Trust, Ltd., որուն Յունաստանի ներկայացուցիչն է հարիւրապետ Ճոն Պէննէթ: Ասոնք հիմա միացուած են Aegean Co., Ltd. անունին տակ: Այս ընկերութիւնը արդէն առաջարկներ ներկայացուցած է հելլէն կառավարութեան՝ յիշեալ ստացուածքները վերադարձնելու համար:

Ասոնցմէ անկախ կայ նաեւ ուրիշ խմբակ մը՝ «Վալիտէ Թրըստ», որ կը հսկէ Սուլթան Ազիզի մօր՝ իշխանուհի Փէրթէվնիհալի (մեռած 1876ին) ազգականներու շահերուն:

Երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ, իրաւագէտներու խորհուրդը որոշեց թէ Ապտիւլ Համիտ իրաւունք ունէր ստացուածքներ ունենալ Յունաստանի մէջ: Հելլէն կառավարութեան կողմէ կատարուած սեփականագրկումները եթէ կը համապատասխանեն հելլէն եւ Թուրք օրէնքներուն, օրինական են և ժառանգորդները իրաւունք ունին այդ կալուածներուն վրայ, կը բաւէ որ հաստատեն թէ անոնք Ապտիւլ Համիտի կը պատկանին:

∴ Ինչպէս գրեցինք, միլիոն քանի մը օր առաջ Պէյրութ հասաւ, պաշտպանելու համար դատ մը, որ պիտի տեսնուէր անգլիական Եէրիք դատարանին առջեւ: Սակայն իր հասնելէն քանի մը ժամ առաջ, յոյն օրթոտոքս պատրիարքին միջամտութեան վրայ, դատը հաշտարար կերպով կարգադրուած էր:

Աֆղանիստանի թագաւորը կը ճամբորդէ

Աֆղանիստանի թագաւորը Ամանուլլահ իր մայրաքաղաքը Քապուլէն մեկնած ատեն հրաժեշտի ճառ մը խօսեցաւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներու առջեւ եւ ըսաւ թէ Աֆղանիստան յաւիտեան մնաս բարով ըսած է հին կայուն վիճակին եւ մտած է ներկայ դարու քաղաքակիրթ ազգերու ճամբուն մէջ: Վերջին ութ տարուան ընթացքին բարեկարգած է երկրին ներքին վիճակը եւ այժմ կը փափաքի ծանօթանալ Եւրոպայի ներկայ ապրելու եղանակներուն: Արդէն եւրոպական կարգ մը սովորութիւններ ընդունուած են Աֆղանիստանի մէջ, բայց ինք կը փափաքի ներմուծել ուրիշներ ալ, զորս փափաքելի կը նկատէ:

Թագաւորին կ'ընկերանան թագուհին, իր արտաքին նախարարը՝ սիրտար Մուհամմէտ Թարզի, փոխ-նախարար սիրտար Ղուլամ Սրտիք խան, Քապուլի կառավարիչ Ալի Ահմէտ խան, Աֆղան խորհրդարանի (Շուրա) նախագահ սիրտար Շիր Ահմէտ խան, լորտ Չէմպըլէյն, սիրտար Միւշիր Եաքուպ խան, Արքունի գանձապետ սիրտար Մուհամմէտ Հասան խան, պատերազմական փոխ-նախարար զօրավար Հապիպուլլահ խան եւ ուրիշ չորս բարձրաստիճան զինուորականներ:

Պոմպէյէն մեկնելէ վերջ, թագաւորը նախ պիտի երթայ Եգիպտոս, ուր հիւր պիտի ըլլայ Ֆուատ թագաւորին: Շատ հաւանական է որ յաջորդ այցելութիւնը կատարէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշային: Նոր Տարիին սկիզբները պիտի հասնի Հռոմ և Իտալիոյ թագաւորին ու Մուսոլինիի հիւր պիտի ըլլայ:

Ժամանակ մը Փարիզ մնալէ յետոյ Փետրուարի վերջը կամ Մարտի սկիզբը պիտի անցնի Լոնտոն ու պիտի այցելէ նաեւ ճարտարարուեստի գլխաւոր կեդրոնները: Անկէ յետոյ պիտի անցնի Պրիւսէլ, Պերլին եւ Մոսկուա, ու կեդրոնական Ասիոյ ճամբով պիտի վերադառնայ իր երկիրը. հաւանաբար Պարսկաստանի հիւսիս-արեւելքին այցելութիւն մը տալէ վերջ ճամբու ընթացքին:

Թագաւորի բացակայութեան, պատերազմական նախարար սիրտար Մուհամմէտ Վալի խան խնամակալի պաշտօն պիտի վարէ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հանրի Թիւրք խմբակը 2 Փրանքի 2.05ի պիտի ծախուի Փետրուարի 15էն սկսեալ:

Աւէրոն Պուէնոս Այրէսի մէջ Արժանթինի Ակադեմին կողմէ Ֆարաքի համաշխարհային ախոյեան հռչակուեցաւ: 10.000 տոլար մրցանակը բաժնուեցաւ նախորդ ախոյեան Քափապլանքայի եւ Ալեխինի միջեւ, որ ստացաւ 5400 տոլար: Ալեխին ռուս է, Փարիզի մէջ իր ուսանողական ուսումը ըրաւ եւ վերջերս ֆրանսական քաղաքացի դարձաւ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պիլեանքուրի Զաւարեան խումբի ժողովը այսօր կիրակի ժամը 10ին, սովորական հասցէին:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր կիրակի ժամը 9ին, 61, Rue Monsieur le Prince:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուս. Միութեան ընդհ. ժողովը, վաղը Եշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Societes Savantesի G. սրահին մէջ, 28 Rue Serpente

Օրակարգ.— Զեկոյց յանձնախումբներուն կողմէ եւ ընտրութիւն Վարչութեան:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Redaction & Administration — Խմբագրատուն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]
ԵԻՐՈՊԱ	[illegible]

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927 — 13 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 517 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆԵՐՔԻՆ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷ՛Ն ԴՐՕՇԱԿԻ ԽՆԴԻՐ

Դեկտեմբեր 7ին, ժողով մը կը գումարէր Ֆրանս. բանակի նախկին հայ կամաւորներու Ընկերակցութիւնը, Փարիզի մէջ։

Կարգ մը ներքին-վարչական հարցերու լուծումէն յետոյ, երբ ժողովականներու մէկ մասը մեկնած էր, վարչութիւնը օրակարգին վրայ կը դնէ հայկական եռագոյնի գործածութիւնը արգիլելու առաջարկ մը։

Ներկաները կը վիճաբանին։ Բաւական պաղ եւ տաք խօսքեր կ'անցնին չէզոքներու եւ Հօկի ներկայացուցիչ կամաւորներու միջեւ, ու վերջապէս, 7ի դէմ 13 ձայնով կը մերժուի դրուած առաջարկը։

Առաջին օրէն լսեր էինք այս պատմութիւնը, բայց ուզեցինք պաշտօնապէս ալ իմանալ։ Այժմ աչքի առջեւ ունինք այդ ժողովին համառօտ ատենագրութիւնը, որ կը յիշէ օրակարգի չորս խնդիրներ, առաջին երեքը՝ շատ պարզ, իսկ չորրորդը՝ մեկնութեան կարօտ. «Ջանազան խնդրոց մասին վիճաբանութիւն»։

Կը թուի թէ՝ մերժուած ըլլալով հայկական դրօշակը արգիլելու առաջարկը, դիւանը հարկ չէ տեսած ստանձին յիշել զայն։

Ըսելիք չունինք։ Միայն թէ, մենք ստիպուած ենք հրապարակ դնել այս խնդիրը, իբրեւ ախտանշան մը, որ պարբերաբար երեւան կու գայ, միեւնոյն խմբակին ձեռքով։

Ինչպէս Հ. Մ. Ը. Մ-ի պատգ. ժողովին ատեն, նախկին կամաւորներու ժողովին մէջ ալ, այդ անպատիւ առաջարկը ներկայացնողները միեւնոյն մարդիկն են,— Հօկի գործակալ, փաստաբան, կամ գործակալի թիկնապահ։

Աւելորդ է բացատրել թէ այս մարդիկը միեւնոյն կեդրոնէն կը ստանան իրենց առաքելութիւնը։ Թերեւս կան որ իրենք իրենց գործի վրայ երեւալ կ'ուզեն, կը քերուբէին։

Ի՛նչ կերպ կ'ուզէք դատեցէք։ Պատկերը պարզ է,— խաչակրութիւն՝ հայկական դրօշակին դէմ. ամէն ճակատի վրայ, եւ ամէն փոքրագի միջոցներով։

Որովհետեւ, եթէ այդ մարդիկը պուտ մը արժանապատուութիւն ունենային, եռագոյնը մերժած ատեն, տրամաբանօրէն պիտի առաջարկէին գործածել կարմիր դրօշը, իբրեւ խորհրդանշանը Երեւանի կառավարութեան։

Մինչդեռ կէս ճամբան կը կենան։ Երբ հարց կը դրուի թէ ի՛նչ դրօշ պիտի գործածուի միջազգային հանդէսներու ատեն, կ'ըսեն, Մարգականը, կամ ֆրանսականը, բայց, ոչ մէկ պարագայի մէջ՝ հայկականը։

Գանհկութեան ասպիճանը չափելու համար, յիշեցէք թէ այս միեւնոյն մարդիկն էին որ, քանի մը տարի առաջ, հանդիսաւորապէս Էնվալիտի թանգարանը տարին հայկական եռագոյնը, որպէսզի ցուցադրուի մեծ ու պզտիկ ազգերու դրօշներու կարգին։

Բայց ինչո՞ւ այս ցաւագար խաչակրութիւնը ազգային խորհրդանշանի մը դէմ, որ մասունքի պէս կը պահուի Հայաստանէն դուրս։

Հարցուցէք իրենց, Երեւանի Չեկայի նախագահէն մինչեւ Հօկի մունետիկներուն եւ փաստաբան-կամաւորներուն։

Ի հեճուկս Դաշնակցութեա՞ն։ Բայց եռագոյնը՝ կուսակցութեան մը սեփականութիւնը չէ, ոչ ալ անոր խորհրդանշանը։ Հայկական չորս հոսանքներն ալ ունին իրենց յատուկ նշանները. ինչպէս Հ. Մ. Ը. Մ-ը եւ ուրիշ բազմաթիւ միութիւններ՝ իրենցը։

Արտասահմանի մէջ ա՛յս միայն ունինք իբրեւ հայրենիքի խորհրդանշան», ըսած էր պատանի մը, Աթէնքի մէջ, պատասխանելով տխրահռչակ Շահվէրդեանի գրգռիչ մէկ հարցումին։

Հայրենիքի եւ ազգութեան գաղափա՞րը կ'ուզեն մոռցնել, հրապարակէն քշելով եռագոյնը, այդ «քուրջի կտորը», ինչպէս կը կոչեն ու կը գրեն։

Ուրեմն, այս թշուառականները նոյնքան հակահայ տրամադրութիւններ ունին որքան քէմալական իշխանութիւնը, որ խտիւ կը հալածէ հայկական կամ հելլենական դրօշի գոյները, նոյն իսկ... աղջիկներու շրջազգեստին կամ հանրակառքի վակոններուն վրայ։

Ճիշդ այդ պատճառով ալ, անոնք չարաչար պիտի պարտուին իրենց անպատիւ արշաւանքին մէջ։

- Մարզականը, բայց ոչ եռագոյնը. օտարինը, բայց ոչ հայկականը....։

Եւ երիտասարդնե՛ր են ասոնք։ Հասարակ ազգասէրներ իսկ, կամաւորի համազգեստով, Մե՛ծ Դաշնակիցներու կողքին, իսկ այսօր՝ ներկուած միջազգային օծանելիքներով, ուրացող եւ ասլուկ։

Գոնէ խորհուրդ հարցնէին իրենց ֆրանսացի ընկերներուն, սայթաքումէ սայթաքում չգլորելու համար։

Ուրացողներ եւ կապիկներ կան ամէն ազգի մէջ ալ։ Բայց մերինները մրցանիշը կոտրած են, մանաւանդ խորհրդային իշխանութեան հաստատումէն ի վեր։

Համայնավարական կարգ ու սարքը այնպիսի բարքեր ստեղծեց, որ մարդիկ չարն ու բարին զանազանելու եւ կարծելու ընդունակութիւնն ալ կորսնցուցին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՊՆԱԿԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ՎՈՀՄԱԿԻՆ ՎԼՎԼՈՒՔԸ»

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Նոր Երկիր», Փարիզի Հնչակեան շաբաթաթերթը, գիտել կու տայ. (11 Դեկտ.).

«Դրամատէր խիզախ եւ անշահախնդիր դրամատէրներ» ... Լիբանանի Վոլել, խորամակ ... աղդուած հայկական աշխարհաասան կուսակցութիւններու հանդէպ ... սպանութիւններէն ... տուած թշնամական վերաբերմունքէն եւ ծախուած մամուլի տարած յուսախաբութեան գալարումներէն, կը գրէր.— «Եթէ Այտահօ Համեր գոյութիւն իսկ ունեցած չըլլար, պէտք էր հատ մը ստեղծել քաղաքակիրթ կոչուած Եւրոպայի բարոյական անանկութիւնը աշխարհի ժողովուրդներուն առջեւ պարզելու համար։

«Անուանի քննադատին խօսքերը գաղութահայ մեր ներկայ իրականութեան պատշաճեցնելով, կրնանք ըսել, որ եթէ Խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը կազմակերպած իսկ չըլլար Հօկերը, պէտք էր ստեղծել զանոնք՝ Ազգային Տառապանքին ու Անկախութեան Գաղափարին հանդէպ չնական վերաբերմունք ցոյց տուող արտասահմանեան կարգ մը գործիչներու ցած նկարագիրը հայ հասարակութեան առջեւ ցուցադրելու համար։

«Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները պառակտելու, քանդելու եւ ոչնչացնելու «յեղափոխական» ու «նուիրական» գործին համար ստեղծուած Թշուառութեան ու Զրպարտութեան այդ ... կազմակերպութիւնները թեւատարած ընդունեցին բոլո՛ր կուսակցութիւններէն վտարուած կամ հրաժարած դաւանափոխ ու դաւադիր մեծ ու պզտիկ գործիչները՝ անոնց յանցապարտ պերճ բերաններովը իրենց ծնունդ տուող, զիրենք գիրցնող ու մեծցնող Մայր կուսակցութիւնները վարկաբեկելու, անուանարկելու եւ զգետնելու ... գործելակերպ Հայաստանի Օգնութեան գործը կազմակերպելու համար ...

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ՏՐԱՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Իրազեկ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի անցած շաբթու նստաշրջանին մէջ նկատի չէ առնուած Նանսէնեան ծանօթ ծրագիրը։

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Սեպտեմբերին Ընդհանուր Ժողովը որոշած էր վերջին կոչ մը եւս ուղղել Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութիւններուն, հրաւիրելով զանոնք որ իրենց դրամական աջակցութիւնը բերեն Նանսէնեան ծրագրի իրականացման համար —Հայաստանի ճահիճներուն չորացումը, ոռոգումներ եւն.։

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը յիշեալ կոչը Հոկտ. 30ին միայն կրցած է ղրկել պետութեանց, խնդրելով որ մինչեւ յառաջիկայ տարի Մարտ 1 հասցնեն իրենց պատասխանը։

Հետեւաբար այս խնդիրը նկատի պիտի առնուի Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին 49րդ նստաշրջանին (Մարտ 1928)։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրք դեսպանը եւ «Ալթըն Ճէրըրտ»

Ինչպէս գրեցինք, Ուաշինկթընի նորընտիր Թուրք դեսպան Մուխթար պէյի Ամերիկա հասնելուն առթիւ Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէի նախագահ Ճէրըրտ բողոքի յայտարարութիւններ ըրաւ։

Այս առթիւ Պոլսոյ թուրք մամուլը կատղած է դարձեալ և թոյն կը ժայթքէ Հայերուն եւ մեզի բարեկամ Ամերիկացիներուն դէմ։ «Միլլիյէթ» լուրը կը հաղորդէ «Հայերուն խայտառակութիւնը» խորագրին տակ։ Իսկ «Ճիւմհուրիյէթ» իր Դեկտ. 6ի թիւին մէջ կը հրատարակէ Ճէյմս Ճէրըրտի պատկերը՝ տակը գրելով». Ալթըն Ճէրըրտ, որ Ամերիկայի մէջ գործիք կ'ըլլայ հայկական պրոպագանդին»։ Նոյն թիւին մէջ «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ.—

«Նկատելով որ Մուխթար պէյ նախապէս Թիֆլիզի եւ Մոսկուայի դեսպան եղած է, ամերիկաբնակ Հայերը կարգ մը ծիծաղելի եւ արտառոց յայտարարութիւններ կ'ընեն՝ զայն իբրեւ մասնակից ցոյց տալով հայկական ջարդերուն։ Ճէրըրտ, որ իբրեւ Ռամկավար հակառակ է ամերիկեան ներկայ կառավարութեան, գանձ գտածի պէս այս առիթը կը շահագործէ, մեր դեսպանին եւ անուղղակի կերպով Ամերիկայի ներկայ կառավարութեան դէմ յարձակելու համար։

«Ռամկավարները կը հակառակին ոչ միայն Մուխթար պէյին Ուաշինկթընի դեսպան ըլլալուն, այլ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ Թուրքիա դեսպան մը ղրկուելուն։ Իրենց նպատակն է կառավարութիւնը Թուրքիոյ հանդէպ ցոյց տուած քաղաքականութեան մէջ դժուար դիրքի մը մատնել։ Մեր դեսպանին հանդէպ ցոյց տրուած թշնամական վարմունքին նայելով, հաւանական է որ ընդդիմադիրները այս տարի ալ Լօզանի դաշնագրին վաւերացման դէմ արգելք յարուցանեն։ Ընդդիմադիրներուն այս գործունէութիւնը լոկ կուսակցական մրցակցութեան արդիւնք ըլլալուն համար, Ամերիկայի մէջ խմբակի մը կողմէ մեր երկրին եւ կամ մեր դեսպանին դէմ պրոպագանդ ըլլալը արտաքինէն աւելի ներքին խնդիր մը եղած է Ամերիկայի մէջ։ Տարակոյս չկայ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը Մուխթար պէյի մասին եղած թշնամական ցոյցին հաւանած չէ ըլլալ»։

«Ամերիկայի ազատութենէն օգտուելով, հինէն ի վեր հոն հաստատուած մարդկային զանգուածներ կան, Յոյներ, Հայեր, կրօնաւորներ, վերջապէս այս մարդոցմով հետաքրքրուող էակներ եւ կազմակերպութիւններ. ամէնքն ալ հոն իրարու հետ միացած են Թուրքերուն դէմ գործելու համար...։

«Նոր աշխարհը հին աշխարհէն շատ աւելի տարօրինակ աւելորդապաշտութիւններով օժտուած է։ Ահա Ամերիկայի այս տկար կողմէն օգտուող մեր թշնամիները այդ կէտին վրայ միացած են եւ կրնան մեզի դէմ հոսանքներ արթնցնել։ Ո՞վ չի գիտեր թէ Թուրքիոյ մէջ գտնուած փոքրամասնութիւնները Եւրոպայի քաղաքականութեան ձեռքին տակ Թուրքը հիմնէն քանդելու գործիք եղան եւ նոյնիսկ գործիք ըլլալու հակամէտ խարդող եւ վնասակար տարրեր դարձան, ուրկէ ո՛չ միայն իրենք են որ վնասուեցան, այլ առաւելապէս Թուրքերը տուժեցին։ Եթէ այս կէտերը Ամերիկայի կարելի ըլլայ հասկցնել, ան այս կարգի ճշմարտութիւնները ըմբռնող պարզ եւ մաքուր տարր մըն է։ Ամերիկա որքան միամիտ ու աւելորդապաշտ, նոյնչափ ալ հայրենասէր է։ Այս ճշմարտութիւնները որովհետեւ մենք չենք կրցած հասկցնել, անոր համար մեր թշնամիները Ամերիկայի մէջ գործելու ազատ դաշտ կրցած են գտնել եւ կրնան ալ գտնել։ Ասոր առաջքը առնելու համար կը բաւէ միայն ճշմարտութիւնները պրոպագանդ ընել, ահա մեր յանցանքը հոս է որ այս պրոպագանդը չենք ըրած ցարդ։ Որքան ալ դժուար ըլլայ այս, պարտաւոր ենք կատարել։ Ամերիկայի մասին մեր վերջին խօսքը այս է»։

Լեհ-լիթուանական վէճը կարգադրուած

Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ վէճը կարգադրուեցաւ, հաշտարար կերպով, շնորհիւ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի միջամտութեան։ Վարշաւայէն յատկապէս Ժընեւ եկաւ մարաջախտ Փիլսուտսքի, որ Լիթուանիոյ վարչապետ Վալտէմարասի ուղղեց կարուկ հարցում մը. «Պատերա՞զմ կ'ուզէք թէ խաղաղութիւն»։ Փոքրիկ վարանումէ մը վերջ, Վալտէմարաս պատասխանեց. «խաղաղութի՛ւն»։

— Ուրեմն, յաւեց Փիլսուտսքի, ես ըսելիք չունիմ հոս, Զալէսքիի հետ կարգադրեցէք համաձայնագիրը. երթամ գոհաբանական աղօթք մը ընել տամ Լեհաստանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։

Ամբողջ օր մը բանակցութիւններէ վերջ, կարելի եղաւ համաձայնիլ հետեւեալ կէտերուն շուրջ.— Լեհաստան հանդիսաւորապէս պիտի յայտարարէ թէ երբեք չպիտի ձգտի Լիթուանիոյ ամբողջականութեան եւ անկախութեան վնասել։ Իր կողմէ Լիթուանիա յանձնառու կ'ըլլայ դադրեցնել ներկայ պատերազմական վիճակը, բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ վերահաստատել եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերսկսիլ։

Որոշուեցաւ նաեւ որ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ ճեղք մը բացուած է յոյն համայնավար կուսակցութեան միջեւ։ Մէկ թեւը կը բաղկանայ համայնավար երեսփոխաններէն, միւսը՝ կեդր. կոմիտէի անդամներէն.

Պառակտումի շարժառիթը ծախի եւ աջի կռիւ մըն է։ Երեսփոխան Մաքսիմօս, իր սպաշտօնակից ընկերներով կը ջանայ բարենորոգչական աշխատանք մը ... կուսակցութենէն ներս եւ առ հասարակ հետեւիլ չափաւոր քաղաքականութեան մը՝ ընդհանրապէս, կոմիտէի կեդրոնական վարչութիւնը կը դատապարտէ այս չափաւորութիւնը եւ յեղափոխական յանդգնութենէ ... խառնուած քէ զուրկ եւ կուսակցական դաւաճան կը հռչակէ Մաքսիմօսն ու իր ընկերները։

Այս վերջինները կը պահանջեն համայնավար շարքերէն վտարումը կարգ մը պատասխանատու կուսակցականներու։ Մինչդեռ կեդրոնը կը սինդէ թէ, այդ տեսակ ձեռնարկ մը պէտք է անցնի Երրորդ Միջազգայինի բովէն։

Չի գիտցուիր թէ ի՛նչ կ'ըլլայ այս պառակտումին վախճանը։ Միայն ուժերու դասաւորումը ընելով, կ'ըսուի թէ, Մաքսիմօս եւ իր ընկերները բանւորական աւելի մեծ զանգուած մը ունին իրենց կռնակը քան կուսակցութեան կեդրոնը, որ սակայն, իր կարգին, իր ձեռքին մէջ կը պահէ ամբողջ համայնավար մամուլը։

Այսուհետեւ, Յունաստանի մէջ պիտի գտնուին՝ նոյնքան իրարու դէմ պայքարող կոմունիստական երկու անջատ կուսակցութիւններ։

ՆՈՐ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ

Կիրակի գիշեր եւս, 11րդ, 12րդ եւ 20րդ թաղամասերուն, ինչպէս նաեւ Սէն-Թ'Ուէնի, Ժանթիյիի, Պանեէօի, Նէօյեիի, Ռոմէնվիլի, Պանթոլէի եւ Մոնթրէօյի մէջ ոստիկանները հարցաքննեցին 1.132 անցորդներ եւ ձերբակալեցին 32 հոգի։

Ո՞ՒՐ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵՆ ԽԵՆԹԵՐԸ

«Վիչէրնայա Քրասնայա կազէթա» 23 Նոյեմբեր թուականով կը գրէ.—

Առողջապահութեան գործավարը, Սէմաշքօ, [illegible] միջոց մը գտած է դարմանելու համար խելքէ պակասները։ Նկատելով որ յիմարանոցներուն մէջ մաքնակալ չկայ, գործավարը հրամայած է առողջապահական անօրէններուն, որպէսզի բնակարաններու մէջ տեղաւորեն, բժիշկներու հսկողութեան տակ, այն խենթերը, որոնք ստիպուած են դուրս ելլելու հիւանդանոցէն, քանի որ կարելի չէ զանոնք ղրկել իրենց տուները, նիւթական պատճառներով։

ՓՈԹՈՐԻԿ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՅ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ կատաղի փոթորիկ մը պայթած է Սեւ ծովուն վրայ։ Բազմաթիւ նաւեր ապաստանեցան ապահով [illegible] նաւահանգիստներուն մէջ։ Կը վախցուի որ շատ մը ձկնորսանաւեր կորսուած ըլլան։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ամէնէն բազմամարդ նահանգը Պոլիսն է, որ 806,860 բնակիչ ունի, իսկ ամէնէն քիչ բնակչութիւն ունեցող քաղաքն ալ Մարտինի նահանգին մէջ Բէտ-Իլ-Ալի քաղաքն է, որ 431 այր եւ 48 կին բնակիչ ունի.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐԸ ԿԸ ԶԲՕՍՆՈՒՆ

Մօտյյ է նորէն, Եւրոպայի քաղաքական կացութիւնը։

Դիւանագէտները ամէն օր նոր բանաձեւեր կ'որոճան, վարդապետին ճառեր կ'արտասանեն, ապացուցանելու համար իրենց խաղաղասիրութիւնը, սակայն կասկած չկայ որ ժողովուրդները աւելի ակնդէտ են հիմա եւ քաղաքական փաթոթիկներու մղձաւանջը հետզհետէ շօշափելի կը դառնայ։

Միամտութիւն է արդէն սպասել թէ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղական խորհրդով փոխել միջազգային կացութիւնը այն տեսակ շրջանի մը մէջ, ուր մեծ ու փոքր ազգերը նոր պահանջներ, նոր յաւակնութիւններ կը փայփայեն։ Ո՛չ մէկ ատեն ճառերը եւ փայլուն խոստումները յառաջ բերած են սպասուած արդիւնքները եւ քաղաքական դէպքերը հետեւած են իրենց բնական ընթացքին։ Մեծերը մտահոգուած են միայն իրենց գերակշռութեան պահպանումով, իսկ երկրորդական պետութիւնները կը հետեւին անոնց որոնց քաղաքական ուղեգիծը ձեռնտու է իրենց ծրագիրներուն։ Մրցակցութիւն մը, խարամանկ եւ շահախնդիր, որ [illegible] չափի ծնի [illegible]։

Անգլիական օրկան մը կը գրէր, անցեալ օր, քանի մը տարի առաջ յայտնուած միտք մը թէ՝ դիւանագէտները պէտք է համաժողով գումարեն զինուորական գերեզմանատուներուն մէջ, շիրիմներուն քովը, որպէսզի յիշեն ընդունին իրենց պատասխանատու քայլերուն իսկական արժէքը։ Անունները, ձեւերը եւ միջոցները կը փոխուին, շլացնելու համար ամբոխը, սակայն ոչինչ կը փոխուի այն հոգեբանութենէն, որ տուն կուտայ [illegible] պետութիւններու դասական դիւանագիտութեան։

Այս տեսակէտէն չափազանց ուշագրաւ են վերջին քանի մը ամիսներու դէպքերը։ Օրուան իշխանութիւնները զբաղած են կենսական խնդիրներով — զինաթափութիւն, կարգ մը պետութեանց սահմաններու պահպանութեան հարց, նոր դաշնագիրներու խնդիր, Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ վէճը, որ ներտօրէն կապուած է խորհրդային Ռուսաստանի խնդրին, և ուրիշ մանր հարցեր, որոնք կը շօշափեն համաշխարհային խաղաղութեան [illegible]։ Այս բոլորէն աւելի, կարծէս, նշանակութիւն ունի այժմ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ ստեղծուած կացութիւնը, որ շատ ալ մխիթարական չէ։

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ Օգոստոսին Ժընեւի մէջ գումարուեցաւ ծովային զինաթափութեան համաժողովը, որուն մասնակցեցան Անգլիա, Ամերիկա եւ Ճափոն, իբրեւ ծովային առաջնակարգ պետութիւններ։ Իտալիա եւ Ֆրանսա դիտեցին այդ նախաձեռնութեան [illegible] բանակցութիւնները եւ չմասնակցեցան զանազան նկատառումներով։ Համաժողովը ձախողեցաւ, որովհետեւ Անգլիա եւ Միաց. Նահանգները չկրցան գտնել համաձայնութեան եզր մը։ Անգլիա [illegible] սահմանափակել խոշոր մարտանաւերու, զրահապատ յածանաւերու, փոքր յածանաւերու, [illegible]ներու եւ ընդծովեաներու տարողութիւնը կամ համրանքը, մինչդեռ Ամերիկա հակառակեցաւ այդ ծրագիրներուն, առարկելով թէ տարողութիւնը եւ համրանքը անհրաժեշտ են ամերիկեան նաւատորմին համար և անհնար է [illegible] մը պարտադրել անոնց, որովհետեւ Ամերիկա չունի Անգլիոյ առաւելութիւնները՝ նաւային կայաններու տեսակէտէն։ Պատերազմական նաւերու արագութիւնը, թիւը և զօրութիւնը պիտի լրացնէ այդ պակասը՝ բացատրեցին Ամերիկացիները։ Անգլիացիները յառաջ բերին ուրիշ փաստեր թէ՝ իրենց կայսրութիւնը ցրուած է աշխարհի չորս կողմը, զուրկ պաշտպանութեան բնական միջոցներէ, թէ մեր հայրենիքը ինքնաբաւ չէ ո՛չ մէկ կերպով եւ իր ապահովութիւնը կախուած է գաղթավայրերու ապահովութենէն. ուստի բրիտանական կայսրութեան ծովային ուժը ամէն բան է։

Լուծուեցաւ նախապատրաստական ժողովը, ստեղծելով անհանգոյն կացութիւն մը երկու երկիրներուն համար։ Հիմա երկուքն ալ ազատ կը զգան զինենք, մղում տալու իրենց նաւային շինութեանց, այնպէս ինչպէս կը թելադրեն իրենց շահերը։ Միացեալ Նահանգներու նախագահը շեշտեց, անցեալ օր, խորհրդարանի բացման առթիւ, թէ Ամերիկա տրամադրութիւն չունի մրցելու ուրիշ երկիրներու հետ, սակայն միեւնոյն ատեն ազատ է ինք որոշելու իր պաշտպանութեան միջոցներու չափն ու ձեւը, որչափ ատեն որ զինաթափութեան որոշ ծրագիր մը չկայ մէջտեղը։ «Մենք բանակ չունինք, հետեւաբար մեր ծովային ուժը պէտք է համեմատական ըլլայ մեր պէտքերուն»։ Անգլիացիները հաշուեր էին որ եթէ իրենց առաջարկած ծրագիրը ընդունուէր Ամերիկայի եւ Ճափոնի կողմէ եւ չափ դրուէր պատերազմական նաւերու շինութեան, երեք պետութիւնները պիտի կրնային մօտ 144 միլիոն ստերլինի խնայողութիւն մը ընել քանի մը տարուան ընթացքին։

Հակառակ այս ձախող ձեռնարկին, երկրորդ փորձ մըն ալ տեղի ունեցաւ Ժընեւի մէջ, ուր յատուկ յանձնաժողով մը կ'ուսումնասիրէ նոյն փշոտ հարցը։ Համաժողով մը պիտի գումարուի յառաջիկայ գարնան, եթէ մինչեւ այն ատեն մեծ պետութիւնները յօժարին զիջումներ ընել։

Պետութիւններու պատերազմական զօրութիւնը եւ այդ նպատակին յատկացուած գումարները ապշեցուցիչ սահմաններու հասած են։

Յիշեմ միայն Անգլիոյ «խաղաղութեան ատենը» ունեցած զօրութիւնը, որ ախորժակ կը գրգռէ Պերլինէն մինչեւ Ուաշինկթըն։ Անգլիա ունի 3 առաջին կարգի զրահաւոր, 14 երկրորդ կարգի, 58 յածանաւ, 170 թորփիլանաւ, 22 ընդծովեայ, 140 բանի ռազմական օդանաւ (Ամերիկա 1500, Ֆրանսա 1500 [illegible]), բանակ 214,000, պետ. ծախքը՝ ծովային ցամաքային եւ օդային 115,115,000 ստերլին։ Պատերազմի ժամանակ այս թիւերը կրնան աճիլ համաձայն զգացուած պահանջին։ Նոյն համեմատութեամբ զինուորական ուժ կը ներկայացնեն Ֆրանսա, Ամերիկա, Իտալիա, Ճափոն, խորհրդային Ռուսիա եւ բոլոր մանր-մունր ազգերը։

Այս պայմանները աչքի առջեւ ունենալով ի հարկէ չափազանց միամտութիւն է ժողովուրդներուն համար հաւատ ընծայել քաղաքագէտներու խաղաղասիրական փորձերուն։ Տիրելու, յաղթելու եւ ընդարձակուելու պահանջը այն տեսակ սպառնական կէտի մը հասած է որ, պետութիւններու կամքէն բոլորովին անկախ է զինաթափութեան իրագործումը։ Լիտվինոֆի «դիւանագիտական կատակ»ը բաւական զուարճացուց օրուան վարիչները, թէեւ շատ մեծ տարբերութիւն չկայ խորհրդային Ռուսիոյ խարամանկ առաջարկներուն եւ [illegible] պետութիւններու զինաթափութեան բանաձեւերուն միջեւ։ Անգլիացի օրագրող մը կ'ըսէ թէ որքան ատեն որ գոյութիւն ունին քաղաքական եւ տնտեսական մրցակցութիւնը եւ ինքնապաշտպանութեան բնազդը, անիմաստ է չափ դնել պաշտպանութեան միջոցներուն։ Ժողովուրդները այլեւս չեն հաւատար դաշնագիրներուն ու զանազան խոստումներուն եւ իրենք զիրենք ապահով կը զգան միայն այն ատեն, երբ իրենց ետին կանգնած են բանակն ու նաւատորմը։

Բաւական տարօրինակ է որ զինաթափութեան բանակցութիւններուն կը զուգադիպին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ դաշնագիրները՝ առաջինը Սերպիոյ, երկրորդը Ալպանիոյ հետ։ «Բարեկամական» անուանուած այդ դաշնագիրները եւ երեւութապէս չեն ուղղուած ոչ մէկուն դէմ, բայց յայտնի է որ շարժառիթը երկու մեծ պետութեանց մրցակցութիւնն է։ Իտալական մամուլը կ'ընէ ակնարկներ բրաւ Ֆրանսայի հասցէին, իսկ Ֆրանսացիներուն համար իտալօ-ալպանական դաշինքը հաճելի անակնկալ մը չէր։ Փարիզի եւ Հռոմի վարիչներուն համար պալքանեան երկիրներու բարեկամութիւնը կենսական նշանակութիւն ունի ուժերու հաւասարակշռութեան պահպանումի տեսակէտէն։ Գերմանական մրցակցութիւնն ալ միշտ վառ է իրենց մտքին մէջ։ Անգլիա որոշ չափով անտարբեր է այս խաղերուն հանդէպ, որովհետեւ, ինչպէս կը գրէ իրիկուան թերթ մը, իրեն համար լաւագոյն է «կարելի եղածին չափ հեռու մնալ ցամաքային Եւրոպայի գործերէն, որպէսզի երբ [illegible] օր մը, Անգլիա վճռին [illegible] պարտաւոր չըլլայ»։ Տէյլի Թելէկրաֆ, խօսելով այս հարցի մասին, կը գտնէ որ նման դաշնագրութիւններ կը խախտեն Ազգերու Դաշնակցութեան սկզբունքները։

Նոյնքան չէզոք դիրք բռնած է անգլիական կառավարութիւնը Լեհ-Լիթուանական վէճին հանդէպ։ Ուղղակի շահագրգռուած չէ Անգլիա այդ խնդրին մէջ. առայժմ կացութիւնը կը փախուի, բնականաբար, երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը չկարենայ լուծել խնդիրը, որովհետեւ Լեհաստանի և Լիթուանիոյ միջեւ զինուորական ընդհարում մը կրնայ միաժամանակ սպառնալ դրացի պետութեանց փոխ-յարաբերութիւններուն։ Խորհրդային Ռուսիա ազդանշանը տուաւ արդէն, ուժեղ ծանուցագիր մը ղրկելով Վարշաւիա։

Ամէն պարագայի մէջ, հակառակ կարգ մը թերթերու վարանումներուն, անգլ. մամուլը կ'ապահովցնէ որ վտանգ չկայ հիւսիսային-արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Վտանգը բովանդակ Եւրոպայի մէջ է, կը շեշտէ ազատական օրկան մը։

Եւ տակաւին կը վիճին թէ ինչպէս կատարեն զինաթափութիւն...

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

3,000 ԱՆՏՈՒՆ ՈՒՍԱՆՈՂ

«Վէչէրնայա Քրասնայա Կազէթա» պոլշեւիկեան թերթը, որ կը հրատարակուի Լէնինկրատի մէջ, կը գրէ 126 №.։

[illegible] մ'անուած են ուսանողները, որ տուն չունին։ Ուսանողներու ցուցերը անբաւական են։ Գոյութիւն ունեցող ցուցերն ալ կը գտնուին աննախանձելի վիճակի մը մէջ։

200,000 րուբլի 2,400,000 ֆրանք։ վարկ բացուեցաւ նորոգութեան համար, սակայն, որպէս զի օգտակար ըլլայ, հարկ է 500,000 րուբլի։ Լէնինկրատի մէջ տուն չունեցող ուսանողներուն թիւը կը հասնի 3,000ի։

Ուսանողները զրկուած են համեստ ապրելու ամէնէն տարրական պայմաններէն։

ՊԱՐՏՔ ՍՆԻ՛Ս

«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԱՄՍՈՅՍ ՎԵՐՋԸ

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՉԱՐԻՔԸ

Մեր նախորդ յօդուածով պարզեցինք գաղութներու կազմակերպութեան շուրջ ծագած ներքին վէճերը եւ թուեցինք պատճառները։ Ըսինք թէ կազմակերպութեան ձեւի խնդիրն է բուն պատճառը բոլոր անախորժութիւններուն։

Անգամ մը որ պարզուեցաւ թէ անհնար է համաձայնութեան մը գալ այսքան կենսական խնդրի մը շուրջ, եւ թէ շատերու համար ցանկալի է պահել այս անկերպարան վիճակը, ինքնին յառաջ կուգայ անպատասխանատուութեան զգացումը։

Եւ այս է պատճառը, որ այսօր՝ աւելի քան ինկած է մեր մէջ հանրային բարոյականի ուժը, որ ատեն մը շատ բարձր էր եւ տիրապետող մեր ազգային կեանքին մէջ։

Ուրեմն ինչո՞ւ զարմանալ, որ քիչ մը ամէն գաղութի մէջ, օրուան իշխանաւորները կը գործեն ըստ կամս, առանց ներքին փոխադարձ կապի, առանց պատասխանատուութեան։ Հաւաքականութեան ուժի բացակայութիւնը կը նպաստէ նաեւ անհատներու տիրապետութեան։ Ու մենք կը տեսնենք որ յաճախ, բարոյական շատ մը արժէքներէ զուրկ անհատ մը սողոսկելով ազգային կեանքի մէջ, դիւրութեամբ ինքզինքը կը յայտարարէ տէր եւ տիրական։ Ու եթէ ան քիչ մըն ալ խելք ունի, անպայման կը տեւականացնէ իր տիրապետութիւնը։ Ժողովրդական ընտրովի մարմինի մը տեղ, երբ այսպէս անհատներու տիրապետութիւնն է, որ կ'ըզգայ տեւականանալ մեր մէջ, բնականաբար պիտի վայելենք անհատական ու բռնակալութեան բարիքները։

Պուլկարիոյ մէջ Ռէբրահովի, Յունաստանի մէջ Մազլըմեանի, Եգիպտոսի մէջ Գուշակեանի, Մանչեսթըրի մէջ Դուրեանի, Լիոնի մէջ Փափազեանի իշխանութիւնները, որոնք նոր օրերու արտայայտութիւններն են, չե՛ն կրնար, չե՛ն ուզեր իրենցմէ զատ ուրիշ ու եւ է իշխանութեան գոյութեան հետ հաշտուիլ։

Դժբախտութիւնը հոն է, որ այս կացութիւնը կը քաջալերուի ուղղակի կամ անուղղակի Ռամկավարներու, ինչպէս նաեւ այն բոլոր տարրերու կողմէ, որոնք դէմ են ժողովրդավար ընտրութեամբ կազմուած ազգային մարմիններու։ Այս խառնարանին մէջ անտարբերութեամբ տեղ ու դիրք կը գրաւեն նաեւ ամէն տեսակ բացասական տիպարներ։

Եւ ինչպէս չարձանագրել, որ ասիկա գերազանցապէս արդիւնքն է խորհրդ. ներկայացուցիչներուն նենգ խաղերուն, անոնց ուղղակի կամ անուղղակի քարոզներուն։

Ըսինք արդէն, որ այս կացութիւնը դարմանել դիւրին գործ չէ, որքան ատեն որ փոփոխութիւններ չեն մտած մեր քաղաքական կեանքի մէջ։ Բայց այս ըսելով, ոչ ոք կրնայ հանդուրժել ստեղծուած կացութեան։

Համեմատաբար նոր գաղութներու մէջ, մենք կը տեսնենք փորձեր վերջ տալու ազգային կեանքի այս անմխիթար վիճակին։ Շատ մը վայրերու մէջ Դաշնակցականները, միացած չէզոք սրտցաւ հայրենակիցներու, յաճախ նաեւ Հնչակեաններու հետ, կը յաջողին կազմել ազգային իշխանութիւն, ժողովրդական ընտրութեամբ։ Հակառակորդ տարրերը, այդ պարագային կը դիմեն սապոթաժի զզուելի քաղաքականութեան, վարկաբեկելու օրուան իշխանութիւնը։ Յաճախ անոնք կը յաջողին, և եթէ չյաջողին, կը դիմեն ամէն տեսակ այլանդակութիւններու։ Պայքարը կը փոխուի ծեծկռտուքի, նոյնիսկ սպանութիւններու։ Եւ իբրեւ հետեւանք՝ կառավարական միջամտութիւններ։

Այս բոլորին ի տես, շատերը մեր հայրենակիցներէն, մասնաւորաբար չէզոքներէն, կը սկսին անխնայ քննադատել պայքարողները, ու սոսկ օրուան խռովութիւնը վերջացնելու դիտաւորութեամբ, երբեմն կը միջնորդեն։ Ու միշտ ալ կը ձախողին դժբախտաբար, որովհետեւ իրենց միջամտութիւնը կ'ըլլայ միայն մէկ դէպքի համար, բայց ո՛չ հիմնական։

Տեսանք մենք նման անօգուտ միջամտութիւններ Պուլկարիոյ, ինչպէս նաեւ Եգիպտոսի մէջ։ Նկատի ունենալով այդ երկու վայրերու դէպքերն ու յետագային չէզոք հայրենակիցներու միջնորդութեան ձախող փորձերը, մենք այն հաստատ համոզման կուգանք, որ եթէ չէզոքները քիչ մը աւելի վճռականութիւն ցոյց տային, եւ փորձէին արմատական կերպով լուծել խնդիրները, շատ աւելի օգտակար պիտի ըլլար իրենց դերը։ Կռիւը վերջացնելու համար պէտք է վերջացնել վէճի բոլոր շարժառիթները, եւ ոչ թէ պատժել սոսկ վերջին կռիւի դերակատարները։

Կ'ուզենք պատուաւոր եղանակով լուծել մեր ներքին խնդիրները, կ'ուզենք վերջ տալ այս անախորժութիւններուն եւ փրկել մեր ազգային պատիւը այս կամ այն երկրին մէջ. պէտք է աւելի վճռականութեամբ մէջտեղ իջնալ եւ գործել, միշտ ղեկավարուելով այն միակ սկզբունքով, թէ մեր ազգային կազմակերպութիւնները պիտի ծնին ժողովուրդէն եւ պիտի գործեն անոր հսկողութեան տակ։

Բոլոր անոնք, որ այսօր կը ցաւին մեր ներքին այլանդակութեան վրայ, եթէ իրենց սրտացաւութեան տեղ քիչ մը կորով եւ կամք ունեն, զգալի չափով կը խնայեն անպատուաբեր արարքներ։ Իսկ եթէ անոնք ձեռքերնին ծալլած ոչինչ պիտի ընեն, և միայն ցաւ պիտի յայտնեն այս կամ այն միջադէպին առթիւ, թող ընդունին որ այդ ձեւով իրենց ցաւակցութիւնն ալ ոչինչ պիտի արժէ եւ ամէն ինչ պիտի երթայ իր ներկայ ընթացքով։

Եզրակացնենք։

Անհնար է հայ քաղաքական կուսակցութիւններու միջեւ ոեւէ համաձայնութիւն յառաջ բերել, ազգային իշխանութիւններ կազմելու մասին։ (Պատճառները պարզած եմ)։

Այս անկարելիութիւնը սակայն բաւական չէ, ժխտելու այդ իշխանութիւններու անհրաժեշտութիւնը։ Մանաւանդ որ այդ անկարելիութիւնը կը ծնի ազգայնապէս մեզ կազմալուծելու հակազգայնավարական թելադրանքներէն։

Դաշնակցութիւնը, որ մեծ պատասխանատուութեան բաժին ունի գաղութներու կեանքին մէջ, աւելի քան երբեք վճռականօրէն, կենդանի գործի պէտք է մղէ չէզոքներն ու առհասարակ գաղութներու կազմակերպութեան կողմնակից տարրերը։ Անոնց պէտք է զիջումներ ընել, պէտք է գոհացնել ամէն ուղղութեամբ, միայն թէ անոնց գործակցութիւնը չխաթարէ մեր հիմնական տեսակէտին։

Իսկ եթէ անհնար ըլլայ ստեղծել այս միութիւնը, այն ժամանակ՝ նորէն վճռականօրէն պէտք է աշխատիլ ամէն մէկ գաղութի մէջ անյապաղ կազմելու օրինաւոր իշխանութիւն, ի հարկին դիմելով իւրաքանչիւր երկրի պետական ուժին եւ թոյլտուութեան։

Գիտեմ թէ այս վերջին միջոցը խոցելի է շատերուն. բայց լաւ է մէկ անգամէն եւ հիմնական կերպով դիմել օրէնքին միջամտութեան, փոխանակ յաճախակի եւ անպատուաբեր դէպքերու։

Լաւ միջոց չէ, այո՛, բայց նուազագոյն չարիքն է, այս օրուան։

Պէտք է մէկդի նետել բոլոր անձնական մտմտուքներն ու հաշիւները, քանի որ այսպէս կը թելադրեն կեանքի անողոք պահանջները։

Ս. ԽԱԹՈՒՆ

Ի՛ՆՉ ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՀԻ 1928ԻՆ

Լոնտոնի «[illegible]» [illegible] մէջ հրատարակուած գուշակութիւններ 1928 տարուան համար։

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ — [illegible] պիտի շարունակեն իրենց [illegible] եւ նոր խռովութիւններ պիտի [illegible]։ [illegible] ծանր հարցեր պիտի ծագին [illegible] մանիւ-ֆրանսական միջեւ [illegible] պիտի սպառնայ [illegible] ծրագիր մը, կնքուած [illegible] Նիոյ, Աւստրիոյ [illegible] պալքանեան պետութեանց մէջ, որոնք պիտի ներկայանան [illegible] տեսակ մը [illegible] գերու [illegible] պատճառով խռովութիւններ [illegible] ծագին Ֆրանսայի մէջ, [illegible] ֆրանսական կառավարութիւն պիտի յաջողի տէր դառնալ [illegible]։

ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ — Ամերիկ[illegible] Չինաստանի մէջ [illegible] յայտնուին խռովութիւններ [illegible] պիտի խառնուին [illegible] կարգ մը ազգեր [illegible] մեծ ոգեւորութիւն մը [illegible]։

ՄԱՐՏԻՆ — Մեծն Բրիտանիա [illegible] շատ պիտի ցաւի, որ [illegible] ճափոնեւանգլիական դաշնակցութիւնը։ Մեծ փոփոխութիւն [illegible] տեղի պիտի ունենան [illegible] [illegible] մէջ [illegible]։

ԱՊՐԻԼԻՆ — [illegible] տունէն ծանր հիւանդ մը [illegible] պիտի սպառնայ անգլիական [illegible]։

ՄԱՅԻՍԻՆ — Խռովութիւններ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ [illegible] Այս վերջինը պիտի պահէ [illegible] վերադարձուին իր [illegible]։ Սպանիա պիտի [illegible] թանձր կցում մը։

ՅՈՒՆԻՍԻՆ — [illegible] անգլիական գաղութին մէջ [illegible] [illegible]։

ՅՈՒԼԻՍԻՆ — Խռովութիւններ Ֆրանսայի եւ [illegible] պիտի կազմակերպեն [illegible] [illegible] պիտի տան [illegible] տեսակ տագնապ՝ Ֆրանսա [illegible] [illegible] տագնապ՝ [illegible] պետութեան մէջ։

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ — [illegible] գործունէութեամբ [illegible] պիտի [illegible] մէջ, խռովութիւններ [illegible] զանազան քաղաքներ [illegible] [illegible] մէջ։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ — [illegible] մէջ [illegible] Միացեալ [illegible] [illegible] մէջ։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ — Մասնաւոր ցանկութեան [illegible] մը պիտի նետէ [illegible] [illegible] զինուորական [illegible] կողմէ [illegible] [illegible] Մեծն [illegible] մէջ [illegible] համար [illegible]։

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ — [illegible] վրայ [illegible] մը մեծ [illegible] խռովութիւն [illegible] Չինաստանի մէջ, [illegible] միջամտութիւն [illegible]։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ — [illegible] Արեւելքի մէջ [illegible] [illegible] Ֆրանսա [illegible] [illegible] խռովութիւններ [illegible] մէջ [illegible] [illegible] մեծ զինուորական [illegible]։

[illegible]ՅԱԿԱՆ ՖՐԱՆԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

[illegible] Ա. Իր Թերթին մէջ [illegible] «բարոյական ֆրան-[illegible] մասին, յանդգնու-[illegible] մէկու մը, որ իր ընթեր-[illegible] փարակելու վախը չունի, [illegible] արդէն շատոնց վա-[illegible] ըլլալու եւ.

[illegible] մենք ալ բարոյական [illegible] մասին, որ-[illegible] մեր ընթերցողները անոր [illegible] առնեն նախապէս [illegible] միջոցները.

[illegible] կը ծանչնանք [illegible] որ գիտէք թէ բոլոր [illegible] ամէն բան են եւ կրնան [illegible] մը, անոնցմէ մէկը [illegible] մտածողութեան մը մասին, [illegible] անոր նշանները եւ [illegible] անմիջապէս կը [illegible] մարդը բռնուած [illegible]

[illegible]

ՎԱՅ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՉՈՒՆԻՆ...

Վիէննայէն ծանօթներէս մէկը կը գրէ. —

Այս խօսքը կրկնեցի այսօր, աչքերս արցունքներով լեցուն: Ամօ՜թ անոնց որ ծառացան հայկական անցագրին դէմ եւ զայն վիրաւորելու գնացին. ինչո՞ւ ըրին այս բանը. սակայն Հայաստանի Հանրապետութիւնը այնքան արդար պաշտօն մը ունեցաւ մեր ժողովուրդին համար: Նէթէ [illegible] կրնային իր չոգիները ճշդել ինչո՞ւ ուզեցին եւ գտան կազմակերպուած դէմ գրին մեր ցեղային միակ ցայտուն եւ տեսանելի դրօշմը, հայկական անցագիրը:

[illegible] անոնց վիշտով ու հպարտութեամբ կ'ըսէի [illegible] [illegible] [illegible] սուրբ խաղաղանին [illegible] որ կը նախընտրեմ կրկին տարագիր ըլլալ, [illegible] բանտ բանտ, քան այդ [illegible] Մեր զաւկը մեզի կը բաւէր. ինչու մեր անցագիր [illegible] հայրենիքը [illegible] հարամեցին [illegible]

Ու եթէ գործ չունիս, կրնաս [illegible] պաշտօնատան մը եւ [illegible] բայց ես կամ, Հայ եմ, եւ կը պահանջեմ որ ճանչնաք իմ գոյութիւնս եւ ալ իմ [illegible] նիմ, եւ չեմ ուզեր Ազգերու Դաշնակցութեան [illegible] [illegible] թուղթը իմ ազգս ինծի համար անկէ բարձր է, կը պահանջեմ որ ճանչնաք մեր անցագիրը: Չէ՞ք ճանչնար, կը հրամայեմ համբերութեան բայց ոչ անցագիրէս:

— Այո՛, պարոն, բայց լաւ է գգուել մը թողուլ ու գրական ըլլալ: Մենք սիրով կ'ուզենք ձեզի [illegible] երկիր. սակայն մեր կառավարութիւնը հրամայած ունինք, [illegible]

— Ինծի համար ցաւ է որ ձեր կառավարութիւնը այդ հրամանը [illegible] [illegible] համար կառավարու եւ բոլորէն խաբուելու եւ լքուելու [illegible] [illegible] անոնցմէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ու այս պատմութիւնը կը [illegible] բազմութիւնները որոնք կարօտ մը թուղթի համար պիտի աշխարհէ աշխարհ քալեն. մէկը հիւանդ է, ուրիշ մը ծեր, շատեր մանուկ կամ անկեալ, ի՞նչ ընեն. ի՞նչպէս չկարեն [illegible]

Առանց հայրենիքի եւ սեփական անցագրի, մեզ կը նկատեն աշխարհի հոտ մը, ոչ թէ գիտակից ժողովուրդ: Որովհետեւ պարզ է թէ պէտք էր բոլորս ձեռք ձեռքի տայինք, որ մեր իրաւունքներու այս վերջին մնացորդը փրկէինք, ոչ թէ անոր աքացին տայինք:

Կը գրեմ Վիէննայէն. Հայաստանի մայրաքաղաքէն: Երէկ կը պատէի Շէօնպրունի զգեստ [illegible] [illegible] Այդ, հոն տիրող գոյնն էր կարմիրը, վարագոյրները, պատերը: Այս մարդոց ճաշակը կարմիր եղած է ..

Ու այսօր, բարեկամ պետութեան մը հիւպատոսարանը, որ դեռ տասը տարի չեղաւ որ ազատ է, եւ որուն [illegible] գրան վերատառութեան վրայ, [illegible] տակը կը կարդաս իրաւունքը կը յաղթանակէ, գժուարութիւն կը հանէ հայկական անցագրին դէմ:

Օ՜, համբերութիւն ու աշխատանք: Ի վերջոյ իրաւունքը կը յաղթանակէ: Միայն թէ ճանչնանք զայն ..

Հետապնդենք:

Ն

ՉԱՑԻՆԻ ԳԻՒՂԱՑՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԵՐ ԳԻՒՂԻՆ ՄԷՋ

ԿՐԵՕ — Երկու շաբաթ առաջ ոստիկան մը կը ներկայանայ գործատեղին եւ Պ. Հ. Սէմէրճեանին կը պատուիրէ ժամ մը վերջ ոստիկանատուն ներկայանալ: Երբ կ'երթայ, ոստիկանապետ [illegible] կ'ըսէ. [illegible] դուք Հայերդ տեւականապէս տեղ մը մնացող չէք եւ ոչ ալ ապահով գործ ունիք. Հարկ եղած ժամանակը շատ դժուար է ձեզմէ՝ [illegible] մէկը գտնել: Գնա բոլոր Հայերուն լուր տուր եւ ձեր մէջէն մէկը ընտրեցէք, որպէսզի անոր միջոցաւ պէտք եղած գիւտութիւնները առանք թէ մենք եւ թէ դուք Հայերդ:

Մեր հայրենակիցը սիրով յանձն կ'առնէ: Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ գտնուեցան խառնակիչներ [illegible] [illegible] [illegible] լով, յետաձգել տուին: Գիւղին մեր հայրենակիցները նորէն ոստիկանատուն կանչուեցան:

Առոր վրայ նոյն երեկոյ լուր տրուեցաւ բոլոր հայրենակիցներուն եւ տեղի ունեցաւ խորհրդակցական ժողով մը: Որոշուեցաւ որ Հ. Սէմէրճեանը եւ Ռ. Զաքարեան, միասին ոստիկանատուն ներկայանան: Այս վերջինը, որ ծանօթ է իբրեւ խառնակիչ եւ գիտմամբ ընտրուած էր, յանձն չառաւ: Ցաջորդ օրն իսկ Հ. Սէմէրճեան ոստիկանատուն կը ներկայանայ, եւ այժմ ձեռքն ունի պաշտօնական թուղթ:

Արա

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ, ՈՐ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ— Մարսէյլի մէկ հին թաղին մէջ երկու ընտանիքներ ամէն օր կռիւ կ'ընէին, երբ իրարու հանդիպէին: Անցեալ օր ալ, տիկիններ քարաքուջօ եւ Ռոսի գիրար բարեւեցին չորհնուած բառերով: Ցետոյ վէր ելան:

Ցորեկին վար իջան, չո՞ր պատահար, [illegible] բոււ Այս անգամ գլուխները ծանրացան: Ընելի. գանակ եւ ատրճանակ [illegible] [illegible] [illegible] էին, երբ Ռոսի ատրճանակով գետին փռեց իր հակառակորդը:

Հասան ոստիկանները եւ հրաւիրեցին որ անձնատուր ըլլայ: Ատրճանակը կրակեց նաեւ ոստիկաններուն դէմ: Ցետոյ փախաւ:

ԳԻՏՆԱՑԻԿ ԿԻՆ ՄԸ ՈՒՆԷՐ — Թիւքթոն փողոցին մէջ երիտասարդ մը, Մօթպէր, ունէր գեղանի, շատ պչրուհի կին մը: Երջանիկ էին անոնք: Երեք երեխաներ ծաղիկի նման կը զարդարէին արդէն անոնց ծունկերը: Սակայն կնոջ գեղեցկութիւնը մեղուներու նման երիտասարդները իր շուրջին կը կանչէր: Ու ամուսինը, նախանձոտ, կը փոթորկէր: Մանաւանդ երբ կինը հեռաձայնէ կը տկարանար [illegible]

Կոխ ամէն օր վերջապէս ամուսինը որոշեց ամուսնալուծութիւն: Ռոքինեկը, աղջնակ մը 4 տարեկան, պիտի առնէր հայրը, երկու փոքրիկները [illegible] 2 տարեկան եւ միւսը վեց ամսու, պիտի առնէր մայրը: Առջի օր, պիտի բաժնուէին այլեւս: Մօթպէր կ'ածիլուէր: Կինը ներս մտաւ եւ հարցուց.

[illegible] կը բաժնուինք, հէ՞

— Այո՛:

Կինը հանեց ատրճանակը եւ կրակեց ամուսինին կռնակէն [illegible] եւ երեք անգամ նորէն կրակեց, երեք երեխաներուն դէմ պահելով, վիրաւոր ամուսինը մեծ ճիգով կը հասնի կնոջ եւ պէկէն եւ կ'ուզէ գետնաթափ ընել: Քիչ վերջ կինն ալ ամուսինն ալ գետին կը փռուէին:

Ցորեկ էր արդէն: Երիտասարդ մը հասաւ այն վաճառատունէն, ուր կ'աշխատէր Մօթպէր. դուռը զարնեց հասնելու համար թէ հիւանդ է Մօթպէր: Ներսէն խուլ ձայն մը.

— Կոտրէ՛ դուռը եւ ներս մտիր:

Երիտասարդը կոտրեց դուռը եւ մտաւ ներս: Մօթպէր փռուեր էր տղոց [illegible] մէջ: Քովը կինը՝ [illegible] մէջ [illegible] կար մի անկողինին վրայ: Մէկը կու լար:

[illegible] փոխադրուեցան հիւանդանոց: Ժամ բան մնաւ կինը [illegible] փոքրիկը որուն երկու աչքերուն մէջտեղէն մտած էր գնդակը. Մնաց հիւանդանոցին դուռը:

Ծանր է նաեւ միւսներուն վիճակը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇՏՈՒՄ?

Մարսէյլէն նամակ մը ստացանք երեք ստորագրութեամբ, որոնք հազիւ կը կարդացուին: Նամակագիրները կ'ուզեն ապացուցանել թէ «Յառաջ»ի Փետր. 6 թիւին մէջ, Կ. Սեւեան ստորագրութեամբ [illegible] պանդոկապետ Գ. Միհրանի դէմ, «միակողմանի է եւ չափազանցուած»: Եւ իբրեւ փաստ կը յիշեն հետեւեալ պարագան.—

«Թրանսայի մը մեր պանդոկատիրոջ կ'առաջարկէ պանդոկը իրեն վարձու տալ 2000 ֆր. ամսականով: Փախչելու ածէ պանդոկատէր-խոհարարի «սրիկայ մը», Միհրանին կ'առաջարկէ. ամսական 100 ֆր.ի յաւելում մը կամ պանդոկը ձգել:

«Պանդոկապետ Միհրան յանկարծակիի եկած կը ստիպուի յաւելումը ոչ պաշտօնապէս, պայմանագիրը նորոգէ առաջ, քանի մը սենեակներ կը մտնէ եւ խնդիրը լայնելով կ'առաջարկէ իր կարգին 10 կամ 5ական ֆր.ի յաւելում (ամիսը). հակառակ պարագային պանդոկը ֆրանսացիին փոխանցուելով, իւրաքանչիւր սենեակ պարտաւոր պիտի ըլլայ ընդունիլ 30-40 ֆրանքի յաւելում կամ սենեակի պարպում:

«Անոր յաճախորդներէն քանի մը հոգի կը պատասխանեն. «Միհրան աղա, ի՞նչ կ'ընես նէ ըրէ, մի թողուր որ ուրիշ պանդոկապէտ մը հոս մտնէ»: Սոյն պատասխանէն քաջալերուած, Միհրան վերէն վար իջած ատեն երիտասարդ յաճախորդ մը առանց անախորժ բառ մը գործածելու [illegible] «յաւելում մաւելում չկայ, գնա ինչ գիտես ան ըրէ»: Այն պահուն էր որ յաճախորդներէն ոմանք սենեակներէն դուրս ելան մարդ ընելու համար միայն ու շուտով խնդիրը փակուելով, իւրաքանչիւրը իր տեղ քաշուեցաւ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ»ը ձեր տրամադրութեան տակ է, ձեր շրջանի կեանքը լայնօրէն եւ օրը օրին ներկայացնելու համար:

Բայց, աւելորդ յոգնութիւններ եւ տրտունջներ խնայելու համար, կը յանձնարարենք որ մեր թղթակիցները, ընկեր թէ բարեկամ, եւ մեր ընթերցողները նկատի ունենան հետեւեալ կէտերը.—

1. Գրել բովանդակալից, ամփոփ եւ յստակ:

2. Զգուշանալ երկար խորհրդածութիւններէ, հասարակ տեղիք բացատրութիւններէ, նիւթին հետ կապ չունեցող քաշքշուքներէ.

3. Կարելի եղածին չափ քիչ գրագիր տիրացուական խնկիրներով, տեղական բանակռիւներով եւ անհատական վէճերով:

4. Ընդհանրապէս արհամարհել բացայայտ սուտխօսներն ու գրպարտիչները, առնալ խօսքի տակ չնետելու՝ արեւելեան ունակութիւնը:

5. Մասնաւոր ուշադրութեամբ հետեւիլ գաւառին, քաղաքին, գիւղին, մինչեւ անգամ գործարանին և պանդոկի կեանքին— տնտեսական, ընկերային եւ ֆիզիքական:

6. Դէպքերու, հանդէսներու նկարագրութիւնը գրել սրը օրին, խուսափելով կրկնութիւններէ և ամէն մանրամասնութիւն կամ անուն լրագրին մէջ տալու սովորութիւններէ:

7. Անարգական բացատրութիւններու և լուտանքներու փոխարէն, իրողութիւններ եւ փաստեր յիշել:

8.— Թերթին չղրկել ընտանեկան-անհատական խնջոյքներու նկարագրութիւններ (հարսնիք, անուան տօնախմբութիւն, մկրտութիւն եւլն.):

9. — Ծանր ամբաստանութիւններ կամ դէպքեր հաղորդած ատեն, լրջօրէն ստուգել իրականութիւնը:

10.— Գրել մաքուր, թուղթին լուսանցքը լայն, եւ մէկ երեսի վրայ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դեկտ. 7ին հրատարակուած	20.—
» 10ին »	20.—
Փոնթ Սէն Էթ'իէնիէն (Դեկտ. 11)	100.—
Խ. Թէլեան, Մարսէյլ	50.—
Գումար	190.—

Կը խնդրուի ստանալ Յառաջէն, [illegible]

[illegible] Ինչպէս գրած էինք, Տէսինի մէջ յանձնախումբ մը կազմուած էր, որպէսզի դրամ հաւաքէ եւ Թերթ ու գիրք ղրկէ Հալէպի որբերուն:

Մեր թղթակիցը կը գրէ թէ գոյացած է 868 ֆր. 50 սանթիմի գումար մը, որով Թերթ եւ գիրք պիտի ղրկուի Սուրիոյ, Յունաստանի եւ Պարսկաստանի որբերուն:

Նուիրատուներուն ցանկը տեսնել դ. էջ:

ՅԱՌԱՋ...Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 7

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

IV

Ու իրեն ցոյց տրուած տեղէն [illegible] պարկով մը ալիւրը [illegible] կրել քարի պէս ծանր էին [illegible], պարկը հազիւ կէս ըրած. [illegible] գժուարութեամբ կը տանէր: [illegible] ցածկեկ պատեր պիտի շինէր իրենց պատը մէկ կողմէն, [illegible] փլած տան պատը միւս կողմէ,—որ գրեթէ անփոփ էր— [illegible] գիւղացիներ էին իր [illegible] [illegible] մեր [illegible] բերաւ եւ քանի մը [illegible] մէջ յաջողեցաւ հարկ եղած [illegible] [illegible] հաւ. քիչ մը հող փորեց [illegible] [illegible] մը ծածքի կտոր մը կապեց — ատոր պէս բան մը տեսած էր իրենց [illegible] [illegible] պատ շինել

Տեսիլ չունէր թէեւ, բայց ձեռքով կ'առնէր չափը: Մեծ ուշադրութեամբ կը գնէր ալիւրը, որպէսզի պատը շիտակ ըլլայ. սակայն երբ քիչ մը կը բարձրանար. Առաւօտ — մեր գիւղի կուզը — կանակին կը նմանէր: Մէկ պատը բաւական բարձրացուցած էր, երբ յաջորդ [illegible] փլած գտաւ: Ի՞նչ պիտի ըլլար, այդ լարով քարը կը խարէր գինքը, եւ պատը խոտոր ու թոտր կը բարձրանար: Ամո՜ւր պէս պատ շինել ենթադրած էր ինք: Բայց յաճախ ձեռքով կը բանէր [illegible] [illegible] Մեծ նեղութեամբ եւ [illegible] քով երկու շաբաթէն հազիւ կըցաւ աւարտել այդ երկու սրուան գործը, որ երկու մեզի չափ [illegible] եւ [illegible]

Հիմա կը մնար վրայի փայտերը, [illegible] [illegible] Ամէն օր փողոցներէն անցած ատեն տուներու դուռներէն արանքներէն ներս կը նայէր ուշադրութեամբ, եթէ յարմար փայտ մը տեսնէր կը խօսէր ինքն իրեն՝

— Այո, Ստամ իմ գործիս կ'էօրէ. բանի նէ ինծի չէ՞ն [illegible] տանի՞ն, բախտս, ծեփ մըն է զարնեմ պատին:

Երբեմն կը մերժուէր, երբեմն պատասխան իսկ չէին տար. շատ անգամ երեսին կը գոցէին դուռը «Անիծի» ըսելով: Փայտի պէս բանը չկրցաւ ձեռք ձգել: Հարցաւ որոշեց մինչեւ Գալըու տաղին երթալ, վեց ժամ հեռու, հոնկէ կարելու համար երկւոր մը Լուսին քովերկենց կազինը առաւ եւ առաւ մը կանուխ արեւը չծագած լուր գնաց: Գիշերը [illegible] անն երեք կտոր կաղնիի թոց ու ծանր, երկար փայտեր շալկած կոտրատած եւ հեւքոտ տուն վերադարձաւ Ովկիմ:

[illegible] [illegible] տերու երկարութիւնը կարեց. պատին վրայ երկարեց, գնաց գետեզերքէն եղէգ բերաւ, ծածկեց տանիքը, հող նետեց վրան, [illegible] ծեփ մըն ալ զարկաւ եւ վերջացած համարեց:

— Հոգիս բերանս եկաւ ամա կ'օգտէ քի լմնցուցի .

Ալ ամառ էր արդէն: Հիշտ իր գործին եղանակը

Ենկարեւորը՝ ջուրտիկը կը պակսէր: Բայց պիտի գնէ՜ր: Նթէ օրը չորս ճամբայ ջուր բերէր, երկու ղրուշ պիտի շահէր: Մէկ թիթեղ ջուրը հինգ փարա, կէրէքէնի՜ ջուր, քառորդ ժամ հեռու տեղէ պիտի գար, ո՞վ հինգ փարա չէր տար, իսկ երկու ղրուշը իրեն համար կը բաւէր. կ'ուէլնար նոյնիսկ: Ըսնպէս շարունակելով դրամ պիտի շահէր անշուշտ Ըսոր տուն մը շինել պիտի տայ: Անաւարտ հօրը այգին պիտի ետ առնէր,— Ցիշատա՜կ էր ան: Ամէն օր միս պիտի ուտէր ջրջ Ուսինց պէս նոր [illegible] յանէր պիտի հագնէր [illegible] նման կիրակի եւ տօնի օրերը: Է՜, եթէ Աստուած շատ տար, հարկաւոր ալ կ'երթար լոյս քաղաքը տեսնելու եւ մխիթարուելու համար, ու կ'եզրակացնէր՝

— Ի՞նչ կ'ըսես աղբար, պէ՜յի պէս պըտ ապրիմ, պէյի պէս ..

V

[illegible] համար ալ գաղտնիք մը չէր Ովկիմի նպատակը. բոլորն ալ գիտցած բանն էր, որ նա «սիրահար է ջուրտիկին»: Կարգ մը մարդիկ քաշքշուքներ, անհամ, կատակներ կ'ընէին այս առթիւ իրեն հետ:

Փողոցներէն անցած պահուն, էշու չհանդիպէր.. բան դրած կը մոռնար ալ երբ հանէր. [illegible] պիտի գիտէր պիչ-պիչ՝ ինքն ալ պիտի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] տալին եւ տառապագին կրպասէր ջրկիր Ովկիմ:

Ովկիմ թէեւ պատրաստ, բայց դրամը կը պակսէր կարեւորագոյնը լրացնելու համար: Որոշեց շուկայ երթալ հարուստներու խանութներէն փոխ դրամ ուզել: Շատ չէ՞. երկու հոգիէ եթէ կարենար տասնական ղրուշ փրցնել, երեք մէճիտոնց էշ մը պիտի գնէր առտըժամ: Եթէ յաջողէր եւ գործը ճամբան գնէր, մինչեւ երեք ոսկինոց մը առնել մտադրեց:

Շուկայ ելաւ եւ առաջին անգամ Ջոջ Աւօի խանութը գնաց Նպարավաճառը տուն դրկեց զայն, յանձնարարական մը տալով ձեռքը: Քիչ յետոյ Ովկիմ քսակով մը [illegible] Աւօն կը բարախէր. բերանը բառ չէր գար որ կարենայ միտքը բացատրել: Ազէտօր ու անորոշ խօսքեր կըցաւ ընել Ջոջ Աւօ ստիպուած հարցուց թէ՝

— Ցասը ղրուշ կ'ուզե՞ս

Օ. ԶԱՐՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

Նախագահ և երկու անդամներէն բաղկացած յանձնախումբ մը պիտի քննէ Լիթուանական կառավարութեան գանգատները Լեհաստանի Լիթուանացիներուն հանդէպ հետապնդուած քաղաքականութեան մասին։

Եթէ սահմանագլուխի միջադէպ մը պատահի, կողմերէն մէկուն պահանջին վրայ, Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը պիտի կրնայ Խորհուրդի նախագահին հետ համախորհուրդ խաղաղեցման անհրաժեշտ-միջոցները ձեռք առնել։

Միջազգային զինուորական յանձնախումբ մը, բաղկացած Վարշաւայի անգլիական, իտալական և ֆրանսացի կցորդներէն, քննութիւններ կը կատարէ Վիլնայի և Քովնոյի մէջ։

Երուսաղէմի գրաւման տարեդարձը

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Դեկտ. 9ին յիշեալ քաղաքին մէջ հանդիսաւոր կերպով տօնուած է Երուսաղէմի գրաւման տարեդարձը (1917 Դեկտ. 9)։ Պաշտօնական կրօնական արարողութիւն կատարուեցաւ Սէյնթ-Ճորճ Անգլիկան մայր եկեղեցիին մէջ։ Ներկայ էին Պաղեստինի մարզպան լորտ Փլըմըր, բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, կրօնական պետեր եւ բոլոր յարանուանութեանց ներկայացուցիչները։

Արարողութեանց մասնակցեցան նաեւ Հայոց պատրիարքը Եղիշէ արքեպսկ. Դուրեան, ինչպէս նաեւ յոյն օրթոտոքս պատրիարքը։ Արարողութիւնները կատարուեցան անգլիերէն, հայերէն, արաբերէն, յունարէն եւ եբրայեցերէն լեզուներով։ Կարդացուեցաւ մարաջախտ Լորտ Ալէնպիի կողմէ անգլիական եպիսկոպոսին ուղղուած յիշատակի նամակ մը։

Արարողութենէն վերջ մարզպանը կատարեց ընդունելութիւն մը եւ անգլիական պատուանշաններ տրուեցան կարգ մը պաշտօնեաներու եւ տեղացի երեւելիներու։ Ցետոյ յանուն Պաղեստինի ժողովուրդին, հեռագիրներ ղրկուեցան Անգլիոյ Թագաւորին եւ Լորտ Ալէնպիին։

Թուրքիոյ պոլշեւիկները

Իսմանիթէ իր հրէկի Թիւով կը գրէ.— Թէեւ պաշտօնական զեկոյցները կ'ըսեն թէ 57 հոգի ձերբակալուած է, սակայն ստոյգ է որ Պոլսոյ, Իզմիրի, Տրապիզոնի, Մէրսինի եւ Ատանայի մէջ ձերբակալուածներու թիւը շատ աւելի բարձր է։ «Դաւ»ը կը ղանայ Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի պէյի անձին շուրջ, անձնուէր համայնավար, որ աշխատած էր իր կուսակցութիւնը կազմել Թուրքիոյ մէջ։ Տօքթորը հրատարակած էր արդէն երկու թերթեր. «Այտընլըք» եւ «Օրաք վէ Չէքիճ»։ Իր կատարած համայնավար քարոզութիւնը բոլոր ազատ երկիրներու մէջ օրինաւոր պիտի համարուէր։ Միւս ամբաստանեալներն են պաշտօնեաներ, մտաւորականներ եւ բանուորներ։ Ամբաստանեալներուն մէջ երկու Յոյներու ներկայութիւնը առիթ կուտայ կառավարական մամուլին, որ ամէնէն արտառոց ազգայնական ամբոխավարութիւնը կատարէ՝ ամբաստանեալները որակելով իբրեւ «հայրենիքի թշնամի դաւաճաններ»։

«Կառավարութիւնը կ'երեւի թէ կը փափաքի «սարքել» մեծ դաւադրութիւն մը եւ Հիւսնի պէյն ու իր ընկերները ամբաստանել «պետական հարուած մը» կազմակերպելու յանցանքով։ Քեմալական մամուլը անլուր կատաղութեամբ կը յարձակի ամբաստանեալներուն դէմ, զանոնք կոչելով ծախուածներ, դաւաճաններ կամ խենդեր, զորս պէտք է խելքի բերել։

«Այս յօղուածները, մանաւանդ «Ճիւմհուրիյէթ»ի եւ «Միլլիյէթ»ի գրածները կարդալով տաժանելի է դիտել տալ թէ ո՛րքան դիւրաւ կը պատռի «Նոր Թուրքիոյ» ներկը, երեւան հանելով հին թշնամութիւնը՝ յառաջդիմական եւ ազատական բոլոր գաղափարներուն»։

«Լքեալ» գոյքերու աւարը

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ ցարդ չտեղաւորուած գաղթականները կանչուելով կը զետեղուին։ Անցած շաբաթ 65 գաղթականներ դիմած են։ Ասոնցմէ 28ը իսկոյն զետեղուած են։ Պոլսոյ կուսակալութեան եւ շրջականերուն մէջ մինչեւ այսօր՝ մօտ 38.000 գաղթական զետեղուած է։

∴ Ելմտական գործավարութեան մէկ հրահանգը կը տրամադրէր Պոլսոյ լքեալ գոյքերը յետ այսու գաղթականներուն չբաժնել։ Այս հրամանը ներքին գործավարութենէն հաստատուած չըլլալով՝ զետեղման տնօրէնութիւնը կը շարունակէ բաշխումի գործողութիւնը։ Բայց առայժմ ափարթըմանները չէ որ կը բաժնուին։

Հայոց «Իճարէթէյնլի» կալուածներէն իրենց տէրերուն չվերադարձուածներն ալ գաղթականներուն կը բաժնուին։

Հակահրէական ցոյցեր Ռումանիոյ մէջ

Ռումէն ազգայնականներու կողմէ Հրեաներուն եւ Թրանսիլվանիոյ Հունգարացիներուն դէմ կատարուած ցոյցերը այնքան ծանր բնոյթ ստացած են, որ հունգար կառավարութիւնը ստիպուած է բողոքել Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ։ Վերջին օրերս հարիւրաւոր մարդիկ վիրաւորուած են ազգայնականներուն կողմէ։ Մասնաւոր սեփականութեան հասցուած վնասները կը գնահատուին աւելի քան 60 միլիոն ֆրանք։ Մեծ թիւով Հունգարացիներ եւ Հրեաներ, որոնց վաճառատուններն ու տուները կողոպտուած եւ յետոյ այրուած են, այժմ բոլորովին չքաւոր վիճակի մէջ են։ Քլաուզընպուրկի մէջ 500 ռումէն ուսանողներ կողոպտեցին հրէական թաղը։

Ռումէն ոստիկանութիւնը հրաման ստացաւ խստիւ գործել ցուցարարներուն դէմ։ Ձերբակալուեցան աւելի քան 2.000 հոգի, որոնք պատերազմական ատեանի առջեւ պիտի հանուին։ 400 ցուցարար ուսանողներ, որոնք Պուքրէշի մէջ բանտարկուած են՝ հացադուլ կ'ընեն։ Եաշի մէջ յարձակում գործուած է Սինակոկին վրայ եւ աղօթող հաւատացեալները ծեծ կերած են։

«Մաքուր պատերազմ» կ'ըսէ Աթրաշ

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պէյրութէն.—

Օրագրող մը, որ բախտն ունեցած էր տեսնելու վերջերս Սուլթան Աթրաշ, այժմ Նէպքի մէջ, կը գրէ թէ տիւրզի-զինուորներու պետը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է իրեն։ «Դէպքերը չեն փոխած իմ հաւատքս։ Ոչ ես, ոչ ալ ընկերներս, երբեք չպիտի հպատակինք Ֆրանսացիներուն։ Որոշած ենք շարունակել մեր «Ճիհատը» կամ մեռնիլ մայր հայրենիքին համար»։

ՈՐԲԵՐՈՒ գիրք եւ թերթ ղրկելու համար հանգանակուած դրամին եւ նուիրատուներուն ցանկը (Տէյին).—

Տիկին Մառի Մովսէսեան, Օր. Մառի Աճէմեան եւ Կարապետ Կակոսեան 50ական ֆր., Կարօ Օհանեան 25, Կարապետ Դամպէքեան եւ Ղ. Հայրապետեան 20ական, Ե. Թէգկէհտարեան, Գ. Զաթալեան, Ա. Դապաքճեան, Ռ. Պօյաճեան, Բ. Կուրտիկեան, Մ. Կակոսեան, Հ. Սարգիսեան, Ա. Սալլապաշեան, Ս. Սերաֆինօֆ, Գ. Զանիկեան, Գ. Խարբուզեան, Գ. Թաշճեան, Մ. Հաշիշեան, Վ. Հայրապետեան, Ն. Նազարեան, Արթօ Սարգիսեան, Ա. Շալճեան, Ն. Շիրինեան, Ա. Էնճիլեան, Գ. Պապեան, Յ. Սալլապաշեան, Յ. Շահզադեան, Խ. Յարութիւնեան, Գ. Սահակեան, Կ. Գարաեան, Ադամ Սարգիսեան եւ Ղ. Վլացեան 10ական, Մ. Գինոսեան, Ս. Կարապետեան, Ե. Թիւֆէնքճեան, Մ. Կէտիքեան, Ա. Դարակէօզեան, Ն. Պայտարեան, Ն. Շահինեան, Է. Աւագեան, Յ. Նաւօեան, Հ. Բարսեղեան, Վ. Յակոբեան, Ա. Քէօսէեան, Վ. Մաւիսագալեան, Վ. Հօտօեան, Տ. Պօտիկեան, Վ. Փալանճեան, Ե. Դանիէլեան, Ա. Աստուրեան, Վ. Կոյումեան, Կ. Կէօպէքճեան, Թ. Դալուստեան, Յ. Յակոբեան, Տ. Անտօեան, Տօնիկեան, Կ. Մելքոնեան, Մ. Յակոբեան, Ն. Ցանկեան, Քէլօղլանեան, Ս. Սալլապաշեան, Գ. Ճիզմէճեան, Վ. Սահակեան, Ա. Գէորգեան, Ե. Տիրհէմիրզեան, Ա. Զալօեան, Ե. Զալօեան, Յ. Մատօեան, Յ. Ղազարեան, Գ. Կուրտիկեան, Տ. Մուրատեան, Ս. Տուագեան 5ական ֆրանք, Ռիճ 2, Ռիճ 2, Մ. Բէկեան, Գ. Փափազեան, Խ. Թագւորեան 4ական ֆր., Գ. Յերատեան, Թ. Եղիաեան, Թ. Յարութիւնեան, Սանկաեան, Հ. Դարակէօզեան, Տ. Դարաճաեան 3ական, Զ. Ղազարեան, Վ. Հատճեան, Յ. Դաւիթեան, Գ. Մուգամեան, Մ. Նաթրեան 2ական, Հ. Բնթրեան 1.50, Վ. Պզպզեան, Դամպուրեան, Ոսկեան, Լուսաբեր Գուլլա 10։

Վ. [illegible] ցանկը

Յ. Թարագճեան 30, Մ. Ճանճիկեան 11, Մ. Դալթաքճեան, Գ. Յակոբեան, Ե. Գէորգեան, Յ. Մալօեան, Կ. Երեմեան 10ական, Դ. Դաւիթեան, Ա. Այթունեան, Յ. Աղնաւուրեան, Ս. Տարաքճեան, Օ. Մազմանեան, Օ. Էօքսիւզեան, Ա. Հապէշեան 5ական ֆրանք։ Ընդհ. գումար 869.50 ֆրանք։

ՍԱՆԱՍՏԻՈՅ ցանցին գիւղի Հայրենակցական միութիւնը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Գ. Նազարէթ Լէֆիանի, որ սիրով միութեան նպաստակին 50 ֆր. նուիրած է։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԻՈՂԻ գրական երեկոն, այս Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Օր. Նուարդ Գալփաքճեան կը ներկայացնէ Շոփէնի կեանքն ու արուեստը։ Օրիորդը պիտի նուագէ նաեւ դաշնակի վրայ։ Կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան փարիզի ընդհ. ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն Ֆլօրիա ճաշարանի խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Տեարք Յովհաննէս եւ Սարգիս Սարգիսեան (փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մ. Մարտիրոսեան, Տէր Դրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեան եւ Երեցկինը, Տիար Արշաւիր Ճէպէճեան, Այրի Տիկին Ա. Կարապետեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկին Հ. Սարգիսեան (Կ. Պոլիս), ինչպէս նաեւ համայն ազգականք եւ բարեկամք ամենախորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ մօր, աղջկան, քրոջ եւ հօրաքրոջ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ

ԱՄԵՆՈՒՀԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ ի փարիզ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի, այսօր Երեքշաբթի, 13 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին, փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի St. Ouenի գերեզմանատան մէջ։

ԾԱՆՕԹ. Կը խնդրուի ներկայս [illegible]

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՔ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փող[illegible] Տ. Բ.	100 ֆր.,
Լիոն. Ա. Ս.—	50.
ՍԷՆ Թիէն. Ս. Բ.	35,
Ֆլիսվիլ. Ա. Գ.—	155,
Լիոն. Ե. Թ.—	17.50,
Ն[illegible] Յ. Թ.	15,
Մարթիկ, Գ. Գ.	15,
Մարթիկ. Խ. Ա.—	15
Շամոն, Բ. Զ.—	50,
Տէսին, Ժ. Շ.	50
Քլամառ, Մ. Ս.	70
Մարսէյլ, Յ. Թ.—	140,

ՅԱՐԴԻՈՂԻ վ[illegible]ԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նկատելով որ հեռաւոր երկիրներէ դեռ չեն հասած «Յարդգողը»ի ծախուած կամ չծախուած տոմսակներուն հաշիւը, վարչութիւնս «Յարդգողի» վիճակահանութեան կատարումը յետաձգած է մինչեւ Զատիկ։ Այդ կիրակի օրը անպայման տեղի կ'ունենայ։ Ուրեմն կը հրաւիրենք մեր համակիրները ստացուած տոմսակներն ալ եւ հաշիւը չուշացնել։

Վարչ.

[illegible] իր հմուտ ախկին մը կը առաջարկէ, տղաքներէն դասեր տալ։ Մանրամասնութիւններու եւ պայմաններու մասին դիմել՝ Mme. AMADOUNI, 7 Rue Jules Regnault, Enghien - les - Bains, S. et O.).

ՍԱԿԱՐԱՆ

12 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St	
Տոլար.	Dolar	
Մարք ոսկի	100 Mark	
Թրքական Ոսկի	L. Tq	
Թրք. ոսկի	»	
Մէճիտիէ	Medjidie	
Լէվա 100 հատը	Leva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր	Lire	
Պելճ. ֆրանք	Belga	
Զուից. »	Frc Suisse	
Լէյ 100 հատը	Ley	
Ֆլորին	(Florin	

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

[illegible]	Cr Fonc Eg	
	»	
	»	
[illegible]	Lots turcs	

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՖՐԱՆՍԱ	
ԱՆԳԼԻԱ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրատուն : 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

14 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 518 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ՝ ՓՈՔՐԵՐՈՒ ԳԼԽՈՒՆ

Ազգերու Դաշնակցութեան համար մեծ յաղթանակ մը նկատուեցաւ լեհեւլիթուանական վէճին կարգադրութիւնը։

Գոնէ այդպէս աւետեցին պաշտօնական գործակալութիւններն ու դիւանագէտները։

Իսկ իրականութիւնը այն է որ, ոչինչ կարգադրուեցաւ ըլլօրէն։

Պարզապէս, Մեծերը առեան հրաւիրեցին երկու հարեւանները, եւ ազդարարութիւն մը ուղղեցին, մանաւանդ ամէնէն փոքրին, Լիթուանիոյ, որ հիմնական դատ մը ունի, — Վիլնայի խնդիրը։ Եւ երկու կողմերը խոստացան զէնքի չդիմել, այլ բանակցիլ խաղաղութեամբ։

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ձեռքերը լուաց եւ իր պատեանին մէջ քաշուեցաւ, առանց արդարին արդար եւ մեղաւորին մեղաւոր ըսելու։ Առանց վճռելու Վիլնայի խնդիրը, որ կենսական է Լիթուանիոյ համար։

«Մի՛ կռուիք, ի՛նչ կ'ուզէք ըրէք»։ — Ահա տրուած որոշումը։ Եւ որովհետեւ Լիթուանիա տկար է, (2,169,000 բնակիչ, իսկ Լեհաստան հզօր 27,192,700 բնակիչ), դիւանագէտները կը կարծեն թէ ամէն ինչ հարթուած է։ Մանաւանդ որ, Լեհաստան իր կողքին ունի բարեկամներ. Մեծ Պետութիւններ, իսկ Լիթուանիա գրեթէ մինակ է։ Խորհրդային իշխանութեան կեղծ համակրանքը բան մը չաւելցներ իր դիրքին վրայ, եւ ընդհակառակն աննպաստ պարագայ մըն է՝ քաղքենի պետութեանց աչքին։

Այսպէս, ուրեմն, վէճերը ծածկելով, կամ անոնց վրայ թիթեղ սպեղանի մը քսելով, Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը յուսայ ամրապնդել խաղաղութիւնը։

Քանի՛ կ'աւելնան դժգոհութիւնները, այնքան կը բազմապատկուին ծողոմներն ու ճառերը, բանաձեւերն ու մաղթանքները։ Ցեստ, Մեծերէն ո՛վ որ նեղը մնայ, կ'առնէ կը քալէ, ինչպէս ըրին Պրազիլիա եւ Սպանիա։ Իսկ փոքրերը — «Անճարն ուտէ բանջարը»։

Ներկայ պարագային ալ, եթէ փորձէին արդարութիւնը փնտռել եւ Լիթուանիոյ վերադարձնել Վիլնան, սպառնալիքը պատրաստ էր, Լեհաստան պիտի քաշուէր ժընեւէն։

Պէրճախօս չէ՞ Լեհաստանի դիկտատորին հարցումը, կոպիտ եւ ամբարտաւան. «Պատերա՞զմ կ'ուզէք թէ խաղաղութիւն»։

Ի՞նչ կրնար պատասխանել փոքրիկ պետութեան մը վարչապետը, ժընեւի ատեանին առջեւ, երբ աչօք-բացօք կը տեսնէր թէ, Մեծ Պատերազմէն վերջն ալ, իրաւունքը հզօրագոյնին է..., ոչ թէ արդարին։

Եւ քանի որ խոստացաւ խաղաղութեամբ լուծել վէճը, Լիթուանիա ստիպուած է քար մը դնել սրտին վրայ եւ համակերպիլ իրեն եղած գրկանքին, մինչեւ լաւս գոյն օրեր։

Անոնք որ խաղաղութիւնը ապահովել կարծեցին այս նոր նեղկատակութեամբ, գիտէին թէ ի՛նչ կ'ընեն։

Եւ առաջին փորձը չէր այս։ Այդպէս չչարժեցա՞ն Լօզանի դաշնագրին ատեն ալ, երբ տակաւին չէին պարպած Պոլիսը։ Այդպէս չեղա՞ւ Քորֆուի միջադէպին յետոյ։

Մեծերը խաղաղութիւն կը խաղան... փոքրերու գլխուն, անոնց իրաւունքներուն գնով։ Իսկ եթէ գնդասեղի հարուած մը դպի իրենցմէ մէկն ու մէկուն, պատրաստ են Ազգերու Դաշնակցութեան գոյութիւնն իսկ մոռնալու, եւ ի հարկին սուրը շողացնելու։

Անոնք մոխիր կը ծածկեն կրակին վրայ, կարելի եղածին չափ երկար վայելելու համար խաղաղութիւնը, ուրիշ խօսքով՝ իրենց կորզած աւարը։

Որովհետեւ, նոր պատերազմի մը պարագային, միայն Լիթուանիոյ կամ Պուլկարիոյ ախորժակը չէ որ պիտի սրուի, այլ բազմաթիւ եւ բազմազան բերաններ պիտի բացուին։ Եւ, ո՛վ գիտէ, թերեւս թանկագին աւարներ պիտի կորսուին։

Թաւշապատ ձեռքերով միջամտութիւն, հաշտարար խօսքեր, «խարէի մասլահաթ», — առ այժմ ասոնք են Ազգերու Դաշնակցութեան գործելու յատկանշական գիծերը։

Իսկ այս ճամբան դէպի խաղաղութիւն չէ որ կը տանի, այլ դէպի գինարան։

Վէրքեր կան որ գործողութիւն կը պահանջեն, ոչ թէ սպեղանի։ Հանգոյցներ կան որ պէտք է քակուին, ոչ թէ կծկուին։ Խնդիրներ կան որ լուծում կը պարտադրեն, ոչ թէ անվերջ ձգձգում եւ մոռացում։

Ո՞ր պարկեշտ մարդը պիտի կրնայ առանց վրդովումի նայիլ քարտէսին վրայ։

Ահա՛ Թուրքիան, իր անսահման եւ զատարկ տարածութիւններով — 750,000 քառ. քիլոմեթր եւ իր դասական բարբարոսութիւններով. Պուլկարիան՝ կրճատուած եւ շնչահեղձ. Յունաստանը՝ սակաւահող, Իտալիան՝ յարաճուն եւ ռազմատենչ, Աւստրիան՝ անթիւ ցուպերով քալելու դատապարտուած, Ռուսաստանը՝ բաժան-բաժան եւ խռովայոյզ. ամբողջ Ասիան՝ խլրտուն...

Աչ- ցանուած մոխիրը բաւական չէ ծածկելու կրակը որ կարծարծուի պարբերաբար։

Շ.

ՔՐՏԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ՎՐԷԺԸ ԱՆՄԵՂ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԷՆ Կ'ԱՌՆԵՆ

2000 ՏՆԵՐ, ԿԻՆԵՐ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ ՈՂՋ ՈՂՋ ԹԱՂԵԼՈՎ

Գ. Էջին մէջ հրատարակած ենք ընդհանուր տեղեկութիւններ, քրդական վերջին շարժումներու մասին։ Մանաւոր աղբիւրէ մը կը քաղենք նաեւ հետեւեալ լուրերը

12րդ գունդի հրամանատար Օսման Նուրի փաշան, որ քրտերէն լեզուի քաջածանօթ է եւ քրտական ապստամբութիւնը զսպելու պաշտօն ունէր, ապստամբներու ձեռքը գերի ինկած եւ տարուած էր պարսկական սահմանները։ Հակառակ թուրք կառավարութեան զանազան խոստումներուն եւ փոխանակութեան առաջարկներուն, Քիւրտերը չէին համակերպեր անոր արձակուելուն։ Քիւրտ ժողովուրդը շատ լաւ գիտէր որ Օսման Նուրի փաշան էր Շէյխ Սայիտի եւ իր ընկերներուն դաւաճանութեամբ եւ խարէութեամբ Թուրքերու ծուղակին մէջ իյնալուն պատճառը։

Բայց այժմ, պարսկական կառավարութեան սաստիկ միջամտութեամբ, Օսման Նուրի փաշան յանձնուած է պարսկական կառավարութեան, որ Թուրքերուն յանձնած է զայն։ Շահնշահի կառավարութիւնը հրամայած է քիւրտ ապստամբներուն որ եթէ չյանձնեն փաշան, իրենց հանդէպ շատ խիստ միջոցներու պիտի դիմէ եւ իր երկրին դուռները միշտ փակ պիտի պահէ իրենց առջեւ։ Քիւրտերը չէին կրնար պարսիկ կառավարութեան այս հրամանին չհնազանդիլ եւ իրենց մօտ պահել գերի փաշան։

Բոլոր սահմաններուն վրայ շարժումները կը շարունակուին՝ Եազօի հրամանատարութեան տակ գտնուող 400 ձիաւորներ Էրզրումի եւ Ճապաղջուրի շրջանները ապստամբական վիճակի մէջ կը պահեն եւ ամբողջովին կացութեան տէրն են։ Ժողովուրդը ամէն կերպով զօհ է Եազօէն, որովհետեւ ոչ մէկ բռնութիւն ի գործ կը դնէ ժողովուրդին վրայ եւ իր զինուորներուն պարէնն անգամ դրամով կը գնէ։ Էրզրումցիները անհամբեր կը սպասեն քիւրտ հրոսախումբերու քաղաք մտնելուն։

Մօտկանի ցեղապետութիւնն ու Բըշքոտանցիները ապստամբական վիճակի մէջ են։

Ստացուած լուրերու համաձայն Բաշկալէն գրաւուած եւ աւերուած է Քիւրտերու կողմէ։ Ասոր փոխարէն Թուրքերն ալ կը պատրաստուին աւերել Վան եւ Սարայ կեդրոնները։

Մասիսի վրայ քշուած Թրքական մեծ զօրամաս մը իր ամբողջ կազմով զառալեր եղած եւ լլած է ճակատը, քիւրտ յեղափոխականներու ձեռքը թողլով երկու նոր եւ երկու փճացուած թնդանօթներ, մեծ թիւով գնդացիրներ, ռումբեր, ռազմամթերք, 600 ձորիներ եւ բազմաթիւ գերիներ։ Զօրամասի հրամանատարը ընդհարումներու ընթացքին վիրաւորուելով գերի ինկած է եւ քիւրտ ռազմա-յեղափոխական դատարանի որոշման համաձայն, մահուան դատապարտուած եւ գնդակահարուած է։

Այժմ Պայազիտ եւ Ղարաքիլիսէի ամբողջ շրջանները քիւրտ յեղափոխականներու տիրապետութեան տակ են։

Երկրորդ անգամ վերակազմուած 15,000 հոգինոց Թրքական բանակը կրկին յարձակում գործած է Արարատի վրայ, եւ 800 սպաննուած ու 150 գերի թողլով խուճապահար փախուստ տուած է։ Թուրքերը նահանջի ժամանակ հըպատակութիւն յայտնող քիւրտերէն 2000 տներ, կիներ եւ երախաներ ողջ ողջ ցանկերու ... հորերու մէջ լեցուցած, հողով ծածկած եւ բոլորն ալ խեղդամահ ըրած են։ Բացի այդ, բազմաթիւ երախաներ միասին տարած եւ Ալաշկերտի կողմերը ծովը թափած են։

Թուրքերու վայրագութիւններն ու բարբարոսութիւնները ծայր աստիճանի են հասած։

ԱՐԵՒԵԼ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄԸ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՇԻՒՔՐԻ ԳԱՅԱ ՊԷՅ

Անգորայէն կը հեռագրեն թէ Արեւելեան նահանգներու բարենորոգման խնդրին առթիւ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ ներքին գործոց վար Շիւքրի Գայա պէյ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ։ Բացատրելէ ետք ... վարչութիւնը բռնապետական շրջանին եւ, վեր հանելէ հանրապետական շրջանի առաւելութիւնը եւ բացատրելէ թէ Արեւելեան նահանգներու բնակիչներուն համար, Հանրապետութեան բարիքներէն օգտուելու առիթը ներկայացած է, գործավարը ըսաւ.

«Ամէն վարչաձեւ իրեն յատուկ արդիւնքները ունի, բռնապետութիւնը՝ ապօրինութիւն, անարդարութիւն, անապահովութիւն, ազգերու միջեւ անհաւասարութիւն եւ հետեւաբար հայրենիքի քայքայում առաջ բերած վերջին դարերու Թուրք պատմութիւնը այս ցաւալի արդիւնքներուն նկարագրութիւնն է։ Հեռուն երթալու պէտք չկայ, այդ բռնապետ եւ տգէտ սուլթաններու վարչաձեւին առաջ բերած ցաւերը, ամէնուս սրտին մէջ կ'ապրին տակաւին եւ դեռ կ'աշխատինք դարմանել այն վէրքերը որոնք բացուած են հայրենիքի սրտին վրայ, — երեսի վրայ մնացած հայրենիք մը, հայրենակիցներու իրաւունքը, արժանապատուութիւնը եւ պատիւ ամէն առիթի մէջ ոտքերու կոխան ընող վարչութիւն մը։ Իր ազգեցութեամբը, կարողութեամբը բոլոր ազգերու պատմութեան մէջ էջեր լեցնող Թուրք ազգին անունը քիչ մնաց որ պատմութենէն ջնջուէր։

Ցետոյ պատմեց հանրապետական վարչութեան հաստատումեան նպատակը, որ օրէնքին տիրապետութիւնն էր եւ ազգին մէջ անհաւասարութեան եւ հասարակութիւններու առանձնաշնորհումներուն ջնջումը։

«Բնական է որ, ըսաւ, իր հետապնդած այս ճամբան արգելքի հանդիպէր անոնց կողմէ, որոնք օգտուած էին այս յոռի վարչութենէն եւ ամէնէն մեծ դժուարութեան հանդիպեցաւ Արեւելեան նահանգներու, մէջ ուր ամէն ոք իր սահմանին մէջ սուլթանի մը ազդեցութիւնը կը վայելէր իբրեւ շէյխ, աւատապետ, ցեղապետ, եւ անոնք ամէնէն աւելի ընդդիմացան։ Միջնադարեան եւ քաղաքակրթական գաղափարներ դէմ առ դէմ եկան, այս վերջինները յաղթանակեցին։ Շէյխ Սայիտի դէպքով այդ ընդդիմադիր ուժը խորտակուեցաւ։ Անցեալ տարի զինուորական ծանր գէպքերու ասպարէզ եղող այդ շրջանի ապստամբներուն մեծ մասը փախուստ տալու հարկադրուեցաւ եւ այդ վայրերու այսօրուան ապստամբութիւնը այծի եւ ոչխարի գողութեան վերածուեցաւ։

Ասոր մէջ անշուշտ եղանակն ալ իր ազդեցութիւնը ունի, սակայն կառավարութիւնը ամէնէն փոքր հաւանականութիւններն ալ աչքի առջեւ ունենալով, այդ տեղի շրջուն եւ հաստատուն ոստիկան զինուորներու թիւին վրայ նոյնչափ մըն ալ աւելցուց եւ սահմանագլուխներու ուժը կրկնապատկեց։ Ասոնցմէ վերջն է որ կառավարութիւնը այնտեղ բնականոն եւ քաղաքային վարչութիւն հաստատեց։ Պէտք չտեսաւ երկարաձգելու պաշարման վիճակը եւ մարդկայնութիւնը հաստատելով, որոշեց Արեւմտեան նահանգները փոխադրուած հայրենակիցներէն ոմանք իրենց տեղերը փոխադրել։ Զօրաւոր եւ քաղաքակիրթ ազգեր օրէնքին տիրապետութիւնը հաստատելու համար ի հարկին խստութիւն կը գործադրեն եւ օրէնքին տիրապետութիւնը հաստատելէ յետոյ կրկին բնականոն վիճակը կը հաստատեն։ Անպէտ խստութեան գործադրութիւնը եւ ... խստութեան ..., տկարութեան ապացոյց է (կեցցէ ձայներ) եւ անոր հետեւանքը անիշխանութիւն է։ Երէկ Արեւելեան նահանգներու մէջ աւազակները հետապնդողները այսօր հոն անդորրութեան եւ խաղաղութեան պահպանման միջոցներն են»։

Շիւքրի Գայա պէյ հաւաստեց թէ, պատրաստուած օրէնքը Արեւելեան նահանգներու ժողովուրդին պիտի ապահովէ հանգիստ եւ անդորրութիւն։

Առաջարկեալ բառին իմաստը հարցուց Յրապիզոնի երեսփոխանը եւ ուզեց որ հասկցուի թէ, ինչ է ասոր իմաստը։ Ներքին գործավարը բացատրեց ըսելով որ բռնապետութիւնը, աւատապետութիւնը օրէնքը չճանչնալ կը նշանակէ եւ օրէնքի դէմ ըմբոստութիւն ըլլալ է։ Հոն ցեղապետներու եւ աշիրէթներու պետեր կան, որոնք ապստամբութիւնը իրենց սովորութիւն ըրած են, ասոնք չպիտի կրնան վերահաստատուիլ։

Օրէնքը ընդունուեցաւ ժողովէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անկարգութիւններ Լեհնի մէջ

Լենինէն հետեւեալ հեռագիրը ուղղուած է Պալաքեան եպսկ. պատճէնը Թեմական Խորհուրդին, ընտրուած երեսփոխաններու կողմէ.

«... կը սպասենք ձեր անմիջական ժամանման։ Ընտրութիւնները կատարուեցան։ Փափազեանի խմբակը կը շարունակէ իր ապօրինութիւնները մեզի եւ ձեզի դէմ։ Ամէն պատասխանատուութիւն ձեր վրայ կ'իյնայ»։

Հայ ազգային կալուածները պիտի գրաւուին

Էնկիւրիի ներքին գործավարութիւնը նոր շրջաբերական մը ղրկած է պատկանեալ պաշտօնատուններուն, որով կը հրահանգէ փոխանակութեան ենթակայ եղող եւ բարոյական անուններու վրայ արձանագրուած լքեալ գոյքերը յանձնել նահանգներու առանձին վարչութեանց։ Իսկ բարոյական անուններու վրայ չարձանագրուած կալուածները ազատ թողուլ այս գործողութենէն։

Այս հրահանգը տրուած է մանաւորաբար հայ եկեղեցական կալուածներու նկատմամբ։ Տրուած հրահանգէն պարզ է որ բոլոր այն ազգային կալուածները, որոնք արձանագրուած էին բարոյական անուններու վրայ, պիտի գրաւուին կուսակալութիւններու կողմէ։

Միեւնոյն ժամանակ ելմտական գործավարութիւնը պատրաստած է ծրագիր մը ծախելու Հայերու եւ Յոյներու լքեալ գոյքերը, առանց դրամական տագնապ մը առաջ բերելու, 8 տարուան միջոցին 8 մասնավճարով վճարելի։ Այս միեւնոյն օրինագծով մինչեւ հիմա գաղթականներուն չտրուած հայկական եւ յունական կալուածներն ալ պիտի ծախուին։ Զաթալճա, Գրքլար էլի, Ռոտոսթօ, Խարբերդ, Մարտին, Սղերդ, Պիթլիս եւ Տիգրանակերտ նահանգներուն մէջ գտնուած կալուածները պիտի վերապահուին արտասահմանէն գալիք Թուրք գաղթականներուն։

Արիւնալի կռիւներ Քանթոնի մէջ

Հոնկ-Քոնկէն կը հեռագրեն թէ համայնավար տարրերը յաջողեցան կրկին ձեռք անցընել Քանթոնը, Չինացի Ազգայնականներու մայրաքաղաքը։ Սոսկալի կռիւներ տեղի կ'ունենան փողոցներուն մէջ։ Կացութիւնը շատ ծանր է եւ երկուստեք շատ կորուստներ կան։ Հազարաւոր բնակիչներ կը փախչին քաղաքէն։ Բոլոր նաւերուն եւ կառախումբերուն արգիլուած է մեկնիլ Քանթոնէն։ Նաւատորմը կռիւներուն կը մասնակցի Զօր. Լի Շայ Սունի կողքին։

Քանթոնի մէջ քանի տեղէ հրդեհ ծագեցաւ. բոլոր ոստիկանատուները կրակի տրուեցան. տասնեակներով ոստիկաններ սպաննուեցան։

Զօր. Չանկ-Ֆաթ-Վայ ուզեց զինաթափ ընել այն զինուորները որոնց համար կը կասկածէր թէ կ'աջակցին Զօր. Լի Շայ Սունի։ Ասոր վրայ քաղաքին արեւելեան արուարձանին մէջ կռիւներ սկսան։ Նաւազներու ընկերութիւնը գործադուլ յայտարարեց, որով նաւային եւ երկաթուղային սպասարկութիւնները ընդհատուեցան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՔՍՈՐՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ամիսներէ ի վեր, հայ մամուլը կ'արձանագրէ այն «անհասկնալի» ձերբակալութիւնները որ տեղի ունեցան Հայաստանի մէջ, հարիւրաւոր մտաւորականներ եւ գիւղացիներ կրկին ու կրկին ենթարկելով պոլշեւիկեան դաժան սարքալուծման քաղաքականութեան.

Դաշնակցական մամուլը ցուցակներ հրատարակեց, ու պատկերը առաւ մեր փոքրիկ հայրենիքի այս օրերու արհաւիրքին։ Հանրային կարծիքը պահ մը յուզուեցաւ, ու ինքն իրեն մարեցաւ. շնորհիւ մեր ժողովրդի ցիրուցան վիճակին, եւ միւս կողմէ շնորհիւ այն ճշմարտութեան, որ այսօր բոլորին ըմբռնելի է, թէ Պոլշեւիկները անուղղայ են եւ չեն ազդուիր հանրային կարծիքէն։

Եզի պէս սրսճացողները, նոյն անատնական անխելքութեամբ, յայտարարեցին թէ այդպիսի բան պատահած չէ. ու ի վերջոյ կատարուած խուզարկութիւններու առջեւ իրենց գիրենք գտնելով, պատճառաբանեցին թէ գործընկած կառավարութիւնը անշուշտ հայ ժողովրդի շահը մտածելով է՛ որ կը շարժի…

Կատակերգութիւնը հոս կանգ առաւ։

Մամուլը սկսաւ զբաղիլ պոլշեւիկեան կուսակցութեան պառակտումներով, իսկ մեր երկրի ներքին ողբերգութիւնը իր արիւնոտ դրութիւնը պատեց քանդէ քանդ եւ աքսորի Սիբերական ճանապարհներու վրայ։ Հայ հասարակութիւնը միայն ընդհանուր մարմաջ մը զգաց, առանց պարզօրէն տեսնելու թէ ինչպէս հազարաւոր ընտիր մարդիկ կը հալին բանտերու եւ աքսորի մէջ, թէ ինչպէս հազարաւոր ընտանիքներ կը մնան առանց աշխատաւոր ձեռքերու, ենթակայ տնտեսական ինքնայատուկ «շղթայման», թէ ինչպէս փոքրիկներ ու կիներ ան շշուկ կը մեռնին, կ'անհետանան։ Ու եթէ օր մը, կարգով ամանք բախտ կ'ունենան իրենց տունը դառնալ, հոն կը գտնեն քայքայուած ու մաշած ընտանիք մը, զուրկ աշխատանքէ ու ապրուստէ։ Իրենք ալ կը դառնան կորսուած, փոշիացած այն աստիճան, որ պոլշեւիկեան ատեանը զանոնք իր ցանցին մէջ առնելու պէտք չի զգար։

Այս ընթացքը միայն ժամանակի մը համար է, մինչեւ որ կորացած գլուխը հողին նայելէ յետոյ, համարձակի արեւին նայիլ. ճիւաղին մատները կուգան ու կը սանտրեն այն բոլորը որ ազատուած չեն, որ բարձրահասակ են, որ արեւին կը նային, որ գետնատարած փոշիացումէ վեր են։

Այս է բնական օրէնքներու կարգը պոլշեւիկեան աշխարհի եւ մասնաւորաբար Հայաստանի մէջ։

Անհամբեր ինչու աններելի թող բառը չակերտներու մէջ առի իմ կարծիքով այդ ձերբակալութիւններն ու աքսորները հերթական են եւ անխուսափելի, իրենց համագումարներուն պէս. եւ բնաւ պէտք չկայ փնտռելու անոնց պատճառները։ Այդպիսի փնտռտուք մը պիտի ապացուցանէր թէ մենք տակաւին չենք ըմբռնած պոլշեւիկեան շարք մը հիմնական սկզբունքները, որոնք կը կիրարկուին անշեղ, տասը տարիներէ ի վեր։ Այդ անշեղ ու անփոփոխելի գործերէն մէկը ձերբակալութիւնները եւ աքսորներն են, որոնք եթէ գնդակահարութեան գոյական ձեւէն անցած են աւելի «խաղաղ» ձեւի գործադրութեան մը, բայց աւելի աւերիչ բնոյթ մը ունին, աւելի գիտական մարդասպանութեամբ եւ ճերմակ ջարդով կը վերջանան, նօսրացնելով բոլոր այն տարրերը, որոնք տակաւին մարդկային զգայուն եւ արժանապատուութիւն ունին։

Եօթը տարուան ընթացքին տասնեակ հազար մարդիկ ամիսներով կամ տարիներով կարգով դաս դարձան հայ պոլշեւիկեան վախկոտ կազմակերպութեան գազանութեանց։ Ուշադիր դիտողը պիտի տեսնէ որ այդ եօթը տարուան ժամանակաշրջանին հունձքերը վերցնելու կանոնաւորութեամբ, ամէն տարի մէկ անգամ՝ ցուցական ձեւով, ու շատ անգամ ալ նոյն իսկ երկրի ժողովուրդին անծանօթ ձեւով (ո՞ւր մնաց որ լուրը հասնէր արտասահմանի հայութեան), առանց պատճառի երկրի կորովը եւ արիւնը բանտերու փոշիներուն մէջ խեղդած են, միայն սարսափ տարածելու համար։

Սարսափի քաղաքականութիւնը հիմնական գործելակերպն է սարսափահար ստրուկներու հաւաքականութեան, որ կը կոչուի Հայաստանի պոլշեւիկեան կուսակցութիւն։

Իսկապէս, ամբողջ Խորհրդային Միութեան սահմաններու մէջ չէք կրնար գտնել ուրիշ ազգութեան պատկանող պոլշեւիկ կուսակցութիւն մը, որ իր ծագումով եւ, իր բաղկացնող տարրերով այնպիսի ստրկական հոգեբանութիւն մը ունենայ, որքան կը ներկայացնեն հայ պոլշեւիկները, եւ այնքան զուրկ ըլլայ քաղաքական կորովէ եւ մարդկային քաջութենէ, որքան հայ պոլշեւիկ ախրացու անհատը։

Այդ իրողութենէն կը բխի այն զարմանալի անգթութիւնը, ստրուկի յատուկ բռնակալութիւնը եւ դաժան անորոշութիւնը, որոնց մենք ականատես ենք եօթ տարիներէ ի վեր։

Հայ պոլշեւիկներու զգուելի «հերոսութիւնները» կարելի է որակել միայն ներքինիի դաժանութեամբ։ Այս ստրուկներուն կ'օգնէ ներկայ պատմական ժամանակաշրջանը, քաղաքական անորոշ վիճակը։ Հայ ժողովուրդը այս գիտակցութեամբ կուզ եկած կը սպասէ, սակայն այս անմեղ բարդութիւնը արիւնոտին ու անոր ողբերգութեամբ հրաւիրը թատերական խաղ մը դարձած է կարգը կորած ստրուկ հայ պոլշեւիկին համար։

Ինչպէս պէտք է դիմաւորենք այս դաժան ու աւերիչ իրողութիւնը։

Օրինապահ բարքաբախանութեա՞մբ.— եօթը տարուան պատմութիւնը չարդարացուց այդ ըմբռնումը։ Հանրային կարծիքո՞վ. —Պոլշեւիկները հանրային կարծիքը «բուրժուական» ըմբռնում կը նկատեն եւ հաշուի չեն առներ։ Անոնք թատերական դատերով եւ պետական դատարանով հայկական ոգին բանտարկած են եւ մահուան դատապարտած։ Այդ մասին մտածողը կա՛մ ընդդիմադիր կը նկատուի կամ «Դաշնակցական մտայնութեամբ» կ'ամբաստանուի։ Իսկ արտասահմանի հայութիւնը բացի բողոքներէ, գործնական միջամտութիւն չի կրնար ընել։

Ուրեմն, ի՛նչ պիտի ըլլայ հայ անհատին դիրքը հանդէպ ստրուկներուն այն տմարդի քաղաքականութեան որ շարունակական հանգամանք առացեր է ներկայ Հայաստանի մէջ։

Հայ հաւաքականութիւնը բացասական մտայնութիւն ունի հանդէպ պոլշեւիկեան իշխանութեան։ Այս մտայնութիւնը կոմունիստական կուսակցութեան միայն մտահոգութիւնն է, իբրեւ Դաշնակցութեան մտայնութիւն։

Այս մտայնութիւնը հաւաքական բանկում չի կրնար ունենալ, նկատի առնելով քաղաքական պայմանները։ Դաշնակցութիւնը օրինապահ ընդդիմադիրի դերին մէջն է։ Ժողովրդական ցասումի խնդիրը կը մնայ միայն մտայնութեան արտայայտութեան սահմաններուն մէջ։ Անկէ անդին՝ ապստամբութեան անհրաժեշտութիւնը սեղանի վրայ կուգայ։ Ծանր խնդիր մը՝ որ կապուած է քաղաքական շատ լուրջ տուեալներու հետ, երբ չի կրնար նկատի առնուիլ այսօր, միայն հայ պոլշեւիկներու ձերբակալութեանց եւ աքսորներու հետեւանքով։

Կը մնայ անհատ քաղաքացին, որ կրնայ տասը տարի ինքզինքը կաղապարի մէջ պահել, համակերպիլ, դիմանալ դաժան պայմաններու, ենթարկուիլ կուսակցական կարգապահութեան եւ միասնիլ յանուն ընդհանուր շահերու։

Բայց, անոր համբերութիւնն ալ սահման մը ունի։

Չեն մտածեր որ այդ սահմանը օր մը կը խորտակուի. անհատը իր կապը կը կտրէ բոլոր պայմանադրական հարկադրանքներէն, ու հազարէն մէկը այդ բազմութենէն կը ցցուի հրապարակի վրայ. կը պատժէ դահիճը, իր անհատական պատասխանատուութեամբ։

Ես կ'ուզէի իմ անհատական կարծիքը յայտնել այդ սարսափներու առթիւ եւ ըսել ոչ թէ այն ինչ որ անձնապէս կը ցանկամ, այլ այն ինչ որ տեղի պիտի ունենայ սարերային կերպով, շնորհիւ հայ պոլշեւիկներու անվերջ գազանութեանց։

Ուշ կամ կանուխ անհատի ատանակոխուած եսը պիտի ցցուի ճարահատ, պիտի պատժէ մարդասպանը, իր անհատական պատասխանատուութեամբ, եկանգնելով Երեւանի հրապարակին վրայ, պիտի ըսէ.—

—«Ես արդարութիւնը իմ ձեռքով գործադրեցի, դուք ձեր անարդար ձեռքերով գնդակահարեցէք զիս»։

Ա՛յդ է իրենց ուզածը։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՕԴԻՆ ՄԷՋԷՆ

Օդային փարոսներ. — Սաւառնակներու համար. -Հսկայ անկարգել մը։

Սաւառնորդութիւնը մտած է այլեւս գործնական, առեւտրական փուլի մը մէջ։ Երկիրէ երկիր, քաղաքէ քաղաք սահմանուած են օդային հաղորդակցութեան կանոնաւոր գիծեր, որոշ ժամանակացոյցով եւ ապահովութեան ամէն երաշխիքներով։

Բայց որպէսզի սաւառնակը կարենայ մըլել երկաթուղիին կամ շոգենաւին դէմ, անհրաժեշտ է որ ճամբորդէ նաեւ գիշեր ատեն։ Մինչեւ այսօր սաւառնորդական գիշերային թռիչքներ յաճախ տեղի ունեցած են, բայց դեռ գիշերային կանոնաւոր սպասարկութիւններ չեն ստեղծուած, պարզ այն պատճառով որ եւրոպական ցամաքամասին վրայ չկայ տակաւին լուսեղէն ազդանշաններու, օդափարոսներու (aerophare) հսկայ եւ տարածուն ցանց մը, որ մութին մէջ խարխափող սաւառնորդներուն պիտի մատնանշէր հողի մերձաւորութիւնը, կասկածելի կէտերը եւ այն ուղղութիւնները որոնց պէտք է հետեւիլ։

Արեւոր երկիրներու մէջ, մինչ աստիճանաբար կը բազմանայ թիւը օդակայաններու, նոյնքան եւ գերազանց ճիգեր կը թափուին ստեղծելու օդափարոսներու վիթխարի եւ հզօր ցանց մը, որ պիտի նշանագրէ օդի միջազգային մեծ ճամբաները։

Դժուար է որ ծովային փարոսներու տարածութիւնը սահմանափակուած է երկրի կլորութեամբ։ Ընդհանուր է, ուրեմն, ծովափի մը վրայ՝ շինել չափազանց զօրաւոր փարոս մը, երբ անոր լոյսը անտեսանելի պիտի մնայ հոր հորիզոնին ետին անցնող նաւորդներուն։ Այդ պատճառաւ բաւարար կը նկատուի 30 կամ 40 միլիոն մոմնոց փարոսներ ծովափի մը վրայ։ Պարզան նոյնը չէ օդափարոսներու համար. գետնէն 2500 մեդր եւ նոյնիսկ աւելի բարձրէն ճախրող սաւառնորդ մը տեսողութեան շատ աւելի լայնարձակ դաշտ մը ունի եւ հետեւաբար գերազանցօրէն զօրեղ փարոսներ կրնան տեսանելի ըլլալ նոյնիսկ շատ հեռուներէն։

Այս մարզին մէջն ալ Ֆրանսան կը մնայ առաջին գծին վրայ։ Բացի երկրորդական լուսարձակներու ցանցէ մը, Ֆրանսան ներկայիս ունի երկու ուժեղ օդափարոսներ, որոնք կը նկատուին աշխարհի առաջինները, իրենց լոյսի ուժգնութեամբ եւ տարողութեամբ։ Առաջինը ցիժոնի մօտ Մոն Թ'Ափրիկի փարոսը. երկրորդը՝ Փարիզի մօտ Մոն-Վալերիէնի օդափարոսը։

Առաջինը, հաստատուած արդէն հինգ տարիէ ի վեր, սովորական ժամանակներուն 150 քիլոմեդրի հասողութիւն մը ունի որ բացարիկ պայծառ օրերուն մինչեւ 300 քիլոմեդրի կը հասնի։

Մոն Վալերիէնի փարոսը կը գերազանցէ, սակայն առաջինը Ուրգարեւ իր ճաճանչումի ուժգնութիւնը համազօր է մէկ միլիառ մոմի։

Այս փարոսը կազմուած է երկու հսկայիր լուսարձակներէ, հաստատուած շրջանակային մակորդակի մը վրայ որ շարժանիւի մը միջոցաւ կը դառնայ իր առանցքին շուրջ։ Երկու լուսարձակները, այսպէս, միջոցին մէջ կը սփռեն ու կը դարձնեն երկու հորիզոնական լուսեղէն խուրձեր, որոնք պահանջին համաձայն կրնան աւելի սուր կամ բութ անկիւն մը կազմել եւ կամ թաւալիլ աւելի կամ պակաս արագութեամբ։

Բուն իսկ լոյսը կը մայթէ ելեկտրական աղեղէ մը, զոր կը հրահրէ 220 ամփէրնոց հոսանք մը, 80 վոլթի ճնշման տակ։ Զաւփազանց մշուշոտ օրերուն հոսանքի ուժգնութիւնը կը բարձրացուի մինչեւ 300 վոլթի, իսկ ճնշումը 90 վոլթի։ Այս պարագային փարոսը կը մնայ տեսանելի նոյնիսկ 300 քիլոմեդր հեռու բարձր կէտէ մը։

Օդանաւորդութիւնը այսպէս ամէն օր մէջտեղ կը դնէ նոր հարցեր, որոնք որքան կը լուծուին այնքան դուռ կը բացուի աւելի խնդիրներու։ Բայց նուաճում է նուաճում, ծրագիրները կ'իրականանան, իրողութիւններ. կը հասուննան ու կը տիրապետեն մեր կեանքին։

* *

Հակառակ արդիական սաւառնակներու ներկայացուցած բոլոր ապահովութիւններուն, միշտ տեղ մը պէտք է վերապահել անակնկալին իսկ օդին մէջ անակնկալը միշտ չարագուշակ է եւ յաճախ ողբերգական։

Ըստ ուրեմն, միշտ ալ միջոցներ խորհուած են անակնկալ պատահարներու պարագային փրկելու գէթ սաւառնորդին կամ ուղեւորներու կեանքը։ Միակ հնարաւոր միջոցը նկատուած է անկարգելը (parachute) – հսկայական հովանոց մը, որ վտանգի պարագային կը բացուի եւ օդի ընդդիմութենէն օգտուելով կը մեղմացնէ, կը չափաւորէ ինկող մէկու մը արագութիւնը

Մինչ ցարդ գործածուած հնարքներու կողմէ առաջարկուած են անհատական անկարգելներու ձեւեր ու ծրագիրներ։ Ընդհանուր է որ մէկը կրցած է սակայն պահանջուած երաշխիքները ներկայացնել. որովհետեւ իսկայ անկարգել մը թեթեւ, գործնական, դիւրաւ եւ փոքրածաւալ ըլլալու յատկութիւններուն պէտք է միացնէ ինքնաբերաբար եւ արագօրէն բացուելու էական արժանիքը։

Արդ, Միացեալ Նահանգներու մէջ կը խորհին շինել աւելի լայնածաւալ անկարգել մը, ոչ թէ առանձին առանձին ուղեւորներու կեանքը փրկելու համար, այլ վտանգի պահուն ազատելու ամբողջ սաւառնակը իր կահուկազմածով, ինչպէս նաեւ ճամբորդներով։ Այսինքն անկարգել մը, որ բաւարար չափով զօրաւոր պէտք է ըլլայ՝ անկախ պահելու համար օդին մէջ ինկող հակամէտ սաւառնակ մը։

Գաղափարը իրագործուած է արդէն եւ փորձն ալ կատարուած։

Լոս Անճելըսի մէջ, ծովային ուժերուն պատկանող սաւառնորդ մը՝ կարլ Իօլցէ, վերջերս 25.000 հանդիսատեսներու ներկայութեան, 820 քիլոկրամ կշռող իր սաւառնակը 990 մեդր բարձրութենէ մը վար ձգեց։

Երբ շարժանիւը կանգ առնելէ վերջ, սաւառնակը կը սկսէր իր թաւալգլոր վայրէջքը հսկայ անկարգել մը յանկարծ, հաստատուած՝ սաւառնակին վրայ, իր թեւերը բացաւ...։ Գործիքը քանի մը տատանումներէ վերջ գտաւ իր հաւասարակշռութիւնը եւ սկըսաւ դանդաղ ու ապահով վայրէջք մը։ Վայրէջքը 12 մեդրի արագութեամբ, ճիշդ անկումի կէտէն 6 քիլոմեդր աւելի հեռուն սաւառնակը կանգ կ'առնէր գետնի վրան։

Ահա ամերիկեան պաշարին կորովի նոր ապացոյց մը, որ ոչինչով վար կը մնայ Լինտպէրկի սխրագործութենէն։

Փ ՍԱՆԱՍԱՐ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի ցորեկին, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու (Սկաուտ) տարեկան հանդէսը։

Ֆրանսացի, ռուս սկաուտներու եւ սկաուտուհիներու խումբեր եկած էին մասնակցելու իրենց հայ ընկերներուն հանդէսին, յարգանքի համար։

Հայ Արիներուն խմբապետը, Պարոյր Մէծատուրեան, բացաւ հանդէսը, ուրախ անոր համար, որ իրենց առջեւ կը ներկայանայ ծնողքներու բազմութիւնը, տխուր՝ անոր համար, որ ուրիշներ քիչ են հասկցած այս պատանիներու շարժումներով։

Յետոյ բեմ բարձրացաւ օրուան ատենախօսը, Պ. Ս. Վրացեան, որ ներկայացուց արիներու շարժումին նշանակութիւնը՝ ընդհանրապէս, հայ արիներու շարժման պատմականն ու կարեւորութիւնը՝ մասնաւորապէս։

«Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութեան օրերուն, օտար բանակէն հասած գնդապետի մը խնամքով կազմուած էր Հայ Արիներու առաջին կորիզը։ Յետոյ Պոլիսէն հասած փորձ մարզիչներու օժանդակութեամբ հազարներու հասաւ թիւը այդ պատանիներուն, որոնք Վաշագն կը կոչուէին։ «Վահագններու» բանակը շարժումով, ոգեւորութեամբ, ուրախութեամբ լեցուցած էր Երեւանի փողոցները։ Վրայ հասան պոլշեւիկեան հորդաները։ Եւ յարձակումի առաջին զոհերը եղան հայ Արիներու։ Պոլշեւիկները զանոնք կը նկատէին իբրեւ ազգային շարժման մը հետեւորդները։ Եւ ցրուեցին զանոնք։

Այժմ արտասահմանի մէջ նոյն շարժումն է որ կը վերստեղծուի։ Արիները կը մարզեն իրենց մարմինը։ Անոնք կը մշակեն անձնուիրութեան, կարգապահութեան, արդարութեան, ազատութեան գաղափարները։ Ուրեմն անոնք իսկապէս ազգային աշխատանք մը կը կատարեն։

Յետոյ բանախօսը դառնալով ծնողքներուն, թելադրեց որ քաջալերեն, ուժ տան այս շարժումին։ Ու վերջացուց խօսքը ուղղելով Հայ Արիներուն, որ դաշտերուն մէջ կ'երթան մարզանքներ կատարել, գիտցէք որ կրկնակի աշխատանք կը կատարէք. նախ կը մարզէք ձեր մարմինը ձեզի համար, յետոյ ձեր ժողովուրդին համար։ Ուրեմն շարունակեցէք ձեր աշխատանքը, որպէս վաղը կարենաք ըսել ձեր հայրենիքին. պատրաստ ենք»։

Յետոյ բեմ, արձրացաւ Մարք Սանիէ, նախկին երեսփոխան, որ նուիրուած է սկաուտական շարժման։ Յայտնելէ խօսքը, յուզումը այն եղբայրակցութեան համար, որ հայ արիները անոնց նախին արշաւանքներու ատեն Պիէրվիլի Ֆրանսացի սկաուտներուն հետ հաստատած, յոյս յայտնեց որ չպիտի նաւ արդարութիւնը եւ անկախութիւն պիտի գտնէ այն հայրենիքը, որ իր զաւակները պատրաստած է յանձնել Ֆրանսայի ազնուական...

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ Պ. Ջամալեան, ներկայացնելով մեր գոհունակութիւնը ծնողքներուն, նոյնպէս ուրախութիւն հանդէպ կազմակերպիչ մարմիններուն։ Ու ցոյց տուաւ Արիներու ատեղծած միջավայրը, որ զարգացնէ ազգային նկարագիր պատանիներուն մէջ։

Գեղարուեստական բաժինը կը բաղկանար հայերէն ու ֆրանսերէն արտասանութիւններէ, Մոլիէրէ կատակերգութիւններէն, արիական խաղերէ երգերէ։ Օր. Աֆանասեան ... ընդ մէջ նուագեց դաշնակի վրայ եւ Օր. Գրիգորեան պարեց հայկ. պարեր։ Անդրանիկի ... ծաղիկ նկարը վիճակահանութեամբ գրուեցաւ եւ հասաւ մինչեւ 285 Ֆր.։ Տեղի ունեցաւ նոյնպէս վիճակախաղ մը։

Ֆրանսացի սկաուտներն ու սկաուտուհիներն ալ կատարեցին սկաուտական խաղեր։

Ընդհանրապէս, ... զուրթը անտարբեր կը մնայ ... ամէնէն գեղեցիկ շարժման ... դէպ, որուն լծուած են ... մէջիկ խումբ մը պատանիներ։ Անոնց թիւը կը հասնի ... երբ Հ. Մ. Ը. Մ. ... տակով անդին ուրիշներ ... պօ՛լ կը խաղան եւ խոշոր ... մուկ մը կը բարձրացնեն ... չսեղմնել այս շարժումը ... պատանիներու այս փոքրիկ ... բերը, որ արդէն եղբայր ... կապուեր է օտար սկաուտներու հետ։ Ու մեր պատանի ... ները ի՛նչպէս պիտի ... մարմինով ու նկարագիրով

ՅԱՒԵԼԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Շ... թութկարոի մարզ... կրկէսին մէջ. Փաքիր Թոր... թաղուած էր երկու շաբթ... րեք մեդր խորունկ փոս մը ... սպակեայ դագաղով մը, ... մանէն հանուեցաւ ի ներկա... թեան 6000 հանդիսականներ...

Երբ բանուորները հող ... մաքրէին դագաղին վրայէն, ... քիրը յանկարծակի արթնցա... հանեց այն գնդասեղները ... մխած էր երեսներուն, վիզի... կանթներուն մէջ, թաղումէն ...

Երբ ոտքի ելաւ, խմեց ... ւաթ մը ջուր եւ կերաւ քանի ... դգալ վարսակի ապուր ... հաստատեցին որ բազկերակը ... փոփոխութիւն չէր կրած ... քնացած էր 120 ժամ եւ ... միջոցին կոչնցուցած էր ... Փաքիրը կը տառապէր ... ցաւերէ։

Թոքա 54 տարեկան է. ... Տիւսէլտորֆի մէջ։ Երկրոր... գամն է, որ թաղեցաւ եւ ...

ՀՈՒՄՈՐ

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

...ղումփէն յետոյ, ահա գիւտ... ալ մէջտեղ կ'ելլէ եւ կը ...ձ կեանքը երկարել, երիտա-... ...թիւնը յաւերժացնել. Եւ ...ին է որ կը յաջողի ալ:

...ի անունին տակ, կարելի ...ւելի մեծ չարիք մը իմա-... ...մարդկութեան, որովհետեւ ...գիւտը' աղէտի շրջան մըն է ...բանայ:

...ալս որ անխէ պիտի օգ-... ...բոլոր անոնք, որ ծախսե-... համար' գրպանի հաշիւ ...ւ պէտք չունին. ըսել է' ...կութեան վսասաբեր տար-... ...գկալուսաբաղ,— դիւանա-... ...ի եւ գոյականներ' իրենց ...կական դաւերով եւ սպա-... ...մփական սատարաստութիւն ...— պաշտօնեաներ' որոնք ...աւելի պիտի ամբա-... ...դրամատիրական արդի ...ւ սարքերը, (այս կէտը ...ուշադրութեանը կը ...Գ. Միջազգայնին):

...ւ ծախքերը' իրենց դանիական ...

...ժամանակ ...որոնք պիտի աւելի ...աւելի այնքան, որքան ...որ պէտք է Հայոց մուցնե-... ...համար Թէ' փայլիք մէջ նկե-... ...մը ունին:

...այս գիւտին վտանգա-... ...աւելի յատակ ...անհատական կեանքի ...

...թէ կ'ամուսնա-... ...մը հետ, որուն ...դիմած է գիւղէի փոք-... ...երիտասարդի ...ուղիներուն առջեւ կը ...ամուսնութեան եւ գի-... ...աւելի հիմակ ...ինչպէս խօսք պիտի ...մէկ կինը եւ ինչպէ՞ս ...պիտի առնէք մօր եւ ...միջեւ նախանձի կռիւ-...

...այժ եւ կին միասին ըմ-... ...յաւիտենական Թարմու-... ...50—60 դաւակ ...իրար հետ, որոնք ...յաման ապրասութեան ...չկրցան օգտուիլ ...կ'ըլլայ 100 տարեկան ...երիտասարդներ, մինչ' ...մէջ, կամ որ ...ծերունի մարդ, ...կայաւրական ծե-... ...են եւ սախալուած են, ...խոսքառ ...համար, կրոսել ի-... ...1-2 տարու ...հաշտ ապրին իրենց ...հետ:

...երիտասարդական գիւ-... ...այս հանելուկին լու-... ...գանկու համար, մարդ-... ...մը ըլլալու է:

...20րդ դարու ...կարենա-... ...անխելք չէ' ...մը ծագելուն պէս, համ-... ...կոչուած 60նոց ծերու-... ...աւելի կռուող կուշտ ...խնդալու' 100—150նոց ...երիտասարդներուն ...

ԽԱՐՏՈՅ

ՔՐԴԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Քրդական աղբիւրէ ինտեւ-եալ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն վերջին անցուդարձերու մասին.

Էնկիւրիի կարուկ հրահանգով Թուրք արեւելեան զօրաբաժնի հրամանատարութիւնը Օգոստոսի սկիզբները կը ձեռնարկէ զինուորական պատրաստութեանց, վերջ դնելու համար քրտական ըմբոստութիւններուն Մասիս — Թանտուրէք— Զիլան շրջաններուն մէջ։

Զինուորական գործողութիւնները կը սկսին Սեպտեմբերին: Թանտուրէքի եւ Զիլանի շրջաններուն դէմ կը կեդրոնացնեն համեմատաբար փոքր քանակ ուժեր, որու հետեւանքով ալ սոյնց զինուորական լուրջ գործողութիւններ չեն ծագիր Ամի ծանրութեան կեդրոնը կը փոխադրուի Մասիսի շրջանը ուր տեղի կունենան մեծ եւ արիւնահեղ կռիւներ։ Ցամքական բանակը բաղկացած կ'ըլլայ մօտ 25.000 հոգիէ։ Ամբողջ կռուի ընթացքին Քիւրտերու դիրքերը կը ռմբակոծուին բազմաթիւ Թնդանօթներով, գնդացիրներով եւ 15 օդանաւերով։ Մօտ մէկուկէս ամիս կը տեւէ այս կռիւը եւ տեղի կ'ունենան հօթը արիւնոտ ճակատամարտներ, որոնց ընթացքին Թուրքերը կու տան 7000 սպանուած եւ 1112 վիրաւոր իսկ Քիւրտ լաւ ընդհանուր կորուստը եղած է 170 սպաննուած եւ 219 վիրաւոր։

Թուրքերը չյմեցուցին պարտութեամբ մինչեւ Պայազիտ — Ցիատին նահանջած են հոն պաշտպանողական դիրք բռնած են։

Ամբողջ քրտական նահանգներուն մէջ ապստամբական խլրտումներ սկսած են եւ Թուրք կառավարութիւնը ձեռնարկած է նոր ուժեր փոխադրելու։

Թուրք իշխանութիւնը կրկին տեղահանութեան ձեռնարկելով, փորձեր է դէպի Էնկիւրի փոխադրել աքսորուած եւ փախստական քիւրտ ցեղապետներու եւ երեւելիներու կիներն ու երախաները գիւղերի ծոցին մէջ քիւրտ հրոսակներ յարձակելով աւազակ կարաւանին վրայ, կոտորեր են Թուրք պահակները եւ աքսորականները ազատելով քշեր տարեր են։

Ցէրսիմի մէջ յամառ եւ արիւնահեղ կռիւներ կ'ըլլան Քիւրտ ուժերը անակնկալ յարձակումով մը կրկին գրաւած են Երզնկան եւ գաղտնիքէ վերջ բոլոր զինապահեստը, կրկին վերադարձեր են իրենց լեռները։ Թուրք կառավարութիւնը յուսահատած զէնքով տիրելով այս անառիկ դիրքերուն, յատուկ պատուիրակութեան մ'իջոցով բանակցութիւններու ձեռնարկեր է Հաշտութեան համար քիւրտերը մերժած են առաջարկը։

Հակառակ իրենց նախորդ փորձի ձախողանքին, Թուրքերը նորէն պատուիրակութիւն մը ղրկած են Արմկօին' շռայլ խոստումներով գայն ցամքաստան հրաւիրելով եւ խոստանալով զինական եւ քաղաքական լայն ազատութիւն եւ հնարաւորութիւն տալ իրեն պարսկաստանի դէմ գործողութիւններ կատարելու համար։

Ըստ ամենավերջին տեղեկութեանց, Զաքա Նաքօ պէկը. Շէյխ Սայիտի եղբայր Շէյխ Տահիրի հետ, 2700 հոգիով շարժեր է Երզրումի վրայ։ Երկուստեք տեղի կ'ունենան կատաղի եւ արիւնալի կռիւներ։ Ամէն կողմէ օգնական ուժեր կը շտապեն միանալու ապստամբներուն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ 8 Դեկտ — Իմ բոլոր ընկերուհիներուս կողմէ կուգամ շնորհակալութիւն յայտնել «Յառաջ»ին, որ միշտ կը գրագի մեր տխուր վիճակով։

Կարգացինք գորգի վրայ աշխատող որբուհիներուս մասին գրուածները եւ շատ շնորհակալ եղան գործատէր որբուհիները, որովհետեւ երկու օր ետքը քսան սանթիմ աւելցուցին շատ արագ շինողներուն համար, իբրեւ մրցանակ։ Հիմա 70 որբուհիներ կ'աշխատին գորգի վրայ, իբրեւ գործաւորուհի եւ հազիւ քանի մը հոգի պիտի առնեն այդ մրցանակը, բայց նորէն շնորհակալ ենք «Յառաջ»ին, եւ եթէ միշտ գրէք մեր մասին, հարկաւ մեզ կ'ազատեն այս վիճակէն։ Որբուհիները առաջ միշտ պահանջած են որ իրենց դրամը աւելցնեն, բայց մտիկ ընող չէ եղած։ Հիմա քանի մը հոգի թերեւս ամիսը 25 կամ 30 ֆրանք շահին, բայց մնացածներն ալ կ'ուզեն որ իրենց ետ յաւելում ըլլայ եւ ամիսը 15 կամ 10 ռեկամ աւելի պակաս դրամ ալ չաշխատին։

Որբուհի մը

ԽՄԲ.— Այս նամակը կուգայ աւելորդ անգամ մըն ալ հաստատել այն ողբերգական վիճակը որուն մատնուած է Դըպրոցասէրը։

Այս առթիւ թերեւս աւելորդ չըլլար յիշեցնել թէ բոլոր անոնք որ բան մը կրնան ընել կամ ըսել այս ցաւոտ հարցին շուրջ— Թեր կամ դէմ — պէտք է շարժին կամ խօսին։ Թերեւս կարելի ըլլայ պատռել Թանձր վարագոյրը, որ իր ետեւը կը ծածկէ շատ մը վէրքեր.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՊԷՇԻՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կիրակի կէս օրէ վերջ Sporting Central Clubի մէջ տեղի ունեցաւ հայ կռփամարտիկ Պէշիրի (Աւետիս Ապլաղաթեան) եւ ֆրանսացի Robergeի մրցումը, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։

Ժամը 3.30ին Պէշիր եւ Roberge ներկաներու բուռն ծափահարութեան տակ առաջնորդուեցան մրցարեմ։

Պէշիր առաջին անգամ ըլլալով 10 շրջան պիտի խաղար, հետեւաբար չուզեց ինքզինքը յոգնեցնել եւ պաշտպանողական դիրք մը բռնելով ձգեց իր հակառակորդը որպէս զի լաւ մը յոգնի։ Բայց երկար չտեւեց ասիկա։

Հայ կռփամարտիկը տեսնելով որ իր հակառակորդը բաւական զօրաւոր է, ինք ալ յարձակողականի անցաւ եւ երկուստեք սկսան բուռն հարուածներ իջեցնել իրարու եւ երբեմն ալ գիրկընդխառն կռիւ ընել։ Խաղը շարունակուեցաւ այսպէս մինչեւ 9րդ շրջանը։ Երկուքն ալ յոգնութեան որ եւ է նշան ցոյց չէին տար։

10րդ շրջանին Պէշիր տեսնելով որ խաղը որ եւ է արդիւնք մը չպիտի ունենայ սկսաւ ձախ ձեռքով պաշտպանել իր հակառակորդին հարուածները եւ աջով լաւ ծեծ մը քաշել։

Խաղը վերջանալուն, Robergeի բարեկամները սուլելով եւ պոռալով չէին ուզեր մտիկ ընել օրուան դատաւորը որ ներկաներու բուռն ծափերուն մէջ յաղթական կը հռչակէր հայ կռփամարտիկը, կէտերու առաւելութեամբ։

Մ. Աւետիսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՄԱՀԸ— Պատուհասը գոհ մըն ալ կը խլէ Հայերէն։ Ցէվլէթեան Գէորգիանա, 29 տարեկան, Թրքահայ գաղթական մը, որ Ցուօմոնի(Վէրտէօն բերդին մօտ, Լա Ցամի մէջ պատերազմէն մնացած ռումբեր կը փոխադրէր, կը փորձէ հանել պատահմամբ Թաղուած ռումբի մը, որ կը պայթի եւ կտոր կտոր կ'ընէ դժբախտ տղան։ Մահը վայրկենական կ'ըլլայ։

ՄԵՂՔԸ ԹՈՂԻՑ — Լոն քաղաքին արուարձանին մէջ, օր. Ֆոսիէ, 18 տարեկան աղջիկ մը, գաղտնի զաւակ մը բերաւ աշխարհ։ Ըղջկան մայրը առաւ իր աղօրինի թոռնիկը եւ Թաղեց իրենց պարտէզին մէջ, ողջ ողջ։

Սակայն գաղտնիքը երեւան ելաւ եւ ձերբակալուեցաւ անխիղճ մայրը

ԻՐԱԻՆՔ Ը ՐԵ Ա Ն — ...երիտասարդներ, Ցավանա, Շապլոզ. Լոկայարտ, ...

ՆՈՐ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Լուսանկարիչ Գ. Ճոլօլեան ինքնաբերաբար յանձն առած է վեց լուսանկար քարթ.փոսթալ) հանել ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ, անոնց որ մէկ տարեկան բաժանորդ կը գրուին «Յառաջ»ի, կանխիկ վճարումով։

ԱՅՍ ՊԱՏԵՀՈՒԹԵՆԷՆ ԿՐՆԱՆ ՕԳՏՈՒԻԼ ՄԻԱՅՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՀՈԳԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԷՆ ՄԻՆՋԵՒ 31

Բաժնեգինը վճարողը իր ստացած ընկալագրով պիտի ներկայանայ Photo Arax, 9, Rue Papillon, լուսանկարուելու համար։

...պարտաքէն կ'արչաւէին պողոտ... ...ժամբան հանդիպեցան ստրկանի մը, որ կ'աճապարէր հասնիլ Պորտօ։ Ըոին գայն ալ կառքին մէջ։ Ճամբան սակայն ինքնաշարժը ուժգնօրէն բախեցաւ ելեկտրական ձողի մը։ Ցավանա եւ Շապլոզ վէրքեր ստացան։ Ըստիկանը մնաց կառքին տակ եւ մեռաւ անմիջապէս Լոկայարտ սակ փառ չստացաւ։ Սակայն երբ անգողի մը ...թեամբ կ'աշխատէր կառքին տակէն դուրս հանել մեռեալը, անուշադրութեամբ գպաւ ելեկտրական թելերուն, որոնք բախումին ընթացքին փրթեր ու ինկեր էին գետին։ Վայրկենապէս մեռաւ ելեկտրահար։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՎ Է ԹՈՐԳՈՄ ԵՊՍ

Թողլով իր գրական մարդու արժանիքը, իր ներկան առնելով իբրեւ գործի մարդ, շա՛տ ճշմարիտ դատաստան մը ներկայացնեմ ընթերցողներուն թէ իսկապէս ո՛վ է Թորգոմ եպս։ եւ Եգիպտոս երթալէն ի վեր իր գործելու շարժառիթները ի՞նչ եղած են։

Ճանչցայ զինքը Սկիւտարի մէջ, երբ 1912 Թուականին Ս. Խաչի քարոզիչ նշանակուեցաւ այն ատենուան Թաղ. խորհուրդին կողմէ, որուն ատենապետն էր իր հայրենակիցը' Պ. Եր. Տ. Անդրէասեան։ Առիթ ունեցայ իրեն հետ տեսնուելու, մանաւանդ որ հետաքրքիր էի իր կարծիքը իմանալու քանի մը գրական խնդիրներու շուրջ։

Խօսքը, ի մէջ այլոց, դարձաւ Սիրապոնի վրայ, ասկից գրեթէ մտերում էր ինքը, Հնչակեաններու գրգռւմով։ Այս օրուան պէս կը յիշեմ, Թորգոմ եպ. այս վերջինները քարէ քար զարնելով, Դաշնակցութիւնը փառաբանեց «զօրս դու պատուիրեցեր»։ Ըսածները բառ առ բառ կրնամ յիշել, եթէ պատուոյ ատեան մը կազմուի, ցոյց տալու համար թէ այդ եկեղեցականը հիմա իր երբեմնի պաշտած կ'այրէ, ոչ միայն կ'այրէ, այլ եւ կը հալածէ, կ'անարգէ։ Ան ամէնուն գիտցածն է, բայց ամէնքը չեն գիտեր պատճառը։ Ըսեմ, եթէ կը հաճիք։

«Կավռօշ» գրեց թէ Թորգոմ եպիսկոպոս յամառ է։ Այս' ճշմարտութեան կէսն է միայն լման ճշմարտութիւնը ա՛ն է թէ Թորգոմ եպիսկ. «յամառօրէն փառամոլ» է։ Եգիպտոս գնաց երբ Հայաստանի իշխանութիւնը Դաշնակցութեան ձեռքն էր, եւ գէշ-աղէկ համակերպեցաւ, մինչեւ որ մարզպաններու իշխանութիւնը վրայ հասաւ։ Փառամոլութիւնը մտուր կ'ուզէր, նոր խաղ, նոր հունձք։ Եպիսկոպոսին խուժանն է կաթողիկոսութիւնը, եւ հոն մագլցելու համար հակադաշնակցական դերակներուն, խլեակներուն վրայ պէտք է յոյս դնել անպատճառ Ռամկավար-Բարեգործական խմբակը սանդուղն է ասոր համար Մարզպան իշխանաւորները արդէն ափին մէջ առած կ'ըլլայ հակադաշնակցական մոլորութեամբ։

Ինչն «անկախներ եւ «չէզոք»ներ Թորգոմ Եպ.ին արդի խիզախութիւնները «ազգասիրական մէկիթ» կը նկատեն... Ահա թէ ուրկէց մեղանչած է միշտ այս ժողովուրդը, որ չըմբռներ թէ Ռամկ.—Բարեգործական շահաստանը աղգ-մազգ մտիկ չըներ, խնդիրը այն է որ Դաշնակցութեան դէմ խօսին Պանդուրնեւր

Թորգոմ եպսկ. այլապէս շատ ուշիմ է, շատ լաւ գիտէ, թէ ի՛նչ կ'արժեն անոնք, բայց աւա՛ղ, ճշմարտութիւնը Թորգոմ եպսկ.ին մէջ փառամոլութենէն վերջը կուգայ, ինչպէս ստախօսութիւնը Պալաքեան եպսկ.ին մէջ առնուազն պարկեշտութենէն շատ առաջ։

Այս վերլուծումը հարկաւոր ընելէ ետք—քանի որ հետաքրքրականը Թորգոմ եպսկ.ը հիմաւպէս ճանչնալն է — յիշենք թէ ասիկա ա՛ն հոգեւորականն է որ Զինադադարի առաջին ամիսներուն, երբ Յովակիմեան եպսկ. Փորթ Սայիտ կը գտնուէր խեղճ վիճակի մէջ, մերժեց հրաւիրել զայն Գահիրէ, որպէսզի քիչ մը հանգիստ գտնէր նոյն տառապած հոգեւորականը, վախնալով որ անոր ներկայութիւնը կրնայ կարիք մը համակրութիւն պակսեցնել իր վրայէն։ Մինչեւ այսօր Յովակիմեան արք. չէ կրցած մարսել այս նախատինքը: Ոչ միայն չէ հրաւիրած, այլ զոյգն իսկ կարեկցութիւն ցոյց տուած չէ' երբ ան... պատառ մը հացի կարօտը կը քաշէր անապատին մէջ։

Ահա... անշահախնդիր եկեղեցականը։

Սկիւտարցի

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵԻՐՈՊԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՁՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ

"ՅԱՌԱՋ,, Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 8

ՁՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

V

— Հա

— Ի՞նչ պըտ անես, Ովկիմ

— Աղբարիկ, էշ մը պըտ գնեմ, ...կը պակսէ, քիչ մը փոխ ...ը ետքը տասնըհինգ դրուշ ...կը բերեմ։

— Էշ մի, էտէջ փորդ կշտա-... ...ետքը էշը։

Ովկիմ, որ անոր մասին մեծ համարում եւ պնդակալութիւն ունէր, երեք ժամէն չէր անցուցած ...այնքան անգութ խօսք պիտի ըսէր իրեն։ Ափ ի բերան մնաց։ Այդ պահուն եթէ գինքը զարնէին, ...կաթիլ մը արիւն չէր վազեր։

Խանութպանը քիչ վերջ Ովկիմին դառնալով'

— Առ նայիմ սա չէյրէկը։ Հիմա աւելի դրամ չունիմ, մնացածը արիշ տեղէ գտիր, կ'ըլլայ, բառ ու ծամբեց։

Բաւ է որ Աւօ չմերժեց զինքը։ Քիչ մը քաջալերուեցաւ այս յաջողութենէն եւ նոր կը խնդար եւ քառորդ մէճիտը ձեռքին մէջ սեղմած կը քալէր։

Ընկէ վերջ չորս խանութ եւս մտաւ, բայց ապարդիւն։ Մարդիկ կը ծաղրէին զինքը։

— Էշ առնելու, կնիկ մը չառնե՞ս, ծէ՜..

Հազար կտոր եղաւ, ժամերով հետը խաղացին ու խնդացին, մինչեւ որ տասնըհինգ դրուշ եւ ճաթեց եւ լրացուց լման երեք մէճիտ։

Երկու չորեքի ...մէկ ձեռքը միշտ գրպանը— հաւանաբար երեք մէճիտ դրամը կը սեղմէր չկորսնցնելու կամ չփոխելու վախէն ...Ովկիմ, դանդաղդանդաղ կը շրջագայէր տոնավաճառին վայրը, երբեմն մտածելով որ, ե՞հ եթէ գողերը գիտնային իր վրայ երեք մէճիտ ըլլալը. Թանիկ «չորպաճի»ին պէս կը սպաննէին զինքը։ Սայն ո՞վ պիտի կասկածէր իր վրայ. ինք բոլորին ալ ծանօթ էր, անտէր եւ չքաւոր։

Ովկիմ մասնաւորապէս կանգ կ'առնէր ծախու բերուած էշերուն առջեւ, կը դիտէր երկար, յետոյ քննութեան կը սկսէր։ Բերանը կը բանար, ակռաները կը նայէր, պոչը կը քաշէր, մէջքին կը կոխէր. ականջները կը ճմռթկէր (իրաւ այս բոլորը ակամայ, սրտի կսկիծով կ'ընէր, բայց սովորութիւն էր այդ' գնողին համար երբ էշը իրեն ըլլար. ալ ինք գիտէր թէ ինչպէս պիտի նայէր) կը խօսէր տիրոջը ...բանաւորութիւնը կը հարցնէր, ...կ'ուզէր լսել, ինչպէ՞ս մնացաւ մէկուն ...տարիքը, ...թէ ...մեր նեանե՞ս, եւ այլն։ Այս բոլորէն վերջ տէրոջը հետ ձեռք ձեռքի սակարկութեան կը սկսէր։ Չէր յարմարեր, կը բաժնուէր Ովկիմ, քալած միջոցին— բա՛, ան ի՞նչ էշ էր— չէր գիտնար գլուխը ետեւ կը դարձնէր, նշան կ'ընէր, ըսել կ'ուզէր կարծէք'

— Մի փախցնէր ինծի պէս մուշտէրին, պըտը տաանէք, տուր, երեք մէճիտով

Եւ կը շարունակէր ճամբան, ուրիշ մը առջեւ կանգ առնելու համար։ Հոն ալ կը սկսէր գնողի մը բոլոր ձեւակերպութիւնները կատարել ու հեռանալ։ Այսպէս չորս ժամ Թափառեցաւ, հաւնած էր մէկ հատ մը, բայց ութը մէճիտ կ'ուզէր տէրը։ Ուրիշ մը վեց մէճիտ էր։ Երեք հատ' չորսական կ'ըսէին բայց Ովկիմ կը կարծէր որ կարելի է երեքի առնել։ Սակայն ինք կ'երեւակայէր էշերը կը սիրէր, գլուխը բարձր բռնող եւ ականջները միշտ սրած վեր. մինչդեռ այս երեքը, բոլորն ալ «Թութխունի» էին իր բացատրութեամբ. գլուխնին կախ կը մտածէին հանդարտօրէն, ականջներնին Թուղթի Թեւերու պէս բացած, ...

Բայց վերջապէս ոչ ութը եւ ոչ ալ վեց մէճիտնոց էշը զգնելու հնարաւորութիւն ունէր, սակայն ...չորս մէճիտնոցներէն մէկին համակերպիլ. ...սեւը գտաւ ինք, սակարկեց երկար եւ գնեց։ Այնքան շատ փորձեր էին իր ձեռքը որ անութին եւ Թեւին յօդերը կը ցաւէին, բայց անոնցմէ բան էր այդ հիմա Ովկիմ, պախուրցէն քաշելով տուն կ'երթար։ Փողոցներէն անցած ատեն պոռալը եկաւ, եւ սկսաւ բարձրաձայն գոչել կ'ուզէր որ ամէն մարդ տեսնայ եւ իմանայ էշ գնած ըլլալը

— Ցէ՜յ... տէ՜յ...

Ցամախ ետեւ կը դառնար նայելու համար որ՝ իրա՞ւ էր, ետեւէն կուգա՞ր իրե՞նն էր հիմա..

ցուն հասաւ, հազիւ ներս մտած'

— Աննա՜.., այնպէս ուժով պոռաց' կարծէք վտանգի մը ենթարկուած ըլլար, քոյրը դուրս վազեց. էշը տեսնելուն հանդարտեցաւ, եւ բան չհարցուց եղբօրը, Ովկիմ ալ ըսելիք մը չունէր արդէն։ Խրախու նայեցան, եւ ոգեւոր, ուրախ ժպիտ մը անցաւ անոնց ...վրա, էն գոհ էին, այդ էշը իրենց կեանքն էր, իրենց երջանկութիւնը, յոյսը, սէրը, ամէն ինչ։

Քիչ յետոյ, էշուն համբոյը հանեց Ովկիմ, եւ տխուր կապելէ վերջ, սկսաւ սանտրել հին ու ժանգոտած սանտրով մը, որ տարիներ առաջ գտած ու պահած էր պատի մը ծակին մէջ. կարծէք այդ օրին համար էշուն փղինուսխայով ուլունքներ, շղթայ մը, կանուխէն պատրաստած էր, ան ալ կախեց։

Օ. ՁԱՐՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

կողոպուտներ տեղի ունեցան։ Դրամատուն մը քանդուեցաւ։ Հեռագրական եւ հեռաձայնական բոլոր գիծերը կտրուեցան։ Քանթօն կղզիացած է եւ աշխարհի մնացեալ մասին հետ կապը կտրած։

Հրատարակուեցաւ յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսուի.

«Գիւղացիները եւ բանւորները միացեալ ուժերը ձեռք առին իշխանութիւնը։ Համայնավար բանւորական զօրախումբը, բաղկացած 5000 հոգիէ, գրաւեց հակայեղափոխական կառավարութեան բոլոր գրասենեակները, մէջն ըլլալով Քուոմինթանկի գլխաւոր կեդրոնատեղին, ելմտական եւ զինուորական պաշտօնատուները, հեռագիրներն ու հեռաձայնները, ինչպէս նաեւ երկաթուղիի բոլոր կայարանները։ Կարմիր դրօշներ պարզած բազմաթիւ գիւղացիներ եւ բանւորներ կը շրջին Քանթօնի մէջ»։

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, Քանթօնի մէջ կազմուած է Սովետ մը՝ նախագահութեամբ Սօ Շինկ Շինկի, նաւաստիներու պետը, եւ թէ կարմիր դրօշը կը ծածանի քաղաքին վրայ։ Պորոտինի քարտուղար Շէօնկ-Թայ-Սուի նշանակուած է արտաքին նախարար եւ զօր. Եէհ-Թինկ՝ պատերազմական նախարար։ Կողոպուտը եւ հրդեհը կը շարունակուին։ Հոնանի չինացի զինուորները սկսած են ռմբակոծել Քանթօնը։

Օտարականներու թաղը՝ Շամէէն՝ վտանգի տակ է. բոլոր Եւրոպացիները փակուած են իրենց տուներուն մէջ։

Հանքէուէն ալ կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ Ռուսեր կը համնին յիշեալ քաղաքը եւ ուղղակի խորհրդային հիւպատոսարանը կ'երթան։ Այս լուրը կը հաստատէ այն կարծիքը թէ համայնավարութիւնը կրկին կը ծաւալի այդ շրջանին մէջ, շնորհիւ Հանքէուի հրամայող զօրավարներու անհամաձայնութեանց։

Զինուորներու ապստամբութեան կը սպասուի։

ՉԱՆԿ-ՔԱՅ-ՇԷՔԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր. Չանկ-Քայ-Շէք, Ազգայնականներու վերին հրամանատարը, որ ժամանակ մը հրապարակէն քաշուելէ վերջ, քանի մը օր առաջ վերստին ստանձնեց նոյն պաշտօնը, յայտարարեց որ եթէ Մոսկուա չդադրեցնէ իր մեքենայութիւնները Չինաստանի մէջ, ազգայնական կառավարութիւնը պիտի ստիպուի իր յարաբերութիւնները խզել անոր հետ, ուստի եւ ազգայնական հողի վրայ գտնուող խորհրդային բոլոր հիւպատոսարանները պիտի փակուին։ Աւելցուց թէ Ճափոն, Ռուսիա եւ Գերմանիա մտադիր են կազմել քաղաքական խմբակցութիւն մը, չէզոքացնելու համար կարգ մը եւրոպական զինակցութիւնները։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ելմտական նախարար Չըրչիլ յայտնեց թէ Շանկայի անգլիական զօրախումբին համար յաւելուածական ծախք եղած է 3.090.000 ոսկի, մինչ անցեալ Մարտ 31ին խորհրդարանը 950.000 ոսկի վարկ միայն քուէարկած էր։ Այս խնդրին մասին առանձին վիճաբանութիւն պիտի կատարուի։

Ելմտացոյցը Ծերակոյտին առջեւ

Երեսփոխանական ժողովը ամբողջովին քուէարկեց 1928ի ելմտացոյցը՝ 125ի դէմ 405 ձայնով։ Ընդհանուր տեղեկարեր Շափըրլէնի հաղորդած թիւերուն համաձայն, ելմտացոյցի հաւասարակշռութիւնը կը հաստատուի հետեւեալ կերպով.—

Հասոյթ՝ 42.567.853.176 ֆր., ծախք՝ 42.515.114.127 ֆր.։

Որով հասոյթի բաժինը 52.739.049 ֆր. աւելի է։

Պէտք է գիտել սակայն որ ելմտացոյցին մէջ չեն անցած պահանջուած կարգ մը նոր վարկեր, որոնց համար մասնաւոր ծրագիր մը պիտի պատրաստուի եւ որոնք գրեթէ պիտի պակսեցնեն յիշեալ աւելին։

Այժմ ելմտացոյցը պիտի ներկայացուի Ծերակոյտին, որ ըստ սովորութեան, աւելի քիչ պիտի վիճաբանի եւ գալ շաբթուան ընթացքին իր առաջարկած բարեփոխումներով երեսփ. ժողովին պիտի վերադարձնէ զայն։

Ռուսիա պիտի տիրապետէ օդերուն

[illegible] յայտարարութիւններ ըրած է [illegible] «Ցայտեր» [illegible].—

Ռուսիա շուտով պիտի տիրապետէ օդերուն։ Գերմանիա խորհրդային օդանաւորդութեան կը հայթայթէ թէքնիք հիմունքներ, սակայն Ռուսիա ներկայիս իր սեփական գործարաններուն մէջ օդանաւեր կը շինէ։ Կարմիր բանակը ունի 1521 ռազմական օդանաւեր, ուր ամիսէն անոնց թիւը պիտի բարձրանայ 3000ի։ Այս օդանաւերը անգլիական զինուորական օդանաւերէն աւելի լաւ պիտի ըլլան։ Միւս կողմէ, Ռուսիա վեց ամիսէն պիտի ունենայ 7000 առեւտրական օդանաւեր, որոնք պատերազմի պարագային պիտի կրնան ռազմական նպատակներու գործածուիլ։ Նախակրթարաններու մէջ կ'ուսուցուին օդանաւորդութեան նախնական սկզբունքները՝ մօզավուրցը մանկութենէն իսկ հետաքրքրելու համար անով։ Օդանաւորդութիւնը քաջալերելու նպատակով ամբողջ Ռուսիոյ մէջ հիմնուած են 19.588 ընկերութիւններ, որոնց կ'անդամակցին չորս միլիոն հոգի։ Ուկրանիոյ մէջ կան 4662 նման ընկերութիւններ, 360.000 անդամներով։

Խորհրդային գործարաններու մէջ հեղձուցիչ կազերու արտադրութիւնը բաւարար է 12 ժամուան մէջ անշարժութեան մատնելու համար ո եւ է թշնամի յարձակում։ Ռուսիա կը սպառնայ[illegible] պաշտպանելու համար անգլիական սպառնալիքներուն դէմ։ Ռուսիոյ համբերութիւնը չափ մը ունի։ Նկատի առնելով ամբողջ Ռուսիոյ մէջ մեր օդային կայաններու թիւը, կրնանք քանի մը ժամուան մէջ քանդել Պարսկաստանի անգլիական նաւթահորերը։

Ծանր արկած մը Մեթրոյին մէջ

Երկուշաբթի օր ժամը 12.40ին Մեթրոյի թիւ 4 գիծին վրայ, «Սիթէ» եւ «Շաթլէ» կայարաններուն միջեւ Սէն գետին տակ), Փորթ տ'Օրլէանէն եկած կառախումբի մը Ա. կարգի վակոնը գիծէն դուրս ելլելով բախեցաւ Փորթ տը Քլինեանքուրէն եկած ուրիշ կառախումբի մը։ Վակոնը մասամբ խորտակուեցաւ եւ մօտ 12 հոգի վիրաւորուեցան։ Երթեւեկը ընդհատուեցաւ բաւական ատեն։ Ի վերջոյ սպասարկութիւն մը հաստատուեցաւ Սէն-Միշէլի եւ Փորթ տ'Օրլէանի, ու Շաթլէի եւ Փորթ տը Քլինեանքուրի միջեւ. Երէկ առաւօտ բնականոն երթեւեկը վերահաստատուեցաւ։

Վիրաւորներուն մէջ Հայ չկայ։

ՊՕՂՈՍ Ն. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի թէ Գ. Ներսէս Կիւլպէնկեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր ծաղկահասակ որդին, ՊՕՂՈՍը, որ զոհ գացած է ուղեղատապի։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, 13 դեկտեմբեր, Գալուստեան եպիսկոպոսի ձեռքով, Լոնտոնի անգլիական գերեզմանատան մատրան մէջ, փոխանակ Հայոց եկեղեցիին, որ իբրեւ անհատական սեփականութիւն, փակ է կաթող. պատուիրակին առջեւ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ՝ [illegible]

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն։ Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութիւն՝ Ե. Թօլասեան եւ Յ. Նշանեան

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մասնակցութեամբ՝ Կ. Պ. թ. դերասաններ՝ Տիկ. ԱՍՏՂԻԿի եւ Լ. ԵՐԱՄԵԱՆի,

Այս կիր. գիշեր ժամը 8.45ին, Sociétés Savantes[illegible]

ՓՈՂՈՑԻ ԱՂՋԻԿԸ (ՈՒՆՉԱՓԸՆԱՇԸ) (3 ԱՐԱՐ)

Կը մասնակցին նաեւ՝ Տիկ. Սիրուհի Նշանեան, Գ. Գ. Ե. Թօլասեան, Յ. Նշանեան, Ա. Դմբէթեան եւայլն։

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ. 25. 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար դիմել ղեկավարութեանց և բոլոր հայ ճաշարաններ

ՕՐ. ԲԱՐԱՅԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ուրբաթ 16 դեկտ. ժամը 21ին Salle Comoedia, 51 Rue St. Georges։ Կը մասնակցին յայտնի երգահաններ եւ արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ իր երգչախումբը։ Մուտք՝ 30, 20, 12 եւ 8 ֆրանք։ Տոմսերը կարելի է ստանալ Durandէն, 4 Place Madeleine եւ սրահէն։

ՅԱՐԴԱՐԵԼԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նկատելով որ ծնողներ երկիրներէ դեռ չեն հասած «Յառաջ»ի ծախուած կամ չծախուած տոմսակներուն հաշիւը, վարչութիւնս «Յառաջ»ի վիճակահանութեան կատարումը յետաձգած է մինչեւ Յունիս։ Այդ միջոցին օրը անպայման տեղի կ'ունենայ։ Ուստի կը հրաւիրենք մեր համակիրները սպառել մնացեալ տոմսակներն ալ եւ հաշիւը չուշացնել։

Վարչ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՌԱՋԻ գրական իրիկուն, վաղը Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլորիա։ Օր. Նուարդ Գալֆայեան կը ներկայացնէ *Շոփէնի կեանքն ու արուեստը։* Օրիորդը պիտի նուագէ նաեւ դաշնակի վրայ։ Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի ընդհ. ժողովը այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն Ֆլորիա ճաշարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկ. Միութեան հաւաքոյթը 21 դեկտ. Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ սալ E։ Տօքթ. Գըրթէլ պիտի դասախօսէ Le Pneumothorax artificielի մասին, որով կը զբաղին Թոքախտաւորները։

«ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

«Հանդէս Ամսօրեայ»ի հայագիտական գործունէութեան քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ խմբագրութիւնս յոյս պիտի [illegible] բացառիկ թիւ մը [illegible] մասնագէտ Հայագէտ[illegible] գութեամբ։ Անկախաբար[illegible] հանդիսաւոր այս թիւը անոր մէն ալ պիտի չըլլայ թէ [illegible] դէպ Ամսօրեայ»ի սէր հայրենի բանասիրութեան ինչ պիտի դրժուարութիւններու դէմ կ'ուզէ մաքառիլ, տարուած այն գիտակցութենէն թէ «գեղի ազգերու յարութիւնը մասամբ շարժումով է որ կը պատրաստուի, բանասիրական շարժումով, անոր հետ հետազօտութեամբ». Պրոֆ. Meilletի արծարծած գեղեցիկ այս վճիռը հայ իրականութեան մէջ կը մնայ դեռ [illegible] ծանր [illegible] [illegible] կը Թաւի թէ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի [illegible] նոյն համար [illegible] (22 դեկտ.) [illegible] պիտի ընծայէ մեզի հայագէտ Եւրոպացիներու արտայայտած միտքը ծանօթացնելու հայ հասարակութեան, մանաւանդ հայ մամուլի միջոցով։

Իրաւունք ունինք կարծելու թէ, ամէն Հայու պարտքն է զօրավիգ կալ բազմաբեղմնաւոր աշխատանքի մը համար «Հանդէս Ամսօրեայ»ի շարայարեալ բարոյական ու նիւթական ջանքերուն համակիր ու սիրող ուժով աշխատել անոր զարգացման ու բարգաւաճման՝ բոլոր նորագոյն միջոցներով ու «Հանդէս Ամսօրեայ»ի դրամագլխին կազմութեան համար համակրանքի փոքրիկ նուէրներով։ Քոքրիկ այս նուէրներով է որ պիտի կազմենք մեծ ոյժ մը՝ ազգիս ընդերքէն մին ըլլալու գարմանալի ու՛յն զարգացումներուն, որոնք պիտի ներկայացնեն օր մը մեր յարութիւնը, մեր ազատագրումը։

Խմբ. «ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ»ի Հասցէ. Redaction Handes Amsorya, Vienne VII, Mechitaristengasse 4.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եալովա-Օրթագիւղցի Համբարձում Ասլանեանս Իմացնել՝ իր եղբօրորդւոյն Հայրապետ Ասլանեանի, Plateia Anaktora, Café Averof, Larissa, Grèce.

— Կը փնտռուին Կեսարիացի Տիկին Փրլանթի Արմաղանեան, ծնեալ Էրքիլէթլեան, քոյրը Կիւլիզար Էրքիլէթլեան եւ փեսան Յարութիւն Տէօվլէթեան, որոնք երեք տարի առաջ գործի գործին համար Յունաստանէն Մարսէյլ եկած էին եւ հիմա Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուին։ Իմացնել՝ Sarkis Erkiletlianի, c/o Mr. A. Baltoian, Larnaca, Cyprus.

— Կը փնտռուի Կէմէրէ շրջանէն Յարութիւն Պալըեանը, կինը՝ Աղաւնի եւ երկու զաւակները Եղիսաբէթ եւ Մարիցա, որոնք 927ին Զմիւռնիա Պուլկարիա կը գտնուէին։ Իմացնել՝ [illegible] [illegible]ի, 4 Rue du Train Arnouvilles-les Gonnesse S. et O.

Կը խնդրուի պուլկարահայ թերթերէն արտատպել։

ԳՏՆՈՒԱԾ

Երեւանէն «Յառաջ»ի միջոցաւ փնտռուած Յարոն Փալըօղլեան Բոզգէնէ՝ 60 Rue Rabelais, Lyon, France.

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Դեկտեմբեր 192[illegible]

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St
Տոլար	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական ոսկի 1	Trq
Թրք. ոսկի	
Մեճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Leva
Տրախմի	Drachme
Լիր	Lire
Պելճ. ֆրանք	Belga
Զուից.	Frc Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Թր. Պետ. Փոխ. [illegible]

Ուսմանի Պանք. [illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ...
ԱՆԳԼԻԱ ...
ԵԳԻՊՏՈՍ ...
ԻՏԱԼԻԱ ...
ԱՄԵՐԻԿԱ ...
ԵՒՐՈՊԱ ...

"HARATCH"

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

15 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 519

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆԵՐՔԻՆ ԽՕՍՔ

ՄԻՆՉ ԱՐԻՒՆԸ ԿԸ ՀՈՍԻ

Մինչ Քիւրտերը կը կռուին եւ կռուելու նոր ձեւեր կը մտածեն, Թուրքերը ձեռնարկեր են Արեւելեան Նահանգները բարեկարգելու։

Գէթ այսպէս կը պատմեն թուրք թերթերը, շնորհալից մանրամասնութիւններ հաղորդելով։

Արդէն իսկ նշանակուած է մարզպան մը (ընդհ. քննիչ կամ բարձր կոմիսար), որ արտակարգ իրաւունքներ պիտի վայելէ, կոտ ել-թափելու լիազօրութեամբ։

Այս ալ նորութիւն մը չէ, Թուրքիոյ համար։

Միայն վերջին պատմութիւնը յիշելով, 1895—1896էն կը սկսի, հռչակաւոր Շաքիր փաշայի առաքելութեամբ։ Իսկ իթթիհատական սահմանադրութեան օրով, Էրզրումի կուսակալ Թահսին պէյն էր որ այդպիսի պաշտօնի մը կոչուեցաւ, երեք նահանգներու համար։

Ամէն անգամ որ խոշոր դէպքեր կը պատահին Արեւելեան Նահանգներուն մէջ, — կոտորած, ըմբոստութիւն, տեղահանութիւն, թրքական իշխանութիւնը կը ձեռնարկէ... բարեկարգութեան։ Ուրիշ խօսքով, մնացածն ալ ոչնչացնելու եւ իր խախտած տիրապետութիւնը վերահաստատելու։

Նոր մարզպանին առաջին գործը պիտի ըլլայ, անշուշտ, Թուրքեր տեղաւորել կոտորուած կամ ցիրուցան քշուած Քիւրտերուն տեղ, քանի որ Հայերէն հետք չէ մնացած արդէն։

Այս կերպով, պիտի փորձեն մեծամասնութիւն ստեղծել և քրտական հնոցին մէջ հալեցնել ողջ մնացած Քիւրտերը։

Գաղտնի ծրագիր մը չէ այս։ Թերթերը ամէն օր կը խօսին թրքական ներգաղթի ծրագիրներու մասին. իսկ իշխանութիւնը անընդհատ որոշումներ կուտայ։

Երկրորդ գործը պիտի ըլլայ հետեւիլ «կրթութիւնը օրորոցէն կը սկսի» առածին, եւ թրքացնել քիւրտ նոր սերունդը։

Արդէն իսկ որոշուած է 250 Թուրք ուսուցիչներ ղրկել դէպի արեւելք։ Տեսակ մը պարտադիր զինուորութիւն։

Ու վերջապէս, իբրեւ «արդիական» պետութիւն, Էնկիւրի պիտի ջանայ, իր մարզպանին ձեռքով, ոչնչացնել քիւրտ ցեղապետները, շէյխերն ու աւատապետները։

Երէկ, այս մարդիկը թանկագին զէնքեր էին, հայ ժողովուրդը կեղեքելու եւ կոտորելու համար։ Լման քառասուն տարի ալի արցունք թափեց մեր նահատակ ժողովուրդը, «բարենորոգում» պահանջելով և մատնանշելով այս չարիքները, բայց միայն ինք լսեց։ Իսկ հիմա Քիւրտերու ազատագրական պայքարին կամ գոնէ ազգային զգացումի արտայայտիչները կը համարուին անոնք — ինչպէս մեր կղերականները — եւ պէտք է գլխատուին։

Պիտի յաջողի՞ բռնի թրքացման այս նոր քաղաքականութիւնը։

Էնկիւրի շատ յուսալից է։ Եւ, իբրեւ ապացոյց, կը յիշէ պաշարման վիճակի վերացումը։

Բայց, ներքին գործավար Շիւքրի Գայա պէյ, որ այս աւետիսը կու տար Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ, միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէր թէ՝ «այդ շրջանի շրջուն եւ հաստատուն ոստիկան զինուորներու թիւին վրայ նոյնչափ մըն ալ աւելցուցինք եւ սահմանագլուխներու ուժը կրկնապատկեցինք»։

Այնպէս որ, գործավարը գիտակցաբար սուտ կը խօսի, երբ կը յայտարարէ թէ «այդ վայրերու այսօրուան ապստամբութիւնը այծի եւ ոչխարի գողութեան վերածուեցաւ»։

Եթէ հարիւրին յիսուն իսկ զեղչուին քրտական աղբիւրէ հաղորդուած լուրերը, վերջին կռիւներու արդիւնքի մասին, նորէն թուական բան կը մնայ, Էնկիւրիի լաւատեսութիւնը հերքելու համար։

Բացայայտ է որ թրքական կարեւոր զօրամաս մը ջախջախուեր է, զէնքի եւ ռազմանիւթի թանկագին աւար մը ձգելով Քիւրտերուն ձեռքը։

Միւս կողմէ, Թուրքերը չեն կրնար հերքել թէ՝ քրտական ուժեր կը տիրապետեն Արարատի շրջանին մէջ, բռնելով ռազմական կարեւոր կէտեր՝ դէպի Վասպուրական, Տարօն եւ Կարին։ Յետոյ, փաստ է որ բուն կռուողներէն զատ, կարգ մը ցեղեր ալ ապստամբական վիճակի մէջ են, կամ անհուագն խլրտելու տրամադիր։

Ի հարկէ միամտութիւն պիտի ըլլար պնդել թէ քրտական զօրաբանակներ կան, Թուրքերուն դէմ ճակատելու համար։

Այդպիսի կազմակերպութիւն մը ոչ կարելի է, ոչ ալ գործնական։ Քրտական ազատագրութեան վարիչները բաւական բան սորված են Շէյխ Սայիտի տարերային շարժման փորձէն։

Ուրեմն, Թուրքերը ոչ թէ բարեկարգութեան մասին կը մտածեն, այլ արհեստական միջոցներ կը փորձեն, քրտական զանգուածները անհարեւելու եւ նոր ու ընդհանուր ապստամբութիւն մը վիժեցնելու համար։

Անոնք բարեկարգութիւն կը խաղան, մինչ արիւնը կը հոսի հայկական բարձրաւանդակին վրայ։

Այս կացութեան առջեւ, Կովկասի ո՞ր խելացի Թուրքն է որ պիտի երթայ Մուշ կամ Վան հաստատուիլ, երբ տեղացին անգամ խոյս կուտայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՎԵՐՋ ԽԱՂԵՐ

Պոլսոյ «Ազդարարը» պարզելով եւրոպայի թեմական կազմակերպութեան դէմ սարքուած խաղերը, կը գրէ (8 դեկտ.).

— «Այն օրէն ասդին ամիսներ անցան, բայց կարելի չեղաւ հասկցնել Փարիզի աղանդոյն թէ Ֆրանսահայ գաղութը այլ եւս հինը չէ, թիւով թէ պահանջներով, եւ թէ բանկայի մէջ մոմ ծախելէն զատ ալ կան ազգասիրական գործեր։ Անոնք անխախտ մնացին իրենց աթոռներուն եւ յաւակնութիւններուն վրայ, եւ ամէն խոչընդոտ յարուցին թեմական կազմակերպութեան դէմ։ Ի զուր ժողովուրդէն ընտրուած պատգամաւորներու ժողովը գործակցութեան հրաւէր ուղղեց, նոյն իսկ աղաչեց եւ պէտք եղածէն աւելի զիջումներ ըրաւ։ Փարիզի եկեղեցին «ազգը» մնաց անհաշտ, ու միայն աղօթելու եւ մոմ վառելու իրաւունք շնորհեց եկեղեցիներուն։ Անոնց հո՞գը թէ հարիւրաւոր մանուկներ կը մնային անուսում, եւ ենթակայ այլասերման։ Կամ 40,000ի մօտ հայութիւն մը թողուած էր իր բախտին, ցիրուցան եւ անգլուխ։

«Այս բոլորին վրայ եկաւ աւելնալու նաեւ փիլոնամարտը, իր զզուելի զէնքերով։ Տարուած դիրքի նկատումներէ, եւ օգտուելով Կաթ. Պատրիարքին թուլութենէն, Փարիզի հովիւն ալ անցաւ ամբոխներուն դասը, եւ իր կարգին իւղ ցանեց կրակին վրայ։ Մանչէսթըրի առաջնորդին միջամտութիւնն ալ ուրիշ պատմութիւն։

«Եւ ստեղծուեցաւ կատարեալ անել մը։ Ճարահատ, Պալաքեան եպսկ. հրաժարական ղրկեց Էջմիածին, միեւնոյն ատեն գաւառը պարզելով եւ զարման խնդրելով։ Գերագոյն Խորհուրդը սակայն, փոխանակ շիտակ ընթացք բռնելու եւ ուժ տալու իր փոխանորդին, ընդհակառակն ամբոխներուն կողմը բռնեց, տարօրինակ եւ անգործադրելի հրահանգներ տալով։

«Բայց այս բոլոր դարձդարձիկ ու խորհրդաւոր անցքերուն մէջ, էականը եւրոպահայ թեմին կազմակերպութեան հարցն է։ Կաթ. պատրիարքը թէեւ շարժեցաւ ու ինկաւ. խնդիր է թէ անոր յաջորդը, ով ալ ըլլայ պիտի կարենայ խօսք հասկցնել Փարիզի անհաղորդ խմբակին, որ իրմէ զատ ազգ չի ճանչնար, եւ եկեղեցին անգամ մենաշնորհի վերածելու եղած է։ Եթէ Պալաքեան եպիսկոպոսին անձն էր քար գայթակղութեան, ուրեմն այդ եւս հարթուած է ճամբան եւ պատճառ չկայ շարունակելու հին ընթացքը։ Ոչ, եթէ, սակայն, փոփոխութենէն յետոյ ալ նոյն քանոնը պիտի յարատեւէ, այն ատեն Ֆրանսահայ գաղութին կը մնայ գլխուն ճարը նայիլ, սեփական ուժերով եւ առանց փիլոնի շուքին, կամ պարզ. տէրտէրներու միջոցաւ։»

«ՊԷՏՔ Է ՍՊԱՆՆԵԼ ՎԵՆԻԶԷԼՈՍԸ»

Աթէնքի արքայական Աթինայիքի թերթը հրապարակաւ հրաւէր կը կարդայ սպաննել Վենիզելոսը (2 դեկտ.).

— «Կասկած չկայ որ, ցորչափ կ'ապրի չարագործ ծերուկը, Յունաստան չպիտի կրնայ վերագտնել իր անդորրութիւնը։ Միւս կողմէ, անոր անբարոյական գործակալները եւ հետեւորդները, ամէն շահ ունին գործակցելու անոր հետ, որպէսզի կարենան գողնալ եւ առաջուան պէս աւազակութիւններ ընել երկրին մէջ։

«Հետեւաբար, Վէնիզէլոսի ոչնչացումը արտակարգօրէն ստիպողական խնդիր մըն է։

«Ամէն անոնք որ, ծնած են ու կ'ապրին Յունաստանի մէջ, կ'ուզեն որ այս երկիրը ապրի եղբայրական կապերով, անդորրութեան մէջ։ Բայց, ասոր համար ալ պարտաւոր են խորհիլ թէ, ինչպէ՛ս կարելի է ոտքի տակ առնել այս անհարկու եւ գոռոզ մարդը։

«Այս չարագործին քաղաքական ասպարէզի մէջ վերերեւումը, կորսնցնել կուտայ մեզի ամէն յոյս, թէ այս երկիրը երբ եւ իցէ կրնայ խաղաղիլ։

«Անոր շարժումները, անոր խօսքերը, անոր գործերը մէկ բանի միայն կը ձգտին.— վերստեղծել ներքին պառակտումները Յունաստանի մէջ։

«Ժամէ ժամ եւ վայրկեանէ վայրկեան ներքին այս պառակտումը պիտի պայթի։ Բացի այն պարագայէն, երբ բազմաթիւ մարդիկ կ'որոշեն հրապարակ բերել յանդուգն Յոյն մը, որ զայն սպաննէ։ Այդ Յոյնին անունը ոսկեայ գիրերով պիտի արձանագրուի պատմութեան մէջ եւ ան պիտի նկատուի Յունաստանի եւ յոյն ժողովուրդի փրկիչը։

ԻՏԱԼԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՄԸ ԽԱՓԱՆՈՒԱԾ

Ներքին Նախարարութեան մէկ ցնկոյցը կ'ըսէ.—

Նախարարական խորհուրդին որոշումով խափանուեցաւ Փարիզ հրատարակուող իտալերէն հակաֆաշիստ թերթ մը՝ Քորրիէրէ տէլլի Իթալիանի, որ քանիցս հրաւիրուած էր խստիւ յարգել ներքին նախարարին 1926 Հոկտ. 5ի շրջաբերականին տրամադրութիւնները՝ ի մասին Ֆրանսաբնակ օտարականներու պարտականութեանց եւ սակայն բնաւ նկատի չէր առած կատարուած խիստ ազդարարութիւնները։

Թերթին տնօրէնը Պարկլի անցեալ Հոկտ. 29ին խոստացած էր որ խմբագիրները ֆրանսական վեհանձն հիւրասիրութեան դէմ չպիտի գործեն։ Այս խոստումը չէ գործադրուած եւ թերթը իր Դեկտ. 11ի թիւին մէջ գրած էր հետեւեալ վերտառութիւնը.

«Oportet unus moriatur homo pro domo».

(Անհրաժեշտ է որ մարդ մը մեռնի, [illegible])

Այս յայտարարութիւնը բացայայտ հրաւէր մըն էր մարդասպանութեան (այսինքն Մուսոլինին սպաննելու)։

[illegible] ԼԻՆՏՊԷՐԿԻ ՍԼԱՑՔԸ

Ատենէ մը ի վեր Լինտպէրկ ծրագրած էր երթալ Մեքսիկայի մայրաքաղաքը, ուրուն ժողովուրդը կը պատրաստուէր Փարիզցիներու հաւասար ընդունելութիւն կատարել Ատլանտեանի երիտասարդ հերոսին։ Օդին աննպաստ վիճակը պատճառ եղաւ, որ Լինտպէրկ յետաձգէ իր ճամբորդութիւնը։ Սակայն առջի օր յանկարծ որոշեց ճամբայ ելլել իր սիրական «Սփիրիթ աֆ Սէյնթ-Լուիզ»ով։ Անձրեւին պատճառով գետինը տղմուտ էր եւ օդանաւը դժուարութեամբ օդ բարձրացաւ Երեքշաբթի ժամը 12.29ին Պոլինկ Ֆիլտի կայանէն Ուաշինկթընի մօտ։ Եօթը օդանաւեր ողջերթի համար ընկերակցեցան իրեն մինչեւ Ռիչմոնտ (Վիրճինիա նահանգ)։

Լինտպէրկ ծրագրած էր Ուաշինկթընէն Մեքսիկօ 2200 մղոն ճամբան կտրել 26 ժամէն։

Օդանաւը Գրիսթօլ կը սպասուէր նոյն օրը ժամը 3—4 բայց չէ հասած։ Կը վախցուի որ Թէնըսիի լեռներուն մէջ ինկած կամ վար իջած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԱՌԱՋԻՆԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՆԱՆՍԷՆԻ ԿՈՉԻՆ

Առջի օր գրեցինք թէ Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը Հոկտ. 30ին միայն կրցած է Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ պետութեանց ղրկել այն նոր կոչը, որով յիշեալ պետութիւնները կրկին եւ վերջին անգամ կը հրաւիրուին նիւթապէս օժանդակել՝ Նանսէնի ծանօթ ծրագիրը իրականացնելու համար։ Կոչին միացուած են նաեւ Ազգերու Դաշնակցութեան Ընդհ. ժողովին եւ Խորհուրդին Սեպտեմբերի նստաշրջանին մէջ այս խնդրին առթիւ կատարուած վիճաբանութիւններն ու տրուած որոշումները։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ որ կոչին առաջին պատասխանողը եղած է Ռումանիա, որ այս նպատակին համար Ազգերու Դաշնակցութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ 1000 անգլիական ոսկի։

Սուրիան Իտալիոյ տալու խնդիրը

Լոնտոնէն դեկտ. 13 թուով կը հեռագրեն Շիքակօ Թրիպիւն։ Հօս հասած գաղտնի տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց վիճակը դարձեալ փոխուած է։ Մինչ նախապէս կը կարծուէր թէ Պրիան տրամադիր է համաձայնելու Սուրիան Իտալիոյ ձգելու իտալական առաջարկին, փոխարէն Եուկօսլաւներու հաւասար իրաւունքներ ստանալով Ալպանիոյ մէջ, այժմ կ'ըսուի թէ վարչապետ Փուանքարէ չուզեր ընթացք տալ այս կէս-խոստումին, առարկելով որ Ֆրանսայի արժանապատուութեան չի վայելեր ուրիշի մը տալ երկիր մը, որ այնքան ատեն ֆրանսական հոգատարութեան տակ եղած է։

Ասկէ զատ, կ'ըսուի թէ Սուրիացիները եթէ չեն սիրեր Ֆրանսացիները, շատ աւելի քիչ պիտի սիրեն Իտալացիները։ Ուրիշ առարկութիւն մը, ատով Ֆրանսայի հմայքը պիտի պզտիկնայ Թուրքերուն աչքին, որոնք Ֆրանսայի գլխաւոր պաշտպաններն են. յետոյ Իտալացիներուն Սուրիոյ մէջ ներկայութիւնը գրգիռ մը պիտի ըլլայ Թուրք-իտալական կռիւներու, որոնց միջամուխ կրնան ըլլալ նաեւ ուրիշ եւրոպական պետութիւնները։

Մնաց որ իտալօ-ֆրանսական համաձայնութիւն մը շատ հաւանական է ներկայիս, որովհետեւ Մուսոլինի կը վախնայ ֆրանքօ-գերման համաձայնութենէ մը, որուն կրնայ մասնակցիլ նաեւ Անգլիա, միանգամընդմիշտ Իտալիոյ առջեւ փակելով Միջերկրականի տիրապետութիւնը։

Ահմէտ Մուխթար պէյի խնդիրը

Թուրք թերթերը տակաւին կը շարունակեն զբաղիլ Ուաշինկթընի Թուրք դեսպան Մուխթար պէյի դէմ Հայաստանի Անկախութեան Միութեան կողմէ կատարուած բողոքի խնդրով։ [illegible] «Միլլիէթ»ի մէջ Մարտինի երեսփոխան [illegible] պէյ կը գրէ.—

«...Չենք գիտեր անակնկալներու երկրին՝ Ամերիկայի մէջ ի՞նչպէս կը դիմաւորեն դեսպան մը, կամ ի՞նչ միջոցներ ձեռք կ'առնեն անոր հանգստութեան համար։ Բայց տարրական ողջմտութեան պահանջն է քիչ մը կարգապահութիւն հաստատել, երբ թուրք դեսպանը առաջին անգամ կ'ընդունուի երկրի մը մէջ որ թատր հանդիսացած է հայկական բարեկամութեան եւ հակաթուրք շարժումներու։ Ամերիկեան ոստիկաններու հաստ ճոկանները արդեօք սահմանուած են միայն «զինելու քանի մը գինովներո՞ւ վրայ, կէս գիշերին։ Այդ ոստիկանութեան պարտականութիւնը չէ՞ արգիլել ուրիշ ազգի մը արժանապատուութեան դէմ ուղղուած ցոյցերը, եւ կամ օտար հիւրի մը անձեռնմխելիութիւնը պաշտպանել փողոցային յարձակումներու դէմ։

«Ահմէտ Մուխթար պէյ — ձերբը միջադէպին մէջ մեզ ցաւ պատճառող կէտը՝ ընդդիմադիր մամուլին յարձակումը չէ։ Թուրքիա գիտէ թէ խօսքի ազատութիւնը ինչ բան է ազատ երկրի մը մէջ, եւ մինչեւ ո՞ւր կրնայ երթալ։ Բայց, ամէնէն թեթեւ բացատրութեամբ, ցաւալի է ամերիկեան ոստիկանութեան նեղոգամտութիւնը այնպիսի տարրի մը հանդէպ, որ աշխարհի ամէն կողմը ճանչցուած է իբրեւ խաղաղութեան եւ անդորրութեան միակ թշնամի (?)։ Մանաւանդ որ այդ ոստիկանութիւնը աշխարհի ամէնէն լաւ կազմակերպուածը եւ խիստն է»։

Կեանքը Սեբաստիոյ մէջ

Սեբաստիոյ կուսակալ Հիլմի պէյ, որ արձակուրդով Պոլիս եկած է, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է այդ նահանգի կացութեան մասին.

Անդորրութիւնը կատարեալ է, եւ հանրային առողջութիւնը գոհացուցիչ։ Նոր երկաթուղիներու շինութիւնը առաջ կը տարուի։ Կեսարիա—Թէրխալ մասը Պելճիքացիներուն կողմէ կը շինուի։

Առեւտուրը դժբախտաբար կայուն է։ Ամենամեծ պատճառն ալ դրամի չգոյութիւնն է։ Փոխադրութեան միջոցներ չկան, եւ ասոր համար դուրսէն դրամ չի գար Սեբաստիա։ Երբ երկաթուղին մեր քաղաքը հասնի, արտածումը պիտի աւելնայ, եւ դրամ պիտի ներածուի։

Սեբաստիոյ կիները դեռ «չարշաֆ» կը կրեն։ Մէկուկէս ...

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՊԱՅՔԱՐ ՆԱԽԿԻՆ ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Ա.

Նախորդ յօդուածս կը վերջացնէի նախատեսելով նոր անակնկալներ պալքանեան մարզին մէջ։ Երկու օր վերջ կը վաւերացուէր իտալեւալպանական դաշնագիրը. իբրեւ պատասխան ֆրանսեւսերպ դաշնակցութեան։ Սերպ թերթ մը գրած ըլլալով որ ֆրանքեւսերպ խմբակցութիւնը աւելի ուժեղ է իտալեւալպանական խմբակցութենէն՝ իտալ. թերթ մը կ՚առաջարկէ նոր համաձայնութիւն մը կնքել ուրիշ պետութեան մը հետ, հաւասարակշռութիւնը պահելու համար։

Իտալական մամուլը կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը զինուի Ֆրանսան, երբ Գերմանիա զինաթափ է. ինչո՞ւ Ֆրանսան ռազմանիւթ կը հայթայթէ Եուկոսլաւիոյ, որ խաղաղութիւն կը քարոզէ։

Օրուան դէպքերը մակերեսն են քաղաքական վիճակի մը որ տարիներ տեւած է եւ ցեղային ազգակցութիւնը փոխած ատելութեան։ Իտալական ազատագրութեան օրերու եղբայրակիցն ու զինակիցը դարձած է ախոյեանը։ Մէկ կողմ որ դառնանք մեր իրաւունքները արժեցնելու համար, կը գրէ իտալական հանդէս մը, մեր առջեւ կը գտնենք Ֆրանս. քաղաքականութիւնը»։ Բայց ձգտումի պահուն լաւատեսութեան ճառագայթ մը կը ժպտի մթագնած մթնոլորտին մէջ։ Կը յուսացուի որ բարեկամաբար կարգադրուին բազմաթիւ տակաւ խնդիրները։

1.— Թունզէի հարցը. 2.— Լիպիայի սահմաններուն որոշումը. 3.— Միջերկրականի հաւասարակշռութիւնը. 4.— Թունուզի իտալացիներուն քաղաքացիական վիճակը. 5.— Հոգատարութիւններու վերաքննութիւնը

Յաննեակ տարիէ ի վեր սեղանի վրայ է Թունզէի հարցը։ Իտալիա կը պահանջէ իր տեղն ունենալ Թունզէի վարչութեան մէջ։ Միջերկրականեան պետութիւն՝ չի կրնար թողուլ որ ուրիշներուն ձեռքը մնայ դրան բանալին, արդէն Ճիպրալթար գրաւուած ըլլալով օտարին ափին վրայ, Թունզէն ալ հարաւային կողմէ յանձնել օտարին՝ ինքզինքը բանտարկել ըսել է։

Ֆրանսա կը մերժէ Իտալիոյ պահանջը յանուն 1912ի համաձայնութեան, որով Իտալիա պիտի չխառնուէր արեւմտեան Միջերկրականի։ Ֆրանսա կ՚ընդդիմանայ միջազգայնացնելու Մարոքի նաւահանգիստը, Թանժէր, խարիսխը, որ մը ամբողջովին իւրացնելու համար։ Թանժէր այն դերը ունի Մարոքի համար, ինչ դերը որ ունի Իսքէնտէրունը Սուրիոյ համար։

1918 դեկ. 15ին, Թանժէրի ֆրանսական գաղութը յուշագիր մը ֆրանսական կառավարութեան միջամտութիւնը կը խնդրէր իրաւակարգ մը հաստատելու եւ շահերը պաշտպանելու համար։ 1919 փետր. 25ին Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը խաղաղութեան ժողովին պահանջեց Մարոքի քաղաքը։ Ժողովը յետաձգեց որոշումը։ Վերջապէս 1923ին համաձայնեցան Անգլիա, Ֆրանսա եւ Սպանիա։ Իտալիա եւ Ամերիկա մերժեցին համաձայնիլ, խնդիրը մնաց առկախ։ Ասոր Իտալիա վճռական քայլով մը նաւային ցոյց մը կատարեց, Ֆաշիստ յաղթանակի տարեդարձին նաւարժին մը ղրկելով Թանժէրի ջուրերը։

* * *

Տրիպոլիսի սահմանները 30 տարիներու ընթացքին բանակցութիւններու առարկայ եղած են եւ տակաւին գծուած չեն։ 1890 Օգոստ.ին ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները իրենց ափրիկեան կալուածներու սահմաններու մասին յայտարարութիւններ ըրին։ Լոնտոնի եւ Փարիզի Թուրք դեսպանները բողոքեցին առանց դէմ. Ֆրանսա եւ Անգլիա յայտնեցին որ Լիպիայի հարաւային սահմաններուն վրայ Սուլթանին իրաւունքները պիտի յարգուէին։ Նոյն պատմութիւնը կրկնուեցաւ 1898 Յունիս 14ին Ֆաշոտայի Ֆրանսա հակառակ խոստումին՝ գրաւեց Քանիմ եւ Վատայի ամբողջովին պաշտպանութեան տակ առաւ Պիրքու, Թիպէսթի, Էրտի։ 1915ի Լոնտոնի դաշնագրին 13րդ յօդուածին համաձայն, Ֆրանսա կը խոստանար Իտալիոյ թողուլ այդ կողմերը։ Այդ պայմանը ամբողջովին չգործադրուեցաւ. որովհետեւ Ֆրանսա գրաւական ուզեց այդ կողմերը ապահովութիւն հաստատելու եւ Սահարայի կարաւանները պաշտպանելու համար, Իտալիոյ մէջ հակառակ հոսանք մը կար սահմանները ընդլայնելու։ Խնդիրը մնաց առկախ։ Օրուան կառավարութիւնը կ՚ուզէ զայն լուծել։

1923 Յուլիսին, իտալական կառավարութիւնը ծանուցագրով մը ֆրանսական կառավարութեան կը հաղորդէր. «12 Սեպտեմբեր 1919ի համաձայնութիւնը Լիպիայի մէկ քանի ովասիսներու մասին՝ վերջնական չեն կրնար նկատուիլ, որովհետեւ չեն ամբողջացներ Լոնտոնի դաշնագրին 13րդ յօդուածին Իտալիոյ գաղթավայրեր տալու տրամադրութիւնները»

* * *

Իտալիոյ երազներէն մէկն է Միջերկրականի տիրապետութիւնը։ Վինչենցօ Ճիոպերտի հեղինակը գրեց «Իլ Փրիմաթօ» գիրքը, ուր կը քարոզէր իտալական գերակշռութիւնը Միջերկրականի եւ աշխարհի վրայ։ «Հիւսիսային Ափրիկէն Իտալիոյ կը պատկանի» կը գրէր վերածնութեան առաքեալը Մածծինի 1838ին։ Երբ Ֆրանսա սկսաւ հաստատուիլ հոն, Իտալիա յուսախաբ եղաւ։ Հանճարեղ դիւանագէտը Պիզմարք գրած էր 1860ին Մածծինիի թէ Ֆրանսա եւ Իտալիա չեն կրնար համաձայնիլ արեւմտեան Միջերկրականի համար։ Վինօ Պիքսիօ զօրավարը օգտուելով Ֆրանսայի պարտութենէն՝ պահ մը մտադիր էր գրաւել Քորսիքան (1871)։

Սուրիոյ իտալիոյ եւ Ֆրանսայի մրցակցութիւնը սկսաւ Թունուզի գրաւումով, որուն անհրաժեշտութիւնը նախատեսած էին Կամպետտա եւ Ֆէրրի. Պիզմարք թողուց որ Ֆրանսա գրաւէ Թունուզը, ուրկէ ցի խզուի Խրիմու Դաշնակցութիւնը։ Իտալիա գրաւելով Թունուզը, մանաւանդ Սիկիլիան, Միջերկրականը պիտի բաժնէր երկու մասերու։ Անգլիա ուզեց որ Ֆրանսայի ձեռքը մնայ, պայմանաւ որ զինուորական նաւահանգիստ մը չըլլայ։

ՀԵԹՈՒՄ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ 100ԻՆ 40Ը ԲԱՆԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

Թանի Պոլսոյ Թղթակիցը կը գրէ.—

Ո՛չ ոքի համար գաղտնիք է թէ փատիշահներու օրով Թուրքիոյ ելեւմուտքը երբեք կարգի ու կանոնաւորութեան տիպար մը չէ եղած։ Ընդհակառակն, կայսրութեան վերջին ռոյթաններուն օրով հանրային դրամները քանիցս կողոպտուեցան։ Պատահեցաւ նոյնիսկ որ սուլթանները ծախսեցին ոչ միայն ներկան, այլ ապագայ հասոյթները։ Այն ատենէն որ 1876ին օսմ. կայսրութիւնը սնանկացաւ եւ ստեղծուեցաւ Հանրային Պարտքը, այսինքն մասնաւոր վարչութիւն մը, զոր կը ղեկավարէին օտարականներ եւ որ սահմանուած էր ապահովելու արտաքին փոխառութեանց վճարումը։ Սակայն եւ այնպէս Ապտիւլ Համիտի իշխանութեան ամբողջ տեւողութեան միայն մէկ անգամ մանրամասն նիւթացոյց հրատարակուեցաւ։ Այն ալ Եւրոպայի մեծ դրամատուններուն փոխառութիւն մը կնքելու առթիւ էր եւ հաշիւները նպաստաւոր կերպով ցոյց տրուած էին, մեծ դասամը կեղծ թիւերով։ Իրականին մէջ, մինչեւ Երիտասարդ Թուրքերու յեղափոխութիւնը, վեհապետին քմահաճոյքը տեսակ մը գերագոյն օրէնք էր ամբողջ ելմտական մարզին մէջ։ Օսմանեան կայսրութեան առաջին կանոնաւոր ելմտացոյցը եղաւ 1909—1910 տարուանը։ Այդ թուականին, ելմտական նախարար Ճավիտ պէյ, ստիպուեցաւ Երեսփոխանական Ժողովին երկարօրէն բացատրել այն բոլոր դժուարութիւնները, որոնց բախած էր ելմտացոյցի մը մանրամասն հաշիւները կազմելու ծառայելիք ամենապարզ տարրերը գտնելու համար։ Ցոյց տուաւ թէ չկային կանոնաւոր գրութիւններ, եւ մանաւանդ կատարեալ վիճակագրութիւններ, ու զարմանք յայտնելով եզրակացուց թէ ինչպէս մեծ պետութիւն մը կրցած էր այսքան երկար ատեն կանգուն մնալ ելմտական այսպիսի պայմաններու մէջ։ Այն ատեն մէօն-քիւրր վարչաձեւը փորձեց չարը արմատէն խլել՝ կազմակերպելով ելմտական անհրաժեշտ սպասարկութիւններ, ու պայքարելով մախումներու դէմ։ Սակայն հին սովորութիւնները ա՛յնքան արմատ բռնած էին, որ այս բարի տրամադրութիւնները մինչ փափաքուած արդիւնքը չտուին։ Իտալեւթուրք պատերազմը, յետոյ Պալքանեան պատերազմը, ի վերջոյ համաշխարհային պատերազմը փոխեցին խնդրին էութիւնն իսկ, ստուերանարար եւ վերջնապէս քայքայելով օսմ. կայսրութիւնը։

Անկախութեան պատերազմէն եւ Լոզանի դաշնագրէն վերջ, երկրին ելմտական գործերը անցան Էնկիւրիի վարիչներուն ձեռքը։ Այս վերջինները ամենածանր ժառանգութեանց առջեւ կը գտնուէին։ Տասներկու տարուան գրեթէ յախուռաղական պատերազմները իրապէս ցամքեցուցած էին հասոյթի կարեւոր աղբիւրներ, պակսեցուցած՝ աշխատաւոր ձեռքերը, քանդած ամբողջ շրջաններ, մէկ բառով փճացուցած անհաշուելի հարստութիւններ։ Ասկէ զատ, ներքին եւ արտաքին պարտքեր ծանրօրէն կը ճնշէին երկրին վրայ։ Այսինքն թէ ամէն տեսակ դժուարութիւններ կը ցցուէին նոր պետութեան հաշիւները կազմակերպելու գործին առջեւ։ Հանրապետութիւնը սկիզբէն իսկ ջանաց վերջ տալ երբեմնի աննախատեսութեանց եւ մախումներուն եւ կարգի դնել ելեւմուտքը։ Բայց եւ այնպէս 1924էն 1926 առաջին ելմտացոյցները լիապատերազմեան ծանր տագնապներուն ենթակայ, չկրցան հաւասարակշռուիլ։ 1927ի ելմտացոյցը, առաջին անգամ ըլլալով. 194 միլիոն ոսկի ծախքերով եւ նոյնքան հասոյթներով, յաջողեցաւ կայուն կշիռ մը հաստատել Պանձին մուտքերուն եւ ելքերուն միջեւ։ Գալով 1928ի ելմտացոյցին, տարիս վերջերս ներկայացուեցաւ Ազգային Մեծ Ժողովին։ Այս ալ կը հաւասարակշռուի մօտ 206 միլիոն ոսկիով (2 միլիառ 200 միլիոն Ֆրանք) եւ ընդհանուր առմամբ համեմատական կը մնայ երկրին հարստութեան հետ։ Ուստի կրնայ գործադրուիլ եղածին պէս, պայմանաւ որ խիստ եւ կտրուկ մէթոտներու ենթարկուի։ Ըստ մոթ փաշան ճանչցողները վստահ են թէ այդպէս ալ պիտի ըլլայ։

Ինչպէս նախորդ ելմտացոյցերու մէջ, այս անգամ ալ ծախսերու սիւնակին մէջ ամէնէն բարձր թիւը կը պատկանի ազգային պաշտպանութեան։ Բանակը, նաւատորմը, զինուորական գործարանները և հոգաբարձական սպասարկութիւնը, ազգին կ՚արժեն աւելի քան 68 միլիոն թրքական ոսկի։ Եթէ այս թիւին վրայ աւելցուին ընդհանուր ապահովութեան (4 միլիոն) եւ ոստիկան-զինուորութեան (9 միլիոն) յատկացուած գումարները, այն ատեն պետութեան ապահովութեան համար ծախսուած գումարները կը հասնին աւելի քան 80 միլիոն ոսկիի (մէկ միլիառ Ֆրանքէն աւելի), այսինքն ելմտացոյցի ընդհանուր հասոյթներուն մօտ 100ին 40ը։ Ուրեմն Թուրքիա ահագին ճիգ կը թափէ ազգային պաշտպանութեան մարզին մէջ եւ կարծես կերպով մը կը շարունակէ անկախութեան պատերազմը։

Արդարեւ երիտասարդ Հանրապետութիւնը կը հաշուէ թէ տասներկու տարուան պատերազմի տառապանքներէն, ամբողջ շրջաններու աւերումէն վերջ, երկիրը ամէն բանէ առաջ պարտի ապահովուիլ ամէն սպառնալիքի, պատերազմի ամէն նոր վտանգի դէմ։ Ձմռանսք որ Էնկիւրիի վարիչներուն մեծ մասը սպայակոյտի սպաներ են եւ անոնց բոլորին կարծիքով, միջազգային ներկայ կացութեան մէջ զօրաւոր եւ լաւ սպառազինուած բանակ մը ունենալը հրամայական պահանջ մըն է, զոր անկարելի է անտեսել։

Ազգային պաշտպանութեան մարզին մէջ եղած ծախսերը բացասական, այսինքն չարտադրող ծախքեր— բնականաբար արգելք կ՚ըլլան որ Էնկիւրիի կառավարութիւնը կարեւոր գումարներ յատկացնէ այն նախաձեռնութեանց, որոնք կապ ունին հարստութեան զարգացման, երկրին բարօրութեան կամ նոյնիսկ պարզապէս Թուրք ժողովուրդին մտաւոր զարգացման հետ։ Եւ սակայն հանրօգուտ շինութեանց յատկացուած վարկերը յաւելում մը կրած են, այն է՝ 32 միլիոն ոսկի, փոխանակ անցեալ տարուան 25 միլիոնին։ Ամէնէն առաջ ասոր պատճառն է պէտք եւ շուէտային ընկերութեանց կողմէ շինութիւնը նոր երկաթուղագծերու, որոնք կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութեան հիմը կը կազմեն։ Միւս կողմէ, ելմտացոյցին մէջ վեց միլիոն ոսկի (78 միլիոն Ֆր.) յատկացուած է հանրային կրթութեան եւ չորս միլիոնէն պակա՛ս երկրագործութեան համար։ Հանրածանօթ հրապարակագիր մը՝ Ահմէտ Ճէվտէթ պէյ, որ այս թիւերը կը քննէ «Իգտամ»ի մէջ, կը հարցնէ թէ կարելի՞ է այս կերպով ապահովել երկրին ապագան։ Չէ՞ որ կրթական տեսակէտով Թուրք ժողովուրդը շատ ետ մնացած է միւս ազգերէն։ Չէ՞ որ երկրագործութիւնն է Թուրքիոյ հարստութեան ճշմարիտ աղբիւրը։ Ինչպէս երբեմն, գործնական ինքնին պիտի ապասուի ամէն բան։ Երկրագործութիւնը զանց ընելով, ոչինչ կատարուած կ՚ըլլայ երկրին հարստութիւնը աւելցնելու համար։ Անշուշտ երկաթուղիի շինութիւնը գովելի է։ Բայց ի՞նչ բանի պիտի ծառայեն նոր գիծերը, եթէ երկրագործական բերքերը չպիտի շատնան անոնց ճամբուն վրայ։ Ու Ահմէտ Ճէվտէթ պէյ կ՚եզրակացնէ.

«Հարիւր տարիէ ի վեր մեր բոլոր ուժերը կը վատնենք. պատերազմական պատրաստութիւններու եւ բան չենք բրած երկրին հարստութիւնը շատցնելու։ Ամէն ձեռնարկ կը ձախողի՝ դրամագլուխ չգտնուելուն պատճառաւ։ Եւ այս ձախողութեան պատճառներէն մէկն ալ անվիճելիօրէն մեր երկրագործութեան վիճակն է։»

Ջնջումէն ի վեր տասանորդին, որ միջին հաշուով տարեկան 45 միլիոն ոսկի կը բերէր Պանձին, հասոյթներու բաժինը գրեթէ ամբողջովին կը կրթնի առեւտուրին վրայ, այսինքն կարգ մը մենաշնորհներու, մաքսերու եւ անուղղակի տուրքերու վրայ։ Հոս պէտք է հարցնել. ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէ այս առեւտուրը, որ երկրին ելեւմուտքը պիտի ապահովէ։ Մինչեւ վերջին տարիները, ամբողջ երկրին մէջ Թուրք առեւտուրը փոքրամասնութեանց ձեռքն էր։ Ասոնք շատ գործունեայ էին, դրամագլուխ ունէին եւ հիանալիօրէն գիտէին ոչ միայն արհեստին գաղտնիքները, այլեւ արտաքին շուկաները։ Արդ, 1914էն ի վեր պատահած դէպքերը ծնունդ տուին նոր առեւտուրի մը, որ իրաւ է թէ ապագայի խոստումներ կը պարունակէ, սակայն նախորդէն նուազ ձեռնհաս է եւ նուազ լաւ կազմակերպուած։ Ուստի այսպիսի անկայուն խարիսխի մը վրայ կրթնելով, տուրքերու գանձումը որոշ վտանգ կը ներկայացնէ։ Միւս կողմէ երկրագործական արտադրութիւնը ա՛յնքան ինկած է, որ շատ տեղեր տակաւին չէ վերագտած իր նախկին թափը։ Ասոնց վրայ կ՚աւելնայ խորունկ ցաւ մը, մաքսանենգութիւնը։

Սահմաններու յանուատարածութիւնը, վաչկատուններու գոյութիւնը, Անատոլուի եզերքին երկայնքը կղզիներու շատութիւնը, մեծապէս կը դիւրացնեն մաքսանենգութեամբ շատ մը ապրանքներու Թուրքիա մուտքը։ Այս մաքսանենգութիւնը շատ լայն ծաւալով կը կատարուի, ի վնաս պետական Պանձին։ Ըսմէթ փաշա վերջերս Խորհրդարանին առջեւ յայտարարեց թէ այս վէրքը պետութիւնը կը զրկէ տարեկան 50 միլիոն ոսկիէ, այսինքն ընդհանուր հասոյթներու մօտ մէկ քառորդէն։ Վարչապետին ձայնը զայրոյթէն եւ բարկութենէն կը դողար, երբ կը մատնանշէր երկրին զարգացման համար ա՛յնքան աղիտաւոր այս վիճակը։ Ինչ որ ալ ըլլայ Թուրքիոյ ելմտական կացութիւնը, հիմնուած գրեթէ ամբողջութեամբ առեւտուրի վրայ, տակաւին իր վերջնական ձեւը չէ գտած։ Ասկէ զատ, ստոյգ է որ արտաքին պարտքերու կարգադրութիւնն ու Անատոլուի երկաթուղիներուն գնումը ծանրօրէն պիտի ճնշեն ապագայ ելմտացոյցերուն վրայ։ Ահա՛ թէ ինչո՛ւ կը ծրագրուի —անմիջապէս որ Լոզանի դաշնագիրը թոյլ տայ,— մաքսային սակացոյցերու յաւելումով նոր հասոյթներ հայթայթել։ Սակայն առնկա պիտի գործադրուի շինուած վաճառքներու համար, ինչ որ աւելի պիտի դժուարացնէ անոնց առեւտուրը երկրի մը մէջ, ուր սպառման կարողութիւնը արդէն շատ նուազած է։

Թղթակիցը յետոյ կը քննէ դրամական տագնապը։ Կ՚ըսէ թէ Թուրքիա 14 միլիոն բնակիչ ունի, մինչ շրջաբերութեան հանուած էր 157 միլիոն ոսկի թղթադրամ. անոր ալ 20—50 միլիոնը մեծ պատերազմի ընթացքին փճացած է։ Կը յիշէ նոր թղթադրամներու շրջաբերութիւնը եւ պետական դրամատուն մը հիմնելու ծրագիրը, որուն ժամանուր ուժ կուտան կառավարութիւնն ու մամուլը։

ՑԱՐԻԴՈՂ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ Հինգշաբթի, Յովհ... գողի երեկոյթին՝ Շ. Նարդունի ներկայացուց իր նիւթը, Գրականութեան Քաղաքականութիւնը...

Քաղաքականութիւն ... կը հասկնայ ուղղութիւն ... այսպէս, պատուաստ՝ քով ... կանութիւններու մէջեւ, ձուլում ... տկար եւ աւազանակից գրականութիւններու. կազմութիւն ... կան ազգի» մը եւ պաշտպան... գալին յարձակող գրական ... րու դէմ, որոնում՝ պատմակա... հին աճերուն։ Եւրոպական գրականութիւններու այդ քաղաքականութիւնը, անոնց կրած ... ուսանները եւ կատարած ... ճամբները ներկայացնել ... անցաւ հայ գրականութեան. Դասախօսը կը կարծէ թէ ... ռանց մշակոյթի ազգ չկայ ... զուր յոյնութիւն է քաղաքականութիւն խաղալ անմշակ ... րու անունով։ Այս ձառ... տաշխնորդուած, անհրաժեշտ ... նկատէ որոնել ու բանաձեւել ... գատ եւ անկախ գրական ... մեր հանգամանքը։ Եւ կը ... պատմական եւ աշխարհագր... կան գաւառներու ... րութեան. հիւսիսի գրական ... ցին՝ ռուսական հոգին, ... սաթի հեղինակներու ... քննութեամբ՝ կը գտնէ ... մաք հայ հոգին, կը ... հարաւային գրական ... րու միաձուլումը ... մը։ Այսօր, հայրենիքը ... վերադարձնել հայրենիք... պէս Բաբելոն քշուած Երր... ցիները բրին, շնորհիւ մեր ... յարաւնքներուն։ Եւ ... կատարելագործ... տեսութիւնը ան կը նկատէ ... զգայարանքները՝ ... ներ, որոնք կը պարզուին ... գրգիռով եւ կուտան հին ... յութիւնները, հայրենական ... րութեան։

Դասախօսը կը յայտնէ ... այս «թէզ»ը կը մշակէ ... տարիէ ի վեր եւ դեռ քանի ... տարի եւս պիտի շարունակէ ... ուսումնասիրութիւնները ... ւար հատոր մը տալու ...

Ռուսանիկ.— Ըմբռնե... գեղեցիկ է, բայց չի յաջող... որովհետեւ դիտումնաւոր ... 90ական թուականներէն ի վեր ... ունինք այդ գրական քաղաքականութիւնը. Հնչակեաններ ... Դաշնակցականները թելադր... են ատիկա։

Մեր հարեւաններուն գրականութիւնը մեծ ազդած մեր ... հայ լեռնականը կ՚երգէր ... տերէն, հայ աշուղը կ՚երգէր ... Թուրքերէն ու պարսկերէն. Պէտք է անդրադառնալ մեր ... ծին, անկէց է որ պիտի ծնի ... գիտակցաբար անհրաժեշտ...

Յարութեան.— Գրագէտը ... նորդն ըլլալով ժողովուրդին ... պէտք է վերադարձնէ ինչ ... առած է ժողովուրդէն եւ ... րենիքէն։

Ց. Ֆըէնկեան.— Նարդունի ... տեսակէտը կը կարծես ... տանի մէջակութեան ... րին։ Դէպի հինը վերադարձ ... կը նշանակէ դանդաղում ...

Սարաֆեան.— Երեւակա... կան շատ լաւ յղացում ... այս, բայց չափազանց ... իրագործելի։ Հին ատեն ... նաստեղծները կ՚ունենային ... երբ իրենց ժողովուրդին ... ռաջնորդները, մինչդեռ ... Հարաւին հետ պատուաւոր ... մեր հինները, այնքան ձեռն... պայմաններու մէջ չկրցին ... հիմա ինչպէ՞ս կրնանք ... Մենք պէտք է փնտռենք ... ոգին հայկականութիւնը ... աշխատինք ստեղծել ... հասարակութիւններ, ... ժեր, որոնք կարող ըլլան ... լու տիեզերական գրական... թիւնը։

Ձեռն կալու.— Մարդկայի... որեւէ ստեղծագործութիւն ... կանանալ, առաջ՝ ձեւաւոր... է արդէն մտքերու մէջ։ Նարդունիի տեսակէտն ալ գեն ... ճակէն մէջ է, բայց իր յաջող...

ՀԱՐՑՈՒՄ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

— Նկրա՛յր, ըլլալի՛ք բան է. [illegible] տեսակ բարեգործական [illegible] թիւն ո՞ր տեսնուեր է: Ան- [illegible] կ'արձանագրէ եւ անգամ [illegible] գոնէ ժողովի չի կանչեր: [illegible] կը ճաւաքէ. ճաշիւ չի [illegible] կը, ճամա թ՞նչ պիտի ըլլայ [illegible] մըն ալ կազմութիւնը. [illegible] դրա՞ն բարդ ու ծանր գործեր [illegible] եղեր որ ընդհ. տնօրէն [illegible] րէ 50 անգլիական ամսա- [illegible] գույգ քարտուղարներ, [illegible] խրատագէտ-խոր- [illegible] պրոպագանդ այի [illegible] մբ, մէկուն 30 սդեր- [illegible] միւսին 4000 ֆրանք, երրոր- [illegible] 3000, չորրորդի մը 2000, [illegible] 1500 ֆր. ամսական: [illegible] կ'ըլլանք կոր, Նկրա՛յր, եթէ [illegible] դրամը պաշտօն- [illegible], աղքատներուն ի՞նչ [illegible]...

[illegible] որ իբր կատարեալ [illegible] ամէն բանի տակ մուծ եւ [illegible] կէտեր միայն կը [illegible] բաւական ճատագլուխ է [illegible] չի ճասկնար թէ՛ ուրիշին [illegible] ընել կարենալու համար. [illegible] նախ ինքը ուտելու է: Թէ [illegible] կամ բարակ փորերէն [illegible] միայն կը ծնի, վրայ՝ [illegible] Լէնին, իրենց ճետեւորդ- [illegible] եւ աշխարհի բոլոր նիճար- [illegible] թէ բարութիւնը ընդհան- [illegible] ծարպոտ ափիններու մէջ

կ'ապաստանի. նայէ՛ գէրերուն, որոնք եթէ կոշտ ու կոպիտ խոկ ըլլան, ամէնէն աւելի յնդունակ են: յուղումի եւ կարեկցութեան

Բայց, ըսի թէ բարեկամս իբր կատարեալ Հայ, չի կրնար ընդունիլ որ աւելի մեծ բարիք մըն է ամսական 50 սդերլին տալ տնօրէնի մը, քան նոյն գումարը բաժնել աղքատներուն կամ դպրոցներուն. որովհետեւ, աղքատներ միշտ եւ ամէն տեղ կը գտնուին. բայց Մալէզեանի պէս նուրբ, տաղանդաւոր բանաստե՞ղծ մը...:

Նոյնպէս, մեղք է, եթէ իբրեւ պրոպագանդիստ (չխոսկը, այս կէտին իմ ալ խելքս չհասաւ) ամսական քանի մը հազար կասեր են Ալիշակ Ցօպանեանի, որ «ճանկաւոր իր բազմազբաղ վիճակին, յանձն առեր է ծառայել Բարեգործականին, տեղի տալով Պօղոս Նուպար փաշայի թախանձագին կոչերուն:»

Այս մարդիկը երբ մէկ կ'ուտեն, երկու կը մտածեն ազգին ցաւերուն վրայ:

Բայց, բարեկամիս խելքը չի ճասնիր բարեգործական այս նրբութեան:

Այսպէս, պէտի ճասկնար թէ ճայ բոլոր միութիւններուն մէջ, Բարեգործականը միակն է որ կ'արդարացնէ իր անունը եւ կոչումը, իր ճասկցած եղանակով...

ԽԱՐՏՈՅ

[illegible] համար, որովհետեւ խիստ [illegible] կարծիք է) գիտակցական աշխատանք պէտք է կատարենք, [illegible] ազգային գրականութիւնը օգտակար չի կրնար ըլլալ, ու նոյնպէս առանց զգացումին գիտակցականը չի յաղթեր:

Մեր բոլոր սիրուած հեղինակները հարազատները եղած են, [illegible] ժողովուրդը խորթ աչքով [illegible] է անոնց, որոնք օտարոտի ազդեցութիւններով իրեւցան, [illegible] իրենց արժանիքին:

Զ. Անմագոր.— Արուեստի սրբէ [illegible], մասնաւորապէս արժէքաւորները, նախապէս մաքի մէջ պարտաւորելով չէ որ արտադրուած են, այլ յանկարծական, [illegible] ազդեցութիւններէ, [illegible] պարագաները կը [illegible] անմիջական անհրաժեշտ [illegible]

[illegible] Լեւոն Կէ- [illegible] շուրջ միայն խօսինք. [illegible] մասերը երկրորդական [illegible] եւ Պերեւ չական. Նարդունի կը [illegible] պահանջէ յետադարձ մը [illegible] մեր աւանդական գրականութիւնը: Տղա՛ք, տիեզերական [illegible] կանութենէն առաջ կայ անխառն ազգային գրականութիւն [illegible] Մնտեսքինիկը համամարդկային ըլլալէ առաջ, պէտք [illegible] է, Տոլստոյ՝ ռուս [illegible] մէջ ինչ որ մեզի յատուկ [illegible] մեր հայրենի ցեղաբիներէն [illegible] է, չի գնահատուիր: օրինակ Թուլչակը ամբողջ հինգ

դար ամբողջանք մէջտեղ հանել: Այս աղետաբեր մտայնութիւն մէջ է, որ պէտք է նահանջենք: Հայը ունի իր խոր հոգին, որ եթէ որ և է գործի վրայ դրոշմուի կ'արժէքաւորէ զայն: Դեռ հայ հոգին, հայ գիւղացիի հոգին չէ արտայայտուած:

Լ. Մօզեան.— Այս թէզը շատ նոր է ու շատ հետաքրքրական: Անոր երեւումը շատ բնական է, բռնազբօսիկ ոչինչ կայ: Հոգեկան վիճակ մըն է, որ կը տիրէ այսօր: Հայ գրագէտը պէտք է սուզուի իր հոգիին խորը եւ հոն գտնէ իր ժողովուրդը եւ անոր հոգին: Ներկայ պայմաններուն մէջ մենք միջականօրէն կ'արտադրենք, մինչդեռ եթէ մեր հոգին վրայ ըլլայինք՝ անմիջականօրէն կուտայինք: Այսօր ինչ որ կայ դիզուած մեր մէջ հինէն, պզտիկ գրքիով մը կրնայ դուրս ժայթքել, եւ այսպէսով հարազատ կ'ըլլայ, եւ ո՛չ խառնածին:

Ե. Քոչարեան.— Այս տեսակէտը նոր չէ: Դաշնակցութիւնը ամբողջ երեսուն տարի հետապնդեց զայն: Բայց եւ այնպէս շատ[illegible] հետաքրքրական խնդիր է:

Ենթադրական է որ պէտք է նորը արտադրել՝ հիմնուելով հինի՞ն վրայ, թէեւ բոլորովին անկախ, երբ անհատ իր կարելին տայ: Արդեօք արուեստը ժողովուրդի՞ն համար է, թէ արուեստը արուեստին համար: Ճշմարիտ արուեստագէտը բարձր կը մնայ.

որպէսզի ժողովուրդը իրեն բարձրանայ: Այսօր մեր Եւրոպա գտնուիլը տեսակ մը բախտաւորութիւն է, կրնանք ուսումնասիրել Եւրոպան ու իր գէնքերը դարձնել իրեն: Ինչ որ նոր է, պէտք է զայն ընդունիլ, հայ հոգիին մէջ թաթխելով՝ անոր անպայման նորէն Հայ կը դառնայ: Պէտք է առաջնորդել ժողովուրդը, բայց երբեք հետ:

Նարդունի.— Տիեզերական, միջազգային գրականութիւն գոյութիւն չունի: Տիեզերական արժէք չկայ. միջազգային անունը բառարանական իմաստով միայն պրոպագանդ եւ համբաւ կը նշանակէ:

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Աթէնք, 6 դեկտ.

Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը, որ կազմուած է չէզոք տարրերէ, կարեւոր աշխատանքներու նախօրեակին կը գտնուի: Կառավարութիւնը հայ երիտասարդութեան զինուորագրութեան օրէնքը ո՛չ միայն վաւերացուց՝ այլ եւ կը պարտադրէ:

Հայերու զինուորագրութեան հարցը կար Եղասեան վարչութեան օրով, երբ Մազլըմեան եպիսկ. եւ Եղասեան գանգատ գիմումներ կատարեցին եւ ձախողեցան: Սակայն նոր Վարչութիւնը ծանօթ դիմումները հաստատող որ եւ է թուղթ չգտնելով իր թղթածրարներուն մէջ, ստիպուած է նոր դիմում մը եւս կատարել:

Այս առթիւ Հայաստան օրկանը անգամ մը եւս փորձեց վարկաբեկել վարչութիւնը, բայց ճնայ ինքն իր գլխուն: Վարչութիւնը կը վայելէ գաղութին վստահութիւնը եւ արհամարհելով վայրահաչութիւնները՝ կ'շարունակէ գործել ազգային շահերու համաձայն:

Վարչութիւնը կառավարութեան նոր օրէնքը ուրախութեամբ կ'ընդունի, քանի որ ան առիթ մը պիտի ըլլայ որ մեր երիտասարդները մարզուին եւ կարգապահութեան վարժուին:

** Վերջերս կրթական խորհուրդին մէջ, երկու կարմրուկներ փորձեցին իբրեւ ազգ. տօն պարտադրել Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձը՝ Նոյ. 29ը:

Կրթականի փորձառու եւ հմուտ ատենապետը, իրեն հետ ունենալով ցօքթ Գալուստեանը, այս խնդիրը իրենց իրաւասութենէն դուրս նկատեց եւ յղեց Վարչութեան, որ սուաւ հետեւեալ շատ տրամաբանական որոշումը:

«Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձը քաղաքական խնդիր մը ըլլալուն՝ Վարչութիւնս կ'արգիլէ վարժարաններ փակել Նոյ. 29ին առթիւ եւ հանդէսներ սարքել»:

Վարչութեան այս որոշումը առիթ մը եղաւ որ կրթականի երկու նոյեմբերեան անդամները հրաժարին, երեւի տագնապ մը յառաջ բերելու հեռաւոր նպատակով:

Ինչպէս կը տեղեկանամ, Վարչութիւնը անտեղի գտնելով անոնց հրաժարման պատճառները, առաջարկած է ետ առնել հրաժարականը: Մէկը համակերպած է արդէն եւ կրկին պիտի մասնակցի: Հաւանաբար այս անգամ արդիւնքը պաշտօն տայ Վատենաբանին վերակազմելու կրթական խորհուրդը:

Արդարեւ այս վերջինն է այն միակ միջոցը, որ պիտի կրնայ կրթական գործը դնել հաստատ հիմերու վրայ:

** Աթէնքի նոյեմբերեանները վարչութենէն վճռական պատասխան մը ունենալէ վերջ, քանի մը անգոյն ամ կավարներու եւ գաւառակամերներու հետ միացած՝ տօնեցին Նոյ. 29ը. Նախագահութեամբ ամ կավար ծերունի ատենապետ տօքթ Ենֆիյէճեանի:

Մազլըմեան եպիսկ. չմասնակցեցաւ այս տարի, երեւի խրատուելով անցեալ տարուան փորձէն եւ ցեխանիկի իր վերջերսայ ակարծանրութենէն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՏԱԺԱՆԵԼԻ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԷԺԻՒՍ (Վառ). 11 Դեկտեմբեր — Այս գաղութը հինգ տարուան կեանք ունի: Նախապէս Հայերու թիւը կը հասնէր 150ի, բայց այժմ ընդամէնը 60 հոգի են:

Հայերը կ'աշխատին քաղաքէն երկու քիլոմեթր հեռու Պէլվիւի աղիւսի գործարանին մէջ: Գործաւորները ձրի են: Ժամը կը շահին 2,50 Ֆր.: Մեր Հայրենակիցները բոլորն ալ գժգոհ են իրենց ներկայ վիճակէն, որովհետեւ կը տեսնեն որ գործարանին ամենածանր գործերը շարունակ իրենց վրայ է ձգուած. եւ հակառակ ատոր իրենք ժամը 50 սանթիմ պակաս կը ստանան մեր գործաւորներէն տեղացի կամ իտալացի:

Զմեռ է. աղիւսները չորցած չըլլալով, դեկտ. 1ին գործարանը փակեցին, եւ փակ պիտի մնայ մինչեւ յառաջիկայ Մարտ: Այս առթիւ արձակեցին 10 բանւորներ, որոնց հինգը Հայեր էին իսկ 12 Հայ գործաւորներ ալ երկու ամսուան համար. տրամադրութեանը տակ դրած են ուրիշ գործատէրի մը: Այս մարդուն գործաւորները ժամը կը շահին 3.50-4 Ֆր. իսկ մեր հայրենակիցներուն կը վճարուի դարձեալ ժամը 2.50: Երբ պատճառը կը հարցնեն, գործատէրը կ'ըսէ թէ՝ «Ձեր փաթթոնը հրահանգած է ինծի որ Հայերուն ժամը 2.50էն աւելի չվճարեմ, եթէ վճարելու ըլլամ ձեր աչքերը կը բացուին եւ յառաջիկայ ամառը իր մօտ չէք աշխատիր»:

Ահա, այսպէս է Ֆրէժիւսի մեր հայրենակիցներուն վիճակը. ամառը գիւղի նման կ'աշխատցնեն, իսկ ձմեռը դուրս կը նետեն, ներս մնացողներուն ալ հազար դժուարութեամբ օրական 9 կամ 7 ժամ գործ կուտան:

Մեր հայրենակիցներէն ոմանք ուրիշ տեղեր գործ գտան եւ գացին, ոմանք (աւելի ուժեղները) քաղաքէս 40 վայրկեան հեռու անտառներու մէջ փայտ կը կտրեն, որ աւելի շահաբեր է. օրական 35-40 Ֆր., իսկ մնացեալները թէեւ իրենց գործը կը շարունակեն, բայց միշտ այս ու այն կողմ գործ կը փնտռեն, ժամ առաջ այս անտանելի կեանքէն ազատելու համար:

Այստեղ Միութիւն եւ այլն գոյութիւն չունի: Կան միայն անհատ Դաշնակցականներ, որոնք միացած են Փուժէ-Սիւր-Արժանի մէջ նոր կազմուած «Վրաժեան» ենթակոմիտէին:

Զ. Ա. Պօյաճեան

ՄԻՒԹԻՒՆ ԿԻՐԱԿԻՆ ԱԹԹԻ

(Բարեգործականի Տիկնանց Մասնաժողովին)

[illegible] ընդհ. Միութեան ձեռնարկած [illegible] գեկտ. 4ի Սրբուհի Դիրանդիին առթիւ, Փարիզի եւ Մարսէյլի արուարձաններու ճայաշատ կեդրոններուն մէջ, յատուկ Մասնախումբերու միջոցաւ, ժողովրդական ճանգանակութիւն կազմակերպած էր՝ Մայրերու Կոմիտէի եւ Մետաքսի [illegible] կնոջ անունով:

Նոյն ճանգանակութիւնը երկարաձգուած ըլլալով մինչեւ 19 դեկտ. միայն, արդիւնքը Միութեան միջոցաւ պիտի ծանուցուի՝ այդ Թուականէն յետոյ միայն, երբ Մասնաժողովը վերադարձուցած կ'ըլլայ ստացուած [illegible]:

Այն ազգայինները, որոնք կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել նոյն ճանգանակութեան, կրնան՝ մինչեւ այդ Թուականը՝ իրենց լումաները փութացնել Մասնաժողովի Ատենապետ Պ. Վ. Թաքէսեանի ճասցէին՝ 53, Rue du Faubourg Montmartre, Paris 9e)·

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի օր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Թօնիի Ա. խումբը C. A. Cormeillaisի Բ. խումբին յաղթեց 0ի դէմ 3 նշանակէտով: Շավիլի խումբը որ ճկուն խաղացողներէ կը բաղկանայ, լաւ խաղարկութիւն մը ունեցած է հակառակորդ խումբին դէմ:

∴ Իսկ Իթալիի մասնաճիւղի Ա. խումբը որ մրցեցաւ U. S. Viroflayի Բ. խումբին դէմ, պարտուեցաւ 2ի դէմ 3 նշանակէտով: Իթալիի խումբը ունի լաւ խաղացողներ, որոնք լաւ ապագայ կը խոստանան, միայն թէ պէտք է քիչ մը եւս ջանք ընեն՝ «փասներու» խաղին, որուն մէջ կը կայանայ իրենց յառաջդիմութիւնը:

Դ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՃԻՐ. ԱՐԿԱԾ. Քիւսթին փողոցը կը բնակէր երիտասարդ մը, Պիյեէտրօ, որ ունէր նկարիչ կին մը եւ երկու զաւակներ: Արուեստագէտ կինը կը սիրէր ապրիլ արուեստագիտութենի պէս, այնպէս որ նախանձը կը չփոթէր ամուսինին: Ու սկսան կռիւները, որոնք արուեստագիտական բան մը չունէին: Ամուսինը որոշեց, ի վերջոյ, ձգել կինը. ուստի զինեց զատարան:

Անցեալ օր, տուն դարձած էր առնելու համար դատական անհրաժեշտ թուղթերը: Կինը բացակայ էր: Զոքանչը սանդուխին վրայ բռնեց զինք եւ լաւ մը լեզուց խօսքով: Վրայ հասաւ նաեւ կնոջը եղբայրը: Կռիւը տաքցաւ, նոյնիսկ կրակ առաւ: Ատրճանակի մը միջամտութենէն յետոյ գետին ինկաւ Պիյեէտրօ: Զոքանչն ու տղան կը պնդեն թէ անձնապաշտ եղաւ Պիյեէտրօ: Սակայն գնդակին մտած տեղը համապատասխան չէ անձնապաշտութեան մը ենթադրութեան: Եւ ձերբակալուեցան Պիյեէտրօի կնոջ եղբայրը:

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Երեք երիտասարդ գողեր առջի առաւօտ կը ներկայանան Ապրահամ ժուտաի, որ կոճակ կը ծախէ իր տանը մէջ. Կեմէնէ փակ-փողոցը: Նամակ մը կը յանձնեն վաճառականին: Մարդը հազիւ բացած էր նամակը, երբ անծանօթները կը յարձակին վրան, կոկորդը կը խօթեն թաշկինակ մը, մկրատով եւ երկաթի կտորներով կը զարնեն գլխուն եւ երեսին: Յետոյ արկեղները վիճակի մէջ կը կապեն աթոռին, դարակէն կը վերցնեն 55 հազար ֆրանք ու կը փախչին: Դրացիները ուշ ատեն կը լսեն վիրաւորին ձայնը եւ կը փոխադրեն հիւանդանոց, ուր շարունակ, արթնութեան եւ զառանցանքի մէջ, կուլայ կորսուած դրամին մասին: Հակառակ կիսավին ուշաթափուած ըլլալուն, կը յիշէ ու կը պատմէ յարձակման մանրամասնութիւնները:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 9

ՋՐՎԻՐ ՈՎԿԻՄ

V

Երբ ցերեկուան հացը կերաւ, [illegible] Ովկիմ, անասունը չոր [illegible] կապել եւ դաշտը տարածելու: Երգ մը կը կանչէր հին [illegible] կանանչ խոտերուն վրայ երկարած, ու զգացէ առաջին անգամ [illegible] իր կեանքին մէջ, իր ձայնին կարմանալի եւ տարօրինակ կը թուէր:

Մինչեւ ուշ ատեն արածեց. երբ [illegible] դարձաւ, հաց ալ չէր ուտեր. [illegible] կշտացուցած էր [illegible] Ենկօղինը դուրս բերաւ առջին դրան առջեւ պիտի պառ[illegible] դուռը բաց ըլլալուն. Ովկիմ [illegible] մտնալ որ էշը գողնան:

[illegible] մտածեց առաւօտուն [illegible] ելեւ. ջուրը տալ եւ վերջին անգամ, քիչ մը գրամ [illegible] կամ չորս հատ քարիւղ

թիթեղ, ուրիշէ մը երկու անուկ եւ եթէ այս ալ յաջողէր, ամէն բան կը լրանար, ալ կը սկսէր գործի

Քնացած ատեն քանի մը անգամ արթնցաւ, մտիկ ըրաւ թէ էշուն ձայնը կամ շունչը կը լսուէ՞ր. կապուած տե՞ղն էր:

Առաւօտուն մտահոգ էր Ովկիմ. գիտէր որ ի՛նչ դժուարութեամբ հաւաքած էր միւս դրամները. յետոյ անգամ մը գացած էր, ի՞նչ երեսով կրկին երթար, եթէ իր խնդրանքը ակռան չէ անցուկ ընէին, ի՞նչ պիտի ընէր. դրամ ուրկէ պիտի գտնէր. «չէ՞ որ իր տառապանքէն հասկցող մարդիկ չէին անոնք եւ միայն կը հեգնէին զինք»

Պախուրչէն քաշելով ազբիւր հասաւ որքա՞ն կարծ եկաւ այդ ճամբան կ'ուզէր որ անսահման

երկարէր, նոյնիսկ աշխարհ չըլլէր, յոգնութիւն եւ զգուանք չպիտի զգար կը կարծէր ինք, բաւ է որ ամէն մարդ տեսնէր իր այդ տագնապը:

Վերադարձին քսակ մը կար Ովկիմ. հրա՞շք էր, ի՞նչ, որքան բարի էր Աստուածը ու ողորմած բայց ի՞նչ էր մէջինը. քանի՞ դրուշ կար: Ճամբան մէկ վայրկեանէն միւսը ի՜նչքան երկարեցաւ ինչո՞ւ տուն չէր հասներ, կը քաշէր էշը. կը քաշէր, բայց կեցած տեղն էր կը կարծէր:

— Ցէ՛ր... Ցէ՛ր. մէրէ՛ք:

Երբ տունէն ներս մտաւ, սիրտն ու ձեռքերը դողդողալէն քսակը բացաւ եւ դրամը սկսաւ համրել. Ցաւը դրուշ կար: Ի՞Հ, իր կեանքին մէջ վաստկած չունէր Ովկիմ, տասը դրո՛շ: Քի՛չ դրամ էր: Միայն կը ցաւէր թէ, ով որ կորսնցուցած է այդ դրամը մեղք է, կը խղճար անոր վրայ. մտքին մէջ գծագրելով անծանօթ դէմքի մը տխրութիւնն ու վիշտը:

Այդ տասը դրուշը կը բաւէր իր պէտքերը գոհացնելու, որուն համար մտատանջուած էր քիչ առաջ: Անմիջապէս էշը կապեց, գնաց Ալօին չորս հատ քարիւղ թիթեղ գնեց. երբ դրամը կուտա՛ր ջօջը, տուած հինգ դրուշը ուրեց, Ովկիմին ձեռքը դրամ տեսնելով զարմացաւ ջրկիրը, թէ իր պարտքն էր, կը ճանչնար: Բայց հիմա հնարաւորութիւն չունէր տալու: Մնացած դրամով երկու անուկ ալ գնեց եւ տարաւ տաղձագործի մը ջուր կրելու յատուկ ձեւի վերածել տալու համար: Մինչեւ ցերեկ թիթեղները եւ անուկները պատրաստ պիտի ըլլային:

Քիչ մը շուտ գնեց եւ տուն գնաց ցերեկ չէր ըլլար. իրենց տան շուքին կը նայէր — նշան ունէր Ովկիմ կէս օրը գոյց տուող — տակայն շուքը կեցած էր, ծոյլէ՞ն արեւը չէր քալեր:

Վերջապէս կէսօր եղաւ, ամէն բան պատրաստ էր, [illegible] թիթեղները եւ մէկ դրուշ աւելցաւ [illegible] իր գործերը լրացնելէ վերջ. պէտք էր գործի սկսէր Զորեքշաբթի օր: Բարի օրով պէտք էր գործի ձեռնարկել: Երբ յաջորդ առտու էշը բաշելով կը բերէր Ովկիմ, կը [illegible] թէ առաջին բեռը [illegible] [illegible] Թորոսին ժամ մը պիտի վառէր: [illegible] մը անըմբռնելի հաճոյք կը զգար, երբ էշը քալած ատեն անուկները համեմատ զարնուելով լը՛խկ, լը՛խկ, լը՛խկ կը ձայնէին. ի՛նչ հաճոյալի էր այդ, որ երգ մը կը չինէր

Առաջին բեռը ծախեց եւ բան [illegible] [illegible] գին առջեւէն ըլլալուն, հոն ժամուն առջեւ, խոշոր քարին վրայ, մեծ ու մանրիշակագոյն քիթով, ուռած աչքերով ժամկոչը նստած տեսաւ: Հարցուց թէ փոնկոլը բա՞ց էր — Չէ՛, պատասխանեց ժամկոչ աղբարը: Չի գիտուիր թէ, Ովկիմ [illegible] քան փարան ժամկոչին յանձնել փութացաւ, որ ան վառէ մոմը. ըսելով որ Ովկիմէն է եւ գործի յաջողութիւն խնդրէ իրեն համար:

Ժամկոչը առաւ դրամը եւ գրպանեց թեթեւ քմծիծաղով:

Քիչ մը քալելէ վերջ, զգջաց Ովկիմ. ինք իր ձեռքովը պիտի վառէր մոմը, եւ իր աղօթքը իր բերանով պիտի ընէր: Կրկնեց ետ ուզել դառնալ, բայց մխիթարեց ինքզինքը: Ժամկոչ Սարգիս ամէն օր եկեղեցին ըլլալուն հարկաւ աւելի ծանօթ էր սուրբերուն եւ անոր ձայնը աւելի մտերմի՛կ պաշտօնաբար լսելի կ'ըլլար:

Օ ԶԱՐՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

կիով կարելի է «չարչաֆ» մը պատրաստել, եւ տակը հասարակ հագուստներ ծածկել։ Մինչդեռ, եթէ չարչաֆը հանուի, պէտք պիտի ըլլայ գոնէ 50 ոսկինոց վերարկու մը եւ նոյն արժէքով հագուստ մը հագնիլ։

Ասկէ զատ, սովորութեան ալ ազդեցութիւնը կայ անկասկած։ Դպրոցական աղջիկները արդիական պահանջներու կը յարմարցնեն իրենց միտքն ու տարազը։ Ուսուցչուհիները եւ լուսաւորեալ երիտասարդները բնականաբար արդիական տարազ կը կրեն։

Արեւելեան նահանգներու մէջ պաշարման դրութեան վերացումը չի հետաքրքրեր մեր կուսակալութիւնը։ Զարայի եւ Տիվրիկի մէջտեղերը մաս մը Քիւրտեր կան, բայց հաւատարիմ են Հանրապետութեան։

Կացութիւնը կը ծանրանայ Քանթոնի մէջ

Ցինաստանէն հասած նոր լուրեր կը հաստատեն թէ կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Քանթոնի շրջանին մէջ։ Հըրդեհները, թնդանօթաձգութիւններն ու կատաղի կռիւները կը շարունակուին կարմիրներուն եւ չափաւոր ազգայնականներուն միջեւ։ Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ շարժումին ղեկը Մոսկուայի ձեռքն է։ Համայնավարները այժմ իրենց կեդրոնը հաստատած են ոստիկանատանց մէջ և կը ջարդեն ու կը թալլեն անդադար։ Նորակազմ Սովետը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կը հրամայէ ջարդել բոլոր սեփականատէրերը, փճացնել ստացուածքները եւ գրաւել հողերն ու տուները։

Քումինթանկը որոշած է կարեւոր ուժեր ղրկել Քանթոնի վրայ, զայն վերագրաւելու համար։ Մինչեւ հիմա օտարականները անվնաս են, սակայն ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական իշխանութիւնները անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առին՝ իրենց քաղաքացիները պաշտպանելու համար։ Ամերիկեան Սաքրամէնթօ մարտանաւը պաշտպանութիւն հրամաններ ցամաք հանեց եւրոպական թաղը՝ Շամէն կղզեակը։ Ճափոնական շոգենաւ մը 1500 կարմիրներ բերաւ Հոնան-Սիթի, սակայն եւրոպական մարտանաւերը սպառնացին ընկղմել զայն, եթէ փորձէ մէկ հատիկ կարմիր ցամաք հանել։

Վերջին լուրերու համաձայն, համայնավարները մեծ մասամբ վտարուած են Քանթոնէն՝ ազգայնականներու ուժգին յարձակումներուն շնորհիւ։ Զօր. Զանկ Քայ Շէք յայտարարած է թէ Քումինթանկը որոշած է փակել Ցինաստանի բոլոր պոլշեւիկեան հիւպատոսարանները։

Հրէական ուսանողները Ռումանիոյ մէջ

Ցիւրական Թերթ մը կը գրէ.—

Թրանսիլվանիոյ մէջ արիւնը կը շարունակէ հոսիլ։ Ռումէն ուսանողներ վակոնէ մը դուրս նետած են երեք Հրեաներ եւ երկու Հունգարացիներ։ Ասոնք չուաններով կապուած են վակոնի մը եւ քաշկռտուած գիծին վրայ։ Մանուկներ ծեծուած են եւ յետոյ օղիով գինովցուած՝ մեռնելու աստիճան։ Ծաղի սինակոկը կրակի տրուած է։

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը 98 միլիոն լէյ վնասուց հատուցում պիտի վճարէ Հրեաներուն։ Բոլոր ռումէն համալսարանները պիտի փակուին Դեկտ. 16էն սկսեալ։ Ո եւ է ուսանողի թոյլ չպիտի տրուի համալսարան մտնել եւ ամէն հաւաքոյթ պիտի արգիլուի։

Մինչեւ հիմա ձերբակալուած են 216 ուսանողներ։ Ուսանողները որոշեցին 24 ժամուան դասադուլ յայտարարել՝ բողոքելու համար իրենց ընկերներու ձերբակալման դէմ։ Նախարարական խորհուրդը պաշտօնանկ ըրաւ կարգ մը քաղաքներու կառավարիչները, որոնք զանցառու գտնուած են։

Օրատէա Մարէի խռովութեանց ընթացքին գաշունահար սպաննուած է ամերիկեան քաղաքացի հարլըրապետ կոտֆրէյ Պէյլըր։ Պուքրէշի ամերիկեան դեսպանը խստիւ բողոքեց արտաքին նախարար Թիթուլէսքոյի եւ անմիջական գոհացում պահանջեց։

Հունգարիոյ վարչապետ կոմս Պէթլէն եւս բողոքագիր մը պիտի ներկայացնէ ռումէն կառավարութեան՝ Թրանսիլվանիոյ Հրեաներուն եւ Հունգարներուն դէմ ազգայնական ուսանողներու հալածանքին համար։

Ռումանիոյ խախամապետը հաւատացեալներուն ուղղուած յայտարարութիւնով մը կը հրահանգէ Սուգի Օր մը տօնել՝ սինակոկներուն դէմ կատարուած յարձակումներուն առթիւ։

Կիներու քուէարկութիւնը եւ Ծերակոյտը

1928ի խորհրդարանային ընտրութիւններուն առթիւ, դարձեալ օրակարգի վրայ դրուած է կիներու քուէարկութեան խնդիրը։ Երեսփ. ժողովը արդէն իր հաւանութիւնը տուած է այս մասին, սակայն 1922 Նոյեմբեր 21ին Ծերակոյտը 22 քուէի առաւելութեամբ մերժած ըլլալով այս առաջարկը, կիները ցարդ զրկուած կը մնան քուէի իրաւունքէն։

Անկէ ի վեր խնդիրը. քանիցս հետապնդուած է Ծերակոյտին մէջ՝ կիներու քուէարկութեան ախոյեան կարգ մը ծերակուտականներու կողմէ։ Վերջին անգամ Լուի Մարէն դարձեալ այս մասին առաջարկ ներկայացուց, սակայն Ծերակոյտի մասնաւոր յանձնաժողովը 5ի դէմ 7 ձայնով մերժեց օրակարգի վրայ դնել խնդիրը։ Այս որոշումէն ետք կը կարծուէր թէ հարցը թաղուած է առ այժմ։ Սակայն նախարարական խորհուրդի վերջին նիստին մէջ կառավարութիւնը որոշեց կիներուն քուէի իրաւունք տալու խնդիրը պաշտպանել Ծերակոյտին մէջ։ Կառավարութեան այս որոշումը յուզում կը պատճառէ այս ծրագրին հակառակ պահպանողական ծերակուտականներուն։

Սակայն եթէ նոյնիսկ Ծերակոյտը Յունուարի վերամուտէն վերջ ընդունի քուէարկութեան օրինագիծը, կիները չպիտի կրնան մասնակցիլ 1928ի ընտրութեանց, որովհետեւ կան նիւթական դժուարութիւններ, որոնք արգելք կ'ըլլան այդ մասնակցութեան։

Այդ պարագային կիները առաջին անգամ պիտի կրնան մասնակցիլ 1929ի թաղապետական ընտրութեանց։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Երկուշաբթի իրիկուն երկրաշարժի 18 ցնցումներ զգացուած են կղզիին հարաւային մասին մէջ։

ՖԷՅՍԱԼ, Թագաւոր Իրաքի, հաւանաբար Պաղտատ պիտի մեկնի Լոնտոնէն։

ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Ճաֆէր փաշա Էլ-Ասքէրի, որ դէպի Պաղտատ ճամբայ ելած եւ մինչեւ Աղեքսանդրիա հասած էր, Լոնտոն վերադարձաւ ստորագրելու համար Իրաքի անգլիական համաձայնագիրը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Քաֆէ օ Փլէռ սը Լիւնի վերնայարկը, Մէթրօ՝ Իթալի։

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, Հայ ժողովրդային Տան սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեբուհ խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 19 Rue St. Sulpiceի ծանօթ ճաշարանին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Պիտի խօսի ընկ. Տ. Յովհաննէսեան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ. Վ. Օ.— 70։
Սէնթ Էթ. Մ. Հ.— 140։
Լիօ-լէ Պէն. Կ. Մ.— 10։
[illegible] Պ. Ա.— 25։
Ս. Վ'Ալոէ, Պ. Յ.— 10։
[illegible] Հ. Ա.— 120։
Փրակա. Ն. Պ.— 116։ Շնորհակալ ենք։
Փարիզ. Կ. Ք.— 50։
Զիկաո. Պ. Տ.— 80։ Ստացանք գրերը։
Լա Սիօթա. Հ. Ա.— 140։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

— Կը փնտռուի Կէսվէի շրջանէն Յարութիւն Պալանեան, կինը՝ Արուսի եւ երկու փոքրիկներ եղիսաբէթ եւ Մարիցա, որոնք 927ին Զիլիպէ Պուլկարիա կը գտնուէին։ Իմացնել՝ Վահրամ Ճէզայիրլեանին, 4 Rue du Turin Arnouvilles-les Gonnesse S.-et-O.

Կը խնդրուի պուլկարահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Գրիգոր Մէնտէրէսեան որ 1919ին Պոնիա կը գտնուէր։ Գրել՝ Krikor Méndéressian, 2 Vve. des Diables Bleus. Nice. France.

ԾԻ. ՊԱՐԱՅԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ուրբաթ 16 դեկտ. ժամը 21ին Salle Comoedia. 51 Rue St. Georges: կը մասնակցին յայտնի երգահաններ եւ արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ իր երգչախումբը։ Մուտք՝ 30, 20, 12 եւ 8 ֆրանք։ Տոմսերը կարելի է ստանալ Durandէն, 4 Place Madeleine եւ այլուր։

ՎԵՐՋԱՊԷՍ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՅՆՔԱՆ ՍՊԱՍՈՒԱԾ

ՄԻՇՏ ՄԻՇՏ ՄԻՇՏ **ԲՌՆԻ** ՄԻՇՏ ՄԻՇՏ ՄԻՇՏ

ՍԻՐՈՒՀՏՈՒՔ

Քրքջալից զաւեշտը, աննախընթացօրէն նոր զաւեշտ մը որ պիտի հմայէ, հրապուրէ

ԲՈԼՈՐԸ, ԲՈԼՈՐԸ, ԲՈԼՈՐԸ,

ԳԻՆ 3 ՖՐԱՆՔ

կը գտնուի բոլոր հայ թերթերու գործակալներուն մօտ եւ կամ դիմել՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine)

կը ղրկուի նաեւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն.

ՍԱԿԱՐԱՆ

14 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ Ֆ.

Անգլիոյ	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	40
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	75
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	13	18
Թրք. ոսկի	» »	110	—
Մէճիտիէ	Médjidie	9	50
Լէվա 100 հատը	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	[illegible]	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]	
Պելճ. ֆրանք »	Belga	355	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	490	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	70
Ֆլորին	(Florin)	1027	

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3400
»	II »	2100
	III »	1660
Վիճակի երկաթ.	Lots turcs	465

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ
ՖՐԱՆՍԱ [illegible]
ԱՆԳԼԻԱ [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ [illegible]
ԻՏԱԼԻԱ [illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ 6 տոլ. 10 տոլ.
ԷԻՐՈՊԱ 100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927
16 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 520
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆ

Վերջերս Հիւսիսային Կովկասէն հասած հայրենակից մը կը պատմէ թէ 17 հոգի ալ այդ շրջանէն աքսորած են, դէպի Սիպերիա։

Իսկ ինչ որ գրեցինք բուն Հայաստանի անցուդարձերու մասին, կրկին եւ կրկին կը հաստատուի նոր լուրերով։

Բանտարկեալներու մեծ մասը կը մնայ կղպանքի տակ։ Զարբերաբար 25-30 հոգինոց կարաւաններ գիշերանց կը փոխադրուին դէպի Թիֆլիս, եւ անկէ՝ Ռուսաստանի խորերը։

Անցեալ օր Երեւանէն գրուած Նոյեմբեր 12 թուակիր նամակ մը կը հաղորդէր թէ աքսորականներու թիւը կը հասնի 140ի, որոնց հարիւրը Երեւանէն։ Նամակագիրը անուններն ալ կը թուէր. բայց մենք հրատարակութեան չենք տար, հասկնալի պատճառներով։

Նամակագիրը կը նկարագրէ նաեւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տասնամեակի տօներուն խղճալի ձախողումը՝ Հայաստանի մէջ։

Հակառակ իշխանաւորներու պատուէրներուն եւ ուռուցիկ արտայայտութեանց, տասնամեակը անցեր է շատ անշուք. ժողովուրդին կատարեալ անտարբերութեան մէջ։

Անշուշտ աւելի բախտաւոր չէր կրնար ըլլալ Դեկտեմբեր 2ի, Հայաստանի անկախութեան տապալման եւ ստրկացման տօնը, զոր ձրի շարժանկարի մը պոչին կապեր են այստեղ, բազմութիւն հաւաքելու համար։

Ժողովուրդին այս կրաւորական դիմադրութիւնը, այս համր բայց զինեալ ապստամբութենէ մը աւելի ծանր հարուած մըն է, օրուան վարիչներու համար, եթէ ուզեն հասկնալ։

Անոնք տարին տասներկու ամիս իրենց ուժը ապացուցանելու փորձեր, ռազմախաղեր կը կատարեն, անդադար երթեւեկներ սարքելով բանտէ բանտ կը թուի թէ բաւական բան կարդացած են Մաքիավելլին։

Բայց, ‹Իշխանը›ին մէջ կէտեր կան որ վրիպած են իրենց աչքերէն։ Նոյն Մաքիավէլը չէ՞ գրած նաեւ.

«Իշխանի մը լաւագոյն միջնաբերդը իր հպատակներուն սէրն է. եթէ իր ժողովուրդը կ'ատէ զինքը, աշխարհի բոլոր միջնաբերդները չպիտի կրնան փրկել զինքը»։

Ի՞նչ խօսք, որ, Հայաստանի բոլոր բանտերը, խորհրդային Միութեան բոլոր Չեկաներն ու աքսորավայրերը կրնան դժոխային տառապանքներու ենթարկել ժողովուրդի զաւակները, երիտասարդներ, ընտանիքի նեցուկներ, կիներ եւ երախաներ, բայց չեն կրնար սիրցնել այդ նոյն իշխանութիւնը։

Չեն կրնար փրկել իշխանաւորները։

Ազգերու պատմութեան մէջ, այդ ո՞ր քաջն է որ կրցեր է աթոռի վրայ մնալ, ամբողջ ժողովուրդի մը ոտքերուն շղթայ կապելով եւ անոր բերանը կղպելով։

Կարմիր իշխանաւորները եթէ մոռցած են հին պատմութիւնը, գոնէ շատ լաւ կը յիշեն ցարական բռնապետութեան ելքը։ Ծար քարի վրայ չմնաց քանիչորս ժամուան մէջ, հակառակ բոլոր «օխրանա»ներուն, ոստիկանական եւ լրտեսական ահարկու ցանցին։

Գիտենք. այսօր տասնապատիկ աւելի զիւային ցանցեր, արիւնագանց փչաթելեր սարքած են համայնավարները, բազմութիւնները շնչահեղձ փոխելու համար։ Բայց իրենք ալ պիտի խոստովանին որ անօգուտ են բոլոր այդ միջոցները. եւ աւելի շատ՝ փոթորիկը փութացնելու կը ծառայեն, քան թէ կանխելու։

Ամփոփուելով Հայաստանի մէջ, կ'ուզէինք երեւան հանել գաղութներու, կամ աւելի ճիշդ՝ «Հայաստանը սիրողներու» տարբեր մէկ մեղքը։

Անցեալ Յուլիսէն ի վեր կը հրատարակուին խմբական ձերբակալութեանց լուրերը։ Թուղթին յանձնուեցան եւ բեմերէն արտասանուեցան զարհուրելի մանրամասնութիւններ։ Հաստատուեցաւ որ կատարուած բարբարոսութիւնները կապ չունին ո՛ր եւ է դաւադրութեան հետ։ Չէ եղած եւ չկայ այդպիսի բան։ «Ողջամիտ» մամուլն անգամ աւելի շատ կասկածամտութեան վերագրեց բանտարկութիւնները։

Արդ. իրականութիւն է որ հազար հոգի զրկուած են իրենց հանգիստէն, չհաշուելով փախստականները։ Եթէ իւրաքանչիւր կալանաւոր, աքսորական կամ փախստական իր ետին ձգած ըլլայ հինգ հոգի — կին, մայր, երախայ — կը նշանակէ թէ առնուազն հինգ հազար հոգի մատնուած են թշուառութեան։

Ո՞վ մտածեց օգնութեան հասնիլ այդ երիցս անմեղ եւ դժբախտ զոհերուն, ենթադրելով թէ բոլոր կալանաւորները յանցապարտ են։ Երեւանի ամարդի մարդասէնները ոչ իսկ այդ մեղադրանքը արտասանելու քաջութիւնն ունեին. այլապէս, հրապարակաւ դատ կը վարէին։

Քանի՞ հարիւր ֆրանք օգնութիւն գնաց Երեւան, արտասահմանի մէջ ծաղկած գոյնզգոյն կազմակերպութիւններուն կողմէ։

Ա՛յս ալ քաղաքական գործ է։

Խորհրդային Հայաստանի դէմ դաւադրութի՞ւն է պատառ մը հաց կամ բրդեղէն մը հասցնել զոհերուն...։

Ի՞նչպէս կը մոռնան այսքան տարրական պարտք մը, մանաւանդ ‹Հայաստանճի›ները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՓՈՐՁ ՄԸ ԵՒՍ

Այս խորագրով խմբագրականի մէջ, Յուսաբեր կը գրէ (6 դեկտ.)։

«Անցեալ Երեքշաբթի Գէյնէլ-Սուրէնի շէնքին մէջ տեղի կ'ունենայ ծանօթ դաւադրական հաւաքոյթը։ Մինչեւ ժողովը՝ ժողովի մասին լուր չի տրուիր հանրութեան (գոնէ հրաւիրողներուն կողմէ), ու միայն ժողովէն ետքն է, որ դաւի մասին կը տարածուի ժողովուրդին մէջ (հրաւիրեալներէն ոմանց շնորհիւ)։

«Այս դաւադրական հաւաքոյթին, տասը մաղէ անցընելէ ետք, կը հրաւիրուին շուրջ 40 ազգայիններ։ Ասոնցմէ միայն 30 հոգի հաւաքոյթին կուգան, որոնցմէ միայն 15 հոգին կը յօժարին — մարմինով ու հոգիով — ձեռք երկարել այն ծուռնոյին, զոր Թորգոմ Գուշակեան իր խորհրդատուներով մէկտեղ պատրաստած էր, կառավարութեան յանձնելու համար։

«Ժողովականներէն խումբ մը առկային, հակառակ եղած բոլոր [illegible], կ'ուզէ, այնուամենայնիւ, տեսակցութիւն մը ունենալ «ուլոյն ցեղի» (Դաշնակցութեան) ներկայացուցիչներուն հետ, Գուշակեաններէն տարբեր ձեւով ելք մը գտնելու համար ծայր տուած պառակտումներուն։

«Այս տեսակցութեանց ընթացքին է ահա, որ կ'որոշուի տասնօրեայ «զինադադար» հռչակել, չէզոքները [illegible] բերելու, տագնապը իր լիովանդակ մեծութեանը մէջ ուսումնասիրելու եւ ժուռնալներէն ու մատնութիւններէն տարբեր ելք մը գտնելու համար ստեղծուած ծանր վիճակին։

«Նաեւ այս անգամ խաղաղարար փորձը Դաշնակցութիւնն է որ կը կատարէ։ Ան է որ ձեռք կ'երկարէ, իւրաքանչիւր չէզոքի, որ ձիթենիի կերպարանքը ունի։ Հակառակորդը անդրդուելի կը մնայ իր յարձակողական ընթացքին մէջ՝ զինուած վարձկաններուն, պէտէվիններուն եւ ոստիկաններուն վերապահելով հայ կեանքի մէջ ծայր տուած տագնապին լուծումը։

«Տասն օրը բաւական ժամանակ է, նախնական քայլեր առնելու եւ տագնապի լուծման ուղին գծելու համար։

«Թող չէզոք տարրերը տեսնեն ու համոզուին — ոչ թէ խօսքով, այլ գործքով — որ մենք, որ «ուլոյն ցեղ» մըն ենք հայ ժողովուրդին մէջ, իրապէս պատրաստ ենք մեծամեծ զոհողութեանց՝ այս գաղութին մէջ խաղաղութիւնը հաստատելու համար»։

ՅՈՒՆԱՀԱՅԵՐՈՒ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Յունաստանի ներքին նախարարութեան կողմէ հետեւեալ շրջաբերականը ղրկուած է բոլոր կուսակալներուն եւ կառավարիչներուն.—

«Ինչպէս ծանօթ է պաշտօնաթերթի Օգոստոս 13ի թիւին մէջ հրատարակուած քաղաքային օրէնքի բարեփոխումներէն, հելլէն հպատակութիւն շնորհուած է նախապէս թրքահպատակ (եւ այժմ ոչ այդպէս ճանչցուած) հայ եւ չէրքէզ գաղթականներու Յունաստան ծնած զաւակներուն, նոյնպէս սոյն գաղթականներու Յունաստան բնակող եւ Թուրքիոյ մէջ 1907 Յունուար մէկէն վերջ ծնած զաւակներուն։

Սոյն օրէնքին տրամադրութեան համաձայն, իրենց 22 տարեկանը լրացնելու տարւոյն մինչեւ Դեկտ. 31ը Յունաստանէն վերջնականապէս հեռացողները իրենց հելլէնահպատակութիւնը կը կորսնցնեն։

Այս բացատրութիւններէն բացայայտ կը տեսնուի թէ այս կերպով հելլէն հպատակութիւն ստացողները, հելլէն քաղաքացիի բոլոր պարտաւորութիւնները ունենալով, ստիպուած են զինուորական ծառայութեան տարիներու մատեանին մէջ արձանագրուիլ, համաձայն 1927 Յուլիս 1 թուակիր զինուորագրական օրէնքի 6րդ յօդուածին տրամադրութեան։

Հետեւապէս կը խնդրենք ձեզմէ, ստիպողաբար [illegible] ձեր հրամանին տակ գտնուող թաղապետութիւններուն, որպէս զի յարմար եղանակով ծանուցանեն, վերեւ բացատրուած ձեւով հելլէն հպատակութիւն շնորհուած [illegible] ծնողաց, որպէս զի իրենց բնակավայրի թաղապետական իշխանութիւններուն մատուցանեն յայտարարագիրներ։

Նոյնպէս Ամերիկեան [illegible] տնօրէնութիւնը պիտի ստանայ այն հաստատութեան մէջ պատսպարուած, կամ հաստատութենէն հեռացած ըլլալով հանդերձ, անոր խնամքին տակ գտնուող որբերուն յայտարարագիրները։

Այս [illegible] պիտի ճշտուին ձեր կողմէ, մինչեւ 15 տարեկաններու համար, իսկ անկէ վեր տարիք ունեցողներու համար՝ զինուորագրական յանձնախումբերու քննութիւններով։

Հելլէն հպատակութիւն ստացող հայ եւ չէրքէզ [illegible]ները հելլէն քաղաքացիի իրաւունք կը վայելեն պայմանաւոր կերպով. քանի որ իրաւունք ունին առանց սեւէ ձեւակերպութեան զայն կորսնցնել՝ եթէ իրենց 22 տարիքը լրացնելու տարւոյն մինչեւ 31 Դեկտեմբերը, Յունաստանէն վերջնականապէս հեռանան։ Հետեւաբար արձանագրութիւնները յատուկ տոմարներու մէջ կատարուելով, հոն պիտի մնան եւ կանոնաւոր տոմարներու մէջ պիտի արձանագրուին, երբ 22 տարիքը լրացնելէ վերջ որոշեն Յունաստան մնալ»։

"ՅԱՌԱՋ"Ի [illegible]

Այս խորագրին տակ, Պոլսոյ Սօն Սաաթ լրագիրը կը գրէ (9 դեկտ.)։

— «Փարիզի մէջ հրատարակուող Յառաջ թերթը, տարօրինակ խորհրդածութիւններով զարդարած է Պոլսոյ իր թղթակցէն առած տեղեկութիւնները, կրթական գործավարութեան այն հրահանգներու մասին թէ [illegible] եւ օտար դպրոցներու մէջ կարեւորութիւն տալու է քաղաքացիական կրթութեան ճիւղին։

«Այս թերթն ալ առանձնած ըլլալով [illegible] տարրերը թրքութեան դէմ անդադար գրգռելու պարտականութիւնը, բնականաբար զարմանալի չէ անոր այս ընթացքը։ Ցաւաքի համաձայն, կրթական գործավարութեան այս որոշումը առաջին քայլն է եղեր դէպի [illegible] վարժարաններուն փակումը։ Այս [illegible]ւանականութեան առջեւ, հայերէն թերթը բերնին եկած անպատկառութիւնը [illegible]»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ամերիկայի նաւային սպառազինութիւնը

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ ծովային նախարարութիւնը կազմած է նոր մարտանաւերու շինութեան հսկայ ծրագիր մը։ 56 նոր մարտանաւեր պիտի շինուին հինգ տարուան ընթացքին եւ մէկ միլիառ տոլար (25 միլիառ ֆրանքէն աւելի) պիտի ծախսուի անոնց համար։ 1916էն ի վեր Ամերիկա այսքան ընդարձակ ծրագիր չէր կազմած։ Նոյնիսկ պատերազմի ընթացքին այսքան ծախք չէր եղած պատերազմական նաւեր շինելու համար։ Սակայն նաւային նախարարութեան շրջանակներուն մէջ կ'ըսուի թէ այս նոր մարտանաւերու շինութենէն ետք Միացեալ Նահանգները հազիւ թէ պիտի հասնին 5-5-3 համեմատութեան՝ Անգլիոյ եւ Ճափոնի հետ, ինչպէս ծրագրուած էր 1920-1921ի Ուաշինկթընի համաժողովին մէջ։

Նոր շինուելիքներն են՝

26 նոր յածանաւեր 10.000 թոննոց, իւրաքանչիւրը 15.000.000 տոլար արժէքով, 3 օդաւանատար մարտանաւեր, 5 նաւատորմի ընդծովեաներ, 18 թորփիլահալածներ, նաեւ 4 յածանաւեր՝ որոնք պիտի անցնին 1932ին դուրս ձգուելիք նաւերու տեղ, իւրաքանչիւրը 60.000.000 տոլար արժէքով։

Ներկայիս Միացեալ Նահանգները ունին 7500 թոննոց 10 յածանաւեր, շինուած Մեծ Պատերազմէն ի վեր. ասկէ զատ ներկայիս շինուելու վրայ են 8 յածանաւեր, իւրաքանչիւրը 10.000 թոնօ տարողութեամբ, որոնց շինութիւնը պիտի աւարտի 1932ին։ Այժմ հինգ տարուան նոր շինութեան այս ծրագրով, 1932ին վերջը Միացեալ Նահանգները պիտի ունենան 10.000 թոննոց 34 յածանաւեր եւ 7500 թոննոց 10 յածանաւեր։

Ուաշինկթընի համաձայնագրով, Անգլիա եւ Ամերիկա հաւասար չափով մեծ մարտանաւեր ունենալու իրաւունք ձեռք բերած էին։ Վերջին անգամ Ժընեւի նաւային Զինաթափութեան համաժողովին Ամերիկա պահանջեց որ յածանաւերու համար եւս այդ հաւասարութիւնը ստանայ, սակայն չյաջողեցաւ։ Յուլիս 6ին անգլիական պատուիրակութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց Ժընեւի մէջ, որով կ'ըսէր թէ Անգլիա 48 յածանաւ ունի. 14՝ շինուելու վրայ են, 9 հատ ալ ծրագրուած է շինել յառաջիկային։

Ծովային նախարար Ուիլպըրի այս նոր ծրագիրը այժմ Ներկայացուցչական ժողովի սեղանին վրայ դրուած է եւ մեծ յոյս կայ որ վաւերացուի. միայն չի գիտցուիր թէ Ծերակոյտը ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ։ Ասկէ զատ Նախագահ Քուլիճ ալ իր վերջնական հաւանութիւնը չէ տուած դեռ, հակառակ գործակալութեան մը հաղորդած հեռագրին։

Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ ամբողջ ծրագրին գործադրութիւնը մէկ միլիառ տոլար չէ, այլ 700.000 տոլար պիտի արժէ։

ՔԱՆԹՈՆ ՎԵՐԱԳՐԱՒՈՒԱԾ
4000 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐ

Չինաստանէն հասած լուրեր կը հաստատեն թէ քանի մը օրուան տիրապետութենէ վերջ, կարմիրները ստիպուեցան պարպել Քանթոնը։ Ազգայնական ուժերը, ցամաքային եւ նաւային, միացեալ յարձակումներով ստիպեցին համայնավարները քաղաքը լքել եւ նահանջել դէպի հիւսիս եւ արեւելք։

Այս առթիւ տեղի ունեցած կռիւներու ընթացքին, 3000 հոգի մեռած եւ վիրաւորուած են։ Շանկայի ազգայնականները կը հալածեն պոլշեւիկները։ «Նիւ Եորք Թայմզ» կը գրէ թէ ուրիշ եօթը քաղաքներ կարմիրներու ձեռքը կը գտնուին։ Ազգայնական բանակ մը շուտով պիտի մեկնի Շանկայէն, կարմիրներու դէմ կռուելու համար։

Երէկ առաւօտ հասած հեռագիրները հակասական են եւ ճշգրիտ պատկերը չեն տար կացութեան։ Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կռիւը կը շարունակուի ամբողջ չինական թաղամասին մէջ և թէ մինչեւ հիմա մեռածներուն թիւը 4000ը կ'անցնի։

Զօր. Չանկ-Քայ-Շէք կ'աշխատի համախմբել Քուոմինթանկի բոլոր հատուածները՝ միացեալ ճակատով կռուելու համար պոլշեւիկեան քարոզչութեան դէմ։

Թրքական կեղծ դրամ չինողներ

«Թայմզ»ի թղթակիցը Պոլիսէն կը հեռագրէ թէ ոստիկանութիւնը Ղալաթիոյ մէջ ձերբակալած է 15 Յոյներ եւ Հայեր, որոնց համար կ'ըսուի թէ Յունաստանի մէջ թրքական կեղծ թղթադրամներ պատրաստած են։ Անոնց վրայէն գտնուեցան 25 եւ 50 ոսկինոցներ։

Տէօյչէ Պանքի տնօրէնը կը յայտարարէ թէ թղթադրամները շատ խնամքով կեղծուած են եւ խիստ դժուար է զանոնք զանազանել իրականներէն։ Պարզ է թէ կարծեցեալ կեղծարարները այդ դրամները քշելու յարմար վայրկեանը ընտրած են ներկայիս, երբ հին թղթադրամները հետզհետէ կը քաշուին հրապարակէն։

Ընդդիմադիրները Կարմիր բանակին մէջ

«Թայմզ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հաղորդէ ու Պոլշեւիկեան համագումարին վճռաբանութիւնները երեւան հանեցին որ

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՊԱՅՔԱՐ ՆԱԽԿԻՆ ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Բ.

Իտալիա կ'ուզէր հաստատուիլ Թունուզի մէջ, Ֆրանսա կանխեց զինք։ Միջերկրականի այս հակամարտութիւնը մղեց Իտալիան դէպի Պերլին եւ Վիեննա։ Հրատարակուած փաստաթուղթերէն կը տեսնուի որ Իտալիա խնդրած էր մաս կազմել Երկեակ Զինակցութեան— Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ — 7 Հոկտ. 1879ին։ Պիզմարք չուզեց գոհացում տալ Իտալիոյ ծայրայեղ պահանջներուն, բայց Զինակցութեան մէջ մտցուց՝ «որովհետեւ Իտալիա կրնար 600000 Ֆրանսացիներ անշարժութեան դատապարտել Ալպեաններու մօտ, երբ գերման զինուորները Հռենոսի կամուրջներն անցնէին»։

Իտալիա վերյիշելով այս խօսքը համբաւաւոր վարչապետին՝ Ֆրանսայի կը յիշեցնէ իր չէզոքութիւնը պատերազմի վաղորդայնին, որուն հետեւանքով Ֆրանսա կրցաւ հիւսիս փոխադրել Ալպեան բանակը։ Իտալիա ոչ մէկ փոխարինութիւն ուզեց։ Ֆրանսա ամէն բան մոռցաւ։

Նորահաս պետութիւն մը, գերագանցօրէն Միջերկրականի պատկանող՝ Իտալիա ակնրութեամբ կը տեսնէ Ծովուն կարեւոր կէտերուն օտարներուն ձեռքն բլլալը։ Կը պահանջէր բոլոր այն նպաստաւորուած պետութիւններ ճանչնան իր իրաւունքները, իրեն ալ թոյլ տան ազատօրէն շնչել։

Մանչեսթրի ազատական օրաթերթը ժամանակին կ'ընդունէր որ «Իտալիան Միջերկրականի մէջ Ֆրանսայէն, Սպանիայէն եւ Անգլիայէն աւելի իրաւունքներ ունի։ Իտալիա կը նմանի պարտէզի մը որուն վանդակորմին դուռներուն բանալի-ները մեր ձեռքն են։»

Համ հնութեան մէջ, Վենետիկ եւ Ճենովա Միջին դարու երկրորդ կիսուն տիրեցին ծովուն։ Անգլիա ծովային քաղաքականութեան հետեւելով հետզհետէ գրաւեց ռազմական վայրերը՝ Ճիպրալթար (1704), Մալթա (1800), Կիպրոս (1878), երեք կէտեր՝ որոնք կը տիրեն Միջերկրականի Աւեւտրական ուղին ժողովուրդ,— Փիւնիկեցի, Յոյն, Աարեւտանցի, Հռոմայեցի, Ճենովացի, Վենետիկցի եւ այսօր Բրիտանիոյ,— ջանաց ձեռք անցնել կիպրոսը։

Լոնտոնի դաշնագրով (օգ. 9) Ռուսիա, Անգլիա և Ֆրանսա կը ճանչնային Իտալիոյ իրաւունքները Միջերկրականի մէջ։ Երբ որ փառք կը գրէր 1915ին թէ Իտալիա իրաւունք ունի թագաւորելու Ափրիկանի վրայ։ Իսկ անգլիական թերթ մը գիտել կուտար։ «Իտալիա իր տանը տէրն ըլլալու է Ափրիկանի մէջ, գրաւելով յարմար դիրք մը Միջերկրականի եւ Ասիական Թուրքիոյ վրայ, համաձայն իր ուժին եւ ազդեցութեան։»

Նոյն պահուն, սակայն, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը բանակցէին Վենիզելոսի հետ, խոստանալով Իզմիրը, իբրեւ վարձատրութիւն պատերազմի մտնելուն։ Կոստանդինի եղբայրը կը հեռագրէր Փարիզէն 11 Մայիս 1915ին. «Դաշնակիցները մեզ կը խոստանան Իզմիրը»։

Իտալական կարեւոր հանդէս մը, փոլիթիքա, վեր հանելով այս խոստումը, զայրացմամբ կը համեմատէ թուականները։ Լոնտոնի դաշնագրով 25 Ապրիլ 1915ին Դաշնակիցները Իտալիոյ կը խոստանային Թուրքիայէն սաս մը, իսկ 11 Մայիս 1915ին Յոյներուն կը խոստանային Իզմիրը Ներքնաշխարհով մը։ Ցօղուն ծոցերը կ'աւելցնէ. Կոստանդինի եղբայրը մեր վարիչներուն նման դիւրահաւան չէր, հաստատուն երաշխիք ուզեց։ Տէրուսել վերադարձուցաւ, շարունակելով որ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ խօսքին տատամսելու էր։

Իտալիա՝ հաւատալ անոնց սօսքին եւ սատարգութեան, ու անհա օր մը, օգտուելով իտալական պատուիրակներու բացակայութենէն՝ Ֆիումէի հարցին առիթով, դրկեցին Յոյնը Իզմիր (15 Մայիս 1915), ապերախտութիւն մը սարքելու համար։

Իտալիոյ դժգոհութիւնը մի միայն Ֆրանսայի դէմ չէ։ Անգլիան ալ ոչ նուազ մեղապարտ է։ Անգլիոյ երբեմնի արտաքին նախարար Պալֆըր համաձայն էր Ֆրանսայի հետ։ Լորտ Հարտինկ բսած էր. «Եթէ ինծի մնայ, Իտալացիները բնաւ Իզմիրը պիտի չունենան»։ Անգլիա դժուարաւ կրնայ ճանչցալ լիբիական պատերազմին գրաւուած Երկոտասան կղզիներու սեփականութիւնը։ Անգլիա բռնագրաւած է Մալթա կղզին, որ Իտալիոյ քթին տակն է և որուն առեւտրական յարաբերութիւնները Իտալիոյ հետ են։

Միջերկրականի կեդրոնին վրայ, Մալթա կը գրաւէ առաջնակարգ դիրք մը։ Թիւերը անոր տիրացան 736ին (Գ. Ա.), Կարթագէն եւ Հռոմ յաջորդաբար սեփականացուցին կղզին։ Նաւարեկութիւն մը հոն նետեց մեծ առաքեալը Պօղոս։ Մալթացին մկրտուեցաւ քրիստոնեայ եւ մինչեւ այսօր կը մնայ Թունդ կաթոլիկ։ 870ին Արաբները արշաւեցին հոն։ Մալթացին պահեց կրօնը, խառնեց լեզուն արաբերէնով (Մալթերէնը 60 առ 100 արաբ, 30 առ 100 իտալական բառեր ունի)։ Վերջապէս անգլիական տիրապետութիւնը կլլեց կղզին 1800 Սեպտեմբեր 5ին։

Մալթան ստեղծումն է Մալթացիին։ Ժայռոտ երկիրը փոխուած է բերրի հողի, տարիներու յամառ աշխատութեամբ, Սանայէն հող փոխադրելով։ Իտալացին կը փափաքի որ ինքնորոշում ըլլայ հանրաքուէով, վստահ որ Մալթացիները պիտի միանան Իտալիոյ։

Անգլիական բարեկամութիւնը արդիւնք մը չէ տուած մինչեւ այսօր։ Անգլիա օգտուած է աւելի քան օգտակար եղած։ «Ձենք ուզեր որ Անգլիա գործիք մը նկատէ Իտալիան, երբ պէտք ունի եւ երբ իր քաղաքականութեան չի ծառայեր՝ մէկ կողմ թողու ինչպէս պատահեցաւ Մուսուլի հարցին առթիւ։ Հակառակ իտալական հերքումներուն՝ Մուսոլինի-Չէմպըլէյն հանդիպումը շահագործեցաւ անգլիական մամուլին եւ Պոլսոյ անգլիական գործակալներուն կողմէ, իտալական մօտաւոր արշաւանք մը ցոյց տալով դէպի Անատոլու։ Թուրքերը ազատած են փէսէն, բայց ոչ արեւելեան դիւրահաւանութենէն, վախցան եւ տեղի տուին։ Անգլիա ստացաւ Մուսուլը, բայց Իտալիա որ գործիք եղած էր, քարիւղի հոտ մը անգամ չառաւ»։

Թունուզ պաշտօնապէս կը պատկանի Ֆրանսայի, բայց եւրոպական գաղութին մեծամասնութիւնը Իտալացի է եւ իտալահպատակ։ Իտալական գաղութը կը բարգաւաճի ֆրանսական տիրապետութեան տակ։

Թունուզի պէյը հրովարտակով մը (8-11-1921) ֆրանսական քաղաքացի կը նկատէր հոն ծնող անձ մը զաւակը։ Բացմամբ Իտալացիներ պիտի դառնային Ֆրանսացի, ուստի բողոքեցին ուժգնօրէն եւ իտալական հանրային կարծիքը նպաստաւոր արտայայտուելով՝ խնդիրը մնաց առկախ, պահելով առժամաբար 1896ի համաձայնութեան արամադրութիւնը։

ՀԷԹՈՒՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՍԱՌՈՒՑԵԱԼ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ԶԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք մեր կիրակի օրուան թիւով, ընկերվարական Միջազգայինին կեդրոնական կոմիտէն, իր վերջին նիստերէն մէկուն մէջ, ստեղծեց քաղաքական բանտարկեալներու յանձնաժողով մը, որ արդէն հրատարակութեան կուտայ բանտարկեալներու մասին քաղուած տեղեկութիւնները։ 7 Նոյ-ին Յուլէտիոյ ընկերվ. կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն Սթոքհոլմի ռուսական դեսպանին յանձնեց ճեռագիր մը, պոլշեւիկեան 10րդ տարեդարձին առթիւ, բողոքելով Ռուսիոյ մէջ քաղաքական բանտարկեալներու կրած տառապանքին մասին։ Նոյն բողոքները ըրին Պելճիքայի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնները, որովհետեւ բանտարկեալներուն հանդէպ չափազանց տմարդի վերաբերում մը ցոյց կը տրուի կարմիր դրախտին մէջ. Այդ կեանքը նկարագրելու համար՝ կը թարգմանենք պատմութիւնը ընկերվարական Սվիէժեւսկիի, որ ապրած է Ռուսիոյ աքսորավայրերուն մէջ եւ փախած ու եկած է այժմ Փարիզ (La Russie Opprimée, 10 Նոյ.)։

Մենակուկ կղզիներու խումբ մը, բեւեռին մօտ, Սպիտակ ծովին վրայ, խորասուզուած՝ բեւեռային գիշերներու աղջամուղջին մէջ։ Ընտոք աշխարհէն բաժնուած են վեց ամսուան միջոցով մը։ Կարելի չէ այդ կղզիները ելլել ոչ նաւով եւ ոչ ալ ձիով։ Կըլիմօլերիմը (ծովու տաք հոսանք) կը խորտակէ սառոյցները եւ սառնակոյտերը կը լողան Սպիտակ ծովին վրայ։ Աշնան, կղզի կը բերուին աքսորականները, ինչպէս նաեւ պարուստ պաշարները։ Եթէ այդ նպաստաւոր եղանակը մօտենայ, աքսորականները կը մեռնին անօթութենէ կամ ընդացարութենէ։

Մեծ ալ անթել հեռագիրին ալիքները կը փոխադրեն «Օգնեցէք, կ'ուլան» Սէն-Սավա կղզիին մէջ. 19 Փետր. 1923ին սպաննուած մարդոց գերեզմանին վրայ կը բարձրանայ քար մը, որ կը տիրէ լռութեան, եւ կը բողոքէ կատարուած ոճիրին դէմ։ (*) Փոխուած ոչինչ մինչեւ չկայ։ Փոքրիկ փոյթ մը կը պատմուի գնդակահարութեամբ։

Ամառը կը փոխուի տեսարանը։ Կղզիները կը գեղազարդուին, երբ կանաչ շղարշ մը կը լուացուի արեւով եւ կը խառնուի երգող ալիքներուն մէջ։ Հեռուն կը նշմարուի հին եկեղեցի մը։

Նաւը կը մօտենայ զգուշութեամբ։ Ղեկավարութեան մօտ հսկայ տուն մը։ Պատուհաններէն վար բազմաթիւ գլուխներ կը կախուին պաշտօնեաներ են։

— Քաղաքական բանտարկեալները կուգա՞ն, կուգան։

Երգերը, զինուորներ եւ չեկիստներ։ Նաւը կը պարպուի շափազանց դանդաղ։ Մարդիկը կարգի շարուած են շրջական։

— Ցտեսութի՞ւն, օ՜ն անցէք...

Եւ աքսորականներու երկար շարանը կը սկսի քալել զինուորներու շղթային մէջէն. բլուրն ի վեր։

Պոլշեւիկները, Սոլովեցկի հին ու երբեմնի համբաւաւոր վանքը դարձուցին, 1923ին վերածեցին աքսորավայրի։

Այդ անհունի աքսորավայրին մէջ, իբրեւ պարզ օրինակ, պիտի յիշեմ պատիժ երկու օրինակ։

Նախ բանտը հողին տակ։

Ատիկա փոս մըն է, որուն խորութիւնը կը հասնի մէկ սաժէն խորանարդի։ Հոն ջերմութիւնը կը հասնի 2-4 աստիճանի։ Աչ պատկալ, ոչ տախտակամած, անկողինի տեղ՝ տախտակներ։ Ձեղունը փայտէ է, եւ ունի ծակ մը մէկ քառ. արշին լայնութեամբ, ուրկէ կը կախեն բանտարկեալին սնունդը։ Նոյնպէս այս ծակէն, նեղ սանդուղով մը ներս կը մտնէ բանտարկեալը։ Ցեխոտ վեր կը քաշեն սանդուղը։ Սնունդը ամէն օր միեւնոյնն է։ Ամէն երկու օրը մէկ անգամ, մէկ քիլօ սեւ հաց։ Ամէն 24 ժամը երկու անգամ, կասկածելի ապուր մը, նոյն բանտարկեալը բնական պէտք ունի, կը կատարէ ինչպէս որ ուզէ, անկիւն մը։ Երբեմն բանտարկեալներ եղած են, որ հոն փակուած են 15 օր անընդհատ։

Աւրիշ պատիժ մըն ալ — մժեղները։

Ամառուան վերջերը (Յուլիս, Օգոստոս), մժեղներու ամպերը կը բզզան անտառներու մէջ, լճակներու եւ ճահիճներու մօտ։ Այդ տեղերը աշխատելու համար, գիմակ կը դնեն եւ կը պահպանեն իրենց ձեռքերը։ Ըսպա թէ ոչ, մժեղներու խայթը մէն. կ'ուռին ու կը պայթին։ Արդ, պատժելու համար բանտարկեալ մը, զայն կը կապեն ծառի մը, մօտ մէկ կամ երկու ժամ, երբ այլեւս երեսը եւ ձեռքերը բոշտերով կ'ուռին, տուն կը դառնան։

1924ին, գարնան, Սոլովկեան կղզիներուն մէջ բանտարկուած էին 1,500—2,000 հոգի։ Անոնք կը բաղկանային ամէն դասակարգէ, գողեր, կողոպտիչներ, բոզեր, քահանաներ, ուսանողներ, անիշխանականներ, գեղծարարներ, հակայեղափոխականներ, լրտեսներ, ընդդիմադիր համայնավարներ, ընկերվարականներ։

Անիշխանականներն ու ընկերվարականները բաժնուած են հասարակ դատապարտեալներէն եւ դրուած են առանձին կղզիներու մէջ եւ ենթարկուած՝ մասնաւոր պայմաններու։ Կատարեալ հաւաքածոյ ամէն ազգէ մարդոց ամէն սեռէ եւ տարիքէ։ Կիներ, ծերունիներ, պատանիներ, Ռուսեր, Ուքրանացիներ, Վրացիներ, Հրեաներ, Հնդիկներ, Հայեր, Վրացիներ, եւայլն։ Բազմութիւն մը զոհերու բոլորաձեւ անոնց, որոնք կը կոչուին «ընկերային տեսակէտէ վտանգաւոր տարր»։

Այս բանտարկեալներէն մէկուն հետ եմ տեսնուած եւ լէնինկրատի միեւնոյն բջիջին մէջ։ Մի ամ փլուզին, որ չար բախտէն կը կրէր միեւնոյն անունը քօնբարտի մեցասկիզին (պատճառը Վորովսկի), ձերբակալուած էր եւ երբ հաստատուեցաւ թէ անհիմն է ամբաստանութիւնը, աքսորուեցաւ իբրեւ «ընկերային տեսակէտէ վտանգաւոր տարր»։

Բանտարկեալներուն պարտադրուած են տաժանապարհակ աշխատանքներ, պիտի կտրեն ծառ եւ տաշեն գերանները, պիտի հոկեն վանքին կիսաքանդ ագարակներուն մէջ անասուններուն վրայ։ Սակայն գլխաւոր աշխատանքները կը կատարուին անտառին մէջ։ Ծառերը պիտի կտրեն, պիտի սղոցեն, պիտի լեցնեն կառքերուն մէջ, յետոյ պիտի քշեն քանի մը վերստ հեռու, տախտակ պիտի շինեն։ Ով բախտ, մենք գրաւած էինք եւ կ'աշխատէինք օրը 12 ժամ։ Սակայն ձմեռ աշխատեցանք 14—16, նոյնիսկ 18 ժամ։ Ամայի անտառի մը մէջ, մառախլապատ առաւօտներուն, կամ երբ եղեամ կ'իջնէր, մինչեւ մեր մէջքը ձիւնին մէջ մխրճուած, ձեռք, ականջ՝ անպաշտպան, Նոյնիսկ մաշտակէ եւ թաղիքեայ կօշիկէ զրկուած, կ'աշխատէինք անխնայ։ Մեր ականջները, մատները եւ ձեռքերը կը սառէին. Պատասխանատուները, անօթի, ուժասպառ՝ այդքան դժնդակ աշխատանքէ մը յետոյ կ'իյնային գետին։ Սակայն պոլշեւիկները եւ անոնք, որ մատնութիւն ընելով վարչական պաշտօններ ստացած էին, խթաններով կ'արթնցնէին զանոնք։

Մեր մօտը աշխատող դատապարտեալները պատմեցին թէ պատահած են մահեր ալ, սակայն չկրցայ ստուգել, որովհետեւ, իբրեւ քաղաքական բանտարկեալ, մեզ փոխադրեցին ուրիշ տեղ։ Աքսորավայրին հրամանատարը, իր ճառին մէջ, ըսաւ թէ աշխատանքի ժամերը բարձրացուցած են «առեւտրական նպատակներով» եւ պայքարելու համար ընդդիմադիր ... դէմ։ «Եթէ բաւականաչափ չարժում չկատարէք, կ'ըսէր, ընդդիմադրութեան կը բռնուիք...»։ Եւ մեր հաւաքոյթը կը նմանէր այն միթինկներուն, զորս սովետները կը գումարէին բռնի տանելով ունկնդիրները պաշտօնական ճառեր արտասանելու համար անոնց։

Այս դժնդակ աշխատանքներուն առեն կը տրուէր սնունդ մը, որ անհաւատալի է։ Սնունդները կը բաշխուէին համաձայն չորս դասակարգի։ Առաջին դասակարգին կը պատկանէին դատապարտեալ-պաշտօնեաները, ամէնէն վատ սրիկաները։ Երկրորդին՝ պաշտօնեաները, երջանիկ մահկանացուներ։ Չորրորդին՝ հիւանդները եւ աշխատութեան անընդունակները։ Պոլշեւիկեան առած մը կայ, որ կ'ըսէ. «Ով որ չաշխատիր, չուտեր»։ Եւ այս առածը կումունիստեան խստութեամբ կ'իրագործուի չորրորդ դասակարգին հանդէպ։ Հազիւ քանի մը հոգի, մասնաւոր շնորհով, կը ստանային հիւանդանոցներու սովորական սնունդը։ Միւսները 24 ժամը մէկ անգամ կը ստանային քիլօ մը սեւ հաց եւ երկու անգամ պղտոր ջուր մը, կինքեմ՝ ապուր։

Ալ ... դասակարգի մէկ քիլօ եւ մէկ քառորդ սեւ հաց, նոյն պղտոր ջուրը եւ իրիկուն ալ քիչ մը ձաւար։

Աշխատանքի պահուն, ոչ ոք կրնար սրունքը քիչ մը շարժել, նոյնիսկ ամառը։ Օ՜, ձմեռը, մի հարցնէք։ Գարնան, հարիւրին 30—40 համեմատութեամբ, ընդգալատութեան ենթարկուած են։

Հիւանդանոցին մէջ առիթն ունեցայ ներկայ ըլլալու սարսափելի տեսարաններու, որուն քներ ուռած ու փքած, բոլորովին կապոյտ, մէկու կէս անգամ աւելի հաստցած։ Եւ սակայն այսպիսի բանե, ու համար հիւանդանոց մնալ սովորութիւն չէ։ Սնունդը, որուն չափը սովորական պայմաններու մէջ իսկ անբաւական է, չէր կրնար պաշտպանել մարդիկը, զորս կը սպաննէր ընդգալատութիւն։ Սոլովկեան ջոկատին զինուորներուն մասնաւոր սնունդ մը կը տրուէր, աւելի բոլոր։

1923ի աշնան, սնունդի վերաբերութիւն եւ վերադնահատութիւն մը կատարուեցաւ եւ գարնան բանտարկեալները ստացան աւելի քիչ սնունդ։ Անոնք կը մեռնէին պարզապէս անօթութենէ, կը քայքայուէին ֆիզիքապէս եւ բարոյապէս։ Ընտանեկան կեանքը կը վերադառնար։ Շատեր կ'ախեցին իրենք զիրենք։

(*) Խմբ. — Այնթարկութիւն այն տարաբախտ ընկերվարականներուն, զորս խողխողեցին բանտապահները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՇՈՇՈՐԴՆԵՐ ԵՐԵՍԷՆ

«Հորիզոն»ի մէջ կը կարդանք (Սելանիկ.) —

Անցեալ օրուան «Հորիզոն»ի մէջ արձագանքը եղեր էին ... կարմիր ֆաուցիկներուն, ... հրապարակ հանած էին, ... մնացած հայ պոլշեւիկներ Նոյեմբեր 29ի խորհրդային ... բեդարձին առթիւ։

Հրապարակով ցրուած ... Թռուցիկները անցած են ... իշխանութեանց ձեռքը եւ ... կայ, տեղի տուած է բուռն ... րայթի եւ դժգոհութեան, ... վարական շրջանակներու ... Դեկտ. 3ի բոլոր յանուրէն ... Թերթը, խոշոր խորագիրներ ... արձագանքը կ'ըլլան այս ... ցիկներուն։

«Անկլիսփորոս» իր ... էջին մէջ. «Հայկական կոչեր ... «Օտարներու համայնական ... փրոփականտ չպիտի ... տրուի» կրկնակ խորագիրներ ... տակ հետեւեալը կը գրէ.

Երէկ, քաղաքիս մէջ կը ... ուէին հայերէն լեզուով ... գրուած համայնավար կոչեր ... կոչերը խմբագրողները կը ... սին, սովիէթական պետութ... մէջ տիրող բարօրութեան ... և այդ պետութիւնը կ... որպէս իրական դրախտ...

Պ. Ընդհ. Կուսակալը, ... թեան տեղեկանալէ վերջ, ... մայեց բռնագրաւել թռուցիկները եւ ձերբակալել զանոնք ... հրջաբերութեան հանողները։

Ասուելով ... մասին յայտարարեց թէ, ... առթիւ թոյլ պիտի տրուի ... տարներուն, համայնավար ... փականտ ընել եւ ... որոշած է ձերբակալել և ... բոլոր օտար փրոփական... տիսթները։

Ինչ կը վերաբերի հայ ... մայնավարներուն, ... թէ, որոշուեցաւ աքսորել ... անոնք երկուքը, որոնք ... գաւառ կը նկատուին ... ապահովութեան համար։

... «Թախիտրոմոս» եւ ... գրէ.— Երէկ քաղաքիս մէջ ... կոմունիստները կոչեր ցրուեցին ... որոնք գրաւուեցան ոստիկանութեան կողմէ։ Այս կոչերուն ... կը խօսուի՝ սովիէթական ... տութեանց մէջ տիրող երջանկութեան մասին ու կը գովաբանուի խորհրդային ... ձեւը։

Մեր տեղեկութեանց համաձայն, Ապահովութեանց բաժնի ոստիկանները ձերբակալեցին այս կոչերը խմբագրող երկու Հայերը, որոնք պետական սահմաններէն դուրս պիտի ... ուին։

Պ. Ընդհ. կուսակալը, ... դէն վերադարձին երբ իմացաւ եղելութիւնը, իր դժգոհութիւնը յայտնեց Հայերու այս ... ժումներուն համար եւ ... թէ, հոս հիւրընկալուած ... ներուն կարելի չէ թոյլատրել Սովիէթներուն ի նպաստ փրոփականտ մղել։

ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճակագրական ... նութիւնը հետեւեալ կերպով ... կու տայ Պոլսոյ կուսակալութեան գաւառակներու բնակիչները.—

Պոլսոյ կեդրոնական գաւառակին մէջ՝ 122481 կին և 139023 այր, Կղզիներուն մէջ 6460 կին եւ 5231 այր, ... տար՝ 87169 կին եւ 76... այր, Բերայի գաւառակը 1485... կին և 145525 այր, Գաքբրէ ... 10559 կին և 9892 այր, ... Թալճա՝ 23926 կին և 266... այր, Շիլէ՝ 7169 կին և ... այր։

Համագումար՝ 397254 կին և 409606 այր։

ՏԱՐԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓՈԽԵԼ
ՀԱՇԻՒԴ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ ...

«ՄԵՌԱԾ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ»

...փարիզի ամէնօրեայ թերթի մէկ ...թիւին մէջ, Հայ Ռեֆիւժիէին անուամբ բողոքագիր մը երեւցաւ, որ կը յայտնէ թէ ... դաշտերու պահուն ֆրանսական ... սիրոյն փառքի դաշտին ... ինկած Հայ կամաւորներու ... տակը կը կրէ սա պարզ ... արձանագրութիւնը.

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ
...ՏԱՑԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ
ՄԵՌԱԾ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

...առթիւ իմ խորունկ ցաւս ... ու յարգանքս յայտնելով ..., չեմ կրնար զսպել զար... «Մեռած Հայրենիքի համար» ... նախադասութեան համար: ... հայութիւնը գիտէ թէ՝ ... մէջ հայ բանաստեղծ ... հայ բանաստեղծ կայ, հայ ... կայ եւ վերջապէս բոյլ մը ... կամաւորներ կան, որոնց ... տակը՝ Փիշատակարանին ... կառուցանուէր է յաւէտ անմեռ ... խօսքը: «Մեռած Հայրենիք ո՞րն է, եթէ հայազգի ... մը որ մը հայ եկեղեցին ... մեռնելով անանէ թէ՝ ֆրանսական ... Հայ կամաւորները ... պարզապէս «Մեռած ... հայրենիքի համար», ո՛րքան ... եւ թերեւս արդար ... զայրանայ, իր հայրենիքը «մեռած» նկատելով բառ ... նախադասութեան: կամ ... պէտք է մեղադրէ այդ հայ ... նախադասութեան հեղինակները, ... ո՛չ ցնորեցի ... ու ալ երկաթագործ կամ ... Աւելորդ է ըսել թէ ... նախադասութիւնը բոլոր «Հայրենիքին համար մեռած» եւ ոչ թէ՝ ֆրանսերէնի ... pour la Patrie»ի բառացի ... թիւնը, որ մեր լեզուին մէջ գլխովին հակառակ իմաստ կուտայ եւ ծիծաղելի կը ...

Արդ, կ'ամ պէտք է «Մեռած» ... ջնջել եւ նոր մը աւելցնել «Հայրենիքին համար» ... կամ բուն մը դնել «Մեռած» բառին վրայ, որ աւելի ... կը ...

Յովհ. Պապիկեան

... ՀՈՂԵՐԸՆ

Աֆրիկէի 325 երկրագնտ... կալուածներուն մէջ, տարին ... հաշուով 30.000 երկրա... կ արձանագրուի, որոնց ... անոնց անունը մար կ'անցնի: Գուշակելու ամէնէն շատ ... իւր արագարող երկիրն ... տասը կրամ վարդի ... համար, պէտք է ... 13,333 վարդ:

...ՅԱՆ Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԸ
...Ր ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ
Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Զ. Ե. Ո. Միութեան ամէնա... հայ կեդր. վարչութիւնը մեզի կը տեղեկացնէ թէ 23 Դեկտեմբերին Լիոնի մէջ պիտի գումարուի պատգամաւորական ժողով մը, որուն պիտի մասնակցին Փարիզի կեդրոնին նախաձեռնութեամբ կազմուած եւ իրեն պատասխանատու բոլոր մասնաճիւղերը՝ Փարիզ, Ալֆորվիլ, Լիոն, Վալանս, Մար սէյլ, Պէլֆօռ, Պուէնոս Այրէս:

Այս պատգամաւորական ժողովը պիտի քննէ կարեւոր օրակարգ մը, որուն մէջ կան ծրագիր-կանոնագրի վերամշակում, «...» բառին պաշտպանումին հարցը, իրենց գիրքը բոլոր ազգային կազմակերպութիւններու մէջ, մամուլի հարց եւ ... ընդհ. կազմակերպութեան խնդիրը:

Մինչեւ այժմ այս միութիւնը աշխատեցաւ կապել կորիզ մը, որու անձումին, զարգացման եւ ծաւալումին մասին պիտի պատրաստուի նոր եւ մանրամասն ծրագիր մը:

ՋՐԵՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

Տիվ (Քալվատոս), 12 Դեկտ. — Այս քաղաքը կը գտնուի Օրանտայի հիւսիս արեւմտեան կողմը, Փարիզէն 250 քիլոմեթր հեռու, Տովիլի մօտ:

Մեր հայրենակիցները 1924ին սկսած են տեղաւորուիլ այստեղ: Այժմ ունինք 20 կայուն երիտասարդներ:

Տիվ գեղեցիկ ամարանոց մըն է, ծովուն ափը: Ունի մետաղագործարան մը ուր կ'աշխատին մօտ 4000 բանուորներ: Մեր երիտասարդներն ալ կ'աշխատին սոյն գործարանը: Օրականները շատ անբաւարար են, 17էն 20 ֆրանք, ննջարանները տրամադրուած են գործարանատիրոջ կողմէ, որ իւրաքանչիւր 15 օրը 7 ֆրանք միայն կ'առնէ: Ննջարանները փոքր ըլլալով, շատեր պարտաւորուած են հակառակ իրենց անբաւական աշխատավարձին, պանդոկներու մէջ սենեակ վարձել ընկերովի կամ առանձին, ամսական 50 60 ֆրանք վարձուով: Կերակուրը գինիէ բոլորն ալ իրենք կ'եփեն:

Փարիզի վերջին անդորրութեան հետեւանքով, մեր տարագիր երիտասարդներէն շատեր եկան ու գացին, անբաւաբար նկատելով օրավարձերը:

Մեր հայրենակիցները բոլորն ալ առողջ երիտասարդներ են: Մաս չէ պատահած. հիւանդութիւն չկայ:

Ազգային կազմակերպութիւն չունինք: Խումբ մը մրզիչ երիտասարդներ վերջերս կազմեցին ֆութպոլի խումբ մը՝ F. C. A. de Dives: Հակառակ աննպաստ պայմաններուն եւ դաշտի անյարմարութեան, մեր տղաքը շարունակեցին իրենց փորձերը եւ շնորհիւ 4-5 լաւ խաղացողներու, այժմ մեր շրջանին մէջ գտնուող խումբերուն լաւագոյնը կը նկատուին: Թէեւ մեր ընկերները՝ լայն բացած են իրենց համեստ քսակները, սակայն իրենց ուժերը անբաւական են խումբը վերջնապէս կազմակերպուած դաշտ հանելու համար: Զրկելով իրենք զիրենք ամէն հաճոյքէ, գնեցին կօշիկները, այժմ կը պակսին համազգեստները: Մէկ ամսուան ընթացքին, եղած փորձերը բաւական կը նկատէ խմբապետը՝ Ժիրայր Արսլանեան, եւ կը պատրաստուին օրինաւոր մրցումներու:

Այս խնդիրը ներկայացնելով բոլոր մարզական կազմակերպութիւններուն եւ մարզասէր հասարակութեան, կ'ուզենք հաւատալ թէ անոնք իրենց կարելին պիտի ընեն տասնմէկ համազգեստ ճարելու համար: Նամակներու հասցէն՝ Girair Arslanian, chez Mme Charlot, Rue du Vieux Quai:

Թղթակից

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Վիէն, 12 Դեկտ.— Զ. Ո. Մ. Մասնաճիւղ Որբերու Կիրակին (4 Դեկտ.) առթիւ հանգանակութիւն մը կատարեց որմէ գոյացաւ 385 50 ֆր.: Փոսքայի արուարձանին գաղութն ալ հանգանակած ըլլալով 79 50 ֆր. յանձնուեցաւ մեր Մասնաճիւղին: Ընդհանուր գումարը, ղրկուած է Փարիզ, յանձնելու համար Բարեգործականին:

*** Միութեան սարքած վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 20ին: Շահող թիւերն են՝ 43 թիւը ջութակ մը, 70ը՝ մանտոլին մը:

Ղնէիք

ՎԱԼԱՆՍ, 12 Դեկտ.— Զ. Ե. Ո. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքեց Դեկտ. 10 Շաբաթ իրիկուն, Ռոկեղէն կանոնի կիրակէին առթիւ: Արտնապետ Ա. Թոդէոսեան բացատրեց օրուան նպատակը: Ցետոյ եղան երգեր, արտասանութիւններ եւ նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Թէյասեղանին վրայ եղած նուէրներէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Միութեան անդամ Ց. Տ. Թարգիսեան նուիրեց մէկ տարուան «...» կարգագիր յանձ նախումբի անդամներէն Ց. Թուրեան փակումը կատարեց, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին:

Թէյասեղանը փակուեցաւ «Բամ փորոտանց»ով եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ:

Փայլակ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.—՝ Դեկտ. 9ին խուռն բազմութեան մը ներկայութեան բեմադրուեցաւ «17 տարեկանները»: Ներկայացումը կարելի է ըսել թէ անցաւ շատ շաջող: Երկար ատենէ ի վեր Լիոնի հայութիւնը զրկուած կ'ապրէր թատերական կեանքէ. Գ. Շահան Սարեան ամբողջ 2-3 ժամ ներկաները պահեց խորունկ յուզումի տակ: Ժողովուրդին գիտակից մէկ մասը փափաք յայտնեց որ Սարեան ստատուի Լիոն: Երկրորդ վարագոյրէն վերջ Գ. Սարեանի աշակերտներէն Գ. Ալեքս. Կիւլպէնկեան «Հայ ժողովուրդին վերաբերումը դէպի հայկական թատրոնը» նիւթին վրայ խօսեցաւ բաւական երկար, եւ մասնաւորապէս ծանրացաւ հայ գեղասաններուն կրած զրկանքներուն վրայ, և յորդորեց նիւթապէս և բարոյապէս զօրավիգ ըլլալ հայ թատրոնը:

Միեւնոյն ներկայացումը՝ Փոնտր Շէրիի մէջ:

Ներկայ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՆՑԱԳԻՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, 12 Դեկտ. (Սեփ. թղթ.)— Իտալիոյ Ազգ. վարչութեան անդամներէն Հ. Վ. Հացունի, Տոքթ. Ճէլիքճեան և Գ. Սարեան, ընկերակցութեամբ երեսփոխան Գ. Tuvini, պաշտօնական այցելութիւն տուին գաւառապետին, յանձնելով Գ. Մուսոլինիի ուղղուած յուշագիր մը՝ անցագրի հարցին շուրջ: Գաւառապետը իր գոհունակութիւնը յայտնեց, վարչութեան ծանօթանալուն համար եւ խոստացաւ իր աջակցութիւնը:

Կ'իմանանք թէ անցագրի հարցը լուծուելու մօտ է, մեզի համար շատ նպաստաւոր պայմաններով:

Երէկ Մխիթարեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ երկրորդ դասախօսութիւնը, կազմակերպուած՝ Ազգ. վարչութեան, Մուրատ-Ռափայէլեան եւ Ուսանողական միութիւններու կողմէ: Խօսեցաւ Գ. Դերենիկ Ճիզմէճեան՝ Իտալիոյ ազատագրութեան մասին, 1848էն մինչեւ Կարիպալտի:

Ս. Մարտիրոսեան

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԳԱՐԻՏԸ»

Ջանգու գետը փորած ու ճեղքած է ժայռերը, բացած է քարէ կիրճ մը: Կիրճին վրայ կայ գիւղակ մը, վարը, փրփրալի գետին եզերքէն քիչ մը հեռու գլգլան աղբիւրները, որոնք կը կոչուին «Հայաստանի մարգարիտը»: Ախտաբուժ ջուրեր են անոնք, եւ այդ տեղ հաստատուած է կայան մը, Արզնի անունով:

Արզնի կայանը ունի ապաքինարան (սանատորիոմ) 8 սենեակով եւ 100 մահիճով: Բացուած է նաեւ օթեւան մը 50 հոգիներ: Ունի ծառայականներ: Կայանին մէջ կ'աշխատին երեք բժիշկ:

Ծրագրուած է շինել գործարան մը կազային ջուրը լեցնելու համար շիշերու մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԵՍԷՐՍԱՍ.— Նիսի մէջ քաշուած ապարանք մը, որուն տիրուհին էր 86 տարեկան միանձնուհի կին մը: Կ'ապրէր ծերունի սպասուհիի մը հետ: Հրաշալի պարտէզի մը մէջ թաղուած էր ապարանքը եւ ոչ ոք կուգար խանգարել լռութիւնը:

Երէկ առաւօտ տիկին փորթուա գեռ չէր արթնցած: Սպասուհին գլուխ լարկի խաչանցին դուռը բացած պահուն, հանդիպեցաւ անծանօթի մը, որ գրկեց զինք, գետին նետեց, աւելի մը կոթով զարկաւ եւ ուշաթափ փռեց: Ցետոյ գլխին զարկաւ նաեւ բռիչով ու սպաննեց: Երեսը ազատ թաշկինակով մը ծածկած, վեր ելաւ եւ բախեց տիրուհիին դուռը:

Տիկին փորթուա բացաւ դուռը: Աւազակը տնկեց առջեւ նակը.

— Կամ կը յանձնես հարստութիւնդ ամբողջ, կամ կը սպաննեմ:

Տիկին փորթուա պաղարիւն շեշտով մը, կը պատասխանէ.

— Եթէ սպաննես, չես կրնար գտնել դրամներս:

— Լաւ, ցոյց տուր տեղը:

— Վարի յարկն է:

Աւազակը, մազերէն բռնելով զառամեալ կինը, կը քաշէ վար: Սակայն տիկին փորթուա ժամանակ կ'անցընէ:

— Զկայ բանալին: Սպասուհին մօտը մոռցեր եմ, կանչենք սպասուհին:

— Սպաննեցի զայն:

Տիկին փորթուա սարսափած, կը յանձնէ փոքրիկ քսակ մը, որուն մէջ կար միայն քանի մը հարիւր ֆրանք: Աւազակը խոշընդոտութիւն կը համարի քաշուիլ, սպառնալով սպաննել եթէ իրիկունը դրան առջեւ չբերէ իր ամբողջ հարստութիւնը:

Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ:

Վերջին պահուն, ոստիկանութեան խիստ քննութիւններուն տակ տեղի տալով, Ցիկին փորթուա, 86 տարեկան այս կինը, կը խոստովանի թէ ինք սպաննած է սպասուհին, որովհետեւ մարգու տեղ չի դնէր եղեր զինք:

Ու երբ, շքեղ ապարանքը ձգած, բանտ կ'երթար, աղաչեց ոստիկանի մը, որ կուտ տայ իր աքլորին եւ լաւ նայի իր կատուին:

— Վախնամ կատուս անօթի ձգեն, կ'ըսէր ու կը դողար, մինչդեռ ամբողջ միլիոններ կը ձգէր ու կ'երթար բանտ:

ՅԻՄԱՐ.— Թուլոնի քաղաքապետը նստած էր իր պաշտօնական աթոռին վրայ: Դուռը զարնուեցաւ:

— Մտէք:

— Բարեւ ձեզ, Պ. Քլոտ, ըսաւ տիկին մը, ներս մտնելով: Ձեռքս, առանց ուրիշ բառ արտասանելու, հանեց զանակ մը, զարկաւ Քլոտի քիթին, բերնին, վիզին ու կուրծքին: Օգնութեան աղաղակներուն վրայ, բարապանները հասան եւ ազատեցին քաղաքապետը: Կինը ձերբակալուեցաւ: Հարցաքննութեան ընթացքին հասկցուեցաւ որ խելքը պակաս է եւ շարունակ կը գանգատի երեւակայական թշնամիներէ:

ՍԻՐՈՅ ԶՈՀԸ.— Փէլէ, առջի առաւօտ, մտաւ իր աղջկան սենեակը: Չկա՛ր Քլէմանը: Նամակ մը դրասեղանին վրայ: «Հա՛յր, երբ այս տողերը կարդաս, ես մեռած պիտի ըլլամ: Որոշեցի մեռնիլ, քանի որ չեմ կրնար ամուսնանալ սիրած աղջկանս հետ»: Ու կուտար հասցէն: Հայրը, սահմռկած կը վազէ տրուած հասցէին: Ուշ էր: Երկու երիտասարդները, զավ քովի փռուած էին: Աղջիկն ալ նման նամակով մը, կանչած էր ծնողքը իր դիակին մօտ: Երիտասարդը, որուն ձեռքին մէջ էր ատրճանակը, նախ սպաննած էր իր սիրականը, յետոյ՝ ինքզինք: Անոնց ամուսնութեան արգելքն էր հօրը ամուսնալուծման դատը:

ՅՈՒԶՈՒՄԻՆ ՄԵՌԱՒ.— Տըլնի, 53 տարեկան, սեւ հեռագիր մը առաւ Շարոլէն. «Մայրդ մեռաւ, եկուր»: Տընի վազեց Շարոլ: Երբ մահուան սենեակը մտաւ, աչքը հազիւ տեսաւ մեռելը, յանկարծ ինկաւ եւ մեռաւ յուզումէն հար:

ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 10

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

V

Ժամբան կը տեսնէր որ ուրիշներ իրենց էշերը կը ծեծէին. այդ տեսնէր Ովկիմ եւ կը զարմանար, երբեմն կը խնդրէր ճամբէն որ էշը ... մինչեւ ..., երբ ճամբան մարդ չըլլար, ... գլխուն կը փաթթուէր ու ... կը գայն, այնքան շատ ... որ, վրան խեղճ չէր նստեր:

— Թող շըլլայ «հայվանը», ... է, ես կը քալեմ:

Թէեւ ձեռքը փայտ մը ունէր ..., բայց էշը ծեծելու համար ... այդ ինք տեսած էր որ ամէն ... կ'ունենայ, ինք սիրտ չէր ըներ ... ձեռքը առաջ չէր ...

— Թող էշ ըլլայ, ան հոգի ... կը մտածէր:

..., երբեմն խրատմբ կը ... երբ էշը շատ կամացկամ ... կ'ենար անդպատակ, ... ձայնը ելածին չափ, ... աշխարհ կը փլէր, եւ այդ ..., շատ շատ վրան կը նստէր իբրեւ անօթոք պատիժ, բայց շուտ մը կը զղջար նորէն, երբ կը տեսնէր թէ էշը կը հեւայ կը տքայ վար կ'իջնէր:

Այս ինչ անէմ քի կը մեղքնամ, չմեղքնամ կ'ըսեմ, կէնէ կը մեղքնամ...

VI

Առաջին օրը վեց ճամբայ ջուր բերաւ Ովկիմ, եւ երկու զրուշ շահեցաւ: Վառած մոմին դրամը եւ Աւօքն տուէր ձգած մէկ բեռը զատ էր այս հաշուէն: Ցնծութեան մէջ էր: Ի՞նչ ընէր արդեօք: Երթար սրճարա՞ն նստէր, ամէն մարդու պէս թէյ մը կամ սո՞ւրճ մը խմէր. անշուշտ, բէյֆին բաներ էին ատոնք. բայց բախտը չէր ունեցած վայելելու մինչեւ այդ ատեն:

Այսպէս սիրտ Ովկիմ շահ մը շարունակեց: Ինը եօթը օրուան մէջ, կարգ մը տեղեր ապտակ տալէ յետոյ, պարտքի փոխարէն — ինչպէս խոստացած էր ինք— էշուն գարիի համար դրամ տուաւ, ինք եւ քոյրը կերակրուեցան եւ այս բոլորէն յետոյ տասը զրուշ դրամ ալ աւելցուց:

Շաբաթ իրիկուն առաջին անգամ ըլլալով, մարէն կ'ըսած. կէս օխա միս տուն տարաւ փառաւոր հայրիկի մը հպարտութեամբ եւ գոհունակութեամբ:

Ինք փափաքեցաւ կորել միսը, եւ կերակուրցունքը զատել, տեսակ մը լաւ բայց ցայտուն խանդավառութեամբ կը ջարդէր. Ի՞նչ ազնիւ բան էր, գործ ընել, դրամ շահիլ, տունը միս բերել, նստիլ ծալլուած ու կերել: Ալ ամէն Շաբաթ օր այսպէս պիտի ընէր:

Ընտանիք փոխփոխած երեսն ալ կը խնդար հիմա եւ շրթներէն երգ մը կը փախչէր գողգոջանքով:

Ջախորդ օրերը, ծմրան նման կուգան ու կ'երթան.

Վ. աուելու չէ, վերջ կ'ունենան, կուգան ու կ'երթան:

Ովկիմ այդ գիշեր վերաքաղ մը բրաւ իր անցեալ կեանքի գէշ ու լաւ օրերէն: Ի՞նչ սեւ օրեր էր տեսած, ի՞նչ թշուառութիւններ էր կրած: Բայց թողուց այս բոլորը եւ միտքը կեդրոնացուց Պայծառին վրայ: Ցիշեց որ, հիմակուան չուշտիկին չափ տիրած էր այդ վարդ աղջիկը: Է՜հ, եթէ գայն գայն տուած ըլլային, որքա՜ն հանգիստ պիտի ապրէր այս օրերուն: Ինք էշու մը տէր դարձած էր, բախտը բացուած, տասը զրուշ գտած: Ո՞վ գիտէ, քանի՞ զաւակ ունեցած պիտի ըլլար հիմա. կը զղջար, կ'ափսոսար, որ երիտասարդութեան օրերուն չէր գնած իր «վառակի աղբիւր»... ատեն, ապահովաբար, Պայծառը կուտային իրեն: Չէ՞ որ ունելու հոգ կ'ունենար, սեփական գործ, եւ նոյնիսկ դրամ աւելցնելու չափ շա՜հ:

— Խաշոր, կուտայի՞ն, ամա՛ անցաւ, էս ծերացայ:

Է՜հ. մարդիկ չար էին ու անհասկացող:

Ցաջորդ օրը՝ Ովկիմ չուկայէն անցած ատեն շատ մը մարդիկ հարցուցին իրեն թէ, ի՞նչ գրած էր էշուն անունը:

— Էքսփրէս, էքսփրէս է, պատասխանեց բարձրաձայն եւ ծիծաղուն:

Այդ օրերուն, իր խօսակցութեան միակ նիւթն էր,— անպայման նիւթ— իր չուշտիկը: Չէր ձանձրանար անընդհատ խօսելէն:

Երկրորդ շաբթուան մէջն էր, երբ էշը սկսաւ հազալ: Ովկիմ գէմ էլլօղին կը հասկցնէր շուարած:

— Քրտնած քրտնած ջուր խմցուցեր ես, կ'ըսէին ամէնքն ալ:

— Է՜, չանցնի՞ր, դի՞զ ընել պէտք է, կը հարցնէր ան խեղճօրէն:

Բոլորն ալ անորոշ տարտամ պատասխաններ կուտային: Բայց ներ կային թէ «ան ինքնիրենը կ'անցնի»:

Ովկիմ կը շարունակէր աշխատիլ: Էշը կը հազար գլուխը երկարած գետին, բերանը կը բանար՝ կարծէք բան մը դուրս հանել կ'ուզէր եւ սակայն չէր կրնար: Շատ անգամ խեղդուելու երեւոյթ կը պարզէր: Այդ պահերուն վիրաւորուած թռչունի նման, Ովկիմի սիրտը կը բաբախէր: Լրջօրէն մտահոգ էր: Եթէ էշը խօսիլ գիտնար, ցաւը ըսէր, դուզէ գարման մը գտնէր: Բայց ի՞նչ գիտնար թէ ինչու կը հազար, եւ կամ ուրիշ մէկ կողմը չէ՞ր ցաւեր: Իրիկունները իր մթէկը, էշուն վրան ձգեց, կարծելով թէ պաղի արդիւնք էր անոր հիւանդութիւնը, ... երբ սկսաւ խոտ ու գարի չուտել անասունը: Դոյնիսկ Ովկիմ, ծայրայեղ միամտութեամբ, ուտելու համար գնած մածունը, գաղտնօրէն տարաւ էշուն բերանին մօտեցուց:

Քանի կը հազար, Ովկիմի սիրտը կը մաշէր, աչքերը կը լեռնային եւ եթէ ջուրին ճամբան մարդ չըլլար, կուլար եւ էշուն փաթթուած կը հեծծէր.

— Ըսէ, պէ չուշտիկս, ըսէ՛, ի՞նչ ունիս, ըսէ՛, ճար մը փնտռեմ:

Էշը ականջները կախ լուռ կ'ունկնդրէր եւ տրտում նայուածք մը կը ձգէր գետին, մերթ կիսախուփ աչքերով:

Հազը երթալով կը սաստկանար: Քանի մը հոգիներ Ովկիմին խորհուրդ տուին որ երթայ անասնաբոյժ Սիմոնին ցուցնէ: Կը զղջար թէ ինչո՞ւ աւելի կանուխ չէր գացած այդ մարդուն, քանի որ անասուններու ցաւէն կը հասկնար: Կը զղջար որ իր սիրելի չուշտիկը, քիչ մը աւելի տառապեցուցած էր: Բայց կը մխիթարէր ինքզինքը:

— Թող աղէկնայ տէ, ամէն բան կը մոռցուի:

Օ. ՁԱՐՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

ընդդիմադիրները յաջողած են թափանցել կարմիր բանակին մէջ: Զինուորական պատուիրակ Միխայլովսքի յայտարարեց թէ այս թափանցումը յայտնի եղաւ Հոկտեմբերին, երբ դրօշի տակ կանչուած պահեստի սպաները քննադատեցին կուսակցութիւնը եւ բացէ ի բաց ըսին թէ պատերազմի պարագային կուսակցութեան պիտի հնազանդին համաձայնավար կուսակցութեան: Ուրիշ զինուորական պատուիրակ մը՝ Ֆայբիխուս համագումարին յայտնեց թէ Տրոցկիի կուսակիցները, մանաւանդ երիտասարդները լուրջ քարոզութիւններ կ՚ընեն բանակին մէջ: կ՚ըսեն թէ իրենց հրամանատարները բարձր թոշակներ կը ստանան եւ առանձնաշնորհներ կը վայելեն, մինչ «իրենք ամսական 40 կոպէկ կը ստանան»: Ցիչեանները քաղաքի մը մէջ Լէնինի կիսարձանը վար առած եւ տեղը Տրոցկիինը դրած են, տակը գրուած. «Տրոցկի, հեղինակ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան»:

Յարձակում Վէհապիններու վրայ

Պասրայէն կը հեռագրուի թէ անգլիական օդանաւային տորմիղ մը Միջագետքի սահմաններուն վրայ հետազօտութիւն կատարած ատեն նշմարեց վէհապիններու խումբ մը, որ կը վերադառնար Նասիրիյէի շրջանին մէջ կատարուած արշաւանքէ մը: Օդանաւերը անոնց վրայ յարձակելով յաջողեցան ցրուել զանոնք: Օդանաւերէն մէկը վնասուեցաւ: Վէհապինները իրենց հետ տարին վիրաւորները: Սպաննուած կամ վիրաւորուածներուն թիւը կարելի չէ եղած ճշդել:

Նոր ձերբակալութիւններ

Հունգար պարտաթուղթերու կեղծարարութեան խնդիրը ամէն օր նոր մեղսակիցներ մէջտեղ կը հանէ: Մինչեւ հիմա ձերբակալուած եւ բանտարկուած բազմաթիւ անձերուն վրայ երկու հոգի եւս աւելցաւ անցի օր, Լիւսիէն Թանկի, 39 տարեկան եւ Օր. Լօր Պօվրի, 41 տարեկան, երկուքն ալ Քրէտի Լիոնէի պաշտօնեաներ, որոնք ամբաստանուած են թէ կաշառք առած են Մարսէլ Փասքալէ: Լիւսիէն Թանկի բողոքեց իր ձերբակալութեան դէմ և յայտարարեց թէ երբ վայրկեանը հասնի, իրական յանցաւորները մէջտեղ պիտի հանէ:

Միւս կողմէ հարցաքննիչ դատաւոր Կլար ձերբակալման հրամանագիր հանեց նաեւ Նիքոլօ եւ Ճիրոլամօ Ռիցցի եղբայրներուն դէմ, որոնք դրամատուն ունին Վիէննայի եւ Պերլինի մէջ:

Նախկին հիւպատոս Լաքազ կրկին հարցաքննուելով, մանրամասնութիւններ տուաւ ծերակուտական Ռէյնալտի միջամտութեան մասին: Ծերակուտականը օգնած է իրեն՝ մաքսէն ազատելու համար արտասահմանէն մտցուած պարտաթուղթերը:

Գլխաւոր յանցաւոր Պլումէնշթայնի տղան Քարլ Պլումէնշթայն զուիցերական իշխանութեան կողմէ ֆրանս. ոստիկանութեան յանձնուած ըլլալով, ... երէկ առաւօտ հսկողութեան տակ Փարիզ բերուեցաւ եւ միւսներուն պէս Սանթէի բանտը գրուեցաւ:

Լինտպերկ նոր առաջ ճամբ

Ատլանտեանի փառապանծ հերոսը նոր եւ հիանալի յաղթանակ մը եւս տարաւ: Հակառակ անձրեւին ու փոթորիկին, յաջողեցաւ մէկ թռիչքով Միացեալ Նահանգներու մայրաքաղաքէն Մեքսիկայի մայրաքաղաքը երթալ, 3200 քիլոմեթր ճամբան կտրելով ճիշտ 24 ժամ 9 վայրկեանէն:

Աւելի քան 35000 հոգի կը սպասէին Մեքսիկոյի մօտ Վալ-Պուէնայի օդանաւային կայանը: Երբ «Սփիրիթ ավ-Սէյնթ-Լուիզ» տեսնուեցաւ, բոլորը սկսան ծափահարել եւ ուրախութեան աղաղակներ արձակել: Ցամաք իջնելէն անմիջապէս վերջ, ջոկատ մը ոստիկաններ շրջապատեցին օդանաւը եւ Լինտպերկը տարին դէպի ընդունելութեան բեմը, ուր կը սպասէին Նախագահ Քալլէս եւ ամերիկեան դեսպանը՝ շնորհաւորելու համար օդերու հերոսին այս նոր յաջողութիւնը: Ոստիկանները շատ մեծ դժուարութիւն քաշեցին ամբոխը զսպելու համար եւ հազիւ կրցան ինքնաշարժի մը մէջ դնել զայն, մինչ նուագախումբը ամերիկեան քայլերգը կը նուագէր:

Ամբողջ Մեքսիկոյի մէջ այդ օրը տօնական օր հռչակուած էր՝ Լինտպերկի ի պատիւ:

Քարիւղի հեղեղ Լոնտոնի մէջ

Անցի օր անգլօ-ամերիկեան քարիւղի ընկերութեան պատկանող «Ալմինոլ» շոգենաւը երկու անգամ բախեցաւ Փըրֆլինկթընի եզերքին՝ եւ իր առջեւի մասը բոլորովին ճեղքուեցաւ: Վայրկենապէս 8000 թոնօ քարիւղ ողողեց ջուրին մակերեսը՝ Նաւամատոյցին ուղղութեամբ: Տրամագրելի ոստիկանական բոլոր ուժերը փութացին աղէտին վայրը, արգիլելու համար որ ո եւ է մէկը լուցկիի կամ կրակի հետ խաղայ: Այս մասին ցուցատախտակներ դրուեցան ամէն կողմ, մինչեւ իսկ նաւահանգիստին մէջ խարսխած նաւերուն կամրջակները: Միւս կողմէ հրշէջներ ամէն միջոց ձեռք առին՝ հրդեհի ո եւ է սկզբնաւորութիւն անմիջապէս խեղդելու համար: Քարիւղին խառնուած տեղը՝ ծփուն լաստերու վրայ փայտաշէն շինուածքներ կան, որոնց մէջ բամպակի հանքեր լեցուած են: Անոնց ետեւ կան բազմաթիւ բանւորական տուներ: Այնպէս որ անոնց բռնկումը ընդհանուր հրդեհ առաջ պիտի բերէր ճարտարարուեստի այդ կեդրոնին մէջ:

Ձեռք առնուած լուրջ միջոցներուն շնորհիւ հրդեհի վտանգը բոլորովին անհետացած է այժմ, սակայն տակաւին 10.000 հսկիչներ գործի վրայ են՝ աղէտին վայրը մարդ չանցընելու համար: Ալմինոլ, որ խրած է, դեռ 6000 թոնօ քարիւղ ունի իր մէջ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ծերակոյտը վաւերացուց Թիրանայի դաշնագիրը:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ծերակոյտը ծափերու մէջ «Ազգին Փրկիչը» տիտղոսը տուաւ Հանրապետութեան նախագահ Ահմէտ Զօկու պէյի:

ԷՆԿԻՒԻՐԻԻ գործավարներու խորհուրդը որոշած է յարմար շէնք մը տալ հայակեր քրիստոնէ կնոջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ Իրաքի միջեւ նոր դաշնագիրը կնքուեցաւ Չորեքշաբթի երեկոյ Լոնտոնի մէջ, գաղթապետութեանց փոխ-նախարար Օրմսպի Կօրի եւ Իրաքի վարչապետ Ճաֆէր փաշա էլ Ասքէրիի միջեւ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները 19 դեկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Քաֆէ օ Ֆլէօ տը Լիւնի վէլիւսյամրկը, մէթրօ՝ իթալի:

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ս. Շամօնի Շրջ. կոմիտէի կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ղերասան Շահան Սարեանի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու:

կը ներկայացուի ՄՕՔՍ ՕՐԱՅԵՐԻ «17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ»

եւ ՎԻԹՈՒ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՍՊԱՍԱՒՈՐԸ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տէ Գօնֆէրանսի մէջ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ղեկավարութիւն՝ Ե. Թօլայեան եւ Ց. Նշանեան

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մասնակցութեամբ՝ Կ. Պ. թ. դերասաններ՝ Տիկ. ԱՍՏՂԻԿի եւ Լ. ԵՐԱՄԵԱՆի,

25 դեկտ. կիր. գիշեր ժամը 8.45ին, Sociétés Savantesի սրահը

ՓՈՂՈՑԻ ԱՂՋԻԿԸ (ԱՆՁԱՓԱՀԱՍԸ) (3 արար)

Կը մասնակցին նաեւ՝ Տիկ. Սիրուհի Նշանեան, Պ. Պ. Ե. Թօլայեան, Ց. Նշանեան, Ա. Գմբէթեան եւայլն:

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ, 25, 15; 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար դիմել ղեկավարութեանց և բոլոր հայ ճաշարաններուն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ՍՏՈՒՏԻԱՆ

ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Bon Théatreի մէջ, (84 Rue Chape)

ի պատիւ պարուհի-դերասանուհի Օր. ԱՍԻԱ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի

կը ներկայացնէ ՊԱՐԻ-ԳԻՇԵՐ

Օր. Կոստանեանը պիտի պարէ հայկական, ռուսական, եգիպտական եւ պարսկական պարեր:

կը բեմադրուի նաեւ՝ ԴԵՐԱՍԱՆԻ ՑՆՈՐՔԸ (1 արար)

եւ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐԸ (զաւեշտ,

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-կոնէսի «Խայմիկ» խումբի դասախօսական ժողովը այս կիրակի ժամը 10.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի ենթաշրջ. խումբի ժողովը՝ վաղը երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 19 Rue St. Sulpiceի ծանօթ հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Գիւտի խօսի ընկ. Ց. Յովհաննէսեան:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, հայ ժողովրդային լսարանը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրուպիի եւ Թակամիոսէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Փրադարանի շէնքը: Օրակարգ.— Զանազան առաջնորդներու զեկոյց եւ ընտրութիւն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Փօն տ'Օպնայի վիճակահանութեան շահած են հետեւեալ թիւերը.— 250՝ ոսկի մատանի մը, 373՝ ինքնահոս գրիչ մը, 132՝ մէկ շիշ օ տը քօլօնեը, 269՝ սեղանի ժամացոյց, 209՝ փոքր սեղան մը, առարկաներու համար դիմել՝ Ա. Դ. Garabedianի, Epicerie Armenian, Pont d'Aubenas Ardèche.

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի ժամը 2ին Café au Clair de Lune, մէթրօ իթալի: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի: Օրակարգ ընտրութիւն վարչութեան եւ վաւերացում ծրագիր-կանոնագրի:

ԼԻՈՆԻ եւ Շրջակայ Հայրենակցական Միութեան վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունվ. 1ին կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10ին, Շաւէի քանթինին մէջ, փափաքողներ կրնան ներկայ գտնուիլ:

ԿԻՒՐԼԵՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան երրորդ ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 7 Rue de Tournon, Paris 6me 44 թիւ ...ի սենեակը. Օրակարգ՝ կանոնագրի ընթերցում եւ վաւերացում:

ՕՐ. ԲՈՒԲԱՅԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր Ուրբաթ ժամը 21ին Salle Comoedia, 51 Rue St. Georges: կը մասնակցին յայտնի երգահաններ եւ արուեստագէտներ, ... նաեւ իր երգչուհի քոյրը Մուտք՝ 30, 20, 12 եւ 8 ֆրանք, տոմսերը կարելի է ստանալ Durandէն, 4 Place Madeleine ...

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի կեսվէի շրջանէն Յարութիւն Պարոնեանը, կինը՝ Արաքսի եւ երկու փոքրիկներ եղիսաբէթ եւ Մարիցա, որոնք 1927ին Ֆրանսա... կը գտնուին ... Պ. Աճեմ Յակոբեանին, 4 Rue du Turin Arnouvilles les Gonnesse S et O.

կը խնդրուի պուլկարահայ թերթերէն արտատպել:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքացիական Ամուսնութեան, հպատակութեան եւ ... վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք Եղուեան Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն:
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ արագ:
3. Հպատակութեան, ապահովագրութեան, ժառանգի ... դատական գործեր:
4. Ծննդեան թուղթերու և գիրհակներու թարգմանութեան

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԻ հմուտ տիկին մը կը սորվեցնէ անգլիերէն ... Մանրամասնութեան եւ պայմաններու մասին դիմել Mme. AMADOUNI, 7 Rue Regnault, Enghien-les-Bains S. et O..

ՍԱԿԱՐԱՆ

15 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ,	L. St
Տոլար,	Dollar
Մարք (100ի)	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq
Թրք. ոսկի	" or
Մէճիտիէ	Med die
Լէվա 100 հատը	Leva
Տրախմի "	Drachme
Լիր	Lire
Պելճ. Ֆ ... "	Belga
Զուից.	Frc Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆինլ.	(1 Kron)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Ֆր. Ֆոնսիէ	1 Cr Fonc. Eg.
	II
"	III
Օսմ. Ելքի ...	Lots turcs

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
[illegible]	25 [illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրատուն 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57 82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

17 DECEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 521 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐԻ ԽՕՍՔ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

Ֆրանսա, որ ընդհանրապէս ճանչցուած է իբրեւ ռահվիրան յառաջդիմական գաղափարներու, ետ կը մնայ կիներու քուէարկութեան հարցին մէջ։

Աւելի փոքր երկիրներ շատոնց հաստատած են այդ իրաւունքը։ Այսպէս, Նորվեկիոյ մէջ կիները քուէարկելու իրաւունք ստացան 1913ին, այրերուն հետ հաւասար համեմատութեամբ, իսկ 1915էն ի վեր ընտրելի են իբրեւ դահլիճի անդամ։ Նոյնը Նոր պետութիւններէն Ֆինլանտայի մէջ, ուր 24 տարեկան այրերը եւ կիները քուէարկելու իրաւունք ունին։ Կամ Չեխօ-Սլովաքիոյ մէջ, ուր 21էն վեր՝ բոլոր քաղաքացիները քուէարկու են, առանց սեռի խտրութեան, իսկ 30 տարեկանները ընտրելի։

Պահպանողական Անգլիան անգամ աւելի առաջ գացած է այս ճամբուն վրայ, շնորհիւ բուռն պայքարներու եւ փողոցային ցոյցերու։ 1918էն ի վեր, կիները կը մասնակցին տեղական վարչութեանց ընտրութեան, իսկ այժմ սեղանի վրայ է արդէն ոչ միայն ընդհանուր՝ երեսփոխանական ընտրութեանց մասնակցելու խնդիրը, այլ եւ 30 տարիքը 21ի զեղչելու օրինագիծ մը։

Ֆրանսայի մէջ, Երեսփ. Ժողովը քուէարկեց օրինագիծը, բայց Ծերակոյտը կը քաշքշէ, եւ այս անգամ կիները անհամբերութեամբ կը սպասեն անոր վճռին, յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ։

Ամսուլը ամիսներէ ի վեր է եր ու դէմ կարծիքներ կը հաւաքէ եւ պայքար կը մղէ այս հարցին շուրջ։ Իբրեւ ուշագրաւ երեւոյթ, այստեղ ալ, ինչպէս Անգլիոյ մէջ, շարք մը պահպանողական հոսանքներ կիներու դատը կը պաշտպանեն։ Իսկ արմատական համարուած երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ կան որ չքամութեամբ կը նային այս հարցին վրայ։

Երկու երկիրներուն մէջ ալ, մեծ դեր կը կատարեն կանխակալ կարծիքները։ Անգլիոյ մէջ հինգ միլիոն կը հաշուեն 21էն 30 տարեկան կիներու թիւը։ Արդ, պահպանողականները այս համրանքը թանկագին շահ մը կը համարեն իրենց համար։ Երկու երկիրներուն մէջ ալ կիներու թիւը այրերէն աւելի է։ Անգլիա 1921ի մարդահամարով կը հաշուէր 21,694,540 այր եւ 23,075,750 կին։ Ուրեմն, 1,381,210 կին աւելի։ Նոյն թուականին, Ֆրանսա կը համրէր 18,444,656 այր եւ 20,352,884 կին։ Ուրեմն կիները այրերէն աւելի էին 1,908,228 հոգի։ 1911ի մարդահամարին ատեն կիներու առաւելութիւնը միայն 683,245 էր, բայց Ֆրանսա աւելի քան մէկուկէս միլիոն երիտասարդ կորսնցուց Մեծ Պատերազմին։

Արդ, ինչքան ալ սահմանափակուին իրաւունքները, նոյն իսկ միայն 30 տարեկան կիներուն քուէ տալով, նորէն վախ կայ որ գեղեցիկ սեռը մեծամասնութիւն կազմէ։

Այստեղ ալ տիրող կարծիքը այն է թէ կիները բնազդաբար պահպանողական են, հետեւաբար շատեր կը վախնան ելքէն։ Ֆաիւէին առջի օր, արմատական թերթ մը կ'ազդարարէր.— կիներուն քուէարկութեան իրաւունք տալ՝ կը նշանակէ «մէկ հարուածով վտանգել Հանրապետութիւնը եւ ընկերային կարգ ու սարքը»։

Եթէ այս կասկածը հիմնաւոր է, գոնէ Ֆրանսայի համար, բացատրութեան չի կարօտիր շատ մը պահպանողական տարրերու պայքարը՝ օրէնքին անմիջական քուէարկութեան համար։

Այս կ'ապացուցանէ նաեւ երկու պահպանողական դահլիճներուն — անգլիական եւ ֆրանսական — պահպանողական դիրքը՝ միեւնոյն օրինագծին հանդէպ։

Այստեղ մեր նպատակը չէ բստէութեան քննել խնդիրը, այլ պարզել երեւոյթ մը, որ միեւնոյն ատեն ախտանշան մըն է։ Թէ կիները քուէարկելու, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունի՞ն,— հարց մըն է որուն երկու պատասխան չի տրուիր։ Քաղաքակրթութեան դարը չէ որ պիտի մխտէ հին սկզբունք մը հաւասար իրաւունք եւ պարտականութիւն՝ առանց դաւանանքի եւ սեռի խտրութեան։

Բայց, ինչպէս շատ մը գեղեցիկ նշանախօսքեր, այս խնդիրն ալ դարձեր է դրամագլուխ՝ քաղաքական պայքարներու համար։ Եւ, տեղ-տեղ շրջուած են դերերը։ Նոր գաղափարներու, ձախակողմեան հոսանքներու տեղատարափին առջեւ թումբ քաշելու համար, ամէնէն պահպանողական վարիչներն ալ մէկդի կը դնեն իրենց համոզումները, եւ օրուան պահանջը նկատի կ'առնեն։ Ճիշդ է որ կինը, իր մայրական բնազդով իսկ, ընդհանրապէս չի հաշտուիր յախուռն շարժումներու, դղրդագին վերիվայրումներու հետ, մանաւանդ ընկերային տեսակէտէ։ Օրուան վարիչներուն ուզածն ալ ճիշդ ա՛յդ է, ներկայ յեղափոխական խմորումներու շրջանին։

Անոնք շանթարգելներ կը փնտռեն։ Ի՞նչ աւելի թանկագին ապաւէն, քան բազմութիւնը մայրերու եւ քոյրերու, որոնք ամէն բանէ առաջ հանգիստ եւ կարգ-կանոն կը կ'ուզեն...։

Եւ յետոյ, չմոռնանք որ Ֆրանսայի մէջ տակաւին շատ զօրաւոր է կրօնական աւանդութեանց եւ մայրապետներու կրթութեան ազդեցութիւնը, որ ամբողջ սերունդներ շաղուած է պահպանողական խմորով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱՅՔԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ՀԻՄԵՐ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք դիտել կու տայ (6 Դեկտ.).

— «Լօզանի դաշնագրին դէմ պայքարող կոմիտէն, ինչպէս կ'երեւայ ձեռքարդ միջին յաւտարարութիւններէն, երկու հիմնական պատճառով կ'ընդդիմանայ Թուրքիոյ գեսպան Մուխթար պէյի Ամերիկա գալուն։

«Առաջին պատճառը զուտ օրինական է կամ սահմանադրական։ Այն է, թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը իրաւունք չունի անտեսել դեռ գոյութիւն ունեցող դաշնագիր մը, այսինքն՝ 1830 թուի թուրք-ամերիկեան դաշնագիրը, եւ դեսպաններու փոխանակութիւն կատարել ոչ թէ այդ դաշնագրին, այլ ամերիկեան Ծերակոյտի կողմէ մերժուած դաշնագրի մը, Լօզանի դաշնագրի հիման վրայ։

«Այդպես, ճիշդ է, չի մխտեր, թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը, ըստ սահմանադրութեան իրաւունք ունի դեսպաններ փոխանակել նոյն իսկ այն ատեն, երբ բնաւ գոյութիւն չունի որ եւ է դաշնագիր։ Սակայն, նախագահը իրաւունք չունի ինքնագլուխ կերպով մէկ կողմ նետելու դեռ իր օրինական ուժը չկորսնցուցած 1830ի թուրք-ամերիկեան դաշնագիրը եւ դեսպաններու փոխանակութիւնը կատարել Ծերակոյտի կողմէ մերժուած Լօզանի դաշնագրի հիման վրայ։

«Շատ հաւանական է, որ ընդդիմադիրները, այսինքն՝ Դեմոկրատները Ծերակոյտի առաջ բացուող նստաշրջանի մէջ խիստ յարձակումներու ենթարկեն նախագահին այս հակասահմանադրական քայլը։

Մուխթար պէյին ընդդիմանալու երկրորդ պատճառը բարոյական է։ Այն է, թէ Միացեալ Նահանգներու պէս բարոյական բարձր աւանդութիւններ ունեցող քրիստոնէական մեծ երկրի մը կառավարութեան ու ժողովուրդին համար անպատուաբեր է, երբ դեսպան ընդունիլ մէկը, որ ներկայացուցիչն է անզամն է սրիկաներու եւ ոճրագործներու խումբի մը, որ ուղղակի թէ անուղղակի կերպով պատասխանատու է հարիւր հազարաւոր անմեղ քրիստոնեաներու կոտորածին համար։ Մանաւանդ որ աշխարհիս ամէնէն հզօր ու հարուստ այս մեծ հանրապետութիւնը ոչ մէկ հարկադրանքի տակ կը գտնուի բարոյապէս նուաստանալու պզտիկ ու յետամնաց երկրի մը գլխուն նստած այդ մարդակերպ հրէշներուն առջեւ, որոնք նոյն իսկ յանդգնութիւն ունին ամերիկեան քաղաքացի չճանչնալու այն բոլոր նախկին Թրքահպատակները, զորս Միացեալ Նահանգներու օրէնքը կը ճանչնայ արդէն իբրեւ լիակատարօրէն իրաւասու ամերիկեան քաղաքացիներ»։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԹՈՒՐՔ ՓԱՍՏԱԲԱՆՈՒՀԻՆ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Սիւրէյեա հանըմ իրաւաբանական համալսարանը աւարտած եւ նախապատրաստական շրջանը լրացուցած ըլլալով, ընդունուած է փաստաբանական կաճառին մէջ։

Առինք առաջին կին փաստաբանն է Թուրքիոյ մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մուսոլինիի յայտարարութիւնները

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ նախարարական խորհուրդի նիստին մէջ Մուսոլինի զեկոյց տուաւ Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Մասնաւորաբար խօսեցաւ իտալա-ֆրանսական յարաբերութեանց մասին.

— Վերջին երկու ամիսներու ընթացքին, ըսաւ, միջազգային կարեւոր շարժումներ տեղի ունեցան։ Նոյեմբեր 11ին Փարիզի մէջ ստորագրուեցաւ ֆրանքեւեուկօսլաւ բարեկամական դաշնագիր մը, որ արդէն ծրագրուած էր 1926 Մարտին։ Այդ թուականին Իտալիոյ կ'առաջարկուէր, երրեակ համաձայնութիւն մը կնքել։ Իտալիա յայտնի պատճառներով չմասնակցեցաւ այդ համաձայնութեան, որ կապտարելապէս ուղղամիտ է։ Անոր ստորագրութենէն 11 օր վերջ, պաշտպանողական գինակցութիւն մը կնքուեցաւ Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ։ Այս երկու դաշնագիրները իրարու հետ ոեւէ կապ չունին, ինչպէս կարծեցին ոմանք՝ նկատի առնելով՝ անոնց ժամանակագրական կարգը։ Ֆրանքեւսերպ դաշինքը 16 ամսու հնութիւն ունէր եւ իտալեւալպանական դաշինքն ալ՝ Նոյեմբեր 11ի եւ 22ի միջեւ չէ որ խմբագրուեցաւ։

«Կը կարծեմ թէ կարելի, օգտակար, նոյնիսկ պիտի ըսեմ անհրաժեշտ է որ լայն, սրտագին եւ տեւական համաձայնութիւն մը հաստատուի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, սակայն որպէսզի անիկա ամուր ըլլայ, պէտք չէ որ միայն զգացումներու եւ մտաւորական խնամութեան վրայ հիմնուի, այլ պէտք է հեռացուին այն պատճառները, որոնք կրնան երկու երկիրներու միջեւ բախում առաջ բերել։ Մօտ օրէն դիւանագիտական ճամբով նկատի պիտի առնուին այս խնդիրները, որոնք ո՛չ ծանր են, ոչ ալ անլուծելի, սակայն փափուկ են՝ ինչպէս բոլոր այն խնդիրները, որոնք ժողովուրդի կեանքին եւ յարաբերութեանց հետ կապ ունին։ Երբ դիւանագիտութիւնը վերջացնէ իր նախապատրաստական եւ անհրաժեշտ աշխատանքը, տրամաբանական պիտի ըլլայ, որ հանդիպում մը տեղի ունենայ պատասխանատու նախարարներու միջեւ, որոնք կարճ տեսակցութեան մը ընթացքին հազիւ համաձայնութիւն մը չէ որ պիտի կնքնեն, այլ միայն պիտի նուիրագործեն զայն հանդիսաւոր կերպով։

«Վերջին շաբաթներու դէպքերը ցոյց տուին թէ Իտալիա ոչ ոքի ետեւէն կ'երթայ՝ երբ իր կենսական շահերն է որ խնդրոյ առարկայ կը դառնան, եւ թէ Իտալիա չէ որ նախայարձակ պիտի ըլլայ ոեւէ ձեւով խանգարելու աշխարհի խաղաղութիւնը։

Ներքին քաղաքականութեան վրայ խօսելով, Մուսոլինի յայտնեց թէ քանի մը օրէն [illegible] 600 [illegible] 250ը [illegible] թէ [illegible] բոլոր անոնք, որոնք փաստաբանը [illegible] ամբաստանուած են։

Իտալեւնիյոն զինակցութիւ՞ն

Աթէնքէն «Լօքալ Անցայկըր»ի կը հեռագրեն թէ Յունաստանի արտաքին նախարարը մօտ օրէն Հռոմ պիտի երթայ՝ իտալեւհելլէն դաշինք մը կնքելու համար։ Իտալիա տրամադիր կ'երեւի ճանչնալու Երկոտասան կղզիներու յունական հանգամանքը։ Յունաստան կը փափաքի որ յիշեալ կղզիները իտալական գրաւումի ամբողջ տեւողութեան կրօնական և լեզուական լայն ազատութիւն վայելեն եւ թէ Իտալիա խոստանայ Յունաստանի վերադարձնել զանոնք, անմիջապէս որ գոյութիւն ունենալէ դադրին ռազմագիտական այն անհրաժեշտութիւնները, որոնք ներկայիս կ'արդարացնեն անոնց գրաւումը Իտալիոյ կողմէ։

Արեւելեան նահանգներու կացութիւնը

[illegible] «Ազգային» [illegible] մէջ քննելով Արեւելեան նահանգներու կացութիւնը, դիտել կու տայ.—

Աւելի արտակարգ միջոց [illegible] նիւթական եւ բարոյական վնասներ կը պատճառէ։ Կարելի՞ է պնդել թէ, Արեւելեան նահանգները քիչ թէ շատ չազդուեցան զինուորական գործողութիւններէն, պատերազմական ատեաններէն եւ պաշարման դրութենէն։ Անկասկած որ շատ մը ընտանիքներու տեղափոխութիւնը ցնցեց այն շրջաններու ընկերային, ինչպէս նաեւ առեւտրական եւ երկրագործական կացութիւնը։ Բայց ինչ օգուտ որ ուրիշ ճար չկար։

Սակայն այժմ, երբ բնականոն վիճակը հետզհետէ կը վերահաստատուի, հանրապետական կառավարութիւնը անհ վերջ կու տայ արտակարգ միջոցներուն, եւ ամբողջ շրջանը կը յանձնէ քաղաքային քննիչի մը, լայն իրաւասութիւններով։

Այս նոր եւ արմատական միջոցները շուտով պիտի տան իրենց արդիւնքները։ Իսկ երբ երկաթուղիի կառուցումով եւ խոհական քաղաքականութեամբ մը աւելցուին այդ շրջաններու բնակիչները, այն ատեն արդիւնքը աւելի մեծ պիտի ըլլայ։

Պոլսէն մի՞ր սո՞ւնք դրամ կուտայն

Իվրիի համայնավար քաղաքապետ և Բանւորա-Գիւղացիական Դրամատան նախագահ Մարան ինքնաշարժի մը մէջ մոռցած էր իր պայուսակը, որ կը պարունակէր Ֆրանսայի համայ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

[illegible] գիւղը կը գտնուին Տուապսէի շրջանին մէջ։ 1921ին այս երկու գիւղերու յոյն բնակիչները մեկնեցան Յունաստան, իսկ [illegible] [illegible] գիւղերը բաժնուած են զանազան թաղամասերու, խութորներու մէջ՝ 6 8 տուն։ Թաղամասերը իրարմէ հեռու են 1—13 վերստ։ Երկու գիւղերուն բնակիչներն ալ Թրապիզոնցի են, եւ ռուսերէն չեն գիտեր։

Գիւղերը կը գտնուին երկաթուղիի կայարանէն 7 12 վերստ հեռու, ծովէն դէպի լեռները երկու գետակներու ափին վրայ։ Ծովեզերեայ խճուղիէն հեռու են 3—7 վերստ։ Հաղորդակցութիւնը կը կատարուի ընդհանրապէս ոտքով եւ ձիով։ Սայլերու ճամբայ չկայ, այնպէս որ գիւղացիները ստիպուած են կայարանէն կամ Լազարովկա աւանէն շալակով փոխադրել իրենց բեռները։

Հողը բերրի չէ։ Ցանքերը կը մշակեն եգիպտացորեն եւ ծխախոտ։ Հողը կը վարեն հին նահապետական արօրով. գութանը հազուագիւտ է։ Եւ այսպէս դժուար է շատերուն համար որպեսզի [illegible] եգիպտացորենը, մինչեւ նոր [illegible]։

Բնակարանները շինուած են հին ձեւով։ Խեփ չկայ։ Վառարան չունին, ոչ ալ առաստաղ [illegible] նահապետական հին օջախն է, զոր կը լուցնեն եւ կը նստին շուրջը։ [illegible] առանձին սենեակներ չկան. բոլոր անդամները կը պառկին մէկ սենեակի մէջ, իրենց անկողինները ձգելով կրակին շուրջ։

Ընտանիքը շատ ազգաստ է, կ'ուտեն կորեկէ հաց. չէօրէք կը շինեն եւ կը խմեն թանը։ Ցաքկերակուր պատրաստելու փորձառութիւն չունին։ Եւ շատ շատ կը հիւանդանան, ընդհանրապէս աղիքներու հիւանդութեամբ։ Հագուստի մասին ոեւէ բարեփոխութիւն չեն կրած. կը հագուին հին տարազներ։ Ընտանիքը [illegible] է (չարուխ), իսկ շատ անգամ բոպիկ են։

Բժշկական օգնութիւնը բոլորովին մոռցուած է այս գիւղերուն մէջ։ Հիւանդները յանձնուած են իրենց ճակատագրին եւ զոհ կ'երթան վարակիչ ախտերու։ Անասնաբուժի մասին գիւղացիները գաղափար իսկ չունին։

(«Մուրճ-Մանգաղ», 8 Դեկտ.)

33 ԱՂՋՆԱԿՆԵՐ ՈՂՋ ՈՂՋ ԱՅՐԱԾ

Բէվլէրի Բանտաստայ մէջ այրեցաւ առջի գիշեր Սէն-Շառլի որբանոցը, որուն մէջ կային 371 աղջնակներ 5—6 տարեկան եւ 40 կրօնաւորուհիներ։ Հրդեհը ծագեցաւ նկուղներէն եւ կայծակի արագութեամբ պատեց ամբողջ շէնքը, որ մեծ մասամբ փայտաշէն էր։ Որբուհիները կը քնանային, երբ մայրապետ մը անհազանգը հնչեցուց։ Հրշէջները փութացին եւ հերոսական ջանքերով յաջողեցան ազատել 338 հոգի, վտանգելով իրենց կեանքը։ Հրշէջները քաշուեցան, երբ բոլորովին փլաւ շէնքը։ 33 որբուհիներ եւ մայրապետ մը չյաջողելով փախչիլ, փոցերուն մէջ մնացին եւ ողջ ողջ այրեցան։ Յաջորդ առաւօտ անոնց ածխացած դիակները գտնուեցան փլատակներէն։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

«ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԻՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ»

Ֆրանսայի խորհրդարանական ընտրութեանց պատրաստութիւններն յառաջ կը տարուին անհամբերութեամբ թափով. կուսակցական համաժողովներն իրարու կը յաջորդեն պրոպականտի նորանոր ձեւեր մշակելու եւ կարելի եղածին չափ յանկուցիչ ծրագիրներով եւ խոստումներով ներկայանալու ընտրող ժողովուրդին։

Նոր բան մը հրապարակ ելած է վերջերս՝ իրապաշտութիւն — réalisme — որուն փարած են հաւասար ուժով համայնավարներէն մինչեւ պահպանողականները։ Ամէնքն ալ կը պնդեն թէ իրենց ծրագիրն է որ միակ իրապաշտն է, այսինքն միակը որ տնտեսականօրէն ուղիղ եւ արդար եւ գործնականօրէն ալ իրականանալի եւ նպաստաւոր է։

Ֆրանսայի Ս[illegible] պահպանողական կուսակցութեան պետերէն մէկը, կ'ըսէր վերջերս թէ մտադրութեան եւ ճակատագրական անկումէն փրկելու համար իրական միջոցներ պէտք են եւ այսպէս կը բացատրէր իր ըմբռնած իրական կամ իրապաշտ քաղաքականութիւնը։

Անկարելի է զատել քաղաքական իրապաշտութիւնը ելմտական իրապաշտութենէն։ Մէկը անկարելի է առանց միւսին։ Բայց ելմտական իրապաշտութիւնը դժբախտաբար տնտեսականութիւն է, որով միայն կարելի է ունենալ գործերու, գանձի, պետական ծրագիրներու, զինուորութեան եւ այլն տնտեսականութիւն։ Նախարարական անկայունութիւն ունենալու համար անհրաժեշտ չէ վերապահել եւ Սահմանադրութիւնը փոխել, բաւական է որ Երեսփոխանութիւնը ու Ծերակոյտը համաձայնին եւ գիտեն կ'ըլլայ ձեւ մը գտնել։ Կարելի է, օրինակ, որոշել թէ Խորհրդարանի մեծամասնութենէն ընտրուած ... պաշտօնի պէտք է երեք ամիս ժամանակ ունենայ պատրաստելու քաղաքական, ելմտական, ընկերային եւայլն մարզերու մէջ իր հետապնդելիք նպատակները եւ միջոցներու ծրագիր. ցոյց տալու իր անդամներու համերաշխութեան [illegible] եւ գործելու ընդունակութիւնները եւ այնուհետեւ ներկայանալ Խորհրդարանին՝ [illegible] վստահութեան քուէ չահելու։ [illegible] ունենալու հարցադրումներ ընելու մինչեւ որ երեսփոխաններու եւ Ծերակուտականներու կէսէն աւելին կողմէ ստորագրուած պահանջ մը չներկայացուի։

Պահպանողական պետի մը մտքին ճշդութիւնն է այս անշուշտ եւ հակառակ ուժկավարութեան սկզբունքներու։ Բայց եւ այնպէս անկարելի է ուրանալ թէ ամէն երկրի մէջ խորհրդարանական հիմերու կէսէն շատ աւելին պարզապէս ժամավաճառութիւն էր։ Շատ մը առաջարկներ նախապէս դատապարտուած են մերժման եւ սակայն կ'ըլլան առաջարկուած փոքրամասնութեան մը կարծիքին յայտնելու համար։ Շատ մը երեսփոխաններ առիթ չեն փախցներ իրենց ճարտասանական քարոզութիւններով ցուցադրելու, գիտնալով հանդերձ թէ տրուելիք որոշման մէջ ոչ եւ է փոփոխութիւն չպիտի մտցնէ իրենց ճառին շնորհիւ։

Կառավարական տեւականութիւնը իրապաշտական պիտի ըլլար եւ փրկարար, եթէ ընտրութիւններն իսկապէս ներկայացնէին ժողովուրդի հարազատ կամքին արտայայտութիւնը։ Դժբախտաբար գիտենք թէ ինչ ձեւով տեղի կ'ունենան առաւօտեան ամէն տեղ եւ մանաւանդ յետամնաց երկիրներուն ընտրութիւնները։

Ժողովուրդի կամքն ամէն տեղ ալ ենթակայ է շատ մը կազմակերպութեանց ազդեցութեանց եւ միջամտութեանց եւ ամենակարող մամուլի միջոցով ի վիճակի է նենգելու, մինչեւ իսկ պարկեշտ եւ անկախ անհատներու քուէն։

Այս պայմաններուն մէջ, կառավարական տեւականութիւնը՝ վտանգ մը կրնայ ըլլալ երկրին համար, եւ փառասէր պետի մը ձեռքին մէջ՝ անձնական պատրուակ մը ամէն ազատութիւն կաշկանդելու։ Քաղաքական իրապաշտութիւնը, ուրեմն, այն ձեւով ինչպէս կ'ըմբռնեն պահպանողականները, անընդունելի է եւ անարդար, որքան ատեն որ խորհրդարանը չի ներկայացներ ժողովուրդի իսկական մեծամասնութեան կարծիքը։

Ծարտարարուեստական մարզին մէջ իրապաշտութիւնը, ըստ միեւնոյն Տր. Մարսալի, կը կայանայ «արտադրութեան կազմակերպումով եւ աշխատանքի բաշխումով»։

Շատ տարտամ են այս բացատրութիւնները. ի՞նչ ըսել է աշխատանքը բաշխել։ Ամէն մարդ գիտէ անշուշտ թէ պատերազմէն վերջ հրապարակ հանուած պետ. փոխառութեանց շատերը ազատ կացուցուած են տուրքերէ, հրապուրելու համար ժողովուրդը որ ստորագրէ։ Այս, պիտով երբ այսօր հարուստ մը 500.000 ֆր.ի պետական արժեթուղթ կը գնէ (օրինակ՝ 1925ի rentes françaises), ազատօրէն կը վայելէ անոր իբր 30 հազար ֆր. եկամուտը, առանց սանթիմ մը վճարելու պետական գանձին։ Եթէ սակայն այդ մարդը փորձէ գործ մը ընել խանութի մը մէջ կամ փոքրիկ արհեստանոց մը բանալ 5—6 գործաւորով, իր միեւնոյն շահին առնուազն մէկ երրորդը պետական գանձին պիտի տայ իբր տուրք, այսինքն տարուան չորս ամիսը պիտի աշխատի պետութեան համար։ Աշխատանքի քաջալերութիւ՞նն է այս թէ ընդհակառակը՝ աշխատանքի կաշկանդում, ընկճում, քանդում։

Մարսալ ջերմ պաշտպանն է անուղղակի տուրքերու, թէեւ չի մոռնար չիշատել թէ այդ տուրքին պէտք է ենթարկուին պերճանքի, շքեղութեան առարկաները եւ ոչ թէ անհրաժեշտ մթերքը։ Անուղղակի տուրքերու առաւելութիւնն այն է որ, կ'ըսէ, կը վճարուին առանց զգալի ըլլալու։ Իրաւ է թէ անուղղակի տուրքերը աւելի տանելի ձեւով կը գանձուին քան ուղղակիները, բայց երբ հաշուենք թէ ինչ կը վճարենք մէկ շաքարուտի մէջ իբր անուղղակի տուրք մեր գործածած ծխախոտի, լուցկիի, շաքարի, աղի, ըմպելիներու եւայլն տուրքերուն միջոցաւ, անագին գումարներու պիտի հասնինք։ Եւ ինչ որ աւելի անարդարութիւն է անուղղակի տուրքերու դրութեան մէջ, այն է որ հարուստը եւ աղքատը միեւնոյն քանակով կը վճարեն զայն. աղքատին կերած շաքարն ու հարուստին կերածը միեւնոյն տուրքին ենթակայ են։ Շատ շատ հարուստը քիչ մը աւելի շաքար կը գործածէ քան աղքատը։

Տուրք մը արդէօք արդար ըլլալու, պէտք է համեմատական ըլլայ անհատի հարստութեան, այսինքն անոր աշխատանքի կամ դրամագլխի արդիւնքին. շատ շահողը պէտք է շատ վճարէ եւ քիչ շահողը՝ քիչ։ Անուղղակի տուրքերու դրութիւնը կատարելապէս հակառակն է այս սկզբունքին եւ սակայն, ըստ Մարսալի, այս է իրապաշտութիւնը։

Ելմտական հաւասարակշռումը իրապաշտութիւնը կը կայանայ, ըստ պահպանողական խմբակին, այսօրուան՝ կացութեան պահպանման մէջ։ Պէտք չէ, կ'ըսէ Մարսալ, պաշտօնապէս կայունացնել ֆրանքը, քանի որ քաղաքական վիճակը կայուն չէ, այսինքն անորոշ է թէ ինչ պիտի ըլլայ 1928ի ընտրութեանց արդիւնքը եւ քանի վերջնապէս ջնջուած չեն երեւ[ո]ւն պարտքերը։

Նախ պէտք է, կ'ըսէ, պետական դրամատունը ազատել կառավարութեան իրաւասութենէն, գանձի երեւան պարտքերը վերածել մշտնջենական կամ երկար պայմանաժամով պարտաթուղթերու եւ այնուհետեւ միայն խորհիլ ֆրանքին կայունացման վրայ։

Պանք տը Ֆրանսի եւ կառավարութեան յարաբերութեանց մասին հատորներ գրուած են թեր ու դէմ ներկայ պայմանագրին։ Ցաւիտենական կռիւն է աջի ու ձախի։ Պահպանողականները կը խորհին թէ պէտք չէ կապել Պանք տը Ֆրանսի վարկը, որ երկրին իրական ջիղն ու զարկերակն է միանգամայն, քաղաքական յարափոփոխ հոսանքներու յառաջ բերած ալեկոծութեանց հետ. Ռամկավարները, ընդհակառակն, չեն ընդունիր դրամատան անկախութիւնը պետութենէն, որ կը նշանակէ կառավարութեան կախակայումը դրամին եւ անոնց տէրերուն առջեւ։

Ո՞րը պիտի յաղթէ այս հոսանքներէն։ Ապահովաբար ամենավարը, քանի որ աշխատանքը հետզհետէ աւելի կը զօրանայ եւ կը փոխարինէ դրամագլուխն, որ երէկ տակաւին միակ իշխողն էր ամենուրեք։ Ժամանակի խնդիր է միայն։

Գալով ֆրանքի կայունացման, ներկայ կացութիւնը կը նմանի այր ու կնոջ կենակցութեան մը, որ վաւերացուած չէ քաղաքականօրէն կամ կրօնական արարողութեամբ։ Ի՞նչ շահ կայ այս կացութեան յարատեւութեան մէջ։ Տարիէն աւելի է որ անգլ. ոսկին 124ի վրայ կեցած է եւ քանի մը սանթիմներու եւեւէջները ոեւէ ազդեցութիւն չեն կրնար ունենալ ընդհանուր վիճակին վրայ։ Ցաւով առիթ ունեցած ենք ըսելու թէ Պանք տը Ֆրանսն այսօր կատարելապէս ի վիճակի է զսպելու եւ կանոնաւորելու ամէն շահագիտութիւն դէպի վար կամ դէպի վեր եւ թէ ֆրանքն այսօր այլեւս ընդունուած է բոլոր մեծ հրապարակներու վրայ, իբրեւ անփոփոխելի արժէք։

Փուանքարէի յամառութիւնն այս մասին՝ իր բարեկամներու կողմէ կը մեկնուի իբր փափկանկատ զգուշութիւն մը՝ 1928ի ընտրութեանց անորոշ հետեւանքներուն հանդէպ։ Ճամենայն դէպս, կ'ըսեն անոնք, պաշտօնական կայունացումը չպիտի ուշանայ եւ թերեւս պէտք չսեպուի նոր ընտրութեանց արդիւնքին ալ սպասել։

Որոշ է թէ պաշտօնական կայունացումը որ եւ է աննպաստ արդիւնք չի կրնար ունենալ այլեւս. մինչդեռ յապաղումը կրնայ ենթադրել տալ ոմանց թէ տակաւին կան պարագաներ որոնց հանդէպ անզօր է Պանք տը Ֆրանսը եւ կը քաշուին հրապարակ նետելու իրենց մթերուած դրամները։

Ամփոփելով բաժնենք, ըստ պահպանողականներու, իրապաշտութիւնը կը պահանջէ յետաձգել ֆրանքի պաշտօնական կայունացումը, տուրք հաստատել պերճանքի նիւթերու սպառման վրայ եւ երերուն պարտքերը վերածել մշտնջենական պարտքերու։ Տեղը չի ներեր մէջ բերելու նաեւ ձախերու ըմբռնումներն այս խնդիրներու մասին։ Ըսենք միայն թէ ընկերվարականներու ջատագոված իրապաշտութիւնն ալ դրամագլխի վրայ հաստատուելիք տուրքն է, որու հաւանականութիւնն իսկ պատճառ եղաւ անցեալ տարուան սոսկալի տագնապին։

Երկու ծայրերուն մէջ պէտք է փնտռել, ուրեմն, իսկական իրապաշտութիւնը։ Դաշինքի մը տեւականութիւնը կախում ունի գլխաւորապէս իր պետին անհատական կարողութենէն։ Եթէ անշահախնդրօրէն եւ հայրենասիրաբար ուսումնասիրուին բոլոր հարցերը, շատ յաճախ կարելի է համաձայնութեան եզր մը գտնել ամենէն հակընդդէմ գաղափարներու մէջ իսկ։

Մ. Տ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ-ԽԱՉ

Չնայած որ 1921 թ. փետրուարի 18ի ժողովրդական ապստամբութիւնից մինչեւ այսօր Հայաստանի ժողովուրդը ոչ մի անգամ չէ տուել խորհրդային իշխանութեան, բացի մի ինչոր մասնիկ Մանուկ խոջոյանի աճարկումից, բայց եւ այնպէս Հայաստանի զեկավարները եօթը տարի է ինչ շարունակ կատարում են անվերջ խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ։ Ամէն տարի հարիւրաւոր անմեղ մարդկանց առանց սեան ու հասակի խտրութեան, փոնցնում են խոնաւ բանտերում եւ մի որոշ մի մասն էլ քշում են դէպի Սիբերիայի հեռաւոր անկիւնները։

Բոլոր այն պետութիւնների մէջ, ուր իշխում է օրէնքը եւ ոչ թէ բռնութիւնն ու հալածանքը, մարդկանց պատժում են օրինաւոր հաստատութիւնները միմիայն այն դէպքում, երբ իրենց ձեռքում ունին փաստացի տուեալներ, եւ ոչ թէ կասկածի ու ենթադրութիւնների հիման վրայ։

Մինչդեռ բոլշեւիկեան դիկտատուրային ենթակայ երկիրներում է որ վարչական կարգով հազարաւոր մարդկանց ոչ թէ միքանի շաբթով կամ ամսով, այլ նոյնիսկ տարիներով փոնցնում են բանտերի մէջ եւ խորհրդային մի «անկախ» հանրապետութեան բանտերից միւս «անկախ» հանրապետութեան բանտերն ու աքսորավայրերը քշում իրենց «ազատ» երկրի քաղաքացիներին։ Նրանք իրենց ուզած վայրում ու ժամանակին չեկայի որոշումով ոմանց գնդակահարում են, իսկ աչքի ընկնող կառավարական նախկին գործիչներին բանտերում պահում որպէս պատանդ, այն նպատակով որ եթէ բոլշեւիկներից մէկն ու մէկը իրեայ որ եւ է կազմակերպութեան որոշումով եւ նոյն իսկ որ եւ է անկուսակցական, թերեւս հիւանդոտ ուղեղի տէր անհատի կողմից, անմիջապէս բոլոր պատանդներին հրացանազարկ անեն իբրեւ փոխ-վրէժ։ Օրինակ տեսնք անցեալ Վարշաւայի բոլշեւիկեան դեսպան Վոյկովի սպանութեան առթիւ, երբ Մոսկուայում ուղիղ երեւ տասնեակ պատանդներ գնդակահարուեցան։

Ցարական իշխանութեան ժամանակ հնարաւորութիւն կար պաշտպան փաստաբան ունենալու, որ իրաւունք ունէր դատարաններում իր ուզած ազատ խօսքը արտասանելու, փաստերով ապացուցանելու ամբաստանեալի անմեղութիւնը։ Իսկ հիմա ո՞վ կը համարձակի բոլշեւիկ իշխանութիւնների առաջ պաշտպանել մեր անմեղ հայրենասէր Զօրեաներին եւ արդարութիւն պահանջելու։

Այն ազնիւ Զօրեաները, Խոսրովները ու Մուկացի Գրիգորները, որոնք տասնեակ տարիներ անընդհատ զէնքով կուել են սուլթանական բռնակալութեան դէմ յանուն հայ աշխատաւոր ժողովրդի քաղաքական ազատութեան, այսօր չէկիստների ձեռքով եւ առանց որ եւ է օրինաւոր փաստի, փտում են բանտերում եւ քշւում դէպի Ռուսաստանի խորքերը, որտեղ ենթակայ են զանազան հիւանդութիւնների եւ սովամահութեան։ Այդպիսութեան համար երկար տարիներ հազար ու մի փորձանք քաշելու ու զրկանքների գնով անվհատ եւ անվեհեր կուրծք տուող այս անձնազոհ մարտիկներին զանէ՛ յայտնէին որ իրենց համար անհանդուրժելի է իրենց ներկայութիւնը խորհրդային դրախտը, եւ երկրի սահմաններից էլ հեռացնէին, որպէսզի նրանք հնարաւորութիւն ունենային որ եւ է հայկական գաղութում ապրելու։ Բայց ոչ, բոլշեւիկները չեն ուզում ճանաչել ոչ մի սրբութիւն եւ յամառ կերպով շարունակում են Հայաստանը դարձնել մի կատարեալ դժոխք։

Բայց, որքան էլ բոլշեւիկ իշխանութիւնները փորձեն հայ ժողովրդի բոլոր կենդանի տարրերին բանտարկութեան, աքսորի ու զանազան հրէշային միջոցներով ասպարէզէն քշել, որպէսզի իրենք հնարաւորութիւն ունենան դեռ երկար տարիներ շարունակ սանձարձակ վայելելու ժողովրդի արդար քրտինքով ձեռք բերած վաստակը, այդ նրանց չի յաջողուի, քանի որ Ռուսաստանում բոլշեւիկեան իշխանութիւնը տապալելուն պէս 24 ժամւայ ընթացքին Հայաստանի բոլշեւիկ իշխանութիւնն էլ յօդս կը ցնդի։

Իսկ մինչ այդ Հայաստանի ժողովուրդը ստիպուած է մի կերպ տանել բոլշեւիկների բոլոր տեսակի հրէշային բռնութիւնները, ինչպէս որ տարել է այս 600 տարուայ ընթացքում։ Իսկ մենք՝ տարագիրներս, որ «հակայեղափոխական ու բուրժուական» երկիրներում, թէև դրամական վիճակով վայելում ենք աւելի լայն իրաւունքներ, քան «աշխարհիս առաջին ընկերվարական» իշխանութեան տակ ապրող ժողովուրդները, սնպաստ պարտականութիւն ունինք փոքրիկ գոյութեամբ սննութեան հասնել Հայաստանի կաշկանդուած ժողովրդի ըմբոստ զաւակներին, որոնք իրենց խաչը տանում են անմռունչ կրելով ամէն տեսակ ֆիզիքական եւ հոգեկան տանջանքներ։

Հայաստանում հալածանքը ուղղուած չէ միմիայն դաշնակցականների դէմ, այլ եւ հայ սոցիալ դեմոկրատների, էսէռների եւ անկուսակցականների դէմ։ Ուրեմն ազնիւ ունի համազգային բնոյթ եւ մենք էլ պէտք է ըստ այնմ առաջնորդուենք եւ առանց տարագիրների պէս կազմակերպենք մեր քաղաքական կարմիր-խաչը, անկուսակցական հողի վրայ, դրամական նուէրներով եւ զանազան ձեւի հասոյթներով օժանդակութիւն հասցնելու հայ քաղաքական բանտարկեալներին եւ աքսորականներին։

Պարզ է որ վերոյիշեալ կազմակերպութեան «սկզբունքով» դէմ կը լինեն բոլոր հայ բոլշեւիկները եւ նրանց հաւատարիմ ծառայ Հօկի անդամները, իսկ մեր ազգ-ռամկավարներն ալ այսպիսի վեհ նպատակի հանդէպ ըստ իրենց սովորութեան՝ խոհեմութիւն կը համարեն առնուազն չէզոք դիրք գրաւել։

Ուրեմն, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ այս նպատակը իրագործելու պարտականութիւնը վիճակուած է գաղութներու աշխատաւոր ժողովուրդին՝ իւրաքանչիւր հայ բանւոր-բատրակները կամ արհեստաւորի ու մանր վաճառականի եւ մտաւոր աշխատանքով զբաղողների համար դժուար չէ ամիսը մի քանի ֆրանկ, սենդ, լէվա, լէյ եւայլն յատկացնել նիւթապէս օժանդակելու բոլշեւիկեան բանտերում ու աքսորավայրերում տառապող բոլոր հայ բանտարկեալներուն եւ աքս-բեալներուն, առանց կուսակցութեան եւ դասակարգի խտրութեան։

Այս գործում մենք մեր կարող տարրերից հայկական Զօլոն, մարքսիստ Պոլիթ-Ընծանոփ, Էս-էր Ռ.Իվ եւ անկուսակցական Ը.Իփ։ Նրանք բոլորն ալ բոլշեւիկների կենդանի զոհերն են, որոնց տանջում են ու թէ իրենց գործած յանցանքի համար, որովհետեւ բոլշեւիկները համարում են իրենց համար վտանգաւոր տարր։ Մեր հաւատալով աշխատելով մի փոքրիկ օժանդակութիւն ցոյց տալ եւ մխիթարել մեր մարտիկներին որպէսզի վառը կարողանան բոլշեւիկների լծից ազատուելու մեր հարազատ Անկախ եւ Ազատ Հայաստանում ողջագուրել նրանց եւս, իսկ ճակատագիրը երբոր արձագանք կը գտնի թէ այս առաջարկը բոլշեւիկեան լծից զատ ու անկաշկանդ հայ թերթերում, այն ժամանակ մամուլի միջոցով կը խորհենք նաեւ հայ քաղաքական կարմիր-խաչը կազմակերպելու ձեւի եւ միջոցների մասին։ Մենք կարող ենք օգտուել Ռուս քաղաքական կարմիր-խաչի կազմակերպութեան կանոնադրութիւնից, եւ դրամական առաքումը կատարել նոյն օրինական ձեւ նապաստով։

Բ.Ն.Ն.

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ԹՈՒՐՔ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ

«Թուայմփի» Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.

Շատ քիչ երկիրներ կան, որ ոստիկանութիւնը այնքան կարեւոր դեր կը խաղայ, որքան Թուրքիոյ մէջ։ Սուլթան Համիտ Համիտ, որ վերջին ծայր կը վախնար մասոնութենէ մը եւ թարկուելէ, մեծապէս պատասխանատու է թուրք ոստիկանական ուժի զարգացման։ Ներկայ կառավարութիւնը նոյնպէս գրաւած է ունենալ մասնաւոր կերպով կրթուած ոստիկաններու եւ գաղտնի ոստիկաններու ընդարձակ մարմին մը։

Պոլսոյ աշխարհագրականութիւնը և այլացեղ բնակչութեան նախկին մայրաքաղաքը կը դարձնեն խուճապ խարխափ մը միջազգային, ինչպէս նաեւ տեղական ոճրագործներու համար։ Ոստիկանական շրջանակներու Պոլսոյ թաղերն անկիւններու մէջ կատարուած քննութիւններով լոյս կը սփռեն շատ մը հետաքրքրական ոճիրներու վրայ։

Կայ արգիլուած թմրեցուցիչ նիւթեր առեւտուրը։ Մեծ բիւրոյ հաշիւնատարներ կան, այս բիւրոները, որ կանխիկ մէկ մասը ծանուցումն է, նախապէս կը դնէ ծածուկ Պարտիզեներուն կողմէ ղրկուելու համար այն մարդիկ որոնք սահմանուած էին ստանալու։ Պոլսոյ ծովափնեայ բուռն մէջ ընճարաններ կան, որ հաշիւը գաղտնի կրծախիչ արգելուածներ։ Ոստիկանութիւնը կոխեց այս կարգի ընճարաններուն մէկ քանին, և այժմ կ'ըսուի թէ այս թմրեցուցիչին գործածութիւնը արագօրէն կ'անհետանայ, գլխաւորաբար անոր համար որ շատ սուղ կ'արժէ։

Քոքայինը գրեթէ անծանօթ էր Պոլսոյ մէջ մինչեւ ռուս գաղթականներուն գալը 1920ին։ Թէեւ այս գաղթականներէն շատերը քիչեր կը գործածէին զայն, ասոնց կայն կ'երեւի թէ անոնց ... վիճակը պատճառ եղաւ որ ուրիշ շատեր ալ փորձեն անոր։ Անկէ ի վեր թուրքերն ու Յոյներն ալ սորվեցան քոքայինի Իտալիերէն, ու ներկայի թէեւ փոքր ծաւալով, ապօրինի կանոնաւոր կերպով քոքայինի մաքսանենգութիւնը կը շարունակուի։ Քոքայինը, որ սովորաբար Պոլիս կը ներմուծուի շոգենաւերու նաւազներուն միջոցաւ, շատ սուղ կ'արժէ։

Ատեն ատեն ակնարկներ եղած են, մանաւանդ հայերու Դաշնակցութեան կողմէ իբր գործող անձերուն կողմէ կ'ըսուին՝ թէ այս կեդրոն մըն է։ Թէեւ ... բացարձակապէս ... ։ Աշխատանութիւնը ... շատ քիչ է թիւը այն թերթերուն, որոնք ... մեծ ... Ամեն ... կը գտնուի։

…ՖՐԱՆԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

…է իրաւ է որ Աստուած …ստեղծեց ըստ իր պատ… …ուաստաւոր մը սակայն, …գաղափար պիտի կազ… …ստեղծագործական …մասին, եթէ կարե… …մեր ցեղային հոգին։ …ներ պիտի տեսնէր հոն։ …զինքը քամէլիոնի կը …Ապահովաբար կը …, պավիտոնէ քամէլիոնը …մը, կը կրէ այն գոյ… …առած է տեղէն ու …ն…։ Իսկ մեր աքա… …ցանք կրնար լսել թէ …ր ունի անշուշտ. բայց …մտուն չունի… Ան …կը նմանի քուրջի …որ համադիպողին ձեռ… …ծառայած է սրբելու …ներկ, բոլորէն …պահած է վրան, եւ կը …գոյներու այլանդակ …բաղադրութիւն մը. …երը յայտնի չեն։ …Եթէ …ոպի …քնորոշելու հա-

մար, պէտք է որ բաղադրութիւն մը եւս վերցնենք կենդանական աշխարհէն, պիտի ըսենք թէ փապկէտի պէս իրացուցած է սողալու բոլոր ձեւերը. եւ իր այս մասնագիտութիւնը կ'օգտագործէ՝ սողալու համար դէպի փառքի պատիւները։

Այս է պատճառը, որ Նըբամիտ հրապարակագիր մը զայն կոչած է «Պատկառոր սողուն»։

∴

Բայց, մեր ընթերցողները թող չկարծեն թէ՝ իբր տիպար աչքի առջեւ ունիմ Ա. Ջօպանեանը։ Իր «Գիւղոնո»ը միայն պիտի բաւէր իրեն ապահովելու յարգանքս, եթէ չըլլար անոր վերջին քառը. — ճեղինակին դաւանաճանչ ստորագրութիւնը, — որ խռպոտ եւ աններդաշն կանչի մը պէս, կը պղտորէ հաճելի ճամբոցի մը վայելքը։

Պարզապէս, մեր ախտաւորին յատկանիշներն էր որ փնտռեցի ու գտայ անոր յաչորդական յօդուածներուն մէջ, որոնք բացատապար, երկու անգամէն վերցուած։

ԽԱՐՍՈՅ

…Թումանեանէն Եղիպ… …Յարիա և Արեւելքի ուրիշ …ներ գաղթ չողենաւեր …ի գաղթնի կը փոխադրեն …կարգի դժբախտ կիներ …որ այս շոգենաւերը …Բրանդիզի ձեւով կը …հոն, ոստիկանները …պաշտօնեան չունին սեւէ մի… …թարգ առնել, սակայն միշտ …պատրաստակամ են գործակցելու …ուրիշ երկիրներու ոստիկա… …թեանց հետ, որոնք կը փախ… …այս ստրուկներու գործելու… …ամեն երկրի կեդր դրամ… …գիրութեամբ մասնաւ կը …Պոլիս, սակայն այս քա… …երկրի իրրեւ կեդրոն գոր… …ած չէ, կեդն ծախողական… …շնութեան համար։ Թուր… …թղթագրամները. իրենց …գիրերով և բազմազոյն …թներով շատ դժուար է կեղ… …կատարելութիւնը միշտ …կը հսկէ այդ մասին։ …հին թղթագրամներուն …նորեր շրջաբերութեան …հանուելու։ Ոստիկանու… …ապացուցած է դրամա… …աններուն և սեղանաւորնե… …որ բացառիկ կերպով ա… …զանուելն այս շրջաններու. …որ կեղծ դրամներ շի… …միջազգային խմբակներ …թէն սպասելով պիտի ուղեւ… …թղթագրամ կեղծ թըղ… …րամներով (ԽՄԲ. — Նոյեմ… …ւ յանկեցինք նոյն թղթակցին …թէ գիրը թէ Վայաթոյ …15 Հայեր եւ Յոյներ բա… …իրրեւ կեղծ թղթա… …(կնոց)

Մեծ ոճիրներ շատ կը պատահին Պոլսոյ մէջ, թէեւ ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ անցեալ տարուան հետ բաղդատելով հիմա շատ պակսած է։ Մէկ կողմ թողլով քաղաքական սպանութիւնները, որոնք նպաբերաբար կը կատարուին, օր չանցնիր որ ա եւ է տեսակ ոճիր մը չպատահի։ Ողիլից ըմպելին, մանաւանդ օղին, նախանձը կամ ընչաքաղցութիւնը գլխաւոր շարժառիթներն են Պոլսոյ մէջ կատարուած ոճիրներուն մեծ մասին։ Ընդհանրապէս ոստիկանութիւնը կը յաջողի շուտով գտնել ոճրագործին հետքը, քանի որ Թուրքիոյ բնակողները բոլորն ալ արձանագրութիւն ունին ոստիկանութեան մօտ, մինչ ոչ ոք կրնայ մեկնիլ նահանգէն, առանց վիզա ստանալու ոստիկանութենէն։

Արեւմուտի խաղերը մեծապէս կ'ազդեն՝ նոր սերունդը ոճիր գործելու մղելու համար։ Բերայի եւ Սթամպուլի մէջ ցուցադրուած շարժանկարները բացէ ի բաց վնասակար են։ Կառավարութիւնը շատ արդարացի կերպով կը քննադատէ, անոր համար որ չարգիլեր այս ֆիլմերը, որոնք գլխաւորաբար կը ներածուին Ամերիկայէն, Գերմանիայէն եւ Ֆրանսայէն։

Ոստիկանութեան կազմութիւնն ու կազմակերպութիւնը այսպէս կարելի է նկարագրել հակիրճ կերպով — Պոլսոյ ոստիկանական տնօրէն դնգապետ Շէրիֆ պէյի հրամանին տակ երկու դասակարգի կան, ոստիկաններ, եւ գաղտնի ոստիկաններ։ Կան մօտ 2000 ոստիկաններ, իւրաքանչիւր 400 բնակիչի համար մէկ հոգի։ Գաղտնի ոստիկաններու թիւը անծանօթ է։ Թուրքիոյ մէջ կան վեց ոստիկանական վարժարաններ, ու ոստիկանութեան թեկնածուները քանի մը ամիս պէտք է յաճախեն հոն՝ իրենց պարտականութիւնները սորվելու համար։

Պոլսոյ մէջ ոստիկանութիւնը բաժնուած է հինգ ճիւղերու. առաջինը քաղաքական է. երկրորդը ոճիրներով, գողութիւններով եւ դրամաշորթութիւններով կը զբաղի. երրորդը վարչական է. չորրորդը անցագիրներով եւ վիզաներով կը զբաղի. հինգերորդը՝ նաւահանգիստի եւ ուրիշ ծովային գործերով։ Վերջին ճիւղին գործը թերեւս ամէնէն դժուարն է։ Մաքսանենգութիւնը միշտ գոյութիւն ունեցած է Թուրքիոյ մէջ եւ Պոլսոյ խորշ ու բորտ ծովեզերքը, շատ բացառիկ պատեհութիւններ կուտայ մաքսանենգներուն։ Ծովային ոստիկանները արագաշարժ շոգեմակոյկներով զինուած են, եւ յաճախ կռիւներ կ'ունենան Մարմարա ծովուն մէջ գործող մաքսանենգներուն հետ։ Ասոնք յաճախ ստիպուած են Պոլիս հանդիպող բազմաթիւ շոգենաւերու փախստականներուն վրայ հսկել. նոյնպէս ուշադրութիւն դարձնել որ պոլշեւիկ եւ ուրիշ յեղափոխական գործակալներ կեղծատրութեամբ ցամաք չելլեն։

ՁԵՌՆԱՐԿ [illegible]

ԿԵԱՆՔԸ ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ 13 Դեկտ.— Մէկ տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի Թաղական Խորհուրդ մը որ միայն Մատուռով է զբաղած, առանց դպրոցին նիւթական կամ բարոյական հոգն իր վրայ առնելու։ Այդ մարմինը երբեք չէ ունեցած իր մէջ ներդաշնակ գործունէութիւն մը, շնորհիւ իր մէկ երկու պառակտիչ անդամներուն, Առնոպէտնին, զգուած անոնց ընթացքէն վերջերս հրաժարականը տուաւ, լուծելով նաեւ Թաղական Խորհուրդը (Մատրան վարչութիւն) Լոոր վրայ, բոլոր ազգային տուրք վճարողները, տեսնելով որ գաղութին գործերը՝ դպրոց, մատուռ եւայլն, երեսի վրայ պիտի մնան, նամակ մը կը գրեն Լիոնի Ազգ. Միութեան, որպէսզի արտօնէ առժամեայ Թաղ. խորհուրդի մը նոր ընտրութիւնը, մինչեւ որ վերջնապէս տեղի ունենան Լիոնի գաւառական ժողովի ու ազգ. ընտրութիւնները։

Կիրակի առաւօտ ազգային տուրք վճարողները ժողով մը ըրին։ Ներկայ էին նաեւ Լիոնէն քահանայ մը եւ Պ. Ըգամեան։ Ժողովը շեշտեց ամէն բանէ առաջ դպրոցին կարեւորութիւնը մեր գաղութին մէջ, եւ ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի նոր Թաղ Խորհուրդի առաջին գործը ըլլայ դպրոցին հոգ տանիլ, պահելով ուսուցչին ամսականը։

Դաւիթին Մատրան վարչութեան անդամները բացակայ էին, բացի մէկէն, որ ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ իրենց մէկ տարուան գործունէութեան մասին։ Նշան բուռն արտայայտութիւններ այդ մասին ի վերջոյ. ժողովը ուշիկ նշանակալի [illegible] անձեր, որոնք Պ. Ըգամեանի հետ առանձին խորհրդակցելով, պիտի ընտրէին նոր Թաղ. Խորհուրդը։ Ահաւասիկ անդամներուն անունները — Պ. Պ. Խ. Գպրիպեան, Մ. Յունանեան, Մ. Գարբիէլեան, Պ. Պօյաճեան, Ի. Երամեան։

Որեմն, մինչեւ որ Լիոնի մէջ կազմուի նոր ազգ. վարչութիւն մը, այս առժամեայ մարմինը պիտի գործէ։ Յաջողութիւն մաղթելով, կը փափաքինք որ անոր առաջին գործը դպրոցը ըլլայ։

Դպրոցը ունի շատ լաւ յարմարութիւններ. Աւել, լոյս, եւլն. բոլորովին ձրի։ Լիոնի կրթական քննիչը ամէն բարոյական աջակցութիւն զոյց կուտայ ուսուցիչ Պ. Բ. Ըճէմեանի։ Ըստ այժմ դպրոցը կը շարունակուի, բայց շատ աննպաստ պայմաններու տակ։ Եթէ այսպէս երթայ մինչեւ Յունուար 1, ան ալ պիտի գոցուի։ Փարիզի Կրթ. Խորհուրդը, այս տարի ոչ մէկ նիւթական օգնութիւն պիտի ընէ Ֆրանսայի նորաբաց մանկապարտէզներուն, կամ նախակրթարաններուն։

Գաղութները իրենք է որ պիտի պահեն իրենց դպրոցներն ու մատուռները։ Առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը կրնայ շատ մը դրամական աղբիւրներ ունենալ, դպրոցը շարունակելու համար։ Կրնայ, օրինակ, նոր տարուան առթիւ ժապաւէնեալ տոմար մը պատրաստել տունէ տուն, ինչպէս դպրոցին կրնայ գրել գանազան Հայրենակցական Միութեանց, կամ ժամուլով կոչ մը ընել։ Կրնայ նաեւ իւրաքանչիւր բնտանիքէ դպրոցական ամսավճար մը գանձել։ Վերջապէս գրել զանազան ազգային հարուստ անձերու, բարեգործականին եւայլն։

Միջոցները չէ որ կը պակսին, այլ գործը, կամքն ու անկեղծութիւնը։

** Կիմանանք թէ այստեղ կազմուած է «Ցիկնանց Միութիւն» մը, որուն առաջին գործը պիտի ըլլար բանալ Մանկապարտէզ մը։ Եթէ մեր նպատակն է փրկել մեր փոքրիկները ձուլումէ, պէտք է գիտնալ, որ ձուլումի ենթարկուողները ոչ թէ 2—5 տարեկան երախաներն կրնան ըլլալ, այլ 6—12 տարեկանները։ Արդ, մեր դպրոցը 6—12 տարեկաններու համար է միայն։ Որեմն լաւ կ'ըլլար, որ Ցիկնանց Միութիւնը, ուժ տար դպրոցին թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս։

Ալֆէնվիլէն

ԴԱՍ ՄԸ

Յարատեւցող Հայրենակց. Միութեան Մարսէյլի վարչութենէն ստացանք հետեւեալ պաշտօնական նամակը.—

Հակառակ վարչութեանս որոշման, անդամներէն Պ. Կոփոեան (ատենապետ) անտեսելով թէ՛ ժողովին որոշման եւ թէ ծրագիր-կանոնագրին իբրեւ Զ. Հ. Մ. ներկայացուցիչ ներկայ եղած է [illegible] խորհրդոյ [illegible] տօնին, մեծ պղծուկ ստեղծելով [illegible]

[illegible] կը յայտարարէ թէ վարչութիւնը բոլորովին չէզոք է եւ [illegible]կապէս անվայել արարք մը համարելով կոփոեանի յամառ ընթացքը, վարչութենէն կը վտարէ զայն, վերջնական կարգադրութիւնը թողլով ընդհանուր ժողովին։

Նիկո

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԱԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի երեկոյ Sporting Central Clubի մէջ տեղի ունեցաւ հայ կոփամարտիկ Աթաեանի եւ ֆրանսացի Տէսփրէի մրցումը։

Տէսփրէ առաջին շրջանին իսկ սկսաւ ապօրինի խաղարկութեան մը։ Ներկաները ի նշան բողոքի սկսան սուլել ամէն կողմէ։ Երկրորդ շրջանի սկսելուն Աթաեան իր հակառակորդին լաւ դաս մը տալու համար խոյացաւ անոր վրայ եւ սկսաւ ուժ բազուկի ծանր հարուածներ իջեցնել։ Այնպէս որ երկրորդ շրջանի վերջաւորութեան մեր հայրենակիցը կէտերու առաւելութեամբ յաղթական էր։

Երրորդ շրջանի սկզբնաւորութեան իսկ Տէսփրէ յարձակեցաւ հայ կոփամարտիկին վրայ եւ ցած հարուած մը տալով գետին ձգեց զայն։

Այս ապօրինի խաղարկութեան պատճառով Ֆրանսացին իրաւազուրկ հռչակուեցաւ, իսկ Աթաեան՝ կէտերու առաւելութեամբ յաղթական, դատաւորին կողմէ։

∴ Հայ կոփամարտիկ Պէշիր (Աւետիս Ապլաղաթեան)՝ կը մրցի նոյն տեղը, վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, իտալացի Մէրինիի դէմ, 10 շրջան։

Մ. Աւետիսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՒՂԻՆ ԿԱՐԴԻՆԱԼԸ ԱՐՀԵՍՏ.— Սիրակուսայի մէջ կ'ապրէր գեղանի աղջիկ մը, Փաօլինա, որ զաւակն էր հարուստ հայրիկի մը։ Երկրաչափ մըն ալ, երիտասարդ ու համակրելի, որ կը կոչուի Մարքէզի, տանը՝ ընտանի։ Այցելութիւններ, տաք տաք խօսակցութիւններ։

Յանկարծ աղջիկը բանկեցաւ երիտասարդին համար անշէջ սէրով մը։ Երիտասարդը ուղեց քաշուիլ։ Աղջիկը յուսախաբ, ուզեց ամէն գինով գրաւել երիտասարդին սիրտը։ Գտաւ միջոցը։ Նամակով մը Մարքէզին կանչեց ժամադրութեան իր բարեկամուհիին անունով։

Երբ Մարքէզի ժամադրավայր հասաւ, աղջիկը հանեց ատրճանակը եւ ըսաւ.

— Առաւանդէ զիս, փախցուր ուրիշ քաղաք մը։ Եթէ ոչ կը սպաննեմ քեզ։

Մարքէզի, որ երկրաչափութեան ամէն խնդիր կը լուծէր, շուարեցաւ թէ ինչպէ՛ս լուծէ այս խնդիրը։ Եւ փոխանակ կարճ ճամբան ընտրելու, բռնեց երկար ճամբան։ Առաւ աղջիկը եւ փախաւ։

Աղջկան հայրը գտաւ բացատ եւ վերջապէս ստիպուեցաւ երկրաչափը ամուսնանալ։ Սակայն կը պատմեն թէ, Մարքէզի իր նոր հարսը զգուելու առթեն, փոխանակ անունովը կանչելու, կ'ըսէ,

— Իմ սիրելի՛, անուշի՛կ «ատրճանակս»։

ՔԻՉ ՄԸ ՓԱԽՈՒՆ ԷՐ.— Ցէժարտէն կը բնակէր ՍԷՆ-Ցընի։ Ունէր կին մը գեղանի։ Լաւ էին իրարու հետ եւ կ'ապրէին հանգիստ ու երջանիկ։

Սակայն, ինչպէս տանտէրը կը կրկնէ, Ցէժարտէն քիչ մը փախուկ էր։ Քանի մը անգամ իր գրագիններուն յայտնած էր թէ 50 տարեկանէն անդին չուզեր այլեւս ապրիլ։ Ու շարունակ կը նայէր որ մազերուն մէջ ճերմակ թել մը բուսա՞ծ է արդէն։

Ու անցեալ օր, ատրճանակի երկու գնդակով սպաննեց իր կինը, յետոյ՝ ինքզինք։

ՅԱՌԱՋ..Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (II)

ՋՐԿԻՐ ՈՎԿԻՄ

VI

Երբ Ովկիմ յաջորդ առաւօտ [illegible] տարաւ, մայրը լաւ [illegible] փոքր, գլուխը շարժելով

— Ո՞չ ես մնացեր այս մարդ, [illegible] մինչեւ հիմա չըերիր։

Ովկիմին աչքերը մթնեցին, [illegible] գարձաւ, պիտի ինար կար[illegible] Բայց նայուածքը յիմարի [illegible], անիմաստ հարցուց.

— Ե՞, հիմա չա՞զէկնար, վար[illegible]։

Մարդը ցոյց տուաւ էշուն կողին տակ եղած կարծրութիւնը [illegible]։

— Արեկա էշուդ գլուխը պըտ[illegible], պըտ խուզէ ձգէ, առը «թա[illegible] խուստի» կ'ըսեն։

Ինչ ըներ Ովկիմ։ Աստուած ին[illegible] վար չէր նայեր, ինչո՞ւ իր գոյութիւնը եւ բարութիւնը չէր [illegible]։ Եւ ինչո՞ւ իր մէկ հրաշ[illegible] չէր փրկեր շուշիկը։

— Ընուշիկ Աստուածս, քիչ-քիչիկ տուիր ինծի, հիմա մէ[illegible] ամէ՛նը կ'առնես։

Ու յանկարծ, Աստուծմէ գժգոհած ըլլալուն համար,

— Մեղք չը գրե՞ս, մեղա՜յ, մեղա՜յ։

Յուն հասած էր Ովկիմ։ Կը մտածէր թէ ժամկոչը իր տուած դրամով մոմը չէ՞ր վառած արդեօք որ. Ս Թորոսը նեղացած կը պատժէր զինքը անողորմ պատիժով մը։ Երթար ժամ ազօթք ընէր, «տէր ողորմեա» ըսէր կ'անգնէ՞ր արդեօք։ Վա՜յ, յիշ'ց որ կիրակի օրն ալ ժամ չէր գացած։

— Ժամբայ մը եւէլի բերեմ, երկու «մէթալիկ» եւէլի առնեմ բաժ էր։ Ի՞նչ մեղք էր գործած։

Ովկիմ էշուն աչքերուն մէջ արցունք նշմարած ըլլալ կարծեց։ Էշը կուլար, ինքն ալ լեցուած սկսաւ լալ։

Հիմա չէր հաշուր անասունը, բայց մեծ գժուարութեամբ կը շնչէր, կը խոխոար կոկորդը։ Ոխսաւ արագ արագ կարճ շունչ առնել, փորը կ'ուռէր կը գոցուէր, վիզը երկարեց, բերանը բացաւ, բայց չկրցաւ շունչ առնել ինկաւ գետին։

— Վա՜խ, վա՜խ, գնաց շու[illegible]տիկս, սկսաւ ճչալ ու լալ Ովկիմ, մինչ [illegible] ալ [illegible] կուլար։

— Ա՜ռ ի՞նչ սեւ է եղեր մեր ճակատին գիրը, Ըննա՜, Ըննա՜…

Եւ արցունքը սեղմեց իր կոկորդը։

Հէք անասունը ոտքերը կը պրկէր, երբեմն կը լարէր, եւլեր կը փորձէր, բայց կ'իյնար. գլուխը ասդին անդին կը զարնէր. չարչարուելով հոգի կուտար։

Ովկիմի աչքերը կուրնային ու չտեսնէր այդ օրը, սիրտը կը կտրատուէր, ու եղանակով մը կ'երգէր։

— Ըննա՜, Ըննա՜, Ըննա՜, ողբանիս մարեցաւ։

Քանի մը պզտիկ տղաք զարհուրած, գլխու կը դիտէին էշուն տանջալից հոգեվարքը։

Ովկիմ ու Ըննան, կը շարունակէին գլխիկոր տրտում խօսքեր մրմնջել եւ առատ արցունք թափել։

VII

Փողոցէ փողոց տղաքը սարսափեր էին սրբէն իշուկին մահը ու Ովկիմենց լացը։ Կա՞ր մէկը արդեօք որ անկեղծօրէն զգար Ովկիմի վրայ, [illegible] պիտի կատակէին ու [illegible]։ Ցիմարնե՜ր, որոնք չէին անդրադառնար թէ իրենք ալ, գրեթէ ամէն մարդ խորքին մէջ մէկ մէկ Ովկիմներ էին։

Գնաց մօտակայ արտի մը ծայրը, ինք իր ձեռքով փոս մը փորեց։ Ցեռոյ շուկայ եկաւ բեռնակիր Գաբօն կանչելու որ միասին էշը քաշէին մինչեւ փոսը։ Ամէն մարդ Ովկիմը տեսնելով, [illegible] կ'ըլլէր խաղութենէ։

— Ովկիմ, քեզի կնիկ մը առ [illegible]։

— Դո՞ւն ալ կեցիր, Ովկիմ։

— Ովկիմ, էշուդ օրերը Աստուած քեզի տայ։

— Ե՛է Ովկիմ, անուշին տէրն է եղեր, «Էքսփրէսի» պէս եկաւ, «Էքսփրէսի» պէս ալ գնաց. Հա՛, հա՛, հա՛։

Այս կարգի մարդոց երեսն իսկ նայելու սիրտ ու արժանապատուութիւն չունէր։ Ըննոց այդ խօսքերէն, աչքերը կը լեռնային եւ կը պայթէին թէ ինչո՞ւ չէին հասնէր իր մեծ կորուստը, ինչո՞ւ իր սուգն ու վիշտը կը ծաղրէին [illegible]։

Ջա՜ջ Աւօն իսկ կարծէք կը [illegible]։

— Ցանըհինգ դրուշի ջուր պըտ բերէր Ովկիմ, տասնը ջուր դրուշի եղած չէ։

Աշխարհի վրայ բարի, սրտցաւ մարդ չէ՞ր մնացեր։ Ամէնքն ալ չար ու անխիղճ, զզուելի մարդիկ էին դարձեր։

Գեղ շուկային մէջ, ուրիշ խօսող մարդ մը Ովկիմի աջեւը կուրեց, բանեց օձիքէն, կատակի երեսոյթին տակ քիչ մը խիստ

— Ովկիմ, Ովկիմ, ես իմ տասը դրուշ կ'ուզեմ, տասը դրուշս տուր

— Կուտամ, աղբարիկ, կուտա[illegible] տալիքս թող ըլլայ Ծիտոս պարտքն է [illegible] կը ծախեմ տալիքս կուտամ… մը՛ նեղանար սատնի։

Որկոր [illegible], թող քը չէր կրնար կուլ տալ եւ գժուարութեամբ կը խօսէր

VIII

Գիշերը չքնիր Ովկիմ. մթնլը գլխուն քաշած, երկարօրէն լացաւ կրկին, տղու մը պէս Հազիւ հա[illegible] ըլլալ կարծած էր իր սեփ[illegible]ին, աշա՛, ամէն ինչ ոչնչացեր, չքացեր էր, ափսո՜ս Որո՞ւ վրայ կուլար սակայն այդ խեղճ մարդը, [illegible] մահուան մէջ ծնելագին իր թողած պարապութեա՞ն, թէ վաղուան թշուառութեան, մեռած իր մեծ աշխատանքի՞ն — որ [illegible] իր բաժ էր իսկէ թէ իր թողած յոյսերուն ու երազներուն վրայ։

Հետզհետէ գիշերը կը խորանար, Ովկիմի քունը չէր գար, եւ գեռ արցունքի կաթիլներ իրեն տժգոյն, նիհարացած երեսին վրայէն, տաք գիծ մը քաշելով կը թրջէին իր բարձը։

Ալ ինչո՞ւ ապրէր Ովկիմը, ալ ինչպէ՞ս ապրէր։ Ու սրտակեղ հառաչանքով մը, գառնօրէն կը [illegible]։

— Է՜լ թող մեռնիմ, ա՛լ թող ես ալ մեռնիմ պէ…

Ֆիլիպէ Օ. ՋԱՐՄՈՒՆԻ

ՎԵՐՋ

նավար կուսակցութեան հաշիւներն ու ծախքերը։ Այս վաւերաթուղթերը ընկերվարական կուսակցութեան ձեռքն ինկած ըլլալով. մասնախումբ մը քննած է զանոնք եւ իր տեղեկագիրը ներկայացուցած կուսակցութեան գործադիր ատեանի Դեկտ. 14ի ժողովին։ Այս մասին ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Փոփիւլէր» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ. —

Թուղթերուն մէջ կայ 1. Ցանկը այն թոշակներուն, զորս կը ստանան համայնավար կուսակցութեան վարչական եւ քաղաքական բաժնի տնօրէնները, 2. Ցանկը այն մասնաւոր ծախքերուն, զորս ըրած են յիշեալ կուսակցութեան մասնաճիւղերը, 3. Զանազան շրջաններու ծախքերը, 4. Ընդհանուր հիմնացոյց մը, 5. Համայնավար կուսակցութեան կողմէ զանազաններու տրուած նուէրները։

Այս վերջին ցանկին մէջ ցոյց կը տրուի թէ 1 Յունուարէն մինչեւ 30 Սեպտեմբեր 4750 ֆրանք տրուած է Գործակցականներու ակումբին, 35.000 ֆր. Գիւղացիական Խորհուրդին 6000 ֆրանք՝ Կարմիր Օգնութեան, 54.500 ֆրանք՝ ընկերվարական կուսակցութեան ձախ թեւին, որուն ներկայիս ամսական 4400 ֆրանք կը վճարուի։ Այս ձեւով 9 ամսուան մէջ 102,317 ֆրանք բաշխուած է, իսկ ներկայիս ալ ամսական 8900 ֆրանք կը տրուի վերոյիշեալներուն։

Տեղեկարեր Սէվրաք երեք ենթադրութիւն կ'ընէ այս մասին։ Ա.— կամ այն է որ յիշեալ վաւերաթուղթերը յերիւրածոյ են, Բ.— կամ այն է որ համայնավարները կ'ուզեն օգտագործել ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ մղուած գաղափարական կռիւները եւ ատոր համար դրամ կը ծախսեն, Գ.— եւ կամ իրապէս ընկերվարական կուսակցութեան մէջ մարդիկ կան, որոնք այնքան կը ստորնանան որ դրամ կը ստանան կուսակցութենէ մը, որուն դէմ կը պայքարի ընկերվարական կուսակցութիւնը։

Ընկերվարական ձախ թեւի պետն է Մօրէն, որ խնդրին տեղեկանալով, բացատրութիւններ պահանջած է Մարանէն։ Այս վերջինը պատասխանած է թէ «ընկերվարական ձախ թեւ»ի յատկացուած դրամներ ըսելով կը հասկնայ համայնավարներու կատարած ծախքերը բանւորական «միացեալ ճակատ» կազմելու եւ ընկերվարականներու մէջ պառակտում առաջ բերելու համար։

Այժմ քննութիւնները կը շարունակուին՝ երեւան հանելու համար թէ վերոյիշեալ երեք ենթադրութիւններէն ո՞րն է ճշմարիտը։ Երկու ձախեր՝ Մէկրէ եւ Թալամաս պահանջած են որ իրենց մասին ալ քննութիւն բացուի, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ ոչ եւ է կասկած չմնայ թէ իրենք դրամ կը ստանային պոլշեւիկներէն։

Համայնավարները Յունաստանի մէջ

Յոյն ռազմիկներու «Փալլօս Մէլաս» միութեան համագումարը վերջերս քուէարկած է բանաձեւ մը, որով կառավարութենէն կը պահանջուի խիստ միջոցներ ձեռք առնել համայնավարներուն եւ քօմիթաճիներուն դէմ։

Մասնաւորելով իր որոշումը համայնավարներուն մասին, Համագումարը, իբրեւ կտրուկ միջոց կը պահանջէ կառավարութենէն, օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավարներն ու անոնց կազմակերպութիւնները։ Կը պահանջուի ի միջի այլոց նաեւ պաշտօնանկութիւնը այն բոլոր կրթական քննիչներուն եւ ուսուցիչներուն, որոնք համայնավար քարոզութեան գործիքներ են։

Գալով քօմիթաճիներու խնդրին, ռազմիկները պիտի խնդրեն Ազգերու Դաշնակցութենէն, որ միջոցներ ձեռք առնէ անոնց դէմ, յայտնելով որ, Մակեդոնիոյ ազատագրական պայքարը վերջացած է այլեւս եւ ժողովուրդը պէտք ունի խաղաղ աշխատանքի։

Նաւային խարիսխ մը Պաղեստինի մէջ?

Երուսաղէմէն «Տէյլի Նիուզ»ի կը հեռագրեն.— «Տեղական թերթի մը համաձայն, շուտով անգլիացի ճարտարագէտ մը պիտի գայ Հայֆա՝ քննութիւններ կատարելու եւ որոշում մը տալու համար նաւահանգիստին մէջ կատարուելիք աշխատանքներուն մասին։ Ծրագրուած է նաւարան մը շինել անգլիական մարտանաւերուն համար։ Այս նպատակով ծախսուելիք դրամները կէս միլիոն անգլիական ոսկի կը հաշուուին»։

«Տէյլի Նիուզ» տարօրինակ կը գտնէ այս լուրը, տրուած ըլլալով որ հոգատար պետութիւնը այդպիսի բանի իրաւասութիւն չունի։

Քանթոնի վերագրաւումէն վերջ

Չինաստանէն հասած լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը խաղաղի Քանթոնի մէջ։ Յաղթական ազգայնականները խստիւ կը հետապնդեն վերջին օրերու պոլշեւիկեան պետական հարուածին գլխաւոր հեղինակները։ Մասնաւորաբար կը հալածեն խորհրդային հիւպատոսարանի Ռուսերը, որոնց վրայ լուրջ կասկածներ կը ծանրանան։ Ասոնցմէ 13 հոգի ձեռնակապերով Քանթոնի փողոցներուն մէջ պտտցուեցան. ժողովուրդը խոշտանգեց զանոնք, նոյնիսկ ոմանց երեսները կտրտեց ածելիով։ Անոնցմէ հինգ հոգի յետոյ անմիջապէս հրացանազարկ եղան։

Իշխանութիւնները յայտարարութիւնով մը կը հրաւիրեն ժողովուրդը՝ վռնտել համայնավարները։

Աւելի նշանակալից է այն՝ որ Չինաստանի ազգայնական կառավարութեան արտաքին փոխ-նախարար՝ Քուօ Թայ Շի Շանկայի խորհրդային ընդհ. հիւպատոսին յանձնեց իր անցագիրները, խնդրելով որ մինչեւ ութ օր հեռանայ ազգայնական հողամասէն։ Այս վճռական որոշումը տալէ առաջ, Քուօ Թայ Շի տեսակցեցաւ ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսին, անգլիական մարզպանին եւ խորհրդային դրամատան տնօրէնին հետ։

Քանթոնի մէջ պոլշեւիկեան վաղանցուկ տիրապետութեան ընթացքին ազատ արձակուած էին 3200 այր եւ կին բանտարկեալներ, որոնց 200ը ջինուորական։ Այս ոճրագործները ամենախայտառակ ոճիրներ գործեցին։ Երբ ազգայնական ուժերը հասան, շատեր նաւ նստան Հոնկ-Քոնկ երթալու համար. ոստիկանութիւնը քանի մը հարիւր հոգի ձերբակալեց։

Վերջին 48 ժամուան ընթացքին Շանկայի մէջ ձերբակալուեցան 245 համայնավարներ։ Ասոնցմէ 20 հոգի մահուան դատապարտուելով Շափէյի հրապարակին վրայ պիտի գնդակահարուին, իբրեւ մարդասպան։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի եւ շրջաններու ընկերները 19 Դեկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Քաֆէ օ Գլէօ տը Լիւնի վերնայարկը, մէթրօ՝ Իթալի.

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի Երջ. կոմիտէի կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ դերասան Շահան Սարեանի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու։

Կը ներկայացուի ՄՈՔՍ ՏՐԱՅԵՐԻ «17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ»

եւ ՎԵՐԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՍՊԱՍԱՒՈՐԸ

վաղը կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տէ Գօնֆէրանսի մէջ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ՍՏՈՒՏԻԱՆ

ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

վաղը կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Bon Théatreի մէջ, (84 Rue Chape)

ի պատիւ պարուհի-դերասանուհի Օր. ԱՍԻԱ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ

կը նախաձեռնէ ՊԱՐԻ-ԳԻՇԵՐ

Օր. Կոստանեանը պիտի պարէ հայկական, ռուսական, եգիպտական եւ պարսկական պարեր։

կը բեմադրուի նաեւ՝ ԴԵՐԱՍԱՆԻ ՑՆՈՐՔԸ (1 արար)

եւ ԹԸՆԿԱԳԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐԸ (վաւեշտ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՆ

ՄԵԾ ՈՒ ԱՆՆԽԸՆԹԱՑ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԹԻԹԵՌՆԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐԵՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Jardin d'Hiverի մէջ, մուտք Palais d'Hiverէն։

կազմակերպուած՝ փրոֆ. ՕՆՆԻԿ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ կողմէ

ՄՈՒՏՔ ԱՅՐԵՐՈՒ 6, ԿԻՆԵՐՈՒ 4 ՖՐ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Ս. Դ. Առնուվիլ-լէ-կոնէսի [illegible] խումբի դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի ժամը 10.30ին, սովորական [illegible]։

Հ. Յ. Դ. [illegible] Ուս. [illegible] խումբը [illegible] կիրակի ժամը 8.30ին, 19 Rue St. Sulpiceի օտէօն հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Գլխի խօսք ընկ. Յ. Յովհաննէսեանի։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Երջ. կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, հայ ժողովրդային լսարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն տը Շէրիւիի Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Դպրոցարանի շէնքը։ Օրակարգ.— Պատգամաւորներու զեկոյց եւ ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Կրասի եւ Քանի երկու խումբերու խառն ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Լսարանին մէջ բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն տը Շէրիւիի Նորաբաց Դպրոցարանի վարչութիւնը կը խնդրէ, Բարերարներէ, Ընթերցասէրներէ, կուսակցական ընկերներէ որ հաճին զրկել գիրքեր եւ թերթեր։ Դպրոցարանի [illegible] Հասցէ՝ B. Ba[illegible]yan, Rest. International, Pont [illegible] Cheruy, Isère.

[illegible] Հայ [illegible] ժողով մը [illegible] վաղը ժամը 2ին Café au Clair de Lune, մէթրօ Իթալի։ Ներկաներու [illegible] պիտի [illegible]։ Օրակարգ ընտրութիւն վարչութեան եւ վաւերացում ծրագիր-կանոնագրի։

ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական Միութեան երրորդ ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 3ին, 7 Rue de Tournon, Paris 6me 44 [illegible] սենեակը, Օրակարգ՝ [illegible] ընթերցում եւ վաւերացում

Հ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Հ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի ընդհ. ժողովը Երեքշ. իրիկուն։

ՎԱՐՁՈՒ Է Հայ ընտանիքի մը մէջ կահաւորուած սենեակ մը՝ դիմել՝ Տիկին Դաւութեանի, 4 Rue Bethoven, մէթրօ Passy։

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Դեկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆ.
Սթերլին,	L. St.	12[illegible]
Տոլար,	Dollar	25 [illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13 [illegible]
Թրք. ոսկի	» »	110,—
Մէճիտիէ	Medjidié	9[illegible]
Լէվա 100 հատը	Leva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	1027

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	34[illegible]
» II	»	[illegible]
» III		[illegible]
Թուրքիոյ Երկաթ.	Lots turcs	[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ
Հաստ. 6 ամիս. 3 ամ.
ՖՐԱՆՍԱ
ԱՆԳԼԻԱ
ԵԳԻՊՏՈՍ
ԻՏԱԼԻԱ
ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒՐՈՊԱ

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration — Խմբագրատուն — 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927
18 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 522 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

ԸՆԴ ՀՈՒՐ ԵՒ ԸՆԴ ՍՈՒՐ

Զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հասնին հեռաւոր Չինաստանէն։

Արիւն եւ կրակ։ Ընդ հուր եւ ընդ սուր։

Վարդի մը կեանքն ալ չունեցաւ Քանթոնի խորհրդային իշխանութիւնը։ Հազիւ կարմիր դրօշը պարզուած, մինչ «բանւորա-գիւղացիական դիկտատուրա»ն խուժանին կատաղութեան կը յանձնէր ամբողջ քաղաքը, յանկարծ գլխիվայր թաւալեցաւ։ Եւ հիմա ուրիշ խուժան մըն է որ կը կոտորէ ու կը հրկիզէ, կը բանտարկէ ու կը գնդակահարէ։

Առ այժմ կարելի չէ վստահօրէն զատել սուտն ու իրաւը։ Միջազգային մամուլը լեցուն է խառնիճաղանճ լուրերով։

Բայց ստոյգ է որ կատաղի վրէժխնդրութեամբ կը շարժի Չինաստանի ազգայնական իշխանութիւնը։ Խորհրդային մամուլն ալ չի ծածկեր հարուածին ծանրութիւնը։ «Զօրավարներ, աւատապետներ եւ քաղքենիներ հազարներով կը սպաննեն չինացի յեղափոխականները», կ'աղաղակէ համայնավար «Իւմանիթէ», խոշոր խորագիրներով։ Նոյն իսկ սովը կը սպառնայ միլիոնաւոր թշուառներու։ Միայն Քանթոնի զոհերուն թիւը կը հաշուեն երկու հազար։ Փողոցները ծածկուած են դիակներով եւ փլատակներով։

Համայնավարական Միջազգայինը կոմինթերն, խոստովանելով հանդերձ պարտութիւնը, կը յայտարարէ թէ «հակայեղափոխութիւնը չի կրնար տեւական ըլլալ։ Խորհրդային իշխանութիւնը տակաւին իր ձեռքն ունի հինգ շրջաններ։ Նոր ճակատամարտներ անխուսափելի են»։

Եզրակացութիւնը, — «Փութացէք օգնել Չինաստանի սովեալներուն։ Թող մի' տաք որ մէկ զինուոր, մէկ նաւազ, մէկ թնդանօթ, մէկ հրացան իսկ ղրկուի, խեղդելու համար չինական յեղափոխութիւնը։ Թագմանիւթ մի բեռցնէք նաւերը»։

Կը հետեւի թէ Մոսկուա իր գերագոյն ճիգը պիտի թափէ, գոնէ այս ճակատը փրկելու համար։

Ուրիշ խօսքով, պիտի շարունակուին Չինաստանի ներքին արիւնահեղութիւնները։ Պիտի ջարդուին հազարաւոր գիւղացիներ, բանւորներ, մտաւորականներ, արհեստաւորներ։ Մոխիրի վրայ պիտի նստին ամբողջ գաւառներ, ի փառս համաշխարհային յեղափոխութեան, որ կ'ուշանայ, կ'ուշանա՜յ...

Կարմիր առաքեալները պարտուեցան Եւրոպայի սրտին վրայ. Հունգարիոյ մէջ, 1920ին։ Ցուսախաբ եղան Գերմանիայէն, 1923ին, երբ նոյն իսկ օրերն ու ժամերը կը հաշուէին։ Ջախջախուեցան Պուլկարիոյ մէջ, նոյն թուականին։ Աւելի բախտաւոր չեղան Մարոքի եւ Սուրիոյ մէջ, 1925—26ին։ Չենք յիշեր Էսթոնիան եւ ուրիշ երկիրներ։

Եւ ամէն տեղ ալ, հակահարուածը յանգեցաւ միւս դիկտատորութեան, — թունդ ազգայնական, գաղողական քաղաքականութեան։

Չինաստանը վերջին պահեստն է, մարդու եւ վառօդի վերջին շտեմարանը։

Երբ ձախողեցաւ Գերմանիան կարմրցնելու ձեռնարկը, Մոսկուայի վարիչները չծածկեցին թէ 15—20 տարի կրնայ ուշանալ համաշխարհային յեղափոխութիւնը։

Հետաքրքրական էր իմանալ թէ ո՛րքան պիտի յետաձգուի այս հաշիւն իսկ, երբ Չինաստանն ալ վերջնապէս թօթուէ կարմիր մղձաւանջը, եւ ազգայնական տարրերը վերահաստատեն իրենց իշխանութիւնը այդ անսահման տարածութեան վրայ, մէկ դրօշի տակ պահելով 420—450 միլիոն ժողովուրդ — Եւրոպացիներու թիւը 350.000ը չանցնիր։

Ահա, ուրեմն, ժողովուրդ մըն ալ — եւ ամէնէն բազմամարդը — կրակի եւ սուրի մատնուած, շնորհիւ միջազգային դաւերու, քաղաքական մրցակցութեան եւ շահագործման դիւային խաղերու։

Երեք տարիէ ի վեր, Մոսկուայի ամէնէն ճարպիկ դիւանագէտներն եւ գործիչները խմորումներ կը պատրաստեն Չինաստանի մէջ։ 1840էն ի վեր, քաղքենի պետութիւնները թառ նստած են այդ անսպառ գանձին վրայ. եւ կը քամեն երկրին կենսական հիւթերը։ Ռուսաստանը, իբրեւ հարեւան եւ իբրեւ ամէնէն հին «բարեկամը» (1689), ամէն միջոց փորձեց, իր թաթին տակ պահելու համար զայն, բայց իր դէմ գտաւ մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիան, Ճափոնը եւ աւելի վերջը՝ Մ. Նահանգները։

Խորհրդային իշխանութիւնը, անշահախնդրութեան դիմակ մը անցուցած երեսին, այստեղ ալ, ինչպէս Պարսկաստանի մէջ, շարունակեց միապետութեան, ցարական Ռուսաստանի աւանդութիւնները։ Ծանօթ աշխարհակալները վերջերս պատրաստ էին «զիջումներ» ընելու ազգայնական Չինաստանի, պայմանաւ որ ապահովուին իրենց առեւտրական առանձնաշնորհներն ու շահաստանները։ Բայց կարմիրներու միջամտութիւնը նոր պատրուակներ ստեղծեց, իրենց զէն ու զրահը շողացնելու եւ աւելի ամուր կոխելու իրենց գրաւած գետիններուն վրայ։

Եւ ահաւասիկ անմեղ ժողովուրդն է որ ջարդուի, կարմիր առաքեալներու կամ աւատական մանտարիններու ձեռքով, թերխաս յեղափոխականներու կամ ոգէտ եւ փառամոլ զօրավարներու տարբած խաղերով։

Արիւն եւ աւեր։ Ընդ հուր եւ ընդ սուր։

Եւ տակաւին հաւատացողներ կան թէ աշխարհը խաղաղած է. 1914ի աննախընթաց սպանդէն յետոյ...։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐԷ՛Ն ՀԱՅԵՐԸ

Քիչ անդին կը հրատարակենք Սելանիկի «Մակեդոնիա» թերթին տեղեկութիւնները, Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերուն, Հրեաներուն եւ Հայերու մասին։ Հոբերոն այս առթիւ դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (10 դեկտ.).

— «Թուրքերու մասին, այդ միեւնոյն խմբագիրը, որեր էր շատ յաջող վերլուծում մը։ Ցաւով՝ որովհետեւ յօդուածին կէտը, փաստերով հիւսուած էր։ Այդ գրութիւնը կարդացող ո եւ է մէկը, պիտի ըմբռնէր թէ, Թուրքերուն վերագրուածները բացարձակ ճշմարտութիւններ են, քանի որ դէպքերը եւ դէմքերը, այդ գրութեան մէջ, կը յիշուէին յականէ յանուանէ։

«Հրեաներու եւ Չէրքէզներու շուրջ «Մակեդոնիա»յի եւ անոր խմբագրին ի՛նչ կարծիք ունենալը մեզ չի շահագրգռեր։

«Բայց չենք կրնար ծածկել մեր ցաւն ու զարմանքը, երբ կը տեսնենք որ, հանրային կարծիք վարող թերթի մը խմբագիրն ու խմբագրութիւնը, կը բռնեն մեր օձիքէն, կը թաթխեն մեզ պարշահոտ ճահիճի մը մէջ եւ այդպէս կը ցուցադրեն հանրութեան։ Չենք կրնար չվրդովուիլ, երբ «լրտես»ի եւ «դրամապաշտ արկածախնդիր»ի անարգական որակումով, «Մակեդոնիա»յի խմբագրութիւնը կը բիծէ 3000 Հայերու երեսին...

Անուրացելի անփափկանկատութիւն է անտեղի կերպով մեր քսել պարկեշտ տարրի մը ճակտին։ Արեւմտեան Թրակիոյ հայ հասարակութիւնը, մեր յոյն պաշտօնակցին մտածելու այդ ճիգը արդարացնող յանցանքի մը մէջ չէ գտնուած, ո՛չ մէկ առթիւ։ Հետեւաբար, արդար վրդովմունքով մը, իրեն կը վերադարձնենք մեզի ուղղուած իր անվանարկումները, «լրտես»ի եւ «արկածախնդիր»ի իր տարօրինակ հիւթերը։

ԹՐՔԱԿԱՆ ՊՐՈՊԱԳԱՆՏ ՀԵՐԵՍԻ

ՓՈՒՐՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹՐԱԿԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ԱԼ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

Սելանիկի «Մակեդոնիա» թերթը մասնաւոր թղթակից մը ղրկած է Արեւմտեան Թրակիա, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար։ Իր սրբագրութիւններէն կը քաղենք հետեւեալ կարեւոր կէտերը.

— «Թրքական պրոպագանդի կեդրոններ։, Թրակիոյ մէջ Կիւմիւլճինան եւ Քսանթին են։ Քսանթիի մէջ պրոպագանդը կը մղուի Նէճիպ Ասըմ մոլեռանդ թերթին կողմէ, որուն կ'աջակցին Պոլիս գտնուող երեսփոխան Ֆէհմին եւ քէմալական ուրիշ գործակալներ։

Պրոպագանդի կեդրոնը Կիւմիւլճինայի մէջ թրքական հիւպատոսարանն է, որ կը ղեկավարէ նաեւ պրոպագանդի գործը ամբողջ Թրակիոյ մէջ։ Առեղծուած մըն է հետեւեալը, թէ որքան կը մօտենանք թրքական սահմանին պրոպագանդը այնքան կը նուազի։

Տէտէաղաճի մէջ, Հաճի Սաֆվէթէն զատ ուրիշ մոլեռանդ թուրք մը չկայ, որ վարէ՝ պրոպագանդը։ Պէտք է ըսել սակայն, որ թէեւ Հաճի Սաֆվէթ մէկ հատիկ է, բայց առիւծ է։ Հարուստ մարդ է եւ ամէն օր շփման մէջ է Կիւմիւլճինայի եւ Պոլսոյ հետ։ Ան է որ կեդծանուններով կը թղթակցի Պոլսոյ կիսապաշտօնական ճիւմհուրիյէթին եւ ան է պարծենալ, որ կը ստեղծէ զանազան միջադէպեր, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ դիւանագիտական յարաբերութեանց մէջ։

Օր մը կը գրէ թէ Չէրքէզները կը նեղեն թուրքերը, ուրիշ օր մը կը խօսի թրքական կալուածներու բռնագրաւման մասին եւ միշտ կը գործէ այնպէս մը, որ Յունաստանը պարտական ցոյց տայ լաչս թուրքերու։ Թրակիոյ մէջ, շատերը, Հաճի Սաֆվէթը սատանայ կ'անուանեն եւ կը թուի թէ այս համբաւը չափազանցուած չէ։

Այս շարժումը կայ նաեւ Տիմոթեքայի մէջ, բայց ընդհանրապէս արեւելեան գաւառներու մէջ այնքան անսանձ ու մոլեռանդ տարրեր չկան։

Պոլսոյ մոլեռանդ պարբերաթերթերը հազարներով կը ծախուին յետամնաց ու ճակատագրապաշտ թուրք բնակչութեան եւ շնորհիւ անոնց ծաղրանկարներուն ու նկարներուն, կը գրգռուի թուրքերու մոլեռանդութիւնը եւ անոնց աչքին, Հելլէնները կը թուին նուաստացած ու վարկաբեկ։

Միեւնոյն թերթը շարունակելով իր արդիւնքները, կը գրէ, Դեկտ. 3ի թիւին մէջ.

«Կան սակայն ուրիշ բազմաթիւ օտար տարրեր, որոնք, եթէ թուրքերու եւ Պուլկարներու հանդէպ համակրանք մը ունենալու պատճառներ չունին, — չունին նաեւ պատճառներ՝ Յունաստանի հանդէպ անձնուէր ըլլալու համար։ Ասոնք են Հրեաները, Հայերը եւ Չէրքէզները։

Այս ազգութիւնները, որոնք ցրուած ըլլալով ամբողջ Թրակիոյ մէջ, կարեւոր առեւտրական ձեռնարկներ կը հաստատեն, կրնան լրտեսական լաւ գործակալներ դառնալ. [illegible] պրոպագանդիստի ձեռք։ Ոչ թէ իրենց մէկ մը ուղղակի եթէ հրամայեն անոնց, այս տարրերը յաճախ վարոնցին իրենց գիտցածները յայտնելու [illegible] իշխանութեանց։

Եւ Հրեաները, մանաւանդ, [illegible] կը բազմանան Թրակիոյ մէջ։ Կը հեռանան Սելանիկէն եւ կուգան հաստատուիլ Քսանթիի, Տիմոթեքայի, Օրէսթիայի մէջ։ Այս վերջինը, որ նոր քաղաք մըն է, դուռ հելլէնական դիմագիծով, արդէն իր մէջը կը հաշուէ 50 հրեայ ընտանիքներ։ Ինչ պատճառ կայ թոյլատրելու անոնց տեղաւորումը»։

Շ. ԿՈՒՐՂԻՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Շուշանիկ Կուրղինեան, որ ծանօթ է կարգ մը ոտանաւորներով (Այդ. մենք ենք գալիս եւլն), մեռաւ Նոր Մալաթիա գիւղին մէջ (Երեւանի մօտ)։ Հայ պրոլետ-գրողները, զանազան քաղաքներէ, ցաւակցական հեռագիրներ գրկած են Երեւան մահուանը առթիւ այս գրողին որ ապահովաբար աւելի անկեղծ էր իր նուիրումին մէջ բանուորներուն համար եւ աւելի զգայուն, քան դարձեալ նոր պրոլետ գրողները։

Եւ սակայն Կուրղինեանի արուեստը եթէ կարելի է արուեստ ըսել), չափազանց նօսր է, երեւակայութիւնը՝ աղքատ, գործիքը՝ նախնական։ Անկեղծ իր սէրին մէջ աշխատանքի համար, հետեւակ՝ ուրիշ կնոջ մը (Աղա Նէկրի)։

Բայց վերջապէս կին դրող մը, որ պարզուկ գրիչով ցոյց տուաւ համարձակութիւնը աշխատանքի երգիչ գրելու, ընկերային շարժման մէջ նետուելու, քաջաբար եւ երբե՛ք սորկօրէն՝ ինչպէս ըրին տասնակ մանչուկները սա պրոլետարական զրականութեան։

Շ. Ն.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսա եւ Սուրիոյ մանտաթը

Ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնաժողովը Լիւսիէն Իւպէրի նախագահութեամբ գումարուելով, զբաղեցաւ Սուրիոյ մէջ ֆրանսական քաղաքականութեան հարցով։ Հանրի Լէմէր տեղեկագիր ներկայացուց Սուրիոյ եւ Լիբանանի կացութեան մասին եւ յայտնեց թէ յիշեալ վայրերու բնակիչները շատ դժգոհ են՝ անոր համար որ ներկայ կացութիւնը բոլորովին անստոյգ է։ Շեշտեց թէ անհրաժեշտ է բացարձակապէս յայտարարել որ Ֆրանսա մնացած է գործադրել իր հոգատարութիւնը եւ թէ այս յայտարարութեան պէտք է հետեւի գործօն, արագ եւ կորովի գործողութիւն մը՝ Սուրիոյ ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ՝ քաղաքական եւ միաժամանակ տնտեսական մարզերու մէջ։ Յետոյ մատնանշեց ներկայ դատական եւ մաքսային դրութեանց թերութիւնները, զորս, ըսաւ, պէտք է բարեփոխել առանց յապաղելու։

Սուրիոյ նախկին մարզպան Հանրի տը Ժուվընէլ խօսք առնելով համամիտ գտնուեցաւ Լէմէրի թէ՝ անհրաժեշտ է բացարձակ յայտարարութիւն մը ընել հոգատարութեան մասին։ Յետոյ պարզեց իր տեսակէտները՝ սուրիական խնդրի լուծման մասին։ Ըսաւ թէ սուրիական զանազան պետութեանց միջեւ սահմաններու խնդիրը պէտք է կարգադրուի։ Կառավարութիւնը պէտք է քաղաքական վերջնական ծրագիր մը կազմէ եւ դաշնագիր մը կնքէ Սուրիոյ հետ։ Անհրաժեշտ է նաեւ տնտեսապէս զարգացնել երկիրը։ Ասոր համար ալ անհրաժեշտ է երկաթուղի շինել Տրիպոլիսէն Աքքեա, որուն մասին հետաքրքրական առաջարկներ ներկայացուած են արդէն մարզպանութեան վերջացնելով, տը Ժուվընէլ շեշտեց որ շատ օգտակար է համերաշխութիւնը պահպանել դրացի երկիրներու, ու մանաւանդ Իպն Սուուտի հետ։ Շեշտեց նոյնպէս կարեւորութիւնը, վերջերս Գահիրէի մէջ կատարուած դէպքերուն, մանաւանդ Սուրիա-Պաղեստինեան կոմիտէին հերձուածը։

Վիճաբանութենէ մը վերջ, որուն մասնակցեցան Վիքթոր Պէրար, Ֆէրնան Տավիտ, Մորիս Օրտինէր, Հանրի Պէրանժէ, Պոնփուա եւ Շէնպրնուա, յանձնաժողովը քուէարկեց բանաձեւ մը, որով վստահութիւն կը յայտնուի կառավարութեան եւ կը խնդրուի որ շուտով Խորհրդարանին ներկայացնէ Սուրիոյ վերջնական ծրագիրը։

Ի՛նչ կը պահանջէ Իտալիա

Բովանդակ եւրոպական մամուլը կը զբաղի Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ տիրող անախորժութիւններով։ Իտալիոյ մէկ թղթակիցն ալ պարզած էր դժգոհութեան պատճառները, պատմական փաստերով։

«Մորնինկ Փոսթ»ի Հռոմի թղթակիցը քննելով այս հարցը կը գրէ թէ Իտալիա չի ճանչնար 1919ի անգլեւ-ֆրանսական պայմանագիրը՝ Լիբիոյ ֆրանսական սահմանագծման մասին։ Այդ համաձայնութիւնը, որ ստորագրուած է առանց իր հաւանութեան, եւ Ֆրանսայի տալով 110.000 քառ. մղոնի տարածութիւն մը, սպառնալիք մը կը նկատուի Սուտանի եւ Իտալիոյ հաղորդակցութեանց համար. Իտալիա կը պահանջէ սրբագրել այդ սահմանագիծը։

Ափրիկէի մէջ, իտալական քաղաքականութիւնը կը ձգտի ստանալ 1.— Ազատ անցք Ափրիկէէն Միջերկրական։ 2.— Ոչ մէկ արգելք պէտք չէ յարուցուի իր ծաւալման՝ դէպի Պալքանները։ Այդ պատճառով է որ Իտալիա Ալպանիոյ հետ կնքեց պաշտպանողական զինակցութիւն մը, իբրեւ պատասխան Եուկոսլաւիոյ յարձակողական դիրքին։ Հռոմի կարծիքով Ֆրանսա շահ չունի ոչ Ափրիկէի, ոչ ալ Պալքաններուն մէջ։ Հետեւաբար, ֆրանքեւսերպ դաշնագիրը պաշտպանողական խաղ մը կը նկատուի Իտալիոյ դէմ։ Այս պարագան թշնամական զգացումներ արթնցուցած է Ֆրանսայի հանդէպ։ Ֆրանքօ-իտալական ցանակցութեան մը պարագային, Իտալիոյ առաջին գործը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի ընդունիլ տալ Իտալիոյ առանձնայատուկ դիրքը Ափրիկէի մէջ, Պալքաններու հանդէպ։

Պոլսոյ կուսակալը կը փոխուի

Պոլսոյ կուսակալ Սիւլէյման Սամի պէյ Այտընի կուսակալ կարգուած է, իսկ անոր տեղ Պոլսոյ կուսակալ նշանակուած է Տիարպէքիրի երեսփոխան Միտհաթ պէյը։ Նոր կուսակալը մինչեւ մէկ շաբաթ Պոլիս կը հասնի։ «Ազշամ» կը գրէ թէ Սիւլէյման Սամի պէյի փոփոխութեան պատճառը այն է որ լաւ չէր ընթացած Պոլսոյ ոստիկանութեան եւ գաղթականներու գետեղման վերաբերեալ գործերը, որու հետեւանքով բողոքներ անպակաս եղած են։ Անշուշտ այս գործին մէջ դեր ունեցած են նաեւ այն հակասական հրահանգները, որ տրուած էին Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութեան։ Բոլորովին հակասական հրամաններ տրուած էին կուսակալութեան եւ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութեան, որու հետեւանքով այս երկու պաշտօնատուներուն միջեւ վէճեր ծագած է։ Կուսակալը բուն հրահանգները տուած է Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութեան, որ անհետեւանք թողած է զանոնք՝ առարկելով թէ բոլորովին տարբեր իմաստով հրամաններ ստացած է կեդրոնէն։

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ ԲՈՒՆ ՊԱՃԱՌՆԵՐԸ

ԲՈԼՈՐԸ ԻՐԵՆՑ ԲԱԺԻՆԸ ԱՌԻՆ...

Մամուլը կը շարունակէ արծարծել ժամանակակից ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց խնդիրը, ապացուցանելու համար թէ Իտալիա իրաւազրկուած է իր զինակիցներուն կողմէ։

Եթէ բաղդատութեան դնենք Ֆրանսան եւ Իտալիան, պիտի գտնենք անհուն տարբերութիւն տարածութեան, բարեբերութեան եւ բազմամարդութեան։

Իտալիոյ տարածութիւնն է 310,000 քառ. քիլմդր. մինչդեռ Ֆրանսայինը 551,000։ Այս աւելի նուազ տարածութեան վրայ հետզհետէ կը խտանան Իտալացիները, մինչ կը նօսրանան Ֆրանսացիները։ Թողունք անսահման գաղթավայրերը։ Իտալիոյ հողին 48 առ 100ը մշակելի է, 26 առ 100ը մարգագետին, 8 առ 100ը անմշակ, 18 առ 100ը անտառ, մինչդեռ Ֆրանսայինը 46 առ 100ը մշակելի, նոյնքան մարգագետին, 19 առ հարիւրը անտառ, 9 առ 100ը անմշակ։

1863—71 Իտալիոյ բնակչութիւնը 25 միլիոն էր. 1891—1900 բարձրացաւ 31 միլիոնի, մինչդեռ Ֆրանսայինը 38 միլիոն էր. 1908ին Իտալիա 34 և Ֆրանսա շուրջ 39 միլիոն էին, 1925ին Իտալիա 41 եւ Ֆրանսա 39 կը հաշուէին։ Հարաւային Իտալիան անջրդի եւ նօսր է, հիւսիսայինը խտացած միայն Արալիա, Պալիկիթալիա, Կալաբրիա գաւառները իւրաքանչիւր քառ. քիլմդր.ի վրայ 54 մարդ կը գտնուին։

Իտալացին անհանդուրժելի կը գտնէ բնութեան այս անիրաւութիւնը։

Իւրաքանչիւր տարի 400էն 600 հազար Իտալացիներ կը գաղթէին սարաշխարհ։ Անանդի նուաստութիւն, անգործութիւն կը ստիպեն մանաւանդ հարաւ. իտալացին՝ լքել իր բնագաւառը։ Անշուշտ իտալացի գաղթականը չի նմանիր անգլիասաքսոնին, հազիւ գրամագլուխ չինած երջանիկ երկիրներու մէջ՝ կը դառնայ իր ծննդավայրը։ Այժմ ամէն դուռ գոցուած է պանդուխտ իտալացիին առջեւ։ Ամերիկա կը մերժէ, Աւստրալիա կը սահմանափակէ։

Վերսայլի վեհաժողովը նկատի չառաւ Իտալիոյ իրաւունքները։ Անգլիա եւ Ֆրանսա դրաւեցին իրենց խոստումները։ Հոգատարութիւններու անունին տակ գրաւեցին Թուրքիոյ մէկ մէկ մասը եւ գերման գաղթավայրերը։ Անգլիա առացաւ ստացուածք-ին քառակուսի 2,629,000 քառ. քիլոմ., 9,330,000 բնակչութեամբ, Ֆրանսա՝ 992,000 քառ. քիլոմ., 4,325,000 բնակչութեամբ, Պելժիա՝ 54,000 քառ. քիլ.՝ 330,000 բնակչութեամբ, Ճափոն՝ 3,000 քառ. քիլոմեդր 225,000 բնակչութեամբ, Փորթուկալ 100,000 քառ. քիլ., Իտալիա՝ 90,000 քառ քիլ.՝ 100,000 բնակչութեամբ։

Լոզաննոյի համաձայնութիւնը և Թուարքի նախաճաշը ենթադրել տուին գաղութներու մէկ մասին վերադարձը Գերմանիոյ։ Իտալիա նախապատուութիւն ունենալ պահանջեց։ Գերմանիտալական դաշնագիրը համաձայնութիւն մը ենթադրել տուաւ հոգատարութիւններու շուրջ, Իտալական մամուլը հերքեց, բայց դարձաւ Ֆրանսայի դէմ, որովհետեւ նախապատուութիւն կու տար Գերմանիոյ, երէկուան թշնամիին, կը լքէր Իտալիան՝ երբեմնի զինակիցը։

Հոգատարութիւնը (mandat) նոր բառ մըն է բոլորովին երկդիմի միջազգային իրաւաբանութեան մէջ։ Ազգերու Դաշնակցութեան կանոնադրութեան 22րդ յօդուածին համաձայն՝ պետութիւն մը յանուն ժողովին կը ստանձնէ հոգատարութիւնը ժողովուրդի մը, որ դուրկ ըլլալով քաղաքական հասունութենէ՝ չի կրնար կառավարուիլ։ Քաղաքակրթութեան աստիճանին համեմատ հոգատարութեան տակ գտնուած ժողովուրդները կը բաժնուին երեք դասերու, Ա. Բ. Գ., կը նշանակէ որ մէկէն միւսը կարելի է անցնիլ և պիտի գայ ժամանակ մը երբ հասունցած նկատելով՝ հոգատար պետութիւնը պիտի հրաժարի։ Սակայն ո՞վ է գիրիշխան այդ երկրին վրայ, հոգատար պետութի՞ւնը թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Կանոնագիրը կը լռէ մութ այս կէտի մասին։

Իրաւաբանական խնդիրէն աւելի, Իտալիա կը յիշեցնէ Դաշնակից պետութիւններուն 1919ի Վէրսայլի հաշտութեան ժողովին յայտարարութիւնը, որուն համեմատ Իտալիա նախապատուութիւն պիտի ստանար հոգատարութիւններու վերաքննութեան առթիւ։ Արդ, Իտալիա կը ջանայ որ վերաքննութիւն մը ըլլայ և իրաւունքները ճանչցուին։ Ֆրանսա կը մնայ անտարբեր, կը հաստատէ Միջերկրականի արեւելքը, կամրանայ Մարոքի մէջ, իսկ անդին կը դրդէ Հարաւսլաւները Իտալիոյ դէմ։

Իտալացիներու կարծիքով, Ֆրանսա ի արտաքին քաղաքականութիւնը սրբազրութիւնն է շուրջ գար մը առաջ հետեւած քաղաքականութեան։ Այսօրուան գլխաւոր բնական հետեւանքներն են անցեալի պատմական իրողութիւններուն։ Փիէմոնթէի թագաւորութեան օժանդակութիւնը, Աւստրիոյ ակարացումը, Խրիմի զինակցութիւն եւ վեր ջապէս իտալեւփրուսական դաշնակցութիւն ընդդէմ Աւստրիոյ (1865) ֆրանսական նախկին քաղաքականութեան արգասիքն են։ Ֆրանսա օժանդակեց իտալական ազատագրութեան, ակամաւ եղաւ Փրուսիոյ գերման միահեծանութեան ձգտումին, Թոյլ տուաւ որ Փրուսիա ջախջախէ Աւստրիան, կազմէ երկգլխանի պետութիւնը։ Կը պատմուի թէ Նափոլէոն Գ.ի վերջին տարին ճարտարագէտ Ֆրեսնեբեք Լը Փլէյ, որ հիմնադիրն է ընկերաբանական դպրոցի մը, ներկայանալով Սէն-Քլուի պալատը, ըսեր է կայսեր. «Վեհափառ տէ՛ր, հաւատացած եմ որ Ալզասը գերմանական պիտի դառնայ եւ այս պալատը պիտի քանդուի»։

Ալզասը ֆրանսական դարձնելէ ետք՝ Ֆրանսա կը ջանայ Դանուբեան պետութիւններու միութիւն մը կազմել, յարգել տալու համար Վերսայլի դաշնագրին պայմանները եւ ապահովելու համար արեւելքը գերման եւ իտալական յարձակումներէ։

Ալպեաններու երկու կողմերէն յուրջ անհամաձայնութեան կը հրաւիրեն Իտալիան և Ֆրանսան, ցոյց տալով համաձայնութեան պայմանները։ Ֆրանսա պէտք ունի իտալական բազուկներու, Իտալիա՝ ֆրանսական դրամագլուխին և գաղթավայրերուն։

Արքայականներու պետերէն Շարլ Մորաս Միջերկրականի շուրջ համաձայնութիւն մը յատուկ պետութիւններու միջեւ ասկէ ետքն կանոն մը կը տեսնէր։ Պատմաբան հրապարակագիր Ժաք Պէնվիլ կը գրէր, «Գերման արշաւանքին պատճառը բազմամարդութիւնն էր, ՙ Ֆրանսայէն 20 միլիոն աւելի՝ նոյնչափ տարածութեան վրայ.... Համարտօրէն քննելու է 40 միլիոն Իտալացիներու շնչելու հարցը»։

Նախկին փոխ-նախարար մը, Ռոպէրթօ Քանթալուփօ, անցեալները կը գրէր թէ Ֆրանսա սիրուած չէ Իտալիոյ մէջ։ Կը ջանայ ամրանալ գաղութներու մէջ, բայց միջոցները համապատասխան չեն։ Բոնի հպատակութիւնները վիժած՝ քաղաքացիներ կը պատրաստեն, որոնք երբեք Ֆրանսացիներ պիտի չըլլան։ Ուստի Միջերկրականի պետութիւններ համերաշխելու են, եթէ չեն ուզեր որ խաղաղութեան ... իրենց երկրամասներէն։

«Ֆրանսայի համար կենսական հարց մըն է ապահովութիւնը, կը գրէր անցեալ տարի իտալերէն քաղաքական հանդէս մը։ Գերմանիա քաղաքական, տնտեսական, ժողովրդական զգացական պատճառներով չի կրնար համաձայնիլ Ֆրանսայի հետ։ Ապահովութիւնը երաշխաւորուած Անգլիայէ եւ Իտալիայէ՝ հիմ ունենալու է միջազգային ինքնարուխ համերաշխութիւնը։ Մ'եր պիտի գտնէ Ֆրանսա առաջին։ Անգլիա՞յ, ոչ. կարելի չէ։ Անգլիական քաղաքականութիւնը համաշխարհային է, ֆրանսականը՝ եւրոպական, հետեւաբար տարբեր հորիզոններ ունին եւ շահերն ու միջոցները կը գտնուին տարբեր յատակագծի վրայ։ Անգլիոյ քաղաքականութիւնն է անդամալուծել Ֆրանսան։ Բարեկամութիւնը միշտ ալ պիտի արժէ Ֆրանսայի։ Իրական համերաշխութիւն մը միայն Իտալիոյ հետ կրնայ ունենալ, հաշտեցնելով փոխադարձ շահերը։ Արդ, Իտալիոյ համար կարեւորագոյն խնդիրն է գաղթայինը։ Ուստի կը սպասեն որ Ֆրանսա զոհացում տայ իտալական բաղձանքին, իբրեւ անհրաժեշտ պէտքի մը հետեւանքը։

Ֆրանսա տակաւին լուռ կը մնայ այդ բաղձանքին հանդէպ։ Արտաքին նախարարին յայտարարութիւնները նախատեսել կու տան առ այժմ ծրանի գոտի մը՝ փոթորիկէ մը յետոյ։

ՀԵԹՈՒՄ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԼՕ ԼՕ ՆԵՐԷՆ

ԿԵՕԼԷ ՔԷՃԻՃԷ

Ակրօսլիբին լիճը

Դրախտէն վազող գետերը բոլոր այդ լիճը կը թափին,

Աշխարհի ամէն թռչունները պէս-պէս լճակը կը թառին,

Ծաղիկներն արնավառ, ծիածանագոյն, անթառամ,

Աստղերը՝ լճին խորը գամուած, լուսինը միշտ ժպտերես։

«Գարունները» ծաղկաւէտ, սիրառատ, լճափին՝ ծին դրախտ կը ծնին։

Ամառներ՝ կը ծիծաղին դաշտերը, բեհեզագործ ու յղի։ կը շիկնին։

Իսկ աշունը՝ սուրբ խաչի կէս գիշեր, երկինքն ու երկիրը սիրահար։

Կը գրկուին, կը պագուին, կ'արտասուեն ու երկինք սանդուղքն հիւսեն։

Աստուածն է որ երկիր կ'իջնէ, Աստուածն է որ իր փառքը կ'օրհնէ։

Հրեշտակներ՝ փողերով ցնծագին, աստղերը բոցեղէն ու լուսին,

Թռչուններ դայլայլով անուշիկ, ժայռերը գլխիկոր ու ծնրադիր,

Ծաղիկներ՝ անուշահոտ, խնկաբոյր, գայլն ու գառ հաշտ համեր,

Ու ծանօթ խորհուրդէ մ'գերիմաստ, այդ պահուն լճին խորք կը նայէին։

Լիճը կը չորնայ յանկարծ, ամէն բան կ'անհետի,

Արդար ու ալեւոր տէրտէրը ծնկաչոք կ'աղօթէ,

խաղաղութեան, առատութեան, երջանկութեան,

Օրհնութիւնը կը թափի Աստուծոյ շլթներէն լուսեղէն,

Աշխարհագրու կը շարժի աշխարհ, երկինք-գետինք կը բաժնուին նորէն...

⁂

Հինաւուրց գիւղի կեդրոնը, կապտաւուն ու տաշուած քարերով,

Պարսպապատ ու բիւրղածեւ եկեղեցին էր բարձրացած,

Տէրտէրն ըսեն՝ Աստուծոյ մարդ, ծերուկ ու տաս տարեկան,

Բայց շատ առոյգ ու շատ խելօք, երեխանուշ սիրով վառ,

Օր ու գիշեր ծոմ ու պահքով եւ աղօթքով կ'անցընէր։

Տէրտէրն աղջիկ մ'ունէր սիրուն, ծառատ ինչպէս ռեհանը,

Նարգիզ անուն, *դալամաքաշ* աչքեր ունէր սեւորակ,

Ու ողջ գիւղը, թէ գաւառի աղջիկները գեղեցիկ,

Իր դէմն, ըսես ագռաւ, անպէտ, արարածներ զզուելի։

Տէրտէրը սուրբ, փորաւոր էր, գիրքեր ունէր մեծ ու հաստ,

Դիր կը գրէր, թիլիսմ ունէր, աղօթք ունէր փրկարար,

Թէ՛ անիծէր, աշխարհ-աւար ծուր ու սուրի դող կ'երթար,

Թէ՛ աղօթէր, դիւահարին խելագարին կհամը կուտար։

Մուրազատ էր ջահիլներուն սիրախոռով, սիրատանջ,

Ինքն էր տունը ծառ ու դարման, ինքն էր հրեշտակ պահապան,

Ու իր օրով, երբե՛ք, անբախտ մարդ չէր ծածկուած իր դռնէն,

Անուանի էր տէրտէրը ծեր, ու սիրելի՝ համանիրին,

Ժամերով, սարեր, զարիկական ծիւրն էին մեծ տէրտէրի,

Իր սեղան ծոփ, օծալը չէն, Աօրուբ ճացար բարիքով։

⁂

Շրջա՛ն ծովի՛ն, գառ մը ջոկէ ու բեր լճին եզերք կապուստակ.

Հա՛ս, դաւաակ բեր, ծրագ լուսէ՛, մատաղ կտրենք այս իրկուն,

Ու թող մամիկը ալեւոր թոնրատունէն դուրս ելնէ,

Ցոփ-տօնական, բոլո՛ր, բոլո՛ր, աստղերուն տակ այս գիշեր։

Ու խոսի երթանք, ներսամ խնդրենք, որ գեթ մեզ ծոր տէր-տէր։

Կրակ վառէք, թող տաքնան ոսկորները ալեւոր։

Երինգ բերէք, փոքր փչէր, ալեւորներ չքվանին։

Եկեղ ալրուրը ջուր լիցուցէք, անմեղ, անծին նորհաղակը։

⁂

Գեղեցիկ էր Նարգիզը կոյս, գեղեց սիրոր խանդառ։

Խանը անլսած, մեծ ահարուստ, տէր էր հազար, հազարի։

Խոյաները թալար-թալար, սար էնդրուխ գինապատ,

Անվախ ինչպէս ... դած, սուրը բերին ...

Առաւօտ էր, ... քառաց եկող փոշու ... գլորէ։

Ձիաւորները ... ծանդ ու արաբ կ'շան...

Խորհրդաւոր ... դուռ ու դրկից իրար ...

Մոլլան երգեց, բայց ... խորհրդաւոր ցաւ կար ...

Բայց չհնչեց ... ռայամներու Սուրբ ...

Կ'րսեն մամը եկեր, ... եռեւէն սեւ գերեզման,

Կ'րսեն՝ գիշեր, ... շուրթերուն սառ, վակ ...

Հազար խոյամ, ... վար (ծնծղայ) բիկնադէմ ... տը լըգան,

Ու կապիցին ձիաքրը ... եւ դողահար ծեր քէշիշն ...

Շիկացած խոփ ու ... դրին մէջքին բաց տէր...

«Ջե'մ տար նամուս ... հաւատ, չեմ տար աղջի...

Սուրբ ձեռքդ է, ... սար», բսաւ տէրտէր։

Ինկաւ էր, խաւար ... ջաւ լեռնէն,

Ու ինքնակամ, մայր ... ցիկ եկան տունէն,

Եկան գացին ... մարմարակերտ,

«Խենդ է տէրտէր, ... մի, մենք քեզ սիրող,

Ու թէ կ'ուզես կարե... ծերին յամառ,

Այլէ՛ ժամը ... հաւատին»։

Հազար *խոյամ* ... վար ... ձիւ ...

Լուսածագի ... հոն ... Սուրբ ...

Ու հաւատ ... եւշուատ տէրտէր մի...

... գետ ...

...յացութիւնքներէն լճի ...

Շրջա՛ն, գառ մը ... բեր, լճին եզերք կա...

Հա՛ս, դաւաակ ... լուսէ՛, մատաղ կտրենք ... բիկուն ... :

Թարգմ. ...

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ... ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ...

Ամերիկացի միլիոնատէր Րաքֆէլլըր վերջերս ... տոլարի նուիրատուութիւն ըրած է ի նպաստ Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի բժշկական ճիւղին։ Այս գումարէն 250,000 տոլարը յատկացուած է երեք նոր ... շինութեան, իսկ 750,000 ... լարը պիտի գործածուի ... մը եւ տոկոսը պիտի ... դրոյի բժշկական ճիւղի ... կան բաժին։

Ասկէ զատ համալսարան... խաղաղ Տաճ որ ... կա կը գտնուի, կ ... ւելի Ամերիկեան համալ... ներուն ի նպաստ 14 մի... լարի հանգանակութիւն ... բել, որուն մէկ երրորդ ... տի յատկացուի Պէյրութի ... մալսարանին։

ԽՈՆԱՐՀ ՁԱՅՆԵՐ

ԱՂՔԱՏ ՏՂՈՒ ՕՐԱԳԻՐ

Հիմա Դեկտեմբեր է եւ ես Մեծ-Քաղաքը կը բնակիմ։

Կորսուեցան գացին գարնան ծաղիկներուն պէս գիւղի իմ բոլոր երեկոները։ Երբեմն, երբ ձեղնայարկի պատուհանէս կը նայիմ վար, տառապանքէ յոգնած ու խաւար այս քաղաքին վրայ, հանդարտօրէն, այն օտար ու լեռնական գիւղը կը վերադառնայ ինծի իր բոլո՛ր յիշատակներով ու ձայներով ու աչքերս պայծառ կը նայիմ հեռուն։

— Բա՛ց, բա՛ց, կ'ըսեմ այսուհանդերձ, աղքատ ու պանդուխտ տղայ, հոգիիդ դուռը այս բոլոր նոր ու տարբեր ձայներուն։ Ի՞նչ փոյթ որ այս ծանր ու սեւ երկինքը կը ցածնայ անխօսօրէն բոլո՛ր այս փողոցներուն վրայ, ի՛նչ փոյթ որ գիշերը կ'իջնայ վատառակաբեկ տուներուն, ծառերուն եւ մարդոց ուսերուն վրայ, ի՛նչ փոյթ որ չգտար բնաւ ի՛նչ որ կը փնտռէիր... Լռէ՛, լռէ՛ հեզօրէն եւ լռութիւնը կը պատմէ։

Ու ահա՛, նոյն պզտիկ ձայնն է որ կը ճանչնամ, նո՛յն յոգնած ու գիտուն ձայնը, որ ամէ՛ն խոնջ, տխուր ու ապերջանիկ մարդ կը ճանչնայ, նո՛յն հին ու մտերիմ ձայնը որ կ'ըսէ ցած ու պարտուած շեշտով, հեգելով իր բառերը՝

— Գիտե՞ս, կեանքը բեռ մը պէս է մեր արտում ուսերուն ու մեր օրերը հին հաղուստներու պէս են անցեալի մեր զարունքներուն մէջ։ Ինչպէս ամրան ծովերը իրենց հասուն պտուղները՝ բոլո՛րս ալ կը կրենք մեզի յատուկ տառապանքն ու ցաւը, մեր տխուր ու վշտաբեկ մարմիններուն մէջ։ Ու ինչպէ՜ս կը յոգնինք ու որքա՛ն շուտ՝ մեր բոլո՛ր ուրախութիւններէն։ Մեր հաճոյքները պզտիկ են ու աղքատ մինչդեռ մեր վիշտերը կը կործանեն մեր հասակները։ Պզտիկ ու խեղճ քու ժպիտդ՝ պահ մը հազիւ կը ծաղկի բերնիդ անկիւնը, մինչդեռ աչքերուդ խորը նո՛յն արտասուքն է որ կը բնակի մանկութեան անուշ օրերէդ ի վեր։ Տխուր եւ ձիգ է մեր մարմինը ու ընդունակ ամէ՛ն անարգանքի ու ամէ՛ն անպատիւ ու չարաբաստ անառակութեան։ Կնոջ պէս խարդախ ու շնացող՝ ան կը գիջանայ հնամենայ հողին վրայ ու մեր տխուր, մաքուր ու մանուկ հոգիին բոլոր ճիգերն ու խոյանքները ազատագրուելու այդ թանձր պատանքէն կը յոգնին դեռ իրենց վախճանին չհասած։ Ու ի զուր, ո՛վ մոլար ու օտար ճամբորդ այս ապերախտ ճամբաներուն վրայ որ մեր անբաժանելի երկիրն է, կ'ուզես հեռանալ դուն քեզմէ, քու խաւարէդ երթալու համար նշուլող լոյսին, ի զուր կ'ուզես մեկնիլ ներկայէդ՝ բարձրանալու համար ապագայի շողշողուն բարձունքներուն, ամէ՛ն կայք ի վերջոյ կը դառնայ սովորական ու ամէ՛ն եզանակ հասարակ։ Երթա՛ս կը յոգնիս, մնա՛ս կը ձանձրանաս։ Յոյսը՝ դրուժան է՛ու երազը՝ խաբեբայ։ Ո՛չ մէկ արեւածագ իր լըիւ հմայքը կ'երկարաձգէ մինչեւ իրիկուն, մինչդեռ գիշերը մեր աչքերուն կ'ընկերանայ։ Վաղուց է, այսպէս ենք մենք՝ գռեհիկ, մերկ, խեղճ ու տխրական, այս խանձ երկրին վրայ ու վեր բարձրանալու մեր բոլո՛ր փորձերը մեզ աւելի կ'ապականեն։ Մեր մարմինները լեցուած են մութ ու անխոստովանելի անտերով, հեշտութեան թաքուն ու հիւանդ տենչերով ու երազներով որ ասոր են ու փառաւորեն... մեր վրայ հազիւ պահ մը կը յամենայ ու մեր կեանքին վրայ կը շահի խոնջ ու տղեղ ծերութիւնը։ Ու ո՛վ պզտիկ ուսերելի սիրտ, կ'ըսէ տխրութեամբ այս յոգնած ձայնը, իմ երիտասարդ ու կանգավառ սրտիս, հակառակ ուրախանալու բոլո՛ր քու ներքին կարողութիւններուդ, հակառակ քու ամբողջ ջերմութեանդ պիտի տեսնե՛ս, պիտի տեսնե՛ս, որ արտաքին ու բազմէ դուրս ծնարաւորութիւնները պէտք են, որպէսզի կարենաս բարձր ու առաջ հնչել, միշտ, բայց մարդիկ, իրերը, բնութիւնն ու քու մարմինդ՝ կ'աշխատին քեզի դէմ եւ ի՛նչ յամառութեամբ, գիտնաս։

Ու ինչո՞ւ, ո՛վ հարատանալու անյայն ցանկութիւնը կրող ցաւաբեկ մարմին, հաւաքել ողկոյզ առ ողկոյզ, շիւղ առ շիւղ, ինչպէս կ'ըսեն, բեկոր առ բեկոր՝ աշխարհի բոլո՛ր սլացիկ, դատարկ ու ծաւալուն հաճոյքները, երբ պիտի թէ առաջին տեղատարափը որ պիտի իյնայ վրադ՝ պիտի քշէ տանի անվերադարձ, մանուկ անօրոշ ու խոնարհ տենչերուն պէս, քու ուրախութիւններդ ... քաղաքականութիւնը։ Մեր բերաններդ՝ խենէշ են ու ... ու կ'աղաւաղեն ամէն հակոյր եւ մեր՝ ձեռքերը, ... կ'ապականեն ամէն մարմին որոնց կը դպչին, կ'աղաւաղեն ծաղիկ որ կը հաւաքեն ու մեր ականջները (լռէ՛, լռէ՛, կը ...) նախկին մէկ սիրոյ անուշ բառի փոխարէն՝ շուայտութեան կանութեան հազար երգ, հազար հնչիւն, հազար վէպ։

Երիտասարդ ու երջանիկ՝ այսուհանդերձ, դէմ դիմաց ... տղայ մը ու աղջիկ մը, ես կը խօսիմ այս յոգնած ու ... ձայնին հետ ու բարի, առողջ ու գեղեցիկ բառերով կ'ուզեմ ... գել ու լռեցնել զայն։ Երբեմն ալ, երիտասարդութեան ... սիրոյս ու առելութեամբը՝ ձայնս կը բարձրացնեմ ու ... պարտադրեմ իրեն։ Տարիներէ, տարիներէ ի վեր, այսպէս ... այս յոգնած ձայնը, մենք կը ճանչնանք իրար ու ան հակառակ ամբողջ ուժիս, ուրախութեանս, հակառակ սրտիս ամբողջ ... թեանը, իմ բոլո՛ր խանդավառութիւններուս ընթացքին ... մութ ու հին ինկած անկիւնէ մը, կը բարձրանայ ու կը ... հոգիս... Ու երբ արդէն ձեռքերս կը վարանին գեանձն ... իմ հանապազօր հաճոյքս, ան կը ցնծայ ու կ'ընկղմի ... Ու ես կ'աղաղակեմ աւելի բարձր ձայնով (ո՛վ մանուկ ... նուէ), տարիներէ ի վեր, կարծելով լռեցնել զայն, ... թել իրեն, այդ պզտիկ, յոգնած ու գիտուն ձայնին։

⁂

Դեկտեմբեր չորս.— Հոգիս՝ յաղթական, մարմինս ... բախ ու սլացիկ, շրթներուս վրայ՝ սիրոյ քաղցր ու ... երգով մը, գլխարաց, ամբողջ գլուխս խռած, ձմրան ... մաքուր օդին մէջ, այս առաւօտ, արեւածագէն առաջ, ... հնամեայ, յեղափոխական այս քաղաքը կը դարձնեմ ... անցայ փողոցներէն ու հրապարակներէն ու ամէ՛ն ձայն ... կը բարձրանար, գիս զգուշացնելով իմ բոլո՛ր տխուր ու ...

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՋՐՈՐԴԱՆՆԵՐԸ *

Պատկեր՝ Ծնողազուրկ մօրը կեանքէն

Նագիբաքեանին մօտ գտնուող ծնողազուրկներուն սենեակը ոհ ին բոլոր:

Ահա Սորոկինը՝ խոշոր, գանգ ինչպէս շղթայուած շուն մը, յարդերով ծածկուած, կիսովի բ. ւած «պիճճէք»ի պէս կամ իր. խանգի նման շառագոյն յծեր կան մարմինին վրայ, գա կը հատ, նոյն իսկ երբ յոգնած եւ. լէ կը խօսի շան մը նմանութեամբ կը հաչէ. եւ կ'երգէ էշու մը նման, որ կը զռայ:

Ահա Արէֆիեւը, որ գողած է մօրը ունեցածը: Աշնան, երկիմար է բացու պայուսակը, մը կը գնէր գգեստները, պարապ գտաւ։ Առանձնարանին մէջ, Յրուպլի գողցաւ հիւանդապահուհին գրպանէն. երբ ան կոկորդին«ստ» կը քսէր:

Ահա Խարովը, վարդագոյն եւ քաղցր, ինչպէս հրեշտակ մը, որ բարակ շրթներ ունի եւ, աչքերը գունով ջուրի նմանութեամբ բարեհամբոյր տղայ՝ աղջկան մը պէս Սակայն, յանկարծ կարծես բան մը պատահած ըլլար, կը խանգարէ լռութիւնը, բերնէն դուրս թափելով ամէնէն անպարկեշտ հայհոյութիւնները, լպիրշ բառեր, որոնք տղաք կը հանեն իր ընկերներէն մէջ. Ասոր պահուն, տղաքին, սպառնալ, ծեծել, բերանը խփել, գլուխը շուրջ հարուածել, արմունկով անկել, գո՛ւր է, օգուտ չունի, ան պիտի շարունակէ ամէն, փոխած աչքերը սեւերով ձեւով։

Ահա Կոտովը, որ խփուած է իր ընկերը կուրծի մը պահուն։

Ահա Ալիպինը, որ թոքային կը ծխէ, մոլի՝ կատուի նման, որ արուագէտ։ Ասոնց երկու քին աչքերը նման են կենդանաբար կոգանիներու աչքերուն։ Սուլթին, որ սրանք չունին Մալիախինը, ճճիի պէս ձեռնհաս, առանց յոյսի, այլ միայն նոյն թարթիչներով, որոնք կ'նմանին ներքին (միջաւ) կը պինդերուն Ընդէմ։

Ահա Թոմսինը, քնաշրջիկ մը, որ գիշեր պարել եւ ճանճ կլլել,

*) Ջրորդան կը կոչուին չընթերու տուներէնները անձրեւը վար թափող խողովակները, որոնց սորուած է կենդանիներու, հրէշներու եւ զանազան կերպարանքներու ձեւեր, ինչպէս կը տեսնուին Փարիզի Նօթր - Տամ եկեղեցիին վրայ։

եւ կը գոտիրէ ու կըկանչուըրոտէ՝ անմիջապէս որ ձեռքէն բռնես։

Ահա Ցուտինը, որ մեծ ծեծ կուտէ եւ դեռ տասնեակ մը «որբեր», փողոցէն հաւաքուած, կոռւազան ու անհամաձայն։

Ու այս գծբախտ արարածները, սրահին մէջ, կը ցատկեն իրարու վրայ, փակած տախտակամածին, եւ գլուխները հակած՝ թղթախաղին։ Անոնց շուրջը սիկարի ծայրեր, գետնին վրայ ծըծմուած, արեւածաղիկի հունտեր, կանանչ խլիներ։

* *

«Որբերու» գպրոցն է այս. ժամը 9ին, բնապատմութեան սրահին մէջ, դասախօսութիւն մը պիտի տրուի։ Ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի, առանց բառ մը արտասանելու ներս կուգան, կը բարեւեն իրար առանց ժպիտի, կը նստին կուշտ կուշտի, առանց խօսելու։ Գուռեթերու պատուհանները կոտրած են։ Ապակիի սուր կտորները կը մնան դեռ։ Նստարանները շըջուած ինկած են, ոմանք կոտրած են։ Ընկիւն մը, գրասեղան մը, որ ոտքերը վեր բարձրացուցեր է, ճիշտ կենդանիի մը պէս, կռնակը գետնին։ Սատկած ձուկեր ապակեայ աւազանին մօրուտին մէջ։ Աղտոտ փանդակներ, որ պարապ են։ Նապաստակներուն յարկը պէշ հատ մը ունի։ Խոշոր գորտ մը, որ գլուխին տակ ճերմակ փոշտ մը ունի, կպած է սակառի մը։ Լորտու մը կը սողայ գետնին վրայ, քաշելով իր օղակները։

Մոսկուայի Սովետներուն ներկայացուցիչները եւ կլերկան տնօրէնները կը մտնեն ներս, կը տեզուորուին, կարծես մեռելը թաղելէ յետոյ ճաշի եկած ըլլային։

Արթական գործավարութեան ներկայացուցիչը կը վերցնէ շիշը եւ ջուր կը լեցնէ գաւաթին մէջ, կը խմէ եւ իւրաքանչիւր ումպի ձայն կը լսուի սրահին մէջ։

— Քոյրեր եւ եղբայրներ ընկերային խնամատարութեան — կը սկսի ճառել,— ազէտը որ պատահած է, այնքան աննախընթաց է, որ...

Չի կրնար շարունակել, կը շարժէ ձեռքերը, կը կլլէ ջուրը, որ կոկորդը եկած էր, նորէն ջուր կը լեցնէ։

— Մեր կլթարաններուն մէջ, իրրեւ տիպար յարկ մը, կեդրոնացուցինք մեր ուժերը...։ Փորձառու եւ օժտուած մանկավարժներ կանչեցինք, բարելաւեցինք, որքան կրցանք. Մեր որբերուն վիճակը։ Ու վերջերս, Մայիս 1ին,

մենք այն համոզման եկած էինք թէ մեր ճիգերը ի զուր չէին անցած։ Մինչդեռ մեր այս յարկերը աղտեղութեանց մթերանոց դարձեր էին, կպրածեփ կաթսայ մը։

Ցնտոյ կը սկսի թղթատել առջեւը գրուած թուղթերը։

— Մայիս 1էն մինչեւ Մարտ 15, արձանագրուած են 156 փախուստ, 211 գանգատներ գրաւ գիրներէն, 36 ոստիկանական պատիժներ։ Մեր «որբերը» մտած են հանրակառքերու մէջ, վաճառատուներու շուկաներ կար մը։ Իր գողութիւններ Ջգեստեղէնի վաճառաքներ. Անոնք կը գործեն գողերու կազմակերպուած խումբերու պէս։ Որոշ է որ փողոցին հետ յարաբերութեան մտած են դարձեալ։

Սրահին մէջ կը լսուին խեղդուկ հառաչանքներ։ Վերջին նստարանին վրայ Զինա քոնկին կը հեծկլտայ. իր քսոտ ձեռքերը փաթթուած են բամպակներով։

Նոյն պահուն, յանկարծ, դուռը կը բացուի երկու թեւերով, եւ առանձնարանին հիւանդապահուհին ներս կը վազէ։

— Ընկերնե՛ր, կը պոռայ, գիտ մինակ ձգեցիք եւ «որբերը» փախան առանձնարանէն։

Ցնտոյ շապիկով կը գոցէ աչքերը եւ կըսկսի լալ։

Բոլորը կը նետուին դուրս, սանդուղէն ի վար, դէպի փակ։

Չորս պատերը, որոնք գորանոցի մը պատերուն նման ողորկ են, սեւ սեւ կ'երեւան պարապ պատուհաններով։ Կոտրած ապակիները կը ճարճատին իրենց ոտքերուն տակ։

Վիրը, տղայ մը, որ շապիկով է, շուլլուեր է անձրեւի խողովակի մը եւ կը բարձրանայ տանիք։ Ուրիշ մը ձեռքերը պրկեր է եւ կղմինտրներէն բռնած, լուսնոտի նման, կը փորձէ տանիք ելլել։ Շատեր կախուած են քիւէն, լարախաղացներու նման։ Կղմինտրները սարսափելի աղմուկ մը կը յարուցանեն։ Ցանիքին գագաթը հասնելու համար՝ կը սողան ու կը ժագլցին։ Ու կը կորսուին աչքերէ։

Միւս կողմէ կը վազեն կը հասնին ոստիկանները, որոնց լուր գրկուած էր։ Այն ատեն գծբախտ տղաքը կը նստին տանիքին վրայ։ Ոմանք պահուըտած են եւ կը սպասեն գիշերուան։

Ահա խումբ մըն ալ, որ նստած է տանիքին եզերքը եւ սրունք կը շարժէ։ Մէկը լեզուն կը հանէ, լեզու մը սեւ նման երկար։ Ուրիշներ դոյց կուտան եղջիւրներ՝ իրենց ճակատին վրայ կամ իրենց ոտքը կը տանին իրենց քիթին։

Ծծկոտած, կուզ եղած, հանգչած են անոնք, հրէշային կերպարանքներով, ճիշտ Փարիզի Նօթր-Տամին ջրորդաններուն նման, երբ արեւը կը լեցնէ քաղաքը լոյսով եւ ուրախութեամբ, մարդկային ձայներով եւ աղմուկով։

Լ. ԿԱՊԻԼՈՎ

Քրասնայա Նով., պոլշեւիկեան հանդէս, Թիւ 5

ՓԱՐԻԶԻ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Քիափ, Փարիզի ոստիկանական տեսուչը, առաջարկ մը ներկայացուցած է Թաղապետական խորհուրդին, աւելցնելու համար ոստիկանական ուժերը։ Ըստ այս առաջարկին, 1,000 նոր ոստիկաններ պիտի աւելնան Փարիզի ոստիկաններուն թիւին վրայ եւ այսպէս պիտի հասնի 10.534ի։

Իր նախայն, Քիափի ծրագիրը միայն այս առաջարկով չաւարտիր։ Ոստիկանական տեսուչը կը խորհի զարգացնել ամէն միջոց, որ տրամադրելի ոստիկանին՝ օգնութեան հասնելու համար ամէն դէպքի. պաշտպանելու համար կարգ կանոնը։

Նախ կատարելագործուելու հեռագիրը ոստիկանութեան բոլոր պաշտօնեութիւններուն մէջ։ «Հեռատիպ» կոչուած մեքենայ մը, որ քիչ մը նման է գիրի մեքենային, առանց պաշտօնեայի մը միջամտութեան՝ կը գրէ եւ կը հեռագրէ ոստիկանական լուրերը։ Մինչ չէ՝ նոյնպէս ոստիկանական պաշտօնատուները օժտուած են հիմա հեռաձայնով մը, որ կ'աշխատի «ինքնաշխատօրէն», եւ բոլոր թաղամասերուն միջեւ կը պահէ հաղորդակցութիւնը։ Իսկ անթել սպասարկութիւնն ալ կը լրացնէ եւ կատարելութեան կը հասցնէ լուրերու փոխանցումն ու տարածումը այն պարագային՝ երբ անկարելի է օգտուիլ հեռագիրէն ու հեռաձայնէն։ Նոյնպէս պատրաստուած են անթելի գործիքներով օժտուած կառքեր։ Երբ ոստիկանները գտնուին հեռագիրի եւ հեռաձայնի կայանէ մը հեռու, կեդրոնին հետ հաղորդակցութեան կը մտնեն անթելի միջոցով։

Միեւնոյն ատեն ծրագրուած է հրշէջները հրաւիրելու համար պատրաստուած կայաններու նման միջոցներ հաստատել, որպէսզի կարելի ըլլայ արագօրէն կանչել ոստիկանութիւնը՝ նոյնպէս արուարձաններու եւ թաղամասերու ոստիկանութեան տրամադրութեան տակ պիտի դրուին տեսակ տեսակ կառքեր։

Օգնութեան խնդիր պիտի տրամադրուին ոստիկաններուն, որպէսզի կարելի ըլլայ գիտնալ թէ ո՛ւր միջոցն կը գումարուի, ո՛ւր ամբոխ մը կը խռնուի, ո՛ւր թափօրներ արգելք կ'ըլլան հաղորդակցութեանց. օգնութեան լուր պիտի տրուի կեդրոնէն։ Նոյն ատեն օգնութեան պիտի կրնան հեռացնել գողերու փախուստը դէպի արուարձան կամ դէպի արտասահման։

Ոստիկանութիւնը ծրագրած է նոր միջոցներ եւս, որոնք գաղտնի կը պահուին։

Այսպէս, քանի գողերը կը կատարելագործեն իրենց միջոցները, Քիափ աւելի եւս յառաջդիմութիւն մը կ'ուզէ մտցնել պաշտպանելու համար թէ իր ոստիկանները եւ թէ բնակչութիւնը։

Ս. ՊՇԻԲՇԵՒՍԿԻԻ ՄԱՀԸ

Յառաջ» անցեալ շաբթու գրեց թէ վիպասան Պշիբշեւսկի մեռաւ Վարշաւայի մէջ։ Ու լուրը մարեցաւ...ուան քաղաքական կեանքի հեւհեւին մէջ։ Պշիբշեւսկի, իր ժամանակին, մեծ աղմուկ հանեց իբրեւ նիցշէական վիպագիր, մասնաւորապէս իր Ցալք վէպով։ Իր վէպերն ու թատերգութիւնները յատկանշական են իրենց բովանդակութեան տարօրինակ կողմերով, մասնաւորապէս սեռական բնազդի գծագրութեամբը։ Պշիբշեւսկի կատարեալ անհատապաշտ մըն էր. նոյնիսկ կրնանք բսել զգայնամոլ գրող մը sentimentaliste), զուրկ իմաստնական ցուրտ և անզօրը փիլիսոփայութենէն։

Վերջերս Վ. Սեւանի հայերէնի թարգմանեց ի խորոց Սրտի (De Profundis) պատմուածքը, ուր կը նկարագրուին քրոջ եւ եղբօր սեռական կապերը. սատիք պատկերներով եւ հաքերանութեամբ։ Հայերէնի թարգմանուած է նաեւ իր Ձիւնը թատերգութիւնը։ Պշիբշեւսկի կը կրէ սէնդալիստ եւ հնապաշտ գրական շարժումներուն, նոյնպէս բնապաշտ պլրոցին ազդեցութիւնը։ Ու այս ազդեցութիւններուն տակ կազմուեցաւ հիւանդագին, արտառոց զգայնութիւններով հարուստ խառնուածք մը, որ իր զգայնավարիկ պատմուածքներով անուն շինեց։ Ու սակայն համարձակութեամբ ուզեց նկարել ու արտայայտել սեռական աշխարհը, որ ծածկուած էր մութով եւ այժմ նորերը կ'աշխատին լուսաւորել նոր «Եղիքի»ով մը։ Այս գիծով, որքան տարիքոտ անուն, կը կապուի գրական երիտասարդ շարժման։

ՀԱՅՑՈՒՄ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԵՐՔՈՒՄ

Մարսիլիոյ Ազգ. Վարչութենէն ստացանք հետեւեալ նամակը.—

«Վարչութիւնս իր 36րդ նիստին մէջ — 24 Դեկտ. 1927 — նկատի առաւ «Յոյս» գաղութի մը Եգիպտահայութեան տխուր եւ վտանգաւոր կացութիւնը։

«Ներկայ ժողովականները, որոնց մէջ կային երկու ոչ - Դաշնակցականներ, միաձայնութեամբ որոշեցին հեռագրով եւ նամակով գիմում ընել Թորգոմ Եպսկ.ի եւ խնդրել անկէ յանուն ժողովուրդի շահերուն քաշուիլ Եգիպտոսէն, վերջ տալու համար իր անձին շուրջ ստեղծուած պայքարին, որ կը սպառնայ մինչեւ արիւնահեղութեան հասնիլ։

«Նոյն օրուան նիստէն երկու օր վերջը, բացակայ անդամ մը յայտնած է ուրիշ երկու անդամներու որ ինք համամիտ չէր հեռագիր տրուելուն, կարծիքի տարբերութիւն մը զոր կը յարգէ Վարչութիւնս. բայց այսքան միայն։

«Վարչութիւնս կը յայտարարէ որ, այս առթիւ Փարիզի ամէնկարեւոր թերթին «Յառաջ»ի Ը. Թիւ 5ին մէջ երեւցած թղթակցութիւնը ծայրէ ծայր սուտ է։ Ո՛չ Վարչութեան ժողովին մէջ, ո՛չ ալ դուրսը, ո՛չ կռիւ եղած է, ո՛չ աթոռ քաշուած է, ո՛չ ժամկոչի միջամտութիւն տեղի ունեցած է — եկեղեցին ժամկոչ չունի այլ տնտեսուհի մը երեք անչափահաս զաւակներով — ո՛չ ալ բանավէճ տեղի ունեցած է։

«Վարչութիւնս հարկ կը գտնէ գոնէ անգամ մը մանրամասնել այս կէտերը, հանրութեան գոյց տալու համար պայքարի աղտոտ ձեւը որ կը մղուի ամբոխներէ ի վեր անպատկառ սուտեր գործելով՝ անընդհատ Ըստոց առաջնորդներէն մէկն էր այն յայտարարութիւններին թէ Պ. Խոջասանեանի ստիպումին վրայ է, որ Պոլսքեան եպսկ. Առաջնորդ ընտրուած է Մարսիլիոյ, մինչդեռ ո՛չ իսկ ամենադոյզն չափով մասնակցութիւն չէ ունեցած Պ. Խոջասանեան այդ գործին մէջ։

«Մեր խոր զգուանքը եւ արհամարհանքը յայտնելով մինչեւ հոդ իջած թերթերու, թղթակիցներու եւ հակառակորդներու, անայլայլ շարունակած ենք եւ պիտի շարունակենք ժողովուրդին կողմէ մեզի համար գծուած գործունէութեան ճամբէն, գլուխ հանելու համար մեր բազմահաջ գաղութին կազմակերպութեան գեղեցիկ բայց դժուարին աշխատանքը»։

(Ամփ.)

ծումներուն դէմ։ Ու սիրտս մեծցաւ Նայեցայ երկնակամարին ու հակոյ տուներուն ու ըսի որ, բոլո՛ր մարդոց աշխատանքը, յաւիտենական ու ստեղծագործ ճիգը, այսուհանդերձ, հակառակ իմ բոլո՛ր սփիւռքու գիտուն առարկութիւններուս, մեծ է ու սքանչելի։ Նայեցայ ծառերուն որ մերկ էին, բայց որոնց պտուղները, ըսի, յառաջիկ գարնան կրկին պիտի ծլարձակին։ Նայեցայ աղջիկներուն որ կ'անցնէին այս զարմանահրաշ քաղաքին աստուածային ու խռովայոյզ լոյսին պէս։ Ըսի իրենց գեղեցկութիւնը ու ըսի, որ ստեղծագործութիւնը սքանչ է ու մեծիմաստ։ Ու մարմինս ուրախացաւ երջանկութեան մեծ զգացումով մը։ Ու երբ կրկին երիտասարդ, ծռեցայ աշխատանքիս վրայ, զգացի ձեռքերս որ կը դողային անուշ սարսուռով մը, իմ ջերմ. բարի, ու կայտառ արիւնիս զօրաւոր խուժումին տակ։ Ու՝

— Բարե՛ւ, բարե՛ւ, ըսի, մեծ ու յեղափոխական այս քաղաքին որ կը զարթնուր միշտ, առողջ ու մեծ աղմուկով մը, իր բարերար ու կարճ քունէն, խրելու համար կրկին իր ստեղծագործ յոգնութեան ու աշխատանքի տենդին մէջ, յանուն իր ապագային, իր մեծ ճակատագրին հետ դէմ դիմաց, հպարտ ու տիրական։

* *

Դեկտ. 10.— Հանդէս էր ու բեմին վրայ, 20րդ դարու զարթումն, շքեղ ու լուսավառ բեմին վրայ, մինչդեռ գիշերը դուրսը կը մանէր բոլոր տուներէն ներս, յոգնած կամ երջանիկ, այդ նոյն մեծ քաղաքին հրաշալի ու տրտում գիշերը իր ջահերը կը վառէր, խուռներամ, բազմազգի ու ջերմէ բռնուած բազմութեան մը վիրաւոր աչքերուն առջեւ եւ հաճոյքի ու անառակութեան «Կարմիր Ջաղացք»ը յայտ ու յոգնած թեւերով, միջոցին մէջ կը դառնար խելագար, խափշիկի սեւ պար մը։ Աղջիկնե՛ր, մերկ, վարձուած, յոգնած կամ երիտասարդ մարմիններով, բարբարոս ու հիւանդ եղանակի մը կշռոյթին հետ, տամնեակներով, կարմուած՝ սպիտակ, վարդագոյն եւ կապոյտ շղարշներու հեղեղի մը մէջ, կուգային յոտապով յառաջ, կարծես իրենց ամբողջ տխուր եւ ծախու մերկութիւնը պիտի իյնային այս բոլոր վառչուէր, ծեր ու հարուստ մարդոց վրայ։ Յանկարծ, մեծ ու տարօրինակ լոյս մը ողողեց այդ ամբողջ տխուր եւ մերկ կիները ու լոյսին մէջէն եկան ուրիշ աղջիկներ, գրեթէ բոլորովին մերկ, յարձակող ու կարմիր ծիծերով, աչքերով ուր կը խնդար դիւական ու մեծ քրքիջ մը։ Անոնց մարմինները, բոցերու պէս կ'երկնային մեզի, կը գալարէին ու կը գինովնային, հուսկ ապա շուայտ ու անառակ յոգնութեամբ մը իյնալու համար իրարու վրայ, գետինը, սպիտակ ու մեծ պտուղներու պէս։ Ու յետոյ կը վերսկսէր նոյն հիւանդ ու խելացնոր արշաւը այդ բոլոր յոգնած կամ երիտասարդ մերկերուն։ Փորտե՛ր՝ որ մութ պատառի մը խաւարին մէջէն լոյսի հոսուցի մը պէս կը ցատկէին դուրս, ծունկե՛ր, մերկ՝ որ կը շողային, շամբուշ ու պաղպաջուն գիստեր, որոնց վրայ հազարաւոր տրտում եւ ծեր աչքերու լոյսը կ'իյնար, սրունքնե՛ր՝ ագուոր, նուրբ կամ լեցուն որ կարծես հաճոյքով կը կրէին այդ բոլոր խենթ, գինով ու խենէշ մարմիններուն տխուր բեռը։ Ու այս բոլորէն կը բարձրանար կարծես մեծ աղաղակ մը՝ անառակութեան ու շուայտութեան կարմիր հրաւէր մը ուղղուած յաւիտենական ու անասուն արուին, որ հոկայ սրահին մէջ, հազարաւոր մարդոց ցաւաբեկ մարմիններէն ներս իր անյագ ծարաւը կ'առնար։ Զե՛մ գիտեր, գիտեցի՞կ թէ տխուր էր, «Կարմիր Ջաղացք»ին այդ կարմիր գիշերը։ Մենք կեցած էինք ոտքի, ես ու հեզ եւ անուշ ընկերուհի մը ու ես տխրութեամբ ըսի թէ կինը, ծնունդով մեղաւոր է, էգ ու խենէշ, եւ ընկերուհիս, հեզութեամբ իր տրտում ու լուսաւոր դէմքը բարձրացուց դէմքիս ու պզտիկ ու դառնացած ձայնով մը, ըսաւ ինծի.

— Նայէ՛, աջ կողմի սիւնին տակը, պզտիկ կին մը, որուն կուրծքերը եւ որովայնը մերկ են, կը յօրանջէ։ (Նայեցայ ու տեսայ որ պզտիկ ու տխուր կինը կը յօրանջէր)։ Նայէ՛, սանդուղին ոտքը կանգնած աղջիկներուն երրորդին, բարձրահասակ է ու խարտեաշ, չի ժպտիր, իր աչքերը կարծես խոնաւ են։ (Նայեցայ ու տեսայ որ, իրաւ, իր անուշ բերանը կծկուած է ցաւի սրկումով մը)։ Նայէ՛ միւսին, որուն ծնկոսկրը կապուած է եւ որ կարծես կը կաղայ։ Նայեցայ ու տեսայ որ իր ագուոր ու երիտասարդ մարմինը տխուր շարժումով մը կը կոտրի)։

. . . Բոլո՛րն ալ, շարունակեց ընկերուհիս. նո՛յն իր անուշ ու դառնացած ձայնովը, կը կրեն տառապանք մը, որ կը խուսափի մեր տեսողութենէն։ Անոնց մերկ մարմինները՝ կը ծածկեն իրենց հոգին որ վիրաւոր է։ Անոնց ժպիտը կը նմանի սուտ ծաղիկի մը։ Մայրեր կան հոդ, հասարակաց ու տխուր մայրեր. ըսաւ ընկերուհիս, նայելով աչքերուս իր խոշոր աչքերով, որ անձկութեամբ կը սպասեն մեկնումի ժամուն, կարենալ իրենց պզտիկը համբուրելու համար։ Նայէ, սա անուշ ու թուխ աղջկան որովայնին, կարծես յղի է ու կը պարէ՛... յղի կնոջ պա՛րը... ու կան աղջիկ-մայրերը, առանձին, այս մեծ ու ահաւոր քաղաքին մէջ, որ այս գիշեր պիտի մեռնին իրենց անկողիններուն մէջ, ջերմութեան ու զուրգուրանքի պակասէ. ու դեռ նայէ՛ անոնք որ ծեր են ալ, որ աշխատիլ չեն սորված եւ որ կ'ապրէին իրենց մարմիններուն տուրքովը եւ որ հիմա սարսափով կը նային իրենց փլչող ու ամէն օր աւելի ծերացող մերկութեան...։

Չէ՛, չէ՛... կրկնեց յամառութեամբ ընկերուհիս, կինը խենէշ, անառակ ու մեղաւոր չէ, հապա կրաւորական, քաղցր ու տկար, հեզ ու անձնուէր ու իր յանցանքը հոն է որ ձեր անառակութեան կը յանձնուի. առանց վերապահութեան ձեր ուրախութեան կ'ենթարկուի հլութեամբ, կը պզտիկնայ ձեր առնականութեան ու զօրութեան առջեւ...։

Ու ես նայեցայ սիրով ընկերուհիիս դէմքին, որ մաքուր էր ու լուսաւոր ու շատապով, երկուքս ալ դուրս ելանք այդ ցաւի ու մերկութեան տխուր տունէն։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

«Ազգամ» կը տեղեկանայ թէ Պոլսոյ Քաղաքապետն ու Ոստիկանութեան Տնօրէնն ալ պիտի փոխուին եւ թէ ընդարձակ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին Պոլսոյ կուսակալութեան մէջ։

Նոր կացութիւն Չինաստանի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, ծանր կացութիւն կը տիրէ Չինաստանի մէջ. կռիւները կը շարունակուին եւ մեծ թիւով համայնավարներ կը գնդակահարուին։ Հանքէուէն կը հեռագրեն թէ քանի մը հարիւր չինացի զինուորներ յարձակեցան խորհրդային հիւպատոսարանին եւ ուրիշ կեդրոններու վրայ, ձերբակալեցին մօտ երկու հարիւր համայնավարներ և գրաւեցին թնդանօթներ, ռազմամթերք ու մեծաքանակ պոլշեւիկեան թռուցիկներ։

Քանթոնի մէջ գնդակահարուած համայնավարներու թիւը 2000ի հասած է. շատերու դիակները փողոցներու մէջ կը քաշկռտուին։ Պաշարման վիճակը դեռ կը շարունակուի։ Շանկայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային հիւպատոսն ու փոխ-հիւպատոսը գերի բռնուած են եւ թէ Քանթոնի Սովետին պետ եղէն թինկ կը պահուի։

Պոլշեւիկեան աղբիւրէ կը հաւորդեն որ Հունան քաղաքը շաբաթ մը պոլշեւիկներու ձեռքը մնալէ վերջ՝ կառավարական ուժերու կողմէ վերագրաւուած է. 1500 համայնավարներ սպաննուած են։ Հալիուֆէնկի մէջ եւս մեծ թիւով պոլշեւիկներ ջարդուած են։

Հանքէուէն մեկնելէ առաջ, զօր. Թան Լէն Չի, կողոպտած է Չինաստանի դրամատունը, ուր 72 մնտուկի մէջ 360.000 տոլարի արժանթեայ դրամ կար։

Մոսկուայէն հեռագիր մը կը հաստատէ թէ Քանթոնի մէջ պոլշեւիկեան խռովութիւններուն մասնակցող բոլոր անձերը ձերբակալուելով գնդակահարուած են։ Խուզարկութիւնները դեռ կը շարունակուին ամբողջ քաղաքին մասնաւորաբար բանւորական շրջանակներու մէջ եւ բոլոր կասկածելիները կը ձերբակալուին։ Գնդակահարումներն ու կախաղանները հաշիւ չունին։

«Հավասի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Քանթոն «մեռելներու քաղաք»ի մը երեւոյթն ունի։ Համայնավարներու դիակները խառն ի խուռն կը դիզուին սայլերու մէջ եւ թաղուելու կը տարուին։ Փողոցներու մէջ անհամար դիակներ փռուած են։ Ազգայնականները սոսկալի վրէժի դիմած են պոլշեւիկներուն դէմ։

Քանթոնի գերման ընդհանուր հիւպատոսարանը կողոպտուած է եւ գերման հիւպատոսը ֆրանսական հող ապաստանած է։

Չեկայի տարեդարձը կը տօնեն

Ռիկայէն հեռագրի մը համաձայն, այսօր՝ Կիրակի Մոսկուայի մէջ պիտի տօնուի Չեկայի կազմութեան տասնամեակը։ Չեկայի զինուորներէն մասնաւոր ջոկատներ զօրանցք պիտի կատարեն Կարմիր հրապարակին վրայ։ Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ Չեկայի բանակը կը բաղկանայ 100.000 զինուորներէ. ասոնք զրուած են Ռուսիոյ զանազան ռազմագիտական կէտերուն վրայ եւ կը գործածուին այն նպատակներուն համար, զորս Ցարերուն օրով կը կատարէին Քոզաքները, այն է՝ զսպել գիւղացիներն ու ապստամբութիւնը. տուրք չվճարող շրջանները անհարբեկել, հարկահաւաքներուն ընկերակցիլ, ու ամէնէն կարեւորը՝ արգիլել նոյն ինքն Կարմիր Բանակին մէջ ապստամբութիւնները։ Մինչ սովորական կարմիր զինուորները ամսական 1 ռուբլի 40 կոպէկ կը ստանան, Չեկայի զինուորներուն կը վճարուի 5 ռուբլի, ասկէ զատ ուսանող սպաներու հասարակ պարէն եւ զգեստեղէն կը տրուի։

Մոսկուայի թուրք դեսպանը Կալինինի մօտ

Մոսկուայէն կը հեռագրուի թէ Թրքական նոր դեսպան Թէվֆիք պէյ ընդունուած է Կալինինի կողմէ, որուն յանձնած է իր հաւատարմագրերը։ Ընդունելութեան ներկայ եղած են Չիչէրին, Քարախան եւ Թուրք դեսպանատան պաշտօնատարները։ Այս առթիւ փոխադարձ ճառեր խօսած են՝ դրուատելով թուրքեւռուս բարեկամութիւնը։

Թէվֆիք պէյ Լէնինի գերեզմանը այցելելով ծաղկեպսակ մը դրած եւ յայտարարած է թէ պատիւ մը կը համարէ ծաղկեպսակ դնել թրքասէր եւ ամէնէն մեծ յեղափոխական Լէնինի շիրիմին վրայ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑԻՆ քիլոն, որ քանի մը օր առաջ 2 ֆրանք 05ի բարձրացած էր, Դեկտ. 22էն սկսեալ դարձեալ 2 ֆրանքի պիտի իջնէ։

ՀՈԼԼԷՆ կառավարութիւնը երեսփ. ժողովին ներկայացուց օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկէ ստեղծել Ծերակոյտ մը, բաղկացած 120 անդամներէ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ երկու օրէ ի վեր սաստիկ ցուրտ կ'ընէ. քաղաքին մէջ 0էն 9, արուարձաններու մէջ 0էն 12 աստիճան վար ցոյց կուտայ ջերմաչափը։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Յէյսալ թագաւորը օդանաւով իր մայրաքաղաքը հասած է, չորս ամիս բացակայութենէ մը վերջ։ Քաղաքը դրօշազարդուած էր եւ գիշերը լուսավառութիւններ կատարուեցան։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ զաշնագրին պատճէնը պիտի հրատարակուի Դեկտեմբեր 20ին։ Իրաքի վարչապետ Ճաֆէր փաշա Պաղտատ մեկնեցաւ։

ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐՈՒ ընկերակցութիւնը որոշած է հեղինակի իրաւունք պահանջել անթել հեռախօսով նուագահանդէսներու բաժանորդներէն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի ֆութպոլի խառն խումբը պիտի մրցի Ս. S. Suisseի խառն խումբին դէմ։ Հաւաքավայր՝ Porte St. Mande ժամը 1ին։

.˙. Փանճտոսի խումբը Stade Meulanaisի Ա. խումբին դէմ։ Հաւաքավայր՝ Gare St Lazare ժամը 11.30ին իջնել Mureaux։

.˙. Շավիլի խումբը Stade Françaisի (Ա. Գ.) դէմ։ Հաւաքավայր՝ Porte de la Villette ժամը 12.30ին։ մեկնում՝ ժամը 1ին։

.˙. «Լեթալի»ի Ա. խումբը Pensée St. Mandéի Բ. խումբին դէմ։ Հաւաքավայր՝ Porte de Vincennes ժամը 11.50ին։

Այրի Տիկին Մարի Եագուպեան (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Լորոֆէթ Եագուպեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Խ. Լոքմաճեան եւ զաւակունք (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Ն. Պէրպէրեան եւ զաւակունք (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Գ. Ժամկոչեան եւ զաւակունք (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Խասըրճեան (Կ. Պոլիս), Ա. Նէտիրգարտաշեան (Կ. Պոլիս), Ս. Նէտիրգարտաշեան եւ Նազըրեան, Պալթայեան, Ճամուրեան, Թէլլիեան ընտանիքները եւ ծամայն պարագաները կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱՐԳԻՍ ԵԱԳՈՒՊԵԱՆԻ

իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին, 45 տարեկան, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ ծիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը՝ երկուշաբթի 19 դեկտ. Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցին, ժամը 2ին. թաղումը՝ Kensal Riseի գերեզմանատունը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները վաղը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիոնի վերնայարկը, Մէթրօ՝ Իթալի

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն [illegible]

ՕՐ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ եւ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԳԱՂՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ Լիոն 18 դեկտ 927

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

կը փնտռեմ եղբայրներս, Խաչատուր եւ Սարգիս Մաթէոսեաններ (Դերջանցի), որոնք 1916էն ի վեր լուր չունիմ։ Իմացնել իր եղբօր Յովհաննէս Մաթէոսեանի, 13 Rue des Dominicains, Marseille.

կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն ալ ատտագել։

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

Բաժանորդագին [illegible]
ՖՐԱՆՍԱ [illegible]
ԱՆԳԼԻԱ [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ [illegible]
ԻՏԱԼԻԱ [illegible] ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ [illegible] տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57 82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927
20 DECEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 523
ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՐԳՈՒՍ ԽՕՍՔ

ՏՈՒ՛Ր ԻՄ ԲԱԺԻՆՍ...

Կարճ խօսքով, ա՛յս է Իտալիոյ բռնած դիրքը, միւս յաղթականներուն, եւ առանձնապէս Ֆրանսայի հանդէպ:

Եւ ճիշդ ասոր համար է որ, ամբողջ ֆրանսական մամուլը սպառնալիքներ կը նուիրէ ծրագրուած բանակցութեանց:

Իտալիա - ինչպէս Ֆրանսա— կ'ուզեն համաձայնիլ իրենց իրենց մէջ, երրորդ պետութեան մը միջամտութենէն առաջ:

Այդ երրորդը Անգլիան է: Յաճախ Գերմանիոյ անունն ալ կը յիշուի այս վէճին առթիւ, իբրեւ տեսակ մը ռազմավարութիւն: Վախցողներ կան որ Իտալիա կրնայ Գերմանիոյ հետ լեզու գտնել, եթէ գոհացում չտան: Պարզ է որ այսպիսի բան մը չի կրնար հանդուրժել Ֆրանսան:

Մենք օրը օրին կ'ամփոփենք կարեւոր լուրերը' այս անցուդարձերու մասին: Հրատարակեցինք նաեւ մանաւոր ուսումնասիրութիւններ.

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Իտալիա մէջտեղ դրած է շարք մը պահանջներ: «Ճօռնալէ տ'Իթալիա» այսպէս կ'ամփոփէ զանոնք. —

1. Ճանչնալ Իտալիոյ կեդրոնական դիրքը Միջերկրականի մէջ. 2. Ճշտել Իտալացիներուն կացութիւնը Թունուզի մէջ. 3. Իտալիան ալ պէտք է մասնակցի Թանճէրի վարչութեան. 4. Ճշտել ափրիկեան սահմանները. 5. Ճանչնալ Իտալիոյ գերակշռող շահերը, Ադրիականի եւ Պալքաններուն մէջ. 6. Աղգագրական շահաստաններ տալ Իտալիոյ. 7. Քննել հոգատարութեանց խնդիրը. 8. Հողեր գտնել ծաւալման համար. 9. Միջոցներ ձեռք առնել Ֆրանսա ապաստանած քաղաքական տարագիրներու համար. 10. Ապահովել Ֆրանսա բնակող Իտալացիներու ազգութիւնն կամ հպատակութիւնը:

Իտալական բոլոր թերթերը Ֆաշիստ կառավարութեան բերանն ըլլալով, կարելի չէ ժխտել այս «թուումն մասանց»ին արժէքը. մանաւանդ որ, «Ճօռնալէ տ'Իթալիա» երկրորդական թերթ մը չէ:

Մնաց որ, իտալացի պատասխանատու մարդիկ ալ նոյնքան բացորոշ կը խօսին:

Պ. Անդրէա Թորրէ, պետական Ծխտացոյցի Յանձնախումբին նախագահը եւ Թիրանայի դաշնագրին տեղեկաբերը, «Սթամփա»ի մէջ յօդուած մը գրելով, բաւական սուր ակնարկներ կ'ուղղէ Ֆրանսայի: Ամէն բանէ առաջ, կը պահանջէ որ հաւասարէ հաւասար բանակցին ոչ միայն ներքին, զուտ ֆրանքօ-իտալական, այլ եւ միջազգային խնդիրներու մասին.—

«Ֆրանսա կը կարծէ թէ, իր զսպողական աւանդութեան եւ [illegible] ... [illegible] դիրքը [illegible] իր նուրբ [illegible] ... [illegible] ... [illegible] մը յանգիլ:»

Ֆրանսական մամուլը, որ նախապէս զէշ ազդուած էր իտալական թերթերու արտայայտութիւններէն, ուրախութեամբ արձանագրեց Մուսոլինիի հաշտարար խօսքերը: Բայց, ինչ որ արտատպեցինք վերը, Մուսոլինիի յայտարարութիւններէն յետոյ եղած են:

Տիրող կարծիքը այն է թէ Իտալիա եւ Ֆրանսա պէտք է գլուխ գլխի խօսին եւ երբ համաձայնին, այն ատեն կրնան կանչել Անգլիան, իբրեւ երրորդ խօսակից, որ կենսական շահեր ունի Միջերկրականի մէջ: «Բանակցութեանց սկիզբէն կանչել Անգլիան, կը նշանակէ համաձայնիլ խնամակալութեան մը տակ», գրել կուտայ թերթ մը:

Ուրիշ մը, բանակցութիւնները դիւրացնելու համար, Պրազիլիոյ եւ Արժանթինի հասցէն կուտայ Իտալիոյ, իբրեւ գաղթավայր կամ շահաստան: «Բացի Հիւսիսային Ամերիկայէն, ամբողջ Ամերիկան պէտք ունի ճերմակ եւ աշխատունակ բնակչութեան: Սպանիացիները, արդէն սակաւաթիւ, ձգած են խառնածիններ, որոնք հրապարակէն կը քաշուին եւ իրենց տեղը կուտան հնդիկ վաղեմի ցեղին, Մեքսիկայէն մինչեւ Չիլի»:

Բայց այս լուծումը ցուցնողները իրենք ալ վստահ չեն իրենց տեսակէտին գործնականութեան, եւ Ազգերու Դաշնակցութեան կը յանձնեն զայն, իբրեւ միջազգային խնդիր:

Բոլոր հակաճառութիւններէն բացորոշ կ'երեւայ մէկ բան. — Ֆրանսա չուզեր լայն բանալ դուռները Միջերկրականի կամ Պալքաններու մէջ, Իտալիոյ բաղձանքները գոհացնելու համար: Միւս կողմէ, տրամադիր չէ զիջումներ կատարել ափրիկեան հողերէն: Իսկ Իտալիա իր բաժինը կ'ուզէ միջազգային աւարէն, իր յարաճուն բնակչութիւնը տեղաւորելու, հում նիւթ գտնելու եւ շահաստաններ ճարելու համար: Միւս կողմէ, Ֆրանսա կը խուսափի երրորդի մը ճնշումէն:

Այսպէս կամ այնպէս, բանակցութիւնները կը սկսին շուտով. եւ դիւանագիտական աշխարհը հետաքրքրութեամբ կը սպասէ ելքին:

Աւելի քան երբեք արթուն է եւ գործի վրայ՝ գաղտնի դիւանագիտութիւնը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԱՃԻՐԷԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

Ցուցահանդէս Գաճիրէի ժողովրդային յանձնախումբի տեղեկագրէն քաղելով, կը ներկայացնէ Գաճիրէի Առաջնորդարանին պարտքերը, 10 դեկտ.

— «Ժողովրդական Յանձնախումբը պարտքերու հետեւեալ ցանկը կը հրատարակէ, մինչ յենած ըլլալով պաշտօնական տախտակներու եւ ազբիւրներու վրայ.—

1.— Հանգ. Օր. Ք. Լամբիկի ճաշկերոյթ եղած պարտք 3950
2.— Գերեզմանատան նոր ճոյլին գնման առթիւ պարտք 1280
3.— «Անգանձելի մնացած յանձնառութիւններու» բացը 9060
4.— Յիգրան փաշայի կտակադրամը 1928
5.— Դրամատած գնդանաքու փոխառութիւնը 3936
6.— Այս վերջին գումարին 16 տարուան 5 առ հարիւր տոկոսը 3148

Եգիպտ. ոսկի 28242

«Այսպէսով, աւելի քան 23 հազար ոսկիի պարտք կը ցուցնէ ժող. Յանձնախումբը, բացձակատ յիշատակելով նաեւ բացայայտ գեղծումներու մասին:

«Այս գումարը մօտաւոր հաշիւ մըն է անշուշտ, — կը գրեն Յանձնախումբն անդամները. — որմէ դուրս կը մնան դեռ ընթացիկ պարտքերը, օրինակ՝ Էզբեքիէի մէջ բացուած ջրհորներու հաշիւէն մնացած պարտքը, նոր գերեզմանատան պատերու շինութեան առթիւ պարտք, հանգ. Ս. Դաւիթեանի թողօնի հաշիւէն մնացած պարտք եւն. եւն.:

«Հազարաւոր ոսկիներ ներկայացնող այս եւ նման պատմական պարտքերը հարկաւ վճարուելու են հնչուն դրամով, իսկ ներքին պարտքերն ալ վճարելու կամ վճարած ընելու համար ծրագրել միջոց մը պէտք են մարդիկ, այն է, Յուշատախտակի «Զողերով» եւ անոնց արժէքներուն քանակակաց՝ բարձրացումով: Թէ ինչ անուն տալ պէտք է այս արարքին՝ թող անուանեն ընթերցողները իրենց զատող:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԿԵՂԾ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

Դրած էինք թէ Թրքական Թղթադրամներու նոր կեղծարարութիւն մը երեւան հանուած է Պոլսոյ մէջ:

Թուրք թերթերը ճշդունով մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն այս մասին.—

Կեղծարարներուն գործունէութեան կեդրոնը Աթէնքը կը գտնուի, ուր կաղապարները պատրաստուած եւ կեղծ դրամները տպագրուելէ վերջ, Պոլիս ղրկուած են, ընկերութեան այստեղի գործակալներուն:

Կեղծուած դրամները 50 եւ 25 ոսկինոցներ են, որոնք մեծ վարպետութեամբ նմանցուած են, իրականներուն յար եւ նման:

Ձերբակալուած են հետեւեալ տասնեակ անձերը.— Փանայոթ, Ափոստոլ, Եորտան, Եանի, Վանկէլ, Անտոն, Սալաթիւրա, Անտրիքօ, Սարգիս, Ֆրանչեսքօ, Դարլօ Չէնոր, Վանկէլ եւ Նիքօ:

Ասոնցմէ զատ, կայ նաեւ Շաւէ անուն մանկամարդ կին մը, որ ճախ հազուստին եւ արդուզարդին շնորհիւ պաշտօն ունէր բաւական թիւով կեղծ դրամներ քշելու, առանց կասկածի տեղի տալու:

Մինչեւ հիմա կատարուած հարցաքննութիւնները այն համոզումը տուած են թէ դեռ շատ աւելի մեղսակիցներ կան այս գործին մէջ կազմակերպութեան ընդարձակութիւնն ու կանոնաւորութիւնը նկատի առնելով: Կը կարծուի թէ դեռ 30—40 հոգի ալ կան, որ հետզհետէ ձեռք պիտի անցնին:

Դեռ կարելի չէ եղած երեւան հանել կեղծ դրամներուն թանքատոցը. մինչեւ հիմա հինգ հազար ոսկիի կեղծ դրամ միայն անցած է ոստիկանութեան ձեռքը:

Կ'ըսուի թէ կեղծարարներու ընկերութիւնը նպատակ ունէր քաղաքական գետնի վրայ կարգ մը շարժումներ ընելու:

∴ Աթէնքէն հեռագիր մը համաձայն, Պոլսոյ մէջ կայ միջազգային կեղծ դրամներ պատրաստող խմբակ մը: Պոլսոյ կարգ մը շրջաններուն մէջ որուշ կայք կը տեսնեն այս կեղծարարութեան եւ ֆրանսական կեղծ հազարնոցներ պատրաստող հունգարական խմբակի կարգ մը մեղսակիցներուն երկար ատեն Պոլիս բնակութեան մինչեւ կ'ըսուի թէ յիշեալ մեղսակիցներէն գլխաւորը Մէլքարաս, տակաւին Պոլիս կը գտնուի:

ՑՈՒՐՏԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Երկու օրէ ի վեր աւելի սաստկացած է ցուրտը Ֆրանսայի մէջ: Դոնէ Փարիզցիները չեն յիշեր այսքան սառնաշունչ եղանակ: Կիրակի առտու Փարիզի մէջ ջերմաչափը կը ցուցնէր զերոյէն վար 9, Պուրժէի մէջ (արուարձան մը) 12, Լիոնի մէջ 13, Հավրի մէջ 10 եւն.: Դուրս այգ Պուլոնեի լիճերը սառած են մինչեւ 7—8 սանդիմեթր, բայց ոստիկանութիւնը թոյլ չի տար չմշկել, սառը պէտք է մինչեւ 10—12 սանդիմեդր խորութիւն ունենայ: Մեծ լիճը կը պատրաստեն արդէն, չմշկելու համար:

Ոստիկանութիւնը արգիլեց վաճառատուներու առջեւ ապրանքներ ցուցադրել, որպէս զի վաճառորդները չնեղուին ցուրտէն:

Քանի մէջ 60 սանդիմեդր բարձրութեամբ ձիւն տեղացած է: Մարսէյլի մէջ ալ, ուր բաղդատաբար մեղմ է օդը, սաստիկ ցուրտը տիրէր: Բոլոր առուակները սառած են: Առատ ձիւն տեղացած է Վառի, Թուլոնի եւ Լա Սէյնի մէջ:

Քառուզէլի կամուրջին փայտերը ցուրտէն սառած ըլլալով, ոստիկանութիւնը արգիլեց երթեւեկը:

Ոստիկանութիւնը հրահանգներ տուաւ անտուն թշուառները պատսպարելու: Փրկութեան Բանակն ալ կը հաւաքէ փողոցը մնացողները, որոնք մեթրոներու, կամուրջներու տակ եւ կիսաւարտ շէնքերու մէջ կ'ապաստանէին:

Ցուրտէն մեռնողներու թիւն ալ մեծ է, իբրեւ արդիւնք արեան համախռնումի:

Մառն եւ Լուար գետերը սառ կապած են տեղ-տեղ:

Կը կարծուի թէ ցուրտը աւելի պիտի սաստկանայ, զերոյէն վար 12ի հասնելով Փարիզի մէջ, մինչ շարք մը գաւառներու մէջ արդէն 17—19 է:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՅԱՂԹԱԿԱՆ 3-0

Կիրակի օր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խառն խումբը (1 B) յաղթեց L. S. Suisse-ի 1 B խումբին 3 Օով հակառակորդին դաշտին վրայ, Սէն-Մանտէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

75 պոլշեւիկ վարիչներ վտարուած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 18 դեկտ. Թուականով.—

Համայնավար կուսակցութեան համագումարը Օրճոնիկիձէի տեղեկագրէն վերջ միաձայնութեամբ ընդունեց բանաձեւ մը, որով համայնավար կուսակցութենէն ընդմիշտ կը վտարուին 75 գործօն վարիչներ, որոնց մէջ Տրոցկի, Կամէնեւ, Զինովիեւ, Ռակովսկի, Սմիլգա, Ռադէկ, Պիատակով, Լաշէվիչ, Մուրալով, Եւդոկիմով, Բակաեւ, Սաֆարով, ինչպէս նաեւ Սապրանով կոչուած ամբողջ խմբակը, թիւով 23 հոգի որ ճանչցուած է իբրեւ բացարձակ հակայեղափոխական:

Բանաձեւը կը վաւերացնէ կեդր. Կոմիտէի եւ կեդր. Վերստուգիչ Մարմինի կողմէ ընդդիմադիրներու մասին տրուած բոլոր որոշումները, մասնաւորաբար Տրոցկիի եւ Զինովիեւի վտարումը, ու պաշտօն կուտայ յիշեալ վերին մարմիններուն ամէն միջոց ի գործ դնել միւս երկրորդական ընդդիմադիրները համոզելու ու միաժամանակ կուսակցութիւնը մաքրագործելու համար այն տրոցկիական ընդդիմադիրներէն, որոնք բոլորովին անուղղայ են:

Բանաձեւին մէջ դիտել կը տրուի թէ ընդդիմադիրները «ոչ միայն չեն հրաժարիր իրենց տեսակէտներէն, այլ կը պնդեն իրենց մենշեւիկեան գաղափարները քարոզելու մասին»:

Ընդդիմադիրները Դեկտեմբեր 10ին համագումարի իրենց խնդրով գրաւոր յանձնաժողովին ներկայացուցին երկու յայտարարութիւններ. առաջինը՝ ստորագրուած Ռակովսկիի, Մուրալովի եւ Ռադէկի կողմէ, կը պնդէր թէ անհրաժեշտ է շարունակել իրենց պրոպագանդը. երկրորդ յայտարարութիւնը, ստորագրուած Կամենեւի, Բակաեւի, Եւդոկիմովի եւ Ավդէևի կողմէ, կ'ըսէր թէ ընդդիմադիրները հրաժարելով հանդերձ իրենց պրոպագանդներէն, պէտք է պահեն իրենց կարծիքները:

Բանաձեւը կ'ըսէ թէ ընդդիմադիրներու այս երկու յայտարարութիւններն ալ բացարձակապէս անընդունելի են:

∴ Արտաքին գործավարութիւնը ազդարարած է բոլոր խորհրդային դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն թէ անկարելի է որ կարենան շարունակել իրենց պաշտօնը, եթէ ընդդիմադիր շարքերուն մէջ մնան: Սթոքհոլմի դեսպան Քոփ նոյն ազդարարութիւնը ստացած է:

Իտալ-հելլէն համաձայնութեան շուրջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն 18 դեկտ. Թուականով.—

Հելլէն արտաքին նախարարութիւնը այսօր յայտնեց թէ, տեղեկութիւն չունի այստեղ շրջող այն զրոյցներուն մասին, որոնց համաձայն նախարար Միխալաքաբուլոս մօտ օրէն Հռոմ պիտի երթայ' իտալեւ-հելլէն բարեկամութեան եւ փոխադարձ ապահովութեան դաշինք մը կնքելու համար:

Ընդդիմադիր թերթերը կը գրեն թէ Իտալիա լեզուական եւ կրօնական ինքնօրինութիւն պիտի տայ Տոդեկանեան կղզիներու յոյն բնակիչներուն: Նշանակալից է որ կառավարութիւնը կը վարանի հերքել այս լուրը:

Արեւելեան Նահանգներուն համար

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Արեւելեան Նահանգներու մարզպանութեան պաշտօնեաներու ցանկը վաւերացուած է արդէն գործավարներու խորհուրդին կողմէ: 80.000 ոսկիի վարկ բացուած է մինչեւ առաջիկայ Յունիսի համար: Պաշտօնեաներու ցանկին մէջ կը գտնուին աւագ խորհրդական մը, բոլոր գործավարութիւններէն մէկ-մէկ խորհրդական, մասնաւոր գրասենեակի տնօրէն մը, ապահովութեան, բնակութեան եւ դիւանական տնօրէններ եւ պէտք եղածին չափ ալ քարտուղարներ:

Ընտրութիւններ եւ Ընկերվարականները

Սէնի Ընկերվարական Դաշնակցութիւնը Կիրակի օր գումարեց իր նախապատրաստական երկրորդ ժողովը եւ զբաղեցաւ գլխաւորաբար 1928ի խորհրդարանային ընտրութեանց հարցով: Չորս բանաձեւեր ներկայացուած էին: Ամէնէն չափաւորն էր Հանրի, Սէլիէի, Էմիլ Քանի եւ Մօրանժի բանաձեւը, որ կ'ըսէր.

«Երբ յետաշրջական վտանգ կայ, ընկերվարական թեկնածուն պիտի քաշուի ի նպաստ առաջնութիւնը շահող արմատական, համայնավար կամ հանրապետական թեկնածուին: Երբ արմատական մը եւ համայնավար մը համեմատաբար [illegible] թեկնածուին, որ խորհրդարանին մէջ պիտի պաշտպանէ աշխատաւորական դաւանանքները»:

Կեդրոնի խմբակը Լէօն Պլում եւ Ժան Լոնկէ, կ'առաջարկէր երկրորդ ընտրութեան ատեն քուէարկել ի նպաստ այն թեկնածուին,—որ կուսակցութեան ալ պատկանի,—որ ամէնէն աւելի յոյս ունի յետաշրջական թեկնածուն պարտութեան ենթարկելու:

Ձերոմսքի կ'առաջարկէր պրոլետարական ձայները միացնել ամէն տեղ, ուր կարելիութիւն կայ պուրժուական թեկնածուները պարտութեան մատնելու:

Չորրորդ բանաձեւն էր ձախերունը (Մէկրէ), որ կ'առաջարկէր համայնավարներուն ի նպաստ քուէարկել:

Պլումի բանաձեւը ստացաւ 1408 քուէ, Ձիրոմսքիինը 1156, Էմիլ Քանինը՝ 830, Մէկրէինը՝ 241:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԹԻՒԵՐՈՎ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ՃԽՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

(Թղթակցութիւն Հալէպէն, 4 դեկտ.)

Քանի մը խօսք քաղաքին ծագումին մասին.— Հալէպը իր քաժնուած երկու անջատ մասերու. Ազիզիյէ եւ Ճէմիլիյէ թաղամասերը, կառուցուած եւրոպական ոճով ու շքեղութեամբ, ուր կ'ապրի Հալէպի ժողովուրդին հարուստ, զարգացած եւ բարձրագոյն եւրոպականացած մասը։ Ընդհ եւ հոն մասը կ'ապրի հին ու կամարակապ քաղաքին մէջ, արաբական հարազատ դիմագիծով ու կենցաղով, յամառօրէն կառչած իր բոլոր աւանդութիւններուն։

Հարուստ է Սուրիան, մանաւանդ Հալէպը, բայց այժմ մեռած է առեւտուրը, մինչ անցեալին ամբողջ արեւելեան Անատոլուի առեւտրական կեդրոնն էր։

Ըստ պետական վիճակագրութեան, Հալէպի բնակչութեան ընդհանուր թիւն է 360,000, որուն 116.000ը կը կազմէ քրիստոնէութիւնը։

Հալէպի եւ շրջանի բնիկ ժողովուրդը բարի, կարգապահ, խաղաղասէր է միանգամայն։ Ոճիր հազիւ թէ պատահի այստեղ։

Յարաբերութիւնը բնիկ եւ մեր ժողովուրդին միջեւ բարեկամական է։ Դամասկոսի շրջէն պայմանականութիւնը չկայ այստեղ։

Հոգատար պետութեան ջանքերուն շնորհիւ, երկիրը տակաւ կը բարեկարգուի ու կը բարեզարդուի։ Այսօր արդէն խճուղիներու ցանց մը կ'երկարի Հալէպէն Աղեքսանտրէթ, Անտիոք, Բէյրութ, Սուէտիա եւ ամէն ուղղութեամբ, ինչպէս նաեւ մինչեւ Պաղտատ։ Տէր Զօրի գծով։ Ուղեւորութիւնները ապահով են։ Այժմ աշխատանքները առաջնակարգ վրայ են եւ քիչ ատենէն քաղաքին մէջ կը սկսի նաեւ ելեկտրական հանրակառքի երթեւեկութիւնը։

Հայ գաղութը.— Հալէպի եւ շրջաններուն մէջ կ'ապրին 45 հազար Հայեր, առաւելապէս Կիլիկեան շրջանէն եւ Արեւելեան նահանգներէն։ Այս թիւին բաժանումն է.— 35,000 Հալէպ քաղաքին մէջ, 5000 Իսքէնտէրուն ռանճաքին եւ մնացեալ 5000ը Համա, Հոմս, Քըրըքխան, Պապ, Ալպաց, Ճարապլուս, Րաքքա, Տէր Զօր։ Այս թիւէն զուրս է Սուէտիոյ 5000 տեղացի ժողովուրդը ու Քէսապի նոյնքան բնակչութիւնը։

Հալէպի գաղութին 12,000ը կը բնակի գաղթակայանը, մնացեալը քաղաքին երկու զանազան մասերուն մէջ։

Հալէպի մէջ կան՝ Կաթողիկոսը, առաջնորդ մը, երկու վարդապետ, ատենակ մը քահանայ, 30 բժիշկ, 16 դեղագործ, 20 ատամնաբոյժ, 18 փաստաբան, 8 ճարտարապետ-երկրաչափ, 18 փաստաբան, 100է աւելի պաշտօնէութիւն կալուածքի, դրամատան եւլն.։

Պետական պաշտօնեայ ըլլալով վիճակագրական Հայեր Պ.Լ. Զօրեան, ինքն ..., բժիշկ։

Այս պատկերը միեւնոյն համեմատութիւնը կը ներկայացնէ նաեւ շրջաններուն մէջ։ Հայ է Իսքէնտէրունի ստորին ռոստկա նախանդ Պ. Տագիկեանի։ Փոխագծով մը բանակ պաշտօն որ Սուէտիոյ եւ Քէսապի գաւառ հայկական քաղաքներու կառավարիչներն ու ժանտարմները Հայեր են եւ կը վայելեն սեփական մը ներքին ինքնորոշութիւն։

Ցաւոտ ...— «Բարեւ հայ կը հանէ մեր ժողովուրդը, ամէն տեղ, Նոյնպէս եւ հոս Օտարութեան մարդ չկայ։ Այս բառը ի հարկէ ներկայ հայ ըմբռնումով, քանի որ կտոր մը հացն ու պանիրը բաւական ստացող են ... ապրելու եւ վայր յաւ... համար։ Այսքան սնունդի համար տասը ժամ աշխատանք իսկ սիրով կը տանին, այո, կինն ալ թէ երախայ։

Ինչ կ'աշխատին, ի՞նչ գործ կ'ընեն։ Այդ մի հարցնէք, տասնեակ խորհուրդ մը եղաւ 13 տարիէ ի վեր եւ կը մնայ խորհուրդ, որքան ատեն գաղթականութիւնը կայ։

Բնաշխարհ.— Եւ այս կտոր մը հացին համար յաճախ սաժանակիր աշխատանք։ Այրիներու, անապատէն դարձած այնքա՜ն կիներու եւ աղջիկներու, անպաշտպան որբուհիներու այս բազմութեան մէջ գրեթէ դէպք չի պատահիր, հայկական պատիւը վերատարող։ Չկայ մասնաւոր մարմին մը, այդ բոլորին հսկելու համար։ Առաջնորդարանը ապիկար է։ Կայ կին մը միայն, օտար բայց հարազատ Հայու զգացումներով,— Միս Եփփէ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը, որ իր խնամքին տակ կը հաւաքէ անպաշտպան դարձող մեր դժբախտները, մօր մը գուրգուրանքն ու ապրուստի միջոցներ հայթայթելով անոնց։ Հիմնած է մասնաւորապէս ձեռագործի հաստատութիւն մը, ուր կ'աշխատին բազմաթիւ կիներ ու աղջիկներ։

Յաջորդով մը մանրամասնօրէն կը գրենք ազնիւ այս օրիորդին ընդհ. գործին եւ տարած գնահատելի աշխատանքին մասին։

Արհեստ...— Անամենագոյն ցաւը։ 45.000 Սուրիահայութեան 20.000ը կը ներկայացնեն բողոքականներ, կաթոլիկներն ու բանիճիներու։ Պատկերը սահմանեցուցիչ կը դառնայ, քանի կը զարդանայ այս համեմատութիւնը, բողոքականներու շռայլած տոլարներով և կաթոլիկներու կառուցած ... Անճոռնի խաղեր կը կատարուին, վարդապետներու և միսիոնարներու կողմէ, շահագործելու համար երիցս խղճալի այս խլեակները։

Գըրըք-Խանի մէջ վարդապետ մը, Հ. Փասքէս, այնքան կը նեղէ իր զոհերը, որ դաւանափոխութեամբ մը միայն կրնան փրկուիլ։

Զաղացպան մը՝ Մարգար Յովսէփեան, նամակով մը քանի մը օր առաջ դիմած է Հալէպի առաջնորդութեան թէ յիշեալ վարդապետը կը սպառնայ իր սեփականութենէն վտարել զինքը, եթէ կաթոլիկութիւնը չընդունի։ Զաղացպանը 13 տարիէ ի վեր նոյն ջաղացքին վարձակալն է եղած։

Բողոքական կիներ կան հոս որոնք 10 օսմ. ոսկի ամսական կը ստանան, բողոքական պրոպագանդին համար։ Իմիտահաւատներ եթէ կան, կուտանք ...ներ եւ մականուն, ի հարկէ։

Կրթական ...— Հակառակ անտեսական նեղ կացութեան, կարծես ցեղային բնազդը իր ամբողջ ուժով, թեամբ կը մղէ երիտասարդութիւնը իր իրական կոչումին՝ ուսումնասիրութեան, փափաքին, համար ջարդերու կորուստը։ Յաճախակի երեւոյթ է հոս, նշանաւոր ու ամուսնութիւնը։ Տեսակ մը օրէնք դարձած է մանաւանդ ազգային եւ յեղափոխական երգերով ընել այս արարողութիւնները, մեծ խանդավառութեամբ մը։

1926 Յունուար մէկէն մինչեւ 31 Դեկտեմբեր, առաջնորդարանի պաշտօնական վիճակագրութիւնէն քաղելով կը ներկայացնեմ թիւեր որոնք բակալէս խրախուսիչ են եւ յուսադրիչ։ Համաձայն այդ վիճակագրութեան, Հալէպի եւ թեմերու մէջ ապրող 25\000 լուսաւորչական հայութիւնը ճիշդ մէկ տարուան ընթացքին 237 հարսանիք կատարած է։

Նոյն տարուան ընթացքին ծնած են 1529 երախաներ 777 մանչ, 752 աղջիկ։

Հարիւրին վեց համեմատութեամբ այս ծնունդի յաւելումը իր կշիռը այս տարի եւ պահած է։ Դրական փաստեր չեն պակսիր։

Հնարաւոր չեղաւ ճշդել թէ ինչ համեմատութեամբ է յաւելումը մնացեալ ժողովուրդին քով։ Անոնց կեանքի, կազմակերպութեան եւ այլ հարցերուն շուրջ 1927ի վիճակագրութեան մէջ կուտամ ընդհ. ծանօթութիւններ։

Մահերու Թիւը.— Ծնունդներու փոխարէն արձանագրուած է 491 մահ, որուն 70ը մալարիայէ, 77ը կոզատապէ, 19 մանկական հիւանդութիւններէ, 17 ծերութենէ, 28 ծննդաբերութենէ, 8ը յանկարծամահ, 16ը արկածէ, 15ը թոքախտէ, 2ը անծանօթ պատճառներէ, մնացեալները զանազան հիւանդութիւններէ։

Ինչպէս կ'երեւի, մահերու մեծագոյն տոկոսը հետեւանք է անոր որ լքուած ենք եւ զրկուած նոյնիսկ եղբայրական ու քրոջական հոգածութենէ։ 28 մայրեր կը ծնին ու կը մեռնին, որովհետեւ կը ծնին խոնաւ անկիւն մը. քուրջի կտոր մը զուցէ բաւական ըլլար փրկելու զիրենք։ Նոյնը և 77 կոզատապէ մեռնողներուն համար։ Քիչ մըն ալ քինին հաւանաբար փրկէր մալարիայէ մահացող 70էն մեծ մասը։

Կարմիր Խաչերու կողմէ, հոգածութիւն ըլլայի այսպիսիները՝ շատ բան պիտի պակսեցնէր այս թիւէն։ Կ. Խաչի անունը այստեղ կը լսուի հանգանակութեան մը առթիւ միայն։

Անմահ բարձրագոյն Թիւ.— Ջնջելով մահերու թիւը ծնունդներու թիւէն (1529 — 491 = 1038. ծնունդը բաժնելով 25.000ի վրայ 25000 : 1038) = հարիւրին 4 կը ներկայանայ աճման մեր թիւը եւ ասիկա բարձրագոյնն է արդէն ազգերու աճման թիւին։

Յիշած եմ արդէն թէ այս գումարը կէս առ կէս արական և իգական է։ Աւելցնեմ սակայն որ քեմփի գաղթականները առաւելապէս արու զաւակ կը ծնին, իսկ քաղաքի համեմատաբար բարեկեցիկ գաղթականները աղջիկ։

Գաղթականութեան մէջ ծնած մեր բոլոր երախաները ոչ միայն առողջ են, կայտառ, չարաճճի և չարքաշ, այլեւ բացառիկ իմացականութիւն կը դրսեւորեն։

Յ. ՍԻՄՈՆԻ

ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԹԱՒՐԻԶ, 14 Նոյեմբեր

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Վարչութեան Նախաձեռնութեամբ եւ Առաջնորդ Ներսէս Արքեպսկ. Մելիք-Թանգեանի հովանաւորութեամբ, Նոյեմբեր 13ին, տեղի ունեցաւ ժողովրդական մեծ սգահանդէս մը, «Նուագող վշտից հայրենեաց Հայոց» Խրիմեան Հայրիկի յիշատակին, մահուան քսանամեակին առթիւ (1907 Նոյեմբեր 12 — 1927)։

Մայր Եկեղեցիին մէջ, պատրաստուած էր յատուկ մահարձան մը։ Պատարագէն յետոյ, մահարձանի առջեւ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ։

Որոշեալ ժամուն խուռն բազմութիւն եւ աշակերտութիւն լեցուեցաւ Արամեան թատերասրահը, ուր տեղի ունեցաւ սգահանդէսը։

Հայրենակցական Միութիւնը նախապէս յատուկ հրաւիրագիրներ ղրկած էր, Թաւրիզի ազգային եւ օտար կրթական ու հանրային հիմնարկութիւններուն եւ մարմիններուն։

Բեմին վրայ դրուած էր Հայոց Հայրիկի մեծադիր լուսանկարը, ծաղիկներով պսակազարդուած։

Սգահանդէսին իր սիրալիր մասնակցութիւնը բերած էր քաղաքիս «Օֆելի» նուագախումբը, որ նուագեց հանդէսի բացման քայլերգը — «Լռիք Հայկազունք»։

Ներսէս Արքեպսկ. կատարեց Սգահանդէսի բացումը, ողեկոչելով Հայոց Հայրիկի անմահ յիշատակը, որ յորդեցուց ... խմբերուն եւ յաւիտենական ...

... Ներկայացուց Հայրիկի վայելած անխախտելի եւ լայն ժողովրդականութիւնը եւ պատմեց ծանրացաւ Խրիմեանի յեղափոխական ոգիին եւ գործերուն վրայ, որոնք անգամ մը եւս շատ ուժեղ կերպով երեւան եկան 1903 թուին, երբ ցարերու հալածանքը քաղաքականութիւնը, կը հրամայէր գրաւել Հայոց ազգային եւ եկեղեցական կալուածները։

Թեմական դպրոցի աշակերտուհի Ընեկեա Պապումովեան երգեց Հայոց Հայրիկին ձօնուած ժողովրդական յայտնի երգը — «Հայրիկ, Հայրիկ, քո հայրենիք Վասպուրական աշխարհ է», որուն ջութակի նուագով մասնակցեցաւ Պ. Լեւոն Գրիգորեան։

Պ. Հայկ Աճէմեան մանրամասն կերպով ներկայացուց Հայոց Հայրիկի կեանքը, եւ ազգային, գրական ու յեղափոխական գործունէութիւնը։ Բանախօսը յիշեց բազմաթիւ անտիպ գրութիւններ Հայրիկի կեանքէն, կարդաց Խրիմեանի քանի մը նամակները։

Աշակերտուհի Ըռեմիս Տէր Թովմասեանը արտասանեց «Մեր մեծ Հայրիկին» ոտանաւորը, որ ամէն 20 տարի առաջ, արտասանուած էր Հայրիկի դագաղին վրայ, Թաղման օրը։

Պ. Ըշոտ Ըդամեան սրինգով նուագեց «Կռունկը», իսկ Ըրամ Տէր Բաղդասարեանը Խրիմեան Հայրիկի «Հայկական Ջէն» կարդաց քանի մը գեղեցիկ էջեր։ Աշակերտուհի Քարմիլէն երգեց Խրիմեանին նուիրուած «Եկել է գարուն» ժողովրդական երգը։

Ըպա բեմ եկաւ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանը, որ հակիրճ բանախօսութեամբ մը ներկայացուց Խրիմեան Հայրիկը՝ իբրեւ քարոզիչ, յեղափոխական եւ գրագէտ։

«Ջէյթունցիներ» քայլերգով վերջացաւ սգահանդէսը եւ հասարակութիւնը հեռացաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Սգահանդէսէն առաջ վաճառուեցան Հայրիկի նկարները, Վասպուրականի Հայրենակց. Միութեան Վարչութիւնը որոշեց Հայրիկի յիշատակին, թեմական դպրոցին մէջ թոշակաւոր սան մը պահել։

ՄԱՕԽ

ԹՐԹՐՅՄԱՆ ԹԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Առեւտրական գործավարութեան որոշումով, սպառողական բոլոր ընկերութիւններու քննիչները, շրջան գործակալները, միջնորդները եւ օգնական գործակալները թուրք պիտի ըլլան, ու պիտի գիտնան թուրքերէն խօսիլ ու գրել։ Ցետոյ պէտք է քննութիւն անցնեն Պոլսոյ Առեւտրական տնօրէնութեան մէջ եւ վկայական ստանան։

Այս որոշումը, որ պիտի գործադրուի յառաջիկայ Յունուարէն սկսեալ, չի վերաբերիր մասնագէտ պաշտօնեաներուն։ Անոնց համար ալ պէտք է մասնաւոր արտօնագիր առնել։

ԹԱՆԻ ԻՆՔՆԱՃԱՐԺ ԿԱՅ ԵՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Էնկիւրիի փոխադրական միջոցները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն.—

254 Թաքսի, 356 ինքնաշարժ, որոնցմէ 29ը՝ պաշտօնական հաստատութեանց սեփական, իսկ 73ը՝ անհատական. 64 կառք, 180 հեծանիւ եւ 767 բեռնակառք։

Նախապէս, ֆորտ ինքնաշարժներն էին որ ամէնէն աւելի կը գործածուէին, բայց հիմա աւելի լիւքս ինքնաշարժներ կը բանին, եւ ֆորտը շատ եւս մնացած է։ Ճամբաները այնքան զարգացած են, որ մարդիկ նախամեծար կը սեպեն քիչ մը աւել վճարել, ու հանգստաւէտ ինքնաշարժեր գործածել։

ԳԻՆՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին օրկան՝ Պոլշեւիկի 19-20 միացեալ թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք ցոյց կուտան թէ գինովութիւնը որքա՜ն տարածուած է եւ կ'աճի Կարմիր Ռուսիոյ մէջ։

Ոգելից ըմպելիներու սպառումը կ'ազդէ բանուորներու պիւտճէին վրայ։ Ռուս բանուորը, կ'ըսէ Տէօլչման, այժմ ոգելից ըմպելիներուն համար կը ծախսէ երկու անգամ աւելի քան իր բնակութեան համար 5 7 անգամ աւելի քան իր զբօսանքին համար։ Եւ կը խմեն մինչեւ որ խենթենան։ Ասիկա կարելի է հաստատել, քննելով Մոսկուայի յիմարանոցներուն վիճակագրութիւնները։

Ըստ այդ վիճակագրութեանց, ալքոլամոլութեան վտանգուածներու թիւը, բաղդատմամբ ուրիշ հիւանդներու, կ'աճի հետեւեալ համեմատութեամբ և տարիներէ ի վեր.

			առհարիւր
1921ին անոնց թիւն էր			2.3
1922	»	»	2.4
1923	»	»	4.6
1924	»	»	6.0
1925	»	»	9.9
1926	»	»	25.0

Լէնինկրատի մէջ ալքոլամոլութեան պատճառով մեռած են. 1923ին 1.7 համեմատութեամբ 100.000 բնակիչներու մէջ, 1924ին՝ 2.7 համեմատութեամբ, 1925ին՝ 6.4 համեմատութեամբ, 1926ին՝ 10,9 համեմատութեամբ.

1923էն ի վեր, Լէնինկրատի մէջ վեց անգամ աւելցած է թիւը մահերուն, որոնց պատճառը առաւելապէս վոտկան է։

Նոյն յօդուածագիրը, Մոսկուայի հիւանդանոցներուն պաշտօնական վիճակագրութիւններէն առնելով, կը յայտնէ թէ կարմիր մայրաքաղաքին մէջ արձանագրուած է 16.000 ալքոլամոլներու բանակ մը, զոր ոչինչով կարելի է փրկել։ Արդ, այս ալքոլամոլներուն հարիւրին 90ը կազմուած է բանուորներէ։

Փրոֆ. Պէխմէրի կազմած վիճակագրութեան համաձայն, փողոցէն բերուած գինով ձերբակալուածներուն թիւր հետզհետէ կ'աճի թէ Մոսկուայի և թէ Լէնինկրատի մէջ։

Այսպէս, Լէնինկրատի մէջ ձերբակալուած են՝

1923ին	2.088 հոգի
1924ին	11.000 »
1925ին	21.000 »
1926ին	95.000 »

Մոսկուայի մէջ տուգանքի դատապարտուած են 50.000 գինեմոլներ, 1926ին։ Սակայն նկատի ունենալով որ, ըստ սովետական օրէնքներուն, տուգանքի կ'ենթարկուին միայն առնուազն 3 րուբլի տուգանք տալու կարող մարդիկը, պէտք է ենթադրել 100.000 գինով, փողոցներն ինկած, 1926ին։ Յօդուածագիրը կ'աւելցնէ թէ կը ձերբակալուին միայն այն գինեմոլները, որոնք «կռիւ կը յարուցանեն կամ շարժելու կարողութիւն չունին»։ Նոյնպէս, այս գինեմոլներուն ալ հարիւրին 80ը կը բաղկանայ բանուորներէն և... պոլշեւիկներէ։ Ու յօդուածագիրը կ'ըսէ. «Ամօ՜թ մեզի»։ Յետոյ, դարձեալ, կը տեղեկացնէ թէ «Բազուի ձերբակալուած գինովներուն հարիւրին 20,7ը կոմունիստներ են»։

Երբ իրիկուն կ'ըլլայ, ոստիկանատուները կը լեցուին անմիջապէս գինովներով։ Այլեւս անկարելի է այդ պահուն ոստիկան մը կանչել զօրութեան դէպքի մը միջամտելու համար։ Ոստիկանները բոլորն ալ զբաղած են անհանդարտ գինեմոլներով եւ կ'աշխատին ուշքի բերել զանոնք»։

Գինովութեան ազդեցութիւնը նոյնքան ծանր է աշխատանքի եւ արտադրութեան վրայ։ Ո՛չ կարգապահութիւն կայ, ո՛չ ալ սէր աշխատութեան համար։ Անթիւ են գործարանները ձգելու դէպքերը։ Մինչդեռ, 1914ին, երբ արգիլուած էր վոտկան, արտադրութիւնը շատցած էր։

Եւ սակայն պետական ուսմապիրը չի պահանջեր վոտկան արգիլել, որովհետեւ զինք թէ 500 միլիոն րուբլի եկամուտ մը կուտայ պետութեան. (Այս թիւը Ստալին եւս հաստատեց իր վերջին ճառին մէջ։ Ա., միայն կը ցաւի որ սովետները երբեք չեն պայքարիր ալքոլամոլութեան դէմ։ Եւ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ։

Գործավարներու Խորհուրդին կազմէ սառնոտար յանձնաժողովին յանձնարարուած է գծել «հնգամեայ ծրագիր մը վոտկայի արտադրութեան մասին»։ Ըստ այդ ծրագիրէն, յանձնաժողովը ուրախ յոյսեր ունի վոտկայի արտադրութեան բարձրացման մասին։

Այսպէս, 1926-27ին արտադրուած է 36 միլիոն վէդրօ վոտկա։

1927-28ին՝	46	միլիոն վէդրօ
1928-29ին՝	62	» »
1929-30ին՝	73	» »
1930-31ին՝	84	» »

Յանձնաժողովը խելք բրած, նաեւ հաշուելու թէ, այդ հինգ տարուան ընթացքին, իւրաքանչիւր բնակիչ «քանի» լիտր վոտկա պիտի խմէ.

1926-27ին	4,3
1927-28ին	5,1
1928-29ին	6,5
1929-30ին	8.0
1930-31ին	9,5

Եւ այս թիւերը կը ներկայացնեն միայն պաշտօնական արձանագրութիւնները հասպայ «անպաշտօն խմողները»։

Ուրեմն, կը խմեն, կը գինովնան, կը կռուին ու կը խենթենան։

Ահա թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Ռուսիոյ մէջ։

ԱՆԹԵԼՈՎ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Յաճախ, ովկիանոսներու վրայ շոգենաւերուն մէջ հանդամարդ մը կը պատահի։ Երբեմն բժիշկներու անբաւականութիւնը, երբեմն բժիշկներու բացակայութիւնը պատճառ կը դառնան որ հիւանդները անօգնական մնան։

Այս դէպքերուն դէմ, Փարիզ կը ներկայացնէ միջազգային կազմակերպութեան մը ծրագիրը, որ, անթելի միջոցով պիտի կրնայ տալ բժշկական խելադրանքներ։ Աշխարհի բոլոր մեծ շոգենաւերուն հարիւրին 80ը անթել ունի։ Կան կարգ մը դժուարութիւններ. այսպէս՝ անտանելիներու տարբեր նկարագրութեան վրայ բժիշկը չպիտի կրնայ որոշ գաղափար ունենալ եւ դարման ցոյց տալ։ Միւս կողմէ, գիտաշխարհական դեղերու անուններու մասին երկիրէ երկիր տարբերութիւններ կը տարբերին։ Այսուհանդերձ ... երկիրներու շոգենաւերը կը գործածեն անթելի իբրեւ բժշկական օգնութեան միջոց։

Պելճիքայի այս ծրագիրը նոր չէ։ 1926ին, Միջազգային Կարմիր Խաչը այս խնդիրը ներկայացուցած էր Օսլոյի համաժողովին, բայց լեռնայ ... Պիլժ բժիշկ մը փորձեր կատարած է այս մասին եւ իր յաջողութիւնը ներկայացուցած՝ անթելի միջազգային համաժողովին, որ գումարուեցաւ անցեալ ամիս Ուաշինկթընի մէջ։

Փորձերը կատարուած են «Զինիա», «Փրէնսէս Էլիզապէթ» շոգենաւերուն վրայ։ Ըստ այդ ծրագրին բժշկական օգնութեան կոչերը պէտք է ուղղել երկիրներու ... նաւահանգիստներու կարգով, առաջին կարգի ... կոչերը պիտի ... նաւերու ... միայն ... 600 ... բժշկական թելադրանքներ ...

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՕՐԱԹԵՐԹ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆ

ՇՈՓԷՆ

[illegible] ... 1849ին ...

... Ծ. Վ. ՎԵԶԻՐԵԱՆԻ

[illegible] ... 66 տարեկան էր ... Ամերիկայի ... գաղութներուն մէջ։

... ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱՆԵԼ
... ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31

ՉՐՑՈՒՄ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ, 16 Դեկտ.— Լիոնի տասնհրկու պատգամաւորներուն ընտրութիւնը արգէն ըստ կանոնի կատարուած եւ առժամեայ գիւանն ալ կազմուած ըլլալով, կը յանձնարարենք Լիոնի թեմին կապուած բոլոր ազգ. մարմիններուն, որ փութան ընտրել, անկէց առաջ յատուկ տպագրուած յայտարարութեան համաձայն, իրենց պատգամաւորները եւ ղրկել. դանոնք Լիոն ուր յառաջիկայ 1928 Յունուար 1 Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Հայ մատրան մէջ 175 ավենիւ դէ Սեբօ տեղի պիտի ունենայ պատգամաւորական ժողովի ընդհանուր նիստը, օրակարգ ունենալով — Ա. Դիւանի ընտրութիւն, Բ. Հաշուետուութիւն նախորդ վարչութեան, Գ. Ընտրութիւն նոր վարչութեան.

Կը խնդրենք որ այս յայտարարութիւն, մասնաւոր հրաւէր նկատուի։

Առժամեայ դիւանի Ատենապետ Ալեքս. Կ. Կիւլպէնկեան, Ատենադպիր Հայկ Գասպարեան։

ԴԱՍ ՄԸ ԵՒՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի Հայաստանի Շրջ. տարեդարձին առթիւ, տեղւոյս Հաշիմառնածիւղէն մեզի ղրկուած հրաւիրագիրներու առթիւ մեր պատասխանը եղաւ միասնական վարչութիւնս այս առթիւ անտարբեր մնաց 11 Դեկտ. Կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, երբ տեղի ունեցաւ հանդէսը մենք ներկայ եղանք անձամբ. Օրուան նախագահը նախապէս կարդաց այն կազմակերպութիւններու եւ միութիւններու անուններ, որոնք փութացած էին հասցնել իրենց յարգանքի բարեւը Մէկ երկու Հայրենակցական միութեան անունը տալէ վերջ, կարգաց նաեւ Քղիի Հայրենակց. Միութեան անունը, որուն վարչութիւնը կը կազմենք մենք եւ բնաւ այդ տեսակ ձեռնարկ մը բրած չունինք։ Ինչ է Հայ Մարսէյլի մէջ Քղիի երկրորդ Հայրենակցական Միութիւն մը, այդ ալ մինչեւ այսօր լսուած կամ տեսնուած չէ։ Կարգադրիչ յանձնախումբն ալ իրաւունք չունի անհատի մը գրած նամակը Հայրենակցական մը տեղ հաշուելով հանրութիւն եւ միամտութիւն շահելու։ Ինչ է Հայ Քղիի ուրիշ Միութիւն մը եւս, փոխանակ գաղտնի գործելու. թող իրեն ապացոյց եւ գործի սկսի։

Ի դիմաց վարչութեան
Ատենադպիր Ատենապետ
Ն. Թաշեան Ա. Քոչոեան

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Մօտ երկու ու կէս տարիէ ի վեր Ազգ. Միութիւն մը կազմուած է այստեղ, օգնելով գաղութին։ Եղած պահանջներուն գոհացում տալու համար, քանի օրէ ի վեր քահանայ մը պաշտօնի կոչուած է։ Կազմուեցաւ նաեւ եկեղեցական Յանձնախումբ մը։ Ազգ. Միութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի Յունուար ամէն հայ բնակիչ իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ, յարմարագոյն թեկնածուները ընտրելու համար։

Թղթակից

«ՍԱՍՈՒՆ ԵՒ ՏԱՐՕՆ»

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դեբասան Մաութեան վերջին քանի մը ներկայացումներէն յուսահատած էր եւ կ'ուզէր ... կինոյին թատրոն ... ձեռնարկածներն ու քիչ շատ ֆրանսերէն խօսողներ. ընդհանրապէս հին գաղութի անդամներ կը նախընտրեն 25—50 ֆր տալ եւ տեղական թատրոնները յաճախել ... Ջարիֆեանի ներկայացումները ... Ընդհն ուրիշ դասակարգ մը կ'ախորժի խնդկատակութենէ, վրան պաց եւ թուրքերէնով խառն պաւեստներէ։ Վերջապէս Պ. Նշան ... ուրախ է տեսնել հինգ օրը անգամ մը նման կատակերգութիւններ տալ։

Վերջերս խումբ մը երկսեռ երիտասարդներ Տիգրանեան Սասուն Գիւղի շուրջ հաւաքուելով պատրաստակամութիւն կը յայտնեն նուագագոյն ցոհագութիւններով պահել հայ թատրոնի սէրը։ Թատերասէրներու այս միութիւնը տալու իր առաջին ներկայացումը, «Սասուն եւ Տարօն» ի պատիւ իր գեղարվեստ Սարգիսեանին։

Ժամանակէն առաջ լեցուած էր սրահը։ Շատեր ոտքի վրայ կեցած էին։ Ներկայացումը անցաւ շատ յաջող։

Ս. Միլտոնեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Մարզիկ մը կը հարցնէ թէ «Յառաջ»ի արամադրած բաժակները ի՞նչ եղած են։

Պատասխան.— բաժակները մեր քով են։ Ցաւոք վէճէն յետոյ, կարելի չեղաւ յանձնել այս կամ այն խումբին ինչպէս յայտարարած էինք այն ատեն. հայ մարզական խումբերուն կը մնայ իրենք իրենց մէջ համաձայնիլ եւ կազմակերպել նոր մրցում մը, դաշտ հայ խաղացողներէ, եւ մենք սիրով կը կատարենք մեզի ինկած պարտականութիւնը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՍՏԻԱՆՍԵԱՆԻ ԱԽՄԲ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Յունտպօլի Ա. խումբը Յունուարի օրը պիտի մեկնի Sable d'Olonne, մրցելու համար տեղական խումբին դէմ։ Մանրամասնութիւնները շուտով

ԱՐԱԳ ԹՂԹԱՏԱՐ

Փարիզի Թղթատարական եւ հեռագր. տնօրէնութիւնը կը խորհի ... հաղորդակցութիւններ ... Այս նպատակով կ'ուզէ օգտագործել օդանաւը. Փարիզ — կապելու համար բոլոր մեծ քաղաքները օդային գիծով մը. ինչպէս տեղի կ'ունենայ Գերմանիոյ մէջ։ Սակայն այսպիսի ձեռնարկ մը անօգուտ պիտի դառնար հեռաձայնի ... պիտի ստացուի արագութիւն մը, որուն համար անհրաժեշտ չպիտի դառնայ այլեւս օդանաւը։

... թղթակցութեամբ, նամակ մը Փարիզէն կը մեկնի Լիոն եւ պատասխանը կը հասնի Փարիզ հինգ ժամէն։

Իսկ հեռաձայնով այս ամէնը կը կատարուի 5 վայրկեանէն։ ... թղթատարական տնօրէնութիւնը կը խորհի ... տարածել ուրիշ եղանակով մը։ Գիշերային մեկնումներով շարունակել ... թղթատարը։ Եւ այսպէս երբեք ...

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՏԵՄՆԵՄ ԿՐՈՒՆԿԴ».—Վերջերս 11րդ թաղամասին մէջ բազմաթիւ գողութիւններ կը պատահէին չափազանց ճարպիկ ու վարպետ եղանակներով։ Գաղտնի ոստիկանի մը պաշտօն յանձնուեցաւ հետապնդել լաւ մը, գաղտնի ոստիկան մը, ուշադրութեամբ քննեց հետքերը։ Զանազան կրունկի հետքեր կային, որոնք քաւուշուէ ըլլալով սիրտի ձեւ ունէին։ Եւ երեք զոյգ ոտքեր էին անոնք, ուրեմն երեք գողեր։ Այսպէս կը շարունակուէին հետապնդումները, երբ յանկարծ երեք գողեր ձերբակալուեցան Փայլմանթիէ պողոտային վրայ։

Գողերը գործի սկսած էին արդէն, երբ վրայ հասաւ ոստիկանը։ Գողերէն երկուքը զինուած էին եւ ոստիկանը տեղի տուաւ երկու զինուած գողերուն։ Երրորդը, որ կ'ուզէր պաշտպանել իր երկու ընկերներուն մէջէն ... որ վախէն տեղի տուած էր, հարուած մը տուաւ անգէն գողին, մէկ կողմ նետեց. ... Երկու զինեալ գողերը մնացած էին այլեւս վրայ ... ոստիկանութեան։

Ձերբակալուած գողը մատնեց ընկերները եւ բոլորն ալ բանտարկուեցան ոստիկանատուն

Ոստիկանատան մէջ, հարցաքննութեան ընթացքին, գողերը ուրացան նախկին քաջագործութիւնները։ Գաղտնի ոստիկանը հրամայեց վեր բարձրացնելիրենց կրունկները։ Քաւուշէ սիրտը աւանդ ...

Սախպուած, խոստովանեցան եւ մտան զնտան։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Կօզի, պատերազմի, ճակատին վրայ, բրբեւ սպայ, փայլուն յաջողութիւններով փառաւորուած, սիրուած դէմք մըն էր։ Պատերազմէն յետոյ, ամուսնացաւ աղջկան մը հետ եւ երջանիկ բոյն մը կազմեց։ Ունեցան երկու զաւակներ։ Սպան այժմ վաճառականութեամբ կը զբաղէր, սակայն բախտը, որ կը ժպտէր պատերազմի ճակատին վրայ, դառն անյաջողութիւններ միայն կուտար հիմա։ Հետզհետէ ինկաւ անձկութեան մէջ, նիւթական միջոցները սպառեցան ամբողջովին։ Որքա՜ն կը սիրէր իր կինը ու զաւակները։ Եւ չէր դիմանար տեսնելով անոնց տառապանքը, թշուառութիւնը։

Ուստի, անցեալ օր, որոշեց անձնասպան ըլլալ եւ իր հետ տանիլ նաեւ իր սիրելիները։

Նախ, ատրճանակի երկու գնդակով սպաննեց իր կինը, յետոյ երեք գնդակով իր փոքրիկ աղջիկը, յետոյ մանչ զաւակը, ամէնէն վերջ՝ ինքզինք։ Դժբախտ հայրը ատրճանակը պարպած ատեն կ'աշխատէր որ մահը առաջ - ըլլայ, եւ ոչ ոք ազատի եւ թշուառ մնայ։

Վայրկեան մը յետոյ չորս տաք դիակներ փռուած էին սենեակին մէջ։

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.— Ֆրանսացի աղջիկ մը, Նոյեմի Նոյէ, կը կենակցէր բանւորի մը հետ։ Երկու զաւակ ալ ունեցան շուտով։ Սակայն ... Նոյեմին ... երկու բարեկամներուն միջեւ։ Եւ երբ անցեալ առաւօտ, բանւորը գործի գնաց, Նոյեմի որոշեց անձնասպան ըլլալ իր երկու զաւակներուն հետ։ Բանւորը, իրիկուն վերադարձին, տեսաւ որ տանը դուռները, պատուհանները գոց են։ Երբ յաջողեցաւ ներս մտնել, տեսաւ բարեկամուհին ու զաւակները անշունչ իրենց անկողիններուն մէջ։ Օդային կազով շնչահեղձ եղած էին։

ԿՐԱԿԻՆ ԶՈՀԸ.— Փոքրիկն Ֆրլակրան, 2 տարու, նստեր կը դիտէր իր մօրը շարժումները, երբ ան սենեակին մէջ լաթ կը լուար։ Փոքրիկը նստած էր աթոռի մը վրայ, քովը կ'եռար, կաթսայի մը մէջ, տաք ջուրը։ Յանկարծ երախան սահեցաւ վար եւ ինկաւ եռացեալ ջուրին մէջ։ Դժբախտ երախան մեռաւ, երկար ժամեր տառապելէ յետոյ

Մեր Թղթակիցներուն եւ Բարեկամներուն

«Յառաջ»ը ձեր տրամադրութեան տակ է. ձեր շնչանի կեանքը լայնօրէն եւ օրը օրին ներկայացնելու համար։

Բայց, աւելորդ յոգնութիւններ եւ տրտունջներ խնայելու համար, կը յանձնարարենք որ մեր թղթակիցները, ընկեր թէ բարեկամ, եւ մեր ընթերցողները նկատի ունենան հետեւեալ կէտերը.

1. Գրել բովանդակալից, ամփոփ եւ յստակ։

2. Զգուշանալ երկար խորհրդածութիւններէ, հատարակ տեղիք բացատրութիւններէ, նիւթին հետ կապ չունեցող քաշքշուքներէ։

3. Կարելի եղածին չափ քիչ գրածել տիրացուական խնդիրներով, տեղական բանակռիւներով եւ անհատական վէճերով։

4. Ընդհանրապէս արհամարհել բացայայտ ստախօսներն ու զրպարտիչները, մոռնալ խօսքի տակ չմնալու արեւելեան ունակութիւնը։

5. Մասնաւոր ուշադրութեամբ հետեւիլ զաւառին, քաղաքին, գիւղին, մինչեւ անգամ գործարանին եւ պանդոկի կեանքին տնտեսական, ընկերային եւ ֆիզիքական։

6. Դէպքերու, հանդէսներու նկարագրութիւնը գրկել օրը օրին, խուսափելով կրկնութիւններէ եւ ամէն մանրամասնութիւն կամ անուն լրագրին մէջ տպել տալու սովորութիւններէ։

7. Անարգական բացատրութիւններու եւ յուսանքներու փոխարէն, իրողութիւններ եւ փաստեր յիշել։

8.— Թերթին ղրկել ընտանեկան-անհատական խնջոյքներու նկարագրութիւններ (հարսանիք, անունի տօնախմբութիւն, մկրտութիւն եւլն.).

9.— Ծանր ամբաստանութիւններ կամ դէպքեր հաղորդած ատեն, լրջօրէն ստուգել իրականութիւնը։

10.— Գրել մաքուր, թուղթին լուսանցքը լայն, եւ մէկ երեսի վրայ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահարուհի Տիկին Մարգարիտ Միրիմանեան Դեկտեմբեր 23ին նուագահանդէս մը կուտայ Gaveauի մեծ սրահին մէջ։ Յայտագիրը կը պարունակէ կարգ մը դասական անուններ, որոնց մէջ Ֆրիտման Պախ (Concerto pour l'Orgue) Պէթհովէն Sonate Pathétique), Մոցարթ Շումէրթ, Շոփէն եւ ուրիշներ։

Նուագահանդէսին յաջողութիւնը ապահովելու համար փարիզահայ գաղութէն ծանօթ անձերէ կազմուած է հովանաւորող Յանձնախումբ մը, Տիկին Մարի Կիւլպէնկեանի նախագահութեամբ։

Կը յուսանք որ մեր հասարակութիւնը անտարբեր չի մնար բարձր արուեստի հաճոյքը վայելելու այս բացառիկ առիթին հանդէպ։

Յունուարին Տիկին Միրիմանեան կը մեկնի Ամերիկա։

ՅԱՌԱՋ.,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 1

ԼՃԱԿԻ՛Ն ԿԱՐԱՊՆԵՐԸ

(ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԵՔԵԱԹ

...երէ առաջ, երիտասարդ ... մը կ'ապրէր որ ոսկիի եւ ...ններու մեծ հարստութիւն ...

...ն կը բնակէր փառաւոր ... դղեակի մը մէջ։

...ն կը սիրէր որսորդութիւ... ...անտառի ձորին մէջ որսի ...

...Օր մը, որսորդական արշաւ... ...էր մը պահուն, Ըսպետը ան... ...ին մէջ սպիտակ եղնիկ մը ... որ իր վրայ մեծապէս աղ... ...այդ օրէն միտքը դրաւ, ա...նով զայն սպաննել։

Սակայն ինչ եռանդով ու ո...րութեամբ որ կը հալածէր ..., եղնիկը աւելի արագու...մը խոյս կուտար անոր աչքե...

...էն, լեռներու ամայի ու անկոխ վայրերուն մէջ. եւ վերջապէս աներեւոյթ եղաւ։ Շուները ամէն կողմ փնտռտուքի ելան եւ սակայն կորսնցուցին անոր հետքը, այնպէս որ Ըսպետը հրաժարեցաւ այդ օրը զայն հալածելէ։

Ցաջորդ օրը, Ըսպետը իր որսորդական շուներով միեւնոյն ճամբան բռնեց նորէն։

Նժոյգը հեծած, գնաց հետեւանները. մինչեւ որ հասաւ վայրի եւ անթափանցելի ձոր մը, ուր ոչ ճանապարհ եւ ոչ շաւիղ կար, այնպէս որ չէր գիտեր թէ դէպի ո՞ւր թէ ձախ կողմ պիտի դառնար։

Երբ յաջողեցաւ մացառներուն մէջէն անցնիլ, անտառի հետզհետէ աւելի լուսաւոր դարձաւ. Հասաւ գետակի մը եզերքը, ուր նշմարեց չքնաղագեղ աղջիկ մը, որ ծունկի եկած՝ կը լուացուէր վճիտ ու պաղ ջուրին մէջ. եւ իր ձեռքը մնած ունէր ոսկիէ շղթայ մը։

Աղջիկը յանկարծ թռաւ Ըսպետին. վար իջաւ նժոյգէն, անշշուկ քայլերով մօտեցաւ դէպի աղջիկը, ու անոր ձեռքէն խլեց ոսկիէ շղթան։

Այդ փոքրիկ շղթային մէջ եղական ուժ մը պահուած կար։ Քանի կը խաղար անոր հետ, չա՛տ աւելի գեղեցիկ, հրապուրիչ ու հրեշտակային կ'երեւէր աղջիկը իրեն։

Կը մտածէր, թէ միայն ան, ա՛ն կրնար իր կինը դառնալ։

Նժոյգին վրայ բարձրացուց չքնաղ աղջիկը, արշաւասոյր հեռացաւ այդ տեղէն, անցաւ ամայի եւ անծանօթ վայրերէ, ու երջանկութեամբ հասաւ դղեակ

Երիտասարդ ու գեղեցիկ կինը ներկայացուեցաւ ազգականներուն ու դղեակի մարդոց, սակայն տան տնտեսութիւնը բնաւ կինը նախանձով լեցուեցաւ դէպի նոր հարսը։

Այդ կինը Ըսպետին հօրաքոյրն էր, որ մինչեւ այդ օրը տան կառավարութիւնը ստանձներ էր, եւ կը վախնար թէ երբ երիտասարդ կինը բրբեւ տիրուհի հրամայէր, ինք պիտի կորսնցնէր հեղինակութիւն, պատիւ եւ յարգ։ Այդ պատճառով իր սրտին խորէն կ'ատէր Ըսպետին կեանքի ընկերը, եւ անոր դէմ գաւէր կը լարէր՝ տրտմութիւն պատճառելով դժբախտ կնոջ։

Չարակամութեամբ ... ամէն օր Ըսպետին ականջները կը լեցնէր սուտերով ու չարախօսութիւններով կը թելադրէր ... բնիկ զայն, որովհետեւ անիկա օձ մըն էր, որմէ խորամանկութեամբ կախարդուած էր, եւ որուն աչքերէն ուրուականն ու նենգութիւնը կը խօսէին։

Սակայն որչափ որ չար կինը Երիտասարդ ամոլին միջեւ գժտութիւն ու կռիւ կը նիւթէր, իր նպատակին չէր կրնար հասնիլ։ Ըսպետը կարեւորութիւն չէր տար անոր խօսքերուն եւ աւելի քնքշօրէն կը սիրէր իր գեղանի եւ պաշտելի կինը

Երբ Ըսպետը նշմարեց վերջապէս, որ չար կինը կը պղտորէր իր անմեղ կինը, սաստիկ բարկացաւ, որուն հետեւանքով չար կինը ... ձեռքը հլու եւ հպատակ ցոյց տալ սկսաւ երիտասարդ կնոջ հանդէպ, զայն անուանելով «սիրելի հօրեղբօրս»։

Այս բոլորը սակայն կեղծիք ու նենգութիւն էին, որովհետեւ կատաղութենէն ինքզինքը կ'ուտէր եւ շարունակ գաղտօրէն կը մտածէր ոչնչացնել գեղանի կինը։

* * *

Պատահեցաւ որ Ըսպետն ունեցաւ վեց մանչ եւ մէկ աղջիկ, գեղեցիկ ու քաջակազմ, եւ որոնք բոլորն ալ իրենց վիզերուն շուրջ ոսկիէ շղթաներ ունէին։

Հազիւ թէ մանկիկները լոյս աշխարհ եկեր էին, երբ չարամիտ կինը դաժան գաղափար մը ունեցաւ, զոր անմիջապէս ի գործ դրաւ։

Մայրերնին քնանալու պահուն, առաւ եօթը մանուկները եւ անոնց տեղը մօրը գրկին մէջ դրաւ եօթը շնիկներ։ Ցզաքը յանձնեց ծառաներէն մէկուն, որ անոր չար գործերուն մեղսակիցն էր, հրամայելով զանոնք անտառը տանիլ, իր ձեռքովը սպաննել, թաղել գետինը եւ կամ ջրամոյն ընել։

Ծառան խոստացաւ ու անտառ գնաց։

Բուական երեւալէն յետոյ, պզտիկները գրաւ ծառի մը տակ, հանեց գրպանէն որսի դանակը, զանոնք սպաննելու համար. Սակայն երախաները այնքի ազնուորմ ... մը բարձրացուցին, այնպէս որ ծառային սիրտը յուզուեցաւ եւ դանակը ձեռքէն վար ինկաւ։

(Շար.

Յետոյ վիճաբանութիւններ կատարուեցան կուսակցութեան ընտրական ծրագրին մասին: 2286 քուէ ստացաւ Պլումջիրոմսքի բանաձեւը, որ կը պահանջէր տուրք հաստատել դրամագլուխին վրայ: 1093 քուէ ստացաւ Էմիլ Վանի բանաձեւը, որ յայտնելէ յետոյ թէ դրամագլուխի վրայ տուրք գնելու խնդիրը ներկայիս ուսումնասիրուելու վրայ է դեռ, կը յանձնարարէ Սէնի պատգամաւորներուն, որ կուսակցութեան համագումարին մէջ պաշտպանեն ամէնէն նպաստաւոր տեսակէտները:

Ծնունդին տեղի պիտի ունենայ համագումարը, որ այս բոլոր խնդիրներուն մասին վերջնական որոշում պիտի տայ:

Այրունեան հրոսախումբին դատը

Պոլսոյ Եղեռնադատ Ատեանը սկսաւ դբաղիլ Մէրճան Ալթունեանի հրոսախումբին խնդրով: Դատասրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: կարգապահութեան կը հսկէին պաշտօնական եւ գաղտնի ոստիկաններ: Սեղանին վրայ դրուած էին Րէսաֆէ ափարթըմանին մէջ գտնուած նոարկաները: Դատախազի աթոռին վրայ նստած էին դէպքին միջոցին վիրաւորուած ոստիկանապետ Օսման եւ սպաննուած ոստիկանապետ Մուամմէր Ճավիտի եղբօր փաստաբանը:

Ամբաստանեալի աթոռներն ալ գրաւած էին Մուրատ, Հասան Րէճայի եւ Վահան: Պատասխանելով Նախագահին հարցումներուն, Վահան յայտնեց թէ ինք տեղեկատու է Ապահովութեան Ընդհ. Տնօրէնութեան եւ հինգ-վեց ամիսէ ի վեր կ'աշխատի, ամսական 200 ոսկի թոշակով: Ասկէ առաջ բանտարկուած է, վստահութիւնը չարաչար գործածելու ամբաստանութեամբ: Մուրատ բսաւ թէ ինք Ատանացի է, կօշկակարութեամբ կը զբաղէր, եւ գողութեան համար երկու տարի բանտ պառկած է:

Յետոյ կարդացուեցան դատական թուղթերը, ուր կ'ըսուէր թէ Վահան սկիզբէն ի վեր պոլշեւիկութեան հակամէտ եղած է:

Հաստատուած է որ հրոսախումբին կազմութեան մասնակցած են Ճորճի, շօֆէօր Ֆուատ, Տօքթ. Յովհաննէս Գասպարեան, ատամնաբոյժ Խաչիկ Քալթէեան, Նուպար եւ Խաչիկի որդի Սահակ: Որոշուած է սակայն դատ չբանալ այս անձերուն դէմ: Գալով Վահանի, անիկա նախաձեռնարկ եւ դրդիչ կը նկատուի այս դէպքին մէջ:

Ամբաստանագիրը կ'ըսէր թէ Վահան գլխաւոր ազդակը եղած է ընկերութեան կազմութեան եւ թէ նախապէս գործակցած է Մէրճան Ալթունեանի եւ ուրիշ վատահամբաւ անձերու հետ: Հաստցուած է թէ Վահան դրամական պարգեւ առնելու նպատակով միայն ոստիկանութեան տեղեկութիւն հաղորդած է: Ամբաստանագիրը կ'աւելցնէ թէ կարելի չէ եղած ընդհարումին օրը գործուած ոճիրներուն հեղինակները ճշտել եւ թէ սպաննեալներուն մարմիններէն հանուած գնդակները ոստիկանական գնդակներ էին: Ամբաստանագիրը այս առթիւ կ'ըսէր թէ այդ գնդակները կը պատկանէին Մէրճան Ալթունեանի քովէն գտնուած ոստիկանական ատրճանակին, որու թիւը սրբուած էր: Ի վերջոյ ամբաստանագիրը առանձին առանձին պատիժներ կը պահանջէր ամբաստանեալներուն համար:

Ամբաստանագրին ընթերցումէն յետոյ կարդացուեցաւ դատախազներէն Շէրէֆէտտինի ազերսագիրը, որով յիշեալը 1500 ոսկի անձնական հատուցում կը պահանջէ:

Ամերիկայի նոր նաւատորմը

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Քուլիճ վաւերացուցած է նաւային նոր շինութեանց ծրագիրը, որ իրեն ներկայացուած էր ծովային նախարարութեան կողմէ: Ինչպէս գրեցինք, այս ծրագիրը կը նախատեսէ շինութիւնը 25 թեթեւ յածանաւերու, 9 թորփիլահալածներու, 32 ընդծովեաներու եւ 5 օդանաւատարի: Ընդհանուր ծախք կը հաշուուի 700 միլիոն տոլար, 18 միլիառ ֆրանք:

Խռովութիւններ Պաղեստինի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ լուրջ ընդհարում մը տեղի ունեցած է անցեալ Ուրբաթ օր Փէթախ Թիքվէի մէջ, անգործ Հրեաներու եւ անգլիական ոստիկանութեան միջեւ:

Տասնըհինգ Հրեաներ վիրաւորուած եւ 17 ձերբակալուած են: Գաղութի անգործ Հրեաները, թիւով մօտ 600, մէկ ամիսէ ի վեր ցոյցեր կը կատարէին հրեայ կալուածատէրերուն դէմ, որոնք իրենց նարինջի պարտէզներուն մէջ մեծ թիւով Արաբներ կ'աշխատցնեն քաղի համար: Անգլիական զինեալ ոստիկանութիւնը այժմ գրաւած է գաղութը:

Մինչ ոստիկանները կը ցրուէին նարինջի պարտէզներուն մէջ գրուած պահակները, ուրիշ Հրեաներ յարձակեցան Քաղաքապետարանին վրայ, կտրեցին հեռաձայնի թելերը եւ մինչեւ իրիկուն իբրեւ գերի պահեցին Թաղապետական Խորհուրդի անդամներն ու պաշտօնեաները:

Համայնավար երեսփոխանները դատի տակ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ հելլէն Խորհրդարանը որոշեց անձեռնմխելիութիւնը վերցնել իւր համայնավար երեսփոխաններու վրայէն, որոնք ամբաստանուած են թէ Յունաստանի մէջ պոլշեւիկեան քարոզութիւններ կը կատարեն:

Այս որոշումէն յետոյ, Խորհրդարանը փակուեցաւ Ծնունդի եւ Նոր Տարիի տօներուն առթիւ:

Պուլկարիա եւս կը հալածէ պոլշեւիկները

«Փւմանիթէ» կը գրէ թէ Սոֆիայի մէջ ոստիկանութիւնը խուզարկած է անկախ սէնտիքաներու կեդրոնը եւ ձերբակալած է 30 հոգի: Պոլշեւիկեան ձգտում ունեցող յիշեալ սէնտիքաներու Վառնայի, Շումէնի, Սթանիմաքայի, Ռուսճուքի, Սլիվէնի և Սթարա Զակորայի մասնաճիւղերը եւս խուզարկուելով, զանազան վաւերաթուղթեր գրաւուած են:

Պայթում մը Մաքրիգիւղի մէջ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Պոլսոյ արուարձաններէն Պաքըրքէօյի Մաքրիգիւղ հիւսուածեղէնի մէկ գործարանին մէջ տեղի ունեցած է պայթում մը, որուն յաջորդած է հրդեհ մը: [illegible]

Էնկիւրի-Լոնտոն անթելով

Անատոլուի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ ներկայիս Էնկիւրիի անթելի կայանը փորձեր կը կատարէ՝ Լոնտոնի հետ հաղորդակցութիւն հաստատելու համար:

[illegible]

Զ. եւ Ռ. Միութեան փարիզի ժողովը այսօր Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանը. Օրակարգ. Գանձ. ժողովի օրակարգի քննութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ՅԱՐԴԳԱՆՔ գրական երեկոն, այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանը պիտի տեղի ունենայ. Մերենան արուեստի մէջ նիւթը: կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկ. Միութեան նստաշրջանը, վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, Տօքթ. [illegible] պիտի զեկուցանէ Le Pneumothorax artificielի մասին, որով կը զարմանուին թոքախտաւորները.

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամ Տիկնանց [illegible] ժողովը, կաղանդի տօներուն առթիւ, 26 Դեկտեմբեր Երեքշաբթի օր ժամը 3ին յետ միջօրէի, կազմակերպած է ցերեկոյթ մը Salons George Vի մէջ, 45 Rue Pierre-Charron, Paris 8e, Մուտքի տոմսի գինն է 20 ֆրանք: Փափաքողներ կը խնդրուի դիմել Գանձապահ Օր. Ս. Խուրշուդեանի, 15 Rue Louis-Philippe, Neuilly s/Seine, կամ վճարել ցերեկոյթի օրը:

ՆՈՒԷՐԱՏՈՒՔ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Տաւ. Պ. Զ.— 60:
Վարդան, Ա. Բ. 26: Կարգադրիչներ.
Մարսէյլ, Տօքթ. [illegible]
Նիս, Հ. Յ. 37:
Փարիզ, Մ. Բ.— 70: Ակումբ գրկել
[illegible], Ա. Ա.— 105:
[illegible], Ա. Ա. 20: Ակումբ գրկել
[illegible], Տօքթ. 222.50:
[illegible], Յ. Պ.— 70
[illegible], Մ. Պ. 15
[illegible], Հ. Փ.— 35:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ալսատ Դարբինեան կը փնտռէ խնամի ցուտանա գիւղացի Սերոբ եւ քոյրը [illegible] Դարբինեան, որոնց Սուրիա ըլլալը կը կարծուի: Լուր տուողին 200 ֆրանք նուէր: Դիմել 14 Rue Ortolan, Paris 5me.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Գալայճեան Յակոբ Եղգամուցի, հօր անունը Հարիկ, մօրը Լուսին, քոյրը Շահանիկ: Այս տղան երկու տարի առաջ Ֆրանսա եկած եւ Լուարի նահանգին մէջ երկրագործութիւն ըրած է, սակայն յետոյ գործը թողած եւ Մարսէյլ անցած է: Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bd. des Italiens, Paris.

Կը փնտռուի Անդրանիկ [illegible] 20 տարեկան. Աշոց կոնտակ գիւղէն, հօր անունը [illegible], մօրը [illegible]: Կը կարծուի թէ Անդրանիկ անցեալ տարի Պէյրութէն փարիզ եկած է իր կնոջ հետ: Տեղեկացնել վերի հասցէին:

— Կը փնտռուին Խարբերդցի Ազնիւ եւ Պերճուհի Մատոեաններ, որոնք Խարբերդէն փոխադրուած էին Պէյրութի Սայտայի (Sidon) Ամերիկացիներու որբանոցը: Վերջերս զանոնք դրկուած են Եգիպտոս պաշտպանութեան համար: Իմացնել իրենց եղբօր՝ Կարապետ Սարգիսեանի Զարասնճագ Բաշաղակցի: Les Milles, Tuileries Aixois, B. du R., France.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ
ԱՆԳԼԻԱ
ԵԳԻՊՏՈՍ
ԻՏԱԼԻԱ 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration
Խմբագրատուն
208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1927
21 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 324
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Տեղական մամուլը կը շարունակէ պրպտել Իտալիոյ պահանջները, գտնելով ինչ որ Ֆրանսայի կը պատկանի, եւ միջազգային հասցէներ ցուցնելով միացածներուն համար։

Այս առթիւ, շատեր չեն ծածկեր նաեւ իրենց վրդովումը, կարգ մը իտալական թերթերու արտայայտութեանց, նոյն իսկ սպառնալիքներուն առթիւ։ Քանի մը օր առաջ, իտալական հանդէս մը կը յայտարարէր թէ պատրաստ են պատերազմի, եթէ Ֆրանսա պատերազմ կ'ուզէ։

Ամփոփելով մինչեւ հիմա եղած արտայայտութիւնները, կարելի է ըսել թէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը չուզեր որ յառաջիկայ բանակցութիւններու օրակարգը խճողուի, եւ միջազգային կամ դժուարին խնդիրներ գրուին սեղանի վրայ։ Շատ-շատ, հիւսիսային Ափրիկէի գաղթավայրերու վերաբերող հարցեր կ'ուզեն քննել, պայմանաւ որ Իտալիա «բանաւոր եւ չափաւոր առաջարկներ ներկայացնէ։

Յետոյ, կը խրատեն Ֆրանսա հաստատուած Իտալացիներու ազգութեան կամ հպատակութեան խնդրէն, որ թէեւ երկու երկիրները միայն կը շահագրգռէ, բայց իսկապէս փափուկ է։ Այդ խնդիրը կապ ունի Ֆրանսայի արժանապատուութեան եւ գերիշխանութեան հետ։

Աւելի պարզ խօսելով, Փարիզ չուզեր և չի հանդուրժեր որ երկրին մէջ հաստատուած օտարականները առանձնաշնորհներ վայելեն, իրենց ազգութիւնը պահպանելու համար։ Կառավարութեան ծրագիրն է յամրաբար հալեցնել օտար բազմութիւնները, որոնք արդէն չեն կրնար դիմանալ ոչ միջավայրին հրապոյրներուն, ոչ ալ բարձր մշակոյթին։ Իտալացիները խոշոր եւ գրեթէ ինքնուրոյն զանգուած մը կը կազմեն մանաւանդ հարաւային Ֆրանսայի մէջ, ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ իշխանութեան։ Եւ յետոյ, եթէ առանձնաշնորհներ տրուին Իտալացիներուն, որպէսզի պահեն իրենց «իտալացի»ութիւնը, ուրիշ ազգեր ալ նոյն իրաւունքը պիտի պահանջեն, եւ պիտի առեղծուի փոքրամասնութեանց խնդիր մը։

Իսկ Իտալացիները կը թուի թէ տարբեր կ'ըմբռնեն այս խնդիրը։

Մուսոլինիի հիմնական քաղաքականութիւնն է իտալացի պահել երկրին բոլոր զաւակները, ո՛ւր որ ալ հաստատուած ըլլան։ Նոյն ինքն Արնալտօ Մուսոլինի, դիկտատորին եղբայրը, [illegible] հանդէսին մէջ քննելով այս խնդիրը, կը թելադրէ ոչ միայն արտասահման հաստատուած Իտալացիներուն մարդահամարը կատարել, այլ եւ անոնց կողմէ ներկայացուցիչներ ընտրել Իտալիոյ Երեսփ. ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ...

Եթէ այս կէտն ալ օրակարգէն հանուի, միացած խնդիրները կը դառնան իսկապէս ոչ միջազգային թնճուկներ։

«Իտալիա հող կ'ուզէ ծաւալելու համար։ Լա՛ւ, բայց ինչո՞ւ Ֆրանսան պիտի վճարէ այս անյագ փառասիրութեան ծախքերը։ Աշխարհը լայն է, եւ գաղթավայրեր չեն պակսիր։ Նոյն իսկ աւելի հարուստ հողեր կան, քան մեր հիւսիսային ափրիկեան կալուածները»։

Փարիզեան թերթ մըն է որ կը տալ այս դառն խօսքերը։

Ուրիշ մը, աւելի ժողովրդական, դիտել կու տայ թէ իտալական թերթերուն յօդուածները «բաւական զարմանք» պատճառեցին Ֆրանսայի մէջ։

«Եթէ հաւատանք մեր դրացիներուն թերթերուն, մեր արտաքին նախարարութիւնը իսկապէս համաձայնութեան ծրագիր մը պիտի քննէ, եւ Հռոմի ու Փարիզի բանակցութիւնները խաղաղութեան նոր համաձայնութեան մը հանգրուանը պիտի ըլլան։ Պէտք է նախապէս օրակարգէն հանել կարգ մը խնդիրներ, քննութեան մը վերապահել այն բոլոր խնդիրները որոնց լուծումը միայն Ֆրանսայէն ու Իտալիայէն կախում չունի»։

Այստեղ արդէն կը բացուի նոր վարագոյր մը, որուն ետեւը շատ մը դէմքեր կ'երեւան։

Աչքառու է որ, Ֆրանսական մամուլը ծուռ կը նայի նաեւ Պալքաններու մասին եղած պահանջին։ Ինչպէ՞ս կարելի է Պալքաններու մէջ գերակշռութեան խնդիր յարուցանել, երբ գիտենք որ այդ բանը բոլորովին հակառակ է Ազգերու Դաշնակցութեան սկզբունքներուն, կ'ըսեն անոնք։ «Եթէ տակաւին կայ արեւելեան խնդիր մը, Պալքաններու վրայ հոգատարութեամբ մը չէ որ պիտի լուծուի»։

Եզրակացութիւն, — Ֆրանսա կ'ուզէ քննել միայն տեղականընտանեկան խնդիրներ, եւ միւս բոլոր փշոտ հարցերը նետել միջազգային սեղանի վրայ։

Ուրեմն, ինչ որ պիտի կարգադրուի Ֆրանսայի և Իտալիոյ միջեւ, մասնակի հանգամանք պիտի ունենայ։ Թերեւս, Ֆրանսա յուելայն եւ սկզբունքով հաւանի կարգ մը պահանջներու, լուծումը ձգելով աւելի զօրաւորներուն։

Այդ պարագային, Իտալիան նոր ունկնդիրներ պիտի փնտռէ, պատմելու համար իր տագնապը, — «Պայթիլ կամ տարածուիլ»։

Եւ արդէն, ա՛յդ հիմնական տագնապն է իր պատճառը իր պարբերական պոռթկումներուն։ Մուսոլինի գիտնալով հանդերձ որ Ֆրանսայէն ստանալիք չունի, կ'ուզէ անոր հաւանութիւնը ապահովել իր «անելի»ներու մասին, աւելի համարձակութեամբ խօսելու համար ուրիշներու առջեւ։

Եւ, ինչպէս դիտել կու տայինք երէկ, նորէն զազանի գիւանագիտութեան դուռներն են որ կը զարնուին։

Շ.

ՄԱՍՈՒԼ

ՓԱՆՋԻՒՆԻԱԿԱՆ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Պոլսոյ Ազգարարը յիշելով Նոյ. 29ի առթիւ Յունաստանի մէջ հրատարակուած Հայերէն թերթերուն եւ այս առթիւ պետական շրջանակներու յայտնած դժգոհութիւնը, կը գրէ (15 Դեկտ.).

«Որքան կ'ուզէք պաղարիւն եւ փիլիսոփայ եղէք, ու դարձեալ չէք կրնար խելք հասցնել այս զէպքերուն, որ ամէն տարի կը կրկնուին, յամառ հետեւողականութեամբ մը։ Եթէ տօնը ազգային ըլլար, խնդիր չէր ըլլար։ Ինչպէս ուրիշ օտարներ, Յունաստանի Հայերն ալ ազատ են բնականաբար իրենց ազգային օրերը տօնելու, եւ նոյն իսկ պետական վարիչները հրաւիրելու։ Այս մասին ոչ մէկ խօսք եւ արգելք։ Մինչդեռ Նոյ. 29ը բոլորովին տարբեր իմաստ ունի, ըլլալով տարեդարձը պոլշեւիկեան յաղթանակի մը, Հայաստանի խորհրդայնացման։ Եւ զայն պանծացնողները, ուզեն թէ չուզեն, սատրպուած են համայնավարութեան զովքն ընել, այդ վարչաձեւը ներկայացնել իբր փրկարար եւ հեռաւոր յանձնարարելի։ Այլապէս, տօնակատարութիւնը կը դառնայ անիմաստ ու ծիծաղելի։ Իսկ, այս տեսակ տօնախմբութիւն մը բնականաբար գէշ աչքով կը դիտուի Յունաստանի նման պետութենէ մը, որ պոլշեւիկեան լուրջ զաւերու առջեւ կանգնած է, եւ լարուած ջիղերով կ'աշխատի ջլատել զանոնք։ Սերբական զաւակները անխնայ ճզմելէ յետոյ, Աթէնքի վարիչները անբաղձալի հիւրերուն չէ որ շնորհ պիտի ընէին։

«Այսքան մը բան պէտք է հասկնային Աթէնքի եւ Սելանիկի յոյզերուն կազմակերպիչները, կամ գոնէ անոնց աջակից չէզոքները։

«Ու այս բոլորէն յետոյ կը զարմանան դեռ որ Յոյներն կառավարութիւնը ծուռ կը նայի Հայերուն, կամ մարդ կը ձերբակալէ եւ կ'աքսորէ։»

ՅՈՅՆ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Յունաստանի պահեստի սպաներու համահելլենական կազմակերպութիւնը շրջաբերական մը հանած է, որուն մէջ կ'ըսուի թէ, իրենք ոչ մէկ կուսակցութեան կը պատկանին, այլ միայն՝ հայրենիքին եւ որոշած են պահեստիներու ամբողջ բանակը ծառացնել հայրենիքի թշնամի համայնավարներուն դէմ։ «Այս կարեւոր գործին համար, պահեստիները պէտք ունին պետութեան եւ օրինաւոր ամբողջ հասարակութեան օժանդակութեան։

∴ Յունական ոստիկանական իշխանութիւններու կողմէ ձեռք ձգուած վաւերական տեղեկութիւնները ցոյց կու տան թէ, համայնավար շարժումը, վերջերս, ուշագրաւ համեմատութիւններով նոր թափ մը սկսած է ստանալ եւ թէ մօտէն, համայնավարները պիտի փորձեն նոր խռովութիւններ ստեղծել։

Ոստիկանական եւ հանրային ապահովութեան մարմիններու կարծիքով, համայնավար վըտանգը միանգամ ընդ միշտ ճզմելու համար, պէտք է իրենց տրուին անսահման իրաւասութիւններ, կիրարկելու համար՝ համայնավարները բնաջնջելու անհրաժեշտ կարգ մը տրականական միջոցներ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսա եւ Իտալիա պիտի համաձայնի՞ն

Թարմզի փարիզի թղթակիցը կը հեռագրէ Դեկտ. 18 թուով.— Երէկ Էլիզէի պալատին մէջ գումարուած նախարարական խորհուրդին մէջ Պ. Պրիան զեկոյց տուաւ Ժընեւի մէջ կատարուած խօսակցութեանց, մանաւորաբար Ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց մասին։ Կ'ըսուի թէ գոհունակութիւն յայտնած է Մուսոլինիի վերջին յայտարարութեանց համար և լաւատես արտայայտուած է գոհացուցիչ արդիւնքի մը հասնելու կարելիութեանց մասին։

Երկու յայտարարութիւնները, միասին առնուած, բոլորովին փոխած են Ֆրանսական մամուլին եւ հասարակութեան գիրքը Ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց մասին եւ ստեղծած են վստահութեան զգացում մը թէ տեւական բնոյթ ունեցող բան մը պիտի կատարուի։ Ստեղծուած նոր կացութիւնը մերձեցումի մը համար խիստ յուսալից նշան մը կը նկատուի, մանաւանդ որ առիթ կը կատարուի այնպիսի առեն մը, երբ ուրիշ ուղղութեամբ նշաններ կան թէ եւրոպական խմբակցութիւնները հաւասարակշռութեան մը կը մօտենան։ Ֆրանսական մամուլին մէջ այժմ որոշ փափաք կը տեսնուի աւելորդ վէճերէ խուսափելու, մինչ Փարիզի եւ Հռոմի մէջ դեսպանները մանրամասնօրէն կը քննեն կացութիւնը։ Ֆրանսական նոր դեսպան Պօմարշէ Հռոմ պիտի մեկնի Յունուարի կիսուն։ Պրիան եւ Մուսոլինի պիտի տեսակցին, երբ դիւանագէտները իրենց գործը վերջացնեն։

Ֆրանքօ-իտալական մերձեցման այս շարժումը բոլորովին անսպասելի չէր՝ Ժընեւի վերջին ժողովին մէջ սըր Օսթըն Չէմպըլէյնի ըրած բացորոշ յայտնութիւններէն վերջ։

Թէեւ շատ բան կը խօսուի երկու ժողովուրդներու ցեղային եւ լեզուական մօտիկութեան մասին, սակայն համաձայնութիւնը պիտի գոյանայ քաղաքական իրականութեանց հիման վրայ։ Թերթերը մէկ կողմէ կը խօսին «լատին ժողովուրդներու եղբայրակցութեան» մասին, միւս կողմէ կը յիշեն նաեւ իտալական զգայնականութեան կարգ մը արտայայտութիւններ,—օրինակ՝ Հռոմէական կայսրութեան վերականգնումը, Քորսիքան, Նիսը, Սավուան, Թունուզը, Սուրիան եւ Պալքանները գրաւելու ֆաշիստական երազները, ու դիտել կու տան թէ ասոնք պէտք է մոռցուին այլեւս։

Վերջին օրերու փորձառութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնէ ամէնէն առաջ համաձայնիլ Պալքաններու մասին։ Դէպքերը ցոյց տուին թէ Իտալացիները ամէնէն աւելի կը զգածուին Ադրիականի դիմաց կատարուած իրողութիւններէն։ Ֆրանսա պարտաւորութիւններ ունի Փոքր Համաձայնութեան հանդէպ. ասիկա նկատի առնելով հանդերձ, անկարելի չի նկատուիր ազդեցութեանց սահմանները որոշել։ Այսպիսի դաշինք մը սիրով պիտի ընդունուի Ֆրանսայի մէջ։ Կայ նաեւ ֆրանքօ-լիբիական սահմանագլուխի ճշտումը։ Թերթ մը կը թելադրէ կնքել այնպիսի դաշինք մը, որուն մասնակցին ուրիշ միջերկրականեան պետութիւններ ալ — Թանճէրի համար եղածին պէս։

Ֆրանքօ-իտալական համաձայնութեան հիմերը որքան քաղաքական, նոյնքան եւ թերեւս աւելի տնտեսական են։ Բնականաբար Իտալիա պէտք ունի նախանիւթի նոր աղբիւրներու, առեւտրական նոր շուկաներու եւ իր աւելցող ժողովուրդին համար գաղթավայրերու։ Իտալիա կ'ուզէ առեւտրական համաձայնագիրներ կնքել նաեւ ուրիշ պետութեանց հետ, բայց նախ կ'ուզէ լեզու գտնել Ֆրանսայի հետ։

Կայ նաեւ փափուկ կէտ մը այն. է Իտալացիներու վիճակը Ֆրանսայի եւ ֆրանսական գաղութներու մէջ։ Իտալիա այժմ կը փափաքի Իտալացի պահել իր քաղաքացիները եւ թոյլ չտալ որ անոնք ձուլուին իրենց գտնուած երկրին ժողովուրդին մէջ։

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՓԱԿՈՒԱԾ

ԶԻՆՈՎԻԵՒԻ ԵՒ ԿԱՄԵՆԵՒԻ ՄԵՂԱՅԱԳԻՐԸ

Պոլշեւիկեան համագումարը փակուեցաւ առջի օր, կտրուկ վճիռներ տալէ յետոյ ընդդիմադիրներու մասին, որոնցմէ մօտ հարիւր վարիչներ արտաքսեց կուսակցութենէն։ Համագումարը լսելէ յետոյ մանրամասն զեկոյց ընդդիմադիրներու մասին եւ նկատելով որ անոնք քանիցս դրժած են իրենց հանդիսաւորապէս տուած խոստումները, որոշեց.

1.— Կուսակցութենէն վտարել Տրոցկիական ընդդիմադիրներու հետեւեալ գործօն վարիչները. — Աւզէեւ Ալեքսանդրով, Ասսոսէս Բատաշեւ, Բարանով, Բակաեւ, Բուդգինսկայա, Բոգուսլաւսկի, Վ. Քասեան, Բարզին, Բրաչեւ, Հէսսէն, Գորդոն, Գերտիկ, Դուրալսքի, Դրոբնիս, Դմիտրիեւ, Եւդոկիմով, Կաստարսոլ, Գասպէրսկի, Կրասովսկայա, Կովալեւսկի, Գասպարովա, Կոմմանտիր, Կագալին, Կոսգրիցկի, Կոնկովա, Կատալինով, Լաշեւիչ, Լէվին, Լուրին, Լըլոգոլ, Լիզգինէ, Լոբանով, Մուրալով, Մինիչեւ, Նիկոլաեւ, Նասսատոն, Պիատակով, Պոնոմարեւ, Պիատշկա, Պետրոսեան, Պոլսոն, Ռայնգոլտ, Ռաֆիչ, Ռադէկ, Ռակովսկի, Ռոզկան, Ռաֆայիլ, Ռուդիանցեւ, Սաֆարով, Սմիլգա, Սակոլով, Սոլովիեւ, Սոսնովսկի, Սմբոնով, Սենկով, Ֆեդորով, Ֆերոզով, Ֆաբոսով, Ֆարտուշնովսկայա, Ուկոնին, Վեսսել, Վորոնին, Վիլոզով, Եսերիմով, Զերնով, Շեպչեքովեւ, Էշխա եւ Լիլինա։

2.— Կուսակցութենէն վտարել Սափրոնով խմբակը՝ իբրեւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԳԱՂՏՆԻ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ ԳՈՂՑՈՒԱԾ

Քաւայայէն կ'իմացնեն.— Դեկտ. 9ին, Դ. զօրաբանակի Բ. գրասենեակի (Տեղեկատուութեան գրասենեակ) տնօրէնը, հրապարակ եկաւ, գրասենեակ մտնելով տեսաւ որ կոտրած է այն դարակը՝ որուն մէջ գաղտնի փաստաթուղթեր պահուած էին։

Հաստատուած է որ, գողութիւնը եղած է կէս գիշերին առտուներ եւ դարակի կղպանքն ալ կոտրուած է սուրինի միջոցով։

Չէ հաստատուած տակաւին, թէ եղածը թրքակա՞ն, պուլկարակա՞ն թէ համայնավար լրտեսութեան ձեռնարկ մըն է։

Այսուհանդերձ, իշխանութիւնները այն կարծիքը ունին թէ, գողութիւնը կատարուած է օտար պետութեան գործակալներու եւ լրտեսներու կողմէ։

Կ'ըսուի թէ, գողցուած գաղտնի փաստաթուղթերը մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն։

ԱՐԵՒԵԼ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Թուրքիոյ Կործադիրներու խորհուրդը վերջնապէս ճշդած է Արեւելեան նահանգներու ընդհ. մարզպանութեան պաշտօնեաներու կազմը։

Կործանուած դպրոցին միայն 80.000 ոսկի ըլլալով, շատ դժուար եղած է բոլոր պաշտօնեաները կազմին մէջ տեղաւորել։ Ասոր համար, առայժմ կրթական, առողջական եւ այլ խորհրդականներ չպիտի առնուին։

Պոլսոյ նախակրթարանի քննիչներէն Սամի պէյ Մարբերդի կրթական քննիչ կարգուած է։

Կրթական գործավարութիւնը շրջաբերականով մը հրամայած է անմիջապէս վերջ տալ պաշտօնին այն ուսուցիչներուն, որոնք կը մերժեն Արեւելեան նահանգները երթալ։ Այսպիսիները այլեւս պետական ծառայութեան մէջ չպիտի առնուին։

ՓԱՐԻԶ ՀԱԼԷՊ ԹՌԻՉՔԸ

Երկուշաբթի առտու ժամը 5.25ին Պուռժէի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելաւ փորձ կրնելու օդանաւը, ղեկավարութեամբ հրամանատար Անթուանայի։ Իրեն կ'ընկերանան տեղակալ Միոն և մեքենագէտներ Սոլան, Լըֆէվր և Պորիկեան։ Օդաչուները 7200 քիլոմեթր ճամբան կը յուսան կտրել հինգ օրէն, քանի մը հանգրուաններով։ Երբ ճամբայ ելան, Օէն 12 աստիճան վար ցուրտ կ'ընէր, սակայն դէպի հարաւ իրենց թռիչքի ընթացքին, օդը հետզհետէ պիտի տաքնար։ Օդանաւը ունի երկու շարժանիւներ, իւրաքանչիւրը 450 ձիու ուժով։ Ելեկտրական ջերմութիւնով տաքցուած է,

Առած է 2000 քիլօ պէնզին, որ բաւարար պիտի ըլլայ 2300 քիլոմեթր ճամբու համար։ Առաջին հանգրուանն էր Հռոմ, ուր հասաւ Երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 13.15ին, 8 ժամ ճամբորդութենէ վերջ։ Կէս գիշերին օդանաւը ճամբայ ելաւ դէպի Աթէնք։ Յաջորդ հանգրուանները են Հալէպ, Պասրա, Պէնտէր-Ապպաս, Քարաչի, Ալլահապատ, Կալկաթա, Պանկքոք եւ Սայկոն։

ՀԻՆ ԴԱՄԲԱՆ ՄԸ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Միջագետքի մէջ, Ուր քաղաքին աւերակներուն տակ գտնուեր է դամբանը արքայական իշխանի մը, որ ապրած է Քրիստոսէ 3500 տարի առաջ։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՌՈՒՍԵՒ-ՊԱՐՍԻԿ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Միաժամանակ հասան ռուս-պարսկական դաշնագրի ստորագրման եւ ռուսական մարտանաւին Փէհլեւի նաւահանգիստի պարսկական ջուրերէն հեռանալու հեռագիրները։

Ալեյի ճիշդ, Հոկտեմբեր 2ին փոխանակուեցան դաշնագրի ստորագրման առթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ մեր արտաքին նախարարի ու Չիչէրինի միջեւ. եւ նոյն Հոկտեմբեր 2ին կարմիր մարտանաւը վերցուց իր խարիսխը։

Դաշնագրին առթիւ ռուսեւ պարսիկ առեւտրականներու ժողովին մէջ, Մոսկուա, հայազգի Միքոյեանի ասած ճառով յայտարարութիւնը թէ որքան կը համապատասխանէ իրականութեան։ Ոչ մէկ խօսք բանակցութիւններու ընթացքին եւ մարտանաւի սպառնական ներկայութեան մասին։

Բնական է յիշել առաջին անգամ, տարիներ առաջ, Թաղիզադէի գլխաւորած Մոսկուա երթալը թէյմուրթաշի յանկարծական այցելութիւնը՝ յատկապէս բանակցութիւններու համար եւ վերջապէս Սնաքիի երկար ժամանակ Մոսկուայի մէջ թէհրանի հրահանգին սպասելու պարագան։

Այս բոլորը չյաջողեցան, եթէ Լենինգրադի սեւ աչքերուն սիրահար կարմիր Մոսկուայի համար եւ աշա այդ աչքերուն սիրոյն Փէհլեւիի ջուրերը ուղարկուեցաւ կարմիր նաւը, «Հայ» կամ «ոչ» պահանջով։

Ինչ որ չկրցան ընել մեկերմիկ առաջարկները, կրակոտ ճառերը, երբեք չգործադրուող խոստումները, ճոշաբեկները եւ թուրք-պարսկական սահմաններուն վրայ սարքուած խաղերը, ըրաւ յաջողելու մէկ հատիկ նաւ. վերջապէս այդ նաւը կրցաւ իրաւ բերել անհրաժեշտ «Այո»ն եւ [illegible].

Ցարերու ընթացքին բանակցութիւն, բանակցութիւն, հիւր Ռուսիոյ բրած գիջումները յօգուտ սկզբ հարեւանին, պարզ կ'ըլլայ դաշնագրի վերջնական խորագրութենէն, մանաւանդ փոխանակուած ապրանքներու եւ անոնց փոխադարձ քանակին վերաբերեալ կէտերէն։ Այս դիւանագիտական ճարպիկ խաղէն, հակառակ բոլոր սպառնալիքներու, առաջնութիւնը շահեցաւ տկար, քաղքենի, ոգեւոր Պարսկաստանը, իր դէմ ունենալով ուժեղ, համաշխարհային, յառաջադէմ Ռուսիան։

Երկար բացատրութեան պէտք չկայ։ Ամբողջ տասնամեակի ընթացքին, որ դիւանագիտական ճակատին վրայ փոքր կամ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերաւ Նոր Ռուսիան։ Իսկ Պարսկաստանը երբ չկրցաւ օգտագործել իր երկրին մէջ իրարու բախող անգլիա-ռուս հակամարտութիւնը։

Այլ եւ կայ սակայն, պարսիկ դիւանագիտութիւնը ոչ միայն յաջողութեամբ օգտագործեց ծանօթ հակամարտութիւնը, այլեւ տարաւ բարոյական յաղթանակ մը։ Այս բան դաշնագիրը, Ռուսիոյ առեւտրական գործակալները մեր երկրին մէջ հում նիւթերը ուղղակի առաջին ձեռքէ գնելով, պարսիկ վաճառականութիւնը կը մատնէին դէպի վերջնական սնանկութիւն։

Իրենց գործունէութեան մէջ անոնք ոչ միայն պէտք չէին պարսիկ առեւտրական միջնորդութեան,

ինչպէս ընդունուած էր ցարական Ռուսիոյ օրով, երբ առաջին ձեռքէ գնողը, արտահանողը եւ ռուսական շուկաներուն վաճառողը պարսիկ վաճառականութիւնն էր, մինչդեռ վերջին երեք պաշտօնները իրենց ձեռքը կեդրոնացնելով, կարմիր գործակալները փաստօրէն ջնջեր էին ազատ առեւտուրի ձեւը նաեւ մեր երկրին մէջ։

Ամէն անգամ, երբ պարսիկ վաճառականութիւնը Ատրպատականի, Գիլանի, Մազանդարանի կամ Խորասանի մէջ կը բողոքէր առեւտուրը մենաշնորհելու կոչուած այս արհեստական միջոցին դէմ, Նոր Ռուսիոյ առեւտրական գործակալները մէկ պատասխան ունէին.

— Մենք կը կռուինք հում նիւթեր արտադրող պարսիկ գիւղացիութեան շահագործման դէմ։

Եւ որքա՜ն ցնցիչ կը հնչէին այս խօսքերը բրինձ, բամպակ կամ միրգ բերող պարսիկ գիւղացիներու ականջին։ Չէ՞ որ ռուս բանուոր-գիւղացիական պետութիւնը մտահոգ է, կ'ըսէին, շահագործուող պարսիկ աշխատաւոր գիւղացութեան շահերով։ Չէ՞ որ այլեւս պարսիկ կեղեքող վաճառականութիւնը չի կրնար աժան գնել գիւղացիին աշխատանքի արդիւնքը եւ թանկ ծախել նոյն գիւղացին, զոր պաշտպանած է մարդասէր «Մարգասէր» հարեւանին։ Այն օրերու սկզբունքի այս խնդիրը վէճ չէր վերցներ, քանի որ իր պարզութեան մէջ բանաձեւուած էր խորհրդային կառավարութեան կողմէ, յօգուտ պարսիկ շահագործուող աշխատաւորութեան։

Իսկ շահագործող դասակարգի շահերու պաշտպանութիւնը կը մնար պարսիկ կառավարութեան վրայ, քանի որ իր պետականութեան ուժեղ յենարանը առեւտրական, աւելի ճիշդ՝ կալուածատէր առեւտրական դասակարգն էր։

Եւ այսպէս տասը տարի բազմաթիւ գրաւոր եւ բերանացի վիճաբանութիւններ Թեհրանի կառավարութեան ու ռուս դեսպանատան միջեւ, անվերջ ակնկալութիւններ, նոր լուրեր, նոր բողոքներ, անյաջող խոստումներ, — մինչեւ ծանօթ դաշնագրին ստորագրումը որով պարսիկ վաճառականութիւնը կ'ազատէր կաշկանդումէ եւ ինքը պիտի գնէ առաջին ձեռքէ, ինքն պիտի սկսի շահագործել պարսիկ աշխատաւոր գիւղացին, ինք պիտի արտահանէ եւ ինք պիտի ծախէ ռուսական շուկաներուն, ճիշդ այնպէս, ինչպէս էր ցարական Ռուսիոյ ժամանակ։

Ուրիշ խօսքով բանակցութիւնները յանգեցան խորհրդային սկզբունքին պարտութեան եւ պարսիկ վաճառականութեան յաղթանակին։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՁՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

Անգլիացիները անգլիացի մեծահամբաւ թատերագիր Պեռնարտ Շօ կը դատախազէր Ընկերվարութիւնը պատմող ... մասին։ Վիճաբանութեանց միջոցին մարդուն մէկը գոչեց. «Ձեզի բան մը պիտի հարցնեմ, Պ. Շօ, չէ՞ք կարծեր որ օրէնք մը պէտք է, որու համաձայն ոչ ոք տարին հազար անգլիականէն աւելի շահելու իրաւունք ունենայ։ Շօ պատասխանեց. «Ո՛չ, բնաւ երբեք, ես ինքս շատ աւելի կը շահիմ»։

∴ Ճափոնական լեզուն հայհոյանքի բառեր չունի։

∴ Կոպիշեմոյ գերման առաջին գրագէտն է, որ իր գրչով ապրած է։ Իր նախորդները ընդհանրապէս պաշտօնեայ էին։

ԳՐԵԹԷ ԱՄԷՆ ՏԵՂ, ԲԱՑԻ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

ԿԻՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Ֆրանսայի մէջ նորէն օրուան խնդիր է դարձեր կիներու քուէարկութեան իրաւունքը։ Իսկ երկիրներ կան որ արդէն տուած են այդ իրաւունքը։

Կիները կը քուէարկեն Միացեալ-Նահանգներուն, Քանատայի, Աւստրալիոյ մէջ։

Եւրոպական 28 պետութիւններէն 17ը կիներուն շնորհած է քաղաքական ամէն իրաւունք։ Այդ երկիրներն են՝ Նորվեկիա, Շուէտ, Տանըմարքա, Հոլանտա, Անգլիա, Իրլանտա, Ֆինլանտա, Ռուսիա, Լիթուանիա, Էսթոնիա, Լաթվիա, Գերմանիա, Աւստրիա, Հունգարիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Լիւքսէմպուրկ։

Պելճիքա կիներուն իրաւունք շնորհած է քաղաքապետական ընտրութիւններու մէջ և ընտրելութիւն՝ ամէն ժողովներու համար։ Սպանիա և Իտալիա կիներուն շնորհած են քաղաքապետական իրաւունքներ։

Ռումանիա, առանց կիներուն ընտրութեան իրաւունք տալու, կ'ընդունի զանոնք իբրեւ թաղապետական խորհրդականներ։

Եօթը պետութիւններ կան, որ մինչեւ այժմ կիներուն ոչ մէկ իրաւունք տուած են. անոնք են, Փորթուկալ, Զուիցերիա, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա, Յունաստան, Թուրքիա և Ֆրանսա։ Եւ ֆրանսուհիները կը սպասեն որ ընդունուին կիներուն իրաւունքները։

. .

Թուելու համար կիներու քաղաքական ազատագրութեան գործնական արդիւնքները, մէկ հատորը չպիտի բաւէր։

Տա՛նք քանի մը յատկանշական օրինակներ, միայն երեք երկիրներէ։

Գերմանիոյ մէջ 30է աւելի կիներ աթոռ ունին Ռայխսթակին մէջ։

1923ին, Ազգ. Ժողովին ընտրութիւններուն առթիւ, կիներու մասնակցութիւնը չափազանց մեծ էր։ 14 միլիոն կիներ քուէարկեցին, (արձանագրուած էին 17 միլիոն կիներ)։

Ռայխսթակի նոր Սահմանադրութեան մէջ կան բազմաթիւ կարեւոր յօդուածներ, որոնք կը հաստատեն երկու սեռերուն քաղաքական և օրինական հաւասարութեան սկզբունքը։

Հետեւեալ օրէնքները, որոնք կը վերաբերին կիներու պաշտպանութեան խնդիրին, արդիւնք են կին քուէարկողներու ազդեցութեան,— տղաձգան կիներու խնամատարութեան մասին դաշնակցային օրէնքը, (որուն վիճաբանութեան կը մասնակցէին բոլոր կին երեսփոխանները, առանց կուսակցութեան խտրութեան, իբրեւ խորհրդական նախարարութեանց մէջ կիներ առնելու մասին տրուած օրէնքը, կիներուն ընդունելութիւնը ատեաններու մէջ, կիներուն ընտրելիութիւնը առեւտրական և գործաւորներու հաշտարար ատեաններուն մէջ, կիներուն ընտրելիութիւնը իբրեւ երդուեալ դատաւորներ, ընդունելութիւն կիներուն համար դատական ասպարէզներու մէջ, դատաւորի պաշտօններու մէջ, խնամակալի իրաւունք՝ առանց արտօնութեան իրենց ամուսիններուն, պանդոկներու և ճաշարաններու պաշտօնեաներուն պաշտպանութեան մասին Դաշնակցային իրաւունք։

Եւ բազմաթիւ օրէնքներ, արդիւնք՝ օրէնսգիր կիներու մասնակցութեան, մանուկներու պաշտպանութեան մասին, ինչպէս 1922ի օրէնքը պատանիներու պաշտպանութեան համար, դատարաններ տղոց համար, աղաւաղիչ գրական օրէնքներու բարեփոխումը, կիրարկելով նաեւ ապօրինի տղոց համար։ Աւելցնե՛նք 1922ի խնամատարական օրէնքները, նոյնպէս իրենց տուներուն մէջ աշխատողներուն համար ընկերային ապահովագրութեանց կիրարկումը, չարժանկարի ժապաւէններուն քննութիւնը կիներու մասնակցութեամբ։

Ռայխսթակի օրակարգերուն մէջ կը գտնուին կարեւոր հարցեր, որոնք կը վերաբերին կիներուն եւ տղոց,—ամուսնացեալ կնոջ ազգութեան ամուսնալուծման օրէնքին բարեփոխման, սպասուհիներու, պաշտօնէուհիներու հարցերը, եւլն։

Անգլիոյ մէջ, 1918ի կիներու ազատագրութեան օրէնքը այն հետեւանքը տուաւ որ, երկու տարի եւս երկարաձգուի կիներու կացութեան բարելաւման մասին գրուած օրէնքները։ Այս օրէնքները կը վերաբերին մասնաւորապէս կիներու օրինական եւ տնտեսական կացութեան, մայրութեան եւ երախաներու պաշտպանութեան, հանրային բարոյականին մասին։ Այսպէս, կիներու եւ երախաներու պաշտպանութեան կերպները դարձան, տողաշտպանական կայան, եւլն.) երեք տարուան ընթացքին բարձրացած են 1900էն 3000ի։

Միացեալ Նահանգներուն մէջ, քուէի իրաւունք տրուած է կիներուն նահանգային, պետական ամէն հաստատութիւններու մէջ, ինչպէս ընտրելիութեան իրաւունք՝ պաշտօնական գիրքերու, նոյն իսկ նախագահութեան համար։ Այժմ երեք կիներ կան խորհրդարանին մէջ։ 1925ին, Նահանգներու խորհրդարաններուն մէջ կային 135 կիներ։ Թաղապետական խորհրդականուհիները բազմաթիւ են, կան թաղապետական խորհուրդներ, որ ամբողջովին կը բաղկանան կիներէ։ Նոյնպէս, բազմաթիւ կիներ կան, որ պաշտօնատար, քաղաքապետ, դատաւոր և նահանգապետ դարձած են։ Ուայոմինկ նահանգին խորհրդարանին մէջ քուէարկուած բանաձեւ մը համաձայն, կիներու քուէի իրաւունք տրուելէն ի վեր (25 տարի է), նահանգը ազատուած է ոճիրներէ, մուրացկաններէն, մոլութիւններէն, դարձած է տիպար կառավարութիւն մը։ «Բանտերը պարապ են, ոճիր տեսնուած չէ երբեք»։

Ֆրանսայի մէջ, 1919ին, Երեսփ. Ժողովը, տպաւորուած այն ծառայութիւններէն, զոր կիները կատարեցին պատերազմի ընթացքին, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ քուէարկեց օրէնք մը, որուն համաձայն, առանց սեռի խտրութեան, ամէն քաղաքացի կ'օգտուէր ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքներէն։ Ութը տարի անցած է այս որոշումէն ի վեր։ Ծերակոյտը չուզեր վաւերացնել զայն։ Կառավարութիւնը, սակայն, որոշած է իրաւունք տալ կիներուն ընտրուելու թաղապետական ընտրութիւններուն մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

ԹԷՈԴԻԿԻ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ 1928

Փորով հատոր մը, փառատիպ ու «ժանրատառ»։ Եւ 22 տարիկան։

. .

Որձեւէգ է այս գիրքը։ Այսինքն՝ տարեցոյց է եւ տարեգիրք։

Մեր մէջ ձեւի ըմբռնումը դեռ «ի լինելութեան» է։ Վասնզի չունեցանք նախ զգայութիւնը ձեւին։ Պատճառը երկիրն է, ուր ապրեցանք։ Արեւակայեցէք մեր երկրի կինը՝ ծածկուած են անոր բգական ձեւերը, ծածկուած է անոր գիծերուն բանաստեղծութիւնը։ Կինը տոպրակի մէջ։

Ձեւ չունեցաւ նաեւ մեր չարժումները։ Օրօրուն ու սլացիկ միջնը մշուշի մէջ։ Հեղուկ չարժումներ։

Ձեւի հոգ չունեցաւ նաեւ մեր գրողը։ Վէպը գրուեցաւ բանաստեղծութեան պէս, ոտանաւորը յօդուածի պէս, քննադատութիւնը՝ արամախօսութեան պէս։

Ձեւի հոգը չունի նաեւ Թէոդիկ։

Անա թէ ինչո՛ւ համար իր «Տարեցոյց»ը գրուած է տարեգիրքի պէս։

∴

Տարեգիրքը այն մեծ պարբերականն է, որ կը հրատարակուի տարին մէկ անգամ։ Անոր կառուցումը չի տարբերիր ձեւէն այն հրատարակութիւններուն, որոնք կը կոչուին նանդէս, ամսագիր, պարբերական։ Անոր միսը կը կազմեն յօդուածներէ, որոնք չունին ժամանակագրական նշանակութիւն կամ կարեւորութիւն։

Իսկ Տարեցոյցը պատկերացումն է տարուան մը կեանքին։ Օրացոյցի մը նման, որ կը նշանակէ տարուան օրերն ու տօները, աստղաբաշխական երեւոյթներն ու գուշակութիւնները, օրագիրի մը նման, որ կ'արձանագրէ կեանքի մը յուզումներն ու խանդավառութիւնները, ապրումներն ու ժամանումները, տարեցոյցը կը պատկերացնէ միւս քին տարին։ Տարեցոյցին միսը պիտի կազմեն, ուրեմն, տարեկան տեսութիւններ ու վերլուծումներ։ Պատկե՛րը գրական, քաղաքական ու ազգային տարիներուն։ Ամփոփում եւ վերատեսութիւն։ Այլապէս, ի՛նչ հետաքրքրութիւն պիտի ունենար գիրք մը, որ երկու էջ օրացոյց, քանի մը էջ գրականութիւն, քիչ մը պատմութիւն, կտոր մըն ալ գիտութիւն պիտի հրամցնէր։

.

Սակայն, անարդա՛ր է այս գիրքը յանձնել նոր սերունդին զմայլանքին։

Ամէնուն Տարեցոյցը, զոր կը հրատարակէ Թէոդիկ 22 տարիէ ի վեր, ունի «իր» ձեւը։ Հեղինակը նուիրագործած է այլեւս հազուելու այդ եղանակը։ Ոեւէ փոփոխութիւն կը վնասէ գիրքին հոգատարութեան։ Վասնզի, այս Տարեցոյցը ծանօթ է իր մասնաւոր դէմքով։ Եւ ժողովուրդը զայն կը ճանչնայ միայն իբրեւ «Թէոդիկ» եւ ոչ թէ իբրև «Ամէնուն Տարեցոյցը»։ Եւ մենք կ'ըսենք. «Լոյս տեսաւ Թէոդիկը»։ Ուրեմն ներկայացնենք զայն, այնպէս ինչպէս որ է։

.

Մատենադարանի բնակիչ է Թէոդիկ։ Այնպէս որ, իր ճաշակը չինուած է ըստ իր միջավայրին։ Եւ Ամէնուն Տարեցոյցը մանրանկար մատենադարան մըն է։ Ընթերցողը,— եթէ զգայարանքները լաւ, կը բանին,— խունկի հոտ կ'առնէ այն տողերէն, ուր Թէոդիկ զգուշ մատներով, ձեռագիր մը, թանկագին ու շատ հին տպագրութիւն մըն է, փնտռելու։ Անխոնջ պրպտում մը կը չարչարէ անոր ոսկորները, մեր աչքերու չարժանկարին յանձնելու համար սիրուած ու վաղուց թաղուած պատկեր մը։ Միթիք փնտռող մը, ինչպէս գիւղերու հիւանդներն էին, որ ուխտի կ'երթային օրհնուած պատաւ ծառի մը, անոր ճիւղերէն կախելու համար գոյնզգոյն լաթի կտորներ, օրհնուած՝ արցունքով եւ աղօթքով.— Թէոդիկ իր Տարեցոյցի մեծ ծառին կը յարէ, երկիւղածութեամբ եւ արտմութեամբ, մեր բնաշխարհէն փրցուած առածներ, հին խօսքի կտորուանքը, վիրաւոր երգ մը, գաւառական բառ մը, ժողովրդական ոճ մը։ Այս ձեւով Թէոդիկի Տարեցոյցը կը դառնայ աշխարհական աղօթագիրք մը։ Գիտունին խելքը եւ ժողովուրդին խելքը երես երեսի կը պառկին հոն։ Ու Տարեցոյցը կը դառնայ նաեւ բարձր գիրք մը։

.

Ներկայացնելու համար անոր բովանդակութիւնը, պիտի յիշեմ կարեւոր յօդուածները։

Գիտական բաժնին մէջ աղուոր յօդուած մըն է Տօքթ. Ա. Ն. Մեզպուրեանի Աշխարհակրութիւնը, որ սակայն ունի տափակ ու խնամքական առաջաբան մը։ Յիշեցնենք բժիշկին, որ vitamineին մենք հայերէն կ'ըսենք կենսանիւթ կամ կենսատարր և ոչ թէ կենսուենակ։ Գաղտրալ տեսը չի հասկցներ suppositoire։ Ջրաբուժութիւնը բացատրուած է Տօքթ. Ալլահվէրտի Արզիի եւ Հր. Տէրոսկիի կողմէ։ Նոյն նիւթին մասին երկու յօդուած

Կրկնութիւն։ Արժէք[illegible] վարդի Թուփին տակ (Ա. [illegible] փանեան եւ Միգաստանեան (Հ. Տանցիկեան) յօդուած[illegible] Դրական բաժնին մէջ կ[illegible] ւին մնած դէմքերէն [illegible] ժանի, Սեւակի, Տէփրք[illegible] եանի, Խորայի, Արփիա[illegible] Չերազի, աղջիկէն՝ Թէքէեա[illegible] Հրանդ Նազարեանցի, Նշա[illegible] շիկեմաշեանի եւ Գ. Կառավարեն[illegible] անունները։ Թարգմանութիւ[illegible] ներ ունին Հ. Արսէն Ղազիկեա[illegible] եւ Գ. Կառավարենց։ Սեղմ [illegible] ուոր վերլուծումներ են Լ. Բ[illegible] շալեանի, Յ. Օշականի, Վ. Թ[illegible] քէեանի յօդուածները, ինչպէ[illegible] յուզիչ է ձօնը Թէքէեանի՝ նուի[illegible] ուած Օսեանի։ Նոյնպէս կան կուսայ էջ մը այն գ[illegible] գիրքէն, որ պիտի կրէ Հայ [illegible] կանութիւն անունը։ Էջով կարելի չէ բնորոշել նորութի[illegible] որ կուգայ, իսկ գրաւոր [illegible] ուար է ուսուցչութիւն [illegible] Յաջող ու ցնցիկ է Համ[illegible] անգի պատմուածքը, [illegible] Յոյրանդ Անդրազեան է [illegible] շալեանի [illegible] պատմուածք։ Հելլէն փիլիսոփա[illegible] ներու տրամախօսութիւնն[illegible] ձեւով, ան կը մտնէ, սակա[illegible] իր հմտութիւնը (érudition, [illegible] բերանները կը խօսին [illegible] մաքսի եպիկուրեամն մասին։

Գեղարուեստական բաժին ճոխ է. Կոմիտասը վերզ[illegible] բացատրէ Պարին ու Մանու[illegible] փարզ[illegible] Խաչատուրեան [illegible] լոնի նկարները։ Գարեգին [illegible] զապետ քիչ մը շատ [illegible] խաղալ նկարները լաւ [illegible] ուած են։

Լեւոն Թիւթիւնճեան [illegible] Հայաստանի մասին տարեկա[illegible] տեսութիւն մը, շատ խեղճ [illegible] բովանդակութեամբ։ Խորհրդային [illegible] Թերթերէն քաղուած տողե[illegible] տեսութիւն չի կազմեր. [illegible] ժամանակագրական, նախ[illegible] պատմութիւն ու կեանքը հա[illegible] տանի թերթերը կը հրատար[illegible] կեն՝ քարոզչական լուրեր։ [illegible] հրամեշտ է քննական [illegible] մաղել պաշտօնական, փոխ[illegible] նակ բոլոր կասկածելի թի[illegible] ծածկելու նախադասութիւ[illegible] ըը։ Եւ սակայն պէտք է [illegible] որ տարեցոյցներու յաջոր[illegible] ուածները կը պատկանին [illegible] դասակարգին։ Այնպէս որ [illegible] կը փափաքինք տարեցոյ[illegible] մէջ տեսնել գրական տարե[illegible] ուր երեւէր տարուան մը [illegible] թաղական, վիպական, [illegible] րական գիրքերու հատ[illegible] չուշտ՝ մշակներու ձեռք [illegible] պէս բաղդատական տարին։

Ընդհանուր գիտողութիւն[illegible] Տարեցոյցին մասին։

Քանի մը անուններ, [illegible] իսկ ծանօթ, ամէն տարի [illegible] գան, բարեկամական [illegible] մանելու պէս, ծխելու [illegible] թիթէ։ Յաճախ փառք[illegible] նայի Տարեցոյցին, երբ [illegible] հայ գրական սալոն մը [illegible] լու մեզադրանքը կը կ[illegible] Դպրոցի համեր ու ծաղի[illegible] կը փրկեն զայն, ու կը [illegible] յանձնելու համար «ամէ[illegible] Սակայն «ամէնուն» [illegible] համար դեռ սպասել [illegible] հայ դասավորին հա[illegible] ծաղիկներուն կարօտով։

Յաճախ մարդիկ, որ [illegible] դատութիւն երբեք չէն [illegible] րած, գնահատումի կը [illegible] էջերուն առաջին։ Լաւ [illegible] ակլ նոր, երիտասարդ [illegible] բաւոյ սերունդի մը գաղ[illegible] հին անուններուն [illegible] գնահատելու խեղճութեան [illegible] սին։ Անհրաժեշտ է [illegible] այդ մարդիկը, որ [illegible] եւ կը վազեն՝ [illegible] չուկան, գնահատում [illegible] լաւ վերջապէս, ենէ [illegible] մը մարդիկ կը փարեն [illegible] խնդիրներու մասին [illegible] կարծիքներ յայտնել [illegible] նեն իրենց անուններ։ Եւ [illegible] եւս պէտք է որբէ իր [illegible] ջերուն եսուէն՝ իբրեւ [illegible]

Յետոյ անդրադառնալ է [illegible] խրթին հարցեր [illegible] տարեցոյցին։ [illegible] տարբերութեան [illegible] նոյնպէս գիտական բաժն[illegible]

...ներու բառաբանական աշ- ...անդը օգտակար չէ եւ ...կարելի է գտնել Լարուսի ...մէջ։

...վերապահութիւններէն Այս թէքալիկի Տարեցոյցը ...ուտելի գործ մըն է իր գա- ...ն ճաշակով։ Թերութիւն- ...եր կը րխին այն պարագային, ...մինակ է։ Անհատք մը ...ձեռքերն են, որ կուտան ...տուար հատորը։ Ու, ...այս Տարեցոյցը կը ...նման հատորներու մէջ ա- ...նչպէս իր թէքալիկ ...մը, որ Տարեցոյց չէ- ...ակերտներու բազմութիւն ...իր եսն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

...ԼԵՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

...նախորդ թղթակցութեամբ ...ած կը յայտնէի երիտասար- ...ան Միութեան գործունէու- ...ան մասին։ Բայց 13 Դեկտ.ի ...երէյթը եկաւ, անուղղակի, փա- ...ել զայն։

...գլխաւ Սիւլիստանեան, մեր ...թի յաջողագոյն խաղացողը ...էր ամբողջ երեկոյթին, զոր ...մակերպիչ էին խումբ մը ...պատանիներ իր առաջնորդու- ...ամբ եւ օգտին Ցայտագրին ...կը կազմէին «Հայաշէրը» ...ին ազգային ներկայացումը, ...ական արտասանութիւնը եւ ...կ տարազով արեւելեան ...ր։

...թէ մէկ քանի ձեւականու- ...ները զանց ընենք, որոնք եւս ...կարեւոր են արտասահ- ...ականին, պէտք է խոստովա- ...որ խաղացողները, գրեթէ ...ը, յաջող էին, լաւ սորվեր ...իրենց դերերը, զորս կատարե- ...համապատասխանութեամբ։

...Սիւլիստանեանի «Աըրթին» ա- ...ն չին տանիք չունեցող մար- ...ծիծաղելի դիմագիծն էր, ...ի եւ տպաւորիչ թերեւս ...մը աւելի քան պէտք էր։ ...ն տարազով մէջ պերլինի ...իր դերը սիրով կը տեսնեն ...ին վրայ, որովհետեւ կրնայ ...յաջողութեամբ պաշտել։

...Օ. Նազարեան [illegible] ...եւ [illegible] ...ական թերահաւ բար- ...պատասխանութեան, իսկ Օր. ...եան շատ [illegible] ...ր սիրով աշխատ իր դե- ...Մրս. [illegible] ...Օ. Պողոսեան, Մալաս- ...Ս. Տէրբճեան եւ մանա- ...Տիկին [illegible] յա- ...էն։

...երեկոյթի երկրորդ մասին ...[illegible] «[illegible]» ...թեամբ մը պատասանեց Պ. ...Սիւլիստանեան, մինչ Օր. Օ. ...արեւելեան պարը։

գեղեցիկ տրամադրով, պահ մը կը փոխադրէր մեզ հէքիաթներու աշխարհը։ Յետոյ եղան եւրոպական պարեր։

Գովելով մեր երիտասարդներուն այս ջանքերը, պէտք թելադրել պատրաստել դերասանական խումբ մը, որոշ եւ աւելի լուրջ թատերագանկով, յաճախ բեմադրելու համար այսպիսի առիթներ։

Պերլին Թովմասեան

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐԸ

Խաղաղութեան գաղը երբեք այսքան խիզախտակ պաշտպաններու չէր յանձնուած Ցանուն խաղաղութեան [illegible] [illegible] առաջատարութենէն յետոյ, այս անգամ հրապարակ իջած է կիներու ընկերակցութիւն մը, որ [illegible] համար, քրտնիր քրտնիր, նոր միջոց մըն է գտեր։

Ահա Դանիոյի տոները եւ կազանդը։ Փարիզի մեծ վաճառատուները լեցուն են պատերազմական ու զինուորական խաղալիքներով։ Տղաքները կը գիտեն մինչեւ իրենց ականները, թերեւս աւելի քան Անգլիա կամ Ամերիկա։ Մինչդեռ Փրնիսի մէջ Ցինաթափութեան հարցը կը քննուի, երախաները կարծես պատերազմի կը պատրաստուին, զինելով ուժեր, հրացան ու թնդանօթ։

Ու մայրերը վախի մէջ են մանր։

Ու մայրերը իրենց գլուխը կը զարնեն ասդին անդին։ Ի՞նչ ընել խաղաղութեան սիրոյն։

Կիներու Համաշխարհային Ընկերակցութիւնը պաշտօնագիրով մը կը դիմէ բոլոր վաճառատուներուն, որպէսզի արգիլեն ռազմական խաղալիքներու վաճառումը, ռազմամոլութիւնը [illegible] Միայն մէկ վաճառական կը պատասխանէ այս հրաւէրին եւ կ՚ըսէ.

— Վաճառականին գործն է ծախել ինչ որ կ՚ուզէ յաճախորդը։ Երբ, յաճախորդը զէնք ու ռումբ կ՚ուզէ։ Մենք ալ պէտք ծախենք զէնք ու ռումբ։

Եւ սակայն կիները չեն յուսահատած։ Դիմած են գործարաններուն, որպէսզի երախաներուն [illegible] [illegible] կանեն չշինեն։ Ըսաւ հասցէի դիմած են կիները նոյնպէս զինել ու զգալի պատերազմական խաղալիքներու մեծ գործարաններուն։

[illegible] թեամբ կը պնդեն թէ իրենց բողոքները ընդունելութիւն գտած է, որովհետեւ շատ մը գործարաններ փոխանակ մորթազարդներ չշինելու,

կը շինեն էշեր։ Եւ այս յաջողութիւնը տեսնուած է եզեր Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ։ Ուրեմն, կայսերական երբեմնի կարմիր կոճակ ապետները փոխուեցան էշերու, արջերու եւ գառնուկներու։

Ի՞նչ գիւտն է եզեր հաղաղութիւն չինելը։ Այսքան առեն ծննդի մէջ կզակ յողնեցուցին։ Կիները մէկ անգամէն կը լուծեն աշտ։ Քաջալերուած, գրքոյկներ հրատարակած են եւ կը գրուեն ամէն կողմ։ Օթէլ տը Վիլի առջեւ կին մը նման գրքոյկ մը երկարեց մօր մը, որ երախային հետ զէնք գնելու եկած էր։ Մայրը առաւ գրքոյկը, ոլորեց, փող շինեց եւ փչեց ու ետեւէց ծախող կնոջ երեսին։ Ցետոյ դարձաւ երախային

— Մանչուկս, հայրդ զինուոր էր, պէտք է դուն ալ պատրաստուիս զինուոր ըլլալու։

Երախան, ինչպէս հաւանութեան, շարժեց իր գլուխը։ Այդ մանկական շարժումով ան կը պատասխանէր կիներու ընկերակցութեան եւ պոլշեւիկ Լիթվինոֆին թէ խաղաղութիւն չինելու համար հարկ չկայ յառաջ բերել մանր [illegible] կը բաւէ որ պետութիւնները անկեղծօրէն ուզեն պատերազմ չըլլալ։ Հակառակ պարագային, պէտք է պատրաստուիլ պատերազմի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը խաղն կազմով մը մրցելով U. S. Suisse) զուիցերական խաղն խումբին դէմ, յաղթական հանդիսացաւ Օի դէմ 3 նշանակէտով։

Մրցումը տեղի ունեցաւ Զուիցերացիներուն գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ։ Ցուրտին պատճառաւ շատ քիչ թիւով հանդիսատեսներ փութացած էին դիտել մրցումը։

Առաջին կիսօրեային երկու կողմերն ալ իրենց նուրբ խաղերով փոխն ի փոխ նեղեցին բերդերը։ Մերիններու քիչ մը եւս կենտրոնացնելով իրենց ջանքերը, յաջողեցան գնդակը մտցնել անոնց բերդին եւ Ռ. Կիւրեանը փնտռնալու երկու վայրկեան մնացած, մեր կեդրոնի միջնապահը՝ Գաուր զօրաւոր հարուածով մը գնդակը մղեց անոնց բերդին մէջ։

Երկրորդ կիսախաղին Զուիցերացիները արագ խաղարկութիւն մը ի գործ դրին [illegible] ձիգերով կ՚ուզէին հաւասարեցնել խաղին արդիւնքը, անոնց յառաջապահները իրենց լաւ «փաս»երով 5-10 վայրկեան նեղեցին մեր բերդը, բայց մեր առուր պաշտպանողականին փարձառու խաղովն առջեւ միշտ տեղի կուտային։ Մեր յառաջապահները եւս իրենց կարգին մէջ մէջի գեղեցիկ «փաս»երով սկսան յառաջանալ։ Ս. Կարապետեանի գեղեցիկ մէկ «փաս»ին վրայ Տաճատ գնահատելի դարձուածքով մը գնդակը մտցուց հակառակորդ բերդէն ներս։ Անկէց վերջն էր որ Զուիցերիացիները իրենց ամբողջ կորովը թափեցին։ Իրենց նշանաւոր խաղացողը Villy, որ ամէնուս ծանօթ է իր փոյծառու եւ նուրբ խաղով, իր յետապահի պաշտօնը ձգելով, անցաւ յառաջապահներու գիծը։ Իր կարելին ըրաւ, բայց անօգուտ։ Խաղը վերջանալու չորս վայրկեան մնացած, մերինները գեղեցիկ վայրէջք մը ունեցան, որու միջոցին Գտրալի գեղեցիկ «փաս»ին վրայ Ս. Կարապետեանի զօրաւոր հարուածով մը նշանակեց երրորդ եւ վերջին նշանակէտը։

Զուիցերացիները որ բնաւ չէին սպասեր իրենց պարտութեան, ուզելով գոնէ մէկ նշանակէտ շահիլ, իրենց ամէնավերջին ճիգը թափեցին, դարձեալ ապարդիւն։ Ի վերջոյ Villy թէեւ յաջողեցաւ գնդակը քիչ մը յառաջացնել, բայց մեր աջ միջնապահը արգելք եղաւ եւ խաղը վերջացաւ Օի դէմ 3 նշանակէտով։

Յաղթանակը առնելով երկու խումբերն ալ եռանդուն եւ արագ խաղարկութիւն մը ունեցան։ Մերինները ունէին նուրբ եւ կոկիկ փասի խաղեր, որոնց շնորհիւ ապահովեցին յաղթանակը։ Զուիցերացիները իրենց ուժեղ կազմով թէեւ կը գիրազանցէին մերինները, բայց անոնց յառաջապահներուն մօտ կը պակսէին զօրաւոր հարուածները։

⁂ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Իսիի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը եւս մրցելով Pensée St. Mandéeի երկրորդ խումբին դէմ, յաղթական եղաւ Օի դէմ 3 նշանակէտով։ Իսիի խումբը որ քանի մը կիրակիներէ ի վեր պարտութիւններ կը նշանակէր, անգամ մը եւս ապացուցուց իր առաջին յաղթութիւնը որ յուսանք որ անկէց վերջ պիտի կրնայ նման յաղթանակներ շահիլ։ Այս խումբը կը բաղկանայ 17—19 տարեկան տղաքներէ, որոնց կարողականութիւնը իսկ գնահատելի է։

Գ. Գասպարեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ԱՐԿԱԾ. — Ռէջուա եւ իր տիկինը մեծ արագութեամբ կ՚արշաւէին դէպի Փարիզ, ինքնաշարժի մը մէջ, որ տուփի պէս գոցուած էր չորս կողմէն։ Երբ Օրլէանի դուռնէն ներս մտան, փողոց մը ծռած պահուն, ինքնաշարժը ուժգնօրէն զարնուեցաւ հանրակառքի մը, որ, կուգար վերէն վար։ Հանրակառքը, մինչեւ որ կեցաւ, մօտ 10 մեդր քաշքշեց ինքնաշարժը, որ շրջեցաւ։ Բախումին սաստկութենէն, պէնզինին անօթը կը պայթի եւ կրակ կ՚առնէ։ Բոցերը կը մալթքին հանրակառքին բարձրութեան չափ եւ կը ծածկեն ամբողջ ինքնաշարժը։ Զօրս կողմէն կը վազեն օգնութեան, եւ հակառակ բոցերուն տաքութեան, կը կոտրեն ինքնաշարժին դռնակները, դուրս կը քաշեն կինը, որ արդէն բռնկած էր ամբողջովին։ Քանի մը վայրկեան յետոյ, սարսափելի տանջանքներով, մեռաւ կինը։ Իսկ ամուսինը արդէն ածուխ դարձած էր։ Ինքնաշարժէն կը մնար քանի մը կտոր։

ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ.— Օպէր եւ իր կինը ինքնաշարժով կուգային Շալոնի ճամբան կառքը սաստկօրէն զարնուեցաւ ծառի մը։ Կառքը ջախջախուեցաւ եւ ապակիներէն վիրաւորուած ու ուշաթափ այր ու կին մնացին կառքին տակ։ Կրակ առաւ պէնզինեալ եւ ողջ ողջ այրեց զանոնք։ Քիչ յետոյ ուրիշ ինքնաշարժ մը անցաւ առիթէն։ Տեսաւ կառքը, որ կը ծխար։ Ամուսինք դեռ ողջ էր, անմիջապէս փոխադրեց հիւանդանոց

«ԴՈՒՆ ԻՄ ԷՐԻԿՍ ԵՍ» — Փրէնսիթոն, եօթը տարի է, ձգած էր իր կինըև փախած. Թուլոնի մէջ Տիպիպի անունով մարդու մը թուղթերը գտնելէ յետոյ, այդ անունով եկած էր Փարիզ, խանութ բացած, կին մըն ալ առած։ Ընդհալ օր քենին տեսաւ զայն եւ սկսաւ հետապնդել։ Մտնեցաւ Փրէնսիթոնի եւ հարցաքննեց։ Փրէնսիթոն ուրացաւ։ Սակայն քենին չձգեց իր թեւը։ Կինը շարժեց մատիկը եւ ոստիկանը դասկեց եկաւ։ Փրէնսիթոն շարունակեց ուրանալ։ Գացին ոստիկանատուն։ Ոստիկան մը գնաց հրաւիրելու նաեւ տիկին Փրէնսիթոնը, որ անմիջապէս նետուեցաւ իր ամուսինին վիզը.

— Դուն իմ էրիկս ես, մի խաբեր։

Փրէնսիթոն ի զուր բողոքեց, տիկնոջ յուսանկարները բերաւ, նամակները ցոյց տուաւ եւ շարունակ կ՚ըսէր.

— Դուն իմ էրիկս ես։

Ոստիկանը հրամայեց որ քանի մը տող գրէ Փրէնսիթոն նամակին գիրին հետ բաղդատելով, ճշմարտութիւնը երեւան ելաւ։ Փրէնսիթոն լռեց ու մտաւ բանտ։

ԱՀՌԵԼԼԻ ԲՈՒԱՆ. Չորս պառաւ մը, Հարտիլէ. Թալուայի մէջ ջաղացք մը կը բանեցնէր փորձի պահուն, գլխաւոր անիւ մը առանցքը խածաւ իր զգեստէն, սլաց րեց մարդը եւ սկսաւ դարձնել սարսափելի արագութեամբ։ Շուտով մեռաւ ջաղացպանը, մինչդեռ անիւ կը դարձնէր դիակը, որուն ոտքերը, ամէն դառնալուն, կը զարնուէին պատերուն։ Մարդ

մը վրայ հասաւ եւ կեցուց մեքենան։

ԽԵՆԹԸ.— Տիկին Պրէնկար, յանկարծ, խենթեցաւ եւ ատրճանակը առնելով սպաննեց իր փոքրիկ երախան։ Ցետոյ գնդակ մըն ալ պարպեց իր սիրտին։ Ցուսահատական վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։

ԳՈՂԻ ՄԵԹՈՏՆԵՐ. - Մարսէյլի մէջ, գիշեր ատեն, մարդ մը կը մօտենայ ինքնաշարժի մը եւ կ՚առաջարկէ վարիչին, որ զինք տանի Սէն-Պարնապէ արուարձանը։ Երբ կը հասնին, անծանօթը 100 ֆր. կուտայ եւ կը պահանջէ մնացորդը։ Մեքենավարը թղթադրամը կը հանէ, սակայն անծանօթը յանկարծ ցոյց կուտայ ատրճանակը։

Ցետոյ կը կապէ, թղթադրամը կը վերցնէ եւ կը մեկնի նոյն գիշերը ուրիշ ինքնաշարժի վարիչ մըն ալ կ՚ենթարկուի նոյն բախտին։ Ջահերուն նկարագրութեան համաձայն, գողը միեւնոյն անձն է։

ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ.— Վաճառական մը, Պիգաժոն, շոգեկառքով կը դառնար Բասթըր։ Գիշեր էր։ Յոգնած, Բ. կարգի վակոնին անդորրութեան մէջ, քունը եկաւ եւ սկսաւ խռկալ։ Երբ արթնցաւ, խելքը վրան չէր։ Դժուար յիշեց թէ ո՛ւր կը գտնուէր։ Բլօքֆօրմի հոտ կուգար վրայէն։ Նախզգաց գողութիւն մը։ Դրամը նայեցաւ։ 20,000 ֆր. ունէր, հիմա չունէր։ Հասկցաւ որ գողերը, քնացած ատեն, քլօրօֆօրմով անգամ մը եւս քնացուցեր էին զինք։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Յառաջի 9 Դեկտ. թիւին «Դէպի ալլասերում» վերնագրով գրութեանը մէջ, յօդուածագիրը կը մեղադրէր զիս իբրեւ թուրքերէն ներկայացումներ սարքող։

Կը յայտարարեմ թէ ես ո՛չ մէկ կերպով մասնակցութիւն ունեցած եմ թուրքերէն «Զապըճըլար»ի ներկայացման, հետեւաբար բոլորովին կը մերժեմ այս առթիւ ինծի դէմ եղած բոլոր վերագրումները։

Մարսիլիա Ն. Ց. Թնկլեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր Ցրդ տարի թիւ 2 (Դեկտ. 1927). ճոխ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ։ Գրութիւններ ունին Արամ Հայկազ, Ծհան Կարօ, Կոստան Զարեան, Օշական, Ա. Ահարոնեան (Անդրանիկը), Պրոֆ. Տատմեանց, Պրոֆ. Ադոնց, Մ. Մինասեան, Ռ. Խան-Ազատ, Ռ. Լեոնեան, Արտ. Աբեղեան, Զօր. Դորդանեան, Ռուբէն, եւ ուրիշ բազմաթիւ հին եւ նոր գրողներ։ 176 էջ։

Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար։ Հասցէ՝ 13.15 Shawmut St. Boston, Mass. U. S. A

ԼՃԱԿԻՆ ԿԱՐԱՊՆԵՐԸ

(ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԵՔԵԱԹ

...որ վրայ երեսը դարձուց, ...զոնոնք ծառին տակ, եւ ...անէէ, որովհետեւ կը ...էր, թէ անոնք առանց իր ...ակցութեան իսկ, ամայի այդ ...ին մէջ կորսուսի պիտի մնա- ...ին։

...անան դղեակին մէջ չոր ...սակայն թէ հրամանը ...կեա գործադրեր էր։ ...մանկիկները ծառին տակ ...ային պաշտպանութեան ...ուած էին։

...որ էակներուն սեղծողն ու ...ը այնպէս մը կարգա- ...որ Փայդ տեղէն բարեպաշտ ...մը եկաւ անցաւ։ ...ները հիւծուած կը ...էին ծառին տակ։

Այս բարեպաշտ ու աստուածավախ մարդը գթաց անոնց վրայ, վերցուց զանոնք եւ իրեն հետ տարաւ իր բնակարանը, որ կը գտնուէր ամայի ու անբնակ տեղ մը։

Ծղնաւորը կրցածին չափ կը խնամէր ու ամէն օր կը կաղթեր զանոնք [illegible] ու անգարոյ կերպով։

Ընկեա երկար ատենէ ի վեր անտառին մէջ կ՚ապրէր, կենդանիները կը ճանչնային ու կը սիրէին զայն, ու ամէն առտու եւ իրիկուն, ինքնաբերաբար կուգային անոր ծղնարանը։

Երբ մանուկները դղեակէն հեռացուած էին, չոր կինը Ըսպետին ներկայացաւ եւ ըսաւ.

— Զեզի չէ՞ր ըսեր միշտ թէ, դուք վհուկ մը իբրեւ կին բերեր էք ինէ՛ք եւ տեսէ՛ք ձեր ամենասիրելի ու թանկագին երախաները։

Այս խօսքերն ըսելով, զայն տարաւ երիտասարդ կնոջ սենեակը, եւ անոր ցոյց տուաւ եօթը շնիկները։

Ըսպետը անհունօրէն բարկացաւ, հաւատաց այն բոլորին, ինչ որ իրեն ըսուեր էր, արհամարհեց ու ատեց իր կինը, ա՛յնքան բուռն, որքան սաստիկ զայն սիրեր էր նախապէս

Երբ կինը ինքզինք արդարացնել կը փորձէր, Ըսպետը չէր լսեր ոչ մէկ բառ [illegible] [illegible] [illegible] նորդել գէպի բակը, ուր ծառաները խորունկ փոս մը փորեր էին։

Երիտասարդ կինը հոն ոտքերէն չխնայի թաղուեցաւ, այնպէս որ անոր գլուխն ու կուրծքը միայն կը տեսնուէին։

Ըսպետը, բակի մը վրայ, գրուեցաւ նաեւ [illegible] մը, որուն մէջ բոլոր [illegible] Ըսպետին հրամանին համաձայն, ամէն օր պիտի լուացուէին եւ իրենց ձեռքերը պիտի չորցնէին դժբախտ կնոջ երկար ու գեղեցիկ մազերով։

Ընկեա խոհանոցին աւելցուք փշրանքները կը ստանար միայն իբրեւ ուտելիք, ինչ որ կը ստանային նաեւ շուները, եւ ո՛չ ոք [illegible] էր անոր [illegible] կերակուր մը տալ, կամ անոր հետ խօսքի բռնուիլ

Ըսպետին հրամանը ա՛յս էր, եւ անսաստը խստիւ պիտի պատժուէր։

Այս դաժան պայմաններուն մէջ յերախտ կինը եօթը երկա՛ր, երկա՛ր տարիներ փօսին մէջ մնաց, եւ օրէ օր կմախք դարձաւ. Հագիւ թէ կարելի էր զինքը ճանչնալ։ Զգեստներն այլեւս չէին կրնար զինքը պաշտպանել հովին ու ցուրտին դէմ, որովհետեւ անոնք ամբողջովին պատռտեր էին, փտեր, ու վար կը թափէին անոր վրայէն։

* * *

Եօթը տարիներ անցեր էին, երբ Ըսպետը նորէն որսի ելաւ անտառ։

Հասաւ տեղ մը, ուր եօթը տղաքներ հոս ու հոն կը վազվզէին նկատեց որ մէկը աղջիկ եւ վեցն ալ մանչ էին։

Բոլորն ալ իրենց վիզերուն վրայ ոսկիէ շղթաներ կը կրէին, մազերնուն եւ թեւերուն մէջէն թեթեւօրէն կը սահէին եւ իրարու հետ կը խաղային։

Այս մանուկները Ըսպետին հարազատ զաւակներն էին, որոնք անտառին մէջ եղնիկի կաթով, հաւկիներով ու իրենց բռնած թռչուններով կը սնանէին, սակայն Ըսպետը բան մը չէր գիտեր այս բոլորի մասին

Բայց եւ այնպէս անոնք հա-

ճելի թուեցան անոր. եւ որովհետեւ դղեակին մէջ ո՛չ մէկ երախայ ունէր, փափաքն ունեցաւ առնուազն անոնցմէ մէկին տիրանալ։

Սակայն մանուկները ճարպիկ էին ու արագաքայլ, հագիւ թէ Ըսպետը անոնց եւելէն կրնար հասնիլ անտառին մէջ, երբ անոնք աներեւոյթ կ՚ըլլային։

Երբ Ըսպետը դղեակ վերադարձաւ, սեղանին վրայ պատմեց, թէ անտառին մէջ եօթը մանուկներ տեսեր էր, վեցը մանչ եւ մէկը աղջիկ, որոնք բոլորն ալ իրենց վիզերուն վրայ ոսկիէ շղթաներ ունէին։

Այս պատմութիւնը լսեց նաեւ չար [illegible] [illegible] մէջ կեցած մը արթնցաւ ծառային հանդէպ։

Խորհրդաւոր կերպով մօտեցաւ անոր եւ ըսաւ

(Շար.)

Յակայեղափոխական. Ասոնք 25 հոգի են, որոնց գլուխը կը գտնուի Հայ մը՝ Զաւրեան:

Տասներկու ընդդիմադիր վարիչներ, որոնց մէջ նաեւ Կամենեւ, Զինովիեւ, Եւդոկիմով, Բակաեւ եւայլն. համագումարի Նախագահութեան ուղղուած մեղայագրով մը կը յայտնեն թէ ատանց որ եւ է պայմանի կը հպատակին կուսակցութեան պահանջներուն, կը խոստովանին իրենց սխալները, կը հրաժարին զանոնք քարոզելէ եւ կը խնդրեն վերստին ընդունուիլ կուսակցութեան ծոցին մէջ:

Համագումարը մերժեց բաւ էութեան քննել այս խնդիրը և որոշեց յանձնարարել Կեդր. Կոմիտէի որ վերստին կուսակցութեան մէջ մտնելու այս խնդրագիրները առանձին առանձին քննութեան ենթարկելով, վեց ամիս վերջ տայ իր որոշումը, պայմանաւ՝ որ խնդրարկուները իրենց յանձնառութիւնները յարգեն:

Ընտրուեցաւ 71 անդամներէ բաղկացեալ Նոր Կեդրոնական Կոմիտէ մը, որ իր Քաղաքական Բիւրօն կազմեց հետեւեալներէն — Բուխարին, Վորոշիլով, Կալինին, Կուիբիշեւ, Մոլոտով, Ռիկով, Ռուձուտակ, Ստալին, Տոմսկի, *իսկ Թեկնածուներ՝* Պետրովսկի, Ուգլանով, Անդրէեւ, Կիրով, Միկոյեան, Կագանովիչ, Չուբար, [illegible] *Ընդհանուր քարտուղար ընտրուեցաւ* Ստալին, *իսկ քարտուղարներ՝* Մոլոտով, Ուգլանով, Կոսիոր եւ Կուպիակ. *Բուխարին Պրավդայի պատասխանատու խմբագիր ընտրուեցաւ:*

Չինական ծանուցագիրը Չինաստանի

«Քայմզ»ի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Քանթոնի մէջ խաղաղութիւնը չէ վերահաստատուած դեռ: Կարմիրներու դէմ հալածանքը կը շարունակուի անխնայ: Փախստականներ կը մեկնին ամէն օր քաղաքէն, ուր ապրուստը հետզհետէ կը սղէ: Մեծ վաճառատուները կը վարանին իրենց դուռները բանալու, ու ոչ մէկ թերթ կը հրատարակուի:

Դեկտ. 14ին գնդակահարուած հինգ Ռուսերուն մէջ կը գտնուէր խորհրդային փոխ հիւպատոսը՝ Հասիս: Լուսանկար մը ցոյց կուտայ Հասիսը, երկնցած գնդակահարման դաշտին վրայ, ձեռքերը ետեւը կապուած և ոտքերը բոպիկ: Խորհրդային ընդհանուր հիւպատոսն ու պաշտօնէութիւնը տակաւին իբր պատանդ վար դրուած են: Հիւպատոսարանին մէջ գինուորները գրաւած են բազմաթիւ վաւերաթուղթեր եւ մեծ քանակութեամբ դրամ, մօտ 10.000 անգլ. ոսկի: Սպաննուած ռուս սպաներու թիւը կարելի չէ հաշուել:

Հակապոլշեւիկ զինուորները Քանթոնի փողոցներուն մէջ սպաննած են 14 կարճ մազերով աղջիկներ եւ կիներ: Կարճ մազ ունեցողները պոլշեւիկ կը նկատուին:

Զիչէրին Շանկայի խորհրդային ընդհանուր հիւպատոսին միջոցաւ Չինաստանի արտաքին փոխ-նախարար Քուօ-Թայ-Շիի ղրկեց ծանուցագիր մը, որուն մէջ կ՚ըսէ.

Խորհրդային կառավարութիւնը երբեք չէ ճանչցած Նանքինի ազգայնական կառավարութիւնը: Այս վերջինը պէտք է գիտնայ թէ չինական հողին վրայ խորհրդային հիւպատոսարաններ հաստատուած են՝ համաձայն 1924ին Փէքինի մէջ Չինաստանի ու խորհրդային միութեան միջեւ կնքուած դաշնագրին եւ թէ Շանկայի կամ Չինաստանի ո եւ է մասին մէջ հիւպատոսներու անուանումը տեղի կ՚ունենայ Փէքինի կառավարութեան գիտութեամբ եւ հաւանութեամբ: Շանկայի, ինչպէս նաեւ ուրիշ վայրերու չինական իշխանութիւններուն պարզապէս տեղեկութիւն կը տրուի այս մասին: Փէքինի կառավարութիւնը խորհրդային Միութեան հետ յարաբերութիւնները խզեց՝ Փէքինի խորհրդային [illegible] *վրայ կատարուած ծանօթ արշաւանքէն յետոյ: Եւայլն:*

Խորհրդային կառավարութիւնը խստիւ կը մերժէ Դեկտ. 15ի ծանուցագրին մէջ յիշուած յայտարարութիւնը թէ խորհրդային հիւպատոսարաններն ու պետական առեւտրական գործակալութիւններ կը գործածուին կարմիր պրոպագանդի համար եւ իբրեւ ապաստանարան համայնավարներու: Մասնաւորաբար խստիւ կը մերժենք մեր ամբաստանութիւնը թէ Քանթոնի մեր հիւպատոսարանը կը վարէր բանուորներու եւ գիւղացիներու յեղափոխական շարժումները:

Ցուրտը

Երէկ ալ ցուրտը շարունակեց Փարիզի մէջ, թէեւ քիչ մը աւելի մեղմ: Տակաւին սառած կը մնան շատ մը տուներու ջուրերը. պայթած խողովակներու թիւը կարելի չէ հաշուել:

Աշխատանքի Նախարարութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առաւ գործաւորները ցուրտին դէմ պաշտպանելու համար: Ամէն տեղ մեծ հոգ պիտի տարուի աշխատանոցներու ջեռուցման. արգիլեց 18 տարեկանէն վար տղաքն ու ամէն տարիքի կիները աշխատցնել խանութներուն առջեւը՝ բաց օդին մէջ:

Թաղապետական ժողովը ժողովրդական ապուր բաշխեց աղքատներուն եւ փողոցը մնացածներուն: Այս դրութիւնը պիտի շարունակուի, որքան ատեն որ տեւէ ցուրտը:

Գաւառի մէջ ալ կացութիւնը ծանր է: Սէնթ-Էթիէնի եւ Օռլէանի մէջ անտանելի ցուրտ կ՚ընէ: Էն գետի եզերքները սառոյցով ծածկուած են: Ալպեաններու սահմանին վրայ ինչպէս նաեւ Ալզաս-Լօրէնի կողմերը ջերմաչափը 0էն 18 աստիճան վար ցոյց կուտայ: Լիոնի շրջանին մէջ սկսած է առատօրէն ձիւնել Լա-Սէյնի, Թուլօնի, Իէրի, Սէն Ռաֆայէլի մէջ ձիւնը ծածկած է գետինը, 5 սանթիմեթր թանձրութեամբ. Քանի մէջ 30 սանթիմեթր: Արմաւենիները ձիւնի խաւով մը ծածկուած են: Թերթի մը համաձայն, 40 տարիէ ի վեր Քանի բնակիչները այսպիսի տեսարանի մը ականատես չէին եղած: Փարիզի արուարձաններուն մէջ քանի մը հոգի մեռան ցուրտէն:

Սէն-Փոլ-տը-Լէօնի մէջ աւելի քան 300.000 կաղամբներ ցուրտէն փճացած են. նոյն վիճակին ենթարկուած են նաեւ կանկառները:

Անգլիոյ մէջ եւս աննախընթաց ցուրտ կ՚ընէ: Երեսուն տարիէ ի վեր այս աստիճան ցուրտ չէր եղած: Զանազան քաղաքներու մէջ ցուրտէն մեռնողներ կան: Թէյմից գետէն դուրս հանուեցան 7—800 արքայական կարապները.

Զուիցերիոյ մէջ սիպերիական ցուրտ կ՚ընէ: Ժընեւի մէջ 0էն վար 20. Հօթ-Սավուայի մէջ 28 աստիճան կը ցուցնէ ջերմաչափը 1887էն ի վեր այսքան ցուրտ չէր տեսնուած:

Գերմանիոյ մէջ ջերմաչափը հետզհետէ վար կ՚իջնէ: Վիէննայի մէջ կը ձիւնէ. Իտալիոյ մէջ տեղ տեղ մինչեւ —28 աստիճան ցուրտ կ՚ընէ:

ՑԱՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂ.ի գրական Երեկոն, վաղը Հինգշաբթի ժամը 9ին, Յովհաննէս Քոչարեան պիտի ներկայացնէ *Մեքենան արուեստի մէջ* նիւթը: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկ. Միութեան հաւաքոյթը այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ սալ E: Տոքթ. Գըրթէլ պիտի խօսի Le Pneumothorax artificiel-ի մասին, որով կը դարմանուին թոքախտաւորները:

ՓԱՐԻԶ 97 Rue des Martyres բնակող Պ. Արմենակ Յիմիճեանի կինը, տիկին Մարի Յիմիճեան երկար ատենէ ի վեր իր բնակարանը անյայտ թողած ըլլալով, կը հրաւիրուի յառաջիկայ Երեքշաբթի օր 27 Դեկտ.ին ժամը 3ին ներկայանալ առողջապահութեան, 80 Ave. Pereire, Asnieres Seine, տալու համար կարեւոր բացատրութիւններ:

Կնիք

Այրի տիկին Մարի Եագուպեան (նիւ Եորք), տէր եւ տիկին Լորիֆէթ Եագուպեան եւ զաւակունք եւ բոլոր ազգականներն ու պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք ցաւակցեցան անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեց

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԵԱԳՈՒՊԵԱՆի

մահուան առթիւ.

[illegible] *19 Դեկտ 1927*

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՔ

ԱՏԱՅԱՆԻ

Քալոն. *Ա. Ա. 65.*

Տէսին. *Օ. Ն.— 100.*

Սէն Թ էթիէն. *Կ. Բ.— 50.*

Բուրգ Անտան. *Ա. Խ.— 300.*

Ճամիի. *Մ. Մ.— 35.*

Մարսէյլ. *Մ. Գ.— 200. կարգադրեցինք*

Քալիֆ. *Բժ. Բ. Բ.— 200.*

Փարթլէնտ. *Գ. Տ. Մ.— 10 տոլար.*

Վիլ տ՚Ավրէ. *Մ. Մ.— 70.*

Փարիզ *Տ.քթ. Մ.— 140.*

Հէրիքուռ. *Լ. Գ.— 70.*

Համպուրկ. *Մ. Յ.— 100.*

Գուա-Քոլոմպ. *Մ. Բ.— 105.*

Սէն Փիէռ. *Մ. Ճ.— 20.*

Լիոն. *Գործ.— 4.32.*

Մարսէյլ. *Յ. Գ.— 100.*

Նէօյի. *Վ. Տ. Օ.— 80.*

Սէն Սիկոյէն. *Մ. Օ. 35.*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Սերաստիոյ Քէշէ Եուրթ գիւղէն Գէորգ Գասպարեան որ 1915ին աքսորուած էր չորս տարեկան հասակին: Մալաթիոյ գերմանական որբանոցի պաշտօնեաներէն իմացած էր որ Գէորգ գերման անօրէնին կողմէ որդեգրուած էր. կը խնդրուի 1917 եւ 1918ին յիշեալ որբանոցը [illegible] գտնուողներէն եւ որբերէն անոր տեղեկութիւն ունին [illegible] իր քրոջ՝ [illegible] Գասպարեանի, 24 Rue Curiol, Marseille

Կը խնդրուի արտատպել Թերթերէն արաբական:

Կը Փնտռուի Պրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն [illegible] *Յովհաննէսեան 14 տարեկան, որ 1920ին մեծ մօրը մեռնելէն վերջ Պոլիս որբանոց դրուած էր Զարքեան մականունով, հօր անունը Նէյիմանից Յովհաննէս, մօր անունը Էֆթիկ: Իմացնել՝* Յովհաննէս Մինասեանի, Usine Giraud, Cité Charlain, Les Abrets, Isère.

— Ազատ Դաբբինեան կը փնտռէ խնամի Յուսանա գիւղացի Սիրօբ եւ քոյրը Իսկուհի Դաբբինեան, որոնց Սուրիա յղալը կը կարծուի: Լուր առողին 200 ֆրանք նուէր: Գրել 14 Rue Ortolan, Paris 5me

Կը խնդրուի Սուրիահայ Թերթերէն արտատպել

— Կը փնտռուին Խարբերդցի Աղնիւ եւ Պերճուհի Մատոեաններ, որոնք Խարբերդէն փոխադրուած էին Պէյրութի Սայտայի (Sidon) Ամերիկացիներու որբանոցը: Վերջերս զանոնք ղրկուած են Եգիպտոս ապաստանութեան համար: Իմացնել իրենց եղբօր՝ Կարապետ Սարգիսեանի (Չարսանճագ Բաշաղակցի), Les Milles, Tuileries Aixois, B. du R., France.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10 ,

Le Gérant · H TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տ.	10տ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 209bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

22 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 525 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Անցեալ օր Աթէնքէն հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Խորհրդարանը որոշած է այլ եւս անձեռնմխելի չնկատել իր համայնավար երեսփոխանները, որոնք պիտի դատուին պետական ապահովութեան տեսակէտով։

Ընթերցողները օրը օրին կ'իմանան յունական կառավարութեան հետապնդումները՝ համայնավար հոսանքին դէմ, որ վտանգաւոր համեմատութիւններ ստացած է։ Հանրային կարծիքը մեծապէս յարուցած է այդ վտանգին առթիւ, և պահանջողներ կան որ օրէնքէ դուրս հռչակուի համայնավարութիւնը։ Ոստիկանութիւնը եւ Ապահովութեան Տեսչութիւնը իրենց եռանդին մեծ մասը կը սպառեն կարմիրներու գործունէութեան դէմ, մանաւանդ Մակեդոնիոյ մէջ, ուր ծխախոտի գործարաններ կան եւ խառն բանւորութիւն։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը պատրաստէ միտքերը, շարժման մէջ դնելով հանրային ուժերը։ Այդպէս է որ, անցեալ օր, Պահեստի Սպաներու Ընկերակցութիւնը շրջաբերական մը հրատարակած էր, որով պատրաստակամութիւն կը յայտնէ պահեստի բանակին ամբողջ ուժը տրամադրել, «հայրենիքի թշնամի համայնավարներուն դէմ»։

Միւս պալքանեան երկիրներէն Պուլկարիա անողոք խստութեամբ կը հալածէ համայնավարները, մանաւանդ 1923ի պետական հարուածէն եւ 1924ի դէպքերէն յետոյ, երբ նորէն իշխանութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց համայնավարութիւնը։ Զարբերաբար խլրտումներ տեղի կ'ունենան, բայց կառավարութիւնը ամենափոքր կասկածէն անգամ կ'օգտուի, ո՛ր եւ է շարժում խեղդելու համար։

Ռումանիոյ մէջ ընկերվարականներն անգամ հազիւ կրնան ապրիլ, մինչ աւելի վեր Եուկօ-Սլավիան ալ երբեք չի հանդուրժեր ընկերվարական կամ համայնավարական գործունէութիւններու։

Անցնելով դէպի արեւմուտք, պէտք է շեշտել թէ հակազգեցութիւնը սաստկացած է վերջին երկու տարուան ընթացքին։

Անգլիոյ համար, Արգոսի խուզարկութիւնը եւ անգլեւռուս յարաբերութեանց խզումը նոր առիթներ եղան, օղակները աւելի պրկելու։

Իսկ Ֆրանսա, որ քաղքատարար թոյլատու էր, մէկ տարիէ ի վեր յայտնապէս անհամբեր կ'երեւայ։ Այստեղ համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակելու խնդիր չկայ։ Երկրին աւանդութիւններն ու սահմանադրութիւնը թոյլ չեն տար այդպիսի կաշկանդում։ Բայց, վարչական-ոստիկանական կարգադրութիւնները կը հաստատեն թէ օրուան իշխանութիւնը տրամադիր չէ ասպարէզը լայն բանալու զանազան մարզանքներու առջեւ՝ մանաւանդ որ, համայնավարները դադար չունին, եւ բջիջներ կազմած են բանակին եւ նաւատորմին մէջ։

Առայժմ, տեղացի կարմիրները կը հետապնդուին միայն իբրեւ «ապագինուորական» քարոզիչներ։ Եւ գիտենք որ նոյն իսկ երեսփոխաններ բանտարկուեցան այդ յանցանքով։ Իսկ օտարներու հանդէպ, այդպիսի նրբութիւններ չկան։ Եթէ ոստիկանութիւնը «անբաղձալի» գտնէ այս կամ այն օտարականը, հրաման անելու պէտք չունի։

Անա թէ, ինչո՛ւ վերջերս յաճախադէպ են «դէպի սահմանագլուխ» առաքումները, ընդհանրապէս քանի՛չորս ժամուան մէջ։ Երր կալանաւորը Հայ մը կ'ըլլայ, կ'արձանագրուի հայերէն թերթերու մէջ, իսկ բազմաթիւ օտարականներու արտաքսումը կը լռուի։

Ըսել կ'ուզենք թէ հետապնդումը աւելի խիստ է, քանի կը կարծուի։

Միւս կողմէ, քաղքենի մամուլը ամէն օր եւ զանազան ձեւերով տրամադրութիւն կը ստեղծէ, ասպարէզը աւելի սեղմելու համար, մանաւանդ օտարականներուն դէմ։ Նոյն իսկ առաջարկողներ կան որ ռուսական նոր դեսպան չընդունուի։ Այս տեսակէտին պաշտպանները կը փորձեն արժեցնել Զինաստանի դէպքերը, Լոնտոնի խուզարկութեանց արդիւնքը, եւ յետոյ Փարիզի մէջ, համայնավար գործիչի մը կորսուած պայուսակին գաղտնիքները, որոնք աւելորդ անգամ մըն ալ կը հաստատեն թէ Մոսկուան է այս բոլոր շարժումներուն մղիչն ու գանձային մատակարարը։

Դառնալով մեր ոչխարներուն — ի՛նչքան տեղին է այս բառը — վերջերս աւելի յաճախ կը լսուին հայկական անուններ, այս պղտոր կամ կարմրկատար գործերուն մէջ։

Բոլորն ալ գիտեն որ հաստատոր, անարժէք թափթփուքներ են անոնք, բայց եւ այնպէս միտք կամ սիրտ կը պղտորեն։ Յունաստանի մէջ, տարին տասներկու ամիս քանի մը հայ աորթներու անունը կը խառնուի ոստիկանական ցանկին, ինչպէս եղած է այս անգամ ալ, Նոյեմբեր 29ի թռուցիկներուն առթիւ։

Այստեղ, մասնաւորապէս զաւառական խուլ անկիւններու մէջ, տեղական ոստիկանութիւնը շուտ կը նախապաշարուի այս կամ այն օտար անհատի մասին, երբ վէճ մը ծագի եւ պակաս չեն արտաքսումներ, իբրեւ կարճ միջոց։

Երբ ա՛յս է իրականութիւնը յատկապէս այն երկիրներուն մէջ ուր օտարականներ կան, այլ եւս աւելորդ է խրատներ տալ։

Բոլոր անոնք որ կարմրուկ մարմաջներ ունին եւ միեւնոյն ատեն իրենց ապահովութեան մասին կը մտածեն, լաւ կ'ըլլայ ուրիշ տեղ փորձեն իրենց մարզանքները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Հայրենիք (30 Նոյ.)։—

— «Լօզանի դաշնագրին դէմ պայքարող Ամերիկեան Կոմիտէի նախագահ ձէյմս ձէրարտ, Թուրքիոյ դեսպան Մուխթար պէյի Ամերիկա մեկնելուն առթիւ, ամերիկեան թերթերու միջոցով հրատարակած էր խիստ բողոք մը Ուաշինկթընի ներկայ վարչութեան դէմ՝ մեղադրելով զայն երկու յանցանքներու մէջ։

«Առաջինը այն է, որ Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործոց պաշտօնատունը Թուրքիոյ հետ Փետրուար ամսուն ժամանակաւոր համաձայնութիւն մը կնքած է, որուն նպատակն է Ամերիկեան Ծերակոյտի կողմէ Լօզանի մերժուած դաշնագիրը գործադրութեան դնել եւ այդ եղանակով ապօրինի կերպով կատարել դեսպաններու փոխանակութիւն։

«Իսկ երկրորդը այն է, որ նոյն պաշտօնատունը համաձայնած է Ամերիկա ընդունիլ Թուրքիոյ կողմէ Մուխթար պէյի պէս ջարդարար դեսպան մը, որ պատասխանատու է Հայաստանի մէջ 30.000 քրիստոնեաներու կոտորումին»։

«Ամերիկեան Ծերակոյտը քանի մը օրէն պիտի հաւաքուի Ուաշինկթընի մէջ եւ շուտով քննութեան պիտի ենթարկէ Թուրքիոյ հետ կնքուած ժամանակաւոր համաձայնութիւնը, որուն հետեւանքով կը փոխանակուին այժմ դեսպանները, եւ եթէ զայն ապօրինի եւ հակասահմանադրական գտնէ — եւ ճէրարտ կը հաւատայ թէ պիտի գտնէ— այն ատեն այդ հիման վրայ փոխանակուած դեսպաններն ալ իրենց տուները պէտք է վերադառնան։

«Ճէրարտ իր բողոքը կը վերջացնէ յայտարարելով, թէ Մուխթար պէյի պէս մէկու մը ներկայութիւնը Ամերիկայի մէջ անհանդուրժելի վիրաւորանք մըն է՝ ուղղուած ամերիկեան ժողովուրդին։»

«ՋԱՐԴ ՉԷ, ԱՅԼ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ»

Կարսի երեսփոխան Աղա օղլու Ահմէտ պէյ, Միլլիյէթի մէջ ցաւով կը յիշէ ճէրրարի յարձակումները, դեսպան Մուխթար պէյի դէմ, ու կ'ըսէ.

— «Ճէրրարտ հայկական ջարդերով կ'ամբաստանէ Թուրքերը, ո՛չ, հայկական ջարդ չէ եղած, այլ Հայերու ըմբոստութիւն, պատերազմի ընթացքին։ Եւ այս ըմբոստութիւնը զսպուած է, ինչպէս զսպուեցան Իրլանտայի, Հնդկաստանի եւ Սուրիոյ ըմբոստութիւնները։

«Յետոյ, բուն իսկ Ամերիկայի մէջ պատմական դէպք մը չէ ցեղի մը փճացումը, ինչպէս է սեւամորթներուն կացութիւնը։ Անոնք չեն կրնար քալել Ամերիկացիներուն քալած ճամբէն, չեն կրնար անոնց հետ նոյն հանրակառքը նստիլ։ Յետոյ ի՞նչ է լինչի դրութիւնը։ Ամերիկեան ամբոխը ուզած ատենը փողոցին մէջ կտոր կտոր չընե՞ր սեւամորթ մը եւ երբեմն ալ չա՞յրեր։

«Երբ այս տեսակ դէպքեր կան որ կը շարունակուին Ամերիկայի մէջ, ծիծաղելի չէ դեռ խօսիլու եղէլ քրիստոնէութեան, Հայերու եւ մարդկութեան մասին։

ՄՈՍԿՈՒԱ կը հեռագրեն թէ նախկին օսմանեան երեսփոխան հրեայ Նէսիմ Մացլիահ ձերբակալուած եւ բանտարկուած է՝ իբրեւ ընկերվարական գործիչ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Դաշնակայ Իտալական մղձաւանջը

Նոր Նաւտի պէյ «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ խօսելով Ֆրանսիւ իտալական մրցակցութեան եւ այդ առթիւ ծովեւ մէջ տեղի ունեցած շփումներու մասին, կը գրէ.—

«Միջերկրականի խնդիրը, անտարակոյս մէկն է արտաքին այն հարցերէն, զոր Թուրք հանրային կարծիքը պէտք է կարեւորութեամբ նկատի առնէ։

«Կարգ մը գրոյցներու համաձայն, Հռոմի անգլիական դեսպան Գ. Րոնալտ Կրահամ, որ Չէմպըլէյնի հրաւէրով Ժընեւ գնաց, պաշտօն ստացած է ի մէջ այլոց յայտնելու Իտալիոյ թէ, Իտալիա կրնայ հրաժարիլ Միջերկրականի տիրապետութեան պահանջէն եւ Ջիպրալթարի խնդրէն, պայմանաւ որ գործելու ազատութիւն ստանայ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։ ԽՄԲ.— Ընդգծումները Ճիւմհուրիյէթինն են)։

«Եթէ ճիշտ է որ Իտալիա հրաժարած է Միջերկրականի տիրապետութեան պահանջէն եւ փոխարէնը գործելու ազատութիւն ստացած, պէտք է լաւ գիտնալ «Մերձաւոր Արեւելք» բացատրութեան սահմանը եւ իմաստը։ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ կը մտնեն Ալպանիա, Յունաստան, Սերպիա, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Թուրքիա։

«Յայտնի է որ Իտալիա վերջին տարիներս Ալպանիայով զբաղած է։ Արդեօք «Մերձաւոր Արեւելքի մէջ գործելու ազատութիւն» ըսելով պէտք է հասկնալ թէ Ալպանիոյ խնդիրը այլ եւս կատարուած իրողութի՞ւն է եւ թէ այլ եւս չպիտի՞ խօսուի այդ մասին։ Մեր կարծիքով, Ալպանիոյ կացութիւնը այսօր ալ կատարուած իրողութիւն է, եւ հետեւաբար սխալ է միայն այս խնդրին վերագրել «Մերձաւոր Արեւելք» բացատրութիւնը։

«Միջերկրականի խնդիրը կարծուածին պէս պարզ չէ, և կը տեսնուի թէ պետութիւնները չեն դադրած կրակի հետ խաղալէ։ Պէտք է ուշադրութեամբ հետեւիլ կացութեան։ Մենք ուշադրութեամբ կը հետեւինք»։

Ֆրանսայի նաւային պատրաստութիւնը

Ամէն տարի Ֆրանսական Խորհրդարանը կ'որոշէ կարգ մը նոր մարտանաւեր շինել։ Այս ատրճանական շինութիւններուն շնորհիւ Ֆրանսա 1943էն առաջ պիտի ունենայ մեծ նաւատորմ մը, 721,000 թոնօ տարողութեամբ։

Առջի օր՝ Երեսփ. Ժողովին մէջ ընդունուեցաւ օրինագիծ մը, որուն համաձայն 1927 Յուլիս 1էն մինչեւ 30 Յունիս 1928 պիտի ձեռնարկուի շինել 10.000 թոնոնոց յածանաւ մը, 2400 թոնօնոց վեց թորփիլահալածներ, հինգ առաջին կարգի ընդծովեաներ, մէկ ականադիր ընդծովեայ, ինչպէս նաեւ երկու պահականաւեր՝ հեռաւոր ճամբորդութեան համար։ Այս նաւերուն շինութիւնը պիտի աւարտի 1932ին. ծախք պիտի ըլլայ ընդամէնը 855 միլիոն ֆրանք, որուն 150 միլիոնը արձանագրուած է 1928ի նմտացոյցին մէջ։ Շինութեանց պիտի ձեռնարկուի, անմիջապէս որ Ծերակոյտը վաւերացնէ Երեսփ. Ժողովի որոշումը։

Նոր շինուելիք այս ռազմանաւերը արագ, թեթեւ եւ դիմացկուն են, ինչպէս պատերազմէն ի վեր բոլոր նոր շինուածները եւ բացարձակապէս սահմանուած են պաշտպանելու ֆրանսական եզերքները եւ ապահովելու Ֆրանսայի յարաբերութիւնները իր գաղթավայրերուն հետ։ Պատերազմէն առաջ Ֆրանսայի նաւային ամբողջ ուժը կը հասնէր 797.000 թոնոյի, այնպէս որ նոյնիսկ եթէ ծրագրուած բոլոր նաւերը ամբողջանան, դարձեալ 1914ի ուժին չպիտի կրնայ հաւասարիլ։ Այս պարագան Ժողովին մէջ թուանշաններով յիշեց երեսփոխան Ռոպայլիա, որ աւելցուց թէ «Ֆրանսա առաջին երկիրն է, որ մտած է նաւային զինաթափութեան ճամբուն մէջ»։

Ուրիշ երեսփոխան մը՝ Տանիէլու հարցուց թէ նոր մարտանաւերը կատարելապէս ընդունա՞կ են գլուխ հանելու իրենց վստահուած աշխատանքը։ Ու այս մասին կասկած յայտնելէ յետոյ, զառնութեամբ աւելցուց.

— Կը տեսնուի որ Գերմանիա յաջողած է ամէնէն կատարելագործուած մարտանաւերը շինել, ինչպէս ցոյց կուտան իր վերջին յածանաւերը՝ Էմտէն, Քէօնիկսպէրկ եւ Քարլսրուհէ, որոնք ի վիճակի են կռուիլ աւելի բարձր արագութեամբ մարտանաւերու դէմ։

Վիճաբանութեան ատարկայ դարձաւ նաեւ այն հարցը թէ խաղաղութեան ժամանակ ո՞ւր պէտք է կեդրոնանայ ֆրանս. նաւատորմը։ Երեսփոխաններ՝ Կուտ եւ Լը Գայլ ջատագովեցին Ատլանտեանի եզերքները, «որովհետեւ նաւազներու մարզանքը աւելի լրջութեամբ կարելի է կատարել ովկիանոսին վրայ, քան մշուշներէ եւ մակընթացութիւններէ զուրկ Միջերկրականի վրայ»։

Ընդհ. պատասխանելով նաւի երեսփոխան Վիքթոր Պրէյն, պէտք է որ մեր ուժերը ըլլան Միջերկրականի մէջ, որովհետեւ Միջերկրականի տիրապետութիւնը կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է Ֆրանսայի համար. մինչ՝ վերջացած են Իտալիոյ հետ բոլոր դժուարութիւնները։ Այդ երկրին բնակչութեան աճումը իրական եւ սեւական վտանգ մըն է եւ իտալական ծաւալապաշտութեան խնդիրը բացէ ի բաց պարզուած է Ալպեաններու միւս կողմը հրատարակուող կարեւոր թերթի մը՝ Էլ Իսփէրոյի մէջ։ Նոյնիսկ եթէ բարեկամ ըլլանք Մուսոլինիի հետ, պէտք է գերակշիռ դիրք ունենանք Միջերկրականի մէջ եւ պէտք չէ որ վտանգուին Ալճերիոյ հետ մեր կապերը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

5400 ՏԱՐՈՒԱՆ ԴԱՄԲԱՐԱՆԸ

Երէկ գրեցինք թէ Ուրի (Միջագետք) մէջ գտնուած է քրիստոսէ 3500 տարի առաջ ապրող իշխանի մը դամբարանը։ Այս մասին անգլիական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան.—

Նախկին Քաղդէաստանի գլխաւոր քաղաքներէն մէկն է Ուր, որ հայրենիքը եղած է հայր Աբրահամի։ Պեղումները կը կատարէ Պրիթիշ Միւզիումի եւ Փէնսիլվանիոյ համալսարանին կողմէ նշանակուած մարմին մը։ Գտնուած դամբարանը Եգիպտոսի Փարաոն Թութ-Անխ-Ամոնի գերեզմանին հաւասար արժէք կը ներկայացնէ։ Գերեզմանը կը պատկանի Մէս-Քալամ-Տուկ անուն արքայազուն իշխանին, որ կ'ապրէր Ուրի առաջին հարստութեան թագաւորներուն հարիւրաւոր տարիներ առաջ, հաւանաբար Քրիստոսէ 3500 տարի առաջ։

Գերեզմանին մէջի առարկաները բնաւ չեն աւրուած։ Ամէնէն ուշագրաւ առարկան է ոսկեայ գլխանոց մը, որուն մէջի կողմը կերպասով պատած է։ Գլխանոցը կը ծածկէ իշխանին ամբողջ գլուխը, մէջն ըլլալով վիզն ու այտերը։ Վրան քանդակուած են մազերն ու կիսամօրուքը։ Գլխուն մօտ կան երկու ոսկի բաժակներ եւ ոսկի լամբար մը, բոլորին վրայ ալ արձանագրուած է տիրոջ՝ Մէս-Քալամ-Տուկի (երկրի բարի հերոսը) անունը։ Ուսին մօտ դրուած է սաթէ պատերազմական կացին մը, քովը կայ ուրիշ կացինի գլուխ մը՝ նոյնպէս սաթէ։ Կայ նաեւ դաշոյն մը՝ ոսկի շեղբով եւ արծաթ ու ոսկի երախակալով կախուած արծաթեայ գօտիէ մը։ Ոսկիի եւ գոճազմի հատիկներու դէզեր կան մարմնին երկու կողմերը. ոսկի եւ արծաթ օղեր, ոսկեայ գնդասեղ մը՝ զաճազմէ գլուխով, գնդասեղ մը՝ ոսկեայ գլուխով նստած կապիկի մը ձեւով, մատանիներ եւ ուրիշ մանր անձնական առարկաներ կան դամբարանին մէջ։

Գերեզմանին երկու ծայրերը նիզակներ մխուած են գետինը, մէկուն գլուխը ոսկեայ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԻ...

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ ներքին գործոց Շիւքրի Գայա պէյ, հանրային բարոյականի եւ առողջութեան մասին կարեւոր որոշումներ տուած եւ խիստ հրամաններ հաղորդած է ոստիկանութեան։ Այս հրամաններուն համաձայն, ոստիկանութիւնը խիստ հսկողութեան տակ պիտի պահէ պոռնիկներն ու հանրատուները. բուն կերպով պիտի արգիլէ հրապարակային պոռնկութիւնը. հետապնդումներ պիտի կատարէ երիտասարդ աղջիկները գլխէ հանողներու դէմ։

Ասկէ զատ, սահմանէն դուրս պիտի հանուին այն կիներն ու հանրատուներու տէրերը, որոնք զանազան երկիրներէ Թուրքիա կուգան պոռնկութիւնը տարածելու համար։

Նկատելով որ ոճիրները մեծ մասով արդիւնք են գինովութեան, գործավարը հրամայած է խստիւ հետապնդել գինովները։ Հետապնդումի պիտի ենթարկուին եւ պիտի պատժուին այն գինետուններու տէրերը, որոնք օրէնքին արգիլած ձեւով կը գինովցնեն իրենց յաճախորդները։ Պիտի պատժուին նաեւ փողոցին մէջ ձերբակալուած գինովները։ Խիստ հսկողութիւն պիտի կատարուի նաեւ գաղտնի խաղատուներու դէմ, որոնց թիւը շատցած է վերջերս։ Ոստիկանութիւնը գիշեր ցերեկ պիտի հսկէ այն ակումբները, ուր գաղտնօրէն թղթախաղ կը խաղան։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Ուրեմն, գեղեցիկ սկզբունքներու զոհաբերութեան գնով, գիջումներու ու դիւանագիտական պարտութեան ճանապարհով, կարմիր Ռուսաստանը ի վերջոյ կարօտով գրկեց իր գեղանի հարեւանը։ Գրկախառնութիւն մը, սակայն, որու արգիլման համար այնքան ջանքեր թափեց յետոյ այսօր գիտողի գերին մէջ չի կրնար ճիալ Պարսկաստանի միւս, աւելի քան նախանձոտ եւ հզօր հարեւանը։

Ռուս-պարսկական դաշնագիրը ինչ չափով որ յաղթանակ է պարսիկ դիւանագիտութեան համար, նոյն չափով նուաստացուցիչ է անգլիական արդի դիւանագիտութեան հմայքի տեսակէտէն ոչ միայն մեր երկրին, այլեւ ամբողջ Արեւելքի մէջ։

Այստեղ արդէն առեւտրական կողմը չէ, որ կ'անհանգստացնէ Ռուսիոյ մրցակիցը, այլ քաղաքական գերազանց շահերը։

Արդէն բանակցութիւններու ձգձգումները տարիներ շարունակ եւ Պարսկաստանի կորզած զիջումները ուրիշ պատճառով չեն բացատրուիր, եթէ ոչ պարսիկ դիւանագիտութեան իրական նախազգացումներով, որոնք ամէն անգամին կուգային կոտրել անոր վճռականութիւնը։ Ան գիտակցելով հանդերձ իր երկրին տնտեսական շահերը, չէր կրնար անտեսել քաղաքական շահերը վտանգելու խնդիրը։

Առաջին պարագային յաղթանակը ապահովելէ անմիջապէս յետոյ, ահա կ'ենթարկուի քաղաքական այնպիսի փորձութեան, որու անակնկալները կանխելու համար շատ աւելի խոհեմութիւն կը պահանջուի։

Այժմ երբ պարսիկ կառավարութիւնը երկրորդ տարին ըլլալով կը գործադրէ խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած պարտադիր զինուորագրութեան օրէնքը, ոչ միայն գաւառներու, այլ եւ կեդրոնին մէջ «ժողովուրդը» ցոյցեր կը կազմակերպէ այդ օրէնքին դէմ։ Մասնաւորաբար նախկին մայրաքաղաք Սպահանը խոռոտ դիրք է բռնած կառավարութեան դէմ եւ ոչ մէկ գնով չուզեր ենթարկուիլ նոր օրէնքին։ Համաձայն տարածուած սառյգ լուրերու, Սպահանի մէջ նոյնիսկ զինուած ընդհարում է տեղի ունեցեր կառավարական ուժերու եւ բողոքողներու միջեւ ու օրեր շարունակ շուկան գոց է։ Ուրիշ լուրերու նայելով, Հարաւային Պարսկաստանի բոլոր հոգեւորականները Սուլթանիէի մէջ կը հաւաքուին Ղումի ուխտատեղին, հակառակ բողոքելու համար Շէրիի օրէնքներուն հակառակ հռչակելու նոր օրէնքը։ Թէհրանի ցոյցերը խաղաղ անցան։ Կառավարութիւնը զիջումներ ըրաւ, սակայն խմորում մը կայ։

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կ'աշխատի շարունակել զինուորագրութիւնը, խոշոր մասնաւորութիւններով ծանրաբեռնուած։ Զանազան կողմերէ հակասական լուրերը լաւ հոտ չեն փչեր եւ կ'երեւան նախանձոտ հարեւանի կողմէ կատարուած աշխատանքներու առաջին պտուղները։

Բողոքողները չեն քաշուիր բոլոր հնարաւոր միջոցներով յայտարարել թէ՝ դէմ են պարտադիր զինուորական օրէնքին եւ այդ օրէնքը քուէարկող խորհրդարանին կը պահանջեն լուծել ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ նշանակել։

Կառավարական շրջանակները իրենց կարգին կը հերքեն այդ լուրերը, քանի որ դէմ ըլլալ ներկայ խորհրդարանին, կը նշանակէ դէմ ըլլալ ոչ միայն ներկայ կառավարութեան, այլ եւ Շահնշահին, որուն բացարձակ կողմնակիցներէն է կազմուած խորհրդարանը իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Կարեւորը անշուշտ քաղաքական այս նոր շփոթի դրական կամ բացասական արդիւնքը չէ, այլ այն հին խարդախ քաղաքականութիւնը, զոր անգլիացիները կը վարէին մեր երկրի թէ սպիտակ թէ կարմիր հարեւաններու։ Քաղաքականութիւն մը, որ այսօր կը կրկնուի նոյնութեամբ մեր երկրի հարաւային մասին մէջ եւ կրնայ նոր հետեւանքներ ծնիլ եւ այնպիսի ուժեղ հարուածներ տալ, որոնց դիմագրաւելու համար ռուս-պարսկական դաշնագրի խոստումները շատ տկար են։

Մտավախութիւնը վանել դժուար է, մանաւանդ, երբ նկատի առնուի պարսիկ ժողովուրդի անգիտակցութիւնը եւ անկէ ծնած հոգեբանութիւնը։ Անգլիացիները լաւ ճանչցան այդ մտայնութիւնը. մեր ժողովուրդը դրած է չակերտներու մէջ եւ անոր բերնէն հանած՝ երկրի շահերուն մեծապէս վնասող պահանջներ։

Սպիտակ հարեւանը քաջածանօթ այդ մտայնութեան՝ անոր կը թելադրէ ըսել.

— Կը պահանջեմ լուծել խորհրդարանը, քանի որ ան քուէարկեր է պարտադիր զինուորագրութեան օրէնքը։

Ուրիշ մէջ սակայն այդ պահանջը խմբագրուած է այսպէս. — Կը պահանջենք լուծել խորհրդարանը, քանի որ վաւերացուած է ռուս-պարսկական դաշնագիրը։

Այդ նոյն մտքին մէջ ով գիտէ տակաւին ինչ պահանջներ կան խմբագրուած թէ մէկ թէ միւս հարեւանին կողմէ, որոնք վաղը պիտի հրապարակ իջնեն մեր «ժողովուրդի» անունով։

Նորանոր պտուղները երեւան պիտի գան դէպքերու զարգացման ընթացքին։ Իսկ վերջին խօսքը, ինչպէս միշտ, պէտք է սպասել պարսիկ ճկուն դիւանագէտներէն։

Վ. ԽՐԱՆԵԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԷՃԵՐԸ

Գահիրէէն «Նոր Լոյսի» Եղ-Եսակիցը կը գրէ.—

Աղեքսանդրիոյ նախագահ առեանի ընդհ. դատախազութիւնը սկսած է հարցաքննել վեց հայեր, որոնք վերջերս թռուցիկ մը հրատարակեցին «Յուսաբեր»ի խմբագրապետին դէմ, զայն սպաննելու սպառնալիք ընելով։ Հարցաքննութեան կանչուածներն են.— Իշլէմէճեան, Լ. Փափազեան, Խ. Յովհաննէսեան, Համբար Դաւիթ, Արամ Ստեփանեան եւ իր գրաշարը, որ թռուցիկներ ցրուած է։

։. Աղեքսանդրիոյ Միլէթ էլ Պասալ շրջանակի երեսփոխան Տօքթ. Մանկուալ Սապիթ պէյ Երեսփ. ժողովի մէջ վարչապետին եւ ներքին գործոց նախարարին, իսկ Ծերակուտին մէջ ալ ծերակուտական Ալֆրէտ պէյ Շամմաս վարչապետին եւ դատական նախարարին երկու հարցապնդումներ ըրած են Եգիպտահայ տաղնապին առթիւ։ Գահիրէի մեր կղզակից կ'ըսէ թէ՝ վախ կայ որ յարուցած փաշայի պատասխանը բաւական խիստ կարգադրութիւններ պիտի պարունակէ եւ նոյն իսկ կը խօսուի խմբակցութեան արտաքսումներու մասին։

ԶԻՆԱԿԱՆ
ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԻՄԱՍՏԸ

«Վարդի մը կեանքն ալ չունեցաւ Քանթոնի խորհրդային իշխանութիւնը։ Հազիւ կարմիր դրօշը պարզուած, գլխիվայր թաւալեցաւ։ Եւ հիմա ուրիշ խուժան մըն է որ կը կոտորէ»։

«Ընդ հուր եւ ընդ սուր»։

Այս ճիշտ բնորոշումը կուտար «Յառաջ», պիտակի օրուան խմբագրականով։

Քանթոնի դէպքերէն երկու օր առաջ, կոմունիստական կուսակցութեան 15րդ. համագումարին մէջ, երբ Բուխարինը վերլուծելով չինական դէպքերը, կը յայտարարէր թէ Քանթոնի քանի մը գաւառներուն մէջ ապստամբները կտրեր են 3—400 կալուածատէրերու գլուխը, ժողովականներէն մէկը բացագանչեց.— «Քիչ է»։ Այս բացագանչութիւնը ընդունուեցաւ բուռն ծափերով։

«Քիչ է», հիմա ալ կը գոռան աշխարհակալները եւ ամէն կերպով կը խրախուսեն չարգարար զօրավար՝ Լի-Ցու-Լինը։ Արդէն փաստ է, որ այս դահիճը Քանթոնը վերածեր է գմահուան քաղաքի։ Սակայն, որո՞նն է յանցանքը. բոլշեւիկներու օրով եւ անոնց միջոցով չէ՞ որ սկսաւ չինական ազգային շարժումը։ Ան արդէն տասնեակ տարիներու պատմութիւն ունի եւ Սուն Եաթ Սէնը, յեղափոխական կազմակերպութեան հիմը դրաւ, շարժումը ձեւակերպելով հետեւեալ երեք նշանաբաններու տակ — Չինաստանի անկախութիւն, ժողովրդավար իրաւակարգ եւ չին ժողովուրդի բարօրութիւն։ Ազգային շարժումը առանձին ուժ ստացաւ հարաւային գաւառներուն մէջ, երբ 1922ին Սուն Եաթ Սէնը հարկադրուած փախաւ հիւսիսէն՝ յեղափոխական ուժերը կեդրոնացնելով Չինաստանի հարաւակողմը։ Այդ օրէն սկսած առաջնակարգ տեղ կը բռնէ պոլշեւիկներու դերը չինական շարժման մէջ։ Ի հարկէ, պոլշեւիկները հրահրելով չինական շարժումը, այնքան չէին շահագրգռուած անոր յաջողութեամբ, որքան կը ձգտէին աւելի հարուածել արեւմուտքը։

Չինական յեղափոխութեան համար կ'ըլլար փորձաքոյն չարիքը, եթէ պոլշեւիկները այդ շարժման մօտենային համաձայն իրենց այն տեսակէտին, զոր ունէին հանդէպ գաղթային եւ արեւելեան ժողովուրդներու։ Սակայն, պոլշեւիկներու ողբերգութիւնը անոր մէջ է, որ երբեք իրենց գործը չի համապատասխաներ խօսքին եւ ծրագիրներուն։ Իսկ այդ ծրագիրը կ'ըսէ — 1. Այն գաղթավայրերը, ուր տնտեսութեան նախնական ձեւը կը տիրապետէ եւ ուր չկան քաղքենի եւ ոչ ալ բանուորական դասակարգ, կոմունիստները պարտաւոր են ամէն կերպ օգնել միաձոյլ ազգային-յեղափոխական շարժման (օրինակ. Մոնկոլիոյ, Սարոքի, Աֆղանիստանի մէջ եւայլն), 2. Այն երկիրները, ուր տնտեսութեան հիմնական ձեւը գիւղատնտեսութիւնն է, բայց արդէն սկսեր է զարգանալ արդիւնաբերական դրամագլուխը, կոմունիստները կազմակերպելով բանուորները պէտք է կողք կողքի կռուին այդ երկիրներու առեւտրական՝ մանր ու միջակ բուրժուազիայի կողքին, որոնք կը կազմեն այդ ժողովուրդներու գլխաւոր յեղափոխական տարրը (օրինակ.— Եգիպտոս, Թուրքիա, Պարսկաստան եւայլն)։ 3. Այն տեղերուն մէջ, ուր արագօրէն կը զարգանայ ճարտարարուեստ եւ բանուորութիւնն արդէն ուժ կը ներկայացնէ, կոմունիստները պէտք է ստեղծեն բանուորական առանձին կազմակերպութիւն, որ պէտք է «բուրժուազիայի» հետ ազգային-յեղափոխութիւն կատարէ՝ խոյս տալով ճեղքելու ընդհանուր յեղափոխական ճակատը (Հնդկաստան եւ Չինաստան)։

Համաձայն այս վերջին կէտին, պոլշեւիկները դաշնակցելով Քուոմինթանգ կուսակցութեան, պարտաւոր էին ազգային պայքարը տանիլ ընդհանուր ճակատով։ Բայց արդէն 1925ին, անոնք ցոյց տուին ձախ ձգտումներ եւ պառակտելով շարժման միանականութիւնը, պարտութեան մատնեցին զայն։ «Ճեղքը» բացուած էր, որ երթալով աւելի խորացաւ եւ սրու հետեւանքով ահելի աղէտներու յանգեցաւ շարժումը այս տարի Ապրիլին եւ Յուլիսին։

Մոսկուայի պոլշեւիկներն այդ պարտութիւններու ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգեցին Չինաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին վրայ, որ իբր թէ վախնալով «բուրժուազիա»ն կը խրտչէր, շատ թոյլ է գտնուեր գործադուլներ կազմակերպելու, բանուորութիւնը զինելու եւ հողային բարենորոգումներ քուէարկելու գործին մէջ։ Ըստ, պէտք էր յեղափոխական շարժումը շարունակել ոչ միայն ընդդէմ օտարներու, այլ եւ չին «բուրժուազիային դէմ»։ Այդ նպատակով տեղի ունեցան՝ Քանթոնի արշաւանքը, որու հետեւանքը եղաւ ամբողջ յեղափոխական բանակին բնաջնջումը, ապա գիւղացիական ապստամբութիւններ կեդրոնական Չինաստանի գաւառներուն մէջ։ Բոլորն ալ անյաջող.

Ներկայիս, երբ արդէն չին ազգայնականները բոլորովին երես են դարձուցած պոլշեւիկներէն եւ Քուոմինթանգի ու Կրէմլինի կապերը խզուած են, պոլշեւիկները նոր ուղի կը փորձեն, աւելի ճիշտ հին ուղին է, միայն առանց դիմակի։ Պոլշեւիկները հիմա ալ կ'ընդունին, որ չինական յեղափոխութիւնը կը մնայ իբրեւ քաղքենի ժողովրդավար շարժում, միայն թէ կը կարծեն թէ ներկայիս, աւելի նպաստաւոր պայմաններ կան, այդ շարժումը ընկերվարութեան ուղիով տանելու։ Հետեւաբար, այժմ արդէն յեղափոխութեան շարժիչ ուժերն են՝ բանուոր դասակարգը, գիւղացիութիւնը եւ քաղաքի ընչազուրկները։ Իսկ այդ ուժերը շարժման մէջ գիտցող միակ կուսակցութիւնը կը հանդիսանայ կոմունիստական կազմակերպութիւնը, որ այսուհետեւ պէտք է յեղափոխութիւնը ղեկավարէ՝ «Դէպի խորհուրդներ» նշանաբանին տակ։

Չինաստանի ազգային-յեղափոխական շարժման ընդհանուր ճակատի «պահպանումը» հինգ տարի յետոյ, բերաւ հասցուց մինչեւ խորհրդայնացում. չէ՞ որ Մարքսի եւ Էնգէլսի տեսակէտով, ընկերվարական յեղափոխութիւններու շրջանին, գաղթային երկիրները կրնան անցնիլ ընկերվարական իրաւակարգի՝ առանց քաղքենի աստիճանն անցնելու։

Առաջին փորձն եղաւ Քանթոնի մէջ։ 15րդ համագումարը ունեցաւ մեծ անակնկալ մը։ Բայց ի դժբախտութիւն Ստալինի, այդ յաղթանակը վարդի մը կեանքն ալ չունեցաւ։

«Քիչ էր», կ'աղաղակեն պոլշեւիկները։

«Կը բաւէ»,— կ'ըսենք մենք։

Առաջին անգամը չէ, որ պոլշեւիկները իրենց ոճրապարտ ու անխոհեմ արարքներով յետադիմութեան ճամբան կը հարթեն։ Բոլորին համակրանքը չին ժողովրդի ազգային-յեղափոխական շարժման կողմն է, միայն թէ դուրս Կրէմլինէն։

Ա.Շ.ՄՏ

ՓԱՐԻԶԻ
ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՍՏԱՆԸ

Նախորդ յօդուածով մը ի վեր հանած էինք Հայ Ուսանողական Տան մը ու մտաւորական կեդրոնի մը պակասը Փարիզի մէջ, բաղդատութեան եզր առնելով վերջերս հիմնուած նմանօրինակ հաստատութիւնները։

Ջենք կարծեր որ ցարդ այս մասին պաշտօնական շարժում մը ծագած ըլլայ, հակառակ զանազան շրջանակներու նպաստաւոր արտայայտութեանց։ Անժխտելի է թէ այս ուղղութեամբ ամէն նախաձեռնութիւն կը վերաբերի Հայ Ուսանողական Միութեան, անշուշտ Տիկնանց Միութեան կամ այլ զօրաւոր կազմի մը օժանդակութեամբ։

Սպասելով ազդարար նշանի մը այդ մարմիններէն, աւելորդ չենք համարիր հարցը քննել իր բազմազան փուլերուն տակ, հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար։

Գաղափարը նոր չէ արդէն ու տարիներէ ի վեր կիրարկուած է զանազան երկիրներու մէջ, մանաւանդ Մ. Նահանգներու [illegible] կ'անդրադառնայ այս վերջին տարիներու ընթացքին Ֆրանսական մամուլին ընծայած կարեւորութիւնը Cité universitaireի հիմնարկութեան համար։ Շատեր արդէն տեսած են Porte d'Orléansի մօտ ուսանողներու նորակառոյց շէնքերը։

Մեզի համար հետաքրքիր էր գիտնալ վաղուան ուսանողներու «քաղաքը» ըլլալու կոչուած այդ Cité universitaireի ծագման, իրականացման ու ծաւալման պայմանները։ Ինչ աւելի պերճախօս քան ցարդ թափուած ճիգերն ու քաղուած մասնակի արդիւնքը։

Այս նպատակով դիմեցի պատկանելի մարմիններու, որոնք ոչ միայն բարեհաճեցան բոլոր մանրամասնութիւնները տալ, այլ և օգնեցին ինծի մօտէն տեսնելու այդ արագօրէն բարգաւաճող հիմնարկութեան ներքին կազմն ու առօրեայ կեանքը։ Ջանանք ամփոփել մեր քաղած տեղեկութիւններն ու տպաւորութեանց գլխաւոր գիծերը։

Թող չկարծուի թէ Փարիզի մէջ Ուսանողական Ոստան մը հիմնելու նախաձեռնութիւնը կառավարութեան կամ կարեւոր կազմակերպութեան մը կողմէ առնուած է։ Սրտցաւ անհատի մը — իրաւ է թէ մեծահարուստ — Էմիլ Տէօչ տը լա Մէօրթի (Emile Deutch de la Meurthe) ինքնաբեր յղացումն է, որ չգոհանալով գործին բարոյապէս սատարելէ, առաջինը եղած է նիւթապէս օժանդակող։ Արդէն տասնեակ մը միլիոն նուիրած է ապագայ Ոստանին։ Իր գաղափարի մշակման միջոցին, Պ. Տէօչ տը լա Մէօրթ, նկատի ունենալով ուսանողներու մեծ մասին նիւթական համեստ վիճակը եւ օրուան [illegible] դժուարութիւնները, որոնք նոյնքան խոչընդոտներ են մտաւոր մեքենայի բնականոն ընթացքին, ուզած է հաւաքական շարժում մը ստեղծել, ուսանող դասին նիւթական ու բարոյական վիճակին անմիջական բարելաւման համար։ Ազգերու մերձեցման ու մտաւորական միջազգայնացման սատարելու համար, աւելի գործնական միջոց մը կարելի չէր գտնել, քանի որ ապագայ այդ «Ուս. Ոստանին» մէջ պիտի ունենան ամէն ազգի փարիզեան ուսանողներ։ Այս ուղղութեամբ ֆրանսական համալսարանի վարչութիւնը ծրագիր-առաջարկ մը ներկայացուց կառավարութեան որ ոգեւորուելով, մէկուկէս տարուան ընթացքին վաւերացուց զայն ու հրատարակեց 27 Յունիս 1921ի օրէնքը։

Համաձայն այդ օրէնքին, կ'որոշուէր.

ա) Յանուն կառավարութեան Փարիզի ամրութեանց ու շրջականերու պատկանող 28 հեքթար հող գնել Փարիզ քաղաքէն։

բ) Այդ հողը յատկապէս տրամադրել Համալսարանի տնօրէնութեան ու կազմուած մասնաւոր յանձնախումբի մը՝ օժանդակութեամբ ու նիւթական լաւագոյն պայմաններու տակ ուսանողներու պատսպարման ու մարզական … յարգարման յատկացնելու համար։ Արդէն իսկ Ուս. Ոստանը ծնունդ առած էր.

Տէօչ տը լա Մէօրթի օրինակին հետեւելով, բազմաթիւ … բարերարներ կը փութային իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը բերել … վեհ գործին։

Նախ կազմուեցաւ Է… Deutch de la Meurthe հիմնարկութիւնը, համալսարանի հովանաւորութեան տակ, ֆրանսացի ուսանողներու յատկացուելու մասը իրագործելու համար։ 1924 Յուլիսին Հանրապետութեան նախագահը բացումը կատարեց կառուցուած շէնքերուն, որոնց մասին անջատօրէն պիտի խօսինք։

Յաջորդաբար սատար բարերարներ, ինչպէս Տէր եւ Տիկին Պէրման-Լափոթը հինգ միլիոն ֆրանք կը նուիրէին երկու[հար]իւր պէլժ ուսանողներու «Տուն» մը շինութեան համար, որ անցեալ տարի իր դուռները բացաւ։

Կանադացի ծերակուտական Ալիլարն Երկուբուէս միլիոն մօտ գումար մը կը տրամադրէր Կանադացի յիսուն ուսանողներու «Հօմ»ին համար, որ նախորդին նման բացուեցաւ անցեալ տարի։

Արժանթինցի Պ. Պէմպէրկ … միլիոն ֆր., ու սատար … չափ ալ Փարիզի Արժանթինեան գաղութը կը նուիրէին յիսուն Արժանթինցի ուսանողներու տուն երկու իրարու … կից «Տուն»երու շինութեան համար, որոնք կ'աւարտին գալ տարի։

Նմանապէս Ecole Centrale… նախկին աշակերտներու մ…թեան կողմէ հանգանակութիւն մը բացուած է նոյն դպրոցի հարիւր եօթանասուն աշակերտներու յատկացնել «Տուն» մը հիմնարկութեան համար։ Institut agronomiqueը տրամադրած է մէկ միլիոն ֆրանք հողագործ աշակերտներու «Տուն» …, որ մօտ օրէն կ'աւարտի։ Միւս կողմէ կառավարութեան պաշտօնական դիմումներ կատարուած են, Ուս. Ոստանին մէջ նոր «Տուն»եր կառուցանելու համար հետեւեալ պետութիւններու … բանըմէ, Միացեալ Նահանգներ արդէն իսկ ձեռնարկած են կառուցման.—

Ա) Միացեալ Նահանգներ (250 ուսանողի համար), Բ) Բելժիքա (300 ուսանող), Գ) Ճափոն (60 ուսանող), Դ) [illegible] Վէնէզուէլա միացած (50 ուսանող), Ե) Սպանիա (100 ուսանող), Զ) Չեխոսլովաքիա (100 ուսանող), Է) Հոլանտա (100 ուսանող), Ը) Շուէտ (40 ուսանող)։

Ու տակաւին ուրիշ ազգեր, որոնց կարգին Կուպա, Հարաւային Ամերիկեան Հանրապետութիւնները, հաւանաբար նաեւ Յունաստան կը փութան մէկ հող ապահովել ազգակից ուսանողներու։ Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ իր կողմէ ամէն կերպով կը քաջալերէ … Ֆրանսական մարմինները … կան բացարձակ գերազանցութիւն չկորսնցնելու համար։

Ու հանգանակութիւնները կը շարունակուին…

Միայն Ուս. Ոստանի հողերուն վրայ կը մտածուի … ամէն ազգէ ուսանողներ … տեղել։

Զարմանալի է ցարդ մեր … հաճ լռութիւնը, կրնամ ըսել … տարբերութիւնը։ Մենք որ … անհամեմատօրէն նուազ … նական ձեռնարկներու ընդ… գացեր ենք, յաճախ լոկ … ցական առաւելութիւն մը … ձեռք բերելու համար…

Եւ չմոռնանք որ մեր … նողութեան ու առհասարակ … տաւորականներու թիւը Փարիզի մէջ հետզհետէ կ'աճի … վերափոխել ազգերէն շատերը …

Յաջորդով կը քննենք բուն … բաժանումները … նողական Ոստանի մասին։

Ե. Ի[illegible]

ԱՄԱԶՈՆՆԵՐԸ

...խորհրդային ծուլսիա իր բա... գործածելու համար, որու... է 200,000 կիներ գինուո...

...կինք գիտեր թէ ռուս գեղու... ...ը ի՞նչ ընդունելութիւն ը... ...այս որոշման, բայց ...թադրել թէ՝ ծակա... ...կինները՝ ծոցային նուա... ...եւ արիւնախեղդ կաւիի ...պիտի վերադրծն ...Հանրապետու... ...որ ուխտած է յաւխտ... ...թադրութիւնը ծատա... ...կապիտալիստ աշխարհի ա... ...ակներուն վրայ..., երբ ջար... ...միւ չմնայ այլ եւս:

...ինչպէս միշտ, այս ան... ...ալ նորէն, ծախպայուշեւիկ... ...որ կը սխալին: կիները ...ւ զգեստով եւ զանոնք ...՝ պատրաստելով, խաղա... ...իր սէրն է որ կը փաս...

...ակայեցէք գեղանի ամա... ...բանակը, քա... ...կանգնած թշնամիին...

...այն է որ ինքզինքին ...պիտի սաւ կրակել կնոջ մը ...նոյնիսկ եթէ ան գինուոր ...աւելորդէն սպառազին...

...մեր գեղուհիները պիտի ...ծանրաբարոյն նուաճե... ...թշնամի սրտերը..., ոչ թէ ...ու սուրով, այլ նայուած... ...միշտ սրբէ... ...բանակը՝ իր յաղթա... ...ամազոններուն եւ ...պիտի փոխեն ապաշխարել թշնա... ...գրաւելուած...

...պատերազմը որ սկսած էր ...ու ատելութեամբ, պիտի ...սիրավէպ ծամբրոյրնե... ...եւ ...փարաթին... ...չնորհքի ...

...այս ... ...պիտի ապաթովէ ռուս ...յաղթանակը, ա... ...արիւնախեղդութեան եւ անծի...

...կապիտալիստ պետու... ...

...թէ՝ ամենք ալ չփար... ...կնոջ ծառայ կնոջ դէմ:

ԽԱՐՏՈՅ

ԹՈՒՐՔԵՒՊԱՐՍԻԿ ՆՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Պարսկաստանի նախկին արտաքին գործոց նախարար Ֆիրուզի ...եան Լոնտոնի հասաւ: Ֆիրուզի ...եան նոր հրահանգներ ստացած է Թէհրանի կառավարութենէն: Յայս կայ որ շուտով կարելի պիտի ըլլայ տարակարծութիւնները լուծել: «Եթէ պարսիկ կառավարութիւնն ալ բարեացակամութիւն ցոյց տայ»:

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԻՆԵՐԷՆ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԷՆ ԿԸ ԼՈՒԾԵՆ ԻՐԵՆՑ ՎՐԷԺԸ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը ստացած ենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, քրտական վերջին յաջողութիւններուն մասին.—

1.— Նոյեմբեր 1ին քրտական շարժման վարիչ հանդուցեալ Շէյխ Սայիտի եղբայրը Ապտիւրրահիմ էֆէնտիի եւ Ճապաղջուրցի Խալիլ աղաղատէ Հասանի եւ եղբայրները Հիւսէյն եւ Եազօ աղաներու հրամանին տակ 200 հոգինոց հեծեալներու ուժ մը՝ քէմալական ուժերուն հետ ընդհարած է Տիգրանակերտի մօտ Դարաճա տաղի Գոյունկէօղիւ կոչուած տեղւոյն արեւելեան կողմը: Քիւրտերը ունեցած են 15 մեռեալ ու կորսնցուցած են 30 ձի, իսկ քէմալականներու կորուստն է 60 մեռեալ, վար առնուած է նաեւ Թուրք օդանաւ մը:

2.— Այս դէպքէն օր մը վերջ, հանդուցեալ Շէյխ Շէրիֆի եղբօր՝ Հիւսէյին էֆէնտիի հրամանին տակ գտնուած 70 հոգինոց ուժ մը Արղնիի ենթակայ Տէշխկիւրան կոչուած վայրին մէջ ընդհարած է Քէմալական ուժերուն հետ: Քիւրտ ապստամբներուն ընդհ. կորուստն է հինգ մեռեալ, իսկ Քէմալականներէն սպաննուած են 15 հոգի, գերի բռնուած են 30 Թուրքեր, փճացուած եւ այրուած է նաեւ Թուրք օդանաւ մը:

3.— Քսան օր առաջ 200 հեծեալներէ և 1000 հետեւակներէ բաղկացած կարեւոր ուժ մը նախկին օսմանեան սպայ Հարիրապետ Իհսան Նուրի պէյի ղեկավարութեամբ յառաջացած է դէպի Էրզրումի շրջանը: Այս բանակի ղեկավարներէն Էօմէր Ֆարուք աղայի հրամանին տակ գտնուող Ջոկատը Խնուսի մօտ ընդհարած է 500 հոգինոց քամալական ուժի մը հետ: Կռիւներու ընթացքին Թուրքերը զէնքերը ձգած և ապստամբներուն միացած են: Այս վերջիններու անոնց զէնքերը առնելէ վերջ, բոլոր գերիները ազատ արձակած են:

Վերոյիշեալ քրտական ուժին գլխաւոր վարիչներն էին՝ Կէնճ նահանգէն Քէրնուսցի Հաճի Սէլիմ, Զիլանի ցեղախումբէն Հաճի Սաարք պէյի տղան Րիզա պէյ, Փէնճնիք ցեղախումբէն Հաճի Մուսթաֆա Աղաղատէ Մէհմէտ աղա, Բունեան ցեղախումբի պետ Ֆարիս օղլու Էօմէր Ֆարուք աղա, Մէխթան ցեղախումբի պետ Րիզա աղա, Մուսա Աղաղատէ Մէհմէտ Ալի աղա, Մէրքազան ցեղախումբի պետ Միքայիլ օղլու Էմին աղա, Ֆոսալը ցեղախումբի պետ Մէհմէտ Էմին օղլու Խաթիպ աղա եւ հանգուցեալ Շէյխ Սայիտի եղբայրը Թահիր էֆէնտի:

4.— Շէրնաք գաւառակին մէջ ապստամբած Ալի Եունուս օղլուները զսպելու համար ղրկուած քէմալական ջոկատները տեսնելով որ յիշեալ լեռնային վայրին մէջ ապստամբներուն պիտի չկրնան բան մը ընել, իրենց բոլոր ուժերը քաշած են յիշեալ շրջանէն:

5.— Մոտկանի ցեղախումբին պետ Նուհ պէյի դէմ ղրկուած քէմալական մէկ գունդ զինուորները Նոյեմբեր 1ին բոլորովին քաշուած եւ պաշտպանողական դիրք բռնած են (Մոտկան Բիթլիսի եւ Մուշի մէջտեղը կը գտնուի):

6.— Նոյեմբեր 1էն սկսեալ մինչեւ այսօր Թուրքերը կը հաւաքեն Կէնճ նահանգի Վարար, Փէնճնիկ, Թավիս, Մուլան եւ Ճապաղջուրի ենթակայ Ֆէրխան գիւղերու եւ գաւառակներու կիներն ու մանուկները եւ զանոնք կարաւաններով կը ջարդեն ու կ՚այրեն: Նոյնիսկ Վալար գաւառակի Սէյնար գիւղին մէջ 70 կիներ եւ մանուկներ մեծ տան մը մէջ արգելափակելով ողջ ողջ այրուած են:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի մէջ գիւղատնտեսութիւնը գլխաւոր տեղ մը կը գրաւէ:

Գիւղատնտեսութիւնը, Հայաստանի մէջ, անցած է երեք շրջանէ: Նախ, անհրաժեշտ էր վերականգնել մարդկային ուժը, գործ տալու համար: Յետոյ սկսաւ բուն վերականգնումը:

Համաձայն պաշտօնական ցուցակներու, նախապատերազմեան շրջանին, Հայաստան կը ցանէր 316,000 տեսիադին:

1923-1924ին	227,000	տեսիադին
1924-1925ին	282,000	»
1925-1926ին	285,000	»

Նախապատերազմեան շրջանին, եղջիւրաւոր անասուններու թիւն էր՝ 735,000:

1923-1924ին՝	643,000
1924-1925ին՝	705,000
1925-1926ին՝	752,000

Բամպակի ցանքերը կը հասնէին, 1926-1927ին, 15,000 տեսիադինի: Իսկ, իբրեւ արդիւնք, 1925ին, ստացուած է 25 փութ բերք, 1927ին՝ 60-70 փութ:

Ըստ արժէքի, նախապատերազմեան շրջանին բերքը կը բերէր 44 միլիոն րուբլի

1923-1924ին՝	28	միլիոն	րուբլի
1924-1925ին՝	30	»	»
1925-1926ին՝	33	»	»
1926-1927ին՝	37	»	»

Հողային հարցերու կազմակերպութիւնը կարեւոր հարց մըն էր: Հայաստան, զրկուած պետութիւններուն հետ բաղդատելով, կը գտնուէր մասնաւոր պայմաններու մէջ: Բացի տեղական բնակչութենէն, պէտք էր գոհացնել նաեւ Հայաստանէն գաղթած Թուրք գիւղացիները, որոնք վերադարձեր էին:

Հողաբաշխութիւնը վերջացած է արդէն Երեւանի գաւառին 221, Էջմիածնի 158, Լոռի-Փամբակի 146, Դիլիջանի 74, Նոր-Բայազիտի 83, Զանգեզուրի 143 եւ Դարալագեազի 72 գիւղերուն մէջ: Շատ քիչ են այն գիւղերը, որոնք անհամաձայնութիւններ ունենան:

Հողաբաշխութեան առեն առաջին կարեւորութիւնը տրուած է համագործակցական ընկերութիւններուն, որոնք հետզհետէ աճած են, ինչպէս կը գրեն Հայաստանի թերթերը:

Ուշադրութիւն դարձուած է մասնաւորապէս գիւղատնտեսութեան շրջանակացման, որուն շնորհիւ դիւրին պիտի ըլլայ հասկնալ թէ ո՛ր շրջանին մէջ գիւղատնտեսական ո՛ր ճիւղերով կարելի է զբաղիլ:

Եթէ կարելի ըլլայ, համաձայն ներկայացուած ծրագիրներուն, Սեւանի լիճէն բանալ երկու ջրանցք, կարելի պիտի ըլլայ ոռոգել 47 տեսիադին հող:

(«Պրոլետար», 3 Դեկտ)

ԽՏԱԼ. ՄԱՐՄԻՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ՊՈԼԻՍ

Պոլիս հրատարակուող Մեսաժէրօ Տէյլի իտալիանայի համաձայն, ֆաշիստ կուսակցութեան արտասահմանեան ճիւղի ընդհ. քարտուղարը, Պ. Լուիճի Պոլիս եկած է: Ընդհ. քարտուղարը բսած է թէ «ինքզինքը Իտալիա կարծած է, այնքան կարգապահութիւն կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ»:

Նոյն թերթը կ՚աւելցնէ թէ «Դանդէ» միութեան անդամներէն խումբ մը Պոլիս պիտի այցելէ յառաջիկայ Փետրուարին, իտալական նախկին վարչապետի մը գլխաւորութեամբ: Այս մասին անհրաժեշտ արտօնութիւնը առնուած է Թուրք կառավարութենէն:

ՕՍՄԱՆԻԻ ԱՆԹԻԼԸ. Ֆրանսական ընկերութիւնը, որուն յանձնուած էր Օսմանիէի անթելի կայանին շինութիւնը, աւարտած է իր գործը: Գիտական մարմին մը կը քննէ կայանը, ճշդելու համար թէ պայմանագրութեան համաձայն կառուցուած եղա՞ծ է:

Կայանին համար երկու միլիոն ոսկի պիտի տրուի ընկերութեան:

ՄԱՆՈՒԿ ՄԸ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ.— Օրան փողոցը, տնկին Մատոլէն քնացուցած էր իր երախան օրօրոցին մէջ: Ու պառկած կը քնանար ինք ալ: Յանկարծ արթնցաւ, թանձր ծուխ մը կար սենեակին մէջ եւ օրօրոցը պաշարուած էր բոցերով: Յատկեց անկողինէն, խլեց մանուկը օրօրոցէն եւ օգնութիւն կանչեց: Հասան հրշէջները եւ մարեցին հրդեհը: Մանուկը, որ բազմաթիւ այրուածքներ ստացած եւ ծուխէն նուաղած էր, դրկուեցաւ հիւանդանոց

ՊԱՐՏԻԶԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Բ. խումբը մրցեցաւ ֆրանսական Club Sportive Vienneի Բ. խումբին դէմ Դեկտ. 11ին: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ մեր յաջողութեամբ, 2ի դէմ 0: Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը կը ջանար նշանակէտ մը շահիլ բայց մեր պաշտպանողական գիծը զօրաւոր դիրքի վրայ էր, եւ արդիւնքը մնաց նոյն, 2—0: Գնահատութեան արժանի է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Բ. խումբը, որուն Ա. խումբը անցեալ տարի դժուարաւ կրցած էր 1—0ով յաղթել:

Յ. Մաթոսեան

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Կիր. կէս օրէ ետք Sporting Central Clubի մէջ տեղի ունեցաւ հայ կռփամարտիկ Պէշիրի (Աւետիս Ապլաղաթեան) եւ իտալացի Մէրինիի մրցումը:

Խաղին առաջին եւ երկրորդ շրջաններուն երկուստեք հաւասար խաղարկութիւն մը ցոյց տուին, իսկ երրորդ շրջանէն սկսեալ իտալացի Մէրինի տիրապետեց խաղին: Պէշիր տեսնելով որ իր դիմացինը բաւական զօրաւոր եւ երկար տարի. ներէ ի վեր փորձառու խաղացող մըն է սկսաւ պաշտպանողական դիրք բռնել: Մինչեւ վեցերորդ շրջանը խաղը այսպէս շարունակուեցաւ:

Վեցերորդ շրջանի սկզբնաւորութեան իտալացի կռփամարտիկը, հակառակ իր արիւնլուայ դէմքին, խոյանալով մեր հայրենակցին վրայ աջ ու ձախ բազուկներու ծանր հարուածներով գետին ձգեց զայն: Կառավարիչը անմիջապէս կեցնելով խաղը մինչեւ 10 երկվայրկեան, եւ տեսնելով որ այդ շրջանին մեր հայրենակիցը անշարժ կը մնայ իր տեղը, խաղին վերջ տուաւ: Օրուան դատաւորը Մէրինին յաղթական եւ Պէշիրը պարտուած հռչակեց:

Իտալացի Մէրինի բաւական զօրաւոր եւ ճարպիկ խաղացող մըն էր, արդէն Իտալիոյ մէջ երկու անգամ իր (թեթեւ) ծանրութեան ախոյեանութեան համար մասնակցած է մրցումներու որ առաջին անգամ հաւասար եւ երկրորդ անգամ կէտերու առաւելութեամբ միայն պարտուած է:

Պէշիր առաջին անգամ է որ կը պարտուի զգետնուած:

Մ. Աւետիսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՁՐԱԿ ՈՃԻՐ ՄԸ.— Լօս Ընճելոսի մէջ փոքրիկ աղջիկ մը, Մարիոն Փարքըր, դպրոցէն արձակուած պահուն, կը հանդիպի մարդու մը, որ ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ հօրը բարեկամը եւ կը հրաւիրէ ընկերանալ իրեն:

Իրիկունը եւ յաջորդ օրերուն, ծնողքը երկար ատեն սպասեց մըշ... չկան: Ոստիկանութիւնը ամէն կողմ փնտռեց: Աղջիկը կորսուած էր:

Ատեն մը նամակ մը հասաւ տանը: Առեւանգիչը կը պահանջէր 1500 տոլար, յանձնելու համար աղջնակը: Ոստիկանութեան միջամտութեան պարագային, կ՚աւելցնէր թէ պիտի սպաննէր աղջիկը:

Դժբախտ հայրը, որ շատ կը սիրէր իր աղջիկը, ինքնաշարժ մը նստաւ եւ գնաց ցոյց տրուած տեղը:

Քիչ յետոյ հասաւ նաեւ ուրիշ ինքնաշարժ մը: Նկարը կ՚երեւէր անծանօթը եւ իր աղջնակին գիմաստուերը: Հայրը կարծեց թէ քնացած է աղջիկը: Անծանօթը մօտեցաւ փարքըրի, առաւ 1500 տոլարը եւ յետոյ պահանջեց որ իր աղջնակը երթայ արթնցնելու այն ատեն, երբ ինք հեռացած ըլլայ:

Անծանօթին մեկնումէն յետոյ, հայրը մօտեցաւ եւ տեսաւ որ սպաննուած է աղջիկը եւ սարսափելի յօշոտուած: Մարմնին վարի մասերը, ծնծերէն վար, սղոցով կտրուած էին եւ միայն կը մնային ուսերն ու գլուխը: Վիզը ծակծակ եղած էր: Կոպերը հակառակ դարձուելով կարուած էին, այնպէս որ աչքերը կը մնային բաց:

Հայրը երբ տեսաւ այս տեսարանը, ուշաթափ ինկաւ գետին: Քիչ յետոյ, երբ աղջկան մայրն ալ իմացաւ պատմութիւնը, նոյնպէս մարեցաւ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ, 19 Դեկտ.— Փարիզի ռամկավարներու շաբաթաթերթի վերջին թիւին մէջ, Լիոնի ծանօթ խմբակին կողմէ, կեղծ ստորագրութեամբ նամակի մը մէջ, կ՚ըսուի թէ ընտրութիւնը իբր թէ մեր բնակարանին մէջ կատարուած է:

Այս նողկալի սուտը աւելորդ կը դարձնէ զբաղիլ խմբակին միւս սուտերով: Լիոնի հաւերը անգամ գիտեն թէ ծանօթ կապալառուն, Կիրակի առաւօտ (Դեկտ. 4) կանուխ եկեղեցի երթալով, առաջին գործը կ՚ըլլայ ոստիկան կանչել:

Բարեբախտաբար պաշտօնեան ճշմարտութիւնը հասկնալով, թոյլ տուաւ քուէարկութիւնը կատարել մատուռի շէնքին յարակից մէկ սենեակին մէջ:

Վերջին պահուն կ՚իմանամ թէ մեր ընկերներէն չորսը մատնուած են իբրեւ «խռովարար»: Մեկնութիւնները աւելորդ են:

Ս. Թիրեաքեան

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 3

ԼՃԱԿԻՆ ԿԱՐԱՊՆԵՐԸ

(ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Ինչո՞ւ համար հրամանս անարգեցիր տե՛ս, մանուկները որոնք դուն պիտի սպաննէիր, անտառին մէջն են, ու տակաւին կը կրեն ոսկիէ շղթաները: Եթէ անմիջապէս զանոնք չփնտռես ու անոնց վիզէն շղթան ը չառնես, երկուքս ալ կորսուած ենք:

Որսորդն ձի մը թամբեց եւ անձամբ որսանքով անտառ մեկնեցաւ:

Տղոցն պէտք ու սարսափէն ինչ ընելիքը չէր գիտեր:

Երեք օր թափառեցաւ, սակայն ամէն փնտռտուք ու խուզարկութիւն ապարդիւն անցան:

Վերջապէս չորրորդ օրը, յուսահատած, երբ տրտում տխուր տուն վերադառնալ կ՚ուզէր, աւազանի մը վրայ վեց կարապներ նշմարեց, եւ եզերքին վրայ ալ ծղուած՝ ոսկիէ վեց շղթաներ:

Փոքրիկ աղջնակ մը մէկ անկիւնը կեցած կը հսկէր, եւ ինքն ալ կը կրէր նմանօրինակ շղթայ մը:

Որսան անմիջապէս ճանչցաւ զանոնք, զգալով որ իր փնտռած տղաքը անոնք ըլլալու են:

Մանչերը իրենց շղթաները եզերքը ձգած՝ եւ կարապներու փոխակերպուած՝ հոս ու հոն կը լողային, իսկ աղջիկը, շղթան վիզը, պահեր էր իր մարդկային կերպարանքը:

Որսան մեղմօրէն ու անշշմարելի կերպով մօտեցաւ լճակին եզերքին ու վերցուց շղթաները:

Աղջիկը սակայն կրցաւ ճիշդ ատենին ճարպիկութեամբ խոյս տալ, այնպէս որ դղեակին ծառան չկրցաւ բռնել զայն ու յափշտակել շղթան:

Չար հօրաքոյրը շա՛տ ուրախացաւ, երբ ծառան իրեն յանձնեց վեց շղթաները, եւ սակայն եօթներորդը ձեռք անցուած չըլլալով խոր մտմտուքի մէջ ինկաւ:

Կանչել տուաւ ոսկերիչ մը, ու անոր այսպէս խօսեցաւ:

— Ընհաւասիկ ոսկիէ վեց շղթաներ, ասոնցմէ ինծի համար բաժակ մը ձուլէ:

Ոսկերիչը խոստացաւ այդ պատուէրը գործադրել ու հեռացաւ դղեակէն: Սակայն երբ աշխատիլ սկսաւ, նկատեց որ ոսկին միտքն այնքան կարծր էր, որ ո՛չ կրնար հալեցնել եւ ո՛չ ալ կռանել:

Մեծ ճիգով մէկ շղթայէն միայն մասնիկ մը շինել յաջողեցաւ: Սակայն ուրիշ հնար մը գտաւ ոսկերիչը: Հինգ շղթաներն ու մասնիկին, եւ անոր փոխարէն ուրիշ ոսկիէ բաժակ մը շինեց, զոր տարաւ չար կնոջ. եւ մնացած զարդուած ոսկին պահեց իր անտուկին մէջ:

Երբ կարապները չկրցան գտնել իրենց շղթաները չկրցան առնել նաեւ իրենց մարդկային կերպարանքները, եւ կերպարանափոխ վիճակի մէջ մնացին:

Շա՛տ տխրեցան ու սկսան ողբալ ու լալ անոնց ողբին արձագանգը կը հնչէր թախծօրէն, իբր թէ մանուկներ ըլլային լացողները:

Վերջապէս վեր առին իրենց թեւերը ու թռան բարձրերը, այն մէջ իրենց չուրջը գիտցին փնտռելու համար տեղ մը, ուր պիտի կրնային վար իջնել:

Հեռուէն տեսան մեծ ու հոյակապ պէս յառակ լիճ մը, որ իրենց համար յարմար ապաստանարանը թուեցաւ: Թռիչք առին դէպի այն կողմը:

Լճակը կը գտնուէր սարոտոտ բարձրաբերձ լեռան մը, որուն կատարին վրայ կը բարձրանար փառաւոր դղեակ մը: Այս դղեակը իրենց հօրը: Ասպետինն էր, որ անտառին մէջ մանուկները տեսեր, անոնց հօրներ ու բռնել ուզեր էր:

Առաջին օրն իսկ, Ասպետը իր ճաշասրահէն նշմարեց լճակին կարապները, հրապուրիչ սքանչելութեամբ, որոնք հիացում ու հրճուանք կը պատճառէին իրեն:

Ասպետը ինքն իսկ կերակրել սկսաւ զանոնք զբեթէ ամէն օր ձերմակ հացիկներ, հաց ու կարկանդակ կուտար:

Յանձնարարեց իր ծառաներուն, որ կարապները չհալածեն, ընդհակառակն պատուիրեց խնամել, հոգ տանիլ, մինչեւ որ լճակին վրայ բնտանի ու ընիկ դառնային:

Ծառաները հետեւեցան իրենց տիրոջ հրամանին:

Կարապները ընտելացան այդ տեղին, ու սիրեցին զայն, այնպէս որ երբ կերի ժամանակը գար, անոնք մինչեւ եզերքը կը մօտենային:

* * *

Վեց մանչերուն քոյրը, որ իր մարդկային կերպարանքը պահեր էր, բոլորովին առանձին ու անօգնական մնաց:

Աշխարհի մէջ ոչ ոք ունէր որուն կարենար բանալ իր սրտին գաղտնիքը. ցանօրէն կ՚ողբար իր վիճակը:

Անտառէն հեռացաւ եւ մուրալ սկսաւ:

Նոյնիսկ հասաւ իր Ասպետ հօրը դղեակը: Հոն իրեն խմելիք եւ ուտելիք տուին, այն ամէնը ինչ որ խոհանոցէն կաւելնար եւ կամ սեղանէն կը թափուէր, որովհետեւ ո՛վ որ զայն տեսնէր, կը կարեկցէր անոր:

Աղջիկը սակայն, կ՚առնէր փշրանքներն ու պատառները, կը վազէր դէպի բակին խուլ կողմը, եւ մնացածէն բաժին կը հանէր դժբախտ կնոջ

(Շար.)

.˙. Ծերակոյտը կը շարունակէ 1928ի նիւթացոյցին քննութիւնը։ Աշխատանքի նախարարութեան պիւտճէին վիճաբանութեան առթին վարչապետը յայտարարեց թէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ գործազուրկներու թիւն է 10,000 հոգի, որոնց 6000ը Փարիզի եւ 2500ը արուարձաններու մէջ։ Ընկերվարական երեսփոխանները կասկածելի գտան այս թիւը եւ պնդեցին թէ գործազուրկներու թիւը շատ աւելի է։

Ռակովսկի եւ Ռադէկ ընդդիմադիր կը մնան

Ռիկայէն «Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Զինովիեւ, Կամենեւ եւ քանի մը ուրիշներ միայն մեղայագիր ներկայացուցած են համայնավար կուսակցութեան։ Միւսները, որոնց գլուխը կը գտնուի Ռակովսկի Ռադէկ, Մուրալով եւ Սմիլկա, աւելի քաջութիւն ցոյց կուտան։ Անոնք ներկայացուցած են առանձին յուշագիր մը, որուն մէջ կ՚ըսեն թէ համագումարը եւ կուսակցութեան արդի վարիչները ծանր սխալ մը կը գործեն եւ ճամբայ կը հարթեն հակապոլշեւիկ ուժերուն։

Այս անզիջող խմբակին անդամները կը հաստատեն թէ իրենք կը ներկայացնեն իր սկան պոլշեւիկութիւնն ու լենինականութիւնը եւ թէ պիտի շարունակեն պաշտպանել իրենց սկզբունքները։ Նպատակ չունին նոր կուսակցութիւն մը կազմելու, սակայն պիտի աշխատին համայնավար կուսակցութեան աչքերը բանալ։ Կ՚աւելցնեն թէ՝ խորհրդային պետութեան կազմութեան օժանդակած ըլլալով, իրաւունք ունին իրենց տեսակէտը պաշտպանելու եւ թէ հրէշային բան է զիրենք իբր հակապոլշեւիկ ամբաստանել։ Վերջացնելով, դիտել կուտան թէ համայնավար Միջազգայինը կազմող բոլոր խմբակներուն մէջ անոնք կողմնակիցներ ունին, ո՛րոնք նոյնպէս կը հալածուին, եւ սակայն անկարելի է որ հրաժարին իրենց տեսակէտներէն։

Չինական խառնակութեան մէջ

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Քանթոնի վերջին խռովութեանց մասնակցող 350 համայնավար բանւորներ, որոնք քաղաքին մէկ թատրոնին մէջ իբրեւ գերի կը պահուէին, մահուան դատապարտուած եւ գնդակահարուած են։ Քանթոնէն փախչող 25 խռովարար պետեր Հոնկ Քոնկի մէջ ձերբակալուած են։

Քանթոնի մէջ դեռ ծանր կացութիւն կը տիրէ։ Ամոյի եւ Սուաթէուի մէջ համայնավարական նոր ցոյցեր կատարուած են։ Նոյնպէս վրդովիչ լուրեր կը հասնին Յանկցէի եւ Հանքէուի ամբողջ հովիտէն։ Բանւորները զինուած են եւ նոր արիւնահեղութեանց կը սպասուի։

Պոլշեւիկ լրտեսներ Լեթոնիոյ մէջ

Լեթոնիոյ քաղաքական ոստիկանութիւնը վերջին օրերս ձերբակալած է անդամները պոլշեւիկեան լրտեսական ընդարձակ կազմակերպութիւն մը, որուն կեդրոնը կը գտնուէր Պուտապեշտ։ Այս լրտեսութիւնը մասնաւորաբար ուղղուած էր լեթոն բանակին դէմ։ Ձերբակալուած են 17 հոգի, որոնց երկուքը լեթոն ենթասպաներ։ Կազմակերպութեան վարիչին վրայէն գտնուեցաւ Չեկայի մասնաւոր անցագիր մը։

Ռուսական քարիւղ կը գնեն

Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլ ընկերութեան եւ խորհրդային Նէֆթ սէնտիքային միջեւ կնքուած համաձայնագրի մը հիման վրայ, ամերիկեան քարիւղաբարձ նաւ մը Նովորոսիսկ հասած է եւ քարիւղ կ՚առնէ։ 1914էն ի վեր ասիկա ամերիկեան դրօշ կրող երկրորդ նաւն է ռուսական ջուրերուն մէջ։

Ցուրտը եւ սառոյցը

Երէկ առաւօտ Փարիզի եւ արուարձաններու բնակիչները անակնկալի եկան, երբ փողոց ելլելով տեսան թէ ամէն կողմ սառած էր։ Սահելու եւ իյնալու անհամար դէպքեր պատահեցան, մանաւանդ առտուն կանուխ, երբ օդը մշուշոտ ալ էր։ Երկար տարիներէ ի վեր այսպիսի բան չէր պատահած։ Փարիզի եւ արուարձանի բոլոր փողոցներն ու մայթերը չմշկարանի վերածուած էին։ Գիշերը արուարձաններէն Հալերը եկող կառքերը չկրցան ճամբայ ելլել։ Շատեր հրաժարեցան Փարիզ իջնելէ եւ առաջին երկաթուղիները զրեթէ պարապ հասան Փարիզի կայարանները։ Ինքնաշարժերու երթեւեկն ալ երկար ատեն դժուարութեան բախեցաւ։ Թաղապետութիւնը սկսաւ աւազ թափել փողոցները։ Արկածներու հետեւանքով վիրաւորուածները հիւանդանոցներու մէջ կապել տուին իրենց վէրքերը։ Թրամուէյի պաշտօնեայի մը գանկոսկր կոտրեցաւ։ Թիւ 5 մեթրոյին մէջ երթեւեկը մինչեւ ժամը 8 ընդհատուեցաւ։

Արտասահմանի մէջ ալ ցուրտը կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ։ Ռումանիոյ մայրաքաղաքին մէջ 14 աստիճան ցուրտ կ՚ընէ։ Պալաթոն լիճը ամբողջովին սառած է։ Շատ մը նաւեր սառոյցներու մէջ բռնուած են։ Դանուբ կը քշէ կը տանի մեծ թիւով սառնակոյտեր. 24 նաւեր եւ մօտ հարիւր նաւաձիգներ անշարժութեան մատնուած են սառոյցին պատճառով։

Պելճիքայի մէջ ալ կացութիւնը լաւ չէ։ Ներքին նաւարկութիւնը դժուարացած է։ Գաւառներու մէջ ջրանցքները սառած եւ փակուած են։ Անվերսի մէջ անգործներու թիւը կը շատնայ։ Սիրպիոյ մէջ Կէվկէլիի երկաթուղագիծին վրայ 17 պահակ զինուորներ գիշերը ցուրտէն սառելով մեռած են։ Ուրիշ երեք զինուորներ հիւանդանոց տարուած են ծանր վիճակի մէջ։

Համպուրկի նաւահանգիստին մէջ երթեւեկը կասած է։ Պերլինէն եւ Վիէննայէն Փարիզ եկող կառախումբերը յապաղումով հասան երէկ։

Սեւ Ծովու մէջ քանի մը նաւեր ընկղմած են՝ իրենց բեռներով։ Անատոլուի մէջ կը ձիւնէ։ Պոլսոյ եւ արուարձաններուն մէջ զէրոյէն երկու աստիճան վար ցուրտ կ՚ընէ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ այս տարի Ծնունդի առթիւ մօտ հարիւր միլիոն ոչխարի միս ծախսուած կուտալիք, ուտելիք, խմելիք եւ ամէն կերպի նուէրներ գնելու համար։ Հաշուագործները երեք օր չպիտի աշխատին, որով ժողովուրդին կ՚առաջարկուի նախօրօք հայթայթել երեք օրուան հացը։

ՖԱՇԻՍՏԱԿԱՆ կուսակցութենէն վտարուած ֆաշիստ պաշտօնեաները, թիւով 40,000 հոգի, որոնք ամիսներէ ի վեր զրկուած են իրենց ապրուստի միջոցներէն։

BAL GAVROCHE

BAL DE NUIT RÉVEILLON BAL DE NUIT

ԿԱՎՌՈՇԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ի ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐԸ ԺԱՄԸ 9.30ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

SALLE D'HORTICULTUREի երեք մեծ սրահներուն մէջ

84, Rue de Grenelle — Nord - Sud: Bac

ԵՐԿՈՒ ՕՐՔԷՍԹՐԸ անդադար պիտի նուագեն նորագոյն պարերը.

ԻՆՃԷ - ՍԱԶԻ ԽՈՒՄԲ բոլորովին անջատ սրահի մը մէջ.

Ֆլօրիա ճաշարանը ի պատիւ կավռոշին յանձն առած է պատրաստել արեւմտեան եւ արեւելեան ճոխ պիւֆէ մը.

ՋԱԶՓԱՒՈՐ ԴԻՆԵՐՈՎ — ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ

Տոմսակները կանուխէն կը ծախուին ԿԱՎՌՕՇի մօտ, 208bis Rue Lafayette, ՖԼՕՐԻԱ ճաշարանը 61 Rue Mr. le Prince եւ Գ. Ս. Թերզեանի (Սանթ) քով։ Մասնաւոր սեղան պահել ուզողները կանուխէն իմացնեն։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութիւն՝ Ե. ԹՕԼԱՅԵԱՆ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մասնակցութեամբ՝ Կ. Գ. Թ. դերասաններ՝ Տիկ. ԱՍՏՂԻԿԻ եւ Լ. ԵՐԱՄԵԱՆի,

25 դեկտ. կիր. գիշեր ժամը 8.45ին, Sociétés Savantesի սրահը

ՓՈՂՈՑԻ ԱՂՋԻԿԸ (ՄԵԼՕՏՐԱՄ) (3 ԱՐԱՐ)

Կը մասնակցին նաեւ՝ Տիկ. Միրուհի Նշանեան, Գ. Գ. Ե. Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Ա. Գմբէթեան եւայլն։

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ, 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար դիմել ղեկավարութեանց եւ բոլոր հայ ճաշարանները

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն Թ՚էթիէնի ենթակոմիտէի կողմէ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 32 րիւ էմիլ Լիդըրէ Թատրոնը

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆԻ «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»Ը

ԵՒ ԶԱՒԷՇՏ (3 ԱՐԱՐ)

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Դաշնակահարուհի Տիկին ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

Վաղը գիշեր ժամը 9ին, Maison Gaveau 45 Rue la Boetie 8me

Յայտագրին մէջ՝ Bach, Mozart, Bethoven, Schubert, Weber, Liszt, Godowsky.

ՏՈՄՍԱԿՆԵՐԸ 10 — 40 ՖՐԱՆՔ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ

Ա. ՑՈՒՑԱԿ

Արդիւնք թիւ 1 տետրակի, նախաձեռնութեամբ՝ Տ. Վահան թինպ. Խոյեանի եւ Գ. Գ. Դաւոնիկ Երէցեանի, Թորոս Մարտիկեանի եւ Խորոտէլ Ստեփանեանի՝ կարկառի հայրենակիցներու մէջ հանգանակուած, որբերու կիրակիին առթիւ.—

Խ. Մարտիկեան 75 Ֆր. Կ. Բամուզճեան, Տէր - Մատթէոսեան, Ա. Զրպուզճեան, Յ. Գալֆաեան, Ի. Քէշիշեան, Գ. Երէցեան, Գ. Գոնչէկիւլ, Ի. Ստեփանեան 50ական Ֆր. Մ. Ճգնաւորեան 40, Ս. Խաչախեան, Ռմ., 25ական, Թագուհի Հօլաս, Մարգար Պաղըրճեան, Գասպարեան, Օ. Բիրիմեան, Յակոբեան 20ական, Կարապետ Այեսեան, Ռմ. 15ական, Ռմ., Ղազարոս Գասպարեան, Ռմ., Մ. Յ., Ռմ., Աճէմեան 10ական, Սարգիսեան 5 ընդհ. գումար 760 Ֆրանք։

ՓԱՐԻԶ 97 Rue des Martyres բնակող Պ. Արմենակ Տիմիճեանի կինը, Տիկին Մարի Տիմիճեան երկար ատենէ ի վեր իր բնակարանը անյայտ թողած ըլլալով, կը հրաւիրուի յառաջիկայ երեքշաբթի օր 27 դեկտ.ին ժամը 3ին ներկայանալ առողջարարանը, 80 Ave Pereire, Asnieres Seine, առանձնական հանգոյն կարեւոր բացատրութիւններ

Կնիք

ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐ

Կազմակերպուած՝ Բարձր Հայքի Հայրենակց. միութեան կողմէ

96 Fbg. du Temple Chartiérի ճաշարանը։

31 դեկտ. ժ. 10էն մինչեւ առտու

Տեղի կ՚ունենան՝ Կաղանդի ծառ, Նուագարգեան խաղեր, հայկական պարեր եւ զանազան անակնկալներ։

Ըլլաւիք ծախքը պիտի բաժնուի մասնակցողներու միջեւ։ Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն վարչութեան, հասցէ՝ Arice Hanévezian, 106 Rue Menilmontant, Paris 20e).

ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՅՆԹԱՊ ՍՊԱՍՈՒԱԾ

ՍԻՐԱԳ ՍԻՐԱԳ ՍԻՐԱԳ **ԲՈՆԻ** ՍԻՐԱԳ ՍԻՐԱԳ ՍԻՐԱԳ

ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ

Քրքջալից զաւեշտը, անմոռանալի օրէն նոր զաւեշտ մը որ պիտի հմայէ, հրապուրէ

ԽՆԴԱՐԸ, ԽՆԴԱՐԸ, ԽՆԴԱՐԸ,

ԳԻՆ 3 ՖՐԱՆՔ

Կը գտնուի բոլոր հայ Թերթերու գործակալներուն մօտ եւ կամ դիմել՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Ave. Quihou, St-Mande Seine

Կը ղրկուի նաեւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն

ԱՆԳԼԻԱՐԷՆԻ հմուտ տիկին մը կը սորվեցնէ անգլերէնի դասեր տալ։ Մանրամասն տեղեկութիւններու եւ պայմաններու մասին դիմել՝ Mme. AMADOUNI, 7 Rue Jules Regnault, Enghien - les - Bains, S. et O.).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ա. Երկաթին, Կ. Մեհեանին, Համաստեղին, Եղիա Գասպարեանին, Օ. Մխիթարեանին, Սեզային, Թ. Ազատեանին, Փ. Զարեանին, Չ. Պլպուլին, Ա. Անուշին, Ա. Սեւանին, Բ. Թաշեանին, Զաւէն Սիւրմէլեանին՝

Ձեր ձեռագիրները եւ զրկած նիւթերը ստացուած են։ Շնորհակալութիւն։

«Այգեկութ»ի խմբագրութիւն Անվերս. Մ. Տ. Սահակեան. Ձեր ուզած հասցէն է՝ M. Onnik Mekhitarian. Studentsky Domov, Naslupi II, Prague.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

Կը կատարէ ֆրանսա եւ ցանուսատ մտնելու՝ կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ

Դիմել՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԷՊԻՒՍ"

37, Rue POISSONNIERE, 37 — Tel. Louvre 63 83

(«Ֆէպիւս» համբաւաւոր լուսանկարչատան յարակից

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ սկսած է ֆրանսական եւ անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը։

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անհաւատալի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ Կաղանդի նուէր, մեզի յաճախողներ «ՖԷՊԻՒՍ» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենան

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն եւ միայն Նոյեմբ. 15էն մինչեւ Յունուար։

Հ. ՀՈՎՍԵՓԵԱՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքացիական Ամուսնութեան, հպատակութեան եւ, ապահովագրութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք Երուանդ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ եւ խղճմտօրէն։
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։
3. Հպատակութեան, ապահովագրութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.
4. Ամէն տեսակ թուղթերու եւ գիրքերու թարգմանութիւն.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն 18 Ֆրանք, Մանօն Լէսքօ 15, Ռասպութին 15, Գրազիէլլա (Լամարթին) 8, Խաւար (Լ. Անտրէեւ) 12, Թափառաշրջիկներ 15, Տը. Մոռոյի կղզին (Ուէլս) 12, Միրզա եւ Անմա 12, Յուսոյ (Հօրժ Սան) 10, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Սատանային գաւաթ 3, Փէթր Օդլու 2.50, Թափալ Սաման 5, Աբուլալա Մահարի 5, Վերքին (Գուբեան) 5, Միլիոն մը Հայերու ջարդը 18, Հայաստանի ջարդը 15, Արարիչը գիտութեան առջեւ 7, Լուսանկարչութիւն, Աշուղ Ղարիպ 5, Երգարան 5, 6, 10 եւ 25, Երաժշտական 6 եւ 15, Ֆրանս. հայ. խօսակց. 6, 8 եւ 15, Արշին մալ ալան 4, Բարեկամի անկուտերը 2, Մոլորեալ Ճամբորդը 2, Շողոքորթը 5, Լը Գարբալէ 2, Ժամագործ Մինաս 2, Բանի ամուսնութիւն 2, Աղաճ գաւաղանը 3, Գոյութեան պայքարը (տասը հայ գաղթ. կենսոլեր), Կոյր երգչուհին 4, Սալոմէ 4, Օթէլլօ 10, Համլէթ 10, Տրիլբի 5, Ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր։

ՆՈՒԷՐ.— 25 Ֆր.է աւելի գիրք առնողին 5 Ֆր.ի գիրք նուէր, 50 Ֆր.է աւելիին 10 Ֆր.ի, իսկ 100 Ֆր.է աւելիին համար 25 Ֆր.ի գիրք։ Ընտրեցէք նուէրցու գիրքերը մեր գրացուցակէն։

Դիմել՝ L. Mozian, 61 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX, Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Բշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳՈՆԱՃԵԱՆի մթերանոցը։ Խիստ դիւրամատչելի գիներ։ 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29 Métro: Nord-Sud. Notre Dame de Lorette.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՂԵՒՈՆԴ Զ.

36 Rue Polonceau Paris (18e Métro: Barbés et Chateau Rouge

ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐԸ ԳՈՀ ՁԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՐԱԾ ԵՄ

Կը պատրաստեմ մեծ խնամքով եւ խղճմտօրէն ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ։ Զանազան տեսակի «քէպապներ»։ Ճոխ ճաշացուցակ, անթերի մաքրութիւն, մաքրութիւն եւ խնայողական գիներ։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ ԴԵԿՏ. 25Ի ԵՒ 31Ի ԳԻՇԵՐԸ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՈՒԱՐՃՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւոր պատրաստութիւններ. Արեւելեան նուագ, հայկական անուշաբոյր, ալուպու սալմա եւայլն։

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ դիւրամատչելի պայմաններով սենեակներ եւ ափարթըմաններ։ Դիմել՝ 18ter Rue de Bezons à Courbevoie. Թրամուէյ Porte Maillotէն 41 եւ 76, շոգեկառք GareSt. Lazareէն 13 վայրկեան։

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ,

5 սենեակներ, խոհանոց, պարտէզ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւններ, փոխ Լիլայէն հանրակառքով 10 վայրկեան։ 34bis Rue Jean Jaures, Romainville պայմաններու համար դիմել՝ Մ. Լուսինեանի, 106 Rue Menilmontant. Մեթրօ Gambetta.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ

ՑԱՆԿԸ ՁՐԻ Է

Դիմել՝ ՊԱԼԵՆՑ գրատուն 233 Fbg. St. Martin, Paris 10e

ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՄ եւ կը

զետեղեմ T. S. F.ի ամէն տեսակ գործիքներ, կը կատարեմ ձեւափոխութիւններ (Transformation). Դիմել վկայուած մասնագէտ

Կ. Դ. ԱՐԱՊԵԱՆի

9 Passage Lauzin, Paris XIX

Մեթրօ՝ Belleville

Դիւրամատչելի գին

Ձրի խորհրդատուութիւն

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme

ՓՈՐՁԱՌՈՒ

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

ՏՈՒՐՔԻ ՇՐՋԱՆԸ ԵԿԱ՛Ւ...

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ, կանոնաւորեցէ՛ք ձեր հաշիւները, դիմելով մեզ, ունենալու համար ապահովական ՏՈՒՐՔԵՐԸ

Կը սորվեցնենք տոմարակալութեան եւ տուրքի վրայ ամէն տեսակ գործեր, Բարեխիղճ, գաղտնապահութիւն եւ դիւրամատչելի գիներ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
Տարեկան Վեցամսեայ Ամսական
ՖՐԱՆՍԱ
ԱՆԳԼԻԱ
ԵԳԻՊՏՈՍ
ԻՏԱԼԻԱ
ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒՐՈՊԱ

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927
23 DECEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 526 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԵՐ ՀԱՅԿԱՇԷՆԸ...

Ուսանող մը, իբրեւ արդիւնք փաստացի պրպտումներու՝ երեք յօդուածով ներկայացուց Փարիզի Ուսանողական Ոստանին ծրագիրն ու շինութիւնները, «Յառաջ»ի մէջ։

Վերջին մասը կը հրատարակենք այսօր։

Ինչպէս տեսան ընթերցողները, Ուս. Ոստանին հիմնադիրն է ֆրանսացի մը, որ երեք միլիոն ֆրանք յատկացուցած է, ֆրանսական բաժնին համար։ Կառավարութիւնը միայն հողը տրամադրած է, 28 հէքդար տարածութեամբ, քաղաքէն դուրս, փորթ տ'Օրլէանի մէջ։ Արդէն իսկ շինուած է ֆրանս. «Տուն»ը, 350 ուսանողներու եւ 60 ուսանողուհիներու համար։ Յետոյ՝ պելժիական Տունը, որուն համար հինգ միլիոն ֆրանք նուիրած են Տէր եւ Տիկին Լավորթ 200 ուսանողի։ Երրորդ՝ քանատականը, նուէր երկու-քուէկէս միլիոն ֆրանք, 50 ուսանողի համար։ Իրենց յատուկ Տուները շինել ստանձնած են Արժանթին 50 ուսանող), Միաց. Նահանգները (250, Անգլիա (300), Ճափոն (60), Սպանիա (100), Չեխօ-Սլովաքիա (100), Հոլանտա (100) եւլն.։

Երբ աւարտին բոլոր շինութիւնները, ամէն ազգէ չորս հազար ուսանողներ պիտի ունենան իրենց քաղաքը կամ ոստանը Le Cité Universitaire :

Ի՞սկ մենք... Ինքնաբերաբար կուգայ տաժանելի հարցումը, այս մանրամասնութիւններէն յետոյ։

Ճիշդ է որ իւրաքանչիւր «Տուն»ի հետ կը յիշուի երկրին անունը։ Բայց, բուն իսկ պետութիւնները չեն որ գլուխ կը հանեն այդ ձեռնարկները, այլ անհատներ կամ ընկերութիւններ։ Յիշեցինք արդէն կարգ մը գումարներ, բոլորն ալ արդիւնք՝ անհատական բարեացակամութեան։

«Պարզ դիմում մը պատկան իշխանութեանց և արդէն իսկ հողը ապահոված կ'ըլլանք ծրի»։

Տրամադի՞ր ենք այդպիսի ձեռներէցութեան մը։ Կա՞ն միութիւններ կամ անհատներ, որոնք ոգեւորուէին այդ գործով։

Մեր երիտասարդ աշխատակիցը անուններ կը յիշէ — Ուսանողական Միութիւն, Տիկնանց Ընկ. եւլն.։

Փութանք ըսել թէ մենք այնքան լաւատես չենք, նկատի առնելով տիրող հոգեբանութիւնը։

Առ հասարակ մեր բոլոր միութիւնները կը սիրեն գործել «ընկալեալ սովորութիւններով»։

Նախ, Փարիզի Ուս. Միութիւնը այն չէ ինչ որ լսեր ենք ժամանակին։ Ճիշդ է որ դարն ալ փոխուած է, ինչպէս եւ մեր ամբողջ պատմութիւնը գլխիվայր շրջուած։ Այսօր աւելի դժնդակ է ուսանողական սերունդին վիճակը, քան երէկ։

Բայց այդ բոլորը բաւական զօրաւոր չեն, արդարացնելու համար այն աժգոյն դիմագիծը, որ կը տիրապետէ այսօր։

Օրինակ, այսօրուան ուսանողութիւնը, իբրեւ հաւաքականութիւն, չունի երէկուան թարմութիւնն ու խանդավառութիւնը։ Երէկ նշանախօսք մըն էր «դէպի ժողովուրդ»ը, «դէպի երկիր»ը։ Այսօր աւելի շատ կը լսուի— դէպի ասպարէզը։ Ցայտնապէս ինքն իր մէջ կծկուեր է մեր նորահաս «ուսումնական» սերունդը։

Եթէ անոր մէջ կան երիտասարդներ որ չեն կրնար Երկիր մտնել, աւելի շատ են անոնք որ չեն ուզեր։ Նոյն իսկ պետական պաշտօնի համար սակարկողներ գիտենք։

Միւս կողմէ, դաս մը երիտասարդներու համար ուսանողութիւնը տեսակ մը ասպարէզ է դարձեր։ Ոչ սկիզբ ունի, ոչ վախճան։ Անշուշտ ո՞յդ է մէկ պատճառը, եթէ Փարիզի ուսանողութիւնը մինչեւ... հինգ հարիւր կը հաշուէր հայ ուսանողներուն թիւը, որ ապահովաբար հազիւ ատոր մէկ հինգերորդը կը կազմէ։

Խնդիր է թէ այս կարգի միութիւն մը պիտի կրնա՞յ հաւաքական կամք ներկայացնել, նոյն իսկ իբրեւ արհեստակցական միութիւն։

Ինչ կը վերաբերի Տիկնանց Միութեան, անոր «Ուսանողաց օգնութեան» ճիւղը՝ ամէն տարի գումար մը կը գոյացնէ պարահանդէսով եւ ամսական վճարումներ կը կատարէ կարօտներուն։ Այդ մարմինը 1925-26ին ունեցած էր 71,198 ֆրանք հասոյթ, եւ 31,843 ֆր. ծախք։ Ուրեմն, պարզ օգնութեան սնտուկ մը, որ նպաստներ կը բաշխէ։ Գոնէ մեզի անծանօթ կը մնայ թէ ունեցա՞ծ է աւելի լայն աշխատանք, բացի այս դիւրին գործէն։ Հաւանաբար նպաստընկալ ուսանողներու մասին ալ իրական գաղափար չունի, իբրեւ ազնուապետական միութիւն։

Մեզի համար անակնկալ մը պիտի ըլլար, եթէ այս միութիւնը ստանձնէր հայկական բոյն մը հաստատել ուսանողական ոստանին մէջ։

Սխալ չհասկնա՛ն, — եթէ ուզէ, կրնայ միջոցներն ալ գտնել։ Ինչպէս որ, եթէ Փարիզի Չօջերը ուզեն, կրնան հայկական Տուն մը շինել կամ վարձել Փարիզի մէջ, իբրեւ թատրոն եւ հաւաքատեղի ամէն տեսակ հանդէսներու համար, նոյն իսկ առեւտրական շահագրգռութեամբ։

Ամէն պարագայի մէջ, ուշադրութեան արժանի է առաջարկուած խնդիրը,— հիմնել տեսակ մը Հայկաշէն։

Կը մնայ արծարծել եւ շօշափելի ձեւ տալ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

Սօֆիայի Արաքսը խօսելով քաղաքին մէջ գոյացած համերաշխութեան վրայ, կը նկատէ (14 Դեկտ.).

Մայրաքաղաքի թաղական խորհուրդի ընտրութեան շուրջ կայացած համաձայնութեան մասնաւոր արժէք կ'ընծայենք անոր համար որ, ան կը հանդիսանայ նոր մտայնութեան մը և նոր հոգեբանութեան մը յայտարար նշանը։

«Անոնք որ ստորագրած են վերոյիշեալ համաձայնագիրը, կը մտածեն թէ, համաձայնութեան պէտք է յաջորդէ աւելի հիմնական եւ աւելի ընդհանուր համակցութիւն մը՝ որուն հետեւանքով ամբողջապէս պիտի խաղաղէր գաղութը։

«Եթէ այս բանը չիրականանայ, Սօֆիայի թաղականութեան շուրջ ստեղծուած քոմփրոմիսը, չպիտի կրնայ երկար տեւել, որովհետեւ անով վէճի առարկայ հարցերը չէ որ կը լուծուին, այլ՝ քայլ մը կ'առնուի դէպի այդ հարցերուն լուծումը, երեւան բերելով իրար հասկնալու եւ վէճերուն վերջ տալու անկեղծ ցանկութիւն մը։

«Մենք պիտի բաղձայինք, որ Դեկտ. 18ի թաղականական ընտրութիւններուն առթիւ, Սօֆիայի օրինակը վարակիչ ըլլար միւս շրջաններուն համար ալ, որպէսզի միահամուռ ճիգերով բոլորը ձգտէին իրականացնել ընդհանուր համաձայնութիւն մը։

«Սպասելով այդ բարերար հոգեբանութեան տարածումին և խաղաղումին, առ այժմ բաւականանանք, մատնանշելով հոս հոն ի յայտ եկող հաշտարար ձգտումները։ Եթէ չենք սխալիր, Սօֆիայի նման փորձեր կատարուած ու կատարուելու վրայ են նաեւ Ռուսճուքի, Սլիվէնի, Ֆիլիպպէի մէջ եւ այլուր, բայց արդիւնքը դեռ մեզի յայտնի չէ։»

ՀԱՅԵՐԸ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՄԷՋ

Խարբերդէն Պոլսոյ թերթերուն կը գրեն թէ ներկայիս Մէզրէի, Խարբերդի եւ շրջակայ գիւղերուն մէջ կը գտնուի 1000ի մօտ հայութիւն մը, որ մեծագոյն մասով բարեկեցիկ վիճակ մը ունի, իր աշխատասիրութեան եւ ապրուստի դիւրութեան շնորհիւ։ Առեւտրական գործերով շատ քիչեր կը զբաղին, մեծ մասը արհեստաւորներ են։

Տեղւոյն ազգային ներքին կեանքը սակայն այնքան ալ փայլուն վիճակ մը չէ, ներկայացնեւ։ Քանի մը տարիէ ի վեր փակուած է Ազգ. վարժարանը, որով 2—300 տղաք անուսում կը մնան։ 40-50 հոգի կը յաճախեն թրքական վարժարաններ։

Եկեղեցական պաշտամունք կանոնաւորապէս կը կատարուի Մէզրէի եկեղեցիին մէջ։ Առաջ. փոխանորդն է Կորիւն քահանայ Աղաճանեան։ Թաղ. խորհուրդ մը կը մատակարարէ ազգային կալուածները։

Տեղւոյն հայութեան հոգածութեան առարկայ է ծերանոց մը, ուր կը պատսպարուին 25—30 անկար, անպաշտպան ծերունիներ։ Այս ծերանոցը հաստատուած է Ամերիկեան Նպաստամատոյցին կողմէ ժամանակին և ի վերջոյ պահուած տեղացիներու ջանքերով։

Ապրուստը շատ աժան է, բնակարանի վարձքերը նմանապէս։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՏԱԼԻԱ ԿԸ ՃՇԴԷ ԻՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Ի՞ՆՉ ՀԻՄԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ՊԻՏԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՆ

Հռոմէն կը հեռագրեն 21 Դեկտ. Թուականով.—

Գրեթէ բոլոր թերթերը այս իրիկուն երկար յօդուածներ կը նուիրեն իտալական խնդրին եւ ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց։ «Ճոռնալէ տ'Իթալիա» եւ «Թրիպունա» կարեւոր թերթերը դարձեալ ձեռք կ'առնեն այն կէտերը, որոնք քանի մը օրէ ի վեր ֆրանս. մամուլին ուշադրութիւնը կը գրաւեն։ «Թրիպունա» կը գրէ.—

1.— Թէ Իտալիոյ մասնակցութիւնը Թանճէրի վարչութեան անհրաժեշտ է, քանի որ Թանճէր Միջերկրականի բանալիներէն մէկն է։

2.— Թէ Ափրիկանը Իտալիոյ առեւտրական եւ ռազմագիտական ծովային մէկ դուռն է։

3.— Թէ Իտալիոյ կողմէ Դանուբեան եւ պալքանեան քաղաքականութեան վրայ հսկակէտ մը նոյնպէս անհրաժեշտ է, որովհետեւ Իտալիա չի կրնար թոյլատրել, որ իր արեւելեան ճակատին վրայ կազմուին թշնամի փոքր պետութիւններ՝ կապուած արեւմտեան մեծ պետութեան մը։

4.— Թէ տնտեսական եւ քաղաքական պատճառներ՝ ինչպէս նաեւ բնակչութեան աճումը կ'արդարացնեն Իտալիոյ ծաւալման փափաքները։

5.— Թէ բառին բուն իմաստով արտագաղթ չկայ այլեւս եւ չի կրնար գոյութիւն ունենալ. իտալական քաղաքացիները պէտք է աշխատին իտալական հողերու վրայ՝ Իտալիոյ հարստութեան եւ զօրութեան համար։

6.— Թէ բացարձակապէս անհրաժեշտ է երաշխաւորութիւններ ձեռք բերել՝ պահպանելու համար Ֆրանսա կամ ֆրանսական գաղութները գտնուող Իտալացիներու հպատակութիւնը։

7.— Թէ Իտալիա չի կրնար աչքերը դարձնել դէպի Մեքսիկայի կամ Արժանթինի պէս շուկաներ, ոչ ալ դէպի եւրոպական հողամասեր։ Իրեն պէտք եղածը գաղթավայրեր են։

8.— Թէ Իտալիոյ պահանջած հողամասերը կրնան գտնուիլ՝ հոգատարութեանց վերաքննութեամբ։

9.— Թէ հոգատարութեան ենթակայ երկիրներէն դուրս Իտալիա կրնայ շուկաներ գտնել՝ տակաւին անկախ հողամասերու մէջ։ Իտալիա չի յաւակնիր ուրիշ ազգերու ձեռքէն խլել գաղթավայրեր, որոնց տիրացած են ի գին իրենց արեան։

10.— Թէ Իտալիա կրնայ շատ լաւ ճանչնալ Ֆրանսայի գերակշիռ դիրքը արեւմտեան Միջերկրականի մէջ, ու նոյնիսկ ցաւալի զոհողութիւններու յանձնառու ըլլալ՝ այդ գերակշռութիւնը ապահովելու համար, սակայն պայմանաւ որ Ֆրանսա իր կարգին ուղղամտօրէն զոհողութիւններ ընէ՝ Իտալիոյ գերակշռութիւնը ապահովելու համար արեւելեան Միջերկրականի մէջ։

ԱՆԳԼԵՒԻՐԱՔ ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Լոնտոնի մէջ հրատարակուեցաւ պատճէնը անգլեւիրաք նոր դաշնագրին, որ կը բաղկանայ 16 յօդուածէ.

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.— Անգլիա կը ճանչնայ Իրաքի Թագաւորութիւնը իբրեւ անկախ գերիշխան պետութիւն մը։

ՅՕԴ. 2.— Խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն պիտի տիրէ Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ։ Երկու դաշնադիր բարձր կողմերը փոխադարձաբար յանձնառու կ'ըլլան բարեկամական յարաբերութիւններ պահել, իւրաքանչիւր կողմ իր կարելին պիտի ընէ իր երկրին մէջ արգիլելու համար այն տեսակ ապօրէն շարժումներ, որոնք կրնան հակազդեցութիւն մը ունենալ միւս երկրի խաղաղութեան եւ անդորրութեան վրայ։

ՅՕԴ. 3.— Իրաքի Թագաւորը կը խոստանայ Իրաքի Սահմանադրութեան մէջ չմտցնել ո եւ է փոփոխութիւն, որ վնասէ օտար շահերուն կամ իրաւունքներուն, կամ օրէնքի առջեւ ո եւ է խտրութիւն ստեղծէ Իրաքցիներու իրաւունքներուն, միջեւ, — ինչ ցեղի, կրօնքի կամ լեզուի ալ պատկանին անոնք։

ՅՕԴ. 4ը կը տրամադրէ կատարեալ եւ անկեղծ բանակցութիւն երկու կողմերուն միջեւ՝ արտաքին քաղաքական այն բոլոր խնդիրներուն մասին, որոնք կրնան ազդեցութիւն մը ունենալ անոնց ընդհանուր շահերուն վրայ։

ՅՕԴ. 5.— Իրաքի Թագաւորը կը համաձայնի անգլիական Մարզպանը դնել այնպիսի դիրքի մը մէջ, որ անիկա կարենայ Անգլիոյ Թագաւորը տեղեակ պահել Իրաքի յառաջդիմութեանց եւ Իրաքի կառավարութեան ծրագիրներուն ու ձեռնարկներուն։ Մարզպանը Իրաքի Թագաւորը իւազեկ պիտի պահէ այն բոլոր խնդիրներուն, որոնք Իրաքի շահերուն կամ ներկայ դաշնագրով երաշխաւորուած յանձնառութեանց վրայ հակազդեցութիւն մը կրնան ունենալ։

ՅՕԴ. 6ով Իրաք յանձնառու կ'ըլլայ գործադրել միջազգային դաշնագիրները ի մասին ճերմակներու առեւտուրին, թմրեցուցիչ դեղերու եւ արգիլուած զէնքերու վաճառումին, առեւտրական հաւասարութեան, ազատ թրանզիթի, նաւարկութեան, անթելի, օդանաւային ճամբորդութեան։ Կը խոստանայ նաեւ գործադրել Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտը, Լօզանի դաշնա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ՍՕՖԻԱՅԻ ՄԷՋ

Սօֆիայէն կը գրեն թէ համերաշխութիւն գոյացած է երեք հոսանքներու միջեւ, թաղ. խորհուրդի ընտրութեանց առթիւ։ Այս մասին պատրաստուած է հետեւեալ համաձայնագիրը.

«1927 Դեկտ. 6ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչ. Կուսակցութեան եւ Ռ. Ազատական Կուսակցութեան Սօֆիայի տեղական լիազօրները՝ Յովհ. Տէվէճեան, Սեդրաք Դարալեան եւ Արտաշէս Զաքարեան, առաջին հանդիպում մը ունեցանք խորհրդակցելու համար, յառաջիկայ Դեկտ. 18ին կատարուելիք թաղ. ընտրութեանց շուրջ եւ հնարաւորութիւն ստեղծելու մէկ (միացեալ) ցանկով ընտրութեան մասնակցելու։

Յաջորդական քանի մը նիստերու ընթացքին, կատարուած կարծիքներու փոխանակութեանէն եւ եղած առաջարկներէն վերջ, համաձայնեցանք հետեւեալ ցանկին վրայ։

Գ. Գ. Ե. Ցակոբեան (չէզոք), Մանուկ Պարակէօզեան (դաշնակցական), Պերճ Միքայէլեան (հնչակեան), Արտաշէս Զաքարեան ռամկավար, Կարապետ Գույումճեան (դաշնկց.), Սեդրաք Դարալեան հնչկ.), Սարգիս Սամուէլեան (դաշնկց.)։

Կատարուած բանակցութեանց ատեն ստորագրողները եղած է պաշտպանել ազգային անկերպարան վիճակը բարելաւելու եւ ապառիկ պայքարներու վերջ տալու անկեղծ ցանկութիւնը։

Անհա այս շարժառիթներով, կուսակցութեանց լիազօրներս համերաշխութեան ոգիով համակուած, յաջող կերպով եւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ յանգեցանք այս համաձայնութեան։

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Սօֆիայի հայ հասարակութիւնը, որ իր քուէն կեդրոնացնէ համերաշխօրէն կազմուած վերոյիշեալ ցանկին վրայ, իր կողմէ եւս նուիրագործելով երկար ատենէ ի վեր բաղձացուած այս համաձայնութիւնը։»

ՄԱՀ Պ. Գ. ՁԵՐԱՁԻ

Պոլսոյ մէջ մեռած է Պ. Գասպար Ձերազ, եղբայր Պ. Մինաս Ձերազի հանգուցեալը, որ իրաւաբան էր, երկար ատեն մասնակցած է հանրային կեանքի հայկ. հանրապետութեան օրերուն, պետական գրագրանին նուիրեց իր ճոխ մատենադարանը։ Վերջերս չափազանց ընկճուած էր ընտանեկան պատճառներով եւ մանաւանդ իր զաւկին, Երեւան հաստատուած ծանօթ մարզիկ Վահան Ձերազի կրկնակի բանտարկութեան եւ աքսորի դէպքերէն։

ՀԱՅ ԲԱՆՒՈՐՆԵՐԸ ՎԱՌՆԱՅԻ ՄԷՋ

Վառնայէն կը գրեն թէ պուլկարական միութիւններու պահանջին վրայ, կառավարութիւնը հրամայած է արձակել մաքսատան մէջ աշխատող հայ բանւորները։

Եթէ այս հրամանը գործադրուի, 90 հայ բանւորներ անգործ պիտի մնան։ Այս առթիւ դիմումներ կատարուած են Պուլկարահայ միութեան կողմէ։

ՓԱՐԻԶԻ գիրման դեսպանը արտաքին նախարարութեան մօտ կրկին բողոքեց Էքօ տը Փարի թերթին եւ ազգայնական խմբակին դէմ, որ Հինտէնպուրկը անարգող նկար մը հրատարակած էին՝ ընտրական պրոպականտի առթիւ։

ԻՏԱԼԻԱ պաշտօնապէս ամրապնդեց լիրէթը հետեւեալ հիման վրայ.— Մէկ ոսկի լիրէթը՝ 3.66, մէկ ստեռլինը՝ 92.46, մէկ տոլարը՝ 19 լիրէթ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՔԻՆՈՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԱՂԹ

Նախորդ Թղթակցութեանս մէջ հարեւանցի խօսած էի յունահայ գաղութին մէկ նոր յուզման մասին, զոր առաջ բերաւ կառավարութեան կողմէ վաւերացուած զինուորագրութեան օրէնքը՝ հայերու մասին։

Ցաւալի է կրկնել այն անտեղի եւ անիմաստ խուճապը, որուն մատնուած է այս պահուս յունահայ գաղութը ընդհանրապէս եւ երիտասարդութիւնը — զինուորական տարիք ունեցողները — մասնաւորապէս։

Զինուորագրութենէ խուսափելու մեր հին հիւանդութիւնը իր բովանդակ ներքինով երեւան եկած է արդէն։ Մեր երիտասարդները տակաւին չկրցան ըմբռնել թէ՝

1.— Ցուփոեան չեն կրնար ամէն օրէնքէ ազատ մնալով, իբրեւ հիւր ապրիլ ո՛ր եւ է երկրի մէջ, առանց որոշ պարտականութիւններ ստանձնելու։

2.— Որ զինուորագրութիւնը անմիջական անպատեհութիւն մը չունենալէ զատ, ընդհակառակն պիտի պատրաստէ մեր երիտասարդութիւնը՝ իբրեւ իրական քաղաքացիներ, որոնց այնքան պէտք ունինք։

3.— Որ խուսափելով զինուորագրութենէ եւ խորշելով սուրէն ու զէնքէն, մեր մէջ ակամայ զարգացուցած կ՚ըլլանք քաղաքացիական փախկոտութիւնը, որ շատ մեծ վտանգներ կրնայ հասցնել մեզի, վաղը երբ հայրենիքը պէտք ունենայ մեզի։

4 — Որ վերջերս ստիպուած ենք որոշ յանձնառութիւններու տակ մտնել, քանի որ մեր հայրենիքին դուռները այնքան ամուր փակուած են մեր առջեւ, որ առանց վիզէի մեկնող քանի մը հայրենադարձ երիտասարդներ իսկ ետ կը դառնան, դառնութեամբ համակուած։

Չկրցան ըմբռնել, կ՚ըսէի։ Արգարեւ ամբողջ Աթէնքի շրջանին մէջ մեծ հոսանք մը սկսած է դէպի... Հարաւային Ամերիկա։ Եւ դժբախտաբար մեկնողներէն շատ շատեր իրենց համար որոշ գործեր ստեղծած եւ որոշ տնտեսութեան տէր երիտասարդներ են։

Չես գիտեր թէ ինչ կայ վերջապէս սա Հարաւ. Ամերիկա կոչուած երկրին մէջ։ Բայց մեր երիտասարդութիւնը այնքան նեղ կը մտածէ, որ կը նախընտրէ Հարաւ. Ամերիկայի սեւ ու ֆիզիքական քայքայում պատճառող աշխատանքը, եւ կը խորշի քանի մը ամսուան զինուորական մարզանքէն, կարծես այդ կոճկուած հագուստին տակ պիտի չբանայ յանկարծ։

Ինչ պատկերը յունահայ գաղութին, այս օրերուս։

Այս գաղթը ուրիշ բազմաթիւ անպատեհութիւններու շարքին յառաջ կը բերէ նաեւ կրթական տագնապ մը։

Աստեղչափապանցութեան կարելի է ըսել, որ վերջին երկու ամսուան ընթացքին, իւրաքանչիւր դպրոցէ 10ական աշակերտներ պակսած են։ Կասկած չկայ որ այս վիճակը շարունակուելու պարագային, աշակերտութիւնը պիտի պակսի հետզհետէ, քանի որ ծնողներ ալ կը մեկնին եւ դպրոցներու պիտանիները կէս ճամբան պիտի մնան։

* *

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

Կրթական գործին մասին գրած էի անցեալ առաջ։ Դասաւոր կրթական տագնապը չէ լուծուած տակաւին։ Միւս կողմէ Բարեգործականին նպաստն ալ որ պիտի կրկնուէր, ցարդ չէ հասած։ Այնպէս որ դպրոցներու պիտանիները կը ներկայացնեն տխուր պատկեր մը։ Մինկրուի արուարձանի ուսուցիչները, օրինակի համար, տաճարին Յեպտ.ի ամսականները հազիւ ստացած են, Քօքինիան 10 հազար դրամի բաց մը կը ներկայացնէ, Լիփազման 18,000, իսկ Պիքրը որ միջտ ինքնաբաւ կրցած է ըլլալ, ունի մօտաւորապէս 10,000ի բաց մը։

Հաւատանք թէ գոնէ Բարեգործականը նկատի առնելով նոր սերունդին դաստիարակութեան գերագոյն կարեւորութիւնը, պիտի շարունակէ իր նպաստը, առաջուան պէս։

* * Սելանիկի ծանօթ խայտառակութենէն վերջ, Մալլըմեան եպիսկ. ինքզինքը տուած է խըրպային աշխատանքի։

Կը տեղեկանամ, որ ամէն օր Մալլըմեան-Ալաճեան-Նաւյեան եռրորդութիւնը գաղտնի ժողովներ կ՚ունենայ առաջնորդարանին մէջ, Ազգ. Վարչութեան գործերը չէզոքացնելու եւ զայն պառակտումի մատնելու համար։

Պէտք է խոստովանիլ նաեւ, որ Արբեան վարչութիւնն ալ պէտք եղած վճռական միջոցներուն չդիմեց։

* * Սելանիկի մէջ ձերբակալուած երկու հայ եւ երեք հրեայ համայնավարներուն փախուստն ալ կը զբաղեցնէ կառավարական շրջանակները։

Խորհրդարանը, ինչպէս կ՚ըսուի, կարուկ միջոցներ պիտի տնօրինէ օտար համայնավարներուն դէմ ընդհանրապէս եւ հայ հոգեսմ...ներու դէմ մասնաւորապէս։

Ամէն պարագայի տակ, Ազգ. Վարչութեան մէկ ուժեղ կեցուածքը կրնայ վերջ տալ այս բոլոր վերիվայրումներուն եւ գաղութը դարձնել վստահելի կառավարութեան աչքին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Խր. Լայարեան, որ կը ծախէր եւրոպի պեղումներուն վրայ, կը յայտարարէ «Քորեգրավին» Հայաստանին։

«Հնագէտները մինչեւ այժմ այն կարծիքը ունէին թէ Հայաստանի մէջ յղկած քարէ գործ գոյութիւն չէ ունեցած։ Սակայն Էջմիածնի շրջէ բլուրին վրայ եւ Կոտայքի Եղեգ գիւղին մէջ իմ կատարած երկու պեղումներս կուգան հաստատելու թէ այդ կարծիքը սխալ է, թէ յղկած քարէ գործը գոյութիւն ունեցած է Հայաստանի մէջ, եւ այն ալ՝ շատ կանուխ։

Որովհետեւ, ինչպէս ցոյց կուտան պեղումները, գտնուած են յղկած քարէ նախատիպ կացիններ, մուրճեր, փանաքիայ դանակներ, ալօրիքներ։

Այդ գարերուն, մեռեալները կ՚այրուէին։ Ընտոյ ամփոփուած, է յլարէն առած եմ նմոյշներ։

Կարգ մը գամբարաններու աճիւնները լեցուած էին սրուակներու, կամ ամփոփուած՝ շիրմաքարերու մէջ։

Եղարի պեղումները զոյգ կուտան ոչ միայն քարէ դարին, այլ նաեւ երկաթէ դարերուն վերաբերեալ նիւթեր։

Հայաստանի ֆիզուեան կաճառը լոնոմնոմ առած է այդ նիւթերը եւ Լարայեանի տեղեկագիրը։

ՏԱՐԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ

ՀԱՇԻՒԴ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԻՍԿ ՄԵ՞ՆՔ...

Ուսանողական Ոստան բանելով պէտք է հասկնալ 28 հեքթար տարածութեամբ գետին մը, Փորթ տ՚Օրլէանի մօտ, Փառք Մոնսուրիի կից, Սօյ երկաթուղիով Փարիզի կեդրոնին հետ ուղղակի հաղորդակից։ Այդ ընդարձակ գետինը մաս առ մաս կը տրամադրուի զանազան ազգերու հաստատութեանց, եւ կարեւոր տարածութիւն մը վերապահուած է հանրային պարտէզի մը եւ մարզադաշտերու։

Ցարդ կառուցուած գլխաւոր «Տուն»երուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Fondation Deutch de la Meurthe-ը, միայն ֆրանսացի ուսանողներու յատուկ ու ներկայիս բոլորն ալ զաւառացի։ Անգլիական հաստատութեանց ոճով շինուած զուարթ ու քիչ մը գեղջկական արտաքինով վեց շէնքերու մէջ բաժնուած են 250 ուսանողներու եւ 60 ուսանողուհիներու սենեակները։ Նոյն ոճով եօթերորդ շէնք մը յատկացուած է իբրեւ սրահ, ընթերցարան, գրադարան, մարզարան, պարասրահ, ժողովասրահ, աշխատասրահ, հաւաքատեղի։ Այս բոլորը շրջապատուած են պարզ եւ ճաշակաւոր ածուներով ու յարաճուն բուսականութեամբ մը։

Այցելուին առաջին տպաւորութիւնն է լոյսի ու օդի առատութիւնը, նոյնիսկ ամենայետին ներքնայարկներուն մէջ։ Այդ նպատակով է որ արդէն վերոգրեալ եօթը շէնքերը մեկուսացուած են, ամբողջութեան իրական գիւղի մը երեւոյթը տալով։ Վարչական կազմը շատ քիչ տեղ կը գրաւէ այս բոլորին մէջ։ Մէկ երկու սենեակ միայն տնօրէնին ու գրագրի մը համար բաւական նկատուած են։ Իսկ առժամապէս կենդանական աշխատութեանց յատկացուած սրահը (Pavillon Curie) կը գործածուի իբր ճաշարան, մինչեւ միջազգային մեծ եւ ընդհանուր ճաշարանին շինութիւնը։ Ճաշերը պարտաւորիչ չեն ու կ՚արժեն միայն 4,50-5 ֆրանք, պայմանաւ որ իւրաքանչիւր ուսանող ինք իր ձեռքով կատարէ իր սպասարկութիւնը։ Իւրաքանչիւր շէնք ունի մօտաւորապէս 50-60 սենեակ, 3-4 յարկի բաժնուած. ամէն յարկի վրայ «տուշ»եր կան՝ տաք եւ պաղ ջուրի։ Սենեակներուն գինն է 150 ֆրանք ամիսը, բայց հաւանօրէն 25 ֆրանքի յաւելում մը կատարուի այս օրերս։

Արդիական ամէն դիւրութիւն կը վայելեն սենեակները, ինչպէս ելեկտրականութիւն, տաք ջուր, պաղ ջուր, կեդրոնական ջերմութիւն եւլն.։ Կարասիները պարզ են եւ մաքուր. «Տիվան» մը որ թէ իբր մահճակալ թէ իբր բազմոց-գրակալ կը ծառայէ, աշխատութեան խոշոր սեղան մը, հօյլիկաւոր պահարան մը, ուրիշ պահարան մը պատին մէջ, որ ջուրի ծորակները եւ սրբիչները կը պարունակէ, քանի մը աթոռ, փոքր գորգ մը, մաքուր պատեր կը կազմեն ուսանողին առօրեայ շրջանակը։ Սենեակին գլխաւոր զարդն է պատուհանը որ զուրսի կանանչութեան ու պարտէզներուն վրայ կը նայի, հակապատկեր մը կազմելով Փարիզի մթին փողոցներու տխուր տեսքին հետ։ Բոլոր հաստատութեանց ընծայած յատուկ առաւելութիւններէն զատ, ծրագրուած են նաեւ ընդհանուրին համար ընդարձակ դարաստան մը, գնդախաղի-թէնիսի, պէյզ-պօլի եւ այլ խաղերու դաշտեր, կեդրոնական մատենադարան-ընթերցարան մը, մարզարաններ, բացօթեայ աւազան մը, լողարաններ, փոքր հիւանդանոց մը ու ինչպէս ըսինք միջազգային ճաշարան մը, որ միակը պիտի ըլլայ բովանդակ Ոստանին մէջ։

Երկրորդ կուգայ Բելժիական Տունը որ հակայ շէնք մըն է, առաջինէն ոչ շատ հեռու։ Այս հաստատութեան բոլոր սենեակները մէկ շէնքի մէջ ամփոփուած են, ինչ որ պանդոկի մը ու քիչ մըն ալ զօրանոցի կերպարանք կուտայ իրեն, մանաւանդ նկատի առնելով սենեակներուն թիւը որ 210ը կ՚անցնի։ Առոր փոխարէն, սակայն, ծախքերու կարեւոր կրճատում մը կ՚ըլլայ։ Օրինակ ջեռուցման, տաք ջուրի, լողարաններու եւն ի համար օրական 1500 քիլոկրամ ածուխի սպառում կայ միայն, մինչ ատոր գրեթէ եռապատիկը անհրաժեշտ է ֆրանսական բաժնին որ հազիւ կրկինն ունի սենեակներու թիւին։ Հոս իւրաքանչիւր սենեակի ամսական վարձքն է 200 ֆրանք, լոգանք, սպասարկութիւն, ջերմութիւն եւլն. մէջը հաշուելով։ Նոյն խնամքը առատ օդ ու լոյս բաշխելու համար ամէն կողմ։ Լայն-անցքեր, հսկայ ժողովասրահ, պարասրահ մը, տաք ու պաղ լոգարաններ ամէն յարկի վրայ, սիրուն մարզարան մը յարակից սրահներով։ Շէնքը բաղկացած է եօթը յարկէ, արդիական ֆլամանդ ոճով՝ որ թերեւս քիչ մը ծանր ու տխուր կերպարանք կուտայ, հակառակ արտաքին զուարթ գոյներու։ Յիսուն վաթսուն պելճիքացի եւ լիւքսէմպուրկցի ուսանողներ միայն բնակութիւն հաստատած են ներկայիս —ի՛նչ գեղեցիկ դաս մեզի— իսկ մնացեալ սենեակները տրամադրուած ֆրանսացիներու, բնական է նախընտրութիւնը պահելով անոնց։ Տանըլչորս ծառաներ կ՚ապահովեն սպասարկութիւնը։ Միայն նախաճաշ կը տրուի ուսանողներուն։ Ճաշերը ինչպէս արդէն ըսինք, պէտք է առնել ֆրանս. բաժնի առժամեայ ճաշարանին մէջ կամ Ոստանէն դուրս։

Գալով Քանատական Տան, որ իր համակրելի տեսքով ու բախ երեւոյթ մը կուտայ կիսաւարտ Ոստանին, չի կրնար մեզ իբր նախատիպար ծառայել, մասնաւորապէս յատկացուած ըլլալով արդէն իսկ իրենց մասնագիտութիւնը Քանատայի մէջ ըրած բժիշկ և մանկավարժներու, որոնք Փարիզ կուգան կատարելագործման համար միայն ու գրեթէ ուսանող չեն նկատուիր։ Չարմանալի չէ ուրեմն որ սենեակներու վարձքը հոս ամսական 400 ֆրանքի կը հասնի։ Ճոխօրէն կահաւորուած սրահ մը տրամադրուած է ուսանողներուն իբր հիւրանոց, հաւաքավայր, ընթերցարան. իսկ սենեակներու կահաւորումը միւս հաստատութիւններէն շատ չի տարբերիր։ Institut agronomique-ի ու Արժանթինի «Տուն»երը չեն աւարտած տակաւին, իսկ Միացեալ Նահանգներու Տան հիմերը միայն դրուած են։ Արժանթինի Տունը իր կարեւորութեամբ (50 սենեակ) թերեւս մօտենայ ապագայ Հայ «Ուսանողական Տան» մը ծրագրին։

Ի՞նչ սահմաններու մէջ պէտք է տեսնել սակայն Հայ «Ուս. Տուն» մը՝ ենթադրելով որ պաշտօնական մարմիններ ուզեն լրջօրէն զբաղիլ։ Որքա՞ն ուսանող Պարիզի է համախմբել, ի՞նչ գումարի կը կարօտին կառուցումն ու կահաւորումը։ Ի՞նչ կերպով կարելի է միաւորական կեդրոն մը եւս դարձնել զայն։

Կանխահաս կը նկատենք այս մասին այժմէն իսկ արտայայտուիլ, ծանրանալով ճարտարապետական ու նիւթական մանրամասնութեանց վրայ։ Միայն գիտել կուտանք որ անհրաժեշտ է շատ շարժիլ, քանի Ուսանողական Ոստանին բոլոր հասուածական հողերը տրամադրուած չեն։ Պարզ դիմում մը պատկանեալ իշխանութեանց, ու արդէն իսկ հողը ապահոված կ՚ըլլանք ծրի։

Ի՞նչ կը մտածեն Ուսանողական Միութեան անդամները։ Որո՞ւն պիտի վիճակի այս նպատակով յանձնախումբի մը կազմութիւնը...։ Ի՞նչ է Տիկնանց Միութեան տրամադրութիւնը այս մասին։ Կա՞ն ուրիշ միութիւններ կամ մարմիններ որ հետաքրքրուին այս հարցով։

Հաւատա՞նք թէ անպատասխանի պիտի չմնան այս հարցումները։

Ամէն պարագայի մէջ, ամօթ պիտի ըլլար եթէ Հայ Ուսանողութիւնը մնայի դուռ մը չունենար միջազգային այս նոր Ոստանին մէջ։

Ե. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

4000 ԱՇԱԿԵՐՏ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Հալէպ, 12 Դեկտ.

Լրացնելով առաջին թղթակցութիւնս (Յառաջ 20 Դեկտ.), կը փութամ պատկերացնել ազգային կեանքի միւս երեւոյթները եւ առանձնապէս դպրոցներու վիճակը։

Հայրենակցական եւ այլ միութիւններ.— 35է աւելի Հայրենակցական միութիւններու կարգին կան նաեւ Կրթասիրաց միութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ., Որբերու միութիւն, Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն, Հ. Ե. Միութիւն, Կ. Խաչ. Բարեգործական, Օրիորդաց եւլն. միութիւններ։

Երբեմն միեւնոյն շրջանի Հայրենակցական միութիւններ եւ Կրթասիրացներ քով քովի գալով, հաւաքական ջանքերով բացած են առանձին դպրոց։

Երիտ. միութիւնը լուրջ և եռանդուն աշխատանք կը տանի նոր սերունդի զարգացման համար։ Այդ նպատակով շարունակ բանախօսութիւններ եւ դասախօսութիւններ կը սարքէ իր ակումբին մէջ։ Կազմակերպած է ելեկտրագիտական եւ մեքենագիտական ձրի դասընթացք, ուր կ՚աւանդուին երկու գիտութեանց ալ անհրաժեշտ գիտելիքները, տեսական եւ գործնական։

Դպրոցներ եւ աշակերտութիւն.— 1. Ազգ. երկսեռ վարժարան մանկապարտէզի բաժնով. 800 աշակերտ։ Պիւտճէն կը մատակարարուի ամսաթոշակներով եւ ազգային գանձէն։ 2. Կիլիկեան գաղթ. վարժարան երկսեռ եւ մանկապարտէզի բաժիններով. 600 աշակերտ։ Պիւտճէն կը հայթայթուի ամսաթոշակով, նպաստով և «ի նպաստ»ներով։ 3. Արմէնեան երկս. վարժարան, անհատական, 150 աշակերտով, 4. Զարեանճագի երկսեռ վարժարան՝ 170 աշակերտով։ 5. Այնթապի Կրթասիրաց երկս. վարժարան՝ մանկապարտէզի բաժնով, 550 աշակերտ։ 6. Ներսէսեան երկս. վարժարան «քէմփի»՝ 250 աշակերտով։ 7. Միս Եփփէի ջանքերով եւ նպաստով նորակառոյց Սահակեան վարժարան, 200 աշակերտով։ Եօթ վարժարան (ազգային)՝ շուրջ 3000 աշակերտներով։ Ասկէ զատ կան մօտ հազար աշակերտ օտար, բողոքական եւ կաթոլիկ վարժարաններու մէջ, եւ 50 է աւելի ուսանողներ՝ օտար բարձրագոյն վարժարաններու մէջ։

Ի՛նչպէս ուսում կը ստանան.— Աշակերտութեան այս թիւին մեծագոյն մասը չքաւորներ են։ Ցանախ, շատեր, այրի մայր՝ մը կամ անչափահաս քոյրիկ մը ապրեցնելու հոգն ալ ունին իրենց վրայ։ Եւ կ՚ապրեցնեն ալ։ Երեկոյեան արձակուրդին իւրաքանչիւրը կը փութայ իր որոշ աշխատանքին։ Մաս մը ներկարարի տուփը առած կը վազեն հրապարակի անկիւնը կամ պաղոտային ծայրը։ Մաս մը փայտին վրայ շարած «քեահքէ» կը ծախէ։ Մաս մը մանրավաճառութիւն կ՚ընէ. մաս մը գիշերային ծառայութեան կը փութայ արհեստ մը կամ ճաշարան մը։

Ասոնց մէջ տաղանդներ կան որ կը խամրին շատ կանուխ։

Ո՛չ ոք կը մտածէ խոստմնալիցները գէթ Պէյրութի բարձրագոյն վարժարանները կամ համալսարանը ուղարկել։

Յաջորդով՝ 1927ի վիճակագրութեամբ կը ներկայացնեմ նաեւ շրջաններու կեանքը։

Յ. ՍԻՄՈՆԻ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԹԱՏՐ...

(Փոխառած Խորհրդ. Թեր...)

Ճարտարապետ Թորամանեանի պատրաստած նախագիծին համաձայն, Երեւանի մէջ սկսած են աշխատանքները թատրոնին կառուցման համար։

Ըստ այս ծրագրին, Թատրոնը պիտի ունենայ երկու դահլիճ. Մէկը՝ ձմեռնային, փակ ու հրանական, միւսը՝ ամառնային, բացօթեայ աշնան ակիւմբներուն համար։ Երկուքն ալ ունին մէկ բեմ։ Երկու դահլիճներու եւ անոնց միջեւ կառուցուող մէկ բեմին այս ճարտարապետական եղանակը, թէ իր պարզութեամբ, հանճարեղ գիւտ մըն է թատերական ճարտարապետութեանց մէջ. և գնահատելի՝ հարաւային երկիրներու համար ընդհանրապէս, Հայաստանի համար՝ մասնաւորապէս։

Հրապարակին կեդրոնը գտնուող թատրոնի այս շէնքէն զատ, հրապարակին եզերքները հետզհետէ պիտի բարձրացուին համերգներու, դասախօսութիւններու, գրադարանի եւ ցուցահանդէսի յարմար շէնքեր։

Բոլոր այս շէնքերը պիտի կոչուին Ժողովրդային Տուն։

Ժողովրդային Տան հրապարակին մուտքը, մեծ պարտէզին շուրջ պիտի փոխադրուին բոլոր այն հաստատութիւնները, որոնք կապ ունին գեղարուեստի հետ. —երաժշտանոց, նկարչական դպրոց, թատերական արուեստանոց։ Նախատեսուած թատրոնը պիտի ծառայէ ամէն տեսակ ներկայացումներու, (դրամա, թեմ, օփէրա, շարժանկար, համերգ ...) մագումարներու, միթինկներու։

Թատրոնին ճակատը գծուած է հին հայկական (Յ-Ցրդ դարու ոճով), եւ պիտի ունենայ յուշարձանային monumental) դիմագիծ, քարէ, երկաթէ, պէթոնէ կմախքով, դիմանալու համար երկրաշարժներուն։

Թատրոնի բեմը կը գտնուի շէնքին կեդրոնը։ Երկու կողմերը պիտի գտնուին ձմեռնային եւ ամառնային դահլիճները։ Այս նպատակով, բեմին երկու կողմը կազմող պատերուն մէջ բացուած են անցքեր, երկաթէ վարագոյրներով։

Ձմեռնային թատրոնին դահլիճը կը նայի հրապարակին եւ ունի 1200 աթոռ։ Ամառնայինը կը նայի կից պարտէզին, մէկանցքերով միացած է անոր, ունի 1700 աթոռ։

Ձմեռնային դահլիճին գետնայարկին յատակը պիտի շինուի այնպիսի եղանակով մը որ կարելի ըլլայ հիմնել դահլիճին կեդրոնը, կրկէս մը, բեմին բարձրութեամբ, ծառայելու համար մասնաւոր բեմադրութիւններու, երբ գործադրութիւնը ամէն փոխադրուի դահլիճին կեդրոնը։ Այսպէսով կարելի պիտի ըլլայ նաեւ խրախանացնել նոր թատրոնին ձգտումը, իրարու մօտեցնել դերասաններն ու հանդիսականները։

Թատերասրահը յարմարցուած է նաեւ շարժանկարի ներկայացումներու համար եւ ունի մասնաւոր սենեակ մը գործիքներու։

Ձմեռնային թատրոնին դահլիճին կից պիտի շինուի ընդարձակ սրահ մը (foyer), երկու յարկ, մավալու. Յարկերէն իւրաքանչիւրը պիտի ունենայ նրբանցքներ, միջնադարութիւններ, հանգիստարան, սանդուղներ, ծխարաններ։

Բեմը ունի երկյարկ շարժական (trium)։ Միջին մասը յատակը ունի մասնաւոր հորեր եւ կազմուածք։ Բեմին կից մասնաւոր տեղեր, կարգ ինքնաշարժ բարձրացնելու համար։ Բեմին երկու կողմերը սպասարկող շէնքեր։

Ամառնային թատրոնը իր դահլիճին կառուցուածքով ամփիթատրոն մըն է, իսկ անոր սրահը՝ պարտէզը, որ պիտի ունենայ շատրուաններ, ... հանգստարաններ։

Երկու թատերասրահներն ալ ձմեռնային թէ ամառնային, կարելի է օգտագործել միաժամանակ։ Այդ պարագային, դահլիճներէն մէկը կը ծառայէ ներկայացումներու, միւսը՝ շարժանկարի համար, եւ այսպէսով կը ... 3000 հոգի ... առջեւ։

ԻՇԽԱՆԻ ՄԸ ԹՄԱՀԱՃՈՅՔԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ, 24 Դեկտ.— Նորա-ւէն «Պերլին» յածանաւը, որուն համար ամիսներու ծամբորդու-թիւն մը ծրագրուած էր մինչեւ Հնդկաստան, կանգ առաւ սպա-նիական քաղաքս Նաւահանգիս-տին առջեւ եւ հաւանաբար չկա-րենայ մեկնիլ դէպի Նափոլի, ո-րովհետեւ նաւապետ Քոլֆը հո հանուած է՝ պերլին, հաշիւ տալու բերի մը համար, որ շատ աղ-մուկ կը յարուցանէ Ներկայիս, ամբողջ Գերմանիոյ մէջ։

Պատմութիւնը այս է.— Երբ նաւապետ Քոլֆը Քիլէն ճամբայ ելլէր «Պերլին» յածանաւով, հանդիպեցաւ Էգքըրնֆէօրդ, ուր իր մեծ ագարակին մէջ կը բնակի Նախկին կայսեր Վիլհէլմ բի եղբայրը՝ Փրուսիոյ Հայնրիխ իշխանը. «Հին բարեկամներ» ըլ-լալով Նաւապետը ճաշի հրաւի-րած է Նախկին ծովակալ իշխանը «Պերլին»ի վրայ։ Իսկ այս վեր-ջինը հին օրերու փառաւոր անցք մը կատարել տալէ վերջ, ճառ մըն ալ խօսած է, որուն պարունակու-թիւնը գեռ հրապարակուած չէ։ Նաւապետը

Այս ահա մեծ իրարանցում,

Սակայն տարօրինակ դէպքն է այս, որ հանրապետականարժանապատւու-թիւնը վիրաւորելու կը նկատ-ուի։ «Հանրապետական» կու-սակցութիւնները չե՞ն գիտեր թէ ամէն որ ինչ կ'անցնի կը դառ-նայ Համագային ինքնապաշտպա-նութեան մը պատրաստ ըլլալնու համար։ Բացայայտ է որ պա-տերազմական Նախարար Կէսլէր, մէջ ինքն գերմանիոյ. ստիպ-ուած է Հանրապետութեան բա-նակի գիրքին անհամապատասխան մը գործեր համբերու-թեամբ տանիլ եւ միայն շատ ուշ իմացած անցքերն են որ որոշ ինքնաստութեան կ'ենթարկէ։ Ինչած տարի Մաթթէնպէրկերագ-մերկներուն առթիւ ծագած խնդրի մը համար, բանակներու պետ ֆոն Զէէքթի հրաժարեցաւ, նոյն այս տարի. հաւանական է որ նոյնը պէտք է հետեւանայ «Պեր-լին» յածանաւէն.

Թէեւ պաշտօնականներէն, գրեթէ ամբողջ մամուլը հիմա իշխան Հայնրիխի որ տարե-կան 17000 մարք թոշակ կը ստանայ, երբ հին բարձր պաշ-տօնատար մը. այժմ ինչպէս կը

թոյլատրէ իր քիրին գալ Հանրա-պետութեան մայրաքաղաքին ա-նունով մարտանաւի մէջ զօրանցք կատարել, հագուիլ մեծ ծովակալի շուքերով, եւ խօսիլ ճառեր, ո-րոնք ապահովաբար հանրապե-տական չեն։ Այո՛, իշխան Հայնրիխը որ 1918ին, երբ ամէն բան տակն ու վրայ էր... այն իշխան Հայնրիխը, որ իր եղբօր պէս թէեւ Հոլանտա չփախաւ, բայց կարմիր դրօշը պարզած ինքնինքը Էգքըրն-ֆէօրդ գտաւ։

Իսկ Քոլֆը՞ ըլլալով Հանրա-պետութեան պաշտօնեայ-Նաւա-պետ, ի՞նչ իրաւունք ունի հրա-ւիրելու իր Նաւին վրայ, Հանրա-պետութեան չէնքը խորհրդանշող Նաւին վրայ, բոլորովին հակառա-կորդ մարդիկ, ըլլան անոնք «հին բարեկամներ»։

Եւ իրարանցումը կը շարու-նակուի Վերջին պահուն՝ կառա-վարութիւնը պաշտօնական գե-կոյցով մը յայտնեց թէ հրա-մանատարը յանցանք չունի, նա-խապէս իր պետերէն արտօնու-թիւն առած ըլլալով։

Թղթակից

ՑՈՒՐՏԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Փրոֆ. Պէլմար կը գրէ ցուր-տերուն առթիւ:

— Կիները, որոնք այնքան թեթեւ հագուստներ կը կրեն, մետաքսեայ եւ թեթէ գուլպա-ներ հագած են, կիսաբաց կօշիկներ ունին, արդեօք աւելի՞ կը մսին, աւելի՞ շատ կը հիւանդանան թէ այրերը։ Այս մասին դժուար է պատասխանել որովհետեւ չունինք բաղդատական վիճակագրութիւն մը, որ միայն գոյց տար սեռերու տկարութիւնը. վարակման տեսա-կէտէն, հարբուխի, ցնցդատապի. կոկորդացաւի պարագաներուն մէջ։ Սակայն իմ տպաւորութիւնս այն է, որ սեռերը աւելի կամ նուազ մասնաւոր տկարութիւններ չունին պաղէն հիւանդանալու մէջ։ Իմէ կենար վիճակագրութիւն մը կա-րելի պիտի ըլլար լուծել լաւա-գոյն հագուելու եղանակը, պաշտ-պանուի՞լ ցուրտին դէմ, թէ. բա-րակ լաթեր հագնելով, կարծրա-ցնել մարմինը ցուրտով

Կիները այնքան ալ գէշ պաշտպանուած չեն ցուրտին դէմ, թէեւ երեւութապէս բարակ լա-թեր հագուած են։ Իմէ կիներու զգեստները այրերու զգեստնե-րուն թանձրութիւնը եւ ծանրու-թիւնը չունին միւս կողմէ՝ ա-նոնց զգեստները շինուած են խիտ

հիւսուած քնդերէ,—մետաքս, սըն-դուս, բրդեղէն, որոնք կը մեկու-սացնեն մարմինը կատարելապէս։

Գալով կօշիկներուն, Նոյնիբը կարեւորութիւն կը ստանայ այն ատեն, երբ օդը խոնաւ է։ Ցուրտ օդերուն, պաղը շատ քիչ կ'ազդէ ոտքերուն, որոնք շարժման մէջ են շարունակ։ Իսկ իրենց իրանը եւ կուրծքը, որ աւելի զգայուն է ցուրտէն, կը պաշտպանեն տաք լաթերով եւ մուշտակներով։

Ուրեմն, որոշ ու մասնաւոր թելադրանքներ կարելի չէ ընել այրերուն կամ կիներուն։ Սեռի տկարութիւն չկայ, այլ անհատա-կան տկարութիւններ։ Այսպէս կան մսկոտներ, եւ կան անհատ-ներ, որ, այս ցուրտերուն, փողոց կ'ելլեն առանց գլխարկի եւ վե-րարկուի Ասիկա վարժութեան հարց է. անոնք սոված են դի-մադրութեան ցուրտին դէմ, Նոյնպէս կան, որ կը քնանան պա-տուհանը բաց։ Սակայն կարելի չէ թելադրել այս եղանակները ա-մէնուն։

Գալով պզտիկներուն, կը տեսա-նենք որ անոնց սրունքները մերկ են։ Հարիւր վարժուած են։ Բայց կան պզտիկներ ալ որ տկար են ցուրտին հանդէպ։ Կարեւորը այն է, որ պաղ չառնեն փողոց ելած ատեն։ Ուրեմն, պէտք է լաւ ծած-կել զանոնք. երբ տաքէն կ'անցնին ցուրտին։

Եւ պէտք է իմանալ, որ այս ցուրտ օդերուն ծագած հիւան-դութիւնները արդիւնք են ոչ թէ պաղերուն, այլ պաղէն տաք, եւ տաքէն պաղ անցնելուն։

Մսելու եւ չմսելու հարցը վարժութեան եւ կլիմայական յարմարութեան խնդիր է։ Սկաւ-տինաւցիները, որոնք վարժութենէ զատ, ժառանգական դիմացկու-նութիւն ալ ունին, մեզմէ քիչ կը մսին։

Գալով մեզի, կը թելադրեմ, այս ցուրտերուն առթիւ, մանա-ւանդ ծերերուն, առողջապէս տկարներուն, փոքրիկներու ու նո-րածիններուն համար ամէն խնամք տանիլ եւ չմսեցնել։

ՇԻՇԱԿ ՍԱՎԱՐԵԱՆ

Սրճարանի մէջ երկու ուսա-նողներ կը խօսին.

— Մուկ կա՞յ ձեր սենեա-կին մէջ։

— Կարելի՞ բան է, կրծելու բան չունինք, որ մուկ կենայ եւ կրծէ։

ՁԱՅՆԸ ԳՈՒԲԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Դեկտ — Քա-ղաքիս հայ գաղթականութեան մեծագոյն մասը կը բնակի պան-դոկներու մէջ, ուր կեանքը հե-տաքրքրական է։

Պատկերը գրեթէ նոյնն է հայկական կոչուած պանդոկներու մէջ։ Ֆրանսական պանդոկները ընդհանրապէս գոհացուցիչ կը նկատուին, որովհետեւ անոնք ի-րենց պայմանները յարգողներուն կ'ընծայեն ամէն դիւրութիւն։

«Յառաջ»ի համար պրպտում-ներ կատարելու մտօք, կ'այցելեմ կարգ մը պանդոկներ՝ ուր Հայեր կը բնակին։ Նախ Ներս կը մտնեմ Rue Thubaneauի մէկ հայկական պանդոկէն, և յետոյ Rue de la Providence ծագումով Սպանիա-ցիի մը պանդոկը։ Առաջինին մէջ կը բնակին մօտաւորապէս 18—20 հայ ընտանիքներ, որոնք դժգո-հութիւններ ունին Նորակոչպանդո-կատիրոջ դէմ, որովհետեւ այս վերջինը չափազանց սուղ գինով վարձած ըլլալով պանդոկը, անմի-ջական յաւելում կը պահանջէ հայ վարձակալներէ, առանց օրի-նական պատճառի։ Այս պանդոկին մէջ, ժամը 12ին մէկ վայրկեան մնացած՝ լոյսերը կը մարեն. եւ բանուորները մութին մէջ կ'ելլեն ու գործի կ'երթան. իսկ տանտու մայ-րեր կամ հիւանդ ունեցողներ կէս գիշերէն ետք կերոնով լամբար կը վառեն, մանուկը դիեցնելու եւ հիւանդին պուտ մը ջուր տալու համար։ Հոս ալ ոչ լուացարան կայ, ոչ ալ կանոնաւոր խոհանոց։ Կարգ մը ընտանիքներ, լեզու չգիտնալով, ֆրանսական պանդոկ-ները թողած եւ հոս փոխադրուած են, բայց կը զղջան։

Բազմանդամ ընտանիքներ կամ ազգականներ, յաճախ մէկ սենեակի մէջ կը բնակին, վարձքի թեթեւութեան եւ իրարու մօտ ըլլալու համար։ Ուրիշ լուսանցքի մութ սենեակներու մէջ ալ ըն-տանիքներ կը բնակին եւ միեւ-նոյն սենեակին մէջ կը պատրաս-տեն կերակուր, ճաշ, լուացք... եւ կը նստին Սպանիացիին պանդոկին մէջ ալ նոյն պատկերը, բացի վարձքի վէճերէն եւ ուրիշ անհա-մութիւններէ

Կ. Սիւլեան

ԿԵԱՆՔԸ ՀՈՄԻՆ ՄԷՋ

ԼԱ ԿՈՑԻՆԻԷԹ.— Ինչպէս գրած էի, Պ. Միհրան Գարակէօզ-եան ազնիւ գաղափարը ունեցած

էր կոտինիէթի գիւղին յարակից շէնքերէն մէկը տրամադրել Ֆրանսական ամառնային բանա-կումներու ընկերակցութեան, որ-պէսզի հոս հիւրընկալուին տկարա-կազմ տղաք եւ օգտուին անտա-ռային օդէն։

Այս մասին համաձայնու-թիւն մը գոյացած է յիշեալ ըն-կերակցութեան հետ եւ բարերա-րին փափաքին համաձայն, արդէն ձեռնարկուած է շէնքին հիմնական նորոգութիւններուն. Ներկայիս կիսաւեր շէնքը պիտի վերածուի ամարանոցի մը, որ պիտի պարու-նակէ հարիւր անկողիններով ննջարան, խաղավայր, ճաշարան, ընթերցա-սրահ եւ լսարան։ Աշխատութիւն-ները սկսած են արդէն եւ յոյս կայ մինչեւ Մայիս վերջացնելու։ Յառաջիկայ ամառ կոտինիէթը պիտի ներկայացնէ ուշագրաւ պատ-կեր մը, հայ եւ ֆրանսացի մա-նուկներու խառն բազմութեամբ ողողուած։

*** Գարակէօզեան հօմն ալ սր-տի պարտք նկատեց իր բաժինը բերել որբերուն օրուան։ Կիրակի օրուան մը պաշտամունքը յատ-կացուեցաւ այդ Նպատակին Աշա-կերտներուն բացատրուեցաւ օր-ուան նշանակութիւնը եւ մեր պարտքը։

Տղաքը միահամուռ փափաք յայտնեցին երեք կիրակի իրենց մսեղէն անունդէն զրկուիլ եւ անոնց փոխարժէքը յատկացնել հայ որ-բերու անուքին։ Այս ինքնաբուխ զոհողութիւնը կը ներկայացնէ հա-զար ֆրանք, որ ուղարկուեցաւ կեդրոնին։

Փ. Սմնասար

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԽՈՒՄԲԻՆ ՄՐՑՈՒՄԸ

Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շա-վիլի ֆութպոլի խումբը մրցե-ցաւ Stade Français (H. C., խումբին դէմ, եւ 1ի դէմ 1 հա-ւասար խաղարկութիւն մը ու-նեցաւ:

Շավիլի խումբը, որ իմէ մարզիկներ անկի ցուցաւոր խա-ղացողներու դէմ մրցած էր, խի-կապէս գնահատելի է այս ար-դիւնքին համար. կը յուսանք որ աւելի փորձ անոնք ևս պիտի ունենան լաւ յաջողութեանց ի-րենց համարժէք խումբերուն դէմ։ Գնսոք է ջանան կարգա-պահական ոգիով եւ համերաշ-խաբար գործել։ Ուրախ ենք որ անոնք կցած են իրենց խումբը լաւ հիմերու վրայ դնել։

Դ. Դասապեան

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պրիւսէլէն Պ. Վահան Խօլա-սանճեան երրորդ անգամ ըլլալով սոյն օրինակ տարեկան Յառաջ նուի-րած ըլլալով, յատկացուցինք հե-տեւեալ հաստատութեանց.—

1. — Մուսուլի Ազգ. Վարժա-րանին, 2.—Միլանի Ուսանողա-կան Միութեան, 3.— Սէրէզի Որբերու Միութեան, 4.— Ա-ղեքսանդրիոյ Յառաջդիմասէր Միութեան, 5 — Ժընեւի Հայ-կական Տան, 6.— Ժընեւի (Պըն-ւէն Հայկ. վարժարանին, 7. — Պերլինի Հայ Երիտ. Միութեան, 8. Կոփենհագէնի Յունաստան, Կարմիր Խաչի ընթերցարանին, 9. Տէտէաղաճի Ազգ. վարժա-րանին, 10.- Միքսի Յունաստան Ազգ. վարժարանին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՍԱՀԱՏ ԿԻՆԸ.— Տիկին մը, Վէրսայլի գետնուղիին բե-րանը, երկու ջուխտ խօսք ըրաւ մարդու մը հետ, յետոյ, երբ մարդը ուսերը կը թօթուէր ու կը հեռանար, կինը կրակեց կը-նակէն ու գետին փռեց զայն։

Ձո՛ն կը կոչուի Արնօ, որ զանազան վարժարաններու մէջ ծանօթ է իբրեւ ուսուցիչ պատ-մութեան։ Գաւառին մէջ ա-մուսնանալով վարժապետի մը աղջկան հետ, մեղրալուսնի ճամբորդութիւն մը կը կատա-րէ։ Ճամբան տիկինը կը հիւան-դանայ։ Հիւանդութիւն մը, որ անկողինին կը գամէ զայն, եր-կար ատեն։ Ամուսինը, յուսա-հատ, կը ձգէ կինը եւ կը մեկնի իր պաշտօնին։ Յետոյ ամուս-նալուծման դատ կը բանայ։ Կինը անցեալ շաբաթ կը հասնի Փարիզ։ Կը հագուի, հիւանդութեան հետ-քերը կը ծածկէ եւ կը փորձէ գեղեցկանալ։ Վէրսայլի գետ-նուղիին առջեւ կը սպանէ ա-մուսինը, երբ չուզեր իսկ խօ-սիլ հետը։

ՁԱՆԳԱԿԱՏԱՆ ՄԷՋ. — Մոն-տէնեոյի (Իտալիա, եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կար։ Հինգ ժամկոչներ բարձրացան զանգա-կատուն, հնչեցնելու համար ե-րեք զանգակները։

Զանգակները կատաղօրէն կ'օ-րօրուէին։ Յանկարծ զանգակնե-րէն մէկը լռեց ու կախուեցաւ, յետոյ միւս երկուքն ալ լռեցին։ Այն ատեն լսուեցաւ որ ահռելի ճիչեր կ'արձակուէին զանգակա-տունէն։

Երբ զանգակներէն մէկը լռած էր, ժամհարներէն մէկը, այն որ կը հնչեցնէր լռած զանգակը, աշխատեցաւ շարժել զայն։ Սա-կայն հոն քաշուած ատեն, ու-շադրութիւն չըրաւ, որ հսկայ զանգակ մը կը ճօճէր ուժգնօ-րէն։ Ու 9000 քիլոնոց զանգա-կին երկաթեայ շրթունքը զար-նուեցաւ խեղճ մարդուն վզին։ Փրցուց գլուխը եւ նետեց վար։ Իսկ մարմինը, որ արիւն կը ժայթքէր, ինկաւ միւս ժամհար-ներուն ոտքին տակ։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԼՃԱԿԻՆ ԿԱՐԱՊՆԵՐԸ

(ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Պառաւներէնոչ մէկը այս մա-թ բան մը խօսեցաւ Ասպետին, րովհետեւ, սաստիկ բարկութեան մէջ հրամայեր էր ո՛չ ուտելիք ո՛չ ալ խմելիք տալ խեղճ կնոջ, ւսզի այն անհշան կերէն, զոր ան համայ չունեցուն հետ բաժնե-ր տրլ ուած էր։

Երբ աղջիկը կը մտնէր կնոջ կը գիտէր զայն, աչքերէն ար-ւունք կը հոսէին.

Կին, ալ փոքրիկ աղջիկը կը ւտեր ցաւագինօրէն, եւ առանց իրար ճանչնալու, սիրտէ սիրտ, նոյնպէս իրարու հետ յարաբերու-թեան մէջ մտեր էին։

Աղջիկը լիրան առտու զա-ւոց լճակին կարապներուն, իր եղբայրներուն ալ ուտելիք կը երէր ամէն օր։

Կարապները կը զգային, որ հանգիստը բենց սիրելի քոյրիկնի, անոր համարձակութեամբ կ'ու-տէին անոր ձեռքերէն

Երջանիկ ժամեր էին, երբ ի-րարու քով կուգային։

Քոյրիկը կը փայփայէր կա-րապները ու կը սիրէր զանոնք խանդակաթ սիրով։

Երբ մթնէր, աղջիկը կրկին գիւղակը կը բարձրանար, կը սպա-սէր գժբախտ կնոջ փոսին քով, կը քնանար հոն, առանց գիտնալու թէ անիկա իր հարազատ մայրն էր։

Գիւղակին բնակիչները սակայն ամէն օր կը դիտէին այս բոլորը ու կը պարմանային։

Աղջիկը միշտ կուլար ու կը տխրէր. իր մօտ խնամակալուհին, չար կինը, քովէն անցնէր։

Պատահեցաւ որ օր մը Ասպե-տը անցաւ փոսին առջեւէն ու նշ-մարեց աղջնակը։ Եւ երբ աղջկան իր կնոջ հետ ունեցած նմանու-թիւնը ու անոր վիզին ոսկիէ շղ-թան տեսաւ, աւելի՛ մօտեցաւ եւ հարցուց

— Ո՞վ ես դուն, փոքրիկս, եւ որո՞նք են ծնողներդ։ Կարապնե-րուն հետ ի՞նչ գործ ունիս, եւ ինչպէ՞ս եղեր է, որ անոնք քեզի հետ այնքան ընտանի են ու ձեռ-քերէդ կեր կ'ուտեն։

— Պարոն Ասպետ, պատաս-խանեց աղջիկը արտասուալից, չեմ գիտեր թէ որո՞նք են ծնողներս զանոնք ճանչցած ու նոյնիսկ տե-սած չեմ։ Սակայն ընտանի կարա-պները վարը լճակին վրայ, որոնք ձեռքերէս հացփշրանքները կ'ու-տեն, եղբայրներս են։ Նախապէս անոնք ալ մարդկային կերպա-րանք ունէին, եւ մենք, բոլորս ալ անտառին մէջ եղնիկի կաթով կը սնանէինք։ Օր մը եղբայրներս ջուրը իջան լոգանք ընելու։ Իրենց վիզերէն վար առին ոսկիէ շղթա-ները ու դրին եզերքին վրայ, եւ կարապներու կերպարանափոխուե-ցան երբ անոնք հոս ու հոն ցրուե-ցան. կը լողային, մարդ մը եկաւ ու գողցաւ անոնց շղթաները. եւ որովհետեւ անոնք չկրցան այլեւս իրենց մարդկային կերպարանքը կրկին ձեռք բերել դարձան այս

լճակին բնակիչները. իբրեւ կա-րապներ։

∴

Չար կինը նոր հասկցաւ թէ որոնք էին աղջիկն ու կարապները։

Սարսափեցաւ, որովհետեւ կը վախնար, որ կրնար ամէն բան ե-րեւան ելլել։

Ասպետը նկատեց անոր տագ-նապն ու իրարանցումը, սակայն չէր գիտեր թէ ինչպէ՛ս պէտք էր մտանանիշ ընէր այդ բանը, ու մտախոհ ուղղուեցաւ դէպի լճակը։

Չար կինն ալ իսկոյն ծառային քով վազեց, հարցնելով անոր որ երկուքն ալ վտանգի մէջ էին, պահանջելով որ երթայ անմիջա-պէս սպանէ աղջիկը։

Ծառան համաձայնեցաւ

Առաւ սուրը եւ հետեւեցաւ աղջկան։

Աղջիկը լճակին եզերքն էր, ու կը փայփայէր կարապները։

Երբ Ասպետը տեսաւ որ ծա-ռան դէպի այն կողմը կը շտապէ, անմիջապէս լճակին մօտ մացառի մը ետեւ պահուըտեցաւ. որով-հետեւ գուշակեց, որ գարշելի մարդը բարիք մը չունէր իր մտ-քին մէջ։

Այն վայրկեանին որ սուրը վերցուցած հարուածը տալ կ'ու-զէր, բռնեց չարագործին բազուկը եւ խլեց անոր ձեռքէն զէնքը։

Ծառան ծունկի եկաւ եւ շնորհ խնդրեց ըսելով.

— Ձեր հօրաքոյրը, պարոն Ասպետ, հրամայեց ինծի սպաննել այս անմեղ հրեշտակը

Ասպետը անմիջապէս դղեակ վերադարձաւ, եւ տուփեց տանտի-րուհին, որ ամէն բան խոստո-վանի։

Չար կինը խոստովանեցաւ ա-մէն բան։ Բերաւ Նաեւ մատանին ու բաժակը որ ոսկի շղթաներէն պէտք էր շինուած ըլլային։

Ասպետը կանչել տուաւ ոսկերիչը, եւ անոր հարցուց յարութեամբ, թէ արդեօք ի՞նչ շիներ էր բա-ժակը։ Ինքը «Այո» պատասխա-նեց, եւ որովհետեւ չափազանց կը վախնար, խոստովանեցաւ թէ բա-ժակը ուրիշ ոսկիէ շիներ էր, եւ շղթաները իր տունին մէջ կը պահէր տակաւին, բացի մէկէն, որմէ ոսկի մատանին ձուլեր էր

Ոսկերիչը պարտաւորուեցաւ բերելու շղթաները

Ասպետը երկարեց զանոնք աղ-ջկան, որ շնորհալի եւ սիրուն պարմանի մը դարձեր էր արդէն։

Աղջիկը կարապներուն մօտե-ցաւ եւ ամէն մէկուն վիզէն կա-խեց իր փոքրիկ շղթան։

Բոլորն ալ վերստացան իրենց մարդկային կերպարանքը, բացի մէկէն։

Ասպետը համբուրեց իր հա-րազատ զաւակները, բարեկամ ու գեղեցիկ, գրկեց ու շատ սիրեց զանոնք. հրամայելով, որ անոնց թշուառ մայրը փոսէն ազատեն։

Երբ դժբախտ կինը բաղնիք գնաց ու մաքրուեցաւ, առաջուան պէս շնորհալի ու գեղեցիկ դար-ձաւ

Ասպետը հրամայեց չար եւ անհաւատարիմ հօրաքոյրը թա-ղել հոն, ուր իր անմեղ կինը եօթը երկա՛ր տարիներ տառապած էր։

Այս կերպով իրականացաւ այն առածը որ կ'ըսէ, «Ուրիշին հոր փորողը ինք մէջը կ'իյնայ։»

Թարգ. ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՎԵՐՋ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՕՐԱԹԵՐԹ "ՅԱՌԱՋ,,Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆ

գիրը, սահմաններու մասին անգլօ-ֆրանսական համաձայնագիրը եւ քարիւղի մասին Սան-Րէմոյի համաձայնութիւնը։

ՅՕԴ. 7ը կը վերաբերի կենդանական եւ բուսական հիւանդութեանց դէմ Ազգերու Դաշնակցութեան ընդունած միջոցներու գործադրութեան։

ՅՕԴ. 8ը կ'ըսէ թէ Անգլիա ուժ պիտի տայ Իրաքի թեկնածութեան, 1932ին զայն Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունելու տալու համար, պայմանաւ որ զարգացման ներկայ մակարդակը պահպանուի եւ մինչեւ այդ գործերը լաւ ընթանան։

ՅՕԴ. 9ը կը տրամադրէ որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր երկիրներու հպատակները առեւտրական եւ այլ հարցերու մասին նոյն իրաւունքները պիտի վայելեն Իրաքի մէջ և ոեւէ է խտրութիւն չպիտի դրուի անոնց միջեւ։

ՅՕԴ. 10ը կ'ըսէ թէ Իրաքցիները անգլիական պաշտպանութիւն պիտի վայելեն այն երկիրներուն մէջ, ուր Իրաքը պաշտօնական ներկայացուցիչ չունի։

ՅՕԴ. 11ը կը հաստատէ Իրաքի կառավարութեան եւ Անգլիացիներու միջեւ գոյութիւն ունեցող պայմանագրութիւնները։

ՅՕԴ. 12ը կը վերաբերի հնագիտական յարաբերութեանց։

ՅՕԴ. 13ը կ'ըսէ թէ զինուորական առանձին համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի, 1924 Մարտ 25ի համաձայնութեան տեղ։

ՅՕԴ. 14ը կը տրամադրէ որ 1924 Մարտ 25ի դատական համաձայնագիրը ի զօրու՝ պիտի մնայ։

ՅՕԴ. 15ը կ'ըսէ թէ դաշնագրին վրայ կէտերուն մեկնութիւնը պիտի ենթարկուի Միջազգային դատական ատեանին։

ՅՕԴ. 16ը կ'ըսէ թէ ներկայ դաշնագիրը գործադրութեան պիտի դրուի վաւերացումէն վերջ։ Պիտի վերաքննուի՝ եթէ Իրաք մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Ներկայ դաշնագիրով կը ջնջուին 1922 Հոկտ. 10ին և 1926 Յունուար 13ին Պաղտատի մէջ ստորագրուած զինակցութեան երկու դաշնագիրները։

Պոլշեւիկները կը փախչին Ֆինլանտայէն

Ֆինլանտայի պոլշեւիկները ծրագրած էին Յունուար 1ին նոր ապստամբութիւն մը յարուցանել։ Տեղական իշխանութիւնները պոլշեւիկ վարիչներու բնակարաններուն մէջ խուզարկութիւններ կատարելով գրաւեցին այս մասին կարեւոր վաւերաթուղթեր։ Ձերբակալուեցան 15 Ֆինլանտացիներ, որոնց 5ը կին։ Բոլորն ալ գնդակահարուեցան։ Ուրիշ 17 Ռուսեր իբր գերի վար գրուած են զինուորական իշխանութեանց կողմէ։

Հարաւային Ֆինլանտայի խորհրդային բոլոր հիւպատոսարաններն ու գործակալութիւնները փակուած են եւ զինուորական հսկողութեան տակ առնուած։ 17 ռուս ընտանիքներ հոլանտական շոգենաւով մը մեկնեցան դէպի Վլատիվոսթոք։ Շանկայի խորհրդային ընդհանուր հիւպատոսն ու հիւպատոսարանի պաշտօնեաները նոյնպէս մեկնեցան։ Հանքէուի հիւպատոսն ալ «Շիշանկ» շոգենաւով պիտի մեկնի։

Բոլոր ռուս քաղաքացիներուն ազդարարուած է պատրաստ գտնուիլ՝ մեկնելու համար Ֆինլանտայէն։

Խորհրդային կառավարութիւնը խնդրեց Գերմանիայէն, որ ստանձնէ Ֆինլանտայի ռուս քաղաքացիներու շահերուն պաշտպանութիւնը։ Գերման կառավարութիւնը ընդունեց այս պաշտօնը։

Միապետական կազմակերպութիւն

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ երեւան հանուած է միապետական կազմակերպութիւն մը, որուն անունն էր «Նիկոլա Նիկոլայեւիչի կողմնակիցներու ջոկատ»։ Կազմակերպութեան նպատակն է եղեր կառախումբերու եւ երկաթուղագծերու դէմ եղեռնափորձեր կատարել եւ ահաբեկել պոլշեւիկեան գործիչները։ Կազմակերպութեան բոլոր անդամներն ալ ձերբակալուած և դատարան յանձնուած են։

Ընդծովեայ մը ողբերգական վախճանը

Ամերիկեան S—4 ընդծովեան, որ նաւի մը հետ բախելով ընկղմած էր Փրովինսթաունի Ամերիկա եզերքը, աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւած է քանի մը օրէ ի վեր։ Ընդծովեային մէջ կային 39 հոգի, եւ թթուածինի մթերք մը՝ 63 ժամուան համար։ Գերմարդկային ճիգեր փորձուեցան՝ ազատելու համար զանոնք։ Ծովը կատաղի էր եւ կ'արգիլէր ամէն փորձ։ Սուզակները օրերով ելան իջան, առանց յաջողելու։ Հին սուզակ մը իջաւ ընդծովեային մօտ, եւ որոշուած նշաններով խօսակցեցաւ դժբախտ նաւաստիներուն հետ, որոնք փակուած էին առաջնորդի սենեակին մէջ։ Այս սենեակը ամրապէս փակ է եւ բաժնուած ընդծովեայէն. Շրջակայ ծակէն օդ դրկելու ամէն փորձ ձախողեցաւ։ Նաւաստիները նշաններով կը հասկցնէին թէ իրենց թթուածինի պաշարը հատնելու վրայ է եւ միայն վեց հոգի ողջ մնացած են։ Ու օգնութիւն կը հայցէին։

Անթելով խնդրուեցաւ ամբողջ ամերիկեան ժողովուրդէն, որ աղօթէ անոնց փրկութեան համար։ Աւելի օր փորձերը շարունակուեցան, սակայն կատաղի փոթորիկը արգելք եղաւ ամէն օգնութեան։ Վերջին լուրերու համաձայն, այլեւս նշաններ չեն հասնիր ընդծովեայէն, ինչ որ ցոյց կու տայ թէ ողջ մարդ չէ մնացած մէջը. աւելի զատ շղթան, որ ընդծովեան կը միացնէր եզերքին, խորտակուած է ալիքներէն։

Ամերիկեան թերթերը խստիւ կը քննադատեն ծովային իշխանութիւնները եւ ցաւով դիտել կու տան թէ Գերմանիոյ մէջ ազատարար միջոցները աւելի կատարելագործուած են։

Յունաց օդանաւը Ատալիա իջած

Անցեալ օր գրեցինք թէ «Ժորժ Կինմէր» օդանաւը, որ Փարիզ—Հանոյի թռիչքը կը փորձէ, Հռոմ հասնելէ վերջ, ճամբայ ելած է դէպի Աթէնք, իր երկրորդ հանգրուանը։ Անկէ ի վեր տեղեկութիւն չկար իր մասին։ Երէկ առաւօտ Ատալիայէն ստացուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ Ֆրանս. օդանաւը իջած է հարաւային Անատոլուի այդ նաւահանգիստը եւ թէ ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ։

Կ'ենթադրուի թէ գէշ օդին պատճառաւ, գնդապետ Անթուանա ստիպուած է առանց Աթէնք հանդիպելու, օդանաւը վարել Յունաստանի հարաւէն եւ ուղղակի Անատոլու երթալ։

Հռոմէն Ատալիա հեռաւորութիւնն է մօտ 1790 քիլոմեթր։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Մ. Դ. Մարսէյլի Ջօրդարեան խումբի անդամական ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիք։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Գառ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Դրադարան-ընթերցարանը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Տեսինի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Cafe de la Paixի սրահը, Ave. Jean Jaures։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի [illegible] ենթակոմիտէն սովորական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին, խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի, ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Լիոնի Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 2.30ին։ Օրակարգ. ընտրութիւն եւ սոփրական խնդիրներ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Փարիզի Հայրենակց. միութեան ընդհանուր ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Քաֆէ օ Պէլօ տը Լիոնի վերնայարկը, մէթրօ Իթալի, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ներկայ պիտի ըլլայ Գ. Կ. Սասունի։

Փարիզի [illegible] կազմակերպած է [illegible] 26 դեկտեմբեր երկուշաբթի օր ժամը 3ին յետ միջօրէի, կազմակերպած է գինեձօն մը Salons George Vի մէջ, 45 Rue Pierre-Charron, Paris 8e։ Հրաւիրատոմսի գինն է 20 ֆրանք։ Փոխարժէքը կը խնդրուի ղրկել գանձապետ Օր. Ս. Խորասանեանի, 15 Rue Louis-Philippe, Neuilly s)Seine, կամ վճարել ցերեկոյթի օրը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Կարապետ Քոփոեանի եւ Կարապետ Յարութիւնեանի երախաներուն անժամանակ մահուան առթիւ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TERNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 209bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

24 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 527

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ԱՆԻՒ

Պարբերաբար կը փորձուինք ակնարկ մը նետել զանազան գաղութներու վրայ, եւ մեր սիրտը կը ճմլուի։

Սկսինք Փարիզէն։ Ա՛յն է ինչ որ գիտենք։ Ո՛չ մէկ փոփոխութիւն՝ ժամուն բոլորտիքը։ Նոյն մարդիկը, նոյն հոգեբանութիւնը, նոյն գործերը։ Հին գաղութը առանձին, իր «աէմիրպաշ» վարիչներով։ Անիէռի Առաջնորդարանը ինքն իր գլխուն, անգործ եւ անճար։

Տարին կը լրանայ, եւ ոչ իսկ մէկ մանկապարտէզ բացուած է գոնէ նմոյշի համար։ Փարիզի Ջոջերը իրենք իրենց ժողովներ կազմեցին եւ կրթական մասնախումբ մը ընտրեցին, ի հեճուկս Առաջնորդարանին։ Պաշտօնական յայտարարութիւններ ալ տուին։ Մինչեւ անգամ տեղեկացանք թէ 50.000 ֆրանք տրամադրած են, գոնէ չորս մանկապարտէզ բանալու համար։ Մանկապարտիզպանուհիներ իսկ հրաւիրուեցան, հրապարակաւ։

Արդիւնքը, — զերօ եւ քար լռութիւն։

Մինչ այս մինչ այն, հակամարտութիւնը երբեք չդադրեցաւ երկու հաստատութեանց, Փարիզի ըմբոստ Հոգաբարձութեան եւ Առաջնորդարանին միջեւ։ Առաջինը շարունակելով իր անմիտ պայքարը Թեմական Խորհուրդին դէմ, պաշտօն յանձնած է պատուիրակի մը, համոզել Էջմիածինը որ ուրիշ հոգեւորական մը ղրկէ։ Եւ Էջմիածինը հաւանած է, ճամբու ծախքն ալ Փարիզի Հոգաբարձութենէն ստանալով։

Միւս կողմէ, Փարիզի եկեղեցին կրօնական ընկերակցութեան վերածելու ձեռնարկին առթիւ, նորէն տաք ու պաղ անցեր է Պալաքեան եպսկ.ի եւ Ջոջերուն միջեւ, եւ մինչեւ անգամ պետական միջամտութիւն եղած է, ինչպէս պիտի կարդաք լուրերու բաժնին մէջ։

Պատկերը պարզ է.—Փարիզը կը մերժէ հպատակիլ ո՛ր եւ է ազգային-ժողովրդական իշխանութեան։ Կը խուսափի ո՛ր եւ է հաշիւ ներկայացնել Թեմական Խորհուրդին։ Ան իր ափին մէջ ամուր պահած է խոշոր գումար մը, 5—700.000 ֆրանք, որուն մատակարարութեան եղանակն անգամ գաղտնիք է։

Մի՛այն այս պարագան, —հաշիւ չտալու խնդիրը, բաւական է սեւցնելու այս մարդիկը, ո՛րքան ալ բարի համբաւ հանած ըլլան։ Այդ գումարը իբրեւ աւանդ պահած ըլլալու իմաստութիւնն ալ չարդարացներ զիրենք, երբ աչքի առջեւ բերենք տրուած պահանջները։ Սեղանաւորական հաստատութի՞ւն է Փարիզի հոգաբարձութիւնը, թէ խնայողական սնտուկ։

Հաւատացողներ կան թէ երբ կաթող. նոր պատուիրակը հասնի, Փարիզցիները սրտաբաց պիտի խոստովանին իրենց մեղքերը եւ ուժ պիտի տան ազգային կազմակերպութեան։

Երանի՛ հաւատացողներուն։

Իսկ մեր գիտցածն ու տեսածը այն է որ, Գարեգին եպիսկոպոսն ալ պիտի կաշկանդուի միեւնոյն կախարդական շրջանակին մէջ։ կա՛մ իրենց հետ, կամ իրենց դէմ...

Փարիզի ազաները ճանչցուած են իբրեւ պահպանողական, բարեպաշտ «ազգասէր»ներ։ Բայց երկու տարուան փորձը ցոյց տուաւ որ անոնք յեղափոխակա՛ն խառնուածք ալ ունին։—Կա՛մ մեզի հետ, կա՛մ մեզի դէմ։ Միջին ճամբայ չկայ։ Կարճ-եւ կտրուկ...

Նոր պատուիրակը, իբրեւ գիտնական մարդ, թերեւս աւելի լուրջ է, քան Պալաքեան եպիսկ.ը, որուն խեթեւսօլիկ եւ երկերես շարժուձեւերը վեպարը չէ որ պիտի շտկէ։ Բայց ճիշտ գիտնական կամ փիլիսոփայ մարդ ըլլալուն համար, հաւանական է որ Գարեգին եպիսկ. տարուի, փոխանակ վարելու, շուարի, փոխանակ վճռելու եւ գործելու։

Բայց, լաւագոյն է սպասել իր գալուն եւ գործունէութեան։

Մենք փիլոնաւորներէն չենք որ կը փնտռե՛նք դարմանը։ Բայց անոնք որ բարերար դեր մը կը վերագրեն փիլոնին եւ վեղարին, թող այս փորձն ալ կատարեն, եւ իրենց հասկցած եղանակով քակեն հանգոյցը։

Այս առաքելութիւնը պատեհութիւն մըն է, միանգամ ընդմիշտ երեւան հանելու համար Փարիզի Հոգաբարձութեան կամ Վարչական ժողովի անդամներուն քաղաքականութեան գաղտնիքները, եթէ տակաւին գաղտնիք մնացեր է։

Պատեհութիւն մըն է, նաեւ, վճռական փորձի մը ենթարկելու այն միւս տարրերը, որոնք, թէեւ իրարու հակոտնեայ, կը ճգնին խափանել գաղութներու կազմակերպութեան գործը, մասնաւորապէս Փարիզի մէջ։

Տա՛նք ատոնց անուններն ալ. — ցարական չինովնիկ Պապաճանեանէն մինչեւ «բարոյական Ֆրանկախոտ»ի վկայեալ մասնագէտը, Արշակ Ջոպանեան, եւ իր խայտաբղէտ խմբակը։

Ջոջերը ուրիշ մտքով կը մաքառին, իսկ ասոնք՝ տարբեր ուղղութեամբ. սակայն երկու կողմերն ալ իրար կը դիմաւորեն, ո՛ր եւ է աշխատանք վիժեցնելու համար։

Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ ի՛նչ կ՚ընեն եւ ինչո՞ւ կ՚ընեն, մինչեւ անգամ հակառակ իրենց տեսակէտներուն եւ ծրագիրներուն։

Անոնք ամէն զոհէկութեան կը դիջանին, քառասուն անիւը եթէ ոչ գործածելու, գոնէ իր վիճակին մէջ պահելու համար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ ՄԸ

Դեկտ. 18ին Պուքրէշի մէջ սկսաւ հրատարակուիլ նոր շաբաթաթերթ մը, «Հայաստան», խմբագրութեամբ ընկեր Մանուկ Վարդանեանի։

Առաջին թիւի խմբագրականին մէջ, Հայաստան պարզելով իր ծրագիրը, կը գրէ.

— «Հրաշքներ գործելու յաւակնութիւններ չունինք, ոչ ալ բոլոր ծուռերը շտկելու կարողութիւնը։ Մեր ունեցածը այս ժողովուրդին անկեղծօրէն ծառայելու կամքն ու ցանկութիւնն է, որուն համար ալ յանձն առած ենք զոհողութիւններ, նիւթական եւ բարոյական, որոնք, կը խոստովանինք, շատ ծանր կը կշռեն մեր ուսերուն։

«Հեռու մնալ ամբոխավարական միտումներէ։ Փողոցէն չէ, որ մենք պիտի ստանանք ներշնչում եւ ուղղութիւն, այլ սա ցիրուցան եղած ժողովուրդի ազգային-հաւաքական արժէքներու եւ շահերու գերագոյն մտահոգութիւնն ու նախանձախնդրութիւնն է, որ պիտի լուսաւորէ մեր ճամբան։ Եւ եթէ մենք որոշած ենք անխնայ ըլլալ բոլոր անոնց հանդէպ, որոնց հանրային գործունէութիւնը անհամապատասխան կը գտնենք — մեր ըմբռնումով — այդ արժէքներուն ու շահերուն, տակաւ պիտի բացատրել միմիայն այդ մտահոգութեամբ ու նախանձախնդրութեամբ։»

Յաջողութիւն։

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հալէպի ֆրանս. իշխանութիւնը պահանջած է 48 ժամուան մէջ պարպել Կէօյ-Մէյտանի պետական գաղթակայանը։ Տրուած պայմանաժամը շատ կարճ ըլլալով, Առաջնորդարանը՝ 88 գաղթականներ անդառնալեաց նոր գաղթակայանին, 30 Հ.Բ.Ը. Միութեան Գաւիթայի քեմփին մէջ ու Միացեալ Ազգ. Հայկական վարժարանի անգամ մէկ մասին մէջ։

Գալով բուն շէնքը պարպելուն, Առաջնորդարանը խնդրած է ժամանակ առնել, մինչեւ որ ի վիճակի ըլլայ գաղթականներուն տրամադրելու բաւականաչափ ... տեղ։

Հրամայուած է նաեւ պարպել Լատա փաշայի շէնքը, ուր Զէյթունցիներ կը բնակին։ Առաջնորդարանը որոշած է 2000 քառ. կանգուն գետին գնել եւ տրամադրել Զէյթունցի 40 ընտանիքներու՝ այսպէսով մինչեւ 3 ամիս Լատա փաշային շէնքը ամբողջութեամբ պարպելու եւ իր տէրերուն յանձնելու համար։

ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ ԹԻՒ 2

Վերջին թղթարերով առաքուած ամերիկահայ թերթերը կը հրատարակեն մեծադիր ծանուցումներ «Թահրա պէյ» աշխարհահռչակ հայ Ֆաքիրը Փրովիտէնսի մէջ» խորագրով եւ կը հրատարակեն պատկեր մը, որ իբրև թէ Թահրա պէյը կը ներկայացնէ։ Իսկական Թահրա պէյը Գրիգոր Գալֆայեան ներկայիս Եգիպտոս կը գտնուի. իսկ ամերիկահայ թերթերու հրատարակածը պատկերն է Օննիկ Գափամաճեանի, որ իր եղբօր՝ Արթիւրի հետ Թահրա պէյի աշակերտ եւ թեկնածու եղած է և որ Ամերիկա գացած է Արշակ Ջոպանեանի մէկ յանձնարարականով։ Օննիկ Գափամաճեան անցեալ տարի ալ Փարիզի մէջ հրապարակ եկած էր իբրեւ ջլալիքաւոր էֆէնտի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պալաքեան եպսկ. եւ Փարիզի ջոջերը

Կը տեղեկանանք թէ կաթողիկոսական պատուիրակ Պալաքեան եպսկ. վերջերս գրութիւն մը ուղղած է տեղական իշխանութեանց, յայտնելով թէ Փարիզի Հայոց եկեղեցին Հոգաբարձութիւնը չի ճանչնար իր հեղինակութիւնը, ոչ ալ հաշիւ կուտայ իրեն։

Ասոր վրայ Ֆրանսական իշխանութիւնները առանձին առանձին հարցաքննած են Պ. Արամ Ճէվահիրճեանը եւ Պ. Պօղոս Խամէրեանը, որոնք յայտարարած են թէ իրենք եկեղեցին կը մատակարարեն կանոնաւոր կերպով եւ միշտ ալ հաշիւ կը ներկայացնեն։

Այս միջադէպէն ետք, Փարիզի Հոգաբարձութիւնը որոշած է այսուհետեւ պատարագի ատեն չյիշատակել Պալաքեան եպսկ.ի անունը. նոյնիսկ եկեղեցիէն վերցնել տուած է կաթող. պատուիրակին յատկացուած աթոռը։

Ֆրանքօ-իտալական համաձայնութիւնը

Բոլոր երկիրներու թերթերուն համար օրուան նիւթ դարձած է ֆրանքօ-իտալական համաձայնութիւնը։ Անգլիական թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան ատոր։ Գերմանական թերթերը զայն կը նկատեն ուղղուած Գերմանիոյ դէմ։

Այս առթիւ «Ֆորվէրց» և «Ֆոսիշէ Ցայթունկ» կը գրեն թէ 1923ին, Ռուրի վէճին ատեն Մուսոլինի Պերլինի իտալական դեսպան կոմս Պոսթարիի միջոցաւ Գերմանիոյ առաջարկած է գինակցութիւն մը կնքել Ֆրանսայի դէմ, առաջարկելով նոյնիսկ զէնք եւ ռազմանիւթ հայթայթել անոր։

Արտաքին նախարարութիւնը երբեք ականջ չկախեց Մուսոլինիի առաջարկին. միայն պատերազմական նախարարը քիչ մը հետաքրքրուեցաւ զէնքի եւ ռազմանիւթի խնդրով, սակայն յետոյ ան ալ հրաժարեցաւ կարեւորութիւն տալէ։

Իտալական «Թրիպունա» թերթը կը գրէ թէ Ֆրանսայի ապահովութիւնը քէչ երաշխաւորուած է Լոքառնոյի դաշինքով եւ թէ լաւագոյն կերպով կրնայ երաշխաւորուիլ Իտալիոյ հետ համաձայնութեամբ մը։

Իտալիոյ տնտեսական բարգաւաճումը

Երէկ գրեցինք թէ Իտալիա ամրապնդած է լիրէթը։ Ազգային Տնտեսութեան նախարար Պէլուցցօ նախարարական խորհուրդի վերջին նիստին մէջ կարեւոր տեղեկութիւններ տուաւ Իտալիոյ տնտեսական կացութեան մասին, ցոյց տալով որ երկիրը հետզհետէ կը բարգաւաճի եւ վիճակը գոհացուցիչ է։ Ըստ աւ թէ դրամ պահող դրամատուներու մէջ Հոկտեմբերին 72 միլիոն, Նոյեմբերին 158 միլիոն լիրէթ աւելցած են պահեստները, անոնց ընդհանուր գումարը բարձրացնելով 13 միլիառ լիրէթի։

Ցորենի արտադրութիւնը աւելցնելու համար սկսուած պայքարը կը շարունակուի։ Փիէմոնթէ, Լիկուրիա, Լոմպարտիա, Վենետիկ, Թոսքանա, Ապրուցցի նահանգներուն եւ Սիկիլիոյ մէջ ցորենի սովորական արտադրութիւնը 100ին 10 աւելցած է։ Երկրագործական միւս արտադրութիւնները եւս կ՚աւելնան։

Խօսելով գործազրկութեան մասին, Նախարարը յայտնեց թէ Իտալիոյ ճարտարարուեստի երեք գլխաւոր շրջաններուն՝ Փիէմոնթէի, Լիկուրիոյ եւ Լոմպարտիոյ մէջ անգործութիւնը 100ին 5 համեմատութեամբ է միայն։ Կարգ մը ճարտարարուեստներ, ուր աշխատանքի ժամերը սահմանափակ էին, այժմ կ՚աւելցնեն ժամերը։ Անգործութեան ենթակայ են մասնաւորաբար երկրագործական բանւորները, որմնադիրները, հիւսուածեղէնի գործարաններու ու փոխադրական ընկերութեանց գործաւորները։

Երեսփ. ժողովը, որ արձակուրդ ստացաւ, մրցանիշը կոտրեց՝ իր նիստի մէջ քուէարկելով 341 օրէնքներ։

Իրաքցիները դժգոհ են

Երէկ հրատարակեցինք անգլեւիրաք նոր դաշնագրին պատճէնը։ Պաղտատէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Իրաքցիները շատ թշնամական ընդունելութիւն ըրին, երբ դաշնագրին պատճէնը հրատարակուեցաւ։ Առաջին արդիւնքը եղաւ այն որ հրաժարեցան երկու նախարարներ՝ փոխ-վարչապետ եւ ներքին նախարար Րաշիտ Ալի պէյ էլ-Կիլանի եւ կրթական նախարար Ջօր. Եասին փաշա էլ-Հաշիմի։ Ազգայնական «Էլ-Իսթիքլալ» կը գանգատի որ անգլիական մարզպանին դիրքը եւ անգլիացի խորհրդականներու իրաւասութիւնները մութ ձգուած են։ Երկու չափաւոր թերթեր դաշնագիրը կը հրատարակեն առանց խորհրդածութեանց։ «Պաղտատ-Թայմզ» կը յուսայ թէ նոր դաշնագրին շնորհիւ Իրաք աւելի պիտի բարգաւաճի։

Հրեաները դուրս ձգուած

«Շիքակօ-Թրիպիւն»ի թղթակիցը խօսելով պոլշեւիկեան նոր կեդր. կոմիտէի կազմութեան մասին, կ՚ըսէ թէ նոր Քաղաքական Բիւրօի անդամներէն վեցը Ռուս են (Բուխարին, Ռիկով, Վօրոշիլով, Կալինին, Մոլոտով եւ Տոմսկի), երկուքը Կովկասցի (Ստալին եւ Կուիբիշեւ), մէկը Լեթոն (Ռուձուտակ), ու դիտել կուտայ որ 10 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Հրեայ չկայ պոլշեւիկեան այս Գերագոյն Մարմնին մէջ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ

Նիւ Եորք Թայմզի ժընեւի թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ.—

Թէեւ վերջնապէս չէ հաստատուած, սակայն կը թուի որ Էնկիւրիի իշխանութիւնները կը մտածեն ծախել սուլթաններու գոհարեղէններէն մաս մը։

Զուիցերիացի գոհարավաճառ մը, որ Պոլիս կանչուած էր՝ յիշեալ գոհարեղէնները գնահատելու համար, Զուիցերիա վերադառնալով, յայտարարեց թէ չէր յաջողած իր պաշտօնին մէջ, որովհետեւ ճարտարութիւնները անհաշուելի էին։

Գոհարներու սենեակը հասնելու համար, ստիպուած էր անցնիլ կարգ մը դուռներէ, որոնց իւրաքանչիւրը կը գտնուէր զինեալ պահակներու հսկողութեան տակ։

Վերջին դուռը, հաստատուն անագապղինձէ, այնքան ծանր էր, որ ութ մարդ պէտք եղաւ զայն բանալու համար։

Գանձարան-սենեակին մէջ Զուիցերիացի գոհարավաճառը տեսած է վրայէ վրայ դրուած ափսէներ, մէջը լեցուն թանկագին քարեր, կարմիր ու կապոյտ, աներեւակայելիօրէն խոշոր ադամանդներ ու մարգարիտներ, զմրուխտներ ու կարկեհաններ։

Մասնաւորաբար երկու առարկաներ գրաւած են իր ուշադրութիւնը՝ մէկը դաշոյնի եռախակալ մը՝ շինուած միակտուր խոշոր զմրուխտէ մը, միւսը՝ զուտ ոսկիէ դահ մը, որուն վրայ ագուցուած են 20000 թանկագին մարգարիտներ, ինչպէս նաեւ քանի մը հազար կարկեհաններ ու զմրուխտներ։

Այս գանձարանը դարերէ ի վեր եղած է անսպառելի հանք մը գոհարեղէններու, որոնց միջէն արքունի ոսկերիչներ, ընդհանրապէս Հայեր, քարեր կ՚առնէին՝ նոր զարդեղէններ պատրաստելու համար Սուլթաններուն, կամ ընտիր նուէր մը գտնելու օտարական սուլթանուհիի մը։ Թուրքիոյ արքունի գոհարեղէնները գաղտնի չէին պահուեր պատերազմէն առաջ, եւ անոնք Թօփգաբուի պալատին մէջ կը ցուցադրուէին զբօսաշրջիկներուն։

Պատերազմի ընթացքին, երբ Տարտանէլի վրայ անգլիական յարձակումը վտանգի տակ կը դնէր Պոլիսը, գոհարեղէնները կապոցներու մէջ դրուեցան՝ իբրեւ ապահովութիւն երկրին ներսերը փոխադրուելու պատրաստ գտնուելու համար։ Անոնք դեռ Թօփգաբուի պալատին մէջ են։

Վերջերս ֆրանսացի գոհարավաճառ մը քննեց զանոնք, սակայն ստուած տեղեկագիրը նպաստաւոր չէր։ Կ՚ըսէր թէ մարգարիտներու մեծ մասը «մեռած» են, առէ զատ միւս գոհարեղէններն ալ առաջնակարգ տեսակէ չեն։

Վեր ի վերոյ գնահատութեան մը համաձայն, ամբողջ գանձը կ՚արժէ մօտ հինգ միլիոն ոսկերլին։ Ոսկիէ գահին արժէքը կը գնահատուի 2 միլիոն անգլ. ոսկի։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ Ծնունդը եւ Նոր Տարին Կիրակիի կը զուգադիպին այս տարի։ Դեկտ. 26ի եւ Յունուար 2ի Երկուշաբթի օրերը տօնական օր չպիտի նկատուին, սակայն՝ մեծ վաճառատուները փակ պիտի մնան։

ԱՆԳԼԻԱ 1918 Յունուար 1էն մինչեւ 1927 Դեկտ. 10 գործազուրկներուն նպաստ տուած է 379.388.000 անգլ. ոսկի։

ԿԸ ՀԵՐՔԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ ՉԻ ՀԱՄԱԿԵՐՊԻՐ...

Հայաստանի ճամանավար կուսակցութեան և համագումարին մէջ, Պ. Հայկ Յովսէփեան երկար զեկուցում մը կարդաց իրենց քաղաքականութեան եւ ճեռանկարներու մասին:

Խորհրդային Հայաստանէն (22 եւ 23 Նոյ.) կը քաղենք, այսօր, էջմիածնի եւ առ ճասարակ եկեղեցիներու եւ անոնց կալուածներու վերաբերեալ մասը, որ նշանաւոր յայտնութիւններ կը պարունակէ.—

Գալով հոգեւորականութեան, պէտք է ըսել որ, ինչպէս անցեալին մէջ, նոյնպէս ներկայիս ան կը ծառայէ քաղքենիութեան եւ գործակալութիւնն է (ազենտուրա) Դաշնակցութեան գաղափարաբանութեան: Դուք գիտէք, որ Դաշնակցականները արտասահմանի մէջ այսմուկ բարձրացուցին թէ խորհրդային կառավարութիւնը բռնութիւն գործ կը դնէ հայ եկեղեցիին վրայ, թէ բռնադրկուած է Կաթողիկոսը: Մեր կուսակցութեան մէջ ամէն բանուոր եւ գիւղացի անդամ գիտեն թէ խորհրդային պետութեան մէջ եկեղեցին բաժնուած է պետութենէն: Խորհրդային Հայաստանի մէջ մեր կուսակցութեան բոլոր անդամները լաւ գիտեն թէ հոգեւորականներուն, մասնաւորապէս էջմիածնի հանդէպ մեր քաղաքականութիւնը մինչեւ եղած է հետեւեալը՝

Զգուշել կրօնական նախապաշարումներէն վերջնապէս չազատագրուած գանգուածները, չփրթուրել անոնց զգացումները: Սակայն, եկեղեցին, կրօնական համայնքները, համաձայն խորհրդային օրէնքներուն, դրուած են այնպիսի պայմաններու մէջ, որ միտ չկրէ մեր բանւորագիւղացիական իշխանութեան քաղաքականութիւնը և մեր ընկերվարական շինարարութիւնը:

Դաշնակցութեան գրգռիչ լուրերը միայն մէկ նպատակ ունին,— օգտագործել գանգուածներու կրօնական զգացումները եւ տրամադրութիւնները հանդէպ խորհրդային իշխանութեան եւ մեր կուսակցութեան:

Էջմիածինը պէտք է հրապարակ գար հերքելու համար այդ գրգռիչ լուրերը: Ան պէտք էր որ պարզ եւ որոշակի յայտարարէր թէ խորհրդային կառավարութիւնը կը վարէ իր քաղաքականութիւնը. կռթնելով պետութեան հիմնական օրէնքներուն վրայ եւ թնդանօթներ չի դրկեր էջմիածնի դէմ: Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդը, փախանակ սուտ լուրեր հերքելու, կ'աշխատի արդարացնել Դաշնակցականները: Իբրեւ փաստ, թոյլ տուէք ինծի կարդալ քանի մը տող Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդի գրութենէն: Դուք այս մէջբերումներէն պիտի տեսնէք թէ Էջմիածինը ի՞նչպէս կը հերքէ կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան մասին տարածուած գրգռիչ եւ սուտ լուրերը: Դուք պիտի տեսնէք որ, փոխանակ հերքելու, կը յարձակի խորհրդային իշխանութեան վրայ, ըսելով թէ խորհրդային իշխանութիւնը կատարած է բռնագրաւումներ էջմիածնի անբաժան, անձեռնմխելի սեփականութիւններէն:

Փոխանակ հերքելու, էջմիածինը կը պնդէ որ, իրր թէ, պարտականութիւններ կը կատարէ խորհրդային իշխանութիւնը:

Ահա թէ ի՞նչպէս կը հերքեն անոնք: (Կը կարդայ Գերագոյն Խորհուրդին յայտարարութիւնը, որ ահաւասիկ).—

Նիւթին գործերու կոմիտային պայմանական գրաւոր քաղաքացութեամբ եւ Գերագոյն Խորհուրդին ուղղած օրէնքի պատասխանատուութեան սպառնալիքով, նախագահուշակման գրութեան ճամբով, տնօրինութեան նպատակով ճամայնքներու կազմակերպման նախաձեռնութիւնը վերապահուած է մինչ [illegible]

Հակառակ այս յայտարարութեան, քանի մը անճատներէ կազմուած Այստ [illegible] եկեղեցւոյ [illegible] եւ [illegible] ուխտատեղիներու տնօրինութիւնը, ինչպէս օրինակ՝ Երեւանի կեդրոնի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, Նորք Թաղամասի Ս. Աստուածածին յայտնի ուխտատեղին եւ Դպրալագեղցի Ս. Խաչ ուխտատեղին, եւ այդ կը կատարուի ոչ միայն առանց յիշեալ ճամայնքներու ցանկութեան ու նախաձեռնութեան, այլ նաեւ, էջմիածին ուղղուած բողոքներուն նայելով, հակառակ անոնց կամքին ու բողոքին: Նոյնը սեղի, ունեցած է նաեւ Թիֆլիսի յայտնի Քամոյեան եկեղեցիին, Ս. Սարգիս ուխտատեղիին եւ գերեզմանոցներու երկու եկեղեցիներուն մասին:

Գործնայ տնօրինութեան [illegible] Երեւանի եւ Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդները հայ գերեզմանատուները վարձու տուին ժողովուրդին առանց եւ հայ եկեղեցիին հետ ոչ մէկ առնչութիւն ունեցող, պաշտօնապէս Ամենայն Հայոց Հայրապետին կոնդակով մերժուած Ազատ եկեղեցական եղբայրութեան, շահագործելու նպատակով: Մինչդեռ նոյն քաղաքային խորհուրդները մերժեցին տալ գերեզմանատուները իրենց իսկական տէրերուն, այսինքն՝ ճամայնքներու ներկայացուցչական մարմիններուն:

Հայոց Հայրապետը, եկեղեցին եւ պետութեան բաժանման ու տնօրինութեան օրէնքներու հիման վրայ, կուսայ եկեղեցական-վարչական ներքին հրահանգ ազգային եկեղեցական ժողովներու որոշումներէն եւ հայ եկեղեցիի ոգիէն բխող ու ճամայնքներուն համար ընդունելի, բայց հայ կառավարութիւնը չընդունիր եւ չի թոյլատրեր գործադրել զայն, պաճանջելով ընկավարուել հայ եկեղեցին ու գիրն ամբողջապէս [illegible] կանոնադրութեամբ, չնայելով որ յիշեալ հրահանգը Թիֆլիսի եւ Նոր Նախիջեւանի Թեմերուն մէջ ընդունուած եւ գործադրութեան մէջ է:

Ընկերնե՛ր, մենք չէինք կրնար տպագրել այս պատասխանը, որովհետեւ ան ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Դաշնակցութեան պաշտպանութիւնը:

Մեր կուսակցութեան հիմնական խնդիրներէն մէկն այն է, որ մենք ուժեղ հակակրօնական պայքար պիտի մղենք,— պրոպագանդ, որ պէտք է ունենայ բովանդակութիւն: Քաղաքական եւ գաղափարական պայքար՝ եկեղեցիի դէմ, պայքար՝ գանգուածներու նախապաշարումներուն դէմ, մեր յետամնաց աշխատանքներուն բնորոշ գիծը պէտք է դառնայ այդ: Եկեղեցին եւ կրօնքը մինչեւ հիմա քաղքենիութեան ձեռքին մէջ զէնք դարձած էին գործելու համար խորհրդային իշխանութեան դէմ եւ մթագնելու համար աշխատաւորական գանգուածներու միտքը:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԱՆՕԹ ՄԸ

Աթէնքի յոյն ոսկերիչներէն Փրաքսիթէլուսի մօտ գտնուած է հայ եկեղեցական անօթ մը, որ արծաթէ ադամնի մըն է:

Ադամնիին վրայ կան ոսկեղէն քանդակներ, հետեւեալ արձանագրութիւններով. «Արտածունեցի երկու եղբայրներ՝ Յակոբ եւ Գէորգ Տէր Յակոբոֆ Սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն սոյն յիշատակը կ'ընծայեն, 1872 Մայիս 20»:

Ոսկերիչը ադամնին գնած է 1500 տրախմիի, յոյն սեղանատէրէ մը: Նոր ըր կ'իմանայ թէ քանի մը Հայեր ոսկերիչին միացեր են, եւ կ'ուզեն մեծ գումար մը փրցնել Ազգ. Վարչութենէն, անօթը յանձնելու համար:

ՓՈԽՈՒԱԾ ԵՆ ԴԱՐԵՐԸ

Որոշ մաս մը, մեր նորագոյն գրողներէն, դառնացած՝ մեր այս դարուն դէմ եւ տխուր կերպով այլասերած օտար չփումներէ որոնց վնասակեց մեզ մեր քաղաքական պարտութիւնը, իրենց աչքերը կը դարձնեն մեր հին սերունդներու երիտասարդութեան:

Երիտասարդներու միամտութիւն մը կը հաւատայ, այսօր, դեռ գրական ձգտումի, կաղապարի մը: Ան կ'ուզէ հիմնել քաղաքականութիւն մը, որով կարելի ըլլայ փրկել եւ կազմել հայ միացեալ գրական անկախութեան մը հետ՝ հոգեկան եւ յետոյ հողային հայրենիք մը: Ան կ'ուզէ ջուրի ու զոյնի սրբազան միջոցութիւնը անհատներու համար: Անոնք կը կարծեն դառնալ միջազգային, առանց խորհելու մեր եւ եւրոպացիներու մտայնութեանց տարբերութեան որ անկարող կ'ընէ մէկը միւսը հասկնալ, ու միջազգային դառնալ ազգային Թիփիք գրականութեամբ մը, որ շատ տժգոյն պիտի մնայ, քանի որ ան պիտի փրկուի օտար բոլոր ազդեցութիւններէ, բացի մեզի համապատասխանող հարուէն, Միր. տերէն՝ որ մեր հին երգերուն արձագանգն են արդէն: Ան տժգոյն պիտի մնայ, դարձեալ, քանի որ չէ տրուած մեզի հարուստ աւանդութիւն մը որուն կարելի ըլլայ կառչիլ եւ փրկել մասամբ՝ նիւթի եւ միջավայրի պակասը:

Մեր սերունդը յատակ յիշատակ մը անգամ չունի հայրենիքին:

Երիտասարդներու միամտութիւնը, համակրելի թէեւ, բայց շատ դատապարտելի կը մնայ իր անդրադարձումի պակասովը: Նոր չէ երազը: Ան գրուած է միշտ, սակի, ժպտուն դիմակի մը նման՝ մնացած խորքի մը վրայ: Նոր չէ մտածումը: Խրիմեան Հայրիկէն մինչեւ Րաֆֆին եւ Աբովեանը, մինչեւ կուսակցական պրոպագանդի համար եղած գրականութիւնները, մինչեւ Վարուժանի «Հեթանոս Երգեր»ը, մինչեւ Մխիթարեանները, մենք կը գտնենք այդ փնտռտուքը:

Բայց այն ատեն հողամաս մը կար, գոնէ, եւ ազգային հաւաքական գանգուած մը՝ ուրկէ կուգային մեր լաւագոյն արուեստագէտները, ուրկէ նամակ, յիշատակ կարելի էր առնել, գոնէ պարիսպի մը կամ վանքի մը պատկերը ու մագաղաթ մը՝ ատեն ատեն:

Ստեղծագործութեան համար գրագէտը պէտք ունի միջավայրի կամ աւանդութեան. Մենք ոչ մէկը ունինք, ոչ միւսը: Ունինք ընդհատուած նեխած գրականութիւն մը, հեռաւորներու թափօր մը՝ ուր արուեստը կը մնայ շատ անգամ անըմբռնելի, անտեսանելի, ուր նոյնքան ազատ կը մնայ ցեղին ոգին եւ ուրկէ անհրաժեշտ է զատուիլ, կտրելու համար, այսուհետեւ, ստեղծել նոր, ինքնատիպ ու զուտ արուեստ - աշխարհ: Ինչ ճամբով որ ըլլայ, ազգային անշահախնդիր արուեստի մը մեկնող մեր ընկերները պիտի իրենց տափակութեան ու անարժէնութեան մէջ: Օդին մէջ չենք կրնար շինել առանց մեծ շէնք մը: Անտեղի եւ անհասցրդելի պիտի մնար ան, եթէ յաջողէինք իսկ, գիւղի եւ արօրի, վարդի ու վարդանանցի, առանց երգ մը՝ մեր ազգին համար, որ պարապորտներ կ'երթայ, հիմա, գործատուններու եւ ելեկտրականութիւններու մէջ կ'աշխատի, հանրահանգ կամ մէթրօ՝ կ'առնէ գործին երթալու եւ դառնալու համար, որ քաղաքի մը մէջ կ'ապրի առնուազն: Մէկ կողմ կը դնեմ դեռ մեր ժողովուրդին ձանձրոյթը բոլոր հայրենասիրական օդային խօսքերուն հանդէպ, երբ օրուան հացը ճարել պէտք է եւ քիչ մը հանգիստ շունչ քաշել՝ մեռնելէ առաջ:

Փոխուած են դարերը: Մեր աքսորը այնքան ալ դառն պիտի չըլլար, եթէ Եբրայեցիներու օրերուն պէս եւ անոնց նման բանաստեղծին բերնէն ինկող Սիոնը արցունքներով արձագանգէինք: Գրականութիւնը կորսնցուցած է, հիմա, իր նախկին ուժը. կրօնական, քաղաքական առաջնորդող դերը: Ան մէկ պզտիկ մասն է միայն, հիմա, քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան:

Ուրիշ խումբ մը, աւելի բախտաւոր՝ կը նայի կարօտով հեռուէն, խորհրդային Հայաստանին, նկատելով զայն, այդ քաղաքային յեղափոխութիւնը եւ անոր յաջորդող խաղաղութիւնը, իբրեւ կարապետող ազդակ մը՝ նոր գրականութեան մը: Ան շատ անգամ զերծ է ազգային զոյնի մը հոգէն: Ան կը փնտռէ առաւելապէս՝ հող մը իր անմիջական գործունէութեանը համար: Տառապած կայ ու խարխափում, սակայն, հոն ալ: Հայաստան պէտք եղած չափով չի հետաքրքրուիր արտասահմանով: Ու համակրելի չի դառնար ան՝ մեզի, պէտք եղած չափով: Կասկած կայ անոր գրական յեղաշրջումին վրայ: Յեղափոխութեան գրականութիւն մը տարբեր բան է գրականութեան մը յեղափոխութեննէն: Նիւթի եւ պատկերներու նորութիւնով չէ միայն որ գրականութիւն մը կը նորոգուի: Անհրաժեշտ է արդիական զարգացումներու հետ վազող ոգին, որմէ հեռու կը մնայ Հայաստանը եւ ան ուղղակի կապուած ռուսական խորովակի մը: Հեռու, հեռու է Հայաստանը ու մութին մէջ՝ անոր աշխատանքը: Ու ինծի կը թուի որ ան դատապարտուած է կախելու օտարները երբ ընդհակառակն կրնար տեղական գրականութիւն մը մեծցնել:

Տառապանքի եւ խարխափումի դար: Մութին մէջ ենք, եւ մենք, մեր սերունդը: Առաջ գոնէ ցաւի ու սուգի աղջամուղջ մը կար, ուր մարդիկ կը խրէին իրենց նայուածքը, կը գուշակէին արեւներ եւ հորիզոններ. հիմա ատ ալ չկայ: Ոչ այդ ցաւը, ոչ ալ յոյսի այդ հեռապատկերը. մենք այլասերուած չենք որ կը սպառինք, այլ պատերազմներուն ձգած ախտագին հետքերէն, ամլութենէն: Կեանքին մահը, անջրպետը չափելը, մահուան մօտիկ, շատ մօտիկ, եւ օրերով անոր հետ ապրելու պարագան, խնդալ ու կատակել կը սորվեցնեն մարդոց՝ օրերուն հետ:

Մեր սերունդը վարժուեցաւ ծուլութեան ու ամլութեան մէջ թագաւորելու միամիտ զառոզութեան: Ան կարծեց դպրոցէ դպրոց, քաղաքէ քաղաք, յոյսէ յոյս: Ազգային գրականութեամբ մը չէ որ պիտի փրկուի ան. մեր արեան համապատասխանող պատուաստով մը չէ որ պիտի բուժուի: Ընդհակառակն անհրաժեշտ է թոյնի ներմուծում մը, կռուելու համար ուրիշ թոյնի մը հետ:

Աւելի մեզ նետեց զանազան երկիրներ: Ջանանք ծծել անոնց քաղաքակրթութիւնները: Մենք պիտի թօթուենք զանոնք օր մը: ու աւելի շուտ պիտի հասնինք մեր խորքին, աւելի լաւ պիտի ճանչնանք մենք մեզ ու մենք պիտի նետենք մեր ցանցը, մեր ուռկանը ամբողջ աշխարհի վրայ, վերջէն քաշելու համար զայն եւ պարպելու մեր երկրին մէջ՝ անոր բերքը: Անհատներ պիտի ըլլան մեր մէջէն որ միջազգային պիտի դարձնեն մեզ, առանց հաւաքական ու ազգային արուեստի մը, որ հայ պիտի ըլլան վաւերականօրէն՝ եթէ նոյնիսկ պատահի որ ֆրանսերէն, անգլիերէն, իտալերէն, ռուսերէն, յունարէն գրեն եւ խօսին: Ու անոնց արձանները պիտի վերադառնան օր մը՝ հայկական թանգարան մը, եթէ պատահի որ քաղաքական բերումով գրական միութիւն մը ունենանք:

Ազգային պահպանողական ձգտումէ մը ու խորհրդայնացումէ առաջ, ջանանք օգտուիլ մեզի վիճակուած երկիրներէն, անոնց առաւելութիւններէն եւ տկարութիւններէն, գիտնալով վանազանել ցորենը որոմէն, չշփոթելով չարչիով չտեսի պէս, մեքենաներու այդ հսկակայ գործին առջեւ:

Մեզի պէտք են այսուհետեւ անջատ անջատ քաղաքականութիւններ: Մեզի պէտք է կեդրոնական ոստան մը (ու աւելի պիտի գայ ինքնիրեն) առանց սակայն ասեւ է ձգտումի: Ու այդ ոստանէն ազգային մայր ոգի մը՝ ան որ ծածուկէն կը քալէ ինչպէս իւղը մեքենաներուն մէջէն: Մեզի պէտք է գաղթահայ ապրումներու եւ զգալի եւ տեսանելի գրականութիւն մը:

Հայկական հազուստներով, լեռներով, գիւղերով, երգերով, վանքերով չէ միայն որ գրականութիւնը պիտի ըլլայ ազգային: Նիւթը ընդհակառակն աւելի հետաքրքրական է հիմա եւ տիեզերական.— Հայը երկրագունտին վրայ: Թո՛ղ ըլլան դարձեալ հայրենիք երգողներ, հին պանդուխտներուն պէս, Թող ըլլան տխրացուներ, պլպուլի ու վարդի երգիչներ, բայց անոնց քով ըլլան մանաւանդ սանձարձակ անհատներ: Մեր ազգային փրկութիւնը պիտի գայ այս վերջիններէն: Թո՛ղ գլորին անոնք, երկիրէ երկիր, խոշորեան ու աղաւնական դառնան, ինչպէս լեռներէն դահավիժող ճիւնակոյտերը: Թող նետուին անոնք, անվախ՝ հայրենական տունէն դուրս՝ անառակ տղոց պէս: Աւելի տոկուն պիտի ըլլան անոնք, ապագային ու աւելի բարձր՝ քան տունը մեծցող, անփորձ, ճղճիմ եւ չփացած տղաքը:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թաւրիզ, 20 Նոյ.

Հայաստանի 1921ի փետրուարեան համաժողովրդական ապստամբութենէն յետոյ, շուրջ 9000 տարագիրներ անցան Պարսկաստան եւ գլխաւորաբար Թաւրիզ:

Անոնց մէջ կային նաեւ հարիւրաւոր վասպուրականցի տարագիրներ որոնց ղեկավարները 1921ի ամրան Թաւրիզի մէջ հիմնեցին «Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը», որ մինչեւ այժմ կը պահէ իր գոյութիւնը: Գլխաւոր նպատակն է՝ ստուարել իր անդամներու մտաւոր ու բարոյական զարգացման, նիւթական օգնութիւն հասցնել չքաւոր հայրենակիցներուն եւ վառ պահել հայրենիքի սէրն ու գաղափարը, սերտ կապեր ստեղծել եւ ազգային նկարագրի ու գոյութեան պահպանման բերել իր համեստ ուժերը:

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկն ալ եղած է, թղթակցութիւններով սերտ կապեր հաստատել արտասահմանի համանուն միութիւններուն հետ, բայց ինչ ինչ պատճառներով այս ցանկութիւնը անիրագործելի մնաց: Սակայն ուրախութեամբ կ'արձանագրենք այն փաստը, որ Միութիւնը տեղին մէջ, լիովին կրցած է գլուխ հանել իր ծրագրին գլխաւոր կէտերը:

1926ի Սեպտ. 30ին ընտրուած վարչութիւնը (որուն անդամներն են՝ Պ. Պ. Պաւէլ Փափազեան, Հայկակ Կոստեան, Փանոս Ժամհարեան, Արիս Աբրահամեան եւ Հայկ Ընճէմեան) մէկ տարուան ընթացքին կրցաւ կատարել իր վրայ դրուած պարտականութիւնը եւ 1926 Հոկտ. 23ին ընդհանուր ժողովի միաձայն գնահատութեան արժանանալով, վերընտրուեցաւ յառաջիկայ 1927—28 տարեշրջանի համար:

Տարեկան տեղեկագրէն հաւաքած:

Ա. Միութիւնն ունեցած է [illegible] անդամներ (Թաւրիզաբնակ գրեթէ բոլոր վասպուրականցիները անդամ են Միութեան, մէկ քանի անձնական պատճառներէ, իսկ բնտանիքներու թիւն ալ եթէ նկատի ունենանք — կրնէ [illegible] ընդամէնը 300 անձի կը հասնի):

Բ. Միութեան անդամներու տարեկան ընդհանուր ամսավճարներու քանակը հասած է շուրջ 200 թոմանի (կամ թուման [illegible] գանձուած է 150 թոման, իսկ [illegible] թոման գանձելի կը մնայ):

Գ. Համաձայն ընդհ. ժողովի որոշման, վարչութիւնը իր չքաւոր անդամներուն դրամական նպաստ տուած է մօտ 40 թոման: Ասկէ զատ օգնած է նաեւ տարբեր ցեղացի տարագիրներու.

Դ. Վարչութիւնը [illegible] բայց աշխատանքի ընթացքին իր անդամներուն փոխառութեան դրամ տուած է, որ գործածեն եւ դրամը վերադարձնեն: Մէկ երկու հիւանդ հայրենակիցներու հիւանդանոցի ծախքերը վարչութիւնը հոգացեր է:

Ե. Հայրենակիցներու [illegible] տեղի ունեցած քանի մը դատական գործերու առթիւ, վարչութեան միջամտութիւնը, իր բարերար ազդեցութիւնն ունեցած, եւ վերջ գտած են այդ անհամաձայնութիւնները:

Զ. Միութեան եւ վարչութեան պատուին եւ ծրագրին հակառակող կամ անուանարկող անդամները, հեռացուած են Միութենէն եւ բարոյական [illegible] ենթարկուած:

Է. Վարչութիւնը նախաձեռնած է գիշերային դասընթացներու, իր երիտասարդ անդամ հայրենակիցներու տարրական զարգացման նպատակով: Սակայն այս դասընթացները տեւած են երկու ամիս (1—30 Նոյեմ.—Դեկտ.) որովհետեւ դասատուները ծուլացած եւ չեն շարունակած օգտուիլ այդ գիշերային [illegible], երբ դասատուները ձրիաբար եւ առանց վարձատրութեան տրամադիր էին:

Ը. Վարչութիւնը, [illegible] պայմաններու մէջ, բարոյական ամէն տեսակ օժանդակութիւն ցոյց տուած է իր անդամ-հայրենակիցներուն:

Թ. Միութիւնը համազգային ձեռնարկներուն բերած է իր մասնակցութիւնը, (Ազգ. [illegible] Ընդհանուր յիշատակին ազգային գէս [illegible])

Ժ. Միութիւնը ունի իր վերստուգիչ յանձնաժողովը Պ. Պ. Վահան Սարը Բէյ, Ներսէս [illegible]եան եւ Համբարձում Ասլանեան: Ընդհանուր ժողովներու նախագահն է կարապետ Ա. [illegible] Մանուկեան:

Վարչութիւնը որոշած է, [illegible] բերաբար կազմակերպել [illegible] քոյլեններ եւ երեկոյթներ:

Հայրենակցական Միութիւնը կը ցանկայ որ հեռաւոր գաղութներու մէջ եթէ կան համանուն հայրենակցական միութիւններ, ամէնուրեք ձեռք ձեռքի տալ միւս հայրենակցական միութիւններու հետ, ջանալով բարձր պահել ազգային զգացումները ու գաղափարները, պայքարելով ուծացման վտանգներուն դէմ.

Բոլոր Հայրենակցական [illegible] ցիր Միութիւններու վրայ [illegible] բական պարտականութիւններ [illegible] ուած են, որոնց ամէնամեծը [illegible] նպաստել ազատ ու անկախ [illegible] տանի գաղափարներու [illegible] եւ նոր սերունդը ոգեւորել [illegible] կեանքով եւ [illegible] յոյսերով:

ՅԱՂԱԳՍ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ

...յեղափոխութիւններու ամէնէն ճնշուածներն են, — ...կ'ըսէ յետոյ, — բառերու եւ ...ներու կերպարանափոխութիւնները:

...յեղափոխական» Ռուսիոյ մէջ հիմա նախարար չկայ, ...ժողովրդական կոմիսար կայ: Հոն ...չկայ, այլ կայ ընկեր: Հոն ...յուլիս, այլ կայ չէրվոնեց: ...կատարուած ամբողջ ...ութիւնը» բառարանի ...մէջ է:

...նման բարենորոգումներն ...ը եւ ցնծութեամբ նոյն յեղա... — Ռուսիոյ մէջ ...է մանուկները մը... ...նիքոլա, Ալեքսանդր, Վլ... ...անուններով կնքուելէ... ...են. ընտրելու ...մը կառավարութեան ...պատրաստուած մանա... ...մը վրայէն:

...Ֆրանսացիները ալ նոյն ...1789ի յեղափո... ...օրերուն: Նորածին... ...կ'կնքէինք կատոն, Բրու... ...անուններով: Ցե... ...մինչեւ ..., ...ու... ...օրերուն, մա... ...բանջա... ...ւ, պտուղի եւ ծաղիկի ա... ...համաձայն ճանրա... ...օրացոյցին, ինչպէս ...ցինծաղիկ, դդում ...եւայլն:

...անուններ, զորս կը ...ռուսգործավարը.— ...համար, Պարիզատ, ...Կոմինտէրն, Ռատիօ, ...Վին, Տէմուլէն, Սպի... Լէնին, Բակուն (Բակու... ...անուններն ձեւափոխու...), Տրոց, Նոկրաս, Կոպրաշ... Վոլթէր, Լավուազ... Սպարտակ եւլն:

...աղջիկներու համար՝ Փա... Պրոլետարա, Ռեբելա, ...(Լէնինի հակադարձը), Լա... Ակադեմիա, Ամերա... Փորձա, Տարուինա, Նատա... Մալեա եւլն:

...քրիստոնէական պի... ...մտիկ ընել սիրտը... ...այդ նորանուն պատա...

...սիրե՛մ քեզ, ո՛վ կո...

...մը, ո՛վ Պրոլետարա: ...տարի յետոյ, այդ ճե... ...անութիւնը անշուշտ ...կորսուի, եւ ծիծաղելի ...ըլլան այդ անունները, ...խմասները պիտի ...

...որ մենք ալ ունինք ա... ...որոնց իմաստը չենք ...հիմա եւ գեղեցիկ կը ...

...փարիզուհի մը, որ կը կոչուի ժորժէթ, պիտի ուզէ՞ր կրել այդ անունը, եթէ գիտնար թէ կը նշանակէ հողագործուհի: Պարասէր ֆլոռին պիտի սիրէ՞ր իր անունը, եթէ գիտնար որ ան կը նշանակէ կաղ: Ինչ պիտի ըսէին արդեօք խոհարարուհիները, որոնց ընդհանրապէս կը կը տրուի, իրենց տանուտէրին կողմէ, թերեւս չարամտութեամբ, ժոզէֆին անունը, եթէ գիտնային՝ թէ եբրայեցերէն կը նշանակէ «աճեցարուք»:

Բարեբախտաբար, կ'ըսեմ, անունները կորսնցուցած են իրենց իմաստը: Եւ Սլաւները (Ռուս) այլեւս չեն խրտչիր այդ անունէն, որ կը նշանակէ ստրուկ (Սլավոն):

Նոյնպէս, իմ հոգս իսկ չէ թէ ի՛նչ ըմբոստացուցիչ իմաստ ունի անունը, զոր կը ստորագրեմ

ՄԷՐԻՄԷ

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 20 ԴԵԿՏ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ, Պրիւսէլի Հայ Ակումբին մէջ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Հայ Մշակոյթի օրը:

Ակումբին մէջ խուռն բազմութիւն մը փութացած էր ներկայ ըլլալ օրուան հանդէսին, որուն նախաձեռնութիւնը առանձնած էր տեղւոյս Լսարանական Միութիւնը, մասնակցութեամբ ամէն հոսանքի պատկանող հայրենակիցներու:

Այս առթիւ ատենապետը ընդհանուր տեսութիւն մը ըրաւ հայ Մշակոյթի մասին եւ պարզեց օրուան նշանակութիւնը: Յետոյ երկսեռ երգչախումբը երգեց «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու»ն:

Լսարանի նախագահ՝ Պ. Սաբուխեան խօսեցաւ Մխիթարեան Միաբանութեանց մասին եւ վեր հանեց անոնց հայ լեզուի, գրականութեան եւ մատենագրութեան զարգացման ու ծաւալման համար մատուցած անգնահատելի ծառայութիւնները: Այդ առթիւ մանաւոր յիշատակութիւնն ըրաւ վիեննական Մխիթարեաններուն «Հանդէս Ամսօրեայ» հայագիտական ու բանասիրական պարբերաթերթին, որուն քառասնամեակը կը զուգադիպէր Պրիւսէլի Մշակոյթի Օրուան տօնին:

Պ. Դաքիկեան կարդաց հատուած մը Ռսկեդարու գրաբարէն, Օր. Ա. Փափազեան արտասանեց Սիամանթօն «Գիւտին փառքը», Օր. Ա. Տէրունի մեներգեց «Ո՞հ ինչ անուշ»ը եւ «Ձայն տուր ով ծովակ»ը, Պ. Շահպազեան կարդաց պատմական համիրճ տեսութիւն մը՝ հայ թատրոնի մասին, Պ. Տ. Պողպատ արտասանեց զուարթ կտորներ Ալեքսանդր Փանոսեանէն, իսկ Օր. Տեփանեան՝ Ա. Զօհրանեանի «Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուին»: Տոքթ. Լ. Համբարձումեան երգեց «Հայաստանը» Պոլսոյ հոգեւոր նուէր՝ Ներսէս քնար: Գանձեան խօսեցաւ հայ եկեղեցական երաժշտութեան մասին, եւ իբր նմոյշ երգչախումբը երգեց մեծ պահքի արեւագալէն՝ Լոյս ը:

Պ. Յ. Փափազեան ընթերցումներ ըրաւ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իսկ իր որդին՝ Պ. Երուանդ՝ դաշնակի վրայ նուագեց հայկական պարերգներ եւ եւրոպական սիրուն կտոր մը: Ա. Էմիրզէեան եւ Յ. Տօղրամաճեան յաջորդաբար արտասանեցին Պետրոս Դուրեանի «Իմ Մահը» եւ Թամար Թաթիպալի՝ Թըթել եմը: Հանդէսը իր ծոխ յայտագրով եւ մասնակցողներու յաջողութեամբ մեծ տպաւորութիւն առաջ բերաւ Ակումբի սրահներուն մէջ:

Փափաքելի է որ Լսարանական Միութիւնը գէթ ամիսը անգամ մը կազմակերպէ նմանօրինակ հաւաքոյթներ, վառ պահելու համար ազգային ոգին եւ հայ մշակոյթը:

Հ. ՏԷՐՈՒՍԿԻ

ԱՇԽԱՐՀ ՊԷՏՔ ԿՈՐԾԱՆԻ...

Բայց ոչ ամբողջովին:

Այո՛, մօտ է աշխարհիս վախճանը, կ'ըսեն գիտունները: Սակայն երկրագունտին մէկ մասը միայն պիտի կործանի:

«Լուիծ» միգամածը, անծանօթ զօրութեան մը ազդեցութեան տակ, պիտի պայթի այս ամառ: Պիտի լսուի սարսափելի ճարճատիւն մը: Հուր մը աստղեր, որոնցմէ կազմուած է միգամածը, պիտի ճաթռտին, եւ պիտի տեսնուի որ անհունին մէջ աստղերու անձրեւ մը կը տեղայ:

Հսկայ զանգուած մը պիտի իյնայ երկրիս վրայ: Միջնոլորտային հաւասարակշռութեան խախտումը, սակայն, չպիտի պատճառէ ամբողջական խանգարում մը: Այլ նոյն գիշերը, այնքան ցուրտ պիտի ըլլայ, որ ատտուն, ամէն կողմ, ձիւնով եւ սառով պիտի ծածկուի, հակառակ որ եղանակը ամառ է:

Բիւրաւոր մարդիկ պիտի մեռնին երկրիս վրայ: Հունձքերը եւս պիտի փճանան, եւ սովը պիտի ամբողջացնէ կոտորածը:

Ամէնէն սարսափելին պիտի պատահի, երբ երկրիս վրայ իյնայ աբբանեակի մը հսկայ կտորը, խորտակելով մարդիկը իր ներքեւ: Սակայն գիտունները պիտի կրնան գուշակել այդ անկումը:

Երկիրը պիտի սարսի միջոցին մէջ, բայց մագնիսական ուժերու շնորհիւ պիտի փրկուի անկումէն:

Այսուհանդերձ հազմասեր պիտի կորսուին, եւ ուրիշ հողամասեր պիտի ծնին:

Ամէնէն առաջ պիտի կործանի Ամերիկան, որուն հետքն իսկ չպիտի մնայ: Անգլիոյ մէկ մասը պիտի կորսուի: Ֆրանսայի մէկ կարեւոր մասն ալ պիտի ջնջուի:

Այս խանգարումներուն պատճառով, կեդր. Եւրոպայի մէջ անդունդներ պիտի բացուին, ընդարձակ լիճեր պիտի կազմուին:

Ովկիանոսին մէջէն պիտի բարձրանան նոր հողամասեր՝ մինչեւ Հայլիթի կղզիները:

Ասիա պիտի ազատի այս աղէտէն, որովհետեւ անիկա կոչուած է տիրելու աշխարհիս:

Մի՛ մոռնաք: Գաղղն ալ պիտի սպառնուի իր մօտիկ անձերէն մէկուն կողմէ: Մարդասպանը խենթ մըն է, հետեւաբար անպատասխանատու, որ սակայն պիտի կարծէ թէ լաւ բան մը ըրած է: Գուշակը չի գիտեր թէ երկիրը պիտի հեռանա՞յ արեւէն թէ պիտի մօտենայ: Սակայն կը պնդէ թէ կենդանական ցեղը մարդկային ցեղէն աւելի պիտի տառապի այս աղէտին պատճառով: Բազմաթիւ կենդանական ցեղեր պիտի փճանան, ուրիշ ցեղեր ալ, ինչպէս մարդը, կերպարանափոխ պիտի ըլլան: Շատ քիչ մարդիկ միայն պիտի վերապրին այս կործանումէն:

Ցեղո՞յ բնութիւնը պիտի յաղթէ: Մարդիկ պիտի դառնան աւելի խելացի, աւելի խելօք, աւելի հեզ ու սիրալիր: Արդի քաղաքակրթութեան հիմերը ամբողջովին չպիտի կորսուին: Վերապրողները, այդ քաղաքակրթութեամբ պիտի սանձեն նոր մ... հիմնուած մարդկային կեանքի յարգանքին եւ եղբայրութեան վրայ:

Երբ Սուրբ գիրքերը համաձայն են նոր գուշակներուն, որոնք կ'ըսեն թէ այս մեծ աղէտը պիտի պատահի 1928ին ամառը: Թերեւս օրացոյցներու փոփոխութեան պատճառով, թուականի պզտիկ տարբերութիւն մը գտնուի: Սակայն ստոյգ է որ կործանում մը պիտի պատահի ամառ գիշեր մը: Նախ սարսափելի տաք պիտի ընէ, եւ գիտունները օրերով պիտի հակին օգաքարին անկումը, թէեւ ոչ ոք պիտի կրնայ արգիլել ու փրկուիլ ճակատագիրէն:

Կը մնայ միայն ...աղաշխարհել:

ՉԱՅՆԱՐ ԴԻԻՔՈՒԹԻՒՆԵՐԷՆ

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻՈՆ, 20 Դեկտ.— Լիոնի Խարբերդի եւ շրջակայից գաւառներու Հայրենակց. Միութեան առաջին տարեշրջանը լրացած ըլլալով, տեղի ունեցաւ ընդհ. ժողով եւ նոր վարչութեան ընտրութեան:

Նախորդ վարչութիւնը տուաւ իր մէկ տարուան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը, ու միաձայնութեամբ արժանացաւ գնահատման: Վարչութեան բարոյական գործունէութեան գրաւոր տեղեկագրէն պարզուեցաւ որ ան իր մէկ տարուան գործունէութեան ընթացքին ջանք չէ խնայած իր հայրենակիցներուն օգտակար ըլլալու համար: Պարբերաբար ժողովներ կազմակերպած է գաւառական երեք ընդհանուր եւ մէկ արտակարգ ժողովներ: Վարչութիւնը եղած է կենդանի կապը հայրենակիցներու միջեւ՝ փոխադարձ յարգանք եւ յարաբերութիւն ստեղծելով: Գործածագրկութեան շրջանին նիւթապէս օժանդակած է իր անգործ հայրենակիցներուն: Իր լայն մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Շիրակի աղէտեալներուն հանգանակութեան:

1926 Նոյեմբերէն 1927 Նոյեմբեր մուտքը եւ անդամավճարներէ ունեցած է 467 ֆրանք 10 սանթիմ, վկայագրերէ 50 ֆրանք, վիճակահանութենէ 511 ֆրանք, նուիրատուութենէ 66 ֆր., Շիրակի աղէտեալներու հանգանակութենէն 810 ֆրանք, ընդհ. գումար՝ 1904 ֆր. 10 սանթիմ:

Ելք.— 120 ֆրանք ծնգամական եւ գաւառական ժողովներու համար սրահի վարձք, 37 ֆրանք 70 սանթիմ գրենական պիտոյքի, 187 ֆրանք 90 սնթ. վիճակահանութեան, 810 ֆրանք Շիրակի աղէտեալներուն, ընդհ. գումար՝ 1156 ֆրանք 60 սնթ.

Նորընտիր Վարչութիւնը կը բաղկանայ հինգ անդամներէ. Ատենապետ՝ Արիս Կիկոզեան, ատենադպիր՝ Մ. Մարտիրոսեան, գանձապահ՝ Յակոբ Գէօճեան, խորհրդականներ՝ Յոբ Հազագործեան եւ Լեւոն Ալէմեան: Նոր Վարչութիւնը իր առաջին ժողովին օրակարգի նիւթ ունեցած է «Որբերու Օր»ը եւ որոշում տալէ յետոյ, անմիջապէս ձեռնարկներ ըլլալով համբերութեան հանած է տեղեկացնելով թէ, յատուկ լիազօրներ տուն առ տուն պիտի պտտին եւ նուէրներ պիտի գանձեն: Արդէն ձեռնարկուած է հանգանակութեան եւ կը յուսանք թէ պիտի ապահովէ կոկիկ գումար մը: Հանգանակութիւնը լրանալուն արդիւնքը պիտի ղրկուի «Ցառաջ»ին կամ Բարեգործականին, իր նպատակին յատկացուելու համար: Կ'արժէ ըսել որ Լիոնահայ գաղութը իր լայն օժանդակութիւնը բերէ այն ազգօգուտ ձեռնարկին, այն խոր գիտակցութեամբ թէ իր մէկ ֆրանքն անգամ կրնայ որոշ գեր կատարել մեր որբացած ձագուկներուն համար, որոնք՝ շատ մը տեղեր բոլորովին աննպաստ պայմաններու մէջ ապրելով, թերեւս հնարաւորութիւն անգամ չունին ձմրան ցուրտէն պաշտպանուելու:

Փափաքելի է որ միւս Հայրենակցականներն ալ գործի լծուին, փութանակ սին վէճերով խրամատը լայնցնելու:

Դաղիկ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Ալ Թֆլիսատէն Պ. Սահակ Գէորգխան, Սամա եօրկէվիլ մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Դամիրի (Սուրիա) որբանոցին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ. — Տիկին Մառի, որ՝ կը բնակի Վէյօ-Սիմըթիէռ փողոցը, չափազանց աղքատ էր: Ամուսինն ալ հիւանդանոց ինկաւ եւ դժբախտ կինը չէր գիտեր թէ ի՛նչպէս ապրեցնէ իր երկու զաւակները: Անցի առաւօտ, յուսահատութեան նոպայի մը մէջ, գանակով կտրեց իր 9 ամսու երախային վիզը, յետոյ բացաւ իր ձեռքին երակները: Մահը կ'ուշանար: Վազեց դրացիներուն, պատմելու իր կատարած ոճիրը: Անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, յուսահատական վիճակի մէջ:

ԽԵՆԹՈՒԹԻՒՆ. — Քօպէ, երկաթուղիի բանւոր, այն խենթերէն էր, որոնք կը կարծեն թէ ամէն մարդ թշնամի է իրենց, թէ պիտի թունաւորեն զինք, թէ պիտի սպաննեն զինք եւ ուրիշ տագնապալի կասկածներ: Ու անցի օր, ատրճանակով կրակեց անծանօթ մարդու մը վրայ: Բարեբախտաբար գնդակը վիրաւորեց մարդուն յետոյքը միայն:

Խենթը ձերբակալուեցաւ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՋՐՈՐԴԱՆՆԵՐԸ

(Պոլսոյ ժողովուրդի կեանքէն)

ժէնիա Հօբոբը ...ուած ձայնով մը, կը ...անզիջողութիւն մը ...կարգի մասին. Նատիա ...ալ կանգնած է քովը, ...ած՝ իր ստորադաս տիկիններէն, որոնք հագած են ճերմակ ...բոլորն ալ նման են մարմիններու, գունատ եւ յոգնած ...

Ցոյցեր կը վազվզեն ...մէջ եւ ճիչեր, ռունտ... ...վարձակեն: Հե... ...ձայներ

Յանկարծ կոչիկ մը կը զար... ...Թուագարտ մը, որուն ...թիւն մը կայ, կը ...եւ պատէն կ'իյնայ վար ...կը թափի ծախը:

— Կարելի չէ՞ մինթէ լռեցնել ...ձայները, կը պոռայ տորէ... ...իր երկարելով բարակ վիզ մը:

Պզտիկ Հօբոբը սոքի կ'ելլէ ...ձեռքերն ու թեւերը, կը ...շարիքը եւ կը սօթտէ թեւերը՝ սպառնական շեշտով մը:

— Հիմա կը լռեցնեմ. Այս ըստ օրինաց մարմնամարզի:

Եւ կը խնդայ: Այն ատեն կը տեսնուի որ առջեւի երկու ակռաները թափած են:

— Լաւ մէթոտ՝ ծնողազուրկ տղաքը կարգի բերելու համար, կ'աւելցնէ Նատիա քեռկինը:

Այո, սակայն, գիտակից տարբար, այդ մէթոտը կարելի չէ կիրարկել պաշտօնէութեան ժողովներուն մէջ, կը յարէ Հօբոբը:

— Ալբերթ, կ'ըսէ վերջացնելով ժէնիա Հօբոր պոռալով, մէկ կողմէ՝ իր բազմաթիւ մտային կարողութիւններով միւս կողմէ՝ բարոյական զգացումներու պակասով, առաջին կարգի բռնապետական տղայ մըն է: Այնպէս որ, լաւ է գնել զայն այնպիսի պայմաններու մէջ, որ կարելի ըլլայ մօտէն հսկել իր զարգացման վրայ: Կ'առաջարկեմ կարգի ... ...

— «Օժտուիլ ազդ զգո՞յշ». կը հառաչէ տնօրէնը: Խօսպէս, համաձայն եմ բոլորն ալ գիկոլի հետ, ափսոս որ որդեգրելի մէկ տեղ միայն կայ: Հապա ի՞նչ ընենք Սոլովիեւը: Ան իսկ աւելի արժանի է, գոնէ զատելով իր վարքէն գալով իր կարողութիւններուն, դուք տեսաք անշուշտ իր գծագրութիւնները:

— Խօսպէս, եթէ կ'ուզենք վարձատրել բարի վարքերը, Սոլովիեւը պէտք է ղրկել հոն: Իսկ եթէ պաշտօն ունինք սրբագրելու խելացի, զօրաւոր եւ փողոցին մէջ յօշոտուած հոգի մը, պաշտպանելու ընկերութիւնը մեծ ոճրագործի մը դէմ, նախ՝ խորհինք կարգի մասին:

— Կ'ուզէ՞ք պաշտպանել ընկերութիւնը, ջնջեցէք ...ները: Սակայն դուք կը նախընտրէք կորսնցնել Սոլովիեւ մը: Մեր ծնողազուրկ այս լաճերուն մօտ այն կարծիքը կը տիրէ թէ մենք լաւ ...

— Աստուծոյ սիրոյն, ղրկեցէք ... ...անհանդուրժելի դարձուց մեր կեանքը

*

Սոլովիեւ մտեր է անկիւնը, պատին եւ սպասադարանին միջեւ. կուչ՝ իր գլուխը երկար բռնած՝ երկու ձեռքերուն մէջ: Փերծանով մը կապած է իր թիկնոցին երկար թեւերը: Նատիա քեռկինը կ'անցնի քովէն եւ սիրտը կը ճմլուի յանկարծակի Սոլովիեւի մօտէն կարծես լսեց հեծկլտուքը կաթնկեր խոճկորի մը, զոր կը մորթեն Ռնոնոյի առթիւ: Նատիա կը վազէ գուրս: Ցուտին պատկեր է գետինը շարիկով: Մօտ 50 տղաք կը դառնան բոլորը, եւ առանց ածապրելու, առանց բարկանալու, կը ծափ փռուած մարմիններ վրայ, կը կսմթեն:

Նատիա քեռկին կը փրցնէ ցուտանք եւ ներս կը տանի: Այնուհետեւ կը վազէ քիթէն եւ կարմիր գիծ մը կը գծուի նրբանցքին մէջ: Կը լռեց եւ կը բանտարկէ գրասենեակին մէջ:

Ահա կարցեր, որ կուգայ: Ա... ...բարակ եւ կապուտակ է, շնական պայծառ աչքեր ունի, եւ շրթները գծուած են գեղեցկօրէն

Կարգ... ...կեն, գնա կանչէ խոլոզովը, Սուրբը եւ Սիրոտկինը:

Երբ եկան տղաքը

— Ցպաքայ չեմ կրնար համբնալ թէ ինչո՞ւ կը ծեծէք Ցուտինը, գուցէ չունի՞ք դուք, պուտ մը գութ

— Գութ, կը հարցնէ Սուրբին:

Եւ կը խնդայ գիտուն ու սխուր ժպիտով մը:

— Գութ, կը կրկնէ

Եւ սկսաւ պատմել

— Մայրս բժաւոր ժանտատենդի բռնուած էր: Ցետոյ վարակուեցաւ հայրս ալ եւ ալ Մեկ հիւանդանոց տարին: Հոն մեռան հայրս ու մայրս: Ես դուրս բերին գացի տուն որ գտայ միայն ... մը, որ պատին վրայ կախուած էր գամէ մը: Մեր ունեցածը թալաներ էին դրացիները: Հիմա կ'ուզէք որ գութ ունենամ:

Խոլոզով եւս սկսաւ պատմել:

— Ութը տարեկան էի: Քաղաքներ ու գիւղեր թալանելէ յետոյ, հասայ Ռոստով: Սպիտակները գրաւած էին քաղաքը: Իրաքանչիւր ... ... գիւղ կ'եղէ հալ գինուոր մը: Ըսի մէկուն «Կ'ուզեմ նշան առնել սովին Սորվեցուց: Մարդ մը ելաւ փողոցը: Ցինուորը հարցուց ինծի. «Պզտի՛կ, կ'ուզես պոչը իկ մը սպաննել»: Պատասխանեցի «Անշուշտ»: Ցուցուց հրացանը: Հագիւ ձեռքս առի հրացանը, յանկարծ պայթեցաւ: Մարդը ինկաւ

Ուրիշ մը եւս պատմեց

— Մուժիկներ ձերբակալած էին խումբ մը աւազակներ, փորեցին խոշոր փոս մը: Աւազակները ծունկի ինկան եւ աղաչեցին. «Մի ընէք, Աստուծոյ սիրոյն, եւ սպաննեցէք միայն»: Մոտիկ չըրին, կապեցին զանոնք եւ կայսոցի պէս նետեցին փոսին մէջ: Հող նետեցին անոնց վրայ եւ սկսան, հաւասարցնելու համար հողը, զատկռտել վրան: Ես ալ պարեցի քիչ մը: Ցետոյ ուզեցի հեռանալ: Մուժիկ մը ըսաւ ինծի «Սպասէ, որպէսզի տեսնես թէ հողը ինչպէ՞ս պիտի ուռի»: Քայլ մը առի: Յանկարծ հողը սկսաւ ուռիլ, խոշոր կույտ մը ձեւացաւ փսխելու եկաւ, սակայն վարժուեցայ յետոյ: Հիմա հոգս չէ:

— Ձեր մայրն է, որ սորվեցուցած է ձեզի գութը, իսկ մենք մայր երբեք չունեցանք:

— Չէ, ալ չենք ծեծեր Ցուտինը, սակայն պիտի սորվեցնենք թէ ինչ է կեանքը...

Լ. ԿԱՊԻԼԱՎ.

«Քրասնայա Նով» ...

Պոլսեցիկեան հանդէսէն

Թիւ 5

Ծերակոյտը քուէարկեց նիւթացոյցը

Ծերակոյտը գիշեր-ցորեկ նիստ գումարելով երեքուկէս օրուան մէջ քուէարկեց նիւթացոյցը։ Ասիկա մրցանիշ մը կը նկատուի։ Նիւթացոյցը այժմ վերադարձուած է երեսփ. ժողովին, որ այսօր պիտի սկսի կրկին քննել զայն եւ յոյս կայ որ մինչեւ իրիկուն վերջնապէս վաւերացուի։

Եգիպտոսի քափիթիւլասիոնները

Գահիրէի «Էլ-Ահրամ» թերթը կը գրէ թէ Եգիպտոսի արտաքին նախարարը մօտ օրէն քափիթիւլասիոններէն օգտուող պետութեանց դեսպաններուն պիտի ներկայացնէ յիշատակագիր մը, ընդգծելով այն կարեւորութիւնը զոր Եգիպտոս կ'ընծայէ օտարականներու իրաւունքներուն եւ շահերուն պաշտպանութեան,, աւելցնելով որ քափիթիւլասիոններու ներկայ դրութիւնը մեծապէս կը վնասէ երկրին յառաջդիմութեան։ Նախարարը պիտի առաջարկէ կարգադրել երկրորդական զանազան խնդիրները, մինչեւ որ գումարուի միջազգային խորհրդաժողով մը։

«Էլ Ահրամ»ի խմբագիրը տեսակցած է զանազան պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, որոնք յոյս յայտնած են թէ պիտի կրնան համոզել իրենց պետութիւնները, ընդունելու համար եգիպտական առաջարկը։

Թուրքիա պիտի ունենայ մաքսատուրք

Լօզանի դաշնագրին մաքսային յօդուածներուն պայմանաժամը կը լրանայ յառաջիկայ Օգոստոսին։ Այդ թուականէն յետոյ Թուրքիա ազատ պիտի ըլլայ օտար երկիրներէ ներածուած ապրանքներէն ուզածին չափ մաքսատուրք գանձելու։

Լօզանի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնները դիմում կատարած են թուրք կառավարութեան, առանձին առանձին առեւտրական եւ մաքսային դաշինքներ կնքելու համար։ Այս առթիւ հաւանական կը նկատուի որ, ցնծուին շաքարի, քարիւղի եւ պէնզինի մենաշնորհները. նկատելով որ կառավարութիւնը մենաշնորհի դրութիւնը հաստատած էր, որովհետեւ չէր կրնար աւելի մաքսատուրք գանձել այդ ապրանքներէն։

Էնկիւրիի մէջ նախկին առեւտրական գործավար Ալի Ճէնանի պէյի նախագահութեան տակ յանձնաժողով մը կազմուած է, այս խնդիրներով զբաղելու եւ մաքսային նոր սակացոյց մը պատրաստելու համար։

Ռուսիա, Աֆղանիստան եւ Հնդկաստան

Փարիզի ափղան դեսպանը Թեմփսի վերջը կը հրատարակէ, պատասխանելու համար թերթին հաղորդուած այն տեղեկութեանց թէ Ռուսիա կը սպառնայ Հնդկաստանի.—

Ռուսիա ամրացուցած է Քանտահարի իր պահակազօրքը։ Սակայն Քանտահար Աֆղանիստանի միւս ծայրը կը գտնուի, այսինքն ռուսական սահմանագլուխին ամէնէն հեռաւոր կէտին վրայ։ Այն բոլոր դաշնագիրները, զորս Աֆղանիստան կնքած է Ռուսիոյ, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու հետ, չեն պարունակեր ո եւ է զինուորական յօդուած, որ թոյլ տայ ռուս զինուորներուն Աֆղանիստանի հողէն անցնիլ։

Գալով Քապուլի եւ Թաշքենտի միջեւ օդանաւային սպասարկութեան, ճիշտ է թէ երկար ատենէ ի վեր օդանաւով երթեւեկ կը կատարուի Աֆղանիստանի մայրաքաղաքին եւ Թաշքենտի միջեւ, ուր աֆղան ընդհ. հիւպատոսարան մը կայ. սակայն այդ գիծը կ'օգտագործուի միայն աֆղան կառավարութեան կողմէ։

Թուրքերը եւ ֆրանսական օդանաւը

Էնկիւրիէն ուղղակի արտաքին նախարարութեան հասած հեռագրի մը համաձայն, Անատոլիոյ թուրք իշխանութիւնները վար դրած են ֆրանսական «Ժօրժ-Կիւմէր» օդանաւը, որ ինչպէս գրեցինք երէկ, Հռոմէն ուղղակի յիշեալ քաղաքը գացած էր, առանց Աթէնք հանդիպելու։ Թուրքերը արգիլած են կարգ մը շրջաններու վրայէն թռիչքը — ռազմագիտական պատճառներով։ Ֆրանսացիները ժամանակին նախատեսած չըլլալով այս պարագան, արտօնութիւն չէին խնդրած։ Այժմ Թուրքիոյ ֆրանսական դեսպանը կ'աշխատի վարչական օրինական ձեւակերպութիւնները կատարել և արտօնութիւն ստանալ, որպէսզի գնդապետ Անթուանա եւ չորս ընկերները կարենան առանց յապաղումի շարունակել իրենց ճամբան դէպի Հանոյ։

Կը յիշուի թէ վերջին անգամ Թուրքերը Սան-Սթէֆանօի մէջ ալ նոյն դժուարութիւնները յարուցած էին ամերիկացի օդանաւորդներ Ռոպէրթ եւ Շլիի, որոնք աշխարհի շրջանը կատարեցին։

ՓԱՐԻԶ-ՍԱՅԿՈՆ ԹՌԻՉՔԸ

Ֆրանսացի օդանաւորդներ Շալ եւ Ռաֆէն առջի օր աւարտեցին Փարիզ-Սայկոն եւ վերադարձի թռիչքը։ Ասոնք Վիլլաքուպլէի օդանաւային կայանէն մեկնած էին Հոկտեմբեր 11ին եւ կանգ առած էին հետեւեալ հանգրուաններու մէջ.— Հռոմ, Աթէնք, Հալէպ, Պասրա, Պէնտէր-Ապպաս, Ալլահապատ, Կալկաթա, Պանկքոք եւ Սայկոն, ուր հասան Հոկտեմբեր 20ին, 11.900 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 10 երկար հանգրուաններով։ Ֆրանսացի օդանաւորդները Սայկոն մնացին մինչեւ Նոյեմբեր 2, յետոյ վերադարձան Հնդկաստանի, Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ճամբով. միայն թէ այս անգամ իւրաքանչիւր հանգրուանի մէջ երկար կանգ առին եւ հանդիպեցան գլխաւոր մայրաքաղաքները։

Ֆրանսացի օդանաւորդներ Քոսթ եւ Լը Պրի, որոնք առաջին անգամ ըլլալով յաջողեցան կտրել հարաւային Ատլանտեանը եւ մեծ ընդունելութիւն գտան Պրազիլիոյ եւ Արժանթինի մէջ, ներկայիս կը շարունակեն իրենց թռիչքները հարաւային Ամերիկայի մէջ։ Առջի օր Շիլիի մայրաքաղաք Սանթիակոյէն Պոլիվիոյ Լա Փազ քաղաքը գացին, 2100 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 12 ժամէն։ Օդանաւը ստիպուեր է երբեմն 4000 մեդր բարձրէն թռչիլ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵՐՊԻՈՅ խորհրդարանի ելմտական յանձնաժողովը որոշեց ջնջել եկամուտի վրայ տուրքը ամբողջ երկրին մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ գահաժառանգ իշխանը պիտի նշանուի Պելճիքայի Մարի Ժոզէ իշխանուհիին հետ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն Թ'էթիէնի ենթակոմիտէի կողմէ վաղը կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 32 Բիւ Էմիլ Լիթրէ Թատրոնը

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆՆԵԱՆԻ «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»Ը

ԵՒ ԶՈՒԱՐՃ (3 ԱՐԱՐ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ
ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ
ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ

Բ. ՑՈՒՑԱԿ

Թիւ 2 տետրակի, նախաձեռնութեամբ վ.աճառ ՔՖՆյ. Խոյեանի եւ Գ. Գ. Սարգիս Գագըրճեանի, Գեորգս Մինասեանի, Գ՛որգոս Գասէմեանի՝ Սէվռանի մէջ հանգանակուած.—

Տ. Վ. Քհնյ. Խոյեան, Գագըրճեան ընտանիք 100ական, Գասէմեան ընտանիք, Մխիթար Նիմէնեան 50ական, Կարապետ Թէքեան, Տիկին Աղաւնի Էնքսէրճեան 30ական, Գ. եւ Յ. Մինասեան, Հայ նպրմճռ. Գօզոս Այվազեան, Տիկին Էպրուհի Buat, Ծըլպըրեան Մատթէոս, Ս. Կուրտիկեան, Ռեհ, Յովհաննէս Մէչինեան 20ական, Տէր Տրկ. Օ. Լոռէնեան, Արշամ Յակոբեան 15ական, Ալեքսանեան, Օ. Նազարէթեան, Ս. Գըլըճեան, Համբարձում Տէմիրճեան, Յարութիւն Մէճլիեան, Խաչիկ Եզեկիէլեան, Խաչուհի Նալվարճեան, Մաթոսեան Եղբարք, Գէորգիկ Յարութիւնեան, Խորէն Մինասեան, Վահան Մէլիքմըզըլի, Նշան Աղամեան, Կարապետ Տէնիզլեան, Բարսեղ Մելքոնեան 10ական, Խ. Ստեփանեան, Կ. Նազարէթեան, Մ. Մալխասեան, Յովհաննէս Պէլօզեան, Սալիտ Ապաճեան Ասորի), Ժամկոչեան, Լեւոն Մօզեան, Կարպիս Մինասեան, Զարուհի Սըվազլեան, Ռեհ, Յարութիւն Եսայեան, Գեորգս Գրիգորեան, Գօչօ Սիմիտճի օղլու, Էլպիս Մինասեան։ Ընդհ. գումար 750 ֆրանք։

Օրէ վերջը ժամը ճիշտ 2.30ին։ Օրակարգ. ընտրութիւն եւ ատեանական խնդիրներ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Փարիզի Հայրենակց. միութեան ընդհանուր ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Քաֆէ օ Փլէն տը Լիւնի վերնայարկը, մէթրօ Իթալի, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ներկայ պիտի ըլլայ Գ. Կ. Սասունի։

ՓԱՐԻԶԻ Ալֆորտվիլ-Ալֆորվիլ... Ժամանակաւոր խումբը, կաղանդի առթիւ, 26 Դեկտեմբեր երկուշաբթի օրը ժամը 3ին յետ միջօրէի, կազմակերպած է ցերեկոյթ մը Salons George V ի մէջ, 43 Rue Pierre-Charron, Paris 8e), իւրաքանչիւր տոմսի գինն է 20 ֆրանք։ Փոխարժէքը կը խնդրուի դրկել Գանձապետ Օր. Ս. Խոսրովեանի, 15 Rue Louis-Philippe, Neuilly s)Seine, կամ վճարել ցերեկոյթի օրը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի հրատարակած Դասի Օրացոյցը

«ԴԷՊԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»

Շքեղ եւ գեղարուեստական նկարով, կ'արժէ որ ամէն հայ տուն հատ մը ունենայ այս գեղարուեստական հրատարակութենէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԳԻՆ

Դիմել՝ Գ. Տէր Պօղոսեանի
38 Rue Francis de Presensé Marseille.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TERNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

25 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 528

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆԻ ՏՈՊՐԱԿԸ

Ռումանիայէն յետոյ, որ պաշտօնապէս հաղորդեց թէ, հազար ոսկերէն կը զրկէ Ազգերու Դաշնակցութեան տրամադրութեան տակ, Նանսէնի ծրագրին իրականացման համար, անհասանելի Յունաստանի պատասխանը:

Աթէնք նորէն կը յիշէ իր գոհողութիւնները հայ գաղթականներուն համար, 280.000 ոսկերէն հաշուելով անոնց տեղաւորման ծախքերը: Եւ պատրաստակամութիւն կը յայտնէ 100էն 25 մասնակցիլ անոնց Կովկաս փոխադրութեան ծախքին:

Ուրեմն, իւրաքանչիւր պետութիւն իր հասկցած եղանակով կուզէ լեցնել մուրացկանի տոպրակը, որպէսզի ժամ առաջ ազատին տաղտուկէ: Ռումանիա բառին սովորական իմաստով հայ գաղթականութիւն չունի: 1922ի խուճապին, հազիւ 3-4000 փախստականներ ընդունուեցան այդ երկիրը: Ուստի, զանոնք փոխադրելու խնդիր չի կրնար յարուցանել:

Իսկ Յունաստան որ աւելի քան 100.000 հոգի կը հաշուէ իր հիւրընկալած փախստականներուն թիւը, աւելի քանի, առաջ իր բեռը պակսեցնելու մասին կը մտածէ: Այսօր 30-40.000էն աւելի չէ Յունաստան ապաստանած Հայերու թիւը, եւ աստիճանաբար կը պակսի, նոր արտագաղթով: Եւ սակայն, Աթէնքի համար տեսակ մը քաղաքականութիւն դարձած է միշտ յիշեցնել հայ գաղթականներու գոյութիւնը, արժեցնելու համար իր փախստութեան պահանջները: Միւս կողմէ, Յունաստան բնականաբար կ'ուզէ որ Հայերը ունենան իրենց վերջնական հայրենիքը:

Այսպէս կամ այնպէս, Նանսէնի նոր կոչը, հաստատուած՝ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ, կ'ունենայ այն արդիւնքը, ինչ որ բարեսիրական հանգանակութիւն մը:

— «Անտես մի՛ առնէք»:

Աչ մէկը կ'ուզէ հարցին մօտենալ քաղաքական տեսակէտէ: Մեծերը, ինչպէս փոքրերը, քանի մը կ'ուզեն ընել մարդասիրական զգացումներով: Եւ պէտք է խոստովանիլ որ փոքրերը աւելի փութկոտ են քան Մեծերը, որոնցմէ հզօրագոյնը, Մեծն Բրիտանիան, միշտ իր նիւթական անկարողութեանը կը ճառէ: Սկիզբէն ի վեր, Անգլիա ձեռնպահ, նոյն իսկ չկամ եղած է այդ գործին մէջ, եւ զանազան բարեսիրական մարմիններ են որ կոչեր կը հրատարակեն եւ դրամներ կը պտտցնեն:

Ձեռնտուներու այս հակասական վերաբերմունքը հանդէպ, աւելի մոլեռանդները չեն կարմիրները:

Անոնք, Երեւանցիներն ալ միասին պարզապէս կ'ըսեն:

— Դրամ տուէք որ զանոնք բանանք:

Անոնց եւ Երեւանցիներուն համար ալ ներգաղթը պարզապէս տնտեսական խնդիր է: 1922ին, Ճենովայի ժողովին մէջ, հայ պատուիրակ մըն ալ կար, Գ. Բէկզադեան, որ ճիշդ այդ բառով կը բացատրէր ամբողջ խնդիրը, «Ճակատամարտի Թեթեւակցին»: Նոյն հոգեբանութիւնն էր որ տուն տուաւ Չիչերինի հռչակաւոր ձեւակերպումին: — Փոխադրութեան եւ տեղաւորման ծախքերը հոգացէք, պատրաստ ենք մինչեւ 250.000 գաղթական առնելու:

Եթէ դրամ գտնուէր, գացողները պիտի տեղաւորուէին Կուբանի, Հյուսիսային Կովկասի շրջանները, մինչեւ Ղրղըզներու երկիրը:

Յայտնի է այդ առաջարկին ելքը: Նախ որ, հայկական շահերուն համապատասխան չէր գաղթականներու ցրուումը օտար, անծանօթ երկիրներու մէջ: Երկրորդ, դրամ չկար: Եւ երրորդ, Չիչերինը պարզապէս դիւանագիտական խաղ մը խաղալ կ'ուզէր, հայկական դատը «մէկ հարուածով լուծելու եւ քաղքենիաշխարհակալ պետութեանց դաս մը տալու համար:

Հասցէին չհասաւ այս դասը: Անոր իրական հետեւանքը եղաւ այն, որ գաղթականները մնացին իրենց տեղերը, կամ թափառեցան երկիրէ երկիր, իսկ հայկական դատը աւելի քան երբեք դարձաւ միջազգային շահերու ապրանք, մարդասիրական կամ առեւտրական ձեռնարկ:

Խորհրդային իշխանութիւնը եթէ իսկապէս դաս մը տալ կ'ուզէր «աշխարհակալ գիշատիչներուն» ասպարէզի ժամանակ, պէտք չպիտի դարձնէր ամբողջ ժողովուրդի մը դատը:

Ան ամէն միջոց ունէր եթէ ուզէր այդ ժողովուրդը իսկ իր հայրենիքին մէջ տեղաւորելու: Աչ հոգն է որ կը պակսի, ոչ ալ շողեհաւը: Իսկ հայ գաղթականը ափ մը հող գտնելէ յետոյ, կրնայ իր գլխուն ճարը նայիլ: Այս մասին խօսելու շարելու պէտք չկայ:

Եթէ Չիչերինները չուզեցին կամ չհասկցան այսքան տարական բան մը, աւելի բթամիտ եւ անզգայ եղան Երեւանի վարիչները, որոնք իրենք զիրենք ոչ թէ ազգային դատի, այլ «պրոլետար ժողովուրդի մը» ներկայացուցիչները կը հռչակեն, այլ համաշխարհային համայնավարութեան առաքեալներ՝ Արեւելքի. նոյն ատեն ամբողջ աշխարհի մէջ թեկնածուները կրնան կրկին եւ կրկին կարդալ իրենց ճառերը, զեկուցումները, թերթերը եւ գիրքերը:

Անոնք ի խորոց սրտի կը փքաւորուին եւ կը բողոքեն, որ ռամկավար զգեստները կը փափսան թէ, Երեւանի կառավարութիւնը կամաց կամաց ազգային հայրենիք պիտի կազմէ, իրականացնելով «Մեծ Տեւիլքը»:

Եւ մուրացկանի տոպրակը կ'անցնի ձեռքէ ձեռք.

Նայեցէ՛ք, ողորմեցէք...

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Բարեգործականի Ամերիկայի շրջանը կը պատրաստուի տօնել իր հիմնադրութեան 25րդ տարին: Այդ առթիւ 250 հազար տոլարի հանգանակութիւն պիտի կատարէ, յօրս տարուան ընթացքին:

Նոր Աշխարհ, Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներուն չափ սենսեթերթը, այս առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ...

«Աչ ոքի գաղտնիք է այժմ, որ Բարեգործականը եւ գիտութիւն հայ բուրժուա-ազատական ըմբռնում ձեռնտուն է, բարեգործութեան դիմակին տակ այդ դասակարգի տեսակէտ եւ շահերը հետապնդելու միտումով կազմուած:

«Անոր անդամակցութեան պայմանները որոշապէս կ'արտացոլացնեն անտեսական միջավայր եւ նուիրապետութիւն, եւ որոշ դասակարգի մը գերիշխանութիւնը ապահովուած է որոշ օրէնքներով:

«Միայն նշանը պարզ է, որ այդ գումարը պիտի չգործածուի Արծաթէ Յոբելեանի առթիւ:

Այդ դրամը պահ պիտի մնայ Նիւ Եորքի մէջ: Ամէնէն ծիծաղելին այն է, որ Պ. Նուպարը խոստացած է 100.000 տոլար ալ ինքն նուիրել իր անուան հիմնարկիս առանց մը կառուցման, եթէ երբեք Ամերիկայի Հայերը յաջողին քառորդ միլիոն տոլար հանգանակել: Պարմանադրական պզգասիրութիւն: Պարոն Նուպարը կրնայ ատ հարիւր հազար տոլար, բայց կուտայ, եթէ բանւորները ատ երկու հարիւր հիսուն հազարը:

«Սակայն խաղի մըն է ձուկեր որսալու համար: Սակայն Ամերիկայի հայ աշխատաւորութիւնը, որ որոշ դասակարգային գիտակցութեան տիրացած է եւ գիտէ իր ատեղծ դասակարգութիւնը գործածել, փորձով ցոյց պիտի տայ, որ Բարեգործականի վարիչներուն կարծածին չափ ալ միամիտ չէն:

«Ծակե՛ր, տո՛ւնը, մինչեւ որ մեր բաժինը յղացնենք», կը պոռան Բարեգործականի վարիչները:

«Ամերիկայի հայ աշխատաւորութիւնը կրնայ դասակարգային գիտակցութեան տիրացած իմաստուն յստակ լեզուով պատասխանել այս կոչին - Պարոննե՛ր, մեր դասակարգային շահերը վտանգի մէջ են այս երկրին մէջ: Երէկ Սաքքօ եւ Վանզէթթի, այսօր Կրեքօ եւ Կարիլլօ: Անցեալին Հէյ Մարքետ եւ Լաւրէս, այսօր Պենսիլվանիա եւ Կոլորադօ: Կապիտալներ բանւորական շարժման դէմ եւ ջանքեր օտարածին բանւորներու քաղաքացիական իրաւունքներու դէմ: Պարոններ, մեր յումանները պէտք են մեր սեփական դասակարգի շահերը պաշտպանելու համար, որոնց նկատմամբ դուք կամ անտարբեր էք եւ կամ թշնամի:

«Վերջինը աւելի ճիշդ է»:

ԿԼՈՋԷԼԻ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԱՒԵՐԱԿԱՆ ՉԷՆ

Վերջերս միջազգային գիտական մարմին մը կազմուած էր, քննելու համար Վիշիի մօտ, Կլոզէլի մէջ գտնուած շուրջ 1000 կտոր առարկաները, որոնց համար կարգ մը գիտնականներ կը պնդէին թէ նախապատմական հնութիւն ունին: Այժմ միջազգային յանձնաժողովը նոր պեղումներէ եւ մանրակրկիտ քննութիւններէ վերջ, միաձայնութեամբ կը յանգի այն եզրակացութեան թէ յիշեալ առարկաները նախապատմական հնութեան չունին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՆԱՆՍԷՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Նանսէնեան ծրագրի իրականացման նիւթապէս օժանդակելու համար Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ պետութեանց ուղղուած վերջին կոչը ... [illegible] ... Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդի որոշումին տակ՝ հայ գաղթականներու տեղաւորման ... համար: Այս անգամ ալ ... Յունաստան որ ... հեռատեսութեան ... պատասխանը ղրկած է Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան.

Ի պատասխան ձեր Նոյեմբեր 10ի հաղորդագրութեան, պատիւ ունիմ ծանուցանելու ձեզ թէ Հելլէն կառավարութիւնը, հակառակ այն մեծ զոհողութեանց, զորս ըրած կատարած է ի նպաստ հայ գաղթականներուն, կը յայտնէ թէ հայ գաղթականներուն իրենց ազգային օջախին մէջ տեղաւորութիւն գիւրացնելու համար, պատրաստ է հայ գաղթականներու Կովկաս փոխադրութեան ծախքերուն մասնակցիլ 100էն 25 համեմատութեամբ, համեմատութիւն մը՝ որ իր նիւթական միջոցներէն վեր է:

Այնպիսի պահու մը, երբ Յունաստան չէր գիտեր թէ ի՛նչպէս պատսպարէ 1.500.000 յոյն գաղթականներ, անիկա իր հողին վրայ հիւրընկալեց աւելի քան 100.000 Հայեր, անոնց տրամադրութեան տակ դրաւ աւելի քան 900 տուներ Աթէնքի եւ Պիրէոսի մէջ եւ 280.000 անգլիական ոսկի ծախսեց անոնց օգնելու համար: Այս նոր ճիգը ընելով, Յունաստան կը հաւատայ թէ իբրեւ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ իր պարտականութիւնը կը կատարէ, ու համոզուած է թէ ուրիշ աւելի բարգաւաճ երկիրներ նոյնը պիտի ընեն, որպէսզի խաղաղութիւն եւ հանդարտութիւն վերադառնան Մերձաւոր Արեւելքի պատերազմէն այս դժբախտ զոհերը, եւ որպէսզի անոնք ի վիճակի ըլլան աշխատելու եւ վերաշինելու իրենց օջախները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիֆլիսի Թղթակիցը կը հեռագրէ, ... 22 Դեկտեմբեր —

Համաձայն Կովկասէն ստացուած տեղեկութիւններու, որոնք հրատարակուած են Ընկերվարական-Բանւորական Միջազգայինի Երկրորդ ամենավերջին Պիւլթէնին մէջ, Չեկան վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարած է Երեւանի Խորհրդային Հանրապետութեան մէջ: Երեւանի եւ Ջալալ օղլիի մէջ յատուկ շէնքեր պատրաստուած են՝ արգելափակելու համար բանտարկեալները, որոնց մէջ կան նաեւ երկրագործներ եւ դպրոցի ուսուցիչներ: «Պիւլթէն» կը հրատարակէ նաեւ վերջին անգամ Խորհրդային Հայաստանէն ստացուած հետեւեալ հեռագիրը:

«Զանգուածային ձերբակալութիւններ կը կատարուին Անդրկովկասի մէջ: Հայաստանի մէջ բանտարկուած են աւելի քան 1200 հոգի»:

ԽՄԲ.— Այս լուրերը ... [illegible]

Թուրքիա եւ Պոլշեւիկները

Թանի Գոլսոյ Թղթակիցը մանրամասնօրէն կը խօսի Թուրքիոյ մէջ պոլշեւիկեան շարժումին մասին ... [illegible] ... պոլշեւիկեան Թրուցկիներու ցրուումը, «Լենին» վերտառութեամբ ցուցատախտակ մը ... [illegible] ... մէջ: Փրավդայի մէջ ... [illegible] ... Թուրքիոյ բանւորական շարժման մասին, ու վերջին ... [illegible] ... մեծ ... [illegible] ... պիտի սկսի մաս օրէն, ու կը գրէ.—

«Թուրքեւռուս յարաբերութիւնները պիտի ազդուի՞ն բացուելիք դատավարութենէն: Նախ վեւ հանենք ա՛յն թէ բոլոր երկիրներու մէջ ապահովաբար սովետներու բարեկամ եւ զինակից Թուրքիան է որ ամենամեծ խստութեամբ կը զսպէ իր մօտ ծագած պոլշեւիկեան ամենափոքր շարժում: Էնկիւրիի վարիչները չեն դադրած համայնավարութիւնը նկատել վարդապետութիւն մը, որ հակառակ է երկրին շահերուն, անոր ընկերային կազմին ու մտայնութեան: Իւրաքանչիւր օտար պրոպագանդիստ անմիջապէս կը ձերբակալուի ու կ'արտաքսուի: Երբ Սատուլ 1923ին Էնկիւրի եկաւ համայնավարական համագումար մը կազմակերպելու համար հոն խստութեամբ պաթուժ վերադարձուեցաւ: 1924ին Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ քուէարկուած հայրենադաւութեան օրէնքին համաձայն, կը ձերբակալուին բոլոր անոնք որոնք պետութեան ներկայ ձեւին դէմ կը գործեն: Վերջապէս Էնկիւրիի Խորհրդարանին մէջ ոչ մէկ երեսփոխան կը ներկայացնէ Գ. Միջազգայինի վարդապետութիւնը: Թուրքիոյ մէջ համայնավարութիւնը ապօրէն հռչակուած է:

«Եւ սակայն, համայնավարութեան հանդէպ Թուրք կառավարութեան այս դիրքը կարծուածէն աւելի քիչ կ'ազդէ Թուրքեւռուս յարաբերութեանց վրայ: Էնկիւրի եւ Մոսկուա արդարեւ կը շարունակեն զատել որ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ իրենց շահերը սերտօրէն կապուած են: Թուրքիա կը հաշուէ թէ ներկայիս միջազգային կացութիւնը տակաւին կը պարտադրէ զինք լաւ յարաբերութեան մէջ մնալ հիւսիսի իր դրացիներուն հետ: Ռուսիա նմանապէս շատ լաւ գիտէ թէ մեծ շահ ունի կենալու Թուրքիոյ կողքին, որուն ազ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

«ՏԷՅԼԻ ԹԵԼԷԿՐԱՖ» ԾԱԽՈՒԱԾ

Անգլիոյ Մամուլի Ընկերակցութիւնը կը հաղորդէ որ պահպանողական մեծ օրկան «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի տէրերը, որոնց գլխաւորն է Լորտ Պըրնհամ, յիշեալ թերթը ծախած են Սըր Ուիլեըմ Պէրրիի, եղբայրը՝ Կամըր Պէրրիի եւ Սըր Էտուըրտ Իլիֆի: Այս վերջինները թերթին պիտի տիրանան Յունուար 9էն, երբ լորտ Պըրնհամ պիտի սկսի հանգստանալ՝ իբրեւ անդամ հնգիկ նոր Սահմանադրութեան յանձնախումբին: Նոր տէրերը յանձնառու կ'ըլլան սեւէ փոփոխութիւն չմտցնել թերթին քաղաքական ուղղութեան մէջ: Լորտ Պըրնհամ, որուն գերդաստանը ամբողջ երեք սերունդներ սեփականատէրը եղած է թերթին, պարման դրած է այդ մասին:

Պէրրի եղբայրները սեփականատէրն են, ի միջի այլոց, գրեթէ բոլոր թերթերուն եւ ներկայիս Լոնտոնի եւ գաւառներու մէջ ունին 22 մեծ օրաթերթեր, 88 շաբաթաթերթեր, կիսամսեաներ եւ ամսաթերթեր, 12 հրատարակչական տուներ, մեծ թիւով տարեգիրքեր ու բազմաթիւ մեծ ապարաններ:

«ԺԻՒԺ-ԿԻՆՄԷՐ» ՄԷՐՍԻՆԻ ՄԷՋ

Թուրքերը արտօնած են ֆրանս ժուժ-կինմէր օդանաւի ճամբան շարունակել դէպի Հնդկաստան: Օդանաւը Աստղիայէն ճամբայ ելած եւ Ուրբաթ կէսօրէն վերջ ժամը 5ին Մէրսին հասած է:

Ֆրանսացիները, որ կը յուսային հինգ օրէն Փարիզէն Հանոյի հասնիլ, Թուրքերուն պատճառաւ հաւանաբար իրենց ճամբէն ... թերթերը ցաւ կը յայտնեն այս մասին:

Թուրքիոյ մէջ օդանաւերու համար արգիլուած գօտիներն են Իզմիրի շրջանը եւ Վոսփորի եզերքները: Ասողիա այդ գօտիին մէջ չէ: Ֆրանսայի մէջ ալ կան արգիլուած գօտիներ՝ օրինակ Թուլոնի զինուորական նաւահանգիստը եւ Հիւսիս-Արեւելեան սահմանագլուխը:

ՏԻԿ. ԿՐԷՅՍԸՆԻ ԹՌԻՉՔԸ

Նախագահ Ուիլսընի ազգականուհի Տիկ. Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյսըն առջի օր Ռուզվէլթ Ֆիլտի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելաւ դէպի Հարպըր Կրէյս Նիւֆաունտլէնտ, Ատլանտեանն անցնելու համար: Իրեն կ'ընկերանան օդանաւորդներ Օսքար Օմտալ, Պրայս Կոլտսպորօ եւ Միլտըն Բէօհլէր:

Եթէ օդը նպաստաւոր ըլլայ, Տիկինը Նիւֆաունտլէնտէն ճամբան պիտի՝ շարունակէ դէպի Անգլիա:

.˙. Լինտպէրկի մայրը օդանաւով Մեքսիքօ գնաց, իր տղուն եղած ընդունելութեանց ներկայ գտնուելու համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՅՑՕՐԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ա. խումբը երէկ մեկնեցաւ Ատլանտեանի եզերքը՝ Sable d'Olonne, մրցելու համար տեղւոյն Tigres Vendéens կարեւոր խումբին դէմ, որուն յաղթած էր անցեալ Զատկին 4-0ով, աւելի քան 5000 հանդիսատեսներու ներկայութեան: Ֆրանսական խումբը այժմ աւելի զօրացուցած է իր կազմը

Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը նոր լաւ կազմով ճամբայ ելաւ եւ կը յուսայ նոր յաղթանակ մըն ալ շահիլ:

.˙. Այսօր կէսօրէ վերջ հայ կոփամարտիկ Աթանասեան ֆրանսացի Տէսփրէ փոխ-վրէժի մրցում մը կը կատարեն Ափօրթինկ Սէնթըրի ճեմքի մէջ.

ՈՒՐԻՑ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդային Հայաստանէն Թարգմանելով Նոյ. 24), ստորեւ կը հրատարակենք Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ե. համագումարին առթիւ կարդացուած երկարապատում զեկոյցին ուրիշ կարգ մը հատուածները, որոնք իրական գաղափար կուտան տիրող քաղաքականութեան մասին: (Զեկուցանողն է՝ Հայկ Յովսէփեան):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶՕՐՔԸ

Ռուսիոյ մէջ կարմիր բանակը կազմուեցաւ կարմիր պահակներէ: Ընդհակառակը, մանաւանդ Հայաստանի մէջ, այդպէս չեղաւ: Մենք կարմիր պահակազօրք չենք ունեցած: Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութիւնը, իր հաստատման առաջին օրէն, ժառանգութիւն ստացաւ հին բանակը, որ կազմակերպուած էր դաշնակցական իշխանութեան ժամանակ: Քաղաքացիական կռիւները մեր մէջ կարճատեւ եղան եւ այդ պատճառով մեր հրամանատարական կազմը չէր կրնար անցնիլ նոյն բովէն: Այս պարագան մեծ դժուարութիւններ ստեղծեց մեր կարմիր բանակը կազմակերպելու գործին մէջ: Մեր հրամանատարական կազմը, գրեթէ իր ամբողջութեամբ, բանուոր գիւղացիական չէր: Միայն մէկ փոքրիկ մասն էր, որ կը բաղկանար իր ընկերային վիճակով բանուորագիւղացիական տարրերէ եւ որ քաղաքացիական կարճատեւ կռիւներու ժամանակ ստացաւ համապատասխան պատրաստութիւն:

Այսպիսով, Հայաստանի մէջ կարմիր բանակի կազմակերպման ժամանակ, հիմնական հարցն էր՝ ստեղծել կարմիր հրամանատարական կազմ, օգտագործելով հին բանակին հրամանատարական կազմէն անոնք, որոնք անկեղծօրէն անցան խորհրդային իշխանութեան կողմը:

Եւ պէտք է ըսել, որ մեր կուսակցութիւնը եւ խորհրդային իշխանութիւնը այդ խնդիրը լուծեցին միանգամայն բաւարար եղանակով: Եթէ հիմա վերցնենք հայկական դօրագունդը, կը տեսնենք որ հրամանատարական կազմը մեծամասնութեամբ ստացած է դաստիարակութիւն եւ կրթութիւն խորհրդային մեր ռազմական դպրոցներուն մէջ,— բան մը, որ ասկէ առաջ 4-5 տարի առաջ գոյութիւն չունէր:

Հրամանատարական կազմին մէջ աւելցան կոմունիստները, եւ այժմ հրամանատարներուն մեծ մասը կը բաղկանայ կոմունիստներէ:

Մեր քաղաքականութիւնն է, որ ապագային կարողանանք մեր հիմնական զօրամասերը ապահովել կոմունիստ հրամանատարներով: Ես հոս պէտք է յայտարարեմ, որ այս խնդիրը արդէն հարիւրին 99 համեմատութեամբ լուծուած է: Քաղաքական աշխատանքներու տեսակէտէն, պէտք է ըսել որ, մեր զօրամասերը (խօսքս հայկական զօրամասերու մասին է) ապահոված են կոմունիստ ղեկավարներ:

Կուսակցական կազմակերպութեան միջոցով, մենք կրցանք պատրաստել եւ այժմ ունինք բաւական լաւ պատրաստուած քաղաքական աշխատաւորներ, որոնք իրապէս կը կրեն մեր կուսակցութեան գիծը կարմիր բանակին մէջ: 4-5 տարի առաջ մենք չէինք կրնար հաստատ բան մը ըսել մեր բանակին ռազմունակութեան մասին. սակայն այժմ համոզուած կրնանք ըսել թէ մեր բանակը ռազմունակ է եւ կռուի պարագային կը կատարէ իր վրայ դրուած պարտականութիւնները:

ԻՍԿ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ...

Մեր համալսարանին մէջ ընկերային կազմը մխիթարական վիճակ չունի: Բանուորներուն քանակը շատ քիչ է, մէկ մասն ալ կազմուած է մանր քաղքենի տարրերէ եւ առեւտրականներու դասակարգին պատկանողներէ: Պէտք է ուշադրութիւն դարձնել այս հանգամանքին վրայ: Բայց մեր բանուորական համալսարանները եւ բարձրագոյն համալսարանները բանուորականացնելու հարցը մենք կրնանք վերջնապէս լուծել այն ատեն, երբ կարենանք ապահովել ուսանողներու նիւթական վիճակը: Ես կը կարծեմ թէ լուրջ հարց մըն է այս, եւ անհրաժեշտ է կուսակցական մարմիններու ուշադրութիւնը: Սակայն մինչեւ այժմ համալսարանին եւ բանուորական համալսարաններուն մասին անհրաժեշտ ուշադրութիւնը չէ տրուած: Կոմունիստ դասատուներու եւ ուսուցչապետներու թիւը քիչ է: Ատիկա դրական երեւոյթ մը չէ, մանաւանդ որ կոմունիստ ուսանողութիւնն ալ այնքան շատ չէ:

4-5 տարուան ընթացքին մեր կուսակցութիւնը Մոսկուայի եւ ուրիշ քաղաքներու բարձրագոյն դպրոցներն է ղրկած խումբ մը ընկերներ, որոնցմէ դժբախտաբար շատ քիչեր կը վերադառնան Հայաստան,— պարագայ մը, որ բոլորովին չի նպաստեր մեր ուժերը աւելցնելու: Մենք կը ղրկենք մեր ընկերները, որպէսզի անոնք վերադառնան Հայաստան, եւ օգնեն կուսակցութեան ու խորհրդային իշխանութեան, մեր բոլոր աշխատանքներու բնագաւառին եւ մանաւանդ՝ գաղափարաբանական ճակատի աշխատանքներու մէջ: Կեդր. կոմիտէն պէտք է աշխատի կարգադրել այս կարեւոր խնդիրը, գործը ուժեղացնել, որպէսզի մեր համալսարաններն ու դպրոցները օժտուին պատրաստուած կոմունիստ դասատուներով:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ընկերներ, մենք կ'ապրինք գիւղացիական երկրի մէջ, այնպիսի պայմաններու մէջ ուր բանուորական շերտը բաւական թոյլ է: Ահա թէ ինչո՛ւ մեր կուսակցութեան մէջ բանուորական կորիզը չի կրնար ըլլալ այնքան ուժեղ, ինչքան պէտք է:

Մինչեւ 1927 Յուլիս 1 մենք ունէինք 471 բջիջ, որոնց 65ը բանուորական (100ին 14), 300ը գիւղացիական (100ին 63.7), և ուրիշ բջիջներ՝ (100ին 22.3): 1925էն սկսած բանուորական բջիջները կ'աճին, իսկ գիւղական բջիջները կը պակսին:

Մինչեւ 1926 Յունուար 1 մեր կազմակերպութիւնը ունեցած է 6972 անդամ եւ թեկնածու: 1927 Յուլիս 1ին ունէինք 8882 անդամներ: Ինչպէս կը տեսնէք ժամանակի ընթացքին մեր կուսակցական կազմակերպութիւնը աւելցած է 100ին 20, իսկ բացարձակ քանակով՝ 1410:

Այժմ քանի մը խօսք ալ կուսակցական անդամներու ընկերային կացութեան մասին: Բանուորները 100ին 21էն բարձրացած են 26.7ի: Գիւղացիները 59.48էն իջած են 50ի. Ծառայողները 19.4էն բարձրացած են 32ի:

Ըստ ազգութեանց մեր կազմակերպութիւնն ունի հետեւեալ պատկերը.— 1927 Յունուար 1ին հայերը կը կազմէին 6401 հոգի կամ 100ին 91.9. Թուրքերը՝ 230 հոգի կամ 100ին 3.3. Ռուսերը՝ 226 հոգի կամ 100ին 3.2. ուրիշներ՝ 115 հոգի կամ 100ին 1.6:

Կուսակցութեան մէջ կիներու թիւը 1925 Հոկտեմբերին կը կազմէր 272 հոգի կամ 100ին 4.2: Այս տարի Յունիսին 430 էր,— 100ին 5.1:

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀ

«Դեկտեմբերի 6ին, Պետրոգրադում, 65 տարեկան հասակում վախճանուեց Ֆէոդոր Սոլոգուբը՝ ժամանակակից մեծագոյն վիպասաններից ու բանաստեղծներից մէկը»...

Կարդացի լուրը ու անմիջապէս իմ առջեւ ցցուեց մի երկրորդ անուն, ընդամէնը մի ամիս առաջ վախճանուած լեհ յայտնի գրագէտը՝ Ստանիսլաւ Պշիբըշեւսկին:

Սոլոգուբ, Պշիբըշեւսկի՛..

Շատերի համար թերեւս սոսկ անուններ են սրանք, ոչինչ ասող. լաւագոյն դէպքում շա՛տ քիչ բան ասող: Ինձ համար սակայն, ու ինձ հետ միասին նաեւ շա՛տ-շատերի համար, որոնք ապրել են Ռուսաստանում, որոնք այսպէս կամ այնպէս հետաքրքրուել են ռուս գրականութեամբ, թարգմանական թէ ինքնուրոյն,— Սոլոգուբը եւ Պշիբըշեւսկին լոկ անուններ չեն:

Յիշում եմ իմ աշակերտական և պատանեկական տարիները... Ու յիշում եմ միաժամանակ և իմ դպրոցական ընկերներս: Ինչպիսի՛ յափշտակութեամբ էինք խլում իրար ձեռքից Պշիբըշեւսկու «Homo Sapiens»ն ու «De Profundis»ը: Մեզնից ո՞րը գիշերները իր բարձի տակ չէ ունեցել Սոլոգուբի բանաստեղծութիւնները:

Արտառոց երեւոյթ է գուցէ, ազդեցութիւնը հիւանդագին ապրումներ փնտռող ռուս ոգու: Բայց թող տարօրինակ չի թուի, եթէ ասեմ որ իմ եւ իմ հասակակիցների կողմից ամենասիրուած գրողներն են եղել (Դոստոեւսկիէն զատ), Եւրոպացիներից Պշիբըշեւսկին ու Համսունը, իսկ Ռուսներից Սոլոգուբն ու Բրիւսովը:

Դոստոեւսկին՝ ինքը ռուս ժողովուրդն է. նոյն հիւանդոտ ապրումները, նոյն հիւանդագին պրպտումները հոգիի բնագաւառում: Խարազանի՛ր ինքդ քեզ, բզի՛կ-բզիկ արա հոգիդ, նրա ամէն մի թելը: Պրպտի՛ր, պրպտի՛ր հոգուդ ամենամութ խորշերում եւ բաց հանրութեան առաջ այն ամէնը, ինչ որ քո սրբութիւն-սրբոցն է եղել, ինչ որ թաքցրած ես եղել ուրիշներից խնամքով: Ճեղքի՛ր ինքդ քեզ, պահարանի պէս բաց դնելը հոգիդ, որպէսզի ամէն մարդ կարողանայ նայել, թափանցել նրա. փոյթ չէ՛, եթէ մախիրները քամուն տալիս՝ զարշահոտութիւն անգամ զգաս... Եւ յաճախ հոգեկան այս ինքնամերկացումը այնքան է առաջ գնում, պատկերները այնքան են խտացնում, դառնում լուսանկարչական, որ մարդ զարհուրանքով փակում է աչքերը:

«Գիշերները Դոստոեւսկի պէտք չէ կարդալ», ասել է Դոստոեւսկիի քննադատներէն մէկը... Իրօք պէտք չէ կարդալ, որովհետեւ հազուագիւտ ջիղեր պէտք են որպէսզի չտեսկան, չցնցեն:

Այսօր Դոստոեւսկին կարդացւում է համայն մարդկութեան կողմից. բայց եւ այնպէս չկայ մի ոչ-ռուս, որ Ռուսի չափ զգայ, Ռուսի չափ ապրի նրա հերոսների կեանքով: Եւ այդ է այն պատճառը, որ Պշիբըշեւսկին ու Համսունը իրենց հայրենիքներից առաջ ու իրենց հայրենիքներից աւելի՝ հռչակ ստացան Ռուսաստանում եւ փնտռուեցին ամենախուլ անկիւններում անգամ:

Ի հարկէ, ո՛չ՝ Համսունը, ո՛չ Պշիբըշեւսկին եւ ոչ էլ Սոլոգուբն ու Բրիւսովը Դոստոեւսկիներ չեն: Նմանութիւնը հոգեկան հարազատութեան մէջ է, այն խիզախ պրպտումների եւ վերլուծումների, հոգեկան այն ինքնախարազանման ու ինքնափլուզման մէջ, որ մասնաւորապէս շեշտակի արտայայտւում է Պշիբըշեւսկու եւ Սոլոգուբի գրուածքներում: Վերջինների «դեմոնիզմը», կամ «սատանիզմ»ը— ջարդելով, քանդելով լուծել առեղծուածայինը, անլուծելին,— հարազատ արտայայտութիւնն է ռուս ոգու՝ Դոստոեւսկիի ոգու:

Ռուս ականաւոր բանաստեղծներից Բալմոնտը պատմում է, թէ ինչպէս Վալերի Բրիւսովը իր մանկութեան տարիներում, առանձնակի մի սէր է ունեցել իր նոր առած խաղալիքները կոտրելու, եւ որքան աւելի հետաքրքրական էր լինում ու բարդ այդ խաղալիքը, այնքան աւելի շուտ էր կոտրում այն, իմանալու համար թէ ի՞նչ կայ մէջը, կամ ինչպէ՞ս է շինուած:

Ճիշտ Բրիւսովեան այս ջարդել-փշրելու «քաղաքականութիւն»ն է վարում եւ Պշիբըշեւսկին, երբ մօտենում է կեանքի բարդ ու կնճռոտ առեղծուածները լուծելու: Վերցրէք Պշիբըշեւսկու գրուածքներից որը կամենաք, նրա «Երկրի Որդիները», «Սատանայի Երախաները», կամ «Homo Sapiens»ը— որի հերոսը՝ Ֆալկը մի տեսակ խտացումն է նրա միւս հերոսների,— եւ դուք անպատճառ յափշտակութեամբ պիտի կարդաք նրանց: Անշուշտ կարելի է վիճել նրանց գեղարուեստական արժէքների շուրջ, կարելի է չհաշտուել Պշիբըշեւսկու փիլիսոփայութեան, նրա «Գերմարդ»ի մասին ունեցած ըմբռնումի հետ, սակայն մի անգամ ձեռք առնելուց յետոյ չկարդալ Պշիբըշեւսկին — անհնար էր:

Բալմոնտը, որ այնքան էլ Պշիբըշեւսկու փառաբանողներից չէ, նրա մասին գրած իր յօդուածում, ծանրանալով Պշիբըշեւսկու մինչեւ 1903 թիւը Ռուսաստանում ունեցած հռչակի վրայ, ի միջի այլոց գրում է.

— «Սակայն հեռաւո՞ր, կարծես թէ բնաւ գոյութիւն չունեցած այն ժամանակներում, Պշիբըշեւսկին կարողանում էր գրաւել որոշ կարգի հոգիներ, անկախ իր գրուածքների գեղարուեստական կամ ոչ գեղարուեստական լինելուց, դէպի դեմոնիզմը, ջարդում-քրումն ու ինքնալքումն ունեցած իր բուռն սիրով... Մենք սիրում էինք Պշիբըշեւսկուն, որպէս մի կենդանի խոստովանանք, որպէս անդարձ ինքնամերկացումը ամէն ինչ մխտող մարդկային ոգու, որը ձգտում է բանականութիւնից դուրս, արտագիտակցական մի ուժով լուծել մարդկային ոգու առեղծուածները: Նախայեղափոխական այն մթնոլորտում այդպէսի՝ մի գրողի երեւան գալը անխուսափելի էր»...

Բոլորովին այլ ճակատագիր էր վիճակուած Սոլոգուբին: Գրական այն հռչակը, որ վայելում էր Պշիբըշեւսկին, Սոլոգուբը չի ունեցել... Այդ հռչակը եկել է յետոյ, բաւականին ուշացած, երբ այլեւս նա ոչ սիրտ եւ ոչ էլ ցանկութիւն ունէր նրանից օգտուելու: Սոլոգուբի բարեկամներից մէկը նրան իրաւացիօրէն համեմատում է Մարսէլ Պրուստի հետ, այն տարբերութեամբ միայն, որ Պրուստը իր մահից յետոյ ճանաչուեց, իսկ Սոլոգուբը՝ երբ արդէն մօտ 5 տասնեակ տարիների բեռն ունէր իր ուսերին:

Մինչեւ սա էլ Սոլոգուբը չունի իր իսկական քննադատը: Նա կարդացուել է, նրա գրքերը իրար ձեռքից են խլել, նրա մասին գրել են, որ նա «կախարդել գիտէ», որ նա «միակն է իր տեսակի մէջ», որ նա «ինքնատիպ է» եւ նման հազար ու մի ընդհանուր խօսքեր: Քննադատներից ոչ մէկը չի խորացել, չի ըմբռնել Սոլոգուբի ոգին:

Այսօր իսկ նրա թարմ շիրիմի առաջ բոլորը իջեցնում են իրենց գլուխները, բոլորը խոստովանում՝ որ ժամանակակից ամենախոշոր ռուս գրագէտներից մէկն են կորցրել, բայց... էլի վախենում են մօտենալ Սոլոգուբին: Ինչ որ հիւանդագին բան կայ նրա մէջ, որ ստիպում է մարդկանց որքան հնարաւոր է հեռու լինել եւ զգոյշ վերաբերուել դէպի նրա ստեղծագործութիւնը: «Սոլոգուբի մասին դժուար է հիմա խօսել: Նրա ստեղծագործութիւնները դեռ երկար պիտի սպասեն իրենց լրիւ եւ արդար գնահատանքին. մեր օրերի ապրումներին նա խորթ է, իսկ պատմական տեսակէտից մօտենալ նրան դեռ շա՛տ է վաղ»...

Սոլոգուբը բաւականին բան է թողել իր մահէն ետքը: Մի քանի հատոր բանաստեղծութիւններ ու պատմուածքներ եւ մի շարք վէպեր, որոնցից ժամանակին առանձնապէս մեծ աղմուկ են հանել «Մահուան խաղը» եւ «Փոքրիկ չարքը»: Այս վերջինը համարւում է նրա գլուխ գործոցը: Ռուս գաւառական կեանքի պատկերն է այն, իր բոլոր հիւանդագին գծերով: Հերոսը՝ Պերեդոնովը իր ժամանակին դարձել էր որպէս հականիշ որոշ տիպի մարդկանց: «Պերեդոնովշչինան» (պերեդոնովականութիւնը) ռուս գրականութեան մէջ քաղաքացիութիւն ստացած դարձուածքներից մէկն է համարւում:

Յեղափոխութիւնից յետոյ Սոլոգուբը մնաց Ռուսաստանում որպէս «ներքին տարագիր», ինչպէս Ռուսներն են արտայայտւում: Նա չուզեց անցնել այսպէս կոչուած «ուղեկիցների» շարքը եւ գերադասեց խաղ դնել իր ստեղծագործութեան վրայ: Նա երբեք չկարողացաւ հաշտուել իրականութեան հետ եւ մնաց դժգոհ՝ թէ կեանքից եւ թէ մարդկանցից:

Սոլոգուբի ստեղծագործ ոգին տեղի տուեց ռուս կենցաղի «փոքրիկ չարքի» առաջ, որի դէմ նա այնքան երկար տարիներ ծառայեց...

ԼԵՒՈՆ ՆԱՒՐՑԻ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԿԱՐՄԻՐ ԱՍՏՂԸ ԾԱԳԻ՛...

Տղան.— Իմ սիրակա՛նս, ես ո՛չ ծարաւ եմ, ո՛չ ալ անօթի եմ, Տիգրանակերտի ջրին վրայ սրտահար մակուկավարն եմ: Ուրիշներ՝ աշխարհի հարստութիւններուն սիրահար են, իսկ ես՝ բարակ ու երկայն չինարի ծառին հասակն ունեցող քու անման տեսքիդ սիրահար եմ:

Աղջիկը.— Իմ սիրակա՛նս, խաբունիկ ձոր՝ առանց ջուրի չըլլար: Հիմակուան երիտասարդ աղջիկներն ու տղաք, չեն կրնար մինչեւ մահ, իրենց հօրը տունը մնալ, առանց սիրոյ ապրիլ:

Տղան.— Իմ սիրակա՛նս, ես քաշուող եմ: Հայրս ու մայրս ոսկի ու արծաթ ունին: Չեն ուզեր որ ես դաշտ ելլեմ:

Աղջիկը.— Իմ սիրակա՛նս, իմ հայրս ու մայրս հրով ու սրով գնուած են: Բայց եթէ ինձ սպաննեն, նորէն ես քու մօտէդ ու կողքէդ չեմ ուզեր հեռանալ:

Սիրակա՛նս, դուն կ'երթաս օտար երկիր, ինձ ալ կը տանիս: Բայց եթէ դրացիք ու գիւղացիք ինձ հարցնեն, ես կ'ըսեմ անոնց, որ քու ձիուդ համար ծառայ եմ բռնուած...

Տղան.— Իմ սիրակա՛նս, կը վախնամ որ մեռնիմ այս աշնան: Եթէ մեռնիմ, իմ գերեզմանս շինեցէ՛ք նուշի ծառին տակ: Աստուած է վկայ, հանգստութիւն չունիմ: Բռնուած եմ սիրականիս սէրէն ու կարօտէն: Կ'այրուիմ ու կը տանջուիմ:

Կը վախնամ որ մեռնիմ այս տարի, մայրիկ: Այս ամրան կը վախնամ որ մեռնիմ: Եթէ ես մեռնիմ, իմ գերեզմանս շինեցէ՛ք ընկուզենիի ծառին տակ: Կը վախնամ որ, մայրիկ, ես անպայման կը մեռնիմ իմ սիրականիս քաղցր ու անուշ սէրէն:

Աղջիկը.— Տղա՛յ, իմ սիրակա՛նս, երդում մի՛ ըներ, երդում մի՛ ըներ, Երդումը գէշ բան է: Սիրոյ համար երկու վառուած ու իրարու միացած սրտեր, անկարելի է որ երկուք ըլլան:

Տղան.— Աղջի՛, իմ սիրակա՛նս, ցախի տակ նստած ես. ես աչքով կ'ընեմ, դուն դուրս ելի՛ր: Ես ու դուն իրար մօտ գանք, խօսինք, մինչեւ որ վերէն՝ կարմիր աստղը ծագի՛...

Թարգմ.՝ Ա. Նուրիճանեան

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻ

(Թայմզի խմբագրականէն թ. պնիտ.).—

Ոեւէ կասկած չկայ թէ վերջին քանի մը օրուան ընթացքին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ յարաբերութիւնները մեծապէս բարուոքած են: Մուսոլինիի ... ցած շարժուան յայտարարութիւններն ու ճառը ... փաստերն են: Ճիշտ է թէ երկու կառավարութեանց յարաբերութիւնները միշտ ուղղամիտ եւ բարեկամական եղած են: Սակայն անցեալին մէջ հանրային կարծիքին ու մասնաւորապէս մամուլի որոշ մէկ մասին մէջ «մթնոլորտ»ը վտանգաւոր կերպով խանգարուած էր եւ ... Նոյեմբերի սկիզբը փոթորիկ ամպերը աւելի ծանրացան ու մթագնեցան:

Երկու երկիրներու մէջ ... ժուժկալ օրագրողներ բողոքեցին մամուլի փոխադարձ եւ ... նիմատ ... ըրոնք կը ձգտէին հրահրել կասկածամտութիւնները ու կիրքերը: Հետզհետէ մեծցող այս ... տումը փարատելու առաջին ... տիւը կը պատկանի Պրիանի, ... Նոյեմբեր 30ին Երեսփ. Ժողովին մէջ Մուսոլինին ներկայացուց իբրեւ մեծ բարեկամ մը Ֆրանսայի, յիշեց Դաշնակիցներու դատին համար անոր մատուցած ծառայութիւնները եւ յոյս յայտնեց թէ հանդիպում մը պիտի ունենայ անոր հետ, ինչպէս Լոքառնոյի մէջ:

Երկրորդ քայլը եղաւ Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ կնքուած պայմանագրութիւնը Ֆրանսայի մէջ ապրող Իտալացիներու եւ Իտալիա ապրող Ֆրանսացիներու իրաւական ... թեան մասին: Յետոյ եկաւ ... նեւի մէջ Պրիանի ժամադրած տեսակցութիւնը ... պատուիրակ Շիալոյայի՝ հետ, ... որ Մեծ Պատերազմի մեր ... նակիցները իրար մօտեցնե... մեծապէս նպաստեց: ... ճառին մէջ ո՛չ միայն անկեղծօրէն կը յայտնէ թէ կ'ընդունի Պրիանի հետ հանդիպում ... այլ կը թելադրէ որ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ ... համաձայնութիւն մը փափաքելի է:

Իբրեւ բարեկամ ... թեան եւ յիշեալ երկու ազգ... րուն, եւ իբրեւ մեծ պետութիւն մը՝ որ կենսական շահեր ունի Միջերկրականի մէջ, ոչինչ ... աւելի ուրախալի է մեզ համար քան տեսնել այսպիսի համաձայնութեան մը կնքումը:

Մուսոլինիի խօսքերը ... են: «Կը հաւատամ թէ, կը ... Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ լայն, արտաքին ... հասկացողութիւն մը կարելի ... օգտակար. ու պիտի ... աւելցնել, անհրաժեշտ»: Յետոյ ... յարէ թէ «որպէսզի այսպիսի հասկացողութիւն մը հաստա... տուն ըլլայ, պէտք չէ հիմ... միայն գրական եւ զգացական ... շարժառիթներու վրայ ... պէտք է հետազօտել ... կէտերը, որոնք կրնան բախում առաջ բերել երկու երկիրներու միջեւ: Ու կը գտնէ թէ ներկայ խնդիրները «ո՛չ լուրջ են, ... ալ անլուծելի, այլ միայն ... փուկ»: Մուսոլինի իբրեւ գործնական պետական մարդ, ... ցութեան վրայ կը նայի ... նական աչքով:

Հարկ չկայ ըսել թէ, ... անոնք, որոնք կը ... «բախումի կէտեր» ըսելով ... բան կ'ենթադրէ Մուսոլինի ... գիտեն թէ դիւրաւ եւ ... կարելի չէ ձեռք բերել այն ... ու տեւական հասկացողութիւն... որուն կը ձգտին Ֆրանսա ... Իտալիա: Տունէզի բաժնին ... դժուարութիւնները անլուծելի ... չեն, սակայն գոնէ ... քանիները իրապէս փափուկ ...

Հաւանական է որ ... երկար տեւէ աշխատանքը ... պաններուն, որոնք այդ ... րութիւնները ... պէտք գտնեն եւ երկու կողմի ... համար ընդունելի լուծում ... պիտի գտնեն: Բարեկամ...

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԺԷ.- ՊԱՐԵՐԳ ԱԿՆԷՆ

…ջան, մարալօ՛,
…ջան, մարալօ՛:
…ուրկին պաղ աղբիւր,
…Թաս, ոսկէ ջուր:
…ջան, մարալօ՛…
…էս խմիմ, մէկ էլ դուն,
…Ճանք էս ու դուն:
…ջան, մարալօ՛…
…պաղ էր, զովացայ,
…պաչէն քնացայ,
…ջան, մարալօ՛…
…ակն երկնուց կը շողայ,
…բրան ինչուկ կը շաղայ:
…ջան, մարալօ՛,
…ջան, մարալօ՛:
Հաւաքեց՝ Մ. Ոսկեան

ԺԸ.- ԱՐԱԲԿԻՐԻ ԾԱՌ ԳԻՒՂԷՆ

…ինչ բերեմ քու նման,
…աւանց ալեւդ ի նման,
…ծաղկեր ծաղկեցուցեր,
…ծաղկով է լեցուցեր:
…անոր մօրկան ըսէք,
…տեմնայ հաւրուն ծաղկեր,
…ծաղկեր ծաղկեցուցեր
…ծաղկով է լեցուցեր:
…կայծից Թագւոր աղբար,
…գովիք գլխուդ ի վար,
…ես քու մազերդ ըսեմ,
…մալի Թել կըլմանի:
…ես քու աչերդ ըսեմ,
…ընկի կող կ'ըլմանի:
…ես քու երեսդ ըսեմ,
…իւնի փայլ կ'ըլմանի.
…ես քու ատամդ ըսեմ,
…ծանի քար կ'ըլմանի:
…ես քու պոյդ ըսեմ,
…ոռի տալ կ'ըլմանի:
…մայր դուռն դուրս եկուր,
…որդիդ ժամէն բերին,
…տաբին չիփթը բերին
Հաւաքեց՝ Մ. Տէր-Պետրոսեան

…գործը կարելի չէր յանձնել … ձեռքերու քան Հասմի … գեապան Պօմարչէի և … Փարիզի իտալական գեապան … Մանցոնիի:

Իտալական թերթերուն համաձայն, վէճի եւ լուծումի կարօտ հարցերն են՝ Թանճէր, …, Լիբիոյ սահմանները, …, Պալքանները, Իտալիոյ պահանջը հողատարութեան մասին: Ֆրանսա … իտալացի քաղաքական … խնդիրը: Ֆրանսական գաղթավայրերը բնակող Իտալացիներու … հարցերը եւն.: Ինչպէս կը տեսնուի, վէճի … ընդարձակ է, սակայն … որ երկու կառավարութիւններն ու ժողովուրդներն … կը փափաքին կարգադրութեան մը յանգիլ, լուծումը գիւտնագիտութեան կարողութենէն վեր չէ:

Տէփէշ Թիւնիզիէնոի ըրած … մէջ Մուսոլինի կ'ըսէր թէ Ֆրանսացիներն ու Իտալացիները նոյն քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի … են, ու թէեւ երբեմն կը կռուին, բայց երբեք չեն կռուիր: «Մենք եղբայրներ ենք, որ երբեմն կը վիճինք, բայց միշտ իրար կը սիրենք»:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՓՈՇԻՆ

Աստղագիտութեան հետ — որոնց մասին գրած էինք անցեալները — փոշին կը կազմէ այն անտեսանելի բայց չարաշուք թշնամին, որ դարանակալ կը սպասէ մեր շուրջը, թերեւս մեր մէջ, ու մարդկային հոծ գանգուածներուն վրայ կը փռէ հիւանդութիւններու ախտածին սռուերը:

Ծնած ու սնած բոլոր հանքային կամ օրկանական քայքայումներէն, փտութիւններէն կամ մեռնող նիւթի տարրալուծումներէն, փոշին, մանրէներու բոյն, օդին հետ կը թափանցէ ամէն անկիւն, մարդուն կ'ընկերանայ իր աշխատանոցին, կայարանին, ննջարանին մէջ ու իր անտեսանելի թեւերով կը պարուրէ ողջերուն, հիւանդներուն եւ մեռելներուն աշխարհը:

Փոշիով է որ կը փոխանցուին նեխումի բոլոր տարրերը. փոշին կը տարածէ սերմերը, մանրէները ամէնէն չարագուշակ հիւանդութիւններուն, թոքախտին, հարսանիթին, կարմիր հագին, ժանտատենդին, քոլերային եւ տականք ուրիշներու:

Մանրէաբանները ստուգած են արդարեւ որ միշտ ուղիղ համեմատութիւն մը կայ օդին մէջ փոշիի քանակութեան եւ մանրէներու թիւին միջեւ. քանի կը բարձրանանք դէպի լեռներու գագաթը կամ կը հեռանանք հոծ բնակութիւններէն, նոյնքան կը պակսի փոշին, ինչպէս նաեւ մանրէը:

Այսպէս ազատ ծովուն մակերեսին վրայ, երկու խորանարդ մեթրի մէջ հազիւ մէկ հատ մանրէ կը հանդիպինք: Պալօն տ'Ալզաս լերան վրայ մէկ մեթր խորանարդի մէջ միջին հաշուով 10 մանրէ փօնթէնէպլոյի անտառին մէջ 40—50 մանրէ:

Մտնենք սակայն Փարիզ: Շան զ'Էլիզէի մայթին վրայ առաւօտեան ժամը 8ին՝ 1 խորանարդ մեթր օդը կու տայ 800 մանրէ, բայց իրիկուան ժամը 7ին, այդ թիւը կը բարձրանայ 88.000ի, արդիւնք կառքերու հոծ երթեւեկին, որ փոշին կը հանէ վեր:

Պուլվարներու փողոցներուն վրայ, սրահի մը, իրիկուան դէմ, մէկ խորանարդ մեթր օդի մէջ կարելի է գտնել մինչեւ իսկ 575.000 մանրէ:

Իսկ եթէ մտնենք սալոններէ ներս, թիւերը ալ կը սկսին խելքի պարտք տալ. ինքնաշարժներու ցուցահանդէսին 9 միլիոն մանրէ գտնուած է միջին մէկ մեթր խորանարդ օդի մէջ, իսկ նկարչական ցուցահանդէսի մը մէկ մութ սրահի մը անոնց թիւը 14 միլիոնը անցած է:

Ինչ ըսել հապա այն խառնամբոխ պողոտաներուն, ուր հասարակութիւնը կ'եւեւայ իբրեւ թէ օդ առնելու: Փիկարտիի պողոտային վրայ իրիկուան ժամը 5էն մինչեւ 23 միլիոն մանրէ հաշուուած է նոյնքան ծաւալով օդի մէջ:

Ասա թէ ինչո՞ւ մեծ քաղաքները կը քամեն մարդկային առողջ արիւնը:

Փ. ՍԵՒՆԵՏԵՐ

ՊԷՏՔ Է ՕՐԷՆՔԷ ԴՈՒՐՍ ՀՌՉԱԿԵԼ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի Նէա Իմէրա թերթը կը գրէ.

«Ամէն անոնք որ կը գործադրեն Լէնինի, Ստալինի, Տրոցկիի, Զինովիեւի եւ Բիբովի սկզբունքները, կը յայտարարեն թէ միակ հայրենիք մը ունին. — Խորհրդային Ռուսիան: Անոնց տեսակէտով, Ռուսիա իրաւունք ունի պահանջելու ռումանական Պեսարաբիան, ճնշել ամբողջ Կովկասը, եւլն., բայց Յունաստան իրաւունք չունի պահելու հելլէնական Մակեդոնիան եւ Թրակիան: Մէկ խօսքով, այս մարդիկը հելլէններ չեն:

«Մենք պահանջեր որ ասոնք իրենց հայրենիքը, Ռուսիա ճամբուին, — ո՛չ: Բայց կը պահանջենք որ անոնցմէ հոս առնուին հելլէն քաղաքացիի իրաւունքները եւ անոնք նկատուին օտարականներ, որոնք երկրին մէջ մնալու, հոս աշխատելու եւ հոս ապրելու իրաւունքը ունենալով մէկտեղ, իրաւունք չունին խառնուելու Յունաստանի ներքին գործերուն: Այս գործերը կը ղեկավարուին լոյն քաղաքացիներու կողմէ, որոնք իրենց արիւնը թափած են ազատելու Մակեդոնիան ու Թրակիան, Յունաստանի ապահովութեան այս հիմերը»:

∴ Աթէնքի Ուսուցչ. Դաշնակցութեան վարչութիւնը ծախերուն ձեռքը անցած ըլլալով, յունական թերթ մը դիտել կու տայ.

— «Այս ընթացքով, հինգ տարի յետոյ, Ուսուցչական Միութիւնները, մոլեռանդ եւ համախումբ վաշտեր պիտի դառնան Գ. Միջազգայինի տրամադրութեան տակ: Եւ եթէ, այսօր, համայնավարութիւնը պարզ երեւոյթ մըն է, վաղը, շնորհիւ այսօրուան կարգ մը ուսուցիչներուն, շնորհիւ վաղուան ուսուցիչներուն, այնպիսի չափերու պիտի հասնի, որ չենք կրնար երեւակայել:

«Կառավարութիւնը պէտք է քննէ կացութիւնը եւ եթէ կարելի է, ժամանակ ձեռնարկէ, չարիքը կեցնելու, ուրովհետեւ այլապէս, ճակատագրականօրէն կը դիմենք դէպի համայնավարութիւնը»:

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Ռապոչայա կազէթա» կը գրէ

— Մոսկուայի մէջ կայ մուրացկաններու ընկերութիւն մը: Այդ ընկերութեան մէջ կը գտնուին 150 մուրացկաններ: Ո՞ւր կը գտնուի կեդրոնը, յայտնի չէ: Ընկերութեան գլուխը կը գտնուի «Թէւ» մը, որ կը վարէ ընկերութեան բոլոր գործերը: Մուրացկան — անդամները անոր կը վճարեն իրենց եկամուտէն հարիւրին որոշ համեմատութեամբ գումար մը: Ամէն մուրացկան չի կրնար անդամակցիլ նախ, պայման է որ խնդրարկու մուրացկանը բնիկ կալուկա նահանգէն ըլլայ: Երկրորդ պայմանն է լաւ գիտնալ մուրացկանութեան արհեստը, այսինքն կծծիէն իսկ կոպէկ մը փրցնելու եղանակը: Երրորդ պայմանն է հպատակիլ ընկերութեան պարտադրութիւններուն: Իւրաքանչիւր անդամ ամսական կը շահի 30—450 ըբ: Ամսականը կը շատնայ, որքան մուրացկանը օժտուած ըլլայ լաւ մուրալու: Թաղն ալ կարեւորութիւն ունի:

Ըստ իրենց խոստովանութեան, այս մուրացկանները փրոֆէսիոնէլ են: Իրենց գիւղերուն մէջ ունին ագարակներ:

ՇԱՐՈՒՆԱԿ ԿԸ ՍԵՂՄԻ…

«Վէչէրնայա Քրասնայա կազէթա», 19 նոյ. Թիւով, կը գրէ խորհրդային երկիրներու անգրագիտութեան վիճակագրութեան մասին.—

Վերջին երկու տարուան ընթացքին, խորհրդային երկիրները մտած են 155,883 հոգի, մեկնած են՝ 182,388 հոգի, ուրեմն 26.505 հոգի աւելի Սովետ քաղաքացիները մեկնողներուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն նոյնպէս դուրս մեկնող օտարներ, աւելի են ներս մտնողներէն: Ներս մտնողները ընդհանրապէս կու գան Չինաստանէն, անոնց թիւը կը հասնի 24,151ի: Իսկ Չինաստան մեկնած են 4,133 հոգի: Ցետոյ մեծամասնութիւն կը կազմեն դէպի Պարսկաստան եւ Գերմանիա մեկնողները: Ամէնէն աւելի Անգլիացիները, Ֆրանսացիները, Իտալացիները եւ Ամերիկացիներն են, որ նուազ կը ճամբորդեն դէպի Ռուսիա:

Դիտելով վերջին երկու տարուան ընթացքին հետզհետէ աճում մը կը տեսնուի աւելի դուրս մեկնողներուն քան թէ ներս մտնողներուն մէջ:

Ցիշենք որ Ռուսիա չափազանց մեծ դժուարութիւններ կը յարուցանէ դուրս մեկնելու փափաքը ունեցող քաղաքացիներուն առջեւ: Բայց ատիկա երբեք արգելք մը չէ որ մեկնումները չաճին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Քաղաքավանքայէն Պ. Աւետիս Ցաքարեան մէկ տարեկան Յառաջ տրամադրած ըլլալով, յատկացուցինք Օր. Քաբէն Եփփէի Հալէպի մէջ հաստատած հայկական Սահակեան վարժարանին:

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ԱՐԳԻԼԵՆ ԲԱՄԲԱԿԻ ԹՐԱՆԶԻԹԸ

Թուրքիոյ բամպակի բերքը մեծ գնով ծախուած է այս տարի, Ամերիկայի մէջ նոյն բերքը նուազ ըլլալուն պատճառաւ: Անցեալ տարի, օխան 75 դրշ. ծախուած ապրանքը 105 դրշ.ի գնուած է այս տարի եւ Ատանայի մէջ գտնուած 60,000 հակ բամպակին մեծ մասը Անգլիա, Իտալիա եւ Յունաստան ղրկուած է արդէն:

Կարսի շրջակայքը մշակուած բամպակի բերքը որ Պաթումէն Թրանզիթով Պոլիս կը բերուէր, այս տարի իր տեղին մէջ մնացած է Ռուսերուն դրած արգելքին պատճառաւ: Ռուսերը, կ'ըսէ Թուրք թերթ մը, այս արգելքը դրած են որպէսզի աժան գնով ձեռք անցնեն բամպակը, որուն մէկ մասը փոխելու դատապարտուած է արդէն:

ՊԵԽԵՐՈՒՆ ՊԱՏԻՒԸ

Հինները կ'երդուընային իրենց մօրուքին ու պեխերուն վրայ: Նոյն իսկ Հայոց իշխանները մարգարիտ կը յարէին իրենց մօրուքին: Հիմա պեխ ու մօրուք չունին շատեր: Միայն զինուորներուն քով կը մնայ դեռ այս սովորութիւնը, որովհետեւ պեխը նշան է քաջութեան եւ համարձակութեան: Կորեցէք կատուի մը պեխերը, եւ կատուն կը դառնայ վախկոտ: Ու զինուորական շարքերուն մէջ պեխը անհրաժեշտ աւանդութիւն մը դարձած է: Կը պատմուի թէ Ֆրանսացի նշանաւոր զօրավարներէն նէյ, երբ դեռ նորակոչ զինուոր մըն էր, պեխ ու մօրուք չունէր: Հարկ եղաւ ռազմական ասպարէզին նուիրուելու համար պեխ մը նկարել իր քիթին տակ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՔԱՂԱՂՆԵՐԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՄԷՋ.— Կրիւյէ, Ֆրանսացի վիպասան եւ թարգմանիչ անգլիական վէպերու, կը բնակի Փարիզի մէկ արուարձանին մէջ, աղուոր ապարանք մը, որուն պատերուն տակ կը մեծնան գրագէտ Արնոտէնի աքաղաղները հաւերը, սագերը եւ բադերը: Սակայն աքաղաղները այնքան աներես են, որ շարունակ կը կանչեն

— Կուկուլիկո՜ւ…:

Կէս գիշերին, երբ «Վարդամատ Մուսան» կու գայ անկողինէն հանելու մեր վիպասանը, աքաղաղները, ելեկտրական լոյսը տեսնելով, արեւ կը կարծեն եւ կը սկսին

— Կուկուլիկո՜ւ.

Եւ վիպասանին ներշնչումը կը փախի: Բունն ալ կը փախի, եւ բարկութենէն անգլերէնն ալ կը մոռնայ: Սակայն դրացի Արնոտէն, որ ոչ վէպ գրել գիտէ, ոչ ալ անգլերէն, շարունակ կը շատցնէ իր աքաղաղները, որոնք բանակի մը փողերուն պէս առտուն կանուխ կը պոռան, կը կանչեն:

Կրիւյէ կը դիմէ դատարան: Դատաւորը, որ ծանօթ է միայն մարդկային բարքերուն եւ յանցանքներուն, չի գիտեր թէ ինչ յանցանք ունին աքաղաղները եւ ի՞նչ պատիժ պէտք է տալ: Կրիւյէ կը թելադրէ շինել մասնաւոր վանդակներ, ցածլիկ ձեղուններով, որպէսզի աքաղաղները պոռալու տեղ չկարենան երկարել իրենց վիզը եւ չերգեն:

Արնոտէն կը մերժէ, որովհետեւ եթէ Կրիւյէի արհեստն է վէպ գրել, հերոս ու հերոսուհի նշանել, իր արհեստն է աքաղաղ ու հաւ նշանել, սերունդ հասցնել: Եւ ոչ թէ աքաղաղները հաւի պէս լռեցնել:

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԸ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅՈՒՇԵՐ

ՊՏՈՒՏԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ննջուկներու սենեակը գացի նախ:

Շատ նեղ է, միակ պատուհանը գոց ըլլալուն՝ ներսը շատ տաք է, ու օդը ծանրացած կանանչ ներկերէն արձակուող գիրի, ձաւարի հոտերէն:

Բայց ես կը մնամ ծանր բոյրերուն ու տաքին մէջ, չեմ բանար պատուհանը, որովհետեւ պիտի մեկնիմ, գգուելու ալ փափաքով համար, ու լաւ է որ փոկ տեղի մը մէջ ըլլամ:

Ամէնէն առաջ ալ, ծածկ նորբեթիկներով շարէ սպիտակ շապիկս հագայ ու մինչեւ ծունկերս իջաւ: Ցետոյ ծիրանեգոյն մետաքսէ ճարմանդներով ճարմանդեցի: Ցետոյ անոր վրայէն քաշեցի երկայն շաքերով, գինեգոյն ետնարսէսէր էնթարիս հագայ, հմայեկ ձեւով երկայն թեզանիքները գաստակներուս քովէն կախելով: Ու անոր վրայէն ալ կանանչ ատլասով կեռասագոյն արծաթահուռ սալթաս:

Ցետոյ հնդկական գօտիս կապեցի: Հինայելու պէտք չունէի, հինայով էին մատներս: Այնուհետեւ սեւ թաւիշէ գլխարկս դրի, ու ոսկի փունջերով լաչակս վրայէն ձգեցի: Ու քունքէ քունք, ճակատիս երկայնքին, ու այտերուս շուրջը, ու պարանոցէս զարդոսկիներուս շարքերը կախեցի:

Ամէնէն վերջը, կարմիր մորթէ կօշիկներս հագայ:

Ու փոքրիկ, կլոր հայելիին նայեցայ: Աչքերս մէջ, շրջանակուած աչքերով ու երեսներով, կարմրագեղ, հինայուած հարս մըն էի եղեր, ու աչքերս կը ժպտէին սրտիս ուրախութենէն:

ՍԵՆԵԱԿԸ

Մայրս ամուսնացուցած է զիս Երկիրեղի, բարձր դուռով տան մը հարսն եմ ես, ու երբ իրիկունը աղբարս գայ, իմ տունս պիտի հրաւիրեմ:

Ես պիտի առաջնորդեմ զայն վերնայարկի մեր այվանը: Թէ սենեակ, թէ պատշգամ է ան, մեր երկրի բոլոր այվաններուն նման ամառուան նստելու յատուկ: Առջեւը բաց է, որմ չունի, գետինը տախտակամած չէ, այլ հողէ, որուն վրայ սեւ, սպիտակ, յակնթագոյն խիճերով կիտուածուած է:

Ես կը զրցեմ գոյնզգոյն խճաքարերը, աւելով թացութիւնը կ'առնեմ, գորգեր կը տարածեմ, ու հոն կը նստինք քով քովի: Բարի գալուստ կը մաղթեմ, կարօտս կը յագեցնեմ, ու կը խօսինք միասին մայրամուտի հեռաւոր լեռներուն դիմաց:

Բայց կալերու եզանակ է, փոշին պիտի նեղուինք, աւելի յարմար է մեր ամառնային մեծ սենեակը:

Երկայն, շատ երկայն է ան, վեց մեծ, իւրաքանչիւրին վրայ մէկ մէկ հատ, վեց ալ կլոր փոքր պատուհաններով: Հարմնիքներու, հարկինքներու յատուկ անոր պէս մեծ ու չքեղ սենեակ չկայ մեր գաւառին մէջ կրնամ ըսել: Ճերմակ են որմերը ու գետինը ու բազմոցները հաստակ գորգ սփռած: Բոլոր անկիւնները, որմերուն երեսին, ծաղկախորշեր կան:

Թանկարժէք գոգերուն վրայ կը նստինք միասին քոյր ու եղբայր: Ես կը հարցնեմ անոր որպիսութիւնը ու դրոյց կ'ընենք Եփրատի ձորին ու արեւածագի կապոյտ լեռներուն նայելով:

Ու ես բացի տասներկու պատուհանները: Թեթեւ, շատ մեղմ հովերը սկսան փչել ներս Սրդաց լեռներէն:

Ու, ինչպէս ի պատիւ հիւրին, մեր գաւառին մէջ խնձորներով կը զարդարեն սենեակը, ես պահեցի, արենագոյն խնձորներ բերի, իւրաքանչիւր պատուհանի վրայ անոնցմէ բուրգեր կազմեցի չորս ծաղկախորշերու մէջ, ու խնձորներուն բոյրը ծածանեցաւ գորգապատ, բարձրաձեղուն սենեակին մէջ:

ՍՊԱՍՈՒՄ

Սեղանին վրայ սպիտակ փոքր մը տարածեցի, ափսէներուն մէջ մեղրի խորիսխ մը, ծալք մը սեր, ճաւթ մը սեւ խաղող, փոքր սեւ թուզեր, ու կեդրոնը ոսկեզօծ գաւաթով մը նոան գինի դրի: Քովն ալ նոր փրցուած շամամ մը, որպէսզի երբ աղբարս նստի՝ մատներովը զայն փայփայէ, ու ռունգերուն տանելով հոտոտէ:

Ու նստայ այվանը, արծաթաշուռ հանդերձներով ծամբորդներուն գալը տեսնելու համար:

Մեղմ հովը եկաւ, օրը տաքցաւ, փոշիի ամպերուն հետ գիւղ մտաւ նախիրը, ուռենիներուն ներքեւ կթելը աւարտեցաւ, հօտերը մեկնեցան բլուրներուն երեսը, սարերը գիշերելու համար:

Արեւը երկար ատեն կախուած մնաց Պալանիկա լեռներուն ետին ու Նարինջի, ոսկիի, կարկեհանի, սուտակի գոյներուն մէջ հալելով շիջաւ: Կալերուն մէջ ձայները լռեցին, մարդ չմնաց: Հնձուած արտերուն վրայ ստուերները թանձրացան, աստղերը փայլեցան:

Բայց ձիաւոր երիտասարդներու բազմութիւնը չերեւցաւ կապոյտ լուսի կատարներէն, որպէսզի երթամ դիմաւորելու:

Աղբարս չեկաւ:

Աչքերս յոգնեցան ճամբաներուն վրայ:

Ինչո՞ւ չեկան անոնք, ինչո՞ւ չեկաւ աղբարս:

ՑԱԿՈԲ ՄՆՁՈՒՐԻ

դեցութիւնը կը մնայ խիստ մեծ Արեւելքի մէջ։ Ուստի երկու երկիրներու միջեւ կայերը, հակառակ ամէն բանի, կը մնան վերջին ծայր զօրաւոր։ Ահա՛ թէ ինչու ռուսական յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ խիստ սիրալիր հեռագիրներ փոխանակուեցան Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի միջեւ։ Մուսթաֆա Քէմալ հետեւեալ կերպով արտայայտուեցաւ.

«Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները եւ Թուրք ազգը իրենց նոր կեանքի ամենածանր շրջաններուն իրարու հանդէպ միշտ փոխադարձ բարեկամութեան զգացումներ սնուցած ըլլալով, բնական է թէ Թուրք ժողովուրդը, որ խաղաղ յաղթանակներ տարած է ընկերային եւ տնտեսական մարզերու մէջ, միեւնոյն ժամանակ եւ միեւնոյն աստիճանով կը բաժնէ Միութեան ժողովուրդներուն ուրախութիւնը»։

«Նոյնքան սիրալիր են Գալինինի պատասխանը, ինչպէս նաեւ Ըսմէթ փաշայի ու Ռիկովի, Թէվֆիք Րիւշտի պէյի ու Չիչէրինի միջեւ փոխանակուած հեռագիրները։ Եւ սակայն այս բոլորը արգելք չեղան որ Թուրք իշխանութիւնները խստիւ գործեն համայնավար պրոպագանդին դէմ։ Թէեւ քաղաքականօրէն սերտիւ միացած Սովետներուն հետ, Թուրք Հանրապետութիւնը կը շարունակէ աւելի քան երբեք հակառակիլ անոնց ոգիին ու մեթոտներուն։ Կը մերժէ մահիկին ընկերացնել մուրճն ու մանգաղը, չուզեր երբեք ուրանալ անկախ ազգի իր իտէալը և կը մերժէ ո եւ է ձեւով մասնակցիլ համաշխարհային յեղափոխութեան աղետալի գործին»։

Չիչէրինի սպառնալիքը

Քանթոնի մէջ պոլշեւիկեան փոխ-հիւպատոս Հասիսի սպանութեան եւ հակապոլշեւիկեան շարժումներուն առթիւ Չիչէրին սպառնալից յայտարարութիւններ կ՚ընէ եւ կ՚ըսէ թէ ատոնց պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ մանաւանդ Անգլիոյ վրայ, որուն մամուլը ուրախութենէն կը խայտայ։ Քանթոնի ջարդերուն եւ խորհրդային քաղաքացիներու սպանութեան մէջ խորհրդային կառավարութիւնը կը տեսնէ իրենց դէմ ուղղուած բացայայտ յարձակում մը։ Ու Չիչէրին կ՚եզրակացնէ.

«Շարունակելով հանդերձ իր խաղաղասէր քաղաքականութիւնը, որուն վերջին փաստը տուաւ Ժընեւի մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստ է մինչեւ ծայրը երթալ եւ անակնկալի չգալ։ Խորհրդային կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ ձեռք առնել անհրաժեշտ միջոցները՝ Չարաւային Չինաստանի մէջ իրեն դէմ գործուած արիւնալի ոճիրներու հետեւանքով։»

Գործազրկութեան վիճակը

Պաշտօնաթերթի հրատարակած վերջին վիճակագրութեան համաձայն, անցած շաբաթ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն էր՝ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ՝ 11,267 հոգի, որոնց 9105ը այր եւ 2162ը կին։ Առջի շաբաթ այս թիւն էր 10.786, այնպէս որ մէկ շաբաթուան մէջ աւելցած են 391 նպաստընկալ գործազուրկներ։

Այս յաւելումը աւելի շատ զգալի է Փարիզի մէջ, ուր նպաստընկալներն են 6131 հոգի, անցած շաբթուան վրայ 361 հոգի աւելի։ Սէնի նահանգի միւս մասերուն մէջ ալ 53 հոգի աւելցած է։ Գաւառներու կացութեան մէջ գրեթէ փոփոխութիւն չկայ։

Ռուսական ներկայացուցիչը դատը կը շահի

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն.—

1916ին Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ պայթումի մը հետեւանքով փճացած էին մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթեր, զորս ռուս կառավարութիւնը գնած էր ամերիկեան ընկերութիւններէ։ Կերէնսկիի իշխանութեան օրով Ուաշինկթընի ռուս դեսպանատան ելմտային կցորդ Սէրգէյ Ուկէթ դատ՝ բացած էր ամերիկեան կառավարութեան դէմ եւ վնասուց հատուցում կը պահանջէր։ Միացեալ Նահանգներու վերաքննիչ ատեանը՝ հիմնուած նախկին արտաքին նախարար Հիւզի 1923 Փետրուար թուակիր մէկ ծանուցագրին վրայ թէ Ուկէթ միակ ճանչցուած ռուս ներկայացուցիչն էր Միացեալ Նահանգներուն մէջ, վճռեց որ «ռուս պետութեան» վճարուի 984,104 տոլար՝ իբրեւ վնասուց հատուցում։

Այժմ խնդիր կը ծագի թէ որո՞ւ պիտի տրուի այս դրամը, քանի որ Ուկէթ այսօր չի ներկայացներ խորհրդային իշխանութիւնը։ Սովետներու փաստաբան Չարլս Ռէխթ կ՚առաջարկէ այդ գումարը դնել ամերիկեան գանձին մէջ, մինչեւ որ խորհրդարանը ճանչնայ պոլշեւիկեան կառավարութիւնը։ Ու կ՚աւելցնէ թէ այդ դրամը կարելի է գործածել՝ վճարելու համար Միացեալ Նահանգներու ռուս կառավարութենէն ունեցած պահանջը, որուն գումարը կը հասնի 183 միլիոն տոլարի։

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Բրիստոփոր Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Երկուշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի ժողովը 28 Դեկտ. Դշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դրազարանի սրահը։

ՏԱՐՕՆ ՏՕՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Փարիզի Հայրենակց. միութեան ընդհանուր ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Քաֆէ օ Բէլօ տը Լիոն։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TERNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		
	[illegible]	
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible] շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	10 [illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն { 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57 82 MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

27 DECEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 529

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆԻՐԱՍԻ ԽՕՍՔ

ԼՊՐԾՈՒԻՆ ՃԱՄԲԱՅ

Նորէն ակնարկ մը՝ գաղութներու կեանքին վրայ։

Ակամայ կը յիշենք Եգիպտոսը։ Ծայրայեղութեան հասած է վէճը, այդ գաղութին մէջ։ Թորգոմ եպիսկոպոսը եւ անոր արբանեակները կը յամառին պարտադրել իրենց քմահաճոյքը, ռոքի տակ առնելով օրէնք, տրամաբանութիւն, արդարութիւն։

Այս տողերը գրուած ատեն, լուր չունինք նոր ցոյցերու մասին։ Մեզի անծանօթ կը մնայ, նաեւ, Դեկտ. 18ի ընտրութեանց արդիւնքը։

Բայց աչքի առջեւ ունինք թերթերը, մինչեւ 17 Դեկտ.։

Թղթատելով զանոնք, կը հանդիպինք տխուր երեւոյթի մը։ Միւնակներով մանրամասնութիւններ կան, պետական միջամտութեան մասին։ Գրեցինք, արդէն, թէ հարցաքննութիւններ եղած են Եգիպտոսի Երեսփ. ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ։ Եգիպտական մամուլն ալ օրը օրին կը հետեւի անցուդարձերուն։ Մինչեւ անգամ խօսքեր կան հայ ժողովուրդի, կամ առհասարակ փոքրամասնութեանց իրաւունքները կրճատելու մասին։

Միայն այս երեւոյթը բաւական է, կացութեան մասին գաղափար տալու համար։

Ինչո՞ւ մինչեւ այստեղ հասաւ գործը։

Պէտք է հարցնել, ամէնէն առաջ, սա փառամոլ եւ յամառ փիլոնաւորին, Թորգոմ արքեպիսկոպոսին, որ չվարանեցաւ ափ առնել կառավարութեան դուռը, իր իշխանութիւնը վերահաստատելու համար։ Եթէ քիչ մը խելք եւ խիղճ ունենար, այս մարդը կրնար փրկել կացութիւնը, տեղի տալով, իբրեւ գլխաւոր կռուախնձոր, կամ բռնելով՝ բացարձակապէս չէզոք եւ չիտակ դիրք։

Զունեցաւ այդ պարկեշտութիւնը, եւ ինք, ամբաստանեալ, դարձաւ ժողովուրդին դէմ։

Այս միջոցին աչքի առջեւ ունինք «Անկախներու գործադիր կոմիտէ»ին Դեկտեմբեր 15 թուակիր Նամակը՝ ուղղուած Թորգոմ եպիսկոպոսի։ Վեց յայտնի հայրենակիցներ ստորագրած են այդ նամակին տակ, եւ ահա թէ ի՛նչպէս կը պարտին.

—«Այս նամակն, մը ի վեր մեր համայնքը վրդովող ծանրակշիռ անցուդարձերուն առջեւ անտարբեր մնալ կարելի չըլլալով, ստորագրեալներս, խումբ մը արտաքսուած անկախ (ոչ-կուսակցական) ազգայնոց կողմէ, կուգանք խնդրելու որ Պատկ. Թեմական ժողովը անկախներէն կարելի դարձնելով, համի խաղաղ եւ հաշտարար միջոցներով վերջ մը դնել ծանօթ ցաւալի կացութեան, որ վտանգաւոր է թէ համայնքին շահերուն եւ թէ համայնքը կազմող անհատներու շահերուն։

«Մենք կը կարծենք թէ Պատկ. Ժողովդ իբրեւ բարձրագոյն պատասխանատու մարմին, պարտաւոր է այս անհրաժեշտ քայլը առնել առանց վայրկեան մը կորսնցնելու։ Վաղը գուցէ շատ ուշ ըլլայ»։

Անշուշտ այս խօսքերը իմաստ մը ունին։

Ցաւալապէս անտեսելով շարք մը անհամութիւններ, կ'առնենք «Արեւ»ի Դեկտ. 1 թուակիր խմբագրականը։

Գահիրէի առաջնորդարանին մէջ խորհրդակցական ժողով մը կազմուեր է, միշտ Թորգոմ եպիսկ.ի նախագահութեամբ։ Ներկայ եղեր են երեսուն հոգի «Արեւ»ի վկայութեամբ, վիճաբանութեանց ընթացքին,— բայց թողունք որ «Արեւ»ը պատմէ.

—«Ներկաներէն ոմանք առաջարկած են, որ պատուիրակութիւն մը կազմուելով ներկայանայ կառավարութեան եւ ցրելով Ս. Առաջնորդ Հօր. ազգային իշխանութեան եւ եգիպտոսի ոչ-դաշնակցական խաղաղ եւ պարկեշտ ժողովուրդին վրայ քսուած աղտոտ՝ Ս. Առաջնորդ Հօր եւ ազգային իշխանութեան հանդէպ յայտնէ ժողովին վստահութիւնը եւ խնդրէ կառավարութենէն որ ազգային հաստատութիւնները յարձակումներ եւ գրաւումներ դէմ պաշտպանել հաճի։ Այս ամէնը նախ բերանացի խօսուի եւ յետոյ ներկայ ե. բացակայ ծանօթ համախոհ անձնաւորութիւններու կողմէ ստորագրուած կարճ յիշատակագրով մը յանձնուի կառավարութեան։

«Ուրիշ մէկ քանի հրաւիրեալներ առաջարկած են որ յանուն խորհրդակցական ժողովին՝ յարձակող կողմին մօտ խաղաղարար ձեռնարկ մը կատարուի նախապէս եւ անյաջողութեան պարագային միայն՝ կառավարութեան մօտ այդ դիմումը ըլլայ եւ յիշատակագիրը տրուի։»

Երկու առաջարկները քուէի դրուելով, առաջինը շահած է 15 ձայն, երկրորդը՝ տասը։ Մանրամասնութիւնները ձգելով, որոշուած է, ուրեմն, դիմել կառավարութեան։ Մենք չենք որ պիտի ծափահարենք այս կարգի ձեռնարկները։

Դժբախտաբար, ժողովրդական խմբակցութիւնն ալ կը հարկադրուի դիմել միեւնոյն միջոցին։

Մենք չէինք ուզեր խառնուիլ այս տեղական վէճերուն, նկատի առնելով միջավայրին պայմանները։ Բայց, զարմանքով կարդացինք մեր պաշտօնակից «Յուսաբեր»ի Դեկտ. 9 թուակիր խմբագրականը, «Երկրի իշխանութեան միջամտութեան անհրաժեշտութիւնը»։ Ուրեմն մեր ընկերներն ալ կորսնցուցեր են իրենց պաղարիւնը, եւ ինկած՝ այն լպրծուն ճամբուն վրայ, ուր կը տապլտկին հակառակորդները։

— «Պէտք է, անհրաժեշտօրէն պէտք է որ սաստ երկրի իշխանութեան գործօն միջամտութիւնը հանդէս բերել՝ այս գաղութը անհաւատ չարիքներէ փրկելու համար»։

Կը հասկնանք, բաժակը յորդած է, եւ «Յուսաբեր»ն ալ կ'ընդունի թէ, «ցաւով օտարը պէտք է միջամտի ընել մեր ներքին գործերուն, քանի որ մենք մեզի անկարող եղանք խաղաղութեամբ օրէնքն ու արդարութիւնը վերականգնել»։

Եւ սակայն, չափազանց լպրծուն է այս ճամբան, եւ երբեք համապատասխան մեր շահերուն։

Թող ուրիշներուն մենաշնորհը մնան այդ ձեւերը։ Մենք ունինք մեր ճամբան, եւ ներելի չէ սայթաքիլ ո՛ր եւ է պատրուակով։

Շ.

ՁԷՅԹՈՒՆՑԻ ՀԱՅ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆԷ

ՆՇԱՆԱԾԸ. ԱՆՈՐ ՄԱՅՐՆ ՈՒ ՔՈՅՐԸ,
ՔՐՈՋ ԵՐԿՈՒ ՊԶՏԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ԻՆՔԶԻՆՔԸ

Կրասէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ կէսօրէն վերջ 22 տարեկան երիտասարդ հայ բանուոր մը՝ Ստեփան Ցնեան՝ կացինով, դանակով եւ ատրճանակով սպաննած է հինգ հոգի եւ ինքն ալ անձնասպան եղած։ Այս մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն.—

Քանի մը տարի առաջ Կրաս (Միջերկրականի վրայ, Նիսի մօտ) եկած հաստատուած էր Տիկին Կատարինէ Թապաքեան՝ իր երեք աղջիկներով։ Մեծ աղջիկը՝ Հուիթ ամուսնացած էր Համբարձում Շէրպէթեան անուն հայու մը հետ, որմէ երեք զաւակ ունեցած էր։ Պզտիկ աղջիկը՝ Տիրուհի Թապաքեան, ծնած 1909 Յունուար 23ին, հայրենիք եղած ատեն նշանուած էր Ստեփան Ցնեանի հետ, որ վերջերս Կրաս իր նշանածին մօտ գնաց։

Թապաքեան ընտանիքը Կրաս հասած ատեն, հաստատուած էր Տրուաթ փողոցի հինգերորդ յարկը բնակարանի մը մէջ։ Նոյնէն Տիրուհի եւ իր միւս քոյրը, սենեակները նեղ ըլլալուն, գտնուեցան և անկէ 50 մեթր անդին, Շառլ-Նէկրը փողոց թիւ 17 շէնքին մէջ երկու սենեակ վարձեցին։

Ստեփան՝ պարկեշտ եւ աշխատասէր երիտասարդ, իբրեւ բանուոր կ'աշխատէր գործարանի մը մէջ։ Շատ չանցած տեսնուեցաւ որ Ստեփան լուռմատ էր և նոպաներ կ'ունենար, ուստի մայր ու աղջիկ որոշեցին ետ ընել նշանը, ու փափկութեամբ հասկցուցին իրեն, որ այլեւս իրենց տունը չգայ։

Ահա՛ այս մերժումն է, որ կատղեցուց Ստեփանը, որ խելագարութեան(?) նոպայի մը մէջ վճռեց ոչնչացնել ամբողջ Թապաքեան ընտանիքը։ Չի գիտցուիր թէ ոճիրը ե՛րբ գործեց. միայն թէ շաբաթ կէսօրէն վերջ ժամը 4ին րիւ Շառլ Նէկրը թիւ 17 տունը գնաց խուլ եւ համր աղջիկ մը, որ երբեմն գնումներ կը կատարէր Թապաքեան քոյրերուն համար։ Հազիւ դուռը բացած էր, երբ աղջիկը սարսափէն ետ քաշուեցաւ։ Ննջասենեակին մէջտեղը երկու դիակներ փռուած էին արիւնլուայ վիճակի մէջ։ Տիրուհի՝ գլուխը գրեթէ ամբողջութեամբ բաժնուած մարմինէն, պառկած էր թեւերը խաչաձեւ։ Մարմինը յօշոտուած էր անողորմօրէն։ Դանակով անոր վիզը կտրելէ վերջ, գրպանէն հանած խոշոր ատրճանակով մը գանկն ալ ջախջախած էր՝ յագեցնելու համար վրէժի իր ծարաւը։ Աղջկան մօտ փռուած էր նոյն ինքն Ստեփան Ցնեանի մարմինը, դեռ ատրճանակը ձեռքը։

Խուլ-համր աղջիկը սարսափահար սանդուխներէն վար իջաւ՝ ճիչեր արձակելով ու գնաց իրեն ծանօթ հայերու մօտ, որոնց նշաններով հասկցուց տեսածները։

Անմիջապէս լուր տրուեցաւ ոստիկանութեան, որ տրամին վայրը փութաց եւ Ցնեանի գրպանին մէջ գտաւ նամակ մը, ուղղուած ոստիկանապետին եւ որուն մէջ Ստեփան կը նկարագրէր իր սիրային դժբախտ պատմութիւնը։ Յետոյ կ'ըսէր թէ իր նշանածին ամբողջ ընտանիքը հակառակած ըլլալով իր ամուսնութեան, վրէժի համար վճռած էր ջարդել ամբողջ ընտանիքը եւ յետոյ անձնասպան ըլլալ՝ հանրային վրիժառութենէն ազատելու համար։ Վերջացնելով, ներողութիւն կը խնդրէր ոստիկանապետէն, որ անհանգիստ պիտի ընէր զինքը։

Մէկ նախադասութիւն կը պատկերացնէր Ստեփանի ամբողջ հոգեկան վիճակը —յաճախանքը. կարելի է ըսել «Պէտք է որ սպաննեմ բոլորը»։ Նամակին մէջ յիշուած այս խօսքը Ստեփանի սենեակի պատերուն վրայ բազմաթիւ տողեր գրուած էր։

Մինչեւ այդ նամակին ընթերցումը ո՛չ ոք միտքէն կ'անցընէր թէ դժբախտ երիտասարդը ուրիշ աւելի ահռելի ոճիրներ ալ գործած էր։ Միայն կը զարմանային թէ Տիրուհիին՝ մայրը ինչո՞ւ չէր եկած իր աղջկան դիակին մօտ։ Եղերական նախազգացումէ մը տարուած, ոստիկանապետը իր մարդոցմով գնաց Տրուաթ փողոց, Տիկին Կատարինէ Թապաքեանի սենեակը։ Դուռը գոցուած էր եւ սենեակէն ո՛չ մէկ ձայն կուգար։ Ոստիկան մը ուժով հրեց բացաւ դուռը։ Այն ատեն պարզուեցաւ սրտաճմլիկ տեսարան մը։ Սենեակը արիւնի մէջ կը լողար։ Նրբանցքին մէջ փռուած էր Տիկին Կատարինէի արիւնլուայ մարմինը։ Մէկ մեթր անդին՝ չորս տարու Յովհաննէսը գետին պառկած էր, թեւերը խաչաձեւ, վիզը դանակով կտրուած։

Խոհանոցին մէջ, լուացարանին մօտ կը հոնդար 16 ամսու աղջիկ մը՝ Ժան Մառի, գլուխը արիւնթաթախ վիճակի մէջ։ Խեղճ փոքրիկը անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր ժամ մը վերջ վիրաբոյժ Տըլաժ գործողութիւն մը փորձեց, սակայն պզտիկը իրիկուան դէմ հոգին աւանդեց։

Վերջապէս, ուրիշ ննջասենեակի մը մէջ գտնուեցաւ դիակը Տիրուհիին քրոջ՝ Տիկին Հուիթ Շէրպէթեանի, մայրը ջարդուած երախաներուն։ Ստեփան կացինով սպաննած էր Հուիթը։ Սարսափելի կռիւ մղուած էր Ստեփանի և Հուիթի միջեւ, որ մազ կանգրելու ունենլիով մը զինուած՝ ուժեղ ինքնապաշտպանութիւն ըրած էր, սակայն Ստեփան կացինի հարուածով մը ճեղքած էր խեղճ կնոջ գլուխը։

Շէնքին մէջ գտնուողները բոլորն ալ սպաննելէ վերջ, Ստեփան պաղարիւնութեամբ ձեռքերը լուացած եւ հագուստը փոխած էր։ Դրացի կին մը ժամը 1ին ատենները զայն տեսած էր Տրուաթ փողոցին մէջ, Թապաքեան ընտանիքին մօտէն ելած պահուն։ Ստեփան նոյնիսկ հանդարտօրէն բարեւ տուած էր իր հանդիպած կնոջ։ Այդ պահուն իր միտքին մէջ կը պատրաստէր նշանածը սպաննելու ծրագիրը։ Կէս ժամ վերջ Շառլ Նէկրը փողոցը գացած եւ զայն ալ սպաննելէ վերջ, անձնասպան եղած էր։

Կրասի մեր թղթակցին տուած լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն Ստեփան Ցնեան 24—25 տարեկան էր եւ Զէյթունցի։ Անցած տարի Կրաս գացած էր Փարիզէն՝ վաղուց իրեն ծանօթ Օր. Տիրուհի Թապաքեանի հետ ամուսնանալու նպատակաւ։ Օրիորդին մայրը Կատար. Արսլանպէկցի, որ երկար տարիներ իբրեւ զաւակ խնամած էր Ստեփանը, չմերժեց ու նշանտուքը տեղի ունեցաւ «հակառակ աղջկան կամքին»։ Կարճ ժամանակ յետոյ աղջիկը չսիրեց տղան։ Որոշ պատճառներով նշանը ետ բերին։ Այն օրէն սկսեալ տղան բացէ ի բաց կ'ըսէ, եղեր թէ «քեզի պիտի զարնեմ»։ Իբրեւ զգուշութիւն, 2 3 ամիս աղջիկը Կրասէն հեռացաւ։ Հազիւ 35—40 օր կ'ըլլար Մարսէյլէն վերադառնալը։ Ականատեսներ կը պատմեն թէ նշանը ետ ընելէն ի վեր տղան յաճախ նոպաներու ազդեցութեամբ ինքզինքը կը կորսնցնէր եւ միտքին մէջ օրիորդը երեւակայելով, կ'ըսէր. «Պատիւ կը պահանջեմ. լինծի ըրիք. սակայն որպէս գի ուրիշի մը ետ չընէք, անպատճառ պիտի զարնեմ ձեզ։»

Շաբաթ օր Տիկին Կատար Թապաքեան իր աղջկան Տիկ. Հուիթ Շէրպէթեանին տունը կ'երթայ թոռներով միասին։ Փեսան Համբարձում տունը չըլլալուն, Ստեփան առիթէն կ'օգտուի, կացինը ձեռքը ներս կը մտնէ եւ չորսն ալ կը ջարդէ անխնայ։ Յետոյ դուրս կ'ելլէ, դուռը կը կղպէ, բանալին գրպանը կը դնէ, կը վազէ նշանածին տունը, անոր ալ մինակութենէն օգտուելով սուր դանակով մը կտոր կտոր կ'ընէ զայն. ամէնէն վերջը ատրճանակը իր գլխուն կը պարպէ։

Տեղացի ժողովուրդը ծայր աստիճան ազդուած է այս զարհուրելի արարքէն եւ ֆրանսերէն թերթերը երկար մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն։

Պ. Համբարձում Շէրպէթեան, որ Cannes գացած էր, իրիկունը վերադարձին տեսաւ իր կնոջ եւ զաւակներուն խողխողումը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պոլշեւիկեան սարսափները Վրաստանի մէջ

Ժընեւի վրացական մամուլի դիւանը կը հաղորդէ որ Վրաստանէն ստացուած վերջին տեղեկութիւնները սարսափելի են. Պոլշեւիկեան իշխանութիւնները զանգուածային ձերբակալութիւններ եւ աքսորներ կը կատարեն, առանց տարիքի եւ սեռի խտրութեան։

Նոյնպէս Չեկայի նկուղներուն մէջ կը չարչարուին քաղաքական բանտարկեալները, շատեր առանց դատավարութեան կը գնդակահարուին։

Տիկ. Կրէյըրն ողջ-առողջ

Կիրակի գրեցինք թէ Տիկ. Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյըրն Ուրբաթ իրիկունԱմերիկայէն ճամբայ ելաւ դէպի Նիւ-Ֆաունտլէնտ՝ «Տօրն» (Արշալոյս օդանաւով։ 18 ժամուան բաւելիք պէնզին միայն առած էր, եւ մեկնելէն մինչեւ Երկուշաբթի առաւօտ օդանաւէն ո՛չ մէկ լուր հասած ըլլալով, կ'ենթադրուէր թէ աղէտի մը հանդիպած է։ Երէկ կէսօրին առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Տիկ. Կրէյըրնի օդանաւը «Իլ տիւ Սապլը» իջած է եւ թէ փոթորիկին պատճառաւ չէ կրցած անթելով լուր տալ։

Պոլսոյ ճերմակ Ռուսերը

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը կը խորհի կարեւոր միջոցներ ձեռք առնել ճերմակ Ռուսերու մասին, եւ այս անգամ վերջնականապէս լուծել անոնց խնդիրը։ Փետրուարին կը վերջանայ անոնց տրուած պայմանաժամը։ Այդ թուականէն յետոյ ինքնաբերաբար չմեկնողները՝ սահմանէն դուրս պիտի հանուին, կ'ըսուի։

Խուզարկութիւններ Ալզաս-Լօրէնի մէջ

Ֆրանսական կառավարութիւնը վճռած է կտրուկ միջոցներու դիմել՝ միանգամ ընդ միշտ արմատախիլ ընելու համար Ալզաս-Լորէնի մէջ խմորուող անջատողական շարժումը, որուն ուժ կուտան Գերմանները ու համայնավարները, առաջինները անազին դրամներ ծախսելով, իսկ վերջինները միտքերը պղտորելով։ Քանի մը շաբաթ առաջ քանի մը կարեւոր գլմքեր եւ երկու գերման լրտեսներ ձերբակալուած էին։ Ասոնց հարցաքննութեան հետեւանքով, ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ երեւան հանել կարգ մը գաղտնիքներ, մանաւանդ ձեռք ձգեց ցանկը այն մարդոց, որոնք Ալզաս-Լորէնի զանազան կարեւոր քաղաքներուն մէջ թաքուն աշխատանքներ կը կատարէին Ալզասի ինքնավարութեան համար.

Շաբաթ առաւօտ ժամը 5ին դատաւորներէ, գաղտնի ոստիկաններէ եւ քննիչներէ բաղկացեալ բազմաթիւ արշաւախումբեր, միաժամանակ խուզարկութիւններ կատարեցին Քոլմարի, Միւլուզի, Էնգիսհայմի, Սթրազպուրկի, Հակէնաուի, Մեցի մէջ եւայլն.. ընդամէնը 70 տեղ։

Քոլմարի մէջ խուզարկուեցաւ աբբայ Հէկիի «Քուրիէր» թերթին խմբագրատունը եւ երեք համայնավարներու տուները։ Էնգիսհայմի մէջ «Ցուքունֆթ» թերթի գլխաւոր վարիչ աբբայ Ցէմպի տունը։ Միւլհուզի մէջ՝ տունը նախկին երեսփոխան Պրոկլիի, որ աբբայ Հէկիի թերթերէն «Քուրիէր»ի եւ «Ֆոլքսպլաթ»ի խմբագիրն է հիմա. խուզարկուեցաւ նաեւ «Իւմանիթէ»ի թղթակցին տունը.

Սթրազպուրկի մէջ խուզարկութիւններ կատարուեցան 29 տեղ, մանաւանդ նախկին աբբայ Ֆաշաուէրի, եւ անոր եղբօր կնոջ Ագնէս Էկկէմանի տուներուն մէջ։ Մեցի մէջ խուզարկուեցաւ խմբագրատունը «Իւմանիթէ»ի, գերմաներէն լեզուով հրատարակուող համայնավար թերթ մը՝ Ալզաս-Լորէնի համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԴԷՊԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ֆրանսական երկրորդ մեծ անգրատյանական «փարիզ» շոգենաւին մուտքին առջեւն ենք։ Ամերիկա ստանալուր իրենց ձեռքին՝ ամէն ազգէ խուռն բազմութիւն մը կարգով ներս կը մտնէ։ Հազիւ ոտքերնիս դրած, պաշտօնեաներու անվերջ շարք մը վիրենք կ'առաջնորդեն իրենց խուցերը։

Մէկ բան յատկապէս աչքի կը զարնէր. քիչ բացառութեամբ, Ամերիկացիները կը բարձրանային դէպի վեր, նոյնպէս քիչ բացառութեամբ միւս ազգի ճամբորդները կ'առաջնորդուէին դէպի վար — ետեւը։ Ամերիկացիները՝ առաջին կարգ, իսկ միւսները՝ երկրորդ կարգ։

— Almighty money, կ'ըսէր գերմանացի մը

Խոկապէս որ ամէնազօր դրամը տարած եւ շոգենաւի ամէնէն շքեղ յարկերը տեղաւորած է քանի մը Ամերիկացի պառաւներ, որոնք ամէն ծիծաղով իրենց գիրենք երիտասարդ ցոյց տալ կը ձգտէին։

Առաջին կարգը Ամերիկա է, իսկ երկրորդը միջազգային։ Երրորդը չեմ գիտեր, ան թաղուած է խոր անյայտութեան մէջ։

Գիշերը ուշ ատեն կը տեղաւորուինք եւ շոգենաւը կ'ուղղուի դէպի փլիմութ։

Ցերեկը առաւօտ մենք առիթը կ'ունենանք իրար տեսնելու եւ տպաւորութիւններ կրելու։ Մառախուղէն յետոյ պայծառ արեւ մը կը բացուի, ովկիանոսը հանդարտ է եւ ամէն մարդ կամրջակը ելած է։

Ցակային իրարու անծանօթ, հազիւ կը համարձակին թեթեւ բարեւներ փոխանակելու. դիւրին է հանչնալ իրենց դիմագծերէն։ Կան քանի մը բեգուն աչուրով եւ ճարպոտ գերմանացիներ, որոնք խստօրէն անգլիերէն կը խօսին իրարու հետ, բայց առաջին բառէն գիտես թէ, գերմանական արտասանութիւն է։ Քիչ մը անդին խումբ մը հոլանտացիներ կան, որոնք կը խօսին կէս անգլիերէն, կէս հոլանտերէն։ Կան ֆրանսացիներ, սպանացիներ եւայլն։ Հայկական միակ ներկայացուցիչը ես եմ, թերեւս անմիջականութեամբ կամ դրամական խիստ հաշուագիտութեամբ նաեւ երեք Ամերիկացիներ կան, կաթոլիկ քահանայ մը, փաստաբան մը եւ բժիշկ մը, երեքն ալ ծագումով իռլանտացիներ։

— Չկայ աւելի լաւ երկիր մը քան Ամերիկան, կ'ըսեն ամէնքն ալ։

Շատերը այնտեղէն եկած են եւ կրկին կը վերադառնան։ «Ամ մը անդրամիներ Եւրոպան խաղալիք դարձուցած են» կ'ըսէ գերմանացի մը՝ ի հարկէ լռելեայն կը հասկցուի թէ այդ փուռերին մէջ գերմանացի չկայ։ Ուրիշներ կ'ուզեն Ամերիկան պէտք է հեռու մնայ այդ «անզգամներէն» եւ նոյնիսկ դուռները ամբողջապէս գոցէ Եւրոպայի առջեւ, որպէսզի իրենց գլուխը հանդարտ մնայ։

Կ'երեւի թէ ամէնքն ալ «քան զպապն պապական են»։ Եթէ Ամերիկայի իշխանութիւնը առանց է մէկուն ձեռքը ըլլար, ապահովաբար գաւաթ մը ջուրի մէջ պիտի խեղդէր ամբողջ Եւրոպան իր ժողովուրդով. պարզ շռայլութիւն է որ կ'ընեն։ Գերմանացին համար Հնդկաստանը աւելի մեծ եւ պատկառելի մարդ չկայ, ինչպէս նաեւ գերմանիայէն աւելի օքանշելի երկիր պէտք չէ որ ըլլայ։

Ցանկարծ կը ցրուի առաւօտեան լռութը. Թերթը խոշոր տառերով գրուած է, Գոլիճէ վճռապէս հրամարեցաւ նախագահական թեկնածութենէ, կը թեան հաւանական թեկնածուներու՝ Հուվըր, Ռումկավարներու՝ Ալ Սմիթ, որ հռոմէական կաթոլիկ եւ «Թացը» է (ոգելից ըմպելիներու գործածութեան կուսակից)։

Նիւ Եորքի համբաւաւոր նահանգապետը իռլանտացի մըն է ծագումով եւ միաժամանակ կաթոլիկ։ Մեր բարեմիտ քահանան հնդկահաւի պէս ուռած՝ կը փորձէր ինծի ծանօթացնել Սմիթը, եւ անոր եղած չեղած բոլոր կարողութիւնները։

— Իրաւունք ունիք, բսի, Պ. Սմիթ մեծ կարողութիւններով օժտուած մէկն է եւ իռլանտական ծագում ունի։

— Բայց դուք ո՞րտեղէն կը ճանչնաք այս պատուական մարդը։

— Լրագրող մըն եմ եւ պարտաւոր եմ գիտնալ նման բաներ։

— Ա՜հ, այն ատեն ես ձեզի խորհուրդ կուտամ անպայման, բայց անպայման կարդալ «Atlantic Monthly»ի Նոյեմբերի համարը եւ անոր յաջորդող համարը, ուր ձեզի պիտի պարզուի այս անգամուան նախագահական պայքարին ամբողջ գաղտնիքը։

— Ի՞նչ, Պ. Սմիթ իրեն դէմ կաթոլիկ ըլլալուն պատճառով եղած առարկութեան պատասխանէ՞ր, արդէն կարդացած եմ իր տանիքն ուրիշ թերթերու մէջ։

— Այո, այո, այդ է, բայց ձեր կարդացած թերթերուն մէջ լրիւ չի կրնար ըլլալ, պէտք է անպայման կարդալ «Atlantic Monthly»ն, բայց շատ զգուշութեամբ եւ ուշադրութեամբ, այն ատեն ձեզի համար գաղտնի բան չկրեր մնայ ներկայ պայքարին մէջ։

Հարկադրուած կը խոստանամ։ Ահաւասիկ, ինքզինք բացարձակապէս Ամերիկացի համարող կաթոլիկ քահանայ մը որուն համար իտէալ թեկնածուն Սմիթն է, որովհետեւ իռլանտացի եւ ժանաւանդ կաթոլիկ է։

Միամիտ խօսակցի մը որ մտիկ կ'ընէր խօսակցութեան, անմիջապէս հարց կը դնէ՝

— Որքա՞ն կաթոլիկ բնակչութիւն կայ Միացեալ Նահանգներուն մէջ։

— Քսանհինգ միլիոն — կը պատասխանէ քահանան

— Այն ատեն բոլոր կաթոլիկները պէտք է Սմիթին քուէ տան, կ'ըսէ խօսակցին։

Խեղճ քահանան նեղը մնաց։ Կաթոլիկի ու բողոքականի հարց կը յարուցուէր, չփոթեցաւ անմիջապէս ազնուութեան հասայ իրեն.

— Ահ, կաթոլիկները պիտի քուէ տան Սմիթին ոչ թէ անոր համար որ կաթոլիկ է, այլ այն պատճառով, որ արժանաւոր եւ կարող մարդ է։

— Հարկաւ, հարկաւ— մէջ մտաւ քահանան— մեզի համար կարեւորը անոր քաղաքական կարողութիւնն է, եւ իբրեւ ապացոյց տեսէք թէ չորս անգամ Նիւ Եորքի նահանգապետ ընտրուած է։

Կասկածելի ծագումով բժիշկ մը, որ քանի մը տարբեր առիթներով տարբեր քաղաքացիի գիմակով երեւցած էր, այս անգամ իբր ամերիկեան քաղաքացի խօսքի մէջ կը մտնէ, Նախագահական թեկնածութեան հարցէն կը հասնի մինչեւ Մեքսիկա եւ կը կարծէ թէ Միացեալ Նահանգներու կողմէն Մեքսիկայի դէմ ..., ... քրիստոնէական անպատասխանատուութիւնը վերջ կը գտնէ։ Իրար կ'անցնին տաք տաք կը վիճին։ Ճիշդ այդ միջոցին շոգենաւը օրաթերթը կուգայ ու առաջին էջին մէջ կը կարդանք թէ քանի մը ծերակուտականներ կաշառուած են

Մեքսիկայի պրոպագանդը մղելու համար եւ թէ Ծերակոյտը քննութիւն բացած է։

Վէճը աւելի կը տաքնայ, վիճողները կը շատնան, միջազգային ամբոխը ամբողջութեամբ ամերիկեան քաղաքացի կը դառնայ՝ բացի ինծմէ եւ անխօս խօսակցէ մը, կարծես թէ այդ սալոնին մէջ է որ հարցը պիտի լուծուի։

Փոթորիկը կը սաստկանայ, ճամբորդները կը քաշուին խուցերը, գլուխնին վեր չեն կրնար առնել եւ... հարցերը ինքնին լուծուած կ'ըլլան

Փոթորիկը քանի մը օր կը շարունակուի։ Արդէն Նիւ Եորք հասնելու նախօրեակին ենք, ովկիանոսը հանդարտած է։ Փողովուրդը ոտքի վրայ է եւ միայն յաջորդ օրը դուրս գալու մասին կը մտածենք բոլորս ալ։

Մեծ սալոնին մէջ շարժանկար մը կը ցուցադրուի եւ ժողովուրդը հոն կը թափուի։ Իսկ շոգենաւը մառախուղին մէջէն հանդարտօրէն կը յառաջանայ ուժեղ զգուշաւ։

Յ. ԱՄԻՐԵԱՆ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆՈՆՑ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«ՄԵՆՇԵՒԻԶՄ - ՏՐՈՑԿԻԶՄ - ԴԱՇՆԱԿԻԶՄ»

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան և համագումարին մէջ, զեկուցանողը երկար մանրամասնութիւններ հաղորդեց ընդդիմադիր խմբակին գործունէութեան մասին։ Խորհրդային Հայաստանէն (24 Նոյ.) կը թարգմանենք գլխաւոր մասերը.—

Ընդդիմադիրները կը ջանան հաւատացնել թէ մեր կուսակցութեան մէջ, հիմնական վտանգը ազգայնականութեան եւ այս վերջնոյն յարած մտաւորականութեան մէջ է ու զանց կ'ընեն խօսիլ Տրոցկիի հետեւորդներուն մասին։ Տրոցկիականութիւնը կարծես թէ գոյութիւն չունի։ Ըստ իրենց՝ իրենք իսկական Լէնինի հետեւորդներն են։ Ճի՞շդ է այդ։ Ի հարկէ ոչ։

Երկրի մէջ, մեր գլխաւոր թշնամիները երեք են՝ դաշնակցական ազգայնականութիւնը, մենշեւիզմը եւ ազգայնականութեան յարած մտաւորականութիւնը, որոնց դէմ ուժեղ կռիւ պէտք է մղել։ Իսկ մեր կուսակցութեան ներսը՝ մեր հիմնական հակառակորդը Տրոցկիի հետեւող հատուածն է որ այսպէս կամ այնպէս մտիկ աղերս ունի Դաշնակցութեան հետ։ Պէտք է խոստովանիլ որ, համայնավար երիտասարդութեան մէջ խմբակ մը կար, կազմուած Տրոցկիի հետեւորդներէ, որ ազգայնականութեան գիրկն ինկաւ։ Այս վախճանն անխուսափելի է բոլոր անոնց համար որ կը շարունակեն Տրոցկիի ճամբով անշեղ ընթանալ։ Այս թեզօ-ներուն դէմ մենք կռուած ենք ու կը գտնենք որ Կեդրոնական Կոմիտէի յանցանքն է որ լուրջ աշխատութիւններ չէ հրատարակած ու մեր երիտասարդութիւնը տղէտ ձգած՝ թէ՛ ամբողջ կուսակցական կեանքի եւ թէ Անդրկովկասեան բանւորական շարժման սկզբունքներու եւ զարգացման մասին։ Այս հիմնական թերութիւն մըն է որ Կեդրոնական Կոմիտէն պէտք է բառնայ որպէսզի յետագային այս ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքները ծառայեն մերկուսակցութեանս ամրապնդման, շարքերու միաձուլման եւ միանականութեան, որպէսզի մեր կուսակցութիւնը կարենայ երիտասարդական պանդուածները անսայթաք կերպով իր ետեւէն տանիլ։

Կրկին քանի մը խօսք ազգայնական մտաւորականութեան մասին։ Մեր պայքարը այդ ուղղութեամբ ուժեղ չէ եղած։ Ճիշդ է քննադատական յօդուածներ գրուած են, օրինակ Յ. Թաշճեանի գրքի մասին, բայց ո՛չ հարկ եղած չափով։ Մենք կը կարծենք որ, այդ ազգայնական մտաւորականութիւնը ուրիշ բան չէ նթէ ոչ նորածիլ քաղքենիական մտաւորականութիւն, որ իբր թէ Խորհրդային տեսակէտի վրայ է կանգած, որ իբր թէ կ'ընդունի Խորհրդային դրօշակը, բայց նոյն ատեն, այս կամ այն կերպով կը ձգտի իր քաղաքական տեսակէտները ու գաղափարները տարածել մեր երիտասարդութեան եւ մեր աշխատաւորութեան մէջ։ Մեր կուսակցութիւնը այդ մտայնութեան դէմ պէտք է իր պայքարը ուժեղացնէ։ Պէ՛տք է օգտագործել մեր բոլոր հնարաւորութիւնները որպէսզի այդ մտաւորականութիւնը չկարենայ քիչ թէ շատ քաղաքական կշիռ ունեցող ազդեցութիւն ձեռք բերել։ Այդ տեսակէտէն խոշոր նշանակութիւն ունի մեր անցեալի ճշգրիտ, Մարքսիստական լուսաբանութիւնը։

Թո՛յլ տուէք, այժմ աւելի մանրամասն կանգ առնել Տրոցկիի հետեւորդ ընդդիմադիրներու գործունէութեան վրայ։

Տրոցկիական ընդդիմադրութիւնը Հայաստանի մէջ հանդէս եկաւ դեռ 1923ին։ Բոլորս ալ լաւ կը յիշենք այն մեծ աղմուկներն ու ելոյթները, որ տեղի կ'ունենային 1923ի մեր կուսակցական ժողովներուն մէջ։ Կը յիշէք, երբ ժողովի մը մէջ, ընդդիմադիր ընկերներէն մէկը թռաւ սեղանի մը վրայ և ըսաւ, —«Ընկե՛րներ, մեզ կը հալածեն, մեր կուսակցական մեքենան կը ճնշէ մեզ»... Նո՛յն հին երգերը այլանդակ կերպով կը կրկնուին այսօր, տարբեր զանազանութեամբ։

Այսուհանդերձ Տրոցկիական ընդդիմադրութիւնը մեր կուսակցութեան մէջ չկարողացաւ խոր արմատներ ձգել (՛)։ Ընդդիմադիրներու այն տրամադրութիւնները որ լայն չափով չէին տարածուած կազմակերպութեան մէջ՝ անհետացան. մնացին միայն քանի մը անուղղելի ընկերներ որ երբեմն կուսակցական ժողովներու մէջ եւ ալժմէական քաղաքականութեան հարցերը թողած, կը ճգնէին Լէնինէն մէջբերումներ ընելով, խանգարել աշխատանքներու սովորական ընթացքը։

Այդ օրերուն, ընդդիմադիրներու հետեւորդները կը կազմէին փոքրիկ խմբակներ, երեքչորս հոգիներէ բաղկացած, որ կուսակցական կազմակերպութեան մէջ ազդեցութիւն չունէին բայց որ յամառութեամբ կը շարունակէին իրենց աշխատանքները նոր կողմնակիցներ շահելու համար։

Բայց 1927ի երկրորդ կէսին պատկերը արդէն տարբեր է՝ ընդդիմադիր ընկերները սկսան աշխուժանալ եւ տեղի ունեցաւ Յունիսի վերջը, Տրոցկիական ընդդիմադրութեան առաջին «ելոյթ»ը, Երեւանի կազմակերպութեան գործադիրի ժողովին մէջ։ Այս անգամ արդէն այդ ընկերները հանդէս եկան կազմակերպուած կերպով, ինչպէս կ'երեւայ կապ ունենալով կեդրոնին հետ։ Այդ ժամանակաշրջանին է որ Մոսկուայէն կուգան ուսանողներ, Տրոցկիական ընկերներ, բերելով կեդրոնէն համապատասխան հրահանգներ։ Բայց ընդդիմադիրներու առաջին գրական «ելոյթ»ը մենք նկատեցինք Յուլիսի սկիզբին, Կեդրոնական Կոմիտէի լիակատար նիստին մէջ։ Ընդդիմադիր երեք ընկերները կը ներկայացնեն իրենց յայտարարութիւնը որ կը վերաբերէր կազմակերպութեան մէջ տեղի ունեցող պայքարին եւ մեր կուսակցութեան ընդհանուր քաղաքականութեան։

Այդ թուականէն յետոյ է որ կ'ուժեղանայ տրոցկիական ընդդիմադրութիւնը և կը սկսի հատուածական տարբերկրեայ աշխատանքը։ Տեղական ընկերները կապուելով Մոսկուայէն եկած ուսանողներու հետ, իրենց աշխատանքները կը տարածեն ու կը ճիւղաւորեն Երեւանէն մինչեւ Սանահին ու Ալլահվէրդի։

Որոշ վայրերու մէջ անոնք կը գտնեն որոշ յաջողութիւն, իսկ ուրիշ տեղեր կը վրիպին, օրինակ Ալլահվէրդիի մէջ ուր բանուորները զանոնք ետ կը մղեն։

Այնուհետեւ ընդդիմադիրները կը ճգնին իրենց պայքարը յառաջ տանիլ Լէնինականի մէջ եւ երկաթուղագծի զանազան կայարաններու աշխատաւորութեան մէջ, գործադրելով բոլոր միջոցները, գրականութեան տարածում, գաղտնի ժողովներու գումարում եւայլն։ Իրենց աշխատանքի կեդրոնը կը հանդիսանայ Լէնինականը։ Հոն կը տեսնենք ընկ. Հ. Սահակեանը որ օգտագործելով իր հին կապերը՝ «փաստակար», համուածական ու ընդդիմադիր աշխատանք կը կատարեն Լէնինականի մէջ։ Ու մինչդեռ, համաձայն կուսակցական որոշումներու, կազմակերպութեան մէջ, համագումարներէ միայն ամիս մը առաջ կարելի է վիճաբանութիւնները սկսիլ՝ Հ. Սահակեանը կը յաջողի Լէնինականի մթերքի բջիջին մէջ վէճ յարուցանել, համագումարէն շատ առաջ, համայնավար Միջազգայինի Ցրդ լիակատարի արդիւնքներու մասին։ Այդ վէճը շարունակուեցաւ վեց նիստերու ընթացքին։

Ակնյայտ է որ ընդդիմադիրները կը կարծէին թէ ժողովի անդամները այնքան պատրաստուած են այդ ուղղութեամբ ու Տրոցկիի ոգիով որ պատիկ աշխատանքէ մը յետոյ՝ կարելի պիտի ըլլար զանոնք վերածել իրական հետեւորդներու։ Բայց անոնց յոյսերը չիրականացան։ Ընդդիմադիրներու առաջարկած բանաձեւը երկու անգամ քուէարկութեան դրուելէ յետոյ, սպառնական բանուորական բջիջները, իրենց ձայնը տուին Կեդր. Կոմիտէին...

Ձայն մը.— Ինչու համար երկու անգամ կը քուէարկուի ընդդիմադիրներու բանաձեւը։

— Ընդդիմադիրները ամէ՛ն ճիգ թափեցին իրենց կողմը քաշելու համար երկաթուղագծի բանուորները։ Եթէ անոնք յաջողէին, կ'ենթադրէին թէ իրենց յաղթանակը ապահովուած էր Հայաստանի մէջ։ Անոնք օգտագործեցին նաեւ ընկեր Աւխանուրիջանեանի անունը, ըսելով որ հին յեղափոխականները չէզոքացուած են։

Այս բոլոր վատաբանութիւններուն հետ, անոնք օգտուեցան մեր թերութիւններէն, աշխատելով համոզել բանուորական զանգուածները որ կուսակցութիւնը հեռացհետէ կը թեքի աջային սահմանափակման, ազգային բարեկարգչականութեան եւ քաղաքականութեան մէջ, շեղելով բանուորական ուղիղ գծէն։ Այս տեսակ առոր միջոցներով է որ Հ. Սահակեանը եւ ուրիշներ կը ցանկային զրաւել երկաթուղին եւ առ այդ ստեղծել կացնել Տրոցկիին որ ան կարենայ ըսել թէ Հայաստանի բանուորական բջիջները իրենց հետն ու կանգնած են իրենց ետեւ կէտներուն վրայ...

Ձայներ.— Երկաթուղագծի հրահանգիչն ալ ընդդիմադիր էր եւ ամբողջ տարի մը պահուած էր։

«... Այս պայմաններուն տակ ի հարկէ հրահանգիչը կը պաշտպանէ ու կը կատարէ ապօրինի աշխատանքներ.

Ձայներ.— Ո՞վ էր այդ ընկերը։

—...Ընկեր Ամոյեանը որ այժմ վտարուած է կուսակցութենէն

Զեկուցանողը դեռ կը շարունակէ խօսիլ ապացուցանելով որ ընդդիմադիրները կ'աշխատին իրենց գործունէութիւնը ծաւալել ու տարածել նաեւ մնացած գիւղական անկուսակցական ու բանուորական շրջանակներուն մէջ, հասցնելով զայն մինչեւ Երեւան։

ԿԵԱՆՔԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Սրբերու միութեան համար — Նորէն դրօշակի խնդիր — Հայկական պազար — միութեան կիրակնօրեայ բաժանմունք.

Երուսաղէմ, 16 Դեկտ.

Սրբերու կիրակին առթիւ, ճիշդ նոյն օրերը իշխանաւորութեան ժամերգութեան, «Բարեսիրաց» միութեան Ելեւոր բին մէջ, Մեծարգոյ Երեւելի հայ սրբերու ընդհ. միութեան տեղական մասնաճիւղը սարքեր հանդէս-երեկոյթ մը, ուր տեղի ունեցան երգեր, նուագ, մէկ քանի յաջող արտասանութիւններ, և բանախօսութիւն։ Օրուան բանախօսներն էին Բարգէն Եպիսկոպոս Կիւլէսէրեան եւ պ. Գրիգոր Միքայելեան, որոնք իրենց բանախօսութիւններով բացատրեցին տօնը «Սրբերուն կանոն»ի նշանակութիւնը, նիւթերուն կոչ ըրին տարուէ տարի այդ օրը յաւերժացնել բոլոր գաղութներուն մէջ, ինչպէս կը տօնեն որոնք շարունակ եւ մեծ նպաստ։

Հանդէսը խոր տպաւորութիւն թողուց ներկաներուն վրայ։

Այս տարի տեղւոյս հայութեան մէջ, «Սրբերու կիրակին» կազմակերպուեցաւ ինչպէս սովորաբար։ Նախորդ տարիներուն նման ... տարի տուն տուն մանաւանդ յանձնախումբեր շրջեցան ... բազմաշնորհ սրբերու ի նպաստ նուէրներ ընդունելու.— Նախորդ տարի փոխարէն Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան տեղիս մասնաճիւղը «Հայկական պազար» մը սարքած է եւ գոյացած հասոյթը ամբողջ սոյն նպատակին յատկացուցած։ Օրեր առաջ կազմուած ... գիր յանձնախումբեր ... գուռ շրջեցան եւ բոլոր հայ ... ներէ, հայ խանութներէ ... կերտ հայկական ձեռագործ ... առարկաներ եւ նուէրներ հաւաքեցին, նորեր պատրաստել ... մանաւանդ հայ կիներուն եւ իրենց աշխատանքները յանձնառութեամբ պատկուած հրապարակեցան։ Պազարը տեղի ունեցաւ ... դեկտ. 7ին, նախագահութեամբ բրիտանական մարզպանին ... գելի տիկնոջ՝ Լէյտի Փլիւմըր ներկայ էր Անգլիացի կուսակալ ... որ իր բացման խօսքին մէջ ... հայկէս գովեց հայ ... բոլոր ազգութեանց մէջ ... համած առարկաներուն մէջ ... խաւոր տեղը բռնած էին հայ... կան ձեռագործները — ... պակիլ գանազան առարկաներ ... որոնք մեծ մասով գնահատ... ցան բոլոր այցելուներէն։

Արդիւնքը շատ յաջող ... ձաւ ընդամէնը 4 ժամուան ... թացքին կը հաւաստի թէ ... 160 եգիպտ. ոսկիի ապառ... նեցած են։

Չեռնորդիչ մեծապէս գո... հատելի էր։

Միայն թէ, նկատելի ... գայ մը կար, որ մանաւանդ ... պազար այցելող հայերու ... գրութիւնը գրաւեց։ Ան է ... դրօշ դուռէն սկսած մինչեւ ... հին ներքին մասերը ... անգլիական անհամար ... լու շարքին հայկական ... նին բացակայութիւնը ... կան պազարը կը հաչակէին ... հայկական մէկ հատ դրօ... գելու կարեւոր ... տեսնենք կիմանանք որ ... որո՞նք յարդարող ... պատասխաններ նախ ... երր գիտցութիւն կ'ընեն ... գործականի վարչական ... րուն, անոնք առանց կարծիքի ... յայտարարեն «յարմար ... տեսնէր» իսկ անոնցմէ ...

...համաձայնաբար երբ կը գիմեն ...ն գիտութիւնը ընելու նաեւ ...ն Նորին որ հոգին կը կազմ... ...ան «պազարթին», եւ Բարիզ... ...ն տեղւոյս մասնաւոր... ...ին պատուական Նախագահն ...ին հոգեւորականը անպատ... ...ովին կը յայտարարէ.

...ինք գրօշակ չունինք, ...սատան այժմ մէկ գրօշ ունի, ...ալ կարմիրը է, պոլշեւիկեանը ...այն հոս չենք համարձակիր ...րծածելու»:

...ալ ի պատասխան իրեն ներ... ...ողները երբ կ'ըսեն «Հայաս... ...ն է հայ եռագոյնը, որ մինչեւ ...ն ամենուրեք բոլոր հան... ...ներու մէջ կը գործածուի, ...կոպոսը բացէ ի բաց կը յայ... ...արարէ

— «Եռագոյնը» Դաշնակ... ...ան «դրօշակ է, մենք չենք ...նար գործածել զայն »

...ենութիւնները աւելորդ են ...րծես որոշ միտում կայ այս ...ին մէջ, որ դժբախտաբար ...երս Փարիզէն ծագում առաւ ...յական եռագոյնը, հայու... ...եան պատմական խորհրդա... ...երը ուրանալու մարմաջը Հա... ...ամօթ.

** «Սիոն» միութիւնը որ ...ոթ տարիէ ի վեր գոյութիւն ...ի ու գաղութին մէջ ազգ. ...ն միշտ վառ պահելու կը ձգտի, ...յս տարի սկսաւ իր կիրակնօր... ...այ լսարանները: Նոյեմբերէն ...վեր եւ ամէն կիրակի կանոնա... ...պէս կարող խօսողներ կը ...րաւիրէ, որոնք կը խօսին հան... ...ամաշխի նիւթերու վրայ

** Սոս. երկու ամիս է որ ...ներամտներ տեք եւ տիկ. Վարդ... ...ատրիկ քաղաքս կը գտնուին ...ն ներկայութիւնը գոհէ ա... ...իթ մը եղաւ որ տեղւոյս հա... ...թիւնը, ժամանակէ մը ի վեր ...ոցուած հայ թատրոնի այն... ...ն ցանկալի կեանքը անգամ մը ...ս ապրի:

«Աշխարհի Դադստանը» եւ «Սօս-Վարդիթեր» տրամներէն ...ը Պ. Վարդ-Պատրիկ, իր ...րեհաւզա ժեկնելուն պատճա... ...վ, Դեկտ. 4ին, կէս օրէ վերջ ...մը լին բեմադրեց «Ու՞շ լինի ...ւշ լինի» հայկական օփերէթը: Դնահատելի են նորահաս երիտա... ...արդութեան ճիգերը: Կ'արժէ որ «Բարեսիրաց միութիւնը», որ կազ... ...ուած է զուտ երուսաղէմցի հայե... ...է, անոնց առջեւ միշտ բաց թո... ...ղէ իր ակումբին դուռները, ...պէսզի յաճախ առիթներ ունե... ...նք հայկական թատրոններ ...եւլելու:

Թղթակից

ՅԱՐԴԻՈՂ.

ՁԵԻԸ ԵՒ ԻՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ Հինգշաբթի նկարիչ Եր. Քոչարեան պիտի ներկայացնէր Մեքենան Արուեստին մէջ նիւթը, սակայն կարգ մը պատճառներով յետաձգեց այդ դասախօսութիւնը ուրիշ օրուան մը եւ ներկայացուց նոր նիւթ մը, ձեւը եւ իր բովանդակութիւնը:

Դասախօսը նկատել կուտար որ, մինչեւ հիմա, արուեստի փիլիսոփայութիւնը զբաղած է միայն նիւթով. թէ ինչի՞ արդիւնք են արուեստի ներկայացուցած նիւթերը: Ըսաւ որ թէեւ յամառութեամբ ամէն նիւթի կազմախօսութիւնը կը կապէ իր անխուսափելի միջավայրին. Խօսեցաւ Թիւպէնսի մասին նկարնե... րուն մասին, որկրիչ... ..., ուր բնակիչները, գիմանալու համար երկրինպարբերական աղէտներուն, կ'աշխատէին լաւ սնանիլ եւ առողջ ու լեցուն միսեր հաւաքել իրենց ոսկորներուն շուրջ:

Իրենց պրանդի նկարները թաթխուած են ծփուն մթութեամբ մը, եւ յանկարծ տեղ մը լոյսի առատ նպաստ մը: Ու թէեւ կը յիշեցնէ Հոլանտան, մշուշոտ ու մութ երկինքով, որ հազուադէպ արեւով մը յանկարծ կը լուսաւորուի:

Այսպէս թէեւ եւ արուեստի բոլոր հին փիլիսոփաները երբեք չեն փորձած վերլուծել ձեւին մասնաւոր, անկախ բովանդակութիւնը: Ձեւը ունի իր իմաստը, իր նպատակը, իր խորքը: Անկախ՝ որ եւ է արտաքին նպատակէ եւ միջամտութենէ: Արուեստագէտը ինքն է չափանիշը ձեւին: Չկայ բնութիւն, կայ անհատ: Բնութիւնը, նիւթը եւ բոլոր պայմանագրական ձեւերը կը կազմուին համաձայն արուեստագէտին աչքերուն: Սակայն թող չկարծուի թէ անանձնական թերութիւններու, անսովորական հիւանդութիւններու Dal-tonisme ազգեցութիւնն է, որ կը յառաջացնէ ձեւապաշտները: Այլ օրուան, ժամանակին տեսնելու եղանակը: Ուրեմն պէտք չէ կարծել թէ նորագոյն նկարչութիւնը չունի իր վերահսկիչը: Ձեւապաշտներն ալ ունին իրենց եղանակներուն աւետարանը: Ձգտումը եւ բացատրութիւնը.

Կ'ապրինք նոր դար մը. Օտոնը կը ճամբորդէ մինչեւ աննէն հեռաւոր տարածութիւններ, անթելը կը ճեղքէ ու կը թափանցէ նիւթին մէջ: Ուրեմն, ան կ'ուրանայ տարածութիւնը: Այդ է պատճառը, որ նոր նկարիչները, կտաւին վրայ, միեւնոյն փլանին վրայ կը դնեն զանազան առարկաներ. մէկը կը հրէ միւսը, մէկը կը ծածկէ միւսը, կամ կ'ընդելուզուին իրարու:

Դասախօսութենէն յետոյ եղան կարեւոր հարցումներ, գաղափարական ձեւերու խորքին, թէ՛նի միջավայրին ու անհատական ներքին ոսպնեակին հարցերու մասին, որոնց դասախօսը տուաւ անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը:

ՇԻՐԿԱՔԻՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Ամերիկեան Նպաստամատոյցի գրասենեակէն

Սուրիոյ մէջ գաղթականներ տեղաւորելու համար Հոկտեմբեր 1էն ի վեր, Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղարութեան կողմէ դրամ գտնելու նպատակով եղած ջանքերուն շնորհիւ, կարելի եղած է գանձել դրամներ, եւ մաս մըն ալ պիտի գանձուի մօտ օրէն, ընդհանուր գումարը բարձրացնելով 42000 տոլարի (1,050 000 ֆրանսական ֆրանք): Ցակաւին Եւրոպայի կարգ մը մասնաճիւղերէն ալ պատասխանի կը սպասուի Մերձաւոր Արեւելքի ընկերակցութիւնը այս առթիւ եւրոպական եւ անգլիական կոմիտէներու միջոցաւ եղած նուիրատուութիւնները պիտի կրկնապատկէ իր կողմէ. մինչեւ որոշ գումար մը. այս առթիւ Նպաստամատոյցը մասնաւոր վարկ յատկացուցած է:

Աւելէ զատ Նպաստամատոյցի Գործադիր կոմիտէն վերջերս քուէարկեց որոշում մը, որով գաղթականներու տեղաւորման ծրագրին համար ամերիկեան ժողովուրդին պիտի ուղղէ վերջին կոչ մը եւս, 300,000 տոլար հանգանակելու համար:

Այս տողերը կարդացողները պիտի ըմբռնեն անշուշտ թէ այս վերջին մեծ գումարը անմիջական նուէր մը չի նշանակեր, այլ այդ գումարը պիտի հանգանակուի, աւելցնելու համար այն քանի մը միլիոն տոլարին վրայ, որ անհրաժեշտ կը նկատուի Ներկայ որբանոցը եւ Ամերիկեան ընկերութեան ուրիշ նպաստի գործերը ամբողջացնելու համար: Ցոյս կայ որ 1928ի ընթացքին կարելի պիտի ըլլայ Միացեալ Նահանգներու մէջ հանգանակել բաւականաչափ դրամ՝ այս կազմակերպութեան պէտքերուն յատկացնելու եւ ի ձեռին եղած աշխատանքները լրացնելու համար, առանց այս կարգի նոր խնդրանքներ ընելու:

Այս ձմեռ Սուրիոյ գաղթականներու տեղաւորման գործին համար Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային ընկերակցութեան մասնաւոր աշխատանքներուն գործակցող միւս ընկերութիւններն են՝ Անգլիական Միացեալ ընկերութիւնները (Լորտ Քաղաքապետի ֆոնտը Հայաստանի բարեկամները, Քուէյքըրները, Ժանուէնի Փրկութեան ֆոնտը, Պայպըլ Լէնտ'ս Միշընս էյտ Սոսայթի, Դանեքէ Արմէնիէնվէններ, Նորվեկիան K. M. A.ն, Դանիական K. M. A.ն, Եւրոպայի Church Relief Work in Europeի կեդրոնական գրասենակը, եւ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը:

Պ. Կորտըն Լ. Պէրրի, Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղարը եւ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի եւրոպական ներկայացուցիչը Դեկտեմբեր 27ին կը մեկնի Պէյրութ, ուր վեց ամսուան համար պիտի փոխանորդէ Նպաստամատոյցի Սուրիոյ եւ Պաղեստինի արդի Վարիչ-Տնօրէն Պ. Միլթըն Պրաունի, որ ծանր հիւանդ է եւ ներկայիս կը դարմանուի Հօթվիլի մէջ (Ֆրանսայի Ain նահանգը): Պ. Պէրրի մասնաւորապէս պիտի ուսումնասիրէ գաղթականներու Տեղաւորման ծրագիրը, եւ հաւանաբար մօտիկ ապագային պիտի կազմէ յաւելուածական ծրագիր մը Խրաքի առաջ մանուկները ձմեռը կերակրելու համար

Ցունաստանի Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի որբանոցներէն 99 աղջիկներ փոխադրուեցան Մարսիլիոյ Դեպրոգասիրաց որբանոցը Դեկտ. 24ին վերջացող շաբթուան ընթացքին նոյն թիւով ուրիշ խումբ մըն ալ փետրուարին պիտի փոխադրուի Սուրիայէն:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

Մեզի ղրկուած պաշտօնական ցեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Միութեան Հիմնական Կանոնագրի Ա. Յօդուածի տրամադրութեանց մասին.— «Օժանդակել Արեւելեան երկիրներու հայ ժողովուրդին ելնե», մեկնաբան ուսումնասիրութիւն մը կատարելու եւ առ այդ օրինական եւ գործնական բանաձեւ մը բերելու համար ժողովին խրատագէտ վարիչներէն յանձնախումբ մը կազմուած է, որուն կ'անդամակցին Պ. Պ. Նորատունկեան, Սինապեան, Մ. Պապաջանեան եւ Վ. Մալէզեան: Այդ հարցը, որ հիմնական վիճելի կէտ մը նկատուած է ատանց կողմէ, կոչուած է ճշդելու թէ ինքնաբաւ եւ բարեկիցիկ գաղութներու մէջ եւս Բարեգործականը նպաստամատոյց դեր մը ունենալո՞ւ է եւ ինչ պայմաններով:

∴ Կեդր. ժողովը զբաղած է Մելգոնեան նուիրատուութեան Թրքական հարցերով եւ հաշուեյարդարութեամբ, որոնցմէ կ'երեւայ թէ Մելգոնեան Գործատան վաճառման վերջնական գինը եղած է 359.724 եգիպտ. ոսկի, ուրկէ նուիրատուութեան եւ Գործատան պարտքերը, հատուցումները եւ ծախքերը զեղչելէ վերջ, մնացեալ գումարը հետզհետէ Թրքական կը վերածուի, ինչ որ օրինական գերագոյն հրաշխիքն է ներկայ եւ ապագայ ամէն պատահականութեանց դէմ:

∴ Ժողովը խորին երախտագիտութեամբ արձանագրած է իր նախագահին Պօղոս Նուպար փաշայի մէկ նոր եւ շահեկան կտակը, որուն համաձայն աւելի քան 5000 անգլ. ոսկի արժողութեամբ առաջնակարգ արժեթուղթեր աւանդ ձգած է զուիցերիական կարեւոր դրամատան մը մէջ, պայմանաւ որ ատոնց եկամուտը, առեն մը իբրեւ ցմահ կենսաթոշակ մասնաւորի մը ծառայելէ վերջ, ոչ թէ իր կազմած Նուպարեան Մատենադարանին հիմնադրամին, ինչպէս փափաքած էր նախապէս, այլ վերջերս իր հիմնած Մատենադարանին տրամադրուի, Կեդր. ժողովին որոշումովը Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը շահագր. գոող օգտակար գիրքերու հրատարակութեան եւ գնումին յատկացուելու համար:

∴

Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ Հ. Բ. Ը. Միութեան պատուիրակ Պ. Լ. Բաշալեան, որ գաղթականութեան քաղաքացիական իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար կը գործէ, վերջին անգամ Ժընեւ մեկնած և Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին դիմումներ կատարած ըլլալով, Կեդր. Ժողովին ներկայացուցած է իր տեղեկագիրը:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՅԵՐԸ

Գրած էինք թէ Յունաստանի մէջ հինգ համայնավարներ (երկուքը հայ) փախած են ոստիկանութեան ձեռքէն: Յունարէն թերթերը այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն.—

Սելանիկի ընդհ. կուսակալ Պ. Բալէվրաս քննեց աքսորուելիք հինգ համայնավարներու թղթածրարը, եւ վաւերացուց Ապահովութեան Մարմնին որոշումը, զոր գտաւ բացարձակապէս արդար եւ իրապէս անհրաժեշտ:

Այս վաւերացման վրայ, կղզիները պիտի աքսորուին այդ համայնավարները, որոնց երկուքը հայ են. — ուսուցիչ Գրիգոր Մորճիկեան եւ Արրահամ Թաւքճեան: Ասոնք Նոյեմբեր 29ին պոլշեւիկեան հայերէն թռուցիկներ գրած ու ցրուած են:

Ոստիկանութիւնը պայմանաժամ տուած էր այդ հինգ համայնավարներուն, որպէսզի զան յանձնուին: Սակայն անոնք չեն եկած: Ասոր վրայ խիստ հետապնդման ձեռնարկուած է:

ՏԱՐԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՀԱՇԻՒԴ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31

ԵՓԵՍՈՍԻ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վիէննացի յայտնի հնագէտ փրոֆ. Քայլ, որ Իզմիրի թանգարանի հաշուոյն պեղումներ կը կատարէ Եփեսոսի մօտ, գտած է հռոմէական շրջանէ մնացած շարք մը ստորերկրեայ նկուղներ, որոնց մէջ նաեւ ընդարձակ սրահ մը, որուն մէջ քարոզած է Պօղոս առաքեալ: Պատերուն վրայ կան բազմաթիւ գունաւոր նկարներ, Ս. Պօղոսի ժամանակէն մնացած: Փրոֆէսօրը Վիէննա դարձած եւ մանրամասն տեղեկագիր ներկայացուցած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐԻԿ ԿՆԻԿ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ—

Վիքօ ունի կին մը, Մառի, եւ աղջիկ մը, Սիւզան:

Վիքօ շատ կը սիրէ ծաղրել իր կինը: Խօսակցութեան ընթացքին, կնոջ ձայնը կեղծելով կը խօսի:

Անցած օր, Վիքօի, դարձեալ իր կնոջ ձայնը հանելով, կանչեց.

— Սիւզա՜ն...

Կինը բարկացաւ եւ մեղք գործեց. խոշոր հայհոյութիւն մը նետեց էրկանը: Էրիկն ալ կնոջը կինը, այս անգամ, վերցուց գաւաթ մը եւ պայթեցուց... պատին վրայ: Էրիկը փախեր էր: Սակայն հին հրացան մը առնելով, շուտով ներս եկաւ եւ վախցնելու համար նշան առաւ:

Հրացանը լեցուն էր: Կրակ առաւ եւ կինը անկենդան ինկաւ գետին: Վիքօի, կարծելով որ թեթեւ վէրք մը ստացած է, գրկեց ու դրաւ անկողինին վրայ: Ցետոյ կանչեց դրացիները: Հաստատուեցաւ որ կինը մեռած է:

Վիքօ ձերբակալուեցաւ:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Պատմական առ. եանը, գոնփակ նիստի մը մէջ, մէկ ամսուան բանտարկութեան դատապարտած է տեղակալ Արմանտիօս Պօւքօսը, որ հանրակառքի մէջ փորձած էր բռնաբարել հայ ուսուցչուհիի մը պատիւը, կը գրեն յունարէն թերթերը:

ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահարուհի Տիկ. Միրիմանեանի նուագահանդէսը, որ նշանակուած էր Դեկտեմբեր 23ին, տեղի կ'ունենայ այսօր Երեքշաբթի Դեկտ. 27ին նոյն սրահին Salle Gaveau, 45, Rue la Boetie) մէջ: Դեկտեմբեր 23ի համար գնուած տոմսերը վաւերական են 27ի համար:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ
ՕՐԱԹԵՐԹ ''ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԲԵՐԹՕՆԸ 1

"ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ,,
(ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

ՆԱԽԱԲԱՆ

Արդշեալ ժամուն հասայ Պոլսոնի անտառին եզերքը գտնուող պզտիկ տունը՝ ուր կը բնակի ծերուկ իշխան Վ...ոֆի աղջիկը՝ Նատէժտա Պատրովնա:

Ուղիղ, անշարժ՝ ընդարձակ աշխատանոցին մէջտեղը, Նատէժտա պահ մը լուռ մնաց:

— Ի՞նչ պատահեցաւ, Նատէժտա, հարցուցի

Կը գտնուէինք Արեւելքին հարուստ շէնքով յարդարուած մը մէջ — ոսկեզէն պատուածքներ եւ առկախ [illegible] կրօնական պատկեր) զորս իշխանը ստեղծած էր, ընդօրինակելով Պետրոկրադի ... կրթութեան նախասիրած սա կեդր[...] խմբերէն հիւղակ մէկուն սրահը:

Նատէժտա հանեց խոշոր բազմոցի մը եւ վրան կէս մը փլաւ... ուեցաւ:

Հայրս կու գայ, ըսաւ սպասական հրապուրիչ շեշտով մը, որ կը հնչեցնէ բաղաձայնները:

Զարմանալ ինչպէ՞ս իշխանը կրնար հեռանալ Ռուսիայէն այդ օրերուն:

Իշխան Վ...ոֆ պետն էր ցարական կայսրութեան միջազգային ոստիկանութեան կազմակերպիչներուն: ... այդ պաշտօնին իսկ զայն կը ստիպէր չհեռանալ Ցարին պալատէն. նոյնիսկ իր այդ գիրքով անիկա գերիվեր էր նախարարներէն եւ Զօրանաձայի (զաղտնի ոստիկանութիւն) պետերէն:

— Մարսէ՛լ Լանտըրսի, ձեզ կանչեցի, որովհետեւ հօրս ձամբորդութեան շարժառիթը բաւական ծանր պէտք է եղած ըլլայ, որ ինծի ծածկագիր նամակ մը գրէ, ինչպէս կը գրէ իր գործակալներուն:

Նատէժտա առաւ այդ ծածկագիրը եւ իր «բանալի»ով—բուն իսկ այն բանալին որ կը ծառայէր Ցարին եւ Ցարուհիին մասնաւոր նամակագրութեամբ,—թարգմանեց կամաց կամաց:

Ռուսիոյ կացութիւնը ողբերգական կը դառնար: Յեղափոխութիւնը կը բարձրանար խոնարհ...երէն ... անտեսանելի ... մը կողմէ վարձուած գործակալներ կը պղտորէին ժողովուրդին միտքը: Իշխանը ձեռք անցուցած էր փաստեր՝ որոնք բաղայայտօրէն կը յայտնէին թէ շարժման պետերը կը պահուէին Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ: Ռուսի. կ'ուզէր գիտնալ բրիտանական գաղտնի պաշտօնատուններու եւ Փարիզի Ապահովութեան տեսչութեան ցուցմունքները:

Նատէժտա կանգ առաւ:

Նորէն լռութիւն տիրեց: Կը դիտէի Նատէժտան: Ոչ մէկ շող իր բոսորագոյն աչքերուն մէջ: Իր սաթի գոյն գէմքը՝ երկար եւ ճկուն վիզին ծայրը, ուր լի արեւելեան կը դառնար շնորհիւիր սափականը՝ սկիով ու սեւ կէտերով նախշուած՝ աչքերուն, որոնք կարծես սեւէ մտածումէ զուրկ ու անկենդան էին:

Ձեռքերովը կը փայփայէր իր սեւ ու մութ մազերը:

— Անիկա ծածկագրական է, չէ, ըսաւ

Փարձեալ ձեռքս առաւ նամակը:

— Այս նամակը կը վերջանայ տարօրինակ լուրով մը: Լսա՞ծ էք Բորիս Սուխիմի մասին

— Պալատի կառավարիչի՞ն տղա՞ն եւ ձեր մանկութեան բարեկամը.

— Այո՛, իմ կաթնեղբայրս կայսերական պալատներու մէջ միշտ միասին խաղացած ենք: Լաւ ուրեմն. Թշուառական, հայրս ինծի կ'ըսէ թէ պէտք է ամուսնանամ Բորիս Սուխիմի հետ... այս վերջինը ճամբայ ելած է, եւ, ասոնց կտակի, ինծի պիտի ներկայանայ իբր խօսեցեալ:

Ու կարդաց նամակին վերջին մասը՝

— Կ'ուզեմ որ, սիրելի Նատէժտաս ձեր նշանախօսութիւնը պաշտօնական դառնայ... եւ եթէ կայսրութեան գլխուն դժբախտութիւն մը գայ, ես ալ միւսներուն հետ պիտի անհետանամ, յեղափոխական ցանկերուն մէջ իմ անունս դատապարտեալներու գլուխը կը գտնուի. ուրեմն այս կերպով ընտանեկան պաշտպան մը պիտի ունենաք »

Յիրաւի, կացութիւնը ծանր ըլլալու էր որ իշխանը ստիպուեր էր գրել այդ նամակը:

...ան ծերուկ այախինը ներս մտաւ՝ կարմիր ինքնաեռը լեցնելու համար: Պանչուրիա ծնած վարգեմի սպասուհի մըն էր, զոր առտենին Նատէժտայի մայրը մեծցուցած էր: Թէյը եռացուց, գաւաթները պատրաստեց եւ կարկանդակները շարեց:

Ասիական տունկերու հոտը՝ բազմաթուրեան, ելաւ շրջապատեց յարմոցը զարդարող գազաններու թեթեւ սաթագոյն մորթերը: Երբ դուրս ելաւ, ցած ձայնով հարցուցի իրեն

— Կը սիրէ՞ք Բորիս Սուխիմը:

— Ի՞նչ գիտնամ... այդ մասին մտածե՞ր եմ...: Անիկա փոքրիկ խաղընկեր մանչ մըն էր, եւ ալ թուխ աղջնակ մըն էր:

Անկիւնը գորգին յառած էր, գորգ մը՝ որ կը ներկայացնէր երեւակայական ծաղիկներու ընդարձակ անտառ մը՝ հիւսուած բաց կապոյտ ու կծու ճմլանանչ տերեւներով խորքի մը վրայ:

Նար.)

Գրասենեակն մեծ քանակութեամբ վաւերաթուղթեր, որոնք պիտի քննուին։ Այժմէն հաստատուած է այն պարագան թէ «Էրվինիա» եւ «Ֆոլքսշթիմմէ» դրամ կը ստանային օտար երկրէ մը (Գերմանիա)։ «Էրվինիա» հրատարակչական ձեռնարկ մըն է, կազմակերպուած արբայ Ֆաշհաուէրի եւ Ռոսսէի կողմէ. անոնք նախապէս գիրքեր եւ տետրակներ պիտի հրատարակէր, սակայն ետքէն աւելի նպատակայարմար սեպեց հրատարակել «Ֆոլքսշթիմմէ» (Ժողովուրդի Ձայնը) անուն թերթ մը, որ ամբողջավարութեամբ կ'աշխատէր մուտք գործել ժողովրդական, մասնաւորաբար կաթոլիկ խաւերու մէջ՝ հակաֆրանսական աշխատանք կատարելու համար։ «Էրվինիա»յի համար մեծ ծախքերով մասնաւոր շէնք մը շինուեցաւ եւ հոն հաստատուեցաւ արդիական կատարելագործուած տպարան մը։ Թերթը կը հրատարակուէր 10, 12 ու նոյնիսկ 16 էջով եւ գրեթէ առանց ծանուցումի։ Ամէն մարդ կը հարցնէր թէ ուսկի՞ց կուգայ այս թերթին դրամը, քանի որ սպառումը չէր կրնար ապրեցնել զայն։

Սթրազպուրկի խուզարկութեանց ընթացքին գտնուած է 300 հոգինոց 11 ջոկատներու զօրաշարժի յատակագիծ մը, պատրաստուած ինքնավարականներու եւ երիտասարդ համայնավարներու կողմէ։

Մէցի մէջ, երբ «Իւմանիթէ»ի խմբագրատունը կը խուզարկուէր, ոստիկանները նախապէս կտրեցին հեռաձայնի բոլոր գիծերը։ Շէնքին մէջ աշխատող բոլոր պաշտօնեաներն ու գործաւորները մանրակրկիտ խուզարկուեցան։

Սազանովի մահը

Նիսէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ գիշեր յիշեալ քաղաքին մէջ սրտի հիւանդութենէ մեռած է Ռուսիոյ նախկին արտաքին նախարար Սերգէյ Սազանոֆ։ Տիկին Սազանոֆ վերջին վայրկեանին հասած էր ամուսնին սնարը։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ ռուսական եկեղեցիին մէջ։

Սազանոֆ վեց տարի արտաքին նախարար եղած է եւ պատերազմին սկիզբը իր ձեռքն էր Ռուսիոյ ղեկը։ Յեղափոխութենէն վերջ, Փրակա ապաստանեցաւ։ Վերջերս հրատարակեց իր յիշատակները՝ պատասխանելու համար Վիլհէլմ կայսեր այն ամբաստանութեան թէ պատերազմի պատասխանատուն Ռուսիան էր։ Սազանոֆ փաստերով կ'ապացուցանէ թէ յանցաւորը Գերմանիան եւ Վիլհէլմ կայսրն է։

Սազանոֆ 67 տարեկան էր։

Պարսկաստանի կապիտուլասիոնները

Ֆրանսական կառավարութիւնը տեղեկացուց պարսիկ կառավարութեան թէ սկզբունքով կ'ընդունի որ ջնջուի քափիթիւլասիոններու դրութիւնը, որմէ մինչեւ հիմա կ'օգտուէին Պարսկաստան բնակող ֆրանսական քաղաքացիները։

Պարսիկ կառավարութիւնը այս քափիթիւլասիոններուն ջնջումը պահանջած էր անցեալ Մայիսին, սակայն ֆրանսական կառավարութիւնը կարգ մը վերապահումներ բրած էր։

Այդ թուականէն վերջ, Թէհրանի կառավարութիւնը հաւաստիք տուած է թէ Պարսկաստանի ֆրանսահպատակները ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի նոր դրութենէն պիտի օգտուին։ Պարսկաստան վերջերս բարեփոխած է իր օրէնքներն ու վարչութիւնը եւ արդիականացուցած զանոնք։

Ռումբի պայթում Արժանթինի մէջ

Պուէնոս Այրէսէն կը հեռագրեն թէ Շաբաթ կէսօրին Նէշընըլ Սիթի Պանքի շէնքին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ։ Նոյն ժամուն ռումբ մըն ալ պայթեցաւ Պոսթընի ազգային դրամատան Պուէնոս Այրէսի մասնաճիւղին մէջ։ Երկու շէնքերն ալ ծանրապէս վնասուեցան։ Պայթումի ուժգնութենէն բոլոր պատուհանները ջարդուփշուր եղան եւ շէնքերուն առջեւէն անցնող ինքնաշարժները տապալեցան։

Ոստիկանութիւնը անմիջապէս դէպքին վայրը հասնելով, խնդրոյ առարկայ շէնքերը շղթայի տակ առաւ։ Նէշընըլ Սիթի Պանքի պաշտօնեաներէն եօթ հոգի վիրաւորուեցան, մեծ մասը աղջիկներ են։ Վիրաւորուած են նաեւ կարգ մը յաճախորդներ։ Վերջին լուրերու համաձայն, յիշեալ դրամատան մէջ մեռած են երկու եւ վիրաւորուած 20 հոգի։ Պոսթընի դրամատան մասնաճիւղին մէջ անձի կորուստ չկայ։

Կը կարծուի թէ այս եղեռնափորձի հեղինակներն են անիշխանականները, որոնք ուզած են Սաքքօ-Վանցէթթիի վրէժը լուծել։

Հետապնդում պաշտօնաթերթի դէմ

Ջինաստանի դէպքերուն առթիւ Ֆրանսայի համայնավարներու պաշտօնաթերթ «Իւմանիթէ» «զինուորները անհնազանդութեան հրաւիրող՝ եւ անիշխանական պրոպագանդի ձգտող» յօդուածներ հրատարակած ըլլալով, ընդհանուր դատախազութիւնը դատ բացաւ համայնավար երեսփոխաններ Ժաք Տորիօի եւ Ժաք Տիւքլոյի, ինչպէս նաեւ «Իւմանիթէ»ի պատասխանատու տնօրէն Ֆրանսուա Կէյի եւ երիտասարդ գործիչ Հանրի Պարպէի դէմ։ Դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սէնի 11րդ Դատաստանին առջեւ։

«ԺՈՐԺ-ԿԻՆՄԷՐ»Ի ԱՐԿԱԾԸ

Կիրակի օր գրեցինք թէ Աստալիայէն մեկնելէ վերջ, Ժորժ-Կինմէր ֆրանսական օդանաւը վար իջած է Մէքսիքի մօտ։ Նոր մանրամասնութեանց համաձայն, օդանաւը ծովեան սաստիկ փոթորիկի բռնուած է եւ ձախ թեւը կմախքին միացնող լարերէն մէկը փրթած է, որով ստիպուեր է ցամաք իջնել Ցալսոնէն 25 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք Ցաթըլ գիւղին մօտ։ Նորոգութիւնը կատարուած է, սակայն գետինը թաց ըլլալուն պատճառով, օդանաւը չէ կրցած օդ բարձրանալ։ Միջոց եւ ձեռք առնուած են աւելի յարմար գետին մը գտնելու համար։ Գնդապետ Լըմեթրը եւ ընկերները [illegible] կայանը բնակած են։ Օդանաւորդները [illegible] տակ դրուած են թուրք սպայ մը եւ քանի մը ոստիկանններու :

Հ. Մ. Ը. Մ. ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի ֆութպոլի առաջին խումբը, որ երկրորդական [illegible] առթիւ Sables d'Olonne գացած էր, մրցելու համար տեղւոյն Tigres Vendéens նշանաւոր խումբին դէմ, նոր յաղթանակ մը եւս շահեցաւ, 3ով 0 պարտութեան մատնելով ֆրանսական խումբը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները 30 Դեկտ. Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Քաֆէ օ Փլէս ար Լիւնի վերնայարկը, մէթրօ՝ Իթալի։

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն։ Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ

Դ. ՑՈՒՑԱԿ

Արդիւնք թիւ 13 եւ 14 տետրակներու, Պ. Միշէլ Վարդանեանի միջոցաւ հանգանակուած՝ Bagneux, Bourg-la-Reine, Cachan, Sceaux-Robinsonի հայրենակիցներու մէջ.—

Թօփալեան ընտանիք, Վարդանեան ընտանիք, Կարապետ Ջամպազճեան 50ական, Գալուստեան եղբարք, Կարապետ Իփեկճեան 30ական, Ս. Աբրահամեան, Mira, Յակոբ Պապազեան, Տիկին Նէվրիկ Քէշիշեան 20ական, Լեւոն Մելքոնեան, Դաւիթեան եղբարք 15ական, Սիմոնեան ընտանիք, Տիկին Շահպազեան, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սրապեան, Տիկին Սրապեան, Ալիքսան Զատէեան՝ Սուրէն Եղիազարեան, Տիգրան Ձիրաքեան, Աղապապեան, Մանուկ Աւետիսեան, Էլիզ Թոյամճեան, Տիգրան Պըրլաքեան, Արամ Պըրլաքեան, Տիկին Մ. Վարդանեան, Թորոս Աւետիսեան, Կարապետեան, Աչըգ-Կէօզեան, Հ. Քէօրհաճեան, Տիկին Բ. Կարապետեան, Մինաս Զամպագճեան, Սարգիս Գարամանեան, Արամ (30, Ave. Robinson), Եփրեմեան եւ Ժամկոչեան, Օննիկ Կիւլմէզեան, Լեւոն Կիւլմեզեան, Լեւոն Շիմշիրեան 10ական, Արմենակ Աւետիսեան, Դերվիշեան Մինրան, Ա. Գաւշեգեան, Կարամանեան, Տ. Քէօրհաճեան, Օննիկ Վարդանեան, Տիկին Վերժին Իսրէնեան 5ական, Տիկին մը 3 ֆրանք, Տիկին Լուսիա Մօսեան՝ մետաքսեայ էշարփ մը։ Ընդհ. գումար 608 ֆրանք։

(Շար.)

Այրի տիկին Մառի Եաղուպեան (նիւ եօրք Տէր եւ տիկին Լօրէնթ Եագուպեան եւ բոլոր ազգականներն ու պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք Շնորհուն անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնել՝

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

Լոնտոն, 19 Դեկտ. 1927

«ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ»

Յառաջիկայ ամսէն սկսեալ, Անվէրսի Տէր Սահակեան տպարանի կէգմէ, պիտի հրատարակուի զուտ գիտական սքանչելի զարդ ամսաթերթ մը՝ «ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔ»։

Այս հրատարակութիւնը, որուն կ'աշխատակցին մեծ թիւով ձեռնհաս մասնագէտներ, առաջնորդուած պիտի ըլլայ գիտութիւնը ժողովրդականացնելու կարիքէն։

Իր տեսակին մէջ առաջինը եւ շատ օգտակար ձեռնարկ մը, որուն բաժանորդագրուելու համար պէտք է գրել՝

Imprimerie M. DERSAHAKIAN
16, Rue Lomomière
ANVERS Belgique)

Տարեկան բաժնեգինն է 2 տոլար

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի ժողովը վաղը Դշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դրօշակ ակումբի սրահը։

ԼԻՈՆԻ եւ Շրջակայից Հայրենակց. Միութեան վճռական նշանակութիւն ունեցող ժողով տեղի պիտի ունենայ Յունվ. 1ին Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10ին, Շաւէի քահուէին մէջ, փափաքողներ կրնան ներկայ գտնուիլ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Փարիզ, Ա. Դաւթեան.— Ստացանք, կը հրատարակուի իր կարգին։

Մարսէյլ, Գ. Ն.— Չի հրատարակուիր։ Համեցէք թղթակցութիւններ գրել.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TERNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		20	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ		[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ		[illegible]	[illegible]

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57 82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

28 DECEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 530 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔՐԷԱԿԱՆԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԸ

Խորհրդային Հայաստանի Դեկտեմբեր 13ի թիւէն կը տեղեկանանք թէ, Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ ընդհ. ներումէն օգտուած են, արձակում կամ պատիժի կրճատում ստանալով.—

Երեւանի բանտէն՝ 471 հոգի, Նոր Բայազիտէն՝ 147, Լենինականէն 69, Ղամարլու-Լոռիէն՝ 129, Դիլիջանի մէջ՝ 35, Զանգեզուրի մէջ 37, Էջմիածնի մէջ՝ 26 եւլն. (վերջին չորս գաւառներու ցանկերը լրիւ չեն)։

Տրուած բացատրութիւններէն կ'իմանանք թէ այս պատապարտեալները ընդհանրապէս մէկ տարի կամ աւելի պատիժ ունէին (բանտարկութիւն, տաժանակիր աշխատանք եւլն.)։

Համաձայն ընդհ. ներման հրամանագրին (2 Նոյեմբեր), բանտերէն պիտի արձակուէին քրէական յանցաւորները։ Վերի ցուցակն ալ այդ կարգին կը պատկանի։ Յատուկ բացառութիւն կար քաղաքական յանցաւորներու մասին, որոնց համրանքը միշտ գաղտնի կը մնայ, ինչպէս եւ ճակատագիրը։

Այնպէս որ, պէտք չէ շփոթել եւ կարծել թէ արդէն ազատութիւն գտած են անցեալ Յուլիսէն ի վեր եւ յաջորդաբար ձերբակալուած դժբախտները։ Ընդհակառակն, Երեւանէն Դեկտեմբեր 4 թուակիր նամակ մը կ'իմացնէ թէ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին դեռ։

Սուլթանական Թուրքիոյ մէջ անգամ, այսպիսի ներումներէ նախընտրաբար կ'օգտուէին քաղաքական յանցաւորները, իսկ միւսները կը ստանային պատիժի թեթեւացում։ Խորհրդային իշխանութիւնը այս տեսակէտէն ալ բացառիկ է, և անգերազանցելի։ Ոչ միայն խօսք չկայ քաղաքական զոհերու մասին, այլ և ձերբակալութեանց եւ աքսորի լուրերն ալ չեն հրատարակուիր։ Այս ճամբուն վրայ Երեւանցիները աւելի ուղղափառ են, քան առաջնորդող «աստղը»՝ Մոսկուան։

Ուրեմն, ոճրագործները ազատ են, կամ պատիժի թեթեւացում ստացած, իսկ անոնք որ կասկածելի համարուած են իրենց համոզումներով, կը տքնին բանտերու մէջ, կամ կը քշուին անծանօթ ուղղութեամբ։ Ազատ են գողերը, բայց ոչ՝ անոնք որ կը մերժեն յանձնել իրենց մինուճար հրացանը։ Ազատ են՝ արհեստով մարդասպանները եւ կուսապիղծները, իսկ լոյսէ եւ շարժումէ զրկուած կը մնան անոնք որ արիւն թափած, դաշտեր մշակած կամ սերունդներ դաստիարակած են։

Այսպէ՛ս է մեր աշխարհին կարգ ու սարքը։

Այսպէ՛ս կը փառաբանուի յեղափոխութեան տասնամեակը։

Եւ, ա՛յս տեսակ մթնոլորտի մը մէջ է որ կը վերաշինուի՛ հայրենիքը, ապահովելով «գաղութահայ աշխատաւորութեան անող համակրանքը դէպի Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը և Կոմունիստական կուսակցութիւնը»։ (Տես մամուլի բաժինը։

Աւելի քան հազար հոգի մորակի տակ, կամ լեռներու կատարը, որովհետեւ խելք եւ պատիւ ունին, իսկ ազատ ասպարէզ ամէն կարգի քրէական տիպարներու։

Եւ այս մարդիկն են որ վայնասուն կը փրցնեն քաղքենի՛ երկիրներու մէջ կատարուած հալածանքներու մասին։

Բողոք եւ փոթորիկ, էջերով մանրամասնութիւններ՝ Գերմանիոյ, Հունգարիոյ կամ Չինաստանի մէջ բանտարկուած հատ ու կէնտ կոմունիստներու համար, բայց ո՛չ մէկ բառ՝ իրենց քթին տակ, Զեկայի նկուղներուն մէջ ծիւրող հարիւրաւոր զոհերու մասին։

Գոնէ պարկեշտութիւնն ունենային խոստովանելու թէ՝ իրենց կալանաւոր ընկերները ընդհանրապէս բռնուած են յանցանքի վրայ, կամ ամբաստանուած՝ որոշ փաստերով։ Մինչդեռ իրենց ջորնալիք ձեռքերով քշուած հարիւրեակները՝ պարզ կասկածի վրայ, ցաւագար մտավախութեան մը հետեւանքով, կամ շինծու զրպարտութիւններու շնորհիւ։

Իրենց ընկերները զանազան գործերու ձեռնարկած են, և ի յառաջագունէ յանձն առած՝ հետեւանքները, քանի որ յեղափոխականներ են եւ լեռներ գլորելու պաշտօն ունին։

Իսկ ի՞նչ յեղափոխական կամ դաւադրական գործերու վրայ բռնուած են Հայաստանի կալանաւորներն եւ աքսորականները։ Ի՞նչ պետական յանցանքներ գործած են զօրավար Սիլիկեանները, Մարգիչ Ջերազները, մատենագիր Անանունները, և սահմանը քաղաքացիներն ու գիւղացիները, որոնք միայն օրուան ապրուստի հոգն ունին։

Ո՞ւր է իրենց ամբաստանագիրը։ Ինչո՞ւ ամիսներով, յաճախ տարիներով բանտարկուած կը պահեն այլազան բազմութիւններ, առանց դատի, առանց հրապարակային մեղադրանքի եւ հարցաքննութեան։

Ինչո՞ւ աւելորդ, անհանդուրժելի տառապանքներու կ'ենթարկեն ժողովուրդի զաւակները, իսկական աշխատաւորներ, և անոնց ընտանիքները, հազարաւոր անմեղ մայրեր, քոյրեր և մանուկներ։

Հոկտեմբերեան տասնամեակ...

Երբ եւ ի՞նչ այսքան պոռնկացա՞ծ էր ո՛ր եւ է յեղափոխական շարժում։

Քրէականը դուրս, ազատ, քաղաքականը՝ ներս։

Այս նողկալի պատկերը աւելորդ անգամ մըն ալ կը հաստատէ թէ կարմիր իշխանաւորները տասը տարի վերջն ալ կը սարսափին իրենց շուքէն եւ շրջապատէն, մանաւանդ գիւղացիէն եւ բանուորէն, որոնց անունը կը հոլովեն անդադար, ինչպէս վաշխառուները՝ «Փա՛ռք քեզ Աստուած»։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՆՏՐԱՆԻԿ ԲԱՆԴԵՐՈՒՆ

Խորհրդային Հայաստան Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան նուիրուած խմբագրականի մը մէջ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (18 Նոյ.).

— «Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը լուծեց եւ «հայկական հարցը». հարց մը որ 40 տարուան ընթացքին եւրոպական աշխարհակալութեան եւ անոր ապաստօր հայկական բուրժուազիայի շահագործութեան առարկայ էր դարձեր։

«Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան շնորհիւ, Հայաստանի աշխատաւորութիւնը կը վայելէ քաղաքական, տնտեսական եւ կուլտուրական այն բոլոր բարիքները, զորս տուաւ պրոլետարական այդ մեծ յեղափոխութիւնը՝ նախկին ցարական Ռուսաստանի մէջ ապրող այլ ժողովուրդներու բանուորա-գիւղացիական զանգուածներուն։

«Սակայն, այդ բանը խարխափօրէն զանազան մեքենայութիւններու կեղտոտ զրպարտութիւններու միջոցով կը փորձեն ծածկել գաղութի հայութենէն Խորհրդային Հայաստանի քաղաքական թշնամիները եւ առաջին հերթին՝ Դաշնակցութիւնը։

«Անոնք կը սարսափին գաղութահայ աշխատաւորութեան աճող համակրանքէն՝ դէպի Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը եւ Կոմունիստական Կուսակցութիւնը։

«Անոնք կը լարեն իրենց վերջին ճիգերը՝ գաղութներու մէջ քիչ մըն ալ երկարելու իրենց կեանքը՝ յոյս դրած համաշխարհային աշխարհակալութեան կողմէ Խորհրդային Միութեան դէմ պատրաստուող վտանգին վրայ։

«Սակայն, Խորհրդային Հայաստանի ընկերվարական շինարարութեան ամէն մէկ նոր տարին, մեր երկրի տնտեսական եւ կուլտուրական ամէն մէկ նոր նուաճումը Դաշնակցութեան եւ Հայաստանի աշխատաւորութեան այլ թշնամիներու համար նոր գերեզմանաքարեր կը բերեն։»

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ Հայաստանի կեդր. կոմիտէն ստացած է նամակներ կարգ մը ընդդիմադիրներէ, որոնք կը կ'ատեն իրենց ստորագրութիւնը 83 ընդդիմադիրներու յայտարարութենէն, համարելով անոնց տեսակէտները սխալ եւ գործունէութիւնը՝ հակակուսակցական։

ՆԿԱՐԻՉ Շահբազեանը Երեւանի նկարչութեան նուիրած է պարսկական թանկագին նկար մը, արտադրութիւն՝ 18րդ դարու։

ՍՈՖԻԷՆ խորհրդային թերթերուն կը գրեն թէ դպրոցները շատ կը նեղուին դասագիրքերու պակասէն։ «Եթէ շարք մը գիւղերու մէջ կրնան հին դասագիրքերով գոհանալ, միւս դպրոցներու մէջ պակասը շատ կը խանգարէ դպրոցական աշխատանքները։ Մեծ պահանջ կայ հայերէն գիրքերու։»

«ՀԱՄԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ».— Այս անունով գիրք մը հրատարակած է Ֆրիտյոֆ Նանսէն, ուր շատ մեղադրանքներ կ'ուղղէ Ազգերու Դաշնակցութեան դէմ, իր ծրագրին գործադրութեան մասին ցանուած դժուարութեանց առթիւ։

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ առթիւ, Նիւ-Եորքէն Արշակ եւ Միհրան Գարաքէօզեան եղբայրները Պոլսոյ Պատրիարքարանին միջոցաւ 1000 տոլար ղրկած են Ազգ. Հիւանդանոցին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալա-Յունական համաձայնութիւն

Յունաստանի արտաքին Նախարար Միխալաքոփուլոսի Հռոմ ճամբորդութիւնը շատ մը մեկնութիւններու տեղի կուտայ։ Կասկածէ դուրս կը նկատուի որ Իտալիա եւ Յունաստան կ'աշխատին զինակցութիւն մը կնքել։ Այս առթիւ կ'ուզեն Պալքանեան միւս պետութեանց հետ առկախ բոլոր վէճերը կարգադրել։ Միխալաքոփուլոս Հռոմի մէջ տեսակցած է նաեւ ալպանական դեսպան Իլիաս Վրիոնիի հետ։

Միւս կողմէ Պելկրատի իտալական դեսպանը սիրալիր երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Սերպիոյ արտաքին Նախարար Մարինքովիչի հետ։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս տեսակցութեան։

Ընկերվարականներու համագումարը

Յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց առթիւ, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը արտակարգ համագումար մը կ'ունենայ այս օրերս Փարիզ Հիւիկէնսի սրահին մէջ։ Ժողովը բացուեցաւ առջի օր, Նախագահութեամբ Կրացիանիի։ Սէվրաք կարդաց օրակարգը, որուն մէջ կը մտնեն եւմտացոյցի եւ «Փոփիւլէր»ի խնդիր, ծրագրի վիճաբանութեան, ընտրական քաղաքականութեան եւ բանաձեւերու քուէարկում։

Ելմտացոյցի տեղեկաբեր Կայեար յայտնեց թէ Լիոնի համագումարին մէջ որոշուած ըլլալով անդամավճարները աւելցնել, գալ տարի փոխանակ 350.000ի 450.000 ֆրանք հասոյթ պիտի գոյանայ անոնցմէ. նոյնպէս երեսփոխաններու ամսավճարը 100 ֆրանքէն 200ի բարձրացած ըլլալով, 240.000 ֆրանքի յաւելում ալ անկէ պիտի գոյանայ։ Գալով ծախքերուն, 340.000 ֆրանք նախատեսուած է ընտրական պայքարի համար։ Որոշ գումար մը յատկացուած է կուսակցութեան տեղեկատուութեան դիւանին համար, որ վերջերս ստեղծուեցաւ։ 10.000 ֆրանք պիտի յատկացուի պրոպագանդի համար զանազան տեղեր ղրկուելիք երեսփոխաններուն։ Ելմտացոյցի ընդհանուր գումարն է՝ մուտք եւ ելք՝ 875.000 ֆրանք։ Վաւերացուեցաւ միաձայնութեամբ։

Յետոյ «Փոփիւլէր»ի վարչական տնօրէն Քոնփէր-Մորէլ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին մանրամասն հաշիւները ներկայացուց եւ ըսաւ թէ ներկայիս տարեկան բացն է 900.000 ֆրանք, ուստի անհրաժեշտ է աւելցնել թերթին բաժանորդները։ Սեպտեմբերի սկիզբէն ի վեր բաժանորդներու թիւը 16.000էն 17.500ի բարձրացած է։ Եթէ անդամավճարներու վրայ 25 սանթիմի յաւելում ըլլայ, տարեկան 250.000 ֆրանք յաւելուածական հասոյթ կը գոյանայ, սակայն դեռ բաւական չէ 900.000ի բացը գոցելու համար, ուստի ուրիշ աղբիւրներ ալ պէտք է գտնել։

Գաւառի պատուիրակները առարկեցին թէ իրենց ընկերները բացի անդամավճարէն նիւթական ուրիշ զոհողութիւններ ալ կ'ընեն տեղական թերթերու համար։ Ժողովներու մէջ զանազան նպատակներով այնքան դրամ կը պահանջուի, որ շատեր կը խուսափին հերթական ժողովներու գալէ։ Անդամավճարները պէտք չէ աւելցնել։ Միակ միջոցն է թերթին տարածման աշխատիլ, որպէսզի անիկա ինքնապահ դառնայ։

Երկար վիճաբանութիւններ կատարուեցան այս մասին։ Շատերը կողմնակից էին անդամավճարներու վրայ յաւելում ընելու։ Քոնփէր-Մորէլ յիշեց թէ ժօրէսի օրով, երբ բանուոր դասակարգը երկու կուսակցութեանց չէր բաժնուած, «Իւմանիթէ» եւս ծանր օրեր անցուց։ Անցած տարի ծանուցումներէն հասոյթ եղած է 200.000 ֆրանք, որոնք տրուած են 210 տուներէ։ «Այս գումարը քիչ է, որովհետեւ միայն պատուաւոր ծանուցումներ կը հրատարակենք, պայմանաւոր ծանուցումները կը մերժենք։ Եթէ թերթին քանակը աւելնայ, ծանուցումներն ալ կը շատնան։ Եզրակացնելով ըսաւ. «25.000 բաժանորդ տուէք մեզ, ու այլեւս դրամ չենք պահանջեր ձեզմէ։

Բանաձեւերու Յանձնաժողովին յղուեցաւ անդամավճարներու վրայ 25 թէ՞ 50 սանթիմ յաւելում ընելու խնդիրը։

«Լքեալ» գոյքերու առարկ

«Լքեալ» գոյքերու մասին հետեւեալ կարեւոր տեղեկատուութիւնը եղած է Լքեալ գոյքերու քննիչ Սաֆվէթ պէյի.

Տեղեկանալով որ Ճիզմէճեան անուն Հայ մը փախած է, կառավարութիւնը գրաւած էր անոր քանի մը կալուածները, որոնց արժէքը 200.000 ոսկիի կը յանգի։ Ի վերջոյ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնը այս կալուածներուն մէկ մասը ծախած է։ Ճիշդ այդ միջոցին սակայն, կառավարութիւնը շահագրգռուողներուն հրամայած է իրենց տէրերուն վերադարձնել այն կալուածները, որոնք Լօզանի դաշնագրին վաւերացումէն յետոյ գրաւուած են։

Փաստաբան մը Ճիզմէճեանի փոխանորդութիւնը ստանձնելով, կառավարութեան դէմ դատ կը բանայ։ Յենլով գործավարներու խորհուրդին այն որոշումին վրայ, որ Լօզանի դաշնագրին վաւերացումէն յետոյ գրաւուած կալուածներու վերադարձումը կը տրամադրէր, դատարանը կ'որոշէ վերադարձնել Ճիզմէճեանի կալուածները։

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԿՐԱՍԻ ՈՃԻՐԷՆ ՎԵՐՋ

ՍՏԵՓԱՆ ՏԵՃԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Երէկ մանրամասնօրէն նկարագրեցինք այն զարհուրելի ոճիրը, որուն զոհ գացած էին վեց Հայեր։ Կրասէն հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը հաղորդեն այս մասին.—

Ոստիկանութիւնը առաջ կը տանի իր քննութիւնները ոճիրին հեղինակ Չէյթունցի Ս. Տեճեանի մասին։ Մինչեւ հիմա ձեռք բերուած տեղեկութիւնները շատ նպաստաւոր են։ Ստեփան աշխատասէր երիտասարդ մըն էր և բաւական լաւ զարգացում ստացած Թուրքիոյ մէջ։ Դեղագործի օգնական էր եւ երկար աշխատած է Փարիզի մէջ։ Կրաս հասած է 1926 Հոկտեմբերին, նշանածին գրած նամակներուն վրայ։

Ահա՛ պատճէնը այն նամակին, որ, ինչպէս գրեցինք երէկ, գտնուեցաւ Ստեփանի գրպանին եւ որ ուղղուած էր Կրասի ոստիկանապետին.—

«Կը խնդրեմ որ լսէք իմ դժբախտութիւնս։ Դամուսի համար սպաննեցի։ Արդէն հոս բոլոր Հայերը գիտեն ատիկա։ Առաջին յանցաւորն է Մ. Թ. եւ իր կինը։

«Մէկուկէս տարիէ ի վեր խաբեցին զիս։ Փարիզ էի, ինծի նամակ ղրկեցին որ հոս գամ՝ այս աղջկան համար։ Ես ալ եկայ, բայց միշտ զիս խաբեցին։ Եթէ ձեռքէս գայ, պէտք է որ բոլորն ալ սպաննեմ, այն ատեն միայն պիտի հանգչիմ։ Ահա՛ այսչափ։ Ճշմարիտ կ'ըսեմ որ սպաննեցի՝ այս խնդրին պատճառաւ։

«Լուսանկարս կը ներփակեմ նամակիս մէջ։ Ընդունեցէք բարեւներս առ յաւէտ։»

Ինչպէս գրեցինք, «բոլորն ալ պիտի սպաննեմ» խօսքը արձանագրուած էր Ստեփանի սենեակին մէջ, զանազան տեղեր եւ պատէն կախուած սինեմայի ծանուցումի մը վրայ։

Ստեփան ոճիրէն քանի մը օր առաջ իր պայուսակը յանձնած էր Հայկազուն անուն ընկերոջ մը, որուն ըսած էր թէ կը պատրաստուի Լիոն մեկնիլ, ու խնդրած էր իր մօտ պահել զայն մինչեւ ճամբայ ելլելը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Լիբանանի առաջնորդարանէն տրուած պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, ներկայիս Լիբանանի սահմաններուն մէջ գոյութիւն ունին 16 վարժարաններ, որոնք ենթակայ են ուղղակի Լիբանանի ազգ. վարչութեան։ Այս երկսեռ վարժարանները կը յաճախեն 2017 աշակերտներ եւ կը պաշտօնավարեն 56 պաշտօնեաներ։

Լիբանանի շրջանին մէջ կը պաշտօնավարեն 17 հոգեւոր հովիւներ։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ԹՐԱՄՈՒԷՅԸ

Սկիւտարի Թրամուէյի աշխատութիւնները առաջ կը տարուին, որպէսզի երթեւեկը կարելի ըլլայ սկսիլ Փետրուարին։ Կ'ըսուի թէ գիծը Կարաճիւզէն սկսելով մինչեւ Մալթէփէ պիտի երկարաձգուի եւ թէ Թրամուէյի վարչութեան եւ Անատոլուի ընկերութեան միջեւ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է որ Թրամուէյի գիծին մինչեւ Մալթէփէ երկարաձգուելէն ետք, Հայտար փաշայի եւ Մալթէփէի միջեւ կառախումբի երթեւեկը դադրի։

ԽՈՋԿԱՏԷՆ 41 գաղթականներ հասած են Պոլիս։ Կ'ըսուի թէ 120 հոգի ալ ճամբան են.

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՎԵՐԱԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐ

Վերջերս, ջանք կայ, զանազան երկիրներու ընկերվարական կուսակցութիւններու շարքերէն ներս, վերագնահատութեան ենթարկելու ընկերվարական տեսաբանութեան հիմնական կէտերը։

Այսպէս, երկար ատեն ու նուիրականօրէն ընդունուած՝ դասակարգերու հակամարտութեան գաղափարը եւ այդ հակամարտութեան աստիճանական զարգացման ու զօրացման սկզբունքը, որ անբռնաբարելի կը թուէր, սկսած է առարկայ դառնալ որոշ քննադատութիւններու եւ վերապահումներու։ Սկսած է վէճի, նո՛յնիսկ կասկածի նիւթ դառնալ։ Որոշ, ընկերվարական առաջնորդներ, հետեւելով բարենորոգչականներու(*) ճամբուն, սկսած են ժխտել, ո՛չ թէ դասակարգերու գոյութիւնն ու անոնց հակամարտութիւնը, ո՛չ թէ դրամատիրութեան բնոյթն ու հետեւաբար բանւոր եւ աշխատաւոր դասակարգերու պայքարի անհրաժեշտութիւնը, այլ Կարլ-Մարքսի այն գլխաւոր գաղափարը թէ՝ քանի դրամատիրական իրաւակարգն ու տնտեսութիւնը կը զարգանան ու կը կատարելագործուին, այնքան շահագործուող ու շահագործող դասակարգերու մէջ խրամատը կը լայննայ ու այնքան դասակարգերը, իրենց ուրոյն ու առանձին յատկանիշերով, հակընդդէմ շահերով ու հակամարտ ընկերային ձգտումներով, ստիպուած կ'ըլլան ամփոփուիլ եւ զատուիլ։

Մեկնելով այս մայր-գաղափարէն՝ Մարքս ու իր հետեւորդները կը գտնէին որ, քանի դրամատիրութիւնը զարգանայ, այնքան աշխատաւոր մարդկութեան ապրելու պայմանները պիտի դժուարանան։ Քանի դրամատիրութիւնը ինքզինքը զօրաւոր զգայ ու ընդարձակուի, այնքան հակառակորդ դասակարգը, պիտի ձեռնէ իր ընդդիմութիւնն ու կռուելու թափը ու հետեւաբար պիտի զօրացնէ իր կռիւը սերող դասակարգին դէմ։ Այս երեւոյթը, իր կարգին, դրամատիրութիւնը պիտի մղէ աւելի՛ ճնշելու, շահագործելու, [illegible] աշխատաւորութիւնը՝ զայն չէզոքացնել կամ զսպել կարենալու համար։ Ուրկէ՛ Մարքսի եւ իր հետեւորդներուն այս տեսութիւնը թէ՝ քանի Ճարտարարուեստն ու դրամատիրութիւնը ընդարձակուին ու զօրանան, այնքան աշխատաւորութեան թշուառութիւնը պիտի մեծնայ։

Արդ՝ այս եւ նախորդ տեսութեան դէմ, որ իրենց ներշնչումը կը գտնեն նո՛յն գաղափարին մէջ, վերապահութիւնը սկսած է ուժեղանալ, գրեթէ բոլո՛ր արեւմտեան ընկերվարական կուսակցութիւններու մէջ։

Դիւրին է նկատել, որ այս առաջնորդող տեսութենէն, տրամաբանօրէն, ծնունդ կ'առնեն ուրիշներ։ Այսպէս, եթէ ընդունինք վայրկեան մը որ, ճիշդ է Մարքսի նկատողութիւնը, ապա ուրեմն պէտք է ընդունինք, որ հետզհետէ անպատկառ ու հետզհետէ աւելի մեծ չափով շահագործող դրամատիրութեան ներկայութեան հետզհետէ աւելի մեծ չափով կեանքի դիւրութիւններէն զրկուած աշխատաւոր դասակարգերը՝ չեն կրնար ու պէտք չէ որ գտնեն՝ խորհրդարանային խաղաղ աշխատանքի, քաղաքի եւ օրինական հողի վրայ եղած եւ այլ ճիգերու [illegible] ձեւը

(*) «Բարենորոգչականներ» կը կոչուէին, Նախ քան պատերազմը, գերման ընկերվարութեան շարքերուն մէջ Է. Պէրնշթայնի հետեւորդները որ կը կարծէին թէ՝ աշխատաւոր դասակարգերը խաղաղ ու խորհրդարանային գործունէութեամբ, ու առանց յեղափոխութեան, բարենորոգումներու ճամբով, կրնան որոշ արդիւնքի հասնիլ։

բերուած համեմատականու մասնակի բարելաւումներով։

Բայց նոյն երեւոյթները, որ Մարքսէն յետոյ, իր ապրած աւելի կամ նուազ ուղղափառ հետեւորդները, բերած են ու կը բերեն այս եզրակացութեան, ուրիշներ, կը հանգին հակառակին։ Նոյն երեւոյթը յաճախ փաստ կը ծառայէ՝ երկու կողմերուն ալ։

Հարցը ունի հիմնական ու առաջնակարգ հանգամանք։ Այսպէս է որ, ընկերվարական միջազգայինի ֆրանսական հատուածին վերջին համագումարի ընթացքին՝ այս հարցը ստացաւ այժմէական բնոյթ։ Պրաք եւ Զիրոմսքի, իրենց բանաձեւով, կը պնդէին որ արդի իրաւակարգին մէջ՝ դասակարգերու հակամարտութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ։ Անոնք այս եզրակացութեան կը հասնէին՝ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով, դրամատիրական կարգ ու սարքի արդի վիճակին վրայ։ Գաղթային պատերազմները եւ հետզհետէ ծնունդ առնող ճարտարարուեստական մեծ խմբակցութիւնները (Trust, Cartel) որ կը համախմբեն ոչ միայն ազգային սահմաններէ ներս աշխատող, այս իսկ կամ այն ինչ ճիւղի ձեռնարկները, այլ եւ զանազան երկիրներու նման ընկերութիւնները՝ մեծ կազմակերպութեան մը մէջ, ըստ Պրաքի եւ Զիրոմսքիի եւ այնքան ուրիշներու, կ'ապացուցանեն, դրամատիրութեան ուժերու գերազանց լարումն ու ամփոփումը։ Արդարեւ, մէկ կողմ թողլով, այս ուղղութեամբ նպաստակաւոր ու չափազանցուած պնդումները, կարելի է ընդունիլ թէ դրամատիրութիւնը հասած է որոշ հասունութեան՝ քաջ ըմբռնելով, որ աշխատաւոր դասակարգերը իր դէմ կը կռուին ոչ միայն ազգային, այլ եւ միջազգային հողի վրայ, ոչ միայն կը կազմակերպուին, հարուածելու համար տուեալ երկիրներու մէջ տուեալ դրամատէր դասակարգերը, այլ եւ՝ Ամսթերտամի Արհեստակցական Միջազգայինով, հանքագործներու, հիւսուածեղէնի եւ այլ Միջազգայիններով (կարմիր կամ ընկերվարական) ու վերջապէս իրենց քաղաքական օրգաններով՝ աշխատաւորական-ընկերվարական եւ Գ. Միջազգայիններ, անոնք յամառօրէն ու հետզհետէ աւելի լայն գիտակցութեամբ՝ կը ծրագրեն կռուիլ միջազգային դրամատիրութեան դէմ՝ միջազգային գետնի վրայ։

Այդ «Միջազգային» ընկերվարական բացատրութիւնը իր ճամբան կտրած է՝ ընկերվարութեան շատ մը ուրիշ ընկերային գաղափարներուն հետ ու այսօր քաղքենիութիւնը, վախ կ'առնէ աշխատաւորութեան զէնքերը՝ կռուելու համար նոյն աշխատաւորութեան դէմ։ Ահա այսպէս է որ կը տեսնենք՝ վերջին տարիներու ճարտարարուեստական հսկայ ձեռնարկներու միջազգայնացումը։ Միջազգային արտադրական ընկերութիւններու կազմութիւնը։ Այս բոլորը, ինչպէս նաեւ Ժընեւի տնտեսական վերջին համաժողովը, կ'ապացուցանեն քաղքենի դասին մտահոգութիւնը, միջազգայնօրէն կազմակերպուելու։ Այս կէտէն մեկնելով է որ, Պրաք եւ Զիրոմսքի, իրենց բանաձեւով, կը հասնէին վերի եզրակացութեան, որ իր կարգին տուն կուտար իրենց ամբողջ բանաձեւին։ Արդ, դասակարգերու հակամարտութեան գաղափարին վրայ կառուցուած այս բանաձեւը, շահեցաւ միայն կարեւոր փոքրամասնութիւն մը։ Մեծամասնութիւնը սխալ կը գտնէր, բանաձեւին այդ կեդրոնական միտքը եւ ահա թէ ինչո՛ւ։

Անշուշտ ընկերվարութեան մտածողութեան ուշադրութենէն չէր խուսափեր ուրիշ կարգի երեւոյթ մը, որ որոշապէս կը յատկանշուի գլխաւորապէս Միացեալ Նահանգներուն մէջ։ Ճարտարարուեստի, տնտեսութեան եւ դրամագլուխի տեսակէտէ, առաջնակարգ ու վճռական նշանակութիւն ունեցող այս հսկայ կարելիութիւններով լի երկրին մէջ, ուր ընկերվարութիւնը՝ իբրեւ քաղաքական ուժ, բացարձակապէս աննշան կարեւորութիւն ունի եւ ուր, արհեստակցական շարժումը, հասած բացառապէս կարեւոր դիրքի, կը խուսափի քաղաքական գործունէութենէ՝ հարցը կը ստանայ այլ բնոյթ։ Կարլ Մարքսի դրամագլուխի կեդրոնացումի եւ աստիճանական թշուառութեան զոյգ տեսութիւնները՝ կը դադրին նշանակութիւն ստանալէ, ըստ Մարքսի ոչ-հետեւորդներու կարծիքին, աւելի ճիշդ է ըսել կը ստանան գլխիվայր նշանակութիւն։ Այսինքն՝ քանի ամերիկեան դրամագլուխը իր վեհապետութիւնը կը տարածէ, հինգ ցամաքամասերուն վրայ, քանի ամերիկեան քաղքենի դասը կը սպառնայ սարկացնել եւրոպականը, քանի վերջապէս հո՛ն, ովկիանոսէն անդին՝ ճարտարարուեստը կը յառաջդիմէ ու կը զարգանայ՝ ա՛յնքան բանւորութեան ու աշխատաւորութեան կեանքի պայմանները դիւրատար կը դառնան։ Այնքան օրավարձերը կ'աւելնան, աշխատաժամերը կը նուազին եւ առ հասարակ բանւորութիւնը կ'ապրի տանելի ու յարաբերաբար նոյն իսկ նախանձելի կեանք մը։

Արդարեւ, գաղտնիք չէ, որ ամերիկեան օրավարձերը, յաճախ եւրոպականներուն հինգ կամ վեց անգամն են։ Ընդհանուր բարեկեցութիւնը՝ շատ աւելի մեծ է Մ. Նահանգներուն մէջ քան Արեւմտեան երկիրներու մէջ։ Նոյն իսկ մեծ արդիւնաբերողներ, ընդ որս Հ. Ֆորտ, ինքնաշարժի հսկան, կը յաւակնին լուծել Աշխատանքի եւ Դրամագլուխի կնճիռը՝ քաղքենի դեղահատերով։ Ի՛նչ թէ։

Ինչ որ որոշ կը թուի ուրեմն, Մարքսի ոչ — հետեւորդներուն, այն է որ՝ դրամատիրութիւնը, քաջ ըմբռնելով թէ դասակարգերու հակամարտութիւնն է որ պիտի փորէ իր գերեզմանը, կ'աշխատի իրաւախոհութեան եզրեր գտնել բանւորութեան հետ։ Կ'աշխատի, համեմատաբար, երջանիկ ու ապահով վիճակի մը մէջ գնել զայն, յեղափոխութեան ամէն հեռանկար իր սաղմին մէջ խեղդելու համար։ Չէ՞ որ թշուառութիւնն է որ կը մղէ բանւորութիւնը զինուած ապստամբութեան։

Ուրեմն՝ Լէոն Պլում, Պրաք-Զիրոմսքիի տեսութեան, կը հակադրէ այս երեւոյթը, կարծելով որ քաղքենիութիւնը հետզհետէ կը ճկունէնայ ու կ'աշխատի օրօրել բանւորութիւնը մասնակի շնորհներով։ Այդ պարագային, արդեօք ճի՞շդ է առարկել որ դասակարգային պայքարը ձեւ կը փոխէ ու թէ [illegible] եւ թէ քաղքենի դասին ճիգը՝ շահելու աշխատաւորութիւնը, կ'ապացուցանէ երկու դասակարգերու հակամարտութեան բնոյթը։

Ահա այս է հարցին արդի վիճակը, վիճող կողմերուն համար։

Թէ՛ ո՛վ ունի իրաւունք, դժուար է յստակօրէն պատասխանել, նախ՝ որովհետեւ ճարտարարուեստական գերարտադրութեան եւ անկայունութեան հետեւանքով, խնդիրը դեռ չփոխ կը մնայ, երկրորդ՝ որովհետեւ վիճող կողմերուն փաստերը, ճիշդ չեն միեւնոյն երկրին մէջ։ Պրաք-Զիրոմսքի՝ իրենց եզրակացութեան կը հասնին, նկատի առնելով Արեւմտեան Եւրոպայի ճարտարարուեստական երկիրները, Պլում կը խօսի Մ. Նահանգներէն։

Վերջացնելէ առաջ, ճշդենք որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միջակ կերպով կրնայ շահագրգռուիլ միայն, դասակարգերու հակամարտութեամբ՝ հայկական իրականութեան մէջ։ Սաղմնային վիճակի մէջ գտնուող հայ քաղքենի դասը, որ, ըլլայ Նախկին ռուսական կայսրութեան, ըլլայ Թուրքիոյ մէջ կ'ապրէր աւելի շատ օտար մարմնի վրայ, այսօր կամ աքսորական է կամ անանկացած։ Երկու պարագաներուն ալ՝ կը գտնուի մեր նկատողութենէն դուրս։ Գալով Հայաստանի, իրաւ որ, զուցէ սխալ է ըսել, բացի չարաշահ ու մակաբոյծ խաւէ մը, հայ ժողովուրդը կը կազմէ մէկ դասակարգ։ Կ'ըսենք, սխալ ո՛չ թէ որովհետեւ քաղքենի դասակարգ չկայ որպէսզի նիզակ ճօճենք դէմը ու յեղափոխականութիւն խաղանք, այլ որովհետեւ չկայ ո՛չ ճարտարարուեստ, ո՛չ ալ դրամագլուխ։

ՎԱՀԷՆ ՇԻՐՃԱՆԵԱՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ՃԻԳԵՐԸ

Հիմնական վերակազմութեան ճիգեր կ'ըլլան այս օրերս, Բարեգործականի կեդրոնին մէջ, այդ հաստատութիւնը աւելի «աշխոյժ» եւ «կենդանի» գործունէութեան մղելու համար։

Կազմալուծման այս օրերուն, վերակազմութեան ամէն ճիգ եւ փորձ մեր ազգային եւ բարեգործական այս կամ այն հաստատութեան մէջ պէտք է արձանագրել գոհունակութեամբ, եթէ իրապէս այդ փորձերը կը ձգտին այս ժողովրդի ընդհանուր բարօրութիւնը ապահովելու։

Քաղաքական եւ ընկերային ինչպիսի անջրպետներով ալ բաժնուած ըլլանք Բարեգործականէն, չենք կրնար չգնահատել անոր դերը մեր իրականութեան մէջ, մանաւանդ այս օրերուն։ Սակայն եթէ այսօր նուազ կ'ոգեւորուինք ցուցարարական աշխատանքներէ, եւ քիչ մըն ալ վերապահ ենք անոնց «ճիգերուն» հանդէպ, այդ հետեւանք է ո՛չ թէ մեր անբարեացակամութեան կամ հակառակութեան, այլ իրենց իսկ արդէն վերակազմութեան անուանով առած կասկածելի քայլերուն։ Հայկական իրականութեան մէջ, շուրջ երեք տասնեակ տարիներու կեանք ունեցող նման կազմակերպութիւններ շատ քիչ են եղած։ Այս իրողութիւնը ինքնին գնահատելի է։ Կայ սակայն ցաւալի պարագայ մը, այս բացառիկ կազմակերպութեան համար։ Այդ այն տարօրինակ՝ չըսելու համար արհամարհական ընթացքն է դէպի այն ժողովուրդը, որու ծնունդն են եւ՛ որու մէջ գործելու եւ ապրելու կոչումն ունին՝ իրենք։ Ասիկա քննադատելի պարագայ մըն է, որ դժբախտաբար չէ ուղղուած մինչեւ այսօր ալ, եւ կը թուի թէ ուղղուելիք ալ չունի։

Արդիւնքը, — անտարակոյս վնասակար է եղած Բարեգործականի համար։ Եթէ այսօր իր գոյութեան երկար ընթացքին, ան իր ծախսած միլիոններու համեմատութեամբ չէ կրցած համապատասխան արդիւնք ձեռք բերել, եթէ չէ կրցած իր անդամներուն թիւը բազմացնել տարիներու հետ, անոնց գլխաւոր պատճառները, պէտք է փնտռել այդ ընթացքին մէջ։

Վերակազմութեան խոստումներու ընթացքին, Բարեգործականի ղեկավարները կ'անդրադառնա՞ն այս իրողութեան։

Դժբախտաբար ո՛չ։ Անոնք դարձեալ կը շարժին ու կը գործեն իրենց աւանդական ձեւերով, առանց երբեք նայելու իրենց շուրջն ու շրջապատը։

Վստահելի աղբիւրներէ կը յայտնուի թէ «Վերակազմութեան» իբրեւ հետեւանք պաշտօնի են կանչուած նոր անհատներ, չափազանց լայն թոշակներով։ Ամսական 10.000, 4000, 3500 Ֆր. ստացողներ կան։

Անձնապէս այն կարծիքն ունիմ թէ հանրային պաշտօնեան պէտք է ազատել նիւթական հոգերէ, եւ պէտք է ապահովել զայն լայնօրէն։ Որովհետեւ երբ հանրային պաշտօնեան ազատուած կ'ըլլայ նիւթականի հոգէն, հնարաւորութիւն կ'ունենայ շատ աւելի օգտագործել իր ուժերը։ Ասկէ զատ, յաճախ կը տեսնենք խոշոր դէմքերու անկումը, իրենց հանրային դիրքերէն՝ նիւթական անձկութեան պատճառաւ։

Այս հիմնական սկզբունքը ընդունելով հանդերձ, չեմ կրնար հաշտուիլ այն մտքին հետ, որ օրական մէկ քանի ժամուան աշխատանքի համար հայ մարդը, Հայ Բարեգործականի հաստատութենէ մը պէտք է ստանայ 4—10.000 Ֆր.։ Թերեւս աւելի շատ, քան այս երկրի նախարարներն ու երեսփոխանները։

Եւ երբ նկատի կ'առնենք մեր բազմաթիւ պահանջները, օրինակ՝ նոր սերունդի դաստիարակութեան խնդիրը, եւ այդ նպատակի համար պահանջուած չափազանց համեստ միջոցները, միւս կողմէ բոլ մը պաշտօնեաներու ծախսուած այս խոշոր գումարները, կը տարուինք մտածել թէ անհատներու շահը շատ աւելի կը կշռէ, քան ամբողջ ժողովրդի մը զաւակներու փրկութիւնը։

Յաճախ մերժումներ են եղած Բարեգործականի կեդրոնէն, այս կամ այն շրջանի մէջ մանկապարտէզ մը, դպրոց մը բանալու, եւ կամ փոքր նպաստ մը տալու խնդրանքներուն։ Եւ որքան մեզի յայտնի է, այս բոլոր մերժումները պատճառաբանուած են այն առարկութեամբ թէ «այդ նպատակներու համար գումարներ չկան»։ Գա՞հ մը իբրեւ օրինական առարկութիւն ընդունինք այս, ու հաշտուինք կանոնագրի տրամադրութիւններուն հետ։

Բայց կրնա՞նք հաշտուիլ այն իրողութեան հետ, թէ պաշտօնեաներու համար այսքան առատօրէն տրամադրելի գումարներ կան։ Ասիկա չի՞ նշանակեր թէ ցանկութիւնը Բարեգործականի մէջ կարելին անկարելի, իսկ անկարելին՝ կարելի դարձնելու ուժն ունի, եւ թէ եղած առարկութիւնները արդար չեն։

Այն գումարը, որ տրամադրուած է այսօր քանի մը «մեծանկարգի» պաշտօնեաներու ամսականին, կրնար ոչ միայն գոհացնել զիրենք, այլեւ օտարացումէ փրկել տասնեակներով մանուկներ։ Այս մասին երկու խօսք չի կրնար ըլլալ։

Ու երբ կը խորհինք թէ այս ձեւով է որ Բարեգործականի կեդրոնը սկսած է «հիմնական վերակազմութեան», դժբախտաբար ո՛չինչ կը գտնենք ողջունելի։

Այս չէ սակայն բոլորը։

Տարիներ շարունակ Բարեգործականը «Աչալրջութեամբ» ամուր փակած է իր դուռները կուսակցականներու առջեւ, եւ միշտ ալ առանձին հպարտութեամբ Բարեգործականի ղեկավարները խօսած են իրենց «գերազանցապէս անկուսակցական» հանգամանքին վրայ։ Անոնք ուզած են խուսափիլ նաեւ քաղաքական մարզանքներէ, իրենց նպատակին դէմ գտնելով այդ կարգի աշխատանքները։

Լաւ են ըրած թէ գէշ, այդ մասին չէ որ պիտի խօսինք։ Բայց պէտք է բարձրաձայն ըսել, որ Բարեգործականը աստիճանաբար դուրս է եկած իր հռչակած ուղղութենէն, չափազանց միակողմանի եւ պղտոր եղանակով։

Քանի մը տարիէ ի վեր, այս կազմակերպութիւնը այնտեղ թէ այլուր անվերապահօրէն կը մասնակցի այն բոլոր ձեռնարկներուն, որոնք կը կատարուին Խորհրդային Հայաստանի արտասահմանեան ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Անոնք յաճախ իրենք կ'ըլլան նախաձեռնող զանազան հանդէսներու, որոնք ամէն պարագայի քաղաքական ցայտ հանգամանք ունին։ Օրինակ՝ Նոյ. 29ի տօնակատարութիւնը։ Այսօր հակառակ, նոյն Բարեգործականի ղեկավարները ո՛չ միայն անտարբերութեամբ, այլ եւ [illegible] թեամբ կը յիշեն մեզ [illegible] Նոյնքան նուիրական տօներ [illegible] չո՛ւ օրինակ, Բարեգործականը [illegible] բարեհաճիր սեւէ ձեւով իր մասնակցութիւնը բերել Ապրիլ 11-24ի համազգային սգատօնին, [illegible] ըսեր Մայիս 28ին։ Անոնք նոյնպէս պատճառներ են, որոնք կը ստիպեն մեզ վերապահութեամբ նայիլ Բարեգործականի «անկուսակցական» հանգամանքին վրայ։

Բարեգործականի համար անծանօթ չէ անշուշտ այն կուսակցական հակամարտութիւնները, որ կան գաղութներու մէջ։ Անոնք գիտեն նոյնպէս, իւրաքանչիւր կուսակցութեան արժէքը, ուժը եւ ժողովրդականութիւնը։ Մենք ալ գիտենք, որ «անկուսակցական» Բարեգործականը տարիներ շարունակ իր դուռները լայն բացած է մասնաւորաբար Ռամկավարներու առջեւ։ Այս վիճակը մասամբ ըմբռնելի է մեզի համար, նկատի ունենալով հոգեկան կապը, որ կը միացնէ Ռամկավար վարիչները Բարեգործականի վարիչներուն։ Ու եթէ յաճախ այս երեւոյթը նոյնացուցած ենք, մեզի դաս պարտադրներ են եղած։

Այսօր, սակայն, նոր փաստեր կը տրուին մեզի, որոնք կ'ապացուցանեն թէ Բարեգործականը իր վերակազմութեան, իր կեդրոնին մէջ հիւրընկալելով «անուն» եւ «համբաւ» հանած Ռամկավարներէն քանի քիչ նկատելով, Բարեգործականը իր կեդրոնը կ'ընդունի նաեւ Ռամկավար կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան նախագահը, «Համենակարող» [illegible] Չօպանեան։ Քայլ մը եւս, եւ ահա, որ [illegible] Ռամկավար կուսակցութեան [illegible] հանգները պիտի փոխադրուին հաւանաբար Բարեգործականի կեդրոնէն։ Գերազանցապէս անկուսակցական կազմակերպութեան մը վերակազմութեան աշխատանքներն են ասոնք։

Այս քանի մը դիտողութիւններն ալ բաւական են արդարացնելու մեր կասկածոտ ընթացքը Բարեգործականի Նոր ձեռնարկներուն հանդէպ։

Եթէ Բարեգործականը պէտք կը զգայ այս ժողովուրդի անվերապահ աջակցութեան, եթէ ան կ'ուզէ ապահովել անոր համակրանքը, պարտաւոր է հաշիւ առնել իր ամէն մէկ նոր քայլ[illegible] մինչեւ հիմա եղածները դժբախտաբար կրնան շատ բան կորսնցնել տալ Բարեգործականի ժողովրդականութենէն։ Ան կամ պէտք է ըլլայ բովանդակ հայութեան, գոհացնելով իր նիւթական եւ բարոյական կարողութիւնները, եւ կամ [illegible] ի բաց պէտք է ձուլուի Ռամկավար կուսակցութեան հետ [illegible] է եզրակացութիւնը իրենց [illegible] ճիգերուն։

Ս. ԹՈՐԳՈՄ

«ԵԱՎՈՒԶ»Ի ՀԱՄԱՐ ԴԱՏԻ ԿԱՆՉՈՒԱԾ

Էնկիւրիւէն կը հեռագրեն թէ նախկին ծովային գործավար[illegible] սան մէկը, առանց արտօնութեան [illegible] կարգ մը պայմանագրութիւններ [illegible] կնքած ըլլալով Եավուզի [illegible] կին (կէօսլէն) նորոգութեան [illegible] մար, Ազգային մեծ ժողովը [illegible] չած է դատի կանչել զայն [illegible] տելով որ իրաւն մէջ [illegible] րեսփոխան է, Ազգային Մեծ [illegible] ղովի անդամներէն [illegible] Գերագոյն Ատեանի [illegible] տեղի պիտի ունենայ [illegible] րութիւնը. Վարչապետ [illegible] փաշա խնդրին [illegible] թիւնները հաղորդեց [illegible] բանին եւ ըսաւ թէ [illegible] վային գործավարութեան [illegible] Չուինը [illegible] կնքած է յիշեալ [illegible] գրութիւնները ի վնաս [illegible] կան գանձին, որով [illegible] նկատուի։

ԴՈՆԻ ԵՒ ՔՈՒԲԱՆԻ ՔԱԶԱՔՆԵՐԸ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒԶԵՆ

Փրակայէն կը հաղորդեն որ համաձայն Հարաւային Ռուսիայէն հասած ճամբորդներու եւ փախստականներու, վերջերս Դոնի եւ Քուպանի քազաքներուն մօտ անջատողական բուռն ձգտումներ կը տեսնուին։

Այս առթիւ կը յիշուի թէ 1917ի յեղափոխութենէն վերջ, քազաք զանգուածներու մէջ մեծապէս զարգացած էր տեղական ինքնավարութեան ձգտումը։

Յիշեալ թուականին անոնք կազմած էին երկու հանրապետութիւններ. մէկը՝ Քուպանի քազաքներունը, Կովկասի հիւսիսը եւ Ազախու ծովու արեւելքը, միւսը Դոնի քազաքներունը, աւելի հիւսիս [illegible] սահմաններով, այս երկու հանրապետութիւնները պոլշեւիկներուն դէմ կռուեցան՝ Տենիքինի եւ Վրանկէլի սպիտակ բանակներու կողքին։

Ինչպէս որ այդ շրջանին քաղաքական անհամաձայնութիւններ ծագած էին վերոյիշեալ զօրավարներուն եւ քազաք կառավարութեանց — մանաւանդ Քուպանի — միջեւ, այնպէս ալ ներկայիս այս երկու հանրապետութեանց քաղաքացիները կ'ուզեն թօթափել Մոսկուայի լուծը։ Ընկերութեան այս ընդհանուր փափաքին պատճառով է, որ մէկ ամիսէ ի վեր ամէն առթիւ հակառակութիւնները կը շեշտուին Մոսկուայի դէմ։

Այս շարժման մէջ ամէնէն յատկանշականը այն է, որ հակառակ քազաք վարիչներու կամքին — որ կուսակից են դաշնակցային Ռուսիոյ մը — անջատողական ձգտումները օրէ օր կը զօրանան։

Փրակայի մէջ կը հրատարակուի «Ազատ Քազաքներ» անուն թերթ մը որ կը գրէ թէ քազաքները բաց որոշակապէս պէտք է իրենց ապագան գծեն ու պատրաստեն՝ առանց Մոսկուայի։ Կ'ըսուի նաեւ թէ առնենք երկու հանրապետութիւնները մեծ սխալ մը գործեցին՝ հպատակելով Տենիքինի, մինչ իրենց շահը կը պահանջէր համաձայնիլ Ուքրանիոյ եւ անդրկովկասեան հանրապետութեանց դաշնակցութեան հետ։

Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին այս նոր շարժումներուն որ քազաքներու կողմէ սկսած։ Մանր մէջ՝ հրատարակուած աւելին անկախ օրկանն է, եւ ա-

ռաջին թերթը, որուն լուրերը չեն բխիր Մոսկուայի հեղափոխական գործակալութիւններէն։ Ատոր մէջ կը տեսնուին առաջին տրոշ նշանները ժողովրդական այն ընդարձակ շարժման, որ կը ձգտի ռուսպոլշեւիկեան ազդեցութենէն ձերբազատել Լեհաստանէն մինչեւ Կասպից տարածուող ինքնուրոյն ազգութիւնները։ Հակառակ այն ջանքերուն, զորս կարմիր բանակներն ու ոստիկանները կը վատնեն, մանաւանդ Ուքրանիոյ մէջ, ինքնավար հանրապետականներու ճիգերը արգիլելու համար, բացորոշ կը տեսնուի թէ Հարաւային եւ արեւմտեան Ռուսիոյ ազգայնականները պիտի կրնան ի վերջոյ ձեռք բերել իրենց անկախութիւնը։

ՉԷԶՈՔՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գահիրէի մէջ, վերջին անգամ խումբ մը չէզոքներ մարմին մը կազմելով, ձեռնարկեր էին դադրեցնելու ծանօթ վէճերը: Եգիպտոսի վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ այս մարմինը հետեւեալ նամակը ուղղած է Թորգոմ եպիսկ.ի.—

«Ժամանակէ մը ի վեր մեր համայնքը վրդովող ծանրակշիռ անցուդարձերուն առջեւ անտարբեր մնալ կարելի չըլլալով, ստորագրեալներս խումբ մը սրտցաւ անկախ (ո՛չ կուսակցական) ազգայնոց կոչ կ'ընենք, կուգանք խնդրելու որ Պատկ. Թեմական Ժողովը անկարելին կարելի դարձնելով հաճի խաղաղ եւ հաշտարար միջոցներով վերջ մը դնել ծանօթ ցաւալի կացութեան, որ վտանգաւոր է թէ համայնքին շահերուն եւ թէ համայնքը կազմող անհատներու շահերուն։

Մենք կը կարծենք թէ Պատկ. Ժողովը իբրեւ բարձրագոյն պատասխանատու մարմին պարտաւոր է այս անհրաժեշտ քայլը առնել, առանց վայրկեան կորսնցնելու։ Վաղը գուցէ շատ ուշ ըլլայ։

Ինչպէս գիտէք, մեր միջամտութեամբ յաջողեցանք գոնէ առժամապէս դադրեցնել տալ ցոյցերը, սպասելով Ձեր որոշման։

Կը խնդրենք ուրեմն, սրբազան հայր, մինչեւ յառաջիկայ չորեքշաբթի օր. 21 Դեկտեմբեր, բարեհաճիք գրաւորապէս մեզի տեղեկացնել Ձեր որոշումները, հակառակ պարագային պատասխանատու կը ճանչնանք Պատկ. Թեմական Ժողովոյ անդամները՝ ներկայի եւ ապագայի բարդութեանց եւ վնասներուն։

Ի դիմաց անկախներու Գործ. Ժողովին՝ Մ. Ղազարոսեան, Լեւոն Շալճեան, Տ. Բարթողեան, Ս. Աֆարեան, Ե. Ա. Բաշալեան, Յակոբ Ճակոբեան։

15 Դեկտ. 1927

ՄԻԹԻՆԿ ՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Դեկտ. 11ին միթինկ մը գումարուած է Պէյրութի մէջ, ուր խօսած են Վարդան Գէորգեան, Արշակ Յովհաննէսեան եւ Խոսրով Թիւթիւնճեան, Հայաստանի մէջ կատարուած ձերբակալութեանց եւ ժողովուրդի զինաթափութեան առթիւ։

Միթինկէն յետոյ, ծափերով ընդունուած է հետեւեալ բողոքի բանաձեւը.—

«Մենք Պէյրութի ժողովրդային ցան սրահին մէջ հաւաքուած երեք հազարէ աւելի, 1927 Դեկտ. 11ին լսելէ վերջ Հայաստանի եւ մասնաւորապէս Զանգեզուրի շրջանին մէջ ապրող հայ խաղաղ ազգաբնակութեան դէմ մեծամասնական ներկայ կառավարութեան ի գործ դրած հալածանքներն ու հայ աշխատաւոր զանգուած զինաթափելու անհանդուրժելի եւ ազգակործան արարքները, կը բողոքենք եւ կ'առաջարկենք.

Ա — Անմիջապէս դադրեցնել հայ ժողովուրդը զինաթափելու անմիտ եւ գարշ ձեռնարկը։

Բ — Վերջ տալ նոյնպէս հայ մտաւորականութիւնն ու չէզոք քաղաքացիները աքսորի, բանտի եւ հալածանքի մատնելու զազրատեսիլ աշխատանքներուն. եւ ընդհակառակն, ուժ տալ հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան բոլոր միջոցներուն, զայն ապագայ նոր նախճիրներէ եւ կոտորածներէ վերջ պահելու համար։»

ՀԱՑԵՆԻ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 23 Դեկտ. — Գաղութիս հայ բնակչութիւնը մեծ մասով կ'աշխատի գործարաններու մէջ, մանաւանդ ձմեռնային այս ցուրտ եղանակին։ Քարափի եւ ուրիշ բացօթեայ գործատեղիներու մէջ աշխատողներն ալ առնէ մը ի վեր կը ջանային տեղաւորուիլ մեծ գործարաններու մէջ։ Մեծ մասը յաջողած է։ Բայց նորէն բաւական թիւով գործաւորներ ունինք որոնք՝ հոս ու հոն, կէս մը գործացուրկ, օր մը կ'աշխատին միւս օր գործ չեն գտներ. որով դժուար թէ ընտանիքի մը ապրուստը ճարեն։

Օրավարձերը նոյնն են ինչ որ անցնող տարուան մէջ։ 1926ի գործազրկութեան նշանները սկսեր էին երեւիլ Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր ամիսներուն. սակայն այս տարի, բարեբախտաբար որ եւ է որոշ տագնապ չի տեսնուիր, թէեւ կան գժգոհ ընտանիքի հայրեր, որոնք ամիսներով անգործ մնացած են։ Ունինք որբեւայրիներ ալ որոնք իրենց մէկ կամ աւելի պզտիկները պանդոկը թողած, գործարան կերթան՝ պատառ մը հաց ապահովելու մտահոգութեամբ։

Ամէնէն աւելի շաքարի գործարաններու մէջ է որ շատ հայեր կ'աշխատին։ Այս գործարանները երեք են։ Մէկը միայն (La Méditeranéenne) զանազան պատրուակներով դուրս կը նետէ իր հայ աշխատաւորները։ Գլխաւոր պատճառը կը վերագրուի կարգ մը թեթեւսոլիկ հայ կարմիր սէնտիքալիստներու, որոնք նմանապէս վտարուած են գործարաններէ եւ չեն խրատուիր։ Երկրորդ կարգին կու գան իւղի գործարանները, որոնց փոքր մէկ մասը անընդհատ կը բանի, իսկ մեծ մասը երբեմն դադար կ'ընէ, որով հոն աշխատող մեր հայրենակիցները անորոշ ժամանակի մը համար անգործ կը մնան։

Արհեստաւորները, գործարաններու մէջ թէ դուրսը, աշխատանքի եռանդուն եղանակին մէջ կը գտնուին եւ կարգ մը ճիւղերու մէջ, գիշեր ու ցերեկ կը գործեն, ստանալով լաւ վճարում։

Կ. ՍԵԼԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էր Յառաջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ֆութպոլի Ա. խումբը մրցելով [illegible] տեղական խումբին դէմ, յաղթեց Օի դէմ 3 նշանակէտով.

Խումբը շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ճամբայ ելաւ եւ քաղաք հասաւ կիրակի առաւօտ ժամը 6ուկէսին: Տեղական միութեան կողմէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը բարի գալուստ մաղթեց: Նախապէս պատրաստուած նախաճաշէ վերջ խումբը այցելութիւններ կատարեց Ալսթանեանի ափը: Ժողովուրդը որ անձկութեամբ կը սպասէր Հայ խումբին, գունդագունդ կը դիմէր դաշտ: Քաղաքին բոլոր կողմերը մասնաւոր յայտարարութիւններ փակցուած էին մրցման համար, իսկ տեղական թերթերը Հայ խումբին արժանիքն ու կարողութիւնը գնահատելով, կը հրաւիրէին ժողովուրդը ներկայ ըլլալ։ Ցերեկին լաւ ճաշատեսակ մը պատրաստուած էր ի պատիւ խումբին, Ալսթանեանի ձուկով եւ տեղական գինիով.

Ժամը 2ին Հայ խումբը Ֆութպոլի մաքուր տարազներով ուղղուեցաւ դաշտ ուր մեծ թիւով հանդիսատեսներ տեղ բռնած էին։

Մրցումը սկսաւ ժամը 2.30ին: Ա. կիսախաղին մեր յառաջապահները արագ վայրէջքով մը գնդակը մտցուցին անոնց բերդին եւ Դրիգօրեանի փասին վրայ Պալոյը զօրաւոր հարուածով մը բրաւ Ա. նշանակէտը: Անմիջապէս վերջ մերինները կրկին տիրանալով գնդակին, կոկիկ փասերով մօտեցան անոնց բերդին: Այս անգամ Ցարգիս Կարապետեան ուժգին հարուածով մը գնդակը մտցուց անոնց բերդին մէջ եւ շահեցաւ Բ. նշանակէտը: Խաղը սկսելէն հազիւ չորս վայրկեան անցած էր: Ֆրանսացիները անակնկալի եկան այս արդիւնքին վրայ, իսկ մերինները մեծապէս խանդավառուած, արագ խաղարկութեամբ մը սկսան սեղմել հակառակորդ բերդը: Ու Ս. Կարապետեան յաջողեցաւ շահիլ երրորդ եւ վերջին նշանակէտ մը:

Բ. կիսախաղին արեւը եւ հովը կը նպաստէին ֆրանսացիներուն, որոնք սկսան արագ խաղարկութեամբ նեղել մեր բերդը: Այս կիսախաղին երկուստեք հաւասար խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ: Երկու կողմերն ալ մերթ ընդ մերթ տիրապետեցին խաղին առանց օգտուելու քանի մը լաւ պատեհութիւններէ: Խաղի վերջաւորութեան տասը վայրկեան մնացած, ֆրանսացիները իրենց վերջին ճիգը թափեցին գոնէ մէկ նշանակէտ շահելու, բայց անօգուտ: Մեր պաշտպանողական գիծը կորովի ջանքերով մինչեւ ետ կը մղէր: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ, 3—0

Ինչպէս կը սպասէինք, մերինները գնահատելի խաղարկութիւն մը ունեցան խաղի ամբողջ տեւողութեան եւ վառ պահեցին իրենց եռանդը:

Ֆրանսացիները թէեւ արագ ու տոկուն խաղարկութիւն մը ունեցան, բայց կը պակսէր խաղին պէտք եղած նրբութիւնը: Մեր պաշտպանողական գիծէն Ասատուրեան իր փորձառու խաղով գնահատելի էր եւ մեծ դեր ունեցաւ սոյն մրցման մէջ. նոյնպէս Երուանդ եւ Դրիգօրեան գիմացկուն խաղարկութիւն մը ունեցան:

Մեր կեդրոնի յառաջապահը՝ Ս. Կարապետեան նշանաւոր խաղարկութիւն մը ունեցաւ, ինչպէս ամէն անգամ այս մրցման եւս իր նուրբ եւ ուժգին հարուածներով գնահատման արժանացաւ: Աջ եւ ձախ ծայրերը, Ցածոտ եւ Պալոյը գնահատելի էին իրենց տոկուն ու արագ խաղերով:

Մրցումէն անմիջապէս վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը հրաւիրուեցաւ գինետուն մը, ուր ընթացքին ֆրանսական խումբին նախագահը շնորհաւորելով մեր յաղթանակը, գնահատեց մեր բոլոր խաղացողները: Խոստացաւ ձմեռնային կրկին հրաւիրել:

Գ. Գասապեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆ (իր կեանքէն). Մ. Վարանդեանի. Հայրենիք Մատենաշար թիւ 4. Պոսթըն. 1927. Գին 50 սէնթ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ» ԿԸ ԿՈՂՈՊՏԷ. Ամերիկայի Լինքըն քաղաքի (Նեպրասքա նահանգ) մէկ դրամատան մէջ եղերական միջադէպ մը տեղի ունեցաւ այն ժամուն, ուր կեդրոնական սրահը լեցուն էր Ծնունդի եւ Նոր Տարիի առթիւ դրամ քաշելու եկող մեծ բազմութեամբ մը: Յանկարծ սրահէն ներս մտաւ Կաղանդ պապայի հագուստով պատկառելի ու համակրելի մարդ մը, մազն ու մօրուքը ճերմակ, կարմիր լայն վերարկուով, որուն գրպաններուն մէջ կարծես թէ Կաղանդի նուէրներ պահուած էին։ Ամէն մարդ կարծեց թէ դրամատան տնօրէնութիւնը ուզած էր հաճելի անակնկալ մը ընել՝ նուէրներ բաշխելով իր յաճախորդներուն։ Ուստի եւ մարդոց լաւ ընդունելութիւնը ըրին, փոքրիկները վազելով մօտեցան անոր՝ շաքարեղէն եւ խաղալիք ստանալու յոյսով։

Յանկարծ, երբ չորս կողմը լաճեր շրջապատած էին, անծանօթը գրպաններէն հանեց ո՛չ թէ շաքարեղէնի տուփեր, այլ երկու հսկայ ատրճանակներ ու աճեղ ձայնով մը գոռաց.

— Ձեռքերը վե՛ր։

Պահ մը աննկարագրելի սարսափ տիրեց։ Ամբոխը հնազանդեցաւ։ Չորս մեղսակիցներու օգնութեամբ, կեղծ Կաղանդ պապան սկսաւ խղճմտօրէն կողոպտել դրամատան բոլոր յաճախորդներուն դրամապանակներն ու գոհարեղէնները։

Բարեբախտաբար սակայն, ընդհանուր շփոթութեան մէջ, կին մը յաջողած էր առանց նշմարուելու փախչիլ փողոց դուրս մը եւ լուր տալ ոստիկանութեան։ Չորս վայրկեան վերջ, քսան ոստիկաններ, ձեռքերնին ատրճանակ, ներս խուժեցին սրահէն, ուր աւազակները կը շարունակէին իրենց արդիւնաւոր աշխատանքը։

Ոստիկան մը, առանց քաշուելու մանուկներու ներկայութենէն, գնդակ մը արձակեց աւազակներուն մէկուն գլխուն եւ զայն վայրկենական սպաննեց։ Միւս չորսը, որոնց մէջ նաեւ Կաղանդ Պապան, անմիջապէս լքեցին իրենց աւարը, եւ մանուկները հրմշտկելով, ձեռքի եւ ոտքի հարուածներ տալով, երբեմն ալ ատրճանակ պարպելով յաջողեցան դուրս ելլել եւ դուրսը սպասող ինքնաշարժ մը նստելով փախան։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ.— Հ. Բ. Ը. Միութիւնը չըլլալով տեղական նպաստի մարմին մը, իր օգնութիւնը կ'ընծայէ իր սեփական հիմնարկութեանց կամ ազգային այլ հաստատութեանց միջոցաւ։ Ուստի, չունենալով անհատական նպաստի ո եւ է [illegible] վարկ, մասնաւորներու դիմումները բացարձակապէս նկատի չեն կրնար առնուիլ։

(կնիք)

'ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 2

“ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ„

(ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

ՆԱԽԱԲԱՆ

Շարունակեցի, բառերը հատիկ հատիկ արտասանելով

— Հապա փոխադարձ սէ՞րը, Ցիանա, Գատէժտա։

Ան մէկ շող իր անկենդան աչքերուն մէջ իր այս ակնարկը երբեք չէի տեսած։

Ուսերը թօթուեց։

— Այո՛, գիտեմ.. բայց, երանք արգիլել այն ինչ որ պիտի պատահի։

— Կոյս մը համար կեանքի մէջ մէկ անհրաժեշտութիւն միայն կայ.— երջանկութիւնը։

Անիկա կրկնեց մեքենականօրէն։

— Երջանկութի՞ւնը.. կ'ուզէք ըսել այն պարզ երջանկութիւնը, որուն ամէն մարդ իրաւունք ունի՝ այս խեղճ բայց արագընթաց կեանքին համար.. եւ ամէն մարդ ի վիճակի է զայն պատորէն ձեռք ձգելու։

Նայեւ բազմոցին վրայէն, գնաց դէպի մեծ խորշը, ուր տատանող ոսկեայ վարագոյրներու ետեւէն պարտէզը կը զգար, եւ անիկա աւելի աժգոյն էր կարծես ոսկիի ու պատառ գոյներով ընծայուած այս սենեակին մէկ անկիւնը։ Հեռուն՝ պալատի տնտեսին հեռանկարները կը շղիանային գորշագոյն ցոլացումներով։

— Հօրս գերն է հեշել աշխարհիս ամենահզօր գահին վրայ, կատարինէի եւ Մեծն Պետրոսի գահը.. ո՛չ պետք եւ ոչ ալ մենք իրաւունք չունինք խոնարհեցնելու յատուկ ընտանեկան երջանկութեան։

Ակամայ աչքերս սեւեռեցան լուսանկարչական երկու խոշոր փորձերու վրայ, որոնք ադամանդով ու շափիւղայով զարդարուն բարբարոս շրջանակներ ունէին, եւ անոնց մէջ Ցարն ու Ցարուհին ներկայացուած էին՝ հնօրեայ ծիսական հագուստներով։

— Մեր օրէնքը խորհրդաւորութիւն է, գաղտնիք. Մարսէ՛լ Լանտրըսի... չէք գիտեր թէ ի՛նչ է հոս.. անոր անըմբռնելի ուժը կը ճնշէ մեր գոյութիւնը եւ կը ճգմէ զայն... գաղտնի՛ք, այսինքն վաղը, թերեւս այս իրիկուն գաւազութիւնը, մահափորձը, քաղաքական ոճիրը. եւ եթէ հայրս խորհի իմ պաշտպանութեանս մասին, ըսել է որ խորհրդաւորութեան ստուերը կը տարածուի մեր վրայ...

Անոր ծանր ձայնը աւելի կը խոպանար

— Գիտէ՛ք, մանկութեանս ինչե՛ր տեսած եմ ես... Ցարն ու Ցարուհին՝ անընդհատ հալածական իրենց գիտնական պալատներուն մէջ, իրենց սենեակներուն դռները գիշեր ցերեկ պաշտպանուած հսկաներու կողմէ.. կերակուրները որոնց համար մէկ մը՝ իրենց առջեւ նախ կը տրուէր.. մահափորձի սարսափ, թոյնի սարսափ ու մինչ խորհրդաւորութեան ներկայութիւնը.. Օր մը, կայսերական զբօսանաւը նստած էինք. Պալթիկ ծովուն մէջ հաճելի ճամբորդութիւն մը ընելու համար.. նոյն նստած էինք Ցարուհիին պատուական տիկնոջ հետ՝ տիկին Վիրուպա Վիրուպովայի... յանկարծ եղերական ճիչեր լսուեցան.. փոքրիկն Ցարեւիչի խուցը խուժեցինք տեսանք որ անիկա գետինը փռուած էր արիւնաթաթախ.. անոր սնակալի վերքէն դանակ մը ինկած էր թէեւ զեն մտնակ էր.. բայց այժմ կը յիշեմ արիւնաթաթախ, անդգայ ու անգոյն դէմք, աշխարհիս ամենամեծ կայսրութեան ապագայ տէրն ու տիրակալը՝ որուն առջեւ ծունկի կուգային երկու հարիւր միլիոն մարդիկ եւ երբ բժիշկները խնամեցին անոր ահաւոր վէրքը, տեսան որ մարգասպանին դանակը թունաւոր էր եւ այնուհետեւ Ցարէվիչը պիտի տառապէր սարսափելի ու անբացատրելի հիւանդութիւնով մը, մէկը Ասիոյ հիւանդութիւններէն, զորս կը փոխանցեն այնտեղի թոյները։

Անիկա կրկնեց իր խօսքը

— Ահա մեր օրէնքը կոյր սկսուած է, մահուան կախ՝ իմ հօրս ու այն անհամար մարդոց միջեւ, որոնք՝ իրենց ձեռքին տակ ունենալով խորհրդաւոր զէնքեր, կը յարձակին կայսրութեանց ու գահերու վրայ

Ձախ ձեռքը կը կարմրագոյն բամպակը առած էր երկու ձեռքերուն մէջ։ Ընթց ու մաշտուող պալատներու տարօրինակ անցեալը վերյիշեցուց իր նայուածքին մէջ.— Սրբազան Ռուսիոյ երկարաձիգ, վայրագ ու հեշտագին կոյր

— Մարսէ՛լ Լանտրըսի, ինչպէ՛ս պիտի մտածեմ աչքի առջեւ ունենալով իմ սեփական ներշնչումներս, հարցուփորձել եւ վերլուծել ինքզինքս, երբ պէտք է որ ի գերեւ հանենք կատաղի ու նախնական խորամանկութիւնները, մարդուն կաւը մարդուն դէմ, ինչպէս որ էր մարդկութեան նախնական օրերուն... ուրեմն պիտի հնազանդէի հօրս

Զայնը մըմռելով վերջացուց

— Մարսէ՛լ Լանտրըսի, ձեզի յայտարարեցի իմ նշանախօսութիւնս կոմս Բորիս Ցուլսիփի հետ...

Լռեցինք. Թեթեւ հով մը դեռ կը հեծէր. ի՞նչ կար. Ո՞ր կալանաւոր տանը կը թռչէր մեզ գգետնել արեւելեան այս կոչու սենեակին մէջ։

Յետոյ երկար նայուածքը ինքն իր վրայ փակուեցաւ։

— Ձեզ կը շնորհաւորեմ ուրեմն, Գատէժտա Պալմրովիկ, ըսի ժպտելով։

(Շար.)

Ճիշդ այդ միջոցին սակայն, գործավարներու խորհուրդը հետեւեալ որոշումը կը հաղորդէ շահագրգռուողներուն.

«Լոզանի դաշնագրին վաւերացումէն յետոյ գրաւուած կալուածները կը վերադարձուին այն պարագային միայն, երբ դիմում կատարուի ուղղակի կալուածատէրին կողմէ»:

Այս պայմաններուն մէջ, կ'ըսէ «Ազգամ», պէտք չէ վերադարձնել կալուածները Ճիզմէճեանի որ դատարան դիմած էր՝ փոխանորդ փաստաբանի միջոցով եւ ոչ թէ անձնապէս։

Ելմտական քննիչները սկսած են քննել այս խնդրին վերաբերեալ թղթածրարը։ Կ'ըսուի թէ տակաւին ուրիշ՝ շատ մը կալուածներ այս ձեւով վերադարձուած են։ Քննիչ Մարմինը սկսած է զբաղիլ այս խնդիրներով ալ։

Սանասարեան խանը ոստիկանատուն

«Սօն Սաաթ» կը գրէ թէ Ոստիկանութեան Տնօրէնութեան պաշտօնատունը Սանասարեան խան փոխադրելու խնդիրը գրեթէ կարգադրուած ըլլալով, Ոստիկանութեան Տնօրէնութիւնը մօտ օրէն Սանասարեան խան պիտի փոխադրուի։

Այս փոխադրութենէն յետոյ բարեկարգութիւններ պիտի կատարուին ոստիկանութեան մէջ։

Կ'ըսուի թէ այս նոր կազմակերպութեան առթիւ աւելի ընդարձակ դերք մը պիտի տրուի Ոստիկանութեան Տնօրէնի օգնական Հասան Բաշիտ պէյի։ Նոր կազմակերպութիւնը չափուած պիտի ըլլայ գերման ոստիկանական կազմակերպութեան վրայ։

Անատոլուի երկաթուղիները

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն «Ազգամ»ի թէ քննութիւններ կը կատարուին պելճիքական խմբակին դ. ամական կացութեան մասին։ Յիշեալ խմբակը պարտաւոր էր իր ապսպրանքները ընել մինչեւ Դեկտեմբերի սկիզբը, մինչդեռ այս պայմանը չէ յարգուած։ Կառավարութիւնը բողոքած եւ պայմանաժամ տուած է մինչեւ Շաբաթ։ Այդ օրը որոշապէս յայտնի պիտի ըլլայ խմբակին դրութիւնը։

Պելճիքական խմբակը կը փափաքի երկաթուղագծի իր յանձնառութիւնը փոխանցել գերման եւ ամերիկեան խմբակի մը, որուն հետ շփումներ կը կատարէ արդէն։ Այս խմբակը, Պելճիքացիներու յանձնառութիւնները կատարելու համար կը պահանջէ որ պայմանագրութեան մէջ յիշուած «պօնօ»ները առեւտրական բնոյթ ունենան։ Կառավարութիւնը սակայն, որոշած է ոչ մէկ փոփոխութիւն կատարել պայմանագրութեան մէջ։ Ընկերութիւնը թէեւ կէս միլիոն ոսկիի երաշխաւորութիւնը ապահոված է, բայց երաշխաւոր ցոյց տուած չէ Գերմանիայէն կատարուելիք ապսպրանքի մասին։ Ընկերութեան ներկայացուցիչները այս մասին կը բանակցին հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան հետ։

Տիկ. Կրէյսընը կը փնտռեն

Հակառակ այն անթել հեռագրին թէ Տիկին Կրէյսընի օդանաւը ցամաք իջած է Սէյպըլ Այլէնտի մէջ Նոր Սկովտիա, երէկ առաւօտ ոչ մէկ հեռագիր հասաւ այս լուրը հաստատող։ Ընդհակառակն Նիւ Եորքէն հեռագիրներ կ'ըսեն թէ «Լոս Անճըլոս» ղեկաւոր օդապարիկը եւ, թորփիլահալածներ ճամբայ հանուած են «Տօրն» օդանաւ փնտռելու համար։

Նոր տեղեկութեան մը համաձայն, օդանաւին ճամբայ ելլելէն քիչ ետք անթել զեկոյց մը ստացուած է թէ «Տօրն»ի վիճակը լաւ չէ։ Կը վախցուի որ օդանաւը ովկիանոսին մէջ ինկած եւ կորսուած է՝ շատ մը նախորդներու պէս։ «Լոս Անճըլոս»ի եւ թորփիլահալածներու փնտռտուքները դժբախտաբար ո եւ է արդիւնք չեն տուած մինչեւ հիմա։

«Ժորժ-Կինմէր» Իսքէնտէրունի մէջ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ «Ժորժ-Կինմէր» օդանաւը, որ Փարիզ-Հանոյի թռիչքը պիտի փորձէր, Մէրսինէն մեկնած եւ Իսքէնտէրուն ցամաք իջած է Դեկտ. 25ին։ Օդանաւին վարիչը գնդապետ Անթուան Փարիզէն մեկնած ատեն կը յուսար հինգ օրէն Հնդկաչին հասնիլ, սակայն շաբաթ մը անցաւ անկէ ի վեր եւ օդանաւը դեռ Սուրիա միայն կրցաւ հասնիլ, փոթորիկին և այլ պատճառներով։

Լանսէյի մէջ Հայ մը վիրաւորուած

Լանսէյի թուղթի գործարանին մէջ, ուր շատ մը Հայեր կ'աշխատին, պայթումի մը հետեւանքով քանի մը բանւորներ փլատակներու տակ մնացին եւ մօտ 10 հոգի վիրաւորուեցան։ Մեռան վեց Իտալացիներ եւ Սպանացիներ։ Վիրաւորներուն մէջ է 25 տարեկան Հայ մը՝ Արմատեան։ Վնասները 4 միլիոն ֆրանքի կը հասնին։

Քննութիւններ կը կատարուին պայթումի պատճառներուն մասին։

Երկրաշարժ, փոթորիկ, ողողումներ

Իտալիոյ մէջ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ տեղի ունեցան։ Ցնցումի կեդրոնը Հռոմէն 30 քիլոմեթր հեռուն կը գտնուի։ Վնասները կարեւոր են մանաւանդ Վէլլէթրիի եւ Նէմիի շրջանին մէջ։ Տան մը տանիքը փլաւ Հռոմի մէջ։ Կորուստներու ընդհանուր թիւը յայտնի չէ։

Երկու օրէ ի վեր ամբողջ Անգլիա ձիւներու տակ ծածկուած է։ Լոնտոնի արուարձաններուն մէջ կացութիւնը ծանր է, հաղորդակցութեան միջոցները ընդհատուած են։ Կառախումբ մը գիծէն դուրս ելաւ։ Կարգ մը շրջանակներու, մանաւանդ Թէյմիզի հովիտին մէջ ողողումներ սկսած են։ Կատաղի փոթորիկ կը տիրէ անգլիական եզերքներուն վրայ, նաւերը ապահով նաւահանգիստներ ապաստանած են։

Հիւսիսային Մարոքէն, Սպանիայէն, Ցունաստանէն, Եուկոսլաւիայէն, Թուրքիայէն եւ ուրիշ երկիրներէ հասած լուրերու համաձայն փոթորիկը, ձիւնն ու ողողումները մեծ վնասներ առաջ կը բերեն։

Տրոցկի մեղայի կուգայ?

Մոսկուայէն հեռագրի մը համաձայն, յիշեալ քաղաքին մէջ լուր կը շրջի թէ Զինովիէւէն վերջ Տրոցկի համաձայնած է իր կարգին հպատակիլ կեդր. կոմիտէին։ Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ այս ուղղութեամբ բանակցութիւնները բաւական առաջացած են։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները 30 Դեկտ. Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Քաֆէ օ Թլէօ տը Լիւնի վերնայարկը, Մէթրօ՝ Իթալի։

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն. Ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

ԲԱՑՈՒՄ «ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ» ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

Այս Ուր. գիշեր ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱԽՕՍ. ԵՒ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փօն տ'Օգնա 30 Դեկտ. դասախօսական ժողով, դասախօս՝ ընկեր Ազգին։

Դեկտ. 31ին Կանանց ժողով։ (Շար.)

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը՝ Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Հ. Ցէվլէթեան պիտի կարդայ իր ինքնագրութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԻ Խարբերդի Հայրենակց. միութեան գեղարուեստական ցերեկոյթը այս Կիրակի ժամը 2ին, Rue Boileau, Էմիլ Զոլայի վերնայարկը։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, Զաւեշտ (Պարպուլիէ), Կաղանդ պապան եւ անակնկալներ։

ԼԻՈՆԻ եւ Շասի Հայրենակց. Միութեան վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունվ. 1ին Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10ին, Շասի քանթինին մէջ. փափաքողներ կրնան ներկայ գտնուիլ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Մանուկ.— 240։
Մարսէյլ, Հ. Ո. 70։ Սկսանք ղրկել։
Մարսէյլ, Յ. Գ.—70։ Սկսանք ղրկել։
Անվէրս, Յ. Ա. Համաձայն ենք սկսանք ղրկել։
Արլ, Հայրապետ.— 70։
Սիւմէն, Մ. Կ.— 30։
Մանչէսթր, Մ. Գ.— 2 անգլ.։
Ալեքսանդրիա, Ս. Մ.— 2 «բուկէ» անգլ.։
Թոլիկնան, Յ. Ա.— 35 ֆր.։
Պուրկոուան, Գ Տ. 20։
Անթօնի, Վ. Յ 70։
Սէն Շամօն, Մ. Թ 116.
Պուրկ, Օ. Ճ.— 100,
Մարսէյլ, Ի. Թ.— 35։
Մարսէյլ, Ա. Թ.— 70։
Փաղաղիանքա, Ա. Զ.— 280։
Մօնթիէօյլ, Օ. Գ.— 35։
Կրընոպլ, Տէր Ս.— 35։
Մարսէյլ, Գ. Ա.— 30։
Երուսաղէմ, Թղթակից.— 2 անգլ.։
Թաւրիզ, Թղթ. Ե. Բ. Ստացանք։
Մարսէյլ, Թղթ.— 879։
Քան, Հ. Ս.— 70։
Լիոն, Հ. Գ.— 140։ Սկսանք ղրկել։
Մարսէյլ, Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութիւն.— Ճշդեցէք թուականը։
Հ. Յ. Դ. Հրայր ենթակոմիտէ.— Ձեր նամակը ուշ ստացանք։

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒԽՏԱՀԱՅ ՎԱՆԵՑԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

7 Յունուար ժամը 9ին, 55 rue de la Pompe: Անդամ գրուիլ ուզողները եւ անդամատոմս վճարել փափաքողները դիմեն՝ գանձապետուհի Տիկին Ս. Ե. Եկզ-յարեանի, 73 Ave de Breteuil, Paris XVe. ամէն օր ժամը 10 12.

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած Սարսէլի «Արարատ» միութեան կողմէ, ի նպաստ տեղւոյն մէջ Գրադարան-ընթերցարանի մը հաստատման։ Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Salle des Fêtesի մէջ։ Տեղի կ'ունենան արտասանութիւններ, խմբերգ, բանախօսութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Երկաթուղի առնել՝ Gare du Nordէն երեկոյեան ժամը 19.05, 19.31 եւ 20 10.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ԶԱՒԱՐԵԱՆ

Գիծեր իր կեանքէն

Գրեց՝ Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

Հրատ. «Հայրենիք Մատենաշար»ի թիւ 4։

Գին 50 սէնդ

Հասցէ՝ Hairenik, 13—15, Shawmut St. Boston, Mass. U S A.

ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՅՆՔԱՆ ՍՊԱՍՈՒԱԾ

ԾԻԾԱՂ ԾԻԾԱՂ ԾԻԾԱՂ **ԲՌՆԻ** ԾԻԾԱՂ ԾԻԾԱՂ ԾԻԾԱՂ

ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ

Թրքջալից զաւեշտը. անհամբերութեամբ սպասուած նոր զաւեշտ մը որ պիտի հմայէ, հրապուրէ

ԲՈԼՈՐԸ, ԲՈԼՈՐԸ, ԲՈԼՈՐԸ,

ԳԻՆ 3 ՖՐԱՆՔ

Կը գտնուի բոլոր հայ թերթերու գործակալներուն մօտ եւ կամ դիմել՝ VAHRAM SEVOUNI 31 Rue Kléber Issy-les-Moulineaux (Seine):

Կը ղրկուի նաեւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

«ԿԱՎՈՒՇ»Ի ՐԱՅԱՈՒԻԿԸ

կաղանդի-ծնունդի առիթով

16 էջ, ճոխ պատկերներ, ֆանթէզիներ

ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

գծեց՝ ՀՐԱՆՏ ԱԼԵԱՆԱԽ

Գին 3 ֆրանք

Կ'ՈՒԶՈՒԻ 3 հոգիէ բաղկացած ընտանիք մը, խանութանոցի մէջ 2 սենեակներէ եւ խոհանոցէ մը բաղկացած տուն մը պահպանութեան համար։ Դիմել՝ Սամուէլեանի, 9 Rue Choron, Paris

---

ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

Կը կատարէ ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ) դիմել՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TERNIER

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ ընտրելով եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, անխառն։

ՓԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU

23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ. Կը փնտռուին Փարիզի եւ գաղթավայրերու մէջ ներկայացուցիչներ.

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԷՊԻՒՍ"

37, Rue POISSONNIERE, 37 Tel. Louvre 69-83

(«Ֆէպիւս» ծանօթ Լուսանկարչատան յարակից)

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է Իրանսական և անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը.

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու աններեւակայելի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ Կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «Ֆէպիւս» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ։

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուար։

Հ. ՀՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԻՒ ՄԻՏԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ (ԱՇՈՏ) ԵՂԻԿԵԱՆ

29 RUE DES DOMINICAINS, MARSEILLE

ԿԱՐԱԳՈՎ ԵՒ ՁԷԹՈՎ — Արեւելեան ամէն տեսակ կերակուրներ ՀԱՄԵՂ ՄԱՔՈՒՐ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒՆԻՆՔ — Իշկէմպէի ապուր, ածուխը քէպապ, մածունով փիտէլի թանապը քէպապ.

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐԸ ՀԱՄՈԶԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. ՆԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ

3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau

Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ Կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis, Téléph. Provence 09-32:

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Աղա Նազար՝ 3, Արձակ էջեր Իսահակեանի 12.50, Աւարայրի պետ 30, Թիապարտ 30, Առանց զաւակներու 50, Հերավթիա 4, Պէքրի Մուսթաֆա 5, Մտերիմ զրոյցներ 30, Բարեկենդանի անկուտիները 2, Աուշին-տալ-Ալան 4, Միւրինա 8, Երեք տարի Երժանթինի մէջ 5, Ռաֆայէլ 18, Երազահան 5, 6, 10, Երգարան 5, 6, 10, 12.50, 15, 25, 30, Ատլանթիս 15, Նատիա 10, Լուսերեւ այբենարան 5, Հօճա Նասրէտտին 17.50, Վանականին աչքը 3, Վարժապետին աղջիկը 18, Լուսանկարչութիւն 3, 10, Սրտի ձայնը 25, Սալամբօ 6, Ծովին աղջիկը 5, Ութ Նկարներ 4, Թալիսման 4, Քերթ. Պ. Դուրեանի 5, Տաղք եւ Նուագք 5, Լէպլէպիճի 5, Զարշելը Արթին 5, Ճեպընթաց նորաձեւը 2, Ֆրանսահայ բառարան 75, Ինքնուսոյցի գրագրութիւն 10, Թափառաշրջիկներ 15, Սիրային ոճիր մը 15, Ուշ Լինի 3, Զգայուն կինը 5, Աշուղ Ղարիպ 5, ՋԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Փեսայ գտնող քիթը 2, Հոգիս աքսորեալ 10, Արուանձտեանցի Հայկ. ձայն. երգեր (6 տետ.) 90, ինչպէս նաեւ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, ՇԱՆԹԻ, ՕՏԵԱՆԻ, ԶՕՀՐԱՊԻ, ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ամբողջ գործերը, ԲՈԼՈՐ արտասահմանի նոր հրատարակութիւնները ԱՄԷՐԹԵԼԻ գիներով։ Պահանջեցէք գրացուցակը նուէր տրուած գիրքերուն ցանկին համար Դիմել VAHRAM SÉVOUNI 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)

Յ. անտացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30-8

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նամակագրութեան, ամուսնութեան, թրթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւ լն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէք՝

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS

45, Rue de Laborde-:-PARIS 8e). 4րդ յարկ թիւ 20 Metro: St.Augustin

Բաց է ժամը 2էն 6.30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue Place des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւնները։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Բշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՂԵՒՈՆԴ Զ.

36 Rue Polonceau Paris (18e, Métro: Barbès et Château Rouge

ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐԸ ԳՈՀ ԸՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՐԱԾ ԼԻ

կը պատրաստէ մեծ խնամքով եւ խղճմտօրէն ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ։ Զանազան տեսակի «քէպապներ»։ Ճոխ ճաշացուցակ, անթերի սպասարկութիւն, մաքրութիւն եւ խնայողական գիներ՝

ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ ԱՌԹԻՒ ԴԵԿՏ. 31 ԳԻՇԵՐԸ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՈՒԱՐՃՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւոր պատրաստութիւններ, Արեւելեան նուագ, հայկական անուշապուր, սպասման սրահ եւայլն։

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	Տարին	Վեց ամիս
ՖՐԱՆՍԱՅԻ	75 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	5 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

29 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 531 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷՆ

Այսօր, երկրորդ էջին մէջ, կը հրատարակենք երկար տեսակցութիւն մը՝ Կոմիտաս վարդապետի հետ։

Անակնկալ մը, որ անշուշտ հաճոյք պիտի պատճառէ բոլորին։

Տեսակցութիւնը տեւած է 45 վայրկեան։ Մեր հայրենակիցը եւ երկու օրիորդները բերանացի ալ պատմեցին ամբողջ անցուդարձը, որ իսկապէս հրաշքի մը տպաւորութիւնը կ'ընէ։

Ձենք ուզեր գիտական վերլուծումներ կատարել, եղածը համարելով պատահական սթափում, կամ խրելով վարդագոյն երազներու մէջ։

Իրողութիւն մը կայ մէջտեղը։ Զենհասներուն կը մնայ ոչ միայն բացատրել զայն, այլ և գտնել միջոցը՝ վերջնապէս փրկելու Երգի մեծ վարպետը։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, ամէն յոյս կորսուած չէ — մանաւանդ նկատի առնելով արտասանուած խօսքերուն յստակ և տրամաբանական կապը։ Ցաճախ պատահած է որ ցնցում մը, զուարթ և հզօր ազդեցութիւն մը բացած են անյոյս համբերու լեզուն։ Կոմիտասը օրկանապէս համր չէ։ Թերեւս անգործութեան դատապարտուած, թմրած ջիղ մը կայ, որ կրնայ շարժիլ այս կամ այն ազդեցութեամբ, շրջապատի կամ տեսարանի փոփոխութեամբ։

Ամէն պարագայի մէջ, ուշադրութեան յանձնելով աւետաբեր իրողութիւնը, պիտի խնդրէինք որ գիտականօրէն կարելին փորձուէր, եւ միայն դիպուածի մը մխիթարութիւնը չունենայինք։

Այս առթիւ, թերեւս աւելորդ չըլլայ դիտել տալ թէ՝ անհրաժեշտ է զգուշանալ թեթեւ հետաքրքրութիւններէ, խնայել անտեղի այցելութիւններ կամ տաղտուկներ, որպէսզի, յանկարծ չգտնուինք դառն հակազդեցութեան մը առջեւ։

Ձէ՞ որ վարդապետն ալ փափկութեամբ հասկցուցեր է.

Եկէք, բայց ոչ թէ գիս փորձելու.

Զա՛նգ, վարդապետ, պիտի լսե՞նք նորէն։

«Զնգա՛նգ, ուստի՞ կուգաս, ծառայ եմ ձայնիդ.»

"ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԺՈՂ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ,,

Ինչպէս կը տեղեկանանք մեզի հաղորդուած ազդէ մը, Ուրբաթ գիշեր կը կատարուի Սանասարեան Ժողովրդական Համալսարանին բացումը։

Քանի մը շաբաթ առաջ, պատեհութիւն ունեցանք խօսելու այս ձեռնարկի մասին։ Անոր կազմակերպութիւնը ստանձնած են Ցարդգողը, Սանասարեան, Զափահաս Որբերու, Բժշկական եւ Հայրենակցական Միութիւնները։

Աչքի առջեւ չունինք ծրագրին մանրամասնութիւնները։ Բայց գիտենք որ, շաբաթը երկու անգամ դասաւանդութիւններ պիտի կատարուին լեզուներու, առեւտրական եւ տնտեսական գիտելիքներու, քաղաքացիական կրթութեան, ազգային եւ ընդհանուր պատմութեան, մատենագրութեան եւ արդի գրականութեան մասին։ Իւրաքանչիւր ճիւղի համար հրաւիրուած են մասնագէտներ, որոնք յօժարութեամբ յանձն առած են իրենց ինկած բաժինը։

Ուրբաթ օրուան բացման հանդէսին, ունկնդիրները անշուշտ կը ստանան լրիւ տեղեկութիւններ։

Ահա ձեռնարկ մը, որուն յաջողութիւնը մեծապէս կախում ունի ունկնդիրներու հետաքրքրութենէն։

Ժողովրդական Համալսարանը իր կազմակերպութեան ձեռվն իսկ, առիթ մը պիտի դառնայ շարժման մէջ դնելու այլազան մտաւորական ուժերը։ Անոնց միջեւ բացուած խրամատը նեղցնելու տեսակէտէն, բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ «Մշակոյթի Օրը», նոյն իսկ իբրեւ նախափորձ։ Ոչ մէկ պարկեշտ մասնագէտ, — գիտնական, ուսուցիչ կամ գրագէտ, կրնայ պատրուակ ունենալ խուսափելու իր աշխատանքի պարտականութենէն։ Այս գործն ալ գետին մըն է, ուր պէտք է լռեն կանխակալ կարծիքները, և նկատի առնուին միայն ծրագիրն ու նպատակը։

Կը հաւատանք թէ անկեղծ գործակցութեամբ, և արգիւնաւոր գործունէութեան մը շնորհիւ, այս ձեռնարկը կրնայ աւելի զարգանալ, եւ բարի օրինակ հանդիսանալ շատ մը տեղերու համար, Ֆրանսայի մէջ թէ արտասահման։

Փափաքելի էր որ բոլոր կենդանի միութիւնները համախմբուէին ժողովրդական համալսարաններու շուրջ, թէ իրենց եւ թէ հանրութեան բարիքին համար։ Այս կերպով «քանքարաթաքոյց» տաղանդներն ալ առիթ կ'ունենան շարժման մէջ դնելու իրենց կարողութիւնները։

Այս պարագային ալ ճիշդ է դարաւոր խօսքը.

— Ո՛վ որ շատ ստացեր է, բաժին պիտի հանէ չունեցողին։

Ի՛նչքան շատ են այդ չունեցողները, մտաւոր սնունդի կարօտները, մանաւանդ այս հեւ ի հեւ կեանքին մէջ։

Փոքրերը կը հալին արագօրէն։ Մէկէն 15 տարեկանները մեծ մասով օտարանալու վրայ են։ Հնա-հօն բացուած մանկապարտէզներ մը հարիւրին ասան իսկ չեն կրնար փրկել։ Իսկ մեծերը, խմբուածները, օրուան հացի չարչարանքէն յետոյ, արձանը միայն ունին ապաւէն։

Ժողովրդական Համալսարանն ալ, իր կարգին պակաս մը պիտի լրացնէ, իբրեւ նոր բոյն մը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ...

Ինչպէս գրեցինք, յունական խորհրդարանը ցնցեց համայնավար երեսփոխաններու անձեռնմխելիութիւնը, որպէսզի կառավարութիւնը կարենայ դատել զանոնք։

Աթէնքի Նոր Օրը պարզելով համայնավար գործունէութեան պատկերը Յունաստանի մէջ, կը գրէ (20 Դեկտ.)

— «Խորհրդարանին մէջ կատարուած վիճաբանութիւններէն յայտնի եղաւ որ խնդիրը քաղաքականէ աւելի դատաստանական բնոյթ ունի։ Հաւաքուած փաստաթուղթերը եւ ձեռք անցուած գաղտնի վաւերագիրները կ'ապացուցանեն թէ յոյն համայնավարները Գ. Միջազգայնականի հրահանգներուն համաձայն, յեղափոխութիւն կը կազմակերպէին յունական Մակեդոնիոյ մէջ, պուլկար մակեդոնական կուսակցութեան եւ Մոսկուայի դրամական օժանդակութեամբ։

«Ներքին աշխատանքները կը կատարէին համայնավար երեսփոխանները, օգտուելով անձեռնմխելիութեան իրաւունքէն եւ այն դիւրութիւններէն, զորս կը վայելեն երեսփոխանները երկրին ո՛ր եւ է մէկ կողմը ճամբորդելու պահուն։

«Ցանցանքի վրայ բռնուած են քանի մը համայնավար երեսփոխաններ, որոնք Կավալայի, Դրամայի եւ Սելանիկի մէջ ցոյցեր կազմակերպած են կառավարութեան դէմ եւ Անգլիոյ աշխարհակալական ցանկութիւններուն ծառայող գործիք անուանած են խորհրդարանը, որուն անդամներն են։

«Հազիւ 40.000 քուէ վերջին երեսփ. ընտրութիւններուն մասնակցեցան 940.000 ընտրողներէ) ունեցող կուսակցութիւն մը, ազգայնական ու կրօնական զգացումներով տոգորուած այս ժողովուրդին մէջ, այնքան յանդուգն արկածախնդրութիւններ փորձեց որ՝ ձախորդութիւններն ու անյաջողութիւնները անդրադարձան իր ներքին կեանքին վրայ, ստեղծելով երկու հակադիր բեւեռներ։

«Փաստօրէն, համայնավար կուսակցութիւնը երկու հատուածներու բաժնուած է.— չափաւորներ եւ ծայրայեղներ։ Չափաւորներու գլուխը կը գտնուի Խորհրդարանի համայնավար խմբակցութեան պետ Գ. Մաքսիմօս, որ կանխահաս կը նկատէ Մակեդոնիոյ ինքնավարութեան ձեռնարկը։ Ծայրայեղներուն մէջ կը գտնուին յոյն կոմունիստ կեդր. կոմիտէի անդամները եւ քանի մը երեսփոխաններ, որոնք ամէն գնով, կը ձգտին յեղափոխութիւն պատրաստել Մակեդոնիոյ մէջ, բանւորա գիւղացիական իշխանութիւն հաստատելու համար։

«Պայքարը երկու հատուածներուն մէջ շատ սուր բնոյթ ստացած ըլլալով, կը կարծուի թէ պառակտում մը անխուսափելի է։»

ՀԱՅ ԵՒ ՉԵՐՔԷԶ ՏՂԱՔԸ

Յունաստանի կրթական նախարարութիւնը շրջաբերականով մը բոլոր կրթական քննիչներուն հրահանգած է թէ հայ և չէրքէզ գաղթականներու զաւակներն ալ հնթակայ պիտի ըլլան պարտաւորիչ կրթութեան օրէնքին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիոյ նաւային պատրաստութիւնը

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Սէսթրիի նաւարանին մէջ երեք, Քասթէլլամարէի նաւարանին մէջ ալ մէկ, ընդամէնը չորս նոր յածանաւեր կը շինուին, իւրաքանչիւրը 5820 թոնօ տարողութեամբ։ Ասոնց անունները պիտի ըլլան Ալպէրթօ-տի-ճիուսանօ, Ալպէրիքօ-տա-Պարպիանօ, Պարթոլէմէօ-Քոլլէօնի եւ Ճովաննի տալլէ-Պանտէ-Նէրէ, միջին դարու նշանաւոր զինուորական դէմքեր։

Ասոնցմէ զատ Մոնֆալքոնէի մէջ ծով իջուցուած է Մարք Անթոնիօ-Քոլոննա ընդծովեան, նման Վիթթոր-Փիզանիի, որ ծով իջուցուած էր Դեկտեմբեր սկիզբը։ Մօտ օրէն նոյն նաւարանին մէջ պիտի սկսին շինել ուրիշ երկու ընդծովեաններ։

Գուանքարէ եւ ընտրութիւնները

Անցի օր կէսօրէն վերջ վարչապետ Փուանքարէ իր մօտ հրաւիրեց քանի մը նախարարներ՝ Պրիան, Փէնլըվէ, Էրիօ եւ Ալպէր Սարօ։ Խօսակցութեան առարկան քաղաքական էր։ Վարչապետը փափաքած էր մտերմօրէն տեսակցիլ իր այն պաշտօնակիցներուն հետ, որոնք մասնաւորապէս կարեւոր դիրքեր կը գրաւեն զանազան ձախ կուսակցութեանց մէջ։

Ինչպէս յայտնի է, Խորհրդարանի վերամուտին, Փուանքարէ մտադիր է մեծ ճառով մը պարզել իր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան հիմնական գիծերը։ Այս ճառը մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ ընթացքին վրայ ընտրական պայքարին, որ պիտի բացուի քանի մը ամիսէն։

Անգլիա եւ Աֆղանիստան

Աֆղանիստանի Թագաւորը Ամանուլլահ խան իր շքախումբով հասաւ Գահիրէ, ուր Ֆուատ Թագաւորին կողմէ կը հիւրընկալուի։ Այս առթիւ «Ցէյլի Մէյլ» խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ.

Աֆղանիստանի հանդէպ անգլիական քաղաքականութիւնը կարելի է բացատրել քանի մը բառով։ Մեր փափաքն այն է որ Ամանուլլահ Թագաւորն ու ժողովուրդը բաւական զօրաւոր ըլլան՝ իրենք զիրենք կարենալ պաշտպանելու համար ամէն յարձակման դէմ։ Մեր կողմէ ոեւէ յարձակում տեղի չպիտի ունենայ։ Կերը. Ասիոյ մէջ նոր հողեր չենք փնտռեր. միայն կը մաղթենք որ հնդկական կայսրութեան սահմաններէն դուրս գտնուող երկիրները զարգանան ու բարգաւաճին՝ իրենց պետերու տիրապետութեան տակ։

Գոհունակութեամբ կը դիտենք Աֆղան ժողովուրդին յառաջդիմութիւնը առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մարզերուն մէջ՝ իր իմաստուն եւ շրջահայեաց Թագաւորին շունչին տակ, ու կը կարծենք թէ շնորհիւ անոր իմաստութեան եւ ողջմտութեան, որուն ապացոյցը տուաւ սովետներուն հետ իր յարաբերութեանց առթիւ, այս թագաւորութիւնը պիտի դառնայ Արեւելեան տիպար պետութիւն մը։

Միւս կողմէ փէշավէրէն յիշեալ թերթին ուղղուած նամակ մը Ամանուլլահ Թագաւորը կը բաղդատէ Իտալիոյ վարչապետին հետ եւ «Արեւելեան Մուսոլինի» տիտղոսը կուտայ իրեն։ Աֆղանիստանի Թագաւորը, կ'ըսէ, ու Հարուն Ալ-Ռաշիտի նման ամէն ինչ՝ գիտնալ փափաքելով, յաճախ պազարի ամբոխին մէջ կը մտնէ, չվարանելով նոյնիսկ երբեմն ցնցոտիներ հագած մուրացիկի դեր կատարել։

Յունաստանի արտաքին քաղաքականութիւնը

Յունաստանի արտաքին Նախարար Միխալաքաքոփուլոս Հռոմէն Աթէնք վերադառնալով, Նախարարական խորհուրդի անցի օրուան նիստին մէջ զեկոյց տուաւ կարգ մը պետութեանց քաղաքական պատասխանատու դէմքերուն հետ իր ունեցած տեսակցութեանց մասին։

Մամուլին բրած յայտարարութեանց ընթացքին, Նախարարը շեշտեց թէ Յունաստանի արտաքին կացութիւնը բարւոքած է՝ Խորհրդարանի վերակազմութենէն եւ ժողովուրդի վստահութիւնը վայելող կառավարութեան մը գործի գլուխ անցնելէն ի վեր։ Խօսելով Յունաստանի եւ Ազգերու Դաշնակցութեան յարաբերութեանց մասին, Նախարարը ըսաւ.

— Յունաստան խաղաղութիւն կ'ուզէ. այս պատճառով, ինչպէս նաև Ազգերու Դաշնակցութեան հանդէպ իր սնուցած վստահութեան համար, չուզեր կնքել այնպիսի համաձայնութիւններ, որոնք կրնային մեծ կամ պզտիկ ո եւ է պետութեան մը դէմ ուղղուած նկատուիլ։

Ընկերվարականներու նմտական ծրագիրը

Ընկերվարական կուսակցութեան համագումարի անցի օրուան նիստին մէջ Վէնսան Օրիոլ երկարօրէն պարզեց կուսակցութեան նմտական ծրագիրը ներքին եւ արտաքին պարտքերու, ֆրանքի կայունացման, տուրքերու եւլն. մասին։ Դիտել տուաւ թէ 1926ին քուէարկուած նոր տուրքերը աւելի շատ կը ճնշեն բանւոր դասակարգին վրայ, ուստի անհրաժեշտ է այդ տուրքերը ջնջել եւ միանուագ ու բացառիկ տուրք մը հաստատել իւրաքանչիւր անհատի հարստութեան վրայ։ Հարստութեան քանակը պիտի որոշուի տուրքի հաստատուելու օրը։ Բազմանդամ ընտանիքներու համար զեղջեր պիտի ըլլան։

Այս ծրագիրը ընդունուեցաւ նոյնութեամբ։ Ընդունուեցան նաեւ ֆրանքը կայունացնելու եւ երեւուն պարտքը ամրապնդելու տեսակէտները։

Յետոյ վիճաբանութիւններ եղան Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութեան եւ ընկերվարական կուսակցութեան ծրագիրներուն մասին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Դեկտ. 3ին եւ 4ին Ամերիկեան Նպաստամատոյցը տօնեց իր գործունէութեան եօթնամեակը խորհրդային Անդրկովկասի մէջ։ Հրաւիրուած էին նաեւ պետական պաշտօնեաներ։ Այս առթիւ ցուցադրուեցան որբերու աշխատանքները։

Տեղեկագրէն կ'իմանանք թէ Նպաստամատոյցը նախապէս կը պահէր 30,000 որբեր, որոնց թիւը այժմ իջած է 3000ի։ Որբանոցներէն դուրս ելած 27 հազար որբերը աստիճանաբար տեղաւորուած են գործարաններու եւ արհեստանոցներու մէջ, կ'ըսէ «Խ. Հայաստան»։

ՅՈՒՆԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Աթէնքի ազգ. վարչութեան կողմէ պատկան պաշտօնատան դիմում կատարուած եւ ստուգուած է որ կառավարութ. յանձն. հպատակ կը նկատուին միայն այն երիտասարդ հայերը, որոնք իրենց բանակայինութեան տարին Յունաստանի մէջ կը լրացնեն 1927 Դեկտ. 31ին։ Այդ տարիքը ունեցողները զօրակոչի ենթարկուած պարագային, միայն չորս ամիս զինուորութիւն պիտի կատարեն։»

ՖԷՍԵՐԸ ԿԸ ՆԵՏՈՒԻՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ գլխարկի ի նպաստ ուժեղ շարժում մը առաջ եկած է երիտասարդութեան մէջ։ Մէկ օրուան մէջ 30ի չափ երիտասարդներ պատռած են ֆէսերը եւ գլխարկով պտտած են փողոցներուն մէջ։ Ծանապանողականները ժողով գումարած են, ֆէսը պաշտպանելու համար։

ԱՆԱՏՕԼՈՒ ՄՆԱՑԱԾ ԲՆԿՈՐՆԵՐԸ

Սեբաստիայէն Պոլսոյ Թերթերուն ուղղուած թղթակցութեան մը մէջ կը կարդանք.—

«Անուրանալի իրողութիւն մըն է որ, եթէ Սեբաստիոյ առաջնորդը չհեռանար իր թեմէն, ժողովուրդը ոչ իր եկեղեցիէն կը զրկուէր, ոչ ալ դպրոցէն։ Որովհետեւ, կարելի չեղաւ ուրիշ հովիւ մը բերել, եւ առանց առաջնորդի մնացած Սեբաստիան կորսնցուց իր դպրոցն ու եկեղեցին։

Պարագան նոյնն է Կեսարիոյ համար։ Եթէ առաջնորդական փոխանորդը հրաժարէր, քանի մը օր վերջ ալ դպրոցը պիտի փակուէր։ Եւ նիւթական անձկութեան հետեւանքով այսօր փակուած վարժարան մը, վաղը սահմանապատիկ ծախքով չի վերաբացուիր։

Եթէ հարեւանցի ակնարկ մը նետենք գաւառի հայութեան վրայ, կը տեսնենք որ, բացի Կեսարիայէն, մնացեալ շրջանները դպրոց չունին։ Գոցուածները չեն վերաբացուած։»

10 ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

Անատոլու—Պաղտատ երկաթուղիի ընկերութիւնը դատ բացած է ապահովագրական ուրիշ ընկերութիւններու դէմ, Հայտար Փաշայի կայարանին եւ յարակից մասերուն հրկիզման առթիւ։ Ինչպէս յայտնի է, այս կայարանը մեծ հրդեհի մը ճարակ եղաւ ընդհ. պատերազմի ընթացքին։ Ընկերութիւնը տասը միլիոն ոսկի կը պահանջէ, իբր հատուցում։

Այս դատը մօտ օրէն պիտի սկսի Պոլսոյ առեւտրական առաջին ատեանին առջեւ։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Պերլինի Ազգ. Միութիւնը 40 որբ ուղած է, դաստիարակելու համար։ Քաղաք. Ժողովը չէ զբաղած այս խնդրով։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԿԸ ԽՕՍԻ...

ԴԻՊՈՒԱ՞Ծ ԹԷ ԱՊԱՔԻՆՈՒՄ

Տաղանդաւոր բանաստեղծ եւ ուսուցիչ Ա. Նաւարեան երէկ աճապարանքով խմբագրատուն բերաւ ներկայ անակնկալը, որ խնդութեամբ կը լեցնէ մեր հոգին:

Ինչո՞ւ ծածկենք,—բաւական նեղեցինք մեր բարեկամը, կրկին եւ կրկին հարցումներ ուղղելով տաղանդաւոր վարդապետին արտասանած խօսքերու ճշդութեան, նոյն իսկ խօսած ըլլալու իրականութեան մասին, եւ աճապարեալ տպագրութեան կը յանձնենք ինչ որ տեղի ունեցեր է: Վերջին պահուն, Օր. Թորոսեաններն ալ անձամբ հաստատելով իրողութիւնը, խոստացան գրի առնել իրենց տպաւորութիւնները: ԽՄԲ.

— «Կը խնդրեմ ձեզ յատկապէս, որ բարի ըլլաք, այցելէք իմ ընկեր ապաքինող Կոմիտաս վարդապետին եւ իր մասին ինձ հաղորդել ու որոշ տեղեկութիւն տաք: Արդեօք ո՞ւ է յոյս չկա՞յ առողջանալու Կ'ուզէինք ես անձամբ գալ եւ տեսնել զինքը, բայց գիտէք որ անկարող եմ: Սակայն, ո՞վ գիտէ, կրնայ պատահիլ, որ գամ, գի ասուած է. «Սար սարին չի հանդիպիր, բայց մարդ մարդու, այո՛»:

Երբ Յուսիկ եպիսկոպոսէն այս յանձնարարութիւնը ստացայ, պարտականութիւն սեպեցի երթալ տեսնել այն երբեմնի առոյգ, կայտառ, զուարթախոհ ու հանճարեղ վարպետը, որ այսօր գրեթէ լքուած, կը սպասէ ծոտար հողի վրայ, հիւանդանոցի մը անշուք խուցին մէջ: Թորոսեան Տէր Արիստակէս քահանային մէկ այցելութեանս պահուն, երբ այս փափաքը յայտնեցի, ինծի բսին.

— Դժուար բան... Շատոր փոխուած ու անտարբեր է: Ընդհանրապէս կ'ախորժի կին այցելուներէն. այրերէն կը խրտչի, կը նեղուի, լուռ կը մնայ, նոյն իսկ իր մտերիմ նախկին մէկ աշակերտը կոպիտ կերպով վանուած էր:

— Այն ատեն, եթէ Օր. Արաքսին, կամ Օր. Հայկանուշը հաճի ընկերանալ...

— Երկուքնիս ալ կ'ընկերանանք:

Ու եւրոպական Սեպտեմբերին օրը, կէս օրէն յետոյ, մառախուղ, տխուր, մելամաղձոտ, երբ անձրեւը իր միօրինակ ու մեղեդային կուլար քաղաքին վրայ, ճամբայ ելանք, ես եւ օրիորդները, դէպի Վիլժիւիֆի հիւանդանոցը:

Ամէնօրեայ հիւանդ, խուց բերեկ: Պահապանը, զուարթադէմ, կլորիկ ու կարմիր, դուռը բացաւ:

— Բաւական ատեն է ոչ ոք այցելած է հայ վարդապետին... բարեկամներ չունի, տեսնենք ինչպէ՞ս պիտի ընդունի ձեզ:

Աճա խուցին առջեւ փոքր, երկայն, աղքատիկ, նեղ խուց մը, անկիւն խցիկ մը, պզտիկ մահճակալ մը, աթոռ մը, պարզ խոհանոց սեղան մը: Լոյսը կուգայ պատին վերեւ բացուած մէկ պատուհանէն, խուցին մէջ ատուր մը որ կը ճեմէ, առանց հապճեպի, ակնարկը հեռուն, տարտամ երազներու մէջ: Չիւնը կան մազերուն ու մօրուքին մէջ, նիհար ու քիչ կքած, գրեթէ ծերացած, դալուկ, աղնուական դէմքով, Կոմիտասն է, կենսական սքեմը վրան, փոխանակ յիմարներու յատուկ կապուտ տարազը հագնելու: Տարիներէ ի վեր չէի տեսած զինքը, հոգիս ցնցում մը ունեցաւ, արցունքներ կուլ տուի ու մնայ խուցը: Օրիորդները անոր ձեռքը համբուրեցին: Նոյնը ըրի ես ալ, սակայն ինքը, անուշ աչքերը յառած վրաս, զիս ողջագուրեց յանկարծ ու համբուրեց ճակատէս, յետոյ դարձաւ օրիորդներուն ու նրբենի կնահաճութեամբ, փոր թէ սալոնի մէջ եղած ըլլար, մրմնջեց.

— Միայ եղաւ... Ես պէտք է համբուրեմ ձեր ձեռքը:

Ու փափկօրէն, առաւ ափերուն մէջ, զատ զատ, իւրաքանչիւրին ձեռքը ու զղջաց շրթներով դրաւ անոնց վրայ իր խոնկալից, հայրական, մաքուր համբոյրը:

— Նստեցէք, վարդապետ:

— Ես իմ աթոռս ունիմ, պատասխանեց ու նստաւ իր նեղ անկողնին եզրը:

Պահապանը, գրեթէ ուրախ այսպանակալ ընդունելութեններէն՝ բերաւ անմիջապէս աթոռներ ու հեռացաւ:

Յուզուած էինք: Բաշխերուած վարդապետին բարեհաճակամ ընթացքէն, բայց առաւ այցելութեանս չարժառիթը, Յուսիկ սրբազանին եղբայրական ողջոյնները, ցոյց տուի լուսանկարը: Առաւ ձեռքէս, նայեցաւ, մտածեց, հառաչեց

— Յուսիկեան... ընկերս, Ճեմարանի չորրորդ դասարանէն:

— Հիմա Ռումանիոյ Հայոց առաջնորդ է:

— Ցիեղերքը լայն է, ամէն ոք իր տունը ունի, պէտք է յարգէ տանը սրբութիւնը, ուր ծլած ու ծաղկած է, թող Աստ... ան իր տանը, ես ալ իմ տանը...

— Չէ՞ք ուզեր որ գայ այցելէ իր վաղեմի ընկերին:

— Ամէն ոք պէտք է մնայ իր տունը... կեանքի հասկացողութիւնը այդ կը պահանջէ, տունը ազգային ոգին է, մեր մարմնոյ դաշնաւոր ծաղիկը, մեր գանձը... մեր Մասիսը... ցունը ընկերական պայմաններու հիմնական սկզբունքն է... երբեմն հեղեղը կուգայ, արիւնոտ հեղեղը որ կը գէ, կը տանի...

— Դէպի կորո՞ւստ...

— Երբեք: Նորէն ամէն ոք կը գտնէ իր տունը, նորէն կը ծլի ու կը ծաղկի հոն... Հեղեղը կը գնայ ծովու անհունութեան մէջ:

Կը փոխեմ խօսակցութիւնը:

— Կը յիշէ՞ք, վարդապետ, 1911ին, երբ ես Ատափազար կեդրոնականի տեսուչ էի...

— Բայց ես տեսուչ չէի:

Ու շնորհալից ծիծաղ մը. կը լուսաւորէ դէմքը: Մենք ալ կը խնդանք ու զուարթ մթնոլորտ մը կը ստեղծուի մեր շուրջը:

— Ծերունի ուսուցիչ Նիկոնեանի յոբելեանի օրը, մասնաւորապէս Ատափազար եկաք. հոն էր նաեւ Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Յովակիմ եպիսկոպոսը, եւ դուք Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցիին մէջ երգեցիք Ցէր Ողորմեա...

— Ա՛հ, այդ Ցէր ողորմեան... ինչ հրաշալի երգայաղութիւն, մինչեւ իր դաշն ձայնով Օր. Հայկանուշ:

— Ու այն օրը դուք միջոցներ երգել կուտէիք:

— Բնական է, մեծ եղի: Խորանին վարագոյրը քաշած էինք, կարծեցիր այդ կերպով եկեղեցին սրբութիւնը յարգած ըլլալ... Աստուած իր տանը մէջ էր, ինչպէ՞ս կարելի էր Աստուծոյ տանը հասարակաց սրահի վերածել...:

Ապշահար զիտեցի վարդապետին երեսը: Անհաւատարակելի՞ս թէ ողջամիտ մարդու խօսքեր էին ասոնք: Ինչպէ՞ս կարելի էր որ ողջամտութեններու մէջ խորապատուած բանականութիւն մը այսքան տրամաբանօրէն կշռէր իր բառերուն տարողութիւնը: Հակասական եւ փոխորկոտ մտածումներու մէջ կը տատանէի, երբ յանկարծ հոսերական քրքիջ մը թռաւ կոկորդէն:

— Այո՛... Ես պէտք էի ես, բայց ոչ պօպօք:

Օրիորդները նմանապէս սկըսան անկեղծօրէն թոթէ տալ իրենց ծիծաղներուն: Նոյն իսկ պահապանը, դրանը զուրար զոհ իր հիւանդին ուրախ տրամադրութենէն, սկսաւ ան ալ քթին տակէն խնդալ:

— Ի՞նչ է պօպօքը, հարցուցի Օր. Հայկանուշին:

— Պօպօքը, անպէս չէ՞, վարդապետ, սախին մէջի ծիլն է որ կը բարձրանայ:

— Այո, պատասխանեց վարդապետը, սակայն սախը հողին մէջ կը բուսնի, իսկ պօպօքը հոգւէն դուրս:

Վարդապետը խորհրդաւոր ժպիտ մը ունէր, մտածեցի, արդեօք ոչ յիմար մարդիկ կարո՞ղ են ըմբռնել այս զանազանութեան թաքուն ու խորունկ իմաստը:

— Կը յիշէ՞ք, վարդապետ, հարցուց Օր. Արաքսի զուարթօրէն, դուք մեզի քէրթէնքէյէ կ'րսէիք...

— Հիմա ի՞նչ էք որ:

— Այն ատեն փոքր էինք...

— Տարիքը կը փոխուի, կեանքը միեւնոյնն է:

— Յետոյ օր մը, հիւրասիրեցիք մեզ Փանկալթիի ձեր տունը, թէյ հրամցուցիք:

— Այն ատեն ես չէի...

— Թէրլէմէզեանի պատկերները ցոյց տուիք.

— Ես չէի... Թէրլէմէզեանը ըլլալու է... Ես Զանգըրը աքսոր գացի:

— Մենք ալ Քէօթահիա, ձեր ծննդավայրը աքսորուեցանք... դուք բարեբախտաբար վերադարձաք:

— Ամուսինս քանի որ հիմա հոս եմ, իմ տունը...

Երբ վայրկեան մը իր աղուոր նայուածքը սեւեռած կը մնար Օր. Հայկանուշի վրայ, այս վերջինը մեղմաբար համարձակեցաւ ըսել.

— Ես երգչուհի եմ, ձեր գեղեցիկ երգերը կ'երգեմ Եւրոպացիներու առջեւ, մեծ յաջողութիւն կ'ունենամ... Կ'ուզէ՞ք որ երգեմ

— Ո՛չ մի երգէք, ոչ այստեղ:

Փարիզի երաժշտանոցէն երգի առաջին մրցանակ ստացած եմ:

— Այդ, ոչինչ... մրցանակը քեզ համար, բայց երաժշտութիւնը ժողովուրդի համար:

— Վարդապետ, ի՞նչ յարաբերութիւն կը տեսնէք հայ եւ օտար երաժշտութեան միջեւ:

— Հա՛... սրանք երկու խօսք են, մին քու մէջն է, միւսը դիմացը, իրարու հակառակ չեն, զիրար կը լրացնեն, քու խօսքդ աւելի սրտոտ է, աւելի գեղեցիկ... դա քու տունն է, քու հայրենի օջախը, հայրենի անցեալը, աւանդութիւնները, սրբութիւնները... քու խօսքդ քու տունն է... Նախ ամէն ոք իր տունը ուր ծլած ու ծաղկած է, պէտք է պահել զայն իր նուիրականութեանը մէջ, սակայն միւս խօսքը, օտարը, կարող ես օգտուիլ անկէ, որպէսզի աւելի ճոխացնես քու խօսդ, քու տունդ ուր ծլած ու ծաղկա՛ծ ես, քու հայրենի դաշտերը, ծաղիկները, գետերը լրենց կարկաչ ջուրերով...

— Վարդապետ, հարցուց Օր. Արաքսի իր կարգին, ի՞նչ պէտք է ընել... կ'ուզէի ուսումնասիրել հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը:

— Կամենալը արդէն կարենալ է, հետեւեցէք ուրիշներու օրինակին, հրանք կամեցեր ու գրեր են, դուք ալ կարող էք նոյնը ընել:

— Հայր սուրբ, ըսի, Գարեգին սրբազանը Էջմիածնէն Փարիզ կուգայ, իբր Եւրոպայի առաջնորդ:

— Կարող է գալ, կը ճանաչեմ, մեր միաբանութենէն է: Ան պաշտօնով կուգայ, ան կը լինի իր տունը, ես իմ տունը...

— Կը փափաքի՞ք որ գայ այցելէ ձեզ:

— Եթէ ուզենայ, թող գայ, բայց դուք մի առաջնորդէք.

— Կը թոյլատրէ՞ք որ վերստին այցելենք, վարդապետ:

— Եկէք, բայց ոչ թէ զիս փորձելու:

— Ուրեմն կրնանք մեկնիլ:

— Այո, մեկնեցէք:

Ոտքի ելաւ, համբուրեցինք իր ձեռքը ու հեռացանք:

Երբ պահապանը մեզ առաջնորդեց, շատ գոհ կ'երեւար: Ըսաւ մեզի որ վարդապետը քովէն անցած միջոցին իրեն մրմնջեր է, շատ մեղմ ձայնով.

— Մէրսի.

Կ'անդրադառնամ:

Ա. ՆԱՒԱՐԵԱՆ

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԺԻԳԵՐԸ

(Թղթակցութիւն)

ՈՒԱՇ, 20 Նոյ.

Տեղիս հանրային կեանքը արթնացման նշաններ կը ցուցնէ: Անցեալ տարի մխիթարական բան չկար, բայց այս տարի արժէք ունեցող շատ բաներ ունինք եւ ըսելու եւ գրելու:

Առաջին առթիւ, սկսինք տեղիս երիտասարդ ու եռուն կազմակերպութենէն՝ Հայ Ցաւագդիմասէրներու Միութենէն: Այդ միութիւնն է որ հիմնած է տեղիս հայկական ակումբը: Միութիւնը իր շուրջն համախմբած է 50—65 ընկերուհիներ եւ տեղիս երիտասարդ ու լաւագոյն ուժերը:

Անցեալ տարի միութեան վարչութիւնը շատ խոչընդոտներ հարթելով, պատուով դուրս եկաւ իր միամեայ շրջանէն: Այժմ ընտրուած է նոր վարչութիւն, բաղկացած 7 հոգիէ: Վարչութիւնը ակումբին այս տարուան բացումը կատարեց Նոյ. 4ին: Բաւական անդամներ եւ հիւրեր ներկայ էին: Հետաքրքրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ: Գրեթէ ամէն գիշեր ակումբին փոքրիկ սրահը լեցուն է երիտասարդ բազմութեամբ:

Ակումբը կը ստանայ «Դրօշակ», «Նոր Կեանք», զոյգ «Հայրենիք»ները եւ «Յուսաբեր»: Վարչութիւնը որոշած է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Յառաջ»ին, որ բաւական տարածուած է մեր շրջանին մէջ:

Ակումբը միակ վայրն է, ուր կը համախմբուին հայկական այս փոքր գաղութին բոլոր խաւերը: Աւելի լաւ հիմքերու վրայ դնելու համար եւ ներկայիս սրահի փոքրութեան եւ անյարմարութեան պատճառով, միութիւնը որոշած է տեղափոխուիլ աւելի յարմար վայր մը: Տախտերը հոգալու համար կազմակերպուած է ներկայացում մը:

.. Ուաշի մէջ չկայ մանկապարտէզ, թէեւ հոգաբարձութեան միջոցները թոյլ կուտան: Վերջերս կը տեղեկանանք թէ ծնողներէ ընտրուած է խորհուրդ մը, որ պիտի ձեռնարկէ մանկապարտէզի բացման: Յուսով ենք, որ [illegible]ջողութեամբ կը պսակուի ու Դեկտեմբերին կը բացուի մանկապարտէզը:

.'. Գաղութին մէջ սկաուտական շարժման զարկ տալու համար, հիմնուած է տեղական մարմին մը, որ շուտով պիտի ձեռնարկէ աշխատանքներու: Արդէն իսկ վարիչ մը հրաւիրուած է:

.'. Կը լսենք թէ Պ. Համբարձում Գրիգորեանի օժանդակութեամբ ձեռնարկուած է գեղարուեստական միութեան մը, իր երգեցիկ եւ երաժշտական խումբերով: Այդ միութիւնն ալ իր կարգին թարմութիւն պիտի մտցնէ մեր կեանքին մէջ:

.'. Քաղաքական կուսակցութիւններէն անուանապէս գոյութիւն ունին Հնչակեանները. իսկ հանրային կեանքին դաշն տուող միակ գործունեայ կուսակցութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ այս տարի աւելի մեծ եռանդով ասպարէզ իջած է:

«Դաշնակցութեան Օրը» անցեալ տարիներէ աւելի մեծ շուքով տօնուեցաւ այստեղ, Նոյեմբեր 11ին, դպրոցին մէջ: Սրահը զարդարուած էր հայկական եռագոյններով. ճակատը՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի մեծադիր նկարը, շրջապատուած ծաղկեփունջերով: Բեմին վերեւ կը փայլէր Դաշնակցութեան զինանշանը: Կային նաեւ Ռոստոմի եւ Զաւարեանի նկարները:

Դպրոցին բակը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Էնգիրէն եւ Կազէինէն ալ ընկերներ շատ պեր էին ներկայ ըլլալու:

Հանդէսը բացուած յայտարարեց Գիլանի կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկ. Համբարձում Գրիգորեանը, որմէ յետոյ երգուեցաւ մեր քայլերգը՝ «Մշակ Բանւոր», յաջորդաբար եղան արտասանութիւններ, երգեր ու երկին՝ խմբական երգեր եւ նուագ:

Հանդիսականներուն կը նուիրուէին ընկերուհիներու կողմէ պատրաստուած թաշկինակներ, Դաշնակցութեան զինանշանով:

Հանդէսի գրական բաժինը վերջանալով սկսան խրախճանքն եւ ազգային պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր: Մտերմական սեղանի շուրջ խօսեցան ընկ. Համբարձում Տէրտէրեան՝ յայտնելով որ Դաշնակցութեան անելիքը չէ վերջացած դեռ, ընկեր Համբարձում Գրիգորեանը, որ հրաւիրեց ընկերները արթուն մնալ և մաքուր պահել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշը:

ԱԼ. ՎՏԱՐԱՆԴԻ

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

(Մեր սեփական թղթակցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 19 Դեկտ.

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ — Ռումանահայ կեդր. Մշակութային վարչութեան սարքած գրական հաւաքոյթներուն երրորդը տեղի ունեցաւ երէկ՝ նուիրուած Մխիթարեան գործին, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի հրատարակութեան 40ամեակին եւ Հ. Արսէն Այտընեանի մահուան քառասնհինգամեակին առթիւ: Կը նախագահէր առաջնորդ Յուսիկ եպիսկոպոս: Առաջին բանախօսն էր Տօքթ Ա. Տիրացեան որ վերլուծեց Մխիթարի կեանքը եւ անոր հիմնած միաբանութեան փառաւոր դերը հայ կեանքի մէջ: Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան խօսեցաւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի կատարած դերին վրայ հայագիտական ուսումնասիրութեանց տեսակէտով ու կ'լուծիւնով ցուցաբերեց Հ. Այտընեանի բերած նպաստը մեր լեզուի կազմութեան մէջ: Ընդպատ ադին պատճառով հաստարակութիւնը զանգառ էր:

Հ. Մ. Ը. Մ Ի ՇՈՒՐՋԸ — Հ. Մ. Ը. Մ-ի Պուքրէշի մասնաճիւղը իր սրահը ունեցաւ վարժարանի գետնայարկին վրայ, զոր մասնաճիւղը շինեց եւ յարդարեց իր միջոցներով, ծախսելով մօտ 50000 լէյ: Բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի առտու՝ նախագահութեամբ առաջնորդին եւ այդ առթիւ եղան բանախօսութիւններ Հ. Մ. Ը. Մ-ի վերապահուած դերին շուրջ: Երեկոյեան տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը, որուն կը նախագահէր նախկին Նախարարդ Թըրանքու Իաշ, որ գրուատեց Հ. Մ. Ը. Մ-ի կատարած դերը եւ այս առթիւ պատմեց քանի մը տպաւորութիւններ՝ ժողովուրդին հայ դպրոցը տուած իր այցելութենէն:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ — Պատրաստութիւններ կը տեսնուին, կարելի չափով շքեղ տալու համար Արմենէւեան պարահանդէսին, որ հինգերորդ անգամ ըլլալով պիտի սարքուի այս տարի: Ցեղի պիտի ունենայ Յունուար 26ին Չէրքուլ Միլիթարի սրահներուն մէջ: Հասոյթը կը պատկանի Պուքրէշի գպրոցին: Անցեալ տարուան հասոյթը մօտ մէկուկէս միլիոն լէյ եղաւ: Նոյնքան կը յուսացուի նաեւ այս տարի: Փետր 25ին ալ տեղի կ'ունենայ, երրորդ անգամ ըլլալով, Հայկական պարահանդէսը նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ-ի Ռումանիոյ Շրջանային Վարչութեան:

ՔԻՇՆԵՎԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԲԱՌՆ ԴՐԱՄԸ — Պուքրէշի դատարանին առջեւ կը շարունակուի ռումանահայ Թեմական իշխանութեանց կողմէ բացուած դատը՝ Երկրագործական Նախարարութեան դէմ որ ինչպէս յայտնի է 7 տարիէ ի վեր գրաւած է Քիշնեւի Թեմական կալուածները, այն պատրուակով թէ անոնք կը պատկանին Էջմիածնի, այսինքն արտասահման գտնուող վանքի մը: Հայոց իրաւունքներուն պաշտպանութիւնը ստանձնած է յայտնի փաստաբան Պ Ցիմիթրի Միլէսքու:

ԹԱՏՐՈՆ

"ԱՆԶԱՓԱՀԱՍԸ"

Անցեալ կիրակի երեկոյ Փարիզահայ Ցրամախումբը՝ մասնակցութեամբ Տիկին Աստղիկ Լ. Գ. Երամեանի, Մաքէթէ Սափակն մէջ ներկայացուց Տարլ ... տէսքի յայտնի «Փողոցի Աղջիկը» կամ «Անչափահաս»ը:

Քանի մը տարի առաջ, Փարիզեան ուրիշ բեմի մը վրայ հանդէսը ունեցած էինք [illegible] գլխաւոր դերերուն մէջ ծանօթ... հարեւ՝ Էլիզ Գոմանը եւ Նոհ[illegible] խանժունին:

Զուգաժամանակը անգամ մը ալ պարտադրական եղաւ անցեալ գիշերուան խաղարկութեան եւ տարիներէ յետոյ դեռ թարմ մնացած առաջին ներկայացման տպաւորութեան եւ վերյիշում ներուն միջեւ:

Եւ բաղդատութիւնը նպաստաւոր չեղաւ, անշուշտ, անցեալ գիշերուան ներկայացման համար:

Դերեր կան որոնք նման են չափի վրայ նրբօրէն ձեւուած կարուած հագուստի որուն առաջին հանդիպողը չի կրնար հագնիլ, առանց զգալի ընդլայնելու մը ուրիշի մը համար պատրաստուած էր անոր:

«Անչափահաս»ը անպայման այդ դերերէն է՝ որոնց մտածուած լու համար անհրաժեշտ են շատ մը ֆիզիքական յատկութիւններ —բացի բեմական կարողութիւններէն— եւ որոնք այս վերջիններուն չափ —պիտի համար կիմ ըսել եւ՝ աւելի— նշանակութիւն ունին յաջողութեան տեսակէտէն:

«Անչափահաս»ը մանկամիտ, միամիտ եւ [illegible] կեղծ, փողոցի կեղտերուն մէջ անաղարտ մնացած աղաւնի հոգիով աղջնակ մըն է, որ իր հոգին առաջին անգամ ըլլալով բացուի սիրոյ առջեւ:

Էլիզ Գոմանի «Անչափահաս»ը ունեցաւ այդ մանկական հոգիի բոլոր յոյզերը, փափկանկատ, վիշտերը եւ զգայնութիւնը այնպիսի առատ եւ դիւրալի կատարելութեամբ, որուն մտածում ... եւս հազիւ թէ կարելի պիտի ըլլար մեր բեմի կանացի ... ուժի կողմէն:

Դժբախտաբար Տիկ. Աստղիկ «Անչափահաս»ը եղաւ ... այցիկ՝ բայց բառին ամբողջական եւ ո՛չ թէ հեղինակին երեւակայած առումով:

Իր ... ծիծաղները, շշուկը, ... շարժումները ... եւ ... կին մը յատկանշական բան թէ կոյս ու ... թիւն մը:

Կազմուածքի կնոջական ... սաւորութիւնը անշուշտ ... կատ չկշռեցին այդ ... թեան ծանրացումին, ... հակառակ ցիկնոջ բազմամեայ աշխատանքին եւ որոշ կարողութեան, տիպարը վրիպեցաւ ... ծանելով նաեւ տպաւորութիւնը

Պ. Երամեան աւելի յաջող ... այն սաստ իր տիպարը ... մով խաղով եւ գնահատելի ... ուժով:

Պ. Թոլաեան գերազանցօրէն հաճելի էր իր դերին մէջ ... ծեւուած էր կարծես ... համար: Իր խաղը՝ ... նախկին չափազանցութիւններ ... կարելի է ըսել հասաւ ... րելի կատարելութեան:

Օր. Անուշ... Պ. Նշանեան ... Տիկ. Նշանեան, Պ. ... գնահատելի խաղարկութեամբ ... սարին իրենց երկրորդական դերերը:

Սրահը կիսով պարապ էր ... Նիկոլաէմիի սիրուն խումբ ... ժամն էր աւելի գնահատանք

Հ. ԱԼԵԱՆ

ՋՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

Հասմէջական վերջին ընտ... տարածը վայրի ... հետ, տեղի ունեցած է ... խուռականին:

.'. Երկու հարիւր ... անասնի սամիր կան:

.'. Երկիրի բնակիչներու ... թէ կէռը բերնով կը ...

ԻՆՉՈ՞Ի ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ ԻՈՖՖԷ

Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս անձնասպան եղաւ պոլշեւիկ յայտնի փորձերէն Ադոլֆ Իոֆֆէ։ ... «քոմինիստ» կը ... երկար նամակ մը, ... Իոֆֆէ իր մահուընէն օր մը ... Նոյ. 15ին գրած է իր բարեկամը Լէոն Տրոցկիի.

Այս նամակին մէջ Իոֆֆէ ... կը յիշէ թէ ինք շատ հաւնած էր ֆրանսացի յայտնի ընկերվարական փոլ Լաֆարկի եւ կնոջ՝ ... Կարլ Մարքսի աղջկան ... Ինչպէս յայտնի է, այս ... ընկերվարական գործիչները ... ծեր տարիքին, երբ այլեւս ... է օգուտ չունէին մարդկութեան, անձնասպան եղան ... իրենց հրակները ... միաժամանակ ու անձնասպան եղան։ Իոֆֆէ ինք ալ որոշած էր, իր կարգին հրաժեշտ տալ ... երբ զգար թէ «ա՛լ օգտակար չպիտի կրնայ ըլլալ իր ... գաղափարին»։

Իոֆֆէ կը պատմէ թէ ինչպէս «կուսակցութեան ներկայ ... թիւնը» զինք հեռացուցած ... քաղաքական ամէն աշխատանքէ, ... իր հիւանդութիւնը պատրուակ ... ուզած է արտասահման ... Մոսկուայէն ... կը ... թէ ինչպէս «կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին բժշկական յանձնաժողովը» ... կրնայ ... իր առողջական վիճակը ... աւելի գարհուրելի էր ... «ընկեր-բժիշկները» կը հրամայէին ... անհրաժեշտ ... արտասահման ... մէջ մնալը ... չկան ... բայց եւ այնպէս ... կոմիտէն արտասահման ... ղրկելու համար նիւթական միջոցներ չէ ... իրեն. հակառակ ... պաշտօնի ... իր մատուցած ... ծառայութեանց։

Ինք ազքատ էր, ... եւ ... Բժիշկները ... խնամել զինքը ... այնպիսի պայմանով ... տարրական միջոցներ ... կը գրէ ... օր մը առանց ...

... պրէմ. ... հիւանդանոցին մէջ արգիլափակել զինքը ... նախամեծար համարելով ... իր կեանքին։

Իր նամակին ... կը պատկերացնեն պոլշեւիկ ներքին պառակտումը —

«Եթէ առողջ ըլլայի, իմ մէջ ... ուժ եւ կորով պիտի ... պայքարելու համար

կուսակցութեան մէջ ստեղծուած կացութեան դէմ. սակայն ներկայ վիճակիս մէջ, անհանդուրժելի կը գտնեմ այն կացութիւնը թէ կուսակցութիւնը լուռ կը հանդուրժէ ձեր վտարումը շարքերէն։ Տրոցկի, բացարձակապէս համոզուած եմ որ ուշ կամ կանուխ կուսակցութեան մէջ պիտի ծագի տագնապ մը, ուրուն հետեւանքով անոնք պիտի ստիպուին նետել անոնք, որոնք այսպիսի ամօթի մը առաջնորդեցին զինքը... Այս իմաստով, իմ մահս բողոք մըն է բոլոր անոնց դէմ, որոնք կուսակցութիւնը հասցուցին այնպիսի վիճակի մը, ո՛ր ոչ մէկ կերպով կրնայ ճակատել այս նախատինքին։

«Եթէ կարելի է բաղդատել մեծը պզտիկին հետ, պիտի ըսեմ թէ ձեր եւ Զինովիեւի վտարման պատմական դէպքը, վտարում որ անպայման թերմիտորեան շրջան մը պիտի բանայ մեր յեղափոխութեան մէջ,— եւ այն իրողութիւնը թէ 27 տարուան յեղափոխական աշխատանքէ վերջ, գիս պատասխանատու պաշտօնները կը հեռացնեն եւ կը դնեն այնպիսի վիճակի մը մէջ, ուր ինծի ուրիշ բան չի մնար ընել, բայց եթէ գնդակ մը պարպել ճակտիս, այս երկու իրողութիւնները, կ'ըսեմ, կը պատկերացնեն կուսակցութեան նոյն եւ միակ վարչաձեւը։ Ու թերեւս երկու դէպքերն ալ, մեծն ու պզտիկը, առաջ պիտի բերեն այն ցնցումը, որ պիտի արթնցնէ կուսակցութիւնը եւ պիտի կասեցնէ զայն թերմիտոր տանող ճամբուն վրայ։

«Շատ երջանիկ պիտի ըլլայի եթէ այդպէս ըլլար, որովհետեւ այն ատեն ի զուր մեռած չպիտի ըլլայի։ Սակայն ունենալով հանդերձ այն հաստատ հաւատքը թէ՝ կուսակցութեան զարթնումի ժամը պիտի գայ, չեմ կրնար համոզուիլ թէ այդ ժամը հնչած է հիմա... Հակառակ ամէն բանի, այսօր կասկած չունիմ թէ իմ մահս աւելի օգտակար է քան կեանքիս երկարաձգումը։

«Ձեր գծած ճամբուն շիտակութեան մասին բնաւ չեմ կասկածած, ու դուք գիտէք թէ աւելի քան քսան տարի ձեզի հետ քալեցի։ Սակայն միշտ մտածած եմ որ ձեզի կը պակսի Լէնինի անդրդուելիութիւնն ու անհաշտութիւնը, իր վճռականութիւնը ի հարկին մինակ մնալու մասին այն ճամբուն մէջ զոր ինք ապահով կը նկատէր։

«Քաղաքականապէս դուք միշտ իրաւունք ունեցած էք, սկսեալ 1905էն, ու ես յաճախ ըսած եմ ձեզի, ականջովս լսած եմ Լէնինի խոստովանութիւնը թէ 1905ին ինք չէ, այլ դուք է որ իրաւունք ունէիք։ Մահուան առջեւ չեն ստեր, ու հիմա ատիկա դարձեալ կը կրկնեմ ձեզ...»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստանի անապաստան երախաներու ընկերութիւնը Երեւանի փողոցներէն հաւաքած է 50 անապաստան երախաներ, որոնց 30ը փոքր, 20ը մեծ։ Այս վերջինները պիտի տեղաւորուին գաւառներու գաղութներու մէջ։

** Լէնինականի կործանած եւ վերաշինուած չորս գիւղերու անունները փոխուեցան այսպէս — Թուրքի Ղարաքիլիսէն՝ պիտի կոչուի Շիրակ, Արալըխը՝ Կալինաշէն, Բայանտուրը՝ Մարտանաշէն, Ալեքսանդրովկան՝ Ջրաշէն։

** Անդրկովկասի առեւտուրի Հայաստանի գրասենեակը պայմանագիր մը կնքած է, 1000 փութ մեղր գնելու եւ արտասահման ղրկելու համար։ Ամբողջ գումարը վճարուած է, գաւառներէն մեղր գնելու համար։

** Վերջերս օդերը չափազանց ցրտած են Երեւանի մէջ. ջերմաչափը կը ցուցնէ զերօյէն վար 12 աստիճան։

** Անդրկովկասէն 35 վակոն ալիւր յատկացուած է Հայաստանի։ Ամէնէն մեծ բաժինը պիտի ստանայ Երեւան, 13 վակոն։

** Երեւանի մէջ որոշուած է հարիւրին 50 զեղչել «օթոպիւս»ներու վարձքը. համալսարանի ուսանողներուն համար։

** Երեւանի մէջ կազմուած է յանձնաժողով մը, որ «գիւղարուեստական» գրականութեան պիտի հայթայթէ գիւղերուն։ Հիմնական նիւթը պիտի ըլլայ նոր գիւղը՝ նոր տարրերու հոգեբանութեամբ եւ կենցաղով։

Այս առաջադրութեամբ պիտի հրատարակուին հետեւեալ նիւթերը.— 1. Ընկերվարութեան շինարարութիւնը գիւղին մէջ եւ անոր տնտեսական վերելքն ու նոր ուղին։ 2. Հաւաքական տնտեսութիւնները, գիւղի մեքենայացումը եւ ելեկտրականացումը։ 3. Բանւոր դասակարգի գաշինքը գիւղացիին հետ. գիւղի շերտաւորումը, միջակը, չքաւորը առաջ եւ հիմա։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ, 26 դեկտ — Ըսկեց առաջ թերթերու մէջ պաշտօնագրով մը յայտարարած էինք թէ, յառաջիկայ 1 Յունուար 1928, կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին Լիոնի եւ շրջականերու Ազգային պատգամաւորներու խորհուրդը նիստ պիտի գումարէ Վիլ-Իւրպէն Թիւ 75, Լիոն-Հայ Մատրան մէջ։

Ներկայ յայտարարութեամբ պատուի ունինք տեղեկացնելու թէ փարիզի կեդր. Թեմական խորհուրդը 19 դեկտեմբեր 1927 եւ 1929 թուահամար պաշտօնագրով կը վաւերացնէ Լիոնի ընտրութիւնները եւ կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայ հրաժարեալ Ազգ. Միութիւնը որ իր պաշտօնը փոխանցէ նորընտիր մարմնին։

Կը հրաւիրենք գաւառի ազգ. մարմինները՝ որպէսզի նախապէս իրենց հաղորդուած հրահանգներու համաձայն, իրենց պատգամաւորները ուղարկեն նոյն օրը, որոշեալ ժամուն ժողովին մասնակցելու համար

(Դիւան)

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մեզի կը հաղորդեն որ Լիոնաբնակ Մալաթիացիները քանի մը ամիս առաջ յիշեալ քաղաքին մէջ հիմնած են Կրթասիրաց Միութեան մասնաճիւղ մը, մասնակցութեամբ 28 հայրենակիցներու։ Մալաթիոյ Կրթասիրացը բոլոր գաղութներու մէջ բազմաթիւ մասնաճիւղեր ունի։ Լիոնի հայրենակիցները՝ գիտակից այն գեղեցիկ սկզբունքներուն, որոնցմով կ'առաջնորդուի յիշեալ միութիւնը, պարտականութիւն համարած են այդ կարեւոր քաղաքին մէջ եւս ունենալու մասնաճիւղ մը՝ նուիրուելու համար հայրենասիրական եւ ազգօգուտ աշխատանքի։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԱԵԱՆԻ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի կէս օրէ վերջ Sporting Central Clubի մէջ հայ կռփամարտիկ Աթաեան եւ ֆրանսացի Տէափրէ կատարեցին փոխ-վրէժի մրցում մը։ Առաջին շրջանին, մեր հայրենակիցը յարձակողական դիրք մը բռնելով աջ ու ձախ հարուածներ տեղացուց իր հակառակորդին, որ չուաններուն վրայ ինկաւ, այնպէսիբրառաջինչըջանըվերջացաւ, Աթաեան կէտերու առաւելութեամբ յաղթական էր։ Երկրորդ շրջանի սկսելուն, Տէափրէ իր կարգին, յարձակողականի անցաւ եւ երկուստեք սկսան տաք խաղարկութիւն մը, որ, երրորդ գիրկընդխառն կռիւի վերածուեցաւ։ Մրցումը տեւեց այսպէս մինչեւ վեցերորդ շրջանը։ Աթաեան սկսաւ յոգնութեան նշաններ ցոյց տալ իր կատաղի հակառակորդին դէմ, եւ եօթներորդ շրջանին լքեց խաղը, որով Տէափրէ յաղթական հռչակուեցաւ։

Հակառակ այս պարտութեան, ներկաներու գնահատութեան արժանացաւ մեր հայրենակիցը, որ լաւ խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ։ Տէափրէի հետ առաջին մրցումին, մեր հայրենակիցը յաղթած էր։

Մ. Աւետիսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐՈՒՍՏ ԳՈՂԸ — Անցեալ տարուան ընթացքին փողոցին մէկ նպարավաճառատան մէջ 62 տարեկան ցնցոտիներ հագած ծեր ... մը երեք հատ տանձ կը գողնար, երբ ոստիկանները զինքը տարին ոստիկանատուն մէջ ծերուկը ... անցագիր մը, որմէ կ'երեւէր թէ մարդը կը կոչուի Եանի վալիանօս, ծնած 1865ին Քորֆուի մէջ։ Գրպանէն գտնուեցան մօտ տասը գանձարկղի բանալիներ, օթելներու, դրամատներու, ... եւ ... մարքեր ... փիփեթներ եւն, ընդհ գումար մօտ 140.000 ֆրանք արժէքով գտնուան զրամներ։

Երբ հարցուեցաւ թէ այս դրամներն ու բանալիները որո՛ւ կը պատկանին, ծերուկը յայտարարեց

— Անոնք իմ խնայողութիններս են։ Գալով բանալիներուն, անոնք կը պատկանին իմ գանձարկղներուս որոնք կը գտնուին Լոնտոնի, Լիվրփուլի, Պերլինի, Պրիւքսէլի, Լիզպոնի եւ Նիւ Եորքի մէջ։ Նոյնիսկ Փարիզի մէջ երկու գանձարկղ ունիմ։

Եանի, որ վեց լեզու կը խօսի, աւելցուց թէ կը բնակի Փարիզեան մեծ պանդոկ մը եւ իր խորհրդաւոր անձնաւորութեան վրայ մերժեց ուրիշ մանրամասնութիւններ տալ։ Ոստիկան բանտին մէջ կը քաշէ իր մեղքը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«ՈՉՈ՞Ի ԽԱՂԻՆ ՁՕՀՆ ԵՄ»

Օր. Աղնիւ Պէրպէրեան, որ վերջերս ծիւացուեցաւ խաղախէն, այս խորագրով երկար նամակ մը ուղղած է մեզի։ Օրիորդը կը բողոքէ Պարիզի (խաղախագրուած երկտող լուրի մը դէմ 'Յառաջ 22 Նոյ.) ուր կ'ըսուէր թէ «այս անխախտ աղջիկը զոհն է եղած Պ. Ռուբէն Արմէնի»։ Կը բաղձանք միայն մեր հրատարակած լուրին հետ կապ ունեցող կէտերը, իբրեւ արդարութեան պարտք —

Ուղեւ պարտք կը նկատեմ հրապարակաւ յայտնել թէ ես երբեք զոհը չեմ կրնար համարուիլ Պ. Ռ. Արմէնի որ խաղ ըսուելու արժանի բան մը չունի ինծի ուղղած իր թղթակցութեանց մէջ, այլ իսկական զոհն եմ Պարիզի հայ գաղութին զործերով զբաղող Պ. Հ. Նազարեանցի։ Պ. Նազարեանցի շեշտակի նպատակն էր եղած, խիստ կանուխէն, երբ դեռ Պ. Արմէնի հետ ոչ մէկ թղթակցութիւն չեմ ունեցած, գիս հեռացնել, որպէսզի ազատ ասպարէզ ունենայ,

իր ուզած ձեւով տնտեսելու գաղութին գործերը եւ իր դէմ բողոքող ձայն չգտնուի։

Պ. Նազարեանց.— Ա. իր ծրագիրը չէ վարանած յայտնել, ամիսներ առաջ, յայտարարելով կրկնակ անգամներ թէ Օգոստոսը չանցած, ձեռքերս կապուած պիտի աքսորել տալ զիս։ Այս սպառնալիքը ինծի հասցուցած է նաեւ իր մտերիմներէն. Օր. Աննա Գասթէլլանայի միջոցաւ։ Ձեմ կարծեր որ Օրիորդը զիջանի իր ստորագրութեան տակ հերքել այս դէպքը։

Բ. Կառավարական իշխանութիւնները գաղութին գլուխ զինքը ճանչնալով՝ ոչ մէկ ատեն առանց իր գիտութեան եւ հաւանութեան Հայու մը շուրջ ոեւէ գործ չեն տեսներ։ Այս պատճառով իմ ձերբակալումս, բանտարկումս եւ աքսորումս առանց իր տեղեկութեան եւ ցուցումին անհնար է որ կատարուէր։

Գ. Ինծի վիճակակից ուրիշ Հայու մը Պ. Գ. Շահնազարեանի Պ. Նազարեանցը քննադատող ըլլալն ալ զօրաւոր ապացոյց մը չէ՞ թէ մեր ձերբակալման, բանտարկման եւ արտաքսման ուղղակի դրդիչը ինքն է, երբ այդ Հայը ոչ ոքի հետ գործ ունէր, ոչ իսկ զորգի գործատան հետ։

Դ. Ձիս հարուածող գժբախտութեան ուղղակի դրդիչ մը ըլլալուն ուրիշ մէկ զօրաւոր փաստն է ինձմէ առնուած եւ նորէն ամբողջապէս վերադարձուած գիրքերուն եւ թուղթերուն մէջէն միայն զինքը շահագրգռող նամակներուն վերցուած ըլլալը, մինչ ուրիշ բոլոր նամակներս վերադարձուած են Ինչո՞ւ եւ ինչպէս ձեռք բերած է զանոնք։

Ու՞ր տեսնուեր եւ լսուեր է որ նամակի մը համար, որուն մէջ քաղաքական ո՛չ մէկ նիւթ կայ եւ որ զուտ գործի շուրջ խօսակցութիւն կը պարունակէ, կառավարութիւնը ձերբակալութիւն կատարէ, բանտարկէ եւ մարդ աքսորէ, եթէ դուրսէն դրդապատական տեղեկատուութիւն մը կատարուած չըլլայ։ Իմ ջանքերուս նպատակն էր օգնել խումբ մը գործաւորուհիներու, որոնք իրենց յոժար կամքով Զրանսա անցնիլ կը փափաքէին, դժգոհ ըլլալով իրենց վիճակէն եւ զիրենք շրջապատող գործի պայմաններէն։

Իմ գործունէութիւնս «իտալական շահերու ի վնաս» ներկայացնել կառավարութեան, որպէս զի ան վրդովուի եւ ծանրակշիռ միջոցներ ձեռք առնէ, ինչպէս եղաւ, արարք մըն է որ չի կրնար պատիւ բերել ո՛ր եւ է մարդու։

Ահա թէ ի՛նչպէս, առանց ոեւէ հարցաքննութեան եւ առանց հիմնաւոր պատճառի, 81 օր բանտարկուած պահուելէ յետոյ, սահմանագլուխը ցոյց տուին ինծի...

Աղնիւ Պէրպէրեան

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3

ԲԱԲԵԼՈ՛ՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

ՆԱԽԱԲԱՆ

Իշխանը քանի մը օր վերջ ... ... Բորիս Ս... ... հետ ... Մեծզի, խարտեաշ, կարմրադէմքով, անիկա պարզօրէն ... դէպի Նաուէժտան։

— Բարի լո՛յս, Բառա։

Նատէժտա ժպտեցաւ, առանց ... բան ըսելու։

... քննէի Բորիսը — ամբողջ ... ամփոփուած իր պզտ. ... աչքերին մէջ, կարծես զուտ ... էր գեղի մը ուժին. Նախանձ ... խռացած ու գրեթէ վայրենի ... լեցուած կեանքի ձեւ. մըն ... անիկա։

Նատէժտան հասկցա՛ծ էր թերեւս ու ... ութեան վարած մարդը, որ երբ իր երբեմ-

նի փոքրիկ խաղընկերը տեսէ կերպով զինքը ուսին վրայէն անցին կը նետէր։

Կը կասկածէր։

Կարծես թէ ոչինչ պատահած ըլլար. աղջիկը ուղեց որ պզտիկ տղոց պէս համբուրուէին։

— Այսպէս լաւ է, մրմնջեց իշխանը, որ ցնցոտ ... մտահոգ կ'երեւար։

— Ի՞նչ կայ, հարցուց Նատէժտա, սրտնեցած ձայնով մը։

... Բորիս ... յուսահատական շարժում մը ըրաւ ... կեանները մեզի ծանր թուեցան։

Կը սպասէինք որ իշխանը խօսէր։ Բորիս եղաւ անիկա. քալեց սրահին մէջ, սիկարէթ մը առաւ, եւ յետոյ յոգնած ձայնով մը ըսաւ.

— Դէպի կայսրութեան տապալում կ'երթանք

Նատէժտա գունատեցաւ։

— Դէպի տապալո՛ւմ... Ըստուած չպիտի լքէ Ռուսիան, հա՛յր։

Զարհուրելի գունատ վիճակի մէջ. Վլոֆ, զոր ամէն մարդ կայսրութեան յենարանը կը նկատէր, խիստ բառերով մեզի պատկերացուց Պետրոկրադի արքունիքը, ուր պետը այլեւս թիւթեֆի վհուկ մըն էր, Բաստմաւեր։ Այս վերջինը ... Նիկոլ գեղերուն — Ալիքս, միշտ Ալիքս — իր կամքին համաձայն կը խաղար. դժբախտ Ցարէվիչի առողջութեան հետ։ Անձնական Ռասպութինի վանական էր ան, որ թոյներ կուտար կայսրագունին։ Ցարէվիչը արդէն ընդմիշտ թմրած էր ոչնչականներու մահափորձէն ետք

— Կարելի՞ բան է, կարելի բան է. կը մրմնջէր Նատէժտա։

Իշխանը մեզի հաւաստեց թէ, «Օխրանա»յի գործակալները, ո-

րոնք պարտականութիւն ունէին պաշտպանելու կայսեր ընտանեկան պարագաները, յանկարծ վրայ հասած էին երբ Ռասպութինի վարձկան մարդիկը խորհրդաւոր թմրեցուցիչներ կը լեցնէին նոյնիսկ Ցարի ըմպելիներուն մէջ։

— Ըհա՛ կայսրութեան պետերը.

— Բայց ի՛նչ կ'ընէ Ցարը, չկրցայ զսպել ինքզինքս ու պոռացի։

— Կայսրը վերահասու եղաւ կացութեան՝ Մայր կայսրուհիին եւ մեծ դուքսեր Նիկոլա Միխայիլովիչի ու Դիմտրի Պավլովիչի կողմէ, բայց կայսրական կամքը անզօր կերպով կը պայքարէր լրտեսներու եւ ոճիրներու այս ցանցին մէջ... Թո՛ղ Աստուած գթայ Ռուսիոյ

Այն ատեն մեր ընդհ. Ապահովութեան գլուխը կար իմ անձնուէր բարեկամներէս մէկը իշխան Վլոֆ յանկարծ հարցուց ինծի.

— Փարիզի մէջ ծանօ՞թ են Վիլհէլմ Բի լրտեսական կազմակերպութեան պետին՝ Շթայնհաուէրի գործունէութեան։

— Այն որ Քէօնիկրացէրշթրասէի բանալիներու գիրքը գոյց կուտայ գաղտնի գործակալներու 70 թիւ անուններն տա՞ն։

— Ա՛, այո՛, ֆրանս. Ընդհ. Ապահովութեան մէջ ծանօթ էր Շթայնհաուէրը, այդ խարտեաշ մօրուքով մարդը։ Ան Քայզէրին կ'ընկերանար եւ անոր կուզ... կ... մօտ անոր կատարած պաշտօնական այցելութեանց միջոցին։ Պատերազմի յայտարարութեան նախընթացին, «Քինթէլիժանս»ի (Անգլ. գաղտնի ոստիկանութիւն) գործակալները բռնեցին Շթայնհաուէրը, երբ ան անգլ. զինարաններու եւ նաւահանգիստներու յատակագիծներն ու վիճակագրութիւնները կ'ընդօրինակէր բայց. միեւնոյն ատեն երեւան հանուեցաւ որ ճամբորդութեան

իր ընկերն էր Փրուսիոյ Հէնրիխ իշխանը. Քայզէրին եղբայրը։ Եւրոպական դիւանագիտական աշխարհին մէջ գայթակղութիւն մը եղաւ ասիկա, բայց պարտաւորուեցան լռել հանրութեան առջեւ։

Իշխան Վլոֆ վերսկսաւ.

— Այսօր փաստեր ունինք որ, Ռասպութինը կը հնազանդի Շթայնհաուէրի, մեր գործակալները անոր ետեւէն գացին մինչեւ Պերլին, ուր ան կ'երթար գաղտնօրէն, հրահանգներ ստանալու համար անկէ, մինչ մերինները անզին կը կուէին.. Արդ. Շթայնհաուէրը ինքն ալ ստորագաս պաշտօնեայ մըն է.. Այդ պահուն հրդեհուած Եւրոպայի մէջ կը շրջէր մարդ մը, նպաստ տանելու համար աքսորական յեղափոխականներուն եւ մեր մէջ քայքայումը փութացնելու նպատակով... այս մարդը իր գործին համար ունէր ցնորուն միլիոն եւ պետն իսկ էր Շթայնհաուէրի։

(Շար.(

Մակեդոնացիներու նոր յարձակումը

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ առջի գիշեր Սկիւպ-Թուլմանովօ գիծին վրայ Ռոմանովացի կայարանին մօտ ուժ գինեալ Մակեդոնացի յեղափոխականներ յարձակեցան պահակի մը վրայ։ Անմիջապէս սերպ հետապնդիչ ջոկատ մը սկսաւ հետապնդել զանոնք։ Առաջին քննութիւններով հաստատուեցաւ թէ յեղափոխականներուն նպատակն էր օդը հանել Պելկրատ-Սկիւպ ճեպընթացը։

Ո՛չ մէկ լուր Տիկին Կռէյսլէնէն

Երկու օրէ ի վեր ամերիկեան եզերքին եւ Նոր Սկովտիա կղզիին միջեւ կատարուած ամէն կարգի փնտռտուքները ոեւէ արդիւնքի չյանգեցան։ Այժմ կը հաստատուի թէ յիշեալ օդանաւին Սէյպըլ Այլէնա հասած ըլլալուն մասին առնուած անթելը կատակասէրի մը խաղն էր։

«Լոս Անճէլոս» դեկաւոր օդապարիկը երկար պտոյտներէ վերջ, յուսահատ իր կայանը վերադարձաւ։ Թորփիլահալածները նմանապէս արդիւնքի մը չյանգեցան։ Երէկ կէսօրին առնուած հեռագրի մը համաձայն, Նիւ Ֆաունտլէնտի արեւելեան կողմը օդանաւ մը տեսնուած է Կիրակի առաւօտ։

Հայ կին մը խենդաշաւիղ զոհ

Նիսէն կը հեռագրեն թէ Երկուշաբթի գիշեր, անձրեւոտ օդով մը Նիսէն ինքնաշարժով Վիլֆրանշ կը դառնար վաճառական Ռընէ Վարիյեռ։ Վիլֆրանշի մօտերը, զարնուեցաւ կնոջ մը, որ փռուեցաւ ճամբուն մէջտեղը։ Կինը անմիջապէս փոխադրուեցաւ Վիլֆրանշի հիւանդանոցը, ուր մեռաւ քիչ վերջ։

Կատարուած քննութիւնները հաստատեցին թէ զոհը հայ կին մըն էր, Աննա Զօլաքեան, 62 տարեկան, բնիկ Գասթէմունիցի։

Արկածին հեղինակը ձերբակալուեցաւ։

Թուրք նաւ մը ընկղմած Մարմարայի մէջ

Պոլիսէն 27 Դեկտեմբեր թուականով կը հեռագրեն թէ թանձր մառախուղին հետեւանքով, Մարմարա ծովուն մէջ բախում մը առաջ եկաւ «Սէվինճ» եւ «Մարմարա» շոգենաւերուն միջեւ։ «Սէվինճ», որուն մէջ 130 ճամբորդներ կային, ընկղմեցաւ քառասուն վայրկեանի մէջ։

Զոհերու թիւը 30 հոգի կը հաշուուի։ Քննութիւն բացուած է պատասխանատուն ճշդելու համար։ Երկու նաւապետներն ալ յանցանքը իրարու վրայ կը ձգեն։

Միկոյեան Չէկայի նախագահ ?

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 27 դեկտ. թուականով.—

Համայնավար կուսակցութեան ժԵ համագումարին կողմէ ընդունուած որոշումներուն հետեւանքով կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի կատարուին խորհրդային կառավարութեան մէջ։

Այժմէն իբրեւ ստոյգ կը նկատուի թէ տասը տարիէ ի վեր կրթական գործավար Լունաչարսքի հոռմի դեսպան պիտի նշանակուի՝ փոխարինելով Գամենեւի տեղ։ Կրթական գործավար պիտի անուանուի Կէփէու (Չեկա) պետ Մէնժինսկի։ Առեւտրական գործավար Անաստաս Միկոյեան, Ստալինի մտերիմ ու հաւատարիմ բարեկամը, Կէփէուի նախագահ պիտի ըլլայ։ Իսկ իբրեւ առեւտրական գործավար իրեն պիտի յաջորդէ Սոկոլնիկով։

Նոր ընդդիմադիրներ ձերբակալուած

Պերլինի ճամբով Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ վերջերս համայնավար կուսակցութենէն վտարուած եօթ ընդդիմադիրներ ձերբակալուած եւ Չեկայի բանտը նետուած են։ Կ՚ըսուի թէ մօտ օրէն ուրիշ ընդդիմադիրներ ալ պիտի ձերբակալուին։

Ցուրտն ու փոթորիկը

Քանի մը օրուան մեղմ օդէն յետոյ, առջի գիշեր Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ օդը դարձեալ ցրտեց եւ երէկ ամբողջ օրը պաղ հով մը փչեց։

Լիլի մէջ առատ ձիւն տեղաց։ Լիս գետը յորդեցաւ եւ վախ կայ որ Արմանթիէրի շրջանին մէջ քանի մը գործարաններ ողողումներու պատճառաւ ստիպուին փակել իրենց դուռները։ Պաք-Սէն-Մօրի մէջ հիւսուածեղէնի գործարան մը դադրեցուց գործերը։ Էսթէրի մէջ ուրիշ գործարաններ ջուրերու տակ մնալով փակուեցան։

Վալանսէն կը հեռագրեն թէ վերջին օրերու առատ անձրեւներուն եւ ձիւնին հետեւանքով Ռոն գետը սառած է եւ կը սպառնայ յորդիլ՝ ողողելով շրջակայ հողերը։

Փոթորիկին պատճառով Ֆրանսայի հիւսիսային շրջանին մէջ օդանաւային սպասարկութիւնը ընդհատուեցաւ։ Լոնտոնի հետ կարելի չեղաւ ոեւէ կապ հաստատել։ Հարաւային Անգլիոյ բոլոր օդանաւային կայանները ձիւնով ծածկուած են։

Մանշի վրայ սոսկալի փոթորիկ կը տիրէ եւ շոգենաւերու երթեւեկը անկանոն է։ Պրըթանիոյ եզերքին վրայ 10 շոգեմակոյկներ ընկղմած են։

Թագաւորական հասած լուրերը շատ ծանր կը նկարագրեն հիւսիսային Մարոքի կացութիւնը։ Ողողումներուն հետեւանքով, Թանճէրի սպանիական գօտիին եւ Ռապաթի միջեւ հաղորդակցութիւնները կտրուած են։ Երթեւեկները դադրած են նաեւ Ֆէսի եւ Ուէզզանի, Էլ-Կարայի եւ Տէֆէլի միջեւ եւն.։

Սպանիոյ մէջ գրեթէ բոլոր գետերը յորդած են եւ շատ մը քաղաքներ ու գիւղեր ողողուած են։

Սիպերիոյ մէջ աննախընթաց ցուրտ կ՚ընէ։ Մոսկուայէն հեռագիրի մը համաձայն, գայլերու արշաւանքը առած է այնպիսի համեմատութիւն մը, որուն նմանը չէ տեսնուած անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր։ Փիլովօ գիւղին վրայ յարձակող գայլերը բազմաթիւ մարդեր յօշոտած են։ Բնակիչները իրենց բնակարաններուն մէջ գիրք բռնած ըլլալով, գայլերը սկսած են ոռնալ, որուն վրայ օգնութեան հասած են ուրիշ փոհմակներ։ Բարեբախտաբար այդ միջոցին անկէ անցնող զինուորական օդանաւ մը նշմարած է գայլերուն արշաւը եւ տեղեկութիւն տուած Եէնիսէյի իշխանութեանց, որոնք երկու ջոկատ կարմիր զինուոր ղրկած են յիշեալ վայրը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջականերու ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ օ Քլէս տը Լիոնի վերնայարկը, մէթրօ՝ Իթալի։

Օրակարգ.— Շրջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

ԲԱՑՈՒՄ «ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ» ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

Վաղը Ուր. գիշեր ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Բարձր-Հայքի Հայրենակցական միութեան երեկոյթը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 3, Camp Victor Hugoի ռուսական վարժարանի սրահը, Բանախօսութիւններ, արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ եւ պար։

ՕՐ. ՆՈՒՆԻԿ ՏԻՏՈՂՈՒՆՆԵԱՆ
ԵՒ
ԸՆԿ. ՓԱՆՈՍ ՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
Ալֆորվիլ 25 դեկտ. 1927

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱԽՕՍ. ԵՒ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փօն տ՚Օրմա վաղը Ուր. դասախօսական ժողով, դասախօս՝ ընկեր Ազգին։

Դեկտ. 31ին Կանանց ժողով (Շաբ.-ը վաղը ամբողջութեամբ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիս խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՅԱՐԴԻԳՈՂԻ գրական երեկոն այսօր Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլորիա։ Հ. Տէվլէթեան պիտի կարդայ իր ինքնագրութիւնները։

ԼԻՈՆԻ Խարբերդի Հայրենակց. միութեան գեղարուեստական ցերեկոյթը այս Կիրակի ժամը 2ին, Rue Boileau. Էմիլ Զոլայի վերնայարկը։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, Զաւեշտ (Պարպուլիէ), Կաղանդ պապան եւ անակնկալներ։

ԼԻՈՆԻ եւ Շաափ Հայրենակց. Միութեան փնտռկատանութիւնը Այս Կիրակի առտու ժամը 10ին, Շաափ քանթինին մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ. Շավիլ-Վիրոֆլէ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այսօր, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Pointe de Chavilleի սրճարանի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Թամանկը, Մ. Գ.— 130։	
Տէյրին Ս. Ս. 50։	
Տէօփլ. Ս Ս 35	
Փարիզ, Մ. Ղ.— 70։	
Միւսսը Մոնմարթր, Ա. Գ 40	
Զէյթուն Գասպարեան, Տ. Ս 200։	
Փոռթու, Ա. Գ.— 35։	
Թուլուզ, Ն. Տ. Գ.— 35։	
Լը Քրանշ, Ա. Մ.— 50։	
Իսի-լէ Մուլինօ, Մ. Գ.— 35։	
Թրիէսթէ, Վ. Տ. Յ. — 2 անգլ. 1 շիլին։	
Փարիզ, Ե. Թ. 70 ֆր.	
Լիոն, Ա. Գ. 15։	
Տէօփլ. Գ 2 35։	
[illegible] Մ Գ. 70։	
Վիէն, Ե. Օ — 17։	
Մարսէյլ, Հ. Գ 150։	
Մարսէյլ, Ա. Ա. 140։	

ԿԱՂԱՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԻԼՖՕՐԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վազգէն կոմիտէի եւ Կէմէրէկի Հայրենակց. միութեան կողմէ, այս Կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Caserne d'Offemontի մէջ։ Երգ, արտասան. եւ Զաւեշտ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած Մարսէյլի «Արարատ» միութեան կողմէ, ի նպաստ սեւ ծովի Դրապարան-ընթերցարանի մը հաստատման։ Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Salle des Fêtesի մէջ. տեղի կ՚ունենան արտասանութիւններ, խմբերգ, բանախօսութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Երկաթուղի առնել՝ Gare du Nordէն երեկոյեան ժամը 19.05, 19.31 եւ 20 10։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Լոյս տեսաւ մեր նոր գրացուցակը, որ ձրիօրէն կը ղրկուի [illegible]։ Անոր մէջ տեսնել մեր նուէրները։

Արմէն Լիւբէն 18 ֆրանք, Թանոն Լէպօ 15, [illegible] ցիէլլօ (Լամարթին 8, Խաւար Լ. Անտրիէվ 12, [illegible] ներ 15, Եր. Մուսայի կղզին (Ուէլս) 12, Միրզա եւ Անմա 12 [illegible] (Փօրժ Սան) 10, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Ամասիայի [illegible] Քէօր օղլու 2.50, Թովմաս Սամոն 5, Աբուլալա Մահարի 5, [illegible] ներ Դուրեան) 5, Միլիոն մը Հայերու ջարդը 18, Հայաստան [illegible] դերը 15, Արարիչը գիտութեան առջեւ 7, Լուսանկարչութ[illegible] Աշուղ Ղարիպ 5, Երգարան 5, 6, 10 եւ 25, Երազահան 6 եւ [illegible] ֆրանս. հայ. խօսակց. 6, 8 եւ 15, Արշին մալ ալան 4, [illegible] ունկնդիրները 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Եօթնաբորբը 5, [illegible] լիէ 2, Ժամագործ Մինաս 2, Բանի ամուսնութիւն 2, [illegible] ռականը 3, Գոյութեան պայքարը (տնտեսութ. հայ գաղթ. [illegible] կայր Երգչուհին 4, Ապօմէ 4, Օթէլլօ 10, Համլէթ 10, [illegible] պէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր։

ՆՈՒԷՐ.— 25 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 30 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի, իսկ 100 ֆր.է աւելիին [illegible] ֆր.ի գիրք։ Ընտրեցէք նուէրցու գիրքերը մեր գրացուցակէն։

Դիմել՝ L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TERNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

Բաժանորդագին	1 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 298 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

30 DÉCEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 332

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՑՆՈՂ ՏԱՐՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Անցնող տարուան ընթացքին, ունեցանք տաք ու պաղ հովեր, գաղութներու մէջ։

Ամէնէն մօտը, Եւրոպան, տարին լրացուց առանց ուշագրաւ դէպքերու։ Իբրեւ ազգային կազմակերպութիւն, միայն Մարսէյլն ունինք, որ հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ՚առնէ։

Այդ քաղաքին յետոյ, փորձուեցաւ միեւնոյն եղանակով ընտրութիւններ կատարել Լիոնի մէջ, բայց գործը այլասերեցաւ, շնորհիւ Ազգային Միութիւն կոչուած երրորդութեան մը խաղերուն եւ Պալաքեան եպիսկ.ի ապիկարութեան կամ երկչոտութեան։ Չորս ամիս ձգձգուեցան ընտրութիւնները, իսկ վերջապէս, երբ նախապէս մասնակցողները քուէարկութիւն կատարեցին եւ արդիւնքը յայտնի եղաւ, «Ազգ. Միութիւնը» նորէն պլուխ վերցուց, եւ հիմա իր հաշուին ընտրութիւն մը կատարել կուտայ, առանց տուրքի (եւ հակառակ Թեմական կանոնագրին)։ Թեմական Խորհուրդը վաւերացուց առաջին ընտրութիւնը, բայց պարտեալները տեղի չեն տար։ Վերջին լուրին կ՚իմանանք թէ՝ դատ բացուած է կառավարութեան առջեւ։

Երանի՜ թէ երկրորդ Եգիպտոս մը չստեղծուէր։ Գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ։

Ինչ կը վերաբերի Փարիզի, ոչինչ փոխուեցաւ։ Ջոջերը իրենց առանձին իշխանութիւնն ունին, ժամուն բանկալով, իսկ Առաջնորդարանը՝ արդէն փակուած է, մինչեւ կաթող. Նոր պատուիրակին գալուստը։

Ամէնէն կենսական խնդիրը՝ նոր սերունդին փրկութիւնը՝ կը մնայ միեւնոյն վիճակին մէջ։ Թերեւս աւելի գէշ։ Անցեալ տարի, գոնէ, մանկապարտէզ մը կար Ալֆորվիլի մէջ։ Փարիզի մեծամեծները խոստացան ծախքին կէսը հոգալ եւ վերաբանալ։ Նոյնպէս եւ ուրիշ երկու-երեք մանկապարտէզներ հաստատել նոյնչափ արուարձաններու մէջ։ Ո՛չ մէկ ձեռնարկ։ Մարսէյլ անի իր դպրոցն ու քանի մը մանկապարտէզներ։ Լիոն՝ ոչինչ։ Միայն գիտենք որ շրջուն ուսուցիչ մը հայերէնի դասեր կուտայ ֆրանսական դպրոցներու 240 հայ աշակերտներու։ Վերջերս, ... Միութիւն մը կազմուեցաւ, մանկապարտէզ մը բանալու համար։ Տէսին ալ իր՝ կարգին ձեռնարկած է այդ գործին։ ... մը Շէրիւրի հագիւ կրցաւ քաշքշել իր մանկապարտէզը (30-35 հոգի), որ հիմա դատապարտուած է փակուելու, որովհետեւ տեղացիները ոչ իսկ ուսուցչի մը թոշակը (300 ֆրանք) վճարելու կամք ունեցած են։ Վալանսի մէջ՝ նորէն ոչինչ։ Իսկ ... ամէնուրեք՝ զանազան շրջաններէ։

Յրանսայէն դուրս, Անգլիոյ մէջ, ազգային կեանքը կապուած է զանազան հանգէսներու կամ միութեանց հետ։ Պելժիոյ մէջ ամրացաւ բնականոն վիճակը։ Այս տարի ձեռնարկուեցաւ ... մը, հայ մանուկները օտարացումէ փրկելու համար։ Վիեննա ինքզինքը մոռացուխեան տուած է, երկու հոգի հովիւներ համբերէ յետոյ։ Բիչ շատ շարժում կայ Միլանի մէջ, իսկ Զուիցերիա, որ արդէն գաղութ մը չէ, իր ազգային կեանքը ամփոփած է երկու հայկական հաստատութեանց, Ժընեւի դպրոցին եւ «Հայկական Տուն»ին մէջ։ Պերլինի մէջ, այս տարի որոշ գործունէութիւն ցոյց տուին Գաղթային եւ կիներու Միութիւնները, եւ հիմը դրուեցաւ ... մը։

Աւելի, մրտակարգ երեւոյթներ չկան բուն Եւրոպայի մէջ։ Իսկ ... առիթ ունենանք աւելի լայն գիծերով ներկայացնել ...։

Նոյն արագ ակնարկը նետելով աւելի հեռաւոր գաղութներու վրայ, զանց կ՚առնենք Եգիպտոսը, ուր ամէն ինչ «ի լինելութեան է, շնորհիւ ծանօթ պայքարին։ Պուլկարիայէն տարին վերջը հասաւ աւետաբեր լուր մը, համերաշխութեան ձեռնարկի մը, որ արդէն յաջողած է, գոնէ, Սօֆիայի և Ֆիլիպէի մէջ։

Յունաստանի մէջ, Աթէնք խաղաղ ... իսկ ... բաւական դժուարութիւն կրեց, իշխանութիւնը ...ներուն փոխանցելու փորձին առթիւ, շնորհիւ Մալրմեան ... խառնակչի մը։ Եպիսկոպոս վտարուեցաւ Մակեդոն... իշխանութեանց կողմէ, եւ յոյս կայ որ ամէն ինչ կարգին ... Ռուժանիա մինչ խաղաղ է, Սիլիկէն ի վեր, այս գաղութը չունեցաւ միւսներու ցնցումները։ Սուրիոյ մէջ ալ, կացութիւնը մխիթարական էր այս տարի։ Այս շրջանը կը պահէ առանձին ուշադրութիւն, շնորհիւ իր դիրքին եւ հոծ ... հայութեան։ Չորս հազար աշակերտութիւն ... միայն Հալէպի մէջ Միջագետքի մէջ, ծայր տուած ... մը՝ հին եւ նոր գաղութներու միջեւ, սահմանադրութեան անունով։

... մնանք Ամերիկան եւ Պարսկաստանը, որոնք հաստատուն կարգեր ունին, տարիներէ ի վեր։

Բիչ մը ամէն տեղ ալ, մանաւանդ նոր գաղութներու մէջ, ... գիծը՝ տեղացիներու եւ նորեկներու պայքարն է, — ... եւ հասկացողութեան ընդհարում։ Բարեբախտաբար, ... քաղաքական կուսակցութեանց ստեղծած շարժումը եւ մտաւոր կեանքի արտայայտութիւնները կը մեղմեն շատ մը տագնապներ։

Այս տարի Նորութիւն մը եղաւ Մշակոյթի Օրը, որ ... նուիրագործուած է, եւ ապահովաբար վերջնական պիտի առնէ 1928ին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ"

Ինչպէս գրած էինք, դեկտ. 12ին ալ Նիւ Եորքի մէջ տօնուեցաւ «Հայ Մշակոյթի Օրը», նախաձեռնութեամբ Գրական Միութեան։

Այս առթիւ գրուած խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք կը նկատէ. 10 դեկտ.)

— *«Մեր օրերուն, երբ նիւթին ու բիրտ ուժին պաշտամունքը այնքան զօրացած է աշխարհի մէջ եւ հոգեւոր, բարոյական արժէքները այնքան արհամարհանքի ու թերագնահատութեան կ՚ենթարկուին յաճախ, խիստ մխիթարական ու սրտապնդիչ երեւոյթ մըն է, որ հոս ու հոն մեր ժողովուրդին մէջ ճիգեր կ՚ըլլան նորէն շեշտելու հայ մշակոյթին կարեւորութիւնը եւ զարկ տալու անոր զարգացման։*

«Հայ Մշակոյթի Օրը տօնելու փորձը ուրիշ բան մը չէ, բայց եթէ կենդանացնել հայութեան մէջ այն հրաշագործ ոգին, որ դարեր շարունակ ապրեցուցած է հայութիւնը, եւ ուժ տալ այն ազգային մշակոյթին, որ հոգեւոր պետութիւն մը եղած է մեզի համար անդաւաճանօրէն սարկութեան մէջ իսկ ... մեր նախորդ սերունդներուն մինչեւ մեր օրերը հասցնել զարկերու ... ։

«Սակայն, որքան ալ փոխուած են ժամանակները եւ որքան ալ այսօր հայութիւնը ներքին ու արտաքին պատճառներով հարկադրուած է մարմնաւոր ազգային պետութիւն մը ստեղծելու վրայ կեդրոնացնել իր մեծագոյն ճիգերն ու զոհողութիւնները, այսուհանդերձ մենք պէտք չէ մոռնանք, որ մեր ազգային գոյութեան եւ զարգացման կարեւորագոյն ազդակներէն մէկը կը մնայ դարձեալ մեր մշակոյթը, մեր լեզուն եւ գրականութիւնը, որոնց պահպանման ու զարգացման վրայ նաեւ մենք պարտաւոր ենք պատշաճ ուշադրութիւն դարձնել։ Եւ եթէ ճիշդ է, որ հայ մշակոյթը չի կրնար ապագայ ունենալ առանց հայ ազգային պետութեան մը, նոյնքան ճիշդ է նաեւ հակառակը. այն, որ հայ ազգային պետութիւնն ալ չի կրնար հաստատուիլ ու ապահովուիլ, եթէ հայ մշակոյթը չապրի ու չզարգանայ։

«Պէտք չէ միակողմանի ընթանալ մեր ազգային կեանքի զարգացումին։ Պէտք չէ մէկ ծայրայեղութենէն միւսին գիրկն իյնալ։ Մեր քաղաքական պայքարին զուգընթաց մենք պէտք է գիտնանք նաեւ ուժ տալ մեր մշակոյթին։ Նիւթական արժէքներու ետեւէն իյնալու առեն պէտք չէ մոռնանք նաեւ փայփայել մեր հոգեւոր արժէքները։»

ԺՈՐԺ-ԿԻՆՄԷՐ օդանաւը Իսքենտէրունէն հասած է Ռայաքի կայանը, Պէյրութի մօտ, ուր պիտի մնայ ցնոր տնօրինութեան։ Նախապատրաստութիւնը ... է ընդհատել Փարիզ-Հանոյի թռիչքը, որ յառաջիկային պիտի շարունակուի, մեկնակէտ ունենալով Սուրիան։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ մինչեւ Յունուար 10 արձակուրդ ունի։ Մինչեւ յիշեալ Թուականը կրկին Սանթէի բանտը պիտի դրուին համայնավար երեսփոխաններ Մարսէյլ Գաշէն, Տորիօ, Մարթի եւ Տիւքլօ, որոնք կ՚ըսուի թէ պահուած են։ Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ զանոնք։

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԵԼՔԸ

(Մեր նեփակյան թղթակիցէն)

ԳԱՀԻՐԷ, 21 դեկտ.

Եգիպտահայ Սահմանադրական պայքարը իր վճռական փուլին մէջ մտած է։

Դեկտ. 18ի ապօրէն ընտրութիւնները, որոնք պատրաստուած էին Թորգոմ եպսկ.ի եւ Պօղոսին կողմէ, խափանուեցան Շաբաթ օր իսկ, կառավարութեան կարգադրութեամբ։

Վարչապետ եւ Ներքին նախարար Սարուաթ փաշա վճռական ընթացք մը բռնեց։

Հակառակ Թորգոմ եպսկ.ի դիմումներուն, հակառակ զանազան հայ պէյերու եւ աղաներու միջամտութեան եւ հին տխրահռչակ զօրութեան հանգամանքին ..., Սարուաթ փաշա վճռեց յանձնել պետական իրաւաբանական խորհուրդին (Contentieux) քննութեան, նկատելով որ սահմանադրական հանգամանք ունի։

Խորհուրդը աչքի առջեւ ունենալով Ազգ. Սահմանադրութեան հարազատ թարգմանութիւնը, արտայայտուեցաւ ի նպաստ Օրէնքին եւ հետեւաբար Աղեքսանդրիոյ օրինաւոր ազգ. իշխանութեան։

Այս կարգադրութեան վրայ, Սարուաթ փաշայի հրամանով, Շաբաթ օր իսկ արգիլուեցան հետեւեալ օրուան ընտրութիւնները, անորոշ ժամանակով։

Թորգոմ եպսկ. որ Աղեքսանդրիա իջած էր կարգադրութիւններ ընելու համար, ոստիկանական պաշտօն կողմէ խափանման հրաման ստանալուն, զայրոյթէն կազմածը գետին նետած եւ բացագանչած է.

— Աւելի կանուխ կարելի չէր հաղորդել այսպիսի հրաման մը։

Սպան կը կրկնէ հրամանը եւ կը մեկնի։

Ամբողջ գլուխը իրար անցած է Թորգոմ եպիսկ. Ջղագրգիռ վիճակ ունի եւ յաճախ զրոյց կը շրջի թէ արդէն սկսած են հակամարտութիւններ իրեն եւ Գահիրէի թեմականին միջեւ, ձախողութեան պատասխանատուութեան մասին։

Երեքշաբթի օր Եգիպտ. խորհրդարանն ալ զբաղեցաւ այս հարցով։ Աղեքսանդրիոյ երեսփոխան Նայի Սահլու Սապիթ պէյ Ներքին նախարարին հարցումներ ուղղած էր Աղեքսանդրիոյ մէջ գործուած ապօրինութեանց մասին։ Ներքին նախարարութեան ներկայացուցիչը հաղորդեց թէ ընտրութիւնները խափանուած են եւ շուտով օրէնքը կը գործադրուի։

Մահկուպ պէյ, պահանջեց որ նախկին օրինական սեմաթուքուն վերահաստատուի։ Մահկուպ պէյ ինքն յայտարարեց թէ Եգիպտոս սահմանադրական երկիր մըն է եւ երբեք չի հանդուրժեր որ որ եւ է Սահմանադրութիւն բռնաբարուի։

Մանրամասնութիւնները առանձին թղթակցութեամբ։

Գ. Բարգէն

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ հանգուցեալ Ֆէրտինանտ Թագաւորին Թողօնը կը հաշուուի 387.476.714 լէյ (մօտ կէս միլիոն ոսկեդին), որ պիտի բաժնուի հինգ հոգիի միջեւ եւ իւրաքանչիւրը պիտի ստանայ 76.095.342 լէյ (մօտ 96,000 ոսկեդին, բացի Իշխանուհի Իլէանայէ,որ 5 միլիոն լէյ աւելի պիտի ստանայ, նկատելով որ իր միւս զաւակները ամուսնացած առեն գումար մը ստացած էին արդէն։

ԿՐԱՍԻ ՁԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ՈՃԻՐԻՆ ԶՈՀԵՐԸ ՈՒ ԶՈՀԵՐԸ

1. Զէյթունցի Սամփսոն Ցնճեան (մարդասպանը), 2. Նշանածը Օր. Ցիրունի Թասլաքեան, 3. Համբարձում Շէրպէթեան ընտանիքը (ողջ մնացած է միայն Համբարձում), 4. Տիկին կատարեկ Շէրպէթեան, Ցիրունիի եւ Տիկին Շէրպէթեանի մայրը, Թիւ 5ի քովինը՝ Ցովհաննէս (4 տարու), 6. Դրկի երախան՝ Ժան-Մարի (16 ամսու)։

Լուսանկար՝ ...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԸ ՓԱԿՈՒԱԾ

Կաթող. Պատուիրակութեան Դիւանէն մեզի կը հաղորդեն թէ՝ Առաջնորդարանը փակուած է մինչեւ նոր պատուիրակին ժամանումը, իսկ Պալաքեան եպիսկ. այսօր իսկ Մարսէյլ կը փոխադրուի, իբրեւ առաջնորդ։

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԵՌԱԾ

Մասնաւոր Նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ՝ Էջմիածնի միաբաններէն Գիւտ եպիսկ. որ երկար ատեն Ձեկայի բանտը մնաց, Երեւանէն Էջմիածին դարձած եւ մեռած է։

Ընկերվարականն համագումարը փակուած

Երէկ վերջացաւ ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը։ Առջի օրուան եւ երէկի նիստերուն մէջ երկարօրէն վիճաբանութեան դրուեցաւ կուսակցութեան ընտրական քաղաքականութիւնը։ Երեք գլխաւոր տեսակէտներ կը բախէին իրարու։ Բանաձեւերու յանձնաժողովին պաշտօն տրուեցաւ համապատասխան բանաձեւ բերել այս մասին։ Որոշումները՝ վաղուան թիւով։

Յունաստանի ընդդիմադիր Թուրքերը

Հելլէն կառավարութիւնը Գիւմիւլճինէէն հելլէնական կղզիները աքսորած է նախկին Շէյխ-իւլ-Իսլամ Մուսթաֆա Սապրին, տղան գնդապետ Հագգը, Մէհմէտ Թէվֆիքը և օրագրող Իզզէթն ու Չէրքէզ Տավուտը՝ Թուրքիոյ դէմ իրենց քարոզութիւններուն և երկու երկիրներու միջեւ պառակտում յառաջ բերելու համար կատարած ջանքերուն պատճառաւ։

Այս առթիւ Ճիւմհուրիէթ կը գրէ.— «Կը յուսանք թէ հելլէն կառավարութիւնը զանոնք չէ աքսորած Թուրքիոյ մօտակայ հելլէն կղզիները, որովհետեւ այդ պարագային անոնք ոչ թէ աքսորուած պիտի ըլլային, այլ Թուրքիոյ դէմ այդ վայրերուն գործունէութիւնը դիւրացուած պիտի ըլլար։

Խալիլ փաշայի գործառնութիւնները

Առջի օր գրեցինք թէ Էնկիւրիի նախկին ծովային գործավար Իհսան պէյ «Եավուզ»ի նորոգութեան խնդրին առթիւ իր իրաւասութեան սահմաններէն դուրս կարգադրութիւններ ըրած ըլլալով, վարչապետ Իսմէթ փաշա Ազգ. Մեծ Ժողովէն պահանջած է Գերագոյն Ատեանին առջեւ դատել զայն։ Խնդիրը քննելու համար կազմուած է դատական յանձնախումբ մը, որ Երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ ձեռնարկած է իր պաշտօնին եւ հարցաքննած է կարգ մը երեսփոխաններ։ Այս քննութենէն վերջ է որ յանձնախումբը պիտի որոշէ թէ Իհսան պէյ պէ՞տք է Գերագոյն Ատեանին առջեւ հանուի թէ ոչ։

Վերջին թղթարերով առնուած Թուրքերէն թերթերը երկար մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Ազգ. Մեծ Ժողովի Դեկտեմբեր 24ի նիստին մասին, ուր Իսմէթ փաշա ամբաստանեց Իհսան պէյը, ըսելով.

1926 Յուլիսին Իհսան պէյ գիտէր թէ Եավուզի նորոգութեան մասին բանակցութիւն կը կատարուէր, դրամատէրը մէկ տարիէն պիտի նորոգուէր եւ փոխարժէքը երկու տարիէն պիտի վճարուէր. կ՚ենթադրուէր թէ 3 միլիոն ոսկի ծախք պիտի ըլլար։ Օր մը Իհսան պէյ ըսաւ թէ ֆրանսական ընկերութեան պայմանները աւելի ընդունելի են։ Եւ որոշուեցաւ 5 միլիոն անգլ. ոսկիի ապահովագրել Եավուզը, մինչեւ նորոգութեանց վերջանալը. Ընկերութիւնը առարկեց եւ ի վերջոյ ընդունեցինք որ Եավուզը 1 միլիոն 320 հազար անգլիական ոսկիի ապահովագրուի եւ այս գումարին 20 հազար ոսկին կառավարութիւնը տայ։ Պայմանագրութիւնը ֆրանս. ընկերութեան հետ վերջնապէս դեկտեմբերին ստորագրուեցաւ։ Եավուզ անցեալ տարի փետրուարին Իզմիթ մտաւ՝ աւազան իջած ատեն։ Ծովային գործավարը հաղորդեց թէ այդ ավազանին պատճառով Եավուզը չպիտի յանձնէ եւ թէ ապահովութեան պայմաններուն փոփոխութիւնը պիտի պահանջէ։ Իրեն ըսի թէ նորոգութեան սկսելէ՝ առաջ նման առաջարկ ներկայացնելը յուրջ գործ մը չէ եւ

(Մնացեալը չորրորդ էջին վրայ, կարդալ Գ. էջ)

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

1928Ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Ծնունդի հերակի առտուն արշալոյսին, վերջապէս քուէարկուեցաւ 1928ի պիւտճէն, որուն վիճաբանութիւնները Երեսփոխանական ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ տեւեցին 47 օր։ 1927ի պիւտճէն քուէարկուեցաւ անցեալ տարի Դեկտ. 19ին, երեսունըվեց օրուան վիճաբանութիւններէ վերջ։

Երկու տարիներուն պիւտճէներն ալ, ուրեմն, քուէարկուեցան յարմար ժամանակին, այսինքն նոր տարիէն առաջ, մինչդեռ յաճախ պիւտճէներու վիճաբանութիւնները կը տեւէին քանի մը ամիսներ եւ կառավարութիւնը կը ստիպուէր առժամեայ ամսական պիւտճէներու (douzième provisoire) քուէարկման։ Այսպէս օրինակ 1923ի պիւտճէն ութ ամիս տեւած է, 1925ինը 8 ու կէս ամիս եւ 1926ինը վեց ամիս։

1928ի պիւտճէն ունի 42 միլիոն 496.000 ֆր. մուտք եւ 42.445.000 ելք, այսինքն իբր 51 միլիոն ֆրանքի աւելցուկ մը, որ ոչինչ է բաղդատմամբ ահագին գումարին։ Կարեւորն այն է սակայն որ պիւտճէն հաւասարակշռուած է թուղթի վրայ եւ կը յուսացուի թէ իրականութեան մէջ ալ այդպէս պիտի մնայ, քանի որ մուտքերը շատ խոհեմութեամբ նախատեսուած են։

42ուկէս միլիառ տուրք 40 միլիոն ժողովուրդի վրայ՝ կը նշանակէ մարդ գլուխ 1040 ֆրանքի չափ, ինչ որ ահագին բեռ մըն է, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք թէ բացի այս 42ուկէս միլիառէն, կայ նաեւ Գլխավճարի Սնտուկին (Caisse d'Amortissement) յատկացուած 6 միլիառ տուրք, 7 միլիառ ալ զանազան նահանգային տուրքեր, որոնց ընդհանուր գումարը կը հասնի ուրեմն 55 միլ. առի սոսկալի թուանշանին։

Պիւտճէի ելքերու գումարներու մանրամասնութիւնէն կը տեսնուի թէ՝ անոնք յատկացուած են.

41.50 % Հանրային պարտքի տոկոսի եւ գլխավճարի,
16.44 % Պատերազմի պատճառած կենսաթոշակներու,
16.44 % Քաղաքական եւ զինուորական ծառայութեանց,
15.61 % Պատերազմական ծախքերու,
10.01 % Պաշտօնէութեան եւ քաղաքային այլ եւ այլ ծախքերու։

100.00

55 միլիառ ծախքի մէկ քառորդն է ուրեմն որ կը ծախսուի իսկապէս պատերազմական եւ այլ պէտքերու համար։ Մնացեալ 40 միլիառը կը ծառայէ տոկոսներու, կենսաթոշակներու եւ հանգստաթոշակներու, որոնց մեծ մասը ուղղակի կամ անուղղակի հետեւանք է Մեծ Պատերազմին։

Ինչպէս ըսինք վերեւ, 1928ի պիւտճէն ցոյց կուտայ միայն 50 միլիոնի աւելցուկութիւն մը, որով անհրաժեշտ է՝ մուտքերը նոյնութեամբ գանձել, առանց նուազ յուսախաբութիւն պատճառելու. 50 միլիոնը Ֆրանսայի 10 ժամուան ծախքն է, այսինքն ընդհ. պիւտճէի 1/800երորդը։

Առեւտուրի եւ արտադրութեան տուրքերու մուտք հաշուուած է 8 միլիառ, որու գլխաւոր մասը առեւտրական գործառնութեանց հարիւրին 2 տուրքն է (Chiffre d'affaires)։ Ըսել է, ուրեմն, գործերու ամենափոքր դանդաղում մը կամ տագնապ մը ծագի տարուան ոեւէ եղանակին, կրնայ մեծապէս ազդել պիւտճէի հաւասարակշռութեան վրայ։ Ասոնցմէ զատ կան նաեւ արտակարգ վարկերը, զորս իրաւունք ունի քուէարկելու խորհրդարանը, ամէն անկանխատեսելի պարագայի մէջ եւ որոնք իրաւամբ կը կոչուին պիւտճէի վէրքերը։ Նկատի ունենալով 1927ի պիւտճէի մուտքերը, գրեթէ ապահով են թէ կարելի պիտի ըլլայ գոցել պիւտճէն առանց ոեւէ անակնկալի, պայմանաւ որ յառաջիկայ ընտրութիւնները մեծ փոփոխութեանց պատճառ չդառնան կառավարական շրջանակներու մէջ եւ ազգային միութիւնը ներկայացնող ներկայ դահլիճը շարունակէ պահել Կանձին ղեկը։

Ակներեւ է Փուանքարէի անձնական ազդեցութիւնը պիւտճէի այսքան շուտափոյթ վաւերացման մէջ. 1926 Յուլիսէն մինչեւ այսօր՝ ուրեմն 18 ամսուան մէջ երկու պիւտճէ վաւերացուեցան եւ այս արդիւնքը Ֆրանսան պարտական է բացառապէս ազգ. միութեան դահլիճին եւ անոր պետի զօրաւոր հեղինակութեանն։ 46 նիստերու մէջ վիճաբանուեցան 1928ի պիւտճէի զանազան յօդուածները եւ վարչապետը այդ 46 նիստերէն եւ ոչ մէկէն բացակայած է, միշտ պատնէշի վրայ՝ ամենափոքր առարկութեանց միջամտելու եւ ձայնը լսելի ընել տալու համար։

Ուշագրաւ է որ խորհրդարանն ալ, ընտրութեանց նախօրէին, առանց ժողովրդականութիւն շահելու ծանծաղութեան, ընդունեց Ֆրանսայի ընդհանուր շահերը եւ քուէարկեց բոլոր տուրքերը, որոնցմէ անշուշտ դժգոհ է ընտրող ժողովուրդը։ Կը թուի թէ ամէնքն ալ նկատի ունէին մէկ նշանաբան.— առանց հաւասարակշռուած պիւտճէի՝ անկարելի է հաստատուն ելեւմուտք եւ հաստատուն դրամ ունենալ, առանց հաստատուն դրամի՝ անկարելի է միջազգային հաստատուն դիրք եւ դիւանագիտութիւն։ Ֆրանքն եւ Ֆրանսան սերտօրէն շաղկապուած են իրարու եւ յիմարութիւն կը համարուի Ֆրանսան սիրելու եւ անոր ծառայելու յաւակնութեամբ ֆրանքի անկման քաղաքականութիւն ջատագովել ժողովուրդին աչքին փոշի ցանելու համար։

Կան շատ մը քաղաքական կամ ընկերական խնդիրներ, որոնց մէջ մարդ կրնայ տարուբերիլ թէ ո՞րն է իսկապէս օգտակարն ու լաւը։ Բայց ելմտական մարզին մէջ, նամանաւանդ անցեալ փորձերու դառն հետեւանքները տեսնելէ յետոյ, տարբեր մտածելը պարզապէս կուսակցամոլ կուրութիւն է։

Մաղթենք որ 1928ի պիւտճէի նախատեսուած մուտքերը նոյնութեամբ իրականանան եւ ի զուր վատնուած չըլլան Ֆրանսացի ժողովուրդին այս ահագին զոհողութիւնները։

Մ. Տ.

ՀԱՐՍՆՑՈՒԻՆ ՕՐԱԿԱՆԸ

Քրամիւյա կազէթա կը պատմէ միջադէպ մը, որ տեղի ունեցած է Լէնինկրատի մէկ թաղին մէջ։

Քաղաքացի Նիկոլաեւ, իր հարսնցուին հետ, եկած էր արձանագրելու իրենց ամուսնութիւնը։ Երբ ձեւակերպութիւնները վերջացան, հարսնցուն կը դառնայ ամուսինին եւ կ'ըսէ.

— Այս ձեւակերպութիւններուն համար կորսնցուցի օրականս. վճարէ՛ շուտով։

Ամուսինը շատ զարմացաւ, յետոյ ուզեց առարկել.

— Վճարէ՛, խօսք չեմ ուզեր, կը պոռար հարսնցուն։

Ամուսինը, կատղած, գրպանէն հանեց 2 ռուբլի 50 կոպէկ եւ ետ ուզեց 25 կոպէկ։

Այս [illegible] զոյգն ալ կարգադրուելէ յետոյ, երկու նորապսակները [illegible] ամուսնալուծման պաշտօնատան խնդրագիր մը եւ բաժնուեցան իրարմէ՝ հայհոյելով ու անարգելով։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՍ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷՆ

Տեսակցութիւնը զոր ունեցայ Կոմիտաս վարդապետին հետ եւ զոր Յառաջ հրատարակեց երէկ, շատերուն զարմանքը պիտի հրաւիրէ, շատերուն ալ թերահաւատութիւնը կամ ծիծաղը։

Ամէն ոք ազատ է իր կարծիքին մէջ, նոյն իսկ եթէ ճշմարտութիւնը շեղակի տեսնէ։ Ոչ թէ, այս անձերը պիտի ուզէին որ անոր հիւանդութիւնը շարունակուի իր ներկայ ցաւալի վիճակին մէջ, այլ որովհետեւ հեղինակաւոր բժիշկներ իրենց դատավճիռը արձակած են արդէն, այդ մասին։ Սակայն, ո՞վ կրնայ թափանցել նոյն իսկ յիմար կարծուած մտքի մը խորութեանը։ Կարո՞ղ ենք ըսել թէ ո՞ւր եւ երբ կը սկսի ու կը վերջանայ մտքի մը հաւասարակշռութիւնը։

Երբ Ռումանիոյ առաջնորդ Յուսիկ եպս. Լէոնտեանը [illegible] երթալ ողջունել իր կողմէ՝ ծեմարանի մտերիմ եղբայրակիցը, հակառակ որ Կոմիտասի վիճակին մասին հակասական շշուկներ իմացած էի, վայրկեան մը իսկ կասկածը չունեցայ թէ կ'երթայի տեսնել ոչ թէ հիւանդ մը, այլ նոյն իսկ Կոմիտասը, հանճարեղ վարպետը, սոխակը Հայաստանին, որ մեզ զմայլեցուցած է իր հրաշալի երգերով, հայ գիւղացիին ցաւերով ու արցունքներովը օծուն։

Խնդիր է հասկնալ, հոգեբանօրէն, թէ ի՛նչ է այցելուներուն հոգեկան տրամադրութիւնը, երբ անոնք կ'երթան տեսնել վարդապետը։ Երբ մէկը այն կանխակալ կարծիքն ունի թէ յիմարանոցի մը մէջ գտնուող մը անբուժելի յիմար մըն է, բնականաբար ան կը մատնէ արդէն զիմացինին, իր ընթացքով, իր շարժումներով, իր խօսուածքով, այցելութեանը տխուր շարժառիթը։ Ու յաճախ, յիմար կարծուածը շատ աւելի ազնիւ ու խելացի վերաբերմունք ցոյց կուտայ այսօրինակ պարագաներու մէջ։ Գամանցին ինծի կանխակալել դէպքեր, այնպիսիներ որոնք քանի ուզած են տեսնել ու հարցաքննել զինքը, յաճախակի բժշկական քննութիւններու ենթարկած են, ու վարդապետը շատերը անարգած ու վանտած է, որովհետեւ այդ շատերը զինքը յիմարի տեղ դրած ու իրենց տափակ, առօրեայ նսեմացուցիչ զգուշութեան մը ծամածռութիւններով փորձած են անոր ցաւը ամոքել։

— Եկէ՛ք, բայց ո՛չ թէ զիս փորձելու..

Այս եղաւ վարդապետին վերջին խօսքը, որ ճարտասան է եւ չափազանց խարազանող։

Հէ՜յ Կոմիտաս վարդապետ, երբ խցիկէդ դուրս ելայ, չկրցայ զսպել արցունքներս — լքուած, առանց ընտանիքի, առանց գուրգուրանքի, աղքատիկ խուցի մը մէջ, միայնակ քու ցաւերուդ հետ, քու ջախջախուած երազներուդ հետ, հազիւ կը հետաքրքրուին քեզմով։ Տասնըհինգ ֆրանք օրականով քեզ նետած են յիմարանոցի մը անկիւնը։ Կը տեսնէ՞ն արդեօք այն ողբերգական փոթորիկը որ կ'ալեկոծէ հոգիդ, քու ազնիւ ու փափուկ հոգիդ, որ կ'ընդվզի ինքնաբերաբար, անգիտակցաբար - թերեւս գիտակցաբար՝ Եւ դուն չես ուզեր տեսնել շատերը, կ'անարգես, կը վարես, ու յետոյ, նկարագրիդ եզական մէկ բարութիւնովը, կը բանաս ազատօր սրտիդ թեւերը ու, մարգարիտներու պէս, յորդառատ կ'իյնան մեղքի անոր ցայ երբ, թռիչներ, երգեր։

Ամէն ոք իր տանը..

Թէ հիմա, կ'ապաքինի՞ Կոմիտաս վարդապետը։ Մասնագէտ բժիշկներ բացասական պատասխան կուտան։ Կրնան սխալիլ։ Կոմիտասի ապաքինումը կախում ունի իր բարեկամներու ընթացքէն եւ անձնապէս երկու քառորդ ժամ, զանազան նիւթերու վրայ խօսակցութեան պահուն, մտքի անհաւասարակշռութեան շատ թեթեւ նշոյլներ տեսայ որոնցմէ մեզ նման պարզ մահկանացուներն ալ զերծ չեն ներկայ ջղախտաւոր դարաշրջանին։ Իրաւ է թէ ունեցած է ուղեղային խանգար ցնցում մը, բայց նոյն իսկ այդ պատճառաւ, պէտք չէ թողուլ զինքը յիմարներու մէջ։

Կը յիշեմ, քսան տարի առաջ, ռուսահայ գրող Սիմէոն Հախումեան, որ մտային խանգարում ունեցած էր նիւթական թշուառութեան պատճառաւ, փոխադրուեցաւ այդ հիւանդանոցը։ Դիմեցինք մեծահարուստ ռուսահայ անձնաւորութեան մը, հիւանդը ուղարկելու համար Կովկաս։ Մերժեց, որովհետեւ գրագէտը յարձակած էր Մշակի մէջ Երուսաղէմի եկեղեցիի մը շինութեան առթիւ, ըսելով որ եկեղեցիէն աւելի կենսական էր մեզի համար դաստիարակութեան հարցը։ Փարիզաբնակ Հայերը անտարբեր մնացին նմանապէս, ու խեղճը մնաց հիւծախտէ, յիմարներու մէջ։

Կոմիտասի այցելութեանս միջոցին արտառոց ձայներ, պոռչտուքներ կ'արձակուէին ուրիշ խուցերէ։ Այս վատթար միջավայրը դէշ կ'ազդէ վարդապետին տկար ու հիւանդ կազմին վրայ։

Մեր նուիրական պարտականութիւնն է չթողուլ զինքը, դատապարտեալի պէս, նեղ ու ջղայնոտող խցիկի մը մէջ, ուր միջոցը եւ օդը կը պակսի։ Ազգ մը միշտ Կոմիտասներ չի ծնիր։ Զմոռնանք մեծ վարպետը, գուրգուրանք վրան։ Դրամական զոհողութիւնները շատ թեթեւ կը մնան բաղդատաբար այն հսկայ փառքին, որ ան տուաւ մեր ժողովուրդին, պանծացնելով քաղաքակրթութեան առջեւ հայ երաժշտական հանճարը իր գեղջուկ երգերով։

Պիտի խնդրէի գերագնիւ վարդապետէս, Դուրեան պատրիարքին, որ ժամ առաջ միջոցը խորհի փոխադրելու Կոմիտասը Երուսաղէմի վանքը։ Վստահ եմ որ, այդ միստիկ միջավայրին մէջ, ընկերական շրջանակի մէջ, եթէ մարմինը չգտնէ իր նախկին լիակատար վիճակը, գոնէ հոգին պիտի վայելէ իր խաղաղ յաւիտենականութիւնը։

Ա. ՆԱՒԱՐԵԱՆ

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Վէչէրնայա Մոսկվա» (թիւ 281) կը հրատարակէ հաղորդագրութիւն մը ժամանակակից պոլշեւիկեան գրականութեան մասին, քաղելով այն վիճաբանութիւններէն, որոնք տեղի են ունեցած Մոսկուայի օրագրողներուն եւ կոմունիստ երիտասարդութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ։

Թերթը կը գրէ թէ պոլշեւիկեան գրականութեան մասին խօսող բանախօս մը տրուեցաւ։ Սրահը, որ պայթելու աստիճան լեցուն էր, միաձայնութեամբ ընդունեց բանաձեւը։ Ըսենք, որ գեղջուկներ կարդացին եւ ճառեր արտասանեցին, կը յայտարարէին բացարձակապէս թէ պոլշեւիկեան արդի գրականութիւնը երբեք չի գոհացներ երիտասարդութիւնը, թէ, գրադարաններու ընթերցողներուն հետեւելով, կը տեսնուի որ հարցնող-փնտռող ալ չկայ։ Երիտասարդութիւնը կը փնտռէ դասականները, օտար գրականութիւնը։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ 6 ՄԻԼԻՈՆ ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԻ.— Անցեալ Յուլիս 1ին կատարուած պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, Նիւ Եորք քաղաքին բնակչութեան ընդհ. թիւն է 5.970.800 հոգի։ 1925էն ի վեր Միացեալ Նահանգներու այդ մեծ նաւահանգիստին բնակչութեան վրայ աւելցած է 97.444 հոգի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

(Խմբ. — Կը հրատարակենք իբրեւ տեսակէտ)։

Արտասահմանի ազգային մարմիններու կազմութեան մէջ պէ՞տք է գործէ Դաշնակցութիւնը։ Զանազան գաղութներու, մանաւանդ վերջերս Եգիպտոսի մէջ պատահած դէպքերը՝ աւելի քան այժմէական կը դարձնեն այս հարցը։

Խնդրին կարելի է մօտենալ նախ տեսականօրէն եւ յետոյ լուծում մը փնտռել, նկատի ունենալով նաեւ ստեղծուած կացութիւնները։

Տեսականօրէն այսպէս կը ներկայանայ հարցը — Դաշնակցութիւնը իբրեւ քաղաքական կուսակցութիւն, աշխատանքի ի՛նչ հիմունքներ ունի, ծրագրային ի՛նչ պահանջներ ունի ու կրնայ [illegible] ազգային մարմին կոչուած կազմակերպութիւններու մէջ, որոնք ստեղծուած են արտասահմանի հայութեան առօրեայ պահանջները գոհացնելու համար։

Աշխատանք թելադրող տուեալները հետեւեալներն են.—

Ա) Հայ քաղաքական դատի գործօններէն մէկը արտասահմանի հայութիւնն է. զայն պահել, ուժեղցնել, կազմակերպել քաղաքական աշխատանք է. հետեւաբար գործը՝ քաղաքական կուսակցութեան մը։

Բ) Ժողովուրդի մէջ կատարուած գործնական աշխատանք մը, քաղաքական կուսակցութեան մը, մէկ կողմէ աւելի հմայք, ազդեցութիւն, տարածականութիւն կուտայ այդ ժողովուրդին մէջ, միւս կողմէ աւելի եռանդ ու ոգեւորութիւն՝ կուսակցութեան պատկանող տարրերուն։

Գ) Քաղ. կուսակցութեան մը գործունէութեան մէջ կը մտնեն, ինքը ծնող ժողովուրդին ոչ միայն զուտ քաղաքական պահանջներու հետապնդումը, այլ եւ այդ ժողովուրդին ընկերային, տնտեսական մշակութային գործերը։

Այս տեսակէտներուն դէմ կարելի է մտածման ուրիշ հիմունքներ գտնել։ Օրինակ.—

ա) Հայ քաղաքական ուժի ամբողջականութեան մէջ, արտասահմանը իր ցրուածութեամբ, իր անկազմակերպութեամբ, իր արժէքով մեծ բան մը չի ներկայացներ։ Սպառի՞լ անոր մանր-մունր գործերուն մէջ անտեսել կուտայ հիմնականը, հետեւաբար կը դառնայ վնասակար։

բ) Ցրուած ըլլալով արտասահմանի հայութեան ընդհանուր պայմանները, (քաղաքական, տնտեսական, ընկերային) եւ մտայնութիւնները, ո՛ր եւ է աշխատանք սկիզբէն դատապարտուած է եթէ ոչ ամլութեան, գոնէ չտալու գործածուած միջոցներու եւ ուժերու համապատասխան արդիւնք։ Հետեւաբար կազմակերպութիւն մը երբ իր ամբողջ հեղինակութիւնը կը դնէ նման աշխատանքներու մէջ, պիտի սպասէ ոչ թէ հմայքի եւ ազդեցութեան յաւելում, այլ ընդհակառակը նուազում, որովհետեւ հաւանականութիւնը չունի իր ծրագրած նպատակները յաջողցնելու. իսկ ժողովուրդը կը դատէ ոչ թէ նպատակը, դիտումը, այլ գործին դրական արդիւնքը, կը գնահատէ միայն յաջողութիւնը, դատապարտելով անյաջողութիւնը կամ կէս յաջողութիւնը։

գ) Կազմակերպութեան մը անդամներուն մէկ մասը, գործօն մասը ժամանակ, երբ հնարաւորութիւն չունենար կուսակցական ներքին աշխատանքներով զբաղելու եւ իր ուժը կը սպառէ, [illegible] բեր զբաղումներու մէջ կ[illegible] ցութիւնը ոչ թէ կ'ամեհնայ, [illegible] արտաքին փայլի մը տակ թու[illegible] թիւն մը կ'ունենայ։

դ) Քաղաքական կազմակերպութիւն մը չի կրնար եւ պէտք չէ [illegible] տրամադրէ իր ուժերը մեծագոյն մասը անմիջականօրէն քաղաքական չնկատուած աշխատանքներու, քանի իր գոյութեան առանց[illegible] կազմող նպատակը չէ իրականացած։

Այս երկու մտածման տարրեր[illegible] եզրակացութիւններուն մէջ ո՞րը պէտք է ըլլայ մեզ առաջնորդողը։

Ընտրութիւն մը ընելէ առաջ [illegible] գիտենք թէ ի՛նչ դիրք բռնած ենք մինչեւ հիմա զանազան գաղութներու մէջ եւ ի՛նչ արդիւնքներ [illegible] ձեռք ձգած Միր [illegible] Ընդհանրապէս [illegible] փոքր եւ զանազան Հայ[illegible] ժողովներ Միր գիրքը ազգային իշխանութեանց հանդէպ [illegible] մէջ ունին բանաձեւ մը, որ կը թելադրէ առանց [illegible] ազգային մարմիններու մէջ [illegible] նալու, մասնակցիլ ազգային գործերու, բուն կազմակերպական գործերուն չխառնուելու պայմանով։ Այս բանաձեւը (յիշողութեամբ կ'արտագրեմ) պատասխանն [illegible] է շատ մը մարմիններու, [illegible] հակառակ գիրքին մէջ գտնուելու, այսինքն կուսակցութիւնը [illegible] րեսի վրայ ձգելով, կենդանի ազգային թեմական հողերով։

Դժուար գործ է, հիմա, [illegible] առանց պայմաններուն ծանօթ [illegible] լալու գաղութներ ընել [illegible] այս հարցին մէջ (բոլոր հարցերուն մէջ ալ աւելի լաւ [illegible] յար թերեւս իրրեւ [illegible] մտածելով, այսինքն աշխատա[illegible] ները իրենց արդիւնքէն դատել [illegible] — առանց ընթացքը նկատի [illegible] նելու —, կարելի է ըսել թէ [illegible] փաքրուած եւ սպասուած արդիւն[illegible] քը չտուին, օրինակ, մեր [illegible] եւ Եգիպտոսի մարմիններ[illegible] ղեկավարութեան դէպքերը [illegible] դէն, բայց պարզ կ'երեւի որ [illegible] զատուութեան շրջան մը [illegible] ցինք մենք կուսակցականներէ[illegible] իսկ ազգային գործերը եւ [illegible] մինները աւելի փայլուն [illegible] քան [illegible] մեր ջախջախիչ յաջողութիւններ[illegible] աւելի [illegible] այդ ցայտուն յաջողութիւնը [illegible] ալ անոր յաջորդող [illegible] թիւնը։

Եգիպտոսի դէպքերը [illegible] Երեք-չորս տարի Եգիպտոսի ազգային գործերը [illegible] տոյ չահսուած անակնկալ [illegible] առջեւ գտնուիլ [illegible] տուի, յանցաւորի խնդիր [illegible] իբրեւ իրողութիւն [illegible] միայն նկատի ունենալով [illegible] կուսակցական աշխատանք[illegible] մինչեւ հիմա ստացուած արդիւն[illegible] քը եւ այժմու վիճակը, եւ [illegible] սեմ առանց վարանելու, [illegible] արժեր այս ձիգը, այս յաջո[illegible] թիւնը։

Ուրիշ տեղերէ [illegible] նակներ չեմ գիտեր։ [illegible] Լիոն ալ իրենց սկզբնաւորութեան [illegible] մէջ միւս տեղերուն պատկերն [illegible] նին [illegible] վերջաւորութիւն չունեցան։

Այսպէս, ուրեմն [illegible] թեան եռանդուն [illegible] թիւնը եւ գործելու կարող [illegible] կողմ տարք պատկերը [illegible] ստեղծած է, որուն մէջ կը [illegible] ծին Դաշնակցական [illegible] դաշնակցական ուժերը [illegible] օգտա բերելու ընդհանուր [illegible] կարելի է վճռել ի՛ նպաստ [illegible] քարի բարիքի մասին, [illegible] առանց պատճառի [illegible] կայ, աւելի կամ [illegible]

զէնքերու համակրութիւնը ոճիր է այս, սակայն, այն պայքարներու մասին, որոնք ժամանակի եւ պայմաններու մաշկցնող եւ մեծցնող ազդեցութեան գծագրելու կարողութիւն կուտան: «Ազգային-ինքնիշխանական» պայքարները չեն որ մեզ ընդունակ պիտի դարձնեն անվախ եւ առանց մտահոգութեան դիմաւորելու մեզ սպառնացող ձուլումը կամ քայլ մը առաջ տանելու մեր քաղաքական դատը: Այս պայքարներուն հիմը, խորքին մէջ անտարբերութիւնն է. մեր դէմ եղած ասպարէզը՝ գիրքեր ու առաններ պահելու անտարբերութեան կը դառնեն թէ՛ ժողովուրդի շահ, եւ թէ ամենաբարձր նպատակ. չեն քաշուիր ամբաստանելէ զանազան զրպարտութիւններով, չեն քաշուիր ստար իշխանութիւններ հրաւիրել մեր ներքին խնդիրները լուծելու.

Կայ միջոց այս ազդեցութիւնները արմատապէս ջնջելու. օտար երկիրներու մէջ ապահովութիւն չունին մարդիկ, ազգային իշխանութեան կամ ընդդիմադիր, անպատիժ շարունակելու իրենց ընթացքը: Ինչ պիտի ըլլայ ըմբռնելի ամենամեծ կարեւորը ժողովուրդին, եթէ Դաշնակցութիւնը, ընտրութիւններու ատեն կուսակցականօրէն անտարբեր՝ որեւէ մտադրութիւն չունենայ ազգային գործերը վարելու կամ վարել տալու իր համակիրներուն:

Երկու հիմնական միտք կը անահ այս ենթադրութեան իրականացման առթիւ. մէկը՝ ազգային եկամուտներու գէշ մատակարարութենէն, այսինքն իւրաքանչիւր գաղութի մէջ տարեկան քանի մը հազար ֆրանքի դրամական կորուստ, եւ երկրորդ՝ կրթական գործին համեմատական թուլութիւնը եւ անկումը: Առաջինին համար չպիտի արժէր մեծ շահագրգռութիւն մը. իսկ երկրորդը ոչինչ ալ փոխնակելի չէ, որուած ըլլալով որ հայ մանուկներու դաստիարակութեան հարցը ապահովապէս կախում ունի հայ ուսուցչէն, որ վարժուած է ամենամեծ զոհողութիւններով իր լաւագոյնը ընելու իրեն վստահուած պաշտօնատու աշխատանքին մէջ:

Խելացի եւ արդարադատական կը գտնեմ որ Դաշնակցութիւնը արտասահմանի մէջ որեւէ տեղ եւ որեւէ ատեն չհետաքրքրուի կուսակցականօրէն ազգային մարմիններու ընտրութեամբ եւ անոնց գործունէութեամբ: Իր անտարբերութիւնը ապահովաբար պատճառ կ'ըլլայ անվիճա դարձնելու եւ ուրիշները, որոնց մեծագոյն մասին գործունէութեան հանդը անոնց կ'առնէ Դաշնակցութեան դէմ գործելու պէտքն:

Լ. ԶՕՐԱՒԻՍԵԱՆ

Կարդացէք եւ՝ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Զափահաս Որբերու Միութիւնը, ինչպէս կը տեղեկացնէր «Յառաջ», գումարուեցաւ Լիոնի մէջ անցեալ շաբթուան վերջաւորութեան: Ժողովները բաց էին ժողովուրդին առջեւ: Երիտասարդութիւնը, որ կը հետաքրքրուի այս շարժումով, յաճախ ներկայ կ'ըլլար վիճաբանութիւններուն

Պատուիրակներ գրկած էին Փարիզէ, Մարսէյլէ, Վալանսէ, Վիէնէ, Պէլֆորի մասնաճիւղերու:

Պուէնոս Այրէսի մասնաճիւղը, որ կապուած է Փարիզի կեդրոնին, նշանակած էր ներկայացուցիչ մը

Օրակարգին վրայ կային կարեւոր հարցեր. Միութեան Ներքին-կանոնագիրին վերամշակումը, «Արրա» անունին քննութիւնը, Միութեան ազգային, հայրենասիրական, կրթական կազմակերպութիւններուն հետ-խօսակցութիւն, որոնցմէ ամեն մէկը, որ չափազանց մեծ նշանակութիւն ունի, — Պատգամաւորական ժողովին օրակարգին մասին մասնաճիւղերու ընդհ. ժողովներուն կողմէ տրուած պատասխանները գրեթէ նոյն իմաստն ու նշանակութիւնը ունէին: Ինչպէս որ պատգամաւորները, բոլորն ալ իրարու անծանօթ, երբ տեսան զիրար ու երբ բացումը միեւնոյն հոգիով ըրաւ եւ միեւնոյն սիրտով բաժնեցին, չափազանց յուզուեցան եւ որոշումները տրուեցան կատարեալ միաձայնութեամբ: Մասնաճիւղերը կը պահանջէին պահել «Արրա» բառը՝ իբրեւ իրենց պատմութիւն, իբրեւ իրենց վկայական պահանջատէրի իրաւունքներու եւ ժառանգութեան, երբ մանկութեան մեծ Որբին, որ հայ ժողովուրդն է:

Պատգամաւորական ժողովը իր գիրքը ճշդած ատեն նկատի առնեց միայն իր ծրագիրին ոգին, ազգային գիծը կուսակցական, ընկերային եւ ամէն կազմակերպութեան հետ յարաբերութեան մտնելու ատեն Միութիւնը նկատի պիտի ունենայ միայն այդ ոգին պահպանումը:

Ձեռնարկները ցոյց տուին որ մասնաճիւղերը իրենց գտնուած քաղաքներուն մէջ գրաւած են կարեւոր դիրք մը ստեղծած են հանդէսներ, որոնք ջերմութիւն մը տուած են ժողովուրդին: Պատգամաւորական ժողովը հրահանգեց տարածել շարժումը, միացնել բոլոր որբերը Յառաջ [illegible]

նեը, որոնք կը ներկայացնէին որբանոցները եւ ազգային կազմակերպութիւններու բանած գիրքը որբերու հանդէպ. Մասնաւորապէս շնորհակալութիւն էին Մարսէյլի Գպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին մասին բացուած տեղեկութիւնները: Այս ժողովը որոշեց ի կարգ հրաւիրել այս վարժարանին տնօրէնութիւնը: Հրատարակել մասնաւոր քաղ-նամակ մը առաջին առթիւ եւ գիմել օրինական միջոցներու, լուսաբանելով այն հայ գաղութները, ուր հանգանակութիւն կատարուած է ի նպաստ Գպրոցասէրին:

Պիտի հետապնդուի նաեւ որբահամարի գործը:

Պատգամաւորական ժողովը յանձնարարեց կեդր. Վարչութեան, որպէսզի իր պաշտօնական նախագահներուն ներկայացնէ ժողովին աշխատանքները եւ որոշումները, ինչպէս նաեւ շնորհակալութիւն յայտնել Փարիզի Հայ թերթերուն, որոնք, բացի Երեւանէն, համակրով ողջունած էին օժանդակել Միութեան:

Ժողովին փակումէն յետոյ Լիոնի «Բարձր Հայք» ճաշարանին մէջ հրաւիրուեցաւ որբ եւ համակիր երիտասարդութիւնը ներկայացուեցաւ Միութեան կատարած աշխատանքները, ծրագիրը եւ խնդիրները: Ապա պատուիրակին ուժգին կոչէն յետոյ վերակազմուեցաւ Լիոնի Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղը:

Պատուիրակները նկարուեցան ու մեկնեցան իրենց տեղերը, ուրախութեամբ ու երազներով լեցուած:

Պատգամաւոր

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ԱՆԽԱՏԱՆՔ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ 27 Դեկտ. — Սէն Շամոնի գործարաններուն կէսէն աւելին երկաթի գործարաններ են: Այս պատճառով ալ գործերը շատ դժուար են, մանաւանդ Հայերուն:

Կան շատ մը երիտասարդներ, որոնք միշտ բացօթեայ, կ'աշխատին. օդը ինչ վիճակի մէջ ալ ըլլայ: Այսպէս բացօթեայ աշխատող շատ մը հայ պաշտօնեաներ հիւանդացան իրենց գործին ծանրութեան պատճառաւ. հիմա որ ձմեռ է, եւ շատ զուրտ կ'ընէ [illegible] անելի մատնուած են հայ բանուորները [illegible] ինչպէս ըսինք, բնաւ նպաստաւոր չեն անոնց գործերը: Կան շատ մը Հայեր, որոնք գործ չգտնելով քաղաքին մէջ, ստիպուած են շրջակայ գործարաններուն դիմել,

որոնք կէս ժամ հեռաւորութիւն ունին քաղաքէն: Ըսէ զատ, շատ Հայեր՝ հերթով փոխել կ'աշխատին, որ երեք ձեւ ունի, — կէսօրուան 12էն մինչեւ 9, 9էն մինչեւ առաւօտեան 5, յետոյ նորէն մինչեւ կէսօրուան 12: Երեւակայեցէք գիշերուան հերթապահներուն վիճակը, մանաւանդ որ գիշերները հանրակառք չի բանիր շրջակաները բանուորները ճարահատ ոտքով կ'երթան կամ հեծելանիւով Բայց որչափ ալ ցուրտէն պատսպարուին, անհնար է: Ըսել որ սաստիկ ցուրտէն ֆրանսացի գործաւոր մը հեծելանիւով գացած ատեն ինկաւ եւ սառեցաւ:

Այս աննպաստ պայմաններուն տակ, հայ բանուորութիւնը ընկճուած՝ նոր յախտ կ'ըսէ օտար ափերու վրայ...:

Այժմ գաղութը ցրուելու վրայ է: Շատեր կ'երթան աւելի կեդրոններ, այնտեղ ալ իրենց բախտը փորձելու, իսկ ուրիշներ կը նախընտրեն քաշուիլ անծանօթ հովիտներու տակ հեռաւոր գիւղեր: Ներկայիս արդէն գործերն ալ ալ լաւ չեն եւ գործազրկութեան վախեր կան: Ընցեալ տարի ալ այս եղանակին սկսաւ տագնապը

Մ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՎԼՈՒՍԵԱՆ ՕՐԷՆՔ — Մարհրգային Հայաստան (11 դեկտ.) կը պատմէ թէ Լէնինականցի Ալօ Օղաքաշեան, որ Երեւանի մէջ հացագործ էր. Յետագիր կը ստանայ թէ Անուշաւան Մասնեղեան Լէնինականի ցուցքէնտ գիւղին մօտ սպաննած է իր եղբայրը վաճառը: Ալօն անմիջապէս բան գործ կը թողու եւ կը փութայ Լէնինական, ուր իր եղբօր կնոջ եւ որբերուն լաց ու կոծը տեսնելով կը վճռէ վրէժ լուծել Անուշաւանէն: Այս վերջինը արդէն բանտարկուած էր եւ պիտի դատուէր Յոկտ. 25ին Լէնինականի մէջ: Ալօ իր վրէժառութեան ամենայարմար ժամանակը կը համարէ դատավարութեան օրը: Ու օգնով իր «արդարադատութիւնը աշխուժացնելէ» յետոյ կը ծախէ, ֆիննական դանակ մը, կը մտնէ դատասրահ, ուր եղբօրը սպանիչը ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստած՝ դատաւորներու գալուն կը սպասէր:

Ալօ առանց կարեւորութիւն տալու ամբաստանեալին նստած պահակներուն եւ դատարանին մէջ խռնուած հասարակութեան, կը մօտենայ Մասնեղեանին եւ «Քո մէրը...» կարծում եւ դու առ զ պիտի մոռնա» ըսելով, դանակի ուժգին հարուած մը կ'իջեցնէ Անուշաւանի կուրծքին: Ալօ կը ձերբակալուի,

իսկ Անուշաւան կը փոխադրուի հիւանդանոց, ուր կը մեռնի Նոյ. 2ին.

Այս ոճիրին դատավարութիւնը տեղի ունեցած է Լէնինականի մէջ Նոյ. 19ին. Ալօ յայտնած է թէ ինք այդ օրը ծայրաց ըլլալով բան չի յիշեր: Սակայն դատարանը հիմնուելով վկաներու ցուցմունքներուն եւ բժշկական քննութեան վրայ, կը հաստատէ թէ Ալօն վրէժառութեան նպատակով կանխամտածուած է իր ոճիրը, ուստի եւ 10 տարի բանտարկութեան կը դատապարտէ զայն՝ խիստ մեկուսացմամբ: Սակայն պոլշեւիկեան ցեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ Նոյմ. 2ին հրատարակուած ընդհանուր ներման հրամանագրին համաձայն, դատարանը անոր պատիժին մէկ երրորդը կը կրճատէ:

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ. — Բաւուն յուզումով մըն էր որ Թորինոյի բնակիչները այս վերջերս առին մեծ լուր մը, — թէ երկրացի իտալացի մը Սիլվէստրօ Փոլի, որ երկար տարիներէ ի վեր Ամերիկա կը բնակէր ու մեծկակ հարստութեան մը տիրացած էր. իր ունեւորութիւնը եղող շատ մը թատրոններ եւ սինէմաներ ծախեր էր ամերիկեան ընկերութեան մը, միլիոնատէր տոլարներու փոխարէն եւ այս առթիւ յայտարարեր էր թէ կ'ուզէր քաշուիլ գործէ եւ իր ծննդավայրը վերադառնալ:

Արդ, Սիլվէստրօ Փոլիի մասին որ եւ է լուր չկար 1870էն ի վեր եւ իր եղբօր զաւակները, որոնք թիւով 45 հոգի են, զայն մեռած կը կարծէին: Երբ լսեցին թէ իրենց ազգականը կը վերադառնայ, կարօտի արցունքներ թափեցին...: Անոնցմէ շատերը իրարու հետ խռով էին եւ այս ուրախ առթիւ իրարու հետ հաշտուեցան:

Միլիոնատէր հօրեղբայրը ծնած էր 1847ին. անոնց մարմարագործ մըն է եղեր երբ մեկներ է Ամերիկա բախտ փորձելու, գտնէ արձանիկներ ծախելով: Այսօր հայրենիք կը վերադառնայ 450 միլիոն լիրէթի հարստութեամբ մը: Ազգականները կ'ազօթեն որ հօրեղբայրը շատ մեռնի:

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Իմա Թագարէջ, 37 տարու ռուս խոհարար մը, քանի մը ամիսներ առաջ ծանօթացեր էր Օր. Ժան Պիռոի հետ, 23 տարեկան սպասուհի մը: Նախապէս որոշեր էին իրարու հետ ամուսնանալ, բայց վերջերս աղջիկը վարանումի նշաններ ցոյց կուտար: Սակայն եւ այնպէս, հաւանեցաւ Ռուսին ընկերանալ Սէն Քլուի մէկ պանդոկը:

Գիշերը, Ռուսը տեսնելով որ աղջիկը կը մերժէ իրեն հետ ամուսնանալ, փորձեց զայն սպաննել ատրճանակի գնդակ մը պարպելով անոր բերնին մէջ, սակայն յետոյ, երբ հանդարտեցաւ, զգաց իր արարքին ծանրութիւնը եւ անձնասպան եղաւ:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱԽՕՍ. ԵՒ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ

ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱ Յունուար 1ին Հրապարակային բանախօսութիւն, բանախօս՝ Ազգին, նիւթ՝ Բաղք. կուսակցութիւններ եւ գաղութահայութիւն:

ՎԱԼԴ, 2ին Դասախ. ժողով, Ազգին

ՓՐԻՎԱ, 3ին » » »

ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ 4ին » » »

ՎԱԼԱՆՍ, 2ին Դասախօսական ժողով, դասախօսներ Տոքթ. Աշոտ Գասպարեան եւ Գուլումճեան:

5ին Դասախօսական ժողով, դասախօս՝ Ազգին:

6ին ընկերային ընդհանուր ժողով, Ազգին:

ԼԱՆՍԷՅ, 8ին Հրապարակային բանախօսութիւն եւ ընկերական ընդհ. ժողով, բանախօս ընկ. Վ. Զաւլլեբեան:

ՎԻԷՆ, 1ին ընկերական ընդհ. ժողով, ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Աղայեան:

2ին ընկերա-համակրական ժողով, ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Աղայեան:

3ին դասախօսական մեծ ժողով, դասախօսներ Տոքթ. Աշոտ Գասպարեան և Գուլումճեան:

ԼԻՈՆ, 4ին, 5ին, 6ին, 7ին յաջորդական 4 մեծ դասախօսութիւններ՝ դասախօսներ՝ Տոքթ. Աշոտ Գասպարեան եւ Գուլումճեան. մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Ս. ՇԱՄՕՆ, 4ին Ընկերական ընդհ. ժողով:

5ին Դասախօսական ժողով:

8ին Հրապարակային բանախօսութիւն, կը խօսին ընկերներ Աղայեան, Գուլումճեան:

Ս. ԷԹԻԷՆ, 6ին Ընկերական ընդհ. ժողով:

7ին Ընկերա-համակրական ժողով:

ՏԷՍԻՆ, 7ին Ընկերական ընդհ. ժողով, Ազգին:

8ին առաւօտ՝ դասախօսական ժողով, Ազգին:

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻ, 8ին կէսօրէ յետոյ դասախօս. ժողով, Ազգին:

ԿԱՐՏԱՆ, 1ին դասախօսական ժողով. դասախօս՝ Հայկ:

8ին Ընկերական ընդհ. ժողով ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Բենիկ.

ՊԱՆԵԹ — Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ

Միացեալ Նահանգներու մէջ կայ 25 միլիոն բանուոր: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ունի 3 միլիոն անդամ, իսկ կոմունիստ կուսակցութիւնը 10.000 բանուոր: Անգլիոյ բանւորներու թիւն է 15 միլիոն: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ունի 5 միլիոն անդամ, իսկ կոմունիստները՝ 7.500 Գերմանիա ունի 20 միլիոն բանուոր, ընկերվարները՝ 4 միլիոն, կոմունիստները 128.000: Ֆրանսա ունի 11 միլիոն բանւոր, կոմունիստները՝ 60.000: Փրավտա (14 դեկտ.) կ'ըսէ թէ Մանուիլսքիս կոմունիստ համագումարին մէջ շատ կը ցաւի որ «ընկերներու» թիւը քաջալերիչ չէ այս ատաղձման մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 4

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

(ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

ՆԱԽԱԲԱՆ

— Ի՞նչ է անունը:

— Վէրակին:

Այդ անունը բնաւ չէի լսած Փարիզի մէջ:

Իշխանը բաւ.

— Ո՛չ ոք գիտէ թէ ով է այս մարդը, թէ ուրկէ կուգայ ան... այս պաշտօնն է որ կը հրամայէ աշխարհի բոլոր գաղտնի ընկերութեանց ... Թերեւս Հոլանդացի... եան ընտանիքէն իշխա՞ն մըն է. բան մը չենք գիտեր անոր մասին:

Իշխանը ինծի նայեցաւ, ու բաւ ի մէկին մէկին արտասանելով աւելցուց

— Այս մարդը հիմա փոփոխ ըլլալու է:

* *

Ըդհ Ըպահովութեան պաշտօնատունը գացինք

Իշխանը կ'ուզէր որ ինքը տար Վէրակինի անձինքագրութիւնը այս պաշտօնատան: Այս վտանգաւոր պետը, գաղտնի ընկերակցութեանց իր դրդած այն սարսափին ... ժանդարմերիի, կրնար ալ նպաստել փոփոխութիւններ կատարել անձերու եւ գործողութիւններու մէջ որ քաղաքական ստորին ... սովորական միջոցներու համաձայնութենէն վեր կը մնային անոնք

Վ. լոֆ յաջորդաբար Ըդհ Ըպահովութեան տնօրէնին

— Վէրակինը միայն մէկ յատկանշական բայց սոսկալի գիծ ունի, — իր նայուածքն է անիկա: Պրահայի մէջ տեսա՛ծ էք վհուկ աչքեր, որոնք կը կախարդեն ու վիճակ կը բանան... Վէրակինի աչքերուն մէջ կը փայլի կանանչ բոց մը, զոր աշխարհի մէջ շատ քիչերը ունին. իր այդ աչքերը ան կը պահէ մոխրագոյն կոպերով, կարծես այրած ըլլային հրացայտ նայուածքներէն.. Երբ ձեր գործակալները կարծեն որ այդ մարդուն ներկայութեան կը գտնուին, թող զայն ստիպեն շեշտակի նայելու .. ասոր դէմ՝ անձնաւորութեան ոեւէ փոփոխութիւն չի կատարուիր...

Ըդհ Ըպահովութեան տնօրէնը քննեց այն մէկ քանի լուսանկարները, զորս իշխանը երկարեց անոր. «Օհրանա»յի գործակալներուն կողմէ առնուած այս էնսթանթանէ նկարները բոլորն ալ անփոփոխ կերպով կը ներկայացնէին երկարահասակ մարդ մը, բայց այնքան տարբեր ձեւով դէմքերը ծամածռուած եղած էին, որ մէկը միւսին չէր նմաներ:

— Ըհաւասիկ ինչ որ մենք ունինք գաղտնի ընկերակցութեանց պետին դէմ, որ կը հրամայէ թէ՛ Ասիոյ ու Ափրիկէի եւ թէ Եւրոպայի մէջ:

Իշխանը հանգիստօր եղանակ մը առաջարկեց, եզրակացնելու համար

— Այս մարդը երբ ձերբակալուի, կայսերական Ռուսիոյ համար ամէն ինչ փրկուած կ'ըլլայ... ու վաղը՝ շատ մը յեղաշրջութեան առաջքը առնուած կ'ըլլայ Եւրոպայի մէջ, որովհետեւ օր մը անոր ուժերը պիտի ուղղուին Լոնտոնի եւ Փարիզի դէմ:

Բայց ոչ ոք, նոյնիսկ մեր Ըդհ. Ըպահովութեան ու Լոնտոնի «Ինթէլիճընսի» պետերը գեո բան մը չէին գիտեր Վէրակինի ու անոր անհաշման զօրութեան մասին:

Վ. լոֆ մեր պաշտօնատունէն ելաւ աւելի եւս վհատած: Ուզեց վերջին կարելիութիւն մը փորձել.

* *

Իր մեկնումին նախօրդ օրը, իշխանը գնաց Մոնփառնաս թաղը, Ռոթոնտի հետաքրքրական սրճարանը, ուր կը գտնուէին կայսրութենէն վտարուած Ռուսերը: Թերեւս կարենար հոն բան մը իմանալ:

Զարմանալի միջադէպ մը տեղի ունեցաւ հոն: Մեր մտած միջոցին՝ սեղանէ մը մարդիկ յանկարծ ոտքի ելան ասոր յաջորդեց հրմշտուք մը: Ըսոնցմէ մին, երկայնահասակ, ստիպուեցաւ ճեղքել մեր խմբակը, գետին ծռելով: Ընոր այս յանկարծական անցքին հետեւանքով քիչ մնաց իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնէր իշխանը, որ ստիպուեցաւ դուռը բռնել:

Թի՛չ մը խեղդիչի կոկորդին մէջ.. կանանչ բոցը, այո՛, որոշապէս տեսած էի անոր փայլը այդ դէմքին վրայ, որ ծռած միջոցին քսուեցաւ իմ դէմքիս՝ գանակի շեղբի մը նման: Իշխանը խեղճ հանկցաւ յուզումն եւ դողից

Կարելի բան է, Մարսէ Լոնտրսի.

Խուռամբ, չունեցի ինքզինք գտնել. վախցայ թելադրութեամ տակ ինկած էրկու օրէ ի վեր Վէրակինի սարսափով կ'ապրէին:

— Ինծի այնպէս կը թուի վստահ չեմ

Ուզեցինք այդ մարդուն հետքերուն վրայ նետուիլ: Միւս մարդիկը, խմբակ կազմած, մեզ կանխեցին: Գիպուած էր ասիկա: Չկրցանք գիտնալ երբեք

Միւսը անհետացած էր եւ գուրս ելլող մարդոց ամէնէն վերջինը բաւական որոշապէս մրմնջեց օդակցի լսեմ.

— Վոլֆը, «Օհրանա»

Ու մեզ հրելով, այս վերջինն ալ անհետացաւ իր կարգին. Գրաստան, սեղանի մը առջեւ նստած, իմ բարեկամներէս մէկը, երիտասարդ քիւպիստ նկարիչ մը, անդին հաւատարիմ յաճախորդներէն էր Ըսօ ըախտ հարցուցի, ձեզի զայն

(Շար.)

թէ, ճակատակ պարագային օրինական ճետապնդումներ պիտի կատարուին։

Ըսմէթ փաշա մանրամասնօրէն կը պատմէ անկէ վերջ անցած դարձածները։ Ինեօն պէյի մասնաւոր խօսակցութիւնները ֆրանսական ընկերութեան հետ եւ ամէն գինով այս վերջինին շահերը պաշտպանելու իր յամառութիւնը։ Նախորդ դահլիճը իր վերջին նիստը գումարեց Հոկտեմբեր 26ին եւ Ըսմէթ փաշա յայտնեց Ինեօն պէյի թէ ծովային գործավարութիւնը ընջուած է։ Սակայն ետքէն զարմանքով տեսնուեցաւ որ Ինեօն պէյ Նոյեմբեր 30ին նոտարութեան առջեւ նոր պայմանագրութիւն մը կնքած է ֆրանսական ընկերութեան հետ, Պետական Գանձին աննպաստ պայմաններով։ Ահա՛ այս է պատճառը որ Ինեօն պէյ Գերագոյն Ատեանին առջեւ պէտք է պատասխանէ իրեն դէմ եղած ամբաստանութեանց։

Ինեօն պէյ որ ներկայ էր ժողովին, իբր պատասխան Ղազին եւ Ըսմէթ փաշան գովեց եւ իր երախտագիտական զգացումները յայտնեց անոնց։ Ի վերջոյ ժողովը որոշեց Ինեօն պէյի անձեռնմխելիութիւնը վերցնել։

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ...

Այս դէպքէն քանի մը օր վերջ, երեւան հանուեցաւ ուրիշ գեղծարարութիւն մը։ Ազգ. Մեծ ժողովի գանձապահ Հաճի Մէհմէտ պէյի հաշիւները քննուելով, տեսնուեցաւ ՛որ յիշեալը մօտ 70.000 օսմանեան ոսկիի բաց մը ունի։ Մէհմէտ պէյ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։

Դեկտեմբեր 26ին երկուշաբթի օր Ազգ. Մեծ ժողովին մէջ այս մասին վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ կը հաստատուի թէ, այս գեղծարարութեան մեղսակից է բացի Հաճի Մէհմէտէն նաեւ Ճէպէլը-Պէրէքէթի երեսփոխան Ալի Րիզա պէյ, որ Թարհրդարանի անցեալ նստաշրջանին վարչական յանձնաժողովի նախագահն էր

Հաճի Մէհմէտ պէյ վերջին նստաշրջանի ընթացքին մօտ 100,000 ոսկիի կանխավճար բրած է, զանազան երեսփոխաններու, որոնցմէ ոմանք չեն վերադարձուցած այդ գումարները, ուրիշներ ալ պայմանաժամը անցնելէ վերջ վճարած են։

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը այս լուրը հաղորդելէ վերջ կ'աւելցնէ.

«Հնարաւոր չէ հաւանական թէ մեղսակից չըլլայ, իսկ բացի ներկայի երեսփոխանի պէյի, Ալի Րիզա պէյի եւ ուրիշներու վերագրուած գեղծարարութիւններէն, գործին մէջ որոշ չափով քաղաքական արկածութիւն կայ, եւ թէ պէտք չէ զարմանալ, եթէ մօտիկ ապագային նոր նոր լայն համեմատութիւններ ստանայ»։

«Սէվինճ»ի զոհերը հօրանաւ ..

Երէկ գրեցինք թէ Մարմարայի մէջ «Սէվինճ» (591 թոնօ) եւ «Մարմարա» (1078 թոնօ) շոգենաւերուն ընդհարման հետեւանքով «Սէվինճ» ընկղմած է եւ 30 հոգի խեղդուած են։ Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ընդհարումը տեղի ունեցած է Պօզ Պրունի առջեւ։ «Սէվինճ» Պոլիսէն Մուտանիա կ'երթար, իսկ «Մարմարա» Մուտանիայէն Պոլիս կուգար։ Խեղդուած են ոչ թէ 30 այլ 70 նաւազներ եւ ճամբորդներ, որոնցմէ երկուքը միայն օտար՝ Զուիցերուհի մը եւ Ամերիկուհի մը, այս վերջինը ուսուցչուհի Պրուսայի ամերիկեան վարժարանին մէջ։

«Մարմարա» շոգենաւը կրցած է ազատել մօտ հարիւր ճամբորդներ, որոնցմէ հինգը մեռած են քիչ վերջ։ Թանձր մշուշին պատճառաւ ազատումի գործողութիւնները դժուարացած են։ Պիտի կը տրուի թէ ընդհարումէն վերջ «Մարմարա շարունակած է ճամբան դէպի Պոլիս եւ դարձած է միայն, երբ ստացած է օգնութեան կոչերը «Սէվինճ»ի, որ սկսած էր ընկղմիլ։ Պատասխանատուն «Մարմարա»ն է, որ հակառակ մշուշին, խիստ արագօրէն կը յառաջանար։

Իտալիա եւ Յունաստան չեն գիտակցիր

Հռոմէն կը հեռագրեն 28 դեկ. թուականով.—

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոսի վերջին այցելութեան առթիւ գրոյց տարածուած է թէ իտալական կառավարութիւնը Աթէնքի հետ կը բանակցի կնքելու համար քաղաքական դաշնագիր մը, որ ապահովութեան դաշինքի մը արժէքը պիտի ունենայ։

Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ բացարձակապէս կը հերքուի այս զրոյցը։ Բացի այն բանակցութիւններէն, որոնք պիտի կատարուին Ֆրանս. կառավարութեան հետ, կարելի է վստահ ըլլալ թէ Մուսոլինի չի մտածեր անջատ նոր համաձայնագիրներ կնքել։

Հրդեհ մը Պոլսոյ մէջ

Պոլսոյ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Դեկտեմբեր 21ի առաւօտեան ժամը 4ին, երբ ամէն մարդ կը քնանար, հրդեհ մը ծագած է Բերա, Իմամ փողոց, Պ. Խօրասանճեանի սեփական չորս յարկնոց տունէն։ Տունը ուր կը բնակէին քանի մը ընտանիքներ, ամբողջութեամբ մոխրացաւ եւ կից տուն մըն ալ «լքեալ» մասամբ այրեցաւ։ Տունին ներսը իւղաներկով ներկուած ըլլալուն, կրակը շատ կարճ ատենի մը մէջ տարածուեցաւ բոլոր յարկերուն, յանկարծա՛կի բերելով քնացած բնակիչները։

Հրշէջ զունդը չհասած տունը արդէն բոցերու մէջ էր եւ բնակիչները աղեխարշ վիճակի մը մատնուած էին։ Վարձակալներէն Տիկին Մառի զաւակը գրկած, բոցերուն մէջէն օգնութիւն կը պօռար։ Արդէն այրուածքներ ստացած էր։ Վարը տնեցիները ոչ մէկ բան կրնային ընել մայրն ու զաւակը բոցէն ազատելու համար։ Տունը ամբողջ բոցավառած էր, սանդուխները փլած էին արդէն եւ կրակի հեղեղ մը կը թափէր վար։ Ռուս կին մըն ալ զաւակը գրկած վերի յարկի պատուհանէն օգնութիւն կ'աղերսէր։ Հրաշքով կարելի եղաւ ազատել բոլոր մայրերն ալ, իրենց զաւակներով։

Հրդեհին ծագման պարագաներուն մասին քննութիւններ կը կատարուին։ Ամբաստանութեան տակ է վարձակալներէն [illegible] Միտհաթ պէյ, որ կարասիները 15.000 ոսկիի ապահովագրած էր։ Ցանցաւոր կը նկատուին նաեւ հրշէջները, որոնք հակառակ հեռաձայնով կանչուած ըլլալնուն, շատ ուշ հասած են. Բոցերուն մէջ այրած է, նաեւ Միւլքէթ ի խմբագրին [illegible] պէյ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուան ժամը 8ին, քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ' Իթալի.

Օրակարգ. – Երջ. կոմիտէի զեկուցումը եւ ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԲԱՑՈՒՄ «ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ» ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

Այս գիշեր ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ անթել հեռագրով).— Կավոշի պարահանդէսի տոմսակներէն 350 հատ սպառած են։ Ուեթր մեգր /բարձրութեամբ զարդարուն կաղանդի ծառ մը սրահին մէջ հաստատուած է։ 25 սեղաններ վարձուած են։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Բարձր-Հայքի Հայրենակցական միութեան երեկոյթը վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 3, Camp Victor Hugoի ռուսական վարժարանի սրահը։ Բանախօսութիւններ, արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ եւ պար։

ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Ք Ի Ն

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիս» խումբի ընկերական ժողովրդավաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ազգակիցները այս Կիրակի հայկական արձարանի սրահը, ուր տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Միութեան մէկ տարուայ հաշուետուութիւնը եւ նոր ընտրութիւն։

ՏԷՍԻՆԻ Զափահաս Որբերը կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այս Կիրակի, Ավընիւ Ժան-Ժօրէս, Քաֆէ Արմէնիէն, խորհրդակցութեան մը համար։ Ներկայ պիտի ըլլայ կենդր. պատուիրակ Յ. Պուրնազեան։

ԼԻՈՆԻ Խարբերդի Հայրենակցական Միութեան գեղարուեստական ցերեկոյթը այս Կիրակի ժամը 2ին, Rue Boileau։ Էմիլ Զոլայի վերնայարկը։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, Զաւեշտ (Պարպալիէ), Կաղանդ պապան եւ անակնկալներ։

ԼԻՈՆԻ եւ Շասի Հայրենակց. Միութեան վիճակահանութիւնը այս Կիրակի առտու ժամը 10ին, Շասի ջանթիյերին մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Փուա Քոլոմպի մասնաճիւղի Ա. խումբը կը մրցի այս կիրակի ժամը 2.30ին, Ս. S. Genevilliersի դէմ։ Կը խնդրուի բոլոր խաղացողներէն ներկայ ըլլալ ժամը 1.30ին Place du Bourgogne

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՔ

Ս Տ Ա Ց Ա Ն Ք

Հ. Փ., Կ. Մ.— 25։
[illegible] Յ. Վ. 70
Մարսէյլ. Ն. Շ.—140։ Սկսանք գրկել։
Վիէն. Գործ.— 225։
Քրիտա, Տ. Տ.— 70։
Վալս լէ Պէն.— 21։
Գիպլին. Ե. Տ. Մ.— 200։
Փոն տը Շէրիւի, Հ.Ն.եղբ.—50։
[illegible] Շ. Փ. 140։
[illegible] Դ. Թ. 35։
Տէսին. Ժ. Պ.— 15։
Լիոն. Վ. Սէֆէր.— 16։
Մարսէյլ. Գործ.— 604 Ֆր.։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ զաւակներս, Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Մկրտիչ Յուսուեան 25 տարեկան, Գօգօսին 22 տարեկան եւ Վարդէն 19 տարեկան որոնք Տէրզօր աքսորուելէն վերջ Մուսուլի կամ Թիֆլիսի կողմերը գացած ըլլալն կը կարծուին։ Իմացնել Տիկ. Սրբուհի կամ Տիկ. Արշալոյս Յուսուեանի, 21 Rue Blanqui, Kremlin Bicêtre, (Seine) France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ԿԱՂԱՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՖՈՐԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վազգէն կոմիտէի եւ Կէմէրէկի Հայրենակց. միութեան կողմէ, այս Կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Caserne d'Offemontի մէջ։ Երգ, արտասան. եւ Զաւեշտ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած Մարսէյլի «Վասպուրական» Միութեան կողմէ, ի նպաստ տեղւոյն մէջ Գրադարան-ընթերցարանի մը հաստատման։ Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Salle des Fêtesի մէջ։ Տեղի կ'ունենան արտասանութիւններ, խմբերգ, բանախօսութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Երկաթուղի առնել՝ Gare du Nordէն երեկոյեան ժամը 19.05, 19.31 եւ 20.10։

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gerant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

“HARATCH”

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

ՇԱԲԱԹ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

31 DÉCEMBRE 1927

ՏԱՐԻ ԹԻՒ 533

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄԻ ԽՕՍՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Արագ ակնարկ մը 1927ի քաղաքական կեանքին վրայ՝ ...ն կը հանէ, ամէնէն առաջ, խաղաղութեան տագնապը: Պատերազմ չկայ, բայց մթնոլորտը աւելի մառայ է, ...ի որ վերջ գտած չեն մրցակցութիւնները, և մանաւանդ ...րգել կը ծաղկի գաղտնի դիւանագիտութիւնը:

...առանց նկատի առնելու թուականները, յիշենք մէկ-երկու ...կանչական պարագաները:

...Նոր փորձ մը եղաւ Ցունիսի, Նաւային սպառազինութիւն... կրճատելու: Մասնակցեցան միայն Մ. Նահանգները, Անգ... եւ Ճափոն, առանց որոշ եզրակացութեան մը յանգելու: ...հակառակն, Ամերիկան ծրագիրը պաշտպանելով հանդերձ, ...ային վերջերս քուէարկեց 700 միլիոն տոլարի վարկ մը, ...մարտանաւերու շինութեան համար: Այս առթիւ ալ երե... ...կաւ խուլ մրցակցութիւն մը՝ Անգլիոյ եւ Միացեալ Նա... ...գներուն միջեւ:

...Աւելի թատերական կարգ ու սարք ունէր ընդհանուր զի... ...թափութեան ձեռնարկը, գարձեալ Ժընեւի մէջ: Այս անգամ ...պատուիրակութիւն մը զրկած էր նաեւ խորհրդային իշ... ...խանութիւնը: Նոյեմբեր 30ին, Լիտվինոֆ հրապարակ դրաւ ...ական ծրագիր մը. — ջնջել զինուորական ամէն կազմա... ...կերպութիւն, բանակ, նաւատորմ, նաւարան, զինուորութեան ...պատերազմի ծառայող ամէն բան:

Պոլշեւիկներուն սովորութիւնն է ռումբեր պայթեցնել ամէն ...կէտի վրայ, առանց շատ բարակը փնտռելու, առանց նկատի ...առնելու կարելին եւ անկարելին, լուրջը եւ զաւեշտականը: Այս ...բեր արգելք չեն որ Մոսկուա պահէ ամէնէն զօրաւոր բա... ...նը: Լիտվինոֆ պայմանաժամ ալ կուտար, իր չնաշխարհիկ ...ծրագիրը գործադրելու համար: Չորս տարի, — ժամանակամիջոց ...որ հազիւ կը բաւէ միայն իրենց զինուորները համբելու եւ ...զափոխելու:

Ծրագիրը մնաց Ազգերու Դաշնակցութեան լեռնակուտակ ...թղթածրարներուն մէջ, յառաջիկային քննուելու համար: Մէկ-... ...եւ ամիսէն կը լսենք նոր եղանակներ, իբրեւ զուարճալիք:

...վերջացող տարուան ընթացքին, աւելի սաստկացաւ պայ... ...քարը խորհրդային իշխանութեան դէմ: Իբրեւ հետեւանք Ար... ...մէջ կատարուած խուզարկութեանց, Անգլիոյ խորհրդա... ...րը Մայիս 26ին վաւերացուց անգլեւռուս առեւտրական ...դաշնագրին ջնջումը եւ դիւանագիտական յարաբերութեանց ...խզումը:

...Երկար ատենէ ի վեր պայքար կը մղուէր այս ճակատին ..., պահպանողական դահլիճին կողմէ, որ մեծամասնու... ...թիւն ունի խորհրդարանին մէջ: Բայց չէր սպասուեր այսքան ...արագ ընթացք:

Այս ձեռնարկը ազդեց նաեւ ուրիշ պետութեանց, մասնա... ...ւորապէս Ֆրանսայի վրայ, որ վեց ամիսէ ի վեր աւելի ուշա... ...դրութեամբ կը հետեւի համայնավարական գործունէութեան: ...ներքին Նախարարը չվարանեցաւ մատնանշել համայնավարու... ...թիւնը՝ իբրեւ բուն թշնամին: Եւ կառավարութիւնը իրաւունք ...տուաւ նոյնիսկ երեսփոխաններ բանտարկելու: Դեսպան Ռա... ...կովսկին ալ քշուեցաւ, տիրող մթնոլորտին հետեւանքով: Ռւ... ...ս ֆրանքեւռուս յարաբերութիւնները խզուած չեն, բայց ...ներկայիս չունին բնականոն հանգամանք:

Ցուսահատ՝ Եւրոպայէն, Մոսկուայի գործակալները իրենց ...ողջ ուժը թափեցին Չինաստանի վրայ, պահ մը ծանր մտա... ...հոգութեան մատնելով քաղքենի պետութիւնները: Նոյնիսկ ...խորհրդային իշխանութիւն հաստատուեցաւ Քանթոնի մէջ: ...քանի մը օր յետոյ, քաղեցին այնպիսի հունձք մը, որ ...չէր գէպի գերեզման առաջնորդել: Պոլշեւիկներուն համար ...այս չկայ գաշտ մը, աշխարհ մը, որ փորձուած չըլլայ: Եւ ...համարձարար, չկայ երկիր մը որ այսպէս կամ այնպէս ճա... ...կած ու փախած չըլլայ խարդախ դեղահատը:

Միեւնոյն ատեն, խորհրդային իշխանութիւնը ծանր գն... ...մը կրեց ներքին ճակատի վրայ, իբրեւ հետեւանք ընդդի... ...մադիրներու բուռն պայքարին: Այս վերջինները չարաչար պար... ...տուեցան Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տասնամեակի ժամա... ...նակին մէջ, խմբական վտարումներով. բայց կրակը չէ մարած ...տակաւին: Ընդհակառակն:

Տարուան վերջերը, անշուշտ մասնաւոր ազդանշանի մը ...վրայ, նորէն արծարծուեցաւ Իտալիոյ ծաւալման խնդիրը: Նոյն ...որոշ պահանջներ դրուեցան հրապարակի վրայ, իբրեւ ...ֆրանքեւիտալական բանակցութեանց: Հակառակ բոլոր ...ստիքներուն, Մուսոլինի չմարսեց Ֆրանքեւսերպ դաշնա... ...(Նոյ. 12), որ ազդեցութեան պայքար մը կը մատնէ պալ... ...կաններուն մէջ, եւ պատասխան մը կը համարուի իտալեւալ... ...բանական զոյգ դաշնագիրներուն:

Թուրքիոյ մէջ, Մ. Քէմալ ամուր բռնած է ինքնապաշտ... ...պանութեան բոլոր գօտիները: Այն աստիճան որ, թոյլ չտուաւ ...նոյնիսկ մէկ ընդդիմադիր ընտրել Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ: Միւս ...կողմէ, եւմտացոյցին 100էն 40ը յատկացուած է ազգ. պաշտ... ...պանութեան: Իր յարաբերութիւնները՝ խորհրդային Ռուսիոյ ...հետ, սերտ են միշտ, իշխանութիւնը պահելու մտահոգութեամբ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՊՏԱԿ ՄԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հալէպի Եփրատը (չէ-զոք խօսելով Ուաշինկթընի Թուրք դեսպան Մուխթար պէյի դէմ կատարուած ցոյցին մասին կը գրէ (17 դեկտ.).

— «Բարոյական շառաչուն ապտակ մըն է աս, որ յանձին Թուրք դեսպանի՝ ուղղուած է Թուրք Ժողովուրդին եւ անկէ բղխած այսպէս ասած Թուրք Հանրապետական կառավարութեան:

«Աւելորդ չէ գիտել տալ թէ՝ եթէ Ամերիկեան Ժողովուրդին մի քանի ազնիւ ներկայացուցիչներու նպատակն էր, ցոյցեր կազմակերպելով ապահովել մաքուր ձեռքերով եւ հանդիսաւ խղճով Թուրք դեսպանի մը անուանումը, վստահաբար կրնանք ըսել թէ անիրականալի ցնորք մըն է անի: Ինչպէս որ քանի մը տարիներ առաջ միլլի վարիչներէն մէկը երբ, Հայկական ընդհանուր ջարդերու վրայ կ'արտայայտուէր, առանց նեղուելու կ'ըսէր. «Եթէ պատասխանատուներ պէտք է փնտռել հայ տարագրութեան եւ ջարդերու, առանց այլեւայլի կ'ըսեմ թէ ամբողջ Թուրք Ժողովուրդն է յանցաւորը. մենք գիտակցութեամբ ջարդեցինք Հայերը, որպէսզի տէր ըլլանք մեր երկրին»:

«Իրաւ, Թուրք ներկայ վարիչներու մէջ անկարելի է փնտռել անձ մը որուն ձեռքերը Հայու արիւնով ներկուած եւ գրպանը Հայու դրամով լեցուած չըլլայ:

«Ներկայ հակահայ և հակաքրիստոնեայ ըէժիմը իր ամբողջ մերկութեամբը կը ցուցնէ թէ Միլլիճիները՝ իբր նախկին իթթիհատականներ եւ այժմ անոնց ձագուկները, բոլորովին իւրացուցած են իրենց ուսուցիչներու գործելակերպը եւ ոճիրները, սա տարբերութեամբ որ անոնք իրենց ձեռքով ջարդուած Հայերու ունեցածը եւ չունեցածը կողոպտեցին.իսկ քէմալիստները՝ այդ գժոխքէն ազատուիր ազատելով արտասահման ապաստանող Հայերու կալուածները եւ ինչքերը կը կողոպտեն չնաշխարհիկ օրէնքներով, որ ծանօթ է «լքեալ գոյք» անուամբ:

«Բնական է ըսել, Մուխթար պէյի տրուած ապտակը ամբողջ Թուրք ցեղին պատկանող բարոյական պատիժ մըն է որ մեզի հրճուանք եւ հոգեկան գոհունակութիւն կը պատճառէ:

«Այսչափ միայն»

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կեսարիոյ Հայոց առաջնորդական փոխանորդ Սարովբէ քահանայ Պուրմայեան վերջերս, տեղւոյն որբերուն թշուառ վիճակը նկարագրելով, Պոլիս եւ արտասահման բնակող Կեսարացիներուն կոչ կ'ուղղէր օգնել իրենց հայրենակիցներուն: Պոլիսէն վերջ, փարիզաբնակ Կեսարացիներն ալ ձեռնարկած են հանգանակութեան մը, որուն արդիւնքը՝ 6355 ֆրանք, Օսմանեան Դրամատան միջոցաւ փոխադրուած է Կեսարիա՝ Ս. Կարապետի վանահայր Սմբատ վրդ. Սալլաշեանին:

ՍՈՒՐԻԱՆ ԿԸ ՊԱՐՊՈՒԻ

Նոյեմբեր ամսոյ մէջ Սուրիայէն արտագաղթած են 90 Հայեր հետեւեալ ձեւով.— 53 դէպի Արժանթին, 1 հոգի դէպի Միացեալ Նահանգները, 2 հոգի Ֆրանսա, 20 հոգի Անգլիոյ թագաւորութեան, 3 հոգի Ռումանիա, 2 Թուրքիա եւ 1 հոգի Եգիպտոս:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա եւ Թուրքիա

Միլանոյէն կը հեռագրեն 30 դեկտ. թուականով.—

«Փոփոլօ տ'Իթալիա» կը հրատարակէ Հռոմէն ստացուած զեկոյց մը, որով բացարձակապէս կը հերքուին պարբերաբար արտասահմանի մէջ տարածուած այն դիտումնաւոր, որ զրոյցները թէ Իտալիա յարձակողական ծրագիրներ ունի Թուրքիոյ հանդէպ: Ցիշելէ յետոյ թէ Թուրքիոյ դէմ յարձակման մը այս զրոյցները քանի մը տարիէ ի վեր կը կրկնուին, «Փոփոլօ տ'Իթալիա» դիտել կուտայ թէ քէմալական վարչաձեւը մեծ համակրութիւն կը վայելէ Իտալիոյ հանրային կարծիքին մէջ:

Թերթը կ'եզրակացնէ. «Հռոմի եւ Էնկիւրիի միջեւ ո եւ է հակառակութիւն չկայ. երկու պետութեանց մէջ ալ երիտասարդութիւնն է որ կը գործէ եւ ներքին վերաշինութեան կամք մը կը տեսնուի: Դիտումնաւոր զրպարտութիւնները պէտք է բացէ ի բաց մատնանշուին: Թուրք մամուլը այս լուսաբանութիւնը կրնայ նկատել իբրեւ կատարեալ արտայայտութիւնը Իտալիոյ բարեկամական անկեղծ զգացումներուն՝ հանդէպ քէմալական հանրապետութեան:»

Անատօլուի ռազմագիտական երկաթուղիները

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Սպանիոյ թագաւորին կաթնեղբայրը Տոն Լուի Պուրպոն ներկայիս Գերմանիոյ մայրաքաղաքը կը գտնուի՝ ի հաշիւ Նիւ Եորքի Ռէտմընտ եւ ընկ. դրամատան եւ կ'աշխատի փոխատուութիւն մը ձեռք բերել՝ Թուրքիոյ մէջ ռազմագիտական նոր երկաթուղիներ շինելու համար: Ցիշեալը միաժամանակ կը բանակցի ելմտական Նախարարին հետ՝ հինգ միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ընելու համար Յունաստանի:

Մուսթաֆա Քէմալ Էնկիւրի հրաւիրած է իշխանը: Ղազին փոխատուութիւն մը կ'ուզէ Ռէտմընտ եւ ընկ. դրամատունէն՝ ամբողջացնելու համար Սամսոն—Սվազ երկաթուղագիծը, որ մինչեւ Ամասիա հասած է միայն: Քէմալ նոյնպէս առաջարկներ կը ներկայացնէ՝ Գոնիայէն դէպի Անատօլուի զանազան կողմերը շինուելիք երկաթուղագիծերու համար, որոնց շինութիւնը առաջարկած էր շուէտական ընկերութեան մը:

Փոխարէն՝ Թուրք կառավարութիւնը յիշեալ ամերիկեան տան կ'ուզէ տալ արժէքաւոր հանքերու եւ ելեկտրականացման մենաշնորհներ, զորս ներկայիս կը քննեն ամերիկացի ճարտարագէտներ:

Ընկերվարականները եւ թերթերը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան արտակարգ համագումարը փակուեցաւ Հինգշաբթի իրիկուն՝ ընտրական քաղաքականութեան մասին միաձայնութեամբ բանաձեւ մը ընդունելէ վերջ: Այդ բանաձեւին համաձայն՝ առաջին ընտրութեան ատեն ընկերվարական կուսակցութիւնը պայքարի պիտի մտնէ ընտրական բոլոր շրջանակներուն մէջ ալ: Ընկերվարական շրջանային այն մարմինները, որոնք կը կարծեն թէ բացարձակապէս եւ նիւթապէս անկարելի է իրենց համար ընտրական պայքար մղել, Փետր. 15էն առաջ պէտք է տեղեկացնեն կուսակցութեան Գերագոյն Մարմնին, այս վերջինին հետ գտնելու համար միջոց մը, որով կարելի ըլլայ իրագործել կուսակցութեան ընդունած սկզբունքը:

Իսկ համեմատականի ընտրութեան ատեն, շրջանային մարմինները իրաւասութիւն պիտի ունենան եռ առնելու իրենց թեկնածուն՝ ինպաստ այն թեկնածուին — ինչ կուսակցութեան ալ պատկանի — որ ամէնէն աւելի պատեհութիւններ ունի պարտութեան ենթարկելու յետադիմականները. յիշեալ մարմինները առհասարակ իրաւասութիւն պիտի ունենան անհրաժեշտ բոլոր որոշումները տալու՝ յետադիմական թեկնածուին ձախողութիւնը ապահովելու համար...:

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Փոփիւլէր»ի մասին ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, որով կուսակցութեան բոլոր անդամներուն ամսավճարին վրայ 50 սանթիմի յաւելում մը պիտի ըլլայ ինպաստ թերթին: Այս ձեւով կը յուսացուի մեծ մասամբ փրկել թերթին բացը, որ տարեկան 000.000 ֆրանք է:

Ռուսայի իտալ. փոխ-հիւպատոսը սպաննուած

Ռոտոսէն 29 Դեկտեմբեր թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ տեղւոյն իտալական փոխ-հիւպատոս Քոցցիօ սպաննուած է աւազակներու կողմէ, որոնք կողոպտած են անոր հագուստները, ու նոյնիսկ քաշած են ոսկի ակռաները: Իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առին ոճրագործները ձերբակալելու համար:

Փոխ-հիւպատոս Ֆրանչիսքօ Քոցցիոյի դիակը գտնուեցաւ քաղաքին հեռաւոր մէկ փողոցին մէջ: Գանկը ջախջախուած էր ճզմող գործիքով մը: Տեղական ոստիկանութեան կարծիքով ոճիրին նպատակն էր գողութիւնը: Մինչ Մոսկուայի իտալական դեսպանատունը այս կարծիքէն չէ, քանի որ ամէն մարդ գիտէր թէ հիւպատոսը աղքատ էր:

«Տէօյչէ Ցայթունկ» Ռուսայի այս ոճիրին վրայ խօսելով կը գրէ.—

«Մոսկուայի վարիչները ո՛չ խղճահարութիւն կը ճանչնան, ոչ ալ խոչընդոտ, երբ կ'ուզեն ձերբազատուիլ զիրենք նեղող քաղաքական հակառակորդէ մը: Ֆաշիստ Իտալիոյ դէմ պոլշեւիկ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԿՐԱՍԻ ՈՃԻՐԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ո՞Վ ԷՐ ՍՏԵՓԱՆ ՏԵՃԵԱՆ

Կրասի մեր թղթակիցը հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կուտայ ծանօթ ոճիրին մասին.—

Ոճիրին հեղինակ Ստեփան Տեճեան հայկական կոտորածէն յետոյ որբ մնացած է: 1919ին որբերուն հետ Հայաստան մեկնած է: Պոլշեւիկեան տիրապետութենէն վերջ թշուառութեան մատնուած՝ կը ստիպուի մուրալ: Այդ միջոցին կը ծանօթանայ թափառական ընտանիքին, որ Արտահանէկէն Հայաստան գացած էր 1920ին: Թափառականները կը գթան հայ որբին վրայ եւ իբրեւ զաւակ կը խնամեն: Ցետոյ իրենց հետ առնելով Պոլիս կը վերադառնան: Այնտեղ Ստեփան որբանոց կը մտնէ եւ որբերուն հետ Յունաստան (Քորֆու) կը մեկնի: 1923ի վերջին ամիսներուն Ֆրանսա կուգայ եւ կը հաստատուի Փարիզ, ուր երեք տարի շարունակ հիւանդանոցի մը մէջ կ'աշխատի:

Հակառակ թափառականներէն երկար տարիներ հեռու մնացած ըլլալուն, Ստեփան շարունակ կը թղթակցի անոնց հետ և բարեկամութիւնը աւելի եւս առաջ տանելու մտքով կը ձգէ Փարիզը և Կրասս կուգայ, ամիս մը մնալէ յետոյ, կրկին Փարիզ կը դառնայ: Այս անգամ Փարիզը իրեն նեղ կուգայ, ու կրկին Կրասս կը վերադառնայ, բարեկամներուն յայտնելով իր ամուսնութեան նպատակը: Հակառակ Ստեփանի կապոյտ երազներուն, Օր. Տիրուհի երկար ատեն չի համաձայնիր նշանուիլ՝ մերժելով ծնողքին առաջարկը:

Բարեկամներ ալ կը միջամտեն և օրիորդին աղատ կամքը կաշկանդելով կը նշանեն: Շատ չանցած դարձեալ բարեկամներուն միջամտութեամբ նշանը ետ կ'ընեն: Պատճա՞ռը:

Ստեփանը առաջ առողջ եւ համեստ երիտասարդ մըն էր: Վերջերս Ֆրանկախտէ կը վարակուի, ինչ որ կը հասկնան նշանտուքէն յետոյ:

Ահա Ստեփանին նամակը՝ ուղղուած իր ծանօթներուն.

«Սիրելի ընկերներ եւ բարեկամներ, Ահա մօտեցան մահուան ժամերս...կեանքը շատ քաղցր է, ապրիլը երջանկութիւն: Սակայն ես վճռած եմ անձնասպան ըլլալ: Ուրեմն մնաք բարով:»

Օր. Տիրուհին նոյն օրը պատմեր է իր ընկերուհիներուն, թէ մէկ օր առաջ երբ հիւրեր եկեր էին և մայրը բախտ կը նայէր, իր դաւաթը ձեռք առած ատեն յանկարծ դրանը ետեւ նետեց գայթակղելով. «Զաւա՛կս... գիտակնե՛րը!» Իսկ ինք երազին մէջ բարձր սենեակ մը նստած, ծովը կը դիտէ եղեր. յանկարծ ծովը կը կատղի և կը պղտորի, զինքը ընկղմելով: Ու կ'ըսէ իր մտերիմին. «Շատ կը վախնամ. պղտոր ջուրը գէշ նշան է»:

Տիրուհի սեւ աչքերով եւ երկար մազերով աղջիկ մըն էր: Աւելի քան 15 երիտասարդներ իր ձեռքը խնդրած էին:

Ջոհերուն թաղումը տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի: Հակառակ տեղացած անձրեւին, մեծ թիւով Ֆրանսացիներ եւ Իտալացիներ ներկայ էին:

10 ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՏՈԼԱՐ

Ուաշինկթօ շոգենաւը Նիւ Եորքէն Ֆրանսա կը փոխադրէ 10 միլիոն տոլար արժէքով ոսկի բեռ մը: Նման երկու փոխադրութիւններ եւս պիտի կատարուին մօտ օրէն ի հաշիւ Պանք տը Ֆրանսի:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

ԳԱՀԻՐԷ, 21 դեկտ.

Եգիպտոսի գաղութին տագնապը ծանօթ է այլ եւս արտասահմանի հայութեան, գէթ իր խոշոր գիծերով։

Չեմ ուզեր աւելորդ մանրամասնութիւններ տալ, բայց հարկ է շեշտել թէ այս ներքին տագնապը, որ տարիներու պատմութիւն ունի, անդական վէճ մը չէ այլ եւս ճիշտ է. վէճը Թեմականի, եկեղեցիի եւ եպիսկոպոսի շուրջ կը դառնայ, բայց կը սխալին բոլոր անոնք, որ զայն կը կարծեն պարզ անձի կամ անձերու խնդիր։ Եգիպտահայ պայքարը՝ անձերէն վեր է եւ գաղութի մը կեանքի սահմաններէն աւելի ընդարձակ։

Ազգային հանգամանք ունի ան, եւ երկու շատ որոշ ճակատ։

Մէկ կողմը կեցած են այն տարրերը՝ որոնք կ'ուզեն վերջ դնել ազգային անիշխանութեան, կը ջանան պատասխանատուութեան զգացումը մտցնել հանրային կեանքին մէջ եւ ժողովրդավար կարգերու վրայ հաստատել ազգային գործերու վարչութիւնը։

Միւս կողմը, ա՛յն տարրերը՝ որոնք ոչ միայն պատասխանատուութեան եւ հաշուետուութեան մասին գաղափար չունին, այլ եւ կը դատապարտեն ժողովուրդը, որ տոմարի եւ ահտրակի խօսք կ'ընէ։ Այս տարրերը՝ սեփական կալուած նկատելով ազգային կեանքը, — Առաջնորդարան, եկեղեցի, դպրոց եւ ազգային հաստատութիւններ, — կը վարուին անոնց ինչպէս իրենք կ'ուզեն, եւ մինչեւ իսկ կը սպասեն որ մարդիկ երախտագէտ ըլլան իրենց հանդէպ, քանի որ ազգային գործերու իրենց մասնակցութիւնը «բարեգործութիւն» մըն է։ Իսկ պարզ է, բարեգործ մը, ազգային բարերար մը պէտք չունի նկատի առնելու Օրէնք եւ Սահմանադրութիւն, որոնք խորթ բառեր են պարզապէս։

Եգիպտահայ գաղութը, յանձին իր ազգ. իշխանութեանց, այս հոգեբանութեամբ ապրած է, փաշաներու եւ պէյերու հին օրերէն ի վեր։ Եւ այսօր, անոնց յաջորդները, — ծաղրանկարային իրենց դիմքերով ալ, դերքերով ալ, — եւ անոնց կալուածներուն եւ շնորհներուն կապուած փաստաբաններ ու բժիշկներ իրարու քով եկած, նոյն աւանդութիւնը կ'ուզեն շարունակել։

Բայց մինակ չեն անոնք։

Պէտք է աւելցնել ուրիշ տարրեր ալ։

Նախ՝ ռամկավարները, որոնք նոյն մթնոլորտին մէջ ծնած ու սնած, ամէն գնով կ'ուզեն պահել նոյն քաոսային կարգերը, իրենք զիրենք պահելու համար։

Բնականն եւ օրինաւոր պայմանները վտանգաւոր են իրենց համար, որովհետեւ պարտութիւնը անխուսափելի է։ Հետեւաբար պէտք է պղտորել հրապարակը, եւ ապաստանելով բոլոր յետադիմական եւ կասկածելի տարրերու հովանիին, պայքարիլ թշնամիին՝ Դաշնակցութեան դէմ, որ հասարակութիւնը կը մղէ իր իրաւունքներու տէր դառնալու, գէշն ու աղէկը, օրինաւորն ու ապօրինին, առողջն ու ախտաւորը զանազանելու։

Եգիպտոսը՝ ընդհանրապէս, և Գահիրէն մասնաւորապէս, վերջին պատնէշն է ռամկավարութեան, որ ամէն գաղութի մէջ վարկաբեկուած, դուրս կը քշուի հանրային կեանքէն ու գործերէն։

Արդարեւ, Գահիրէի մէջ Մելքոնեան գործարանի ընձեռած յենարանին խորտակուելէն ետք, Առաջնորդարանը միայն կը մնայ, ուր դեռ ձայն ունին ռամկավարները, եւ ուր կայ քինախնդիր, աթոռին կապուած եպիսկոպոս մը, որ այսօր, թանկագին աջակից մըն է իրենց։

Եւ ռամկավար ու փաշայական բեկորներուն վրայ, աւելցուցէք դեռ աջէն՝ ձախէն պատահական անձեր եւ խմբակներ. մարդիկ՝ որոնք աթոռի փառքին կարօտն ունին, մարդիկ՝ որ պարզապէս «գործ» հայթայթելու, բախտ շինելու համար կը մտնեն ազգային կեանքէն ներս, եւ մարդիկ՝ որ «հնչակեան» անունը կը շահագործեն, թէեւ իրենք իրենց մէջ առնուազն 4-5 խմբակներ են, եւ վերջապէս ուրիշներ՝ որոնք հասարակ բախտախնդիրներ են, որոնք չեն գիտեր ինչպէս կ'ապրին իրենք եւ կ'ապրեցնեն ուրիշները...

Ահա երկու ճակատները։

Առաջինը՝ Դաշնակցութիւնը, իր հետ ունենալով հասարակութեան առողջ ու մաքուր տարրերը։

Երկրորդը՝ խառնիճաղանճ զանգուած մը, անդէմ մեծ ադաներէն սկսած՝ բարեգործական-ռամկավար-հոկ-հնչակ եւայլն, բազմադիմակ եւ բազմաշահ տարրեր, որոնք «սրբազան զաշինք» կնքած են «վտանգը» հեռացնելու համար, իւրաքանչիւրը իր հաշուով։

Եւ դեռ դրէք այս զանգուածին մէջ երկու անձեր, մէկը՝ բանաստեղծ Թէքէեանը, որ երկար թափառելէ ետք, վերջապէս եկաւ ինկաւ Մելքոնեան գործարանը, եւ փայլեցաւ անոր հոգեվարքի օրերուն, բնակելու համար «Արեւ»ի խմբագրատունը։

Միւսը՝ Թորգոմ եպիսկոպոսն է, ախտաւոր եկեղեցական մը, որ չկրցաւ վեր մնալ վէճերէն, միջավայրին ու շրջապատի դռնհիկ հաշիւներէն ու անձնատուր եղաւ քլիքի մը աղտոտ ու եսբեկելի պայքարին՝ ժողովրդային իրաւունքներուն դէմ։ Ան՝ հրահրեց կիրքերը՝ փոխանակ խաղաղարար դեր կատարելու. պառակտեց գաղութը՝ փոխանակ համաձայնութեան որեւէ ջանք թափելու։ Իր այս ընթացքովը փորձեց ամրապնդել իր աթոռը։ Արդարեւ, ճոխ ու բազմածախս կեանքի վարժուած այս եպիսկոպոսը ո՛ւր երթայ եւ ինչպէ՛ս վերստեղծէ նոյն պայմանները։ Երուսաղէ՛մ,— անկարելի է. հոն շատ լաւ կը ճանչնան զինքը եւ չեն ուզեր «փորձանք բանալ» իրենց գլխուն, միաբաններու իսկ խօսքով։ Պատրիարքէն զատ ոչ մէկ բարեկամ ունի հոն. իսկ պատրիարքը օրէնքի մարդ է եւ ազնիւ. հետեւաբար պիտի չուզեր իր կամքը պարտադրել միաբանութեան։ Ուրիշ ի՞նչ գաղութ կայ, ուր կրնայ տեղաւորուիլ, այնքան վարկաբեկիչ քայլերէ ու պառակտումներէ ետք, որոնց մեծագոյն պատասխանատուն եղաւ ինք։

Փակենք սակայն, անձերով շատ զբաղած չըլլալու համար, թէեւ այս երկու անձերն են որ — մէկը՝ քնարաւոր, միւսը՝ վեղարաւոր, բայց պզտիկ պզտիկ հոգ ներով,—ձեռք ձեռքի տուած թունաւորեցին ամբողջ գաղութի մը մթնոլորտը, անշնչելի դարձնելով զայն։

Այս անձերն են որ եւ դեռ կ'ընեն ամէն օր, ամենագեղեցիկ գաղափարներու անունով, գիրք ու քերթուած կը գրեն Խրիմեաններու յիշատակին, բայց իրենց կեանքովն ու գործովը մեծագոյն անարգանքը կը հասցնեն անոնց գաղափարներուն ալ, գերեզմաններուն ալ։

Անոնք՝ պառակտումը կը սերմանեն, ատելի ու դաւադրութեան կծիկը կը գլորեն եգիպտահայ գաղութին մէջ, ծաւալած մանաւանդ Գահիրէի մէջ, որ ամէն չարիքի աղբիւրը կը ներկայանայ, ինչպէս «Յառաջ» իր մէկ խմբագրականով մատնանշած էր հեռուէն, այնքան ճշտօրէն։

Ահա պայքարը եւ ահա պայքարողները, իրենց ներքին ու արտաքին շարժառիթներովը։

Հինի եւ նորի պայքարն է ան, հին բարոյականի եւ նոր բարոյականի։ Պայքարը անոնց, որ օրէնքին իշխանութիւնը կ'ուզեն հաստատել ազգային կեանքին մէջ՝ քմահաճոյքին ու կամայականութեան դէմ. Ապօրէն ու ապազգային գործունէութեան դէմ։

Եւ ա՛յն տարրերուն դէմ վերջապէս, որոնք ազգին անունով երդում կ'ընեն, առանց այդ ազգին պատմութեան հետքն ու ընթացքը ըմբռնելու, առանց անկեղծ յարգանքի զգացում մը, գուրգուրանք մը ունենալու անոր անցեալին կամ ներկային հանդէպ։

Ո՞ւր կը յանգի այս պայքարը։

Կրնայ դեռ շատ փուլերէ անցնիլ ան, վտանգաւոր ճամբաներու վրայ շրջիլ, բայց, կասկած չկայ, որ յաղթանակը պիտի մնայ այն կողմին, որ ժողովուրդին իրական շահերուն անունով եւ անոնց համար կը խօսի ու կը գործէ, կրթնած՝ ազգ. սահմանադրութեան։

Այն Սահմանադրութեան, որ եօթանասուն տարի մեր ազգային կեանքը վարեր է եւ իր ծիրութեամբն իսկ գիտէ սանձել բոլոր բռնութիւնները եւ իրենց պաշտօնին ու պարտականութեան անարժան իշխանաւորները։

Այսքանը՝ մղուած պայքարին էութիւնը պարզելու համար միայն։

Գ. ԲԱՐԳԷՆ

ՃԱՌԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Համամիութենական կոմունիստ կուսակցութեան 15րդ համագումարին մէջ, քննութեան առնուեցան երեք հարցեր՝ ընդդիմադիրներու խնդիրը, արտաքին քաղաքականութիւն եւ ներքին կացութիւն։

Հնարաւո՞ր է արդեօք երկրի մը մէջ ընկերվարութիւն կառուցանել,— ահա հիմնական հարցը, որու շուրջ կը դառնայ կուսակցութեան մէջ մղուած ամբողջ պայքարը։ Մէկ կողմէ Ստալինի թեւը, հետեւելով Լէնինի ուսմունքին, կը հաստատէ, թէ դրամատիրական երկիրներու միջեւ եղած հակասութիւններն ու անհաւասար զարգացումը հնարաւոր կը դարձնեն երկրի մը մէջ ընկերվարութեան հաստատումը։ Միւս կողմէ փոքրամասնութիւնը՝ Տրոցկիի գլխաւորութեամբ, հաւատարիմ մնալով Մարքսի եւ Էնգելսի տեսակէտին, կը պնդէ հակառակը։ Իսկ այն վերաշինութիւնն ու տնտեսական զարգացումը, որ տեղի կ'ունենայ երկրին մէջ, ըստ ընդդիմադիրներու շատ հեռու է ընկերվարութենէ։ Նախ՝ մասնաւոր դրամատիրութեան փոխարէն հաստատուած է պետական դրամատիրութիւն, եւ երկրորդ, տնտեսական վերականգնումը բնաւ չի նշանակեր ընկերվարութեան կառուցում, քանի որ այդ պատճառով իսկ երկրին մէջ կը զարգանան դրամատիրական յարաբերութիւններն եւ աշխատաւորութիւնն է, որ անխնայ շահագործման կ'ենթարկուի։ Ճիշտ այստեղէն կը բխի ընդդիմադիրներու քաղաքականութիւնը՝ բոլոր միջոցներով փութացնել համաշխարհային յեղափոխութիւնը եւ ճնշում գործ դնել երկրի ներսը եղած ունեւոր տարրերու եւ գիւղի վրայ։ Ի հարկէ, Կոմկուսը չէր կրնար ընդունիլ նման առաջարկներ, քանի որ վաղուց արդէն հրաժարած է համայնավարական սկզբունքներէն։ Վերջին այն եղաւ, որ ընդդիմադիրները Ստալինը մեղադրեցին իբրեւ թէրմիտորական (պրոլետարական յեղափոխութեան այլասերումը քաղքենիութեան * տիրապետութեամբ), իսկ Ստալին անոնց բոլորն ալ դուրս քշեց կուսակցութենէն։

Ներքին կացութեան մէջ կը տեսնուին անվերջ յաղթանակներ ու նուաճումներ։ Ամբողջ ժողովրդական անտեսութեան արտադրութիւնն արդէն հասած ու շատ ճիւղերու մէջ ալ անցած է նախապատերազմեան չափերը, աշխարհիս մէջ ոչ մէկ ուրիշ երկիր ունի՝ զարգացման թափի այն արագութիւնը, ինչպէս խորհրդայինը. ոչ մէկ երկրի մէջ աշխատաւոր տարրը այնքան բարեկեցութիւն ու իրաւասութիւններ չի վայելեր, որքան «բանւորութեան» դիկտատուրայի աշխարհին մէջ։ Երկրագունդիս երեսը ոչ մէկ իշխանութիւն քաղաքական այն կայուն վիճակն ունի, որքան Կրեմլին նստածը։

Բայց... չմոռնանք, որ նախապատերազմեան Ռուսիան ամէնէն յետամնացը կը համարուէր։ Չմոռնանք, որ ներկայիս, արդիւնաբերութիւնը կը գտնուի ի հաշիւ ժողովուրդի զրկանքներուն՝ միջոցներուն հարիւրին 52ը ստանալով պետական գանձէն։ Նկատի ունենանք, որ գիւղատնտեսութիւնը կը գտնուի այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ խորհրդային վարիչներուն համար խուճապ է, դարձած զայն հասցնել գոնէ Քանատայի գիւղատնտեսութեան մակարդակին. յիշենք, որ կառավարութիւնը գիւղացիէն կը գանձէ անոր եկամուտին հարիւրին 32ը (1248 րուբլիէն՝ 400ը, ըստ Ռիկովի) եւ բանւորութեան աշխատավարձն ալ հազիւ հասած է նախապատերազմականին, զոր բարձրացնելու համար՝ յեղափոխութիւն տեղի ունեցաւ։ Ժողովուրդի անտեսութիւնը այնպէս է բարձրացած, որ արտաքին առեւտուրը կը կազմէ նախապատերազմականի միայն 100էն 35ը, որ հում նիւթերու (բամպակ, բուրդ, կաշի եւայլն) հարիւրին 40ը դուրսէն կը ներածուի, բայց չէ՞ որ Ռուսիան եղած է այդ նիւթերու անսպառ մէկ շտեմարանը։ Իսկ այժմ, որ երկրի ներսը արտադրուած մեքենաները գիւղացին վեց անգամ աւելի կը վճարէ, քան դուրսէն բերուածները, և թէ ապրանքը խորհրդային երկրին մէջ երկու երեք անգամ աւելի սուղ է, քան արտասահմանի մէջ և մէկուկէս անգամ աւելի՝ նախապատերազմական գիներէն։

Երկրին մէջ ընկերվարութիւն կը հաստատեն, երբ գիւղացիութեան ճիշդ մէկ երրորդը զուրկ է արօրէ ու գութանէ, հարիւրին 15ը՝ որեւէ անասունէ, և հարիւրին 4էն աւելին կը մնայ առանց սերմացուի, ընկերվարութիւն կը հաստատեն երկրի մը մէջ, ուր, իրենց իսկ խոստովանութեամբ, անսահման գիւանապաշտութիւնն ու քմահաճոյքը կը թագաւորեն և գինովութիւնը, սրիկայութիւնն ու պոռնկութիւնը անսահման է, ուր՝ մէկ միլիոն եօթ հարիւր հազար գործազուրկներ կան եւ հարիւր հազարաւոր անխնամ երախաներ, ուր՝ դեռ եւս կան գաւառներ, որու ժողովուրդին հարիւրին 60ը գրել կարդալ չի գիտեր։

Սկսած են արդէն ընկերվարութեան կառուցումը. չէ՞ որ խորհրդային անտեսութիւններու արտադրածը կը կազմէ գիւղատնտեսութեան ամբողջ արտադրածին հարիւրին երկուքը։ Եւ ի՞նչ կ'ըսեն այս բոլորը։ Այն, որ խորհրդային երկրի մէջ բացարձակապէս կ'իշխէ պետական դրամատիրութիւնը եւ կը կատարուին բոլոր ձեւի շահագործումները [illegible]։

Իսկ եթէ ամէնէն կայուն իշխանութիւնն է խորհրդային իշխանութիւնը, ապա ի՞նչ բացատրութիւն տալ այն չտեսնուած ահ ու սարսափին եւ հալածանքին, որ երկու տարիէ ի վեր կը տիրէ այդ երկրին մէջ։

Եթէ բոլորը գոհ են,» ուրեմն այն ի՞նչ պայքար է,» որ տեղի կ'ունենայ Ուկրաինայի ազգայնացման շուրջը (Լարին-Սկրիպնիկ), վերջապէս, եթէ այդքան հզօր են ու կարող, ինչո՞ւ վիզ կը ծռեն դրամատիրական պետութիւններու առջեւ։

Գտնելով, որ դրամատիրական երկիրները ժամանակաւոր կայունացում են հաստատած, համագումարը այդ ամէնը խախուտ կը նկատէ։ Ըստ Ստալինի եւ Բուխարինի, արեւմուտքի բանւորութիւնը երթալով աւելի կը ձախանայ, յեղափոխութեան նախապատրաստական շրջանը կ'ապրի եւ օրէ օր անոր մէջ աւելի կը տարածուին պոլշեւիկեան գաղափարներն ու կը բարձրանայ Կոմինտերնի հմայքը...։ Ասկէ զատ, գաղութներու ազգային զարթօնքը սկիզբն է դրամատիրութեան և աշխարհակալ պետութիւններու անկման։ Մեկնելով այս վիճակէն, վստահօրէն կարելի է ըսել, որ համաշխարհային յեղափոխութիւնն արդէն դուռ է։

Այն ատեն, ինչո՞ւ Ստալին կը յայտարարէ, թէ պէտք է ամէն միջոց գործադրել, դրամատիրական աշխարհի հետ խաղաղ համակեցութիւն պահպանելու համար։ Յետոյ ինչո՞ւ Բուխարին կը գեղուցանէ, թէ բացի երեք երկիրներէ (Ֆրանսա, Չեխիա եւ Գերմանիա) մնացած տեղերու մէջ կոմունիստական կուսակցութիւնները կը քայքայուին եւ տեղ-տեղ ալ խաղաղ կը լուծուին։

Մի՞թէ իրականութիւն չէ՞ խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան տեղատուութիւնը։ Մի՞թէ գաղութներու ազգային-յեղափոխական շարժումներն իրենք իսկ պոլշեւիկներն իրենց գործելակերպով չե՞ն վիժեցներ։ Մի՞թէ ինքը Ստալինը չյայտարարեց համագումարին առջեւ, թէ իրենք պատրաստ են ցարական պարտքերու մէկ մասը վճարելու, եթէ իրենց փոխ դրամ տրուի։

Երբ ուշի ուշով կը հետեւենք 15րդ համագումարի աշխատանքներուն, կուգանք այն եզրակացութեան թէ խորհրդային երկիրը կ'ընթանայ ներքին հակասութիւններու, ընկերվարական ընդհանուր ճակատի պառակտման եւ արտաքին բարդութիւններու ճամբով։ Ուրիշ կերպ ալ չի կրնար ըլլալ, քանի դեռ այնտեղ այլանդակ կարմիր ֆաշիզմը կը տիրէ։

ԱՇՈՏ

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Լուսարարի Հայրենակ գիւղը կը գտնուի Կուբանի նահանգը Պարեաջի Ալիւչի շրջանին մէջ։ Բնակիչները Տրապիզոնէն գաղթած Հայեր են, մօտ 40 տուն։ Գիւղին մէջ կայ առաջին նախակրթարան մը, 60 աշակերտներով։ Գիւղացիներուն գլխաւոր զբաղումն է ծխախոտի մշակութիւնը, որուն համար շատ նպաստաւոր են հողն ու կլիման։

Գիւղացիները որոշած են կրթական լուսաւոր հաստատութիւնով մը օժտել գիւղը («Մուրճ Մանգաղ», 22 դեկտ.)։

* ԳԵՐՄԱՆ ԳՐԱԳԷՏ եւ քննադատ Արմին Վեգներ, երբեմնի աշխատակից «Ճակատամարտ»ի, որ վերջերս Հայաստան գացած էր, դեկտ. 9ին այցելեց համալսարանը եւ կարդաց դասախօսութիւն մը, «Յեղափոխական տրամ» խորագրով։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՓՂԱՆ դեսպան Հաշիմ խան Շամբայ եկաւ դէպի Կապուլ, ուր խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն Եւրոպայի ափղան դեսպանները, երբ Իտալիա հասնի Ամանուլլահ թագաւորն ու արտաքին նախարարը։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ առաջին կիսամսեակին Գերմանիոյ մէջ գործազուրկներու թիւը 605,000էն 831,000ի բարձրացաւ։ Այսինքն 15 օրուան մէջ 226.000 հոգի անգործ մնացած է։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔՈՎ

Բուխարին, կոմունիստ կու... սակցութեան 15րդ համագումա... րին ընթացքին, իբրեւ պետ կո... մունիստ Միջազգայինին, քնն... դատած է արտասահմանի կոմ... նիստ կուսակցութիւնները։

Ըստ Բուխարինի, ֆրանսական կոմունիստ կուսակցութիւնը կ... ձգտի բռնել «խորհրդարանակ... ուղեգիծ» մը եւ հպատակիլ «օրի... նականութեան»։

— Մեր ֆրանսացի ընկերները, ինչպէս քաղաքական բուրժ... անդամները, քաղքենի պե... տութեան օրէնքներուն մաս... յայտնած են իրենց օրինապա... ընթացքը։ Աւելի լաւ բրած պիտ... ըլլային, եթէ կոմունիստներ... յին բանտ ձգէր եւ որ յետ... հարկին եւ սորվեցնէին իրեն... սխալը, եւ սակայն այս քաղ... քականութիւնը որոշ չափով յա... կանչական է։ Կուսակցութեան ... տուած պայքարի եռանդը գոհ... ցուցիչ չէ։ «Իւմանիթէ»ն յանձ... սխալներ կը գործէ եւ շատ ... կ'աշխատի սենատորներուն մէ... կուսակցութիւնը կը տանի «խ... հակումէ» մը, որ գինք կ'առաջ... նորդէ Ալուարին, Բոմէրի եւ... Մոնմիի կողմը կամ նախ «ձախ... հակումներ» (Սիւզան Ժիրօ, Թրէ... եւայլն)։

Միակ գոհացուցիչ աշխատան... քը, զոր կը կատարէ այս կուսակ... ցութիւնը, բանակին մէջ մղուած... պայքարն է, որ փոքր մը յա... ջողութիւն մը ունեցաւ։

Գերման կոմունիստ կուսակ... ցութիւնը չունի մեծ ...։ ... գուածին մէջ, ան ձեռք բերած... չէ աջ ու ձախ հակումներէն ... հագուցիչ չափով մը։ ... քաղաքէս բաժնուած չէ տրոցկիական հետեւողութենէն։

Չեխոսլովաք կոմունիստ կուսակցութիւնն ալ գոյց կուտա... կրաւորականութիւն մը եւ կը ձգտի մենշեւիզմին կողմը գոր... ծարաններու կոմիտէներուն մա... սին բերուած օրինակն մը ... մշակած էր կուսակցութիւնը ... պարունակէ շարք մը յողուած... ներ, որոնք կը յիշեցնեն տնտե... սական դեմոկրատիան։ «Յոբել... պրավօ» թերթը պատեհապաշտ... ութեան դառնալու ձգտում... ունի։ կուսակցութեան մէջ կը... մուած է նաեւ աջ թեւ մը, ... տրոցկիականներ, օրինակ՝ ... լէկ, Նէօրաթ, Պոլլակ, ... ջինը կողմնակից է պաշտպան... կ'ուզէ որ պաշտպանէ ... պարտի Անգլիոյ դէմ ... փոխանակ ազգերու միջ... նեցաւ արտասահմանի կոմ... նիստներուն վրայ։

Բացառաբար, Անգլիոյ կոմ... նիստ կուսակցութիւնը գոհացու... գիրք մը ունի։ Թէեւ ան ալ ... անդամներ, որոնք ձգտում մը ... նին պատեհապաշտութեան ... կայն կուսակցութիւնը ... քարոզութեան մը ... զինուորներուն մէջ։ Զինուոր... կուած զինուորներուն ու նաւ... րուն մէջ, աշխատանքը ... յաջողութեամբ կատարած են ... լեալ կոմունիստները։ ... Նայլին եւ կարելիութիւն կայ ... պայքարը բացէ ի բաց ... խական է եւ չափաւոր ... լոր Ուրիշ երկիրներու կոմ... կուսակցութիւններն ալ ... չեն կրցած գոհացուցիչ ... մը ձեռք ձգել։

Բուխարին այս ... արտատպած է ... դեկտ.)։ չի խօսիր Հայաստ... կոմունիստ կուսակցութեան ... ժամանակներուն մասին։ Բայց ... տամուտէքը կը խօսի իր ... նոյն ծառայի մասին։

ՀԱՅ ԱՇՈՒՂՆԵՐԸ

Դեկտեմբերի առաջին շաբթուն Երեւան, Աշխարհի Ցան մէջ տրուեցաւ «Հայ աշուղներու երեկոյթը», ինքնատիպ ներկայացում մը, որ հետաքրքրութիւն արթնցուց ժողովուրդին մէջ։ Երեկոյթը բաժնուած էր երեք մասի, Գարեգին Լեւոնեան կարդաց դասախօսութիւն մը, ներկայացնելով հայ աշուղական պատմութիւնը, ծագումէն մինչեւ մեր օրերը, հայ աշուղներուն կեանքը եւ փոխադարձ ազդեցութիւնը դրացի ազգերու աշուղներուն հետ.. անոնց արուեստը, դերը ժողովուրդին մէջ։

Դասախօսական մասին կազմակերպուած էր շնորհալի երգիչ Շարա Տալեանի կարգով երգերին ու նուագներին, արտասանութիւններ կատարեցին ծանօթ մեր բոլոր աշուղներէն, որոնց մասին, մէջ ընդ մէջ, տեղեկութիւններ կու տար Գ. Լեւոնեան։ Այդ աշուղներն էին՝ Պաղտասար (Դպիր), Նաղաշ Յովնաթան (Զանգեզուր), Սայաթ-Նովա (Թիֆլիս), Թուրինջի (Շամախ), Միսկին Բուրջի (Վանձակ), Շիրին (Վաղարշապատ), Աղբար Ադամ (Երեւան), Ադամ (Ղարաբաղ), Ջիւանի (Ջաւախք Շիրակ) Ջամալի (Շիրակ), Պայծառէ (Լոռի) Գոքոր Ցալեան (Շիրակ) եւ ուրիշներ։

Երեւելեան գործիքներով լաւագին նուագախումբ մը կը մասնակցէր երգերուն։ Համաձայն դասախօսին, աշուղական գրականութեան «մոթիվ»ները մեծ մասամբ փիլիսոփայութիւններ են մարդու կեանքի, բնութեան, աշխարհի, չարի եւ բարիի մասին (Ջիւանիի «Ձախորդ օրերը»)։

Կան երգիծական կտորներ, անձնական արկածներու նկարագրութիւն, հեգնանք ժամանակի չարիքներուն (Ջիւանիի «Խելքի աշխէքը»)։ Աշուղական երաժշտութիւնը չի հասնիր ժողովրդական երգի արուեստին, սակայն տեղ տեղ, ինչպէս Շիրակի աշուղներուն երգը, շատ աւելի արժէքաւոր է։

Երեկոյթին վերջաւորութեան տեղի ունեցան, 1.— աշուղներուն վէճը, 2.— աշուղներուն մրցումը, 3.— մուհամէ (հանելուկ)։

Երգիչներուն մէջ Շարա Տալեան իր տաղանդով ամէնէն աւելի գրաւեց ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը ու համակրանքը։

Երեկոյթը դարձած էր աշուղներու տեսակ մը կենդանի պատմութիւն, առաւ՝ աւելի սիրելի

ՊԱԹՈՒՄԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԱԾ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք. Յունաստանէն Հայաստան ղրկուած 1200 հոգիէն 30ը ետ դարձուած են Պաթումէն, որովհետեւ կանոնաւոր անցագիր չունէին։ Վերադարձողները այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած են Աթէնքի «Նոր Օր»ին.—

Շոգենաւին մէջ հայ կին մը մեռաւ, եւ երկու ծնունդ տեղի ունեցաւ։ Պաթումի մէջ մեզ դիմաւորեց Գ. Գրիգորեան, Հայաստանի կառավարութեան կողմէ։ Անձրեւի և ցուրտի պատճառաւ, երկու օր շոգենաւ մնացինք։ Երրորդ օրը քննիչ մարմին մը եկաւ եւ անցագիրները աչքէ անցուց։ 73 հոգի, որոնք անցագիր չունէին, մնացին շոգենաւը...։ Միւսները, ինը օրուան ընթացքին, մաս առ մաս Հայաստան ղրկուեցան։

Հինգ օր անորոշութեան մէջ մնացինք. վեցերորդ օրը, գաղթականական յանձնախումբին անդամները եկան, եւ դուրս հանեցին 48 հոգի, մնացեալներուն յայտարարուեցաւ թէ պէտք է Յունաստան վերադառնան։

Ինը օր Պաթում մնալէ յետոյ, շատ խեղճ վիճակի մէջ Նովորոսիսկ գացինք։ Մեզմով զբաղող չեղաւ. երկու օր մնացինք այս նաւահանգիստը։ Վերջին օրը երբ պիտի մեկնէինք, շոգենաւ եկաւ Տրապիզոնցի Պօղոս Փաշայեան անունով մէկը։ Այս երիտասարդը Նովորոսիսկի չիմէնթոյի գործարանին մեքենավարն է եղեր։ Իմանալով մեր խղճալի կացութեան մասին, շոգենաւ եկած էր, հետը բերելով 100 տուփ սիկարէթ, 5 օխա ճերմակ պանիր, երեք գլուխ հոլանտական պանիր, սալամ եւ մօտ 100 օխա հաց։ Նովորոսիսկէն մեզ հաւաստեցին թէ հրահանգուած է հելլէն կառավարութեան, որպէսզի դարձեալ ընդունի մեզ Յունաստան։ Պիրէօսի մէջ ոչ մէկ դժուարութիւն տեսանք. պարզ հակահշտէ(?) մը յետոյ իջանք յունական հողը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, Լիբանանի ազգային առաջնորդարանի նախաձեռնութեամբ Լիբանանի գաղթավայրերու մէջ ներկայիս կան 15 վարժարաններ, 2017 աշակերտներով։

Բացի այդ, Լիբանանի ամբողջ սահմաններուն մէջ կը գտնուին 3671 Հայեր, հետեւեալ կերպով.—

ԶԱՀԼԷ՝ 194 ընտանիք, 689 անձ, ունի ազգային վարժարան մը՝ 140 աշակերտներով, եկեղեցի մը, հոգեւոր հովիւ մը եւ 7 հոգիէ բաղկացեալ Թաղական խորհուրդ մը։

ՃՈՒՆԻԷ՝ 147 ընտանիք 512 անձ, միացեալ ազգ. վարժարան մը՝ 150 աշակերտներով, եկեղեցի մը, հոգեւոր հովիւ մը եւ Թաղական խորհուրդ մը։

ՑՐԻ ՈՒԽ՝ 150 ընտանիք, 522 անձ, 100 աշակերտներ, եկեղեցի, քահանայ մը եւ 5 հոգիէ բաղկացած Թաղ. խորհուրդ մը։

ԱՆՋՐ ՆԱՀՐ՝ 150 ընտանիք, 517 հոգի, եկեղեցի եւ քահանայ, երկու ազգ. վարժարաններ՝ 105 երկսեռ աշակերտներով։

ՍԱՅՏԱ՝ 68 ընտանիք, 238 անձ, վարժարան՝ 75 աշակերտներով, եկեղեցի, քահանայ մը եւ հոգաբարձութիւն մը։

ԴԸՋԻՐ՝ 60 ընտանիք, 238 անձ, վարժարան մը՝ 60 աշակերտներով, քահանայ մը եւ Թաղ. խորհուրդ մը։

ԲԱՑԱՔ՝ 32 ընտանիք, 102 անձ, քահանայ մը, վարժարան՝ 20 աշակերտներով եւ հոգաբարձութիւն։

ՀԱՄՄԱՆԱ՝ 9 ընտանիք, Գիէյյա՝ 17, Սուգ էլ Ղարպ՝ 2, Ալէյ՝ 24, Պիքֆայա՝ 28, Պաթրուն՝ 20, Ճպէյլ՝ 32, Ընթիլիաս՝ 14, Ճըտէյտէ՝ 9, Այն էլ Զէյ՝ 42, Սուր՝ 17։

Եւ գրեթէ այս բոլոր շրջանները ունին իրենց առանձին ազգային վարժարանները։

Վրանաքաղաքի Սահակեան եւ Մեսրոպեան վարժարանները ունին 1100 աշակերտներ եւ 25 պաշտօնեաներ, իսկ Աշրէֆիէի Նուպարեան(?) վարժարանը ունի 150 աշակերտ եւ 3 պաշտօնեայ։

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԿԸ ՔԱՇՈՒԻ

Կաթող. Պատրիարքութեան դիւանէն կը հաղորդեն մեզի.—

Յովհաննէս Արզարի 58000 անգլ. ոսկիի կտակին գործադրութեան մասին, կաթող. Պատրիարքի Պալաքեան եպիսկ. տարակարծիք ըլլալով Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին, Սեպտեմբեր 19ին եւ Հոկտեմբեր 5ին կրկնակ անդառնալի հրաժարականներ ղրկած էր Ն. Ս. Օծութեան։ Այս անգամ ընդունուած ըլլալով իր հրաժարականը, երէկ 30 Դեկտեմբերին մեկնեցաւ վերջնապէս Մարսէյլ, ուրկէ Առաջնորդ ընտրուած էր երկու ամիս առաջ, տեղւոյն Ազգային Ընդհանուր Ժողովէն։

Այս պատճառով մինչեւ իր յաջորդին Էջմիածնէն փարիզ ժամանումը, Առաջնորդարանը պիտի մնայ փակ։ Իսկ Պալաքեան եպիսկոպոսի անձին ուղղեալ ամէն գրութիւնք պէտք է յղուին Մարսէյլի իր նոր հասցէին, որ է 90, Rue Stanislas Torrents Marseille, Eglise Arménienne.

Ի գիտութիւն կը հաղորդուի Եւրոպայի թեմի բոլոր հոգեւորականութեան, որ յետ այսու Ս. Պատարագի միջոցին պէտք է յիշել միայն Ամենայն Հայոց Գէորգ կաթողիկոսի անունը՝ մինչ նոր տնօրինութիւն։

Այս իր մեկնումի առթիւ Պալաքեան եպիսկ. կը յայտնէ իր խորին շնորհակալութիւնը ամէն այն ազնիւ հայրենակիցներու, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս իրեն օժանդակելով, հնարաւոր ըրին երեք տարուան դժուարին եւ պատասխանատու իր այս պաշտօնին մէջ յաջողութիւնը։

Արդէն տպագրութեան տրուած է եռամեայ իր պաշտօնավարութեան մէջ ունեցած 356000 ֆրանքի հաշուետուութիւնը, պահանջուած կարեւոր ամէն մանրամասնութեամբ, որը թերթերու մէջ եւս հրատարակութեան պիտի տրուի մինչեւ 20 օր։

(Կնիք)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԲԱԼՈՒՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Տեղւոյս Բալուցիները նկատի առնելով Հայրենակցական Միութեան մը անհրաժեշտութիւնը, ժողով գումարեցին եւ լուրջ խորհրդակցութենէ մը յետոյ, կազմեցին Բալուի Հայր. Միութիւնը։

Նորակազմ միութիւնը կը հրաւիրէ Ֆրանսայի բոլոր Բալուցիները որ սթափին եւ կատարեն իրենց պարտականութիւնը։

Լիայոյս ենք որ մեր հայրենակիցները անտարբեր չպիտի գտնուին այս ձեռնարկին հանդէպ, իրենց կարգին կազմելով մասնաճիւղեր, որպէսզի կարողանանք միահամուռ գործել եւ օգնել մեր կարօտ հայրենակիցներուն։

Կը խնդրենք արտասահմանի Բալուի Հայր. Միութիւններէն որ կապ հաստատեն մեզի հետ։

Նամակ, նուէր դրկել հետեւեալ հասցէին՝ 24 Rue Bouffier Valence (Drôme) France.

Վարչութիւն

ԹԱՏՐՈՆԸ ԳԱՒԱՌԻՆ ՄԷՋ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ 27 Դեկտ.— Հ. Ե. Գ. Ենթակոմիտէի ջրաջան աշխատութեամբ Դեկտ. 25ին ներկայացուեցաւ «Ընդրանիկ»ի թատերախաղը։

Արոշուած ժամանակէն շատ առաջ փութացած էր երկսեռ բազմութիւն մը. 400է աւելի։ Ներկայացումը խոր տպաւորութիւն ձգեց հանդիսականներուն վրայ. գնահատելի էին դերասանները որոնք իրենց զոհողութիւններէն չէին խնայած։ Յոյսով ենք որ յառաջիկային նման ձեռնարկներ պիտի կրկնուին։ Յետոյ վայելեցինք ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։

Թղթակից

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԽՆԴԻՐ.— Քոմմէյլան(?) փողոցի մէջ փոքրիկ տաղաւար մը, ուր կը բնակին Վիքթոր եւ իր կինը։ Տաղաւարին կից կը բնակի Վիքթորի զաւակը, որ ամուսնացած է իր հօրը քենիին հետ։ Վերջերս երկու կիներուն ազգականն ալ, Փէլըրէն հիւր եկաւ։ Առտու մը, երբ հայր ու տղայ գործի էին գացեր, ու տիկին Էօժէնի, հիւանդ, անկողին էր ինկեր, Փէլըրէն մօտեցաւ մօրաքրոջ.

— Գիտե՞ս, կը սիրեմ քեզ։ Ինչ ալ ընես, ու զիս չուզես, կինս պիտի ըլլաս։

Կնոջ ու քրոջ սպառնական կեցուածքին վրայ, Փէլըրէն դուրս գոցեց ու մեկնեցաւ։ Քանի մը ժամ վերջ, եկաւ նորէն։ Կիները փակեցին դուռները, սակայն Փէլըրէն ներս երկնցուց գլուխը պատուհանէն, կրակեց եւ գետին փռեց մօրաքոյրը, որուն հետ կ'ուզէր ամուսնանալ։ Յետոյ ներս մտնելով, մօտեցաւ մօրաքրոջը, որ հոգեվարքի մէջ էր։ Մօտիկ եկաւ մահիճին, գնդակ մըն ալ պարպեց եւ սպաննեց։ Պզտիկ մօրաքոյրը, կատաղի բարկութիւն մը զգաց, յարձակեցաւ ոճրագործին վրայ, որ փախաւ. պարտէզ նետուեցաւ։ Երբ տեսաւ որ պիտի բռնուի, դարձուց զէնքը եւ կրակեց մօրաքրոջը վրայ։ Այդ առեն միայն հասան դրացիները եւ բռնեցին ոճրագործը։

ՃԱՐՊԻԿ ԳՈՂԸ.— Վիրժիլ ամէն բան է.— ինքնաշարժի վարիչ, դասալիք, գող, լարախաղաց, աճպարար։ 14 դատարաններ եւ երկու պատերազմական ատեաններ կը փնտռէին զինք։ Որովհետեւ՝

Տասը տարի առաջ բանակէն փախաւ, փարիզ մտաւ եւ զբօսատուներուն մէջ զուարճացաւ կուշտուկուռ։ Քանի մը ամիս վերջ բռնուեցաւ, սակայն փոխադրուած ատեն, ցատկեց սլացող շոգեկառքէն, անվնաս, եւ անհետացաւ։

Ձերբակալուեցաւ անգամ մըն ալ, սակայն երկու ամիսէն ծակեց զինուորական բանտը եւ փախաւ։ Ազամանդի գողութեան մը առթիւ օձիքը ձեռք տուաւ եւ դատապարտուեցաւ երկար բանտարկութեան. փոխադրուեցաւ Լիլի բանտը, բերդի նման շէնք մը։ Երկու օր յետոյ ցատկեց պատին վրայէն. 33 մեթր բարձրութենէ մը ջուրի աւազանի մը մէջ։ Ու փախաւ դարձեալ։ Պելճիքայի մէջ ժամանակ մը ժուռ գալէ յետոյ, մեռած եղբօրը թուղթերով անցաւ Ֆրանսա։ Դարձեալ ձերբակալուեցաւ Շարլըվիլ(?)։

ԱՆԲԱՂՁԱԼԻՆ(?).— Երկու ոստիկաններ Մոնթրէօյի մէջ, գիշեր ատեն, քննական պտոյտ մը կը կատարէին, երբ տեսան խումբ մը կասկածելիներ։ Բոլորն ալ փախան, սակայն մէկը ատրճանակը ուղղեց եւ կրակեց ոստիկանին վրայ։ Գնդակը վրիպեցաւ։ Ոստիկանն ալ փոխադարձեց եւ, ձեռքէն վիրաւոր, բռնուեցաւ անծանօթը, որ իտալացի մըն է, եւ քանի մը անգամ վտարուած՝ Ֆրանսայէն։

ՄԻԼԻՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզցի ճարտարապետ մը, Թավնար, 60 տարեկան կ'ամուսնանայ մանկամարդ բանւոր աղջկան մը հետ։ Յաջորդ տարին կը մեռնի։ Առաջին ամուսնութենէ մը ունէր երկու զաւակներ, որոնք կը սկսին պահանջել ժառանգութիւնը։ Տիկին Թավնար եւս կը յայտարարէ թէ յղի է եւ ժառանգ կ'ուզէ։

Նօտարին մօտ արձանագրելէ յետոյ այս պարագան, տիկին Թավնար կը մեկնի Իտալիա։ Վարօ(?) քաղաքէն կը հեռագրէ թէ մանչ զաւակ մը բերաւ աշխարհ, աւելցնելով որ ժամ մը վերջ մեռած է։ Ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացաւ քննութիւն կատարելու։ Մասնագէտ բժիշկ մը քննեց եւ յայտնեց թէ կինը երբեք յղի չէ եղած։ Միւս կողմէ վկաներ կը պատմեն թէ բազմաթիւ հիւանդանոցներու մէջէն տիկինը փորձած է որդեգրել երախայ մը։

Ոստիկանութիւնը բանտարկութեան դատապարտեց տիկին Թավնարի սպասուհին եւ մանկաբարձը. իսկ տիկինը անհետացած է այն օրէն ի վեր, որ սուտը երեւան հանուած է։

ՄԻԱՅՆ 1000 ՖՐԱՆՔ.— Բաւլան, կաշիի վաճառական, Թոլպիաք փողոցին վրայ ունէր խանութ մը, ուր նստեր կը ծխէր։ Երիտասարդ մը մտաւ. ներս՝ կաշիի կտոր մը ուզեց։

Վաճառականը ոտքի ելաւ։ Անծանօթը բուռ մը աղօտուկ (փայտի փոշի) նետեց աչքերուն։ Յարձակեցաւ վրան, պառկեցուց, պարպեց գրպանները եւ հեռացաւ։

Գողութիւնը կը հասնէր 1000 ֆրանքի։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

(ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

ՆԱԽԱԲԱՆ

— Կը ճանչնա՞ք այս փախչող մարդիկը։

Արուեստագէտներու եւ մտաւորականներու յատկացուած սեղանին վրայէն գոչեց անիկա.

— Բնականաբար, ինչպէս հոս՝ ամէն մարդ։

— Անո՞նք։

— Վլատիմիր Իլիչ Լենին։

Այս անունը կրկնեց իշխանին։ Զարմանալի յիշողութիւն ունէր։ Անիկա կրնար երեսուն տարի վերջ ըսել ձեզի բոլոր ռուսական Օհրանայի գաղտնի պաշտօնատան նիշերէն մէկուն բովանդակութիւնը։

— Լենին... այո՛, այո՛. գիտեմ... մէկը այն երազատեսներէն՝ զորս Սիբերիա կը դրկէինք...

Ու իր մէջ երեւան գալով խիստ պաշտօնեան, ժպտեցաւ(?)։

— 1893ին դատապարտուած՝ յեղափոխական աշակերտներու համար... Իմ փնտռածս շրջապատուած է այնպիսի յանդուգն մարդոցմով, որոնք Լենինէն տարբեր խառնուածք ունին։

Բնաւ չկրցայ, առանց ծիծաղելու, խորհիլ այս պատասխանին վրայ։ Ու քիչ բան չիմացանք Ռոթոնտ սրճարանէն, ուր արդէն «Օխրանա»յի գործակալները կը հսկէին կայսրութենէն վտարուած տարրերուն վրայ։

* * *

Յաջորդ օրը, մեկնումի օր, Նշանի մատանիները ռուսական սովորութեամբ փոխանակուեցան խաղի(?) նախկին, երկու ընկերներուն կողմէ։

Փոքր ու մելամաղձոտ արարողութիւն մը՝ Պուլոնի տան սրահին մէջ, ուր գայգավառ(?) կանթեղներու(?) ներքեւ հնադարեան կուռքերը կը ճառագայթէին իրենց ոսկեպատ որմախորշերուն մէջ։

Վոլֆ հրամայեց

— Բորի՛ս Սոխիմ, Քազանի Սուրբ Կոյսի պատկերին առջեւ պէտք է երդուընես որ քու կեանքդ առնէ վերջ պիտի նուիրես պաշտպանելու այն անձը որ կինդ պիտի ըլլայ։

— Կ'երդնում, բառաւ Բորիս խաչակնքելով։

Ու ձայնին(?) կեղծում մը ունեցաւ։

Նատէժտա յամրօրէն մատը անցուց հերքեայ(?) մատանին։ Արտասուքի խոշոր կաթիլներ հատիկ հատիկ կը հոսէին իր դէմքին վրայ։ Արդեօք ինչո՞ւ էր անոր յուզումը։

Որեւէ շարժում չէր ընէր արցունքները սրբելու համար։ Զմեռնային թախծոտ լոյսին մէջ, որ կանանչ գոյն մը կու տար տարօրինակ սրահին, ուր շրջմոլիկ ճառագայթներ կը ցայտէին թանկագին քարերով ու ոսկիներով շրջապատուած մէկ քանի մոմերէն, ծերունի իշխանը անխօս կը կրկնէր, նախապաշարումով.

— Ցա՛ր Աստուած որ ձեր միութիւնը ուրախութեան մէջ մնայ միշտ։

Ժամ մը վերջ, երբ Փարիզ-Լոնտոն կառախումբը կը շարժէր, տանելով հայրն ու այն անձը որ այլեւս իր նշանածն էր, Նատէժտա աւելի երկար չկրցաւ ինքզինքը զսպել, դարձաւ սարսափահար.

— Հիմա որ առանձին ենք, կրնամ ձեզի ըսել... երէկ, Ռոթոնտի մէջ խաբուած չէինք.. ես ալ, Մարսէ՛լ Լանտրըսի, տեսայ կանանչ բացին(?) փայլը այդ մարդուն աչքերուն մէջ։

— Տեսա՛ք, հէ՞, Նատէժտա, տեսա՛ք...

— Հայրս կորսուած է, Մարսէ՛լ... անոնք հասկցան որ «Օխրանա»յին գաղտնի ընկերակցութեանց պետին հետքերուն վրայ է, սպաննել պիտի տան հայրս, Պետրոգրադ հասնելէ առաջ։

Փորձեցի զինքը հանդարտեցնել։ Աչքերը ոլորապտոյտ, կը հետազօտէր մեր շուրջը. կարծես կը տեսնէր անտեսանելի շրջանակը որ կը նեղնար։

— Կարելի չէ պայքարիլ գաղտնի ընկերակցութեանց դէմ, պարոն Մա... յիշեցէք Ցարէվիչը որ ընդմիշտ գետին փռեցին կայսերական զբօսանաւին մէջ.. ամէն բան կու գայ անոնց ձեռքէն, ամէն տեղ են անոնք.

— Ո՛չ, Նատէժտա, ձեր հայրը պաշտպանուած է իր գործակալներով... ան պիտի յաղթէ այս մահացու պայքարին մէջ։

Զինքը դուրս տարի կառատունէն, ուր իր աչքերը կը փնտռէին ու միշտ կը փնտռէին ներկայութիւնը, խորհրդաւոր ներկայութիւնը։

— Անիկա պիտի յաղթէ՛, Նատէժտա՛։

Զայն ապահովցնելու համար կը խօսէի..

Իմ ինքնավստահութիւնս ի վերջոյ յաղթանակեց. իր հօրմէն ժառանգած կորովը, արկածախնդրութեան նախնական ճաշակը զայն ոգեւորեցին։

— Այո՛, այո՛, բնաւ անիկա խանդավառ, իրաւունք ունիք... հայրս չի կրնար պարտուիլ... կարողութիւնը չի կրնար մեռնիլ...

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ա.

Ու յեղաշրջումը պատահեցաւ։

1916 Նոյեմբեր 14ին Դումայի բեմը բարձրացաւ երեսփոխան մը, Պ. Միլիւքոֆ եւ սրտառուչ ձայնով մը երեւան հանեց Րասպութինի վանականին խաղերը, ժողովրդական ներկայացուցիչներուն առջեւ դիմակազերծ ըրաւ թիւ 70 գործակալը՝ Շթիւրմէրը, Վէրանկինի հաւատարիմը։

(Շար.)

ներու առհլութիւնը ծանօթ է եւ ամէն մարդ գիտէ թէ Նէջ-փէտէն ո եւ է միջոցի առջեւ կանգ չառներ։ Ինչպէս որ Մոսկուայի գերման հիւպատոսը սպաննողը Չեկան էր, իտալական փոխ-հիւպատոսն ալ Նէջփէտի կողմէ սպաննուեցաւ։ Մաղթենք որ իտալական կառավարութիւնը աւելի կորովի դիրք մը բռնէ քան Գերմանիան։

Սմկօ կը գործէ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Սմկօ, որ հիւսիսային Իրաքի չորս ամենազօրաւոր ցեղապետներէն մէկն է, 30 հոգինոց նոր հրոսախումբ մը կազմած է եւ կը սպառնայ շրջանի գիւղերուն։ Հինգ գիւղերու բնակիչները՝ քիւրտ Սմկոյի մօտենալը իմանալով, իրենց օջախները լքած և սարսափահար փախած են։ Սմկոյի գործունէութեան վայրն է այժմ Սիտէքանի շրջանը, Ռէվանտուզի մօտ։

Կ'ըսուի թէ Իրաքի կառավարութիւնը Սմկոյի եւ իր հետեւորդներուն առաջարկած է հաստատուիլ դաշտային շրջանի մը մէջ կամ կառավարական պահականոցի մը մօտ, սակայն Սմկօ մերժած է այդ առաջարկը։ Վախ կայ որ Հարաւային Քիւրտիստանի այս ազդեցիկ ցեղապետը միանայ ուրիշ յանդուգն քիւրտ պետի մը՝ Պարզանցի Աhմէտի, որ քիչ մը աւելի հիւսիս կը գտնուի։

Մաքրագործումը կը շարունակուի

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 29 դեկտեմբեր թուականով.— Խորհրդային Միութեան Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէն պաշտօնազուրկ ըրաւ Ռակովսկին՝ արտաքին գործավարութեան կցորդ եւ Նախագահ Ֆրանսայի հետ բանակցող խորհրդային պատուիրակութեան, Պրէօբրաժէնսկին՝ անդամ յիշեալ պատուիրակութեան, եւ Կամենեւը՝ Իտալիոյ խորհրդային լիազօր դեսպան։

∴ «Փրավտա» կը հրատարակէ անուանացանկը աւելի քան քառասուն քաղաքներու վերստուգիչ Յանձնաժողովներուն կողմէ վտարուած ընդդիմադիրներուն։ Բոլոր վտարուածները երեք օրուան մէջ պէտք է յանձնեն իրենց անդամատետրերը։

Թուրքիոյ մաքսային սակացոյցը

Գրեցինք թէ 1928ի Օգոստոսէն սկսեալ թուրք կառավարութիւնը պիտի աւելցնէ արտասահմանէն ներածուած ապրանքներու մաքսատուրքը։ Այս պատճառաւ Թուրքիա հաստատուած օտար վաճառականները այժմէն մեծաքանակ ապրանքներ տուած են՝ յիշեալ թուականէն առաջ ստանալու համար բաւականաչափ ապրանք։

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ լաւատեղեակ շրջանակներէ քաղած իր տեղեկութեանց համաձայն, ներկայ մաքսային սակացոյցը ի զօրու պէտք է մնայ մինչեւ 1929ի Օգոստ.ը, այսինքն Լօզանի դաշն ագրին վաւերացման թուականէն հինգ տարի վերջ. ուստի թուրք կառավարութիւնը այդ թուականէն առաջ յաւելում կատարելու իրաւունք չունի։

Անգլօ-թուրք խառն դատարանը

Անգլիական «Իսթըրն Պէնք» դրամատան ներկայացուցիչները դատ բացած էին թուրք կառավարութեան դէմ, որ Մեծ Պատերազմի ընթացքին գրաւած էր յիշեալ դրամատան Պաղտատի մասնաճիւղը, եւ 86.000 անգլիական ոսկի փնասուց հատուցում կը պահանջէին։

Պոլսոյ Անգլօ-թուրք իրաւարար խառն դատարանը, որ Նոյեմբեր 1ին սկսած էր զբաղիլ այս խնդրով, երկու կողմի փաստաբանները լսելէ վերջ, Դեկտ 28ին վճռեց թէ իր իրաւասութեան սահմաններուն մէջ չէ վճիռ տալ այս մասին։

Եգիպտական դահլիճին տագնապը

Գահիրէէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ եւրոպական Ծնունդէն ի վեր յամառ զրոյց կը շրջի թէ մէկ քանի նախարարներ պիտի հրաժարին։ Պատճառներ կան հաւատալու թէ այս զրոյցները ճիշդ են, սակայն չի կարծուիր թէ Աֆղանիստանի թագաւորին եւ թագուհիին մեկնելէն առաջ ո եւ է հրաժարում պատահի։ Թէեւ քաղաքական կացութիւնը շատ գոհացուցիչ չէ ներկայիս, սակայն մէկ նախարարի հրաժարում հաւանական չէ որ դահլիճի տագնապ առաջ բերէ։

Աֆղանիստանի թագաւորը Եգիպտոսի մէջ

Ամանուլլահ թագաւորը առջի օր Գահիրէի թանգարանները պտտեցաւ եւ մասնաւորապէս հետաքրքրուեցաւ Թութանխամէնի դամբարանէն գտնուած հնութիւններով։ Կէսօրէն վերջ հիզէ երթալով այցելեց Բուրգերն ու Սփինքսը եւ արքայական քէօշկին մէջ թէյ առաւ Ֆուատ թագաւորին հետ։

Աֆղանիստանի թագաւորը Եգիպտոս կը մնայ մինչեւ Յունուար 5, յետոյ կը մեկնի Իտալիա։ Ֆուատ թագաւոր իրեն նուիրեց Մուհամմէտ Ալիի պատուանշանին մեծ ժապաւէնը։

Կռիւ մը Երուսաղէմի մօտ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Դեկտ. 27ին, կէսօրէ վերջ, Անքարիմցի քանի մը հարիւր Ֆէլլահներ Եաֆա-Երուսաղէմ խճուղիին մօտ Քալոնիա գիւղին Մոզրէպի Արաբներուն վրայ յարձակեցան՝ սահմանային վէճի մը պատճառաւ։ Ոստիկաններ, որոնք կ'ընկերանային պաշտօնական երկրաչափներուն, ծանրապէս վիրաւորուեցան զինուած գիւղացիներուն կողմէ, ու պէտք եղաւ Երուսաղէմէն մեծ թիւով հեծեալ ոստիկաններ կանչել, որոնք ձերբակալեցին կռիւին գլխաւոր դրդիչները։

Պաղեստինի մէջ ալ, ինչպէս Արեւելեան զանազան երկիրներու մէջ, աւանդական սովորութիւն է գիւղերու սահմանները որոշել խճաքարերու փոքրիկ դէզերով։ Ասոնք տեղափոխելը շատ դիւրին է, սակայն երբ իմացուի, ծանր կռիւ կը պատահի։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԸ գնոյն պաշտօնական սակը Յարիւրին 5էն 4ի իջեցուց առջի օր։

ԹՈՒՆՈՒՍԸ 3էն սկսեալ շրջաբերութեան պիտի հանուին 50 ֆրանքնոց նոր թղթադրամներ։ Հին յիսունոցները հետզհետէ շրջաբերականէն պիտի վերցուին։

ՀԷԼՈՒԱՆԻ (Եգիպտոս) շարժագիրը Հինգշաբթի իրիկուն ալ ծանօթացուած է երկրաշարժ մը, որուն կեդրոնը Գահիրէէն 9400 քիլոմեթր հեռուն կը գտնուի։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

«Այգեկութք»ի տպագրութիւնը, նիւթերու խճողման եւ կարգ մը աշխատակիցներու յապաղման հետեւանքով։

Այս առթիւ, կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ կ'ուզէին մասնակցիլ, իրենց նիւթերը մինչեւ 1927 Յունուար 31։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Բարձր-Հայքի Հայրենակցական միութեան երեկոյթը վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 3, Camp Victor Hugoի ռուսական վարժարանի սրահը։ Բանախօսութիւններ, արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ եւ պար։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱԽՕՍ. ԵՒ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ

ՓՕՆ ՏՕՊՆԱ Յունուար 1ին՝ Հրապարակային բանախօսութիւն, բանախօս՝ Ազգին, նիւթ՝ «Քաղ. կուսակցութիւններ եւ գաղութահայութիւն»։

ՎԻԷՆ, 1ին ընկերական ընդհ. ժողով, ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ազգային։

2ին ընկերա-համակրական ժողով, ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ազգային։

ՎԱԼՍ, 2ին Դասախ. ժողով. Ազգին

ՓՐԻՎԱ, 3ին » » »

ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ 4ին » » »

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատանի Միութեան դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 63 Rue de la République. Միութեան Գրադարան-ընթերցասրահին մէջ։ Պիտի դասախօսէ ընկ. Գ. Հիւսեան։

ՏԷՍԻՆԻ Զափահաս Որբերը կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ վաղը Կիրակի, Ավընիւ Ժան-Ժօրէս, Քաֆէ Արմէնիէն, խորհրդակցութեան մը համար։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. պատուիրակ Յ. Պուրնազեան։

ԼԻՈՆԻ Խարբերդի Հայրենակց. միութեան դեղարուեստական ցերեկոյթը վաղը Կիրակի ժամը 2ին, Rue Boileau. Էմիլ Զոլայի փերնայարկը։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, Զաւեշտ (Պարպուլիէ), Կաղանդ պապան եւ անակնկալներ։

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Պաւա Քոլոմպի մասնաճիւղի Ա. խումբը կը մրցի վաղը կիր. ժամը 2.30ին. U. S. Genevilliersի դէմ։ կը խնդրուի բոլոր խաղացողներէն ներկայ ըլլալ ժամը 1.30ին Place du Bourguignon.

ԿԱՂԱՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՖՕՐԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վազգէն կոմիտէի եւ Նէմէրէկի Հայրենակց. միութեան կողմէ, այս Կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Caserne d'Offemontի մէջ։ Երգ, արտասան. եւ Զաւեշտ։ Մուտքը ազատ է։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Լոյս տեսաւ մեր նոր գրացուցակը, որ ձրիօրէն կը ղրկուի ուզողին։ Անոր մէջ տեսնել մեր նուէրները։

Արսէն Լիւբէն 18 ֆրանք, Մյանոն Լէսքօ 15, Թատրութիւն 15, Կրացիէլլա (Լամարթին) 8, Խաւար (Լ. Անտրէեվ) 12, Թափառաշրջիկներ 15, Տր. Մոռոյի կղզին (Ուէլս) 12, Միրզա եւ Աննա 12, Ֆլավի (Ժորժ Սան) 10, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Սատանային զաւակը 3, Քէօր օղլու 2.50, Թօփալ Թամամ 5, Արուսյակ Մահարի 5, Քերթուածներ (Դուրեան) 5, Միլիոն մը Հայերու ջարդը 18, Հայաստանի ջարդերը 15, Արարիչը գիտութեան առջեւ 7, Լուսանկարչութիւն 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Երգարան 5, 6, 10 եւ 25, Երազահան 6 եւ 10 ֆր., Ֆրանս. հայ. խօսակց. 6, 8 եւ 15, Արշին մալ ալան 4, Բաբելոնդանի անկումները 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Շողոքորթը 5, Լը Պարպուլիէ 2, Ժամագործ Մինաս 2, Խենթ ամուսնութիւն 2, Ագահ վաճառականը 3, Գոյութեան պայքարը (տեամ հայ գաղթ. կեանքէն) 15, Կոյր երգչուհին 4, Սալոմէ 4, Օթէլլօ 10, Համլէթ 10, Ցրիպբի 5, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր։

ՆՈՒԷՐ.— 25 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի, իսկ 100 ֆր.է աւելիին համար 15 ֆր.ի գիրք։ Ընտրեցէք նուէրցու գիրքերը մեր գրացուցակէն։

Դիմել՝ L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui. Paris (13e):